
UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 11 09 09 10 007 7

הקי ספרא לבי רב

אשר בנה ואשר נטע נטע נעמן והנה מנורת זהב במשכיות · כסף נבחר לשון של זהורית שאזיר את העינים פה שהפיק מרגליות · גלי מסכתא גולות עליות וגולות תחתיות · על סדר זרעים של הנשר הגדול הרמב"ם ז"ל בנוי לתלפיות · זה ספר תולדות האדם הגדול בענקים זקן שקנה חכמה בדעת ובבינה סימניו לאורייתא עשה סימניות · ה"ה רבינו הרב הגדול כמוהר"ר **יוסף**

קורקוס זלה"ה הוא

המס'ציר פנים כהלכה על התורה ועל העבודה קושר כתרי אותיות · זכותו וזכות תורתו יגן לפטור את כל העולם מן הדין ומכל מיני פורעניות · ויקבץ גליותינו קיבוץ גליות · ויבנה בית קדשינו ושם נזבח זבחי צדק וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים · כימי עולם וכשנים קדמוניות · אבי"ר

פי המדבר המשתדל להביאו אל בית הדפוס הצעיר עבדא זעירא לכל בן תורה

חיים וינטורה ס"ט

נדפס פה **אזמיר** יע"א

אשר תחת ממשלת אדונינו המלך סולטן **עוצמאן** ירום הודו ות"ת

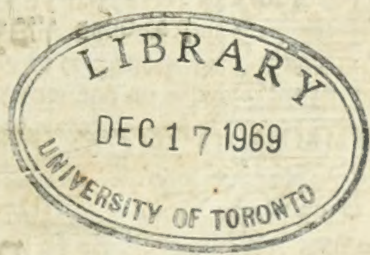
שנת ה' יברך **את עמ'ו** בשלום לפ"ק

בדפוס

המשובח החכם הנעלה **יאודה** בכמה"ר **דוד חזן** בעל ספר חוזה דוד וספר קהלת בן דוד וספר אגן הסהר על משלי וספר דוד במצודה על פרקי אבות יע"א :

הקדמת המשתדל הי"ו

בינו עמי עשו

ביום ברא אלהים אדם על הארץ מילתא דאמר רחמנא אם מקבלים ישראל את התורה דא תהא למיקם חקית שמים וארץ כל כי האי מילתא בעי לאתנויי · אמאן קאים עלמא אם לא בריתי יומם ולילה התורה והמצות עמודי שמים ירופפו והיו כלא היו והארץ לעולם לא תקום ולא תהיה · וביום עמדו מנגד זה סיני הנה ה' יצא ממקומו הראנו את כבודו ואת גדלו וירד ה' על הר סיני תורה תזרח על כל אומה ולשון כי היכי דלא ליתו לאנגויי · המה ראו כן תמהו מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה אף היא תשיב אמריה בך מטיבה כך מריעה סיקלין וסורפין בגו אתון נורא ברא כד חטוי אבוהי אלקייה · כולם פתחו לחובה לאו אינהו בעינן ולאו איגריה בעינן פוק תני לברא אמאן תרמייה · וה' נתן קולו לפני חילו לכון אמרין בני אלהא קדישא ורוח הקדש מכרזת ואומרת מאן בעי שם חיי · עיר גבורים עלה חכם זה משה האיש כאחד מצבא המרום במרום והדת נתנה אמירה נעימה כה דבר לו וכה ענהו בין ישראל לאביהם שבשמים שליח שוייה · מלאכי שלום יצאו נכבים ואישם כלי מלחמתו בידו כיום הלחמו ביום קרב ובינו לבלעיה ותגעש ותרעש נפשו ונשמתו וכל רוח אין בקרבו דלא הוה מצי לאשתעויי · והנה דבר ה' חוט של חסד משוך עליו השיב להם תשובה נצחת דהדרי אדבורי · עד שהמלך במסיבו קשטה בכלה מעדה כליה הושיב באפריון ויהבה במתנה למשה היה למנה על ישראל ועל רבנן ללמוד וללמד להורות את החוקים המשפטים והתורות אמרות טהורות שמא דחיי · אשרי איש דזכי והוי נפש עמל לעמלה של תורה ולילה כיום לא ישנ"ה לו משים לילות כימים על התורה ועל העבודה חיה יחיה · ולעומת זה יש דרך ישר לפני איש דמשוו אהדדי בכל חכמה בצל הכסף ומעשה רב עשות משפט ואהבת חסד לדבר תורה מצות קונות קנין תורה להקים דגל התורה להוציא מעלו"תי הע"ין חדשי' גם ישנים מרבנן סבוראי זאת תורת העו"לה להנחיל נחלת שדי אמרותיים דעלויי עליה · הדור אתם ראו זה ספר התורה מזה כמה דורות נכתב ונחתם בטבעת המלך כי גנז ד' רחמנא והן היום קישוהו שמים להופיע הדריה וזיויה ויקריה להאיר על הארץ נראה אליכם כי היכי דתוריכו חיי · ובעי לאודויי בברכת הודאה לשוכן מעונה ולברך את שם כבודו בריך רחמנא דיהב לן אוריין תליתאי והיו לאו"ת לעיני כל ישראל במראו"ת הכובאות מפותחות פתוחי חותם בעט ברזל דבר המלך ודתי לעמא תליתאי ישראל כהני ולויי , זאת פעולת צדיק מהמאור הגדול בוצינא דנהורא רבינו הגדול כמהר"ר **יוסף קורקוס** זוק"ל יהא נפשו צרורה בצרורא דחיי · ביאר את התורה גופי הלכות ותנא בתרא אתא לטפויי · והוא גלה עמיקתא ומסתרתא בחכמה ובתבונה את מקורה הערה בכללי ופרטי מעוטי ורבויי · למשה איש האלהים על חלק שלישי של הנשר הגדול רבן של ישראל **הרמב"ם** זלה"ה אשר אמרנו בצלו נחיה · וכבר יצא מוניטון של הר' ז"ל בעולם בספר מרן כסף משנה מעט מזער מחידושיו בקצת לשונות · והחלקים אינם לידי וזכני זבד טוב תורה שלימה מהרב ז"ל על ח"ב סדר זרעים וסדר עבודה וסדר טהרה ותורה מגילה מגילה נתנה כי ההוצאה מרובה וחסורי מחסרא מדלית איסר ודין גר"מא כי לא בא כעת לבית הדפוס אלא סדר זרעים בלבד וכל המרבה במ"תן דמ"ים אשר לכסף לכסף ואשר לזהב לזהב כדי להוציא לאור סדר עבודה ושל טהרה ישא ברכה מאת ה' בבני חיי · ומזוני רויחי שפע ברכה עד בלי די מהברכה העליונה ינשא נחלה בכל אוספי ברכות גם ברוך יהיה ·

ועפי ומלא תהלות להגביר החכם המרומם שר לו"ן נאמר רודף צדקות מצמיח ישועות איגדיה שגיא ושפיר עפייה · הלא מחותננו כמה"ר **אברהם רפאל חיין** נר"ו כי הוא הגדיל לעשות כיד ה' הטובה עליו והזיל זהב מכיסו בסיוע שיש בו מתם להיות דובב שפתי ישנים זכות הרב המחבר ז"ל יגן עליו ומגלגלין זכות על ידי זכאי כי זה הספר הכותי אמרי שפ"ר שם נמצא אתו עמו בבית גנזיו ובהליכתי לארץ מצרים יע"א שם ישבתי אל משכן צל"ו צילא דמהמנותא אילנא דחיי · וזכני ה' לקוח את ספר התורה הזאת מיד הגביר הנז' להביאו אל בית הדפוס ויודע רבוני ושהדי במרומים כמה טרחות טרחתי להוציא לאור האי ספרא דבי רב יהא רעוא זכות הרב המחבר זלה"ה יעמוד לימיני ויהיה לי בעוזרי וחפץ ה' בידי יצלח לברך על המוג"מר כהגלות נגלות מילתא דעבידא לאיגלויי · למען דפ"וס את שאר ספרי התורה לזכות את ישראל להבין אמרי בינה וספרא וספרי וכולהו תנויי · ומחזיקנא ניבותא גם ברכות לראש צדיק המלך רפאל גדול הנאמר באברהם על כל הטובות אשר גמלני וצדקתו די עבד עמי לא אוכל לספר אחת מני אלף ופי ולשוני זכר חסדו לברך את שמו הטוב אב לבנים שרכין תלתא הנאהבים והנעימים הראשון רישא די דהבא הגביר החכם המרומם מעטה תהלה כמה"ר יוסף נר"ו ומשנהו כסף הגביר הנבון ומעולה בכתם אופיר לא יסולא מירא דכיא כה"ר מרדכי נר"ו ושלישי זית רענן יפה פרי תואר הגביר המעולה חתנא דבי נשיאה נימוס כה"ר יעקב נר"ו כולם ברוכים כולם ברורים יתברכו באלהי אמן הם ובניהם בברכות שמי' מעל למוספא ואזלא אמין סתין ופותייה · גם שפתי בן עומדין להתפלל למחמד כל עין דזיו ליה כבר בתיה דין הוא הדר דקרי ותני משנתו סולת נקיה בן מלכי קדם מבני עליה החכם השלם והכולל כמה"ר דוד שמאון נר"ו אתן הרב המשלא מר לודי המלך שלמה הי"ו אשר גם כן הוא היה סניף למצוה זו ונתן בידי סדר טהרה אשר היה גנוז אתו להעלותו בעט ברזל ועופרת על הדפוס ואתחנן אל ה' יפקדהו ה' בבנים סמוכים לרבנן גבורי כח במלחמתה של תורה בהוייות דאביי · גם ברכות יעטה לאיש אמונות רב ברכות הגביר נבון ומעולה לחיל ורחים ומוקיר רבנן ביתו פתוח לרוחה כ כמה"ר פ' ריג"א שלאמה הי"ו תושב נא אמון יע"א אשר גם הוא זכה במצוה זו לפלא נדר ונדבה כמתנת ידו והביאני בביתו ובחומותיו פעמים שלם כפעל גמולות ישלם ה' פעלו לו ולבניו ולאחיו יבלו ימיהם בטוב ושנותיהם בנעימים ישבו עולם ועד שקטים ושאננים כאתר טב ליתיב על דורייהם ·

 וחוי

הקדמת המשתדל הי"ו

ודרי מן המודיעים כי חנני אלהים ועוד ידי נטויה להעלות על מזבח הדפוס ביאור ופירוש נפלא מחבר המאור הגדול סמוך ומופלא כמוהר"ר **דוד ן' זמרא** זלה"ה על חלק ב' של הרמב"ם ז"ל לסדר הפלאה וסדר זרעים וסדר עבודה ועוד משניות מסדר זרעים עם פירוש הרא"ש זלה"ה אשר מצאתי בעיר ואם בישראל שאלוניקי יע"א ביד היתום בח"ור תמם יניק וחכים בן להגביר החכם המרומם כמה"ר יצחק די מאיו נ"ע שניו של הגביר החכם המרומם איש חיל רב פעלים וגדול ליהודים צדיק תמים היה אוהב התורה ולומדיה בכן של קדושים כמה"ר יצחק די מאיו ז"ל יתעדנו בדשן נפשם לעולם שכולו טוב ולעולם שכולו חיי׃ ולהבנים בניהם אים כפי מעלתו אל שדי יצו אתם את הברכה ברוב עושר וכבוד ה' עליהם יחיו ולכל בהן חיי׃ ולי נאה לברך להגביר המרומם נשא ורם על כל מעלת דמה גומל חסדים טובים כמה"ר יהודה ליאון הי"ו אכסניא זו נאה על כל הטובה אשר הפליא לעשות עמי הוא ובניו וחתנו מן המנין ימים ושנים יאריכו גם עד זקנה ושיבה ישבו דשנים ורעננים על כל שכיות החמדה יהודה יעלה גור אריה׃ ברם זכור אותו האיש לטוב שמאלין אותו מן המזבח ולמעלה מה טיבו, גל שתוש לא עממוהו תורת אלהיו בקרבו דין הוא הדר החכם השלם הרופא המובהק הן גביר כמה"רר עמנו אל כלבו ה"י אשר הוא תושב היום במתא שאלוניקי יע"א ויחי ויתן לו אשר ידבנו לבו, ואני אברך את שמו הטוב ושם בניו הנעימים כל הימים אשר נשמת רוח חיים בקרבי בעל כל טוב אשר פעל ועשה עמי זה שנתים אשר כהייתי ונחלתי לולא ה' שה"ה לי ויגליו זרח אור זרו"ח לצדיק להיות בסומכי נפשי להעלות ארוכה למחלתי ורפואות תעלה ברוח מבינתו והחכמה תחיה׃ גם לרבות לכבוד ולתפארת לתפארת רום אנשים הירא את דבר ה' ובמצותיו חפץ מאד ה"ה הגביר המרומם כמה"ר דוד מורפורגו ה"י ולבניו החכמים הרמים ה"י ולחברו ה"ה הגביר חכם ומאד נעלה כה"ר שלמה דילה וידא נר"ו הוד והדר יעטרם אורך ימים בימינם בשמאלם עושר וכבוד וחסד ה' מעולם יהיה חופף עליהם כל היום ושמחת עולם על ראשם והאו כל גויי׃ והנה ברך לקחתי לידיד נפשי סוריינא דעינא ואובנתא דלבאי ה"ה בן אחי הנבון ומעולה חפץ חסד ומרבה להטיב כה"ר **נתן וינטורה** נר"ו מחיה חיים יתן לו חיים ארוכים ומתוקנים בעושר ובבנים נטעי נעמנים בחייו הבן יקיר תמד בחורים פחד יצחק יהיה בעזרו ויגדל מאד בתורה ובמצו' ועיני אביו רואות וחיבת חופה קונה חתן מחדרו בקול רנה וישועה רחמנא ליסוייה׃

וראשים יד על קן ובשי סרוסית לאבינו שבשמים אשר גאלנו וגאל את אבותינו ימהר יחישה לקבץ קהל ועדה מישראל הוא האלהים אהיה אשר אהיה׃ ושבה והיתה לבער ואת הגלולים ואת רוח הטומאה להתם ולכלה יתמו חטאים כל המצר לישראל לא יזכרו ולא יפקדו ורשעים עוד אינם ש' תתן א' תאוי׃ ושלח ביד איש עתי האיש אדוני הארץ ולפניו תדון לאדה ונהפכו כל פנים ששון ושמחה מעלין את המדו'מע בלע המות לנצח וחרפת עמו של מהכא אגרא דבי הספדא לווי׃ כל הכתוב לחיים ויגיעו מעיר רבבה כצמח השדה אלה יעמדו על הברכה עם אלף שנים יחיה׃ יהודה יעלה וישראל עושה חיל מיליה לאורייתא לבו כלב האריה׃ והיתה לה' המלוכה יחזיר עטרה ליושנה כאשר היתה באמנה ונקומה ונעלה לביתך נוה קודש יאמרו גאולי ושבויי׃ בא יבא ברנה האי גברא תגיד תרנן הוא אדוני אליהו מוכן ומזומן להשיב לב אבות על בנים אפידיין נמטייה׃

ובני על משמרתי אעמודה בשפל קול התח'נה לפני אל נורא, בברכת הלויט קלה כמו שהיא נוכח האנשים הנגשים אל ה' מעוטרים מוכתרים בכתר תורה וכתר שם טוב לעשות רצון יוצרם אבינו שבשמים דבור ומעשה לטובה ילרושו בתיבה יתירה׃ אל חי חלקנו צורינו יעמוד לימינם כחומה ב בנורה ועיניהם תחזינה שכינה שורה בבנין בית הבחירה׃ החיים והשלום מאל עליון יהיו תאומים ויחדיו יהיו תמים אל ראשם כנפשם זכה וברה ומפנינים יקרה׃ יחיו דגן ויפרחו כגפן הטוב ערוכה בכל ושמורה׃ וה' בתוכם יהי עליהם שמרה צנה וסוחרה׃ בקול תודה וקול זמרה׃ כה דברי המשתדל עבדא זעירא׃ המתאבק בעפר רגלי החכמים תופשי התורה׃ פי המדבר הצעיר **חיים וינטורה**
ס"ט

הלכות כלאים פרק ראשון

ביאור ופירוש נפלא ונורא מהרב הגדול הגאון יוסף קורקוס זלה"ה על סדר זרעים מחלק שלישי של הרמב"ם ז"ל ׃

א הזורע שני מיני זרעים וכו'. נתבאר במכות פרק אלו הן הלוקי' וסנהדרין פ"ד מיתות ויתבאר עוד מהדינים הבאים ׃

ב ואחד הזורע או המנכש או המחפה וכו' ברית' הובאה בע"ז פר' השוכר ופר' בתרא דמכות ופ"ק דמ"ק ושם נחלקו רבה ורב יוסף מנכש משום מאי מתרינן ביה פי' בשבת רבה אמר משום חורש רב יוסף אמר משום זורע ואותיב רב יוסף לרבה המנכש והמחפה בכלאים לוקה ר' עקיבא אומר אף המקיים ותרשה בכלאים מי אסירה א"ל משום מקיים והא מדקתני סיפא רבי עקיבא אומר אף המקיים מכלל דת"ק לאו משום מקיים כולה רבי עקיב' היא ומה טעם קאמר ע"כ ואע"ג דקי"ל דרבה ורב יוסף הלכה כרבה בר משדה קנין ותמנה ולאו במילי דבבא בתרא בלחוד אלא בכולי תלמודא מ"מ פסק רבי' כרב יוסף משום דסוגיא דמכות כרב יוסף מכרעא דאמרינן התם אמ' ר' ינאי בחבורה נמנו וגמרו החופה בכלאים לוקה א"ר יוחנן לאו משנתינו היא זאת יש חורש תלם וכו' א"ל אי לאו דדלאי חספא מי משכחת מרגניתא א"ל ר"ל לר"י אי לאו דקלסך גברא רבה ה"א מתני' מני רבי עקיבא היא דאמר המקיים בכלאים לוקה דתניא ה המנכש והמחפה וכו' הרי העלו שם דמחפה משום זורע ולא משום מקיים ובריית' כפשטה ׃

ואחד הזורע בארץ וכו' כן מוכיח סוף פ"ז ומבואר בהרבה מקומו' דזורע בעציץ נקוב כזורע בארץ ושיעור הנקב בכדי שורש קטן וכן נתבאר בסוף המצניע ודין שאינו נקוב נתבאר במנחו' פ"ר ישמעאל וחיוב מכת מרדות נזכר שם ׃

ג אסור לזרוע כלאים לגוי וכו' אף שכתב כן רבינו מתוספתא שנויה סוף פ"ב דכלאים והובאה בע"ז פר' השוכר ובירושלמי סוף מסכ' ערלה אין עודרי' עם הגוי בכלאים אבל עוקרי' עמו מפני שממעט את התפלה ואעפ"י שרבי' כת' עיקר הברייתא בדין כלאי הכרם משמע דבכלאי הכרם מפרש לה אפשר שסבר רבינו דזרעים נחתינן להו דרגא ולעדור עמו שרי אבל לזרוע לו אסור דלא שייך רבוי תפלה בכלאי זרעי' כמו בכלאי הכרם שנאסרים הפירו' אבל התוס' פירשו פרק השוכר בכלאי זרעים והכריחו כן מן הסוגייא ׃.

ומותר לומר לגוי וכו' לכאורה נר' שלמד זה רבי' מההיא דשבת פרק חולין דאמרינן התם רב מרשיא יהיב פרוטה לגוי תינוק וזרע ליה בסותא בכרמ' וליתיב ליה לתינוק ישראל אתי למסרך ׳ וליתוב ליה לגוי גדול אתי לאחלופי ביה' ע"כ ושובר רבי' דרב מרשיא סבר לכשותא בכרמא הוי כלאים כרבנן דרבים נינהו וכן רב עמרם דמגניד עלה משום שאינן בני תורה די שיאסור לכתחלה ולא מפני כך ינגיד אלא דסבר דהוי כלאים ואפילו הכי יהב רב מרשיא לגוי ואפי' מי שסובר דרב מרשיא סבר כרבי טרפון דמקל בכשותא וסבר דלא הוי כלאים מכי יליף כיון דלפי שאינן בני תורה מתמיר ילפי' נמי למאי ד דאסיר מדינא ואע"ג דהתם לתינוק יהיב לגדול לא יהיב וכן פסק' רבי' פ"ז מ"מ אפשר דליכא למגזר אטו ישראל אלא דכרם שנאסרים הפירות אבל בזרעים שרי אפילו לגוי גדול ואע"ג דהתם מיירי בח"ל סובר רבינו דכלאי זרעים נחתינן להו דרגא מכלאי הכרם ושרו אפילו בארץ ולפי דרך זה הוא שכתב הר"א ז"ל א"א אם אמרו בח"ל יאמרו בארץ והלא אף המקיים לוקה ואיך אפש' שלא ינכש אותה ולא ישקה אותם והלא הוא מקיים בידיו ועוד אמירה לגוי באיסור לאו בעיא ולא אפשיטא ע"כ ׃ ס"י אם אמרו בח"ל היינו כההיא דחולין שהזכרתי כי דעת הר"א כי משם למדה רבינו גם הר"ן פר' חולין כן דעתו כי מההיא דחולין כת' זה רבינו וכתב השגה זו ולא תירץ בה דבר ׃ וכבר כתבתי דאפשר שסובר רבינו דזרעים נחתינן להו דרגא ושרו אף בארץ ומ"מ קשיא אידך ונראה לקיים כל דברי רבי' דה"ק ואסור לזרוע כלאים לגוי פי' אפילו בשדה של גוי דהא בארץ קיימי ואין קנין לגוי כאשר יתבאר בע"ה ׃ ודכוותה מותר לומר לגוי שיזרע כלאים בשדהו של גוי כיון שהזורע גוי וקרקע של גוי לא אסרו ועכ"פ לא מיבעיא לן בבבא מציעא אלא בחסום פרתו ספרתו של ישראל נחסמ' בשליחותו ובהא ודאי נקטינן לאומרא כאשר פסק גם רבינו פי"ג בהלכות שכירות ופי"ז דהל' איסורי ביאה בדין הסרוס דהתם פרה של ישראל ׃ ולדעת רוב המפרשים גם הדישה היא של ישראל א אבל בדישת הגוי ליכא לספוקי דודאי מותר אמירה לגוי אפילו במלאכות שבת ׃ א"כ הכא דזורע גוי ושדה של גוי תף אם הוא בשליחות ישראל ולצורכו אין אסור בדבר ובזה נתבארו דברי רש"י ולפי זה אין אנו צריכין לומר דמההיא דחולין כת' זה רבי' דההיא בכלאי הכרם כתבה רבינו ותנוק דוקי' ובח"ל דוקא לפלוגי בין כרם לזרעים גם לנחותי דרגא לא מכרע כולי האי ׃ ותמהני לפי דרך הר"א והר"ן בדברי רבינו איך לא השיגו עלין במה שהתיר לגדול דהלו התם לתנוק דוקא קאתר כמו שהשיגו עליו במה שהתיר בארץ ׃ ומה שכת' ר"ס והלא אף המקיים לוקה יתבאר בסמוך

ואסור לאדם לקיים וכו' פ"ח דכלאים כלאי זרעים אסורים מלזרוע ו ומלקיים וכו' וכתב רבינו ואם קיימן אינו לוקה משום

 דרבנן

רבנן דפליגי עליה דרבי עקיבא בברייתא שהבאתי למעלה רבים נינהו והלכה כרבי עקיבא מחבירו ולא מחביריו · ואין מלקות אלא במנכש ומחפה לחוד וא"ת ת"ל דמקיים לאו שאין בו מעשה הוא כבר תרצה רש"י ז"ל דמקיים היינו שעשה גדר סביב · ובעל הערוך כתב דרבי עקיבא סבר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ובתוס' בבבא קמא כתבו דלוקה דרבי עקיבא לאו דוקא אלא כלו' מכת מרדות וא"כ לרבנן אפילו מרדות ליכא ואין כן דעת רבינו אלא לרבנן פטרי בכל גוונא בין בחפה ואינו עוקרן בין בעושה גדר ולכך לא הזכי' שום חיוב רק במנכש ומחפה ומשום זורע נראה שאין שום מקיים שיהא חייב אפילו עושה גדר דלא תזרע כתי' · והר"א שכתב והלא המקיים לוקה וכו' צ"ע דהא רבנן פליגי עליה דרבי עקיבא כדכתיבנא ואפ' דפסק כרבה דכולה רבי עקיבא ומה טעם קאמר א"נ דמקיי' דפליגי היינו באינו עושה מעש' וכדברי בעל הערו' אבל בעושה מעש' כ"ע מודו אי נמי דלוקה שכת' לאו דוקא אלא כלו' אסור ולוקה מרדות וקשה לרבינו שכתב מותר לו' לגוי וכן כתבה הר"ן ז"ל והלא אף מקיים אסור · עוד אפשר דמקיים דנקט אסברה דלישן הוא ומנכש ומשקה קרי להו אגב ריהטא מקיים ואין זה מקיים שנחלקו בו ואף את"ל שנחלקו בעושה גדר אינו דומה למנכש ו ומשקה למנכש ומשקה נר' דלוקה לכ"ע ·

ומותר לישראל וכו' זה נתבאר סוף פ"ק דקדושין רב יוסף מערב בזרוני זרע ודרשינן מדכתיב שדך תמנע המיוחד לך ·

ד' אין אסור משום כלאי זרעים וכו' זה מבואר פ"ה דכלאי' ובגמר דבריו נתפס רבינו דהא איכא שאינו ראוי למאכל אדם ויש בו כלאים כאם' יתבאר דקולים הוו כלאים וזרע פשתן ואלתו הוא לא בא למעט אלא עשבים המרים מה ש שאינם ראוים אלא לרפואה ופי' ראוי למאכל אדם בין שהוא ראוי כמות שהוא או שהיולה ממנו ראוי לזרעוני גנה ·

ה' כלאי האילנות וכו' פ"ק דקדושין מה בהמתך בהרבעה אף שדך ב בהרכבה ומה בהמתך בין בארץ בין בח"ל אף שדך בין בארץ בין בח"ל ומאי דכתיב שדך דתמעט המיוחד לך למעוטי כלאי זרעים בח"ל פי' כיון דאפקיה בלשון זריעה דרשי' מיעוטא דשדך אמיעוטא והקיש' אהרכבה דומיא דהרבעה ·

וכן המרכי' ירק וכו' פ"ק דכלאים אין מביאין ירק באילן וע"כ לא מיבעיא פרק אלו טרפות אלא בהרכיב שני מיני דשאים דהוי ירק בירק אבל אילן בירק לוקה לכ"ע ·

ז' ומותר לזרוע זרעים וכו' זה מבואר ב בתוספתא פ"ק דכלאים. וזרעי' זרע וזרעוני אילן כאחד · גם בתלמוד מה בהמתך בהרבעה אף שדך בהרכבה משמע שלא אסר באילן אלא הרכבה דומיא דבהמתך · גם משנה דפ"ק דכלאים שהזכרתי לא אסרה אלא הבאת ירק באילן דהוי ה הרכבה אבל זריעה שריא דלא דמי לבהמתך ומודה ר' שאם היה אילן נטוע וזרע על גביו שהוא אסו' דהרכבה מקרי ולא זריעה וכן כתבו בתוס'דים ליזהר שלא לזרוע זרעיו בתוך ג' טפחים סמוך לעיקרו של אילן שנראה כמרכיב זרעים באילן ע"כ · ולא התיר רבינו אלא לערב גרגרים ולזרוע ביחד אבל לזרוע על אילן נטוע היינו הבאת ירק באילן ∴ וכ"ש אם לוקח אגודה של לפת או נבונות ונוטע אותה על גבי אילן דהיינו הרכבה או הבאה במורה ·

ומעתה נסתלקה השגת הרב המשיג ז"ל וזה לשונו א"א דבר זה אינו מחוור דבירושלמי פ"ק בסו' פרקא קמא דהטומן לפת ונבונות תחת הגפן אם היו מקצת עלין מגולין חושש משום כ כלאים וכו' אי משום זרעים באילן למה לי גפן אפילו שאר אילנות נמי וכו' פי' אם היו מקצת עלין מגולין תחת כל האילנות נמי חוששין משום כלאים ואי משום שאינו רוצה בהשרשתן למה לי לפת ונבונות אפילו שאר דברים פי' אם תאמר משום ריבא נקט לה גפן שאם היו העלין מגולין אפי' תחת גפן מותר לפי שאינו רוצה בהשרשתן נראה מכאן שהזרעים עם האילן אסורים בזריעה וכן נראה מכאן שהלפת עם הנבון כלאים זה עם זה וכן נראה מהמשנה עכ"ל ·

והנה במה שכתבתי נסתלקה ההשגה דאע"ג דבירושלמי אמרו זרעים באילן לא ב בזרעים עם זרע אילן מיירי אלא באילן נטוע וזורע אצלו או על גביו דהויא הרכבה מיירי והרכבת זרעים באילן קאמר וזהו לשון ירק באילן שאמרו בירוש' הוא לשון הבאה ולא אמרו ירק ואילן וכ"ש דהא באגודה מיירי ומה שנתכוון להשיג עוד בלפת ונבון יתבאר פ"ג בע"ה ·

ז' הזורע זרעים כלאים וכן המרכי' וכו' פ"ח דכלאים כלאי זרעי' מותרי' באכילה ודוקא כלאי הכרם הוא דאסירי דכתיב בהו פן תקדש המלאה ויש מזה גם פרק הקוץ זוטא ·

ח' הזרעונין נחלקים לג' חלקים וכו' עד סוף הפ' כתב רבינו תלפולו דהוא הקדמה לפרקים הבאים כדרך סדורו הנכון ·

פרק שני

א' זרע שנתערב בו זרע אחר וכו' פ"ב דכלאים ומייתי לה בבתרא פרק המוכר פירות כל סאה שיש בה רובע ממין אחר ימעט ר' יוסי או' יבור ולא סגי ליה בימעט כיון שמתחיל למעט יבור הכל ופסק כחכמים · ובירושלמי כיצד ימעט או יוסף על סאה או פוחת מרובע ואע"ג דאין מבטלין איסורי' לכתחילה כבר תירצו בירושלמי דהיינו לבטל איסור תורה אבל הכא אינו אלא מפני מראית העין ·

עוד שם בין ממין א' בין מב' מינין וחכמים אומרים כל שהו כלאים עם הסאה ת מצטרף לרובע ופסק רבינו כרבנן בתראי דבעי שיהא כל בית רובע כלאים עם הסאה אבל שבולת שועל ו וכוסמין עם השעורי' אינן מצטרפין לרובע כיון דשבול' שועל לא הוי כלאים עם השעורי'

ג' בד"א שנתערבו מיני תבואה וכו' גם שם במשנה באמת אמרו זרעוני גנה שאינם נאכלים אחד מכ"ד בנופל לבית סאה וכל באמת הלכה ודין הפשתן מבואר שם במשנה פשתן ב בתבוא' א' מכ"ד בנופל לבית סאה פי' כי היכי דמשערין זרעוני גנה בנופל להאמיר הכי נמי משערין בפשתן בנופל להקל ·

ד' בד"א שלא נתכוון לערב וכו' זה יצא לרבינו מהירושלמי שאמרו שם מה אנן קיימין אם במתכוון לזרוע אפי' חטה א' אסור' אם

אם נתכוין לערב אפילו כל שהוא אסור פי' משום אל תזרע אלא בשנתערבו לרך מכנס בעת שכנס התבואה נתערב שלא מדעתו ע"כ · גם יש לתרץ שערב לאכול ונמלך לזריעה ונר' מדברי רבי' שהוא שוב' כי מה שאמרו במתכוין לזרוע אסור שפי' שהוא חפץ בב' מינין ודעתו לזריעת הב' מ' כי שנתערבו אסו' דלא שאני לר' בין נתכוון לערב בתחלה כדי לזרוע או נתכוון אחר שנתערבו בעת זור' שלא ראה טע' לחל' בדבר דמ"מ כיון שזורע בכוונת שני מינין הרי מכוין לכלאים ואסור ומתכוין לזרוע שאמרו הכי משמע · ומה שאמרו דשני בימעט היינו בשדעתו ורצונו לזריעת הסאה לבד וחפץ היה ש שלא יהיה עמו מין אחר ומפני הטורח אינו בורר כל הרובע או שרינן ליה כיון שאין דעתו לזריעת כלאים ואינו חפץ בהם הוי רובע טפל לגבי סאה. אבל אם דעתו על השני מינין אפילו חטה אחת כיון שמתכוין לזרוע גם חטים והם מעורבים אסור וחשיב ולא בטיל ודומה לדין הנזכר בסמוך הזורע שדהו מין מן המינין אם הדברים מראין שהוא חפץ בהם אסור אלמא בתר הגונו ודעתו אנו הולכים וכן מוכח פרק המוכר פירות דקאמר מתכוין לזרוע המין הא' לבד ורובע לא טרח אינש ולא אמרו ימעט אלא משום חומרא דכלאים וכן כתב הרמב"ן ז"ל והראב"ד כתב בהשגות א"א קש' דידיה אדידיה למעלה כתב אסור לזרוע את המעורב עד ש שימעטו וכי תמעט מיהא פרי והלא מתכוין לזרוע השני מינין ואמת הוא כי בירושלמי הקשו מה אנן קיימין אם בנתכוין לזרוע וכו' ·

ואולי מה שאמרו מתכוין לזרוע במתכוין בשעת כנוס התבואה קאמר דשעה שכנס תבואתו זו המעורבת כונתו היתה לזריעה אבל אם היתה כונתו לאכיל' ונמלך לזריעה ימעט ודיו ע"כ ומה שפי' ר"א בירוש' אין נראה שיהא זה כוונת רבינו ודקדוק לשונו מורה שהוא מחלק בין היכא שדעתו על השני מינין להיכא שדעתו על הסאה לבד כאשר כ כתבתי ·

ז' הזורע שדהו מין מן המינין וכילי שם וגם בירוש' מבואר ודין תלתן שעלו עמו מיני עשבים פרק שני דכלאים ונתבאר בב"ק פר' מרובה ופרש"י ז"ל תלתן שעלה עם מיני עשבי' אין מחייבין אותו לעקור שע"כ עתיד ליטלם לפי שמפסידין את התלתן וכבר לחו פי' זה בתוס' והעלו הטעם ד דליכא איסורא כיון שהוא לא זרעו ומשום מקיים ליכא כיון דקשו ליה עשבים והיכא דניחא ליה חייבוה שלא יחשדוה שהוא זרעה וזה דרך רבי' ושם אמרו עוד חלוק בין זרעה לזרע או לזירין ורבינו תפס האיבעית אימא דתפליג בין זרע לאדם או לבהמה דהוי ליש' בעיא ד"נ אביי אמר במקום אי בעית אימא עוד דמפר' עלה רב פפא מנא ידעינן ואפשר דה"ה דתפלגינן בין לזרע או לזירים כיון דבמצלי או קשי תלייא מילתא ובכלל במה שכתב רבינו וכן כל כיוצא בזה · ופי' תלתן מין קטנית

אין נוטעין ירקות וכו' פ"ק דכלאים ושם נקרא אחר שקצצו קורות תמנו ונשארו שרשים בארץ ובתולה נקרא קודם שקצצו דבר והטעם דהוי ירק באילן ·

יא הטומן לפת וצנונות תחת האילן ואפילו תחת הגפן וכו' פ"ק דכלאים והובאה שבת פרק במה טומנין ועירובין פרק חלון ובכלל הפירו' לדעת רבינו דהיכא דליכא תרתי לטיבותא אלא דהוי אגודה דמוכחא מילת' דלא לשתילה הניחם דאין דרך שתילה באגודה אלא להצניעם הניחם ועוד דמקצת עלין מגולין שכשרוצין לשתילה טומנין הכל בה כדי שישרישו וזה שהניח קצת עלין מגולין מוכח שאינו רוצה בהשרשתן וליטלן בשבת הניחם ש מגולים או אינו חושש · והכי מוכח ליסנא דמתניתין דקתני אם היו מקצת עלין מגולין משמע דתרווייהו בעי למשרי משום כלאים אבל רש"י ז"ל כתב דמשום שבת נקט אם היו מקצת עלין מגולין כדי שאחוז אותם ולא הוא טלטול מן הצד דאי לא הוו מקצת עלין מגולין הוי טלטול גמור ואסור וכן כתבו בתוספות אבל לשביעית וכלאים לא שאני בין מגולין למכוסים ובעל הערוך גורס אם היו מקצת מגולין ופי' דאמהות קאי דאי עלין מגולי' ואמהות טמונים היינו דרך זריעה ממש וכבר כתבתי שדעת רבינו דדרך זריעה לא הוי אלא כשטומן הכל · מ"מ דרך הערוך כדעת רבינו דלענין כלאים נקטה ומה שהצריך רבינו אגודה יצא לו מדרבי חייא בירושלמי שאמ' שם תני רבי חייא עד כדון אגודה של לפת שאגודה של צנון וכו' ע"כ והר"א כתב א"א מפלפול המוצא ראיתי שלא תפסו אגודה אלא להודיע שאין לפת וצנון דוקא ביחד אלא לפת או צנון לפי' אם היו עלין מגולין אפילו לפת א' אין בו כלאים עם הגפן וכ"ש עם שאר אילנות או אם היו אגודות אין בהם כלאים שהרי אינו רוצה בהשרשתן ואף על פי שאין עלין מגולין ולמאי דתני רבי חייא אגודה האי דקתני אם היו מקצת עלין מגולין לאו משום כלאים ושביעית ומעשר נקט לה אלא משום שבת ע"כ נר' לדע' ר"א דבתחלה לטיבותא שני או באגודה אף אם אין עלין מגולין הרי מוכיח שאינו רוצה בהשרשתן · וכן אם העלין מגולין אף אם אינו אגודה אלא לפת יחידי הרי מוכיח שאינו רוצה בהשרשתן ורבינו סמך על פשט בר תא דרבי חייא שאמר עד כדון אגודה משמע דדוקא אגודה דמה שפי' הר"א להודיע דלפת או צנון קאמר נקט אגודה אינו נראה דאמאי תיסק אדעתין דלפת וצנון ביחד קאמר כ"ש לדעת רבינו דלפת וצנון אינן כלאים זה בזה דאין הפרש בין לפת וצנון ללפת ל לחוד ·

ותו דאי איכא למטעי הוה ליה למנקט לפת או צנון ולא יצטרך לומר עד כדון אגודה אלא ודאי אגודה דוקא ולענין כלאים איירי · גם אם היו מקצת עלין משמע דלענין כלאים נקטה כאשר כתבתי גם הראב"ד לא פירשה לענין שבת אלא מתוך דוחק הביא דרבי חייא דאלו מתני' גופה לענין שביעי' מתפרשא ליה שפיר כדברי רבינו וכן כתב הר"ש דדוקא בטומן אגודין איירי מדתני רבי חייא בירושלמי וראוי הוא להחמיר בשל תורה ·

יב שדה שהיתה זרועה וכו' בהשגות א"א זה לא מצאתי לו שורש ועיקר לא במשנה ולא בתוס' ולא בירושלמי אבל במשנה אמרו שדה שהיתה זרועה קנבוס ולוף לא יהא זורע ובא על גביהן שאין עושין לג' שנים וזה הענין אינו מ מדבר בזורע וקוצר אלא בזורען ולא נמחו שלא יחשוב עליהם שהתליעו אלא פעמים שהן שוהין זמן גדו' תחת הארץ משנה לשנה ומצמיחין ע"כ · ובפי' המשנה כתב רבינו איני יודע כיצד קנבוס ולוף עושים לג' שנים והענין כבר ידוע שהוא נמח כשיברתו אותו וישארו שרשיו בארץ יצמחו אחר ג' שנים לפי' אמר ש שהדבר בן פי' ושלקא דעתך אמינא כיון שזאת השנה

אן ועלה גם לדבר מהשרשים מותר לזרוע עליהן קמ"ל
שאין זורעין עליהם עד יעקרו שרשיו וזהו הדין שכתב
כאן רבי' בסתם ובזה נמצא לרבינו מורש ועיקר מפורש
במשנה ולדעת הר"א הוי משנה דלא צריכה דפשיטא
דאסור ואם לא היתה זאת כוונת רבינו יקשה עליו מן
המשנה דקנבוס ולוף למה השמיטו וזה ברור ·

י"ג היתה שדהו זרועה חטין וכו' גם זה שם
ובהשגות א"א לא נשאית כן ב
בתוס' אלא הופך את הארע לא הפך ימתין לה עד
שתתליע ועל כמה תשה' ג' ימים במקום הטינא נמצא
לזה מה ששנו במשנה ימתין עד שתליע ויופך או יופך
קאמר ובתרא סני ליה ע"כ · ולדבריו צ"ע מה יועיל
שיתליע והלא אחר שיזרע השעורים יצמחו החטין ומה
יועיל שימתין ג' ימים אם אינו הופך אם לא סגא לדע'
הר"א דיתליע היינו שאין דקוויים עוד לצמוח מכיון
דקים לן שלא צמחו עד עתה ודאי לא יצמחו שכבר
נפסדו לגמרי מ"מ בהפוך לחוד למה יספיק אכתי אפשר
שיצמחו ודברי רבינו נכונים בטעמם וכפשטה דמתניתי'
דבעי תרוייהו דאי לא הוה לי' למתני יופך ברישא והדר
או ימתין עד שיתליע מדקתני ממתין עד שיתליע
ויופך ואח"כ יזרע משמע דתרוייהו בעי ולא נניח פשט
המשנה מפני התוספ' ואפשר לפרש התוס' שסבים לזה
דימתין עד שיתליע ואח"כ יופך קאמר דיותר טוב להפך
אחר התלעה מקודם התלעה אי נמי דאם הפך סמוך
לזריעה סגי לא הפך סמוך לזריעה לא יהפך עד ס
שיתליע דאז יועיל ההפוך כמו סמוך לזריעה ומתניתין
סברא דאין הפוך מועיל כלל רק עם התלעה ואף כי
זה דחוק כבר התנקי שעל פשט המשנה ראוי לסמוך אף
אם יחלוק לגמרי עם התוספות ולא מפני כך נדחוק
פי' המשנה כ"ש היכא דליכא טעמא וזה נכון ·

י"ד צמחו החטין וכו' גם שם במשנה ומה
שכתב ואם הוריד בהמתו וכו'
נתבאר בירוש ובתוס' פ"א

ט"ו באחר באחר משמיטין וכו' הובאה
פ"ק דמ"ק וגם נתבאר כל
מה שכתב רבינו עד סוף הפרק ·

פרק שלישי

א' יש מינין בזרעים וכו' זה הקדמה
וענין לדיני הבאים מחכמתו ה
הנפלאה ·

ג' כיצד החזרת וחזרת גלים וכו' פ"ק ד
דכלאים ופי' גלים נתבאר בירוש'
חסא דאיגרין תרנוס גל דגורא כלומר הגדילה בגלים
עולשי' הינדבי' הפרדסי והמדברי כרשן גני ומדברי
בוסבר ידוע בזרע גד קרנוס כבר זרע כוסבר · וכן
נקרא בערבי · גם חרדל ידוע ובערבי כרדל ·
דלעת הרמו"כא פי' בירושלמי מן דלעת מר שאין אוכלי'
אותה על שמכתינים אותה ברמץ שהוא אפר חם · וכן
פי' רבינו בפירוש המשנה אבל בתלמוד דידן פר' הנודר
מן המבושל אמר מאי תנולה שמשיל אמר דלעת ק
קרקוזאי רב אשי אמר דלעת טמונה ברמץ והקשו על
רב אשי מדתניא ר' נחמיה אומר דלעת מצרית כלאים
עם הרמוצה פי' דמשמע דהוי מין בפני עצמו ואיתותב
רב אשי ונקטינן כשמואל וכן כתב ר"ש אבל רבינו נראה
שסובר דע"כ לא איתותב אלא ממאי דסבר דכל דלעת
הנטמנת ברמץ נקראת רמוצה והסיק דמין בפני עצמו

כוא : מ"מ על שם שרגילין להטמין אותו המין
ברמץ מפני מרירותו נקרא רמוצה א"כ לא פליג הסקנ'
דתלמוד דידן אמאי דפרשו בירוש' וזה דרך הרא"ש ז"ל
אבל רש"י והר"ן ז"ל פי' כפי' ר"ש ז"ל

וכן חטין והזונין וכו' פי' זונין מלשון לגם
הזונה שיוצאין מדרך היושר שהוא מין
משונה משאר חטין בתבניתו ובטעמו ושבולת שועל פירש
רבינו שעורים מדבריים ופי' כל שעה אמרו מאי שבולת
שועל שבולי תעלא ופרש"י ז"ל שהשבולת שלו משוי כזנב
השועל כוסמין ושיפון מיני חטין מדבריים הן. וצורות
שניהם שוה ומפני זה אינם כלאים זה בזה ומיהו חטין
וכוסמין כלאים ושעורים ושבולת שועל אינן כלאים
שיותר הפרש יש בין חטין לכוסמין ממה שיש בין שעורי'
לשבולת שועל · וגם לענין תרומה חטין וכוסמין
הוו שני מינין · ושפיר כתב רבינו בפי' המשנה
שנקרא בערבי מא"ש · פורקדן נולב"אן · כופא
קירט"מאן והם גרגרים עגולים לבנים · שעועית
לוביי"א ובירושלמי למה נקרא שמה שעועית שמשתעת
הלב מלבון ועניינו השע ועת את הבית וישוע ית ביתא
קבות · אלפקוץ מלספי' אלבייא"ר כרוב תור מין
כרוב שעלתיו דקין · לצונין מין ממיני הסלק
ואולי הם מרוס קלת מלשון לשנה או על שם מקומן ·
ודע דכולה מתניתין הני זוגי קתני כלומר כל אחד עם
בן זוגו הסמוך לו אינו כלאים ועם כל האחרים כ
כלאים ·

אבל הלוף וכו' והנפוס הוא לנון שארץ הנמ'
והוא דומה ללפת בעליו רק החמירו ת
מפני טעם הפרי שאינן דומין בטעם וכאשר יתבאר
בסמוך לפסן שטעמו כטעם הלפת ויש אלו שהחמית
הפני הטעם ויש מפני שהם שני מינין אף על פי שהם
דומין ·

ד' וכן באילן ומ'חזרור בערבי אזורארץ
וי"מ תפוח יערי תרגום וכפתור
וחיזור פרסקין כו"ך ודומין לשקדים כשהם קטנים ·
שזיכין עונא"כ · רימון גב"ק · אגסים · אג"אן ·
קרוסטמלין במתר"י · ומזד קשה לזה אם הסג"אן
הוא מה שאנו קורין היום אנא"ץ איך לא יהיו כלאי' עם
עם הבות'ארי דהאי ודאי ב' מינין הם · והערוך
פי' קרוסטמלין אגסים דומין לעפצי' הקראים תילין
וקרוסטמלין מלשון תילין א"כ אינו זה שאנו קורין כ
כמתר"ה רק הוא מין ממיני האגסים · וכן פי'
ר"ש ז"ל והפשא ניחא דלא הוו כלאים. פרשין ספרג"ל
ובלע' גימרום ובירושלמי למה נקראו פרישי' שאין לך
מין פרוש לקדרה אלא הן עושין אלוצחר : ובלעז
פורב"ש · וגם זה קשה למה לא יהיו כלאי' ספרג"ל
עם זערור דהא שני מינים הם וצ"ע ·

ה' וכן יש גם זרעים אחרים וכו' ביאור
דברי רבינו כשהדימיון הוא כ"כ
גדול שירא מין א' אעפ"י שהן שני מינין אינם כלאים
מה שאין כן בנזרים לתגלה שאין הדמיון גדול לכך
הם כלאים כיון שהם שני מינין וזה ברור

ו' וכתב רבינו שהלפת עם הנפוס אינם
כלאים מפני שהפרי שוה והלפת
עם הנפוס מפני שהעלין שוים כתב כן מתה שאמרו
בירושלמי אמ"ר יונתן יש מהם שהלכו אחר הפרי ויש
מהם אחר העלין הלפת עם הנפון הלכו אחר הפרי ·
לפת ונפוס אחר העלין היניהו והרי לנון ונפוס הפרי
והעלין דומין ולא אמר כלאים אמ"ר יונה בזה הלכה

אחר טעם הפרי ע"כ ופי' ר"ש שהלכו אחר הפרי להחמיר וכן אחר העלין ואחר הטעם הכל להחמיר ולא ידעתי איך אפשר לפרש שהלכו אחר עלין להחמיר שהרי בלפת ונפוס שאמרו שהלכו אחר עלין משנה שלימה שנינו ש שאינם כלאים זה בזה וצל"ע · ורבינו מפרש שהלכו אחר הפרי להקל דכנון ולפת שוין בפרי ואפשר דהוא מין לפת אחר או מין אחר שדומין בפרי · ולפת ונפוס שוין בעלין ולכך הקלו והיינו דלא תנן במתני' אלא כנון ונפוס כלאים ולהכי מקשה והרי כנון ונפוס דהוי כלאים והפרי והעלין שוין ואם איתא לרבי יונתן להחמיר קאמר דהלכו אחר הפרי או אחר העלין מאי פריך דודאי התם מפני שהם שני מיני אסרום וכי היכי דהחמירו משום פרי או משום עלין החמירו מפני שהם שני מינין וכ"ש הוא ומאי קושי' אבל אי רבי יונתן להקל קאמר פריך שפיר כיון דקאמרת דהקלו מפני עלי' לחוד או מפני פרי לחוד כ"ש היכא דאיכא תרתי דראוי להקל ולא יחושו לטעם ומשני כיון דטעם זה רחוק מטעם זה ביותר לא הקלו מפני דמיון עלין ופרי מה שאין כן בלפת וכנון ולפת הנפוס שאין ריחוקן רחוק גדול ולכך הקלו מפני דבר אחר שאין דומי' בו וזהו דקדק רבינו במה שכתב רחוק ביותר · והראב"ד ז"ל דעתו כפי' ר"ש ז"ל דר' יונתן להחמיר קאמר ולכן כתב א"א כבר כתבנו שזה שבוש ע"כ ובשפייע מההיא דנוטן לפת וכנונות שכתבנו פרק א' ואי מההיא לדעת רבינו לא איריא דאי מפני שהקשו שם מאי איריא לפת וכנון אפילו שאר כל הדברים לא' מפני שכנון ולפת הם כלאים הקשו זה דהא התם בלפת או כנון מיירי וכלאים ללפת עם כנון מאן דכר שמייהו דכלאי זרעים דקאמר התם זרעים עם האילן קאמר ·

ותני דא"כ לא קשה מידי דלרבותא להיתרא נקט לפת וכנון דאפ"ה שרי במקנת עלין מגולין דעלה קאי דאם מקנת עליו מגולין אבל אלא משום דחזקיה אמר התם לא שנו אלא לפת וכנון אבל שאר כל הדברים לא נראה שרצה להקל בלפת וכנון אולי מפני שאין דרכן בכך לכך הקשו כיון דטעמא מפני שאינו רוצה בהשרשתן כל הדברים שוים אבל ודאי דאין כלאים אלא כנון ונפוס המוזכר במשנה דאי רבי יונתן להחמיר קאמר היה לו לפרש ולהשמיענו לאסור כיון שלא נזכר בשום מקום ולא ישתוק ויאמר הלכו בהם ומשמע שבא לתת טעם למה לא אמרו במשנה שהוא כלאים אלא כנון ונפוס ולא לפת ונפוס ולא לפת וכנון ולהכי סתים לה ·

ומצאתי ירושלמי מוגה שכתוב בו מצאה כנון ולפת כלאים א"ר יונתן יש מהם וכו' מוכח בהדיא כדעת רבינו דמתמה דכיון דכנו' ונפים כלאים לפת וכנון נמי ואפשר דאיהו קים ליה דלא הוו כלאים ·

א"נ דכיון דלא קתני לה במתניתין ודאי דלא הוו כלאים דאי הוו כלאים איבעי ליה למתני' ליה כי היכי דלא לטעי להקל א"נ דלא קתני ליה [illegible] לפת ונפוס טעות שהוא להחמיר לא חייש ליה תנא כולי האי ואפשר דלפת ונפוס אצטריך דלא דמו כולי האי אהדדי בלפת וכנון מ"מ הדבר נראה כי פירוש הירוש' הוא כדעת רבינו והוא הנכון ·

ז' כמה מרחיקין וכו' זהו טעם לשיעור ההרחקה כאשר יתבאר ·

ט' כיצד שדה שהיתה זרוע מן תבואה וכו' פ"ב דכלאי' תבואה בתבואה בית רובע ובתים' וכמה בית רובע י' אמות ומחצה על עשר ומחצה מרובעות רבי יוסי אומר אף ארבה ב בשנים כרחבה כן גרסת רבינו ופסק כתנא קמא דבעי מרובעות · ור"ש כתב דאפילו לת"ק מרובעו' לאו דוקא דהא בית רובע אינו אלא י' אמות וב' טפחים ומחצה על עשר גם רבי' כתב בפי' המשנה שבית רובע ששיעורו עשר אמות וחומש על עשר אמו' וחומש בקירוב ובודאי כן הוא דהא בית סאה חמשים על חמשים ש שתשבורת שלהם ב' אלפים ות"ק על אמה והסאה ששה קבין שהם כד רובעים כשתסלק ב' אלפים ות' לכ"ד חלקים נמצא כל חלק ק' אמה · נשאר בידינו ק' אמה שארית אלפים ות"ק חלק הק' אמה לכ"ד רבעים יבא לכל רובע ד' אמות ועוד ששית אמה · נמצא תשבורת רובע ק"ל אמות וששית אמה · עשה עוד תשבורת עשר על עשר הרי מאה חלק עוד חומש על עשר הרי שנים הרי ק"ב עוד הבה עשר על חומש הרי עוד שנים הרי ק"ד נשאר בידינו הבאת חומש על חומש כנגד השישית אמה הרי ק"ד והומש על חומש בקירוב וכאן החמיר מפני מה שמצא בתוס' שכתבתי שאמרה מרובעות ומשמע דדוקא קאמר ונראה הטעם שרצה להחמיר שלא יטעו להניח עשר על עשר לבד ולא יחושו לחומש למיעוטו או לשני טפחים ומחצה כיון דמרובעות בעינן ·

ור"ש ז"ל נראה שלא היה גורס רק י' ומחצה מרובעות הלכך כתב מ מרובעות לאו דוקא ורבי' גורס י' ומחצה על י' ומחצה מרובעות וע"כ דוקא קתני והטעם כאשר כתבתי דכיון דמרובעות בעינן היו מניחין י' על י' לבד ולא היו מ מוסיפין לטפח ואפשר דלכך הוצרכה התוספ' לפרש כמה רובע בלומ' כמה רובע השנוי כאן להודיע שאינו מצומצם דטפי מרובע בעי' וזירו' אמר ובלבד שלא תהא חבושה פירוש שלא יהיו החטין מקיפין את השעורי' מד' רוחות השדה ורבינו לא כתב זה ואפשר שנכלל במה שכתב ובקש לזרוע בשדה מין תבואה אחרת משמ' דוקא בגדה ולא סביבותיה מד' רוחות רק צריך שיניח לפחות רוח אחת פתוחה וללקות בששה שכתב יצא לרבינו ז"ל מהירושלמי שהזכיר בסמוך

י' היתה שדהו זרועה וכו' שש ירק בירק ו' טפחים ומפרש רבי' לכי היכי דבית רובע הוא מרובע נס ששה טפחים מרובעות קאמר ו ואין צריך שיהו מתחלת השדה על סופו דששה טפחים בירק כבית רובע בתבואה ובהשגות א"א אין דברים אלו אמורים אלא לדעת ר' יהודה אבל לדעת חכמים לאסור בבית רובע וללקות בו ע"כ ואיני יודע זו מנין לו דהא מתני' קתני תבואה בתבואה רובע ירק בירק ששה טפחי' וכי היכי דתבואה בתבואה רובע הוי לאסור דאי לא עד כמה ירחיק ה"נ ירק בירק ו טפחים לאסור קאמר והלכה כסתם מתניתין ודר' יהודה שכתב הוא פ"ק דכלים בירושלמי ובתבואה מיירי לא בירק שאמרו שם לרבנן בתבואה רובע לאסו' וששה ללקות ור' יהודה פליג אבל בירק לא הוזכר שיעור רובע כלל דא"כ מאי איכא בין תבואה לירק ובודאי נוסחא משובשת נזדמנה להר"א ז"ל בספרי רבי' והשגה זו על תבואה היא שהית בספרי רבי' שלפניו כתוב ללקות בטפח ועל זה השיג ובודאי שלפי נוסחתו הדין עמו כנ"ל ·

יא' היתה א' משתי השדות זרועה תבואה וכו' גם זה שש תבואה בירק או ירק בתבואה בית רובע ·

יב בד"א שצריך הרחקה וכו' פ"ג דכלאי' היתה שדהו זרועה ירק והוא מבקש ליטע בתוכו שורה של ירק אחר ר' ישמעאל או' עד שיהא התלם מפולש מראש השדה עד סופו ר' עקיבא אומר אורך ששה טפחים ורוחב מלואו וידוע דהלכה כר' עקיבא מחבירו ופירש רבי' שצריך להיות רוחב המפירה כפי עומקה וזה מלואו כלו' מלא התלם וכן פירוש רבי' שמשון דמלואו קאי אתלם ובהשגות א"א לא מצאתי שיעור עומקו בשום מקום אלא לשון המשנה ורוחב במלואו ופי' כמלוא העול שחורש בו התלם ולשון התוס' ענין אחר כמלא המרגוט ע"כ ופי' דחוק הוא דעול מאן דכר שמיה

ותו דלא שייך לשון מלואו בעול ויש מי שפי' דשיעור האמור במשנה אשורה זרועה קאי ור"ל שאם היא פחות מששה טפחים בטלה לגבי שדה והויא כלאים וכבר דחה רבינו שמשון פי' זה בשתי ידים והעלה כפי' רבינו אלא שפי' דהכא בשורה קטנה פחות מששה וקמ"ל דאפ"ה בעי ששה אבל בשורה גדול' הא תנן דבעי ו' על פני כל השורה ואין כן דעת רבי' אלא כל שהיא שורה אפי' כמה שני בתלם ששה ולא בעי על פני כולה ור' עקיבא להקיל בא ולא להחמיר דאי בשורה קטנה מיירי לא הוה פליג ר' ישמעאל דלבעי מתחלת השדה ועד ראשו דודאי כפי אורך השורה סגי כ"ש ששה טפחים כנ"ל ואפשר שאם השורה היא קטנה פחות מששה יספיק באורך השורה לדעת רבי עקיב' או אפשר דפחות מו' לא חשיב ואין נראה הפסקה והראשו' נראה בלשונו כפי' המשנה

יג היתה שדהו זרועה תבואה וכו' כתב רבינו מרחיק ביניהם ו' טפחים ומשמע לכאורה דתלם אורך ו' קאמר ובירושלמי אמרו הרוצה לעשות שורה של ירק לתוך שדה של תבואה עושה שורה אורך עשר אמות ומחצה על ששה טפחים וכן היא בתוס' וכן כתב רש"י ז"ל דמאי דשייר מתניתין פי' בתוס' ואפש שרבינו סמך באורך על מה שכתב למעלה גבי תבואה בתבואה וכאן לא בא אלא לומ' דלא בעינן עשרה ומחצה ברוחב אלא בששה סגי וזה מרחיק וכו'

עוד אפשר לומ' דס"ל דההיא דמצריך עשרה ומחצה בירק בתבואה כרבי ישמעאל דמחמיר בירק ובעי שורה מראש ועד סוף לכך בעי בירק בתבואה עשר ומחצה אפילו בשורה קטנה אבל לר' עקי' דמיקל בירק סגי בתבואה בירק בו' על ששה ומ"מ ודאי דהכא לא סגי ברחבו בעומקו מ מדקאמ' מרחיק ביניהם ולא קאמר עושה תלם אורכו ששה טפחים כדקאמ' לעיל משמע דברוחב מיירי והיינו דלא קאמ' וכן אם היתה שדהו וכו' ולקוצר שכלנו היה צריך לבאר דעתו

ואין צריך לומ' וכו' הוצרך לומ' כן דלא תימא דשורה בשורה מיערבבי טפי משדה ושורה א"נ אשמעי' דתלם מיהא בעי ולא נחתינן ליה דרגא אחרינא

יד הרחיק בין שני המינים הרחקה הראויה וכו' גם פ"ב תבואה נוטה ע"ג תבואה וכו' הכל מותר חוץ מדלעת יונית ואף על פי שרבינו למעלה לא הזכי' אלא ואפילו שורה של דלועין סתם ולא פי' דלעת יונית כבר כתב שעלי' שלהם ארוכים ומסתבכים ופי' ואפילו שורה של דלועי' מרוחק דלועין שעליהן ארוכים ומסתבכים והיינו דלעת יונית דשאר דלועין אינן מסתבכים כמו דלעת יונית ולכך אינן נראין מעורבבין עם התבואה ואפי' שמתפשטין עליה ועלה נמי קאי מה שכתב ואם נמשכו העלי' של דלעת ונסתבכו בה דאין מסתבך אלא דלעת יוני' ולכך רבינו לא הוצרך לפרש למעלה דלעת יונית וכתב כאן על דלעת יונית להודיע עיקר מלפניה כמו שביארנו והא למעלה בכל דלעת משמע לכאורה דמיירי אלא ודאי ביאור לשונו כאשר כתבתי וילמוד סתום מן המפורש וכן אמרו בירושלמי רואה אני את דבריהם מדברי שאין כולן מסתבכים כדלעת יונית

טו היה בין שני המיני' בור כו' גם זה שם וסומך לבור יער ופי' בור שדה שלא נחרשה ולא נזרעה תרגו' והאדמה לא תשם ו וארעא לא תבור ופי' ניר שדה שנחרש' אבל לא נזרעה נירו לכם ניר גבה גדר אבנים בלא טיט דרך אפי' דרך היחיד אילן מיסך על הארץ שלא יהיה נופו גבוה מן הארץ ג' טפחים וכתב ר"ש ז"ל שצרי' שיהיה בשדה הבור או הניר בית רובע וצ"ע א"כ מאי קמ"ל ואפשר שקמ"ל שמותר לזרוע מד' רוח ת' ו' ורוחב ד' דגדר כתב ר"ש דלא בעובי הגדר קאמר דכיון דגבוה עשרה אפילו עובי כל שהוא מחיצה הוי ומפסיק אלא לאורך קרי רוחב וחריץ הוא דבעי ד' משפתו אל שפתו ורבינו לא הזכיר חריץ משמ' דס"ל דגדר וחריץ חד הוא ורוחב דגד' וחריץ כחד גוונא מתפרש ואע"ג דכל שהוא מקריא מחיצה אפשר דחשו שלא תפול ויהיו סמוכים ויניחם או משום יניק'

יו בד"א שצריך הרחקה וכולי שם במשנה שלו חטי' ושל חברו מין אחר מותר לסמוך לו מאותו המין ופירש בה רבינו בפירוש המשנה שמותר לזרוע בתוך שדהו שעורין אצל חטין והוא שיהיו השעורין שלו סמוכי' לשדה שעורין של חברו וכן פי' ר"ש ז"ל והוא הדין השני שכתב רבינו כמתחיל וגם עוד וכו' וליסנא דמתני' הכי דייקא דמאותו המין קא סמיך ליה קני' דהיינו המין שבשדה חברו ובודאי דכ"ש בזורע מין א' לבד בשדהו סמוך למין אחר שבשדה חברו וכאשר למד רבינו מן הכתוב שלא אמר אלא שדך ולא אמר הארץ לא תזרע כלאים ונכון הוא

ובהשגות א"א לי נראה מן הגמרא ומן המשנה שאינו מותר לעשו' כן לכתחילה אלא לדעת ר' שמעון שאמר אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו בזרעים אבל לרבנן אינו רשאי לזרוע אבל מותר להתמיך בשדות זרועות כמו שמפורש בסוף וכן המשנה בשדות זרועה היא שנויה כשבתחלה בהתו' נזרעו ולבסוף נראין בסוף שדה ע"כ והמת' דבירושלמי ה"ג לה וכן פסק רבינו פ"ה דאין אדם אוס' דבר שאינו שלו כר"ש וכמו שיתבאר שם ומעתה אין קו' על רבינו ונראה שהר"א מפרש המשנה כפירוש ראשון שפירש ר"ש דדוקא ממין שבשדהו מותר אבל לא שני מיני' בשדהו והוא הדין הראשון שהזכיר רבינו וכבר כת' ר"ש פירושו וכתב שהפי' שפירשתי הוא הנכון גם הרב הנז' פי' מה שתלן בירושלמי משום דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו דקאי על מה דקאמ' בה בסיפא ש' פשתן וא' כל המינין ונכון הוא

יז היתה שדהו זרועה וכו' ג"ז שם שלו חטין ושל חברו חטי' מותר לסמוך לו תלם של פשתן ולא תלם של מין אחר רבי שמעון אומר אחד פשתן ואחד כל המיני' רבי יוסי אומר אף באמצע שדהו מותר ע"כ והלכה כרבנן ואע"ג דפ"ה פסק רבינו כר' שמעון דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו הכא אסור

משום חטין דנפשיה אלא במין שהוא לבדו' וסמוך לשד' שברו דוק' ודלא כר' יוסי דשרי אף באמצע שדהו ולא חייש למראית העין ׃

יח היתה שדהו ושדה חברו שבצדה זרוע' שני מיני תבואה וכו' גו"ש אין סומכין לשדה תבואה חרדל וחריע אבל סומכין לשדה ירקות חרדל וחריע ע"כ ובפי' המשנה פירשה רבינו בשדה שלו לחוד ולא קאי אשתי שדות שלו ושל חברו ו וחרדל וחריע מזיקין לתבואה ולכך כל הרואה יודע שהוא זרע' שלא היה מניח לאחר לזרוע דבר המזי' עד שירחיק אבל לירקות אין מזיקין והרואה יתלה שאחר זרעם שם והם בסוף שדה אחר ע"כ ׃ וזה פירוש דחוק שנאמר שיהיה מותר לפי שיתלו שאחר זרע' ולמה יתלו באחר ולא יאמרו שבעל השדה זרעם ואיך יהיה מותר לזרוע הוא שני מיני' לפי שהרואה יתלה באחר דבר שאינו כן והנכון כפי' אשר כתב כאן דקאי אשלו ושל חברו דאסור לזרוע ביניהם חרדל או חריע לפי שדרך לזרוע תלם ואינו דומה לפשתן הנז' בסמוך שאין זורעין תלם אלא לבדוק ומותר לסמו' לירקו' לפי שמזיקין אותם וסופו לעקור אותם והרואה אות' שאינו לקיימן אבל תבואה אין מזיקין ויש לדקדק שלמעלה התיר פשתן לבד משמע דכל שאר מיני' אסור וכאן לא הזכיר אלא חרדל וחריע משמע דכל שאר מיני' מותר ועוד דלמעלה מיירי כששני שדות מין אחד ומ"ש דנקט הכא בשני מינין מה לי שיהיו שתי השדות מין אחד מה לי ב' מיני' וי"ל דחרדל וחריע דנקט הכא משום התירא נקט להו דמותר לסמוך לירקו' ודומיהן חרדל או חריע לפי שהן מזיקין וחד"א דיהיה מותר לסמוך גם לתבוא' קמ"ל דלא לפי שאין מפסידין אותה וכ"ש שאר מינין שאסור לסמוך בין לתבואה בין לירקות ומאי דנקטה בשני מיני' ולעיל נקט' במין א' אפשר דלעיל נקטה לרבותא לאסורא והכא נקטה לרבותא להתיר' דשל"א ג' מיני' נראין בערבוביא קמ"ל דשרו בירקות ודומיה' ולא אסירי אלא בתבואה ׃ עוד היה אפש' לדחו' דאין אסור לזרוע תלם חרדל וחריע אלא כששני השדות הם ב' מיני' דאפילו אם יזרע התלם לבדוק יאמרו שהוא לאכילה כיון שרואי' שני מינין זולתו אבל כשהן מין אח' ויראו החרדל באמצע יתלו שהוא לבדוק ו והראשון נכון ׃ וראיתי מי שגורס בספר רבי' אין מן התבואה מפני שהם מזיקים אותה ופירוש שהאיסור הוא מפני שמזיק לא מפני כלאים ׃

וכן אם היתה זוית וכו' גז"ש בשבת פ"ר עקי' וזהו ראש תור הנז' במשנה והוא מלשון תורי זהב והוא תכשיט שמשימין הנשים באזניהם ו ותבניתו משולש ולכך נקר' הזוית ראש תור ויש מי שפי' ראש התור כפשטו כי ראש התור משולש ופירוש רבינו נכון ׃

פרק ד'

א מותר לזרוע וכולי פ"ג דכלאי' והובא' בשבת פ"ר א"ר עקיבא וכתב רבינו בפי' המשנה ובלבד שיהיה תלם מפסיק בין כל שתי שורות ממין זה ושתי שורות ממין שני וכתבו בתוס' דאיסור דאיכא למיסר ברישא הוא קשואין ופול המצרי ולהפריש ביניהם הוצרכנו לשתי שורות של דלועין ת מפסיקין ביניהם דאלו דלועין וקישואין אמרי נוטע אדם קשות ודלעת בתוך גומא וכן דלועין ופול המצרי מנכרי ושרו אבל פול המצרי וקשואין הוא דהוי כלאים ושתי שורות של דלועין מפסיקי' אבל שורה א' לא הוי הפסק דקישואין ופול המצרי מבטלי' שורה של דלועין מפסיקין שבאמצע עכ"ל ׃ ולפי דבריהם בדוקא נקט האי סדרא דלועין בין פול המצרי וקישואין ואין נראה זה דעת רבינו שכתב בפירו' המשנה שכל ב' שורו' הם כשדה בפני עצמו משמע דאכל ג' מינין קפיד וכאן כתב מפני שמיני' אלו עלין שלהן ארוכים ומסתבכים

ואם זרען וכולי משמע דאכל ג' מינין קפיד וזה ברור ומוכרח ולפי' ניח' דנקט במשנ' שתי שורות בכל מין דלדעת רבותי' בעלי התוס' היה יכול לומר מותר לזרוע שורה של קשואין ושורה של פול המצרי ושתי שורות של דלועין באמצע גם בסיפא למה שינה ושנה אבל לא יזרע שורה של קישואין ושורה של דלועין וכולי כיון דקפידא לא תלי אלא בדלועין ליתני אבל לא יזרע שתים של קישואין ושתים של פול המצרי ושורה של דלועים באמצע אלא ודאי פי' רבינו נכון ומה שקשה מההיא דנוטע אדם קשות ודלעת לתוך גומא ׃ י"ל דהתם שאני שכשנוטה עלין אלו לכאן ועלי' אלו לכאן על שפת הגומא נראין מובדלי' ומנכרי ואין נראה ערבוביא כלל ולדעת רז"ל בעלי התוס' משמע דדוקא נקט קשות ודלעת דכשנוטה זה לכאן וזה לכאן מנכרי אבל רבינו ורש"י ור"ש ז"ל כתבו דלרבותא נקט קשות ודלעת שעלים שלהם מסתבכים וכ"ש שאר זרעים א"כ ע"כ צ"ל דשאני הכא שאין נראה ערבוביא כמו נוטה על שפת הגומא לכאן וזה לכאן גם רש"י נראה שסובר כדברי רבינו דקפיד אג' מיני' שכתב והוי היכרא כל מין ומין באנפיה נפשיה גם ר"שבן נראה שסובר ומיהו בפי' המשנה נראה מדברי רבינו שאם יש שתי שורות של דלועים מפסיק ם בין שורה של קישואין ושורה של פול המצרי שרי דהוי כסומך שורה לשדה דשני בתלם מיהו סיפא דוקא דאם יש שתי שורות קישואי' ושורה ד דליעין וב' שורות פול המצרי שרי לדעת רבי' ורש"י ז"ל ור"ש אבל לדעת רבותי' בעלי התוס' לא

ויש מקום עיון בדברי רבינו למה השמיט פלוגתא דרבנן ור' אליעזר בשורת קשואין ושורה דלועין ושורה פול המצרי ושור' קישואין דלרבי אליעזר שרי' ומצטרפין שתי שורות של קשואין ולרבנן אסיר ׃ ואולי סמך על מה שלא היתיר רק בסמוכות השתי שורות וכתב שתי שורות זו בצד זו וכן מוכח וממילא שכשאין סמוכות אסור ، וגם לרבנן דו"ל בתר טעמא כי מהטע שביאר רבינו יצא להו אותו הדין והיותר נראה שלא הוצרך לכתבו משום דבירוש' אמ"ר ינאי דר' אליעזר דמתיר בהא מתיר נמי ברישא דשורה אחת מכל מין דאי אסר הרי משנה שזרע הג' שורות נאסרו ואיך יותר אח"כ בזריעת הד' ורב פליג עליה דרבי ינאי ומוקי לסיפא בזורע ארבעתן כאחד ובירושלמי אמרו דמתני' מסייע לר' ינאי דלר' אליעזר מותר גם ברישא ואין שני מינין מצטרפין לאסור הג' וכיון שכתב רבי' ג' שורות אסורות דלא כר' אליעזר לא הוצרך לכתו' דין הסיפ' של ד' שורות וכאשר נתבא' בדע' ר' ינאי שהעלו במותו כנ"ל ומהירו' שכת' מוכח דדוקא ג' שורות אשורות דמצטרפי שתים לאסור הג' אבל שורה מזה ושורה מזה לא מצרפי ושרו ׃

ומה שכתב רבינו שמיני' אלו עליהן ארוכות וכו' נתבאר פ"ר עקיבא שאני הכא דאיכ' שרכא ופי' שרכא עלין ארוכי' ומיירי הכא בשאינו זור' עוד דלועי' שאם רוצה לזרוע עוד דלועין צריך י"ב

אמות בין דלועין לדלועין וכאשר יתבאר בסמוך ור"ש חלק בין שדה לשתי שורות כי אותה דבסמוך בשדה זרועה מיירי ולדבריו נראה דלא שני ליה בין דלועין לקישואי' ופול המצרי דאם לא מפני חילוק זה היה אסור כאן זה עד ירחיק י"ב אמות כההיא דבסמו' עוד כתב שכשבא לעקור חמיר טפי ומה שכתבתי נראה לי בדעת רבי' שדין י"ב אמות אינו אלא בדלועי' דוק' וכן נרא' מלשונו

ב היתה שדהו זרועה מין ממיני הירקות וכו' בז"ש ונחלקו רבי ישמעאל וחכמים ואמרו בירושלמי בין לרבי ישמעאל ובין לרבנן בעינן בין דלועי' לדלועי' י"ב אמה מאי ביניהו איכא ביניהו שמיכא ופירש רבינו במשנה דלדעת רבנן לא שיהא מותר לסמוך דודאי לא סגי בלא תלם בין ירק לירק אלא דלדעת ר' ישמעאל צריך להניח ב' אמות בין שאר ירק לדלועי' ולרבנן בתלם סגי כשאר ירקות ופסק כרבנן ומלשון רבינו נרא' שמניח מן הירק בלא עקירה י"ב אמות א"כ נמצא בין שורה של דלועי' לשורה של ד דלועין י"ד אמות והוא כתב נמצא ובו י"ב אמה והלא יש עוד תלם מכאן ותלם מכאן ורוחב התלם בעומקו כאשר נתבאר ואפשר שבעומקו אמה ונמצא י"ד אמות בין דלועי' לדלועין ואפשר די"ב אמות יותר על שיעור ההרחקה שהוא התלם קאמר א"נ מניח ירק ל לתשלום י"ב אמות קאמר א"נ דלפי שהתלם כמניח אינו מתחלת השורה עד סופה אלא ששה טפחים אורך בין בראש השורה בין באמצעה וכאשר נתבאר ונמצא שאר השורה בינה לשאר שורה האחרת דהיינו שלא כנגד ה התלם י"ב אמות לבד והוא הנכון ור"ש פי' כל סוגיא ירוש' בדרך אחר

ג היתה שורה של דלעת וכו' בז"ש ונתן רבי' טעם לחלק בין כשהתבואה זרוע' ובא לזרוע דלעת לא סגי בששה טפחים לאם הדלעת זרועה ובא לזרוע תבואה בכלה שצריך בית רובע לפי שבזה כבר נתפשטו העלין ונראה זורע כלאים אם אין מרחיק בית רובע אבל כשהתבואה זרועה ובא לזרוע דלעת די בשירחיק ששה טפחים כיון דבשעת זריעה אינה נראין כלאים וכי גדלי ממילא עלי וכבר נתבאר דלדלעת יונית יעקור מלפניה

כל דבר שיהיה בתוך בית רובע וכו' פ"ב ופי' שלינ כשאינו גבוה עשרה דאם גבוה י' הוא לבדו הוי הפסק וקמ"ל דאף על גב דלא חזו ל לזריעה מפסיקים·

ד' התלם ואמת המים וכו' פ"ג וכתב ר"ש דצריך בין כל זרע וזרע טפח ומחצה ותלם הוי ששה טפחים וזורע לרוחבה ואמת המים זורע לרחבה שגם היא ששה טפחים ומאי דנקט עמוקה טפח כ"ש אם אינה עמוקה ולרבותא נקט עמוקה דאיכא מאן דאסר כדאיתא בירושלמי ורבי' לא ביאר דבר לא במשנה ולא כאן לא בזו ולא בההיא דקשות וכו' בתוך גומא א' שהזכיר בסמוך אלא שבסוף פרק זה כתב שכשיראו המינין מובדלי' אין לחוש ליניק' אפילו הם זה בצד זה משמע דלא בעי הרחקה במה שנראה מובדל ואם לא היה דעתו כן ודאי שהיה לו לפרש לפחות בההיא דגומא נראה שאין צריך הרחקה כלל שהרי בפי' כתב בה ויראו נבדלין זה מזה ע"כ וכיון שכן נראה ברור שאין צריך הרחקה לדעתו כאשר כתב בסוף הפרק ואפשר שגם ר"ש מודה בה ובתלם ובאמת המים אין כ"כ הכרח בדעת רבינו שהרי בגומא התיר בתוך הגומא ובאלו לא התיר אלא על שפת התלם דוקא ותשכח·

והרא"ש ז"ל כת' על דין גומא בתי כלאים הוחבאו ממני ונסתרו מעיני ונעלמו ממני עקרי יסודותיה היאך מותר לזרוע מיני זרעונים שהם כלאים בגומא א' התנן סוף פ"ק הזורע חטה ושעורה הרי זה כלאים ואי בשביל שהגומא עמוקה טפח כ"ש שנראה כחבוש וצ"ע ע"כ ד' והנה מה שנראה בדעת רבינו שאין כלאים אסורים אלא בזורע בכוונה לזרוע כלאים וזרען ביחד ובערבוביא שבשעת הזריעה ערב הזרעים וזרען כדכתיב שדך לא תזרע כלאים וכן דרשו גבי כרם בפ"ה דלא תזרע בכוונ' משמ' אבל כל שלא זרען בכוונת כלאים ולא ערבן בזריע' אין אסורין אלא מפני מראית העין שיחשוב הרואה שנזרע בערבוביא ובכונה וכן ביאר רבינו בכמה מקומו' שאסו' לפי שיראו כאלו נזרעו בערבוביא מוכח דלשעת זריעה הוא דחיים ומעתה בהא דגומא שאינו זורען בבת אחת בכונת כלאים אינו חשוב כלאים וגם כי נראין מובדלין מותר שאין לחוש שיחשוב הרואה שנזרעו בערבוביא ובכונה כיון שרואה אותם מובדלים שעלין אלו נוטי' על שפת הגומא מכאן ועלין אלו נוטין על שפת הגומא מכאן·

וא"ת הא ניחא אי מאי דתנן קשות ודלעת הוי דוקא שאלו עלין שלהם ארוכים ויראו מובדלים ע"י נטיותם לכאן ולכאן אבל רבינו נקט הכי' וכו' ותשמע וכ"ש שאר מינים וכן ביאר במשנה וא"כ מיני שאין להם עלין ארוכים במה יראו מובדלים ונר' דודאי שאר זרעונים אין יכול לזרוע למטה בגומ' ממש אלא יזרעם באופן שיוכל לעשות שיהיה כל מין נוטה לצד א' וזה נכלל במה שכתב רבינו והוא שיהיה מין זה וכו דבתנאי זה דוקא שרי והוא ירא' כיצד יעשה לקיים תנאי זה ואם לא ודאי שצריך שיעו' ההרחקה הנ' ולמה לא· ובדברי הרא"ש· אבל בנוטין אלו לכאן ואלו לכאן שרי מהטעם שנתבאר

וכללות הדברים כללן רבינו בסוף הפרק כאשר כתבתי וראיתי מי שרצה לומר שגם בגומא לא התיר רבינו אלא על השפה לא בתוך הגומא ממש וזה אי אפשר שהרי בתלם כתב על שפת וכו' ובגומא כתב בתוך גבי ב' מינין וגבי ד' מינין גם במשנה כן מוכיח לשון רבינו שם שאפי' למטה ממש מותר גם במשנה אמרו גבי תלם א' מכאן ואחד מכאן וגבי גומא אמרו בתוך וזה ברור·

ה' ומותר לזרוע ב' מינין בתוך גומא גם שם פ"ג וכבר נתבאר·

ו' הרוצה לזרוע שדהו משר משר וכו' פ"ב הרוצה לעשות שדהו משר משר ב"ש אומר ג' תלמים של פתיח וב"ה או' מלא העול ה השרוני וקרובים דברי אלו כדברי אלו· ופירוש משר מלשון מישור והוא מקום ארוך לדעת רבי' ומפרש רבינו מלא העול ב' אמות וכן אמרו בירושלמי ר' זירא בשם רבי חייא רבה שתי אמות ומיצר והולך כל ש שהוא ופי' רבינו שהתלם צריך להיות אורך שתי אמות ורוחב ב' אמות באמצעו או בתחלתו ושאר התלם אין צריך רוחב אלא מיצר והולך עד שלא יהיה בסוף המשר הפסק רק כל שהוא ויש נ"ק לין דב' אמות שבלות בכל שהוא קאמר ולא מרובעות ויש מי שפי' דצול שרוע ד דמתני' ושתי אמו' דירושלמי אמשר זרוע קאי ומה שקנגרו ומיצר כ"ם ה"פ המיצר שבנתים אפילו כל שהו

ד ולשון

ולשון והולך לא משמע הכי ורבינו לא הזכיר שיעור לזורע רק לתלם דסבר רבינו דזורע אין לו שיעו' והוא הנכון ·

ז' רצה לעשות שדהו קרחת קרחת וכולי גם ופסק כחכמים דט' קרחות מותרות שיהיה המרחק ביניהם קרוב לבית רובע עשר אסורות לפי שלא יהיה המרחק ביניהם קרוב לבית רובע ולא יהיה המרחק שוה ויהיו קצתם סמוכות יותר מן הראוי כן כתב רבינו במשנה וכתב שכן הוא ב בירושלמי ·

ט מיני ירקות שאין דרך בני אדם וכולי פ"ג דכלאים ושבת פר' א"ר עקי' ופר' כל שעה ופ"ג דכלאים האריך רבינו בביאורה גם ר"ש והיתר לה' זרעונים למדו מהכתו' כי כארץ תוציא צמחה וכו' תוציא חד צמחה חד · זרועיה תרי תצמיח חד הרי חמשה ומה שאמרו בששה טפחים דקים להו דחמשה בששה לא ינקי מהדדי וא"ת א"כ קרא למה לי י"ל דאי לאו קרא ה"א דאע"ג דלא ינקי איכא ערבוב אסור קמ"ל קרא דבחמשה ליכא ערבוב ונקר' לחודיה ודאי דלא סגי דלא הוה ידעינן חמשה דשרי קרא בכמה אמות שרו אבל השתא דקים להו דחמשה בששא לא ינקי אית לן לאוקומי קרא בכה"ג ולו' דבכה"ג ליכא ערבוב וכיון דמשום דקים להו וכו הוא דשרי למד רבי' שצריך טפח ומחצה בין זרע לזרע שזהו שיעור יניקה ואפילו הכי עפי מה' לא שרי משום ערבוביא וכבר הכריח ר"ש בדברי רבינו דלא בעי להרחיק רק טפח ומחצה ואע"פ שכל זרע מתפשט יניקתו טפח ומחצה וא"כ היה צריך להרחיק בין זרע לזרע ג' טפחים י"ל שלא חשו אלא שלא יינק מין זה מהמין האחר עצמו אבל לערב יניקות לא חשו ואע"ג דפר' לא יחשור מובא שכל זרע מתפשט ג' טפחים מ"מ עיקר יניקה לא הוי אלא טפח ומחצה ·

י"ב אפשר שהשרשים מתפשטים ולא היניקה כמו גבי אילן דתנן מרחיקין בחמשה אמות אע"ג דיניקה לא הויא מתפשטא אלא י"ו אמות א"כ ירקות לחוד וזרעים לחוד א"נ דמתלידי' ומעלין עפר קיחות על שלשה זו שטת רבינו ובהשגות א"א זה השיעור לא מצא כי אם לרב רבו בפירוש ערוגה במס' שבת ולא ידעתי מנין היה לו ע"כ · נרא' שדעתו כדעת רש"י שפירש שצריך להרחיק בין זרע לזרע ג' טפחים וכן נראה דעת רבותי' בעלי התוספות וכן כת' הרשב"א וכתב דאע"ג דכל זרע יונק עד ג' לא חשו לערוב יניקות כאשר כתבתי למעלה והיינו דקאמר לא ינקי מהדדי ולא קאמר לא ינקי אהדדי דלא חשו אלא שלא ינקו זרע זה מהזרע האחר עצמו וכן כתב גם רבינו שלא ייגקו זה מזה ולא כתב זה עם זה ונכון ה הוא ·

י ומה שכתב רבי' בד"א בערוגה שהיא בחרבה וכו' הכי איתא התם פ"ר עקיבא אמר רב בערוגה בחרבה שנינו ופרי' והא איכא קרנות ותנני' בממלא את הקרנות והדר פריך ולזרע מאברא' ולא למלי מגואי ומשני גזרה שמא ימלא את הקרנות ע"כ ופרש"י ז"ל רב מוקי לה למתני' בממלא את כל הרוח של ערוגה לצפון וכולי ורבי' לא הזכיר בממלא את הקרנות גם בפי' המשנה מסכת כלאי' לא הזכירו רבי' אולי הוא מפרש דהנוקש' היה סבור דאינו זורע בכל צד אלא גרעין א' וא"כ הרי יש ריחוק רב ו ולמה לא יזרע הערוגות שחוצה לה ומשני בממלא כל הקרנות פי' שאינו מניח אלא שיעור הרחקה כאשר ב ביארנו והדר פריך מאי דוחקיה דרב לאוקומי' בממל' עד שהוצרך להעמידה בערוגה בחורב' לוקמה בערוג' בין הערוגות כי אורחה ובמניח קרנות בלי זריעה ב באופן שלא יתערבו עם זרע ערוגות שחוצה לה ויזרע מבחוץ ומשני זו גזרה וכו' זו שטת ר"ת ואפשר שוב סובר רבינו כשאמרו גזירה וכולי דה"ק לאו בממלא דוקא אלא אפילו לא ימלא גזירי' שמא ימלא ובפי' המשנה פי' רבי' ולזרע מאבראי כלות' למה לא התרנו לזרוע חוצה לה כנגד הקרנות ומשני גזרה וכו' ואולי שלא היה גורס רבינו קושיא קמייתא דהאיכא קרנות וכן נראה מלשונו שם ומה שכתב רבינו ואם הטה את העלין שבערוגה זו וכו' נאמר שם בגמ' לדעת שמואל וסובר רבינו דרב לא פליג בהא דמתני' היא נוטע אדם קישות ודלע' כאשר כתבנו למעלה ולא פליגי רב ושמוא' אלא בפי' דמתניתין דערוגה ורש"י פי' בדרך אחר מה שאמ' בנוטה שורה וכו' וכתב דרב פליג אדשמואל ור"ש פירש כפי' רבינו ·

ומה שכתב וכן אם עשה תלם וכו' נ"ש אמר עולא בעי במערבא הפסיע תלם על כולה מהו אמר רב ששת בא ערבוב ובטל את השורה פי' שורה תלם ופסק כרב אשי אעפ"י שלמעלה כתב שורה של ק שואין ושורה של דלועין ושורה של פול אסור כבר הקשו משנה בתלמוד לרב אשי ותירצו שאני התם ל דאיכא שרכא כלומר שהעלים ארוכים כאשר כתבתי למעלה

י"א ומה שכ' ואסור לזרוע וכו' זהו הקושי' שהקשו ולזרע מאבראי ולא ל למלי מגואי ותי' גזרה שמא ימלא את הקרנות והוא מ"ש רבינו גזרה שמא יזרע וכו'

י"ב היתה הערוגה ז' על ז' והיה לה גבול טפח וכו' פ"ג דכלאים היה לה גבול טפ' שזורעין בתוכה י"ג זרעונין ג' על כל גבול וא' באמצע ר"י אמר ו' באמצע וסובר רבינו דהלכה כרבי יהודה לפי שבירושלמי הקשו לרבנן למה אחד באמצע ולזרע ששה והשתדלו לפרק ואת הקושיא ולא עלתה בידם ולכך פסק כרבי יהודה וגם אפשר דרבנן מודו לר"י ולרבותא אמרו שזורע א' באמצע שהערוגה נראי' כולה מאותו מין והמינין שעל הגבול נראים כלאים וכ"ש שאם זרע ה"ז או ששה באמצע דעדיף טפי ורבי יהודה פליג ולא שרי אלא ששה באמצע אבל א' לא שרי מהטעם שנתבאר ונמצא לפי זה דלאו כרבי יהודה לחוד פסק דרבנן נמי מודו בה כך כתב רבינו במשנה ובזה ידוקדק מה שכתב כאן וזורע אפילו י"ח ולא כתב וזורע י"ח ותמילא דכ"ש פחות אלא דלא תימ' י"ח דוק' ולא י"ג מהטעם שנתבאר אלא דאכתי קשה דאין להתיר רק י"ז דהא בערוגה בחורבה כתב רבינו ז"ל שזורעין בה ה' זרעונין לבד וא"כ אין להתיר כאן יותר מה' וי"ב בגבול הרי י"ז ואיך כתב רבינו י"ח דרבי יהודה דקאמר ששה באמצע פליג נמי אמתני' דערוגה וסבר ששה ואמרו בירושלמי לדריש זרע זרעיה זרועיה תשמע ודאי דפליג אמתניתין דערוגה וא"כ אחר שרבינו פסק כרבנן דחמשה ותו לא איך כתב כאן י"ח נמצא מזכי שטרא לבי תרי גם ר"ש ז"ל כתב דרבי יהודה לטעמיה אזיל דאין צריך להרחיק רק רובע פרסה דהיינו טפח ואין זה לדעת רבינו אלא דבהרחקה טפח ומחצה איירי ונרא' שרבינו סמך על מה שהקשו בירושלמי לרבנן למה א' באמצע ניתני ו' באמצע נראה דאף לרבנן יכולין לזרוע

בערוגה זו ששה באמצע • ולאותה קושיא לא העלו תירוץ כאשר כתבתי ור"ש כת' דטעות סופר הוא בירוש' וגרסי' ונתני חמשה •

וכן נראה דודאי לא עדיף הא שזורעין י"ג זרעוני' שבזויותיה מפני הגובל מערוגה בתרבה אדרבה נר' דגריע מינה ואף היה להזוק לדעת רבינו דאף בשתא ערוגה אפש' לזרוע ששה אלא שיעלה הזורע לשיעור מיעט ובה" יעלה בד' טפחים זרוע וכאן ריבה ר' יהודה במינין לפי שאמר ת"ק י"ג זרעונין ו ולדעתי יעלה הזרוע שלשים לכך אמר ר' יהודה שעד י"ח יוכל לזרוע ויעלה שלשים כאשר בי"ג מינין שאמר ת"ק באופן שיוכל להרבות במינין ולא ימיעט בזרוע וא"נ שיוכל לזרוע בערוגה עד ט מינין לדעת ר' יהודה אלא שלא יעלה כל הזרוע רק ע' טפחים לכך אמ' ששה כדי שיעלה שיעור י"ג שאמר ת"ק ורבינו תפס לשון ה המשנה ראשונה ושניה ולא פליגי אלא מדברי רבי' נר' שבשום אופן אין לזרוע בערוגה יותר מה' מינין לפי שנראין כערבוביא אף אם ירחיק ביניהם וזה מבואר בלשונו ודבריו צ"ע דאין לומר שבעבור הגובל מועיל להוסיף מין שני באמצע דודאי איפכא מסתברא כאשר כתבתי כ"ש שבירוש' מוכח דר' יהודה פליג אריש' דמתני' נמי •

ולא יזרע ראש הלפת וכו' גז"ש פ"ג ולא יזרע ראש הלפת בתוך הגבול מפני שהוא מ ממלאהו • ורבינו כתב שמא ימלאהו לפי שאינו ממלא אותו בבירור אלא מפני שקרוב שימלאהו וכתב רבינו יותר על זה לא יזרע פי' אפילו שימעט מפני שנראה ערבוביא כאשר כתב למעלה •

י"ג ואסור לזרוע בערוגה מיני זרעים כענין זה וכו' בגז"ש כל מין זרעין אין זורעין בערוגה וכל מין ירקות נוטעין ב בערוגה וכבר כתבתי א' לחלק בין זרעים לירקות והוא טעם ר"ש לזורעים ינקי טפי •

י"ד גבול שהיה גבוה טפח וכו' גז"ש וכתב רבינו וזרעו בו מינין הרבה ו ונתמעט הטפח אחר שנזרע וכו' ויפה דקדק דודאי אין טעם היותו כשר מתחלתו מועיל אלא למה שזרע בהיתר אבל לכתחילה אסור לזרוע עד שיגביהנו טפח וכן כתב ר"ש ועוד כתב שמכאן יש ללמוד שגובה הגובל נמנה בשיעור ההרחקה דאי לא כי נתמעט מאי הוי אלא ודאי הגובה נמנה בשיעו' וכי נתמעט חסר ליה שיעור' אבל רבינו סתם • נראה שאין גובה הגבול מועיל לשיעור הרחקה ועיין בפי' המשנה •

ט"ו הרוצה למלאות כל גנתו מיני ירקות רבים וכו' שבת פ"ר עקיבא אמר רב כהנא אמר רבי יוחנן הרוצה למלאות כל גנתו ירק עושה ערוגה ששה על ששה ועוגל בה ח חמשה וממלא קרנותיה כל מה שירצה • ופריך והא איכא לביני ביני ומשני אמרי לבי ר' ינאי במחריב בין הבינים רב אשי אמר אם היה זורען שתי זורען ערב זורען שתי ע"כ • ופרש"י ז"ל וכן פי' בתוספות ועוגל בה חמשה כלומר שיעשה בתוכה עגול של ה' אמות וזורען תין א' ופריך והאיכא ביני ביני כלו' הרי יש גבול העגולה ומשני א"נ דמחריב הביניים וכל גנתו דקאמר היינו תוכן של ערוגות והגבול לא קפיד והקשה הרשב"א על זה דאיך עלה בדעתו שיזרע הגבו' והלא אין דרך לזורעה •

ותו דהיה לנו להקשות באם יזרע הגבול הוי

ערבוב לכן פי' דלא פריך אלא על חצי טפח שבין עוגל למרובע דבשלמא קרנות זרע להו כיון שמה שבפנים הוי בעוגל איכא היכרא אבל אותו חצי טפח איך יזרע אותו שלא יהיה ניכר ומשני א"נ דיניח אותו חרב וכל גנתו קרי ליה דאחצי טפח לא קפיד ולא חשיב ליה ורב אשי אמר אם היה העוגל זרוע שתי זורע אותו חצי טפח ערב וכו' • ורבינו מפרש דעוגל בה חמשה עגולים קאמ' ויגיעו העגולין על הקלע דכיון דהיכרא הוי מפני שהוא בעוגל חצי טפח לכל צד למה • ועוד לפי' רבינו ניחא לישנא דביני ביני דאי אחצי טפח קאי או הגבול לא אתי שפיר לישנא דביני ביני •

גם הראב"ד מפרש דחמשה עגולין קאמר אלא דקשיא ליה לאיזה חשבון יעלה כל עוגל וז"ל א"א איני יודע לאיזה חשבון יעלה זה המעשה שאם יהיה העגול רוחב שני טפחים ומחצה נמצא שאין הפרש בין עוגל לעוגל אלא טפח ואין לאמצעי שם מקום אלא טפח ואם היו טפחיים טפחים הרי ברוחות יכול לעשות ג' על ג' והם ג' שורות חוץ מן הקרנות וכ"ש אם הם טפח ומחצ' שהם יותר ויותר אלא חמשה עגולין שאמרו ה' באורך הערוגה ברוחב כל טפח ונמצא שהם כ"ה עגולין וזהו שאמרו למלאות כל גנתו • ומה שאמ' אם ירצה שלא יפסיד כלום וכו' לא יתכן לעיגולי' שתי וערב ולא נאמרה אותה מימרא על הבינים אבל היא מימרא בפני עצמה להתיר זרעים הרבה בערוגת וכן פי' רבי' בהלכות ערוגה במסכת שבת עכ"ל • ולי נראה דלדעת רבי' דהך אם אפשר לעשות ט' עגולין כל עיגול ב' טפחים או נ"ה כל א' טפח לא התירו יותר מד' לד' רוחות וא' באמצע וזהו שכתב רבי' ד' לארבע רוחותיה נראה שאין לו לעשות עיגול אלא עגול דנרא' ערבוביא ואין העוגל נכר אלא כל עגול ברוח א' ד' עגולין בד' רוחות וא' באמצע ואז יוכר העיגול ובזה אם ירצה לעשות כל עוגל שני טפחים ואף אם לא נשא' לאמצעי רק טפח מה בכך דחמשה עגולין אינן מוכרח שיהיו שוים •

ועוד אפשר דעגולי' לאו דוקא שיהיו שוים בעגולים עגול שוה ואלכסון שוה ב במחוגה אלא לאפוקי שלא יהיו מרובעים רק עגולגלי' כדי שיהא היכר ויכול לעשות שני טפחי' על שנים ומחצ' או כמו שירצה •

ובהכי ניחא נמי שאפשר ויתכן בהם שתי ו וערב ולא נצטרך להוציא מימרא מפשטה ולפרש דלא קאי אעיגולין דסמיך ליה אלא באנפי נפשה עלה דמתני' דהוה ליה למימר אמר רב אשי וכו' והוה ליה לפרושי במימריה אהיכא קאי אלא ודאי פי' רבי' ורש"י ותוס' והרשב"א יותר מחוור שבלש נר' דאעגולי' קאי ואף אם יהיה עוגל שוה באלכסונו אפשר לומר בהם שתי וערב כי אין זורעין בעיגול בא ממזרח למערב או מצפון לדרום וניכר אופן הזריעה בקיזה אופן נזרעו כמו שניכר כשהוא מרובע ויכול ל לזרוע דביני ביני בהפך נ"ל •

י"ו מכל אלו הדברים נתבאר לך וכו' פי' אין חוששין למראית העין בשאין מיני' הרבה ונראי' ערבוביא דהא גבי ערוגה אף על פי שמרחיק כראוי חששו למראית העין ופשוט הוא •

פרק ה

א הזורע שני מיני תבואה וכו' זה נתבאר בכלאים וספ"ק דקדושין ופי' רבינו כר' יאשיה דאמר בחולין פרק ראשית הגז נהוג עלמא בתלתא סבי כר' יאשיה דכלאים ושני מיני לבד מכרם ילפי' לה מדכתיב כרמך כלאים משמע כלאי' בר מכרמך ובזרעיה לא דרשי' כלאים משדך דקרקע בלא זריע נקרא שדה אבל כרם לא מיקרי אלא אם כן יש בו גפנים ומה שאנו צריכי' מפולת יד ילפי' מדכתיב לא תזרע כרמך כלאי' דמשמע בזריע' עצמה דאי לא הי"ל כרמך לא תזרע כמו שדך לא תזרע ובירו' הקשו ותיפו' לי משום זרעים ותירצו להתראה שאם תירצו בו משום כרם לוקה ומינה שאם התרו בו משום שניהם לוקה ס שתים · עוד יש לתרץ דלאסור באכילה ובהנאה אצטריך לאו דכלאי הכרם ·

ב ומה שכתב ואינו לוקה עד שיזרע בא"י הכי איתא בפ"ק דקדושין אמ"ר אסי א"ר יוחנן לוקי' על הכלאים דבר תורה פי' בח"ל והא אנן תנן הכלאים מדברי סופרים לא קשיא כאן בכלאי הכרם כאן בהרכבת אילן פי' דהרכבת אילן ל לוקין עליה בח"ל מהיקישא דבהמתך אבל כלאי הכרם אין לוקין אלא בארץ ·

וכן אם זרע שני מיני ירק וכו' זה מבואר דזריעה כולל כל שני מינין שהם כלאים ·

ג' ואינו חייב מן התורה אלא על קנבוס וכו' לשון רבינו בדיני' אלו צריך ביאור · חדא דכתב דשאר זרעים אינן אסורין אלא מדבריהם ת"ל משום זרעים גופייהו דבכלאי זרעי' אין חלוק בין קנבוס ולוף לזרעים אחרים דלא שייך התם טעמא דאין נגמרין עם הכרם · ותו דבסמוך כתב אין אסור וכו' אלא מיני תבואה ומיני ירקות אבל שאר מיני זרעים מותר לזורעם בכרם משמע דאפילו איסור' דרבנן ליכא וקשה דידיה אדידיה והנה תחלה צריך ל לדעת הדין שכתב כאן הוא האמור בהקומץ זוטא קנבוס ולוף אסרה תורה שאר מיני זרעים מדרבנן הוא ד דאסירי ופרש"י שהן עושין אשכולות בכרם · עוד כתב שאין זרעם כלה שיש להם שורש והוא קרוב לטעם רבי' ופ"ה דכלאים נחלקו רבי טרפון ורבנן בדין הקנבו' וידוע דהלכה כרבנן · ומה שכתב בסמוך הוא במשנה אזכיר אותה בסוף הפרק · הקיסום וכו' ושאר מיני זרעים אינם כלאים בכרם · ומעתה מה שהקש' לת"ל משום זרעים אפשר דמיירי כשמרחיק בין הזרעים הרחקה הראויה לזרעים א"נ לאסור משום כלאי ה הכרם באכילה ובהנאה קאמר · אבל מדין זרעים אסור א"נ דבזורע זרע א' לבד בכרם קאמר וכמו שכתב לקמן לאסור אפילו בזרע אחד שני והראשון יותר נכון ·

ומה שהתיר לקמן לגמרי היה אפשר לפרש דהכא מיירי בארץ דעלה קאי ולכך אסו' מדרבנן · ולקמן מיירי בח"ל דעלה קאי ולכך שרי לגמרי וראיתי מי שפירש בדברי רבי' דמותר דקאמר פי' מן התורה אבל מדרבנן אסור כאשר ביאר למעלה ולדבר זה קשה להלמו בלשון מותר וכ"ש שכתב ואין צרי' לומר שאר אילנות ואילן מותר לכתחלה הוא ורבינו עובדיה ז"ל כתב עלה דכל מיני זרעים אינם כלאים בכרם היינו מדאורייתא אבל מדרבנן הוו כלאים דהכי מוכח פרק הקומץ ע"כ וכן כתב גם ר"ש וכבר כתבתי שאין דעת זה רבי' שהוא כ' מותר גם הראב"ד לא השיגו במה שכתב אין אסור אלא קנבוס ולוף וצ"ל דמה שאמ' דמיני זרעים אסורים מדרבנן היינו זרעים שהם ירק או תבואה אלא שאין נגמרין עם הכרם דקנבוס וכמר גפן דירק ותבואה זרעים מיקרו כאשר כתב פ"א והנהו ג אסירי מדרבנן כדאית' בהקומץ זוט' משום דכתי' ותבואת הכרם לא גזרו אלא בתבואה או ירק שדומה לתבואה אבל שאר מיני זרעים מותרים ולוף מן ירק הוא כ כאשר כתב רבינו פ"ו דפאה שהוא מין ממיני הכללים בלי ספק · וקנבוס אעפ"י שאינו ירק אסרה אותו תורה ומקדש כמו שמקדש צמר גפן וקינדס ונכללו במה שאמר וכיוצא בהם ולכך חזר רבי' והזכיר בסוף הפרק קנבוס עם צמר גפן וקנדס ואמר אסרו אותן כשאר מיני ירקות ולא הזכיר לוף דלא איצטריך כי הוא ירק בלי ספק ושאר זרעים שאינן מיני תבואה או ירקות מותרים לגמרי וזהו שכתב לקמן האירוס והקיסוס וכו' דדומיא דאירוס וקיסוס הוא מה שכתבתי דמותר שאינן לא תבואות ולא ירק ולא דומי' לה ב דקנבוס וצמר גפן הכלל כי שני המינין שסתם ברא הפרק פי' בסוף הפרק כנ"ל והר"א כתב א"א דבר זה מן הטעות שטעה במקום אחר לפני' מפני שנפלה לו טעות בהבנתו והטעתי והרי הוא מוגה לפנים עכ"ל ולפנינו יתבאר עוד דינתו ודעת רבי' בע"ה ·

וכן אסור מדבריהם וכו' בקדושין הדין והטעם כלשון רבינו ז"ל ·

ה ואין עודרין עם הגוי בכלאים וכולי ברייתא פרק השוכר הזכרתי' פ"א וגם כתבתי שרבי' מפרשה בכלאי הכרם ובתוס' פירשו בכלאי זרעים ·

ז אסור לזרוע ירקות או תבואה וכו' רפ"ז דכלאים ובירושלמי ואפילו לר' יאשיה דבעי מפולת יד הכי נו ללקות אבל פירות ג נאסרו דהא קי"ל זרוע מעיקרו בהשרשה זרוע ובא בתוספת · ועוד שנינו המעביר עציץ נקוב וכו' ולא מסתבר לאוקומינהו דלא כר' יאשיה כיון דאפש' דמודה בהו והוסיף רבינו ואסר במין א' עם הכרם וכן משמע פשטא דמעבי' עציץ נקיב ונחלקו עליו בזה ואמרו דלעולם בעינן שני מיני' בר מכרמך ואפילו ל לאסור והקשו על רבי' מההיא דקידושין רב נחמן ורב ענן דחזו להוא גברא דזרע שערי ביני גופני למה לא אסרו לו הפירות או יודיעו אותו שאם יניחם שם יאסרו ואפשר לתרץ דאה"נ שהודיעו אותו שאם יניחם שם יאסרו ותלמודא לא חש לפרש אלא דקי"ל כר' יאשיה ולהכי לא שמתיה ולדעת החולקים נצטרך לפרש ההיא דעציץ נקוב כשיש בו ב' מיני' ודוחק הוא והריטב"א ז"ל כתב דבארץ אסור אפילו באחד מינא אבל בח"ל בב' מיני' מקדש משום דלכי גלי דמו מפולת יד · אבל באחד מינא בח"ל לא גזרו והשת' ניחא דרב נחמן ורב ענן בח"ל היו ועוד אכתו' בזה פ"ח בס"ד · ומה שכתב רבי' ושורפין את שניהם נלמד ממה שאמר הכתוב פן תקדש וגו' ופי' כי תוקד אש · ואיתא פרק כל שעה ובירושלמי פ"ה דכלאים ואפי' קשיא דבכלאי' לא כתיב פרי כמו גבי ערלה ולא יבטל בעת שריפתן גם ז זה פרק כל שעה ·

ח אחד הנוטע ואחד המקיים וכולי פ"ה דכלאים ופ"ח ורע שאם לא עשה מעשה בקיומו מקדש ואינו לוקה ופשוט ·

ואין אדם מקדש דבר שאינו שלו. פ"ז מחלוקת חכמים עם ר' יוסי ור"ש והובאה פ' הער' וגם פסק כמו אל כר' יוסי ור"ש דבא מעשה לפני רבי

עקיבא ואמ' אין אדם אוסר דבר שאינו שלו וגם רב נחל ליפנא פסק כרבי יוסי ור"ש ואע"ג דבכמ' מקומות אוסר אדם דבר שאינו שלו כגון בשר וחלב וכלאי הכר' זרוע ונרבע שאני הכא דתלי בניחותא דבעלים דהא מפלגינן בין כשהגיע שם לכשאחזור שם וטעמא משום דבקרא זריעה כתיב דניחא ליה אלא דאכתי קשה מ מעשה מלאכה במי חטאת ופרת חטאת דתלי במחשבה אלא צריך לומ' דהכא שאני דכתיב כרמך ולא כרם חברך ולע דמשכך דנקט לאו דווקא דה"ה זורע דכיון דטעמא משום כרמך ולא כרם חברך אין לחלק וכן ע עובדא בסיפא דמתני' בזורע מיירי אלא לרבות' דמאן דאסר נקט משכך כך כתבו בתוספות ורבי' תפס לשון המשנה ובירושלמי רצו לחלק בין גפנו על תבוא' חבירו לתבואת חברו על גפנו והעלו דלא שנא לכך פרט דש"י שני הדינין ואע"פ שבמשנה לא הוזכר אלא גפנו ע"ג תבואתו של חברו •

ודין

הזורע כרמו בשביעית גם זה שם במשנה והם דברי ר' עקיב' והטעם דשביעית הכל הפקר ואין הכרם שלו ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו וכאשר נתבאר •

ט הרואה

כלאים בכרם חברו וכו' ירוש' עלה דמתני' דפר"ה וכתבה רבי' בסוף הפ' הרואה ירק בכרם ואמ' כשאגיע לו אלקטנו מותר כשאחזור לו אלקטנו אסו' אמרו שם א"ר יוסי בר חנינא בפועל שנו בעל הבית שהוא עסוק ב במלאכת עשו אותו כפועל תני בעל הבית שקיי' ירקות בכרם אסור בין לו בין לאחר פועל שקיים ירקות בכרם אסורים לו ומותרי' לכל אדם ואתיא כר' יוסי שאין אדם אוסר לבר שאינו שלו ומש"ה מותרי' לכל אדם ומיהו כו מודה דאסירין ע"כ וסובר רבי' דמאי דנקיט בתוס' דירו' פועל שקיים לאו בדוקא נקט פועל אלא למעוטי מי שאין בידו לעיקרן דודאי אינו אוסר אלא מי שבידו לעקור דמוכח דניחא ליה בהו דרואה לחוד ואין בידו לעקור אינו אוסר אפילו דאין זה נקרא מקיים ואורחא דמילתא דאין נכנס לכרם חברו שיוכל לעקרן אלא פועל וכמו שדרשו כי תבא בכרם רעך בפועל הכתוב מדבר שאין רשות לשום אחר מסתמא אלא פועל וזהו שכתב רבי' הרואה כלאי' בכרם חברו וקיימן לאשמועי' דבמי שבידו לעקו' מיירי דאם אין בידו מאי וקיימן וכן אמ' בתוספתא פ"ג בעל הבית שקיים ירקות אסור לו ואסו' לכל אדם אחר מ"מ אחר שקיים ירקות בכר' אסו' לו ומותר לכל אדם • הרי אמרו אחר מ"מ שקיים משמע דאין הפרש בין פועל לאחר אלא כשקיים דהיינו שיכול לעקור ולא עקר אסורן לו כאשר כתב רבינו • ואפשר עוד דפועל דנקט לאפוקי בעל הבית ששנו ב בסיפא דאוסר לכל ואורחא דמילת' נקט וה"ה לכל אדם אדם הרואה אותם וכדברי התוספות אלא שהדב' דחוק שאם יכול לעקור למה יאסרו אפי' לו והראשון הוא הנכון

ובהשגות

א"א ירוש' בפועל שנו ובעל הבית שעסוק במלאכתו עשו אותו כפועל ע"כ והנה לדין שכתב רבינו כאן לא שייך זה הירושלמי כי זה הירוש' על המשנה נאמר ועפי שייך להקשות על דין זה מברייתא שאמרו בה פועל שקיים וכו' דמשמע דוקא פועל וכבר יישבתי זה • והירוש' שכתב הר"א שייך על דין המשנה שכתב רבינו סוף הפ' ושם יתבאר בע"ה ומשם יש סיוע לרבינו לדין זה שכתב כאן בכל מאה כלאים • ומ"מ כבר כתבתי שרבי' הכריע מהתוס' דלאו דוק' פועל ואפש' דהיא היא התוס'

שהביאו בירושלמי ואחר שקיים גרסינן בירוש' בין כך ובין כך פועל לאו דוקא כאשר הוכחתי כנ"ל • •

י' האנס

שזרע כלאים וכו' פ"ז דכלאים גרסי' בירושלמי נשתקעו ולא נתייאשו אסורו לבר תור' נתייאשו ולא נשתקעו אסורו מדבריהם ע"כ ופירשו בו אם נשתקעו הבעלים כלומר שנשתקע שם בעלים ממנה ונקראת על שם האנס אפי' שלא אמרו ווי לחסרון כיס אנן שהדי דמייאש ואפילו צווח ניצבה כצווח על ביתו שנפל ואסורו דבר תורה אבל נתייאשו ולא נשתקעו קרקע אינה נגזל' וברשותא דמרה קיימא ולכך שרי מן התורה ופריך התם דאפילו מדרבנן אין קרקע נגזלת ולמה אסור ותני כיון דנתייאשו יש יאוש לאסור מדרבנן אבל אי נשתקעו יש יאוש מן התורה זהו הפירוש הנכון והוא פי' רבי' ויש מי ספי' דאסורו מן התורה לקאמר לא מפני זריעת האנס אלא אם ינא האנס ממנה ולא עקרו הבעלים וחזק הוא •

י"א הרוח

שעקרה פארות הגפן וכו' גז"ש פ"ז הרוח שעלעלה את הגפנים על התבואה יגדור מיד ע"כ • ופי' עלעלה פירש רבי' מלשון לליע תרגום עילעה והענין שגברה ענפי הגפן ור"ש כתב תרגום רוח סערה רוח עילעולא ומכל מקום נראה שעדין הם מעודין בגפן אפי' לדעת רבי' דאם עקורים לגמרי אפילו אם לא אירעו אונס למה יתקדשו וזהו לשון ושלחה אותם שכתב רבי' ורבי' נראה שגורס יגדור ברים כלומר יסיר אותם מיד ואחרי' גורסי' בל"ת כלומ' יעשה גדר א"נ יחתוך אותם וגרסת רבינו יותר נכונה שמפני שעקרה הרוח הענפים והשלי' אותם על התבואה אין טעם כ"כ להצריכו גדר או ל לחתוך אותם ולמה לא יספיק שיסיר אותם מיד ויחזירם לצד אחר ולא מפני שלא עשה גדר ולא חתך נאמר שיתקדשו אם לא אירעו אונס כיון שאינם בתוך עבודת הכרם או הגפן כך נ"ל

י"ב אנס

שזרע את הכרם וכו' גם שם אנס שזרע את הכרם ויצא ת מלפניו קוצרו אפילו במועד עד כמה נותן לפועל עד שליש ובירוש' רב הונא ורב ששת חד אמ' עד שליש בשכרן וחד אמר על שליש בדמים פי' עד שליש דמי התבואה יתן להם ופסק רבי' עד שליש בשכרן להקל דאין להחמיר עליו מספק ופי' שליש בשכרן שאם רגילין להשתכר בג' יתן להם עד ד' •

י"ג מאימתי

תבואה או ירק מתקדשת וכו' גם שם פרק ז' בכלאים במשנה מאימתי תבואה מתקדשת משתשריש וענבים משיעשו כפול הלבן תבואה שיבשה כל צרכה וענבים וכו' אינם מתקדשות ע"כ וכתב רבי' שם והטעם בזה ה הוא ממה שכתוב המלאה וכו' שצריך שיהיה תבוא' כרם ומלאת זרע וכשהגיעו לתכלית שלימותם לא נקראו תבואת כרם ומלאת זרע רק חטים וענבים ע"כ נראה דתלשון מלאת זרע ותבואת כרם שכתב ממעט תרוייהו או שלא הגיעו ענבים ליקרא תבואה או שאינם נקראי' כבר תבואת כרם ולכך כתב לשון אבל תבואה וכו' אף על גב דלא שייך בפיר לשון אבל דוק ותשכח • ובירו' אמר דדוקא תני אינם מתקדשות דמה שנגמר אינו ת מתקדש אבל מקדש הוא את מה שאינו נגמר וכן רבינו תפס לשון המשנה •

עוד

בירושלמי אית תנייתנו משתשליש כלומר שיביאו שליש ואית תנייתנו משתשריש •

מאן דתני משתשרים מסייע לר' יוחנן מאן דתני מ
משתשלים מסייע לר' הושעיא ע"כ פי' דרבי הושעיא ור' יוחנן נחלקו שם פ"ה גבי הזורע ושיערתו הרוח לפניו שאמרו במשנה עשבים יוסף אביב ינכפן דגן תשרין וסבר ר' יוחנן שגם באביב ובעשבים אסור הכל ורבי הושעיא סבר שאין אסור אלא דגן וכאשר יתבאר ב
בסמוך ומאן דתני הכא משתשרים מסייע לר' יוחנן דסבר התם שהכל אסור אפילו הן עדיין עשבים אבל ר' הושעיא לא אסר אפילו אביב שלא הביא שליש ואתי כמאן דתני הכא משתשלים דהיינו הבאת שליש וכתב ר"ש דר' הושעיא לית ליה דרבא דאמר זרוע מעיקרו בהשרשה ·

וצ"ע לר' הושעיא איך יתרץ קושיא דפר' כל שעה ויתבאר בסמוך ולפי זה פסק רבינו כר' יוחנן כיון דרבא וסוגיא דכל שעה כוותיה ודאי דכוותיה נקטינן ותו דתחמיר טפי ותו דגרס' דמתניתין הכי איתא דבכולהו נוסחי משתשרים תנן ותו דבספרי פרשת כי תצא ה"ג לא המלאה הזרע מאימתי מלאה מתקדשת משתשרים ענבים משיגעו כפול מוכח דכרבא דריש דהזרע משתשרים ותו דמאן דתני משתשלים לא קאי לר' יוחנן דבהוסיף מאתים לא מתסר אלא אם כן הביא שליש וכן כת' הר"ש והרא"ש ופי' משישרים מ
משישפשו שרשים בארץ · ויש מקשים דהא אפי' קשים אסורי' וכ"ש ענים · ותירצו דהא לא קשה דאיכא למימר דכשיגיעו לפול הלבן בענבים לכ"ע ולהבאת שליש לר' הושעיא בתבואה נאסר הכל וקודם לכן הכל מותר · ומקשים עוד למאן דתני משתשלים דהא קי"ל זרוע מעיקרו בהשרשה ומוכח בפר' כל שעה שהכל נאסר בהשרשה א"כ משתשרים וכפול הלבן למה לי ותירצו דלדידיה הא דהכא בזרוע ובא עסקי' כגון שמעביר עציץ נקוב בכרם · והקשו עוד מההיא דספרי שכתבתי וגם אמתני' איכא לאקשויי למאן דתני בה משתשרים וגבי ענבים כפול דהא בזרוע ובא לא תלי בהשרשה ומעיקרו לא בעי פול הלבן ותירץ דמיירי בזורע בין הגפנים וכתבו עוד לר' הושעיא ורבי יוחנן פלוגתייהו בזרע אחד בהיתר וא' באיסור דר' יוחנן מדמי להו לשניה' באיסור לפחות אחרון שלאם בהשרשה ור' הושעיא מדמי לב' בהיתר ונמצא ההיא דספרי קשיא לדידיה וצריך לגרוס גם בה משתשלים מה שלא נראה כן ממנה דהזרע משמע דאתא למדר' מ"מ כל זה לדע' ר"ש שסובר דרבא דאמר זרוע מעיקרו בהשרשה בין בזרעים בין בגפנים מיירי אבל אפשר שלדעת רבי' שאין בגפנים כלל דין השרשה דכי דריש רבא השרשה משום דקשיא ליה מלת המלאה עם מלת הזרע אשר תזרע ; ומוקי מלאה בזרוע ובא והזרע בזרע מעיקרו וזה בזרעים כתיב אבל בכרם לא כתיב אלא תבואה והוי כפול הלבן בין בזרו' מעיקרו בין בזרוע ובא ומתניתין ניחא שפיר דמיירי סתם ותרווייהו בחדא גוונא דהיינו זרוע מעיקרו ככ"ל שאפשר לפרש לדעת רבי' שלא ה
הזכיר שהגפנים נאסרים בהשרשה ·

עוד · אפשר לדעת רבי' שלאסור זמורות ועלי' אין אנו צריכי' לפול הלבן לא בהוספו מאתי' נאסרים אפילו אין שם פרי דגבי פרי הוא דבעי הכי דבפרי הוא דכתיב קרא אלא שהדבר לחוק לבוסר יהיה גרוע מעלים וזמורות וגם כי לא הזכיר רבי' גבי אסור עלים שום שיעור · משמע דסמיך על מה שכתב מאימתי תבואה מתקדשת וכו' וענבים וכו' כי שיעור זה הוא גם לאסור העלי' וכבר ר"ש ג"כ דחה פי' זה ע"ש

יד כרם שלא הגיעו ענביו וכו' נלמד מהמשנה שבפ"ז ענביה משיעשו כפול הלבן ועל מה שכתב רבינו אבל הבוסר מותר כ
כתב הראב"ד ז"ל א"א מותר בהנאה ע"כ אבל ממה שכתב רבי' מותר סתם נראה דאפילו באכילה שרו דלא קנסי' בבוסר על זה דדי שיקנסו בזרעים ואפשר שכתב זה מנוה שהביאו בהקומץ וגוא מעשה בא' שזר' כרמו של חברו סמדר ובא מעשה · לפני חכמים ואסרו את הזרעים והתירו את הגפנים וסובר רבי' דחברו לאו דוקא כלומר דלא מפני זה התירו דא"כ סמדר ד
דנקט למה היה לו לומר שזרע כרמו של חברו אלא ודאי דמפני כך התירו לפי שלא היה כפו' הלבן וכיון שהתירו את הגפנים ודאי מה שאסרו את הזרעים משום קנס הוא שהרי אין כאן תבואת כרם לאסור ונקט חברו ו
והיה די שיאמר שזרע כרם סמדר אלא לאשמעי' דאפי' הכי אי לא היה סמדר לא היו מתירים ואתיא כרבנן דאדם אוסר דבר שאינו שלו ופשוט ודאי כן הוא וכיון דקתני התירו סתמא הלכה למעשה ודאי דבאכילה ה
התירו אלא שיש לדקדק בלשון רבי' שכתב ואם עקר הזרע קודם שיעשו וכו משמע דעד השתא בשלא עקר עד אחר שנעשו כפול הלבן וא"כ למה כתב שאינן א
אסורים אלא משום קנס והלא כיון שנעשו כפול והזר' שם מדינא משמע דאסור ולמה לא ואפשר דמיירי בלא הוסיף מאתים וסבור רבינו שכיון שבשעה שנזר' בהית' נזרע גם כשגדלו אח"כ כפול לא נאסרו עד שיוסיפו א
מאתים דבעי' מלאה הזרע אשר תזרע כשתבואת ה
הכרם ומ"מ אם הוסיף מאתים ודאי שנאסרו ולא גריע משבא הזור אלקטנו או מניח עציץ נקוב אלא שבזה י"ל דהתם ברואה כלאים והענבים הם כפול דאגרי' ו
שנזרעו אחר שנעשו כפול וכן מניח עציץ בכרם שענביו כפול מיירי ושבור הייתי לפרש דמותר בהנאה שכתב רבינו אבוסר קאי · ובדעת הר"א וה"פי הבוסר מותר פירוש שאם עקר הזרע קודם שיעשו ופולי מותר בהנאה א"נ לאפרושי מה שאחר שהזריע מותר מדינא ואעפ"י כן קונסי' אותו ואוסרין הזרע אתא דמיירי ב
בעיקר הזרע קודם וכו' דמדינא מותר וקנסו ליאסר באכילה ומותר בהנאה וכל זה דוחק והראשון הוא ה
הנראה אעפ"י שגם הוא דוחק קצת · ובסמוך אכתוב עוד · ובתוס' פ"ד ענבים שהשרישו הרי אלו מתקדשי' ואינם מתקדשים עד שיעשו כפול הלבן מקצתן נעשו ומקצתן לא נעשו את שנעשו אסורין ואת שלא נעשו מותרי' ע"כ · ומכאן אתה למד דמקצתן נעשו וכו' שכתב לאו אדסמיך ליה קאי אלא על תחלת הדין שכתב שאם זרע בכרם סמדר לא קדש ועלה קאמ' ואם מקצתן וכולי והדבר מוכרח מעצמו ·

טו ענבים שנעשו כפול הלבן וכו' לא מצאתיו · ואפשר לכאורה שסובר רבינו דמה שאמרו במשנה · תבואה משתשרים לאסור אף בהנאה דמאימתי מתקדשת לאסור בהנאה משמע אבל באכילה משעת זריעה נאסרה ולפי זה נ
נראה שצריך לומר דאסור מדרבנן הוא דמן התורה אין חלוק בין אכילה להנאה והר"א כתב א"א אפי' באכילה ע"כ · והאמת שהדבר קשה שנאמר שאם לקט הזרע קודם השרשה שיאסר באכילה ומה נאסר שכיון שלא השריש כמאן דמנח בכרא דמי ואין כאן זריעה כלל · ואפשר היה לפרש דמיירי בנקלט הזרע בארץ ונזרע אלא שעדיין לא נתפשטו שרשיו או לא עשה שרשים גמורים אלא שלא מצאתי מי שחלק בזה וגם רבי' לא פי' דבר

גם ממה שכתב ולקט הזרע ולא כתב עקר נראה שאינו מחובר ולא עקר אלא לקט לבד וכן כתב רש"י ז"ל פרק כל שעה שכל זמן שלא השריש כמאן דמנח בכדא דמי ועוד קשה דבוסר התיר רבי' לגמרי אפי' באכילה כאשר נתבאר אפילו שהשריש הזרע וזרע שלא השריש יאסור באכילה והא השרשה בזרע כמו פול הלבן בגפן הוא וכ"ש דעפי שייך להתיר זרע קודם שישריש מסמדר ב בגפן וכאשר נתבאר וזה דעת הר"א לכך אני או' מתוך הדוחק דמותר בהנאה שכתב לאו דוקא ומשום סיפא שאם השריש שאסור אפילו בהנאה נקט הכי ואם לא כן לא היה לו לומר מותר בהנאה דפשיטא הוא אלא היה לו לומר אסור באכילה כי זהו החדוש שמשמיענו אלא ודאי כל עצמו של רבינו לא בא אלא לבאר מה שכתב מה מתי תבואה מתקדשה משתשריש · כי בפסקא של מעלה ביאר דין ענבים משיעשו כפול הלבן וזהו בכלל כרם שלא הניעו ענביו וכו' וכאן ביאר דין תבואה והתחיל למאי דסליק מיניה ולפי זה אתי שפיר הדרך שפירשתי דמותר בהנאה שכתב למעלה אבוסר קאי והוא מה שכתב הרי זה לא קדש וכתב והבוסר מותר וחזר וביאר ואם עקר וכו' כי כל עצמו שם לבאר דין ענבים עד שיעשו כפול הלבן וקודם אינן מתקדשות וכל עצמו כאן לבאר דין ירק משישריש וקודם שישריש אינו מתקדש וה"ה דשרי באכילה כי אין טעם לאסור כלל ומה שכתב למעלה בכרם כתב כאן בזרע כי ל למעלה התיר הבוסר וכאן הזרע עד שלא השריש ואפ' דשניהם מותר אפילו באכילה ולשונו כאן לאו דוקא או אפשר דבסמדר מותר בהנאה ואסור באכילה לבל ובלקט זרע אינו אסור אפילו באכילה וכדעת הר"א כי יש לחלק ביניהם כאשר כתבתי אבל שנאמ' שהזרע שלא השריש יאסר באכילה דוחק לומר כן אעפ"י שהראיתי לו פנים ואעפ"י שפשט לשון רבינו כן נר'

י"ו גפן שיבשו העלין שלה וכו' גם שם פ"ז גפן שיבשה אסורה ואינה מקדשת ע"כ

ובהשגות א"א המשנה אמרה גפן שיבשה אסורה ואינה מקדשת ובגמרא ניחא בשיתוא אם נשרו עליה בשתוא אפי' הכי אסורה אפשר שעלין לא יבשה לגמרי ומפני הקור נשרו עליה קודם לשאר גפנים שיש גפן מרגשת יותר מחברותיה אבל אם נשרו עליה בקיץ הא ודאי לגמרי יבשה ולמה אסור לזרוע בצדה עץ בעלמא הוא ומשני יש מקומות בקיץ שמשיר עליה אפי' בקיץ ואפש' שלא יבשה לגמרי מכל זה שמעינן שאם יבשה לגמרי אינו אסור כלל עד כאן · ורבי' סובר כן ולכך לא כתב גפן שיבשה בלשון המשנה אלא שיבשו העלין שלה וכתב כדרך ש שתיבש בימות הקור כלומר אפילו שנפלו לגמרי בימות החמה כדרך שרגילי' ליפול בימות הקור אסורה דעדיין אפשר שלא יבשה דיש מקומות שנושרות העלין אפילו בימות החמה אבל אם ברור לנו שיבשה עץ בעלמ' הוא וכן כתב בפירו' המשנה ור"ש נראה שמפרש לשון המשנה כפשטו ויבש לגמרי ואפ"ה אסו' דגזרו זה מפני זה ופי' מה שאמרו בירוש' ניחא בסתוא כלומר דאין היבש ניכר מן הלח שאין הלח אין בו עלין אבל בקיץ הלח מוציא עלין וניכר ולא שייך לי למגז' ומשני אית אתרין דנתרין טרפייהו אפילו בקיטא ולכך גזרו ונכון הוא · וליסנא דמתני' הכי דייק אלא שאין זה דעת רבינו דירושלמי מתפרש שפיר טפי לדעת רבינו דלדעת ר"ש היה להם לפרש יותר :

וכן הזורע בעציץ שאינו נקוב וכו' פ"ז ולכאור' נר' מהמשנ' דדוקא כרם הוא בנקדש עציץ נקוב אבל גפן יחידית אפשר שלא קדש וכן יש מי שחלק בירושלמי אבל ממאי דפסיק רבי' וכתב הרי הוא בארץ משמע דלגמרי דינו כזורע בארץ ול"ש כרם או גפן יחידית .

י"ז היה עובר בכרם ונפלו ממנו זרעים וכו' פ"ה דכלאים וטעם לאחריו שאינו מקדש מפני שהוא אנוס ואם היה זורע בשדה כרם וסיערתו הרוח אפי' לאחוריו אסור כיון שהיה עוש' בעבירה וכן אמרו בירוש' וזהו שכתב רבי' שהיה זורה או זורע בשדה לבן ומשמע עוד דאפילו בזורה דוקא בשדה לבן דבכרם היה נקרא עובר עבירה אפי' בזריה ואוסר אפילו לאחריו .

וכיצד יעשה וכו' גם שם כיצד יעשה עשבים יוכך אביב ינפץ דגן תשרף ופירוש אביב שלא נגמר ור"ש פי' שלא הביא שליש ופי' ינפץ פי' רבי' בפי' המשנה ינפץ המטה ויוציא אותה ויהנה בתבן ותשרף כלו' כלו החטה והתבן הכל כמות שהיא בדין כלאי הכרם וזה דעת ר' אושעיא בירוש' אבל דעת רבי' כאן נר' שגם באביב אסר הכל וינפץ לאו להתיר הקש קתני לה אלא כלו' בדי שיפחת ולומ' שאין צריך שריפה ולכך כתב כדי להפחיתו והכי קתני מתני' את שדרכו לשרף ישרף ושדרכו לנפץ ינפץ ושדרכו בשריפה ישרוף וכן היא דעת ר' יוחנן בירו' והלכתא כוותיה כאשר נתבאר בסמוך והם רמוזה פרק ד' בתרא דתמורה .

י"ח הרואה בכרם עשב וכו' שם ופרק חבית והוא מחלוקת רבי אליעזר וחכמים שר' אליעזר או' קדש וחכמים אומרים אינו מקדש אלא דבר שכמוהו מקיימין ואמרו שם מ"ט דר' אליעזר שכן בערביא מקיימין אותו לבעליהן נ"ל לגמליהן כלו' הילכך אפי' במקום אחר קדש ורבנן מודו דבמקום שמקיימין אותו קדש וכן מוכיח בהדייא בירוש' בר"פ כלאים ובזה נתבארו דברי רבי' שהוא פוס' כרבנן ובערב מיהא מקדש וכי פליגי לקדש במקו' אחר ·

י"ט האירוס והקיסוס וכו' בהשגות א"א נ"ל טעות הוא זה והעיקר כך הוא האירוס והקיסוס ושושנת המלך מין זרעים ואינן כלאים בכרם והטעם לפי שאין מקיימין מהן ויש כמו כן במיני דשאים שאינן כלאים בכרם לפי שאין מקיימין מהן וכן הוא בתוס' ע"כ · ורבינו נראה שהיה גורס ושאר מיני זרעים אינם כלאים בכרם וזהו מה שכתב למעלה שהוא מותר דלא גזרו אלא בתבואה או ירקות דדמו לתבואה אלא שאינם נגמרי' עם הכרם ולכך פרו מלאורייתא והקנדס והקונדוס וגמר גפן הרי הן כשאר ירקות ומקדשי' כיון שנגמרים עם הכרם ו ולכך לא הזכיר כאן לוף דמין ירק הוא כאשר כתבתי והר"א אינו גורס ושאר מיני ארעים אלא מין זרעים וכו' ולכך הוא סובר דאף על גב דלא אסרה תורה אלא קנבוס כלאיים פרק הקומץ זוטא מכל מקום רבנן אסרו הכל וכי אמרי' שאר זרעים מלרבנן הוא דאסירי כולל בין תבואה בין ירק בין שאר זרעים לא הותר אלא קיסוס ושושנת המלך וכל דבר שאין מקיימין כיוצא בו ודעת רבינו אפשר לישבו אף לפי גרסת הר"א דכיון דתלי טעמא במין זרעים כלומר ולכך אינם כלאים ה"ה כל מין זרעים שאינם ירק ולא תבואה ובזה אין

קושיא מהתוספ' לרבינו ופי' אירוס נענ"אע בערבי וקיפוס עשב ארוך שגדילה כההיא דתנן הדלה עליה ושושנת המלך אין זה מה שאנו קורין רוז"א דההיא מין אילן היא ולא מין זרעים כאשר יתבאר בשמו' אלא נקראת שקאיק על נעמ"אן כן כתב רבינו במשנה ·

הקנבוס והקולנס ודרור גפן וכו' קנבוס וקנדע פ"ה ופסק דלא כר' טרפון ואמר גפן פר' ז' רבי מאיר אומר אף אמר גפן אסור ואינו מקדש ופסק דלא כר' מאיר ·

וכן כל מיני דשאים ירוש' פ"ה דכלאי' ותוס' פ"ג ושם נזכר פול המצרי ודין הקני' ו והוורד וכו' מין ממיני הקוצים וכתב רבינו מוציא עלין מעיקרו הרי זה ירק ואלו פרק כלל אמרי' כל היכא דאי שקלת לפירא הדר מפיק גווזא בורא פרי ה העץ משמע דבהכי תלי ולא במוציא עלין י"ל דהתם לברכה והכא לכלאים וכל אסיקו על קושיא אחריתי שהקשו דאמרי' אטדין מין אילן הן ואינם כלאים בכר' והתניא אלו הן מיני דשאים האטדין וכולי ומשני התם לברכה א"נ י"ל דהא בהא תליא ותרווייהו חד כללא הוא ·

ד' ודין כלף גם שם בירושלמי ותוספות והוא דעת ב"ה ואפש' שהוא מוצי' עלין ולכך פרט אותו א"נ שמוציא עלין סמוך לעיקרו ממש ויש להסתפק אי הוי עיקרו אי לא ולכך הוצרך לפרט אותו אעפ"י שכבר נתן כלל והיה בו די אם לא כאשר כתבתי ·

כא הרואה ירק בכרם וכו' גמ"ס פ"ה והטע' שכיון שאינו מתעצ' אלא אומר כשהגיע שם מותר אבל כשאחזו' אסור ד דומיא דההיא דמחיצת הכרם שנפרצה דאם נתייאש ולא גדרה קדש · ודע דהכא מיירי כשהענבים כפול הלבן כאשר נתבאר ומפני שנעשו כפול הלבן בהיתר אנו הולכין אחר תוספת ולא משכחת דין תוספת אלא בכה"ג שלא ידע בהם אלא עתה ראה אותם ולכך נתנו לו שיעור הוסיף מאתים אבל אם גדלו באיסור שידע בהם קודם כבר נתבא' למיד שנעשו כפול הלבן נתקדשו ואפשר שידע בהם לא שני ולעולם תלי בהוסיף אלא א"כ זרע אותם הוא כי בזורע נקטה רבינו בסמוך גבי מקלתן נעשו כפול הלבן דוקא ותשכח ובירו' א"ר יוסי ב"ח בפועל שנו ובעל הבית שעשו' במלאכתו עשו אותו כפועל ע"כ וכבר כתב הר"ת זה הירושלמי בסמוך ונר' דה"פ דוקא בפועל שהתירו כשאומר כשהגיע שם לכיון שהוא עסוק במלאכתו אין זה מתעצל ולא הטריחו א אותו להניח מה שבידו וללכת שם לעקור הכלאים אבל במי שאינו פועל אין חילו' בין כשהגיע לכשאחזו' דבכל גוונא אם ראה אותן וקיימן אסורין לו ובעל הבית ש שעוסק במלאכתו עשו אותו כפועל דשרי כשאומ' כשאגיע ומעתה פועל שקיים שאמרו בתוס' בירוש' לאו דוקא כאשר ביארתי למעלה והרי הירושלמי הזה מוכיח הדין שכתב רבינו גבי רואה בכרם חברו ומה שלא ביאר כאן דבפועל דוקא מיירי כמו שפי' בירושלמי לא קשה מידי כי כיון שפי' למעלה הרואה ירק בכרם חברו וקיימן דאסורין לו ולא מפליג מידי בין כשאגי' וכו' דגבי אחר לא שייך אגיע או אחזור לא הוצר' עוד לפרש כאן כי כבר נתבארו דברי הירו' בזה והדבר ברו' שכאן מסתמא מיירי דבעל הבית שעסוק במלאכתו דאי אין עסוק לא שייך אגיע ואחזור ואוסר לכל אדם ואי בפועל ואמר כשאחזור אסורים לו כמו אחר והרי הוא בכלל הרואה כלאים בכרם חברו שכתב למעלה · דכשאחזו' גבי פועל הוא קיומו אבל בשאגי' אין זה קיום דלא עדיין מבעל הבית העושה מלאכה וזה פשוט · והשערת רבי' נכונה וברורה כלשון הירוש' והוא פ"ה מה שזה פוחת זה מוסיף והר"א פי' באופן אחר והכל אמת וז"ל א"א עיקר הדברים הללו בירושלמי כיצד בודקין רב בידי אמר עוקר אחד ומניח א' כל מה שזה פוחת זה מוסיף ועל דבר זה בנה בניינו ולא האיר דבריו כל הצורך עד שהרבה עליו מחבולה גדול' ואומר אני אפילו בחצי שעה יוכל לדעת כיצד עוקר שתי ש שבולים או כמה שירצה ושוקל אותם בשעת עקירה ולחצי שעה ישקול אותם ואם היו עשרים אוקיו' ועכשיו פיחתו אוקיא הרי שבחצי שעה הוסיפו הנטיעות אוקיא הנה כי כל הנטיעות הוסיפו א' על עשבים וכן ק' א אוקיות וכן לק"ק ע"כ ·

כ"ג אסור לעבור בעציץ נקוב וכו' פ"ז המעביר עציץ נקוב בכרם אם הוסיף במאתים אסור ע"כ ותנאי דאם הניחו תחת הגפן נתבאר בירו' וכתב הרא"ש ז"ל שאם לא הניחו הזרעים נאסרו והגפן מותר כי הזרעים נאסרים בת עברה אם הוסיפו מאתים והכרם עד שיניחהו בקרקע ע"כ ·

ואין נר' כן לעת רבי' ומ"מ בהניחו ודאי שהכל נאסר שכתב קדש ופי' קדש בין הזרעים בין הגפן ופלוגתא היא בירושלמי ורבי' סובר שהכל נאסר וכן כתב רבינו למעלה עציץ נקוב הרי הוא כ כארץ וכבר כתבתי למעלה בשם ר"ש דלא נאסר אפילו הוסיף במאתים אלא בהביא שליש ובין זו ובין ההיא דכשאחזור אלקטנו בהכי מיירי דזרע ובא בתוספת בהביא שליש הוא · וכן כתב הרא"ש גם דבר ברור הוא דבכרם שענביו כפול מיירי ·

כ"ד בצל שנטעו בכרם וכו' מימרא דרבי יונתן בפרק הנודר מן הירק · וכתב רבי' הירק אסור וגדולין שגדלו בהיתר מותרים ובודאי כן הוא שדי אם נתחייב שלא יעלו ויבטלו את העיקר אבל לאסור אותם אעפ"י שבאו מאיסור כיון שגדלו בהיתר וכן אמרו אין גידולי היתר מעלין את האיסור וכן מוכח בירושלמי דכלאים ופשט הוא ופ"ל דשביעית אוכיר עוד זה ·

פרק ששי

א ב' הזורע ירק וכו' פ"ה לכלאים ופי' מקיים שלא נטעם הוא אלא שרואה אותם ואינו עוקרן וכדאמרי' זרוע ובא בתוספת · ובהשגות האריך כאן וכתב כי רבינו שנה הלשונות והנה כאשר תעיין מה שכתב רבינו במשנה ומה שכתב כאן תראה כי המעט אשר כאן מ מחזיק את המרובה אשר כתב שם כי במשנה אמרו ב בנטועות על ד"ד או על ה"ה שמקדש מ"ה נפנים ובנטועות שש על שש או שבע על שבע שמקדש י"ו אמה לכל רוח · והקשה רבינו בפי' המשנה למה האריך התנא ליתני עושה עיגול ל"ב על ל"ב ושני דמה לנו למנין הגפנים כיון שהכל תלוי בעיגול ל"ב על ל"ב וכמו שבנטועות על שש ועל שבע לא הודיענו מנין הגפנים לא יודיענו גם בד' וה' ותירץ שלמדנו במה שהודיענו מנין הגפנים בנטועות על ה' שבי"ו אמות מרובעות לא יפסיק רק יוסיף עוד ד' אמות מכל צד

כדי שיכנסו מ"ה גפנים כי בעיגול ל"ב לא יכנסו רק ל"ו כי העגול אוכל מכל קרן ג' נמצא מן' שורות של ז' ז' שהם מ"ט לא מהם י"ג נשארו ל"ח ולכך צוה שנוסיף עוד ד' אמות לכל צד כדי שלא יצא מהקרן רק א' מכל קרן נשארו מ"ה והעגול הוא ב' לכל צד שהם מ' על מ' ומה שלא הוספנו כן בעגול כשהן נטועות על שש או על שבע לפי שנטועות ה' אין אנו צריכים להוסיף רק ד' כי לתשלום עיגול הל"ב הוצרכנו להוציא העיגול אמה מכל צד חוץ לשורה נשארו ד' מהחמש וכשאנו רואין כאלו כל עגול זה מלא ירק לא ישאר בינו ובין הגפנים שבשורה השמינית רק ארבע מצומצמות והם עבודת הכרם ולפי שהשיעור מצומצם משכנו העגו' על השורה ונכנסו מ"ה גפנים כי נתוספו שתים מכל קרן אבל כשנטוע על שש או על שבע ישאר בין העיגול של ל"ב ובין הגפנים האחרות חמש אמות והרי הוא אמה יותר על עבודת הכרם ולכך יספי' לנו בעגול ל"ב נמצא בנטועות על ד' בעגול ל"ב מתקדשות מ"ה גפנים ו ובנטועות על ה' בעגול מ' מתקדשות ג"כ מ"ה גפנים ובנטועות על שש בעגול ל"ב כ"ד גפנים ובנטועות על שבע כ"א גפנים ·

ובביאור כל זה הרחיב רבי' שם ולאן כלל כל זה במעט מחזיק מרובה ל

לאהבת הקיצור והבקי בתשבורת יבין כל אשר כתב שם מלשון קצר זה ור"ש סובר שגם בנטועות על ה' יספיק עגול ל"ב כי כל המ"ה גפנים יכנסו בעיגול ולא יצאו רק ד' בד' קרנות וכל האחרות לא ישארו רחוקות מ מהאמצעית רק י"ו אמה היותר רחוקה שבהם וכן דעת הר"א בזה שאין שם אסור אלא ל"ב לבד והוקשה לו שהרי לא יכנסו מ"ה גפנים בנטועות על ה' והוצרך לדחוק שזהו מה שאמרו בירוש' והוא שתהא עגולה ירק ופי' שהכונה שיש ירק הרבה סביב האמצעית שתי אמות לכל רוח באופן שבעגול לא יצאו רק א' מכל קרן ורבי' מפרש הירושלמי להוסיף הו' אמות שכתב מפני שאנו רואין י כאילו כל העיגול מלא ירק כאשר נתבאר ו וקושית רבינו שכתבתי למה גבי ד' וה' הזכירו מנין גפני ובנטועות שש או ז' לא הזכירו רק אמות גם קשיא להר"א ולר"ש ולר"א קשה עוד למה בנטועות על ה' נקטו מניינא דלא שייכא אלא בזורע ירק הרבה כאשר נתבאר מה שאין כן בשאר והיה לו לכלול נטוע על ה' עם נטוע על ו' וז' לא עם נטוע על ד' דלא דמי לה דוק ותשכח והרוצה לעמוד על עיקרן של דברים יעיין מה שכתב רבי' בפי' המשנה כי שם האריך ·

ג' בד"א בזורע וכו' אבל הזורע חוץ לכרם וסמך לו וכו' פ"ד דכלאים מחלוק'

ב"ש וב"ה שב"ש אומר שאינו מקדש אלא שורה א' וב"ה אומרים שתי שורות ואזדו לטעמייהו דב"ש סברי דשורה א' נקראת כרם כלומר וצריך ד' אמות הילכך קרינן ביה ותבואת הכרם וב"ה אומרי' אינו נקרא כרם להצריך ד' אמות פחות משתי שורות ושורה א' סגי בהרחקה ששה טפחים א"כ לא קרינן ותבואת הכרם אלא כשיקד' שתי שורות וכתב רבינו ויותר מרבע אמות חוץ לזרע וזה לא נזכר במשנה כלל · ולכך כתב הר"א א"א אף זה אין לו שורש ע"כ גם בירושלמי לא נזכר ואולי סובר רבינו שלא הוצרכו אלא להודיע דב"ש וב"ה אי שורה או שתי שורות וכ"ע מודו דמקדש ד' אמות חוץ לזרע בחורך משום עבודת הכרם הנו' בכל מקום ואולי במקו' אחר מלא רבינו הדבר מבורר ·

ד' ילדה כחות מטפח וכו' בסוטה פרק משוח מלחמה וכתב רבינו אינה

מקדשת את הזרעים נר' שדעתו כדעת רש"י ז"ל שכתב דדוקא זרעים אינה מקדשת דהוו מדרבנן דלא אסרה תורה אלא קנבוס ולוף אבל שאר זרעים מדרבנן הוא דאסירי ובכי האי לא גזור. אבל תבואה וירק מקדשת ולכך פירש רבי' אינה מקדשת את הזרעים דהיה לו לכתוב אינה מקדשת סתם אלא נראה כאשר כתבתי

ה' שתי גנות זו ע"ג זו וכו' ירוש' פ"ו דכלאים דאויר תופס י' טפחי'

כלדברי רבינו ובתוספתא פ"ב נזכר באופן אחר שזורע את העליונה עד שמגיע לעיקר התחתונה ותפס רבי' כלדברי הירוש' דאויר תופס עשרה טפחים גם בירושלמי אמרו זורע את התחתונה עד שמגיע לעיקר הגפנים ורבי יוסי חלק ואמר לית כאן עיקר הגפנים אלא למטה משלשה כהדא דתני שרשי פיאה וכו' והלכה כרבי יוסי דנמוקו עמו ובכל דוכתא פחות מג' כלבוד דמי והוי כזורע בעיקר הגפן ואעפ"י שלא הוזכר כאן בירושלמי אלא כרם כתב רבי' דה"ה גפן יחידית צריך להרחיק עשרה מאוירה כי כן אמרו בירוש' פ"ז א"ר יוסי הוינא סברי מימר כרם יש לה אויר גפן יחידית אין לה אויר מה דאמר ר' בון בר חייא וכו' הדא אמרה אפילו גפן יחידית יש לה אויר ע"כ מוכח בהדיא שאין חלוק בין כרם לגפן יחידית ·

ו' מי שהיתה שדהו זרועה ירק או תבואה וכו' פ"ב דכלאים זרעה ונמלך ל

לנוטעה ופי' לנוטעה נטיעת גפנים והכל מבואר במשנה בלשון רבי'

ז' המבריך את הגפן בארץ וכו' פ"ז ומייתי לה פרק לא יחפור

ותני עלה אבל זורע את הנדלין אילך ואילך ומה שאנו מתירי' לזרוע על גבה כשיש עפר ג' טפחים כתבו ה המפרשים דהיינו במרחיק מן הגפן עצמה ששה טפחי' דאי בתוך ששה קפילו יש עפר על גבה שלשה אסור משום עבודת הגפן וכן כתב ר"ש ולדעת רבינו מיירי הכא באין עיקר הגפן נראה ולכך לא חשו לו וכאשר יתבאר בסמוך וא"כ אין צורך להרחיק ששה טפחים ומבואר הוא בלשון רבי' וכבר העלה ר"ש דהבא משום זרעים באילן נגעו בה ואי לאו מקטע גפן מפני שהוא רך ונכנסים שרשי הזרעים בו אבל שאר אילנות אף על פי שאין מביאין ירק באילן מ"מ אין השרשי' נכנסי' באילן לפי שהוא קשה ובודאי כן הוא דעת רבי' דבירוש' פרי' עלה דמתני' ומשמע דמסיק דאתיא כרבי עקיבא ד דסבר דעבודת גפן יחידית שלשה טפחים ואי הכי לית הלכתא כהאי מתני' דהא קי"ל כרבנן דעבודת גפן יחידית ששה טפחים לא ודאי סובר רבי' כר"ש דמסקנא דירושלמי הוי משום זרעים באילן ומן הצד שוי לפי שאין הולכין מן הצד ואעפ"כ הצריכו פרק לא יחפור להרחיק מן הכותל ג' טפחים לפי שאין מקלקלין את העפר ועושין אותו תחוח כאשר מבואר שם בגמרא והקשה הר"ן דאעפ"י שאין השרשים נכנסי' בגפן ל לנדלין דלכדלין לא מפרשי מ"מ שרשי הגפן הולכי' לנדלין ונכנסי' בהן שרשי הזרעים ותירץ דאין הולכי' לנדלין על שורדין בעומק ג' טפחים ושוב אין פוגעין בשרשי הזרעים והרא"ש כתב דאין הרכבה תחת ה הקרקע כלומר שאעפ"י שיכנסו שרשי הזרעים בשרשי האילן אין לחוש ולא חששו כאן אלא לפי שאלו ה השרשים היה שם אילן עליה' קודם שכוברך אבל שרשי

אילן מזמורה שהוברכה אין לחוש להרכבה כלל ·

וכתב רבי' דלעת שיבשה ונעשית כאילן דאי לא יבשה לגמרי תיפוק לי משום זרעי' בדלעת ופי' סלע אמרו בירושלמי דדוקא סלע קשה דאם הוא רך אסור ורבינו סתם דסתם סלע קשה מ משמע ·

ח בד"א שאין עיקר הגפן נראה וכולי כך אמרו בירוש' ה"מ בשאין הראשון נראה אבל אם היה הראשון נר' נותן ששה טפחים וכולי ור"ש נראה שסובר דאסיפ' דמתני' קאי דתנן הרכובה שבגפן אין מודדין לה אלא מעיקר השני וכן כתב רבי' שם בפי' המשנה וכאן נראה שמפרש אותו על הרישא ופ"ח בדין רכובה שבגפן לא חלק בין נראה עיקר ה הראשון לאינו נר' אפשר שסמ' על אשר חלק כאן וסוב' דאכולה מתני' קאי ירוש' דחד טעמא הוא ואעפ"כ לא היה לו לסתום כי דרך רבי' לפרש בכיוצא בזה וכ"ש כי הדבר נראה כי מה שנראה העיקר הראשון מועיל להחמיר כי הא דהכא ולא להקל כמו גבי ארכובה דאף על פי שבמשנה הראה פנים לזה שכת' שכיון שהעיקר הראשון נראה שהוא עיקר הגפן אלא שנתעקל אין הדבר ברור כ"כ שיספיק טעם זה להקל שלא נחוש ל לעיקר השני כ"ש שבדברי רבינו לא כתב טעם כלל · ור"ש סובר דבשלמא בסיפא שאמרו אינו מודד אלא מן העיקר השני משמע שאינו חושש לראשון כלל · מפני שהוא להחמיר לפי שטתו לכך צריך להעמיד באינו נר' ולכך לא חשבו לו · ולפי שטתו בההיא דארכובה הוי מה שחשבו למה שנראה עיקר ראשון להחמיר דמה שמודד מתנן הוי חומרא לפי שטתו שם · אבל ברישא לא אמרו אלא שמותר לזרוע בכל השני ואפשר במרחיק ששה מן הראשון מיירי כאשר כתבתי דפשיטא דראשון הוא עיקר הגפן ולא נתבטל והוי דינו כאלו לא הוברך ולשון הירושלמי מוכח כדעת רבינו שאמרו שם הבריכה בסלע הדה דתימא בהלא נונמא דרס בהדין הרכיבה מתפתחת והאי כשאין הראשונה נראית אבל וכו' ע"כ משמע דכולה ארישא קאי כנ"ל ·

ט' המבריך ג' גפנים וכו' פ"ז דכלאים והובאה פרק המוכר את הספינה ונראה שרבינו מפרש מצטרפות לשאר גפנים שבכרם ולכך כתב מצטרפות לשאר גפנים העומדות וכאלו לא הבריכם ·

ובהשגות א"א לא פירשו לו כהוגן כי מ מצטרפין שאמרו חכמים אפילו אין שם יותר הן מצטרפות להיות כרם שהם נדונות כשש גפנים שהעיקר בגפן אחד והבריכה היוצא ממנה כגפן אחרת ע"כ גם ר"ש פי' כדברי הר"א ורשב"ם פי' כן גם רבינו בפירוש המשנה נר' שפי' כן שכתב ענין מצטרפות שיתחברו זו עם זו ויהיה נחשב כרם ע"כ · נרא' שהן בעצמם נחשבות כשש גפנים והרי הן כרם ואפשר היה לדחוק ולומר דלשאר גפנים העומדות שכתב כאן היינו עוקר הגפנים וכאלו לא הבריכן כלומר כאלו הן שש גפנים גמורים כל אחד לעצמה בלי הברכה ויסבור כדברי הר"א ושאר המפרשים אלא שהלשון דחוק ·

י' גם מה שכתב היו פחות מג' אין מ מצטרפות לפיר' זה לא יתיישב כי נראה לי דלפי' הר"א גם אם הבריך שתים נחשבות בד' גפנים ואם הבריך אחת נחשבת כשתים ומאי דנקט ג' כדי שיהיו הן לבדן הכרם אפילו אין שם עוד וגם ל לרבותא אפילו אין שם בלי הרכבה ולפי' רבינו אתי שפי' כיפי לשון מצטרפות ומה שכתב רבינו אם יש ביניהם מד' עד ח' צריך ביאור דאפשר לפרש לבין העיקרים לשאר גפנים שבכרם קאמר שזהו שיעור ריחוק שתי ש שורות ליחשב כרם ולכך אפילו שאין נראה רק עיקריהן הן מצטרפות לשאר גפנים והוי כאלו לא הבריכו כיון שהן ג' קפיד עליהו לצרפן לשאר גפנים ואם הם פחות מג' גפנים אין מצטרפות דאין שורה פחותה מג' ולא חשיבי ליה לצרפן לכרם כן פי' הרמב"ן טעם לדברי רבי' וכן נראה מהירושלמי שאמרו על אותה דהבריכה בסלע שכתבתי למעלה תדע לך שהוא כן דתנינן המבריך ג' גפנים ועיקריהן נראין ותני עלה בד"א לענין הכרם אבל לענין גפנים נותן ששה טפחים לכאן מוכיח בהדי' שהעיקרין נמנין וזהו החלוק שהשמיענו עיין שם ·

עוד אפשר לפרש שצריך בין כל גפן וגפן מד' עד ח' מה שאין כן בבלא הבריכה שאין צריך שיעור זה אלא בין שתי שורות לפירו' א' כאשר יתבאר ואם הם שתים כנגד שתים אין צריך שיעור לפי אותו דרך כאשר יתבאר ·

עוד אפשר לפרש דבין העיקרי' לזמורות ש שהבריך קאמר שאם יש ביניהם פחות מד' או יותר מח' אין מצטרף לשאר גפנים שבכרם שהעיקרי' אינן נקראי' גפנים כיון שאין נראין רק ע עיקרי' ואינן גפנים גמורים גם הזמורות לבדן אינן חשובי' גפנים עדיין ואפשר דמיירי שאין הזמורות כ כשיעור וכשורה אל שתים כנגד שתים וכו' ושמא הכי הוי דמשמע שמתחילה הוי כשורה ובתוך שיעור הראוי ומשמע כשהבריך נתבטל השיעור והשורה והראשון יות' נכון אלא שמלת ביניהם אינה ברורה כל הצורך שהיה לו לפרש ביניהם לשאר גפנים שבכרם מ"מ כן נראה שמפרש הרמב"ן כוונת רבינו וכפי' ראשון ודברי רבינו סתומים קצת כאשר כתבתי ·

י"א כל הזורע תחת השריגים וכו' נתבאר שם ופשוט הוא מהדינין הבאים ·

י"ב הדלה הגפן על מקצת אפיפירות וכו' פ"ו ופי' אפיפירות יש מי שפי' אילן שעוש' פירות הרבה ואינו נכון מדקאמר לקמן הדלה על אילן מאכל אלא אפיפירות נקרא ארוגת קנים שעושין שתי וערב ומדלין עליה הגפן והכל מ מבואר שם ובירוש' ופ"ז שנינו אילו אוסרין ולא מקדשי' מותר אפיפירות ·

י"ד קנים היוצאים מן העריס וכו' נז"ש והעריס הוא כמין אפיפירות והוא מלשון הנה ערשו ערש ברזל והוא בין סמוכה הגפן על קירות או גדר או קנים וזולתן הכל נקרא עריס וכיון שאין כוונתו להדלות עליהן השריגי' ו והענפים וגם לא הדלה אין כאן איסור אבל אם נתכון להדלות אעפ"י שאינו מעיקר אפיפירות אסור לזרוע תחתיהן ·

ט"ו פרח היוצא מן העריס וכו' נז"ש ופי' פרח הוא פרח היוצא מן האשכו' מלשון הפרחה הגפן וכל זה כשנמשכו השריגים יותר מעבודת הכרם או הגפן דאם לא כן תיפוק לי משום מ"ש תחתיו אפילו מן הצדדין אסור · ופי' דלית גפן בלא ערים ומה שהשוה רבינו עלין לשריגי' נתבאר שם בירוש' והוא דעת ר' יוסי דאפי' תחת העלין אסור ומקדש כמו תחת האשכולות ·

וכן המותח זמורה וכו' גם זה שם וכת' רבינו אסור לזרוע תחתיה

אמנע לבדלה מותר • ומיירי כשהרחיק כלי עבודה כאשר ביארנו •

פרק שביעי

א׳ הבא לזרוע בצד הכרם וכו׳ עירובין פרק כל גגות ומשניות טובא וטע׳ הל׳ אמות לפי שכשחורשי׳ בשוורין נכנסין ועוברי׳ ממקו׳ שצריכין לחרוש ד׳ אמות א״כ שצריך מקום סביב הכרם או הגפן לעבור השור לחמש סביב וכן לעתוד העגלה כשבוצרי׳ סביב ולכך אותם ד׳ אמות ככרם דמו ולכך צריך בין גפן לגפן ד׳ אמות כאשר יתבאר בסמוך •

היתה שורה א׳ של גפנים זו בצד זו וכו׳ פ״ד מחלוקת ב״ש וב״ה וכבר כתבתיו פ״ו ובירושלמי נתבאר שבכל שורה ג׳ גם בי״ט אמרו שאין שורה פחותה מג׳

ב בד״א כשהיה בין גפן לגפן וכו׳ גז״ש פ״ד נתבאר ובירושל׳ ופ״ה ונראה משם דסיפא דוקא לבין כל שורה ושורה הוא דבעי׳ מד׳ עד ח׳ כאשר מוכיח סוף לשון רבינו ומה שאמר בין כל גפן וגפן היינו משורה לחברתה והטעם שצריך ארבע אמות כדי שיוכל להוליך העגלה בין שורה לשורה ל לבצור ואפשר דגם לפי׳ זה בשורה עצמה נמי צריך שהגפנים לא יהיו רחוקים יותר מח׳ דאי לא שני ב מובדלות ואין כאן ג׳ גפנים ובפ׳ המוכר את הספינה נראה שבין כל גפן וגפן צריך שלא יהיה פחות מד׳ ולא יותר מח׳ לצריך כלי עבודה בכל צדדי הגפן ואי לא עומדים ליעקר ולפי זה גם בשתים כנגד שתים ואחת יוצא זנב צריך שיעור זה אעפ״י שלא נתפרש ו והוא היותר נראה וכן כתב ר״ש פרק הנז׳ גם בתוספת׳ בן נראה • ומה שכתב רבי׳ חוץ ממקום הגפנים נתבאר בירושלמי לדין השמונה בין הד׳ פירוש חוץ ממקום כרתין כלומר גזע הגפן כי הוא נקרא כורתי בירושלמי •

ג׳ היו שלשה שורות וכו׳ פ״ה והובאה בעירובין פ״ק ופרק המוכר פירו׳ ושם ביארו הטעם דלפעמים אדם נוטע כרם על דעת זו שמה שיעלה טוב אניח אותו ומה שלא יהיה טוב אעקור אותו לעצים לבד ולכך רואין את האמצעיות כאלו אינן ופי׳ בירוש׳ רואין את האמצעיות כאלו אינן בהותר ללותן ע״ג זרעים כשאר העצים וכן כת׳ רבינו בפירוש המשנה •

וכן אם היו שלשה שורות וכו׳ בהשגות א״א לפי המשנה נ״ל שהיה לו לותר כאן שאם היה בין שורה ושורה י״ו אמות או יותר הרי זה זורע בין השורות לפי שראיתי הפרש בין שתי שורות לג׳ ש בהשתים אין להם תבנית כרם כמו הג׳ ובח׳ אמות היא מוצאת מכלל כרם אבל השלש יש להם תבני׳ כרם ואינו יוצא מתורת כרם אלא ברחוק י״ו אמות ע״כ ורבינו ס סובר דאם היה כרם בתחלה נטעם סמוכים ואחר כך הרח ק אותם דהיינו כרם שחרב ודאי שאינו יוצא מתור׳ כרם אלא בי״ו אמה •

אבל כשמתחלה נטעם מרוחקים לא חל שם כרם עליו אלא אם כן הם בפחות מח׳ וכן היא דינת ר״מ ור״ש ס״פ ד׳ וכן היא שנויה ר״מ ורבי שמעון אומר אף הנוטע כרמו על ח׳ אמות מותר ו ופירושה כדברי רבינו שכיון שמתחלה נטע כרמו כל שורה רחוקה מחברתה ח׳ לא חל עליו שם כרם ולא נצטרך לי״ו אלא כשהיה כרם וחרב ובירוש׳ פסקו כר״מ ור׳ שמעו׳ ואין חלוק בין ב׳ לג׳ אלא שבשלש אף אם סמוכות פחות מד׳ רואין את האמצעית כאלו אינה והוי כרם אבל להרחיק ח׳ או י״ו אין הפרש ומה שאמרו ב במשנה היו שלשה אין בין שורה לחברתה י״ו אמה כשנטען כראוי ונתרחקו מיירי והכי דייק התם לישנא דמתניתין דאם לא כן הוי סתמא דלא כר״מ א״כ אפשר דאתייא כתנא קמא ורבי מאיר ור״ש אכולה פליגי עיין עלה •

ד אבל אם זרע חוצה לה וכו׳ בהשגות א״א לא מצאתי לזה עיקר בירוש׳ ואם אמר מפני מראית העין כ״ש בתוכו ע״כ, ונ״ל טעם לדברי רבי׳ שהרואה הזרעים בתוכו יראה איך השורות רחוקים ח׳ ולכך זרע אבל בחוץ אין ריחוק השורות ניכר ויראה כזורע סמוך לכרם ומכל זה יתבא׳ לך שמה שכת׳ רבי׳ למעלה מד׳ עד ח׳ אין עד בכלל וזה ברור,

ה היתה בשדה זו שורה א׳ וכו׳ שם פ״ד ואמרו בירוש׳ לאע״ג דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו ושל חברו מצטרפין לאסור הזרעים וכתב הר״א א״א לא י״ו אמה כדרך הרבים ש״א שהוא שביל הרבים לרבים ע״כ ומוכרח הוא שזה דעת רבינו שהרי כתב והוא שיהיה ביניהם פחות משמונה גם כתב שורה אחרת כנגדה קרובה לה ומעצמו מוכר׳ דודאי לא עדיף משתי שורות בתוך שלו שאינו כרם אלא א״כ הם בפחות משמונה כאשר נתבאר

ו נטע שורה א׳ בארץ וכו׳ פ״ו ר׳ אליעזר או׳ אף הנוטע אחת בארץ ואחת במדרגה אם גבוהה מן הארץ עשרה טפחים אינה מ מצטרפת עמה ואם לאו מצטרפת אמה ע״כ, ועיקר הפי׳ כדברי רבי׳ ופסק כר׳ אליעזר לפי שלא נר׳ עליו חולק ופי׳ אם גבוהה מן הארץ כלומר שגבוהה שורה שבמדרגה משורה שבארץ א״נ למדרגה קאי שאם ה המדרגה גבוהה עשרה אין מצטרפות והכל עולה כאחד,

ז הנוטע חמש גפנים וכו׳ פ״ד ופ״ו וא׳ יוצא זנב שנטע שתים בשורה א׳ וג׳ בשורה כנגדן ושתים הסמוכות מן הג׳ מכוונות כנגד השתים והג׳ נקראת יוצא זנב כזה ס ס ס ופי׳ זה מוכר׳ מהירוש׳ ומה שאמרו במשנ׳ ס ס שתים כנגד שתים ואחת בנתים שאינו כרם הוא כזה ס ס ויש מי שקורא לו יוצא זנב ולא יתכן בירושלמי ס ס א״נ כזה ס ס ס והוא מה שכתב רבי׳ ושתי׳ ס ס ס כנגדן בשורה שנייה כלומר כנגד כל השלש דהיינו כנגד שתים החיצוניות ואחד באמצע הוא כזה ס ס ומה שלמעלה הצרכנו שתי שורות בכל ס אחת ג׳ גפנים דהיינו שש גפנים והוא ס ס דע׳ ב״ה כשאין מכוונות השתים הסמוכות כנגד השתים הסמוכות תיירי דאי מכוונות אין צורך לשש׳ א״נ אפשר דהתם לקרותו כרם גדול והכא כרם קטן קאמר ונ״מ למחול כאשר יתבאר בסמוך בע״ה,

ח כרם שחרב וכו׳ פ״ה כרם שחרב אם יש בו ללקט עשר גפנים לבית סאה ונטועות כהלכתן הרי זה נקרא כרם ופי׳ נטועות כהלכתן שתים כנגד שתים וא׳ יוצא זנב כי אז יקרא כרם כאשר נתבאר ומן הירוש׳ נר״ שכל העשר צריך שיהיו שתים כנגד שתים וא׳ יוצא זנב כמו שאמר רבי

זרע מתוך לתבירתה וכו' עיין שם וכן נר' לשון המשנה ולשון רבי' שכתב ויהיו נטועות ולא יהיה אסור כל השאר וכו' ובשלש כנגד שלש כתב או יש בו לכוין וכולי משמע דכשיהיה שם ג' כנגד ג' לבד שני לאסור כל הכרם לעדיף משתים כנגד שתים ואחת יוצאת זנב דבג' כנגד שלש אין נראה מלשון רבינו שצריך עשר גפנים לכל בית סאה כמו בשתים כנגד שתים וא"כ זה לא ה הוזכר במשנה ולא נכלל בנטועות כהלכתן ואפ' דטעמא רבינו כיון דשלש על שלש מיקרי כרם גדול אוסר כל השאר ולא הוצרכה המשנה לכתבו אבל שתים כנגד שתים מיקרי כרם קטן ואינו אוסר לזרוע בכלו אלא בשיש ללקט עשר לכל בית סאה יהיו הכל שתים כנגד שתים ·

ט' כרם
שאינו נטוע שורות וכו' גם שם ופירוש שתים כנגד שלש כלו שתים כנגד שתים ואי יוצא זנב כמבואר למעלה וראוי להחמי' כאן יותר מכרם שחרב לפי שאין זה אלא כי יש בו גפנים הרבה והוא כרם גמור אלא שהוא נטוע בערבוביא ל לכך בשתים כנגד שתים נקרא כרם ונראה דה"ה שלש כנגד שלש וכ"ש הוא ·

י' היו
העיקרים מכוונים וכו' הכל שם בירוש' ותוספת' פ"ג והטעם כי הכל הולך אחר העיקרים והוא הגזע כי הוא עיקר הגפן ואין חוששין לנוף

י"א כרם
שחרב וכו' וזהו קרחת הכרם הנז' פ"ד והובאה פ"ק דערובין ובירו' אמ"ר יוחנן היא קרחת הכרם היא כרם שחרב קרחת הכרם מקרחין אותו מאמצעו כרם שחרב מקרחין אותו מכל צדדיו ע"כ · ודקדק רבינו ד' אמות מעיקר הגפנים למעיקר הגפן מושחין כי הכל הולך אחר ה העיקר אפילו להקל כאשר כתבנו ·

י"ב וכן
מקום שנשאר פנוי וכו' גם שם פ"ד והובאה פרק כל גגות ושם ביארוה שצריך י"ב אמות לפי שד' הם ככרם שהם ע עבודת הכרם וד' של הכותל אין דרך לזורעם משום דושא והם כהפקר לכך אם נשאר ד' עוד הם חשובים וזורעין בהם ואם לאו בטלי ולכך בקרחת שהוא משני צדדים צריך י"ו שד' לכל צד הם עבודת הכרם ואם נשאר שמונה שאם יתחלקו חציין לכאן וחציין לכאן יהיו ד' בכל צד חשיבי ולא בטלי ושרו · ומלת מחול פירש רבינו בפירוש המשנה על שם שהוא נעזב בלא גפנים והוא מלשון מחילה ועזיבה ורש"י פירש בפ"ק דערובי' מלשון בתופים ובמחולות על שם שהוא סביב הכרם כמו מחול שהוא עגול ומה שכתב רבי' ולא הביא וכו' שם פרק ז' ואלו אוסרין ואין מקדשים מחול הכרם וכו' ·

י"ג ברא
כרם גדול וכו' בירושלמי ביארו שאין מחול לכרם קטן גם סוף הפרק במשנה נתבאר ושם אמרו שלש על שלש כרם קטן שלש על שלש כרם גדול אבל רבינו לא קרא כרם קטן רק שתים כנגד שתים ואחת יוצאת זנב משמע דשלש על שלש נקרא גדול וצ"ע

י"ד היה
הגדר המקיף וכו' לא מצאתיו מבואר ואפשר שכתב כן מתוספת' פ"ד העושה מחילה לכרם גבוה עשרה ורוחב ד' בטל ד' אמות שבכרם ורבי' מפרש בטל ארבע אמות שנתבטל ממנו דין ארבע אמות ונותנין לו מחול וזהו דין מחול הכרם דוק מינה טעמא דגבוהה עשרה ורוחב ד' לא שני בארבע אמות הא פחות מכן שני בארבע אמות ואף אם נפרש תוספת' זו דלהפסיק בין הכרם והזרעי' דתני הדין הנזכר בסמוך הדבר מעצמו מוכרח דכיון דבכל דוכתא פחות מעשרה ורוחב ד' לא מיקרי מחיצה אין לו מחול דאין מחול אלא למחיצה גמורה והכי מוכח פרק כל גגות ואם אינה גמורה כמאן דליתה דמי ואין צריך להרחיק רק עבודת הכרם לבד ג"כ מוכח בפ"ק דערובין א"ר שלש מדות במחיצות

ט"ו גדר
שהוא גבוה עשרה וכו' פר' ד' איזהו גדר שהוא גבוה עשרה וחריץ שהוא עמוק עשרה ורוחב ד' ופירוש לדברי רבינו לענין להיות הפסק בין כרם לירק הירושלמי וכן פי' ר"ש ודין מחיצת הקנים גם שם ·

ט"ז גדר
המבדיל וכו' גם שם גדר שנפרץ על עשר אמות הוא כפתח יותר מכן כנגד הפרוץ אסור נפרצו בו פרצות רבות אם ה העומד מרובה על הפרוץ מותר פרוץ מרובה על העומד כנגד הפרוץ אסור ע"כ · ופרוץ בעומד אין ללמוד מתשנה זו דקשיא דיוקא דרישא לדיוקא דסיפא ופ"ק דערובין נחלק רב פפא ורב הונא ופסק התלמוד כרב פפא דסבר פרוץ כעומד מותר אף כנגד המקום א"כ ע"כ סיפא דמתני' דוקא דאם פרוץ מרובה אסור כנגד הפרצה הא כי הדדי מותר אפילו כנגד הפרצה ואיידי דבעי למתני סיפא פרוץ מרובה על העומ' תנא סיפא עומד מרובה על הפרוץ וכה"ג משני התם על ברייתא כיוצא בזו ·

י"ז מחיצת
הכרם שנפרצה אומרים לו גדור נפרצה אומרי' לו גדו' כך היא הנירסא האמיתית בספרי רבי' והיא ברייתא הובאה פרק הגוזל קמא ובבבא בתרא פ"ק וכתבו בתוספות דנקט אומרים לו גדור ולא נקט חייב לגדור לאשמועינן שצריך להתרות בו ואם לא התרו בו לא נאסר ויש מי שכתב דלהכי נקט תרי זימני דגם פעם שנית צריך להתרו בו ואפשר לפי זה דבתרי הויא חזקה ואין צריך להתרות עוד בפעם ג' והרי הוא פושע · ואחרים כתבו דלהכי נקט תרי זימני לאשמועינן דאם הוסיף מאתים בין בשני הפעמים מצטרפין וזו אומרת יתירה וכתבו עוד דדוקא נתיאש ממנה ולא גדרה נאסרו הפירות אבל עסוק לגדור אפילו אם הוסיף מאתים מותרים לכשיגיע לו אלקטנו ונכון הוא ·

י"ח בית
שחציו מקורה וכו' ברייתא הובאה פר' כל גגות ופי' הסוה את קרוין שקרה כל הבית לעצמו נסתלק מכאן פי' מקורה כ כדאמרינן התם ·

י"ט הצר
קטנה שנפרצה וכו' גם שם פר' כל גגות ובתוס' פי' הטעם לפי ששם גדולה על הקטנה ולהכי כשהגפנים בגדולה הוי שם כרם על הקטנה אעפ"י שאין בקטנה גפנים נקראת כרם ואסור לזרוע' דרחמנא קפיד על שם כרם דכתיב כרמך לא תזרע כלאים אבל גפנים בקטנה מ מותר לזרוע בגדולה דאין שם קטנה על הגדולה ואף על פי שכשזורע בה הרי יש על הקטנה שם שדה אין לחוש הואיל ואין הזרעים ממש בקטנה דרחמנא לא קפיד על שם שדה דלא כתיב שדך לא תטע כרם ע"כ ורבינו נתן טעם דומה לדין כצור בקטנה ושכיח לצור בגדולה שנשנה בברייתא עם דין זה והוא דרך רש"י ז"ל

כ' חריץ
שהוא עובר בכרם וכו' פרק ה' חריץ

חריץ שהוא עובר וכו' רבי אליעזר בן יעקב אומר אם היה מפולש וכו' ואין עליו חולק ובודאי שאם מסבבין עליו הגפנים אסור כאשר נתבאר בדין אפיפירות ודין הנז' נתבאר שם מחלוקת רבי אליעזר וחכמים שרבי אליעזר מתיר וחכמים אוסרין והלכה כחכמים ׃

כ"ב גם דין שומירה שבכרם גם שומירה שבכרם גבוהה עשרה ורוחב ד' זורעים בתוכה ואם היה שיער כותש ע"כ ור"ש פירש דשיער כותש שהשריגים מתערבים למעלה על גבי ה השומירה אבל רבי' מפרש שלא יהיו השריגים נוגעין בה וי"מ שעפר השומירה הוא רך ויש לחוש שיבא הרוח ויטלנו ותשאר השומירה פחותה מעשרה ומל' ובירוש' אמרו כותש על גבי גדר משמע מדקתני שיער כותש משמע ואין הגדר כותש נראה שאין לפרש מלת כותש שעפר הגדר רך אלא כרבי' או כר"ש והיותר מתישב במלת כותש לדבר שאין שם שבוך רק שמכים על הגדר לבד ונוגעים בו כמו הכותש במכתש שמכה לבד ואין שם עירוב ולא שבוך רק כתישה דהיינו נגיעה ופירוש שומירה מקום גבוה יעמוד בו הצופה לשמור הכרם ובירו' אמ"ר חייא בשם ר' יוחנן צריך שיהא שם חלל ד' א"ר שמואל בר יצחק הדא דתימא בעגולה אבל ב במרובעת אין צריך חלל ד' רבי חלפתא בן שאול אמר צריך שיהא עפר שלשה טפחים מלמעלה רבי יוסי אמר הדא דתימא בעגולה וכו' עד כאן ונתבארו כל דברי רבינו ׃

כ"ג הבית שבכרם וכו' שם הבית שבכרם זורעין אותו ובירושלמי פחות מג' בשתים פי' ואין זורעי' אותו שלשה מותר ור"ש מ מפרש הירושלמי דקאי על דין נקע וגת עוד אמרו שם ובבתי כלאים הוא באו בית שמחביאין בו את הכלאים ע"כ ׃

כ"ד גפן יחידית שהיתה נטועה וכו' גז"ש פ"ה ופ"ו ומה שכתב ואם היה ע עמוק י' אפשר שלמד כן מההיא דרבי אליעזר בן יעקב שהוזכרה למעלה דדוקא במפולש זורעין לתוכו ומשוה רבינו זורע בתוכו והוא בכרם לזורע בתוכו ובו גפן והיותר נראה כי כל זה וכן עד סוף הפרק כתב כן מהתוספתא פ"ד ר"ג ובית דינו התקינו שיהו מרחיקין ד' אמות מעיקרי הגפנים לגדר וזורע העושה מחיצה לגפן גבוה עשרה ורחבה ד' בטל ששה טפחים על גפן על הדרך שפירשתי למעלה ולכתחלה בעינן ד' אמות בתקנת ר"ג שיהו מרחיקין מעיקרי גפנים לגדר ו ובשאינו כרם מיירי והטעם נראה שכשהחריץ עמוק י' ורוחב ארבע נחשב בפני עצמו ואין דנין אותו כמיסור ודמי לחבוש וכן במוקף מחיצה כי זה וזה חלק רשות לעצמו ואינו כמו המיסור שחוזה לו ובכה"ג לא שרו בששה טפחים ׃

פרק ח'

א' הגפנים שגדלו בצרייתן וכו' בריש פ"ו ב"ש אומרים מודלין ד' אמות מן הגדר וב"ה אומרים מן הגפנים עד כאן ובהשגות אמר א"כ מעולם לא עלה על דעת שום מפרש שיהא צריך הרחקה מאחורי הכותל שהרי הכותל מ מפסיק בין הגפנים והזורע אלא כל הרחקה או מן הגפנים לשדה או מן הגדר לשדה וב"ה סברי מן הגדר לשדה ואם היו שתי אמות מן הגפנים לגדר מ"ד מן ה הגדר מושחין דהיינו ב"ה אינו אסור אלא שתי אמות ומ"ד מן הגפנים מושחין אסור עוד שתי אמות והכי איתא בירושלמי ע"כ ׃ ורבי' כתב בפי' המשנה כדברי הר"א ונראה שהוקשה לו על זה כי אחר שאנו דנין עריס זה ככרם איך נקל למדוד מן הגפנים שתי אמות לבד לדעת ב"ה מעיקרי הגפנים ומה טעם בדבר שנאמר מפני שערסן על הכותל נחשוב הענפים אשר על הכותל כעיקר הגפנים ויתבטלו לכך חזר בו רבינו ופירש דלא באו ב"ה אלא להחמיר ובזורע אחר הגדר מיירי דסברי ב"ה שאף על פי שהכותל מפסיק כיון ש שהשריגין והזמורות מושלכים על הגדר עשו אותו כעיקר הגפן ומרחיק ממנו ד' אמות דומה לדין הנזכר בסמוך בערים שהוא נטוע במדרגה ולשון הירושלמי כדברי רבינו שאמרו שם היו ד' אמות מ"ד מעיק' הגפני' מושחין אינו אסור אלא שתי אמות מ"ד מן הגדר מושחין אסור על שתי אמות אחרות ע"כ ובודאי זה הירושלמי מוכרח כפי' רבינו דבאחורי הגדר מיירי וב"ש לקולא וב"ה לחומרא גם ר"ש כתב כן שהירושלמי מולה כדברי רבינו שהגפנים במזרח הגדר ובא לזרוע במערבה אלא שהר"ח הוקשה לו שיהא צריך הרחקה מאחורי הגדר וכבר כתבתי טעם והראיתי פנים לדברי רבינו והם דברי הירושלמי ובודאי נרסא אחרת היתה לר"א בירו' וכתב רבינו ואם בא לזרוע מנגד הגפנים וכו והדין עמו דעיקר הגפנים לא בטלי ולא אמרו ב"ה במושחין מן הכותל אלא להחמיר אבל להקל לא ׃ וכיון שעשינו גפנים אלו ככרם מפני שערסן צריך ד' אמות עבודת הכרם ומן הגפנים מושחין ובירוש' נתבאר ׃

ד' אחר הבונה את הגדר וכו' נתבאר ב בירושלמי על פסקי ערים

נהרס הגדר וכו' גם זה שם ׃

ה' ערים שחרב אמצעו וכו' פרק ו' פסקי ערים שמונה ועוד אלו הן פסקי ערים ערים שחרב מאמצעו וכו' ופי' דברי רבינו שהיו שתי שורות חמש כנגד חמש והכל בערים אחל וחב ׃

ובהשגות אמר א"א מן הטעות הראשון שאין אסור הערים מנגד הכותל השני ומה שכתב הוא לא נקרא פסקי ערים אלא שני עריסים הם וגם לא נקרא ערים שחרב אמצעו שהרי לא היה שם גפן ולא הוחרב אלא שהיו שם י"א גפנים וחרבה האמצעית שהוא כעין קרחת הכרם ואף על פי שבקרחת בעינן י"ו אמה כערים שאינו אלא שורה אחת די לו בשמונה אמות ועוד והוא טפח יותר והכי איתא בירושלמי ע"כ כוונתו שהוא מפרש שהיו י"א גפנים בערים ארוך וכבר סלקתי הטעות הראשון של הר"א דכיון שהזמורות מודלין על הכותל אין תימה אם עשו אותו כעיקר הגפנים ׃ ומה שהשיג שאין נקרא זה פסקי ערים אלא שני עריסים יתבאר בסמוך בע"ה ומה שהקשה דלמה שקראו אותו ערים שחרב מאמצעו איצפ"י שאין שם גפן כבר היה אפשר ל לפרש שהיה שם גפן ואפילו אין שם גפן נראה שקראו חרב לפי שהערים נקרא מקום שהגפנים מודלין עליו כמו מטה כמו הנה ערשו ערש ברזל וכו' א"כ שפיר ת מיקרי ערים שחרב מאמצעו כיון שאמצע המקום או הגדר הוחרב כי הוא הנקרא ערים לא הגפנים

ויש לדקדק עוד בדברי רבינו שהוא כתב ל למעלה בחמש גפנים שערסן שצריך להרחיק מאחורי הכותל ארבע אמות ומושחין אותן מן

הגדר כלעת ב"ה ואם כן למה כתב כאן הרי זה מרחי' ו' טפחים מכל שורה וזורע ·

ואפשר שזה נתכוון להשיג הר"א במה שכת' שמה שכת' רבינו אינו נקרא פסקי ערים אלא שני ערסין פירוש ולמה שש טפחים וכי גרע מערים והלא כל שורה היא ערים גמו' שהוא חמש גפנים כאשר נתבאר · ונ"ל דמיירי בשלא נשאר בכל א' שיעור ערים שהוא רוחב ד' וא"כ גם הערים צריך רוחב ד' ולא בארין בלבד ולכך נקרא פסקי ערים שאין שם שיעור ערים רק מחיצה מנד זה ומחיצה מנד זה ואין בכל א' רוחב ד' א"נ אפשר דאין בכל אחת גובה עשרה וא"ה החמירו יותר מב' שורות דעלמא כיון שהם שיירי ערים גמור א"נ אפשר שאין דנין אותם כרם בכרם לא כשהוא עומד כמו שנטעו מתחלה שהרי התשיבו אבל כשחרב ואינו כאשר עשאו בנ"ל חשיבותו ואינו ערים לדונו ככרם ולפי זה צריכין אנו לומ' שאם נטע עשר וערסן ונעקרו האחת או שתים אין זה ערים וניחא נמי השתא מה שקראו אותו פסקי ערים וזהו שכת' בתחלת הפרק הנוטע שורה שיש בה חמש גפנים או יותר ·

ז וכתב עוד רבי' ואם זרע הואיל והרחי' וכו' והוא שם פ"ז ואלו אוסרין ולא מקדשי' וקא חשיב פסקי ערים ונר' מדברי רבי' שהוא סובר דערים גמור מקדש וזהו שכת' למעלה שצריך להרחיק מן הערים ד' אמות כדרך שמרחיק מן הכרם משמע דכי הדדי נינהו והיינו דמתני' לא קתני אלא פסקי ערים דאלו ערים מקדש ומשום דאין בכל א' שיעור ערים כאשר כתבתי

ולדעת הר"א צ"ע למה אינו מקדש בד' אמות דהא אכתי כל חמש גפנים הם ערים גמור אם לא שנאמר דגם בערים גמור אינו כרם לענין שיהא מקדש בד' אמות רק לאסור לבד וזה אינו נראה לנותנין לו עבודתו ואמרו בערים כדרך שאמרו בכרם ·

ותו דמתני' לא קתני אלא פסקי ערים ואם באנו לומ' למפני שהוא כותל עריך וחרב באמצעו נרע גם זה דוחק דלא יהא אלא מחוצו חרב ולהלן כמאן דליתיה הרי נשארו ה' גפנים ע"ג ערים ואם נפרש דאין בו שיעור ערים אינו נראה כן מדברי הר"א וצריך לדחוק כדרך אחרון שכתבתי בדעת רבינו וצריך היה לפרש · ור"ש עלה דההיא ואלו אוסרין ולא מקדשי' כת' ז"ל וה"ה ערים עצמו ופסקי ערים דנקט לרבותא דאעפ"י דיש ערים מכאן וערים מכאן אינו מקדש ע"כ ·

גם סובר ר"ש דבח' אמות ועוד אינו מותר לו לזרוע אלא אותו ועוד לבד דלעולם לא נסתלק דין ערים ונותנין לו עבודתו היינו ד' אמות ואפשר שזו דעת ר"א מ"מ לדעת רבי' צריך לפרש מה שכתבתי שהרי כתב דבשמונה ועוד מרחיק ו' טפחים לבד שהוא מפרש כדי עבודתו דמתניתין ו' טפחי' בגפן יחידית וע"כ בלכתיבנא וברושלמי מלאתי כדעת רבי' שנחלקו רבי יוחנן ור"ל בערים עצמו רבי יוחנן אמר מקדש ור"ל אמר אוסר ואינו מקדש ובודאי דהלכה כר' יוחנן ובפי' פסקי ערים מוכיח שם כדעת הר"א שאמרו שם שנטע י"א גפנים ונהרבה אמצעית ואפשר היה לדחוק ולפרש כן כדברי רבינו ומה שכתב בלד הגדר שאחר מכנגדן למעלה שלא יהיו אלו נכנסין ואלו יוצאין מ"מ כשורה אחת הן וניחא טפי ואתי שפיר לשון שכתב ונשתיירו בו ה' גפנים וכו' דמשמע שהיו יותר אלא שאינו נראה שתהא זאת כונתו וצ"ע ליישב הירושלמי לדעת רבי' אם לא נפרש דבריו כאשר כתבתי ולא כאשר הבין אותם הר"א והוי יודע עוד שמה שכתב ואם זרע הואיל והרחיק מכל שורה ו' טפחים לא קדש בשים בינים ח' אמות דוקא מיירי דאי פחות מח' דל ערים מהכא כבר נתבאר ששתי שורות בתוך ח' הם כרם אלא ודאי דוקא בשמונה ולכך כתב רבינו ח' אמות מכומנמי' ולא כתב או פחות מח' ולכן אם אין שם גדר מרחיק ו' טפחים וזורע דכיון שהן רחוקות ח' אינן כרם וזה ברור ושיעור ועוד סובר רבי' שהוא אחד מס' באמה והוא עשירית הטפח וכן אמרו בירושלמי שמונה אמות וכל שהוא ולמה לא תניתה ולא תסבור כההיא דאמר רבי יוחנן כל מדות שאמרו חכמי' רבה טפח וכאן רבה לבתר ע"כ ופי' לבתר דבר מועט ובתים' וכמה ועוד אחד מס' באמה והר"א נר' שהיה גורס א' מששה באמה ·

ד' גבה קטנה וכו' בירוש' פ"ו ועדויות פ"ב ה"ג לה גנה קטנה שהיא מוקפת ערים ופירש רבינו שם מה שאמר מוקפת ערים הוא שיהיו סביב לה ערים הגפנים ואם נשאר חוץ אותו הערים שיעור שיעמוד בוצר וסלו מכל הצדדין מותר להרחיק מן השורה הסובבת הגפנים ששה טפחי' וזורע השאר מטה או מה שירצה ויהיה הזרע באמצע הערים המסבב ואם הגנה היא קטנה בענין שלא יהיה בה מלא בוצר וסלו מכל צד לא יזרע בתוכה שום דבר שלקטנותה נראה הזרע מעורב וכו' · והר"א כתב בהשגו' א"א אף זה מן הטעות הראשון ולעולם מאחורי הגדר אין שם איסור ומוקפת ערים שאמרו מבפני' הוא וכבר פרשתיה בעדויות ע"כ וכבר כתבתי למעלה בזה ורבינו לא הזכיר כאן מרחיק ו' טפחים רק כתב וזורע בתוכה הואיל והיא מוקפת גדר נראה שכיון שיש לה גדר אין צורך להרחקה או אפשר שלא הוצרך לפרש דפשיטא שירחיק כגפן יחידית והראשון נראה ובמשנה לא הוזכר הרחקה רק כלברי רבינו כאן · ולדעת הר"א שהגפנים בפנים ודאי שצריך הרחקה · ומלא בוצר וסלו פירושה בירוש' פ"ו דכלאים אמה בוצר ואמה סלו א"כ נמצא שכל הגנה ד' אמות על ארבע אמות וא"כ איך יזרע בתוכה דהא ערים צריך להרחיק ד' אמות מן הגדר לדעת ב"ה ואין לומר דכשאין בו שיעור מיירי או שאין בו ה' גפנים דסתמא קתני אלא לפי שהיא מוקפת גדר הקלו לדונו כרשות בפני עצמו כשיש בו ד' אמות וזה סיוע לדעת רבינו שהגפני' בחוץ שאם הם בפנים למה יקלו כאן יותר מערים דעלמא דכיון שהגפנים בתוך הגדר עם הזרעים אין להקל מפני הגדר ·

ח גפנים שהיו נטועים במדרגה וכו' פ"ו ערים שהוא יוצא מן המדרגה ראב"י אומר אם עומד בארץ ובוצר את כלו הרי זה אוסר ד' אמות בשדה ואם לאו אינו אוסר אלא כנגדו והלכה כמותו דמשנתו קב ונקי ואין עליו חולק ומה שכתב הרי זה אוסר ד' אמות נוספת הערים נר' שחולק עם מה שכתב ר"ש לאסור לזרוע ואם זרע אינו מקדש אלא ו' טפחים בלבד מילי דהוה אפסקי ערים · ואפש' דרבינו אזיל לטעמיה שסובר שערים גמור מקדש ולא אמרו אוסר ואינו מקדש אלא בפסקי ערים שאין בהם שיעור

א"ב משום שחרב ואינו בתחלתו וכאשר כתבתי שם ור"ש ט"ז אזיל לטעמיה דסבר דגם ערים גמור

תור אוסר ואינו מקדש ואפשר דגם רבינו סבר הכא אינו מקדש ואסור לזרוע קאמר ויגיד עליו כמו שכתב ואם אינו יכול לגדור אינו אסור לזרוע ולכך לא כתב ומקדש ד' אמות בשלה וא"כ צ"ל דעשו ערים זה לפי שהוא גבוה כמדרגה ואינו שוה לשדה שזורע בו בפסקי ערים כמו שהקלו באינו יכול לגדור את כולו והוא עומ' בארץ וכבר כתבתי שזה סיוע לרבינו שפירש מושכין מן הגדר כיון שהשריגין מודלין עליו בעיקר אגפנים כאשר עשו בכאן ביכול לגדור כולו בשעומד בארץ ו והצריכו ד' אמות משפת הערים ·

ט' שני כותלים וכו' שם פ"ו ערים שהוא יוצא מן הכותל וכו' ופירושה שני הכתלים הם מזרח ודרום והערים יוצא מקרן זוית השני כותלים והולך ומיצר וזהו וכלה עד שנמצא הערים תבנית משולש וקרן המשולש רחוק מקצה הכותל האחד כי הערים נמשך עם הכותל א"כ שהקרן רחוק משני ה הכתלים כי אין חלוק בזה ורבי יוסי נחלק שם והצריך ארבע אמות ריחוק בין קנה הערים דהיינו המשולש ובין הקרן ורבינו פסק כת"ק שלא הצריך רק שיעור ו' טפחים כמו בגפן נטועה בכותל או בנקע וכן אמרו בירוש' והר"א כתב א"א איני מסכים עמו בפי' המשנה ע"כ נראה שדעתו כפי' ר"ש ואין בידי להכריע ·

י גפן שעלה העץ שלה וכו' פ"ז הארכובה שבגפן אין מודלין לה אלא מן העיקר השני ע"כ והובאה פר' הספינה ופי' רבי' שנתעקם ה הגפן ולחומרא קאמר שלא יספיק שירחיק מן העיקר הראשון אלא צריך שימדוד מן העיקר השני ור' שמשון פי' רכובה מלשון מרכבין דקלים דפרק מקום שנהגו שמרכיבין ייחור של גפן והתחתון עב מן העליון והיינו לקולא שאם היה מודד מן התחתון היה צריך להרחיק יותר · ורש"י פי' פ' המוכר את הספינה כר"ש ובתוס' הקשו עליו והעיקר כדברי רבי' ולשון המשנה שאמרו ארכובה מוכיח כן דארכובה לחוד והרכב' לחו' וכן הכריח הרמב"ן בחידושו כפי' רבי' ואוקמוה בירו' כשאין הראשון נראה ואין כן כוונת הירוש' לדעת רבי' שלא חלק בדין זה ונתבאר פ"ו ·

י"א כבר ביארנו וכו' זרע ירק וכו' ספ"ה בירוש' זרע בהיתר וסכך על גביו קשין מותרים ודגן אסור ע"כ ·

היו שרשי הגפן וכו' ירוש' פ"ו ותוספ' פ"ל היו שרשים יוצאים לתוך ד' אמות ש שבכרם הכל מודים שיעקור שרשי פאה יוצאים לתוך ד' אמות שבכרם מותר ע"כ ופי' שרשים שרשי הגפן ופי' שרשי פאה שרשי הזרעים ·

י"ב כל ההרחקות וכו' ריש ערובין נתבאר שהולכין להחמיר ·

י"ג כל השעורין האלו וכו' נראה מדברי רבי' שאפי' שני מיני זרעים מותר לזרוע בצד הכרם בח"ל מדקאמר דלא אסרו אלא חטה ושעורה וחרצן במפולת יד נראה דאם אינו במפולת יד מותר והרא"ש הביא ראיה לזה מההוא עובדא דקדושין דהוה זרע בזרוני ביני גופני וכתב משם יש להבי' ראיה שמותר לאכלם שאם היה אסור היה להם לפתו' להודיע שהם אסורים כדי שלא יאכל אותם וכל זה לפי גרסתו שנראה שהוא גורס דהוה זרע בזרוני אבל גרסת ש ספרינו והיא גרסת רוב האחרונים דהוה זרע שערי א"כ אין משם ראיה רק להתיר זרע אחד וכבר כתבתי בזה למעלה ומה שכתב רבינו ואע"פ שמותר לזרוע וכו' הרי

אותו הירק הזרוע שם אסור באכילה כתב הרא"ש ז"ל דה"פ ואע"פ שמותר לזרוע ומותר לאכול הרי הירק שנמצא זרוע שם ואין ידוע אם נזרע במכולת אם לא אסור באכילה ולמדה מהא דתנן פרק בתרא דערלה ומייתי לה ספ"ק דקדושין כרם שהוא נטוע ירק וירק נמכר חוצה לו וכו' וכן מוכיח סוף לשונו של רבי' שכתב אבל ספקו מותר משמע דבספק מיירי וא"ת ת תיפוק לי דנכנסים שרשי זרעי' באילן והוי הרכבה כבר כתבתי גבי הבריכה בדלעת או בסלון דהרכבה לא ש שייך תחת הקרקע אלא כשהיה שם אילן על גבי השרשי' וכבר הארכתי למעלה ·

ואם אמר לתינוק גוי וכו' כבר כתבתי זה פ"ק ·

פרק תשיעי

א המרכיב זכר וכו' פרק שור שנגח את הפרה א"ר ירמיה אמ' ר"ל המרכיב שני מינים שבים לוקה וי"א המנהיג האי דאמרינן בב"ר ובירושלמי דאי אפשר להרביע דגים ורבינו גרים תרביע וירושלמי וב"ר לא קשיא דלגבי הוא דאי אפשר להרביע אבל מיני חיות שבים אפ' להרביעם וכן מוכח בב"ר ולכך כתב רבינו ואפילו במיני חיה ש שבים וחיה וע"ף דפליג בהו כלאים אע"ג דבהמת כתי' דחיה בכל מקום בכלל בהמה דכתי' זאת תורת הבהמה וגו' איל וצבי וגו' ועוף ילפינן התם בהנהג בהמתך מסבת ובין בארץ בין בח"ל דמלוה התלויה בגוף היא ונוהגת בכל מקום ס אחד בהמה שלו או של חבירו אע"ג דקרא בהמתך כתיב כבר אמרו בירושלמי על כלאי הכרם אין לי אלא כרמך כרם חברך מנין ת"ל כלאים מ"מ וה"נ דכוותה · ובספרי פרש' קדושים אין לי אלא בהמתך על בהמתך בהמתך על בהמת אחרים בהמת אחרים על בהמתך מנין ת"ל את חוקותי ת תשמרו וכו' ·

ואינו לוקה על שיכנים וכו' מציעא פרק ה הפועלים אמר רב פפא בעו מנאי מהו להכנים שאינו מינו לדיר ופשטי' להו לאיסורא דלא כהלכתא דאמר שמואל במנהיגים על שירא כלרך ה המנהיגים ובכלאים על שיכנים כמכחול בשפופרת ע"כ וסובר רבי' דהיינו ללקות אבל איסורא איכא במעלה אותם ואפי' לעוררן בקול ולא התירו אלא להכניסן לדיר ביחד וא"ת א"כ היכי מייתי ראיה מדשמוא' להתיר אפי' מדרבנן והא שמואל לא מיירי אלא ללקות · בתוס' הקשו קושיא זו ולא תירצו דבר · ואפשר לפרש דמייתי ראיה ממה שהתורה לא אסרה אלא כ כמכחול בשפופר' ולאי דרבנן נמי לא אחמור כולי האי לאסור הכנסה לדיר ודי שיאסרו להעלות זה ע"ג זה או לעורר בקול כנ"ל ·

גם בירוש' פ"ח דכלאים אמרו אינו אסור אלא להרביע אבל מכנים הוא לדיר זכרי' אבל נקבות ונקבות אבל זכרים הרי שלא התירו אלא הכנס' לדיר משמע דלהרביע בכל גוונא אסור ואפילו בקול ואפילו במינו יש איסור משום ונשמרת מכל דבר רע ·

ב ואסור ליתן בהמתו לגוי וכו' זה נלמ' מבעיא דפרק הפועלים אי אמירה לגוי באיסור לאו שרי או אסור ולא איפשיטא ולחומרא כאשר כתבתי פרק ראשון י ונלמד גם

ימה שאסרו לומ' לגוי לזרוע לו כלאי הכרם וה"ה להרביע בהמתו כלאים ,

ג מי שעבר והרכיב וכו' פ"ח דכלאים כלאי בהמה מותרי' לגדל ולקיים אינן אסורי' אלא להרביע ובירוש' רצו לאסור לרכוב על הפרדה והקשו על זה טובא ואע"ג דכלהו שינהו לא סמכינן אש נויי דחיקי ומותר לרכוב עליה אף על פי שבאה מכלאים ופוק חזי מאי עמא דבר

ד' שני מיני בהמה וכו' שם פרק הפרה א אמר ר"ל כאן שנה ר' תרנגול טווס ופסיוני כלאים זה בזה ופריך פשיטא ומשני מהו דתימא כיון דרבו בהדי הדדי חד מינא הוא קמ"ל ונתבאר פ"ק דכלאים הזאב וכו' אעפ"י שדומין זה לזה כלאים זה בזה ופי' כלב כופרי שמגדלין אותו בני הכפרים והוא כלב קטן כעין שועל • ופי' יעלים יש מי שפירש בל"ה שהיא כשבה נקבה ואין פי' זה מחוור והיות' נכון בלדברי רש"י שכתב שהוא חיה ותרגום ואקו ודישון ו ריעלא וריתא וקרא דכתיב עת לדת יעלי סלעי הרים הגבוהים ליעלים מוכחי שהוא חיה וע"כ אי אפשר לפ' כאן שהוא כשבה כיון שהוא כלאים עם הרחלים וזה ברור ופרד נקרא בערבי בג"ל • וערוד הוא חמור הבר והוא מין חיה •

ה' מין שיש בו מלדברי וייסובי וכו' פרק ח' דכלאים • ופי' רמך מין ממיני הסוסים כמו בני הרמכים ונראה מלדברי רבינו שהוא סוס מלדברי ואווז עם אווז בר נתבאר פרק הפרה והיא מימרא דשמואל והטעם שכתב רבינו הוא לדברי אביי שם ורב פפא נתן טעם אחר שזה טוען ביצים הרבה בבת אחת ואווז הבר אינו טוען שניה עד שתלד ראשונה ורבינו כתב טעם אביי שהוא יותר ניכר ונראה לעין שהוא שנוי בכורתו וטעם רב פפא הוא שנוי בטבעו ואינו ניכר •

והכוי וכו' בירוש' פ"ח רבי חייא בשם ר' יוחנן אמר ששה ספקות וכו' וכוי כחיה לדברי הכל ופ"ב דבכורים כוי יש בו דרכים שוה לחיה וכו' והובאה פ"ק דקדושין גם פרק אותו ואת בנו ומקומות רבים בתלמוד ועוד יתבאר פי' כוי בע"ה

ו' הילודים מן הכלאים עד שידוע שהם ממין אחד ומותרי' קשה עליה טובא דרים מסמע דס"ל לרבי' דאין חוששין לזרע האב שכת' ואם היו ב' מינים אסור להרכיבם ואם הרכיב לוקה והא ודאי למאן דאמר אין חוששין שייכא דלמאן דאמר חוששין כל מין פרדות אחד הן כיון שבזו בל סוס ובל חמו' ובזו בל סוס ובל חמור אחת הן והמרכיב אינו לוקה אלא ודאי אין חוששין לאב ולכך לוקה כיון שאמותיהן שני מיני' וסיפא משמע דחוששין שכתב ואם הרכיב זה הנולד אפילו על מין אמו לוקה ואי אין ח חוששין למה ילקה חד מינא הוא שאמו חמורה והוא חמור ואם היה כותב אסור בשתיהן היינו אומרי' שפס' כמאן דמספקא ליה אי חוששין והוא דעת רבים מ מהראשונים אבל ללקות על הספק אי אפשר ובדין אותו ואת בנו פרק י"ב דהלכות שחיטה פסק כמאן דמספקא ליה שכתב שהדבר ספק אם נוהג בזכרים או לא ולכך אסור ואינו לוקה הא תליא באי חוששין בזרע האב או לא כדאית' פ' אותו ואת בנו והדבר צ"ע אם לא נפרש לוקה האמו' כאן מרדו' וכאן פסקו רוב המפרשי' דלא כחנניה אלא דספיקא הוי הפסק המחוור להחמיר באיסור תורה : לפי הרוכה להרכיב וכו' פרק

אותו ואת בנו א"ל ר' אב' לשמעי' כי מעלות לי כונדיותא בריספק פי' בעגלה למשוך עיין בהנך דלמיין ל להדדי ועייל ע"כ •

ז' כל העושה מלאכה וכו' פ"ח דכלאים עם טמאה טהורה אסורים לחרוש ולמשוך ולהנהיג פי' דקרא כתיב לא תחרוש בשו' ובחמו' דוקא דומיא דשור וחמור שאחד טמא וא' טהור ומה ש שכתב ואפילו בקול פלוגתא דרבי יוחנן ור"ל פ' השוכר את הפועלים ורבי יוחנן הוא דאמר לוקה דעקימת פיו הויא מעשה וידוע דהלכה כר' יוחנן ודע דלאו בכל דבר חשבי' ליה מעשה אלא דוקא הכא וכוותיה שעל ידי דבורו נעשה מעשה דהיינו הנהגה בכלאים אבל דבור גרידא לא חשיב מעשה •

אבל המזווגן וכו' גם פ"ד הפועלים ברייתא ת"ר החוסם את הפרה והמזווג בכלאי' פטור ואינו לוקה אלא דם ומנהיג בלבד והטעם דלא תלוש בחסימה קאמר קרא וגבי כלאים לא תחרו' כתיב ונראה דאם בא אחד וזיווג ובא חברו והנהיג מנהיג לוקה אעפ"י שלא זווגן הוא ופשוט •

ח' ואחד שור וחמור וכולי בקצת ספרי רבינו כתוב או חיה עם חיה בחמור עם הפיל וטעות הוא לחמור מין בהמה הוא כנז' למעלה • ונ"ל שצריך להיות ביחמור עם הפיל • ויחמור מין חיה הוא • וחזיר פרק א' נתבאר שהוא מין בהמה וכלב שהוא מין חיה •

אבל מלדברי סופרים כל שני מיני' וכו' פרק הפרה א' שור וא' כל בהמה וכו' ושם בעי ר' אבא הנהיג בעיזא ושיבוטא מהו והובאה פרק ד' מיתות ולא איפשיטא ולכך כתב רבי' ואסור להנהיג וכו' ואם עשה פטור ,

ט' עגלה שהיו מושכי' אותה וכו' פרק ח' והובאה פ"ק דבבא מציעא ואע"ג דהתם אמרינן דשמואל מפיך למתניתין ותני וחכמים פוטרי' דס"ל לרכוב לאו מידי עביד פסק רבי' דלא כשמואל משום דפריך עליה טובא ואע"ג דכלהו שינהו אשנויי דחיקי לא סמכי' וכן דעת הרי"ף ור"י פסק כשמואל ,

י מותר לעשות מלאכה באדם ובבהמה וכו' גם שם פ"ח והובאה פ' שור שנגח את הפרה והדרש' נזכרה בספרי פרשת כי תצא ואסמכתא בעלמא היא להתיר אפילו מדרבנן דהא מ מותר' קתני והטעם דלא אסור רבנן אלא בבהמה וחיה דדמו לשור וחמור ושכיחא דאתו לאטעויי אבל לאדם לא דמי ולא שכיחא ולא אתו למשרי שור וחמור מפני שנתיר אדם ,

י"א בהמת פסולי המוקדשים וכו' פרק אלו הן הלוקין אמר רבי אושעיא המרביע בשור פסולי המוקדשין לוקה את"ר יצחק המנהיג בשור פסולי המוק' לוקה שהרי גוף אחר הוא ועשאו הכתוב שני גופין ע"כ ורש"י פי' ללוקה משו' כלאים דחולין וקדשים והוקשה לו על זה דהיכן מצינו שחולין וקדשים הם כלאים ולא תירץ דבר והתוספות פי' דכתיב ביה כצבי וכאיל שהם שני מינים וגם על זה ק"ל דהא שני מיני חיה טהורה אין לוקין עליה' דדומיא דשור וחמור בעינן וא"כ איך יהיה שור פסולי המוקדשין מפני שעשאו הכתוב כצבי וא"ל יותר חמור מצבי ואיל גופיהו דיו לבוא מן הדין להיות כנדון • ואפש' דמיתורא דרש"י למותו לשני מיני' אגב טמא וא' טהור

דאי לא למה הוקש או שנאמר דבהא פליגי התוס' עם רבינו וכאשר אבאר עוד ·

ובהשגות א"א אנו אין בידנו אלא חיה עם בהמה שהרי עשאה כלבי ואיל והכי איתא בבכורות ע"כ · נראה שהוא מפרש שכיון שהוא בהמה והשוה אותו הכתוב לחיה הרי הוא כשני מינים בהמה מצד עצמו וחיה מהיקשא דקרא גם על זה קשה דבהמה וחיה נמי אם שתיהם טהורות אין לוקין עליהם כגון שור עם צבי אם לא שנאמר דבהא נמי פליגי הר"א על רבינו דס"ל להר"א דכל שני מיני לאו מדרבנן בלחוד אסירי אלא מלקה לקי נמי וכן היא דעת הרא"ם והביא ראיה שהרי הוצרכו למעט אדם מקרא משמע דלאו דוקא טמא וטהור אלא כל מין בהמה עם בהמה וחיה עם חיה לקו אף אם שניהם טהורים גם הביא ראיה ממתניתין דפ"ח שכוללת יחד טמאה עם טהורה וטהורה עם טמאה וטהורה עם טהורה וטמאה עם טמאה משמע דחד דינא אית להו ·

עוד הביא ראיה מהמרביע שני מיני' שבים לוקה גם בהנהגה מין היבשה עם מין שבים לוקה ונראה שגם זה דעת רבותינו בעלי התוס' בהיא דשור פסולי המוקדשין כאשר כתבתי והני כלהו לא מכרעי לדעת רבינו כי מה שהוצרכו למעט אדם כבר כתבתי דאשכחא בעלמא היא להתירו מדרבנן דהא מות' קתני ומתני' דפ"ח שכוללת הכל ה"ג לה התם כלאי בהמה אסורין זה בזה בהמה עם בהמה וחיה עם חיה טמאה עם טמאה וכו' אסורים לחרוש ולמשוך ולהנהיג ע"כ ·

ומפרש רבי' דמאי דקתני בהמה עם חיה וחיה עם בהמה טמאה עם טמאה וטהורה עם טהורה קאי אמאי דקתני אסור להרביע וקתני תו טהורה עם טמאה וטמאה עם טהורה יש בה איסור אחר עוד שאסורין לחרוש וכו' כך פירש רבינו במשנה והיינו ששנה קודם טהורה עם טהורה וטמאה עם טמאה ואח"כ שנה טהורה עם טמאה וטמאה עם טהורה שהוא יותר פשוט דקרא בהכי איירי והיה לו להקדימו וישנה לא זו אף זו דהשתא תני זו ואין צ"ל זו ועוד קשה כי היכי דבדין החרישה הודיענו שאין חלוק בין בהמה לחיה למה לא הודיענו זה גם בהרבעת שנשנית קודם אלא אדרבה את' כלאי בהמה אסורי' ·

ובזה י"ל דלא אצטריך טפי גבי לחרוש דכתי' בשור ובחמור אבל גבי הרבעה דכתיב בהמה פשיטא דחיה בכלל בהמה מ"מ קמייתא קשו אלא ודאי דפסקי' למתני' בסכינא חריפא ונמצא עתה שהמשנה היא ראיה לדינו של רבינו, גם ההיא דשני מינים שבים וליבשה עם הים סובר רבי' דבמין א' טהור ומין א' טמא איירי דומייא דאיסור ליבשה ובעי' דציזא ושבוטא היה אפשר לומר שרבינו סובר דבעיא לא הוי אלא אי אסיר או שרי ופשיטא דמלקות ליכא אלא שאין זה נראה מלשון רבי' · וי"ל דכיון דשבוטא סובר רבינו שהיא חיה ולא כדעת רש"י שהוא דג סובר רבינו שהיא טמאה דכל מה שברא הקב"ה ביבשה ברא בים ונמצא שהוא טהור עם טמא · אך אמנם סוגייא דכריתות פרק דם שחיטה מוכח כדברי הרא"ם דאמר שם אלימא כלאים דהרבעה ודחרישה והתנן חיה ועוף כיוצא בהם משמע דהכל שוים ללקות וצ"ע שם מ"מ בפי' ההיא דשור פסולי המוקדשין דברי רבינו מחוורין דכיון שהכתוב קרא אותו טמא והוא טהור הרי הוא כשני מיני טמא וטהור ומה שרמז הר"א מסוגיא דבכורות פרק בתרא הוא שאמרו שם תלתא גבי ואיל כתיבי חד לכדרבי יצחק ורבי הושעיא ולפי' הר"א היינו ההיא דמכות ולפיכך רבינו לא אתפרש דכוותה בתלמודא ·

פרק עשירי

א' אין אסור בכלאי בגדים וכו' פרק ט' דכלאים ובירושלמי ילפינן דסתם צמר הוא של כבשים מדכתיב במישע מלך מואב מאה אילים צמר אין לך צמר אלא של אילים · ויש בדברי הים וכו' גם שם והם מיני משי שיריים דומה · לפשתן שיש בו חלקות · וכלך דומה לצמר שיש בו יבשו' וברור הוא שכמו שהכלך אסור בפשתן גם השיריים אסורין בצמר · ועוד כיון שאסורי' בכלך מפני היותו דומה לצמר כ"ש בצמר ולא הוצרך רבינו לכתבו דילמוד סתום מן המפורש

ודע שמשי שלנו אין בו איסור מפני מראית העין לא עם הפשתן ולא עם הצמר כי השיריים מין אחר הוא הנקרא שירא פרנדא או מטכסא ובסוטה אמרינן משחרב בית המקדש בטל שירא פרנדא ומשי שלנו מצוי הוא הרבה אלא ודאי מין אחר הוא ובזה אין לחוש כי הוא ניכר לכל ועוד כיון שהוא מצוי הרבה מידע ידיע וכן גילו הראשונים ·

ב רחל בת עז וכו' בכורות פ"ב אמר ר' אחא הכל מודים שאין לוקין על צמרו משום כלאים ודרש' מדכתיב צמר ופשתים מה פשתן שלא נשתנה אף צמר שלא נשתנה ומדקאמר אין לוקין הוציא רבינו שיש לחוש מדבריהם למראית העין וקע"ג דהתם משמע דרחל בת עז ועז בת רחל שוים נראה מדברי רבינו שאין לחוש למראית העין אלא כשהצמר הוא מרחל דלאו כ"ע ידעי שאינה עז ולכך שרי ואתו למשרי ברחל דעלמא נמי אבל צמר של עז אעפ"י שאמה רחל אין לטעות בזה ופשוט הוא ·

כיון שנתחבר הצמר כו' חבור וכו' בהשגות צמר אברהם לבדים אינם מן התורה שאינם טווים אלא שוע בלבד ע"כ ורבי' בפי' המשנה כתב כדברי הר"א שכל שאין בו ג' תנאים שוע טווי ונוז כלו' ארוג הצמר עם פשתן יחד אין בו כלאים מן התורה ולכך לבדים ודומיהם שאינן שועים וטווים וארוגים יחד הצמר עם הפשתן יחד הם כלאים מדברי סופרים ונראה ממה שכתב כאן שחזר בו מפני הקושיא דא"כ כלאים בציצית דשרא רחמנא היכי משכחת לה ורש"י ז"ל סובר פ"ק דיבמות דשוע טווי ונוז יחד בעינן וכלאים דשרי רחמנא בציצית תירץ רש"י במהדורא קמא דאצטריך להיכא שהחוטין בענין הם שועים וטווים צמר ופשתים יחד ומחבר אות' ע"י שתי תכיפות הטלית בטלית תכיפה אחת וקשירתן תכיפה שנית ·

והתוספות חלקו על רש"י ודעתם דשוע טווי ונוז כל א' לבדו כלומר צמר לבדו ופשתן לבדו ואח"כ חברן הוי כלאים דאורייתא אלא שכתבו דנוז היינו שזור ולא ארוג אלא שגדיין הלבדים אין בהם איסור תורה כיון שאינם לא טוויים ולא ארוגים ולא שזורי' כלו ביחד ולא כל א' לבדו · ואפשר היה לתרץ שעשייתן לבדים חשיב לרבי' אריגה וטוויה מ"מ דעת רבי' שאינו צריך שלשתן אלא באחד מהם הוי כלאים מן התורה ושוע או טווי או נוז קאמר קרא :

ויש מצאתי לרבינו בירוש' שאמרו שם ונתני שנוז ולא נתני טווי אילו כן הייתי אומר טווי מותר מתני' לא אמרה כן אלא אין אסור משום כלאים אלא טווי וארוג. ניתני שוע ולא ניתני נוז אילו כן הוינא אמ' הא לנוז מותר מתני' לא אמרה כן שאף פי' על צמר בשל פשתן אסור מפני שהם חוזרים לארג. ניתני שנוז ולא נתני שוע אילו כן הוינא אמר הא שוע מותר מתני' לא אמרה כן אלא הלבדים אסורים מפני שהם שועים וכלאים ע"כ בירוש' ופירוש ניתני כלומר יאמר הכתוב הרי סוגיא זו מוכחת בהדי' שכלן איסור תורה הן ושוע או טווי או נוז קאמר קרא גם מוכחת דפי' נוז ארוג כדעת רבי' וכן נראה גם מהמשנה שאמרה אין אסור משום כלאים אלא טווי וארוג שנא' לא תלבש שעטנז ומחלוקתן תלוי בסוגיא דנדה פ' האשה כי דעת רבי' שאותה סוגיא אינה מכוונת ואינה מהתלמוד אלא איזה מפרש כתבה וכן מצאתי שכתב רבינו בפי' ופי' פיו עבותות ודין צמר ופשתן בשק או בקופה שאסור להולי' הקופה על כתפו ונראה שהוציאו רבינו מהמשנה שאמרה השק והקופה מצטרפין לכלאים. ואחרים אמרו פירושו דה"ק חתיכת שק המחוברת בבגד צמר וחתיכ' קופה המחובר' בבגד פשתן וחבר אח"כ השק עם הקופה אסור ללבוש הבגד ההוא וכן פי' רבי' בפי' המשנה והפי' שפי' כאן יותר נכון.

ח הכלאים אין לו שיעור וכו' זה מ מבואר וכבר הקשו על מה שאמרו בנדה פרק האשה בגד שאבד בו כלאים וכולי ולמה לא יהיה בטל ברוב כשאר איסורין ותירצו דשאני הכא שהכל הוא היתר ואין האיסור אלא כשמתערבים ואע"ג דבשר בחלב נמי שניהם היתר התם שאני ש שהאיסור הוא מפני הטעם ועוד כי שם בשר מעורב עם החלב ולא תבשל אמר תורה אבל הכא האי לחודי' קאי והאי לחודיה קאי ואין דרך בטול בכך

ו צמר רחלים וצמר גמלים וכו' פ"ה ואין זה נקרא בטול כלאים שעד שלא בא לכלל כלאים נתבטל הפשתן או הצמר וברור הוא,

ז לפיכך עורות הכבשים וכו' בהשגות א"א היה לו לומר שאינו טווי ואם יאמר אעפ"י שאינן טווי הרי הוא אסור מדרבנן כמו הלבדים א"כ גם זה יהא אסור מפני שהוא נוז ב בקפרים והם מפני שבטלו במיעוטן שבוש הוא זה וכי צמר ופשתים בטל ברוב אלא כיון שאין בו אסור תורה אין חוששין לספיקו ע"כ,

והנה לדעת רבינו שסובר שהלבדים אסורים מן התורה אין טעם שאינו טווי מעלה ולא מוריד וזה ברור. ומה שהקשה וכי צמר ופשתים בטל ברוב לצמר רחלים וצמר' גמלים שעירפן ודאי דלא מקשה דודאי אין צמר בטל בפשתים ולא פשתים בצמר דכלאים לא בטלי אלא מיהו צמר ופשתי' בטלי' במין אחר כשאין בו כלאים לענין שאין על צמר הרחלים.

עוד שם צמר דק נתבטל מעו ברוב של צמר הגמלים ומותר בפשתן וכן הפשתן ב בקנבוס ומותר אח"כ לערבו בצמר כיון שאינו חוטין כאשר כתב רבינו הנימות אין חשובין כלל הואיל ואינם חוטין וכבר כתבתי זה וקושית הר"א אינה רק על דין עורות הכבשים שכתב רבינו דאיך יהיו בטלים במיעוטן דאין בטול לכלאים ודעת רבי' בזה דנימות כאלו אינם כלום שהרי בעור הם ובעודם מחוברים אין לאסו' ואף אם נפרד כמאן דליתנהו דמי ומבורם שמתחברים עם עם חוטי הפשתן אינו כלום וכאין הם ולא נקרא זה צמר ופשתים יחדיו ולכך כתב בטלו במיעוטן ואין פי' דברי רבינו בטלים ברוב כשאר בטול דעלמא רק אן במיעוטן כאין הם.

ט העושה בגד כולו צמר גדולים וכו' מבואר בתוס' פ"ה וכבר נתבאר דבכי האי גוונא לא בטיל ופירשה ר"ש דוקא כשמחבר אח"כ חוט של צמר ושל פשתן. זה בגלל זה וכן פי' גם בההיא דשק וקופה וראוי להחמיר כדברי רבינו.

בגד צמר שנפרם וכו' גם שם בתוס' ופי' פריפה שמחבר קצות הקרע וקושר בחוט.

יא לובש אדם בגדי צמר וכו' גם שם פ"ה לובש אדם שתי חלוקות זו על גב זו אעפ"י שאפילו חגורה עליו מבחוץ ובלבד שלא יתן את המשיחה ויקשור בה בין כתפיו ע"כ.

יב כלאי בגדים מותר לעשותם וכו' פ"ת דכלאים כלאי בגדים מותרים בכל דבר ואינם אסורים אלא מללבוש וביבמות פ"ק מצריך קרא להעלאה וקרא ללבישה לאשמועי' דהעלא' דומיא דלבישה בעינן ודין האהלים בירוש' סוף כלאים גם בתוספת' האהלים אין בהם משום כלאים וכולי.

וכן מותר מן התורה ליסב על מצעות וכולי פ"ק דתמיד ויומא פרק בא לו וביצה סוף פ"ק כלאים למאי חזו והתניא לא יעלה עליך אבל אתה מציע תחתיך. אבל אמרו חכמים אסור לעשו' כן שמא תכרך נימא על בשרו וכ"ת דמפסיק מידי ביני ב ני והא אמר ר"ש בן פזי אפילו עשר מצעות זו על גב זו וכלאים ביניהם אסור לישן עליהם משום שנאמר לא יעלה עליך ע"כ ומתוך הסוגיא נראה דלא שייך כריכת נימא אלא היכא דלא מפסיק מידי אבל היכא דמפסיק לא אסיר אלא משום לתא דהעלאה וג"מ דלא אסיר במפסיק אלא כלאים שדרכן בהעלאה ואפי' שמפסיק דבר שאין דרכו בהעלאה אבל היכא דלא ת מפסיק אפילו כלאים שאין דרכן אלא בהצעה אסיר משום כריכת נימא ורבינו כתבה לדר"ש בן פזי דאפילו עשר מצעות ונתן טעם עליה משום שמא תכרך נימא נראה שהוא סובר דכולה משום כריכת נימא ומה שאמרו משום שנאמר לא יעלה עליך ככו' שמא תכרך נימא ויבא לעבור על לא יעלה וא"כ אין חלוק בין ת מפסיק ללא נפסיק בין מה שדרכן בהעלאה למה שאין דרכן בהעלאה דאין האיסור משום לתא דהעלאה אלא משום נימא וברייתא לא חששא לפרש אלא דחכמי' גזרו בהצעה ור"ש אתא לגלויי שמה שאסרו הצעה לא תפרש דבשאין מפסיק דוקא אסרו אלא אף במפסיק יש לחו' לנימא. והשתא ניחא מה שהקשה הר"ן בפי' ההלכות דלמאי אצטריך בברייתא טעמא דשמא תכרך כיון דאפי' במפסיק אסרו ורש"י פי' לתרץ קושיא זו דברייתא ה"ק שמא תכרך ואיכא איסורא דאורייתא ודר"ש בן פזי ל דרבנן. וקשה לי דהתם נמי אם אין נימא נכרכת אין שם איסור תורה והר"ן חילק בין דרכן בהעלאה לאין דרכן כאשר כתבתי למעלה, ולפי מה שפירשתי לדעת רבינו לא קשה מידי דכולה משום כ כריכה ודר"ש בן פזי לגלות פי' הברייתא אתא ולכך רבינו לא הוצרך לכתוב אלא דאפי' עשר מצעות שהם הם לדברי הברייתא;

י״ג בד״א דרכים וכו׳ אבל הברים וכולי שם פ״ט דכלאים ופי׳ ואפ״ה לא רצו להתיר נוגע בהם ואע״ג דחד טעמא הוא ל לדעת רבינו כיון שאינה נכרכת לא גזרו היכא שאין בשרו נוגע בהם ולדעת הר״ן לפי שאין דרכו בהעלאה לא גזרו שמא יעלה ומ״מ חששו לטעמא דשמא תכרך ולכך אסרו היכא שאין דבר מפסיק · גם הרשב״א כתב דכרים וכסתות רכים הם ולכך אסרו בשרו נוגע ולפי שאין דרכן בהעלאה התיר כשאין נוגע ·

ובהשגות א״א הלא דתימא ברקים אבל במלאים לא ע״כ ביאו׳ דבריו כשהן מלאים כשאדם יושב עליהם מקום ישיבתו נשקע ועולין הצדדין מכאן ומכאן ואסור ואמרו בירו׳ גם על זה בנתון על גבי אסטוות אבל בנתון ע״ג מטה של חבלים אפילו רקים אסור פי׳ לפי שהאסטוות הוא מקום קשה ואין הצדדין עולין אבל מטה היא רכה ואפילו רקים עולין הצדדין אבל רבי׳ תפס המשנה כפשטה דסתם כרים מלאים הם דרקים לא מיקרו כרים ועוד דרקים הם נכרכים ואין נקראים קשי׳ ואף אם שהיה נתון על גבי מקום קשה חששא דכריכה וגם ד דהעלאה להיכן הלכה דכיון שהם רקים הרי הם רכים ונכרכים וגם דרכן בהעלאה ולכך לא סמך רבינו על אותו הירוש׳ ות״מ צ״ע ·

י״ד וכן הפרוכת וכו׳ ביצה פ״ק אמ׳ עולא מפני מה אמרו וילון אסור לפי שהשמש מתחמם כנגדו ופי׳ רבינו שמא יסמך השמש ותעלה על בשרו דהי לחו הכי הרי אמרו האהלים אין בהם כלאים אלא שכאן יש לחוש שתעלה ממש על בשרו וכן כתב רש״י ז״ל שהשמש מתעטף בשוליו ומה שכתב ואם היתה קשה גם שם מימרא דרב הונא אמי נמטא גמדא דנרש והיא פרק במה לו ופ״ק דתמיד והר״ן כתב ולדעת רבינו לשריא בהנעה קאמ׳ שלא הותרו ק קשין אלא במה שאסרו חכמים אבל בהעלאה שהוא מן התורה אף הקשין אסורין ולבדים לדעת רבינו אסור תורה הם הילכך כי שרינן נמטא גמדא היינו בהנעה בלבד או פרוכת ולא גזרי שמא יעלה אותה עליו כיון שאינה נכרת אבל להעלות אסור ורש״י סובר דקשי׳ אף בהעלאה שרו אפילו במאי דאסור מן התורה והר״ן ז״ל סובר כדברי רבינו כאשר כתבתי גם כי אינו מוברח ב בדבריו ונכון להחמיר ·

ט״ו מנעל שהוא כלאים וכו׳ בהשגות א״א כמדומה לי פי׳ זה על מנעל של זרב השנוי במשנה ואין נר׳ כן מן הגמ׳ מנעל של זרב אית אתרא דזרבין עמרא מן לגו כלומר דאין חוששין לאותן המקומות שהם מיעוט והאי אסור הוא מפני שמופרין בפשתן וזורבין כמו תופרין · וי״מ של זרב של מגוס כמו בעת יזורבו נצמתו ע״כ · והנה לפי׳ הר״א אין לשון המשנה מתיישב שהמשנה אמרה מנעל של זרב אין בו משום כלאים נראה שאף אם יש בו צמר ופשתים אין לחוש לו ואילו לדעת הר״א אין חוששין לאותם המקומות שמשימין בו עמרא מפני שהם מיעוט אבל אסור כלאים יש בו אם ידוע שיש שם צמר ותופרין בפשתן · ולדעת רבינו אית אתרא האמור בירושלמי כלומר ובאותן המק׳ מות איירי תנא דמתני׳ ואמר שאין חוששין לו והטעם שעור הרגל קשה ואינו נהנה ורבינו נראה שגורס במשנה מנעל של זרד והיא גירסת הערוך ופי׳ שרגילין לתת אותה תחת כף הרגל להלוך על היתדים והכסתות ע״כ · ואפשר היה לפרש

עוד שכתב רבינו דין זה מההיא דספ״ק דביצה אמר רב פפא ערדלים אין בהם משום כלאים ופרש״י ז״ל שהם מנעלים שמשימי׳ במקום העקב במין לבד ולכן מותרין לפי שהן קשין ואפשר דלטעמיה אזיל דסבר דקשי׳ שרו אפילו בהעלאה אבל רבינו כסובר שאין הקשי׳ מותרין אלא בהנעה כאשר כתבתי למעלה הוצרך לפרש שאין לו עקב ועור הרגל קשה ואינו נהנה בחמום אלא שא״כ דין המשנ׳ היכן כתבו רבי׳ הלא הנכון שזהו דין המשנ׳ ודין ערדלים כיון שהטעם הוא מפני שהוא קשה לא ה הוצרך לכותבו שכבר כתב דין הקשי׳ שהם מותרים ·

י״ן מוכרי כסות תופרין וכו׳ וכן מוכרי כסות וכו׳ שם פרק ט׳ ז והובאה פרק במה מדליקי׳ ופרק כירה והקשו בתוס׳ דכי לא מכוין מאי הוי והא פסיק רישיה ולא ימות הוא ותרצו דהכא איירי בלבוש בגדים אחרים להגן עלין וסתמא כי לא מכוין הכי הוא וכן כתב הרשב״א ובסמו׳ יתבאר לעת רבי׳ · לא ילבש אדם כלאים ערדאי וכו׳ פ״ט אין ערדאי לכלאים והובאה פ׳ התכלת ורש״י פי׳ אין דין ערדאי לכלאים כלומר אעפ״י שאין הגדול יוצא בה ערדאי איסור כלאים בה שאין אסור כלאים תלוי בגדול יוצא בה ערדאי · ורבי׳ לא פי׳ כן ואפש דתרוייהו איתנהו בלשון אין ערדאי לכלאים ופי׳ לגנוב את המכס י״מ שראה כנוי וי״מ שלא היו פורעים מכס ממה ש שלובש האדם · ולדברי רבינו כאן צריכין עיון דפ׳ הגוזל בתרא מייתי מתני׳ דתנן לא ילבש אדם כלאים אפילו על עשרה בגדים אפי׳ להבריח מן המכס וקאמ׳ עלה מתני׳ דלא כרבי עקיבא דתני אסור להבריח בו את המכס פי׳ בכלאים · ר״ש אומר משום רבי עקיבא מותר להבריח בו את המכס בשלמא לענין ״כ כלאים בהא פליגי מר סבר דבר שאין מתכוין אסור ומר סבר מותר · אלא להבריח את המכס מי שרי וכו׳ ע״כ מוכח בהדיא דלמאן דסבר דבר שאין מתכוין מותר ללבוש בגדים כדי להבריח מן המכס . וכיון דאנן ק״ל דבר שאין מתכוין מותר הוה לן להנקט לקולא וכן כתב ר״ש דההיא דלא ילבש כלאים אפילו להבריח מן המכס פליגא אמתני׳ דמוכרי כסות דההיא מ מוקמינן לה פרק כירה ופרק כל שעה כמאן דאמר דבר שאין מתכוין מותר והאי מוקמינן לה בהגוזל בתרא כמ״ד דבר שאין מתכוין אסור ואם כן איך רבינו פסק שתיהם ·

ונ״ל לרבינו סובר דההיא דמוכרי כסות מיירי בנושא אותם על כתפו לבד ולא בלבישה גמורה ולכך כתב רבינו בגיל אותם הכלאים שעל כ כתפם מן החמה ולכך לא הוי פסיק רישיה וכן תירץ הריטב״א פרק במה מדליקי׳ אבל ההיא דלהבריח את המכס מיירי בלבישה גמורה והוי פסיק רשיה ולא ימו׳ דמודו כ״ע דאסור ואף אם יש עשרה בגדים ואינו נ נהנה מ״מ הרי לובש כלאים ובלבישה דעת רבי׳ דלא שני לן בין נהנה ללא נהנה כיון שלובש כלאים בכוונה חייב ורבותי׳ בעלי התוס׳ שכתבו בההיא דמיירי בלבוש בגדים אחרים וגם ר״ש שכתב דסתמי פליגי אהדדי לטעמייהו אזלי דסביר׳ להו דההיא דמוכרי כסות מיירי בלובש אותם כדי להראותם וזהו מוכרי׳ כדרכן וכן כת׳ ר״ש בההיא · גם התוס׳ כן כתבו בהגוזל בתרא וז״ל ומר סבר דבר שאין מתכוין מות׳ ושרי אף ללבוש והא נמי דתני מוכרי כסות מוכרי׳ כדרכן ומוקי לה בבמה מדליקי׳ כר׳ שמעון דדבר שאין נתכוין מותר התם נמי שרי אף ללבוש ולא שיאא דוקא על כתפו ע״כ

ע"כ ולכך הוצרכו לפרש דפליגי סתמי אהדדי אבל לדעת רבי' לא פליגי דלבישה לחוד ולישא על כתיפו לחוד דהא לא הוי פסיק רישיה ·

ומה שהצמידו דרגול ומאכיל היא דלא ילבש כלאים להבריח את המכס כרבי יהודה היינו מקמי דידעי' דמודי ר"ש בפסיק רישיה דהא אביי גופיה דקאמר מודה ר"ש בפסיק רישיה הוה ס"ל דר"ש אפילו בפסיק רישיה קאמר עד דשמע' מרבא וקבלה כדאיתא פרק רבי אליעזר בשמעתא דמילה דוחה את הצרע' · וכיוצא בזו מצאתי להראב"ד פרק כירה גבי הא דמקשי' והא קא מגרף ומשני הא מני רבי שמעון היא וכתב הר"א דההיא סוגיא מקמי דתיקים לן דמודה ר"ש אבל בתר דידעי' דאביי ורבא דאמרי תרווייהו מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות צ"ל דאיירי בשלא הגיע לצירוף וכתב שיש סוגיות הרבה כיוצא בו בתלמוד ולבתר דידעי' דמודה ר"ש בפסיק רישיה לא שייך למייתי עלה משום דבר שאין מתכוון דכיון דלובש אותם כוונתו לא מעלה ולא מוריד · ומתני' אפילו כרבי שמעון דפסיק רישיה לר"ש כדבר שאין מתכוין לרבי יהודה כי היכי דלאוקמתא דתלמוד' אסר רבי יהודה משום דבר שאין מתכוין אעפ"י שאינו נהנה ה"נ לדידן משום פסיק רישיה אתיא לר"ש דמודה הוא וטעמא דר' עקיבא דשרי אפשר דקאי דוקא אהיכ' דלבוש בגדים רבים שאינו נהנה כלום וסבר דגם ב בלבישה בעינן הנאה וכן כמתני' נקטינן דאסר אפי' עשרה בגדים ·

א"נ דפלוגתייהו הוי כשאינו לובשן לבישה גמורה רק על כתפו דהא ברית' לא קתני לבישה ומתני' דלא ילבש כ"ע מודו בה · א"נ דהנהו תנאי לאו בפלוגתא דרבי יהודה ורבי שמעון פליגי דהא לא קאמר תלמודא בשלמא לענין כלאים מר כרבי יהודה ומר כר"ש אלא מר סבר וכו' ומר סבר וכו' ואפשר דאינהו אפילו בפס"ק רישיה פליגי וחנן כר' יהודה ור"ש נקיטינ' דמודו בפס"ק רישיה והדרך הראשון יותר מחוור והוא הדרך הנכון והשתא תרי סתמי דשמיכי לא פליגי אהדדי אלא שעדיין צריך לבאר דעת רבי' שלא הצריך בלבישה הנאה כלל אלא כתב אף על פי שאינו מהנהו כלל · ופשטא דאפי' י' בגדים הכי מוכחא ובהעלאה אינו אסו' אלא א"כ נהנה ובפ"ק דיבמות אמרי' דלא תלבש ולא יעלה צריכי דאי כתב לא יעלה ה"א כל העלאה אסר רחמנא ואפילו מוכרי כסות כתב רחמנ' לא תלבש דומיא דלבישה דאית בה הנאה · ואי כתב לא תלבש ה"א דוקא לבישה דנפיש הנייתה אבל העלאה לא כתב רחמנא לא יעלה ע"כ וצריך לפרש לדעת רבינו אי כתב רחמנא העלאה ה"א כל העלאה אפילו שאין בה הנאה כלל דסתם ה העלאה הכי הוא כתב רחמנא לבישה לגלויי עלה דהעלאה דבעינן העלאה דומייא דלבישה דאיכ' הנאה ואי כתב לבישה ה"א בסתם לבישה אסר רחמנא דנפיש הנייתה כתב רחמנא העלאה לגלויי דלבישה אפילו ב בסתם העלאה אסירא · נמצא שהעלאה צריך שיהא בה דומיא דסתם לבישה ולבישה אפילו דומיא דסתם העלאה דהיינו דומיא דמוכרי כסות שאין בם הנאה דסתמא הכי הוא אסירא ·

במצא דהעלאה גלי אלבישה לאחמורי ולאפוקי מסתם משמעותיה ולבישה גלי אהעלאה לאקולי ולאפוקי מסתם משמעותיה כנ"ל לפרש לדעת רבינו · עוד היה אפשר לפרש דכשאין הנאה אפילו בלובש לא לקי אלא שחכמים החמירו ל לאסור לכתחלה כיון שהוא לובש אותם ומה שכתב רבינו דאם לבש כן לוקה לא קאי אלא לגנוב את המכס דוק' ובנהנה אלא שאין זה במשמע · גם אפשר לומר עוד דאי אפשר שלא יגיע לו הנאה פורתא בלבישה אפילו ע"ג י' בגדים · ומה שכתב שאינו נהנה כלום פי' שאינו צריך לו כלל ומ"מ לכלהו פירושי בעינן דרך חמום ודרך הנאה כאשר יתבאר מהדינים ה הבאים ·

י"ז לא יקח אדם בילה כשהיא חמה וכולי דין זה נזכ' בירוש' א"ר זירא כשהיו מביאין לרבי אבינא ביעתא במפה דאית בה כלאים לא הוה מקבל על שם ובלבד שלא יתכוונו בחמה מפני החמה ע"כ והביאה ר"ש ופירשה כדברי רבינו · ומפני הצנה שכתב רבינו פי' שרוצה לחמם ידיו בבגד שמתחמם מן הבילה · א"נ י"ל שמפני שמגין במפה מן השמש או מן הצנה קאמר שנכרכת המפה על ידיו וקמ"ל שאעפ"י שעיקר לקיחת המפה הוא מפני הבילה כיון שנמשך לו הנאה שנכרכ' על ידיו ומגין מן החמה או מן הצנה אסור ·

ובהעגות א"א לא ידעתי מה הפרש יש בין בילה ופשיטי ודזרוני ו ובמס' י"ט מתיר הכל לפי שאין דרך חמום בכך ודומה שהוא מחלק בין צררי שהם בגדים קטנים לבגד גדול ואינו מחוור כי מה תופס בידו עם הבילה אינו חמום בא לידו יותר מן הצררי והלא כבר פסו' הוא כי תפיס' היד אינו דרך חמום ע"כ · ולפי מה שכתבתי אין החילוק בין גדולים לקטנים רק בבילה הוא דרך חמום להדיא כי הוא בגד נכרך על ידיו או מוגע חום הבילה מה שאין כן בדבזרוני ופשיט דשם אין דבר נכר' ואינו לא דרך חמום ולא דרך מלבוש וזה ברור

י"ט אין אסור משום כלאים אלא בגדים שהם דרך חמום וכו' שם במשנה הברסין והברדסין וכו' ופירש רבינו במשנה שהם בגדי נמר ילבישו בהם הידים והשוקיים ·

אבל צלצולין קטנים וכו' פ"ק דביצה אמר רב פפא הני צררי דפשיטי אין בהם משום כלאים דבזרוני יש בהם משום כלאים רב אשי אמר אחד זה ואחד זה אין בהם משום כלאים לפי שאין דרך חמום בכך ע"כ וכרב אשי נקיטינן דהוא בתרא ופי' רש"י והר"ן בגד שקושרין בו מעות או זרעים והוא כלאים מותר לתת אותו בחיקו וגם רבינו לא יחלוק על דין זה דודאי אין דרך חמום בכך ודין האספלנית ורטיה ומלוגמא תוס' סוף כלאים

ד' ציץ של עור או משי וכו' שבת פ' במה אשה אנטמא אין בה משו' כלאים ופי' הרי"ף כלדברי רבינו ויש מי שנתן טעם לפי שהיא כעין לבד ואי מהא לא איריא דהלבדים אסורים הם ולדעת רבינו אסורים מן התורה ויש מי שכתב שהיא בעין נמטא גמדא דרס ואכתי לא ניחא אליבא דמאן דסבר דנמטא גמלא לא שרי אלא בהצעה ולא בהעלא' ואנטמא בהעלאה הוא דשרו לה והנכון כדעת רבינו דאין דרך חמום בכך ·

כ"א המנהיג בהמות וכנס החבלים כו' שבת פרק במה בהמה ב במשנה אבל מכניס חבלים בתוך ידו ובלבד שלא יכרוך ואמרו בגמרא לא שנו אלא לענין כלאים ואסיקנן כלאים דחבלים ומינן והא תנן התוכף תכיפה אחת אינו

אינו חבור ומשנינן תני ובלבד שלא יכרוך ויקשור ע"כ וכתבו עלה רש"י והר"ן דאתיא כמאן דאמר דבר שאין מכוון אסור ·

ואע"כ יש לתמוה על רבינו שפסק אותה גם הריף כתבה בהלכותיו נראה דסבר ל דהלכתא היא והא דבר שאין מכוון הוא ושרי · ונר' דאינהו סברי דהכא בקשירה לחוד משוי להו שתי תכיפו' או דמיירי בשתי קשירות או דקשירה חשיבא דקבץ שני ראשי החוט וא"כ מה שאמרו ובלבד שלא יכרוך ויקשור ה"ק שלא יקשור ואחר כך יכרוך אותם על ידו וכיון שכורך אותם על ידו הוי פסיק רישיה וכאשר כתבתי למעלה דהא כריכה כלבישה היא וזהו שכתב רבי' אבל אם קשרן כולן נעשו כלאים ואסור לכרכן · ונשמע דבקשירה לחוד כוי כלאים וכריכה דקאמר היינו על ידו למעוטי דלא ליהוי הכנסה לתוך ידו לבד אבל רש"י והר"ן הם מפרשים דכריכה וקשירה הוו שתי תכיפות ואין שם אלא הכנסה לתוך ידו לחוד כלישנא דמתניתין ושריך שפיר לדבר שאין מכוון וכן כתבו הם ודיו מ מתחממות באחיזתן ע"כ ·

גם כתבו כריכה וקשירה שתי תכיפות ע"כ ולכך כתבו דאתיא כרבי יהודה וא"ת אם איתא דקשירה לחוד משוי להו כלאים כלדברי רבינו וכריכה על ידו א"כ קאמ' היה לו להקדים קשיר' ולו' תני ובלבד שלא יקשור ויכרוך · וי"ל דמפני שהמשנה אמרה תחלה ובלבד שלא יכרוך ומתוך הקו' הוצרכנו להוסיף קשירה לכך אמר תני כלו תני על ובלבד שלא יכרוך תוסיף ויקשור אבל קושטא דמילתא דקשירה קני כריכה זו נראה שטת רבינו והרי"ף ונכונ' היא שלא להוציא שום משנה מהלכה דלא הוה שתיק תלמודא מלאוקומה כר' יהודה כנ"ל

כ"ב מטפחות

שמקנחין בהם וכולי פ"ע מטפחות הידים

מטפחות הספג והם מחלוקת ר' אליעזר ות"ק ופירש רבינו מטפחות שמקנחין הידים ור"ש כתב שפורסין על השולחן ומקנחין בהם הידים וכן כתב הרא"ש ומטפחו' הספ"ג פי' רבינו שמספגי' בהם הקערות והכלים וכ"ש אם מסתפג כל גופו בצאתו מבית המרחץ והוא מה שפי' במשנה וכן נראה שהוא פירושו כאשר כתב במשנה בירוש' אמרו הטעם שפעמים רואה רבו ומתעטף בה ומטפחות הספרים זו היא השנוייה ברישא דמתניתין בפלוגתא שפירושה שכורכין בהם הספרים וזה הפירוש נראה מהירוש' וכן פי' רבינו במשנה · ובסיפא דמתני' עוד מטפחות הספרים ולא נחלקו בה ופירושה כשמניחין הספרים על כתפי האדם שיפול השיער עליה והראשון נראה שהוא מה שכתב רבי' שכתב שהרי הידים נוגעות בהם והם נכרכים על היד תמיד ומתחמם והוא הטעם האמור בירוש' רבי חייא ברבי יוסי בשם רב אמ' מפני שהוא מתחמם בה ידיו ע"כ · ואף עפ"י שהוא מחלוקת רבי אליעז' עם ת"ק ות"ק שרי בכל אלו המטפחות פוסק רבי' כרבי אליעזר לאסור כי כן פסקו בירו' בהדיא כמותו · ומטפחות ספרים דסיפא לא הוצרך לכתבו דר"ש הוא דהכי לא פליגי שהרי מניחין הות' על הכתף וכ"ש לפי מה שפי' בירו' דמיירי שוקא במתכוון לגם מלבוש דהיינו ליהנות בה כי לבר פשוט הוא שהם אסורות ולא גרע מוומרי נשות ו ולהדומה ובאלו המטפחות שכתב רבי' נראה שאין צורך לכוונה לפי שנכרכין על היד וכאשר נתבאר בסמוך גבי חבלים וזה כיון רבי' במה שכתב והם נכרכין על היד

כ"ג אותות

האריג ומתמנין · כעוסים הכונסים וכו' ג"ס פ"ט ·

בגד נמר וכו' גם שם וכתב ר"ש לשתי תכיפות דהיינו שני ראשי החוט בכל אחד שאמרו במשנה לא שני אלא אם כן קשר אא"כ דאי לא אין מתקיימין ולמדו כן מפרק כלל גדול שאמרו שם כן ואין כן דעת רבינו · ואפשר לפרש עוד שדעת רבינו לפרש עשה שני ראשיה כאחת שכן נראה שגורס במשנה כי כן כתב שם דקאי אתכיפה אחת שאמרו ברישא שאם קבץ שני ראשי החוט של אותה תכיפה לצד א' והיינו באחת חייב שהרי הוא מתקיים וזהו דין קבץ שני ראשי וכו' שכתב רבינו ודין שתי תכיפות הוא דיוק הרים והוזכר בשבת פרק כלל גדול והרא"ש כתב ומספקא לי אמאי לא הוי חבור אם העביר החוט פעם אחת וקשר שני ראשי החוט על שפת הבגדים ע"כ כי הוא מפרש עשה שני ראשיה וכו' כפירוש ר"ש ולכך קשיא ליה מה שכתבתי · ולרבינו עשה שני ראשיה היינו מאי דקשי להרא"ש ומ"מ בפרק כלל גדול מבואר בדבריהם גם רבינו בהלכות שבת כן כתב דבשתי תכיפות לא מ מחייב אלא בקשר ואפשר שהוא מחלק בין שבת לכלאי' ואעפ"י שבמשנה אמרו השומט בשבת חייב אפשר שיש חלוק בין שומט לתופר דבתופר בעי' דבר מתקיים טפי אבל בכלאים או בקורע כדי לתפור לא בעי מתקיים כולי האי ודוחק הוא זה דקורע שיעור תופר הוא ודבר מתקיים אנו צריכים שיקרע כדי שיקרא קורע ·

ומ"מ בכלאים ניחא שפיר דכיון שקבץ ראשי החוט חבור נקרא כדאשכחן כמה מ מיני חבור גבי כלאים דגריעי מהאי וכ"ש דעל ידי קבוץ הוי חבור · עוד אפשר דשומט בשבת חייב משום מתיר הקשר קאמר ומיירי בקשר והוא הדין דהעושה חייב משום קושר שקושר שני ראשי החוט כאחת אבל משום תופר לא מחייב אלא בתוכף שתי תכיפות וקשר מכאן ומכאן כאשר כתב שם וגבי כלאים לא נ"מ אי הוי תופר או לא אלא דקשיא דהא קשר הדיוט כזה אין בו חיוב בשבת אלא איסורא לבד והיותר נכון דהכא גבי כלאים הוי חבור דקבץ שני ר ראשי החוט א"נ בשתי תכיפות בלי קשיר' דחיבור בעי' והרי הוא חבור וכאשר הקשה הרא"ש אבל בשבת שיעו' תפירה בעי' ותכיפה א' אינה שיעור ולא שמה תפירה כלל כדתנן התם התופר שתי תפירות דמשמע דבתכיפ' אחת אין זה תפר וכיון שאינו נקר' תופר אין הקשר מועיל לקרותו תופר אבל שתי תכיפות דהוי תופר והוא שיעור תפירה אלא שאינו מתקיי' מועיל הקשר לעשותו מתקיים וה"ה לשומטה כי שיעור א' להם ורבי' סמך בזה על משנה דשבת שאמרו דשיעור תופר כתי תפירות דמשמע דבתפיר' א' אין בה חיוב כלל כי אין בה שיעו' לחייב ואנן שיעורא בעי' וכן משמע דבעי' מתקיים ולכך צריך קשר וכן קורע אינו חייב אלא א"כ קורע שיעור ודבר המתקיים ואם לא היה מתקיים אין זה קירע ומתה שכתבתי נתבאר דקושית הרא"ש לא שייכא גבי שבת שהרי אין כאן שיעור אלא גבי כלאים שאין תלוי בשיעור ובשתי תכיפות למד רבי' דבכל גוונא חייב כיון שבמשנה אמרו התוכף תכיפה א' מוכח דשתי הוי חבור גם בלא קשר דאי קשר אפילו באחת דהא חבור יפה הוא כאשר נתבאר וזה מוכרח ואעפ"י שלשון לצד א' דחוק לפי' זה רבינו כתב במשנה כאחת ונראה כאשר כתבתי ·

ומ"מ

ומ"מ אם עשה שני ראשיה לצד אחד פירוש רבינו בה כר"ש וכאשר כתבתי במשנה דהיינו שתי תפירות ניחא שפיר עפי לשומטה בשבת מ מיירי בקושר וכאשר פי' מתניתין דכלל גדול ורבה בר בר חנה בשם ר' יוחנן וגבי כלאים אין צריך קשירה דקושר אפילו תכיפה א'הוי חבור כאשר נתבאר ולא קשה מידי אלא שדין קבץ וכו' שכתב רבינו לפי זה לא מצאתי אותו וגם המסך ושדור לשונו מורה כאשר כ כתבתי אעפ"י שלשון לצד א' הוא דחוק לאותו פירוש במשנה כתב רבינו באמת כאשר כתבתי ·

עוד אני מוסיף לומר דשומטה בשבת כמך גם לדר' יהודה שאמר שם עד שישליש ד דהיינו על שיעשה ג' תכיפות והההיא דשומטה בשבת לחוד משמע דפליג ובעינן מתקיים ושיעו' וכיון דההיא מתניתין דכלל גדול ודברי רבה בר בר חנה בשם רבי יוחנן שנאמרו עליה שייכי כר' יהודה דשתי תכיפו' בלי קשירה א"כ תפירה אחת אפילו עשה שני ראשיה כאחד אינה כלום לחייב בשבת הכי נקטינן וזהו דין ג' ת תכיפות שכתב רבינו שם בהלכו' שבת והרב בעל המגיד לא מצא מקום מוצאו רק כתב שהוא דבר פשוט ובודאי שהוא דבר פשוט ומ"מ לא היה רבינו כותבו אם לא היה נזכר בשום מקום כי כן דרכו כנ"ל ·

כ"ה מותר לעשות מן הכלאי' תכריכי' למת וכו' גם שם תכריכי המת ומרדעת החמור אין בהם משום כלאים · ובנדה פרק האשה פליגי אמוראי דאיכא מ"ד לשופדו אבל לא לקברו ורבינו פסק אפילו לקברו דאין על המתים שום מצוה דכתיב במתים חפשי כיון שמת האדם נעשה חפשי ·

ולעשות מרדעת וכו' גם שם ודימה רבי' דין מרדעת לכרים וכסתו' שצריך שלא יהיה נוגע בהן וכן כתב ר"ש במתני' דכרים ד דמרדעת היא ככרים אבל חולק בזה וסובר דמרדעת שהיא קשה ביותר לא גזרן אפילו נוגע דאי לאו הכי אמאי לא תנייה בהדי כרים וכסתות כיון דחד דינא לכלהו ואי מהא לא קשיא לרבי' ור"ש משו' דבעי למיתני לא יתן מרדעת על כתפו וכו' נקט לה באנפי נפשה ·

ולא יתן המרדעת על כתפו וכולי גם מכאן יש להביא ראיה דקשי' לא שרו אלא בהצעה ולא בהעלאה כאשר כתבתי בדעת רבי' דהא מרדעת קשה היא ،

כ"ו הכות והבהמה וכו' תוס' והטע' שאין זה דרך חמום ،

כ"ז בגד צמר שאבד בו חוט של פשתן וכו' נדה פרק האשה ופסחי' פ"ב וע"ז פרק ד' ודוקא אבד אבל ניכר מותר למוכרו לגוי ולא גזרי' שמא יתכרנו לישראל כיון שהוא ניכר וגם מותר לעשות מרדעת לחמור ולא גזרי' שמא יקח טלאי כיון שניכר ، ועל מה שכתב רבי' וכבר ביארנו שכל איסורי ספיקות מדבריהם ולכך הקלו בספק זה כתוב בהשגות א"א אמת הוא שכל הספיקות אינם של תורה מיהו קי"ל כל ספק אסור תורה לחומרא ובדרבנן לקולא ע"כ ، ואם דעת הר"א לחלוק על עיקר הדין כבר הדין ברור פרק האשה כדברי רבינו שאמרו שם עמר' וכתנא לא סליק נבעא בהדדי וכיון דלא ידיע אימור מנתר נתר ואם בא לחלוק על הטעם לבד שהוסיף רבינו וכתב וכבר ביארנו וכו' ה"פ לפי שספק זה אינו שקול רק קרוב לודאי שנתר חוט הפשתן שאם לא כן היה ניכר בצבע ואם היה מה שאנו אומרים ש ספיקא דאורייתא לחומרא כאשר יש מי שסובר ורא'ות מההיא דודאי ממזר הוא דלא יבא הא ספק ממזר יבא הרי שהוצרכה תורה להתיר הספיקות וא"כ היה ראוי להחמיר בספק זה אף אם הוא קרוב לודאי שנתר כיון שהוא אסור תורה ·

אבל דעת רבינו כמה שאמרו שספק תורה ל לחומרא מדרבנן הוא דאלו מן התורה אין שום ספק איסור ולכך בספק כזה הקלו לפי שקרוב לודאי שנתר · ולא אמרו בכיוצא בזה ספיקא ד דאורייתא לחומרא שהרי בדק ולא מצאו כן נראה לי בפי' רבינו

כ"ח הלוקח כלי צמר וכו' גם שם פרק ט' ר' יוסי אומר הבאים מחוף הים אין צריכים בדיקה פי' שחזקתן בקנבוס ו ובירושלמי הדא דאת אמר בראשונים שלא היתה פשתן מצויה אבל עכשו שהפשתן מצויה בכל מקום צריכין בדיקה ולכך סתם רבינו ולא חלק אלא לעולם צריכים בדיקה ·

כ"ט הרואה כלאים של תורה וכו' פרק מי שמתו ושם נתבאר ד דדוקא בשל תורה אמרינן אין חכמה ואין עצה כו' אבל בדרבנן אדרבה אמרינן גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה והוא לאו דלא תסור ממנו דכל מ מילי דרבנן אלא תסור אסמכינהו אבל לאו גמור לא דחי ואמרו עוד שם כל מקום שיש חלול ה' אין חולקין כבוד לרב וכו' משמע אפי' רבו ובכל מה שכת' רבי' מהשב' אבדה וטומאה הכל נתבאר שם גם מה שכתב קופץ עליו וקורעו מעשה שם ·

ל היה לבוש בכלאים וכו' פרק אלו הן הלוקין היה לבוש בכלאים כל היו' כלו אינו חייב אלא א' אמרו אל תלבש אל תלבש והוא פושט ולובש חייב על כל אחת ואחת ובגמרא אמר רב ביבי אמר ר' יוסי לא פושט ולובש לובש ממש אלא אפי' מכנים ומוציא בית אונקלי שלו מחוי רב אחא בריה ד דרב איקא עיולי ואפוקי רב אשי אמר אפי' לא שהה אלא כדי לפשוט וללבוש חייב ע"כ ·

ולכאורה נראה מלשון רבי' דבמוציא ראשו והחזירו חייב על כל א' וא' אפילו בהוצאה שהרי כתב היה לבוש כלאי' כל היום אינו חייב אלא א' וההיא כשלא התרו אלא אחת מיירי כאשר פי' רבי' ועלה קאמר הוציא ראשו חייב על כל א' שהרי כתב אח"כ בד"א וכו' אבל אם התרו בו וכו' אינו צריך הוצאת הראש רק בשהה לבד משמע דבהוציא ראשו חייב על כל הוצאה אף אם לא התרו בו אלא א' וזה לא יתכן דבשום מקום לא מצינו מלקות רק על ה התראה ואפילו שתה וחזר ושתה או לבש ופשט וחזר ולבש אם אין שם אלא התראה א' אינו חייב אלא אחת וזה פשוט ، אלא ע"כ לשון רבי' הכי מתפרש כי מה שכתב לאם הוציא ראשו והחזירו חייב על כל אחת וא' בהתרו בו על כל א' מיירי ואינו מדבר אמניא להיה לבוש כל היום כלו אלא כל דין הוא בפני עצמו ותחלה כתב תחלת המשנה היה לבוש בכלאים כל היום כלו אינו חייב אלא א' ואח"כ כתב דברי רבי יוסי לדמות מוציא בית אונקלי לפושט לגמרי שלא תפרש שיפא ד דמתני' פושט ולובש ממש דלאו דוקא אלא במוצי' בית אונקלי סגי ואח"כ כת' דברי רב אשי דבשהה כדי לפשוט הוי כלובש כי ההתראה עושה כל שהייה כפושט בפועל

ולכך

ולכך כתב רבי' הג' דינין כסדרן האמור בגמרא ובדי שלא תטעה דומוצי' בית אונקלי מיירי נמי בהתראה א' פי' ואמר בל"א שהוא חייב א' כל היום וכו' להודיע דלא קאי אלא על אחת כל היום דהאי דינא לחוד הוא ד דמיירי בהתראה א' ואפשר שלא הוצרך רבי' לפר' כשחייב על הוצאה דצריך התראה על כל א' כיון שכל חיוב הוא על מעשה בפני עצמו דאטו אם התרו בו ועבר פעם א' תועיל אותה התראה לפעם ב' זה ודאי אי אפש' אבל כשחייב על מעשה א' חיובים הרבה סל"א דדי בהתראה א' בשעת המעשה כיון שעליו אתה מחייבו קמ"ל ש שאינו חייב אלא בהתרו בו על כל שהיה ונראה דשהיה כדי שיפשוט וילבש לגמרי בעינן ולא סגי בשהה כדי להוציא הראש דא"כ רב אשי פליגי אדר' יוסי ולא היה לו לרבינו לכתוב דין הוציא ראשו רק דין דשהיה לבד וכן נראה מן התוס' שכתבו דכל היכא דאין לו שהות לפשוט וללבוש אין כאן עבירה אחרת דעליין הלבישה הא' קיימת דהתם נמי אינו חייב עד שיוכל לפרוש מן הטומאה ע"כ הרי שטעם השהייה כדי שיהיה לו שהות לפרוש מאותה עבירה ולכך כתב רבינו דברי רבי יוסי ורב אשי וכתבם בסדר הגמרא כאשר כתבתי כן נראה לי ׃

ועוד

אפשר דחייב שכתב לא שילקה קאמר אלא כלומר כל הוצאת ראש הוא ע עבירה א' ואם התרו בו ילקה על כל א' ואם לאו צריך כפרת השוגג על כל א' מה שאין כן בשהיה לבד דאם לא התרו בו הכל עבירה א' דאין שם אלא מעשה אחד ומיהו כשהתרו בו חייב על כל שהייה ולא הוי לאו שאין בו מעשה כיון שמתחלתו היה בו מעשה

לא המלביש

את חבירו וכו' דימה רבינו דין זה לחן שכתב גבי נ נזיר פ"ה במטמא את הנזיר ועל כאן לא פטר שם את המ: מא אלא משום דכתיב ונמא ראש נזרו אבל הכא כתיב לא תלבש ׳ ואפשר דקרי ביה נמי לא ת תלבים וא"ת והא כשחברו מלבישו הלובש אינו עושה מעשה ולמה ילקה וי"ל כי ההיא שאמרו פרק אלו הן ה הלוקין על מה שנינו א' המקיף וא' הניקף והקשו והא גבי ניקף לאו שאין בו מעשה הוא ותירץ רב אשי ב בתסייע ודברי הכל ופרש"י ז"ל מזמין שערות למקיף ע"כ כ"ש הכא דא"א שילבים אותו חבירו אם לא יזמן לו הלובש גופו וינדד עצמו והוי מעשה ׳ ומ"מ לא ידעתי מקום ברור מנין יצא זה לרבינו שילקה ה המלבים ומו לגבי מלבים מה טעם לחלק אם הלובש מזיד או שוגג וצ"ע ׳

ל״ב כהנים

שלבשו בגדי כהונה וכולי בהשגות א"א טעה בזה מהרי אמרו ביומא פ' בא לו כ"ג במקדש אפילו שלא בשעת עבודה מותר ומאי דקאמר נמי מפני האבנט שהוא של כלאים אינו דאטו חשן ואפוד מי לית בהו כ כלאים ע"כ ׳ ואמת הוא ששם שנינו בגדי כהונה היוצא בהם במדינה אסור ובמקדש בין בשעת עבוד' בין שלא בשעת עבודה מותר שבגדי כהונה מותר ליהנות בהם ע"כ ׳

גם

הביאו ברייתא זו פ"ק דתמיד ופירושה לדעת רבי' בבגדים שאין בהם כלאים דבמדינה אסור מפני שנוהג בהן מנהג חולין ובמקדש מותר בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה דבגדי כהונה מותר ליהנות בהן וכן נראה ממה שאמרו פ"ק דערכין כהנים נהי דאשתרו כלאים גבייהו בשעת ע עבודה שלא בשעת עבודה לא אשתרי ׳ הרי ברור כדכתבנו דלא שרי כלאים אלא בשעת עבודה וברייתא לא מיירי בכלאים אלא משום מנהג חולין נגעו בה ובמקדש ליכא מנהג חולין והיינו דמסיים בברייתא מפני שבגדי כהונה מותר ליהנות בהם ולא אמ' שבגדי כהונה אין בהם משום כלאים ולמפשט בעיא דבעי ה התם בגדי כהונה אם נתנו ליהנות בהם או לא הוא דמייתי לה התם ובהלכות כלי בית המקדש פ"ח אכתוב עוד בזה בע"ה ׳

ומה

שהקשה עוד אטו חשן ואפוד מי לית בהו כלאים אפשר דרבי' נקט אבנט דאיתיה בכלהו כהנים בין בכהן הדיוט בין בכ"ג וכדאית' פרק בא לו ופ"ק דתמיד שהקשו על מה שאמרו בגדי כהונה שהיו מקפלין אותם ומניחין אותם תחת ראשיה' ותיפוק לי משום כלאים הניחא למ"ד אבנט של כ"ג זהו אבנטו של כהן הדיוט פי' שלא היה כלאים ׳

ונמצא

שאין כלאים בכהנים הדיוטים כלל אלא למ"ד לא זהו מאי איכא למימר כך שנויה פרק בא לו אבל פ"ק דתמיד שנויה בהפך הניחא למ"ד לא זהו אלא למ"ד זהו מאי איכא למימר והכל עולה לטעם א' דפ"ק דיומא אסיקנא דכ"ג ביום הכפורים וכ"ע מודו שהיה של בוץ ואין בו כלאים דכ"ג בשאר ימות השנה דכ"ע מודו שהיה כלאים כי פליגי בשל כהן הדיוט א"כ מה שאמרו הניחא למ"ד זהו קאי אשל יום הכפורים ומה שאמרו הניחא למ"ד לא זהו קאי אשל שאר ימות השנה מ"מ כ"ע מודו דשל כ"ג בכל השנ' היה כלאים ושל כהן הדיוט הלכת' כמ"ד שהיה של כלאים א"כ רבי' נקט אבנט דמיירי בכלהו כהנים וה"ה לחשן ואפוד דחד טעמי הוא אלא שאני רואה דפ' ז דהל' כלי המקדש כת' רבי' בגד כהונה מותר ליהנות בהם לפיכך לובשם ביום עבודתו אפילו שלא בשעת עבודה חוץ מן האבנט מפני שהוא שעטנז אסור לכהן׳ הדיוט ללובשו אלא בשעת עבודה ע"כ נראה שאין בבגדי כהונה כ כלאים כלל אלא באבנט גם רש"י והתוס' כתבו פ"ק דערכין עלא דההיא דאמרי' נהי דאשתרי כלאים ל לגבייהו זה לשונם דאשתרי כלאים לגבייהו דאבנט דכתיב ביה שש ומשש כיתנא תכלת עמרא ע"כ נראה שלא מצאו דאשתרי כלאים אלא באבנט ואם הדבר כן בדוקא נקט רבי' אבנט גם הם לשונו שכתב בפר' הנז' הם ר לכהן הדיוט הוא א"כ הכא בהדיוט לחוד מיירי אלא שאין נראה כן מן הסוגיא דפ"ק דיומא שכתבתי דכ"ע אבנט של כל ימות השנה היה כלאים גם באפוד וחשן ממה שכתב במעשה האפוד נראה שיש כלאים בהרי היה בו שש ותכלת ושם יתבאר עוד כל זה בע"ה

וסליק'ו לה"ו הלכו"ת כלאי"ם

שב"ח לבור"א עמי"ם

בילא"ו ׃

ה' מתנות עניים פ"א

א' הקוצר

את שדהו וכו' פ"ק דפאה וחולין פ' הזרוע ופ' ראשית הגז אמרו אין לי אלא קוצר עוקר מנין ת"ל לקצור ׳ תולש מנין ת"ל בקצרך ורבי' הזכיר תולש וכ"ש עוקר דעוקר אורחיה טפי מתולש ומ"מ אצטריכו תרי רבויי דאי כתב חד הוה מוקמינן ליה בעוקר ובספרי פרשת קדושים מסיים בה אין לי אלא תבואה קטנית מנין ת"ל

בארבעה אילנות מנין ת"ל שדך והכי נמי איתא בירוש' פ"ק ונראה מדברי רבינו שכל פאה האילנות דאורייתא דדרשא גמורה היא ולא אסמכתא ויש חולקים ואומרים דההיא דת"כ אסמכתא בעלמא היא ואין חיוב דאורית' באילן אלא כרם וזית דיליף פרק הזרוע זית מדכתיב ביה לא תפאר אחריך ותנא דבי ר' ישמעאל שלא תטול תפארתו וכרם יליף אחריך אחריך מזית וגלוי מלתא בעלמא הוא כאשר כתבו בתוס' וסוגי' דירושלמי משמע כדעת רבינו:

ב עבר וקצר את כל השדה וכו' ברייתא הובאה פרק הגוזל עצים ופ"ק דתמורה ופרק בתרא דמכות ופרק הכונס. מצות פאה להפריש מן הקמה לא הפריש מן הקמה מפריש מן העומרים לא הפריש מן העומרים מפריש מן הכרי עד שלא מרחו מרחו מעשר ונותן לו רבי ישמעאל אומר אף מפריש מן העיסה ע"כ: ולאו דוקא מן העיסה דה"ה מן הפת ופסק רבינו כרבי ישמעאל אע"ג דיחיד הוא לגבי רבים משום דבפר' הגוזל בעי אביי לאוקמה לר' ישמעאל בשנוי ובעטיה משום דשינוי אינו קונה ורבא דחי ליה דלעולם קסבר רבי ישמעאל שנוי קונה כשתם מתני' דהתם וכב"ה ושאני הכא דכתיב תעזוב יתירא וסובר רבינו דלא דחויא בלחוד הוא אלא דכרבי ישמעאל ס"ל לרבא וכותיה נקטיה ולהכי מפיק ליה מסתמא ומוקים ליה כהלכתא ועוד דהתם בעי ר' יונתן טעמיה דרבי ישמעאל אי משום דקסבר שנוי אינו קונה או משום תעזוב יתירא וקאמר תלמודא ואי קסבר שנוי אינו קונה תעזוב יתיר' דכתב רחמנא למה לי ותו לרבנן תעזוב יתירא למה לי ומשני מבעי ליה לכדתניא וכו' משמע דכותיה נקטינן ומשום תעזוב יתירא:

ג אבד כל הקציר וכו' פ' אלו הן הלוקין תני תנא קמי דר' יוחנן כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה קיים עשה שבה בטל פטו' עשה שבה חייב ומתרץ לה רבי יוחנן בטל חייב לא בטל פטור פי' דאינו לוקה עד שיתבטל העשה שאי א אפשר עוד לקיימו ור"ל תני קיימו ולא קיימו ופרש"י דכשיבא לב"ד או יקיים העשה מיד או מלקין אותו ו והלכה כרבי יוחנן לגבי ר"ל ומ"מ אינו צריך שיבט' הוא את העשה בידים ולכך כתב אבד הקציר וכולי לפי בהתחייב מעשה שעבר הלאו הוא אלא שיש כו תקנה שיקיים העשה ואז יפטר מן המלקות וכשאי אפש' עוד להתקיים העשה מלקין אותו על הלאו שעבר שהתראת ספק שמה התראה זה דעת רבי' והשגיא כב קשה לזה דמשמע התם שאין חיוב לר' יוחנן אלא א"כ בטל העש' בידים כגון שטחנו לרבנן: ואכל העסה לרבי ישמעאל וזהו בטלו לוקה: ונראה שרבי' גורס כגרסת הרי"ף שגורס כלרבי יוחנן תני קיימו ולא קיימו כלומר אעפ"י שלא בטלו כיון שלא קיימו לוקה על כ"ת ע"כ לשון הרי"ף ופי' לדעת רבי' כיון שלא קיימו ופי' אין צריך שיבטל אותו בידים אלא כיון שלא קיימו כיון שאי אפשר להתקיים עוד לוקה דלמאן דתני בטלו ולא בטלו דהיינו ר"ל לגרס' זו בעינן שיבטל אותו בידים ואנן כרבי יוחנן דתני קיימו ולא קיימו קי"ל הילכך כל שאבד הקציר או נשרף לוקה אעפ"י שלא בטל בידים והר"ן פי' פרק אלו הן הלוקין דלגרסת הרי"ף כל ש שהתרו בו ב"ד לקיים העשה ולא קיים מיד לוקה ושוב אין לו תקנה ואין זה פי' רבי' שלא קיימו אלא כשאי אפשר לקיים עוד אז לוקה וגם דברי הרי"ף אפש לפרש לדעת רבי' כנ"ל:

ד וכן בלקט בשקוצר ומאלש וכו' פ"ד דפא' איזהו לקט הנושר בשעת קצירה א איזהו פרט הנושר בשעת הבצירה ופשוט הוא כי כל אלו הם לאו שניתק לעשה וכלהו חד דינא אית להו:

ו כשם שרששכחה בעמרים וכו' נתבאר בת"כ ובספרי דריש לה מדכתיב ושכחת עומר בשדה ואמרו שם בשדה להבו' שכחת קמה ואיתא גם בירו' ושכחת אילן פרק הזרוע אמרו אחריך זו שכחה:

ז נמצאת למד וכו' ברייתא שם בהזרו' והפי' כי הפרט בכרם הוא הלקט שבתבואה ובאילן אין לקט דקציריך כתיב ושם למדו הכל:

ח כל מתנות אלו וכו' בברייתא שכתבתי משיים בה וכולן אין בהם טובת הנאה לבעלים ואפי' עני שבישראל מוציאין אותו מידו ע"כ ופי' רבי' אין בהם טובת הנאה אלא העניי באים ונוטלין בעל כרחם של בעלים אבל התוס' כתבו דהיינו לענין שאם נטלו עני אין מוציאין מידו אבל לא שיתנו על כרחו דא"כ הוי ממון שיש לו תובעין והתם קרי ליה ממון שאין לו תובעין ואפשר כמה שכתב רבי' העניים באים ונוטלין בע"כ של בעלים לא שיכול להוציאו בדין קאמר אלא שיכול ליטול בכח זרוע ולא נמנע אותם וגם נעכב אותם מזה ולכך לא כתב מוציאין כאשר כת' בסמוך דשם הוציאין בדין קם רוצה ליפטר בשביל שהוא עני ג' ולוקחין בדין ודרשי' כה מדכתיב לא תלקט ודרשו בו להזהיר עני על שלו ומה שאין בהם טובת הנאה את' מאי טעמא עזיבה כתי' בהן:

ט' כל גר המחזור וכו' ספרי פרשת קדושים ואעפ"כ וכו' גטין פרק הנזקין אין ממחין ביד עניי גוים בלקט שכחה ופאה מפני ד דרכי שלום וכתב רבינו ובאים בכלל עניי ישראל פי' שאם אין שם עניי ישראל אין לו להניח לקט שכחה ופאה בשביל עניי גוים דהוה ליה מניח לעורבים ו ולעטלפי' ואין בזו מפני דרכי שלום:

י' נאמר במתנות וכו' פרק הזרוע לוי זרע בכשר אתא לקמיה דרב שמת א"ל לעני ולגר תעזוב אותם ולא לעורבי' ולעטלפים והקשו שם מתרומה ומתנות ותירצו שאני התם דנתינה כתיב בהן היכא דלא כתיב נתינה אינו חייב בו אלא כשיש עניים ותעזוב יתירא למפקיר כרמו כאשר יתבאר ולכך כתב רבינו שלא נאמר ב"ס ונתן לעניים אלא תעזוב וכו' ולא נתעזוב יתיר' דריש ליה אלא משום דלא כתי' ונתן אלא תעזוב ולשון תעזוב לעני ה"נ נוסת' דלעניים ולא לעורבי' והעיקר מפני שלא כתב ונתן כמסקנא דהתם:

יא מאימתי כל אדם וכו' פרק ה' דפאה והובא פ"ק דתעניות ופרק אלו מציאות ושם אמר מאי נמושות א"ר יוחנן סבי דאזלי את גרא פי' בנשענים על המקל בפלך מתרגמי' בת גרא ר"ל אמר לקוטי בתר לקוטי ע"כ ורבינו כתב דברי ר"ל אע"ג דבכל דוכתא הלכה כרבי יוחנן בר מ מתלת לפ שסובר רבי' דלא פליגי אלא דר' יוחנן פי' מלת נמושות שהם הזקנים הנשענים במקל ור"ל נמי מודה דפי נמושות הכי הוא אלא שאמר שכינו כאן ה הלוקטים השניים בשם נמושות להאחרים שבוששו לבוא ולא ימצאו אלא דבר מועט: ואפשר דרבי יוחנן מודה לר"ל אלא שרבי יוחנן ביאר המלה ור"ל ביאר

בנמשל ושיעור ר"ל הוא כולל יותר משיעור לרבי יוחנן דבין שיש זקני' ובין שאין זקני' שייך שיעור ר"ל שהוא בלוקטי' השניים ולכך תפס רבי' לדברי ר"ל ופי' בירושל' למה הכרס לא הלו בנמושות לפי שהענבים חביבים באים על יותר זי"ג על אחר והכוונה שהכל ממהרים לבוא ואין שם לוקטי' שניים ואמר עוד ובזיתים לא ת תנינן נמושות לפי שאין הולכים זקנים מפני הבנה ואפשר לדעת רבי' אין הולכי' לוקטים שניים או כטעם אחר שאמ' בירושלמי שאמ' שם לא כשאתם אומרי' אלא מתוך שאדם יודע שאינו מציא פרנסתו אף הוא אינו יוצא ·

מאימתי מותרים כל אדם בשכחה של זיתי' וכו' שם במשנה בזיתים משירד רביעה שנייה ופ"ק דתעניות גרסינן יורה במרחשון ומלקוש בניסן וחכמים אומרים יורה בכסליו. אמר רב חסדא ר' יוסי היא דתניא אי זו הוא רביעה בכירה בג' בחשון בינונית בז' בו אפילה בי"ז לדברי רבי מאיר רבי יהודה אומר בז' ובי"ז ובכ"ג רבי יוסי אומר בי"ז ובכ"ג ובר"ח כסליו אמר רב חסדא הלכה כרבי יוסי ע"כ · וגרסינן תו בתר הכי כמאן אזלא הא דתניא רשב"ג או' גשמים שירדו ז' ימים זה אחר זה אתה מונה בהם ר ראשונה שנייה ושלישית כרבי יוסי ואמר עלה בשלמא רביעה ראשונה לשאול שלישית להתענות שנייה למאי אמ"ר זירא לנדרים דתנן הנודר לגשמים עד הגשמי' עד שתרד רביעה שנייה רב זביד אמר לזתים דתנן ת מאימתי כל אדם מותרים בלקט וכו' ובזיתים משתרד רביעה שניה ע"כ הסוגיא ודברי רבינו שכתב תראש חדש כסליו שהוא זמן רביעה שניה בשנה אפילה צריכי' ביאור דהא משמע שסלשה זמני מעיר הם והראשון נקרא רביעה ראשונה ואמצעי נקרא רביעה שניה ואחרון נקרא רביעה שלישי' ורבי יוסי שהוא מאחר יותר רביע' שנייה הוא בכ"ג בחשון ואיך כתב רבינו בר"ח כסליו שהוא זמן רביעה שניה בשנה אפילה ותלשון רבינו פ"ח מהלכות פאה גם פ"ח דמסכת נדרים למדתי כוונתו בביאור דבר זה וז"ל ורביעה שניה הוא המטר השני ואפילו כמו כן שם הרביעה השניה לזמן השתו לפי שהוא מגדל הצמחים וזמן הרביעה השני' בארץ הצבי בשנה המבכרת הוא בי"ז בחשון ובשנה הבינונית בכ"ג בו ובשנה המאוחרת בר"ח כסליו ומה שירד מן הגשם קודם י"ז בחשון הוא ממטרות החורף לא מתחל' השתו וכל זה בארץ ישראל ועליו נאמר הדבר ע"כ ·

גם בפ"ח דנדרים כתב כיוצא בזה הלשון נר' מכאן שלעת רבינו מה שאמר בבריתא מבכרת בינוני אפילה פירו' שנה מבכרת שנה בינוני' שנה אפילה וכלם ברביעה שניה נאמרו ובה הוזכרו ש שלשת הזמנים אלא שעדיין קשה מה לו לרבי' לסמוך כאן על זמן רביעה שניה בשנה אפילה דהיינו בר"ח כסליו ובבי נדרים פ"י בהלכות נדרים סמך על הזמן שלה בשנה בינונית דהיינו בכ"ג בחשון ואלו בסוגיא שכתבתי מוכח דבחדא גוונא מתפרשי נדרים וזתים וגם מאותה סוגיא מוכח דבין בנדרים בין בזתים אין ל לסמוך בהם אלא על הזמן הבינוני ולא על הזמן האפי' דאילו זמן האפיל דהיינו ר"ח כסליו היינו שלישי' להתענות שאמר שם בסוף הסוגיא וקראו אותה שם רביעה שלישית והוא מה שקורא רבינו שנייה בשנה אפילה ואמר שם בזמן זה לא הוזכר אלא להתענות ד דהכי תנן הגיע ר"ח כסליו ולא ירדו גשמים התחילו להתענות וכו' וברביעה שניה דהיינו כ"ג בחשון הוא

לבעי שניה למאי ומפרשי אמוראי לנדרי' או לזיתים ולא פליגי דתרווייהו מתנייתא נינהו · ואפשר שלעת רבינו דה"ק שניה למאי פי' למה הוזכרה רביעה שניה ומאי נ"מ ומשני רבי זירא וכו' וסובר רבי' דגבי נודר כיון דבנדרים הלך אחר לשון בני אדם אמרי' דעד ש שירדו מכ"ג בחשון ואילך כי מאז קורין אותו בני אדם גשמים ולכך כשאמר עד הגשם אסור עד ר"ח כסליו ואם ירדו גשמים מי"ז בחשון מותר כמבואר שם דכיון דאנן קי"ל שהאוסר דבר על עצמו עד זמן פלו' אינו אסור על שיצא אלא עד שיגיע לבד כיון שירדו מי"ז ואילך או מכ"ג ואילך מות' שהרי הגיע אבל כאן שאנו באים להוציא הלקט מן העני ולהתירו לכל אדם אין מתירין אותו עד זמן האפיל והמאוחר ·

ואפשר שנקרא רביעה שניה פי' רביעה בינונית כי מתחלת היא מכ"ג ה בחשון עד ר"ח כסלו ובנדרים סמכו על תחלת זמנה וכאן לא התירו עד סוף זמנה פי' אחר שעבר כל זמנה אז מותרים כל אדם מהטעם שנתבאר ויש להוסיף עוד שכיון כשם אנו צריכים שירדו הגשמי' בפועל כיון שירדו מזמן תחלת רביעה בינונית ואילך אין לאסרו עוד שהרי עד הגשמים נקרא וכבר ירדו גשמים בזמן גשמי' וכיון שהתחיל זמן בינוני של הגשם ודאי דזמן גשמים נקרא אבל כאן בזמן תלוי כאשר נראה מלשון רבינו שכתב מר"ח כסליו ואילך וכו' דמשמע דבזמן תלו הדבר בין ירדו גשמים בין לא ירדו א"כ אין להתיר אלא עד זמן שאין הגשמים דהיינו רביעה שניה מתאחרת יות' וזהו בר"ח כסליו ונמצא לפי זה זמן ההיתר שוה בכל השנים שאינו קודם רביעה שניה בסוף שנה ועלין סוגי' ההלכה צריכה עיון ויסוב לשיטת רבינו ז"ל ·

י"ג מתנות עניים שבשדה וכו' ספ"ב וירוש' פ"ח מתנות עניים שבשדה שאין העניים מקפידין עליהם הרי הן של ב"ה ע"כ ודאי דמיירי אפילו שלא פסקו לחזר דאי פסקו דוקא הכל לבעל השדה אפילו דבר שדרך להקפי' ופשוט הוא · כל מתנות האלו וכו' ספ"ק דקידושין כל מצוה התלויה בארץ אינה נוהגת אלא בארץ וירושלמי פ"ק דפאה אמרו קציר ארצכם ולא קציר ח"ל ופרק ראשית הגז נתבאר שהפאה בח"ל דרבנן וגם נתבאר שמן ה התורה אין לה שיעור ומדרשא בששים וזהו ששנינו פ"ק אלו דברים שאין להם שיעור ושנינו שם אין פוחתין ל לפאה מששים ואמ' שם עוד הכל לפי גודל השדה ולפי רוב העניי' ולפי רוב הענוה ופי' בו לפי מה שתענ' הארץ רב או מעט וי"ג ענוה בבי"ת ופי' לפי רוב הגרגרים והכל עולה לטעם א' ומפרש רבינו שכל זה להוסיף על ס' ולא לפחות דא"כ שיעור ס' למה נאמ' ומוכר' ונכון הוא

וכתב רבינו וכל המוסיף על הפאה ת מוסיפין לו שכר והוא ממה שנזכר בירושלמי דריש פאה שלא שנו במשנה אלא דברים ש שהתוספין בהם יש לו תוספת שכר ולכך לא שנו במשנה עפר סוטה ורוק יבמה ואפר פרה וזולתם שאין להם שיעור שאין תוספת שכר בתוספתן גם שם בירושלמי נתבאר שאין לה שיעור למעלה ויתבאר עוד בפרק שני בס"ד

פרק שני

א' כל אוכל שגדולו מן הארץ וכו' פ"ק דפאה והובאה פר' בא סימן ופ' מקום

מקום שנהגו ושם אמרו כל שהוא אוכל למעוטי ספיחי אסטים ופואה וכתב רא"י דלוקא נקט ספיחי אסטים ופואה דאלו אסטים ופואה גופייהו הוי אוכל וברור הוא שאין זה לעת רבינו שהרי לא הזכיר ספיחים ו והתוס' כתבו בהפך דלרבותא נקט ספיחים לפי שהם יותר ראוים הספיחים לאכילה מאסטים ופואה גופייהו ואם היה זה לעת רבינו ה"ל לכתוב ספיחים לרבותא אלא לעת רבינו דספיחים דנקט אורחא דמלתא נקט שאין מינין אלו עולין עד שלש שנים או ארבע ולפיכך מזכירין אלו המינין תמיד בלשון ספיחים ולכך רבינו לא חשש להזכיר ספיחים רק כתב אסטים ופואה כי הם הם הספיחים והכל אחד וכן כתב רבינו בפירו' המשנה ומה שפרט אסטים ופואה והיה זה די שיאמר שתם ל למעוטי כל שאינו אוכל והכל בכלל לפי שמינים אלו ראוים לאכילה קצת וקמ"ל דלא חשיבא אכילה דידהו ואמרו עוד וגדולו מן הארץ למעוטי כמהין ופטריות ופ' כיצד מברכין פרכינן והא תנן אנ'כל גדולי קרקע עלי אסור בכמהין ופטריות ומשני מרבא רבו מארעא מינק לא ינקי מארעא ופרי' והא כל דבר שאין גדולו מן האר' קתני ומשני תני כל דבר שאינו יונק מן הארץ ע"כ · א"כ לפי זה גם במשנה של פאה צ"ל כל דבר יונק מן הארץ ורבינו כלל זה במה שכתב שאין גדוליהן מן ה הארץ כשאר פירות הארץ כלו' אעפ"י שגדוליהן מן הארץ אין גדולן כשאר פירות הארץ שאין להם שרשים ושריגים לינק תחת הארץ ודין שומין ובצלים נתבאר שם פרק בא סימן שחייבין בפאה ותייתי לה מדתנן פ"ב מלבנות הבצלים וכו' גם שם באותה משנה האנהות של בצלים חייבות בפאה ·

ג **קרקע** כל שהוא וכו' שם פ"ג דפאה ומייתי' לה פ"ק דקדושי' ודוכתי' סובא והקשו בירושלמי על זה על שלא קצר אין כאן חיוב נשקצר אין כאן פאה תפתר קלת א' ובה ה' שבלי' ידין בותבים פרק ראשית הגז ואע"ג דכתי' שדך דמשמ' של יחיד הא כתיב ארצכם ·

ד **שדה** שקצרוה גוים וכו' פ"ב קצרוה גוים פטורה ופירשו בירוש' מתני' בקצרוה לעצמן שאם הם פועלים גוים וקוצרין לישראל חייבת ·

קרסמוה נמלים הכל שם ופי' מלשון כ כריתה כמו קרסמוה בכף ואף על פי שאם לא נתן מן הקמה מפריש מן העמרי' היינו כשקצרה בחיוב אבל כאן שנקצרה בפיטור ע"י אחרים הלך היובה ואינו חייב לתת מן העומרים ·

ה **קצר** חצייה ומכר חצייה וכו' גם שם ופי' אם ידע הלוק' שקצר חציי' אדעתא דהכי קנה לתת פאה על הכל ומתנות עניים לא מזבנן אנים ודין הפאה להנתן בסוף השדה כ כאשר יתבאר ואם לא ידע הלוקח הרי זה מנכה לו מן הדמים ·

קצר חצייה והקדישו וכו' תוס' פ"א קצר ח חצייה והקדיש את הקציר נותן מן ה המשוייר על הכל ·

ו **כרם** שהיה בוצר ממנו ענבים וכו' פ"ג המחליק בצלים וכו' וכן באפונין וכן בכרם המדל נותן מן המשואר על מה שייר ו והמחליק מאחר יד נותן מן המשואר על הכל ע"כ ופי' מחליק יש מי שפירש חותך כמו מחליק פטים וי"מ על שם שכשבוצר יחליק המקום הלק ופי' מאחר יד לדעת

רבי' שבוצ' מרוח א' ואינו בוצר מעט מכאן ומעט מכאן ואם היה בוצר הכל לבית אפילו שבוצר מעט מכאן ג מעט מכאן נותן פאה לכל וכן נתבאר בירוש' ובתוס' ועוד אכתוב בזה פ"ד בע"ה ·

וכן כל הקוטף מלילות וכו' תוס' פ"א היה מקטף ומכנים לתוך ביתו אפילו כל שדהו פטור מלקט שכחה ופאה ע"כ ופי' רבי' בקוטף מעט מעט וכן מוכיח לשון התוס' שאמרו היה מקטף ומכנים וכו' ומ"ה פטור דהוילו מפני שהוא קוטף כבר נתבאר דקצירה לאו דוקא ·

ז **הקוצר** כל שדהו וכו' בירו' פ"ב ופ"ג ופ"ד נתבאר לפאה אזלי' בתר שליש לענין זה וקודם שיביאו שליש אינו נקרא לא ק קציר ולא פרי ·

ח **המקדיש** שדהו והיא קמה וכו' פ"ד דפאה ודרשי' לה מדכתי' ובקוצרכם ולא קציר הקדש וכן ולא קציר גוי הכי איתא בספרי פרשת קדושים וגבי שכחה פרשת כי תצא וירוש' פ"ק ·

ט **נכרי** שקצר שדהו וכו' שם פ"ד ור' יהודה פליג בשכחה לפי שחיובה בשעת העימור ורבנן ילפי מדכתיב ושכחת עומר זו שכחת עומר בשדה זו שכחת קמה את שיש לו שכחת קמה יש לו שכחת עמרים ואת שאין לו שכחת קמה אין לו שכחת עמרים ·

י **אין** סוכרים פועלים גוים וכו' בירו' שם פ"ב בריתא כלשון רבי' ובתוס' פ"ג ·

ואם שכר וכו' כבר נתבאר זה דמתני' דקצרו' גויים פי' בירוש' בקצרוה לעצמן ·

יא **בעל** הבית וכו' פ"א לעולם הוא נ נותן משום פאה ופטור מן ה המעשרות עד שימרח ובריתא דאלו הן הלוקי' שכתבתי למעלה אמרו מרחו מעשר ונותן לו וטעמא דלא גרע מלקט שכחה ופאה דעשאן גורן שהוקבעו למעשר ו וכאשר יתבאר ולפי זה מעשר ונותן לו היינו מדרבנן דמן התורה פטור הוא ומה שתלו במרוח משום דבדגן וגורן תלה רחמנא ולא מקרי דגן וגורן אלא במירוח ופאה שפטורה מן המעשר ילפי' בספרי דכתיב ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך יצאת פאה שיש לו ח חלק ונחלה עמך אם הוא לוי עני שהוא הפקר לכל העניים ואפילו לב"ה דסברי דאין הפקר עד שיופקר לענים ולעשירים כשמטה הכא מודו כיון דגלי קרא דלהפקר גמור לא אצטריך דהא ילפינן ליה מדכתיב תשמטנה ונטשתה יש לך נטישה אחרת שהיא כזו והיינו הפקר וא"ת ולמה לן קרא ת"ל דפאה הרי הוא כלוקח ודרשינן תבואת זרעך ולא לוקח ותירצו כיון דזכי להו רחמנא ואין לבעלים אפילו טובת הנאה דלא כתיב בה נתינה תבואת זרעך קרי' ביה ומה שכתב ואם נתן להם רוב הקציר משום פאה וכו' בריית' הובאה פ"ק דנדרים מנין שאם רצה לעשות כל שדהו פאה עושה ת"ל פאת שדך ע"כ ורבינו כתב רוב הקציר לפי שאין חיוב פאה על שיקצור שבולת א' א"כ ע"כ כל שדהו לאו דוקא וכן נתבאר בירוש' דרוש פאה ·

י"ב **אין** מניחין הפאה אלא בסוף השדה וכו' ספרי פרשת קדושי' ותוס' פ"א תניא ר"ש אומר מפני ד' דברים לא יתן אדם פאה אלא בסוף מפני גזל עניים פי' שימתין שעה שאין שם אדם ויתן לעני קרובו ומפני בטול עניים פירשו שלא יצטרכו להתבטל

להתבטל כל היום ולהמתין מתוך שיודעים מקו' שבאו לו הולכים ועושים מלאכתן ובאים ונוטלין באחרונה ומפני מראית העין שלא יהו עוברים ושבים חושדי' אותו שלא הניח פאה כשרואין שקצר רוב שדהו ולא הניח ומפני הרמאים שלא יאמרו במקום אחר הנחנו דבר אחל שלא יתן מן הרע ויניח היפה ע"כ׃

עבר והניח בתחלת שדהו וכו' פ"ק דפאה נותנין פאה מתחלת השדה ומאמצעה ר"ש אומר ובלבד שיתן בסוף כשיעור ע"כ ואמרו בירו' ובלבד שיתן בסוף כשיעור המשתייר והפירוש הנכון כדברי רבי' דכשהפריש באמצע יועיל לכל מה שקצר קודם ההפרשה ובסו' צריך להניח פאה כשיעור הראוי למשתייר בשדה אחר שהפריש אותה הפאה הקודמת לזו ור"ש לפרושי מילתיה דת"ק אתא ולא פליג עליה ולכך פסק רבי' כדרבי שמעון ואפילו תימא דפליג כאשר נראה מן התוס' וכאשר נראה דעת רבי' במשנה מ"מ פסק כר"ש מפני שבירו' נשאו ונתנו בדבריו נר' שהלכה כמותו׃ ופי' הרי זו פאה כלומר ופטור מן המעשרו'.

יג בעל הבית שנתן פאה וכו' ברייתא פ' המניח ב"ה שהניח פאה מגד א' ובאו עניים ונטלו במקום אחר זה וזה פאה ע"כ ופי' נטלו שנטלו מדעתו ולכך זה וזה פאה והוא קרוב ל ללשון רבי' אלא ששם שנו ובאו עניים ונטלו וכו' משמ' דוקא נטלו ושם יתבאר דזה וזה פאה היינו לפוטרו מן המעשר אבל עניים אין נוטלין אלא פאה א' ותוספת' פ"ב שנויה כלשון רבי' ונראה דה"פ שאמר לעניים מיודעיו באו וטלו אתם פאת שדה זו ואמרו לו תן לנו מגד זה ונתרצה או שמתחלה אמר להם שיטלו הפאה לרצונם וכאשר יתפצו ונתרצו בגד אחר ואח"כ נתן להם מגד אחר זה וזה פאה והכל עולה לטעם א' ור"ש פי' שב"ה הניח פאה מגד אחד ונטלו עניים מגד אחר וב"ה חזר וזכה באותו שהניח ואעפ"י כן גם היא פטורה מן המעשרות כההיא דתנן המפקיר כרמו ולמחר השכים ובצרו ומה שנטלו מדעתו נטלו ופשיט' שפטורה וכן נרא' שם בהמניח׃

וכן בעל השדה שהפריש פאה וכו' פרק קמא דנדרים איבעיא לן אי יש יד לפאה או אין יד לפאה ואמ' שם ה"ד אי דאמ' הדין אוניא פאה והדין נמי פשיטא להוי פאה אלא דאמ' והדין ולא אמ' נמי ולא אפשיטא ופסק רבי' לחומרא וכן פסק הרמב"ן והרשב"א אבל הר"ן פסק לקולא ונ"מ לצדקה וגם היא בעיא ולא אפשיטא׃

יד אסור לפועלים וכו' על מדעת ב"ה הכל תוספתא פ"ב כלשון רבינו

טו הפאה של התבואה וקטנית וכולי פ"ד דפאה הפאה נתנת ב במחובר לקרקע בדלית ובדקל אינו כן וההפר' שיש בין במחובר לבתלוש דרש לה בירוש' ובספרי פ' קדושים מדכתיב לא תכלה פאת שדך בקוצרך יכול אף בדלית ובדקל ת"ל קציר מה קציר קטן מושל בהם כגדול אף כל וכו' יצאו דלית ודקל וכו' ואמרו שם דדוקא אלו לפי שיש סכנה בעלייתם יותר מכל שאר האילנות ולכך הטריחו לב"ה להוריד אותה ולחלקה ביניהם ואם צריך לזכור מי שיוריד אותה הוצאה משל בעל הבית וזהו שחזר וכתב רבי' ומחייבי' את בעל הבית להוריד וכולי והכי איתא בירוש' וטעם זה ההפרש שבאלו מחלק ב"ה ובשאר מבוזבזים דרשו בספרי דכתיב תעזוב הנח ל לפניהם וכתיב אותם דמשמע שתחלק מסתבר' לאוקומי לחלק במה שיש בו סכנה ובזבוז במה שאין בו סכנה׃

יז בשלש עתות ביום וכו' שם שלשה אבעיות ביום וכו' ובירוש' אבעיות מלשון נבעו מצפוניו אגליין מטמרוה שב"ה נגלה ונראה בתוך שדהו בשחר מפני המניקות במנחה מפני התינוקות בערב מפני הנמוסות ע"כ ופי' נמוסות הזקנים כאשר כתבתי למעלה דבהא לא פליגי ואת"ל מודה לפי' נמוסות סבי דאזלי אתיגרא וע"כ אי אפשר לפרש כאן בענין אחר׃

יח עני שבעל מקצת פיאה וכו' גם שם פ"ד והובאה פרק שנים אוחזין ואמרו בירושלמי תני בשם ר"מ קונסין אותו ומעבירין ממנו את התלוש ואת המחובר וכך שנויה גם בתוס'

יט מי שלקט את הפאה וכו' גם שם רבי אליעזר אומ' זכה לו וחב"א יתננה לעני הנמצא ראשון והובאה פ"ק דגיטין ופ"ק דמציעא ושם אמר עולא מחלוקת מעשיר לעני אבל מעני לעני ד"ה זכה לו וכותיה נקיטי' והטעם דאם הוא עני מגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה אבל אם הוא עשיר לא אמרינן מגו דאי בעי מפקר לנכסיה והוי עני חזי ליה השתא נמי חזי ליה ומגו דזכי לנפשיה וכו' דחד מגו אמרינן תרי מגו לא אמרי' וכתב רש"י דלוק' כשהלוקט אינו בעל השדה שאם הוא בעל השדה אפילו שהוא עני לא מצי זכי לנפשיה כדדרשי' לא תלקט לעני ל להזהיר עני על שלו ואם כן אין כאן מגו ורבי שמעון הקשה על זה מהירושלמי ואין בידי להכרי' דבר מלשון רבינו

ך בעל הבית שהניח פאה וכו' תוספ'ריש פ"ב והובאה בירוש' פ"ד

פרק שלישי

א אין מניחין את הפאה וכו' פ"ב אלו מפסיקין לפאה ובספרי פ' קדושי' שדך לחייב על כל שדה ושדה ובירוש' פרק הנזכר שדך ובלבד שלא יוציא משדה לחברתה ואמרו שם רבי יוסי בשם ר' יוסי בר חנינא מפריש פאה משדה לחברתה לא קדשה פי' ואינה פטורה מן המעשר׃

ב היתה שדהו זרועה וכו' היא המשנה ש שזכרתי והובאה פרק הכונס ופרק חזקת הבתים ומנחות פ"ב ואמרו שם מאי שלולי' ואמר שמואל מק"ס שמי הגשמים שוללים ר' יוחנן אמר אמת המים המחלקת ג' לאגפיה וי"ג לחברותיה ודאי דכר' יוחנן נקיטינן ומה שכתב רבי' בנחל אעפ"י שאינו מושך ובאמה והוא שתהיה מושכת יצא לנו צריכו' לנחל ושלולית דאע"ג דשלולית גרע מנחל אצטריך למתני נחל לאשמעי' אעפ"י שאינו מושך דבשלולית בעינן מ מושכת וקבועה והם דברי הירוש' ומ"ש רבי' שאינו יכול לקצור שני צדדיה כאחת הוא מהמשנה השנויה שם ש שמוכה לזאת אמת המים שאינה יכולה ליקצר כא' רבי יהודה אומר מפסקת ע"כ ודעת רבינו דשלולית דהזכיר ת"ק היינו אמת המים שהזכיר רבי יהודה ולכך רבינו לא הזכיר שלולית אלא אמת המים דהיא היא כר' יוחנן שכתבתי וכן פי' ר"ש דאמת המים דר' יהודה היינו ש שלולית דת"ק ואעפ"י שהתוס' שכתב ר"ש נראה ממנה דשלולית לחוד ואמת המים לחוד כאשר כתב ר"ש סובר רבינו דכיון דרבי יוחנן פריש מאי שלולית אמת המים ולא הביאו בריית' זאת שם יודעים היו שאינה עיקר

ועוד דרבי יוחנן תנא הוא ופליג אבריתא וכוותיה נקטינן׳ כ״ש שאפשר לפרש התוס׳ שלא תחלוק על רבי יוחנן דמאי דתני אמת המים שאינה יכולה וכו׳ אפשר שהם דברי רבי יהודה והיא כסדר המשנה דוק ותשכח׃

ונראה שחולקת התוס׳ על המשנה כסברת רבי יהודה שמהמשנה נראה שצריך שלא יהיה אפשר לקצור השני צדדים כא׳ כלל בשום אופן אף אם יעמוד באמצע האמה היא כל כך רחבה שלא יוכל לקצור השני צדדים משם וזהו שאמרו שאינה יכולה וכו׳ וכן נראה לשון רבי׳ שכתב שאינו י׳ יכול לקצור מה שבשני צדדיה כאחת נראה דבעומד באמצע מיירי והתוס׳ לא אמרה כן וזה לשונה ר׳ יהודה אומר אם עומד באמצע וקוצר מכאן ומכאן מפסיק ואם לאו אינו מפסיק ע״כ וה״פ כיון שאם עומד בצד אחד לא יוכל לקצור הצד השני אעפ״י שאם עומד ב באמצע קוצר השני צדדים מפסיק ואם לאו פירוש שאין צריך לעמוד באמצע אלא מהצד האחד קוצר השני אינו מפסיק וכמתני׳ נקטינן וכן פירש רבינו עובדיה במשנה אעפ״י שרבי׳ לא פי׳ שם כן מלשונו כאן נראה כאשר כתבתי׃

ואפשר שאם לאו בדוקא נקטיה או אורחא דמילתא שהאמה מליא׳ מים ואין אדם עומד באמצע אלא שבירוש׳ אמרו ז״ל הוו בעי מימר לא פליגין אשכח תני אמת המים הקבועה הרי זו מפסקת הוו בעי מימר מן מה דאמר רבי יהודה ב בעומד מצד אחד ואינו יכול לקצור מצד השני אבל אם עומד באמע וקוצר מכאן ומכאן אינו מפסיק אשכח תני ופליג היה עומד באמצע וקוצר מכאן ומכאן מ מפסיק מצד אחד אינו מפסיק ע״כ׃ ונראה שכך פי׳ שהיו רוצים לומר שאם העומד בצד זה אינו יכול לקצור מה שבצד השני אבל אם היה עומר באמצ׳ ויכול לקצור השני צדדים אינו מפסיק ומצאו תוספ׳ שאין נר׳ כן ממנה והיא התוס׳ שהזכרתי א״כ לפי זה צרי׳ לבאר איך כתב רבי׳ שאינו יכול לקצור מה שבשני צדדיה כאחת שנראה שזהו מה שהיו רוצים לומר בירושלמי וחזרו בהם ונראה שסובר רבי׳ שאעפ״י שאמרו שם הוו בעו מימר וכו׳ אשכח תני וכו׳ אין הכונה שחזרו ממה שהיו רוצים לומר בפירוש דבריו במשנה אלא הכונה שאותה תוספתא חולקת וכפשטה דמתני׳ נקיטי׳, ואפשר שזהו מה שאמרו שם אשכח תני ופליג כלו׳ מצאו תוספתא זו והיא חולקת גם על המשנה ורבי׳ תפס פ פשטא דמתני׳ וכבר נמצא בתלמוד סברה דקאי הכי במסקנא ברים בתרא סברוה מאי מחיצה גודא ופ״ק דנדרי ויש בתלמוד כיוצא בהם אלא שעדין צרי׳ לבאר כיון דרבנן פליגי עליה דרבי יהודה כדמשמע במתני׳ דהא רבנן לא בעו שלא תהא יכולה ליקצר כאחת גם בירושלמי שכתבתי כן נראה שהיו סוברים שאינ׳ חולקי׳ והכריחו מהתוספתא שחולקי׳ א״כ היכי נקיטי׳ כרבי יהודה דהוא יחיד במקו׳ רבים׃

נראה שסובר רבינו דלרבי יוחנן שמפרש שלולית אמת אמים המחלקת שלל לחבירותיה רבי יהודה פרושי קא מפרש דנקט ת״ק לשון שלולית לאשמועינן דבאמה גדולה עסקינן שמחלקת מים לאומות הרבה להשקות מקומות אחרים וכן פירש רבינו לשון שלולי וגרים לחברותיה ואמה בזו מסתמא אינה יכולה ליקצר כאחת ולכך פי׳ ר׳ יהודה שהדבר תלוי באינה יכולה ליקצר ולכך קרי ליה שלולית והשת׳ דיהא שבירוש׳ היו רוצים לומר דלא פליגין ולא קשיא להו מתני׳ ולא הביאו לראיה שחולקים אלא התוס׳ ש שאמרו בה אמת המים הקבועה מפסקת וכיון דת״ק דמתניתין ורבי יהודה אינם חולקים כוותיהו נקטינן ואמתני׳ סמכינן לא אתוס׳ כ״ש דאפשר דתוס׳ בשאינה יכולה להקצר כאחת נמי מיירי אלא דבירוש׳ סברי כ כשמואל דשלולית היינו מקום שמי גשמי׳ שוללים דזוטר עפי וודאי יכול להקצר באחת וא״כ ע״כ פליגי ארב׳ יהודה אלא שלא רצו להכריח משם אלא מהתוספתא שהזכירה בפי׳ אמת המים והוי דומ׳ בדומה אבל לדידן דקי״ל כרבי יוחנן דשלולית היינו אמת המים גדולה ור׳ יהודה לא פליג גם מהתוס׳ אין הכרח דפליגא אמתני׳ דאפשר דלא פליגא כאשר כתבתי ובהכי ניחא לי נמי דבירושלמי שקלו וטרו בפירוש מילתיה דרבי יהודה כאשר כתבתי למעלה דמשמע דכוותיה נקיטי׳׃ ובהכי ניחא נמי ליסנא דרבי יהודה דקאמר אם אינה יכולה ליקצר כאחת מפסקת ואם איתא דפליג דת״ק קאמ׳ בכל גוונא מפסיק ואתא איהו למימר דוקא אם אינה יכולה ליקצר כאחת מפסקת איפכא מבעי ליה למימר אם יכולה ליקצר כאחת אינה מפסקת דבהא הוא דפליג אלא ודאי כאשר כתבתי שבא לפרש שלולית לת״ק דהיא אמה גדולה וכי היכי דלא תימא לגדול׳ שבגדולו׳ קאמר ת״ק פי׳ הוא אם יכולה וכו׳ מפסקת וזה דרך נכון ל לקיים פסק רבי׳ אלא שרבי׳ עבדיה כתב דפליגי ואפ״ה פסק כרבי יהודה ולא ידעתי מנין לו אולי מפני שבירו׳ נשאו ונתנו בפי׳ דברי רבי יהודה או אולי הוא מפרש דברי ר״מ דקתני במתניתין התם אכולה מתני׳ ומה שכתבתי נ״ל נכון׃

ג **וכן** אם היה מפסיק וכו׳ דרך הרבים אצטריך דסד״א דבשלמא דרך יחיד מפסיק לפי שאין לו דרך אחר והוא עובר ושב עליו תמיד אבל רבים יש להם דרכים אחרי׳ ואפשר שניחוהו ולא יעברו עליו קמ״ל ושביל היחיד ושביל הרבים, בהשגות א״א לא כי שא אפי׳ יש בו ד׳ אמו׳ בא שהשביל הוא דרך שבין הסדות והכרמי׳ ואינו דרך עוברי דרכי׳ ע״כ׃ ורבי׳ מפרש ושביל הוא צר מדרך ולכך של יחיד פחות מד׳ שהוא דרך היחיד ושביל של רבים פחות מי״ו שהוא דרך הרבים ואעפ״י ששביל הרבים הוא כפלי כפלים מדרך היחיד לדעת רבינו דכיון שהוא של רבים שאפשר שיניחוהו וילכו בדרכים אחרים והוא שבי׳ שאין בו י״ו אמות אם אינו קבוע אינו מפסיק מה שאין כן בדרך היחיד כאשר כתבתי ואין הדבר תלוי אלא ברחב וקצר וכן נראה סוף המוכר פירות וכן הכריח ר״ש וכן אני אומר ממה שאמרו שם בהמוכר פירות ומודים ח חכמים לרבי אליעזר בשביל של של כרמים משמ׳ דסתם שביל אינו דוקא של כרמים אלא כל דרך שאינו רחב כשיעור נקרא שביל ותרגום במשעול הכרמים בשביל כרמיא ואפ״ה היה דרך לעוברי דרכים כדעת רבינו ולדעת רבינו הקבוע בימות החמה וכו שאמרו במשנה אתרוייהו קאי אשביל היחיד ושביל הרבים והשת׳ ושביל הרבים והשתא כלהו צריכי דמשביל לא הוה שמעינן דרך שזה צריך שיהיה קבוע וזה אינו צרי׳ שיהיה קבוע ובירושלמי אמרו מכיון דתנינן דרך היחיד דרך הרבים מה צריכה אתא למימר אפילו דרך הרבים אינו מפסיק לאילנות אלא גדר פי׳ דבסיפ׳ קתני דכל הני דמפסיקי׳ היינו לזרעים אבל לאילן אינו מפסיק אלא גדר ואמרו עוד מכיון דתנינן שביל היחיל שביל הרבים מה צריכה להוציא את הקבוע בימות החמה ואינו קבוע בימות הגשמים פירוש דלא תימא שביל יחיד הוא דבעינן קבוע

קבוע אבל לרבים לא בעינן קמ"ל ·

ד' היה מפסיק בה ארץ בורה וכו' שם הבור והניר וזרע אחר והקוצר לשחת מפסיק לדברי ר"מ וחכמים אומרים אינו מפסיק אלא א"כ חרש ע"כ ·

ובהשגות א"א באמת אין הגיר' מתנהגת כדבריו בירוש' אמרו דרב אמר בור וניר בית רובע וזרע אחר כל שהוא ר' יוחנן אמר בור וניר בית רובע זרע אחר כשלשה תלמים של פתיח מה פליגי ואסיקו התם מה דאמר רב בשדה בינונית ומה דאמר ר' יוחנן בחמשים ושתים וכו' מעיינת בה שפיר מתחזי לך דבשדה קטנה בעינן הפסקה טפי משום דלא עבדי אנשי שדות קטנות כי הני ולעולם הם נדונין כשדה א' אלא א"כ יש בהם הפסק גדול ומשום הכי אמר רב בשדה בינונית בור וניר בית רובע וזרע אחר וכו' ור"י איירי בשדה קטנה שכולה אינה בית רובע דהיינו חמשים על שתים אמות ובקרוב ד' אמות הוי בית רובע ולא דק ומפני שהיא שדה קטנה בעינן הפסקה טפי אף לזרע אחר וג' תלמים של פתיח קרובים להיות בית רובע ·

ואפשר דהוו שתי נ"א עשרי' אמות ברוחב ולא איירי באורך אלא כמו שהוא השדה וכבר נתפרש שאינו אלא חמישים אמה באורך ויותר מעט ומר אמר לה בהאי לישנא ומר אמר לה בהאי לישנא דאי לא ממנה תברה לגבי בור וניר בעי רב בשדה גדולה בית רובע דהוא שיעור יותר משלשה תלמים ובזרע אחר ממעט ורבי יוחנן בשדה קטנה ממעט בבור וניר ומוסיף בזרע אחר אלא לאו ש"מ כי הדדי נינהו ע"כ הארי' ונראה שטעות סופר יש בהגהות ותשבץ ות"ת הגירס' בירושלמי שלנו כך היא רב אמר בור וניר בית רובע וזרע אחר קסי' כל שהוא ורבי יוחנן אמר בור וניר וזרע אחר בשלשה תלמים של פתיח ואמרו שם ופליג והעלו מה דאמ' רב בשדה בינונית מה דאמ' ר' יוחנן בחמשים על שתים הרי הירושלמי מבואר כדברי רבי' וכן היא גרסת ר"ש אלא שצריך לפרש מה טעם בשדה קטנה בעי' בכלהו ג' תלמים ובהכי הוי הפסק ובשדה גדולה החמירו יותר משדה קטנה בבור וניר כהצריך בית רובע ואילו בזרע אחר הקלו יותר דסגי בכל שהו וקושיא זו נרא' שהכריע להראב"ד לפרש מה שפי' להשוות המדה ונראה טעם לדברי רבי' דבשדה גדולה זרע א' כל שהו מפסיק כיון שכל השדה מין א' והוא רב וזה המעט מין אחר הדבר נראה לעין שהן ב' שדות אבל בשדה קטנה אין הזרע אחר המעט נרא' הפסק כיון שהכל הוא מועט זה וזה הכל נר' כשדה א' זרועה מיני' מינים אבל מה שיהיה בו ג' תלמים שהוא קרוב לזרע שבגללדי' אז נר' כשתי שדות הוי הפסק אבל בבור וניר הוי איפכא דבשדה גדולה אין תימה אם יניחו באמצע השדה ג' תלמים בלא חרישה או בלי זריעה אבל בית רובע חשיב ואין מניחין אותו אפילו בשדה גדולה אבל בשדה קטנה והיא חמישים על שתים אין דרך להניח ג' תלמים כי הוא קרוב לבית רובע שהרי הוא קרוב לחצי השדה ולכך מפסיק כנ"ל טעם לפי' רבינו וגרסת ספרינו והיא גר' רבי' ור"ש והוא נכון ·

ומה שכתב רבי' או שקצר באמצע וכו' וחרש וכו' כבר כתבתי המשנה פלוגתא דר"מ וחכמים והלכה כחכמים ובמנחות פ"ר ישמעאל מייתי לה ומפרשי' לה בין הביאה שליש בין לא הביאה פירוש דלא קיימא לוקא כשקצר על שלא הביאה שליש או מפסיק אבל אם קצר משהביאה שליש הרי זו תחלת קצירה ואין זה ראוי שיפסיק קמ"ל דאפ"ה מפסיק הכי אמרי' התם וא"כ יש לתמוה בדברי רבי' שכת' או שקצ' אפילו קודם שתביא שליש דאדרבה אפילו אחר שהביאה שליש מבעי ליה וצ"ל דאפילו שכתב רבי' או חרש דסמי' ליה קאי כלו' אפילו בלא הביאה שליש בעי' חרש דלא תימא כיון שעדיין לא הביאה שלוש אין זו זריעה ולא קצירה והרי הוא בבור ויפסיק אף אם לא חרש דבהא לא פליגי רבנן קמ"ל דאפילו בהא פליגי רבנן ובעו חרש והכי איתא במנחות ובירושלמי בפ"ק דפאה וצ"ע אם נגמרה התבואה ועומד' ליקצר אם יועיל בה חרש או דילמא אינו מועיל אלא בהביאה שליש לבד ונראה מלשון רבינו דמהני שכתב או שקצר באמצעה אפילו וכו' משמע דבשעת קצירה מיירי דהוייא כגדר בישו' וחזיא לא"מ ואפילו הכי אם חרש מפסיק ועיין שם בתוס' דפ"ר ישמעאל ·

ה אכלה גובאי וכו' ברייתא פ"ר ישמעאל והובאה בירושלמי דפ"ב דפאה והיא בתוספתא פ"א אכלה חגב וכו' הכל מודים חרש מפסיק לא חרש אינו מפסיק ע"כ וכתב רבי' לאשמועי' דאע"ג דאכלה חגב או קרסמוה נמלים שאין זה דרך קצירה כיון שס"ל לא בעי חרש קמ"ל דאפ"ה חרש מפסיק ולא חרש אינו מפסיק ואם היינו אומרי' דבקצ' אדם לא יועיל חרש אלא כל זמן שלא נגמרה תבואה היה אפשר לומר דהכא קמ"ל דאפילו בנגמרה כיון שאינו דרך קצירה מועיל חרש אלא שאינו נראה לחלק בין הביאה שליש לנגמרה וכן נראה מלשון רבי' דאין לחלק כאשר כתבתי ·

ד הזורע בהר שאינו שוה וכו' זה כת' רבינו ממשנה דפ"ב דפאה וכל ההרים אמר במעדר יעדרון אעפ"י שאין הבקר יכול לעבור בכלין הוא נותן פאה לכל ע"כ ופי' רבינו במעדר ר"ל מקום שאינו מישור רק הרים ויש בהם עליות וירידות ואי אפשר לשורים להוליך המחרישה בכולן כאחד אפ"ה נותן פאה א' לכל ואינו צריך פאה א' על כל מקום שהם כיון שכל הזרע מחובר ור"ש פי' דקמ"ל דהר ובקעה נחשבים כשדה א' אעפ"י שההר זקוף ורבי' פי' במשנה פי' אחר בשם הקדמונים ופי' רבינו נכון ·

ז' מדריגות שהם גבוהות וכו' תוס' פ"א והובאה בירוש' פרק ב' להקשות מיניה לדר"ל דאמר היה סלע על פני כל שדהו אם עוקר אדם את המחרישה מצד זה ונותנה בצד אחר מפסיק ואם לאו אינו מפסיק והקשו והתניא מדרגות שהם גבוהות עשרה טפחים נותן פאה מכל אחת ואחת פחות מכן נותן מאחת על הכל ופחות מכן אינו עוקר את המחרישה מצד זה ונותן בצד אחר אפילו פחות מכן עוקר הוא לא אתינן מתני עשרה אלא בגין סופא אם היו ראשי מדרגות מעורבין שהוא נותן מאח' על הכל ע"כ ונראה שדעת הירושלמי לפרש ברייתא אליבא דר"ל דלאו דוקא עשרה דאף בפחות מעשרה צריך לתת פאה מכל אחת ואחת כיון שצריך לעקור המחרישה מצד זה לצד זה וגבוהים עשרה דנקט לרבותא דסיפא דאף אם גבוהים עשרה אם ראשי המדרגות מעורבים נותן מאחת על הכל ופחות מכן נותן מאחת על הכל אינו לשון התוס' אלא דיוק שדייק המקשה להקשות ומסיק דלא תדוק דה"ה פחות מי' וכן היא שנויה בתוס' מדרגו' שהם גבוהים י' נותן פאה מכל אחת וא' ואם היו ראשי

שורות מעורבים נותן מא' על הכל א"כ פחות מעשרה כאמור בירושלמי הם לדברי המקשה וע"כ צריך לומר כן דאי לא לא משכחי מילי בירוש' וזה ברור בפירוש הירוש' א"כ רבינו איך כתב אם היו פחות מעשרה נותן מאחת על הכל אפילו שאין ראשי מדרגות מעורבים דלא כ מסקנא דירושלמי וי"ל פסקה רבי' בסמוך וקשיין אהדדי אם לא נפרש בדברי הירוש' דעשרה לאו דוקא ולרבותא דסיפא נקטיה ואפשר היה לחלק בין ההיא דר"ל דהיה שם סלע להיא דהיו שם מדרגות דסלע אינו ראוי לזריעה ובא להפסיק בין שתי שדות זרועים ולכך כיון שאינו בר זריעה דין הוא שיפסיק אפי' בפחו' מי' כיון שצריך לעקור המחרישה לחרוש השדה השנית אבל מדרגות הם מקומות ראוים לזריעה והם זרועים ואנו בהם להצריך לתת פאה מכל א' וא' מהמדרגות ולחשוב כל אחת שדה בפני עצמו לכך אינן נחלקי' אלא בגבוהים עשרה והרי זה דומה לדין המשנה שהזכרנו בסמוך שנותן פאה מכל ההר אעפ"י שאין הבקר יכול לעבור בכליו לפי שהזרע מחברם כאשר כתבתי וע"כ לפי' רבינו שפי' בההיא מתני' צריך לחלק כן אלא כיון שבירוש' לא חלקו מנין לנו לחלק ואולי פירוש אחר היה לרבי' בירוש' או סוגיא אחרת מכ"ז וצ"ע

ח' הזורע שדה שיש בה אילנות וכולי פ"ג מלבנות התבואה שבין הזיתים ב"ש אומ' פאה מכל אחת ואחת וב"ה אומ' מאחת על הכל ובירוש' אנן תנינן שבין הזיתי' דבי רבי תני שבין האילנות ותרוייהו צריכי זיתים לאשמועינן דאפי' זיתים שחייבים בפאה לא מפסקי לב"ה ואילנות לאשמועינן דאפילו אילנות דלא מחייבי בפאה מפסיקין לב"ש ו ורבינו כתב אילנות שכולל הכל זיתים ושאר אילנות וקמ"ל דבמרווחים אפי' שאר אילנות מפסיקין ·

ובהשגות א"א אינו כן בגמ' ובירו' דהכי איתא התם מה אנן קיימי' אם במרווחי' אף ב"ש מודו שנותן מא' על הכל אם ברצופי' אף ב"ה מודו שנותן לכל אחת ואחת לא כן אנן קיימי' בנטועים עשרה לבית סאה ב"ש עביד לון כרצופין וכו' לזאת הגרסא כשהם מפוזרים אין חלוקת האילנות ניכרת אבל כשהם רצופים נכרת עכ"ל וגרסת ספרינו אינה כדברי הר"א דה"כ מה אנן קיימין אי במרווחים אף ב"ש מודו וכו' אי ברצופין אף ב"ה מודו וכו' מה אנן קיימין בנטועי' מטע נ"ל מנע עשרה לבית סאה ב"ש עביד לון במרווחין ב"ה עביד לון ברצופין ע"כ · והנה אעפ"י שתחלת הגרס' כאשר כת' סוף הגרסא הפך מדבריו וע"כ צריך תירוץ דאי אפשר לגרוס ב"ש עביד לון במרווחי' דהא במרווחין אמרו שנותן מאחת על הכל ובמשנה אמרו מכל א' וא' וגם ב"ה איך אפשר דעביד לון ברצופין והם אמרו מא' על הכל וברצופין כ"ע מודו דפאה מכל א' וא' וכיון דע"כ בעיא תירוצא סדלקת השכל נותנת לתרץ תחלת הלשון ולגרוס אי ברצופין אף ב"ש מודו וכו ואי במרווחין אף ב"ה מודו וכו' והם לדברי רבי' וטעם נכון יש בדבר כאשר כתב רבי' וטעם שכת' הר"א לגרסתו טעם דחוק הוא ופירוש מלבנות ערוגות ויש מי שכתב על שהם מרובעות כמו בדפוס שעושין בו הלבני' נקראי' כן , ויש מי שכתב דבצל שם שמקים הזרע מלבין ולכן נקרא שדה הלבן וי"מ דנקרא שדה הלבן לפי שהחמה זורח' בו ואין שם צל כמו האילן ·

מלבנות הבצלים וכו' גם שם מחלוקת רבי מאיר וחכמים והובאה פרק בא סי'

ופרק ראשית הגז ויש מי שרצה לפרש דמפני גזרת ה הבצלים חייב פיאה אף על הירק ואין זה דעת רבינו ולכך כתב נותן פאה אחת לכל הבצלים

י"א שדה שכולה זרועה מין אחד כו' פ"ג והובאה במנחות פ"ר ישמעאל גם קצתה פרק בא סימן המגמר את שלהו ושייר קלחים לחים רבי עקיבא או' פאה מכל א' וא' וחכמים אומרים מאחת על הכל ומודים חכמים בזורע שבת או חרדל בג' מקומות שנותן פאה לכל ע"כ ופי' מגמר ס שנספא השדה כעור הנמר שהוא נקודות נקודות כן השדה מקומות זרועים ומקומות בלתי זרועים והוא שעקר מקומות היבש והניח הלח ובזורע שבת או חרדל מודים ונחלקו בירוש' שמואל אמר מפני שאין הראשון שבהן ממתין לאחרון שבהן ורבי יוחנן אמר מפני שדרכן לזרוע ערוגות ערוגות על דעתיה דשמואל מפרים מכל קלח וקלח על דעתיה דרבי יוחנן מפריש מכל ערוגה וערוגה ע"כ והלכה כרבי יוחנן לגבי ס שמואל ופי' שבת הוא הנקרא בערבי שב"ת וחרד"ל הוא הנקרא בר"דל וכתב ר"ש דא"ע"ג דאין נותנין פאה לירק שאני הני דלזרע עבידי ·

יב בד"א כשהיה וכו' בהשגות א"א ערבובי דברים יש כאן ולא הסבי' להלכה כי בעיא היא בגמרא ול"ז אפשיטא ואפשר לר' עקיבא הוא דקא מבעיא להו הוזיל והלח מרובה ומשוייר אם יחשב כל המשוייר בשדה אחת או לאו כי המחלוקת אינו אלא על המשוייר לבדו ·

ומה שאמרו בגמ' רבי חייא בשם רבי יוחנן אתיא דר"מ בשטת רבי עקיבא דאמר לא ויבש שני מינים הם ר"מ או' וכו' מילתא אחריתי היא אם יטול מן הלח על היבש ולא ידעינן הא דר"מ היכן היא נ"מ מן הלח המשוייר נוטל מא' על הכל בכל ענין על מה שלקט ועל מה ששייר כלברי חכמים וי"א דר"מ דפליג בקוצר לשחת שהוא מפסיק אעפ"י שלא חרש ומדמו מילתא למילתא ע"כ · ובירושלמי ה"ג לא עד כדון כשהיה יבש מכאן ומכאן ולא באמצע היה לח מכאן ומכאן ויבש באמצע רבי חייא בשם רבי יוחנן אתיא דר"מ בשטת רבי עקיבא רבו כמו דרבי עקיבא אמר לח ויבש שני מינים כן רבי מאיר אמר לח ויבש שני מינים אמרי' חבריא קומי רבי יוסי ולמה לן כר' עקי' אפילו כרבנן נמי דתנינן תמן המחליק בצלים לחים לשוק ומקיים יבשים לגורן אמ"ר יוסי שמענו שוק וגורן שני מינין לא וגבם בני מינין חניו לא וחניו יבש אוף ר' עקי' מודה ע"כ ·

והנה מה שאמרו בירושלמי אתיא דר"מ ב בשטת רבי עקיבא הוזכר במנחות ס"ר ישמעאל שהביאו שם מתני' דקוצר לשחת מפסיק לדברי ר"מ וחכמים אומרים אינו מפסיק אלא א"כ חרש ואמרו שם רבה בר בר חנה בשם רבי יוחנן אמר אתיא דר"מ בשטת ר"ש דאמר יקצור ויאכיל אף משהביאה שליש אלמא כל לשחת לאו קצירה היא והקשו על זה ואמרו בשטת רבי יהודה והקשו עוד והעלו אלא כי אתא רבין אמר ר"מ בשטת רבי עקיבא רבו אמר דאמ' אף לאדם לא הוי קצירה דתנן המגמר וכו' והקשו על זה והא כי אתא רבין אמ"ר יוחנן מחייב היה ר' עקיבא אף במגמר לאוכר פי' אעפ"י שהביאה שליש ואלו ר"מ בהביאה שליש מודה דתחלת קציר' ובעינן חרש ואסיקנ' סבר לה כוותיה באדם פי' בלא הביאה שליש ופליג עליה באדם פי' בהביאה שליש ע"כ הסוגייא הרי אתה

ואהא מבורר כי מה שאמרו בירושלמי בשם רבי יוחנן איה דר"מ בשטת רבי עקיבא רבו הם לדברי רבין בי במסקנא בסוגייא למנחות וזה לכי היכי דאמ"ר עקיבא במנמר דלא ויבש שני מינין הם ולא אמרינן אתחלתא דקצירה היא ה"נ אמר ר"מ בקוצר לשחת ותחלת הסוגי' הובאה בירו' עלה דמתני' דקוצר לשחת כמו שהוזכרה במנחות ·

ומעתה יש לתמוה על הר"א שכתב ולא ידעינן הא דר"מ היכן היא וסוגי' דמנחות כתב אותה בלשון י"א ונראה שדוחה . אותה והדבר ברור שהוא מה שאמרו בתלמוד ערוך במסקנא גם מה שהשיג על רבינו ומפרש דבירושלמי אליבא דר' עקיבא איבעיא להו אבל לרבנן נות' על הכל בכל ע ענין ונותן מן הלא שנשאר אף על היבש שלקט אפשר שסובר רבי' דמה שאמ' בירושלמי על כלון אינו דרך בעיא דאין הלשון מוכיח כן כלל כ"ש שנאמר שאלו אליבא דרבי עקיבא דוקא דאין דרך לשאל כשתם א אליבא דלא כהלכתא אלא א"כ יאמרו בפי' לר'עקיבא תנאי וכאשר נמצא במקומות הרבה בתלמוד ולכך סוב' רבי' דה"פ על כלון כאלו אמר בל"א כשהיה יבש מ מכאן ומכאן ולח באמצע אבל לח מכאן ומכאן ויבש באמצע לא ואפשר שהוא גורס לא בהדיא ואף אם לא יגרוס לא אינו דוחק לדרך הירושלמי למינקט ליסנא קלילא דהרי גם לר"א יחסר גם מלת מאי ואף את"ל בדעת הר"א שהיא בעיא סובר רבינו דאליבא דרבנן בעי אם נותן לזה בפני עצמו או יניח מן הלח על הכל וכיון שלא נפשט' אזלינן לחומרא כאשר כתבתי פר"ב עלה דההיא יש יד לפאה דהוי ספיקא דאורייתא ולחומרא ·

ומה שכתב הר"א ז"ל שהמחלוקת אינו אלא על המשויר לבדו פי' ובזה קשה על רבי' שכתב אבל אם היה לח מכאן ומכאן ויבש באמצע מ מניח מן היבש בפני עצמו ומן הלח בפני עצמו דהיה לו לכתוב שיניח מן הלח על כל ערוגה וערוגה ומו לא דבהא הוא דפליג רבי עקיבא ורבינו סובר דהא בהא תליא דרבי עקיבא דאמר מכל אחת ואחת כלל שני דברים שיניח מן הלח הנשאר מכל ערוגה וערוגה וגם יניח מן היבש שקצר בפני עצמו ומן הלח בפני עצמו כאשר אמרו בירושלמי שכתב דסבר רבי עקיבא ד"בש שני מיני'הם ורבנן דסברי שכל הערוגות הנשארות חשובות כאחת א"כ גם היבש שקצר אינו אלא תחלת קצירה ומן הלח יניח עליו דהכל קצירה אחת היא מ מעתה כשחלקו שם בירו' ואמרו אבל לח מכאן ומכ"ן ויבש באמצע לאו פירושו כיון שקצר היבש מן האמצע אינו נראה מתחלת קצירה ומניח מן היבש בפני עצמו ומן הלח בפני עצמו דהם כשני מינים כאשר אמרו שם בירושלמי אבל לעולם הלח נחשב כשדה אחת דבזה אין לחלוק בין יבש מכאן ומכאן ולח באמצע כיון שהלח נשאר מפוזר כאשר כתב רבינו אם לא כשהוא שבת או חרדל דכ"ע מודו כיון שדרך לזורעם מעט מעט דאף על פי שאמרו לח באמצע אין הכונה שכל הלח הוא מ מחובר יחד שהרי כת' תחלה ונשאר הלח מפורד מלבנו' מלבנות מרוחקות אלא הכוונה שבשני קצות השדה יש לח או בשני קצות השדה יש יבש דזה נרא' בתחלת ק קצירה לענין שהם כמין אחד וזה אינו בתחלת קצירה דאין אדם מתחיל לקצור מהאמצע ולכן מניח מן היבש בפני עצמו ומן הלח בפני עצמו ומ"מ כשהוא א' על הכל דבהא אין לחלק כנ"ל שטת רבי' וטעמו ·

י"ג שדה שזרעה בצלים או פולים וכו' גם שם פ"ג המחליק בצלים לח כ ל לשוק ומקיים יבשים לגורן נותן פאה לאלו לעצמן ולאלו לעצמן וכן באפונים ומיירי באפונין השופין שהם מין זרעים ולא כאותן שהם מן ירק דירק פטור מן הפאה כאשר נתבאר ·

י"ד הזורע את שדהו מין א' וכו' פ"ב דפאה והטעם דבקציר תלה רחמנא ולא בגורן אבל כשהן ב' מינין חטין כגון שאמתית ולבנה או גסים ודקים נתבאר שם הלכה למ"מ שהולכין אחר הגורן ·

י"ו האחים שחלקו נותנין שתי פאות וכו' פ"ג והטעם דבכל חד קרי ביה פאת שדך ·

השותפי' שקצרו חצי השדה וכו' גם בירוש' ונראה שהגרס' הנכונה בירושלמי היא כך קצר חצי השדה בשותפות וחלקו אינו מפריש משלו לא בתחלה ולא בסוף חזרו ונשתתפו וקצרו חצי השדה בשיתפות וחלקו מפרים שבסוף על חבירו שבשו אבל לא משלו שבתחלה על של חברו שבתחלה ופי' אותו שלקח הקציר אינו מפרים לא מהקציר וגם לא בסוף דהיינו מן החצי שבקמה והטעם דבשעת קצירת החצי לא נתחייב בפאה דחיוב פאה בסוף ובשעה שקצר ה החצי השני אין לחברו חלק בו ולא לזה חלק במה ש שנקצר דכיון שהיו שותפין אגלאי מלתא שזהו חלקו והרי לא נטל אלא חציו המגיע לו ולכך לא יניח אלא המגיע לחלקו חזרו ונשתתפו וקצרו החצי השני בשותפו' כל א' חייב להפרים מן הקמה גם על חלק חברו של הקמה וזהו שבסוף על של חברו שבסוף כי החצי השני קורא שבסוף והחצי הראשון שנקצר בתחלה נקרא ש שבתחלה וכיון שנפטר אותו החצי בעת שחלקו נפטר ואינו חוזר לחיובו ובירוש' שלנו יש בו טעיות ·

י"ז שדה שהגיע חציה על שלים וכו' גם שם בירוש' אמר רי"בל היתה לו שדה אחת חציה הביא שליש וחציה לא הביאה ולא הספי' לקצו' חצי חציה על שהביאה כולה שליש מפרים מן הראשין על האמצעיים ומן האמצעיים על הראשין אבל לא מן הראשין על הראשי'ע"כ ופי' אבל לא מן הראשין דהיינו רביע ראשון שקצר על הראש האחד דהיינו ה האחרון כי בעת שקצר אותו רביע עדיין לא הביא שליש זה האחרון ולא היה נקרא תבואה

י"ח המוכר מקומו מקומו וכו' פ"ג והובאה פ ראשית הגז המוכר קילחי אילן בתוך שדהו נותן מכל א' וא' א"ר יהוד אימתי בזמן שלא שייר בעל השדה אבל שייר בעל השדה הוא נותן פאה לכל ע"כ ופרק ראשית הגז מסקי רבה ורב חסדא והוא שהתחיל בעל השדה לקצור דאפי' שייר לא מחייב בכל אלא א"כ התחיל לקצור ואח"כ מכר ונתנו טעם דמעידנא דאתחיל אתחיב בכוליה שדה דכתי' ובקצרכ' את קציר וגו' וכיון ששייר מניח על הכל כיון שנתחייב בו בתחילה וכתב רבינו בפירוש המשנה דקילחי אילן להו בדוקא אלא שרשי צמחים שהם מחוייבים בפאה והיינו ליסנא דלקצור דקצירה לא שייך באילן ו והיינו דכל מקים שאמר רב יהודה אימתי הוא לפרש כ כדאיתא בפרק זה בורר וכבר נתבארו כל דברי רבי' ורש"י פי' דאילן דוקא שעיקר השדה הוא תבואה ועלו בה שנים או ג' אילנות ולכך קרא מינים קלחי והם לא מכר אותה נותן פאה מאילן א' על כל

ראילנות כיון שכל השדה היא שלו אבל כיון שאין השד' לבעל האילנות הרי הו כמחולקי' ונותן פאה מכל אילן ואילן ור' יהודה פי' דאם שייר בעל השדה אילן אחד לעצמו כוליה חיובא עליה דההו' אילן רמיא והוא נותן פאה לכל ומה שאמרו והוא שהתחיל לקצור פי' שאם התחיל בקצירת התבואה קודם שמכר האילנות נפטרו כל האילנות בפאת הזרעים · וגם אותו אילן ששייר נפטר לפי הנראה מדבריו ואפילו הכי בעי' שייר דאי לא שייר הרי נסתלק מפאת אילנות ואין פאת זרעים פוטרתן אבל כי שייר בפירות אילנות לא נפק מחיובא קמא וה"ל כדמעיקרא שפאת זרעים ראויה לפטור כל השדה זהו תורף פי' רש"י ופי' דחוק הוא בין בלשון בין בדינים הנמשכים ממנו ור"ש נטה לפירושו אלא שכתב לקצור אאילנות קאי כלו' ללקט הפירות ולא דוקא ועוד פי' דנך אחר עיין בפירושו והיותר מחוור ומתיישב פי' רבי' ופי' אם מכר תחלה כלו' קודם שהתחיל לקצור ופשוט הוא ·

י"ט שדה אילן אין מפסיק וכו' פרק ב' הכל מפסיק לזרעים ואין מפסיק לאילן אלא גדר ואם היה שיעור כותש אינו מפסיק אלא נותן פאה א' לכל ע"כ ונראה דעת רבינו ששיעור כותש נקר אם האילן על הגדר מכאן ומכאן אף הם אינם נעורבי' אלו עם אלו אין הגדר מפסיק וזהו שכתב ונוגעין בגדר על גבו וכן נראה גם בפירו המשנה לרבינו וכבר נתבאר כיוצא בזה בספ"ז דכלאים וגם שם פרשתי פי' אחר במילת שער כותש וידוע שם ששיעור י' טפחים וכן כתב רבינו בפי' המשנה ·

ד' שנים שלקחו אילן וכו' פ"ג דפאה ולאו דוקא מפני שזה צפונו וזה דרומו דהא בפנים מיירי וכיון שזה לקט צפונו וזה לקט דרומו ולאי שזה לקח מזרחו וזה מערבו וע"כ חלק זה סמוך לחלק זה ופשוט הוא ·

כא החרובין כל שאדם עומד וכו' שם פ"ב ואין מפסיק לאילן אלא גדר ולחרובין כל שרואין זה את זה ע"כ וכבר נתבאר ששיעור גדר י' טפחים ובחרוב כשיש גדר כ"כ גבוה שמעכב לעומד בצד זה שלא יוכל לראות העומד בצד החרוב השני מפסיק וכן אם אינו יכול לראות מחמת המרחק אפילו שאין דבר מסתיר הוי הפסק · ובהשגות א"א לא ידעתי מהו זה אלא כל החרובין שיש לאדם א' אעפ"י שיש ביניהם גדרי' הרבה אינם מפסיקין כל זמן שהחרובין רואים זה את זה והראיה הזו היא שהאדם העומד בראש חרוב זה ורואה החרוב שבצד א' הטעם לחרובין מפני שהם גבוהים הרבה ומסובכים דתנן בחרוב ובשקמה חמשים אמה ע"כ · והנה המשנ' לדעת רבינו ה"פ דלאילן אינו מפסיק אלא גדר אבל לחרובין אין הדבר תלוי בגדר את הדב' תלוי כשיראו זה את זה שהעומד בצד חרוב זה יר' השני ואז מפריש מא' על הכל אף אם אינם סמוכים בשדה אחד אבל יש דבר מסתיר או שהם רחוקים הרבה אפילו אין ביניהם גדר כיון שהעומד בצד חרוב זה אינו רואה את השני פאה לכל אחד ואחד ·

ולדעת הר"א צריך לפרש דהכי קתני ו ולחרובין כל הרואין זה את זה אפילו גדר גבוה אינו מפסיק ביניהם וראיה זו ע"כ לפי דרך זה היינו שעומד בראש החרוב רואה את השני אפילו שאם עומד בצדו לא יראהו בגדר מפסיק וכתב שהם מסובכים וכוונתו לומר דכיון שאם הם סמוכים הם מסובכים כל שרואי' זה את זה עשו אותם כסמוכים וגם הר"א נראה שמודה שאם אין רואין זה את זה אף אם גדר נותן פאה לכל א' וא' דכולי מילתא בראיה תליא לדעתו · ונראה שהוא לפי שכיון שענפיהם מרובים אפילו שאין גדר ביניהם כל א' חשוב בפני עצמו כל שאין רואי' זה את זה ואינם מצטרפין אלא א"כ רואין זה את זה דכיון שהעומד בצד זה רואה את השני או העומד בראש זה רואה את העומד בראש האחר כדעת הר"א הרי הם כסמוכים דאין שם דבר מפסיק ·

היו שני הכדדין וכו' ירושלמי שם היו שם ג' אילנות הראשים רואים את האמצעים והאמצעיים רואים את הראשים ואין הראשים רואים זה את מפרים מן הראשי' על האמצעיי' ומן האמצעיי' על הראשים ולא מן הראשים על הראשים ע"כ ומיירי באילנות חרובין דהנהו תלו בראיה וכן כתב רבינו שמשון וכן נראה כוונת רבינו ·

כב הזיתים כל שיש להם וכו' גם שם אמר ר"ג נוהגין היו של בית אבא שהיו נותנים פאה א' לזתים שיש להם בכל רוח לחרובין כל שרואים זה את זה ואין על ר"ג חולק ובירושלמי אמרו מי' מכוון להם הרוחות העיר מכוונת להם הרוחות ע"כ וזהו שכתב רבינו ברוח מרוחות העי' כגון זיתים שיש להם במערב העיר או במזרח העיר וכו' להודיענו דבתר מזרח ומערב העיר אזלינן ולא בתר מזרח ומערב העולם וזו היא כוונת הירושלמי ·

כ"ג הבוצר תקנת כרמו וכו' פ"ג המדל נותן מן המשואר על מה ששייר והמחליק מאחת יד נותן מן המשוייר פאה על הכל ע"כ ופי' הר"ם הטעם כשהוא מידל לתת ריוח לנשארים אין זו בצירה לפי שהוא לתקנת הנשארי' אבל כשבוצר מרוח א' תחלת בצירה היא זו ורבי' פ"ב תלה הטעם בערא או קדע ובירושלמי אמרו תני רבי יודא בד"א במדל לשוק אבל במדל לבית נותן מן המשוייר פאה על הכל וכן הוא בתוספתא פ"א ופי' ר"ש מידל לבית כלומר לגורן פי' שראוי להכניסו לקיוס עוד בירושלמי א"ר זעירא הדא דתימא כשעיבה ע"מ להדל אבל אם עיבה ע"מ שלא להדל אפילו לשוק נותן מן המשוייר על הכל ע"כ ורבינו לא הזכיר זה ואפש שהוא סובר דרבי זעירא לא קאי אמדל בכרם דהתם לא שייך עיבה ע"מ וכו' שהאשכלות מעצמן הם יונאין רצופין והוא נוטל מהם לתת ריוח לנשארים ואין הוא מעבה אותם אלא ארישא דמחליק בצלים או אפונים עליהו קאי שזורע אותם רצופים ואח"כ עוקר מהם לתת ריוח לאחרים וא"כ אפשר שנכלל בלקיחו לשונו שכתב למעלה שזה שזורע בצלים או פולים או אפונין והיה בדעתו למכור וכו' ועדיין היה לו לפרש יותר ·

פרק רביעי

א' אי זהו לקט וכו' פ"ד דפאה איזהו לקט הנושר בשעת קצירה וכו' תוך היד ו ותוך המגל לעניים אחר היד ו אחר המגל לבעל הבית ראש היד וראש המגל רבי ישמעאל אומר לעניים רבי עקיבא אומר לב"ה ונחלקו בירוש' רב כהנא ורב תחליפ' חד אמר תוך היד ותוך המגל וחד אמר תוך היד ואפילו לאחר המגל ולכך כתב רבינו או הנופל מתוך ידו וכו'

שפוסק דתוך היד אפילו לאחר המגל ולא בעי תרווייהו לחומרא נקטינן דספק לקט לקט •

והוא שיהיה הנופל וכו' פרק ו' שתי שבולי' לקט ג' אינם לקט וב"ש סברי שלש' לקט ד' אינם לקט דב"ש דרשי קרא דלגר ליתום ולאלמנה יהיה הרי כאן ג' וב"ה דרשי קרא דלעני ולגר תעזוב אותם ואין כאן אלא שנים וידוע דהלכה כב"ה •

והמפיל מאחר המגל וכו' לשון רבינו צריך ביאור דקשי' לידיה אדידיה דבתחלה כתב דהנופל מתוך המגל או הנופל מתוך ידו משמע דבחדא מינייהו הוי לקט מתוך המגל אפילו לאחר היד או מתוך היד אפילו לאחר המגל וכדברי הירו' שכתבתי וסיפא כתב הנופל מאחר המגל או מאחר היד ומשמע מאחר המגל אפילו שהוא מתוך היד או מאחר היד א אפילו שהוא מתוך היד או מאחר היד אפי' שהוא מתוך המגל הוי לבעל הבית ואפשר היה לפרש דהתני ופצולו' חלוקים הם דתוך היד דהיינו כשמקבץ השבלים בידו לקצור אותם לא שייך בה לאחר מגל ותוך מגל אלא אחר היד או לאחר היד ובשעה שקוצר במגל לא שייך לאחר היד או לתוך היד אלא תוך מגל או לאחר מגל דהאי לחודיה והאי לחודיה וכן נראה מלשון רבינו אלא שהירושלמי שכתבתי אין נראה כן שאמר תוך היד אפי' לאחר המגל •

לכן אני אומר דנופל מאחר המגל דסיפ' מיירי כשאינו מתוך היד דאם הוא מתוך היד אפילו לאחר המגל כבר כתב ברישא דהוי לקט וכדברי הירושלמי אלא מיירי כשהוא ראש היד והוא בקנה ש שאין שטך בו לא לאחר היד ולא לתוך היד כאשר כתב רבינו במשנה וכן מה שכתב או מאחר היד פי' כשאינו מתוך המגל דתוך המגל כבר כתב שהוא לקט אפילו מאחר היד אלא כשהוא מראש המגל ובדרך זה אפשר לתרץ קושיא אחריתי בדברי רבינו דקשיא טובא ש שהשמיט רבינו דין ראש היד וראש המגל דפליגו רבי ישמעאל ורבי עקיבא והלכה כרבי עקיבא ומה ראה רבינו שלא כתבו ובמה שכתבתי יש לומר כי רבינו סובר דאם היד או ראש המגל קאמר ומיירי דאיכא חד ראש וחד לאחר דאי חד ראש וחד תוך הא אמרינן ברישא דבחד תוך הוי לעניים אלא ודאי בחד ראש ואידך לאח' פליגי והלכה כרבי עקיבא מחברו וא"כ הוי לבעל הבי' שהוא מה שכתב רבינו לאחר היד או לאחר המגל פירוש שאידך ראש כאשר נתבאר והיינו פלוגתייהו וכדברי רבי עקיבא ולפי זה אי הוי ראש בתרווייהו אפשר דכיון ד דליכא דלאחר כלל הוי לעניים ונקט רבינו ברישא דנקילתיה תוך היד למשמע דוקא תוך היד הוי לעניים הא ראש היד לא משום דתוך בחדא הוי לעניים על ד דאיכא תרויהו ראש יד וראש מגל ואין שם לאחר והיינו דאצטריך לרבינו למנקט דין לאחר לאשמועינן דאי ליכא שום לאחר אלא שניהם ראש הוי לעניים דאי לאו הכי מרישא דרעך הוה משמע דין לאחר דוק ותשכח כנ"ל שטת רבינו •

ב' היה קוצר ביד בלא מגל וכו' פרק ר ראשית הגז רבי יוסי אומר אין לקט אלא הבא מחמת קציר ואמרו שם מודה רבי יוסי במידי דאורחיה דתניא אין לו אלא קוצר תולש מנין וכו' וכבר נזכר ופסק כרבי יוסי דהמוראי שקלי וטרו אליביה ומהכא איכא למידק על מה שכתב רבינו גבי ראשית הגז שפסק שם דלא כרבי יוסי שכת' דשותף את ארחנים חייב ולא דייקינן ליטנא דקרא וכאן פסק כר'

יוסי דדייקי' ליטנא דקרא וכמו שיתבאר בע"ה •

היה קוצר או תולש וכו' פ"ד ובספרי פרשת ק קדושים דרשו קצירך אין לקט אלא הבא מחמת קציר מכאן אמרו היה קוצר וכו' הכהו קוץ ונפל נגידו לארץ וכו'

ג' היה קוצר ונשארה וכו' פ"ה ובספרי פ' כי תבא דרשו לא תשוב לקחתו מ מכאן אמ"ר ישמעאל שבולת שבקציר וכו' ובירושלמי אי זו היא קמה במגלת את הקמה כהדא דתנינן שבולת שבקציר וכו' א"ר יוסי והוא שיהיה הקציר סובבה והוא שיהיה ראשה מגיע לקמה והוא שתהא יכולה ליקצר עם הקמה ע"כ פי' שיהא הקציר סובבה שאם מכל א' לא היה זרוע כלל הרי היא שכחה • וי"מ הקציר היינו קמה שעתידה ליקצר שצריך שתהיה קמה סובבת אותה ואז יועיל מה שהיא נקצרת עם הקמה להציל כן פי' הרא"ש ז"ל גם דין שתי שבלים נזכר שם בירושלמי כלשון ר רבינו •

ד' העמבולים שבקש וכו' פ"ב בתוספתא •

ה' הרוח שפזרה את העומרים וכו' פ"ה הרוח שפזרה את העומרים אומדין אותה כמה לקט היא ראויה לעשות רשב"ג אומר נותן לעניים כדי נפילה ע"כ והובאה ב במציעא פר' המקבל וסובר רבינו דרשב"ג לא בא לחלק אלא לומר שאין הדבר צריך אומד שכבר קצוב ועומד ונותן לעניים שיעור לקט הקצוב וכן פרש"י שם פרק המקבל ושם פירשו וכמה כדי נפילה ד' קבין לכור ואמרו שם עוד לכור זרע או לכור תבואה ופשטו מדרבי אבהו דלכור זרע קאמר ונכלל זה בדברי רבינו במה שכתב לכל בית כור ופי' בית כור היינו מקום זריעת כור ו ובלשון הזה ...יא שנויה בירושלמי דפרקי' רבי זעירא בעי קמי ר' אבהו ד' קבין לכור או ד' קבין לבית כור והיא בעיא דפרק המקבל דהתם נמי תפשיה דר' אבהו אמרו כה ועוד שאלו בפרק המקבל למפולת יד או ל למפולת שוורים פי' כי יותר זרע צריך כשזורעי' בשוורים ממה שצריך כשזורעין ביד ועלתה בתיק"ו • ורבי' לא פי' בזה דבר אפשר שהוא סובר שכיון שלא נפשטה אזלינן בתר פי בית כור הנז' בכל מקום שהוא במדה אלף א אמה אורך על ת"ק אמה רוחב לפי שיעור שקתים כחצר המשכן והיה ק' על נ' ולכך בירושלמי דפרקין לא הזכירו אותה בעיא לפי שסוברים שנכללה במה שאמר רבי אבהו לבית כור ושיעור בית כור ידוע ורבי' תפס דרך הירושלמי כיון שבתלמוד שלנו לא נפשטה הבעיא ולכך סתם ולא הוצר' לפרש • עוד אפשר לו' דכיון שסתם רבינו סובר דבכל מקום משערין לפי מנהגו כיון דלא אפשיטא והראשון הוא הנכון וכתב רבי' מפני שזה אונס כדי לתת טעם למה לא נאמר כל הנוגעות בארץ לעניים כדין הנזכר בסמוך וכאשר יתבאר •

הגהה
ואני הכותב דקדקתי בזה החשבון ואינו כך שבית כור שבורו ע"ה אלף אמ' וזה שאמר בבנים אלף אמה על ת"ק עולה כ כורו ת"ק אלף אמה דוק ותשכח

ו' לקט שנפל לארץ וכו' גם שם פ"ה גדיש שלא לוקט תחתיו כל הנוגע בארץ הרי הוא של עניים ע"כ ובירושלמי הכא את אומר א אומדים וכא את אומ' כל הנוגע בארץ רבי אבהו בשם רבי יוחנן קנס קנסו מפני שעבר והגדיש ע"ג ליקטן של עניים על כחן מזיד אפילו שוגג אפילו הטין על גבי

שעורין אפילו קרא לעניים ולא באו אפילו הגלישו א אחרים שלא מדעתו ע"כ פי' שכיון שקנסו אפילו היכא דלא צריך לקנוס בט' חטים ע"ג שעורי' שהרי הלקט ניכר ואין הפסד לעניים לא חלקו וא"ת דכיון דמדינא אינו לקט וחייב במעשרות איך משום קנס יהיה לקט ופטור מן המעשרות כבר תירצו בירושלמי דהפקר בית דין הפק' ויש כח ביד ב"ד להפקיר אפילו לעניים לבדן ואפילו ב"ה מודו בהא ועוד הביאו ראיה ממה שאם הוסיפו ב"ד אדם על השנה שביעית אפי' בטעות הוי תוס' אעפ"י שע"י כן נמצא שאותו אדם פטור מן ה המעשרות ומ"ש רבינו שספק מתנות עניים לעניים הכי איתא סו"פ ד' · ובירושלמי מנין שספק לקט לקט רבי שמואל בר נחמני בשם רבי יונתן עני ורש הצדיקו · ה הצדיקהו במתנותיו רשב"ל בש' בר קפר' לא תטה משפ' אביונך בריבו בריבו אין אתה מטהו אבל אתה מטהו במתנותיו א"ר יוחנן ומה היא מה ששנה לנו תעזוב הנח לפניהם משלך א"ר לא כתיב לגר ליתום ולאלמנה יהיה בין מן דידך בין מן דידיה הב ליה ע"כ ודרשות אלו בת"כ ובספרי ותפס רבינו דרבי יוחנן בשם ר' לתנא הוא ·

ח הצריך לרבץ את שלהו וכו' ירושלמי דפ"ה ותוספתא ספ"ב ומה שכתב ואם רבץ וכו' הוא לדעת רבי יהודה שם וכו' רבי' למדה מעידות או אולי במקום אחר מצא הדבר מבואר

ט זרעים הנמצאים בחורים וכו' פרק ד ותייתי לה בסוף פרק הזרוע חורי הנמלים שבתוך הקמה לב"ה ושלאחר הקוצרים העליונים לעניים והתחתונים לב"ה ר"מ אומר הכל לעניים שספק לקט לקט ע"כ ובירושלמי אמר ר' יהודה בשם ר' שמואל העליונים לעניים בלבנונית התחתונים לב"ה בירוקים ר"מ אומר הכל לעניי' שאי אפשר לגורן שתעקר בלא ירוקי' ע"כ ורבינו פסק כר"מ משום דהתם פרק הזרוע רמי מדר"מ שאמר ספק לקט לקט אשתם מתני' דמשמע דסברא ספק מתנות לקולא אע"ג דהא ת"ק דר"מ קתי כשתם מתני' משמע דקים ליה דהלכה כר"מ דספק לקט לקט אעפ"י שבתוספתא פי' שם ד דמדרבנן נמי פריך דעד כען לא פליגי אלא משום דסברי שמהתשב' שעברה הם אבל מודו שספ' לקט לקט אין כן דעת רבינו גם רש"י ז"ל אין סובר כן שכתב דפריך מר"מ משום דסתם מתני' כר"מ גם שם רבו ל לשנות אותה בשם יחיד דהיינו ר' יהודה בשם ר"מ כי היכי דלא תקבעי ואמרו אפילו לא תשנה אותה אלא בשם בן הלל והא טעמא קאמר לעני ולגר תעזוב הנח לפניהם וכו' מוכח דהלכתא היא גם בירושלמי שכתבתי למעלה מוכח דכולהו אמוראי ילפי מקראי שספ' לקט לקט ואעפ"י שמהירושלמי שכתבתי מר' יהודה בשם ר' שמואל משמע דרבנן נמי מודו שספק לקט לקט אלא דסבירא להו דירוקין משנה שעברה הם ור"מ סבר שאי אפשר לגורן שתעקר בלא ירוקין וא"כ אין מכל מה שכתבתי הכרח לפסוק כר"מ וכאשר כתבו בתוס' שם פרק הזרוע מ"מ דעת רבינו כלישנא דמתני' דקאמר ר"מ שספק לקט לקט מוכח דאפילו לרבנן מידי ספיקא לא נפיק אלא דאזלי ביה לקולא ור"מ אזיל לחומרא וזהו שנתן טעם שספק לקט משמע דרבנן לא ס סבירא להו הכי ולא קאמרי מפני שספק הוא דאם איתא דפלוגתייהו בהכי תלי הוה ליה לר"מ למימר גם מתה שרבו לשנות אותה בשם יחיד כי היכי דלא תקבע מתני' דהתם דסברה ספק מתנות לקולא מוכח ד

דמדר"מ לחוד הוא דמקשי' ורבנן פליגי וסברי ספק לקולא וכשטת רבי' ורש"י דוק ותשכח ·

שבולת של לקט וכו' פ"ה דפאה שבול' של לקט שנתערבה בגדיש מעשר ש שבולת א' ונותן לו וכתב שם רבינו במשנה ויקח שתי שבלים מן הגדיש ההוא ויקח א' מהן ויאמר אם תהיה שבולת הלקט טוב ואם אינה שבולת הלקט יהיו ה המעשרות המתחייבות לה בזאת השבולת האחרת ויתן הראשונה לעני והשניה לכהן עכ"ל ובירושלמי הקשו על זה ואם לומר שמא אותה נקבע בה המעשרות היא של לקט פי' ואין המעשרות קבועים בה ונמצא העני אוכל טבלים ותירצו א"ר יונה מביא שתי שבולים ואומ' אם לקט היא זו הרי יפה ואם לאו הרי מעשרותיה ה קבועים בזו ונותן לו את א' מהן ע"כ · וצריך ביאור ר' יונה מאי מתני ופי' הר"ש ז"ל דר' יונה סבר שמביא שתי שבולים מלבד אותה שנותן לעני דמה נפש' את' מהן טבל ודאי ונמצא אותה שנות' לעני מעשרותי' ממה נפשך על א' מהשתים דאין לנו אלא אחת ספק לקט ואחת ודאי טבל ומביא הראשונה ואומר אם לקט היא הרי יפה ואם לאו הרי מעשרותיה קבועים על השניה ומביא השניה ואומר אם לקט היא הרי מעשרות הראשונה קבועים בשלישית ואם טבל הוא כבר קבעתי מעשרות הראשונה עליה ונותן לעני הראשונה זה והשתים האחרות אין אנו יודעים אי זו מהן אשר בה המעשרו' קבועים ועדיין שאר הגדי' אין יכול לתקנו שניה ובי' שמא שבולת של לקט נשארו שם ונמצא מפריש מן ה הפטור על החיוב או מן החיוב על הפטור וא"ת ק"ל אין בילה לכך צריך לבקש פרנסה ממקום אחר לתקן הגדיש ומעשר על הגדיש חוץ משבולת א' דהיינו של לקט שמא היא בגדיש ונמצא אם מעשר על כל ה הגדיש מפריש מן החיוב על הפטור ומאכיל להם טבלים לכך לא יעשר אלא חוץ משבולת אחת ועדיין יש לחוש שמא כל הגדיש הוא חייב ושבולת של לקט היא כאותה הג' ונמצא בגדיש שבולת א' של טבל מעורבת בו לכך צריך ליקח ולתת השתי שבלים שהביא ויאמר אם שבול' של לקט בגדיש הרי תקנתי הכל ואם לא צריך כלום ואם אינה בגדיש אותה שבולת שלא הפרשתי עליה ממקום אחר מעשרותיה קבועים באחת מאלו השתים ותקשה על זה דכיון סוף סוף צריך לבקש פרנסה לגדיש ממקום אחר דאי אפשר בענין אחר כל טורח זה למה יביא מתחלה פרנסה ויאמר מעשר כל גדיש זה חוץ מ משבולת אחת של לקט שבו על טבל זה

ותירץ דבשעת הקציר אין כ"כ פרנסה מזומנת ועוד שהיה צריך להביא כאן כלי שיהיה מן המוקף ועוד שאי אפשר לכוין כל כך בעודו בשבולים ויהיה מרבה במעשרות ואי א אפשר לעשר מאומד והעניים באים כל שעה ליטול לקט שלהם ואין יכולין להמתין על זה והכי היא מזומנת לו שבולת אחת של ודאי טבל דהיינו מגדיש אחר לא היה צריך לכל זה אלא לוקח שבולת אחת מן הגדיש ואומר אם זו היא של לקט הרי טוב ואם לאו מעשרותיה ק קבועים בשבולת זו שהיא של טבל ודאי ונותן הראשונה לעני וכשבא לתקן אחר הגדיש יתקן חוץ משבולת אחת כאשר נתבאר ואח"כ מתנה אם שם שבולת של לקט הרי יפה ואם לאו הרי מעשרות אותה שבולת אחת שלא עשרתי עליה ממקום אחר מעשרותיה קבועים באותה שבולת ראשונה שהיא טבל ודאי ובזה לא היה צריך לב' שבלים ·

ואפשר שלזה כיון ר' יונה ז"ל בירו' וה"ק
מביא שתי שבלים כלו' וא' מ
מהשתים טבל ודאי כל זה כתב ר"ש ז"ל לתקן המשנה
גם הירוש' ולשון רבינו איני יודע ליישבו שכתב מביא
שתי שבליה וכו' מוכח מלשונו שאין שם אלא שתים לבד
ושתיהן ספק שהן מן הגדים וא"כ מה שהקשו בירושלמי
ואם לומר וכו' לא תירץ בה רבינו כלום וקשה מזה
שהוסיף רבי' וכתב וחוזר ומתנה כן על שבלת שניה
ותנאי שני זה איני יודע מהו ואיך יתנה ומה תועלת
בו ·

ועוד שכיון שחוזר ומתנה על השנייה הרי ה
הבנים שתיהן בספק מעשר וא"כ איך יתן
אחר כך האחת לעני והרי נותן לו ספק מעשר לכך אני
אומר מתוך הלוחק דחוזר ומתנה כן על שבולת שנייה
שכתב רבינו אינה האחת מהשתים שהפרוש תחלה אלא
שחוזר ולוקח עוד שלישית מן הגדים ומתנה גם עליה
ואותה שקבע בה המעשרות הראשונה אינו חוזר ו
ומתנה עליה דבר אלא משום דאיכא למיחש שמא היה
של לקט ונמצא שנתן לעני טבל כדברי הירושלמי לכך
חוזר ולוקח אחרת ומתנה גם עליה ולכך קרא אותה
שנייה דהיא שנייה לשל תנאי דמתנה עליה כאשר התנ'
על השניה שהניח וזהו חוזר ומתנה כן על שבולת שניה
כלומר כאשר התנה על אותה שקבע בה המעשרות ו
ומסתמא מן הגדים יקח אותה ויאמר אם הראשונה ל
לקט הרי יפה ואם היא טבל אם אותה האחרת גם כן
היתה טבל הרי יפה כי כבר תקנתי עליה אותה מ
הראשונה ואם היתה לקט הרי מעשרו' הראשונ' קבועים
בזאת השנייה וכאשר נתבאר בשטה ראשונה לר"ש ז"ל ·
א"נ דחוזר ומתנה כן על שבולת שנייה היינו השנייה
מהשתים שהפרים כפשטה דמילתא ומתנה עליה עם
שלישית שיקח קאמר וכאשר נתבא' שיאמר אם זאת היא
של טבל הרי יפה ואם היא לקט מעשרות הראשונה ק
קבועים בשלישית והכל עולה לדרך א' ונותן הראשונה
לעני ואעפ"י שרבינו כתב ונותן א' מהם לעני לא חש
לפרש ותפס לשון הירושלמי ומסתמא על הראשונה הוא
לומר כאשר נתבאר ·

עוד אפשר לדחוק דחוזר ומתנה כן על שבולת
שנייה היינו כמו שהתנה ממש על הרא'
שאמר אם זאת היא של לקט הרי יפה ואם היא טבל
הרי מעשרותיה קבועים כאותה שקבעתי בה מעשרות
הראשונה ועכשו יכול ליתן אחת מאלו השתים לעני אי
זו מהן שירצה מה נפשך ולא חיישינן שמא אותה ש
שקבע עליה המעשרות היא לקט כיון שהתנה על שתי'
תלי' דשל לקט באותן השתים היא או נשארה בגדים
כיון שיש שני רובי' לפנינו לתלות לא שבקי' להו ונתלה
לאותה שקבע המעשרות בה להחמיר אלא אדרבה ת
תולין אותה או בגדים או באותן השתים וסובר רבינו
שזו היא כוונת רבינו יונה בירושלמי שאמר מביא שתי
שבולים ואומר אם לקט היא הרי א לקט ואם לאו הרי
מעשרותיה קבועים בזו פי' כי על כל אחד מהשתיים
אומר הלשון הזה ופי' הרי מעשרותיה קבועים בזו ה
היינו בשבולת אחרת שיקח והשתא ניחא לשון ונותן
לו את א' מהן דהיינו כל אחד שירצה מאותן השתים
וזהו שבתחלה אמרו בירושלמי ונותן לו את הראשונה
וכדר' יונה שינו ואמרו ונותן לו את אחת מהן ובזה ש
שכתבתי יתיישב לשון ר' יונה דאלו למה שכתב ר"ש ז"ל
שעיקר חסר מן הספר ותקון הגדים לא חשש רבינו ל
לבארו כיון שלא הוזכר בירושלמי ותמילא שמעינן לה

ועדיין לשון רבינו לחוק גם לפי דרך זה וצ"ע עוד ·

י"א לא ישכור אדם וכו' גם שם פ"ה והטע'
דכיון שעל מנת כן שכרו ודאי ש
שהפחית לו משכרו ונמצא מוכר את הלקט או פורע
שכירות בלקט · אבל האריסין וכו' תוספ' פרק ג'
האריסי' והחבירין והמוכר קמתו לקצור מלקט בנו א
אחריו ע"כ וכך מצאתי בספרי רבינו המוגהים

והמוכר קמתו לחברו וכולי ויש לפוטל וכו'
פ"ק דמציעא בריתא מחלוקת רבי
יוסי וחכמים ופסק שמואל כרבי יוסי ולא אמרינן כיון
שאביו יש לו חלק בשדה הרי הוא כעשיר וחייב בלקט
כדדרשינן מלא תלקט לעני להזהיר עני על שלו כ
כאשר יתבאר ואין בנו מלקט אחריו למה שהוא לוקט
לאביו הוא כזוכה דקטן אין לו זכיה ולא אמרינן ד
דעניים נופייהו מסחי דעתייהו כיון שיודעין שזה יש
לו בן ודאי שבנו ילקט והיא כשדה שהלכו בה הנמושות
או שעשו כאן הקטן את שאינו זוכה כזוכה דעניים
ניחא להו בהני כי היכי דכי ליתגרו אינהו ילקטו ב
בניהם אחריהם ומכאן אנו למדין דלא' בבנו קטן
הסמוך על שולחנו מיירו ופשוט הוא דהא אשתו סמוכה
על שולחנו היא ולו היא זוכה ומ"מ דוקא בנו או אשתו
מלקטין אחריו אבל הוא עצמו לא כיון שהשדה ברשותו
ועוד יתבאר בע"ה ·

י"ב מי שאינו מניח וכו' פ"ה דפאה ופ"ק
דגיטין אמר לא תלקט לעני לא
תלקט לו לעני ובספרי אמרו לא תלקט לעני שלא יש יע
לעני ·

י"ג ואסור לאדם וכו' פ"ק דמציעא אמרו
וכי מותר מותר לאדם להרביץ
וכו' · היו שם עניים וכו' נראה דבעניי ישראל שאינם
ראויים לא חשו ב"ד כ"כ לדרכי שלום גם אין שייך כ"כ
דרכי שלום כמו בעניי גוים ולכך אמרו כאן אם יכול
למחות מוחה ואם אינו יכול אלא בקטטה או חששו ל
לדרכי שלום וגבי גוים אמרו אין מוחין ומשמע אפילו
ביכול והיינו משום איבה · א"נ דהתם נמי באינו
יכול למחות אלא בקטטה אבל אם יכול למחות שלא
בקטטה מוחה · א"נ דהתם כשבאו עם עניי ישראל
וכשמוחה בהם ומניח עניי ישראל איכא איבה והכא
כשבאו לבדן דלא מחזי איבה כולי האי ועוד יתבאר
זה בע"ה ·

י"ד המפקיר את הלקט וכו' תמורה פר' אין
מערימין והטעם העלו דדברי
הרב באמר הקב"ה שיהיה לקט ודברי התלמיד דברי מי
שומעין ופי' מפקיר את הלקט שרוצה שיהי' גם לעשירי'
כדין הפקר ולא לעניים בלבד כדין לקט

ט"ו אי זהו פרט וכו' פ"ו ופ"ז ·

י"ו היה בוצר ומשליך לארץ
וכו' ירוש' פ"ו תניא רבי חייא תני
אשכול או אשכול שלם פרט והתני שני גרגרי' פרט רבי
אמי בשם ר' חייא בבוצר ומניח תחת הגפן וכו' ע"כ
ובודאי לאשכול שלם לאו דוקא שלם ממש דא"כ הכל
פרט ולא תני אשכול אלא אפילו יותר מחצי והוא שקרא
רבי חייא אשכול שלם או אפשר שפירושו שנראה כאשכו'
שלם א"נ אפשר לאשכול שלם שנפרט קאמר דכיון שנפר'
אפילו שנפרט כלו הרי הוא פרט ואין אומרי' בזה שלשה
גרגרים אינם פרט וגם זה נכון ·

המניח את הכל כלה וכו' פ"ז ובירו' אמרו
שני טעמי' או משום דלקט בנסירתו

קלש והרי הוא גוזל ממש את העניים או משום שגורם שלא יפול לארץ ולאו גוזל ממש קאמר:

י"ז אי זו היא עוללות פ"ז וכתב ר"ש ז"ל כ כספסיגין שוכבין זה על זה כמשוי שעל כתפו של אדם נקרא כתף אבל מפוזרים בשדרה אין כאן כתף ונטף הם גרגרים של ענבים המחוברים בשדרה עצמה מלמטה בסופה שתלויים שם ענבים ה הרבה ועל שם שענביו תלוים למטה קרוי נטף. א"נ על שענביו נוטפים זה על זה למעוטי מפוזרות ע"כ והוא פירוש רבינו אעפ"י שבמשנה לא נראה כן כוונתו כאן ביאר הדברים והוא מוכרח ע"פ הירושלמי והתוס' ופי' ספק היינו שהענבים שוכבות זו על זו קצת ואינם לא מעוכות ולא מפוזרות לגמרי ויש להסתפק אם יקראו מעוכות או מפוזרות לגמרי ויש להסתפק אם יקראו מעוכות או מפוזרות ואם אין פירושו כן איני יודע איך שייך ספק בזה גם לפי זה לא שייך ספק בכתף אלא בנטף לבד ואין לפרש שתנא עוללות בגת והוא מסתפ' אם נטלו הספיגין אחר בצירה אם לאו דלישנא לא משמע הכי גם הירושלמי שבסוף הפרק דבן לוי שנתנו לו מעשר טבל וכו' מוכח כן וכן כתב גם ר"ש ז"ל

י"ז אי זהו כתף וכו' ירושלמי ותוספתא: והוא שיהו כל הענבים שבעוללות כ נוגעות וכו' פי' דאז הוא לעניים כ"א עוללים ואם לאו הוא לב"ה. ובהגהות א"מ לא כן הסוגיא בגמרא שהרי הקשו על זה והא מ"ר חייא מעשה שקלו עוללות אחת בכפרי שבעה לטרין אלמא לענין פטור איתמר שאף על פי שאין לה לא כתף ולא נטף אם גדול שלא יכנסו כל ענביו בפס ידו אינו לעניים ועל זה הקשו א"כ איך היה שקלו עוללת אחת ז' ליטרין וחזרו ואמרו שאם נתנו ע"ג טבלא שיהיו כולן נוגעות בטבלא שהם מ מעטין וכולן יורדים ונוגעין בה וכשהן מרובין אי אפשר שיגעו כולן מפני שהן מרובין ע"כ

ומה שכתב אלמא לענין פטור אתמר לא ידעתי מה בא למעט דודאי לענין פטור הוא וכוונתו נראה שהוא מפרש דבתחלה אמרו פס ידו כלומר שיהיה קטן שיפלנו פס ידו והקשו על זה מעוללו' שבצפורי והעלו שהכוונה הוא שיהיו מפוזרי' לא מעוכין אלא שאם יניחנו על טבלא יגיעו כל הענבים בטבלא אפילו שיהיה גדול כמה וא"כ איך רבי' תפס מה שאמרו בתחלה ודעת רבי' הוא שהוא סובר כי מה שאמר רבי חנינא בסוף שיהיו נוגעות בטבלא אינו סותר מה ש שאמר ר' בא בשם ר' יהודה תחלה שיהיו נוגעות בפס ידו אלא שהמקשה היה טועה בפי' מה שאמרו והוא שיהיו נוגעות בפס ידו והיה סבור לבדוקא נקט פס ידו דלענין גדולו' וקטנות נאמרה ולו' שיפיל פס ידו את כל האשכול ולכך הקשה מעוללת דצפורי דודאי לא היה נכנס כלו בפס ידו ופירשו לו דלענין מעוכין ומפוזרין נאמר' שאם יניחנו על פס ידו יגעו כולן בפס ידו ואם הוא גדול כל שיניחנו על הטבלא שיהיו כל ענביו נ נוגעות בטבלא דלא ולא חדא היא אלא דרבי חנינא איירי באותו אשכול של צפורי שהקשו לו ממנו ורבי בא איירי באשכול קטן כסתם עוללות ובהכי נקטיה נמי רבינו שהוא המכוון וזהו שכתב רבינו שיהו כל הענבים שבעוללת ואם כוונתו לומר שיהיה קטן שיכולנו פס ידו מה לי להזכיר ענבים היה לו לומר והוא שתהא כל העוללת ועוד שלא היה לו לומר נוגעים אלא נכנסים בפס ידו מדנקט נוגעות משמע שכוונתו לתלות הדבר במפוזרות כמסקנא דירושלמי ומאשכול קטן אתה דן לגדול שאם יניחנו על טבלא שיגיעו כל הענבי' בטבל' וכבר אפשר דגם באשכול גדול שייך פס ידו שבכל מקו' שיניח האשכול על פס ידו יגעו על אותם ענבים בפס ידו ובירושלמי נקט טבלא דליכא למטעי בה כנ"ל כוונ' רבי' ושטתו בירושלמי: ור"ש פי' הירושלמי בדרך אחרת דקאי על מתני' דעוללת שבארכובה שרחוקין מן האשכול שיעור טבלא או פס ידו וצ"ע ליישב כל הירושלמי לפי דרכו והיא גם שטת הרא"ש:

י"ט ואין בעל הבית וכו' זה מבואר ממה שכתבתי בדין הפאה ומן הכתו' אומר כי תבצור כרמך לא תעולל אחריך לגר ליתום ולאלמנה יהיה:

וגרגיר יחידי הרי הוא עוללת וכו' שם פ"ז גרגיר יחידי רבי יהודה אומר א אשכול וחכמים אומרי' עוללת ואמרו בירושלמי מ"ט דר' יהודה דכתיב ונשאר בו עוללו' שנים שלשה גרגרי' וכו' יותר מכן אשכול ע"כ ופירשו בו אשכול שכל ענביו מחוברים בשדרה ואין לו פסיגין וסבר ר' יהודה דאם יש בו יותר מג' גרגרים אינו עוללות מהאי קרא ופי' דחוק הוא מאד וקשיא עלה טובא חדא איך אפשר ל' דעיקר פלוגתייהו חסר מן הספר דהו"ל למתני גרגיר יחידי ויש בו ענבים הרבה דפלוגתייהו בהכי הוא ותו שאם אין בו לא כתף ולא נטף למה יהיה אשכול לדע' ר' יהודה וכי פליג אסתם מתני' דכל שאין לו לא כתף ולא נטף הוי עוללת דסתמא תנא להו:

והו לרבנן דאמרי עוללת אי מיירי כשענביו נוטפות ומעוכין למה יהיה עוללת דאפי' אם אין בו כתף אם יש בו נטף הרי זה לבעל הבית ואי במפוזרות היה לו לתנא לפרש ומה שכתב בזה ר"ש אינו מספיק ועוד יש קושיות אחרות ובודאי שאם רבינו היה דעתו לפרש גרגיר יחידי כן לא היה סותם כל כך לכן נראה לדעת רבינו לפרש המשנה כפשטה דמיירי באשכול שאין בו אלא גרגיר א' לבד ור' יהודה סבר שהוא לבעל הבית לפי שאין קרוי עוללת אלא כשיש בו לפחות שנים או ג' גרגרים דשייך ביה נטף אבל גרגיר יחיד אינו עוללת ומסמיך ליה בירו' אקרא דכתיב ע עוללות שנים שלשה גרגרים משמע דפחות מכן לא שייך ביה עוללת ומה שאמרו בירושלמי יותר מכן ה"ק אם לקה האשכול עד שנשאר בו שנים ג' גרגרים שייך ביה עוללת אבל אם לקה יותר מכן דהיינו שלא נשאר אלא גרגיר אחד תקנתו קלקלתו ולא שייך ביה עוללת דהא לא כתיב גרגיר או שנים ואם תעיין בירושלמי תראה כי מה שפירשתי הוא נכון כי שם הביאו סמוך לזה כמה מעשיות דמיירו בלקה העולם והגפני' וקרא נמי בהכי מיירי דקאמר ונשאר בו וכו' דוק ותשכח:

ך' זמורה שהיה בה אשכול וכו' גם שם ופי' נקרנת נחתכת כמו קרן ש מצפון וארכובה הם הארכובות שיש בזמורות וכיון ש שנחתכת עם האשכול הרי היא כחלק מן האשכול ו ואינה לעניים:

כ"א כרם שכולו עוללות וכו' גם שם פ"ז פלוגתא דר' אליעזר ור' עקי' דרבי אליעזר דריש כי תבצור לא תעולל אם אין בציר אין עוללות ורבי עקיבא דריש וכרמך לא תעולל אפי' כל הכרם עוללות וכי תבצור לא תעולל דרים מיניה ר' עקיבא דאין לעניים דבר קודם הבציר. ויודע שהלכה כרבי עקיבא מחברו:

אין הפרט וכו' פרק הזורע ל' מתנות בכרם וכו' והיא בתוספתא פ"ב והקשו בתוס' אמאי לא ילפינן פרט בזית מג"ש לא תחריך דבשלמא עוללת לא שייך אלא בכרם אבל פרט אמאי לא והעלו בצ"ע · ואפשר לדרש' וכרמך לא תעולל ופר' כרמך לא תלקט אין פרט אלא במקום שיש עוללות א"נ דכרמך שני מיותר דכבר כתב וכרמך לא תעולל ה"ל למכתב ופרטו לא תלקט כרמך אמאי כתביה למעוטי דאין פרט אלא בכרם ·

כ"ב אין העניים זוכים כבר נתבאר זה ושיעור הג' אשכלות נתבאר בירושלמי פ"ז

כ"ג המקדיש כרמו וכו גם שם פ"ז ופסק כרבי יוסי לאמר יתנו שכר גדולם להקדש ובירושלמי את"ר יוחנן מעשה היה והורו כר' יוסי ונראה שזהו דוקא כשהקדיש הכרם אבל אם הקדיש הענבים ולא הקרקע אין צריך ליתן שכר גדולם דבקרקע הדיוט גדלו · ואפשר עוד לאוי אם הקדיש עד שלא נולדו העוללות · העוללות לעניים ואמרינן בכי הא אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו כיון שהקרקע הוא של הדיוט והכא שאני כיון שגדלו בקרק' של הקדש אין לעניים וכן מוכח בתוס' פ"ג ·

כ"ד הזומר את הגפן וכו' זה פי' רבי' על משנת המידל בגפנים כשם שהוא מידל בשלו כך הוא מידל בשל אחרים והיא גם שם פ"ז ·

כ"ה גוי שמכר כרמו כו' תוס' פ"ג גוי שמכר כרמו לישראל לבצור חייב בעוללו' וישראל שמכר כרמו לגוי לבציר פטור מן העוללות ופי' כשהמכר חל במחובר והלוקח הוא הבוצר שאין לעניים אלא בשעת בצירה וזהו שמכר כרמו לבצור · אבל אם מכר פירות כרמו שאין המכר חל עד שיבצור הוי איפכא דבתר בצירה אזלינן ·

ישראל וגוי וכו' גם שם בתוס' והוכחה פ' ראשית הגז וביאור הענין אם ניכר חלק הישראל כל עוללות שיהיה בו יניחהו לעניי' ואם אין חלק הישראל ניכר כשיחלקו האשכולות כל עוללות שימצא בחלקו יתן אותו לעניים ולקט ופרט ושכחה אפשר לחצי מה שנפרט ומה שנפל ומה שנשכח לעניים וחציו לגוי ·

כ"ו בן לוי שנתנו לו וכו' תוספת' פ"ג בן לוי שנתנו לו ענבים והין בהם עוללות אין חוששין שמא של עניים הם ע"כ · ובהשגות א"א בתוספת' לא אמרו כן אלא אינו חושש שמא של עניים הם ואמרו בירוש' שעושה אותן תרומה על מקום אחר והקשו ולא של עניים הם ר' אבין אמר אימור מן הנקרצות עם האשכול ע"כ · וכוונתו שהוא סובר כיון שבתוס' אמרו אינו חושש וכו' משמע שאין אנו צריכין לידע שהם נקרצות עם האשכול אלא מסתמא תולה שמן הנקרצות עם האשכול הם דלאחזוקי אינשי ברשיעי לא מחזקינן וסומך על זה אפילו לעשותם תרומה על מקום אחר ואילו מדברי רבינו נראה שאין תולין בנקרצות עם האשכול אלא מסתמא נותנן לעניים אא"כ יודע שהם נקרצות עם האשכול ובודאי כי התוס' והירוש' מוכחי כדברי הר"א דקאמר סתמא אינו חושש שמא של עניים הם ועושה אותם תרומה על מקו' אחר ועליה א"ר אבין אני אומר מן הנקרצות וכו' כי כן היא הגרסא בספרים שלנו מוכח ודאי דתלינן לקולא ואפשר שרבינו גורס א"ר אבין בנקרצות עם האשכול אלא דאכתי קשה אי בידוע שנקרץ עם האשכול מאי קמ"ל פשיטא דהא של בעל הבית הם ולמה לא יעשה אותם תרומה על מקום אחר ואפשר לדחוק דקא קמ"ל דלא גזרינן נקרץ אטו אינו נקרץ שהרואה אינו יודע שנקרץ ועדיף טפי לפרושי הכי משנאמר דתלי' להקל ויעשה אותה תרומה מן הספק דאפשר שבטעות נתנו אותו לו ולמה נקל בכך

עוד אני אומר דאפשר שגם דעת רבינו דתלינן לקולא ומן הסתם עושה אותם תרומה ורבינו מיירי בעוללות שניכר בו שאינו נקרץ כי אפשר להכירו בצורתו ומה שכתב ואם נקרצת עם האשכול ה"ק ואם אפשר שנקרצת עם האשכול עושה אותם תרומה דתלי' להקל אפילו שאינו נודע בבירור עוד אפשר לומר דתרתי בעינן כדי שיהיה לבעל הבית חדא שיהיה נקרץ וגם שיהיה בארכובה דאז נגרר אחר האשכול והכא אם נקרץ תלי' שהיה בארכובה ועושה אותו תרומה אעפ"י שאין אנו יודעי' אם היה בארכובה אלא שאין זה נשמע דודאי נראה דמאי דנקט עוללות שבארכובה אורחא דמילתא נקט דאז הוא דרך שנקרץ עם האשכול וכולה מלתא בנקרץ תליא ותפס אחת משתי לשונות השונים כנ"ל ·

כ"ז מי שהיו לו חמש גפנים וכו' פ"ק דביצ' ותוס' דמעשרות פרק בתרא ובירו' דפאה פ"ג גרסינן רבי חייא בשם ר' יוחנן המלקט שבלי' לעסתו אפי' כל שהוא פטור מן הפאה א"ר יוסי והוא ששייר והתני היו לו חמש גפנים והוא בוצרן ומכניסן לתוך ביתו פטור מן הפרט ומן העוללות ומן הרבעי וחייב ב[illegible] פי' ומשמע אפילו לא שייר דבוצרן ומכניסן קתני וקשיא לרבי יוסי ומשני כאן בגמורות כאן בשאינן גמורות א"ר יוסי אפילו תימא כאן וכאן בגמורות או כאן וכאן בשאינן גמורות תמן כשבקש לאכול ענבים ברם הכא כשבקש לעשותם יין הדא ילפא מן ההיא וההיא ילפא מן הדא הדא ילפא מן ההיא שאם בקש לאכלן מלילות אפילו לא שייר וההיא ילפא מן הדא שאם בקש לעשותם יין והוא ששייר ע"כ הסוגי' בירושלמי · הכלל היוצא מכאן דלעסתו דמי לעשותם יין ומלילות דמי לאכלן ענבים ורבינו דקדק בדבריו וכתב במשנה פ"ב דין הקוטף מלילו' ופטר גם מן הפאה ומתנו נלמוד לכרם שבוצר לאכול ענבים דשוים הם וכאן לא בא אלא לכרם שחייב בעוללות גם לפטור מן הרבעי דלא שייכי בתבואה וליכא דבריתא נקט ובזה נסתלקה ההשגה הכתובה כאן על פטור מן הפרט ·

א"א ומן הפאה ע"כ והדבר מבורר שזהו מה שכו' פ"ב כאשר כתבתי וכתב עוד רבינו כאן ואם בצרן לעשות יין וכו' ומינה לחכין לעסתו ולכך כתב לעיל מליכות כמעיטי לעסתו וכתב גבי מלילות אפי' עשה כן כל שהו כאשר אמרו בירו' הדא ילפא מן ההיא שאם בקש לאכול מלילות אפילו לא שיי' וכן כאן גבי לאכלן ענבים אפילו בצר כולן ולא שייר דבר פטור וגבי לעשותם יין כתב רבינו חייב אלא א"כ שייר כאשר אמרו בירושלמי וההיא ילפא מן הדא שאם בקש לעשותם יין והוא ששייר דאז פטור אבל אם לא שייר חייב והוא מה שאמר רבי יוסי על שבלים לעסתו דפטור ואמר עלה והוא ששייר דיין ועיסה חד דינא אית להו וזו למדה מזו ומעתה מה שכתוב בהשגות על אלא א"כ שייר תמנתן ·

א״א לא כן הסוגיא אלא הייב בכל אן. על פי שפירש ע״כ איני יודע מה היא סוגיא זו שכתב ללשון רבי׳ הוא כסוגית הירושלמי בלי שום שינוי ונמוקו עמו ודברי הר״א ז״ע ׃ וממה שכתבתי יתברר לך כי מה שפטר רבי׳ בפ״ב בקוטף מלילות לא משום קוטף פטר ולפסוק כרבי יוסי דבעי׳ קוצר דוקא אלא דלמלילות קוטף קרי ליה דקוצר נקרא כשהוא לעיסתו ודבת א׳ כל השדה אבל למלילות שהוא מעט מעט כאשר נתבאר שם מן התוס׳ קוטף נקרא וכבר כתבתי זה שם גם בתחלת פרק זה ועוד אכתוב בזה בהלכות בכורים ושאר מתנות שבגבולים בס״ד ׃

פרק חמישי

א העומר ששכחוהו פועלים וכו׳ פ״ה דפאה ובירושלמי ר״ש ברבי יהודה משום ר״ש אומר אפילו אחרים שעברו וראו עומר ששכחוהו פועלי׳ ולא שכחו בעל הבית אינו שכחה עד שישכחהו כל אדם ע״כ ׃ ונראה דרבינו גורס בדר״ש שכחוהו פועלים ושכחו בעל הבית אינו שכחה עד ש ששכחהו כל אדם והוא מה שכתב רבינו שכחוהו אלו ואלו והיו שם אחרים עוברים וכו׳ והיא גרסא מוכרחת דאי לא שכחו בעל הבית למה לי אחרים עוברים הא כיון שלא שכחו בעל הבית אינו שכחה ור״ש לא פליג את״ק ולא ת״ק פליג אדר״ש ור״ש כתב דגרסינן ולא שכחו בעל הבי׳ דאי גרסינן ושכחו מה נפשך אם שכחו בעיר הא אמרי׳ בסיפא דלא הוי שכחה לר״ש דכתיב בשדה ושכחת ולא בעיר ושכחת ואי בשדה ואפילו לא שכחו בעל הבית חשיב ליה שכחה לגזרת הכתוב היא כדמקשי׳ פ״ק דמציעא ודילמא גזרת הכתוב היא וליה ליה הא דאמר רב אשי התם יהיה לרבות שכחת העיר ע״כ אבל לדעת רבינו דגרסי׳ ע״כ ושכחו ב״ה דאי לא למה לן אחרים עוברים כאשר כתבתי וסיפא לא קשי׳ דמאי דמפליג ר״ש בין עיר לשדה היינו כשאין שם ע עוברים ושבים ומיירי כשחזר ושכחו בעל הבית ולכך אפילו אמר עומר שבמקום פלוני פועלים שכחוהו וכולי קאמר ר״ש דבשדה הוי שכחה ובעיר לא הוי שכח׳ אפי׳ חזר ושכחו כיון שלא היה שכוח מעיקרו ופ״ק דבבא מציעא מסקי׳ אפכא דבשדה שכוח מעיקרו הוי שכחה זכור ולבסוף שכוח לא הוי שכחה אבל בעיר אפילו זכור ולבסוף שכוח הוי שכחה וכאשר כתב רבי׳ בסמוך ונראה דההיא דר״ש דירו׳ היא גופה בריתא דמייתי בפ״ק דמציעא דקס״ד דבשדה הוי שכחה טפי מבעיר ומתרצי׳ לה דאפכא תני כאשר כתבתי ופריך התם ו ודילמא גזרת הכתוב דבשדה ליהוי שכחה ובעיר לא הוי שכחה ומסיק רב אשי אמר קרא יהיה לרבות שכחת העיר ואפילו לאו היא גופה אנן צריכין לתרצה כמו שתרצו ההיא דגמרין למ״ש והמהני מרבי׳ משום כיון דההיא סברא דגזרת הכתיב בדרך דילמא אתמרא והדחייא נוקרא למה לן לתלות בוקי סריקי בדר״ש אא ולאי דהיא היא מה שתרצו בגמרין או דמתרצי׳ כההיא דגמרין ובירושלמי לא דייקו בה ולא מפני זה נאמר דר״ש סבר דגזרת הכתוב היא ולא כמסקנא דגמרא ועוד דבירושלמי אמר שמואל על ההיא דר״ש וכן לענין שכיחה ובפ״ק דמציעא קאמר שמואל גופיה עלה ד דמתני׳ דתנן התם זכתה לו שדהו והוא שעומד בצד שדהו והשתא נהבריייתא במה שמתרן אותה דבשדה אינו שכחה דזכת׳ לו שדהו כיון שעומ׳ שם אבל כשעומ׳ בעיר הוי שכחת דכיון שאינו עומד בצד שדהו לא זכת׳ לו א״כ ע״כ מאי דאמר שמואל בירושלמי וכן לענין מציאה לא אתי אלא אפכינן לה כאשר נתבאר דאי ל לההיא סברא דגזרת הכתוב דבשדה הוי שכחה טפי מעיר לא שייך עלה וכן לענין מציאה דאדרבה איפכא הוא דאי עומד בצד שדהו זכתה לו שדהו אלא ודאי כדכתיבנא דכל סוגיא דפ״ק דמציע׳ ובריתא היא דר״ש ומיירי ר״ש בשלא ראו אותה אחרים העוברים ושבים וה״ג לה בתוספתא פ״ג בעל הבית שהיה עומד בעיר ואמר וכו׳ הרי זו שכחה היה עומד בשדה וכו׳ אינה שכחה ר״ש בן יהודה אומר משום רבי שמעון אפילו א אחרים עוברים וראו עומר ששכחוהו פועלים אינו שכח׳ עד שישכחהו כל אדם ע״כ ובודאי כשאין שם בעל ה הבית או אם הוא שם גם הוא שכחו כגרסת רבינו הרי לך בפי׳ דר״ש בן יהודה סבר לטפי הוי שכחה בעיר מבשדה וכמסקנא דרב אשי דשניהם אוחזין והאי דירו׳ לא דייקא ולא נחות התם לתרוצ׳ כאשר נתבאר ומעת׳ שטת רבינו וגרסתו ברישא היא היא הנכונה ומוכרחת

ואפי׳ עומר הטמון וכו׳ בספרי דריש שכך לרבות הטמונים ומייתי לה בסוטה פר׳ עגלה ערופה ואע״ג דבדוכתיה אחריני דרשי שדה פרט לטמון כבר תרצו שם בגמרא דהכא מענייניה דקרא דכיון דכתי׳ קציר מבמוצ דוקא בגלוי דומיא דקצי׳ אתא שכך לרבות טמון

ב׳ היה בעל השדה בעיר וכו׳ כבר נתבאר הדין והטעם וכתב בתוס׳ דזכור ולבסוף שכוח היינו שזכור בשעה שמתחלת השכחה ד דהיינו בעת ששכחוה פועלים אבל מה שזכור קודם ב בשעת זבירת הפועלים אין זה קרוי זכור דא״כ לא תהא שכחה לעולם שבשיהיה בשדה יאמר אני זוכר הכל ואין שם עוד שכחה ע״כ ובודאי כי כל זה מדבר בחזר ושכחו דאי לא חזר ושכחו ודאי דלא הוי שכחה לא בעיר ולא בשדה כאשר נתבאר ׃

ג׳ עמדו העניים בפניו וכו׳ פ״ה דפאה ויתבאר בסמוך ודין עומר ש שהחזיק בו להוליכו לעיר פ״ו עומר שהחזי׳ בו להוליכו לעיר ושכחו מודים שאינו שכחה ויתבאר בההיא דסוט׳ שנזכיר בסמוך ודין מניחו סמוך לגפה ולגדיש וכו׳ גם שם מחלוקת ב״ש וב״ה וידוע דהלכה כב״ה ובירוש׳ א״ר אלעאי שאלתי את רבי יהושע באלו עומרים חלוקים ב״ש וב״ה וכו׳ עד וכשבאתי לפני רבי אליעזר אמר לי לא נחלקו על העומר שהוא סמוך לגפה שהוא שכחה על מה נחלקו על עומר שנטלו ונתנו בצד הגפה וכשבאתי והרצתי הדברים לפני ר׳ אלעזר בן עזריה אמר לי הן הדברים שנאמרו למשה בחורב ע״כ וזהו מה שכתב רבי׳ אם נטלו ממקום למקום ואעפ״י שבתוס׳ נשנית בלשון אחרת לשון האמור בירושלמי הוא עיקר ובתוס׳ יש ט טעות סופר עיין בה ׃

ד׳ נטל עומר להוליכו וכולי פרק עגלה ערופה גרסינן ת״ש עומר שהחזיק בו להוליכו לעיר ונתנו על גבי חברו ושכחו התחתון שכחה והעליון אינו שכחה ר״ש בן יהודה אומר שניהם אינם שכחה התחתון מפני שהוא טמון והעליון מפני שהוא נף פירוש שהוא על גב אחר ואינו על גבי קרקע והכתוב אמ׳ בשדה ונדחה טעם זה והעלו שהטעם הוא שכיון שהחזיק בו להוליכו לעיר זכה בו והקשו א״ה מ מאי איריא על גב חברו אפילו ע״ג קרקע נמי ותירצו אין ה״נ וע״ג חברו נמי׳ תחתון והקשו והא מפני שהוא

פא קתני ותירצו מפני שהוא כלף פי' כאלו הוא עדיין בידו ולעולם לגבי עליון אין הפרש בין ע"ג חברו לע"ג קרקע וזהו שכתב רבינו למעלה שהחזיק בו להוליכו לעיר והניחו בשדה ומה שכתב רבי' שאם זוכר את ה העליון אין התחתון שכחה הוזכר בירו' פ"ה על דמתני' דחפוהו בקש אינה שכחה א"ר יונה בזוכר את הקשין וכאשר כתב רבינו למעלה ואמרו שם אתיא דרבי יונה בר' זעירא כמה דמר ר' זעירא והוא שזוכר את העליון כן אמר רבי יונה והוא שזוכר את הקשין וכו' בירושלמי הביאו כ"א ופי' ההיא דר"ש דסוטה שאמר התחתון אינו שכחה מפני שהוא טמון ואמר עלה רבי זעירא והוא שזוכר את העליון ואמרו שם אתיא דרבי זעירא כרבי יונה וכו' ומעתה כיון שבירוש' תלו דר' יונה כר' זעירא ודר' זעירא כר' יונה א"כ ע"כ כי היכי דהריא דר' יונה נקטי' כוותיה דר' זעירא נמי נקטינן כוותיה:

ובהשגות א"א הסוגיא שאמרה בזוכר לעליון לא נאמרה אלא שיבא דר"ש דאמר התחתון אינו שכחה מפני שהוא מכוסה ואמר רבי זעירא דוקא בזוכר לעליון שהוא במכוסה בבגדים או בלבנים שאין עליהם תורת שכחה והוי טמון אבל אם לא זכרו אעפ"י שהוא עצמו אינו שכחה שכבר החזיק בו להוליכו לעיר אעפ"י כן הוי התחתון שכחה מפני שהוא מין במינו ולא הוי כטמון ע"כ וקשי' לי דא"כ מתניתין דחפוהו בקש אינו שכחה אתיא כרבי שמעון ולא כהלכתא דבירושלמי תלו זה בזה ותו דרבי זעירא איכפל לאשמועינן דלא כהלכתא על כן אני אומר בדעת רבינו או שנאמר דכיון דמתני' דחפוהו בקש כר"ש ור' זעירא איירי אליביה כותיה קי"ל וכסתם מתניתין וכדרבי יונה דהא בהא תליא או שרבי מפרש דברי רבי זעירא דה"ק והוא שזוכר את העליון כלומר אז יהיו דברי ר"ש מתקיים דאז התחתון אינו שכחה ורבנן דפליגי עליה באינו זוכר העליון פליגי אבל ב בזוכר מודו דתחתון אינו שכחה וכמתני' דחפוהו בקש ונמצא לפי דרך זה שלדברי רבי הם לדברי רבנן וכוותיהו פסק וכרבי זעירא דירושלמי ואתי שפיר עם אותה ד דחפוהו בקש ודר' יונה שכתבה רבינו והיא שטה נכונה ומוכרחת שלא להוציא סתם משנה מהלכה ולאוקימה כיחידאה כנ"ל:

ה' עפו עמרים ברוח וכו' סוטה פרק עגלה ערופה וביאורה שהרוח הוליכתן והניחתן בקרקע חבירו וכו':

ו' הנוטל עומר ראשון ושני וכו' ירוש' פ"ה אית תנויי תני נטל את ה החמישי רביעי שכחה ואית תנויי תני שהה כדי ליטול החמשי רביעי שכחה והעמידו האחת כשיש שם ששי ו והאחת כשאין שם ששי כדברי רבינו:

עדה שעומריה וכו' תוספתא פ"ג כתבה ר"ש פ"ו:

ח' הלוף והשום וכו' פ"ק דפאה מחלוקת רבי יהודה וחכמים דרבי יהודה פוטר טמון ופר' עגלה ערופ' נתבאר מחלוקת זה שנחלקו דרבנן מחייבי טמון ורבי יהוד' פוטר ובירוש' פירשו שדרך בגלוי למעט טמון קצירך בגלוי למעט טמון אין מיעו' אחר מיעוט אלא לרבות ואצטריך הא דליף דלא תימא מאי דמחייבי רבנן בטמון היינו מין שדרכו להיות גלוי אבל מין שדרכו להיות טמון אין בו שכחה קמ"ל

הקוצר בלילה וכו' וכן הסומא וכו' גם שם פ"ו ופירשו ר' יונה לא שוני דבר ג נשין אין לו שכחה אלא אפילו דקין אין לו שכחה ורבי' כתב שאם אין לו שכחה והכל בכלל וטעם מתנה על מה שכתוב בתורה נתבאר שם בירושלמי:

ט' תבואה שקצרה וכו' פ"ו דפאה תבואה שנתנה לכות וכו' וכן באגידי השום ואגודות השום ופי' רבינו במשנה באגידי השום הוא השום המחובר חבור הטבע בשרשי' במחיו ויהיה שורש אחד ראשים הרבה ע"כ ואחרי' פירשו שהם השומים שעוקרים אותם לקשור בהם האגודות של ש שומים ורבינו כתב שתלשן אגודות קטנות ונראה שפירושו שתלשן ועשה אותן אגודות קטנות כמו וקצרה אגודות קטנות שכתב גבי תבואה וא"כ דין אגודות השום לא כתבו ואפשר לב"ש הוא דודאי טפי איכא ל למימר בהגקן הוא שיהא להם שכחה מכשהם מחוברים חבור טבעי ונכלל במה שכתב ולא עשאן עומר כלומר דבהא תליא:

א"כ אפשר דתלשן אגודות היינו שתלשן והם א אגודות שהם מחוברים חבור טבעי וכתב הר"א והוא הדין לאידך כי בתוספתא לא הוזכר אלא אגודי השום ובודאי דלא פליגא אמתני' אלא דקטנות שכתב לא דייק שפיר אלא א"כ נאמר שכולל שניהם ש בתלשו והם אגודות או שעשאן אגודות קטנות אלא דלפי זה לא הוי דומיא דואם קצרה אגודות קטנות שכתב גבי תבואה דהתם ליכא אגודה חבור טבעי אלא ע"כ קצרה ועשאה אגודות קטנות קאמר וכותא גבי שומים ובצלים שתלשן ועשאן אגודות קטנות וחבור טבעי דהיינו אגידי השום לא כתבו ולא חשש לכתבו מהטעם שכתבתי תחלה כנ"ל:

י' הקוצר שהתחיל לקצור גם שם פרק ששי:

יא שנים שהתחילו וכו' גם שם ראשי שורת העומר שכנגדו מוכיח ופי' ושכחו לפניהם בסוף השורה הניח עומר כי לא השלים השורה וחזר לו לצד ימינו אינה שכחה דלא שייך לא תשוב ופי' לאחריהם מקום שהתחילו ממנו ופי' נכון הוא וכן פירשה ר"ש ז"ל:

ובהשגות א"א זה המחבר פתח בשכחת קמה וסיים בשכחת עומר ו והטעם לפניו דהוי שכחה אפ"ה שאפשר שיהא העומר השכוח בראש שורה ממזרח למערב אפ"ה כיון שהוא וחברו מעומדים מצפון לדרום הרי עשו את האמצעי לשורה התיכונה והוי שכחה אבל מה שהניחו לאחריהם אפשר שהניחו אותו ראש שורה ממזרח למערב ובירוש' מתפרש שהיו לו עשר שורות של עשר עשר עומרים והם נדונים צפון ודרום או מזרח ומערב ולעולם ראש שורה אינה שכחה ע"כ:

ומה שהקשה על רבינו דפתח בשכחת קמה וסיים בשכחת עומרים הוא מפני שכתב והעומר ששכחוהו לאחריהם וכו' שהיה לו לכתוב ומה ששכחו לאחריהם דהא בקמה מיירי דהא התחילו לקצור קאמר ואפשר דרבינו לישנא דקרא נקט כי ת תקצור ושכחת עומר וכו דכיון דעתיד ליעשות עומר עומר מקרי ושיעור עומר קאמר דבקוצר ועושה עמרי' ראשון ראשון מיירי וא"כ שפיר שייך לומר שהניח עומר דהיינו שיעור לעשות עומר ולא עשאו אלא קצרו ומה שכתב הר"א בטעם שלפניו ולאחריו נכון הוא גם טעם רבינו נכון ולענין הדין לא נ"מ מידי ועוד האריך הר"א בביאור המשנ' עיין בהשגותיו ודבריו נכוני' ולכל יש פנים

יב הקוצר ואלם אלומות וכו' פ"ה ולמדו מהכתוב כי תקצור קצירך מה קציר שאין אחריו קציר אף עומר שאין אחריו עומר יכל שאר הדברים מבוארים במשנה שם:

יד שתי כריכות וכו' עיקרו במשנה פרק ו' והתוס' פ"ג בלשון רבינו ובכלהו פליגי ב"ש וסברי ג' לעניים וארבעה לבעל הבית וידוע דהלכה כב"ה:

יז היו כל העומרים של קב קב וכו' פ"ו עדיות פ"ד ובמשנה לא הזכירו אלא כל עומרי השדה של קב קב וא' של ד' קבין ושכחו ב"ש אומר אינו שכחה וב"ה אומר שכחה והיה אפשר לומ' דלב"ה גם ביותר מ"ד הוי שכחה אלא דא"כ לשמעי' בהא דהוי רבותא טפי דאין לומר לארבעה דנקט משו' ב"ש נקט הכי ולפרושי טעמייהו דהוי מפני שיכול לחלקו ולעשות ממנו ד' עומרים של קב קב ולטעמייהו אזלי דסברי ג' שכחה ד' אינם שכחה דטעמא דב"ה הוה עדי' ליה ותו דאכתי הו"ל למתני וב"ה אומרים אפילו יותר מד' הרי זה שכחה דלא נטעי מדלא קתני אלא וב"ה או' שכחה מוכח דארבעה דקתני דוקא קאי ועוד יתבאר בסמוך בס"ד:

וכן אם היו וכו' נתבאר בירושלמי וטעם ב"ה דלית להו הואיל ויכול לחלק וכו':

יח העומר שיש בו סאתים וכו' גם שם פ"ו ובספרי דרשו מדכתיב לא תשוב לקחתו עומר שאתה יכול ליטלו כולו כאחד וכן אמרו בירושלמי עומר שאתה יכול לפשוט ידך וליטלו וטעם רבינו נזכר במשנה לחלק בין אחד ויש בו סאתים לשנים אם אמרת כאחד שהוא כגדיש תאמר בשנים שהם ככריכות ולכך כתב רבינו ולמד משם דה"ה ליותר מסאתים על שיהיה באחד סאתי' דאז הוא גדיש אבל פחות מיכן כריכות נקרא וכבר נתבאר דכריכות שכחה הוו ולכך לא הוצרך התנא לשנות יותר מסאתים להודיעך כחן דרבנן דמטעמא דאתמר בסיפא אמתני' ילפי' לה וליכא למטעי דזיל בתר טעמא דכיון שאין באחד סאתים מה לנו אם יש בשנים סאתים או שלשה שאין אלא כריכות הן ואין שם גדיש ולא נתמעט אלא כשעומר אחד נקרא גדיש כי זהו מה שיש למעט מן ה הכתוב כאשר נתבאר מה שאין כן בההיא דב"ה שנתבא' בסמוך לפירש רבי' דדוקא נקט ארבעה דודאי איכא למיטעי והו"ל לפרושי כאשר כתבתי ולפי שלא הוזכר בפי' תלאו רבי' בירא' לי ולמעלה גבי עומר של ד' קבין שהוא מפרש המשנה בדוקא ופשטה הכי הוא לא כ' רבי' יראה לי דמתני' היא בסתמא דוקא משתמעא:

יט קמה שיש בה סאתים וכו' גם שם ולשון המשנה אפילו היא של שוטה רואין אותה כאלו היא ענוה של שעורים ע"כ: ושוטה כבר נתבאר שאינו מין שעורים אלא מין זרעונים ונקרא קורטוס וא"כ ודאי שאין ה הכוונה שאם היא מן שוטה נדון אותה כמין שעורים דלמה כן אלא ה"פ שאם הגרגרים הם דקים כגרגרי השוטה רואים אותם כאלו הם גסים כשעורה ולכך כתב רבינו רואין את השבולות הדקות וכו' כאלו הן מן השעורים והכי איתא בירושלמי דקות רואים אותם כ כאלו הם ארוכות שדופות רואין אותם כאלו הם מ מליאות:

כ סאה תבואה עקורה וכו' גם שם פ"ו ודוקא שכח שתיהן אבל שכח ע עקורה לבד זו שאינה עקורה מצלת על עקורה דקמה מצלת על העומר ועל הקמה:

כא השוכח עומר בצד הקמה וכו' גם שם הקמה מצלת את העומר ואת הקמה וכו' הכל כדברי רבינו והטעם כ נתבאר בספרי פרשת כי תצא גבי שבולת שבקציר וראשה מגיע לקמה דהיינו קמה מצלת את הקמה כאשר אמרו בירושלמי פ"ה עלה דההיא שבולת שבקציר וכו' ובתוס' גם בירוש' נתבאר שאין מציל את שלו ומתיר כדברי רבי':

כב השוכח אילן דין האילנות וכו' בהשגות א"א אין זה מחוור כלל ע"כ והנה עיקר הדין נתבאר בתוס' שני גפנים שכחה שלש אינם שכחה וכבר כתבה רבינו ולא השיגו שום דבר אלא נראה שכוונת הר"א ז"ל לחלוק על מה שכתב רבי' שאפילו שיש בו סאתים שהוא סובר דכי היכי דעומר שיש בו סאתים אינו שכחה גם אילן שיש בו סאתים אין ראוי שיהיה שכחה ואפשר לכ"ש הוא ולכך כתב אין זה מחוור כלל אבל דעת רבינו דכיון שלא הוזכר אלא בעומר איכא לפלוגי דבשלמא בעומרי' עומר שיש בו סאתים חשיב ולא הוי שכחה אבל באילנו' אילן שיש בו סאתים לא חשיב כולי האי לגבי שאר אילנות שנאמר שלא יהיה שכחה וטעמי דילפי' מינייהו גבי עומר דכיון שיש בו סאתים גדיש נקרא ולא עומר או מדכתיב תשוב לקחתו כאשר נתבאר לא שייכי באילן ופ"ז שנינו כל זית שיש לו שם וכו' משמע דדוקא אילן שיש לו שם באותם ג' דברים הוא דאינו שכחה דע"י כך זכור כאשר יתבאר אבל שאר פירות באילן לא חשיבי להיות זכור ע"י כך ז:

ועוד כי א' מהג' דברים הוא שעושה זיתים הרבה כמו שיתבאר וא"ה בעי' שיהא מפורסם בכך ויהיה לו שם בשדה בכך מוכח מכל זה שהאילן אינו תלוי בסאתים דאפילו אם יש בו סאתים הוי שכחה ומחלוקתם תלוי במשנה פ"ז שאמרו שם זית שיש בו סאתים וכו' ועוד יתבאר ופירוש ששכחו או בייסני על שם מקומן ופי' בירושלמי בייסני אית דבעי מימר בייסני ממש כלומר יבשים שאין עושין שמן ואית דבעי מימר דמבייש את חבריה כלומר שמבייש שאר אילנות לפי שעושה זיתים הרבה ושפכני על שם המקום שהוא עושה שמן הרבה מלשון שפוכה שמן ל לרוב: ודין מסתיים בדעתו גם דין עומר בצד הדקל ודין שניהם נטופה הכל נתבאר בירוש':

כ"ד בד"א שלא התחיל בו וכו' הכלל ה העולה מדברי רבי' הוא דאם שכח כל האילן בין שיש בו סאתים בין אין בו סאתים הוי שכחה ואם יש לו שם ולא התחיל בו בכל גוונא א אינו שכחה ואם התחיל בו ושכחו אין חלוק בין מפורסם לאינו מפורסם אלא אם יש סאתים במה שנשאר אינו שכחה אפילו אינו מפורסם ואם אין סאתים במה שנשאר אפילו מפורסם הוי שכחה כיון שהתחיל בו וכדין הראשון כבר כתבתי מה שנראה ליישב דעת רבי' וכדין השני נראה שהכל מודים בו והוא דין המשנ' פ"ז כל זית שיש לו שם וכו' אבל בדין הג' נחלקו כי מהמשנה נר' שאם התחיל בו בין יש בו סאתים בין אין בו סאתי' בין נטופה בין אינו נטופה הוי שכחה כי שם אמרו זית שיש בו סאתים ושכחו אינו שכחה בד"א שלא התחיל בו אבל התחיל בו אפילו כזית הנטופה בשעתו הרי זה שכחה ע"כ משמע ודאי דאדסמיך ליה קאי דהיינו יש בו ס סאתים וזהו שכתבו בהשגות על מה שכתב רבינו אבל

אם התחיל בו וכו' והוא שיהיה הנשאר בו פחות מ' משאתים ·

א"א מהמשנה נראה שאינו כן ע"כ ואף על פי שפשט המשנה כן נראה מ"מ דברי רבינו הם מוכרחים מהתוספתא ששנינו שם כל זית שיש לו שם בשדה כזית הנטופה ושכחו אינה שכחה בד"א בזמן שלא התחיל בו אבל אם התחיל בו הרי זה שכחה עד שיהיה בו שאתים ע"כ : מוכח דאם יש בו שאתים אפילו התחיל בו ושכחו אינו שכחה וא"כ צריכים אנו לפרש בד"א האמור במשנה דלא קאי אדסמיך ליה דהיינו יש בו שאתים אלא אמתניתין דריש פרקא קאי וזה לשון רבינו במשנה כבר ביארו בתלמוד ובתוס' כי מה שאמר בד"א חוזר על ענין ראשון מהפרק ויהיה שלו הדברים כך כל זית שיש לו שם בשדה אפילו כזית הנטופה בשעתו ושכחו אינו שכחה בד"א בזמן שלא התחיל בו אבל אם התחיל בו ושכחו הרי זה שכחה עד שיהיה בו שאתים עד כאן לשונו ·

וכן נתבאר בירוש' בפי' וכן פירשה גם ר"ש ז"ל בסוף דבריו כי היכי דלא תפלוג מתני' אתוס' אבל בחלק אחר שנראה מלשון רבינו והוא שאם התחיל בו ויש במה שנשאר שאתים שאפילו כזית שאינו נטופה אינו שכחה שכן כתב אבל שאתים אינו שכחה אלא א"כ שכח כל האילן כאשר נתבאר ע"כ. וא"כ לפי זה נמצא דבאינה נטופה עפי הוי שכחה כששכח כל האילן משהתחיל בו ושכחו וכזית נטופה הוי איפכא לפי דרך רבינו והדבר נראה דחוק ולכך כתוב בהשגות א"א אין זה מחוור כלל כלל ע"כ דודאי אין סברא כלל לעשות נטופה הפך מאינה נטופה דמה שאינו שכחה בזה אינו שכחה בזה ומה שאינו שכחה בזה יהיה שכחה בזה ור"ש כתב שנראה עהמשנה דמה שמחל' בין נטופה לאינה נטופה היינו היכא שאין בו שאתים ולא התחיל בו אבל אם התחיל בו בכל גונא בין נטופה בין אינו נטופה בין יש בו שאתים בין אין בו שאתים אינה שכחה ובתוספתא לא משמע כן וכו' עכ"ל ומה שכתב שנראה מהמשנה הוא דעת הר"א כי סובר דמתניתין פליגא ואמתני' סמכינן וכבר כתבתי שר"ש הכרי' בסוף דבריו כדעת רבינו דכיון דאפשר ליישב המשנה מתרכי' לה דלא תפלוג אתוספתא אמנם בזה החלק האחרון דברי רבינו צר כין עיון דבתוספתא לא אמרו אלא עד שיהא בו שאתים וקאי אנטופה וכן הדעת נותן לפי דרך רבינו לכך אני אומר דגם רבינו בנטופה דוקא מיירי ומה שכתב אלא א"כ שכח כל האילן פירושו אלא א"כ אינו נטופה דאז בשכח כל האילן הוי שכחה ולכך כתב כמו שבארנו כלומר לא תחשוב שאני מחדש כאן שום דין בזית שאינו נטופה רק מה שכבר בארנו דאין הפרש בין התחיל ללא התחיל ואפשר שהיה לרבינו שום טעם להיות שכחה בנטופה כשהתחיל יותר מלא התחיל ובאינה נטופה להפך ועוד יתבאר בע"ה והדרך הרא' הוא הנכון אעפ"י שהלשון דחוק קצת · ודרך ר"ש ז"ל כדעת הר"א בחלק זה ·

כ"ה זית העומד באמצע השורות וכו' גם שם פ"ז ·

וכמה אמרו זית בלבד וכו' בהשגות א"א זה אינו אלא לדעת רבי יוסי ע"כ ואמת הוא דאליבא דרבי יוסי דאמר אין שכחה לזיתים הוא שאמרו בירושלמי טעם זה אלא דמדרבי יוסי נשמע לרבנן במה שהם מחלקים הזית לשאר אילנו' ומחייבין אותו שהטעם הוא משום חשיבות הזית כיון שנכר טעם זה לר' יוסי היינו טעמייהו דרבנן בהא ·

כ"ו אי זהו שכחה בעמרים וכו' פ"ז גם בתוס' פרק שלישי כלשון רבינו ור"ש כתב דטעות סופר הוא דאדרבה כל הני דהתחי' בו מיירי לא צריך לגרוס בהפך בד"א כשהתחיל אבל אם לא התחיל אינו שכחה עד שיגמור את כל שביביו ואפשר לרבינו לטעמיה אזיל דסבר גבי זית שאינה נטופה דבשלא התחיל הוי שכחה אפילו יש בו שאתים וכשהתחיל ויש בו שאתים לא הוי שכחה דכיון שהתחיל בו מסתמא לא שכח ליה לגמרי כל שנשאר שיעור חשוב על דמוכחא מילתא אע"ג דבנטופה הוי איפכא טעמא משום דכיון דחשוב ומסויים הוא בשלא התחיל בו זכור הוא לאחר זמן ולכך לא הוי שכחה אבל התחיל בו כיון שהניחו בו אפשר שסבור שקצרו כולו ולא יזכיר עוד והכא לאינה נטופה דמיא וזה כפי הדרך השני שכתבתי למעלה ועדיין אינו מתיישב כל הצורך ·

כ"ז המפקיר כרמו וכו' פרק בא סימן ופ"ק דנדרים ופרק קמא דתמורה ופרק הגוזל עצים ופרק המניח והטע' שבכול כתוב תעזוב יתירה ובמעשר לא כתיב וא"נ דתעזוב דדרשי' מיניה למניח מן העיסה למ"ד שנוי קונה כאשר יתבאר תרתי שמעת מינה וכן הפקר שפטור מן הכל כבר נתבאר דבעי' אוכל ונשמר והפקר אינו נשמר גם דרשו אותו מדכתיב תעזוב פרט לזה שהוא נעזב ומן ההפקר זכה ·

פרק ששי

א מתנה אחרת שיש וכו' סדר הפרשו' שכתב רבינו נתבארו במסכת תרומות תרומה גדולה קודמת לכל שנקראת ראשית ואחריה מעשר ראשון שיש בו ראשית דהיינו תרומת מעשר שמפרישין ממנו שכיון שנקרא תרומה הרי נקר' ראשית ושיעור א' מחמשים הוא לעין בינויית כאשר יתבאר ולכך נקראת תרומה תרי ממה ושנוהג בשלישית ובששית מעשר עני במקום מעשר שני נתבא' פ"ק דר"ה ובספרי פרשת שלח ופרשת קרח ואם בחקותי ורואה אתה כל הדינין מפוזרים גם דין שביעית שהיא הפקר מבואר ·

ה ובחוצה לארץ וכו' נתבאר מסכת ידים שכמו שמצרים עמון מעשר עני כדי שיסמכו עליה מעשר עניים גם עמון ומואב כן וכן העלו שם הלכ' למשה מסיני ובבבל מעשר שני לפי שהוא מעשר רוב השנים ·

ו מעשר ראשון שלקח הלוי וכולי ספרי סוף פרשת קרח ·

ז בעל השדה שעברו עליו עניים וכו' פ"ח דפאה והובאה בערובין פר' בכל מערבין וכתב שם רש"י ז"ל דהטעם משום דבעינן כדי נתינה דכתיב ונתת ור"ש הכריח כדברי רבינו דטעמא דבעינן כדי שביעה דכתיב ושבעו דהכי איתא בירושלמי מה טעם ואכלו בשעריך ושבעו תן להם כדי שביעה ·

ח' ואם נתן לו משאר הפירות וכו' גם שם והם דברי אבא שאול והלכ' כמותו כי אין עליו חולק ·

ט' היה לו דבר מועט וכו' גם שם ·

י' ומעשר עני מתחלק וכו' פ' הזרוע והטעם נתבאר שם דגבי

לגבי גורן כתיב עזיבה לעני׳ . לעני ולגר תעזוב׃ ובמתחלק בתוך הבית כתיב נתינה ונתת ללוי ונתינה משמע ש״ש בו טובת הנאה ובספרי אמרו כתוב א׳ אומר כי תכלה לעשר ונומר ונתת וג׳ אלמא בתוך הבית מ מחלקו הא כיצד עד הפסח שהוא זמן נגמים ואם יניחנו בשוק נפסד מחלקו בתוך הבית וזהו מעשר עני המתחלק בתוך הבית לאחר הפסח שהוא ימות החמה מניחו בגורן ועניים באים ונוטלים אותו גם בפרק הזרוע למדו דאפילו עני מוציאין מידו דכתי׳ לא תלקט לעני להזהיר העני על שלו ומעשר עני גמר לגר לגר מלקט׳

יא היה לו מעשר בגורן וכו׳ גם פרק ח׳ דפאה היה מציל נוטל מחצה ונות׳ מחצה ופירוש׳ לדברי רבי׳ שאינו רוצה ליתן הכל אלא רוצה להנית לקרוביו ומדברי רבינו שכתב היה לו מ מעשר בגורן וכו׳ נראה דדוקא במחלק בגורן הוא שצריך לחלק מחצה אבל במחלק בבית כבר כת׳ שנותנו לכל עני שירצה וכל מה שירצה א״כ אם ירצה לתתו ל לקרוביו הכל הרשות בידו וכן נראה לשון היה מציל דמיירי בגורן שיכול ליקח בע״כ ושייך ביה הצלה שרוצ׳ להציל ולהביא לקרוביו ולכך לא התירו אלא מחצה וזהו שכתב גם בסוף דבריו והחצי מחלקו לכל עני ש שיעבור כשיעור שאמרנו. וזה ודאי בגורן הוא דבבית אין שם שיעור אבל במשנה כתב דאפי׳ במתחלק בבית מיירי׳

יב בד״א וכו תוספתא דפאה פ׳ אחרון

יג באו איש ואשה וכו׳ פר׳ נושאין על האנוסה וטעמ׳ משום זילותא דאתתא ומכאן למדו בגמרא לדין את האשה תחלה ואחר כך את האיש׳

אב ובנו וכו׳ תוספ׳ דמעשרות פרק ד׳ וירוש׳ דפאה פ״ה׳

יד שני עניים וכו׳ פ״ה דפאה׳

טו המקבל שדה לקצו׳ וכו׳ גם שם ומה שכתב רבי׳ איתמי וכו׳ הוא דברי רבי יהודה שם וידוע דאיתמי דר׳ יהודה לפרש ולא לחלוק ופי׳ אסור במעשר עני שחייב להוציא מעשר עני מחלקו וליתנו לעני אחר ובירוש׳ פי׳ שניא היא לקט שכחה ופאה שהם בעזיבה פי׳ אבל מעשר הוא בנתינה ולכך צריך ליתנו עכ״פ גם טעם רבינו נתבאר שם׳

יו המוכר את שדהו וכו׳ גם שם פרק ה׳ ונתבאר עלה בירוש׳ דמתניתין כשמכר קרקע ופירות אבל אם מכר קרקע בלא פירות אבל זה אני קורא שדך ואבל זה אני קורא קצירך וכתב רבינו אפילו לא נתן דמים ואפילו זה וכו׳ ראי לא מאי קמ״ל מתני׳ שאמרה הלוקח אסור פשיטא ולמה לא יהא אסור והרי כבר נתבאר שאפילו עני מוציאין ממנו אא ודאי דבכה״ג מיירי והא קמ״ל׳

מעשר עני וכו׳ תוס׳ סוף פאה׳

ואין מוציאין וכו׳ ספרי פרשת ראה׳

פרק שביעי

א מצות עשה ליתן צדקה וכו׳ אם היתה יד הנותן משגת פי׳ לחיות הוא וליתן לחייך קודמים א״נ דקמ״ל שאינו חייב לצוות מ מאחרים ליתן א״נ לאפוקי אם לא יספיק לעני חמישית ממונו שאינו חייב יותר וכאשר יתבאר בו או נקרא אין יד הנותן משגת ואינו חייב להשלים חסרונו׳

ב וכל הרואה עני וכו׳ פי׳ שאינו מחוייב לצדקה אחרינו אלא אם ראהו והעלים עיניו או עובר משום לא תאמץ אבל אם לא ראהו אינו עובר׳

ג לפי מה שחסר העני וכו׳ פרק מציאת האשה דרשו די מחסורו זה בית אשר יחסר זו מטה לו זו אשה וכן הוא אומר אעשה לו עזר כנגדו גם שם מעשה בהלל שקנה לעני בן טובים סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו גם שם בברייתא די מחסורו מצווה אתה לפרנסו ואין אתה מצווה לעשרו פירו׳ דלל׳ תימא כיון שזה היה עשיר ורגיל בעושר הרי הוא כעבד וסוס ודי מחסורו קרינן קמ״ל דלא דאין זה נקרא מחסורו

ה בא עני ושאלו וכו׳ פרק מציאת האשה ופרק נערה וערכין פ״ו באושא ה התקינו המבזבז אל יבזבז יותר מחומש ונלמד מיעקב דכתיב ביה עשר אעשרנו לך שני עשורים הרי כאן חומש ובעשורי׳ שוים מיירי מדכתיב אעשרנו ולא כתיב אעשר ושם נתבאר שזהו בחייו אבל לאחר מותו עד פ פלגא ולא ידעתי למה השמיט זה רבינו ובירושלמי פ״ק דפאה הזכירו תקנה זו בלשון אחרת באושא התקינו שיהא אדם מפריש חומש מנכסיו למצות והקשו על זה שאם הפירוש הוא בכל שנה א״כ בחמש שנים יוצא כל ממונו ותירצו בתחלה נותן חומ׳ הקרן מכאן ואילך חומ׳ הריוח ורבינו במשנה פ״ק דפאה כתב תקנה זו ופירש עליה ז״ל וביאור זאת ההלכה אצלי מה שאומר והוא כי כשירא׳ אדם שבויים שהוא חייב לפדותם כמו שצוה הקב״ה או רעבים או ערומים שהוא חייב להשביעם ולכסות מערומיהם כמו שאמ׳ די מחסורו ופירושו שהוא חייב להשלים חסרונ׳ כשיהיה מה שיתנ׳ להם או פדיונ׳ פחות מחמיש׳ ממונו או חמישיתו אבל אם יצטרך לתת להם יותר מן החומש יתן חמשית בלבד ויסתלק מלתת עוד ולא יהיה עליו עון בהמנע להשלים כל מה שצריך לתת להם לפי שצרכם יותר מן החומש אבל אם לא נ נזדמן לו דבר מאשר זכרנו יוציא החומש מן הריוח ולא מן הקרן ויתנהו בדרכי מצוות עכ״ל ש

וזהו שכתב כאן רבינו בא עני ושאל וכולי עד חמישית נכסיו וכו׳ משמע דקרן קאמר וכשבא עני ושאל כאשר כתב במשנה אלא שלא פי׳ כאן באם לא בא עני מוציא חומש השכר ומניחו גם לא ח חילק בין בפעם ראשונה לפעם שנייה בדברי הירושלמי וצריך עיון למה ובסוף הלכות ערכין וחרמי׳ כתב המפזר ממונו במצות אל יפזר יותר מחומש נראה דאף אם לא בא עני ושאל שייך דין חומש ונראה שדעת ר׳ דכשב׳ עני ושאל חייב לתת לו די מחסורו עד חומ׳ ואם בא עני אחר חומש מהנשאר וכן לעולם וזהו הדין ש שכתב כאן אבל מפזר במצות חייב לפזר חומש פע׳ אחת לבד שאם אתה אומר בכל שנה קשי׳ כדברי הירושלמי דבחמש שנים נמצא נותן כל ממונו והיינו ההיא דסוף הלכות ערכין והרמין והיינו ההיא דירושלמי דמיירי כשאין שם עני אלא שמפרים למצות דהיינו כשיבואו עניים ויצטרכו מעט או למצוות אחרות כאשר אמרו שיהיה אדם מפריש וכו׳ ולא אמרו נותן אדם ומתילא אתה למד שאם הרויח עוד יפריש חומש הריוח דודאי לא יפסיק חומש מה שהיה בו בתחילה למה שהרויח

אחר כך זהרי חזר זה מכלל נכסיו וזה נכלל במה שכתב
בהלכות ערכין המפזר ממונו וכו' אל יפזר יותר מחומ'
דאם זה היו לו ק' זוז והוציא עשרים ואח"כ הרויח עוד
ק' ודאי כי יכול לבזבז עוד עשרים ומילתא שמעינן לה
כי לא פיזר זה חומש ממונו דהיינו זה שהרויח ועל זה
סמך רבינו שלא פי' ואעפ"י שבירושלמי הוצרכו לפרש
כן כי היכי דלא נטעי לחומש בכל שנה קאמר אפשר
דרבינו לא חשש לפרשו שכיון שכתב שאם המפזר ממונו
במצות אל יפזר יותר וכו' מסתמא דלעולם בכל ימי
חייו קאמר שלא יפריש האדם לפזר במצוות יותר מ
מהחומש שלו והיינו בתחלה מהקרן וכל מה שירויח
יפריש חומשו ומסתמא מכל מה שיכנ' בידו יפריש חומש
כאשר נתבאר והוא יחוש לעצמו שהרי בתלמוד הביאו
תקנה זו בכמה מקומות ולא פירשו דבר וכל כי האי
לא הוה שתיק תלמודא מלברורה דודאי קושיא גלויה
היא דלחמש שנים מפסיד כל נכסיו אלא נראה שהדבר
ברור מעצמו אין צורך לבארו ולכך גם רבי' לא חשש
לפרשו כנ"ל ביאור כוונת רבינו לחלק בין בא עני וכו'
שכתב כאן למפרים למצוות דסוף ערכין שלא יחלוק
על הירושלמי גם על מה שכתב הוא במשנה שלא כתב
דין הריוח לא במפרים למצוו' כמבוא' בלשון שהעתקתי
גם שלא יקשה למה לא כתב מה שפירשו בירושלמי דוק
ותשכח ·

ולעולם אל ימנע אדם עצמו וכו' פרקא
קמא דבתרא ולמדו אותו מדכתיב
והעמדנו עלינו מצות שלישית השקל ·

וא' פי' עני וכו' גטין פ"ק ולמדו אותו מדכתי'
וכן נגוזו ועניתיך ·

ז עני שאין מכירין וכו' פ"ק דבתר' ופסק
כרב יהוד' דבודקין לכסות ואין ב
בודקין למזונות דבמזונות איכא קיום נשמה והכסות
ליכא קיום נשמה דתניא כותיה וקרא דכי תראה ערום
לאו למימרא דבראיה לחוד חייב לכסות אלא בשיראה
לך אחר הבדיקה · ובירושלמי בד"א כשאין מכירין
אותו אבל מכירי' אותו אף מכסין אותו לפי כבודו ונר'
מדברי רבינו דה"ק אם מכירים אותו שהוא עני אפילן
שלא נודע בבדיקה גמורה ואפשר שיש לו קנת לכסות
עצמו אפילו הכי אין בודקין אותו ואין מדקדקי' אחריו
דאי לאו הכי מהו זה שכתב רבינו מכסין אותו ואין
בודקין אחריו דכיון שמכירין אותו מה שייך לבדוק א
אחרין א"כ אפשר דה"ק אם מכירין אותו ויודעי' שהוא
עני ואינו רמאי אין חוששין שמא נעשה רמאי לא הרי
הוא בחזקתו אפי' שהם מכירין אותו ויודעי' שהוא היה
בעל נכסי' והוא בן טובי' אין בודקין אחריו שמא יש לו
ועושה עצמו עני אלא מכסי' אותו מיד כיון שיודעים
בו שהוא בן טובים אין מניחין אותו ערום וזהו שכתב
לפי כבודו מיד ·

ז מפרנסים ומכסי' וכו' דהנזיקין ואפש'
לדקד' מדברי רבי' דדוקא
כשבאו עם עניי ישראל אבל באו לכרם לא וכן כתב
רש"י ז"ל עלה דקוברי' מתי גויים אם מצאו אותם ה
הרוגים עם הרוגי ישראל ، והר"ן ז"ל כת' דעם לאו
דוקא ובירושלמי שנו אותה בלא עם ובתוספתא פרק ג
דגטין שנו גבי צדקה עם וגבי קוברין בלא עם נראה
דעם לאו דוקא והנראה דכולה מילתא בדרכי שלום
תליא אם הדבר נראה שיש בו איבה מפרנסין וקוברין
ואי ליכא איבה ומצי לאישתמוטי אין מפרנסין ואין
קוברין וסתמא דמילתא דלבדן ליכא איבה דמצי ל
לאישתמוטי כההי' דאמרי' בע"ז דאין מילדין וגם דאין
מילדין בשבת ואם הדבר מוכיח שיש שם איבה חוששין
לדרכי שלום ،

ועני המחזר על הפתחים וכו' פ"ק דבבא ב
בתרא ורש"י והתוס' ז"ל פירשוה דקאי
אגבאי צדקה שיתן למחזר על הפתחים מן הקופה
מתנה מועטה ואין צריך לתת לו כדי סעודה ורבינו
פירשה דקאי אכל אדם וטעמא דמילתא איתא התם
שאם אין זה נותן לו גם אחר לא יתן לו וימות ברעב
ומיהו מתנה מרובה לא כיון ששואל על הפתחים די לו
שיתנו לו בכל בית מעט ולדעת רש"י ז"ל והתוספו' יתן
לו הגבאי מן הקופה קאמר ·

אבל על דאבדין דלא משתכחים מכאן עד פרק ט'
מקנת הל' י"ז

פ"ט י"ז עובא נמי ליספו ליה פי' יאכילו
אותו אפילו יותר מחצי דמיהן על
שידעו שאינו דחוק וימכור בשוויין אבל אם גם של א
אחרים הוזלו אין מאכילין אותו כלל כל ששות מאתים
זוז אף לפי הזול ואין שם זמן שידוע שימכרו ביוק' ולא
ביאר רבינו זה משום דמילתא משמע דדוקא בשיש זמן
שיוקירו אז מאכילין אותו ואם אין זמן ידוע זה שווייה
וזהו שכתב רבינו ולא ידחוק עצמו וימכור שלא בשעת
מכירה דוק מינה הא אם הוא זמן מכירה לכל אדם
דהיינו ז"ל אורעתא דכ"ע אין מאכילין אותו כי שעת
מכירה נקראת זאת כיון שאין הזול לו לבדו מחמת
דוחקו וכן משמע גם מהדין האחר שכתב עד שימכור
בשוה וידעו שאינו דחוק מוכח דכשיודעין שאינו דחוק
אין מאכילין אותו הע"ג דזול ארעתא כיון דכ"ע נמי
זול אפילו מי שאינו דחוק למעו' דזהו שוויים כיון דכ"ע
הכי זבני ודע שכל זה מיירי בבתי' שאינו דר בהם דבתי'
שדר בהם כבר נתבאר בסמוך שאין מחייבין אותו ל
למכור את ביתו ואת כלי תשמישו כן כתבו בתוספות ·

יח עני שגבו לו וכו' תוספ' דשקלים פ"ק
ופי' מותר שבויי' היינו שגבו סתם
לצורך שבויים ומותר שבוי היינו שגבו בפי' לשבוי ידוע
וכן המותר מתים למתים וכן נתבאר בסנהדרין פ' נגמר
הדין ·

יט עני שנתן פרוטה וכו' עד סוף הפרק
תוספתא דפאה ·

פרק עשירי

א חייבין אנו ליזהר וכו' זה מסדור רבי'
הנכון ושכלו הזך ·

ואין ישראל נגאלין וכו' שבת פרק תולין ·

ב וכל מי שהוא אכזרי וכו' פ' הערל
שלש מדות באומה זו רחמנים וכו' ·

ג כל המעלים וכו' בתרא פ"ק וכתובות פ'
מציאת האשה ،

ה שאל העני ממך וכו' פ"ק דבתרא
הנותן פרוט' לעני מתברך בשש
ברכות והמפייסו בי"א ،

ו הכופה אחרים וכו' גם שם גדול ה
המעשה יותר מן העושה אע"ג
דבדוכתא אחריתי אמרו כל הכופה חברו לדבר מצוה
מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה משמע אבל טפי לא
והכא קאמר גדול המעשה יותר מן העושה לא קשו

אדלדי דהתם הוי כאלו עשאה בלא כפייה וא"כ גדול הוא מן העושה כי העושה עשה אותה בכפייה והכופה מעלין עליו כאלו עשאה מעצמו בלא כפייה.

ועל גבאי צדקה וכו' גם שם בגמ' ואמרו עוד במתניתא תנא והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע אלו דיין שדן דין אמת לאמתו וגבאי צדקה ומצדיקי הרבים ככוכבים אלו מלמדי תינוקות ורבינו שבקא לדרשא דמתני' חדא לפי שהדרשא היותר קרובה אל פשט הכתוב היא ומצדיקי הרבים אלו גבאי צדקה שמצדיקים את הרבים ועושים אותם שיתנו צדקה. ועוד שהכוכבים הם מאירים יותר מן הרקיע ובפסחים מוכח דגבאי צדקה הם יותר חשובים ממלמדי תינוקות שכן אמרו אם לא מצא בת ת"ח ישא בת גבאי צדקה לא מצא בת גבאי צדקה ישא בת מלמדי תינוקות וליישב מתני' דלא תפלוג אההיא דפסחים צריכים אנו לומר דרקיע דהאי קרא היינו רקיע שעל ראשי החיות שהוא יותר מזהיר מן הכוכבים ולכך תפס רבינו דרשא זו דאתיא כפשטה והוא הנראה לעין כלו' דהכוכבים מ מאירים ומזהירים יותר מן הרקיע הנראה לנו.

ז' שמונה מעלות וכו' פרק לולב וערבה ופ"ק דבתרא. שתי צדקו' הללו למה אחת שמצלתו מדינה של גיהנם ואחת שמצילתו מ מיתה משונה ואי זו היא שמצילתו ממיתה משונ' נותנה ואינו יודע למי נותנה נוטלה אינו יודע ממי נוטלה וכתבו התוספות שזו היא היותר חשובה ולכך עומדת אפילו בעולם הזה להציל ממיתה משונה כי הרבה מ מצוות עומדות לאדם בעולם הבא ואינן עומדו' בעולם הזה ולכך קאמר דאפילו ממיתה משונה שהיא בעולם הזה מצלת והיינו לשכת חשאין. גם קופה של צדקה שגם היא הנותן אינו יודע למי נותן והנוטל אינו יודע ממי נוטל ומ"מ לשכת החשאין יותר חשוב לפי שהנותן אין אדם רואהו אלא משליך בלשכה בחשאי וזהו שכת' רבי' שהרי זו מצוה לשמה דקאי כיון שאין אדם רואהו ל לשמה גמור הוא מה שאין כן בקופה שנותן לגבאי ואפשר דלא הוי לשמה כולי האי וגם בלשכה אין העניי' מתביישים כ"כ כיון שהיא מתוקנת לבני טובים כדי שיתפרנסו בכבוד בחשאי ומה שאמרו שם היכי ליעביד ליתיב לארנקי של צדקה ה"פ היכי ליעביד כשאי' לשכה ומשני בקופה של צדקה.

ומכל מקום אין הפרש רב ביניהם לכך כתב רבינו קרוב לזה ולא כתב פחות מזה דכיון דאין הנותן ולא המקבל יודעים קרובי' הם ומ"מ בשתי מעלות הם נמנין ופחות מזה שידע הנותן ולא ידע המקבל ופחות מזה שידע המקבל ולא ידע הנותן לפי שאפילו ידע הנותן כיון שאין המקבל יודע אינו מתבייש כלל אבל כשהמקבל יודע אפילו שאין הנותן יודע מכל מקום המקבל מתבייש כשרואה את הנותן ומצטער ושתי החלוקות הן מעשיות דמר עוקבא ורבי אבא בכתובות פ' מציאת האשה והיו עושין כן ולא היו נותנין לקופה והטעם שיתבאר. י"ג פחות מזה שיתן פחות מן הראוי בסבר פנים יפות פחו מהקודמין הוא לפי שהנותן והמקבל יודעים אלא שכיון שהוא ב בסבר פנים יפות אפילו שהוא פחות מן הראוי אין ה העני מתבייש כ"כ והוא יותר טוב מהנותן כראוי בפני' עצובות כי העני מתבייש ומצטער ויכול היה רבינו ל למנות עוד שיתן כראוי בספר פנים יפות וא"כ שיתן פחות מן הראוי ויהיו ט' מעלות אלא שרבינו אינו מונה אלא הסיבות המחייבות את הצדקה והגורעים

אותה וממילא אתה דן לכל המוסיף הרי זה משובח ונקט שיתן פחות מן הראוי להודיענו דאפילו פחות מן הראוי בסבר פנים יפות הוא יותר טוב מן הראוי בפנים עצבות והדבר ברור דבראוי הוא יותר חשוב מפחות מהראוי כיון שהוא בפנים יפות ולא הוצרך רבינו לזה פחות מזה שיתן לעני קודם שישאל ומיירי שאינו לא בפנים יפות ולא בעצבות דאי ביפות הא עדיפא מ מקמייתא כיון שהוא קודם שישאל וכ"ש דהא משמע דבנותן כראוי מיירי אלא ודאי אינו בספר פנים יפות ואי איירי בפנים עצבות היינו בתריתא אלא ודאי בפני בינוניים מיירי.

יד ופחות מזה נותן בעצב וכו' דמיירי גם אם יתן כראוי וגם אם יתן קודם שישאל א"נ אפשר דנותן קודם שישאל לא שייך בעצב כיון שלא שאל לו זה כתבתי לפי נוסחת ספרינו (אבל יש נוסח' אחרת בספרי רבי' היא נוסחת ר"י בעל הטורים אחר כדי שלא יהיה להם קש') גורסי' פחות מזה שיתן לעני קודם שישאל פחות מזה שיתן לו כראוי אחר שישאל פחות מזה שיתן לו פחות מהראוי בסבר פנים יפות פחות מזה שיתן לו בעצב ולגרסא זו לשכת חשאים וקופה חדא חשיב להו גם לגרסא זו אין שם פנים בינוניים אלא או יפה או בעצב וא"ת לשייך חלוקה שלישית חשיב טפי כשנותן כראוי כיון שאינו בעצב מפחות מן הראוי אפילו בסבר פנים יפות והיינו שיתן לו כראוי אחר שישאל ומיירי אפילו שאינו בסבר פנים יפות גם לנוסחא זו חשיב טפי קודם שישאל מנותן אחר שישאל בסבר פנים יפות דנותן קודם שישאל שכת' רבינו נראה דאפילו בפחות מן הראוי מיירי גם נראה עוד דבעצב שכתב קאי אפילו אם נותן כראוי ולאו א אסמיך דוקא קאי אלא סתמא קאמר דטוב מעט ב בסבר פנים יפות מכראוי בעצב ובספר מוגה מצאתי נוסחא זו ונראה שהיא הנכונה ומה שכתב רבי' ולא יתן אדם לתוך קופה וכו' שם בשם רבי אליעזר בן יעקב והקשו מתנה אההיא דאמרינן היכי ליעביד ליתיב ל לארנקי של צדקה ותירצו כי קאמרינן נמי דממונה עליה כרבי חנינא בן תרדיון ולכך כתבה רבינו גבי הא דקרוב לזה שיתן לקופה של צדקה וכתבו בתוספות דמאי דקאמר כרבי חנינא בן תרדיון היינו נאמן כ כמותו דאי צריך כמותו אין לנו כיוצא בו וא"כ לא ימצאו גבאי צדקה ונקט רבי חנינא משום מעשה שבא לידו מעות פורים שנתחלפו במעות צדקה כדאיתא בע"ז וכבר כתב רבינו זה בדקדוק לשונו שכתב אלא אם כן הממונה נאמן וכו' והוסיף רבינו וכתב וחכם היודע להנהיג כשורה דלנאמן לחודיה לא היה צריך לומר כר' חנינא בן תרדיון אלא לומר דגם צריך חכם ויודע ל להנהיג כשורה כמותו והיינו דרבי אבא ומר עוקבא לא היו נותנין לתוך הקופה אעפ"י שהיא צדקה יותר מעולה לאפשר שלא היו הממונים חכמים ויודעים ל להנהיג כשורה וזהו שכתב רבינו וכך ראוי לעשות אם אין הממונים נוהגים כשורה לתת טעם לגדולי החכמי' שכתב שהיו עושין כן.

טו גדולי החכמים וכו' גם שם ר' אלעזר יהיב פרוטה לעני ומצלי אמר אני בצדק אחזה פניך.

יו הנותן מזונות לבניו וכו' פרק נערה מאי דכתיב אשרי שומרי משפט עשי צדקה בכל עת זה הזן בניו ובנותיו כשהם קטנים ופי' קטנים יותר מבן שש דפחות משש נקראים קטני קטני'

וגם חייב הוא ברס מדינא ולא מיקרי צדקה וכן כתב רש"י ז"ל והוא צדקה שאינו חייב במזונותיהם ולכך ר' קראן גדולים וכתב הגדולים שאינו חייב במזונותיהם כלומר דבערך זה נקראים גדולים לאפוקי פחות משש שעפ"י שלפי האמת גם אלו קטנים הם ובודאי דה"ה גדולים ממש ואורחא דמלתא נקט בגמר' וכ"ש הוא כיון דאפילו גנאי אין בדבר והוא מפרנסן ׃

יז צוו חכמים וכו' פרקי אבות ויהיו עני' בני ביתך גם אמרו מרבה עבדים מרבה גזל מרבה שפחות מרבה זמה ׃

יח לעולם ידחוק אדם עצמו וכו' כבר הזכרתי ההיא דרבי עקי' עשה שבתך חול והוצאה גם בפסחים פר' ערבי פסחים

ואפי' היה חכם ומכובד וכו' פרק יש נוחלין א"ל רב לרב כהנא נטוש נבילתא בשוק' ושקיל אגרא ולא תימא כהנא אנא גברא רבה אנא וזילא בי מילת' פי' נטוש כמו פשוט וקמ"ל דלית בה משו' בל תשנאי אהבו מות דרבב בבגדו יש גנאי ומאים אבל לעשות מלאכה אפילו מנוולת כדי להתפרנס לא מאים ואין גנאי ויש שאין גורסין כהנא אנא אלא גברא רבא אנא ותו לא משום דרב כהנא לא היה כהן כלאשכחן דאכיל מתנות בשביל אשתו כדאיתא בפרק הזרוע ו ובתוס' גרסי ליה ואומרי' דתרי רב כהנא הוו ׃ א"נ דה"ק לא ת מא אני רב כהנא כלומר אדם גדול וזילא בי מילתא ורבינו נראה שהוא גורס אותו ומפרש דלא דוקא היה אומר עליו אלא כלומר אפילו הכהן לא יאמ' אני כהן וזילא בי מלתא ׃

גדולי החכמים וכו' חטבי עצים זה הלל ו ושואבי מים קרנא ועושי הברזל והפחמים רבי יהושע ונושאי הקורות הכבדות רב יוסף

יט כל שאינו צריך ליטול וכו' סוף פאה ובירושלמי אמרו רבי חייא בשם ר' כיני מתני' כל הצריך ליטול ואינו נוטל הרי זה שופך דמים ולכאורה משמע דפליגא אמתני' דתנן כל הצריך ליטול ואינו נוטל אינו נפטר מן הזקנה עד שיפרנס אחרים משלו ורבינו פירש דלא פליגי דברייתא כשאינו יכול לחיות אלא א"כ נוטל כגון זקן ובעל יסורין ואינו נוטל מפני גסות הרוח וזהו לתגים דעתו א"נ דה"ק אף אם נעשה לשם חסידות אינו נקרא חסידות אלא גסות הרוח הוא זה ׃ וזהו שכתב ואין לו בצערו אלא, חטאות ואשמות כלומר שהוא חושב שהוא עושה מצוות וחסידות ואינו אלא חטא ואשם לא מצוה כיון שהוא ב בעל יסורין וזקן ואינו יכול לחיות אלא א"כ נוטל אבל מתני' איירי ביכול להתפרנס בדוחק ודוחק עצמו כדי שלא להטריח על הצבור בזה הוא שאמר אינו נפטר מן הזקנה עד שיפרנס אחרים משלו ועליו נאמר והיה ה' מבטחו ׃

הלכות תרומות פרק ראשון

התרומות והמעשרות וכו' יבמות פ' הערל נחלקו רבי יוחנן ור"ש לקיש אם תרומה בזמן הזה דאוריתא או דרבנן' לרבי יוחנן סבר דתרומה בזמן הזה דאוריתא ולכאורה נר' שדעת רבינו לפסוק כן דתרומה בזמן הזה דאוריתא וכרבי יוחנן אבל זה אי אפשר שהרי כתב בפי' בסוף הפרק דתרומה בזמן הזה דרבנן מפני שאין כל יושביה עליה בגמו שיתבאר שם בס"ד וכוונתו כאן ע"כ לאו בזמן הזה איירי אלא בזמן שכל ישראל עליה איירי וקמ"ל דכיון דכל ישראל עליה חייבת מן התורה ונקראת א"י אף אם אין בית דבארץ הדבר תלוי לאו בבית ולכך נהגו בתרומה ומעשרות מן התורה אחר שכבשו וחלקו אעפ"י שלא נבנה הבית עדיין שכיון שהיו כל יושביה עליה א"י נקראת וחייבת מן התורה והכי מוכח ב בשביעית פ"ו וקדושי' סוף פ"ק ועוד אבאר זה בסוף הפרק בע"ה ׃

ונביאים התקינו וכולי' במסכת ידים תנן מכריס מעש' חדש ובבל מעשה ישן והנדון שלפנינו מעשה חדש ידון מעשה חדש ממעשה ישן ואל ידון מעשה חדש ממעשה ישן ׃ מכריס מעשה זקנים ובבל מעשה נביאים ׃ והנדון שלפנינו מעשה זקנים ידון מעשה זקנים ממעשה זקנים ואל ידון ת מעשה זקנים ממעשה נביאים ׃ ופי' הנדון שלפנינו היינו עמון ומואב א"כ נתבאר שבבל מעשה נביאים ועמון ומואב ומכריס מעשה זקנים והם החכמים הראשונים שכתב רבינו ׃

ארץ ישראל האמורה בכל מקום וכו' פ"ק דע"ז נחלקו ר"מ ורבי יוסי דר"מ סבר כיבוש יחיד לא שמיה כיבוש ונפסקה שם הלכה כרבי יוסי ופי' כבוש יחיד פירש רש"י ז"ל שדוד מדעת עצמו כבש ולא היו כל ישראל ביחד ודוד כבשה לצרכו ועוד כת' שלא היה ע"פ אורים ותומים ולא היום' רבוא ובתוס' הכריעו כדברי רבינו שהטעם הוא מפני שעדין לא נכבשה כל ארץ ישראל וכדאיתא בספרי סוף פרשת עקב דוד סמוך לפלטין שלך לא הורשת דהיינו יבוסי ואתה הולך וכובש ארם נהרים וארם צובא אלא שרבינו שאומר שגם הם יחיד או שבט הלך וכבש עיר אחת לעצמו אפילו מהארץ שנתנה לאברהם אע"ג דליכא ההוא ט טעמא אעפ"י כן נקרא כבוש יחיד ואין מצות נוהגות שם בארץ ישראל וזהו שהוצרך יהושע לחלוק א"י כדי שלא יקרא אח"כ כיבוש יחיד מה שיכבו' כל שבט לעצמו אפילו שהיה מהארץ שנתנה לאברהם אבינו ולא שייך ההוא טעמא ולפי שסורייא היה בעצת כל ישראל וברשו' ב"ד הגדול ודוד מלך ישראל היה הוצרכנו לטעם דסמו' לפלטין שלך לא כבשת אבל דעת רבותינו בעלי התוס' שאחר שנכבשה כל א"י אפילו יחיד הכובש אפילו ח"ל והוסיפה על ארץ ישראל נקרא א"י ולא קרינן אותה ח"ל אלא לכובש מה שאין לו רשות לכבוש ונסתייעו מלדרשינן בספרי כל המקום אשר תדרוך כף רגליכם אם ללמד על תחומי א"י הרי כבר נאמר מן המדבר והלבנון וכו' אלא כך אמ' להם כל מקו' אשר תכבשו חוץ מן המקומות האלו הרי הוא שלכם ומנין שאם כבשו ח"ל שמצות נוהגות שם הרי אתה דן נאמר כאן יהיה ונאמ' להלן יהיה גבולכם וא"ת א"כ מפני מה כבש דוד ארם נהרים ואין מצות נוהגות שם מפני שעשה שלא כתורה התורה אמרה משתכבשו א"י אתם רשאים לכבוש ח"ל והוא לא עשה כן אלא את היבוסי לא הוריש וכבש א ארם נהרים וכו' כל זה בספרי וסוברים בעלי התוספות דדוד לא מדעת ב"ד הגדול וגם לא מדעת כל ישר' כבש וכיון שלא כתורה היה מסתמא שלא היו מסכימים כל ישראל וב"ד הגדול בכך ואפ"ה הוצרכנו לטעם דסמוך לפלטין שלך לא כבשת משמע דאם היתה כל א'י כבוש היתה כא"י לכל דבר אף על פי שהיתה שלא בעצת ב"ד הגדול ומה שחלק יהושע ובית דינו את הארץ היה כדי לברור חלק כל שבט ושבט לא זולת זה ובתוספות בע"ז

כתבו בשם ר"י שכל מה שכבש יחיד כגון יאיר בן מנשה אינו א"י ונקרא כבוש יחיד וזה קרוב לדעת רבינו ומכל מקום מה שכתב רבינו דלכך הוצרך יהושע ובית דינו לחלק את הארץ כדי שלא יהיה א"כ כבוש יחיד כשילך כל שבט ויכבוש חלקו אפילו שהיה מהארץ שנתנה ל לאברהם אבינו לא ידעתי מה טעם לזה ומאין הוציאו כי היה אפשר לומר כי כיון שכל אחד ברשות כולם ו ומדעתם ורצונם היה עושה והיא מהארץ שנתנה לאברהם אבינו למה יקרא כבוש יחיד וכי יצטרך שיהיו כולם או רובם בכל כבוש שיכבשו וכבר הקשו רבותינו בעלי התוספות בע"ז גדולה מזו לדעת ר"י עיין שם וכתב רבינו אינו נקרא א"י כדי שינהגו בו כל המצות כיון בזה לומר דדוקא לענין מצות אינו א"י אבל קדוש' ארץ ישראל יש לה לענין הדר בה ולענין הכל מעלין לא"י ולשאר דינין הנזכרנו בתלמוד כיון שהוא מהארץ שנתנה לאברהם אבינו וכן מצאתי שדקדק בעל כפתור ופרח מלשון רבינו והוא נכון ·

ד **סוריא** יש דברים וכו' הקונה קרקע וכולי אהלות פי"ח וגטין פ"ק אלא שם אמרו חייבת בתרומה ומעשרות קסבר כבוש יחיד שמיה כבוש משמע דלמ"ד לא שמיה כבוש הרי היא כח"ל ו ופטורה והכן קי"ל דכבוש יחיד לא שמיה כבוש כאשר נתבאר וא"כ א"ך פסקה רבינו ונראה שדעת רבי' דע"כ לא אצטריכי' לאוקומי כמ"ד שמיה כבוש אלא משום דקתני בה חייבת בתרומה ומעשרות כארץ ישראל ומשמ' דחייבת מן התורה ככל דיני א"י וגם הקונ' פירות חייב בא"י לכך אמרו דקסבר שמיה כבוש · אבל למאן דאמר לא שמיה כבוש מ"מ חייבת מדרבנן מיהת ובקונה קרקע דוקא ובקונה פירות פטור הוא כאשר יתבאר והכי מוכח בההיא דע"ז דגם לרבי יוסי דאמר לא שמיה כבוש בסורית איכא תרתי איסור חנייה והפקעת תרומות ומעשרות מוכח דמוקי הוא מדרבנן מיחייב דלא גרעא מעמון ומואב ובבל ומצרים ודע דגם למ"ד שמיה כבוש לא לעשות' לגמרי כשאר א"י קאמר דהא מוקמינן ההיא דגטין למ"ד שמיה כבוש ואפ"ה אמר שבשלשה דברים שוה לח"ל משמע דלאו לגמרי קאמר אלא להעלות אותה על ח"ל באותם ג' דברים שמנו שם ומ"מ מול' הוא דאינה ממש כא"י ולכך עשו אותה באותן שלשה דברים כח"ל ושלשתם הם ל להחמיר וכן מצאתי שכתב הר"ן בע"ז וז"ל ואע"ג דסב' ר"מ דכבוש יחיד שמיה כבוש אפ"ה לא החמירו חכמים כ"כ כמו בא"י ומ"ה משכירין בתים דלית בהו תרתי עד כאן · וכ"ש שהוא להחמיר כאשר כתבתי ובודאי שהדבר מוכרח וכתבתי זה אע"ג דלענין דינא לא נ"מ מידי לתרוצי אגב אורחין ההיא דגטין שאמר קסבר שמיה כבוש ·

ה **כל** שהחזיקו כו חולין פ"ק יבמות פ"ק חגיג' פ"ק א"ר"ש בן אליקים משום רבי אלעזר בן פדת משום רבי אלעזר בן שמוע הרבה כרכים כבשו עולי מצרים ולא כבשו עולי בבל וקסבר קדוש' ראשונ' קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד והניחום כדי שיסמכו עליהם עניים בשביעית פי' שלא רצו לכבשם עולי בבל שאם היו כובשים אותם היו צריכי' לקדש אותם והיו קדושים לעתיד דקדושה שנייה קדשה לעתיד כ כדאמרינ' בהערל ירושה ראשונה ושנייה יש להם שלישי' אין להם כלומר שאין צריכין לחזור ולקדש הארץ ב בקדושה שלישית דקדושה שנייה קדשה לעתיד כן פירש רש"י ז"ל ורוב המפרשים ועוד שכתוב פירוש אחר בזה בסוף הפרק בע"ה ובפירוש כדי שיסמכו עליהם עניים בשביעית כתב רש"י ז"ל לא רצו להחזיר קדושתה כדי שיהא מותר לחרוש ולזרוע שם בשביעית שאין נוהגת בח"ל ויסמכו עליהם עניים ליטול שכחה ופאה ומעשר עני ובית שאן היתה וכו' ·

ויש לתמוה על זה דהא משנה שלימה שנינו פ"ו דשביעית ג' ארצות לשביעית כל מקו' שהחזיקו עולי בבל לא נאכל ולא נעבד וכל מקום ש שהחזיקו עולי מצרים נאכל אבל לא נעבד הרי שאפילו שלא החזיקו בו עולי בבל אינו עובד ואסור בחרישה וזריעה וכן כתב רבינו בפי' פ"ד מהלכות שמטה ויובל

ועוד קשה על מה שכת' רש"י ז"ל שיטלו לקט שכחה ופאה שאם היא בח"ל שמותר לחרוש ולזרוע גם תהיה פטורה מן המתנו' בח"ל ומנין להם לקט וכו' ובזה י"ל דלטעמיה הוא אזיל שהוא סוב' שאין ח"ל פטורה אלא המעשר ירק שגם בארץ הוא מ מדרבנן אבל במעשר דגן שבארץ הוא מן התורה בח"ל חייב מדרבנן וכן כתב הוא בתחלת הסוגייא דרי' חולין וכאשר יתבאר וכיון שחייב במעשר מדבריהם חייב גם בלקט שכחה ופאה אבל אכתי קושיא ראשונה קשיא טובא ואפשר שדעת רש"י ז"ל דההיא מתני' כמ"ד דקדוש' ראשונה קדשה לעתיד ולכך אף מקום שלא כבשו עולי בבל אינו נעבד ומ"מ לא החמירו בה לומר שלא יהיה נאכל כאשר החמירו בשנייה דשנייה ודאי חמירא טפי אבל לדידן דקי"ל דקדושה ראשונה לא קדשה לעתיד נאכל ונעבד כמו בח"ל דהרי היא כח"ל לענין שביעית ולא רצו להחמיר בה יותר מח"ל ובודאי שזה דוחק ·

עוד אפשר לומר דלעולם בזמן קדושה שנייה אותם המקומות שהניחו דינם הוה ככל ח"ל דמותר לחרוש ולזרוע ובהיתירן נשארו ואיכא סמיכת עניים בלקט וכו' דמאי שנא אבל אח"כ אסרו חכמים וגזרו במקומות אלו שלא יהיה נעבד כיון דסוף סוף א"י הם ונתקדשו בקדושה ראשונה וזו היא משנתינו דודאי מה שאינו נעבד במה שהחזיקו עולי מצרים מ מדרבנן הוא וכיון שכן י"ל דאח"כ נאסר אבל כשהניחו' מותר היה והניחום מפני עניים ואח"כ רצו להחמיר ולא לחוש לתקנת עניים לאיזו סבה ואפ"ה נשאר עדיין קצת סמיכה לעניים כאשר יתבאר והדבר ברור שאין כל זה אלא לדעת רש"י ז"ל שהוא סובר שיש בהם חיוב תרומות ולקט ושכחה ושאר מתנות · אבל לדעת רבינו שסובר שפטורים לגמרי כאשר כתב בפירוש ועוד יתבאר אם כן מה סמיכה יש לעניים במה שהניחום ·

וראיתי מי שכתב שדעת רבינו לפרש כדי שיסמכו בספיחים דמקום שנתקדש בקדושה שנייה אסורי' גם הספיחים ומקום שלא קדשו מותרים הספיחים מיהת ויטלו אותם עניי דהפקר הם עוד אפשר לומר לפי דרך זה דסמיכת עניים היינו ש שימצאו להשכיר עצמן לעשות בתלוש דאילו מקום ש שנתקדש אין עושין אפילו בתלוש וגם יכולין להשכיר עצמן לעשות גם במחובר בשדה של גוי דיש קנין לגוי באותם מקומות להפקיע מן השביעית ולשון רבינו לא ניחא לי בהכי שכתב והניחום כשהיו ולא פטרום מן תרומה אלא כדי שיסמכו עניים בשביעית משמע ד דסמיכת עניים היינו מפני שהם פטורים מן התרומה לכך נ"ל דה"ק פטרו אותם כדי שכשילכו שם העניים בשביעית שלא ימצאו בארצם לקט שכחה ופאה יתנו להם די צרכם שכיון שכל השנים הם פטורי מן המעשרו' לא ימנעו מליתן לעניים כל מחסורם בשביעית

ורבינו הקלוס וכו' חולין פ"ק העיד רבי יהושע לפני ר' על ר"מ שאכל עלה של ירק בבית שאן והתיר ר' בית שאן על ידו ע"כ וקס"ד משום דהיא ח"ל התיר ומקשה על זה דהא ודאי ארץ ישראל היא ומסקינן דלאו משום שהיא ח"ל אלא לפי שהיא מאותם מקומות שהחזיקו עולי מצרים ולא החזיקו עולי בבל וכו'.

ובהשגות א"א לא התיר ר' אלא מעשר ירק ופירות האילן שהם מדרבנן אף בא"י ע"כ וכן כתב רש"י ז"ל את בית שאן לאכול ירק שלה ופירות האילן בטבלן קס"ד קסבר ר"מ לאו מא"י ומעשר דגן בח"ל הוא נוהג מדרבנן הואיל ובארץ ד לאו תא אבל ירק דבארץ גופיה דרבנן לא גזור מידי בח"ל ע"כ. ולעתם בזה הוא משום דקשיא להו כדאשכחן בכמה דוכתיא דתרומה ומעשרות נוהגין אף בח"ל ואיך התיר ר' בית שאן ולכך יש מי שתירץ דלא התיר אלא ירק אבל דגן חייב וזה דרך רש"י. ונראה שזה דעת הר"א ז"ל וכבר הקשו בתוספות על פי' רש"י ז"ל ודחו אותו ואחרים תירצו דדמאי דוקא התיר לא ודאי ויש מי שתירץ דלאו לגמרי התיר אלא חומרי ארץ ישראל שלא נוהג בה קולי תרומות ח"ל כגון אוכל ו והולך ואחר כך מפריש. א"נ בטול ברוב ויש מי שתירץ בלוקח מן הגוי הוא שהתיר.

ועוד תירוצים אחרים נאמרו בזה אבל דעת רבינו אינו כן שלא לגמרי התיר ופטר מן המעשרות שכיון שהניחו מקומות אלו כדי שיסמכו עליהם עניים בשביעית לגמרי פטרום ועשו אותה במקומות ח"ל הרחוקים שאין תרומה ומעשר נוהג בהם כלל לדעת רבינו שהרי לא הזכיר רבינו שום חיוב אלא בעמון ומואב ומצרים ובבל וכד דייקת שפיר תשכח באפילו מקומות שהם קרובים מאלו אין תרומה ומעשר נוהגים בהם שהרי רבינו לא הזכיר אלא מקומות אלו בלבד ולא כתב וכיוצא בהן משמע דאלו דוקא ובאשר נזכרו במסכת ידים. וכן נראה גם ממה שכתב בסמוך וח"ל נחלקת לשנים ארץ מצרים וכו' ושאר הארצות וכו' וכבר הזכיר רבינו טעם לדבר זה בחומרו ונביאים התקינו שיהו נוהגות אף בארץ שנער מפני שהם סמוכות לארץ ישראל ורוב ישראל הולכים ושבים שם הרי שלא בלבד בקרבה וסמיכות הדבר תלוי אלא מפני שרוב ישראל הולכים ושבים שם פי' ויבואו לטעות ולהקל גם בתרומ' א"י ובהא ניחא שהנביאים גזרו על בבל ולא גזרו על מצרים ועמון ומואב לפי שבאותו זמן לא היו הולכים מבישראל למקומות אלו.

חסר מכאן עד דין י"ו מפרק ג' וחבל על דאבדין.

פרק שלישי

תרומת מעשר כו' ובהשגות א"א לא מצאתי בירושלמי אלא במשקה וכו' וכן אתה אומר בתרומת מעשר של שאר כל הפירות שאם יש בה השיעור הזה נותנה לכהן ואם לאו משליכה באו' ושורפה והטעם מפני בתרומת שאר הפירות דרבנן חוץ מדגן תירוש ויצהר והרי הן כדמאי ע"כ. ואפשר לפרש לדעת רבינו דאחד משמונה בשמינית משקל קטן הוא וכיון שהוא משקל כולל הוא לח ויבש וכן כת' רש"י ז"ל פ"ק דסוטה וזה לשונו אחד משמונה בשמיני' משקל קטן הוא והיינו עוכלא ע"כ.

וכן בתוס' שכתב הר"א והיא סוף תרומות אמרו בה וכן אתה אומר בתרומת מ מעשר שבשאר כל הפירות וכאשר אכתוב אותה בסמוך מוכח בהדיא דשיעור זה ליבש ג"כ ודברי רבי ינאי דבירושלמי אפשר דה"ק לשיעור זה דאחד משמונה ב בשמיני יהיה באוכל כביצ' ולפרש בא ר' ינאי ולא לחדש שיעור אחר באוכל שהרי במשנה לא הוזכר שיעור אחר ודוחק הוא בנאמר שהמשנה לא הזכירה אלא שיעור הלח וסמכיה לשיעור היבש וסתם תרומה יבש הוא ולכך רבינו לא כתב רק לדברי המשנה ומה שסובר עוד הר"א דבחלא לטיבותא חייב להוליך לכהן הכי איתא בירוש' אחר לדברי ר' ינאי הלא לית מא הך בבי' לה בטמא אבל בטהור אפילו כל שהו בדמאי אבל בודאי בין טמא בין טהור בין רוב בין מעט צריך לחזר אחריו ע"כ והרי זה כלדברי הר"א ובתוספת' סוף תרומה כמה יהא בתרומת מעשר של דמאי ויוליכנה לכהן אחד משמונה בשמינית בד"א בשל דמאי אבל בודאי אפילו כל שהו אסור בד"א בטהורה אבל בטמאה אפילו כל שהוא וכן אתה אומר בתרומת מעשר שבשאר כל הפירות אם יש בה כשיעור הזה נותנה לכהן ואם לאו משליכה לאור ושורפה ע"כ ובודאי שגרסת התוס' שאמרה בד"א בטהורה אבל ב בטמאה אפילו כל שהוא לא יתכן ליישבה ובודאי המ"ג מוטעית היא ולדעת הר"א צריך להפך הגרסא וה"ג בד"א בטמאה אבל בטהורה אפילו כל שהוא פי' דדוקא בטמאה הוא דמפלגי' בין דמאי לודאי ובעינן שיעורא לשל דמאי אבל בטהורה אסו' אפילו כל שהוא בין דמאי בין ודאי וכדברי הירושלמי שכתבתי ולדעת רבינו אין צורך להפך הגרסא אלא ה"ג בד"א בטהורה אבל ב בטמאה עד שיהא בה כשיעור ע"כ וקאי על מה שאמר' לבודאי אפילו כל שהוא ועלה קאמרה בד"א בטהורה דהשתא איכא תרתי לטיבותא שהיא ודאי וגם היא טהורה אבל אם היא טמאה אפילו שהיא ודאי צריך ל להיות בה כשיעור וטעמ' דמסתבר הוא דכיון דמקילי' בטמאה היינו מפני שכיון שאינה ראויה לאכילה אינה חשובה כ"כ מה לנו אם תהיה דמאי או ודאי גם מה שאנו מקילי' בדמאי היינו משום דמדרבנן הוא ומן הספק הוא ורוב ע"ה מעשרין מה לנו אם תהיה טמאה או טהורה ולגרסא זו אתי שפיר מה שאמרו עלה וכן אתה אומר בשאר כל הפירות אם יש בה כשיעור הזה וכו' דקאי אדסמיך ליה דקאמר אבל בטמאה עד ש שיהא בה כשיעור ואילו לגרסת הראב"ד ז"ל דגרסינן אבל בטהורה אפילו כל שהו מאי וכן וכולי ל דהא בהכך מתה דסמיך ליה הוא וצריך לדחוק דוכן ארישא קאי ותו' ניחא לגרסת רבינו דנקט במתני' הדין בטהורה ומ"ה אמרה של דמאי לכלול אף טהורה גם בתוספתא עיקר דבריה בטהורה וסתם תרומה טהורה היא אבל לגרסת הר"א קשה ללישנא מתני' דוקא ב בטמאה וגם בתוס' מעיקר' מיירי בטמאה ואמאי נקטו בכה"ג כיון דסתם תרומה טהורה היא לכך סמך רבינו על תוספתא זו דניחא בגירסתם ובטעמ' כאשר כתבתי ומה שחלק רבינו בין יין ושמן לשאר פירות למד כן ו וממה שאמרו שם וכן אתה אומר בתרומ' מעשר שבשאר כל הפירות וכו' משמע דעד השתא ביין ושמן קא מיירי ובהם הוא שחלק בין טמא לטהו' ובין דמאי לודאי אבל בשאר כל הפירות אין חלוק אלא בכל גוונא אם יש בה כשעור הזה וכו' ולדעת הר"א ז"ל נ"ל דהיינו דוקא בטמא אבל בטהור אפילו שהוא בדמאי כדמש' גם אכתי למה צריך שיעור אפילו כל שהוא צריך לחזר

אחריו ולדעת רבינו אתי שפיר דבכל גוונא איירי והוא הדין שכתב רבינו בתחלת לשונו ולדעת רבינו שהוא סובר דתרומת פירות נמי דאורייתא ואין לך מדרבנן אלא ירקות כאשר כתבנו ועוד יתבאר נ"ל דטעם שאר פירות דבעו שיעורא בכל גוונא משום דלא חשיבי כיין ושמן והרי הם אפילו טהורה ביין ושמן טמאה וכאשר נתבאר אבל יין ושמן טהורה אפילו כל שהוא חשיב · וגם זה סיוע לדרך רבינו וגרסתו בתוס' וטעמו בה דמוכח דבחשיבותא תליא מילתא כאשר כתבתי וכן מצאתי לבעל הסמ"ג שכתב תניא בתוספתא וכתב כל לשון רבינו מוכח בהדיא כאשר כתבתי בגרסת התוס' והיא הגרסא הנכונה בטעם כעיקר כאשר נתבאר ·

יז **אין** תורמין תרומה גדולה וכו' פ"ק דחלה ופ' ב' דבכורי' ונזכר פ"ד דמסכת תרומות ובירושלמי פ"ב ואיתא גם בספרי ונלמד גם מן הכתוב שאמר ממנו מן הסמוך לו ואע"פ שפסוק זה בתרומת מעשר הוא כבר אמרו בירו' על זה תרומת מעש' מלמד' ואינה למדה ·

והוא שיהיה המופרש וכו' אבל אם היה טעון וכו' ברית' פרק הגוזל בתרא היה טעון כדי יין וכדי שמן וראה שהם משתברות לא יאמר הרי הן תרומה על פירות שיש לי בביתי ואם אמר לא אמר כלום ע"כ ובודאי דמאי דנקט בברייתא וראה שהם מ משתברות משום סיפא דקתני לא אמר כלום נקטה והוי כאילו אמר היה טעון וכו' ואמר וכו' לא אמ' כלום דאי משום לא יאמר תיפוק לי דהוי שלא מן המוקף ו ומאי איירייא משתברות ולכך רבינו לא כתב רישא דברייתא דהיינו לא יאמר וכו' : ומלשון רבינו נראה דדוקא כשאומר על פירות שיש לי בביתי לא אמ' כלום הא אם היה מוקף אפילו שרואה שהן משתברות דברין קיימין שהרי על מה שכתב ואם הפריש שלא מן המוק' תרומתו תרומה כתב והוא שיהיה המופרש שמור וכולי משמע דעלה דוקא קאי אבל במוקף לא בעינן שיהיה המופרש שמור אלא כיון שבשעה שעשה אותם תרומה היו קיימין שני בהכי אעפ"י שמיד נשתברו כבר נתקנו הפירות בשעה שאמר הרי הן תרומה וכו' אלא שנגמר' נראה שאין הפרש בין מוקף לאינו מוקף ולאו בדוקא נקטיה שמקשה על ברייתא זו מברייתא דקתני הרי שהין לו ר' חביות וכו' ואמר הרי זו תרומה לדברי' קיימין ו ואוקמוה בשעקל בית הבד כרוך עליה משמע דאין חילוק בין מוקף לאינו מוקף דלעולם בעינן שיהיה קיים וכן נראה לתרוץ שני שתרצו שם בתוס' ואוקמוה ברייתא בשבתות וי"ט דשרי לתרום שלא מן המוקף א"כ אין חלוק בין מוקף לאינו מוקף וברייתא לפי זה לאו בדוקא ואורחא דמילתא נקט דמה שבבית הם שמורים ומה שבידו משתברות וכד נקט נמי באידך ברייתא מי שהיה בא בדרך ובידו מעות וראה אנס בא כנגדו לא יאמר הרי פרות שבביתי מחוללין על מעות הללו וגם לפי דרכנו למדנו במאי דנקט וראה שהם משתברו' דאם עבר והפריש שלא מן המוקף הויא תרומה דהא הכא אינו מוקף ודוקא מפני שהם משתברות לא אמר כלום הא אם אין משתברות הויא תרומה ולעולם אף במוק' לא אמר כלום כאשר כתבתי וכל הסוגיא אשר שם כן נראה מתנה והוא שיהיה המופרש שמור שכתב רבינו אעיקר הדין קאי וכאילו כתב וצריך שיהיה המפורש שמור כנ"ל ·

י"ח **פירות** המפוזרים וכו' תוס' פ"ג דתרומות ומשמע לאי דוקא המפוזרים בבית הוא דחשיב מוקף אבל בגורן לא חשיב מוקף כמו ה' כבורין דבסמוך או דילמא דמפוזרים לחוד וכבורין לחוד ולא דמו אהדדי ובית דנקט לאו דוקא ואפשר עוד דלרבותא נקט בית שדרכן להיות כבורין ולא מפוזרים כ"ש בגורן דאורחייהו בהכי ולשון התוס' כך הוא הכניס פירותיו לבית אעפ"י שהם מפוזרים תורם מאחת על הכל ע"כ משמע מלשון זה קצת דבדווקא נקט בית גם בדין שתי מגורות נראה שיש חלוק בין בית לגורן ו ויתבאר בסמוך ודע שהגרס' בתוס' בספרים שלנו גבי שתי מגורות תורה מכל אחת ואחת ורבינו נראה שהיה גורס מאחת על הכל או אפשר שלחה התוס' מקמי ה המתניתין דחביות של יין דבסמוך דעד שלא גפן תורם מאחת על הכל ודין שקי תבואה גם שם בתוס' כלשון רבינו ודין חביות יין פ"ג דמעשר שני עד שלא גפן ת תורם מאחת על הכל משגפן תורם מכל אחת וא' והק' המפרשים על משנה זו מהא דדרשינן במנחות והתם ממנו מן המחובר שלא יביא בשני כלים וכיון דהכא נמי דרשינן מוקף מדכתיב ממנו מבעי כלי אחד ותירצו דשאני מנחה דבעי קדוש כלי ולכך חשיב הכלי להפסיק אבל הכא כלי לא חשיב ובשהם פתוחות מוקף מיקרי ·

יט **היה** מלקט וכו' גם שם בתוס' ואית נמי בירוש' פ"ב דתרומו' ודין ה' כבורין גם שם בתוס' ושם אמ"ר יהודה א' מתי בזמן שעיקר הגורן קיים וכו' ופי' רבי' כמותו דאימתי דר' יהודה לפרש ולא לחלו' וצ"ע לחלק בין חמשה כבורין כשאין עיקר הגורן קיים לשתי מגורות שבבית לפי גרסא הכתובה בספרי רבי' דתורם מאחת על הכל ואפשר דבית שאני שהבית מחבר כל אשר בתוכו אלא שאני רואה שגם גבי שקי תבואה לא הזכירו בית וכי ברעי כבורין מבשהם בשקים ואפשר דהתם נמי בבית מיירי כי אין דרך להניח תבואה ב בשקים אלא בבית או אפשר דעדיף שקים מכבורים דשקים כיון שהם בהקפה אחת ואלמלא השקים הכל היה מוקף ומעורב ושקים לא חשיבי הפסק הילכך מ מוקף מיקרי מה שאין כן בכבורין דאין דבר מובדל ואפ"ה עשאן חמשה כבורין כל כבור בפני עצמו וכל אחד מחולק ומובדל מחברו נראה שהוא מקפיד על כך הילכך לא מיקרי מוקף ומ"מ חביות סתומות לא מקרו מוקף כי הסתימה מחלקת אותם ובירושלמי פרק ב' ל למעשר שני נראה כאשר כתבתי דגבי שקים אין חלוק בין גורן לבית שהקשו שם לב"ש דאמרינן גבי חביות שאפילו פתוחות תורם מכל א' ואחת קשיא על דעתיה דב"ש מה בינה לחמשה שקים בגורן שמא אין תורם ו ומעשר מזה על זה פי' בתמיה אלא שבירושלמי פרק ב' דתרו' מצאתי הפך מזה הירוש שאמרו שם אברייתא בעון קומי ר' יוסי היתה מפה באמצע מהו פי' בין כרוב לכרוב או דומה לזה והשיבו היינו חמשה שקים בגורן דתאני חמשה שקים בגורן אין תורמי' ואין מעשרי' מזה על זה ע"כ ונראה דההיא דמעשר שני דייקא טפי ד דפריך לב"ש וע"כ תורמין ומעשרין גרסינן ודתרומות אפשר שטעות סופר הוא ובודאי דשקי הרי הם כחביות וכמו שבחביות פתוחות אין דופן החבית הפסק גם ב בשק או במפה אינו הפסק ונ"ל לפי זה דמין אחר הוי הפסק טפי ממפה דהיינו השק המפריש ודמיא להא דאמרינן דבת מינה מחריב בה והיינו מין אחר דלאו בת מינה דהיינו מפה לא מחריב בה וקל להבין ובספר כפתור ופרח כתב בהדיא דשתי מגורות תורם על כל אחת וא' כגרסת התוס' בספרים שלנו ·

ד **תרומת** מעשר וכו' בירושלמי ריש פרק שני

שתרומת אמרו תרומת מעשר מלמטה ואינה למעלה · מלמדת לתרומה גדולה שאינה אלא מן המוקף והיא נתרמת שלא מן המוקף ובספרי ילפינן לה מקרא דמכל מעשרותיכם כלדברי רבינו ובמסכת בכורים תנן תרומת מעשר שוה לבכורים משני דרכים נטלת מן הטהור על הטמא ושלא מן המוקף ופרק הזהב אמרו ישראל שאמ' לבן לוי כור מעשר לך בידי יכול בן לוי לעשותו תרומה על מקום אחר · ופרק המפקיד אמרו המפקיד פירות אצל חברו אפילו הן אבודין לא יגע בהן חיישי' שמא עשאן תרומה על מקום אחר · מכל הלין מוכח דבין לוי בין ישראל יכול לתרום שלא מן המוקף ובגיטי' פרק כל הגט הקשו על תרומת מעשר וכי נחשדו חברי' לתרום שלא מן המוקף מוכח שאעפ"י שמותר אין ראוי לחבר לעשות כן אלא גם בתרומת מעשר ראוי להחמי' ולהצריך מוקף ולא לחלק בתרומת מעשר דב זרינ' אטו תרומה גדולה ·

ובהשגות א"א לא כתב את זה אלא מפני שהוקשה עליו מה שראה במס' גיטין על תרומת מעשר וכי נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף ולפיכך כתב שהתלמידי חכמי' אינם תורמין אלא מן המוקף ולפי דעתו לא היה קורא אותו חשוד אם לא היה בד איסור ·

אבל אומר אני שהלוי אינו תורם אלא מן המוק' ועליו הוא אומר והרמותם ממנו תרומה מן המחובר והטעם שמא ישכח ויעשה את התרום תרומת מעשר על מקום אחר אבל ישראל התורם תרומת מעש' תורם שלא מן המוקף שאין לחוש לכך והטעם לתרומ' גדולה שאינה נטלת אלא מן המוקף מפני שנטלת ב באומד ולא יוכל לכוין בשיעור אלא מן המוקף ועוד שמא ישכח ע"כ ·

והבה מה שרוצה להעמיד קרא דממנו גם ב בתרומת מעשר דהיינו בלוי המפריש כי אורחא דמילתא הירושלמי שבתרתי הוי תיובתיה שהרי אמרו מלמטה ואינה למעלה וכן אמרו גם בספרי ומוכח דכלל לא איירי בתרומת מעשר אלא בתרומה גדולה לחוד , גם ההיא דפרק הזהב קשיא על הר"א כי שם אמרו בפירוש רשאי בן לוי וכו' וכל אותם שהבאתי א אמרו סתם ולא חלקו בין לוי לישראל ולדעתו הול"ל בההיא דגיטין וכי נחשדו לויים לתרום שלא מן המוקף למה אמרו חברים ופ"ק דחולין אמר גבי ר"מ שאכל עלה של ירק בבית שאן והתיר ר' בית שאן על ידו ופרי' וד למא עישר עליה ממקום אחר ומשני לא נחשדו ח חברים לתרום שלא מן המוקף מוכח כלעת רבי' דהתם לאו בלויים איירי דר"מ לא היה לוי ובחברי' הוא דתלי לה גם בתוס' פר' כל הגט כן כתבו לחד תירוצא דדוקא חברים לא נחשדו וגם ההיא דפרק כל הגט בחבר א איירי דאין מתנות אלא לחבר ולהכי פריך עלה וכי נחשדו חברים ·

ומה שכתב הר"א בטעם תרומה גדולה שאינ' נטלת אלא מן המוקף טעם נכון ומתקבל הוא ורש"י פרק כל הגט ופ"ק דחולין נתן טעם אחר דחיישינן שמא אין אותו שמפריש עליו בעין ואין טעם זה מספיק לחלק בין תרומה גדולה לתרומת מעשר ועוד שהרי אפילו שתיהם לפניו וידע שהם קיימים איכא גווני טובא שאין תורמין מזה על זה וקרי' להו שלא מן המוקף כדמוכח כל הנהו שנתבארו למעלה מן ה התוס' והירושלמי לכך נראה שטעם הר"א יותר נכון ובתוס' כת' פר כל הגט שטעם רש"י אין נראה דתרומה גדולה מדאורייתא בעינן מוקף וא"כ אפילו כתיהן לפניו ובתרומת מעשר נרא' דהוי גזירה אטו תרומה גדולה וא"כ היא נמי אפילו שתיהם לפניו ע"כ נראה שדעתם לכיון דמדאורייתא הוא אין צורך לתת טעם בדבר וגם רבי' לא חשש לתת טעם ·

כא **בן** לוי שהיה לו וכו' בספרי זוטא והביאה ר"ש פ"ק דתרו' על משנה דאין תורמין מן ה הלקט וכו' ולא ממעשר ראשון שנטלה תרומתו ותהיה משמע דדוקא משום שנטלה תרומתו הא לא נטלה ת תרומתו תורמין ממנו התרומה החייבת לזרעו והכל נתבאר בספרי זוטא ויתבאר קצת מזה עוד פ"ה בע"ה

כג **כשמפרישין** תרומה ומעשר וכו' פ"ג דתרומות בכורים קודמין שהם בכורים לכל ותרומה גדולה קודמ' לשאר שנקראת ראשית וגם אמרו שאם עבר מה שעשה עשוי אעפ"י שעובר בלאו מלאתך ודמעך לא תאחר ופ"ק דתמורה פריך מהכא לרבא דאמר כל מאי דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני ומשני שאני הכא דאמר קרא מכל מעשרותיכם תרימו תרומה ופי' שהם בכורים לכל שנקראו גם בכורים א"נ שנצטוו בהם קודם לתרומה בפרשת כי תשא כן כתב ר"ש והרא"ש ·

ואין לוקין על לאו זה וכו' בתמורה נחלקו בזה ופסק רבי' כרבי יוסי ברבי חנינא שאמר שם אינו לוקה ונתבאר שם שמה שאינו לוקה אין הטעם מפני שאין בו מעשה דהא כיון לבדיבוריה עביד מעשה מעשה נקרא וראוי ללקות כמו מימר בלוקה אעפ"י שאין בו מעשה אלא הטעם הוא מפני שהוא לאו שנתק כעשה דכתיב מכל מעשרותיכם תרימו תרומה וא"נ שגם במימר נתק לעשה ולוקה התם ש שאני דאיכא תרי לאוי וליכא אלא חד עשה לאוד ·

כד **הרוצה** להפריש תרומה ותרומת מעשר וכולי דתמאי פ"ה · ובהשגות בזה דברים והם פי' לדברי רבינו והוא פי' אמתי ומוכרח ור' בתב לשון המשנה וקצר כמובן דודאי אי אפשר לפרש באופן אחר ·

פרק רביעי

א **עושה** אדם שליח וכו' פרק ד' דתרומות האומר לשלוח לתרום תורם ב בדעתו של ב"ה ופרק ב' דקדושין ילפינן לה מדכתיב כן תרימו גם אתם וגם יתורא הוא לרבות את השליח ואי להא לחודיה אפשר דלא הוה צריך קרא דהא בכל התורה כולה שלוחו של אדם כמותו כדילפינן התם אלא דרים נמי להשוות שליח למשלח מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית לאפוקי נכרי א"נ אפשר דגם לשליח גופיה אצטריך קרא דס"ל כיון דדרשינן אתם ולא אוס.פין אתם ולא חרים נדרוש נמי אתם ולא שלוחים קמ"ל גם לרבויי

ב **חמשה** לא יתרומו וכו' ריש מסכת תרומו' ובירושלמי אמרינן עליה דשמואל בר נחמן שמע כולהו מהאי קרא דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה פרט לגוי מאת כל איש פרט לקטן אשר ידבנו לבו פרט לחרש ושוטה שאין להם דעת פי' ולא שייך ידבנו לבו ואע"ג שגם קטן אין לו דעת מ מיהו כשבא לעונת נדרים יש לו דעת ולכך הוכרכו למעטו מדכתי' איש פרט לקטן וזאת התרומה אשר תקחו מאתם פרט לתורם את שאינו שלו ·

אבל התורם משלו וכו' בעיא בנדרים פרק
אין בין המודר התורם משלו על של ח
חברו אם צריך לעת בעלים אם לאו כיון דזבין לאדם
שלא בפניו ובעינן למפשטה מדתנן גבי מודר הנאה ת
תורם את תרומותיו לדעתו וע"כ בשלו על של חברו מ
מיירי ודחינן לה באומר כל הרוצה לתרום יבא ויתרום
ולעולם משל חברו על של חברו · ובתר הכי אבעיא
לן טובת הנאה של מי ואסיקנא לטובת הנאה של תורם
דא"ר אבהו א"ר יוחנן התורם משלו על של חברו טובת
הנאה שלו · ומתילא נפשטה גם בעייא ראשונה
ומייתי להא דרבי אבהו שלהי פ"ק דתמורה ואמרינן
עלה מ"ט דכתיב את כל מעשר תבואתך ונתת פי' דבעל
המעשר הוא שנותן למי שירצה ולא בעל הבית וא"צ"ב
דכתיב נמי תבואת זרעך ונתת דמשמע דבעל הזרע
הוא שנותן וכדאיתא בנדרים בתחילת הסוגיא · נ"ל
דהך ונתת קאי אעשר תעשר דהמעשר הוא שנותן לכל
מי שירצה ולא בעל הבית וכתב רש"י ז"ל טובת הנאה
פרוט' שיכול ליקח מישראל כדי שיתן התרומה לבן בתו
כהן · פי' דאילו מכהן אסור ליקח דהוי כמסייע
בבית הגרנות ומ"מ אין צורך לכך אלא טובת הנאה
היינו שיכול ליתננה למי שירצה התורם כאשר כתב ר
רבינו ·

התורם שלא ברשות וכו' בריית' הובאה פר'
האיש מקדש דף נ"ב ופרק אלו
מציאות דף כ"ב כיצד אמרו תורם שלא ברשות תרומתו
תרומה הרי שירד לתוך שדה חברו ולקט ותרם שלא
ברשות ובא ב"ה אם חושש משום גזל אין תרומתו תרומ'
ואם לאו תרומתו תרומה הרי שבא בעל הבית ומצאו
אם אמר לו כלך אצל יפות תרומתו תרומה ופרש"י ולקט
לצורך ב"ה · משום גזל אם מקפיד ב"ה על מה
שעשה ודומה לו שגזלן · ובמציעא כתב משום
גזל שתרם תרומתו בלא רשותו כוונתו ז"ל בזה לפי ש
שהוא מפרש ללקט לצורך ב"ה ולפי' לשון אם חושש
משום גזל לא אתי שפיר לכך כתב דלאו גזל ממש
קאמר ·

ורבינו כתב ולקט פירות שלא ברשות כדי
שיקחם ואם כוונתו בזה לפרש דלקט
לקחת אותם לעצמו מה שאמרו אם חושש משום גזל
אתי שפיר אלא דהתם מסיק לא אמרו כלך אצל יפות
אלא לענין תרומה משום מצוה ממיע שאין כלך אצל
יפות מועיל לענין גזל ולא הוי גלוי דעת אלא לענין
תרומה לבד וא"כ בריית' בלוקט לצורך ב"ה כדברי רש"י
ז"ל ואפשר לומר דהיכא דאיכא מצוה דתרומה מועיל
אף לענין גזל ומתיל משום מצוה דתרומה · אי נמי
אפשר דה"ק לא אמרו כלך אצל יפות דהוי גילוי דעת
ומועיל אלא לענין תרומה דלכך הוי תרומה אבל ל
לעולם פירות של בעלים הם ואעפ"י שהוא תרם על
דעת ללוקחם לעצמו התרומה ה"א תרומה והפירות
הם לבעליהן ומ"מ אפשר שכונת רבינו שכתב כדי ש
שיקחם היינו כדי לקנותם ואורחא דמילתא נקט דאין
אדם תורם פירות חברו אלא כוונתו היתה לקנות ומ"מ
מה שאמרו שם דמיירי בעשאו שליח אינו מתיישב לפי
דרך זה אלא כדברי רש"י ז"ל משמע ·

עוד יש לדקדק בלשון רבי' דבבריתא אמרו
כיצד אמרו וכו' הרי שירד וכו' דרבינו
פליג להו בתרתי שכתב התורם שלא ברשות או שירד
וכו' וכולה חדא היא דיורד לתוך שדה חברו היינו תור'
שלא ברשות ומאי או · ואפשר דתורם שלא ברשו'

שכתב רבינו היינו תורם מפירו' תלושין גמורין ועומדין
ליתרם וירד לתוך שדה חברו הוי רבותא טפי ובריתא
הכי פירושה כיצד אמרו וכו' לא תימא דלא אמרו אלא
בפירות תלושין עומדין ליתרם אלא אפילו שירד ולקט
ותרם וכו' הוי תרומה ולא הוצרכה לחלק אותם לשתים
דבתיב' כיצד אמרו נכללו דוק ותשכח ולפי הדר' הראשון
שכתבתי בלשון רבינו דכדי שיקחם היינו שיקחם לעצמו
ואפילו הכי הויא תרומה כאשר נתבאר ניח' טפי דפליג
להו בתרתי דחדא היא תורם לצורך חברו אלא שהוא
שלא ברשות וחדא לקחתם לעצמו דהוי חדושא טפי
ואפילו אם כוונת רבינו שהוא לוקט לקנותם אתי נמי
שפיר דמ"מ חדא הוי לחברו וחדא הוי לעצמו ובין כך
ובין כך הבריתא לא הוצרכה לחלקם לשניים דבכיצד
אמרו התורם שלא ברשות דקתני כייל תרווייהו כאשר
ביארתי ועדיין צריך ליישב מאי דקשיא טובא על לשון
רבינו שהרי בגמרא דמציעא הקשו מברייתא זו לאביי
דאמר יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש דהא הכא ב
בעידנא דתרם לא הוה ידע ב"ה ותרגמה רבא אליבא
דאביי בדשוייה שליח אלא דלא פירש לו אם יתרום מן
היפות או מן הרעות וסתמיה דב"ה תרים בבינונית
ואזל איהו ותרם מן היפות וכו' ואמרו עלה הכי נמי
מסתברא דאי לא שוייה שליח אמאי הויא תרומה ·
והא אתם גם אתם מה אתם לדעתכם אף שלוחכם ל
לדעתכם ·

ומעתה כיון דקי"ל כאביי דהא הלכה כ
כוותי' ביע"ל קג"ם למה לא כת' ר'
שעשאו שליח אלא אדרבה לשונו מוכיח שלא עשאו שלי'
ונראה שרבינו סמך על פרק האיש מקדש שאמרו שם
ההוא גברא דקדש בפרוטא דשרא את ? מחריה דשכר'
אמר ליה אמאי לא תתוב לה מהא חריכא אתא לקמיה
דרבא א"ל לא אמרו כלך אצל יפות אלא לענין תרומה
דתניא וכו' והא ההוא עובדא לא משמע דשוייה שליח
כלל דא"כ העיקר חסר מן הספר ובשלמא לענין תרומ'
לא חשש לפרש וסמך על סוגייא דמציעא אלא בההוא
עובדא דההוא גברא אבעי ליה לתלמודא לפרושי אלא
ודאי משמע דכולה בלא עשאו שליח מיירי ובתוספתא
כדחקו ואמרו שאעפ"י שלא פי' בעשאו שליח מיירי אבל
מהגמרא אינו נר'כן כאשר כתבתי ·

עוד יש ראיה לזה מסוגיא דמציעא דמייתי
התם עובדא דההוא אריסא דמרי בר
איסק דאייתי פירות ושלא קמי אמימר ורב אשי ומר
זוטרא אמימר ורב אשי אכלו ומר זוטרא לא אכל א
אדהכי אתא מרי בר איסק א"ל לאריסיה אמאי לא
תיתיב לרבנן מהנך שפירי אמרו לו אמימר ורב אשי
למר זוטרא השתא אמאי לא אכיל מר והתניא אם נ
נמצאו יפות מהם תרומתו תרומה וכו' ואי ברייתא
מיירי בעשאו שליח מאי קושיא ליסני דשאני התם ד
דעשאו שליח מתחלה לכך ואמאי אצטריך ליה לשנויי
לא אמרו כלך אצל יפות אלא לענין תרומה לא משמע
דכלהו מפרש לה בלא עשאו שליח · עוד יש להביא
ראיה לזה דאי מיירי בעשאו שליח למה אם לא נמצאו
יפות מהן אין תרומתו תרומה והתנן פיחת עשרה או
הוסיף עשרה תרומתו תרומה פי' דסתמיה דב"ה ב
בבינונית ומאי קאמר ליה בהכי אמרתיך הכא נמי נימ'
ליה בהכי אמרתיך וכבר הקשו בתוס' קושיא זו ותירצו
דשאני פיחת עשרה או הוסיף עשרה דאיכא דתרמי
הכי ואיכא דתרמי הכי ותירוץ זה אינו מספי' כל הצורך
דהא איכא נמי מאן דתריש מיפות ולמה לא יאמ' בהכי

שמרתיך כיון שעשאו שליח סתם ולא פירש לו צ"א ולאי מכל זה מוכח דבריתא כלא עשאו שליח ומאי דתרגמה רבא בעשאו שליח אליבא דמאן דמקשי הוא דמשני אבל קושטא דמילתא דלא קשיא מידי אפילו אם לא עשאו שליח דשאני תרומה דגורן למתרם קאי ועוד דהוי מצוה וגבלוי דעתא דניחא ליה שני למפרע אבל גבי אבידה אדרבא סתמא דמילתא דלא ניחא ליה ולא מייאש ולכך לא סגי ייאוש למפרע ואי משום מה אתם לדעתכם כיון דסתמא ניחא ליה משום מצוה והשתא אמר ליה כלך אצל יפות סגי למפרע ולדעתכם מיקרי והיינו דרבא נופיה והוא מרה דשמעתא הכא הוא ג גופיה אמר בהאיש המקדש גבי עובד דפרוזמא דסברא לא אמרו כלך אצל יפות אלא לענין תרומה אלמא דתירוצא דאלו מציאות לאו דוקא הוא אלא אליבא דמאן דמקשי קאמר הכי

ואפשר לומ' דאפילו אי בדוקא מסני רבא אנן פסקינן כמר זוטרא ורב אשי ואתימר דמשמע דכלהו בלא שוייה שליח מפרשי לה ולאביי ל"ק כאשר פירשתי אלא שבזו יש לדחות דאפילו אי מיירי בעשאו שליח מקשו למר זוטרא שיועיל אותו גלוי דעת לאכול מכאן ולהבא מיהת דמאי דאצטרכינן לפרושה בעשאו שליח היינו כי היכי דתהוי תרומה ת מעשה ראשונה קודם שאמר כלך אצל יפות אבל להועיל להבא אין צריך לשליחות ומ"מ מה שכתבתי היא שטת רבינו למיתיה מדברי התוספות וסוג מנאתיה בשטה אחת לא ידעתי שם מחברה וזכיתי בה ועדין צרי' ליישב מה שאמרו בגמרא ה"נ מסתברא וכו' דמשמע דבדוקא קאמר לה ואפשר שרבינו גורס ומסתברא אי שוייה שליח כי לא נמצאו יפות תהן דאמאי אין תרומתו תרומ' ותשני הב"ע דאמר ליה תרום סתמא וסתמה דב"ה וכו' והיא הגרסא שכתבו בתוס' דלא גרסינן לה דאזלי לנעמייהו דשנייא לוקא הוא אבל רבינו גריס לה והכתא תלמודא לא מכרע מידי ולא דריש שלוחכם ל לדעתכם ואפילו אם גרסת רבינו כגרסת הספרי' שלנו אפשר שלא ראה רבינו לכתוב על תירוץ זה דאפש' דכל זה הוא כל כמה דלא סליק אדעתין לפלוגי בין תרומ' לאבידה אבל בתר דקים לן דאיכא לפלוגי בינייהו כ כאשר כתבתי מתילא אלאי ההוא תירוצא וה"נ מסתבר' דאתמר עלה ובזה עלו דברי רבי' נכונים

וכתב רבינו עוד ואם לא נמצאו יפות מהן אין תרומתו תרומה שלא אמר לו אלא דרך מיאוי נראה שאם פירש ואמר שכוונתו שיהיה ת תרומה שמועיל וכן כתב גם רש"י ז"ל דודאי ה"ק ליה אם מצאת יפות מאלו הייתי נוטלן ואפשר דכיון שהלשון משמע מיאוי אפילו חזר ופירש אינו מועיל למפרע דבשעה שאמר כלך אצל יפות נתבטל מעשה ראשון ו ומ"מ הדבר ברור שאם אמר בתחלה יפה עשית או אני מרוצה לתרומתו תרומה ופשוט הוא

ד' חמשה לא יתרומו וכו' פ"ק דתרומות לא שבאותה משנה אמרו בעל קרי ולא הזכירו חרש המדבר ואינו שומע ומ"מ הוא במשנה אחרת שם בתחלת הפרק ומייתי לה בברכות פר היה קורא גבי הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו ומה שהשמיט רבינו בעל קרי משום דאתיא כר"מ דאמר פרק מי שמתו בעל קרי מהרהר בלבו ואינו מברך וכבר נפסק הלכה כרבי יהודה דאמר אף מברך וא"כ תורם לכתחלה ומברך ואין בכך כלום דהא בטלוה לטבילותא מפני העריס והשכור והסומא נתבאר בירו' :

ה קטן שהגיע וכו' פ"ק דתרומו' קטן שלא הביא שתי שערות רבי יהודה אומר תרומתו תרומה רבי יוסי אומר אם עד שלא בא לעונת נדרים אין תרומתו תרומה משבא לעונת נדרי' תרומתו תרומה ורבי יהודה ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי והובאה משנה זו שילהי יוצא דופן ואמרי' עלה א"כ מופלא סמוך לאיש דאורייתא אתי דאורייתא ומתקן תרומה ל דאורייתא פי' דהא רבי יוסי סבר תרומה בזמן הזה דאורייתא ואיהו קאמר תרומתו תרומה וזהו שכת' רבי' אם תרם תרומתו תרומה אפילו בתרומה של תורה ה הואיל שנדרי הקטן קיימין מן התורה ועונת הנדרים הוא הזכר בן י"ב והנקבה בת י"א ואעפ"י שהם אם א אכלו נדרן אין לוקין מ"מ תרומתן תרומה נמורה היא והאוכלה חייב כאוכל תרומה הגדול אלא שהם אינן בני עונשין וכבר ביאר רבי' זה פרק י"א מהלכות נדרי'

ו האומר לשלוחו וכו' בעיא פ"ק דחולין ומסיק רב נחמן אין חזקתו תרום ואזיל לטעמיה דאמר פרק בכל מערבין דבשל תורה לא אמרינן חזקת שליח עושה שליחותו ואע"ג דרב ששת פליג התם ואמר דבין בשל תורה בין בשל סופרים אמרינן חזקת שליח עושה שליחותו והלכתא כרב ששת באיסורי וכן פסקו הגאונים בכל מקום כרב ששת לגבי רב נחמן באיסורי מ"מ פוסק רבי' כרב נ נחמן מההיא דחולין דמסיק תלמודא כרב נחמן ולא מדכרינן התם לדרב ששת כלל ועוד דרב דימי דבעי ליה מרב נחמן קבלה לדרב נחמן ועוד דבפרק התקבל גבי דבעל אומר לגרושין פריך מהאומר לשלוחו לא ותרום וכו לאסור בכל הנשים ומסיק כי אמרי' חזקת שליח עושה שליחותו לחומרא אבל לקולא לא וכן פסק הרי"ף וכן פסק ר"ת אבל בה"ג וקצת הגאונים פסקו כרב ששת ומיהו בהא דתרומה כתבו דמודה רב ששת דאין חזקתו תרום דעד כאן לא אמר הוא דחזקת שליח עושה שליחותו אלא בדבר שאם לא יעשנו נותן מכשול לפני משלחו אבל בההיא דתרומה מה מכשול יש אם אינו עושה הרי הוא יראה בכרי שאינו תרום ואין לו לחוש לשמא יבמע איש אחר ויתרום ונמצא תורם שלא מדעת והוא יחשוב שהשליח תרם דכולי האי לא חיים כיון שאין הוא מכשול מ"מ האחרונים הסכימו כרב נחמן כדברי רבינו והרי"ף ור"ת ולהם שומעין כ"ש בדב' שהוא להחמיר בשל תורה

ז דאומר לשלוחו וכו' פרק ד' דתרומות ואיתא פרק אלו מציאות וסוף בכורות וא"ת כשרוסיף יהא השיעור תרומה או תפשוט מהכא הא דאבעיא לן פרק אלמנה ניזונת אי הוי ת מוסיף על דבריו או מעביר על דבריו תפשוט מהכא דהוי מעביר וי"ל שאם אתה אומר השיעור הוי תרומה נמצא ב"ה מפסיד שהרי תרומה וחולין מעורבין והוי מדומע ואם פחת נמצא טבל ומדומע הילכך בהא כ"ע מודו דמעביר הוי ולכך אינה תרומה כלל

ח' פירות השותפין וכו' פרק ראשית הגז אף על גב דכתיב דגנך דידך דשותפות לא הא כת' רחמנא תרומתם אפילו של שנים ודגנך למעוטי שותפות הגוי

והשותפין אין צריכין וכו' פ"ג דתרומות השותפין שתרמו זה אחר זה רבי עקיבא אומר תרומת שניהם תרומה וחכמי' אומרי' תרומת הראשון תרומה ע"כ וקרוב לזה בפ"ק דתמורה ושם בירושלמי במאי עסקינן אי בממחין אף רבי עקיבא מודה אי באין ממחין אפי רבנן מודו והעמידו

שסתם ויש מי שפי' ממחין כמו מומחין דהיינו בקיאים לתרום דניחא ליה לשותף חברו שיתרום כיון שהוא בקי ואין זה פירוש רבינו שכתב ממחין זה על זה אלא פי' ממחין כמו מוחין שמוחין זה על זה וכיון שמוחי' זה על זה אפילו לא תרם הראשון כשיעור תרומת השני אינה תרומה אבל של ראשון הויא תרומה דכיון שעדיין לא נתרם כלל אינו צריך ליטול רשות מחברו כאשר כתב רבינו וידוע דהלכה כחכמים ושם במשנה עוד רבי יוסי אומר אם תרם הראשון כשיעור אין תרומת השני ת תרומה ואם לא תרם הראשון כשיעור תרומת השני תרומה ע"כ ·

ובירוש' נסתפקו בשיעור שאמר רבי יוסי וז"ל מה כשיעור כשיעור תורה או כשיעור חבירו אין תעבדיניה כשיעור תורה לית רבי יוסי כרבנין אין תעבידניה כשיעור חברו רבי יוסי כ כרבנין ופרש כשיעור תורה דחטה אחת פוטרת את הכרי או כשיעור חכמים דהיינו אחד מחמשים ואם כן הוא מפרש לדברי חכמים למה שאמרו תרומת הראשון תרומה כשתרם כשיעור חכמים דהיינו אחד מחמשים והוא גורס בירושלמי כשיעור תורה או כשיעור חברין בנו"ן והיינו חכמים ולא ידעתי איך אפשר לפרש דשיעו' דהיינו כשיעור תורה דחטה אחת פוטרת את הכרי ד דבחטה מאי אם תרם כשיעור או שלא בשיעור שייך ואם נפרש דשלא כשיעור היינו שתרם יותר משיעור תורה לר' משמע כלל ואיך יאמר כשיעור במה שאין לו שיעור ונל"ב · אבל רבינו במשנה מפרש דהכי מבעיא להו בירושלמי כשיעור תורה דהיינו אחד מחמשי או כשיעור חברו דהיינו כשיעור מה שתרם חברו השני ואם פירושו כשיעור תורה דהיינו אחד מחמשים הרי הוא חולק על דברי חכמים כי חכמים לא חלקו אלא בכל גוונא אמרו תרומת הראשון תרומה ואם רצה לומר כשיעור מה ש שתרם חברו הרי הוא מפרש לדברי חכמים דגם חכמים בהכי מיירי שתרמו זה אחר זה היינו שתרם בשיעור ח חברו כך נראה שצריך לפרש הלשון שבספרי' שלנו כפי' המשנה ובדקתי בספר מוגה במשנה ומצאתי בהפך שאם פי' כשיעור הוא כשיעור חבירו הוא חולק ואם פי' כשיעור תורה הוא מפרש ומסכים לדע' חכמים פירוש דרבנן נמי בתרם שיעור הראוי מיירי משמתא דהכי אורחא דמלתא וא"כ לפי זה נ"ל הגרסא בירושל' בהפך מהגרס' שבספרים שלנו וצריך לומר אי אמרת כשיעור תורה רבי יוסי כרבנין ואי כשיעור חברו ל לית רבי יוסי כרבנין ובהא ניחא מה שכתב רבינו כאן דברי רבי ינסי נראה שהוא מפרש לא חולק וכת' הלשון סתם ומסתמא כשיעור היינו א' מחמשים דאי כשיעור חברו קאמר היה לו לפרש ולא לסתום ולפי הגרסא ה הרקם נה אפשר שפסק כרבי יוסי אעפ"י שהוא חולק לפי שבתמורה שנו דבריו בלשון חכמים וסמך על אותה גרסא לדייקא טפי דהויא סוגייא דגמרא דילן · וסתם מתני' התם דאין תרומה אחר תרומה כוותיה אתי · ל לדעת רבינו עיין שם והקשו המפרשי' על משנה זו מהא דדרשי' פרק האיש מקדש אתם ולא שותפים · ויש מי שתירץ דהיינו שלא יתרום כל אחד על חלק חברו וכל הנוגע לחלקו מכי תרים שלא מדעת חברו כן נרא' דעת' רש"י שם גם בס"ף פ"ק דתמורה כתבו בתוס' דאתם ולא שותפים היינו שאין כל תרומתם תרומה ואין נראה דעת רבינו כן אלא תרומת השותף תרומה גם על חלק חברו וכשאמרו תרומת שניהם תרומה הכל הוא תרומה והיא לאתם ולא שותפין אפשר דס"ל כתירוצא

בירושלמי בריש תרומות שתרמו כאן להלכ' כאן למעשה פי' כאן לכתחלה כאן בדיעבד דבדיעבד הויא תרומה דשותפין לא קפדי אהדדי אבל לכתחלה גזרי מאן דלא קפיד אטו קפיד ויהיה פי' לדברי רבי' כל התורם מהם כיון שסבר תרם תרומתו תרומה או שהוא סובר דהיא דרישא דלא כהלכתא ופליגא מתני' אמתני' כמכינן וזהו היותר נראה בדעת רבי' ולשון רבי' שכתב ואם אין ממחי' וכו' נראה שצריך לפרש לשונו דה"ק ואם אין ידוע שהם ממחי' והוא הסתם הנז' בירושל' ורישא דמילתיה דוקא אם ממחין היינו שידוע שהם ממחין וסיפא דאין ממחין היינו דאין ידוע שהם ממחין ואם תפרש דאין ממחין דידוע שאין ממחין א"כ סתמא הנז' בירושלמי דפליג בהכי למה לא כתבו רבינו · ועוד דיוקא דרישא קשיא אדיוקא דסיפא דמרישא איכא ל למידק דסתמא הוי תרומה ומסיפא איכא למידק הא סתמא לא הוי תרומה אלא ודאי כאשר פירשתי ובפירו' תרומת שניהם תרומה פי' בו כל אחד לפי הנוג' לחלקו ונמצא בכל אחת תרומה ובכל מעורבין ורבינו כתב לשון המשנה גם במשנה לא פי' משמע דכפשטה מפרש לה שהכל הוא תרומה ·

ט האומר לשותפו וכו' פ"ג דתרומות ומייתי לה פרק האומר א

אפלוגתא דריש לקיש ורבי יוחנן האשה שנתנה רשות לשלוחה לקדשה וחזרה בה רבי יוחנן אמר חוזרת אתי דבור ומבטל דבור ור"ל אמר אינה חוזר דלא אתי דבו' ומבטל דבור קית ביה רבי יוחנן כר"ל בטל אם עד ש שלא תרם אינה תרומה ותירץ רבה הב"ע שקדם בעל הכר ותרם דקתי מעשה ומבטל דבור ובירושלמי אמר דתרומות פר' הנז' וכית הדא פליגא על ר"ל דאמר אין אדם מבטל שליחות בדברים ומשני תפתר בשינה שאמר לו לך קבע בצפון וקבע בדרום ע"כ ·

ובהשגות אמר אב"ד זה רשה זה המחבר שפסק כר"ל שלא העמידו בירו' את המשנה בשינה שליחותו הכא לדעת ר"ל דאמר לא אתי דבור ומבטל דבור ולית הלכתא כוותיה ע"כ · גם במשנה כתב רבינו בחבורי שהיה השליח עובר על ד דעתו אבל אם לא עבר מה שעשה עשוי כי העיקר אצלנו אין אדם מבטל שליחות בדברים ע"כ ·

ובודאי דר' יוחנן קי"ל לגבי ר"ל כל שכן דאסיקנא לר"ל בתיובתא וכל שכן שהתלמוד פסק כפי' כרבי יוחנן וכתבה רבינו פר' הלכו' אישות אלא שרבינו סובר דגבי תרומה וכיוצא בה מודה גם רבי יוחנן דלא אתי דבור למבטל השליחות ולא ד דמי לקדושין דבקדושין אורחייהו דנשי למקפיד ולא לינסא רק למי שלבן חפץ כי יש קפידה רבה בדבר ולכך סבר רבי יוחנן דבדבור לחוד חוזרת אבל כרי העומד ליתרם אין דרך להקפיד אם יתרום זה או זולתו כיון שעומד לכך תדע דהא אנטריכי' קרא למעוטי תורם שלא ברשות ואילו לגבי קדושין אין הדבר צריך לא ותרנ ושותף תורם שלא מדעת שותפו ואחרים תורם שלא ת מדעת ואפילו שלא ברשות בבא בעל הבית ואמר כלך אצל יפות שני והויא תרומה מה שאין כן בקדושי' וכיון שכן לדעתכם קרינן ביה הוזיל ועשאו שליח ולא סגי דיבור לבטולי שליחותיה דלא להוי תרומה אלא אם כן שינה שליחותו שאמר לו לקבוע בדרום וקבע בצפון ו ומיהו לדם לא חזר ולאי שתרומתו תרומה אעפ"י ששינה שכן כתב רבינו הואיל ובטל שליחותו מקודם אינה תרומה פי' דלא תימא מפני ששינה הוא דלא ה הויא

הויא תרומה אף אם לא בטל אלא ביטל נמי בעינן והטעם דשנוי זה אין דרך להקפיד ולא הויא קפידא לבטל התרומה כיון שלתרום עומד וכן יתבאר בסמוך גבי כנוס לי גרני ותרום אלא כיון שחזר מנאה חזרה וקפידא מקום לחול וחלה ובודאי שזה מוכרח שהרי ב' בירושלמי העמידו המשנה בשינה והיא מחלקת בין חזר ללא חזר וזה ברור ׃

ומעתה אין כאן מקום להקשות על רבינו מה שהקשה ר"י בעל הטורים ז"ל שכתב ואיני מבין דבריו כיון שבטל השליחות קודם ש' שתרם למה לי שינה אפילו בלא שנוי אינה תרומה ואם שינה אפילו לא ביטל השליחות אינה תרומה ע"כ וכבר הוכחתי דאי קשיא הך בתריתא על הירושלמי קשיא שלא דודאי לא קשיא לא הא ולא הא כאשר כתבתי והיינו דבתלמוד דידן משני רבא קושיא דמקשי רבי יוחנן לר"ל אע"ג דלית הלכתא כוותיה ולא קאמר תרגמא אליבא דר"ל משמע דרבא כר"ל ס"ל גבי תרומה מיהת מ' מתהדר לה אליביה והשתא דאתינא להכי אפ' שאפילו אם רבי יוחנן חולק גם גבי תרומה כיון דרבא סבר כוותיה גבי תרומה מיהת מדמשני לה אליביה ומן הטעם שנתבאר נקטינן כר"ל כיון דלא אפסיק' הלכתא כרבי יוחנן אלא גבי קדושין לחוד אבל גבי תרומה נקטינן כר"ל וכרבא דס"ל כוותיה כיון דאיכא טעמא רבה לפלוגי בינייהו כנ"ל ליישב דברי רבינו כאן גם במשנה ׃

י' אריסים שתרם וכו' תוספ' פ"ק דתרומות ופ"ב דבכורים תרומה ומעשר נ' נוהגין באריסין ובחכורות ואע"ג דאמרינן פרק האיש מקדש גם פרק הניזיקין התם ולא אריסין אפש' דהיינו בתורם על חלקו של בעל הבית והכא בתורם על חלקו של עצמו וכן סיימו בתוספתא אבל אין רשאי להוציא מעשר אלא על חלקו בלבד ע"כ ‧ א"נ דהתם לכתחלה והכא בדיעבד וכאשר תירצו בירושלמי שכתבתי למעלה וכן מוכח בההיא דהניזקין וכמו שאכתוב בסמוך ו' והוא הנראה בדעת רבינו ודין אפטרופו' גם שם בתוספתא כלשון רבינו ובהניזקין הקשו על המשנה דשנינו שם שאפטרופוס מעשר נכסי יתומים מהא ד' דדרשי' אתם ולא אפוטרופו' ותירצו כאן להאכיל כאן להניח פי' דלהניח אין לעש' להם שהם יעשרו כשיגדלו וכן אמרו שם בברית' שהאפטרופוסין מעשרין להאכיל אבל לא להניח ורבינו לא הזכיר כאן חלוק בין להאכי' או להניח ובסוף הלכות נחלות כתב רבינו זה החילוק אפשר שהוא סובר ימפני תקנת יתומים הוא שאמרו שלא יעשרו תבואתם להניח אבל מ"מ אם עשרו ותרמו תרומה היא דכולה ההיא דאתם ולא אפוטרופו' אתם ולא סותפי' אתם ולא אריסי' לכתחלה דוקא היא ו' ובדברי הירושלמי שכתבתי וקרא אסמכתא בעלמא ומפני שבאותה משנה אמרו מעשר דמשמע לכתחלה הוצרכו להעמידה באכול ולכך כאן דבדין תרומה מ' מיירי ולא בתקנת יתומים לא חילק רבינו אבל בהלכו' נחלות כתבו דבתקנת יתומים מיירי התם וכן בברייתא דקתני בה תורמין ומעשרין להאכיל אבל לא להניח כולה כדין תקנת יתומים מיירי וכן נראה גם מלשון רש"י ז"ל שכת' להניח למה לו לעשר דשיגדלו הם יעשרו הם ע"כ ואפשר היה לחלק על זה ולומר שכיון שאין לאפטרופוס לתרום להניח גם אם תרם אינה תרומה דהרי הוא תורם מה שאינו שלו ואין לו רשות לתרום אותו ׃ ורבינו סתם כאן וסמך על מה שפירש בהלכות נחלות ואפשר שכן דעת רש"י לפר' הפי' הראשון שפירש בברייתא דאתם ולא אפוטרופום אתם ולא ש' שיתפים אתם ולא אריסי' אתם ולא התורם את שאינו שלו שפי' דאתם ולא התורם את שאינו שלו טעמ' דכולהו הוא כלומר דכלהו אימעיטו מפני שהם תורמין מה שאינו שלהם וכיון שכן משמע דאף בדיעבד אינה ת' תרומה אלא שאין נראה כן דעת רבינו כאשר כתבתי אלא דבדיעבד הויא תרומה ואתם ולא התורם את ש' שאינו שלו מילתא באנפי נפשה היא וזו ואין צרי' לומר זו קתני כפירוש שני שכתב רש"י ולכך סתם כאן רבינו וראיתי עוד להרשב"א בחדושיו שכתב שני הפירושים שכתבתי וז"ל חייב לעשר פירותיהם אוקימנא לה בגנ' להאכיל ומשום הפקר ב"ד שהפקירו את הפירות לגבי האפטרופום לתקנת היתומים ומשום חייהן אבל להניח אין בו תקנת יתומים ולכך לא הפקירום

א"נ איכא למימר דמדינא דתורמין בין להאכיל בין להניח ביד אפטרופום ביד יתומים אלא כדי שלא יראה כמזלזל בנכסי יתומים שמא לא ידקדק יפה אסרו להם לתרום כדי להניח כיון שאין צור' בדבר אבל להאכיל העמידוה אדיניה והא דדרשי' אתם ולא אפטרופום מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא ע"כ ‧ הרי מבואר כל מה שכתבתי ולזה הדרך השני נראה שנטה הוא וכאשר פירשתי בדעת רבינו ושם הכרי' עול דאין חלוק בזה בין מינוהו ב"ד למינהו אבי יתומי' פי' דגם אם מינהו ב"ד להניח לא ולא תימא דכיון שב"ד מינוהו הרי הוא כאלו נתנו לו רשות לכל פרטי הדברים עיין שם ובירוש' חלקו בין אפטרופום עולם לאפטרופו' שעה גם חלקו בין יתום גדול ליתום קטן ‧

יא הגנב והגזלן וכו' פ"ב דבכורים ה' התרומה והמעשר נוהגין ב' בסקריקון ובגזלן ותוספתא בפ"ה דתרומות היא שנויה כלשון רבינו ומחלוקת בין מרדפין לאין מרדפין

י"ב הבן והשכיר וכן הכל בתוספתא פ"ג דתרומות וסיפא ה"ג לה התם הבן בשל אביו ואשה ב' בעסתה תורמין על הכל מפני שתורמין ברשות ע"כ ‧ ורבינו כתב הבן כשאוכל עם אביו וכו' והדין עמו ל' דודאי רישא דקתני תורמין על מה שאוכלין ולא יתרמו על הכל לפי שאין אדם תורם דבר שאינו שלו בשל אבין מיירי וא"כ סיפא מאי קאמר לכך פירשה רבי' כשאוכל עם אביו כי אז הוא תור' גם על מה שאוכל אביו דהוי כאילו נתן לו אביו רשות לתרום כיון שכולם אוכלים באחד ביחד ומלבר אחד וכן האשה בעסתה הוי כאילו נתן לה בעלה רשות ולכך מפרשת חלה מכל העיסה והשתא רישא בשאינו אוכל עם אביו ולכך לא יתרום אלא מה שאוכל הוא וכן נמי האשה ‧

י"ג הפועלים אין להם רשות וכו' פ"ג דתרומות ובהשנות א"א לשון המשנה כך הוא חוץ מן הדורכות מפני שהן מטמאין את הגת מיד והפי' מפני שהוא משקה והטומאה מצוייה בו מיד משהלכו שתי ו' וערב לפי' הראז לתקנו קודם שיקבל טומאה הרי זה משובח ובודאי ניחא ליה לבעל הבית שיתרומו קודם שידרכו בו ע"כ ׃ ויש לסייע לפירוש רבינו מלשון המשנה שאמרו מפני שהן מטמאין את הגת מיד דמשמ' דה"ק שהם יכולים לטמאה מיד דלפי' הר"א למה תלה הטומאה בפועלים ה"ל למיתני מפני שהם מקבלים ט' טומאה מיד ורבינו שמשון פירשה בחברים שעושים גת לעם הארץ לדורכו בטהרה כדי לתרום בטהרה ותורמין קודם שיטמא אותו בעליו וכשנדרכו הענבים קנת לא

נזהר עוד בעליו מלינע כי סבור שמן הראשון הפריש תרומה למותרו בטהרה אבל קודם בדרכו נזהר בעליו מלינע וכן פירשה גם המ"ש ז"ל ובירושלמי חלקו בין עושין ביין לעושין בשמן דעושין ביין תורמין מפני שטומאתו מצויה אבל שמן אין טומאתו מצויה ואין תורמין תרומה אלא בכור קטן או שאחרים מכשבי בו ורבינו לא כתב זה הירוש' גם ר"ש לא הביאו לא לא ידעתי למה

י"ד פועל שאמר לו וכו' תוספתא פ"ק ד דתרומות ובהשגות א"א לשון התוספתא כך הוא פועל שתרם אין תרומתו תרומה ואם אמר לו ב"ה כנוס גרני תרומתו תרומ' שאין הגורן נכנס אלא א"כ נתרם ואין כאן קפידא שיהא תורם ואח"כ כונס שאין לשון הכנסה אלא למה שנשאר לו ע"כ ובספרים שלנו בדברי הר"א שנוייה אלא שרבינו הוקשה לו וכי מפני שאמר לו כנוס גרני יקרא שליח ויהיה תרומתו תרומה והרי הוא לא צוה לו לתרו' אלא לכנוס לבד וכמה יש שכונסין ואח"כ תורמי' ובגמ' לא אמרו אלא כי אפשר לגורן שתעקר עד א"כ נתרמה ממנו תרומה גדולה אבל שיתרום קודם שיכנוס מנין לנו וכיון דאנן לדעתכם בעינן ואין כאן לא שלוחו ולא לדעתי למה תהיה תרומה לכך פרשה רבינו דמיירי ש שאמר לו גם לתרום ועדיין קשה על זה דאי הכי פשיט' אלא מיירי באמר לו כנוס ותרום וזה תרם ואח"כ כנס ואעפ"י שמדבריו היה נראה דקפיד שיכנוס קודם דלא עשאו שליח לתרום אלא אחר שיכנוס נאמ' כיון שתרם בשליחותו הויא תרומה ולא חיישינן אקפידיה ואולי גרסת ספרי רבינו בתוספתא כאשר כתב כאן או אולי במקום אחר תמצאו יותר מבואר ויש לדון ולהסתפק אי אמרינן דדוקא בשכינס הגורן אחר שתרם הוא דהויא תרומה כיון דבסוף סוף עשה כתיהם אעפ"י ששנה אין קפידא בכך אבל אם לא כנס הגורן כלל אפשר דאין זה שליח ואין תרומתו תרומה ולא דמי לאמר לו קבע בצפון וקבע בדרום דשינה ואעפ"כ הויא תרומה אם לא בכל השליחות כאשר נתבאר למעלה דהתם לא היה שליח אלא לתרום לבד וכבר תרם וצפון ודרו' לאו מידי דקפידא הוא אבל כאן אפשר שלא עשאו שליח לתרום אלא א"כ יכנוס גרנו ג"כ וכיון שלא כינס אינו שלוחו דמידי דקפדי אינשי הוא ודמי קצת להיא דשקול חפץ והב לה גיטא דמסכת גטין ושקול ספרא והב זוזי ד דמסכת כתובות או דילמא דבין כך ובין כך תרומתו תרומה ולאו הא בהא תליא ותרומה לחוד וכניסת גורן לחוד והראשון נראה מלשון ר'

ט"ו הנכרי שהפריש וכו' זו היא גזרת ב בעלי כיסין הנז' במנחות פ"ר ישמעאל וכתב רש"י ז"ל עלה גזרה משום בעלי כיסין עשירים שלוקחים תבואה מתמרים ואיסרית הלוקח מן הגוי שלא לעשר אתו למימר נמי דלוקח מתמר ישראל פטור"א משו' בעלי כיסין שיש להם קרקעו' הרבה והשי' על רוב מעשרות ויקנהו לגוי וימרחם הגוי ומפקע ליה ממעשר עכ"ל נראה שהוא מפרש גזרה דבעלי כיסין לחייב פירות הגוי ומירוחו ולפי לשון שני סובר שאפילו הגדל בקרקע ישראל כיון שמרחו גוי פטור מדינ' ואינו חייב אלא משום גזרת בעלי כיסין וכן נר' גם מדברי התוספות פ' רבי ישמעאל שכתבו אההיא שהקשו מפ"ק דבכורות ואין לומר דה"מ כלומר דשייכא גזרת בעלי כיסין היכא שהיה תחלתו של ישראל ומכרו לגוי ומירחו גוי דלא מיפטר וכו' ע"ש וכבר נתבאר פר' ראשון שאין כן לדעת רבי' אלא בההיא מלוגא חייב ולדעתו ז"ל ל דגזרת בעלי כיסין לא הוזכרה לחייב תבואת הגוי ומרוחו כדמוכח ההיא דלוקח טבלים מתורחים דפ"ק דבכורות וכאשר הקשו בתוס' ממנה לפי שיטתם אלא אנאי דלייקינן התם מברייתא דתרומת הגוי מדמעת עלה הוא דאמרינן מדרבנן גזרה משום בעלי כיסין הויא תרומתו תרומה שהרי לא הוזכר שם אלא שתרומתו מדמעת ועלה הוא דמתרלינן מדרבנן וכו' גם בשום מקום לא הוזכר שפירות הגוי יהיו חייבי' בתרומ' ופ"ג דתרומות שנינו הנכרי והכותי תרומתן תרומה ותרומת הנכרי מדמעת אבל לחייב לתרום אין לנו ועוד קשה לשטת רש"י ז"ל שהרי כיון שגדלו הפירות בקרקע ישראל אפילו מירח הגוי חייבין הם מדרבנן כאשר נתבאר שזה דעת רבינו ואם אינם חוששי' בעלי כיסין לאיסור דרבנן כשחייבו תרומת הגוי לתרום מה הועילו בזה ולכך הוכרח רבינו לפרש מה שפי' בגזרת בעלי כיסין אלא שכוונתו בפי' הגזרה עצמה צריכה ביאור שאם הכוונה לומר שגזרו שתהיה תרומה כדי שע"י כך ימנעו בעלי כיסין מלהלות מעותיהם בגוי וכפי' שטת רש"י ז"ל הא ודאי לא מפני שיאמרו שאם הפריש שתהי' תרומה ימנעו מלהלות שכיון שאין אנו מחייבין אותם לתרום יתלו בגוי ולא יתרומו וברור הוא זה ואם הכוונה לומר שגזרו מפני שמא התבואה היא של ישראל ותלאה בגוי וכיון שתרם רגלים לדבר ולכך אמרו ש שתהיה תרומה וכאשר נראה פי' זה ממה שכתב שלא יהיה זה הממון וכו' או אפילו ברור לנו שאין זה הכרי של ישראל גזרו שמא פעם אחרת יהיה של ישראל וגם בזה שייך שלא יהיה זה הממון פי' שלא יהיה כן פעם אחרת מ"מ גם אם יהיה כן מאי הוי ומה הועילו ב בתקנתם והרי נכרי שתרם של ישראל ואפילו ברשות התרומה אינה תרומה והפירות בטבלן הם עומדים כאשר נתבאר בתחלת הפרק

ואפשר היה לחלק ולומר דמאי דאמרינן אינה תרומה היינו כשהפירו' הם של ישראל ואנו רוצים שתהיה תרומה מטעם שליחות בכה"ג הוא דדרשי' מה אתם בני ברית וכו' אבל כאן שאנו חוששין שמא הקנה אותם לגוי ונמצא בעת שמפריש שהם שלו וחייבים הם בתרומה כיון שהיו של ישראל ראוי שתהיה התרומה תרומה ולא ממעטינן בכה"ג מאי שלוחכם בני ברית שאין זה שליחות ולכך גזרו בכל תרומת הגוי שתהיה תרומה שמא יטעו כ כשיהיה של ישראל אלא שאין זה נראה לה בענין ולא בלשון גם ברור הוא שאין לפרש שהוא קנס שקנסו על שתלה בגוי אלא היותר נראה שהכוונה כפי הדרך ה הראשון שכתבתי וצריך לדחוק בדעת רבינו שכיון שאנו אומרים שאם הפריש היא תרומה ופירות אינם מתוקנים אם הם של ישראל כאשר נתבאר ונמצ' שמפסיד אותה תרומה והפירות נשארין בטבלן ימנעו מלתלות בגוי שמא יפריש הגוי בטעות או לכתחלה ו והאיסור במקומו עומד ויצטרכו לתרומה שנייה ולכך גזרו אפילו אם ברור לנו שהוא משלו ור"י בעל הטורי' כתב דין זה בגוי שתרם משלו על של ישראל ובודאי דבכי האי לא שייך גזרת בעלי כיסין

ובודקי' את הגוי וכו' מימרא דרב פ"ק דערכין ופרש"י ז"ל בדעת ישראל הפרשתי שלמקום שתרומת ישראל הולכת שתלך זו ל"א שישראל אמר לי להפרישה ולשון ראשון עיקר שמא לבו לשמים להקדש הילכך אסור' בהנאה ותגנז ובזמן הוא

קיירי שהקדש אסור בהנאה ע"כ ולפי שיטת רבינו מימר' זו בכל מקום ששנינו שתרומת הנכרי תרומה דאיתיה בתרומה לנפשיה כולם מגזרת בעלי כיסין הוא ולכך כתב דין זה קודם בד"א וכו' דגזרת בעלי כיסין היינו כשאומר לדעת ישראל הפרשתי אבל אם אינו אומר כן כיון שאנו חוששין להקדש לא שייך בה גזרה ולפי שיטת שאר המפרשים אין כל זה ענין לגזרת בעלי כיסין שא נכרי איתיה בתרומה לנפשיה כלומר שאם תרם הוא תרומה מדינא ובמשנה כתב רבינו טעם לדבר זה שכיון שהנכרי יש לו קנית שכר אם עשו מצות לכך מעשיהם קיימין ע"כ · וטעם זה שייך לשט' שאר המפרשי' שסוברים דגזרת בעלי כיסין אינה אלא לחייב לתרום כאשר נתבאר וכאן נר' שחזר בו רבי' מההיא סוגייא דפ"ר ישמעאל שביארנו והאמת כי בכל מקום שהזכירו דין תרומ' נכרי פ"ב דגטין ופ"ב דקדושין ושאר מקומות הדבר מוכיח דמדינא הויא תרומה ואיתיה בתרומה לנפשיה אע"ג דליתיה בשליחות דתרומת ישראל וכולן צריך לדחוק לדעת רבי' דלמסקנא דפ"ר ישמעאל עיק' הדין משום בעלי כיסין הוא דהתם נמי מעיקרא ס"ל דמדינא הוא על דאם קנא דמדרבנן גזרה משום בעלי כיסין ·

בד"א בא"י וכו' ברייתא הובאה פרק רבי ישמעאל והטעם ברור דכולי האי לא גזרינן משום בעלי כיסין ·

י"ו המתכוין לומר תרומה וכו' פ"ג דתרומו' והובאה פ' תמיד נשחט והטעם ברור דבעינן פיו ולבו שוים דכתיב כל נדיב לב וכתיב לבטא בשפתים או מוצא שפתיך תשמור דבעינן גומר בלבו ומוציא בשפתיו והיינו למעט כשפיו ולבו מכחישין זה את זה אבל לא שהא צריך להוציא בשפתיו שגם במחשבה שגי כיון שלא הכחיש פיו מה שבלבו וכאשר יתבאר בסמוך

המפריש תרומה במחשבתו וכו' ברייתא ה הובאה פ' הגט ובכל' פ"ק ובבכורו' פרק בתרא ובמנחות פ' כל המנחות אבא אלעזר בן גימל אומר ונחשב לכם תרומתכם בשתי תרומות הכתו' מדבר אחת תרומה גדולה נטלת באומד ובמחשבה כך תרומת מעשר נטלת באומד ובמחשבה ואע"ג דבאומד אין הלכה כר' אלעז' דבמחשבה קי"ל כוותיה דלא פ פליגי רבנן עליה אלא באומד אבל במחשבה מודו ד דהא קרא כתיב ונחשב כתרומת מעשר כתיב · ותו דהשכחן פרק האיש מקדש דפריך תלמודא מה לתרומ' שכן נטלת במחשבה ומשמע דלכ"ע פריך וכן הסכימו הראשונים ומאי דתלינן תרומה מעשר בתרומה גדולה אע"ג דעיקר קרא בתרומת מעש' כתיב כתב רש"י ז"ל דלא דוקא ומשום אומד נקט לה הכי ובתוס' כתבו דנקט הכי משום דקרא הכי משמע ונחשב לכם תרומתכם ד דהיינו שתי תרומות כדגן מן הגורן דהיינו תרומ' גדולה הנטלת מן הגורן ופי' במחשבה כתב רש"י ז"ל דנותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר וכתב בתוס' דמשמע שר"ל שמותר בלא דבור אף בשתיקה וגם בלא הפרשה ובודאי דבלא דבור שגי מדתנן אלם אינן תורם ואם תרם הויא תרומה ומה שאינו תורם לכתחילה היינו משום ברכה כדאיתא בירושלמי גם בתוס' דתרומות מוכח דלא ק קפדינן אדבור גם פ"ג דשבועות אמרו גבי גמר בלבו ולא הוציא בשפתיו דהוו תרומה וקדשים שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין ולהכי לא גמרינן מינייהו גבי שבועה והוא ודאי דעת רבינו וגם בהפרשה אין

קפידא לכ"ע כדאיתא בההיא דלוקחין מבין הכותים דהרי לכ"ע בלא הפרשה אי לאו משום טעמא דברירה או בקיעת הנוד ואפילו במעשר שני דלא כתיב ביה ונחשב שרינן כשאומר בצפונו או בדרומו כאשר יתבאר במקומו בע"ה ואע"פ שבפרק מעשר בהמה כתב רש"י ז"ל לשון אחר דלדבור מיהא בעי כבר הסכימו הכל ללשון שכתבתי עיקר מהנהו שכתבתי והוא ודאי דעת רבינו ואע"פ שכתב רבינו הפריש תרומה אין הכוונה שהפריש בפועל אלא במחשבתו שכתב סמיך ופירושו שהפריש במחשבתו לא בפועל דהיינו נותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר וכאשר יתבאר במקומו ·

י"ז המפרי' תרומה על תנאי וכו' תוספתא סוף פ"ק דתרומות האומר הריני תורם אם תעלה בידי תהיה תרומה ואם לאו לא תהיה תרומה תרם ז ועלה בידו אחד משנים הרי היא תרומה ויתבאר גם מהדין הנ"ל בסמוך התורם את הכור

וכן המפריש תרומה וכו' פרק הנודר מן הירק אמרו והרי תרומה דאי בעי מתשיל עלה ופירושו כשאר נדרים ע"י פתח או חרטה ויש מי שכתב שאף לאחר שבאה ליד כהן יכול ישראל לישאל עליה ומה שאמרו שם דתרומה ביד כהן לא מתשיל עלה היינו הכהן אבל הישראל יכול לישאל אבל רוב המפרשים סוברים דכיון שבאה ליד כהן שוב אין הישראל יכול לישאל עליה ורבינו נראה שאינו מחלק ונטה לסברא ראשונה וכבר יישב הרא"ש כל הסוגיא לפי אותה ה הסברא ·

י"ח התורם את הכור וכו' סוף מסכת טבול יום ומייתי לה בתרו' דירושלמי פ"ב וכך היא הגרסא התורם את הכור ואמר הרי זו תרומה חוץ ע"מ שתעלה בידי שלם מן השבר ומן השפיכה אבל לא מן הטומאה רבי ישמעאל אומר אף מן הטומאה נשברה אינה מדמעת עד היכן תשבר ולא תדמע עד כדי שתתגלגל לבור ע"כ וה"פ בשזה התנה ע"מ שתעלה שלם שאם אנו אומרים שכוונתו היא שתעלה שלם מן השבר ומן השפיכ' שלא תשבר ולא תשפך כי אלו הם הדברים המצויים דעליהם התנה אבל טומאה לא שכיחא ולא נתכוון לה ורבי ישמעאל סובר דתעלה שלם לגמרי קאמר והלכה כחכמים ואם לא נשברה ולא נשפכה עד שהניחה במקום שאם ת תתגלגל לא תגיע לבור עלתה שלם קרינן בה וכבר נתקיים התנאי ועד שתתגלגל ותגיע לבו' השנוי במשנ' פירושו דגם עוד זה לא עלתה שלם קרינן בה עד ש שתתרחק יותר ·

ומה שחלק רבינו בין תרומה לתרומת מעשר הוא בתוספתא דמסכת טבול יום פרק ב' התורם את הכור ונתנה במקום שאם תתגלגל תגיע לבור וחזר ונתנה במקום שלא תגיע לבור הרי זה שלם וכו' בד"א בתרומת ראשית של יין ושל שמן שאין תרומת ראשית נטלת אלא מן המוקף אבל בתרומת מעשר ו ובשאר כל הפירות הרי זה שלם ע"כ ורבינו תלה הכל בתרומה ותרומת מעשר ולא חלק בין יין ושמן לשאר כל הפירות לפי שבתוס' תלו הטעם מפני שאינה נטלת אלא מן המוקף פי' ולכך צריך שלא תשבר עד שיניחנ' במקום שלא תגיע לבור וכאשר פי' הר"א ז"ל פירוש ואינו חושש שמא אבדו אלא א"כ מצאם אבודים הכי נמי אין חוששין שמא תשבר וכיון שעלתה בשלם הותר הבור ע"כ ודברים נכונים הם ואם כן מה לי יין ושמן מה לי שאר כל הפירות ובירושלמי פ"ב דתרומות

כך היא שנוייה א"ר יודא בד"א בתרומה גדולה שהיא צריכה לתרום מן המוקף אבל בתרומת מעשר אפילו שאר כל הדברים שלא הם ע"כ פי' לא מבעייא נטמאת אלא אפי' נשברה או נשפכה שלא נקראת והם הם ד לדברי רבינו ועל ירושלמי זה סמך ומן הטעם שנזכר ותוספ' לא דייקא אבל ר"ש בפירושו לסדר טהרות סמך עליה ופי' דבעי' תרווייהו תרומה גדולה ויין ושמן לפי שהוא דבר לח והוא מתערב כשנשפך לבור ואוסר את הכל שאי אפש' ללקטו אבל שאר כל הפירות יכול ללק' מלמעלה עד שלא ישאר כדי דימוע ומדברי הר"א נרא' שהוא מסכים לדעת רבי' ·

ד האומר שלמעלה תרומה וכו' לא מצאתיה אבל הדבר נראה ברור מהדינין שהוזכרו שהכל תלוי בדעתו ותנאו

כ"א התורם את הגורם וכו' עד סוף הפ' הכל תוספ' פ"ג דתרומות גם במשנה בסוף ת מעשרות אמרו שהתור' בלבו על הקיטעים ועל הגלדין ועל מה שבתוך התבן · ופי' קוטעי' כתב ר"ש שהם שבילים שלא נדושו ושבגלדין בדי הכרי שבתוך התבן שאי אפשר בלא חטין ודעת רבינו נראה שהוא מה ס שהוקנה מן הגדים לאחר הגדישים ואינו סמוך לכרי אלא מפורש ממנו ואפ"ה כוונתו גם עליו וגדדים הוא סמוך לכרי ובתוך התבן כבר נתבאר וכל השאר ת מבואר אינו צריך ביאור ·

פרק חמישי

א' אין תורמין אלא מן היפה וכו' פרק ב' דתרומות כל מקום שיש כהן תורם מן היפה וכל מקום שאין כהן תורם מן המתקיים רבי יהודה אומר לעולם תורם מן היפה ע"כ פי' דסבר ר"י דלעולם בעינן חלבו ואי מפסד יפסד והרא"ש כתב ואח"כ יעשה אותם גרוגרות אדמי כהן וידוע דהלכה כחכמים ובמנחות פרק כל המנחות באות מצה ת"ר תורמין תאנים על הגרוגרות במקום שרגילים לעשות תאנים גרוגרות ואין תורמין גרוגרות ואפילו במקום שרגילים לעשות תאנים גרוגרות ע"כ ואוקימנא רישא דליכא כהן ומ"ה דוקא רגילין דאי אין רגילין ודאי דאין תורמין אלא גרוגרות שהוא דבר המתקיים אבל כיון שרגילין באותו מקו' לעשות גרוגרות תורמי' תאני' כיון שהוא מן היפה וקרינן ביה בהרימכם את חלבו ו אח"כ יעשה גרוגרות כדי שיתקיימו ולא יפסידו וכדברי הרא"ש ז"ל שכתבתי אם אפשר שאינו חייב בכך דהא תנן בהמא כל מקום שאין שם כהן תורם מן המתקיים אלא אם ירצה קאמר דכיון שרגילין באותו מקו' לעשות גרוגרות יהיו מצויין אנשים שיעשו אותם גרוגרות או יעשה הוא עצמו ועם תאנים שלו ושיפא אוקימנא ב בדאיכא כהן ומשום הכי אין תורמין אלא התאנים שהוא היפה אבל לא גרוגרות על תאנים אעפ"י שרגילים לעשותם גרוגרות כי אפשר שזה הכהן ירצה לאכלן תאנים ועכ"פ בשיש כהן אמרה תורה את חלבו וצריך לתרום מן היפה זה נראה לדעת רבי' ורש"י ז"ל כת' ולא בגרוגרות על תאנים במנין ואפילו במקום שרגיל ולא אמרינן סופו של כהן זה נמי לעשותם גרוגרות ונמצא שאינו מפסיד לו אלא ז"ל בתר השתא והרי הוא ממעט במעשר עכ"ל פי' ממעט במדה ובמשקל ואפשר גם ב בשווי ונרא' מלשון זה דוקא כשתורם במנין הוא שאסור אבל אם תורם במשקל ובשווי שרי לתרום גרוגרות על התאנים כיון שסופו של כהן לעשותם גרוגרות וגם אין כאן מיעוט מעשר

ולא ידענא מי הזקיקו לכך ובמנין מאן דכר שמיה דהא בריתא סתמא קתני ולא גרוגרו' על התאנים גם במשנה כייל ותני כל מקום שיש כהן תורם מן היפה וכדכתיב בהרימכם את חלבו אלא ס שבמקום שאין כהן חששו להפסד כהן אבל היכא ד דאיכא כהן לכ"ע יעשה ישראל שמוטל עליו לתרום מן היפה כדכתיב והכהן יעשה מה שירצה ואפשר גם כן שיאכלם הכהן תאנים או הוא יעשה גרוגרו' ואף אם אינו מפסיד צריך הוא לתרום מן היפה ואפשר שרש"י ז"ל סובר דיפה נקרא מה שיש בו יותר תועלת לכהן וכיון שעתיד כהן זה לעשותו גרוגרות וזה נותן לו גרוגרות עשויים הרי זה נקרא יפה ולכך הוצרך לטעם דז"ל בתר השתא וכו' ועדיין אינו מתיישב בכך ויותר נראה ואפשר שכתב כן מפני התוס' שאזכיר לפנים בפ' זה וכאשר אבאר שם בע"ה ופי' גרוגרות תאנים יבשים ותאנים נקראים בעודם לחים והם יותר חשובים וברור הוא ·

ב' תורמין בצל וכו' ג"ש פ"ק תורמי' בצל קטן שלם ולא חצי בצל גדול רבי יהודה אומר לא כי אלא חצי בצל גדול ע"כ וכתב ר"ש בצל קטן שלם מתקיים וחצי גדול יפה ממנו וטוב לאכילה ואזדו לטעמייהו ע"כ פירוש שהוא סובר ד דפלוגתייהו במקום שאין כהן דוקא אבל אם יש כהן מודה ת"ק דחצי בצל תורם שהוא יותר טוב לאכילה והוא היפה וכן כתב הרא"ש ז"ל בצל קטן שלם מתקיים יותר חצי גדול יותר טוב לאכילה ובמקום שאין כהן מיירי ורבי יהודה לטעמיה ע"כ ורבינו לא פוקי מטעה זו דקדק וכת' כאן אבל לא חצי בצל אעפ"י שהיא גדול בכל מקום

גם במשנה כתב ז"ל בצל שלם לדעת ת"ק שוה יותר בין במקום שיש כהן לפי שהוא אכלו יפה בין במקום שאין כהן לפי שהוא מתקיים עד כאן ומחלוקתם תלוי בסוגיא דכיצד מברכין שאמרו בש הביאו לפניו פתיתין ושלימין אמר רב הונא מברך על הפתיתין ורבי יוחנן אמר שלימין מצוה מן המובחר אבל פרוסה של חטין ושלימ' של שעורים ד"ה מברך על פרוס' של חטין א"ר ירמיה בר אבא כתנאי תורמין בצל קטן שלם וכו' מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר חשו' עדיף ומר סבר שלם עדיף היכא דאיכא כהן דכ"ע חשוב עדיף כי פליגי היכא דליכא כהן דתנן כל מקום שיש כהן תורמין מן היפה וכל מקום שאין כהן תורמין מן המתקיים ר' יהודה אומר אין תורמין אלא מן ת היפה אמר רב נחמן וירא שמים יצא ידי שניהם ומנו מר בריה דרבינא דמר בריה דרבינא מניח פרוסה בתוך שלימה ובוצע תני תנא קמי דרב נחמן מניח פרוסה בתוך שלימה ובוצע א"ל מה שמך א"ל שלמן א"ל שלום אתה ושלימה משנתך שמת שלום בין התלמידים ע"כ הסוגיא וכתב רש"י ז"ל כתנאי הא דאמרת פרוסה של חטין ושלימה של שעורים וכו' וכן הכריחו בתוספו' וגם הרשב"א ז"ל כן הכריח בחדושיו דהפרוסה של חטים ו ושלימה של שעורים קאי ולא אפלוגתא דרב הונא ור' יוחנן ולדעת רבינו גם מה שאמרו ידי שמים יצא ידי שניהם מניח פרוסה וכו' עלה נמי קאי דהכי משמע פ פשטא דסוגיא דעלה קאי וכן דעת ר"ת ז"ל וכן דעת הרשב"א ז"ל והכריחו כן משום דאי אפלוגתא דרב הונ' ורבי יוחנן קאי למה צריך להניח פרוסה בתוך שלימה

אי לצאת ידי שניהם הלא כשיברך על השלימה יצא ידי שניהם לרב הונא דקאמר מברך על הפתיתי' היינו לומר שיכול לברך על הפתיתי' אם ירצה אבל ודאי מול' הוא שכ"ש שבוצע על השלימה וא"כ למה הוצרכו להניח פרוסה בתוך השלימה אלא ודאי דאפרוסה חטי' ושלימה שעורים קאי ומעתה סובר רבינו דכיון דרבי ירמיה בר אבא מוקי לה כתנאי דסבר דפלוגתייהו דת"ק ורבי י יהודה אפילו במקום שיש כהן משום דס"ל לת"ק דשלם עדיף גם רב נחמן בר יצחק דאמר ירא שמים יצא ידי שניהם וקאמר נמי דההוא תנא שמחת שלום בין ה התלמידים משמע דכרבי ירמיה ס"ל דפליגי בהכי דאי לא מאי יצא ידי שניהם ומאי שמחת שלום בין התלמי' דהלא אין כאן מחלוקת לצאת ידי שניהם ושיש שלום הוא ביניהם דהא ד"ה פרוסה עדיפא אלא ודאי דס"ל דהוי כתנאי כרבי ירמיה גם מר ברי' דרבינ' וההוא תנא דתני קמיה דרב נחמן הכי משמע דסבירא ליה וכיון שכן לא שבקינן מאי דפשיטא ליה לרבי ירמיה משום דיחויא דתלמודא דמוקינן מתניתין בדוקא ו וכל שכן דאשכחן בתר דחויא כל הני אמוראי דס"ל כרבי ירמיה ולא חיישי לדחויא דדחי תלמוד' וכיון שכן נקיטינן דבכל מקום מיירי כפשטא דמתני' דסתמ' מיתניא ובכל מקום משמע זו היא שטת רבינו אבל ר"ש והרא"ש ז"ל הם סוברים דשמכינן אמאי דמוקי תלמוד' דבליכא כהן הוא דפליגי ואפשר שלעתם לפרש הסוגיא כדברי רש"י ז"ל והר"א ז"ל שהם סוברים דרב הונא ד דקאמר מברך על הפתיתין דוקא קאמר או מפני שמדבר שהם יותר גדולים כדברי רש"י ז"ל או משום ד דמקרבא הנאתיהו כדברי הר"א ז"ל פי' כי השלימים שבינותיהם יבשים ולפי זה מה שאמרו ירא שמים וכולי אפלוגתא דרב הונא ורבי יוחנן קאי וכתב הראב"ד ז"ל בחדושיו דאין לפרש דקאי אפרוסה של חטים ושלימה של שעורים דבהא ליכא פלוגתא וכדחויא דדחי ת תלמודא דהיכא דאיכא כהן כ"ע לא פליגי וברכה דאיכא כהן דמייא ודר' ירמיה לא קמא כלל דאם איתא לדרבי ירמיה דשייכא פלוגתייהו דתרומה לגבי ברכה תקשי לרב הונא מהא מתני' בין מדרבנן בין מדרבי יהודה דעל כאן לא קאמר רבי יהודה חצי בצל אבל משום דחשוב אלא היכא דתרווייהו חשיב מודה דשלם עדיף וקשיא לרב הונא ומדלא מותבינן הכי ש"מ דלא שייכא היא פלוגתא דבצל לגבי ברכה כלל אלו דבריו ז"ל ולשטת רבינו הא לא מכרעא מידי דאפשר דאה"נ דרב הונא הוה מצי למפרך הכי כדדחי תלמודא ולהכי לא פריך ליה מינה ומיהו אנן כרבי ירמיה נקטי' כאשר נתבאר ולא קשיא מידי ·

ועוד אפשר לומר דאף אי הוי כתנאי מצי סבר רב הונא שפיר כרבי יהודה ו ובפתיתי' נמי איכא חשיבותא דמקרבא הנאתייהו ודמי לחצי בצל גדול ולהכי לא פריך ליה דמצי אמר אנא ד דאמרי כרבי יהודה ומן הסוגיא שכתבתי יתבאר לך מה שכתב רבינו במשנה שהקטן השלם לת"ק הוא יפה שאין פירושו שהוא יותר טוב לאכיל' דודאי מודה הוא שהגדול הוא מוטעם יותר אלא יפה פירושו מפני שהוא שלם נקרא יפה וחשוב כיון דחשיב להו לאינשי טפי מן החתוך וקרינן ביה בהרימכם את חלבו תדע לך שהוא כן דהא בגמרא מדמי ליה לשלם של שעורים ופרוסה של חטים ובודאי שאם אין שום חשיבות בשלם אלא מ מחמת שלימותו והיינו דקאמר מר סבר חשוב עדיף ומר סבר שלם עדיף משמע דמודה הוא שהוא יותר

חשוב מפני טעמו אלא שסובר דשלם עדיף מפני שהוא שלם ומינה יליף לשלימה של שעורים וכן מורה דקדוק לשונו שכתב כאן תורמין בצל שלם אעפ"י שהוא קטן וכו' אעפ"י שהוא גדול וכו' ואם איתא דסבר ת"ק דקטן הוא יפה יותר מן הגדול או כמו הגדול מאי אף על פי שהוא קטן דמה גריעות יש לו אלא ודאי דה"ק אעפ"י שהוא קטן ואינו כ"כ מתוק לאכילה כמו הגדול אף על פי שהוא גדול והוא יותר מתוק מן הקטן ולפי זה שני בצלים קטנים שלימים ואחד גדול מודו כ"ע דתורמין הגדול ולא הקטנים ורש"י ז"ל פירש דחצי גדול קרי א חשוב לפי שהוא יותר בכמות מן הקטן שלם נר' מדבריו דאם הם שוים אפילו רבי יהודה מודה בשלם עדיף ואעפ"י שאפשר לפרש לשון רבינו על דרך זה ומה שכ' אעפ"י שהוא קטן וכו' אעפ"י שהוא גדול וכו' ה"ק אף על פי שהוא גדול אפילו עכשיו שהוא חצי שהוא יותר בכמות יותר מהקטן שלם מכל מקום בתוספות הקשו על פי' זה דהא משמע דבשוין מיירי מדנקט חצי בצל ·

ועוד אני אומר שאם כוונת רש"י ז"ל לומר שבמקום השלם הקטן נותן החצי גדול ומוסיף בשיעור התרומה כאשר נרא' שם מדברי התוס' הא פשטא לא משמע הכי אלא שלעולם כמו שהוא למו' לתרום תורם או עין יפה או רעה או בינונית אלא ש שתורם או בבצל קטן שלם או בחצי גדול אבל הכל ל לשיעור אחד עולה ·

ותו דלא מפני שיוסיף בתרומה יקרא חלבו דאינו מוסיף ביופי בשביל כך ואם ה הכוונה לומר שהכל הוא לפי חשבון אלא שכיון שהחצי הוא יותר בכמות וחשוב יותר מהקטן הא נמי לא משמע שכיון שהכל הוא לפי חשבון מה תועלת הוא לכהן במה שהגדול יותר בכמות והרי גבי פתיתי' גדולים ושלימים קטנים א"ר יוחנן דמברך על השלימים לפי שטת רש"י ז"ל והכא אסיקנא דלכ"ע חשוב עדיף ואם החשיבות הוא מפני הכמות מ"ש מברכה כיון שהוא לפי חשבון ואין בו תועלת יותר לכהן אין לחלק בין תרומה לברכ' לכך נראה שהשיטה הראשונה שכתבנו היא היותר נכונ' והיא שיטת התוס' ור"ש והרא"ש ז"ל ·

ומ"מ גם לשטת רש"י ז"ל נראה דמודו כ"ע בשנים קטנים ואחד גדול כמו השנים שתורמין גדול ולא קטנים אף אם הקטנים הם יותר בכמות מהגדול יש לדון על פי הכוונות שכתבתי והוי יודע דפלוגתא דבצל איכא מאן דפסק כר' יהודה וכן כתב רבינו יונה ז"ל וראייתו משום דבגמ' אמרו פרוסה של חטי' ושלימה של שעורים ד"ה מברך על הפרוסה והיינו כרבי יהודה דאמר חשוב עדיף וא"כ כוותי' קי"ל ולדעת רבינו מהא לא איריא דדילמא מ"ד מברך על הפרוסה היינו מאן דדחי ואמר דלא פליגי רבנן ורבי יהודה בהכי אלא באין כהן וכו' ולא שייכא בפלוגתא דברכה אבל רבי ירמיה דקאמר כתנאי אתא למפלג עליה וה"ק לאו ד"ה מברך על הפרוסה כדקאמר אלא תנאי היא ורבנן מברך על השלימה ומיהו' הכמע דס"ל למברך על השלימה כרבנן וכבר הכרחנו דכרבי ירמיה נקיטינן וראיה שנית שהביא שם אינה ענין לדין בצל עיין שם ·

אין תורמין מין על שאינו מינו וכו' גם שם פרק בני ופרק בתרא דבכורות ילפינן לה מדכתיב כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן ראשיתם וגו' תן חלב לזה וחלב לזה פי' דהוה מצי למכתב כל חלב תירוש ויצהר חלב חלב למה לי ש"מ לחלק כדאמרן

ואחרו שם עוד שבכתן תירוש ויצהר תירוש ודגן או דגן ודגן מנין דהא חד חלב הוא דכתיב בהו אתו בק"ו ומה תירוש ויצהר שאינם כלאים זה בזה אין תורמין מזה על זה וכו' ואביי יליף מדכתיב ראשיתם כמוך לדגן מן ראשית לכל לגן ודגן והובאו דרשות אלו גם פ"ק דתמור' ורבינו הביא ראיה מקר' דכתי' כדגן מן הגורן וכו' וראי' זו לא מצאתיה בשום מקום וגם נראה שאינה מספקת ולא מכרעת דהא דרשי' להאי קרא ללמוד מ ממנו שאין תורמין מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שנגמרה מלאכתו כדאיתא בסיפרי וכאשר כתבו רבינו בסמוך אבל היכא דזה וזה נגמרה מלאכתו מנין שאין תורמין ממין על שאינו מינו ואף אם אפש' ללמוד מדכתיב דגן מן גורן ומליאה מן יקב אבתי אפש' דגורן על יקב אין תורמין אבל חטין על שעורין וכיוצא בזה שהכל נקרא דגן והכל נקרא גורן תורמין דדגן מן ה הגורן קרינן ביה ומנא לן דלא ולכך בגמר' לא הו זכרה ראיה זו כלל אלא שרבינו מפני שראיית כל חלב דגן וכו' או ראשיתם וגו' אינה כ"כ ברורה לא חפץ להזכירה והזכיר פסוק זה שיש ללמוד ממנו דקפיד קרא שלא י יתרום מדבר אחד על דבר אחר וגם הדע' נותנת כיון דקפיד קרא אגמר מלאכה אעפ"י שהכל מין אחד כ"ש דקפיד אמין על שאינו מינו · ובמשנה כתב ובכל זה למאמר הכתוב והרמותם תרומת ה' ממנו ממינו שוכיח החוק שהוא חייב מאותו המין לא ממין אחר ע"כ פי' דמלת ממנו דרשינן לה כאלו כתב ממינו ואיתא בספרי זוטא פרשת קורח והובאה בילקוט ·

ואפשר דהכא נמי מן הגורן דריש מלשון מינו שיהיה ממין הגורן וגם אפש' ללמוד כן מדכתיב מן הגורן ולא כתב מגורן דמשמע מאותו גורן עצמו קאמר וכיון דלא נ"מ מידי לענין דינא לדרך רבינו לכתוב הראיות היותר קרובים ונוחים אל השכל אף אם אינן כ"כ מוכרחים כמו הראיות ש שהוזכרו בגמרא והוא דרך קצרה ואפשר שבאו זה מקו' מצא רבינו ראיה זו ·

ג' הקשות וכו' גם שם מחלוקת רבי יהודה וחכמים ונחלקו גם לענין כלאים ופי' קשות ומלפפון נתבאר פ"ג מהלכות כלאים ·

כל מין חטין אחד וכו' הכל שם ופירושו שיש שחמתית כלומר אדומה ויש לבנה ודין ת תאנים וגרוגרות כבר נתבאר מתי תורמין מזה על זה

וכל שאינו כלאים וכו' גם שם פ' האשה רבה א"ר אלעאי מנין לתורם מרע על היפה שתרומתו תרומה שנאמר ולא תשאו עליו חטא בהרמיכ' את חלבו אם אינו קדש נשיאות חטא למה מכאן לתור' וכו' והובאה מימרא זו פ' הזהב וקדושי' פ"ב ובכתי' שובא · חוץ מן הזונין וכו' גם שם פרק ב' הדין והטעם ופירוש זונין נתבאר בהלכות כלאים ·

ד אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו וכו' פ"ק דתרומות והקשו הראשונים על זה בשתרם מדבר שלא נגמרה מלאכתו אמאי הוי ת תרומה ומאי שנא מהא דתנן המפריש חלתו קמח אינה חלה ותירצו דשאני הכא דרבייה קרא דהא בס'כל שעה יליף מקראי דמעשר ראשון שהקדימו בשבולי' פטור מתרומה גדולה גם בתוס' פ"ב שנינו התורם ענבים ו ועתיד לעשותם וכו' עד אמרי להם ב"ש והא כתיב וכמלאה מן היקב אמר להם ב"ה והא כתיב וכל מעשר הארץ וגו' אם אתה אומר צריך לתרום שנייה אף זה לא קיים קדש לה' ע"כ ובספרים שלנו כתובה בטעות

ובהא ניחא מאי דהוי קשיא לי דהא כיון דמקראי יליף לה מנין דלא כתיב קרא לעכובא דהא · גבי תורם מן הרע על היפה הוצרכו פסוק ללמוד ממנו שיהא תרומה ובמין על שאינו מינו לליכא קרא אמרו אם תרם אינה תרומה והכא מ"ש שאם תרמו תרומתן תרומה והשתא ניחא דכיון דליכא קרא ללמוד דאם תרם מדבר שלא נגמרה מלאכתו שתהא תרומה וקרא דכדגן מן הגורן מפני שלא נגמרה מלכתו הוא דקפיד דלא יתרום מן גמור על גמור לבד ועל כרחין לכתחילה דוקא הוא וקראי דכל שעה בדיעבד גם גבי מן הטהור על הטמא קשיא נמי הכי וכבר הקשו אותה בירושלמי כאשר אזכיר אותה בסמוך ·

ה' מאימתי תורמין את הגורן וכו' גם שם בתוספתא וכך היא ש שנוייה מאימתי תורמין את הגורן משתעקר השלה כבר תקנת הגורן תורם מן הכבור על שאינו כבור ע"כ · ובערוך תלאתי בערך אלה וז"ל בתוספתא דבכורות וכו' אלא כמו עללה ופי' משיתהפך הגורן ע"כ נרא' שכוונתו לפרש אלה מלשון תבואה כי תרגום תבואת עללתא וקם זאת כוונת רבינו א"כ ביאורו כך כי לבירת הגורן הוא עקירת האלה כי התפוך הוא לכבור אותו לעשות אותו כרי כי כן הוא הדרך בזורין אותו מהפכין א אותו שלוקחין מה שלמטה בגדלין ונותנין אותו למעל' שיתקבץ וכה יהיה מפוזר וזהו הנקרא הפוך וקם כן הגרסא בספרי רבינו ז"ל משיכבור כבר וכו' תורם מן הכבור על שאינו כבור כלשון התוס' ובספ' רמב"ם מוגה מצאתי מאימתי תורמין הגורן משיכבור כבר תקנת הגורן תורם מן הכבור על שאינו כבור והוא מלשון בברה שנותנין החטים בכברה כדי שירד המוץ והוא קרוב לגרסת ספרינו דבירה וכבירה אחד הוא ואפשר שאותה כבירה נקראת הפוך הגורן כי אין לך הפוך גדול מכבירתו בכברה ·

או אפשר שהכבירה נקראת קילה על שם שמעכבת התבואה ומורידה המוץ או על שם שמתקנת את התבואה ומנקה אותה ומה שאמרו כאן שתורמין מזה על זה אעפ"י שזה נגמר וזה לא נ נגמר ואינו בשאר לא אמרו כן אפשר דמפני דזו מלאכ' קלה היא מעט שהתחיל בה הרי היא כאילו נגמרה וכיון שנכבר או נכבר מקצתו כלו נקרא נגמר מלאכתו כיון שהמלאכה גופה מיעוטא ומורתי היא וגבי דעל שלא התחיל נקרא לא נגמרה מ"מ כיון שזמן כל הגרי' במלאכה והתחיל בה כאילו נגמר כולו חשוב ותיהו כיון דכבור טפי עדיף דוקא תורם מן הכבור על שאינו כבור אבל לא משאינו כבור על הכבור ואף לגרס כבור י"ל דמה שהוא כבור הוא יותר מתוקן כי בעת כבירתו מתתקן דודאי הדבר נר דלא בכבירה לחוד הדבר תלוי ואפשר לכבירתו הוא בעת זרייתו דמזורין אותו ו ונעשה כרי והוא הפוך הגורן ומה שנעשה כרי כבר הוא זרוי ומתוקן ומה שעדיין לא נראה כא נעשה כרי ועוד יתבאר בפרק זה דבטורח הדבר תלוי כאשר כתבתי ·

ו מאימתי תורמין את הגת וכו' גם שם בתוס' והמרו שם מאימתי תורמין את הגת הזיתים משיטענו ר"ש אומר משיטענו רבי יוסי בר' יהודה אומר מביא זתים בקופה ונותן ל לתוך המתל והלכו עליו שתי וערב אמרו לו אינו דומה ענבים לזיתים שהענבים רכות ונותנים את יינם והזיתים קשות ואין נותנין את שמנן ע"כ ופי' שיטענו שיטעון הקורה עליהם ואפשר שהוא מלשון מטען והוא כלי

אותנין בו והזתי' על שיתעפשו ויוציאו שמנן מיד ויהיה פירושו שהו במתעטן כל הצריך להם והראשון הוא ה הנכון ·

ז אין תורמין מן הטהור וכו' תרומות פ"ב ומדברי רבינו למדנו דריכות גם ל לעריס' שהירק יותר דבוק ומחובר מן העריסה כי הוא אגול וכן נתבאר בירושלמי וא"ת גבי עיגול כיון ס שנטמא מקצתו מי לא נטמא כלו הא לא קשיא כי כבר אמרו בתוספתא דעוקצין שאין מחבר לטומאה אלא ב' משקין בלבד גם מסכת טבול יום פ"ג א"ר עקיבא כן גבי עיסה שנילושה במי פירות ונגע טבול יום ב במקצתה שאין טמא אלא מקום מגעו בלבד גם בירוש' אקשו קושיא זו ותירצו דמיירי במחוב' במי פירו' ובירו' למדו דאין תורמין מן הטהור על הטמא מדכתיב כדגן מן הגורן מהגורן אי אפשר שיהא מקצתו טהו' ומקצתו טמא פי' דאי אפשר שחטה אחד תהיה חצייה טמאה וחצייה טהורה אף כל דבר כן ודנין אפשר משאי אפשר ופריך מעתה לא תהא תרומתו תרומה פי' כיון דמקר' ילפת לה ומשני אמר קרא ממנו דכתיב ונתתם ממנו את תרומת ה' מכל מקום ע"כ · ואעפ"י שפסוק זה הוא בתרומת מעשר אמרו בירושלמי שמלמדת ו ואינה למדה מלמדת לתרומה גדולה והיא עצמה שנטלת מן הטהור על הטמא דכתיב ונתתם וגו' לאהרן הכהן עשה שינתן בכהונתו כלומר שיהיה טהור שיאכל אותו הוא עצמו רב כהנא אמר מכל חלבו את מקדשו את מן המקודש שבו פי' דהיינו הטהור וכבר נתבאר כיוצא בזה גבי מוקף ·

כתב ר"ש דהך דרשא לאו דרשא גמורה היא דאם כן היה אסור לתרום תרומ' מעשר מן הטמא אפי' על הטמא ואילו בירושלמי אמרינן בהדיא דנטלת מן הטמא על הטמא אלא אסמכתא בעלמא היא ועיקר הטעם הוא משום דבתרומה גדולה בעינן מוקף ואי שרית ליה מן הטהור על הטמא מפחדו שלא יגע הטהו' בטמא לא יתרום מן המוקף אבל תרומת מעשר דניטל' שלא מן המוקף ליכא למיחש להכי ולפי מה נתבאר מן המשנה והירושלמי והתוס' אין טעם זה מספיק דאפילו אם יגע זה בזה אינו טמא דהא אפילו עגול א' שנטמא מקצתו אין כולו טמא כאשר כתבתי וא"כ ליכא למיחש להכי ולמה לא יתרום לכתחלה ולומר דג זרו שמא יתיר' שלא יגע באופן שיטמא הטהור אינו מפסיק זה · לג זור בשבילו לכך אני אומר שאף אם נאמר שדרשות גמורות הן לא קשה מידי דודאי הכתוב לא בא להצריך שיתרום מן הטהור על הטמא דלמה יתחייב כן כיון שהכל הוא טמא שיתן לכהן מן הטהור וגדולה מזו א"ר נחמיה ם שכמו שנטלת מן הטהור על הטמא כך נטלת מן הטמא על ההטו' ותו דבתרומה גדולה הוי אפכא שצריך לתרו' מן הטמא על הטמא ואינו יכול לתרום מן הטהור על הטמא ואיך נצריך כאן בהפך וכ"ש דהא מתרומ' מעשר הוא שלמדה תרומה גדולה שלא תהא נטלת מן הטהור על הטמא והיא עצמה נטלת מהני קראי אבל שנאמר דהיא עצמה היא בהפך לא משמע הכי אלא ודאי לא בא הכתוב אלא להתיר לעצמה מה שאוסרת לתרומה גדולה אבל לא לאסור לעצמה מה שמותר לתרומה נ גדולה ומוקף נמי שאמרו שמלמדת ואינה למדה דכוות' היא שהיא נטלת שלא מן המוקף ובודאי דכ"ש מוקף ואפשר דקרא דמן המקודש היינו למעט שכשיש טמא וטהור שלא יטול מן הטמא על הטהו' אבל כשהכל טמא שנצריך להביא טהור לתרום ממנו אין לנו · · וא"ת אי מדאורייתא הוא מ"ש עגול משני עגולין הא ל"ק שכבר אמרו בירושלמי שדין עגול אחד הלכה למשה מסיני הוא ובדברי רבינו ורבינו לא הזכיר אותה דרשא דכדגן מן הגורן משמע דס"ל דאסמכתא בעלמא היא ולכך תרומתו תרומה או אפש' שכיון שאינה כ"כ ברורה לא חשש להביאה וכיון דילפינן לתרומו' מעשר לתורמין מן הטמא מינה לתרומה גדולה שאין תורמין וכיון ד דבתרומת מעשר תורמין לכתחלה דין הוא דבתרומה גדולה דבדיעבד מיהא תהיה תרומתו תרומה ·

ח' אין תורמין מן הטמא וכו' גם שם ו וטעם דין זה הוא משום הפסד כהן דאילו מדאורייתא שרי דאף על גב דכתיב תתן לו ודרשי' לו ולא לאורו כבר אמרו בפרק כל שעה דקרא בשלא היה לו שעת הכושר כגון שהוכשר במחובר ותלשו אדם טמא והכא כשהיה לו שעת הכושר מיירי כך כתבו בתוס' ביבמו' פר' האשה רבה וזה לפי השטה שכתבתי למעלה דקרא דכדגן מן הגורן לאו דרשא גמורה היא אלא אסמכת' בעלמ' היא לפי השטה שכתב' דדרש' גמור' היא הא נמי איכא למילף מהיא דרש' ומדאורית' היא ורז"ל כן פי' למקרא תתן לו ולא לאורו הוא דילפינן הכי ואעפ"כ בדיעבד הויא תרומה מן הטעם שנתבאר בסמוך ובפרק האשה אמרו דמדאוריתא הויא תרומה מדרבי אלעאי דאמרו התור' מן הרע על היפה תרומתו תרומה דכתיב ולא תשאו עליו חטא וכו' ובודאי דהאי טעמא שגי למן הטהור על הטמ' וכ"ש הוא וחלוק שבין שוגג למזיד שם במשנה בשוגג מה שעשה עשוי במזיד לא עשה ולא כלום ונחלקו בהאשה רבה מאי לא עשה ולא כלום רב חסדא אמר דאפילו ההיא גריבה הדרא לטבלה ורב נתן בר הושעיא אמר לא עשה ולא כלום לתקן את השיירים ויחזור ויתרום וההיא גריבה הויא תרומה ולא טבל ופסק רבינו כרב נתן בר הושעייא וסוגיא הכי משמע דהתם פריך לרב חסדא מי איכא דמדאורייתא הויא תרומה ורבנן יאמרו הדר' לטבלה והביא כמה ראיות להוכיח דעקרו חכמ"ס דבר תורה ובכלהו דחי תלמודא שב ואל תעשה שאני . והביא עוד ראיות אחרות ואסיק בהו תלמודא מגדר מילתא שאני וא"כ משמע דההיא דרב חסדא אידחיא לה ואע"ג דרב חסדא נמי טעמא קאמר כדאיתא התם לא שני ההוא טעמא למקרייה מגדר מלתא כאשר דקדק רש"י ז"ל בסוף הסוגייא ויתבאר בפרק זה בע"ה הילכך כר' נתן קי"ל ומה שבתרם מן הרע על היפה לא חלקו בין ת תורם שוגג לתורם מזיד כמו שחלקו כאן כבר תירצו בתוספות דרע אינו גרוע כ"כ אבל טמא גרוע נודא לאינו ראוי לאכילה כלל ·

בד"א וכו' שם במשנה אמרו רבי יהודה אומ' אם היה יודע בו בתחל' אעפ"י שהוא שוגג לא עשה כלום וכתב רבינו שם דאין הלכה כרבי יהודה ובירושלמי תני רבי יוסי אם תרם מן הטמא על הטהור בין שוגג בין מזיד מה שעשה עשוי ר' פנחס בעי קומי רבי ייסא על כלון כשבור בהכי שהם טהורי' היא יודע שהם טמאים וסבור שמותר לתרום' מן הטמא על הטהור א"ל יאות סבר ר' כר יהודה ב"ס כרבי יוסי היא הלא היא הלא ע"כ ·

וגר' שרבינו מפרש מה שאמר ר' ייסא יאות לאו למימרא דשפיר הויא תרומה אלא כלומר יפה חלקת דודאי יש לחלק כן דכיון שיודע שהם טמאים ראוי לדונו כמזיד ומה שאמרו שם עוד דהא ... אלייא כדרבי יהודה אין הכוונה לומר שזה תלוי בזה

והחולק על רבי יהודה שיחלוק על חלוק זה שהרי רבי׳ פסקה לדרבי יוסא ולא פסק לדרבי יהודה דודאי הלכה כסתם אלא ה״פ כמו שר׳ יהודה חלק בין שוגג גמור לשוגג קרוב למזיד ה״נ חילקו ר׳ פנחס ור׳ ייסא בין שוגג גמור לשוגג קרוב למזיד ומכל מקום גם רבנן דפליגי אדרב יהודה אפשר למודו בהא דר׳ פנחס ורבי ייסא דבשלמא בדר׳ יהודה סוף סוף בשעה שתרם איכ׳ שכחה גמורה ואינם מחלקין בין אם שכח מעיקרו לזכר ואחר כך שכח כיון דהשתא מיהת איכא שכחה גמורה אבל כאן בשעת תרומה היה יודע שהוא טמא והרי הוא כמזיד ומ״מ כדרב יהודה הוא דשייכא כאשר כ נתבאר דאילו לר׳ יוסי לא שייך לפלוגי דשוגג ומזיד לר׳ יוסי מה שעשה עשוי והכל א׳ הוא וזהו מה שאמרו היא הדא היא הדא ואעפ״י שדבר זה לא היה צריך לאומרו אפשר דלאפוקי דר׳ יוסי מהלכ׳ אמר כן ואפשר עוד דמאי דאמר רבי יוסי לאו במזיד מה שעשה עשוי לאו במזיד גמור קאמר אלא מזיד כמזיד דר׳ יהודה דהיינו שזכר ואח״כ שכח בהא פליגי רבי יוסי ואמר מה שעשה עשוי ובדעת ת״ק דמתניתין וקאמר השתא דכיון דאמר בין שוגג בין מזיד לכלול גם שוגג קרוב למזיד כי הא כר׳ ייסא אמר כן אבל במזיד גמור פשיטא להו דליכא מאן דפליג ומה שהשוה רבינו בזה תרומ׳ מעשר לתרומה גדולה הכי איתא בירושלמי תרומת מעשר נ נטלת מן הטהור על הטהור ומן הטמא על הטמא ומן הטהור על הטמא ואינה נטלת מן הטמא על הטהור ר׳ נחמיה אומ׳ כשם שנטלת מן הטהור על הטמא כך נטלת מן הטמא על הטהור ע״כ והלכה כת״ק׃

ט׳ אין

תורמין מן המחובר וכו׳ פ״ק ד דתרומות וריבתא פרק האומר בקדושין והטעם פרש״י ז״ל דמחובר פטור מן המעשר דכתיב דגנך מידי דמדגן וכיון שכן הרי זה תורם מן הפטור על החיוב או מן החיוב על הפטור ובתוספות הקשו על זה דא״כ גם קודם שנתמרח לא מיקרי דגן ואנן קי״ל דאם הקדימו בשבולים הוי תרומה ואפשר לחלק לדעת רש״י דשאני תלוש דעומד לידגן הוא ומידי דמדגן נקרא כיון שאינו מחוסר תלישה אבל מחובר דמחוסר תלישה לא קרינן ביה דגנך כלל דדגנך כולל מה שהוא דגן וגם מה שעומד לידגן לאפוקי מחובר דאינו עומד לידגן עד שיתלש ובתוספות כתבו דילפינן למחובר מדכתיב ממנו ודרשינן בספרי ממנו מן התלוש ומ״ה ילפינן מהאי קרא לדאיעבד דאינה תרו׳ דאי ל לכתחילה תפוק לי מדגנך וכתב רבינו שאפילו אמר לכשיתלשו לא אמר כלום ודבר זה קשה להולמו חדא דקשה דידיה אדידיה כהרי בסיפא דתילתיה כתב אבל אם אמר פירו׳ ערוגה זו תלושים יהיו תרומה על פירות ערוגה זו כשיתלשו ונתלשו הואיל ובידו לתולשם אינו מחוסר מעשה וכשיתלשו שניהם דבריו קיימין ע״כ׃

ואיך

כתב כאן ואמר פירות אלו יהיו תרומה על הפירות האלו המחוברים אפי׳ אמר לכשיתלשו וכו׳ לא אמר כלום ומ״ש בין רישא לסיפא ועוד שהרי בגמרא פרק האומר הביאו משנה זו ובעי עלה רב אסי מר׳ יוחנן אמר פירות ערוגה זו יהיו ת תרומה על פירות ערוגה זו מחוברים וכו׳ או שאמ׳ וכו׳ לשיתלשו מהו והשיב רבי יוחנן כל שבידו לאו מחוסר מעשה הוא ומייתינן תנייא כוותיה דרבי יוחנן אין תורמין מן התלוש על המחובר ואם תרם אין תרומתו תרומה כיצד אמר פירות ערוגה זו תלושין וכו׳ לא אמר כלום אבל אמר לכשיתלשו ונתלשו דבריו קיימין ע״כ

ומעתה ברייתא ור׳ יוחנן קשה לדברי רבינו הראשונים והם כדבריו האחרונים והיה אפשר לחלק דרישא מפני שהזכיר על פירות אלו המחוברים לכך אינו מועיל אפילו אמר לכשיתלשו כיון דאמר המחוברי׳ אבל בסיפ׳ מיירי שלא אמר מחוברים אלא יהיו תרומה על פירות ערוגה זו לכשיתלשו כאשר כתב רבינו ולכך הוי תרומה אלא שאין זה במשמע שהרי מחוברים שכתב רבי אין הכוונה שהוא אומר מחוברים אלא שמודיענו רבי׳ שהם מחוברים ועוד דכיון דטעמא משום שבידו מה לי אמר מחוברים מה לי לא אמר כיון שפי׳ שאין דעתו שיחול עליהם תרומה במחובר שהרי אמר לכשיתלשו ותו ד דברייתא קתני ברישא מחוברים ועלה קאמר ואם אמר לכשיתלשו דבריו קיימין משמע דאפילו אמר מחוברים כיון שאמר לכשיתלשו דבריו קיימין וכבר היה אפשר לתרץ זה דה״ק ואם אמר במקום מחוברים לכשיתלשו דבריו קיימין ולא שאמר שניהם אלא שגם בירוש׳ פרק האומר אמרו מה בינה לאומר פירות מחוברים הללו שיתלשו ופריק תמן בידו מוכח שאפילו הזכיר מחוברים כיון שאמר לכשיתלשו מועיל כיון שהוא בידו׃

ואפשר

עוד לחלק בין פירות תלושים לערוגה דברישא מיירי שהם פ פירות תלושים ורוצה לעשות׳ תרומה על פירו׳ מחוברי׳ ולכך אפילו אמר לכשיתלשו לא אמר כלום כיון שאלו תלושים ואלו מחוברים וכולה דינא דערוג׳ כשהכל הוא מחובר מייב דאי לא למה לן למימר היו לו שתי ערוגות וכו׳ וכן בגמ׳ הזכיר ערוגה בשניהם ובמה שהוא תלוש ערוגה מאן דכר שמה אלא נראה דבמחוב׳ הכל מיירי ותלושין דקאמר פירות כשיהיו תלושי׳ יהיו תרומה וכולי ובהא הוא דמפלגי׳ בין אמר לכשיתלשו ללא אמר כיון שהכל שוה נמצא כי תחלת לשון רבינו הוא דין המשנה שנשנית סתם אין תורמין מן התלוש וכו׳ ובכל גוונא משמע כיון שזה תלוש וזה מחובר ודין ערוגה שכת׳ הוא דין הברייתא שהזכירה ערוגות כאשר נתבאר׃ ודין בעיא דרב אסי דבהכי מיירי והיינו דאצטריך ליה לרב אסי להאריך בלשון הבעיא אמר פירות ערוגה וכולי ולמה ליה כולי האי כיון דעלה דמתני׳ קאי היה ת מספיק שיאמר אמר לכשיתלשו מאי נאמר פירו׳ ערוגה וכו׳ אלא להודיענו דדוקא בערוגה הוא דמבעיא ליה כיון שהכל הוא מחובר דאלו בתלוש על המחובר מתני׳ היא דסתמא קתני אין תורמין בין אמר כשיתלשו או לא אמר עליין קשה על זה דהא בברייתא קתני אין ת תורמין מן התלוש על המחובר כיצד אמר פירות ערוגה וכו׳ משמע דמתניתין וכיצד הלא עניינא הוא ואפשר לתרץ קושיא זו דה״ק אין תורמין מן המחובר וכו׳ כיצד אפילו בכה״ג מיירי דאין תורמין משום אסגרא דמחוב׳ על התלוש וכמו שפירשתי גבי התורם שלא ברשות וכל מעיינת שפיר תשכח דרוב הכיצד הנזכרים שם בברייתא לפרש המשנה בכה״ג הם שאינו מפרש עקר דין המשנה עצמו כי עיקר דין המשנה אין צריך ביאור אלא בא ל להוסיף ולחדש דין אחר אלא דתוספתא דפ״ב דתרומות היינו ברייתא דפרק האומ׳ ולא הזכירו בה ערוגה וה״ג לה אמר פירות תלושים אלו יהיו תרומה וכו׳ אבל אמר כשיתלשו וכו׳ והביאה ר״ש ז״ל ואפשר לחלק בדרך אחר דרישא בפירות האילן שיש טורח בתלישתן והילכך אפי׳ אמר לכשיתלשו לאו כלום הוא דמחוסר מעשה קרינן ליה אבל בערוגה כיון שתלישת פירותיה ק״ל לאו ת מוחסר מעשה הוא ולמד כן רבינו בבעייא דרב אסי ופשיטותא דר׳ יוחנן דתלו טעמא משום דבידו לאו מ

מחוסר מעשה מיקרי ובערוגה דוקא הוא דמצריכא ליה כאשר כתבתי אבל בהילן לאו כ"ע יכולים לעלות בו ומחוסר מעשה מיקרי ואעפ"י שגם זה דוחק לשון רבי' מוכיח דבערוגה תליא מילתא אעפ"י שבתוספתא לא נזכר ערוגה אפשר לפי דרך זה דבפירות שנוא תלישתן איירי דדמי לערוגה ונלמד כן מדברי ר' יוחנן כאשר כתבתי וכאשר הוא בברייתא שהביאו בתלמוד ועדיין צריך עיון ׃

ומה שכתב רבינו שצריך שיביאו שלישי הוא מפני שכל זמן שלא הביאו שליש אינו נקר' תבואה דילפינן לה מדכתיב ועשת את התבואה לשלש השנים אל תקרי לשלש אלא לשליש ובפ"ג דר' אליעזר בן יעקב סבר דאפילו שלא הביאה שליש ותבנת רא"ב"י קב ונקי הא אוקמה אביי לר"א ב"י בשעה וקי"ל דלית הלכתא כחד מינייהו דלהכי אוקמוה בשעת וזה כלל הסכימו בו הגאונים ז"ל ׃

י אין תורמין את הלח וכו' הכל תוספתא פרק ד' דתרומות ׃

י"א אין תורמין מפירות שנה זו וכו' פ"ק דתרומות ומייתי לה פ"ק דר"ה במעשר בהמה והתם יליף לה מדכתיב שנה שנה כלדברי דבינו וכיון דילפינן לה מקרא אינה תרומה כאשר נתבאר ומדין אתרוג וירק אתה למד לכל פירות האילן שאין תורמין ממה שהגיע לעונת המעשרות קודם ט"ו בשבט על מה שהגיע אחר ט"ו בשבט שזה חדש וזה ישן אלא דאתרוג הלכו בו אחר לקיטה כירק מה שאין כן בכל שאר פירות האילן דבאילן הלכו אחר חנטה למעשרות ובאתרוג אחר לקיט' כירק וחנטה היינו עונ' המעשרות וכל זה יתבאר בהלכות מ"ש בע"ה ׃

אין תורמין מפירות הארץ וכו' גם זה פ"ק דתרומות ודרשו בספרי כן מדכתיב וכל מעשר הארץ מזרע הארץ וכו' ודין סוריא נזכר בפ"ב בתוספתא ולא הוזכר שם מה שכתב רבינו שאם תרם אינה תרומה והדעת נותן לדמותו לדין הנז' בסמוך אין תורמין מדבר שחייב מן התור' על דבר שחייב מדבריה' וכו' ואם תרם תרומתו תרומה ויחזור ויתרום א"נ לדין עציץ נקוב ושאינו נקוב שהרי סוריא חייבת היא מדבריהם בעציץ שאינו נקוב ומ"מ ששם אמרו תרומה ויחזור ויתרום א"נ לא תאכל עד שיוציא עלי' וכו' ואפש' לחלק דשאני הכא שהם משני מקומות ולכך אוקמוה אדינא דמלינא ולאי תורם מן החיוב על הפטור או אפשא אינה תרומה כלל וחכמים הם שהחמירו שם ואמרו תרומתו תרומה וכו' וכאשר נתבאר בהאיש מקדש ובהאשה רבה וכאן שהם שני מקומות שהחלוק הוא רב אוקמוה אדינא הלא שעדיין י"ל מנין לו לרבינו לחלק כן ואפשר שלמד כן מפני שבתוספתא שנו אותם באהת עם פירות ח"ל ואין זה מוכרח שהרי בתוס' לא הוזכר דין אם תרם ובמשנה לא הוזכר אלא גבי ח"ל ואם כן לא איריא דאיכא למימר דהא כדאיתא והא כדאיתא וח"ל שאני שפטורה לגמרי אבל סוריא לעציץ ש שאינו נקוב דמייא ואפשר לומר שלפי שכלל כאן רבינו דין סוריא עם ח"ל ושאר החלוקות כתב על כולן ואם תרם אינה תרומה ודינא וקושטא הכי הוא שבכולן אינה תרומה גמורה אבל לא דמו אהדדי ולכך חזר וביאר וכתב דמן החייב מן התורה על החייב מדבריה' תרומה נויהת הויא ליתנה לכהן אבל אינה תרומה גמור' וצרי' לחזור ולתרום א"נ לא תאכל וכו' כאשר יתבאר וילמוד שלום מן המפורש והוא מה שכתב רבי' אין תורמין על

י"ב ולא מפירות וכו' גם פס' אין תורמין מן הלקט וכו' ופי' שאין תורמין מכן על כרי חייב דאי אין תורמין מיניה ובי' קאמר הוה ליה למתני ואלו פטורין מן התרומה הלקט וכולי ובירושלמי הקשו אסיפא דמתניתין דתנן ולא מן החיוב על הפטור ולא כבר תנינן כלהו פי' דהא כלהו משום מן החיוב על הפטור וכו' ומשני התם כן הוא מתניתין ולא מפירות שהביאו שליש על פירות שלא הביאו שליש ופירושו ברור ׃

דבר החייב וכו' דוק ותשכח ׃

י"ג המפריש תרומה וכו' גם שם ובהשגות א"א אין אלו אלא דברי תימה המשנה אמרה אין תורמין ממעשר ראשון שלא נטל' תרומתו ולא ממעש' שני והקדש שנפדו ואם תרם אין תרומתו תרומה והדעת נותנת דכ"ש אם לא נפדו אבל זה המחבר סבר שהוא דרך אחר. עש. מ מעשר ראשון שנטלה תרומתו ואין השכל מורה כן ש שהמעשר השני כאן שהקדימו בכרי ודוקא כשנטלה ממנו תרומת מעשר מפני שמקנתו מתוקן אבל אם לא נטל ממנו כלום יכול הוא לתרום ונה שיש בו מתרומה גדולה על מקום אחר וזה דרך האמת ע"כ ונראה שיש טעות סופר בהשגה זו וצריך להיות שמשנה אמרה אין תורמין ממעשר ראשון שנטלה תרומתו ומ"מ השגתו על רבינו צריכה ביאו' כי ראיתי מי שכת' שהר"א גורס כלדברי רבינו תרומתו תרומה ושהגרסא האמתית בספר הוגה מספר חתימת יד רבי' אין תרומתו תרומה עד כאן ׃

ומעשר דאין לגרסא זו יש להשיב קצת שהמשנה אמרה שנטלה ושנפדו ומשמע ודאי דכ"ש לא נפדו דלא עלה על דעת שיתקן טבלו בממון גבוה דמתני' ר"מ היא דאמר מעש' שני ממון גבוה הוא כאשר כתב ר"ש ז"ל ורבינו כתב שלא נפדו משמע דשלא נפדו הוי חלוקה טפי ומשנפדו ובספרים מוגהים בפירוש המשנה לרבינו הגאתי שהוא גורס במשנה שלא נטלה תרומתו ושלא נפדו ואעפ"י שלא היה צריך לאמרו כיון דממון גבוה הוא אפשר דהיא גופה קמ"ל ומפירושו שם נראה דלא נטל תרומתו לרבותא נקטה דס"ד כיון שלא נטלה תרומת מעשר הרי הוא טבול לתרומה דשם תרומה איכא קמ"ל דכיון שתרומה גדולה נטלה אין תרומתו תרומה ד דתרומה לחוד ותרומ' מעשר לחוד ולפי דברי הר"א ז"ל הדבר פשוט ג"כ דהוי גרסי' שלא נטלה תרומתו אין תרומתו תרומה כ"ש ניטלה והפשט אפשר דמפיכו נקט' דמעשר שני והקדש הוי רבותא טפי נפדו מלא נפדו כא קמ"ל מידי דאיידי דנקט שלא נטלה תרומה נקט. נמי שלא נפדו דהכי אורחיה דתלמודא בכמה דוכתי' כדתני תרוייהו כחדא ובגוונא חדא וכד מעיינת שפיר משמע דגם בנפדו גופיה ליכא חדושא ולא אצטריך למתנייה דהא חולין גמורין הן ור"ש ז"ל כתב דאצטריך היכא שהקדימו בשבלים לפטור מתרומה גדולה דכד"א כיון שלא נתרמה הרי הוא כשאר טבל והויא תרומה קמ"ל שכיון שנפטרה כאלו נתרמה דמיא וגם זה מרישא ש שמעינן לה אלא ודאי איידי דנקט זוגא נקטה ׃ א"נ אפשר דהיא גופה קמ"ל לפטור מתרומה גדולה וכן פי' רש"י ז"ל פ"ג שאכלו ופרק כל שעה והונחתי טובא ולשון הספרים שלנו בפירוש הרמב"ם ז"ל למשנה זו אינו מ מתוקן כהוגן ובספר מוגה כאשר כתבתי בכוונתו ור"ש ז"ל

ז״ל נראה שגורס כגרסת הר״א ז״ל ומפרש לה כדברי הר״א ז״ל ומביא שם ברית׳ דספרי סיוע לדבריו שאמרו שם מנין לבן לוי שרצה לעשות ממעשר ראשון תרומה גדולה מנין שעושה ת״ל את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה׳ מכאן שאם רצה לעשותו תרומה לאחרים עושה יכול אף שנטלה תרומתו יהא עושה אותו תרומ׳ לאחרים ת״ל את מקדשו ממנו בזמן שקדשו בתוכו עושה אותו תרומה לאחרים אין קדשו בתוכו אינו עושה אותו תרומה לאחרים ע״כ ולשטת רבינו ז״ל לא קשיא דאפי׳ אי פליגא ההיא בריתא אמתני׳ על המשנה יש לסמוך ולא על הבריתא · ומ״מ ממה שכתב רבינו ז״ל פ״ג· בן לוי שהיה לו מעשר ראשון שלא נטלה א תרומתו והניחו להיות מפריש וכו׳ שנאמר אשר ירימו לה׳ תרומה מלמד שעושה את כולו תרומה לאחרים ע״כ נראה שאינו גורס באותה ברייתא שרצו לעשותו תרומ׳ גדולה כגרסת ר״ש אלא שרצה לעשתו תרומה ותו לא וכולה מיירי בתרומת מעשר וקמ״ל שכיון שטבול ל לתרומת מעשר יכול לעשותו כולו תרומ׳ מעשר לאחרי׳ ולא אמרינן לא יתרום ממנו אלא הנוגע עליו לבד לא כולו יכול לעשותו תרומת מעשר זהו מה שלמדו מאותה ברייתא דספרי מקרא דאשר ירימו תרומה שעושה כולו תרומה והשתא מתניתין לא פליגא אברייתא דמתניתין בתרומה גדולה מיירי שכיון שאינו טבול לתרומה גדול׳ שכבר נטלה אעפ״י שהוא טבול לתרומת מעשר אינו ע עושה תרומת גדולה על פירות אחרות כאשר נתבאר ·

י״ד אין תורמין מדבר וכו׳ זה נלמד מדין עציץ נקוב ושאינו נקוב גם מדין

א״י וסוריא הנזכר בסמוך והטע׳ בחר דכיון דמדרבנן מיהא מחייב הויא תרומ׳ וכיון דמדאורייתא הויא פטו׳ הוי מן החיוב על הפטו׳ ולכך יחזור ויתרום ועוד יתבאר אותה תרומה ראשונה מה דינה אם היא תרומה גמורה ופטור מן המעשרו׳ אם לא גם בסמוך יתבאר מה שאמ׳ תרומה ויחזור ויתרום · אי קאי אתרוייהו או אדסליק מיניה דוקא **מ״ו** עציץ נקוב וכו׳ פ״ה למסכת

דמאי ושיעור שורש קטן נזכר בה׳ כלאים ·

זרע תבואה וכו׳ מנחות פ״ר ישמעאל בעייא דרבי חנינא בר מנייומי לאביי עציץ ש שאינו נקוב מהו אי לא נקוב הא לא נקוב דילמא חזר ונקבו קאמרת ופירשה רש״י ז״ל דקא מבעיא ליה אי שרי לעשורי מיניה וביה ולא נ״מ אם גדל שליש קודם נקיבה או לאו אלא שגדלו קצת ובתום׳ הקשו על פי׳ זה ודעת רבינו לפרש דמבעיא ליה אי אזלינן בתר זריעה והבאת שליש או בתר גמר התבואה וסוף מס׳ מעשרות הוזכרה בעיא זו בירושלמי בעי רב ביבון א״כ זרע בעציץ שאינו נקוב ונקבו מאי א״ל עכשו נקב ע״כ פי׳ כיון שעכשו הוא שנקבו אין דנין אותו כנקוב מתחלתו ומ״מ במנחות משמע כשטת רש״י וצריך לדחוק ב בפירושה לשטת רבינו ז״ל והטעם לשטה זו הוא ממה שנתבאר דאחר הבאת שליש ראוי ללכת כי אז נ נקראת תבוא׳ כדיליף בר״ה מועשת את התבואה לשלש השנים אל תקרי לשלש אלא לשליש וכיון שהביאה שליש קודם שנקבו אחריו הולכים שאז היא עונת המעשרות

יו התורם מפירות וכו׳ פרק ה׳ לדמאי והובאה פרק האיש מקדש ופ״

האשה רבה והטעם ברור לכשמפרים משאינו נקוב על הנקוב כיון שמה שהפריש אינו חייב אלא מדרבנן לא החמירו על הכהן שיוציא עליה תרומה כיון שעיקרה אינה טבל מן התור׳ וגם כי על דבר החייב הפרי׳ אותה

וכיון שהיא אינה טבל מן התורה והפרי׳ אותה על טבל מן התורה הרי זה הפרים מן הפטור על החיוב שלא נתקן החיוב כי מן התורה כן הוא הילכך לא נפטר הנקוב וצריך לחזור ולתרום · אבל כשמפרים מן הנקוב על שאינו נקוב מה שאינו נקוב נתקן כיון שאינו אלא מדרבנן אבל כיון שמפרים הוא טבל גמור מן התורה והפרים אותו על דבר הפטור מן התורה לא חל עליו שם תרומה להיותה מותרת לכהן כי מן התורה ע עדיין היא טבל הילכך צריך לתקנה ממקום אחר וכתב רש״י ז״ל דה״ה מיניה וביה דמצי לתקנה אבל בתוספות כתבו דמיניה וביה לא דאיכא למיחש שמא יאכיל ה השירים לזרים ולא יזהר הכהן לשומרן בתורת תרומה כיון שהוציא ממנו תרומה וקושטא דמלתא דהוי תרומה דרבנן ואסורה לזרים כיון בה החיוב בתרומה מדרבנן ומכאן אני אומר כי מה שכתב רבינו למעלה אין ת תורמין מן החייב מן התורה על החייב מדבריהם ולא מן החייב מדבריהם על החייב מן התורה ואם תרם תרומתו תרומה ויחזור ויתרום דאדסליק ליה קאי ד דהיינו מן החייב מדבריהם על החייב מן התורה דעלה שייך שפיר למימר תרומתו תרומה ויחזור ויתרום כאשר נתבאר בדין משאינו נקוב על הנקוב דאינו נקו׳ היינו ח יב מדבריהם ונקוב חייב מן התור׳ אבל התורם ממה שחייב מן התורה על החייב מדבריהם דהיא בבא ק קמייתא לא שייך למתני עלה תרומה ויחזור ויתרו׳ דהא הכא אמרינן דבתורם מן הנקוב דהיינו חייב מן התור׳ על שאינו נקוב דהיינו חייב מדבריהם תרומה ולא ת תאכל עד שיוציא עליה וכו׳ א״כ התרומה אין לה דין תרומה והפרי אין צריך לחזור ולתרום ממנו כי כבר נתקן אלא נראה דאדסמיך ליה קאי ולמעלה שכ״ס וכאן פירש ·

ואפשר היה לדחוק ולומר ליחזור ויתרום שכת׳ למעלה לנדדין קאת׳ בתור׳ מן התורה על החייב מדבריהם יחזור ויתרום היינו מן התרומה עצמה לתקן אותה כי עדיין הוא טבל מן התורה והוא מה שכתב כאן ולא תאכל ובתורם מן ה החייב מדבריהם וכו׳ יחזור ויתרו׳ כפשוטו ביחזו׳ ויתקן הכרי כי התרומה היא תרומה גמורה אבל הכרי לא נתקן וילמוד שתים מן המפור אלא שהדבר קשה לכלול בגזירה אחת שני דינין מחולפים ודין ודאי דומ׳ לחייב מן התורה וחייב מדבריהם וכולם טעם אחד ודרך אחד להם אלא שאינו נקוב על שאינו נקוב הרי הוא תרומה כי שניהם שוים אבל דמאי על דמאי מתוך שהם ספק אנו אומרי׳ שמה הוא זה טבל גמור וזה מתוקן ונמצא זה פטור והחייב בחיובו עומד ולכך חוזר ותורם מכל אחד ואחד בפני עצמו ואותו המעט שקרא עליו שם תרומה נראה שלא הצריכו לחזור ולתקנו כיון שעיקרו מפני הספק וקי״ל מאכילי׳ את העניים דמאי ואת ה האכסנייא דמאי עשו כאן את הכהן כאכסנייא ולכך לא אמרו ולא תאכל עד שיוצא אלא בתורם מן הודאי על הדמאי לפי שהוא טבל ודאי ותרומה ספק ·

י״ח אין תורמין מבולים וכו׳ פ״ק דתרומו׳ ובירושלמי הקשו על משנה זו ת מדתנן אין תורמין מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שנגמרה מלאכתו כי שם אמרו ואם תרמו תרומתן תרומה וכאשר כתבו רבינו למעלה ואמאי דתנו׳ הכא אליבא דב״ה ואם תרמו אין תרומתן תרומה ות״רץ רבי אילא בשם רבי יוחנן מפני גזל השבט ושאלו מאי גזל השבט א״ר חנניה מפני הטורח ואמרו עוד ר״ מונא לא

אמר כן אלא מפני שהוא מבקש לתרום לפי שמן ואינו תורם אלא לפי זיתים הגע עצמך תרם לפי שמן כדון עבד כן זמן חורין לא עבד כן ולא עוד אלא לחברי' אמי ליה ואמר זה נתכוון לרבות ואני איני מתכוין לרבות ע"כ ותירץ הירושלמי בשם רבי חנינא הוא מה שכתב רבינו גזרה שמא יעריח הכהן אלא שהדברים צריכין ביאור למאי מפני אכתי קושיין במקומה עומדת דבמתניתין דאין תורמין בדבר שלא נגמרה מלאכתו למה לא חשו לטורח הכהן כמו שחששו כאן ואפש' לפרש דדווקא בזיתים וענבים שיש טורח לדרוך ולכתוש חשו לטורח כהן אבל בשאר דברים שאין כל כך טורח תרומתן תרומה והיינו ההיא מתניתי' דאין תורמי' מדבר שלא נגמרה מלאכתו וכו' ור"ש ז"ל דחה פירוש זה מפני מה שאמרו שם בירושלמי בשם ר' יוחנן גופיה שאין חלו' בין יין ושמן לשאר דברים ולפי זה אפשר שזהו מה שהוסיף רבינו שבולין על חטין אף על פי שלא הוזכר במשנה אלא שמן ויין להודיענו דלאו דוק' נקט שמן ויין וא"כ הדרא קושיין לדוכתא דלא משני מידי ·

ויש לפרש דהכי קאמר מה שאמרו כאן אין תרומתן תרומ' מפני הטורח הוא וא"כ מיירי בשלא תרם מדעת הכהן והההיא דדבר שלא נגמר' מלאכתו מיירי בתורם מדעת הכהן וברשותו דזמנין דניחא ליה לכהן בזיתים יותר מבשמן ומ"מ לכתחלה אסור לתרום כן כיון דזה נגמרה מלאכתו וזה לא נגמרה מלאכתו וכלילפינן כדגן מן הגורן מן הגמור על הגמור כך הכריח רבינו שמשון ז"ל ומ"מ לדעת רבי' אפשר לקיים הדרך הראשון שכתבתי לחלק בין דבר שיש בו טורח לדבר שאין בו טורח כ"כ · וההיא דדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שנגמרה מלאכתו מיירי בדבר שיש בו טורח מועט וכאשר ביארו שם ואמרו מאמתי תורמין את הגורן משיברור וכו' וגת משיהלכו שתי וערב כי טורח והפרש מועט הוא אבל ההיא דזיתים על שמן וענבים על יין איכא טורח גדול בדב' והשוה להן רבי' שבולין על חטין דודאי טרח הדישה והזרייה טורח רב הוא וזהו שכתב גזרה שמא יעריח לדרוך ולכתוש פי' דדוקא בכיוצא בזה חשו לטורח כהן וזהו מה שאמרו בירושלמי שאין לחלק בין יין ושמן לשאר דברים כלומר הדומין ליין ושמן שטורחם רב ועצום ולאפוקי שלא נאמר דדוקא יין ושמן לבד או מפני שהשנוי רב בין יין לענבים ובין שמן לזיתים שנשתנו לגמרי ולעלוייא אבל חטין אין בהם שנוי כלל אלא שזה נדוש וזה עדיין לא נדוש אבל המין עצמו אין בו שנוי או מפני טעם אחר ולכך אמר דלאו דוקא יין ושמן דה"ה שבולי' על חטי' אבל עדיין יש לחלק בין דבר שטרחו מועט לדבר שטרחו רב כאשר כתבתי ·

ועדיין יש להקשות על תירוץ זה דהא גם מן הטמא על הטהור פרכינן בגמ' דיבמות ומי איכא מידי דמדאורייתא הוייא תרומה ומשום דילמא פשע ליפקו רבנן לחולין והכא נמי איכא למפרך כה"ג מי איכא מידי דמדאורית' הוייא תרומה ומשום טורח כהן ליפקו רבנן לחולין ויאמרו שאינה תרומה ·

וי"ל דטעמא דטורח כהן אלים טפי ושייך ביה מיגדר מילתא טפי שאם אתה אומר שתהיה תרומה ירגיל עצמו בכך ולא יחוש לטורח כהן כי יסבור שאין לחוש לכך ולא יחזור ויתרום וגם כי כיון שהוא דבר מצוי ראוי לחוש לו ויש בו ביד ב"ד לעקור דבר מן התורה משום מיגדר מילתא וכאשר נתבא' גם מה שאין מן בטמא על הטהור דכ"ע ידעי דטמא לא חזי לאכיל' ולא שוה מידי ואי אמרת ליה שיחזור ויתרום ליית' לן כיון שאינו נותן כלום לכהן ותו דלא שכיח שיתרום מן הטמא ולכך אין זה נקרא מיגדר מילת' לעקור בשבילו דבר תורה וכיוצא בזה נתבאר בירושלמי זה לשונו תני בשם רבי יוסי ואם תרם מן הטמא על הטהור בין בשוגג בין במזיד מה שעש' עשוי מה אמר ר' יוסי הכא אם תמן שכולו הפסד לכהנים איתמר מה שעשה עשוי הכא לאין כולו הפסד לכהנים לכ"ש אשכח תני בשם רבי יוסי אין תורמין זיתים על שמן ולא ענבים על יין ואם תרם ב"ש אומרים וכו' וב"ה אומרים אין תרומתו תרומה מיחלפא שטתיה דרבי יוסי פי' דודאי כב"ה ס"ל ומשני תמן טומאה אינה מצוייה ואין בני אדם טועין לומר שתורמין ומעשרי' מזה על זה אבל זיתים על שמן וענבים על יין מצויין הן ואי אתמר כן אף הוא סבור מימר שמותר לתרום זיתים על שמן וענבים על יין ע"כ והוא כאשר כתבתי ·

עוד יש להקשות על זה למה מן הרע על היפה הוי תרומה אעפ"י שיש הפס' לכהן וכאן מפני הטורח עשו שלא תהיה תרומה ולמה זה נקרא מיגדר מילתא טפי מרע על היפה וגם בזה יש לומר כאשר כתבתי שאם אתה אומר כאן שתהיה תרומה ירגיל עצמו בכך כי סבור שאין בכך כלום אבל רע על היפה יודע הוא שעושה שלא כהוגן ולא ירגיל עצמו בכך ולכך לא עקרו שם דבר מן התורה והוא כאשר כתבתי מה רשמתי ·

עוד אפשר לחלק דהכא איכא תרתי לריעות' חדא כי כיון שיש בו טורח ואינו מדעת הכהן הרי הוא תורם רע על יפה ועוד שזה נגמרה מלאכתו וזה לא נגמרה מלאכתו וכיון דאיכא תרתי קרינן ביה מיגדר מילתא וכי אמרינן דתורם מדבר שלא נגמרה על דבר שנגמרה הוייא תרומה היינו כשהכל יפה והכל רע וכי אמרינן נמי מן הרע על היפ' תרומתו תרומה היינו כשהכל נגמרה מלאכתו או שהכל לא נגמרה מלאכתו דליכא אלא חדא והילכך לא עדי' למקרייה מיגדר מילתא ובדיעבד הוייא תרומה והדרך הראשון הוא הנכון בדרך הירושלמי ומהטעם הנזכר הוא מה שאמרו בטמא על טהור יחזור ויתרום ובתורם מן הרע על היפה לא הצריכו לחזור ולתרום משום דטמא אינו שוה כלום ואינו ראוי לאכילה ואיכא פסידא טובא אבל ברע על היפה ליכא פסידא כולי האי כאש' נתבאר

אבל תורמין שמן של זתים הנכבשים וכו' גם שם במשנה תורמין שמן על זתים הנכבשים ויין של ענבים לעשותם צמוקין ופירוש זתים הנכבשים הם הזתים השרויים במים ומלח ותועלת הוא לכהן שיתרום מן השמן על אותם זתים והוי מן היפה על הרע · והקשו בירושלמי על פסקא זו מדתנן אין תורמין מדבר שנגמר מלאכתו על דבר שלא נגמר' מלאכתו וקא לתאמר הכי אפילו לכתחילה וכתב דזתי' נכבשים וצמוקים נגמרה מלאכתן נקרא, והתנן ה הצמוקין משיעמיד ערימה ותירץ רבי יוסי בש"ר' יצחק בן אלעזר אין לך אסור מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו אלא גורן ויקב ע"כ

וכתב רבינו שמשון ז"ל כלומר יין על ענבים הנדרכות הוא דאסו אבל יין על ענבים צמוקין אינו אסור דלאו יקב הוא ע"כ וזהו שכתב כאן רבינו ז"ל למה זה דומה לתורם מסני מינין וכו' פי' לא תדמה אותו לדבר שלא נגמרה מלאכתו דזה וזה נגמרה

מלאכתו כיון שאינו עתיד לעשותו יקב ולא אסרו אלא כשעתיד לעשותו יקב וכן מה שעתי' לעשותו גורן ולכך אמרו שיכולין לעשותן מלילות תורס מהם שבולין ולכך אין זה דומה אלא לשני מינין וכו' ובסמוך גבי תורס שמן על זתים נכתשים ויין על ענבים נדרכות כתב הא למה זה דומה לתורס מדבר שלא נגמרה מלאכתו כיון דעתיד לעשותם יקב ולא זתים נכבשים ומתוקים ועוד יתבאר בסמוך בע"ה •

ותורמין מזיתי שמן וכו' פ"ב דתרומות תורמין זיתי שמן על זיתי כבש ולא זיתי כבש על זיתי שמן ויין שאינו מבושל על המבושל ולא מן המבושל על שאינו מבושל זה הכלל כל שהוא כלאים בחברו לא יתרום מזה על זה אפילו מן היפה על הרע וכל שאינו כלאים בחברו תורם מן היפה על הרע אבל לא מן הרע על היפה ע"כ ופי' זיתי שמן הם הזתים העובי' ומוכנים להוציא שמן כי שמנן הרבה וזיתי כבש זיתים שאינן ראויים אלא לכבוש במים ומלח למיעוט שמנן וכשתורם מזיתי שמן על זיתי כבש נמצא זה תורם מן היפה על הרע ויין שאינו מבושל יפה ל לשתייה מן המבושל כן צריך לומר לפי משנה זו וכן כתב רבינו שמשון ז"ל וז"ל יין שאינו מבושל יפה מן המבושל אלא שמבשלין אותו כדי שיתקיים ע"כ וכן כת' הרא"ש ז"ל ובפרק בתרא דתרומות כתב רבי' ז"ל וידוע שהמבושל חסר ממדתו וטעמו וריחו משבחים ע"כ ולפי זה קשה שאם טעמו וריחו משבחים וא"כ הוא יפה ואיך אמרו דתורמין משאינו מבושל על המבושל וכו' אלא נראה דצריך לומר דמ"מ להיות המבושל חזק ב ביותר וקשה לשתייה אעפ"י שטעמו וריחו משבחין שותיו הם מועטין לסבת חזקו ושאינו מבושל הוא יותר נוח לשתייה ושותיו מרובין הילכך יפה נקרא לדבר רובא אזלינן וזהו שאמרו בירושלמי על אותה משנה שאמרו בה מפני שהוא מתעיטו רבי יוחנן ורבי אלעזר חד אמר מפני שמתעיטו משותיו והיינו כרבי יוחנן כאשר נתבאר שם והוא כאשר נתבאר לפי שהוא חזק ביותר ע"י הבישול שותיו מועטי' ובודאי לדברי הכל מפחיתו הוא משותיו וביון שכן אין קופצין עליו ומפסיד הכהן ולכך נקרא רע ומ"מ קשה כיון שהמבושל מתקיים יותר היכי פסק ותני תורמין משאינו מבושל על המבושל ולא מן ה המבושל וכו' והרי אם אין שם כהן אדרבה תורם מן המבושל כאשר נתבאר ובשלמא בההיא דבסמו' דתורתי' תאנים על גרוגרות וכו' לא קשה דה"פ כשתורמין ת תאנים על גרוגרות והיינו כשיש כהן תורם במנין ו וכשתורם גרוגרות על תאנים דהיינו כשאין כהן תורם במדה אבל לא יעשה בהפך כי אם יתרום תאני' במדה ממעט התרומה במנין כי מדה שתכיל עשרי' גרוגרות תתמלא בט"ו תאנים לפי שהם גסים וכן להיפך ולפי הלשון שכתבתי למעלה בשם רש"י ז"ל אם הוא בדוקא הכא אף במקום שיש בהם מיירי כיון שהוא תורם במדה ומכאן הוא שכתב רש"י כן אלא בהא דיין לא הוה ליה לאפסק ולמתני הכי כיון דאי' כהן אדרבה תורם מן המבושל לפי שהוא מתקיים ורבינו שמשון והרא"ש ז"ל פירשו דכולה מתניתין רבי יהודה קתני לה וסיומא ד דמתני' דלעיל מינה היא שאמרו שם רבי יהודה אומר וכו' כי לדעתו לעולם תורמין מן היפה ואירו הוא דפריש ואמר תורמין מזיתי שמן וכו' אעפ"י שזיתי כבש מתקיימין יותר וכן יין שאינו מבושל וכן תאנים וכולי אבל אין כן דעת רבי' ולשון המשנה מסייעו שלא אמרו בה אלא תורמין זיתי שמן וכו' זה הכלל וכו' תורם מן היפה וכו' ואם איתא דרבי יהודה קתני לה העיקר ח חסר מן המשנה ומן הכלל והוה ליה למתני תורמין בכל מקום וכו' זה הכלל וכו' תורם מן היפה אפילו אין כהן דבהא הוא דאתא לפלוגי והא אתא לאשמועינן דוק ותשכח •

לכך נראה שדעת רבינו דעד כאן לא פליגי רבנן עליה דר' יהודה אלא בדבר שאינו מתקיים אלא זמן מועט ומיד יפסידו כמו תאנים ו ודומיהם ולכך רוב העולם עושין באופן שיתקיימו וגם רוצים דבר המתקיים אף לא יהיה כ"כ יפה ובזה הוא שתורמין דבר המתקיים שלא יפסד קודם שיזדמן הכהן או שלא יצטרך למוכרו ולהניח דמיו לכהן ובהא הוא דפליג ת"ק אבל ביין שאינו מבושל מתקיים הוא זמן רב ורוב העולם אין חוששין לבשלו וכיון שהוא יותר טוב לשתייה כאשר כתבתי כ"ע מודו שממנו תורמין וכן ז זיתי כבש עם זיתי שמן דכוותה הוא וגם אפס דבזיתים אין שם אינו מתקיים כי זתים שמן מוציאין שמנן והרי השמן מתקיים והדבר ברור כי לעולם זיתי שמן הוא יותר יפין וחשובין מזיתי כבש כי אין כובשין אותן אא לסבת מיעוט שמנן וז"ל רבינו במשנה זיתי שמן הם ה הזיתים וכו' ושמנן יותר יפה משמן הזתים שאינם ראוין אלא לכבישה למיעוט שמנן ע"כ •

ואפשר עוד להוסיף ביין שאינו מבושל כי מה שתורמין ממנו על המבושל ת מפני שאם ירצה יכול הוא לבשלו אבל מן המבושל אין תורמין על שאינו מבושל לפי שיש הרבה שרוצין באינו מבושל יפה נקרא לגבי מבושל כיון שגם אם ירצה אותו מבושל יכול הוא לבשלו מיד והמבושל אי אפשר להחזירו אינו מבושל ובירושלמי אמרו על משנה זו מיחלפא ש שיטתיה דרבי יהודה פי' שהוא חולק על ת"ק שאמר אין מבשלין יין של תרומה ורבי יהודה מתיר מפני שמשביחו משמע דהמבושל הוא יותר טוב ומשובח ת משאינו מבושל ובאן קאמר שאין תורמין מן המבושל על שאינו מבושל וא"כ קשיא דידיה אדידיה ותירצו תמן בכהן יכאן בבעלים ופי' רש"י ז"ל דה"ק לעולם שאינו מבושל יפה לשתייה ולכך בבעלים צריכים לתרום מן היפה אבל כהן מותר לבשלו מפני שמשביחו לענין ה הקיום שמתקיים יותר ובבעלים אין לחוש להתקיים ומן הירושלמי הזה משמע כשטת רש"י ז"ל והרא"ש ז"ל דכולה מתני' רבי יהודה קתני לה ומש"ה הכי מקשה מדידיה אדידיה ולשטת רבינו ז"ל אפשר לפרש דלעולם כ"ע הוא ות"ק נמי מודה בה מהטעם שנתבאר אלא שמפני שבמשנה של מעלה מזו חולק רבי יהודה וגם במשנה זו הוא חולק גם פה ובזה אינו חולק לכך ת מקשה מסילק דרבי יהודה עלה והרמב"ן בחילוקיו פר' המוכר פירות כתב פי' הירושלמי הזה גם בתוס' פרק ערבי פסחים כתבו לר' יוחנן דאמר מיחלפא שיטתיה צריך להפך אותה משנה וה"ג לה אין מבשלים יין של תרומה מפני שמעטיו לדברי רבי יהודה וחכמי' מתירים מפני שמשביחו וכתבו דהכי קי"ל וכבר נתבאר דעת ר' ודין מן הכלול גם דין תאנים וגרוגרות הכל שם בתוס' דתרומות פרק רביעי

תורמין חטין וכו' גם שם בתוספ' ובספרי שלנו ה"ג לה תורמין חטי' על הפת אבל לא פת על חטי' אלא לפי חשבו ע"כ וכן היא בספרי רבינו המוגהים ונראה דה"פ שלא יתרום פת על חטי' במדה כי ידוע הוא שמדה של חטין כשיטחנו אותה ויעשו ממנו פת שהפת יהיה כפלי' ויותר מן החטי'

אלא

אלא יתרום לפי חשבו' שישער מדה זו של חטין כמה פת יעשה ממנה ולפי אותו חשבו' יתרום

ואפשר עוד לדחות לא אצטריך דפשיטא שלא יתרום במדה אלא הא קמ"ל שלא יחשוב שום הוצאה שצריך להוציא עד שיעשהו פת אלא ישער כמה פת יעשו מאלו החטי' ולפי אותו חשבו' יתרום שאם אתה מחשב הוצאה אעפ"י שאינו גורע בתרומ' לפי שווי הרי הוא כגורע לפי מדה כמו גרוגרו' על תאנים שצריך לתרום במדה ולא יספיק שיתרום במנין ומה שאמרו תורם חטי' על פת וכו' אעפ"י שנר' שהפת הוא יותר יפה מן החטי' אפשר דתורם במדה ק קאמר דאם לא כן נמצא מגרע התרומה במדה וכיון שצריך לתרום לפי מדה ויש תועלת לכה' בזה מן היפה קרינן ליה ׃

א"ב אפשר שהחטין נקראין יפה לפי שהם מ מוכנים לעשות מהם מה שירצה ואם ירצה בפת יכול לעשות מהם פת ועל פי הדרך שנתבאר גבי יין שאינו מבושל ובודאי כי צריך לחשב לו כאן דמי הטורח וההוצאה וכיון שכן אין כאן שבח במה שנותן לו פת ואם באנו להעמיד תוספתא זו דוקא בשאין כהן ודאי שהיה לו לרבינו ז"ל לפרש' ׃

י"ט אין תורמין שמן וכו' פ"ק דתרומות והקשו עלה בירושלמי מאי שנא דבדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמר' מלאכתו אמרינן ואם תרם תרומתו תרומה ולא אמרו בו יחזור ויתרום וכאן אמרו יחזור ויתרום ותירצו משום גדר מי חטאת שלא יהיו מי חטאת בטלים ע"כ ודברים סתומי' הם ופי' רש"י ז"ל דהכא בשאין הראשונה קיימת ולכך חוזר ותורם שעל כרחו יטהר עצמו מפני התרומה אבל כשהראשונה קיימת אין צריך לחזור ולתרום וכן העלו שם בירושלמי דהא דזיתים נכתשים בשאין הראשונה קיימת היא ורבינו ז"ל סתם מאד הדברים ואפשר היה לתרץ בקושית הירושלמי דשאני הכא כיון שאם יתרום זיתים על שמן אינה תרומה לכך כשתור' שמן על זיתים גזרו והצריכו לחזור ולתרום אבל גבי תורם מדבר שלא נגמרה מלאכתו כתב רבינו ז"ל שהיא תרומה וכאשר ביארנו דמיירי בתורם מדעת הכהן וכיון שכן לא ה הצריכו לחזור ולתרום כיון שנתרצה הכהן מקודם ודי להם שאסרו לכתחלה וה"ה בהא דשמן על זיתים שאם נתרצה קודם שתרם שאין צריך לחזור ולתרום וכאשר נתבאר גבי זיתים על שמן גם לפי מה שכתבתי למעלה שדעת רבינו לחלק בין דבר שיש בו טורח לדבר שאין בו אלא טורח מועט וכאשר נתבא' שם היה אפש' לתרץ גם בזה שגזרו בשמן על זיתים שיחזור ויתרום מפני שכשתורם זיתים על שמן אינה תרומה כלל אבל בדבר שנגמרה מלאכתו בכל גונא הויא תרומה ואין צריך לחזור ולתרום ובזה דברי רבי' ז"ל אינם סתומי' כ"כ אלא שאין הירושלמי מסכים לזה שהרי תירצו משום גדר מי חטאת ולפי מה שפירשתי בו בשם ר"ש ז"ל היה לו לרבי' ז"ל לבאר דמיירי בשאין הראשונה קיימת ומה שכתב רבינו ז"ל שזה דומה וכו' כבר נתבאר ואפשר עוד שבא לתת טעם למה בשמן על זיתים הנכבשים היתירו ל לבתחלה וכאן אסרו ופי' שזה כיון שהתחיל לכותשן נרוצה לעשות מהן שמן ומן הענבים יין נקרא דבר שלא נגמרה מלאכתו מה שאין כן באותה של מעלה שהכל נגמרה מלאכתו ובמשנה כתב רבינו ז"ל שאותו של מעל' אין תועלת לכהן כי הוא מן היפה על הרע ובזה הכל יפה ׃

ד' מי שתרם שמן וכו' שם פ"ק והטעם דבתר שעת הפרשת התרומה אנו הולכין ו ובשעה שתרם הכל נגמרה מלאכתו וחלה התרומה ואף על פי שנמלך אין בכך כלום ׃

כ"א אין תורמין חומץ וכו' ירושלמי פרק ב' ר' ישמעאל ברבי יוסי אומר משום אביו תורמין מן היין על החומץ אבל לא מן ה החומץ על היין ואם תרם תרומתו תרומה ע"כ והיא בתוספ' פ"ד דתרומות ולא הוצרך רבינו ז"ל לכתו' שאם תרם בדיעבד הויא תרומה שכיון שכתב שהכל מין אחד הוא ממילא שאם תרם מן החומץ על היין הויא תרומה כמו מן הרע על היפה וגם כי כיון שלא כתב אלא אין תורמין וכו' ממילא משמע דלכתחילה לחוד הוא דאסור וגם כי הוא נלמד מהדין שיזכיר בסמוך ובהמוכר את הספינה נחלקו ר' ורבנן דרבנן סברי יין וחומץ מין אחד הוא ור' סבר שני מינין הן וידוע דהלכה כרבנן

היה בלבו וכו' בתוספתא דפ"ד דתרומות אלא שם לא הזכירו אלא היה בידו לתרו' יין על יין ומה שבידו חומץ וכו' ומלשון רבינו שמשון ז"ל ריש פ"ג משמע שחסר בספרים שלנו דין היה בלבו ל לתרום חומץ על חומץ ומ"מ הדבר ברור כי שניה' כעם אחד להם שתרומה בטעות אינה תרומה בין שנמצא יותר גרוע ממה שחשב בין שנמצא יותר חשוב כי לא לכך נתכוון ׃

כ"ב דתורם חבית של יין וכו' ריש פ"ג דתרומות כלשון רבינו ז"ל ובתוספתא פ"ד מסיים בה לדברי רבי יוסי שרבי יוסי אומר יין לחומץ שני מינין וחכמים אומרים מין א' ע"כ ולפי זה לא היה לו לרבינו לפסוק אותה משנה דהתיא כמ"ד יין וחומץ שני מינין ואנן קי"ל כמ"ד מין אחד הם כאשר נתבאר אלא שנראה שרבינו לא סמך על אותה תוספתא כיון דמתני' סתמא מיתנייא ואיכא נעמא רווחא לאוקמא אפילו כרבנן דע"כ לא פליגי רבנן אלא כשנתכוון לכך אבל כאן שהוא בטעות אפי' שהוא מין אחד מודו שאינה תרומה דאי לא תימ' הכי קשיא דמאי שנא דנקט בשלא נתכוון ליתני במתכוין דהוי רבותא טפי אלא ודאי משמע דדוקא מפני שטעה הוא וכן כתבו בתוספתא בריש נדה עלה דמתני' שהביא רבינו בסמוך היה בודק את החבית להיות מפריש עליה ת תרומה והולך וכו' דפריך תלמודא מינא התם וכיון ד דפריך מינא מוכח דאפילו כרבנן אתיא ומהטעם שכתבתי וכיון דתלמוד דידן מוכח דמודו רבנן בכי הא עליה סמכינן שלא להוציא סתם משנה מהלכה וכתבו עוד שם דבתוספתא גופה מוכח דההיא מתני' אפילו כרבנן אתיא והוא מפני שאחר התוספתא שכתבתי שאמר בה וחכמים אומרים מין אחד וכו' הביאו ההיא דהיה בודק את החבית וכו' ומעתה לפי זה על כרחנו התוספתא שאמרו בה למתניתין לדברי רבי יוסי היא ורבנן פליגי צריכין אנו לפר' דהיינו היכא שהיה בדעתו שתהיה תרומה בין היא יין או חומץ אבל אם היה ב בדעתו שלא תהיה תרומה אלא אם היא יין הרי זו תרומה בטעות ובהכי איירי מתניתין והם דברי רבינו ז"ל ׃

ואח"ת מאי שנא דביין ונמצא חומץ אינה ת תרומה ובקשות ונמצאת מלה אבטיח ונמצאת ונמצאת סרוח אמרו תרומה ויחזור ויתרום ובשלמא באבטיח ונמצא סרוח יש לומר דאיכא לספוקי דולמא היה סרוח מעיקרא או דילמא בתר כן סריח אלא

בקשות ונמצאת מרה הלבר ידוע שהיתה מרה מתחלה ובירושלמי הקשו קושיא זו ותירץ רבי יוחנן שעשו אותו בספק אוכל ור' יונה משיק עוד של כל הלברי' עשו אותה בספק אוכל מטמאה וכו' ואם עירב בה נעשה חמר גמל ע"כ ולפי זה לאו דוקא נמצאת דהיינו שתרם בטעות אלא ה"ה אם תרם אותה במזיד דהויא תרומה ויחזור ויתרום כיון שהוא ספק אוכל אבל בהאשה רבה כתבו בתוספו' דבשוגג איירי ושוגי' דהתם הכי מוכח וקושיין תרצו אותה בתוספות שם דיין וחומץ לעפ"י שהם מין אחד מ"מ הם שני שמות ולא נתכוון לשם זה והוי טעות טפי אבל גבי קשות ואבטיח לשם זה נתכוון ולא הוי טעות כ"כ והוא הטעם גם לטמא על טהור דשם אחד להם ·

וא"ת עוד אכתי למה בחומץ על היין במזיד ה הויא תרומה ובאבטיח ונמצא סרוח ובקשות ונמצאת מרה וכן בטמא על טהור אמרו שאינה תרומה לתקן את השיירים כאשר נתבאר · וי"ל דהתם שאני שאין ראוי לאכילה כלל מה שאין כן בחומץ על יין ד דאדרבה איכא דניחא ליה בחלא טפי מחמרא כדאיתא בהמוכר את הספינה ולא גרע מתורם מן הרע על היפה וכבר נתבאר זה ·

ואין אחת מהן וכו' שם במשנה ובירוש' וכתב רבינו שמשון ז"ל כי ידוע כי הראשונה גדולה ויתר מן השנייה כי השניים נתמעטה בנטילת הראשונה אבל רבינו שם לא כתב כן אלא כתב אם ה היתה הראשונה שנפל בה הספק והשנית שהוניא את"כ האחת קטנה והאחת גדולה כמו שתאמר דרך משל שהיתה האחת סאה ובשני' סאתים וכו' נראה שפירושו כגון שתרם אחת מהן אחד מעשרים ואחת א' מחמשים ואפשר שכוונתו כפי' ר"ש ולא דק וידוע שיד כהן על התחתונה כי המע"ה וכן העלו בירושלמי שכיון שנינו אלמעט בקטנה שבהן הלא אמרה למי גדולה נותן לו והכל נתבאר שם ·

כ"ד הבודק

את החבית וכו' פ"ק דנדה ופרק המוכר פירות שבודק את החבית להיות בודק עליה תרומה ומעשרות כל ג' ימים ודאי מכאן ואילך ספק ופי' רשב"ם לבודק היינו שלקח מקנת והפריש ממנו תרומה וטעם אותו ובתוס' כתבו דאין צריך לכך דודאי אי ריחיה חמרא הוא יין שהחומץ אין ריחו ריח יין דריחיה חלא וטעמיה חמרא משכחת לה אבל ריחיה חמרא וטעמיה חלא לא משכח' לה ובירושלמי פרק כל הגט מנאתי כיצד הוא בוד' וכו' א"ר סמי אית בר נש מקשי' על גרבא מלבר ואינון י ידעי' מה מלגין ובפי' הבריתא נחלקו שם רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי כי רבי יוחנן מפרש כל שלשה ימים הראשונים ודאי יין מכאן ואילך ספק וטעמו לפי שהיין מעליונו מתחיל להחמיץ ומעט שמתחיל להחמיץ שלשה ימים הוי ריחיה חלא וטעמי' חמרא ואין טעמו משתנה לחומץ עד אחר ג' ימים וריחיה חלה וטעמיה חמרא חמרא ור' יהושע בן לוי מפרש דכל ג' ימים האחרונים ודאי חומץ מכאן ואילך למפרע עד עת שלוק יהיו ש ספק והוא סובר דריחיה חלא וטעמיה חמרא חלא ופס' רבינו כרבי יוחנן וכן פסק רשב"ם וכן פסקו בתוספות ואע"ג דבכל דוכתא קי"ל כריב"ל לגבי ר' יוחנן מ"מ הכא כרבי יוחנן קי"ל דהא דרומאי מתנו משמיה לריב"ל כר' יוחנן וגם בפרק אין מעמידין נחלקו אביי ורבא בריחיה חלא וטעמיה חמרא וקי"ל כרבא דאמר חמרא הוי הילכך הלכה כרבי יוחנן וטעם ברייתא זו נתבאר בסמוך ·

כה בשלשה

פרקים בודקים ובולי סוף פרק כל הגט ופי' בקיים של מוצאי החג כשמנשבת רוח קדי' במוצאי החג ובשעת כניסת מים לבוסר כתב רש"י ז"ל בו שני פירושים י"מ כשהלחלוחית נכנסת בענבים כשעודין אותם יצא נמצן כל שהוא וי"מ שכותשין ענבים כשהן בוסר ונותנין בהן מים ועושין חומץ לטבול ופי' ראשון הכריחו בתוספות וטעם לזמנים אלו כי באלו הזמנים דרך היין להתקלקל ·

ויין מגתו וכו' בירושלמי פרק כל הגט יין ת מגתו מפרים עליו בחזקת שהוא יין עד ארבעים יום רבי יהודה אומר עד הפרק ע"כ והפ' דתוך מ' יום אין דרך להיות מחמיץ הילכך אפילו בא אחד מג' פרקים הנזכרים בתוך מ' יום אין בדיקה אבל לאחר מ' צריך בדיקה ולדעת רבי יהודה אין צריך ב בדיקה עד הפרק כלומר עד שיגיע אחד מהפרקים הנזכרים ואפשר שאם בא הפרק תוך מ' צריך בדיקה לדעת רבי יהודה ובודאי דאין הלכה כר' יהודה ומכל מקום יש להסתפק לדעת רבנן אם אחר ארבעים יום צריך בדיקה אפילו לא בא אחד מהפרקים דוק' כשידוע שהוא יין ועברו עליו מ' יום אז צריך בדיקה עד אחר מג' פרקים או דילמא דאחר מ' יום הרי הוא בדין הנו' שבודק בג' פרקים והוא היותר נראה בכוונת רבנו שלא הזכיר אלא שבתוך ארבעים אין צריך בדיקה ומתילא דלאחר מ' חזר לדינו ועיין שם בירוש' ·

כו המניח

פירות וכו' גם בגיטין המניח פירות וכו' אם אבדו הרי זה חושש מעת לעת לדברי ר' אלעזר בן שמוע ואמרו בגמ' א"ר אלעזר חלוקי' עליו חביריו על ר' אלעזר בן שמוע דתנן מקוה שנמדד ונמצא חסר כל טהרות שנעשו על גביו למפרע טמאות ע"כ והלכה כשתם משנה וכתבו שם בתוספו' דמיירי בערבי שבתות וימים טובים דסרי לפרוס שלא מן המוקף אבל רבינו מפרשה בדיעבד דהויא תרומה ולפי זה ההיא דחבית נמי מיירי בדיעבד או אפשר דגבי חבית אפשר דהוי מוקף אלא שלא ד דקדק אם החמיצה או לא החמיצה אבל הכא גבי מניח פירו אם היו מוקף כבר היה רואה אם הם קיימין אם לא והוא נכון ·

פרק ששי

א תרומה

ותרומת מעשר וכו' מבואר בכתוב ואיתא פרק הערל וכן בהמותיהן פרקא בתרא דתרומות והכל נתבאר מהדינין הבאין ·

עבד כהן וכו' גטין פ"ק והיא תוספ' דיבמות פ"ט ואין לחוש שמא מכרו רבו לישראל שכיון שיודע שאוכל בשבילו לא מזבין ליה ·

ב תרומה

של תורה וכו' פ"ב דכתובות ופרק עשרה יוחסין ופי' כהן מיוחס שיעידו עליו ב' עדים שבל בעד אחד אינו אוכל בתרומה של תורה לדעת רבינו כן כתב פי"ב מהלכות איסורי ביאה ואחרים חולקי' דאפילו בעד א' מאכילין אותו בתרומה של תורה ·

ותרומה טהורה וכו' פרק הזרוע מנין ש שאין נותנין מתנות לכהן ע"ה שנאמר

שנאמר לתת מנת לכהנים למען יחזקו בתורת ה' ואית' גם פרק חלק ובספרי אמרו ונתתם ממנו את תרומת ה' וגו' מה אהרן חבר אף כל חברים ׃

וכל עמי הארץ וכו' במסכת חלה פ"ד ואלו ניתנין לכל כהן וכו' ושמן שריפה וכתב שם רבינו ז"ל בפי' המשנה שפי' לכל כהן בין לחבר בין לעם הארץ ובשמן שריפה כתב כבר ביארנו כי שמן שריפה הוא תרומה שנטמאת והטעם שלא נקדים באלו כהן חבר על ע"ה לפי שאין בהן קדושה ולא נחוש אם יטמאו אותם ע"כ גם בתוס' פירשו דלכל כהן בין לחבר בין לעם הארץ אלא שכתבו דמיירי באין חבר משמע דס"ל דאף אם אין חבר אלו דוקא אבל שאר תרומה אפילו אם אין חבר אין נותנין אותם לעם הארץ ו ודוחק הוא שנאמר כן ואחרים כתבו דלעולם לכל כהן אף לעם הארץ קאמר אלא שכתבו שמה שאמרו ומנין שאין נותנין וכו' לאו איסורא איכא אלא שאין ראוי ובהכי ליכא למיחש למידי אבל ר"ש כתב דאלו ניתנין לכל כהן לאו לעם הארץ קאמר אלא לחבר אף על פי שאינו אוכל חולין בטהרה ולזה נרא' שיטה הראב"ד ז"ל שכתב בהשגות על זה א"א אין זה מחוור ע"כ ובירוש' מוכיח כלעת רבינו שאמרו שם דר' יהודה דפליג אמתני' דתנן ואלו ניתנין לכל כהן ותנא בה בכורים ור' יהודה פליג בבכורים אזל לטעמיה דאמר גבי בכורים שאין ניתנין אלא לחבר בטובה ע"כ משמע דלכל כהן דתנן אף לעם הארץ במשמע והוא היותר מתיישב ׃

ג **ישראלית** שנשאת וכו' משנה פרק יוצא דופן והובאה פ' הבא על יבמתו ופ"ק דקידושין ודוכתי טובא בת שלש שנים ויום א' מתקדשת בביאה וכו' ואם נשאת לכהן אוכל' בתרומה וכתבו בתוספות אבל פחות מבת שלש לא אכלה דכיון שאינה בת ביאה לא בדיק לה ואיכא חששא דסמפון גם רש"י ז"ל כתב ודוקא בת שלש שנים ויום אחד אבל פחו' מכן אין חופתה מאכילתה הואיל ואין ביאתה ביאה מדבריהם יש ללמוד דפחותה מבת שלש דוקא בנשואה לא הויא אבל מכל מקום לא גרעה מארוס' ולמאן דאמ' ארוסה אכלה מדאורייתא האי נמי אכלה דקנין כספו קרינן בה בכל גונא אלא דמדרבנן הוא דאסיר מטעמי דכתיבנא וכמו שגזרו על הארוסה ונכלל זה במה שכ' רבינו ודין תורה אוכלת משנתארסה שהרי היא קנינו וכו' וזה נראה במוכרח ודע בכל זה בנתקדשה על ידי אביה מיירי דהוו קידושי תורה וזה ברור וכתב רבינו ואוכלת בתרומה וחזה ושוק דלא תדרוש הם יאכלו ב בלחמו דוקא בלחם דהיינו תרומה אבל בחזה ושוק שאינו לחם אלא בשר לא תיכל קמ"ל דאפילו לחמו כמו עבד לחם רב שכולל לחם ובשר וכן נתבאר פרק יש מותרות ׃

אבל אמרו חכמים וכו' פרק אעפ"י מימרא דעולא דטעמא שמא תשקה לאחיה ו ולאחיותיה דרב שמואל בר יהודה אמר שם דטעמא משום סמפון פי' מום שמוצא לפעמי' ומבטל הקידושי' ואמרו שם דאיכא בין הני טעמי קבל ומסר והלך ואית' גם פ"ק דקידושי' ופרש"י ז"ל קבל הבעל המומין לסמפון ליכא שמא תשקה איכא א"נ מסר האב לשלוחיה דבעל או שהלך האב עם שלוחי הבעל שמא תשקה ליכא דהא אינהו נצה וסמפון איכא ובתוספות פי' דמסר היינו שהלך גם הוא עמהם אבל אם מסר ולא הלך אוכלת ואעפ"י שרבינו כתב טעם דשמא תשקה מ"מ לא התיר במסר והלך כלל וכתב פרק שמיני שאינה אוכלת עד שתכנס לחופה והיינו במשנה אחרונה שחזרו לומר שאין האשה אוכלת עד שתכנס לחופה וכדאיתא גם פ' נערה ואמרו שם פרק אעפ"י בשלמא לעולא טעם משנה ראשונה שמא תשקה ובתריתא משום סמפון וכו' דאף על פי כן רבינו לא חשש לכתוב לא כאן ולא פ' שמיני אלא טעם תשקה ושם יתבאר עוד בע"ה ׃

ד **חרשת** ושוטה וכו' פרק חרש ואמרו שם ואלו חרשת לא אכלה ג גזרה שמא יאכיל חרש לחרשת ומ"מ קטנה שהשיאוה אמה ואחיה אוכלת בתרומה דרבנן ולא גזרו בה משו' דכיון דאתיא לכלל גדלות ואז יאכיל בדין משום זמן מועט לא רצו לגזור ׃

ה **הזר** אסור וכו' פ"ק דחלה החלה והתרומ' חייבין עליהם מיתה וחומש ו ואסורים לזרים ודכותה פ"ב דבכורים ואיכא למיד' כיון דחייבין מיתה היכי שייך למתני תו ואסורים לזרים ופי' בירושלמי דפ"ב דבכורים דמתני' מסייעא לרבי יוחנן דאמר חצי שיעור אסור מן התורה ומתני' להכי שיעור ומ"מ לריש לקיש לא קשיא דפ"ב דבכורים משום דמשיים בה מה שאין כן במעשר תנא ואסורין לזרים לאשמועינן דבמעשר אפילו איסורא ליכא ופ"ק דחלה דלא תנא מה שאין כן במעשר אפשר דאיירי ותנא ליה בבכורים תנא ליה בחלה ואגב שטפא נקטה ובעל ה הערוך תירץ דאסורים לזרים כלומר ואפילו על ידי פדיון ׃

תושב זה שכיר עולם וכו' ברייתא הובאת בקידושין פרק קמא ויבמות פ' הערל וקאמר התם דאיצטריכו תרווייהו דאי כתב חד הוה מ מוקמינן ליה בדלמי דהיינו שכיר שנים אבל שכיר עולם אימא ליכול בא זה ולימד על זה פירוש והשתא דכתיבי תרוייהו משתמא דתושב היינו שכיר עולם שהוא נרצע אבלו ושכיר סתם היינו שכיר שנים וכתב רבינו ועבד עברי הרי הוא כתושב נראה מדבריו דשכיר עול' ושכיר שנים לאו בעבד מיירי אלא שכיר בעלמא לשנים או לעולם ורש"י ז"ל פי' שם בבריתא קנוי קנין שנים סתם עבד שיוצא בשש קנוי קנין עולם היינו נרצע ע"כ ז ובודאי שנרא' שאם היה מפרש כן רבינו לא שייך למתני תו ועבד עברי הרי הוא כתושב דמשמע דעד השתא לא מיירי בעבד גם לכך שינה רבינו הלשון וכתב שכיר עולם ושכיר שנים ולא קנוי קנין עולם וקנוי קנין שני' כאשר אמר בגמ' ׃

ואפשר לתרץ עוד דברי רבינו דשכי' שנים ושכיר עולם שכת' מיירי במכרוהו ב"ד ובודאי לנרצע לא שייך אלא במכרוהו ב"ד ומה שכתב ועבד עברי וכו' היינו מוכר עצמו והיותר נראה בלשון רבינו מה שכתבתי ראשונה ומקר' מסייעו דכתי' גבי נמכ' כשכיר כתושב יהיה עמך משמע דשכיר ותושב סתם לאו היינו עבד ומ"מ מן הסוגיא דפ"ק דקידושין גם פרק התערובות משמע דתושב היינו נרצע כשיטת רש"י ז"ל ׃

וכהנת אשת הזר וכו' שנאמ' וכל זר בין הוא בין אשתו אין להקשות על לשון זה שהרי מקרא מלא הוא ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומה הקדשים לא תאכל דלא קשיא כלל שהרי פירשו בפרק אלמנה לכהן גדול דהאי קרא מיירי בנבעלה לפסול לה ומאי לאיש זר שזר אצלה ורבינו לא רצה להביא הפסוק שהזכרנו שם ושבה אל בית אביה מכלל דמעיקרא לא אכלה לפי שרצה להביא לאו בבת כהן

פרן לזר ואי מושבה הוי לאו הבא מכלל עשה לחול לכך כתוב פסוק זה דהוי לאו גמור וכן נתבאר שם ב בגמרא ופסוק זה היינו מלחם אביה תאכל וכל זר לא יאכל בו דההוא קרא הוא דמיירי בבת כהן לזר ו ולהשמיענו לאו אבל קרא דוכל זר לא יאכל קד' דרשי' מיניה התם זר וכל זר זרות אמרתי לך ולא אנינות וכן פרש"י ז"ל שם ·

ו' זר שאכל וכו' מתני' פרק הנשרפין וגרסינן בגמרא אמר רב זר שאכל את התרומה לוקה ואינו חייב מיתה דקרא דומתו בו כי יחללוהו ה הפסיק בשני ה' מקדשם בין ומתו בו לוכל זר לא יאכל קדש ואין הלכה כרב לגבי מתניתין ואעפ"י שאמרו שם רב תנא ופליג לא שבקינן מתני' ונקטינן כוותיה גם פ"ק דחלה ופ"ב דבכורים שנינו ואייבין עליהם מיתה חומש ובודאי דהכי נקטינן וזה ברור ·

ואם אכל בשוגג וכו' גם שם ואיידין מיתה וחומש מיתה במזיד וחומש בשוגג ופרק אלו נערות נתבאר שאין אדם לוקה ומשלם דרשעה א אחת אתה מחייבו ומתניתין דתנן פ"ז דתרומות האוכל תרומה מזיד משלם את הקרן אוקמוה בירושלמי כר"מ דאמר אדם לוקה ומשלם ואינה הלכה ·

ז' ובת כהן וכו' שני עניינים נכללו וכו' פ' אלמנה לכהן גדול אמר רב יהודה אמר רב ובת כהן כי תהיה לאיש זר כיון שנבעלה לפסול לה נפסלה מן התרומה והאי מבעי ליה לכדתניא כ כשהיא חוזרת חוזרת לתרומה ואינה חוזרת לחזה ושוק ואמר רב חסדא מאי קראה ובת כהן כי תהיה לאיש זר וגו' לא תאכל בתורם מן הקדשים ות"ר אם כן לכתוב קרא בקדשים לא תאכל מאי בתרומת ש"מ תרתי פי' אי לנבעלה לפסול לה לכתוב בקדשים לא תיכל ותרומה נקראת קדש מאי בתרומת בתורם מן הקדשים דהיינו חזה ושוק וא"ת ודילמא כוליה קר' לחוזרת לתרומ' ולא לחזה ושוק אתא ונבעלה לפסול לה תנא לן וי"ל דאין מקרא יוצא מידי פשוטו ופשטא דפשטיה דקרא בתרומ' מיירי דכולה פרשה בתרומה מיירי אם כן ע"כ לנבעלה לפסול לה שנפסלה אף מן התרומה נמי אתא ויש ל לדקדק בדברי רבינו שכתב דרשא דמלחם ולא כל לחם ולמה לן האי דרשא כיון דהא ילפינן לה מקרא דובת כהן וגו' ותו לרב נחמן דקאמר האי דרשא דמלחם ולא מ' כל לחם אתא לפלוגי אדרב חסד' דילין לה מקרא דהיא בתרומת הקדשים לא תאכל שכן אמרו שם אמר רב חסדא מנא מיה דרבינא מאי קראה ובת כהן וגו' רב נחמן אמר מלחם וכו' וא"כ איך כתב רבינו שתיהן ונר' ש' עת רבינו לכיון דבפרק אלמנה לכהן גדול מקשה להדיא מההיא לרב חסדא מנא מיה לרבינא וג"כ פרק ב' דכתובות ופרק בתרא דקידושין מייתי לה משמע ד דקושטא והלכתא היא ומכל מקום צריך לדרשא דמלחם ולא כל לחם להכריע דקרא דובת כהן מיירי בחוזרת לבית אביה דלא כלת מר דמיירי באוכלת בשביל בנה כגון שהיה לה בן מכהן ונשאת לישראל וגירש אותה ישראל או מת לחוזרת היא לאכול בשביל בנה והשתא דאית לן מיעוט בעלמא בחוזרת לבית אביה מקרא ד דמלח' ולא כל לחם מסתמא דקר' דובת כהן בהכי מיירי ולא בחוזרת בשבי' בנה כאשר יתבאר עוד

וזהו שאמרו שם בגמרא חוזרת לבית אביה אינה חוזרת לחזה ושוק אוכלת בשביל בנה אוכלת אף בחזה ושיק והקשו שם אוכלת בשביל בנה מהיכא אתרבי מנבת ומי עדיפ' מינה ומשני התם כתיבי מיעוטי פי' בחוזרת לבית אביה הכא לא כתיבי מיעוטי פי' באוכלת בשביל בנה ע"כ · והקשו בתוס' בשלמא לכל הנהו אמוראי דדרשי מיעוט חזה ושוק מ מקראי אחריני ניחא דאנהו מיעוטי בחוזרת לבי' אביה דוקא מיירו אלא לרב חסדא דדריש מקרא גופי' דהיא בתרומת וגו' מאי משני אכתי מנא לן דההוא מיעוטא בחוזרת לבית אביה לחוד אתא ונדחקו בתירוץ קושיא זו ואמרו דכיון דרישא דקרא כתיב ובת כהן משמע ד דבחוזרת לבית אביה מיירי ולפי מה שכתבתי בדרך רבינו ניחא דסבר תלמודא דגם לרב חסדא אצטריך חד מהנהו מיעוטי וזה גלו לנו במה שאמרו התם כתיבי מיעוטי ומשמע ודאי דלכלהו קא משני ואפילו אליבא דרב חסדא דאי לאו הכי אכתי לרב חסדא תקשי כאשר הקשו בתוס' ומשם למד כן וא"ת אכתי תסגי לן בדרש' דמלחם ולא כל לחם ודרשא דרב חסדא למה לי הא לא קשיא דאי מלחם לחודיה ליכא למילף אלא עשה דלאו הבא מכלל עשה הוא ומקרא דובת ילפינן לאו וכאשר כתב רבינו שני עניינים נכללו בלאו זה

ואפשר עוד שבזה הוא שבא לחלוק רב נ נחמן על רב חסדא דרב חסדא יליף לאו חוץ מעשה דמלחם ורב נחמן סובר שאין שם אלא עשה דומלחם וכרב חסדא נקיטינן וכדכתיבנא ואפשר לייש' גם לפי שיטת התוספות דכלהו מודו ב בההיא דרב חסדא אלא דבעו גלויא אחרינ' לגלות על ההוא קרא דבהכי מיירי אע"ג דפשטיה לא משמע הכי ורב חסדא לא בעי גלוייא אחרינא ואנן כאנך אמוראי נקיטי' ולכך כתב רבינו לדרב נחמן שהיא הדרשא היות' פשוטה ומרווחת ובירושלמי ס"פ יש מותרות אמרינ' תני רבי חייא לסייעי לרב מלחם ולא כל לחם משמ' דדרשא מוסכמת היא ולפי דרך זה אף אם נאמר דרב חסדא לית ליה הנהו מיעוטי לא קשה מידי ·

י' ולא הכהנת וכו' גם שם פרק אלמנה אשכחן כהנת לויה וישראלית מנא לן אמר קרא ובת כהן וגו' פי' דכוליה ובת יתירא הוא דהוה מצי למכתב וכי תהיה וכו' דהא כתיב לעיל מיני' וכהן כי יקנה נפש וכו' ויליד ביתו וגו' ואמרו שם עוד אשכחן לכהונה לתרומה מנא לן ומשני אטו לויה ו וישראלית למרבינן בנות מיכל תרומה נינהו ופריך אלמא לא והא משכחת לה דאכלה בשביל בנה ומשני בשביל בנה ק"ו הוא ומה כהנת דבשביל גופה אכלה פ פסיל לה לויה וישראלית דלא אכלה אלא בשביל בנה לא כ"ש ופריך היא הנותנת כהנת דקדיש גופה פסיל לה פי' דכיון דקדושתה מעצמה דין הוא כשנטמאת ש שתפסיד קדושתה לויה וישראלית דלא קדיש גופה ואין אכילתה אלא בשביל בנה יש לומ' דאעפ"י שנטמאת לא פסיל לה דעד השתא נמי לאו מחמת קדושת עצמה א אכלה ע"כ ובזה נתבארו דברי רבינו ·

י"א לפיכך השבויה וכו' פ"ב דכתובות ופ"ב דעדויות ופירשו וכל שבויה שנאמנת שאין שם עדי שביה אלא היא אומרת נשבתי וטהורה אני וכאשר מבואר בהלכות איסורי ב ביאה שאומרי' הפה שאסר הוא הפה שהתיר,

והנבעת וכו' פרק הבא על יבמתו מימרא וברייתא דאין זנות ל לבהמה,

י"ב ישראלית שיש לה זרע וכו' משנה פרק אלמנה ופרק יוצא דופן יליף לה מדכתיב ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו

ודרשינן יאכילו בלחמו משום דכוליה קרא יתירא הוא דכיון דכתיב הוא יאכל בו הוה סגי ללכתוב הוא יאכל בו ויליד ביתו ותו לא מדכתביה לדרשי' יאכילו ופ' אלמנה דרשי' מדכתיב וזרע אין לה עיין עלה אפילו זרע זרעה ואפילו פסול כגון ממזר (ופרק אלמנה ופרק יוצא דופן ילפי' לה מדכתיב ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו קרי ביה יאכילו ודרשי' הכי משום דכולי' יתירא הוא דהוה מצי למכתב כי יקנה נפש קנין כספו הוא יאכל בו ויליד ביתו ולשתוק וסוף פרק אלמנה דרשי' מו וזרע אין לה עיין עליה אפילו פסול כגון ממזר) (א"ה זה נראה לי כפול עיין) וזרע זרעה לא צריך קרא דבני בנים הרי כבנים וגרסי' נמי התם ת"ר הריני כפרת בן ביתי כוזא שמאכילני בתרומה ואיני כפרת בן ביתי כלא שפסלני מן התרומה פי' כוזא כלי קטן וגרו' והוא משל לפסול כגון ממז' שהוא מאכיל אעפ"י שאפי' ישראל כשר אינו מאכיל וכלא כלי גדול וחשוב והוא מ משל לכהן גדול שלפעמים הוא פוסל אפילו שהוא כהן גדול ,

ט"ז העבד אינו פוסל וכו' פרק אלמנה ופירו' נכבש נדחק מלשון מכבשת פרי"שא בלעז ונקט הכי ולא נקט ובא על השפחה לשון גנאי כך פרש"י ז"ל , ואפשר עוד דמפני שהשפח' כבושה תחת יד אחרים וזה עשה באופן שזרעו יהיו ע עבדים ונכבשים תחת יד אחרים שהרי הולד כמוה להכי נקט נכבש כלומ' הרי הוא כאלו הוא עצמו נכבש והיינו דלא נקט האי לישנא בשום ביאת איסורים גבי גויה ובהמה וזכור ואי משום גנאי כלהו נמי איבעי ליה ל למנקט לשון גנאי כנ"ל ומ"ש ודקדק רבינו אינו פוסל משום זרע למעט דמשום ביאה ודאי אוסר דכיון ש שנבעלה לפסול לה העושה אותה זונה או חללה נפסל' וכאשר כתב רבינו למעלה וגוי ועבד נמי עושין אותה זונה כאשר נתבאר פי"ח מהלכות איסורי ביאה וכאשר אמר במשנה העבד פוסל משום ביאה ואינו פוסל משו' זרע ושם נתבאר שהעבד אין לו יחוס מדכתי' שבו לכם פה עם החמור ודרשי' עם הדומה לחמור והיה שם א אליעזר ודרשו כן משום דאי לאו הכי עם החמור למה לי ,

י"ז בת ישראל וכו' הכל שם במשנה פרק יש מותרות וטעמא דכל הני דתלמי' אוכלת בשביל בנה לאוכלת בשביל אביה ואמרו שם דהדרא אכלה בשביל בנה מנה לן פי' דאיכא למימר דלא עדיף אוכלת בשביל בנה כאוכל' בשביל אבי' וכיון שנשאת לזר ונפסלה אפשר שאפילו מת או נתגרש אינה חוזרת עוד לאכול ויליף לה מקרא דובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה דכוליה ובת יתירא הוא ,

י"ח בת כהן לישראל וכו' נ"מ במשנ' וממה שכתבתי למעלה יתבאר לך כי מה שכתב רבינו שחוזרת לתרומה ולא לחזה ושוק דוקא אדסמיך ליה קאי דהיינו חוזרת לבית אביה אבל כשמת בנה מישראל והיא חוזרת לאכול בשביל בנה מכהן א חוזרת אף לחזה ושוק ואע"ג דהדרא ואכלה בשבי' בנה מיתורא דובת הוא דדרשינן לה ואלו חוזרת לבית אביה כתיבא בהדיא והיאך אפשר דליכא בקרא וגיורא בשתי שניא כבר תירצו בגמרא דהתם כתיבי מיעוטי והכא לא כתיבי מיעוטי וכבר נתבאר ·

בת ישרא שנשאת לישראל · וכו'

פרק שביעי

א' כהן טמא וכו' פרק הערל נתבאר כל זה · אלא שהאוכל וכו' סנהדרין פרק הנשרפין ברייתא ואילו שבמיתה כהן טמא שאכל תרומה טהורה וקאמר עלה גמרא מנין לכהן טמא שאכל תרומה טהורה שחייב מיתה בידי שמים שנאמר ולא ישאו עליו חטא ומתו בו טהורה אין טמאה לא שנאמר כי יחללוהו פרט לזו שמחוללת ועומדת ופי' טמא שאכל את הטהורה כגון שתחב לו חברו בבית הבליעה א"נ כגון שלא הוכשרה דאי לא מכי נגע בה נטמאת ונמצא בעת שאוכל אותה מחוללת היא אלא ודאי כ כדכתיבנא · וטמא שאכל וכו' ·

ב' אין הטמאים אוכלים וכו' פי"ד ממשכב נגעים טבל ועלה אוכל במעשר העריב שמשו אוכל בתרומה ופ"ק דברכות גם פ' הערל למדו דובא השמש וטהר היינו טהר יומא שהוא הערב השמש ולא טהר גברא דהיינו הבאת קרבן וקדשי' דהאי קרא היינו תרומה דסגי לה בהערב שמש דאילו קדשים מתם עד שיביא כפרתו אז אוכל בקדשים כדאית' התם ושלשה כוכבים בנוניים שכתב רבינו נתבאר בירושלמי דריש ברכות ויש גורסין שם והוא דמתחמן תלתא כ כוכבייא דדמייא כחדא פי' שיהיו רצופין נראין כאחד אבל מפוזרין עדיין הוא יום ורבינו אינו גורס אלא ובלבד דמתחמן תלתא כוכבייא ותו לא ולא שנא רצופין או מפוזרין כיון שהם בנוניים שאינן נראין ביום ומכל מקום הר"ן ז"ל כתב כסברא ראשונה ·

ג' כהן טהור וכו' פרק הערל אמרי' מלקא הוא דלא לקי הא איסורא איכא מנא לן דכתיב בשעריך תאכלנו לזה ולא לאחר ולאו הבא מכלל עשה ע"כ ורבינו כתב עשה מואחר יאכל מן הקדשים וכבר כתבתי כמה פעמים דכיון דלענין דינא לא נפקא מינה מידי כותב רבינו הלימוד היותר מתיישב וכיון דהאי קרא דואחר יאכל מן הקדשים כתיב בגופיה וקרא דובשעריך לא כתיב בגופיה לא כתבו רבי' דעשה דבגופיה עדיף ליה או אפשר שסובר רבינו דעד כאן לא ילפינן מקרא דובשעריך אלא מקמי דתיקום לן ק קרא דואחר יאכל מן הקדשי' דבתרומה דאפש' דבקדשי' מיירי להא בפרק הערל גופיה בתר האי סוגיא שקלי וטרו דמנ"ל דהאי קרא מיירי בתרומה ולא מיירי ב בקדשים בפשט הכתוב הילכך תלמודא יליף עשה מקר' דבשעריך תאכלנו ולא בעי למיעל נפשיה הבת בההוא קרא אי מיירי בתרומה או בקדשים אבל בתר דמברא תלמודא דההוא קרא מיירי בתרומה ודאי דמההוא קרא ממעטינן תרומ' טמאה שאינה קדש שכבר נתחללה קדושתה והאי עשה עדיף לן כאשר נתבאר וביאור מה שכתב רבינו מפני שהוא בעשה ודאי שאין מפני זה נ נתינת טעם למה שאמ' אינו לוקה אלא ה"פ אינו לוקה אבל איסור תורה יש בו מפני וכו' ומה שאינו לוקה אין צריך טעם כי כיון שאין בו לאו מהיכן ילקה וכן מבואר גם מן הגמרא כאשר כתבתי ·

ד' מי שהיה אוכל וכו' משנה פרק יוצא ד דופן והובאה פרק כל היד והקשו עלה בגמרא מהא דתניא כל האוחז באמה כאלו מביא מבול לעולם ותירץ אביי במטלית עבה פי' שמטלי' עבה אינה מחממת ורבא תירץ אפילו תימא במטלית רכה כיון דעקר עקר פירוש כיון שנעקר הזרע לצאת אין אחימום מוסיף בו דבר ע"כ ומן הלשון נראה דרבא

לאיבעי מטלית דאי לא ליתא אפילו תימא בלא מטלית דאם כן למה כתב רבינו אוחז באמה סתם ולא הזכיר מטלית ונראה שדעת רבינו שכיון דרבא תלי טעמא בכיון דעקר עקר ואפילו יתחמם אין החימום מעלה ומוריד אין צריך עוד מטלית דלא מעלה ולא מורי' אלא שאידי דנקט אביי מטלית עבה נקט איהו אפילו תימא מטלית רכה ובודאי דכך לו מטלית רכה כמו בלא מ מטלית ואפשר עוד דמטלית שהזכיר רבא לא משום חמום אלא משום נקיות הוא שצריך ליזהר שלא יגע ב בידיו באמה כי אם יגע לא יוכל לברך ברכה אחרונה על נטילת ידיו וה"ה לכל דבר שבקדושה על כן ראוי לאדם ליזהר מלטנף ידיו שלא לצורך שלא יאסר בדבר שבקדושה:

ה החרש וכולי פרק כל היד ת"ר כהן שנטה מטבילי' אותו ומאכילי' אותו תרומה לערב ומשמרין אותו שלא יישן ישן טמא לא ישן טהור רבי אלעזר ברבי צדוק אומ' עושין לו כיס של עור אמרו לו כ"ש שמביא לידי חמום אמר להם ל לדבריכם שוטה אין לו תקנ' אמרו לו לדברינו ישן טמא לא ישן טהור לדבריך שמא יראה טפה כחרדל ותבלע בעור תנא משום רבי אלעזר אמרו עושין לו כיס של מתכת אמר אביי ושל נחושת ע"כ פי' דרבי אלעזר לא ס"ל דרבי אליעזר ברבי צדוק שאמר כיס של עור לפי שאפשר שיראה טפה ש"ז ויבלע בעור אלא צריך שיהיה של מתכת שאינו בולע ואביי פרט עוד דאף כל מיני מתכות בולעין כל שהוא חוץ מן הנחושת שהוא היותר קשה לבלוע וכאשר הוכיחו שם בגמ' , ונראה שדעת רבינו דרבי אליעזר ברבי צדוק מודה בהא דר' אלעזר וישן טמא דקאמר היינו מן הסתם אבל כיס מתכת מועיל דע"כ לא פליגי אלא בעור ומטעם שמא תבלע בעור כאשר הזכרתי אבל של מתכת מודה שאינו נבלע בו דבר ומועיל לישן דאהכי קאי רבי אלעזר כלומר מה תקנה יהיה לישן עושין לו וכו' דכיון שישן מחזיקין ביה ריעותא כי הוא דרך להתחמם אבל אם אינו ישן אין עושים לו כיס דאחזוקי ריעותא לא מחזקי' והוא שהור כך נראה דרך רבינו ז"ל שפסק לדר' אלעזר א"נ אפשר דא"נ דפליגי ת"ק אדר' אלעזר כיון דאביי מפרש מילתיה דר' אלעזר כוותיה נקיטי' ומ"מ הדרך הראשון הוא הנכון ,

ו רוכבי הגמלים וכו' גם שם פ' כל היד וא"נ דקי"ל דכל שכבת זרע שאינו מרגיש אינו מטמא הכא חיישינן שמא הרגיש ואלו אדעתיה כיון שרגילין ומוחזקין בכך מפני תנוע' הגמל שהוא מחמם אותם

ז המשמשת מטתה וכו' פרק יוצא דופן ובהשגות א"א והוא שהטבילוה במטה אבל אזלא היא בכרעא חוששין שמא נשתייר ממנו ופלטה ואם נתהפכה אפילו הטבילוה ב במטה אין אפשר שלא תפלוט ע"כ ומחלוקתם תלויה בסוגיא שאמרו שם לתיורא דמתניתא בטומאת ערב סגי ליה והאמר רבא מתהפכת כל שלשה ימים אסורה לאכול בתרומה שאי אפשר לה שלא תפלוט הב"ע ס שהטבילוה במטה מכלל דכי קאמר רבא דאזלא איהי בכרעא וטבלא דילמא בהדי דאזלא שדיתיה וכת' דילמ' נשתייר אי הכי חיישינן שמא נשתייר מבעי ליה אלא להבא נמי שהטבילוה במטה ולא קשיא כאן במתהפכת כאן באינה מתהפכת ורבא אקרא קאי והכי קאמר כי שתא רחמנא וטמאה עד הערב כשאינה מתהפכת אבל במתהפכת כל שלשה ימים אסורה לאכול בתרומה שאי אפשר לה שלא תפלוט ע"כ ודעת רבינו ז"ל דכי מפלגי' בין מתהפכת ללא נתהפכה לא מפלגינן אנו בין הלכה להטבילוה במטה אלא כולה מילתא בנתהפכה תלי דאי לא נתהפכה אפילו הלכה לא חיישינן שמא נשתייר ש"ז אדרבה איכא למימר בהדיה דאזלא שדיתיה כסברית דמקשה אלא משום דמעיקרא קס"ד לאוקומי לדרבא דוקא בהלכה נקט בתר הכי אלא לרבא נמי בהטבילוה במטה אבל ודאי דכולה מילתא בנתהפכה או לא נ נתהפכה תלי ולא חיישינן להלכה כלל והיינו דקאמר ורבא אקרא קאי כי קאמר רחמנא וכו' כשלא נתהפכה ולא מדכרינן הטבילוה במטה כלל ש"מ דהא לא שאני לן בין הטבילוה במטה להלכה זו שיטת רבינו באותה סוגיא אבל דעת הר"א דכי קאמר לרבא נמי בהטבילו' במטה בדוקא נקט לה וכי מוקמינן קרא בלא נתהפכ' היינו בהטבילוה במטה דוקא אבל אם הלכה בכל גוונא שמא נשתייר ופולטת ואע"פ שהמקשה קשה בפשיטות לאו קולי בהלכה דאיכא למימר דשדיתיה כיון דקאמר וכ"ת חוששין שמא נשתייר הכי נקיטינן דטעמא תירצא הוא וקושטא דמילתא הכי הוא דחוששין שמא נשתייר ולא קשיא ליה אלא לישנא לחוד דה"ל למתני חוששין שמא נשתייר ולשון אי הכי חוששין וכו' אינו מתיישב שפיר לפי' זה דמדקאמר אי הכי משמע דלדידיה לאו הכי הוא דאי הכי הוא הכי אבעי ליה למתני אלא ודאי משמע דלדעת המקשה אין חוששין לכך וכשטת רבינו:

ומ"מ רש"י ז"ל דעתו כדעת הר"א שכתב ז"ל אלא לרבא נמי דלא אזלא הילכך כל שעתא פלטה וכו' גם הריטב"א ז"ל הכריע כן ואחרים פירשו בהפך לפי שנסני רבא בשהטבילוה במטה בדוקא נקט הכי דאו אם נתהפכה אסורה כל ג' ימים אבל אם הלכה ברגליה לאחר תשמיש אין חוששין לה עוד דודאי בהדי דאזלא שדיתיה וכסבריה דמקשה מעיקרא ד דפלטה בהליכה ולפי זה המשמשת עם בעלה והלכה אין חוששין עוד לפליטה ולשטה זו קש' דא"כ לוקי קרא בהלכה דסגי בהערב שמש ולמה ליה לאוקמי בשלא נתהפכה דוקא ועוד קשה דתנן במקואות האשה ששמש' וירדה וטבלה ולא כבדה את הבית כאלו לא טבלה והא ירדה ברגליה משמע ואפילו הכי הוי כאילו לא טבלה משום פליטה ושטת רבינו מילתא מציעתא היא דהא חזינן דמעיקרא בעי לאוקולי בהטבילו במטה ולהחמי' בהלכה ומאן דמקשה בעי לאוקולי בהלכה דאיכא ל למימר בהדיה דאזלא שדיתיה ולא נשתייר כלום וכיון שכן סובר רבינו דלמסקנא דקאמר אלא לרבא וכו' ה"ה לא תפלוג כדקא ס"ד מעיקרא ולא כדברי המקשה אלא כולה בהפוך תלי ומהדר קא הדר ביה מכל מאי דהות מעיקרא ואפשר דמאן דמקשה נמי הכי ס"ל מאי דקאמ' דילמא בהדי דאזלא שדיתיה הכי קאמ' אי איכא לפלוגי איפכא איכא לפלוגי ומיהו קושטא דמילתא דליכא ל לפלוגי כלל בהכי אלא בין נתהפכה ללא נתהפכה ו ושטה נכונה היא זו בסוגיית הגמרא ולמדנו מכאן דבין לשטת רבינו בין לשטת הר"א ושיטתו האשה שמשמשה עם בעלה והלכה מיד אעפ"כ צריכה למנות שש עונות מפני חשש פליטה ואחר כך סופרת שבעה ימים נקיים ולא שמבינן איהו לך להקל ולהתירה לבעלה בשטה האחרת שכתבתי דהא קשיא עלה כאשר נתבאר ועל רבינו ורש"י והריטב"א והרמ"ש יש לסמוך והמקל מוחין בידו וכתבתי זה לפי שראיתי קצת נכשלים בזה ומקילים בכך:

ומ"מ על רחיצה בחמין כתבו שיש לסמוך שכל מה שיש לה לפלוט פולטת היא בחמין ושוב אינה פולטת עוד ובפי' נתהפכה כתב רש"י ז"ל בו שתי לשונות לשון אחד פי' נתהפכה אחר הטבילה ומשום הכי בעינן ג' ימים ופי' דחוק הוא וקשיא עליה טובא ופי' שני פי' נתהפכה בשעת תשמי' כי לא נקלט הזרע יחד ופולטת מעט מעט אבל בשלא נתהפכה באותה שעה נקשר הזרע יחד ופולטת בבת אחת וזה פי' נכון והוא פי' רבינו ז"ל ·

ח' תרומת ח"ל וכו' בכורות פ' עד כמה אמר שמואל אין תרומה ח"ל אסורה אלא לכהן שטומאה יוצאה עליו מגופו וה"מ באכילה אבל בנגיעה לית לן בה אמר רבינא הילכך נדה קוצה לה חלה ואכיל לה כהן קטן ואי ליכא כהן קטן שקיל לה בריש מסה ושדייה בתנורא והדר מפריש חלה אחריתי ע"כ ומפרש רבינו דמאי דנקט כהן קטן ה"ה כהן גדול שטבל לקריו שכיון שטבל הרי הוא כקטן ולא אתא למעוטי אלא גדול העומד בטומאתו ואפשר שלפי שהוא דבר מועט שהרי אין לה שיעור להכי נקט כהן קטן וכן כתוב בהלכות גדולות ז"ל אכיל לה כהן קטן או גדול שטבל לקריו ע"כ · גם רש"י ז"ל כתב ואם טבל לקריו הרי הוא כקטן ע"כ וכן כתבו בתוספו' וכן כתב רבינו כמשון ז"ל והכי מוכח מהא ד דתנן גבי חלה פרק רביעי ואסורה לזבים וכו' טבול יום אוכלה ומינה לתרומה שאינה צריכה הערב שמש גם שם אמר אמר רב טמא מת טובל ואוכל בתרומה ח"ל ולית הלכתא כותיה דאמר מר זוטרא טמא שרץ טובל ואוכל בתרומה לערב ולית הלכתא כותיה ע"כ ופירשו בתוספו' דלית הלכתא כותיה בהא דמצרי' טבילה דאפילו טבילה לא בעי והוא כדעת רבינו גם הא דתנן טבול יום אוכלה פי' בתוספות דאהיכא שטומאה יוצאה עליו מגופו קאי דלא בעי הערב שמש אבל הר"ן נראה שהוא חולק בזה וסובר שכיון שאפשר ליטהר לגמרי אין מן הדין שנקל עליו לאוכלו בלא הערב שמש ושטת ר רבינו כדעת התוס' ובהשגות א"א אין זה מחוור שהרי אמרו אמר רבינא נדה קוצה לה חלה ואכיל לה כהן קטן אבל היא עצמה אחר טבילה לא והטעם דג זרינן בגדול משום זיבה א"נ אחר טבילה אטו קודם טבילה וה"ה היכא דאיכא קטן לא יהבינן לגדול ע"י טבילה וכן כתב הרב בהלכותיו ע"כ פי' כי דעת הר"א דכיון דרבינא נקט קטן משמע דגדול כלל לא וכבר כתבתי דלמעוטי גדול בלא טבילה הוא דאתא אבל בטבילה הרי הוא כקטן ומ"מ אף הר"א מתקרב בסוף דברין לדעת רבינו שהרי כתב ומ"ה היכא דאיכא כהן קטן לא יהבינן לגדול ע"י טבילה משמע דאי ליכא קטן מ תודה הוא דיהבינן לגדול וא"כ רבינא דנקט כהן קטן לאו בדוקא נקטיה שכבר אפשר שאף היא עצמ' תאכל ע"י טבילה וכגון דליכא קטן ואמאי לא אשמועי' רבינא האי אלא אדרבה אמ' ואי ליכא קטן שקיל לה וכולי משמע לפי דרכו דלגדול כלל לא משום גזרה כאשר כ כתב אלא ודאי שגדול שטבל לקריו וקטן שוים הם ובשאמר רבינא יהיב ליה לקטן ה"ה גדול שטבל לקריו ובשאמר ואי ליכא וכו' היינו דליכא לא קטן ולא גדול שטבל כי שקולין הם ועוד אזכיר מזה בהלכות חלה בע"ה · והמצורע וכו' ·

י' כהן ערל וכו' משנה ובריתא פרק הערל ויליף לה בג"ש וג"ש הוי כמאן ד דכתיבא בהדיא ולכך לוקה ופי' ערל כתב רש"י ז"ל שמתו אחיו מחמת מילה וכן כתבו בתוספו' ·

משוך וכו' גם שם מימרא דרב הונא דבר תורה משוך אוכל בתרומה ומדבריהם אסור מפני שנראה כערל ע"כ והקשו עליו שם בסוף הסוגיא מתיבי משוך ונולד כשהוא מהול הרי אלו א אוכלין אנדרוגינוס אוכל בתרומה ואינו אוכל בקדשים טומטום אינו אוכל לא בתרומה ולא בקדשים קתני מיה' משוך ונולד כשהוא מהול הרי אלו אוכלין תיובת' דרב הונא תיובתא ע"כ פי' דמשמ' ליה דהרי אלו אוכלין אפילו מדרבנן קאמר שלא גזרו עליו לאסרו בתרומה וסלקא בתיובתא הילכך לית הלכתא כרב הונא כך כ נראית גרסת רבינו שכתב מותר לאכול בתרומה ולא הזכיר שום איסור במשוך כלל גם כתב ומדברי סופרי' שימול פעם שניה כדי שיראה מהול והוא מהבריית' השנויה שם משוך צריך שימול פעם שנית ומפרש רבינו ז"ל דהיינו כדי שיראה מהול לבד אבל לא שיהא אסור לאכול עד שימול אלא לעולם מותר הוא לאכול אף ק קודם שמל ואפילו מדרבנן וכן כתבו בתוספות זה לשונ' מתיבי משוך אוכל בתרומה אע"ג דצריך למול מדרבנן מפני שנראה כערל לא אסרוהו בתרומה ע"כ והם דברי רבינו גם גרסא זו כתבה רש"י ז"ל וכתב עוד שיש ג גורסים במקום מתיבי לימא מסייעי וכו' ושייעתא הוי משום דמשמע דאוכלין דקתני במשיך ונולד מהול מ מדאורייתא קאמר ואעפ"י שרש"י ז"ל הכריע כגרסא זו דעת רבינו כגרסא ראשונה דלגרסא זו קשה דמנא ליה דאוכלים מדאורייתא קאמר דלסייעיה אדרבה אוכלין סתמא לגמרי משמע וכבר כתבו בתוספות דמשמע ליה מדאורייתא קאמר אבל מדרבנן אסור מכח אידך בריית' דקתני משוך צריך שימול ואין זה מפסיק דא"כ לא הוי סייעתא מהאי ברייתא ואפשר לומר עוד לגרסא זו ד דמייתי מיהת דאינו אסור מן התורה דהכי כוה ס"ל שם בתחלת הסוגיא ומ"מ קשיא שהרי בנולד כשהוא מהול לא מצינו שגזרו בו וא"כ אוכלים לגמרי הוא ו ומשוך נמי דווכתא דהא בחדא מחתא מחתינהו ונרס' רבי' נכונה הנולד וכו' כבר הזכרתי זה ·

יב הערל וכל הטמאים וכו' גם שם ו והטעם דאינהו הוא דמחסרי תקנתא ולכך אין אוכלין אבל מאכילין דכהנים גמורים הם ·

יג פצוע דכא וכו' גם שם וטעם נשיהם לא יאכלו שנבעלו לפסו' להן ונתחללו ויש לדקדק מדברי רבינו שאם לא ידע את אשתו מ משנעשה פצוע דכא שכתב שהוא מאכיל היינו כשכבר אכלה מקודם וזהו שכתב ואם לא ידע את אשתי מ משנעשה וכו' משמע שהיתה אשתו קודם שנעשה פצוע דכא והיתה אוכלת ולכך אפילו שהיא עכשו משתמרת לביאה פסולה ומשתמרת לביאה פסולה אינה אוכלת כאשר יתבאר בסמוך הכא שאני שכבר היתה אוכלת אבל אם נשאה והוא פצוע דכא אפילו לא ידעה אינה אוכלת כיון שמשתמרת לביאה פסולה דאורייתא וכן אמרו שם פרק הערל וכן הא דתנן ואם לא ידעה וכו' מאן תנא דמשתמרת לביאה פסולה דאורייתא ו ואוכלת א"ר במחלוקת שנויה ור"ש ור' אלעזר היא ורבי יוחנן אמר אפילו תימא ר"מ שאני הכא שכבר אכלה וכן נתבאר גם בהבא על יבמתו אליב' דרבא

וכן אם נשא בת גרים וכו' פ' הבא על יבמתו בעא מיניה רבי יוחנן מרבי אושעיא פצוע דכא כהן שנשא בת גרים מהו שיאכילנה בתרומ' והעמ'

שאוכלה מקרא דכתיב וכהן כי יקנה נפש ודוקא בכי הא לפי שנשאה בהיתר דפצוע דכא כהן מותר הוא ב בגיורת ודמי לנשא קודם שיהיה פצוע דכא וכו' שנאמר בסמוך ולכך כתב רבינו וכן וכו' וכן נתבאר שם ·

יד פצוע דכא כהן וכו' פרק הבא על יבמתו א"ר יוחנן א"ר אושעיא פצוע דכא כהן שקדש בת ישראל באנו למחלוקת ר"מ ור' אלעזר ורבי שמעון לר"מ דאמר משמרת לביאה פסולה דאורייתא לא אכלה הא נמי לא אכלה לרבי אלעזר ורבי שמעון דאמרי וכו' הא נמי אכלה ופריך מתאי דילמא עד כאן לא קאמר רבי אלעזר ור' שמעון אלא התם דיש לו להאכיל במקום אחר אבל התם לא אכלה וכ"ת הכא נמי מאכיל וכו' עד אביי אמר הואיל ומאכיל בלא ידעה רבא אמר הואיל ומאכיל בעבדין וכו' ופסק רבינו כרבי מאיר דמשמרת לביאה פסולה לא אכלה דסתם משנה התם כוותיה ואביי ורבא לא אתו לתרוצי אליבא דרבי שמעון אבל מודו דהלכה כ כסתם משנה דאתיא אליבא דרבי מאיר וגרסת רבינו אנגאל שהוא גורס פצוע דכא כהן שקדש בת כהן ו ולפוסלה אפילו מתרומת בת אביה מיירי הכא ומטעם דמשמרת לביאה פסולה אסורה לאכול מן התורה וגרסא זו הכריחו בתוספות וכבר כתבתי דלא קשיא מההיא דלא ידעה דשאני התם דמיירי בשכבר אכלה

סריס חמה וכו' משנה שם פרק הערל והקשו בגמרא פשיטא ותירצו מהו דתימא מולי' מאכיל שאינו מוליד אינו מאכיל פי' דלייקי' קרא ד דכתיב ויליד ביתו בראוי להוליד קמ"ל גם שם נתבאר שכל דבר שנעשה בידי שמים הוא נקרא סריס חמה ו ומותר לבא בקהל ולכך מאכיל ·

טומטום וכו' גם שם טומטום אינו אוכל נשיו ועבדיו אוכלין ופסק רבינו כרבא שאינו מחלק בין ביציו ניכרות מבחוץ לאינם ניכרות דאע"ג דודאי זכר הוא כיון שאינו בר ביאה אינו מאכיל ונשיו דקתני בברייתא נתבאר שם מאי נשיו אמו פי' שלא תאמר כיון שאינו מוליד לא יאכיל את א אמו קמ"ל ודין האנדרוגינוס שם במשנה רבי יוסי ור"ש אומרים אנדרוגינוס שנשא בת ישראל מאכילה בתרומה ובגמרא אמר רב ליתא למתני' מקמי ברייתא דתניא אנדרוגינוס בריא בפני עצמה היא ולא הכריעו בו ח חכמים אם זכר אם נקבה והקשו שם אדרבה ליתא לברייתא מקמי מתני' ותירצו מדשבקי' רבי יוסי לבר זוגיה אלמא הדר ביה ושמואל פליג התם ואמר ליתא לברייתא מקמי מתני' וקי"ל הלכה כרב באיסורי ואמרי שם אמרי בי רב הלכה כרבי יוסי באנדרוגינו' ובהרכב' יש מי שפירש לבר יוסי דמתני' קאמר וכן דעת רש"י ז"ל והתוס' ז"ל אבל דעת רבינו דא"ר יוסי דברייתא קאי ד דמסתמא לא פליגי בי רב אדרב גופיה דקאמר ליתא למתני' מקמי ברייתא וכן דעת ר"ח והרי"ף ז"ל ואין להקשות על רבינו ממה שפסק כאן דאנדרוגינוס אינו מאכיל מפני שהוא בריא בפני עצמה ספק זכר ספק נקבה ובהלכות איסורי ביאה פ"א פסק כרבי אליעזר שחייבין עליו סקילה כזכר משמע דודאי זכר משוי ליה דאפשר דאע"ג דספק הוא חייבים עליו סקילה כזכר מגזרת הכתוב דואת זכר לא תשכב משכבי אשה איזה זכר שיש בו שני משכבות זה אנדרוגינוס ואמר רחמנא ואת זכר שחייב כזכר אבל לעולם ספיקא הוי וכיון שספק הוא אינו מאכיל מספק וכן אמרו בגמר' לא לכל אמר רבי אליעזר אנדרוגינוס זכר מעליא הוא שאם אתה אומר כן במוקדשין יקדש מוכח בהדיא שמה ש שמחייב אותו בסקילה משום גזרת הכתוב הוא שחייב עליו כזכר אבל לא שיעשה אותו זכר לגמרי ·

עוד הקשו על רבינו שכיון שהוא כתב בפרק הב' דאנדרוגינוס נושא ומשמע שנושא הוא לכתחלה א"כ למה לא יאכיל אשתו בתרומה וכיון שיש לו קנין ואישות דהא מקשה לר"ל דאמר אינו מ מאכיל בחזה ושוק מדתנן אנדרוגינוס נושא ואצטריך לשנויי תני אם נשא ודחינן תהוא תיובתא ואסיקנא דקשיא האי מתניתי' לר"ל ולייקא כרבי יוחנן שאמר אף מאכילה בחזה ושוק והעלה קושיא זו הריטב"א בנ"ע ואפשר לומר לדעת רבינו דבתר דאסיקנא דאנדרוגינו' ספק הוא ולכך אינו אוכל בתרומה ואפ"ה גזרת ה הכתוב להיותו כזכר ולחייב עליו סקילה כאשר מתני' דתנן נושא תו לא קשיא מידי דכיון שעשאו הכתו' כזכר נושא הוא ואפשר שגם חייב לישא כדי לקיים מצות פ פריה ורביה ואבל מקום קידושי ספק הם בנו' פרק ד' מהלכות אישות הילכך אינו מאכיל בתרומה וכן פירש בתוספות דפי' נושא משמע לן למקשה שחייב לישא ל לקיים מצות פריה ורביה ומכל מקום קדושיו ונשואין ספק הם כאשר נתבאר ובזה נסתלקה קושיא אחרת ש שהקשה גם שם על רבינו ועולה פסק רבינו כהוגן עיין בחדושיו ·

טו חרש שוטה וקטן וכו' תוספות ריש יבמות פרק ט' כלשון רבינו והטעם מ מבואר דמדאורייתא אין להם קנין ולא קרי ביה כי יקנה נפש אבל על ידי בית דין או אפטרופוס הוי קנין דמתקנתא ·

יז אנדרוגינוס שנבעל וכו' תוספתא סוף בכורים וירוש' סוף פרק הערל אנדרוגינוס שנבעל נפסל מן הכהונה כנשים ופי' נבעל שנבעל לפוסל מן הכהונה ומדקאמר כנשים משמע דאין הפרש בין דרך זכרות לדרך נקבות שהרי באשה השוה הכתוב שלא כדרכה לכדרכה ו ואנדרוגינוס כבר נתבאר שהוא ספק זכר ספק נקבה

וכן אם נבעל לאנדרוגינוס וכו' גם שם בירוש' ובהשגות א"א אין זה מחוור שהרי יש לו בד' זכרות ונקבות ואפי' בד' זכרות שבו ומשמש בבד' זכרות של זה דהיינו שלא כדרכה ופוסל משום אשה שנבעלה לפסול לה שלא כדרכה וכן עיקר ע"כ ומחלוקת תלויה בביאור הירושלמי שאמרו שם פרק הערל ז"ל נבעל נפסל מן הכהונה כנשים רבי יונה בשם רב המנונא אפילו מין במינו בכל שהוא וקשיא אם זכר הוא אין זכר פוסל זכר ואם נקבה היא אין נקבה פוסלת נקבה בד' זכרותו של זה פוסל בד' נקבותו של זה ע"כ בירושל' וביאורו דר' יונה סבר אפילו במינו דהיינו שנבעל ל לאנדרוגינוס אחר אפי' כל שהוא פי' באיזה בד' שיבעול בין דרך זכרות בין דרך נקבות והקשו על זה שם אם אנדרוגינוס זכר אין זכר פוסל זכר ואם נקבה אין נ נקבה פוסלת נקבה ובודאי שאין לעשות כבועל זכר והנבעל נקבה דכולם מין אחד הם דבריה בפני עצמה היא אלא שלא הכריעו בו חכמים ומשני דמ"מ בד' זכרו' פוסל בד' נקבות ופירושו לדעת רבינו שפוסל אותו כ כשבא דרך נקבותו אבל אין הכוונה שיפסול בכל ענין מפני בד' נקבות שיש בו כי לדעת רבינו אין באנדרוגינו' בד' זכרות ובד' נקבות אלא אם הוא זכר כולו הוא זכר ואם נקבה כולו נקבה ולא הכריעו בו חכמים אם זכר אם נקבה אבל שיהיו בו שני הנדדין לא מינו א"כ מה

שאמרו פוסל לו נקבות פירושו כשבא דרך נקבו והוא שותר מה שאמר רב המנונא אפילו כל שהוא א"כ אפשר דאפי' כל שהוא לאו דברי רב המנונא הם אלא דברי המקשה דקא מתמה מדקאמר סתמא משמ' דבכל גוונא פוסל וא"כ הוא קשיא וכו' ומסיק דלאו בכל גוונא אלא כשבא דרך נקבותו ואפשר לפי זה שגם מה ש שאמרו נפסל בנשים פירושו כשבא דרך הנשים אבל דעת הר"א כי מה שאמר בירושלמי פוסל לו נקבות פירושו שפוסל אותו מפני לו נקבות שיש בו והוי כאשה שנבעלה שלא כדרכה וכדרך שאמרו גבי חציו עבד ו וחציו בן חורין דאתי לו עבדות ומשתמש בגל' חירות שהם לדברי רב המנונא שאמר אפילו כל שהוא וטעמא יהיב למילתיה לתרץ הקושיא ומ"מ עדיין קשיא לי טובא על דברי רבינו שכתב שאם בא עליו דרך זכרותו לא נפסל שאין זכר פוסל זכר והרי אם בא עליו זכר ודאי אפילו דרך זכרותו הוא פוסל אותו כאשר נזכר בסמוך והטעם ומה שנבעל לזכר ודאי הוא נפסל ולא אמרי' ביה אין זכר פוסל זכר כשנבעל לאנדרוגינוס אמרי' אין זכר פוסל זכר יליבא דארעא וגיורא בשמי שמיא ונרא' לי לתרץ דהלא חומרא מחמרינן מן הספ' ולכך כשנבעל לזכר ודאי אנו פוסלין אותו אפילו דרך זכרותו שמא נקבה הוא שהרי ספק הוא שלא הכריעו בו חכמי' אם זכר אם נקבה אבל תרי חומרי דסתרן אהדדי לא אחמרי' בה' ולכך כשנבעל לאנדרוגינוס ל"ל תרי חומרי דסתרן אהדדי לפסו' אותו דבועל נרי' להחשי' אותו כזכר שאי נקבה הוא אינה פוסלת לא זכר ולא נקב' ונבע' נרי' להחשיב אותו נקבה ושתי אלו ודאי אי אפ' דאנדרוגינו' כולם אין אחד הם ואם אחד נקבה כולם נקבה הם ואם אחד זכר כלם זכרים הם ואם אתה אומר שהאחד זכר שהאחד נקבה מחזי להו לאנשי כחוכא ואטלולא ולא מתקיימא תקנת חכמים אבל כשבא דרך נקבותו לא סתרי אהדדי כולי האי ולא מתמהי אנשי בכי האי שכיון שזה בועל כזכר וזה נבעל כנקבה הדעת נותן שראוי לפסלו מן התרומה ודברי חכמים מתקיי' שהרי רואים שאין אנו עושים אותו כנקבה גמורה שאם בא דרך זכרותו אין אנו פוסלין אותו אבל כשהבועל זכר גמור דין הוא שנעשה הנבעל נקבה גמורה מספק וכיוצא בחלוק זה חלקו בערובין ס"פ הדר גבי שני בתים ושתי שנרות דהיכא דמינכר' מילתא ומתמהי אינשי לא גזרו משום דמחזי כחוכא ואטלולא וכתב רש"י ז"ל שיש פה למיני' לרדות עיין שם ·

עוד אפשר לומר טעם אחר לחלק בין דרך זכרותו לדרך נקבותו שכיון שהכתו' עשה זכרותו כזכר ודאי וחייב עליו סקילה כזכר בדר' זכרותו אבל מגזרת הכתוב כאשר נתבאר לא רצו חכמים ל להחמיר כל כך בנבעל לאנדרוגינוס דרך זכרותו לפסול אותו כיון שדרך זכרותו מן התורה דין זכר יש לו אבל דרך נקבותו החמירו שמא נקבה הוא אף על פי ש שהאנדרוגינוס הבועל יהיה זכר שהרי הכתוב אפילו שהזכרות נתן לו דין זכר הנקבות נתן לו דין נקב' ולא חייב סקילה או אפשר שפסלו אותו כדי שלא יתחלף בנקבה גמורה כיון שנבעל דרך נקבות אתי למיטעי ומצאתי להרשב"א ז"ל שכתב לשון הירושלמי וכת' עלה כן פסק הרמב"ם ז"ל והביא כל דברי רבינו נראה שדעתו לפרש כדרך רבי' בירוש' ודלא כהראב"ד ז"ל ·

י"ז עבד של שותפין וכו' ירושלמי פר' בתרא דתרומות תני מנין לכהן שקנה עבד ולישראל יש בו שותפות אפילו אחד ממאה בו

שאינו מאכיל בתרומה שנאמר וכהן כי יקנה נפש ע"כ ובודאי שגם כהן שאינו מאכיל בישראל הוא ואעפ"י שהלשון הכתוב בספרים אינו מתוקן הכוונה מבוארת · וכל המאכיל וכולי נתבאר פרק הערל בפלוגתא דר"ל ורבי יוחנן שאמרו שם מאי שנא תרומה דאורייתא חזה ושוק דאוריית' וברור הוא

י"ח בת ישראל וכו' פרק אלמנה לכהן גמ' ופירושה שאעפ"י בעבדי מלוג אינם שלו אפ"ה אוכלים משום קניינו שקנה קני' דילפי' ליה מקרא דוכהן כי יקנה וכולי ושאמר כי יקנה וגו' שכתב רבינו עלה נמי קאי והכי מוכח שם בבריית' ודרשינן הכי משום דקנין כספו קרא יתירא הוא והכי מפרשינן ליה וכהן כי יקנה נפש אין צריך לומר אותו נפש שאוכל אלא גם קנין כספו של אותו נפש הוא יאכל ומה דילפינן מהאי קרא נמי לפלוג דבת כהן שנשאת [?]רים שכתבתי למעלה היינו מנפש יתירא וכתב רש"י ז"ל שם דאע"ג דאין קנין לעבד בלא רבו משכחת לה בעבדיו שקנו עבדים כגון שנתנו מעות לעבד ע"מ שאין לרבו רשות בהם .

וקנין האוכל וכו' דאלמנה לכהן גדול וכו' הם דברי רבינ' שם לחלק בין זו להה' דסמוך דאלמנה לכ"ג וכו' שעבדי מלוג אינם אוכלי' אף על פי שהם שלה והרי הם קנין קניינו כיון שהיא אינה אוכל' אינה מאכלת את קניינה ואע"ג דרב אשי פליג התם ושני שינויא אחרינא ורב אשי רבי' דרבינא הוא מ"מ כיון דלענין דינא לא נפקא מידי כתב לדרבינא שהוא טעם יותר פשוט בדרכו במקומות רבים

י"ט בת כהן וכו' גם שם במשנה ·

ך אלמנה לכ"ג וכו' גם שם במשנ' כלשון רבי' ונקט והכניסה לו עבדי מלוג ועבדי צאן ברזל דהוי סגי למנקט ו והכניסה לו עבדי מלוג יאכלו עבדי צאן ברזל לא יאכלו או ליתני והכניסה לו עבדים וכו' אלא לאשמועי' שאעפ"י שהכניסה לו עבדי מלוג ועבדי צאן ברזל ו ושניהם בבית וס"ד ליגזור שלא יאכל עבדי צאן ברזל שמא יבאו לאכול גם עבדי מלוג כיון שהם שם. בבית יחד קמ"ל דלא גזרינן · נשא שנייה וכו' ·

כ"א כהנת אלמנה וכו' פרק הבא על י יבמתו אלמנה לכ"ג וגרושה גרושה וחלוצה לכ"ה מן האירוסין לא יאכלו בתרומה ופירשה רבינו כלשון ראשון שכתב רש"י ז"ל דבבת כהן מיירי ולפסלה מתרומת בית אביה משעת שנתארסה ולשון שני פי' שם דאיירי נמי בבת ישראל ואליבא דתנב' ראשונה דקתני הגיע זמן אוכלת בתרומה דאשמועי' מתניתין דזו אינה אוכלת מפני שמשמרת לביאת · ע עבירה דאוריתא ובתוס' הכריעו כלשון ראשון עוד שם אמר רמי בר חמא יש חופה לפסולות באנו למחלוקת ר' מאיר ור' אלעזר ורבי שמעון לר"מ דאמר קידושי' פסלי חופה נמי פסלה וכבר נתבאר דהלכה כר"מ וא"כ חופה פוסלת ואעפ"י ששם אמרו מאי דילמא ע"כ לא קאמר רבי מאיר וכו' לא שבקינן מאי דפשיטא ליה לרמי בר חמא משום קושיא דלתי דילמא מתאי כ"ש דאפילו תאן דלתי מייתי תנאי אחריני דפליגי בהכי ורבי ישמעאל סבר כל שביאתה פוסלתה חופתה פוסלתה גם נחלקו שם רב ושמואל דרב אמר יש חופה לפסולות וקי"ל כרב באיסורי ·

נתאלמנו וכו' גם שם במשנה דע"כ לא פסיל ר"מ אלא כשהם נשואות ונתארמלו'

המשתמרות לביאה פסולה אבל נתאלמנו או נתגרשו מן האירוסין חזרו להכשר ·

כ"ב כהנת שמת בעלה וכו' גם זה כי אתא רבין אמר עשה מאמר ביבמתו לדברי הכל אוכלת פי' ואע"פ שהיא משתמרת לביאה לאחד מן היבמים שבידם לבא עליה וביאתו ביאה והיא ביאה פסולה אפ"ה אוכלת דביאה פסולה דרבנן היא יש לו אח חלל לדברי הכל לא אכלה פירוש דאכתי משתמרת גם לביאת החלל שהיא פסול דאורית' לא נחלקו אלא שנתן לה גט ר' יוחנן אמר אוכל' אפי' לרבי מאיר דאמר משתמר' לביאה פסולה ה"מ דאורית' אבל דרבנן אכלה ור"ל אמר אינה אוכלת וכו' וידוע דהלכה כרבי יוחנן ·

כ"ג וכן כהנת וכו' גם זה מהטעם הנזכר דמשתמרת לביאה פסולה דרבנן אינה אסורה ואע"ג דמתני' קתני אלמנה לכ"ג וחלוצה לכ"ה מן האירוסין לא יאכלו כיון דקאמר תלמודא א אימור דאמר ר"מ דמשתמרת לביאה פסולה מן התורה וכו' א"כ ע"כ חלוצ' דנקט לאו דוקא אלא שירבי' דמתני' למתני בכל דוכתא חלוצה בהדי גרושה ושרכיה נקט תנא אבל קושטא דמילתא דחלוצה לא נפסלה ·

כהן הדיוט וכו' פרק הבא על יבמתו נחלקו רבי יהודה ורבנן דרבי יהודה סבר דכיון שאינה ראויה לבנים בעילת זנות היא וזו היא זונה האמורה בתורה דכתיב הזנו ולא הפרו ורבנן פליגי עליה והלכה כרבנן ·

פרק שמיני

א העובר והיכס וכו' יבמות פ' אלמנה לכ"ג משנ' כלשון רבי' ובגמ' אמרו העובר אי בת כהן לישראל היא בנעוריה פרט למעוברת אי בת ישראל לכהן ילוד מאכיל שאינו ילוד אינו מאכיל פי' דהא מדכתיב ויליד ביתו ילפינן דבן מאכיל את אמו ומינה דדוקא ילוד מאכיל ·

ג בת כהן שבא עליה וכו' גם זה משנה סוף הפרק ובגמר' נתבאר דבזונות לא חששו שמא מעוברת היא דמסתמא השה מזנה מתהפכ' אבל בנישואין חששו ומ"מ עד מ' יום אוכלת מאי נפשך דאפילו אם מעוברת היא לא נפסלה עדיין דמיא בעלמא הוא ופי' ואם הוכר עוברה וכו' כלומר שאכלה גם לאחר המ' יום ואח"כ הוכר העובר כל מה שאכלה מעת שהוכר למפרע עד מ' יום סמוך לשימושה הוא באיסור ומשלמת קרן וחומש וכל מה שאכלה בכל המ' יום אינה משלמת כאשר נתבאר ·

ד בת ישראל וכו' לפי' וכן בהשגות א"א מאי לפי' ואם אינו מאכיל אפ"ה פוסל דקי"ל עובר אית ליה זכייה ואפי' במתנת אביו הואיל ודעתו של אדם קרובה אלל בנו וכ"ש בירושה הבאה מאיליה הילכך העבדים אינם אוכלים מפני חלקו של חלל ע"כ · והנה כרק אלמנה שנינו משנה בת ישרא' שנשאת לכהן ומת והניחה מעוברת לא יאכלו עבדיה בתרומ' מפני חלקו של עובר שהעוב' פוסל ואינו מאכי' דברי רבי יוסי ובגמרא אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי רבי יוסי אבל חכמים אומרים יש לו בנים אוכלים בשביל בנים אין לו בנים אוכלים בשביל אחים אין לו אחים אוכלים בשביל המשפחה ע"כ ·

עוד שם ת"ר הניח בנים אלו ואלו אוכלין ה

הניחה מעוברת אלו ואלו אוכלין ע"כ פי' אלו ואלו עבדי מלוג ועבדי צאן ברזל ופרק יוצא דופן במשנה בן יום אחד פוסל מן התרומה והקשו בגמ' מאי איריא בן יום אחד אפילו עובר ותירצו אמר רב ששת הכא בכהן שיש לו שתי נשים אחת גרושה ואחת שאינה גרושה ויש לו בנים משאינה גרושה ויש לו בן יום אחד מן הגרוש' דפוסל בעבדי אביו מלאכו' בתרומ' ולאפוקי מרבי יוסי דאמר עובר נמי פוסל קמ"ל בין יום אחד אין עובר לא ע"כ ולכאורה משמע שתחילת דברי רבינו הם לדברי רבי יוסי דפרק אלמנה שכתבתי אבל זה אי אפשר דודאי כרבנן קי"ל דעובר לית ליה זכייה בהא ובמתני' דיוצא דופן דמפקא מדרבי יוסי אלא דברי רבי' כשאין שם בנים אלא זה העובר בלבד ולכך אין העבדים אוכלין דעובר אינו מאכיל לא אמו ולא עבדיו ובהא כ"ע מודו ופלוגתייהו דרבנן ורבי יוסי בשיש שם בנים אחרים ורבי יוסי סבר שכיון שיש לעובר חלק בעבדים דעובר אית ליה זכייה ואין לו כח להאכיל דילוד מאכי' שאינו ילוד אינו מאכיל או משום דקסבר עובר במעי זרה זר הוא כדאי' התם לא יאכלו בשביל אחיו ורבנן סברי דאוכלין בשביל האחין והיינו דרבי יוסי נקט במלתיה מפני חלקו של עובר ורבי' כתב לא יאכלו בשביל העובר כלומ' שלא תחשוב שבשביל העובר יאכלו שעובר אינו מאכיל וזהו שסיים רבינו שהילוד הוא שמאכיל וכו' והוא דין הברייתא שהזכרתי הניחה מעובר' אלו ואלו יאכלו וזה ברור · ומ"ש עוד לפיכך אם היה העובר חלל וכו' ה"פ כיון שהעובר אין לו כח להאכיל כשאין שם אלא הוא ואין לו זכיה בעבדים עד שיצא לאויר העולם אין לו זכיה לפסול אם הוא חלל ואוכלי' אם יש בנים אחרים ובסוגיא דיוצא דופן שכתבתי דיש לו שתי נשים דדוקא בין יום א' מן הגרושה פוסל אבל עובר לא אף על פי שהוא חלל ור' יוסי אף בזה פליג מהטעם שכתבתי ומה שהקשה הר"א מהא דקי"ל עובר אית ליה זכיה ואפי' במתנת אביו כבר כתבו הרבה מהראשונים דהיינו דוקא במתנת ש"מ ומשום שלא תטרף דעתו עליו דאי מדינא מה לי אם מדעתו קרובה או אין דעתו קרובה אם אינו בר זכייה אלא שחכמים תקנו כן בש"מ אבל בשתם ירושה קי"ל כסתם מתני' דתינוק בן יום אחד נוחל ומנחיל נרשה אבל עובר לא ומ"מ דעת רבינו שאין חלוק בין ש"מ לבריא דבכל גונא אב לבן יש לו זכיה כיון שדעתו קרובה ואפ' דה"ה בירושה הבאה מאיליה כדברי הר"א ז"ל ואעפ"כ כבר כתבו הראשוני' עוד דאף את"ל דעובר אית ליה זכייה בכל גוונא הכא אינו פוסל דקיכ' למימר דילמא נקבה היא וכיון שיש שם בנים אין לבת כלום ואת"ל זכר הוא שמא נפיל ושמוך מפלות למחצה נקבו' והוה ליה רובא וזכרים הנולדים מיעוטא ולמיעוטא לא חיישינן ולאפוקי מר' דחייש למיעוטא וזהו שכתב רבינו אלא אוכלין בגלל אחיו דדוקא כשיש אחין אבל אם אין אחין אין אוכלין בשביל המספחה כולה ואף על פי שבסוגיא דפרק אלמנה אמרו שאוכלין בשביל המשפחה סמך רבינו על סוגיא דנדה שכתבתי שהעמידוה כשיש לו שתי נשים נראה שבשביל המשפחה אינם אוכל' מפני שאף אם העובר נקבה אין למשפחה כלום מאי איכא שמא תפיל מיעוט הוא דמיעוט מפילות ולמיעוטא לא חיישינן זה דעת רבינו והוא דרך רבותינו בעלי התוס' ורוב הראשונים וכתבו שהוא הנכון ·

ה היבם כיצד וכו' גם שם פ' אלמנה וכתבו בתוס' דבת ישראל הזקוקה לכהן

אוכלת מן התורה אלא שרבנן גזרו שלא תאכל עד שתבעל ודרשא דקנין כספו אמר רחמנא אסמכתא בעלמא היא ·

ו׳ יבם כהן וכו׳ פרק הבא על יבמתו ב משנה אחד המערה וא׳ הגומר קנה ונחלקו רב ושמואל רב אמר קנה לכל ושמואל אמ׳ לא קנה אלא לדברים האמורים בפרשה לירש בנכסי אחיו ולפוטרה מן היבום ואיכא תרי לישני בלישנא ק קמא אמרינן מן הנישואין לדברי הכל אכלה כי פליגי מן האירוסין רב אמר אוכלת דהא רבי רחמנא ביאת שוגג במזיד ושמואל אמר וכו׳ ולישנא בתרא אמרינן מן האירוסין כ״ע לא פליגי דלא אכלה כי פליגי מן ה הנשואין וכולי ובודאי כרב קי״ל באיסורי ופסק רבינו בלישנא בתרא דמודה רב מן האירוסין דלא אכלה חדא דהוא מחמיר בשל תורה ועוד דלישנא בתרא עיקר ב בדעת רוב הגאונים ז״ל דלכך נקבע באחרונה לפי שהוא עיקר ודעת רבינו דפלוגתייהו דרב ושמואל א אמערה נמי קאי לכך כתב או שבא ולא גמר וכו׳ עד שיבעול בעילה גמורה וכן נראה דעת רש״י ז״ל אבל בתוס׳ כתבו דלא פליגי אלא בביאת שגג וכיוצא בה אבל במערה בפי׳ רבתה תורה העראה כגמר ביאה ו וביאה היא לכל דבר וכן דעת הרמב״ן אבל דעת הריא״ף ז״ל נראה שהוא כדעת רבינו גם בירושלמי כן אמרו בפי׳ שמחלוקתם אפילו בהעראה ומאד נדחק הרמב״ן בפירוש הירוש׳ ·

ז׳ האירוסין כיצד וכו׳ גם שם פ׳ אלמנה אי בת כהן לישראל היא פסיל לה דהא קנייה בהוייה אי בת ישראל לכהן היא לא מאכיל לה משום דעולא דהיינו טעמא דשמא ימזגו לה כוס בבית אביה ותשקה לאחיה כדאיתא פרק אעפ״י ואעפ״י ששם אמרו בשלמא לעולא קמייתא שמא ימזגו בתרייתא משום סמפון פי׳ קמייתא משנה ראשונה שהיו אומרים הגיע זמן ולא נישאו אוכלות בתרומה הטעם שהארוסה אסורה הוא משום שמא תשקה וכיון שהגיע זמן מייחד לה מקום ואין קרובותיה אצלה דאז לא חשו לסמפון ובתרייתא שחזרו לומר שלא תאכל עד שתכנס לחופה חשו לסמפון וכיון דקי״ל כמשנה אחרונה היה לו לרבינו לכתוב טעם סמפון אלא שנראה שלא חשש רבינו לכותבו לפי שזה הטעם הוא יותר נוח ומתקבל למי שאינו מעמיק בתלמוד וזה דרך רבינו כאשר כתבתי כמה פעמים ו וגם מעיינת ספי׳ תשכח שטעם זה מספי׳ גם לדין משנה אחרונה דאע״ג דאיכא למימר דוכתה מייחד לה לא ראו לחלק בין היכא דאיתנהו גבה להיכא דליתנהו גבה כיון שעדיין לא נכנסה לחופה וכאשר אכתוב עוד בשם רבותי בעלי התוס׳ ·

ועוד אפשר דאע״ג דמייחד לה דוכתה משכח שכיחי גבה כדלקמן שלא נשאת וגם אפשר דלאו כולהו מייחדי לה דוכתה בהגעת זמן ולכך גזרו עד שתכנס לחופה ואפשר כי מה שאמרו שם ב בשלמא לעולא קמייתא וכו׳ ובתרייתא וכו׳ לא שיהא הדבר מוכרח כן דבטעמא קמייתא שני כאשר כתבתי אלא דאפשר לתרוני בטעמי רווחי מעיקרא מאי סבור ולבסוף מאי סבור משא״כ למ״ד שטעם משנה ראשונה משום שמפון דקשיא טובא מה נתחדש להם שחזרו לומר עד שתכנס לחופה ·

ח ישראל שאמר לכהנת הרי את מ מקודשת לי לאחר שלשים וכו׳ משנה בקידושין ריש פרק האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שלשים ובא אחר וקדש׳ בתוך שלשים מקודשת לשני בת ישראל לכהן תאכל בתרומה מעכשיו ולאחר שלשים ובא אחר וקדשה בתוך שלשים מקודשת ואינה מקודשת בת ישראל לכהן ובת כהן ל לישראל לא תאכל בתרומה ע״כ כך הוא הגרס׳ בספרי׳ שלנו ופי׳ מה שאמרו ברישא בת ישראל לכהן תאכל בתרומה אשני שקדשה קאי ומיירי לדינא דאורייתא ד דארוסה אוכלת כך פי׳ המפרשים ומ״מ אינו מתיישב יפה דכיון דקתני מקודשת לשני פשיטא שהוא כהן תאכל בתרומה מן התורה דמאי שנא משאר ארוסות דעלמא דודאי קנין כספו קרינן ביה ומאי קמ״ל מתני׳ וממה שכתב רבינו במשנה נראה שאינו גורס כן וז״ל ומה שאמר ובת כהן לישראל תאכל בתרומה חוזר לפסקא הראשונה והוא מה שאמר הרי את מקודשת לאחר שלשים יום שהיא אוכלת בתרומה כל אותם ל׳ יום ואם אמר לה מעכשיו ולאחר שלשים אינה אוכלת בתרומה מעת שקבלה הקידושין ע״כ נר׳ שהוא גורס ברישא בת כהן לישראל תאכל בתרומה ופירשה דלא קאי על בא אחר וקדשה אלא לאומ׳ לאחר שלשים ולא קדשה אחר וקמ״ל דאין חוששין לקידושין אלו כלל אפילו להחמיר לפוסלה מתרומת בית אביה ולא גזרינן נמי אטו מעכשיו ומותרת לאכול בתרומה אבל אם אמר מעכשיו הרי הן קידושין מיד ונפסלה מתרומ׳ בית אביה ובסיפא זו נראה שלא היה גורס בה רבינו בת ישראל לכהן דפשיטא הוא שאינה אוכלת שהרי אין כאן אלא קידושין וארוסה בת ישראל אינה אוכלת אף אם אין שם תנאי דשלשים יום כאשר נתבאר אלא גרסינן בת כהן לישראל לחוד וכן נראה מן הלשון שכתבתי מ מהמשנה ואם הוא גורס שתיהם צריך לומר דבת ישרא׳ לכהן כדי נסבה ולדעת שאר המפרשים גם סיפא דבת ישראל לכהן וכו׳ על בא אחר וקדשה קאי דתרומה לא אכלה מספק וכן כתב רש״י ז״ל ·

ט החרש כיצד וכו׳ גם שם פ׳ אלמנה אי בת כהן לישראל פסיל לה דהא קנייה בתקנתא דרבנן אי בת ישראל לכהן לא מאכיל קנין כספו אמר רחמנא והאי לאו קנין כספו הוא ·

נתארסה לכהן וכו׳ בריתא הובאה פרק הבא על יבמתו ואעפ״י שקדש אותה כשהוא פקח וקנה קנין גמור וגזרה דרבנן דשמא תשקה ליכא כיון שכבר נשא׳ ונישואין הם מדרבנן מ״מ גזרו נשואי חרש אטו קידושי חרש ·

י מת ונפלה וכו׳ גם שם בריית׳ מת ונפלה לפני יבם חרש אוכלת ומקשי׳ מינה ללישנא בתרא שכתבתי למעלה דמן האירוסין לא פליגי רב ושמואל דלא אכלה כיון דלא הוה אכלה מעיקרא דהא הכא לא הוה אכלה מעיקרא ואוכל׳ עם היבם ומתרצי׳ אליבא דרב דחסורי מחסרא והכי קתני כינס ואח״כ נתחרש אוכלת מת ונפלה לפני יבם חרש אוכלת דהא הוה אכלה מעיקרא וכבר נתבאר דהלכה כלישנא בתרא וכרב באיסורי ·

ואשת חרש וכו׳ גם שם נולד לה בן פירוש לבת ישראל פקחת שנשאת לחרש אוכלת מת הבן רבי נתן אומר אוכלת וחכמים אומרים אינה אוכלת ע״כ וכן נתבא׳ דר׳ נתן אפי׳ בלא נולד לה בן אוכלת וארישא נמי פליג דקסבר לא גזרינן נשואי חרש אטו קידושי חרש דמת הבן היינו כקודם שנולד לה בן ונולד דנקט משום רבנן נקטיה ולכך לא כתב רבינו

דין מת הבן שכיון שכתב אוכלת בשביל בנה הדבר ברור דאם מת אינה אוכלת דפקע קדושתה מינה כאשר נתבאר:

י"א בן תשע שנים וכו' גם שם פרק אלמנה משנה ופירשה רבא בגמ' כדברי רבנו וכדאיתא בבריתא:

ואפילו סחוף וכו' מימרא דשמואל בסוטה פרק ארוסה סחוף מקנין על ידו ופיסל מן התרומה ופירוש סחוף שבועל ואינו מריע ורמ"י פי' מלשון שאפת שמרוב האו' בשרו יבש ולא נשאר בו לחלוחית:

ובת ישראל וכו' גם שם ובן תשע שכתב כאן רבינו לאו דווקא דאפי' בן י"ג ולא הביא שתי שערות כמבואר בסמוך ולכך כתב שאינו קונה עד שיגדיל וגדול אינו נקרא אלא בהבאת שתי שערו' אבל אם לא הביא בן תשע ויום אחד ובן י"ג שוים הם:

ספק שהיא וכו' פי' אחד מן הפסולין שבעל אותה ואין אנו יודעי' אם הוא בן תשע או לא או א' מן הכשרים שקדש ואין אנו יודעים אם הביא שתי שערות אם לא אם הביא שתי שערו' וקניינו קנין או אם לא הביא ואין קניינו קנין הולכין להחמיר מספק כן נתבאר שם:

יב כל אלו וכו' ריש פ' חרש הקשו חרש בפקחת נמי ניכול בתרומ' דרבנן ומשני שמא יאכיל בתרומ' דאורית':

י"ג ואלו לא פוסלין וכו' גם שם פרק אלמנה והדבר פשוט דאין מאכילין גבי אונס ומפתה משנה דלא צריכא היא ומשו' רישא דקתני אלו פוסלין ולא מאכילין קתני הכא אלו לא פוסלין ולא מאכילין ולא פוסלין הוא דאצטריך ליה:

יד מי שנשאת וכו' גם שם והנראה מדברי רבינו דבעינן תרתי כדי לתלות ולד זה בכהן חדא שבא עליה כהן זה בודאי ועוד דלא דמיא מעלמא אבל אם חשודה גם עם אחרים או שהוא משודה מזה לבדו אבל אין אנו יודעין בבירור שזה בא עליה אינה אוכלת בשביל בנה וזה נראה ברור בלשונו שכתב מי שנשאת או אנס או פתה וכתב עוד הרי הולד בחזקת זה שבא עליה והוא שלא יצא עליה וגו' וזהו כלישנא קמא שאמרו שם אמר רבא מסתברא מילתיה דרב פ' שאמרו שם דלא שדינן לעובר בתר ארון דדיימא בעלמא אבל דייתא מעלמא בתר דידיה שדינן' ליה א"ר רבא תנא אמינא לה דקתני ילדה תאכל ה"ד אלימא דדיימא מעלמא אמאי תאכל אלא לאו מיניה דיימא ולא דיימא מעלמא וללישנא בתרא אמרי' התם דמתני' בדליימון נמי מעלמא ואפ"ה שדינן ליה בתר דידיה כיון שבא עליה בודאי ופסק רבינו כלישנא קמא להחמיר בשל תורה וכן כתב פרק ט"ו מאיסורי ביאה:

עוד אפשר לדקדק מלשון רבינו שכ' שתהיה חשודה מכהן זה פעמים אחרות דמשום אותה ביאה לחוד לא שדינן ליה בתריה והיינו שאמרו שם בגמרא אלא לאו דדיימא מיניה ולא דיימא מעלמא ומאי דדיימא נמי דקאמר כיון שהרי שבא עליה היה די שיאמר אלא לאו דלא דייתא מעלמא דבהא סליק ונחית אלא נראה כאשר כתבתי ולאפוקי מהא שאמ' שם אביי כלישנא בתרא דמתניתין בדלא דיימא כלל וכתב רש"י ז"ל דלא דיימא כלל מקמי הכי לא מיניה ולא מעלמא הילכך איצטריך לאשמועינן דתאכל דאמרינן בדין ביאה נתעברה ע"כ וכיון דללישנא קמא לא אמרו כן אלא אדרבה אמרו דדיימא מיניה נר' להחמיר ולומר דבדוקא נקטינן כאשר כתבתי ונלמד זה ממה שכתב רבי' אלא הכל מרננין אחריה עם זה הכהן וכיון שכתב שאנס ופתה אותה מאי הכל מרננין וכו' אלא שנר' שדעתו דלא סגי בההיא ביאה לחודה לתלות בו אלא שתהיה חשודה עמו בפעמים אחרות כאשר כתבתי ואף על פי שיש לבעל הדין מקום לחלוק על זה מנקט לחומרא עדיף:

וכן כהנת וכולי גם שם והטעם כבר נתבאר דעובר פוסל מבנעוריה פרט למעוברת ונחתך העובר כתב רש"י ז"ל דהוא הדין ילדתו ומת ובודאי שכן הוא:

טו אשת איש וכו' סוטה פ"ק ופרק כשם דשלשה ונטמאה כתיבי ודרז"ל אחד לבעל ואחד לבועל ואחד לתרומה:

וכל אשת כהן וכו' בסוף נדרים נחלקו רבה ורב ששת והלכה כרבה דאמר נפסלה ואיכא למידק דהא מתני' היא פ"ק דסוטה האומרת טמאה אני לך פסולה מן התרומה וקשיא לרב ששת דבסוף נדרים דשרי ותירצו קושיא זאת בתוספות ואמרו דמתני' אחר קינוי וסתירה ובהא כ"ע מודו דרגלי' לדבר וכי פליגי רבה ורב ששת בסתם אשה שלא קינא לה בעלה וכן נתבאר בירושלמי פ"ק דסוטה וזה דקדק ר' במה שכתב וכל אשה ומאי וכל שייך בהא שהרי ודאי כולם שוין הם אלא שלא תחשוב דמיירי בקינא לה ונסתרה ואז אמרה טמאה אני דהכי סתמא דמילת' וגם דעל השתא רבינו בקינוי וסתירה מיירי וס"ל דהא נמי אדמסיק ליה קאי ובמתניתין פ"ק דסוטה לכך כת' וכל אשת כהן להשמיענו דאשה דעלמא קאי דלית ביה קינוי וסתירה ומותרת היא לבעלה ואפ"ה אסורה היא בתרומה דהלכה כרבה כאשר כתבתי

י"ו קטנה בת ישראל וכו' פ' האיש מקדש קטנה שנתקדשה לדעת אביה והלך אביה למדינת הים ועמדה ונשאת רב אמר אוכלת ורב אסי אמר אינה אוכלת שמא יבא אביה וימחה ונמצאת זרה למפרע הוה עובדא ואסם לה רב להא דרב אסי וכתבו בתוספות דלאו דיקא זרה דאוריתא דהא ארוסה היא אלא זרה דמדרבנן קאמר ואע"ג דליכא הכא חששא דשמא תפקה לאחיה לא פלוג רבנן ופסק רבינו כרב אסי דהא רב דפליג עליה אסם לה וכן פסקו בתוס' אבל ר"ת פסק כרב וגרסינן תו התם נתקדשו לדעת ונשאת שלא לדעת ואביה כאן רב ירמיה אמר אוכלת רב הונא אמר אינה אוכלת אפילו לרב דאמר אוכלת התם הוא דליתיה לאב אבל הכא דאיתיה לאב האי דשתקי' אירתותי מרתת ופסק רבינו כרב הונא דרביה דרבי ירמיה הוא ואין הלכה כתלמיד במקום הרב:

עוד נחלקו שם בנתקדשה שלא לדעת ונשאת שלא לדעת ואביה כאן רב ירמיה אמר אינה אוכלת רב הונא אמר אוכלת ואמר עלה עולא כחומץ לשינים וכעשן לעינים השתא היכא דקדושיה קידוש תורה לא אכלה הכא מבעיא נראין דברי תלמיד וכתבו הראשונים דכיון דעולא קאמר נראין דברי תלמיד הכי נקטינן בהא דאינה אוכלת וכן דעת רבינו שכתב אעפ"י שקדשה אביה תחלה דכ"ש אם לא קדשה אביה וכעולא דאמר השתא וכו' ויש מי שפסק כרב הונא גם בזה כיון דרביה דרבי ירמיה הוא ואי משום דקאמר עולא כחומץ לשינים הא רבא מפרש שם טעמ' דרב הונא הילכך כוותיה נקטינן כיון דרבא מפרש טעמיה

שטעמיה ורבינו סובר דרבא דמפרש טעמיה לאו משום דסבר כוותיה אלא דלא ליהוי טועה בדבר פשוט כזה אלא להוי כחומץ לשינים אבל אפשר דלא פליג אמאי דקאמר עולא נראין דברי תלמיד והיינו דקאמר רבא מאי טעמיה דרב הונא וכו' דמשמע שלא בא אלא לתת טעם לרב הונא מאי סבר דלא לשוויה טועה כולי האי אבל איהו כתלמיד ס"ל דמסתבר טפי והוא הפסק הנכון להחמיר בשל תורה ·

פרק תשיעי

א האשה אוכלת וכו' פרק אף על פי שכ' הבעל הגט ועשה שליח להוליכו שהיא יודעת כן אפ"ה אוכלת עד שתקבלנו ומבואר זה מהדיני' שיתבארו בסמוך

וכל שהיה ספק וכו' זה מתבאר מהסוגייא שבפרק מי שאחזו בדין ש"מ שנתן גט ל לאשתו מה היא באותן הימים ונחלקו בה ותוכיח שם דבספק גירושין כ"ע מודו דלענין איסור' תיהא אזלינן לחומרא אעפ"י שלענין ירושה נחלקו הגאונים כאשר פירש בעל המגיד פ"א מהלכות נחלות גם יתבאר ב בסמוך גבי המביא גט והניחו גוסס שנותני' עליו חומרי חיים וחומרי מתים דק"ל ספיקא דאורייתא לחומרא ·

האשה שעשתה שליח וכו' פרק התקבל והטעם נתבאר שם שמא תכני ש שיצא השליח מאצלה מצא הבעל וחזקת שליח עושה שליחותו ·

ואם אמרה וכו' גם שם במשנה והטעם מפני שאם קבלו במקום אחר אינו גט הילכך בעינן שיעור שאפשר שהגיע שליח לאותו מקום וחז היא אסורה ·

שלחה שליח וכו' גם שם במשנה והטעם ברור שכיון שאמרה הבא אינה מ מגורשת עד שיגיע לידה ·

האומר לאשתו וכו' ברייתא הובאה פרק אלמנה ופרק כל הגט מקשה מ מברייתא זו אמתניתין דתנן התם האשה שהלך בעלה למדינת הים אוכלת בתרומ' בחזקת שהוא קיים ומשני דשאני הכא שנאסרה שעה אח' בחייו · ועוד תירצו שם תירוצים אחרים ת"מ למדנו מתירוץ זה דאפילו בבריא מיירי דכיון שנאסרה שעה אחת בחייו יש לחוש כל שעה שמא ימות עכשיו אפי' שהוא בריא וכן מוכיח גם בנדרי' פ"ק וברור הוא ·

ב עיר שהקיפוה וכו' משנה פרק כל הגט ואיכא בגמ' עלה תרי לישני כ בלישנא קמא אמרינן דמתני' בב"ד של ישראל פירוש דזימנין דחזו ליה זכותא אף לאחר גמר דין אבל ב"ד של גוים כיון דגמרי דיניה לקטילא קטלי ליה פי' אחר שחתם הדיין הגדול שלה' כי אז אין מקבלין עוד שוחד כאשר נתבאר שם ואז נקרא יוצא ליהרג ובלישנא בתר' אמרינן איפכא לא שנו אלא בב"ד של גוים פי' דמקבלי שוחדא אבל בב"ד של ישראל כיון שנגמר דינו לא שכיח דליהדרו ואין נותנין עליהם חומרא חיים ופסק רבינו כלישנא בתרא משום דבכל חד מתרי לישני איכא קולא וחומרא וכיון שהדבר בקול הולכין אחר לשון אחרון כאשר נתבאר במקומות רבים ·

ועוד דבגמרא הקשו ללישנא קמא מתרי ד דוכתיה ותני על גב דשניהו אשנויי לא

שמוכינן ולליש' בתרא אתו כפשטייהו ומייתי להו בגמר' לסיועי מינייהו הילכך כלישנא בתרא נקטינן אבל א אחרים פסקו כחומרי דתרי לישני ובין בב"ד של ישראל בין ב"ד של גוים נותנין עליו חומרי חיים וחומרי מתים והוסיפו עוד שאפילו חתם הדיין הגדול דאפשר ללישנ' בתרא דאפילו חתם הדיין הגדול מקבלי שוחדא דהא לא מפליגי' מידי וזה דעת הרשב"א ז"ל והרא"ש ז"ל כת' שמדברי הרי"ף ז"ל יש ללמוד דפסק כלישנא קמא ל להחמיר בב"ד של ישראל וב"ד של גוים כתב דאפש' דלא פליגי לישני דלישנא קמא מיירי שחתם הדיין הגדול ולישנא בתרא מיירי שלא חתם ואי נמי פליגי פסקי גם בזה כלישנא קמא ורבינו לא הזכיר גבי ב"ד של ישראל אלא לא תאכל אשתו וצריך לפרש דע"כ בבת ישראל לכהן ועיקר מילתיה לאשמועינן היתר אדבת כהן ל לישראל שתאכל דבחזקת מת מחזקי' ליה ואין נותנין עליו חומרי חיים כלל דבהא הוא דשני לן בין ב"ד של ישראל לב"ד של גויים ואם לא תפרש כן מאי אצל מ משנגמר דינו שכת' דהא לא ודא אחד הוא ומאי בינייהו אלא ע"כ כאשר כתבתי וסמך על מה שכתב אבל וכולי ועל מה שכתב הרי הוא בחזקת מת ופי' בחזקת מת מן הודאי ולא תני חומרא וכיון שכן תמילא דבת כהן א אוכלת ולא תאכל אשתו מהכא לא תשוב חומרא ואפ' שטעות סופר הוא וצריך להיות ולא תאכל אשתו ואם היא בת כהן אוכלת ומ"מ אני רואה שגם פ"ו מהלכות גרושין כתב דין ב"ד של גוים שנותנין עליו חומרי חיים וחומרי מתים והעלים דין ב"ד של ישראל ולא הזכירו כלל אפשר משום דאיכא תרי לישני לא רצה לכתוב הקולא בפירוש ועדיין אינו מתיישב יפה וכתב רבינו וכיון שנגמר דינו והניחוהו בבית הסקילה ובגמרא לא אמרו אלא בתר גמר דינא תו לא חזו ליה זכותא אפשר שכתב כן משום דקשיא ליה דהא אכתי שכיח דליהדרו אפילו אחר גמר דין כדאמרינן בסנהדרין דאחד מניף בסודרי' ורוכב על סוס וכו' לכך הוסיף והניחוהו בבית הסקילה שאחר שהניחוהו בבית הסקילה אפשרי החוק סינגל הוא · א"נ אפשר דלעולם משנגמר דינו בחזקת מת מחזקינן ליה אלא דלא מחזיקינן ליה ב בחזקת מת מיד דהא איכא זמן מועט עד שיוליכוהו לבית הסקילה ואותו זמן מועט בחזקת חי הוא ובודאי שאינה יכולה לאכול מיד עד לאחר אותו הזמן המועט אבל אחר שהניחוהו בבית הסקילה אין עוד זמן ומיד הוא כחזקת מת ז וגררתו חיה וכו' שהוסיף רבי' הכי איתא בירושלמי ובתוס' דגיטין פ"ב שהוסיפו עלה דמתניתין שלשה גררתו חיה ושטפו נהר ונפלה עליו מפולת ·

ג הניחוה בעלה וכו' ג"ש פרק כל הגט משנה הניחו זקן או חולה נ נותנו לה בחזקת שהוא קיים ע"כ ובודאי דה"ה לתרומ' ובגמרא אמר רבא לא שנו אלא זקן שלא הגיע לגבורו' וחולה שרוב חולים לחיים אבל זקן שהגיע לגבורות וגוסס שרוב גוססין למיתה לא ורבינו כתב חילוק בין חולה לגוסס ולא כתב חילוק בין זקן שהגיע לגבורות לזקן שלא הגיע לגבורות והטעם מפני ששם הקשה אביי לרבא מדתניא הניחו זקן בן מאה שנה נותנו לה בחזקת שהוא קיים ואסקוה בתיובתא הילכך אין לחל' בין זקן לזקן ולעולם הוא בחזקת קיים ואעפ"י שחזרו ואמרו ואי בעית אימא כיון דפלג פלג סמך רבינו על דברי אביי ופשטא דברייתא ועל מה שאמרו מתחלה דהויא תיובתא לשינויא דכיון פלג פלג שנויא דחיקא

היא וכן דעת הרי"ף ז"ל והרשב"א ז"ל וכן הכריעו מן הירושלמי שאמרו שם תני בר קפרא אפילו הניחו בן מאה שנה ועשה עוד בדרך מאה שנה נותנו לה בחזקת קיימת ומדקאמר אפילו משמע דלאו משום דפלג הוא דאי הכי מאי אפילו לאדרבה כל שהגיע לק' שנה טפי עדיף כך כתבו ז"ל ומ"מ בספרים שלנו בברייתא שהקשו ממנה אביי גרסינן בה אפילו פי' אבל נוסס לא כלומר שאינו בחזקת קיים ומ"מ גם אינו בחזקת מת דחיישינן למיעוט גוססין דהוי מיעוטא דשכיח ובמילתא דאיסורא חיישינן ליה ונותנין עליו גם חומרי חיים • אחד אומר וכו' •

ד׳ אמרה

לה גרתה וכו' משנה פר' האשה שלום מחלוקת רבי עקיבא ור' טרפון שר' טרפון אומר שאוכלת בתרומה ור' עקיבא אומר אוסר ובגמרא אמרינן אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי טרפון אמר אביי אף אנן נמי תניינא וכולי ולא ידעתי טעם לדברי הר"א שכתב בהשגות א"א הוא פוסק ברבי טרפון ואנן קי"ל כרבי עקיבא שאסורה לינשא ואסורה לאכול בתרומה ע"כ והדבר ברור דאף על גב דקי"ל הלכה כרבי עקיבא מחברו היינו היכא דלא איפסי' בהדיא הלכתא כבר פלוגתיה אבל כאן שרב יהודה משמיה דשמואל פסק בהדיא כרבי טרפון ואביי נמי מסייע ליה וליכא מאן דפליג עלייהו ודאי לכוותיה נקטינן ולא סמכינן בהא אכללי ודברי הר"א צ"ע •

ה׳ המשחרר

עבדו וכו' ס"ק דגיטין והטעם מפני שזכות הוא לעבד שיצא לחירות וזכין לאדם שלא בפניו •

וכל

עבד שיצא לחירו' וכו' בעיא פרק השולח מעוכב גט שחרור אוכל בתרומה או לא ובעיא דמפשטה לאוכל ודחינן לה ולכך כתב רבינו דאינו אוכל דספיקא דאוריתא לחומרא ואע"ג דבפ"ק דכריתות מפסקינן דקסבר ר"ל מעוכב גט שחרור אוכל בתרומה כבר כתבו בתוס' דהאי בעי' לא אתיא אליבא דר"ל ואיכא למידק דהא היא דר"ל דהנותן מתנה לחברו ואמר הלה אי אפשי בהן וכו' ספקה רבינו פ"ל מהלכות זכייה ומתנה ופ"ק דכריתות העלו לקיים אותה מימרא דקסבר מעוכב גט שחרור אוכל בתרומה וא"כ איך פסק רבינו כספיק' דפ' השולח דאתיא דלא כר"ל וקשיא פסקא אפסקא • וי"ל דהא דאסיקו בכריתות היינו כי היכי דתיקו מילתי' דר"ל כת"ק דבריית' דהכותב נכסיו לאחר דקאמר ת"ק שאם היה רבו שני כהן אוכל בתרומה ומקשי' עליה דר"ל מיניה דת"ק ואי ר"ל סבר כרשב"ג דפליג עליה דת"ק התם בבריתא לא קשיא מידי ולא נצטרך לומר דקסבר מעוכב גט שחרור אוכל בתרומה וכההיא פסק רבי' גם פ"ד מהלכות זכייה וכן בסמוך כאשר יתבאר דספיקא הוי מדאמרינן פרק ה הבונה זה היה מעשה ולא אמרו בה לא איסור ולא היתר משום כבודן דרבנן ולא איסור משום כבודו ד דרשב"ג דכיון שהם לא אמרו מי יאמר וכיון דבההיא מספקא לן אי קי"ל כרבנן או כרשב"ג גם במעוכב גט שחרור ספיקא הוי דהא אי קי"ל כרשב"ג אין אנו צריכין לומר דסבר ר"ל מעוכב גט שחרור אוכל אלא סבר כרשב"ג ולכך פסק רבינו כספיקא דבעייא דפרק השולח דאתיא כספיקא דפרק הבונה דלא אמרו בה לא איסור ולא היתר זו היא שטת רבינו ובתוס' תירצו עוד דלא תיקשי בעי' דגיטין אמסקנא דכריתות דבכריתות מיירי שיצא לחירות מכח הפקר והת' הוא דקאמרי' אוכל אבל בעיא דגיטין מיירי במי שחציו עבד וחציו בן חורין דבהכי עסקינן התם וזהו שדקדק רבינו בלשונו וכתב כל עבד שיצא לחירות וכו' שלא תחלוק בין עבד לעבד אלא כולם אין אוכלין כאשר נתבאר •

ו׳ הכותב

נכסיו וכו' ברייתא פ' יש נוחלין מחלוקת רבנן ורשב"ג כאשר הזכרתי ושם אמר רבא ואי תימא רבי יוחנן בגוונא מתעיקרו כ"ע לא פליגי דלא קני שתק ולבסוף צווח כ"ע לא פליגי דקני כי פליגי כשזיכה לו על ידי אחר ושתק ולבסוף צווח ת"ק סבר מדשתיק קנינהו והאי דצווח מהדר הוא דקא הדר ורשב"ג סבר הוכיח סופו על תחלתו והאי דשתק מעיקרא סבר כיון דלא אתו לידי מאי אצווח ע"כ ולא הוצרך רבי' לכתוב הדין באם קבלם הוא ואח"כ צווח שאמרו בגמרא דכ"ע לא פליגי דפשוט הוא דמהדר הדר ולא שייך כאן הוכיח סופו על תחלתו כיון שהוא זכה בהם הדבר ברו' דלאו כל כמיניה לחזור בו וצווח מעיקרו פשוט הוא דאין זכין לאדם בעל כרחו וכל זה יש ללמדו מדברי רבינו והדבר פשוט בעצמו ובפלוגתא דת"ק ורשב"ג פסק דספיק' הוי מפני מה שאמרו פרק הבונה דלא אמרו בו לא היתר ולא איסור וכיון שהם נסתפקו מי יאמר וכתב רבינו בין שהיה רבו שני ישראל והראשון כהן וכו' נראה מלשונו דאם היו שניהם כהנים אוכלים ממה נפשך וקשה דהא אכתי איכא למימ' דאי מיהדר הדר הרי הם הפקר דהכי אמר ר"ל בכריתות והלכתא כותיה וכן כתב רבינו פרק ד' מהלכות זכייה שאם קדם אחר והחזיק בהם אין מוציאין וא"כ אפילו שניהם כהנים אין ראוי שיאכלו דהא איכא לספוקי שמא הוא הפקר והוי מעוכב גט שחרור ואינו אוכל ואפשר לומר דכיון דמעוכב גט שחרור גופיה לא אסיר אלא מספק כאשר נתבאר הכא דהוי ספק ספיקא שמא הוכיח סופו על תחלתו והוו עדיין דראשון ואוכלין מכוחו או שמא מיהדר קא הדר וכבר יצאו מרשו' והוי הפקר ואת"ל דהוו הפקר דילמא מעוכב גט שחרו' אוכל ואוכלין מכח שני שהוא המפקיר ולכך אזלינן לקולא ואוכלי' אם שניהם כהנים •

א״ב

י"ל עוד דאעפ"י שהוא הפקר אינו הפקר גמור שהרי כתב רבי' בפ' הנז' שאם אחר שזכה בו אחר חזר רבו ראשון ותפס והחזיק בו אין מוציאין מידו והילכך אם שניהם כהנים אוכל דלאו מעכב גט שחרור לחוד הוא דאף משוחרר גמור אינו שעדיין רשות רבו עליו וקא לרבנן דפשיטא להו ל דמיהדר הדר ביה הוא דקרינן ליה מעוכב גט שחרור אבל לדידן דמספיקא לן ולפי' אפילו קדם אח' והחזי' בו או העבד החזיק בעצמו וחזר רבו ראשון והחזיק בו אין מוציאין מידו ודאי לעיפי עדיף ממעוכב גט שחרור והילכך כששניהם כהנים אוכל כאשר כתבתי •

עוד

היה אפשר לומר דה"ה אם שניהם כהנים אין אוכלין ומאי דנקט רבינו בכי האי גונא משום דשניהם כהנים לא פסיקא דאף רבינו לא כתב דהוי הפקר אלא באומר איני רוצה והוא אי איפשי בה דנקט ר"ל אבל אם אמר בטלה הוא לא כתב רבינו שתהא הפקר וכאשר כתב בעל המגיד שם דלא פסיקא ליה לא נקט רבינו שניהם כהנים והראשון נראה יותר נכון •

ז׳ ישראל

שסכר בהמה וכו' ס' בתרא דתרומות ומייתי לה פ"ק דע"ז גם ביבמות פרק אלמנה ושם במשנה הזכירו נו תאכילה כרשיני תרומה ובתבן בתוס' דדוקא נקט

שרשינים שאין עיקרן לאדם אבל דבר שעיקרו לאדם אסור להאכיל אותו לבהמה משום הפסד תרומה ורבינו נראה שאין דעתו כן אלא כרשינים דנקט אורחא דמילתא נקט ולכך לא הזכיר כאן רבינו כרשינים ללאו דוקא וכאשר יש מי שכתב כן וכן נתבאר דעת רבי' ממה שכתב במשנה פ"ט גבי החוכט מאובא שכתב אסור להכניסה לזרע התרומה אלא א"כ היתה בהמת כהן מ"מ בירושלמי אמרו תניא הם יאכלו ואין בהמה אוכל' יכול לא יאכילנה כרשינים ת"ל נפש והיא בת"כ לומר שרבינו בכרשינים נמי מיירי וסמך על מה שדרך לתת לבהמה אלא שליני דוחה שכתב רבינו אותה ברייתא זרים פרק ששי כתב תרומה נה' הם ועבדיהם ובהמתיה' בו' שנאמר וכהן כי יקנה נפש ולא כתב אותו מיעוט להם ולא ידעתי למה ור"ש והרא"ם כתבוה והעלו כדברי התוספות ׃

עוד כתבו בתוס' בע"ז פ"א דמנקט בסיפא אף על פי שמזונותיה עליו ולא נקט הכי ברישא גבי ישראל שסבר מכהן משמע דברישא מיירי דאין מזונותיה על ישראל אלא על כהן כי אז מותר דליכא גזל כהן דאי מזונותיה על ישראל וזה נותן לה תרומה הרי זה גוזל את הכהן ומ"מ אף לפי דבריהם לענין איסור תרומה אף אם מזונותיה על ישראל כיון שהפרה קנין כספו של כהן מותר להאכילה אלא מפני גזל השבט הוא שאסור ורש"י ז"ל כתב שם דרישא נמי בשמזונותיה על ישראל מיירי ואפ"ה אין כאן גזל כהן דממון שאין לו תובעין הוא ואם היה רוצה היה נותנה לבעל כפרה וכיון שכן אנן סהדי דניחא ליה לבעל הפרה שיתנס לפרתו כדי שיתן לה מזונות יותר בריוח שולאי מן התרומה כיון שהיא לכהן יאכיל אותה בריוח ואכתי בהכי לא ניחא דסוף סוף לא קיים מצות נתינה ולכן כתב עוד א"נ בנפלו לו מבית אבי אמו כהן פי' דהשתא ליכא גזל השבט ובזה אפשר דלהכי לא נקט אעפ"י ברישא דלא פסיקא ליה ורבינו כת' כשו' המשנה ואין להכריח דבר ׃

ח ישראל ששם פרה וכו' גם שם פירש רבינו במשנה ששם היינו שקונה אותה הישראלי מן הכהן בדמים ידועים ויתנה עמו שיטפל בה הישראלי עד זמן ידוע ואח"כ ימכרו הפרה וכל מה שירויחו על מה שהשכימו ביניה' יחלקו אותו בשוה כמו שמותר מן התורה ועוד יתבאר במלוה' בגלל הוא מותר וביגלל הוא אסור מגד הרבית וכו' ע"כ וכשישראל שם מכהן הרי קנאה הישראל וכהן ששם מישראל הרי היא קנין הכהן ורש"י ז"ל כתב פ' אלמנה ששם היינו שסבר אותה ושמו אותה והתנה להחזיר לו שמים אלו הם תכחש או תאנס או יוזלו הפרות ובתוס' הקשו על זה דאסור לעשות כן משום רבית כיון שנותן שם לכך פירשו הם למיירי בשואל דאין שנותן שכתב

ט כרתו של ישראל וכו' תוספתא פרק בתרא דתרומות גם דין אוכר אדם שם בתוס' ועוד יתבאר פרק שאין צריך לנהוג בתרומה אלא כמו שנוהג בחולין ׃

י יראה לי וכו' דברי רבינו נכונים בטעמן דקי"ל דבר תורה מעות קונות משיכה תקנתא דרבנן היא ובדאורייתא אזלינן לחומר'

פרק עשירי

א זר שאכל וכו' מקרא מלא ואיש כי יאכל קדש וכו' והוזכר פ' ששי דתרומות ׃

אעפ"י שידע וכו' פרק כלל גדול נחלקו רבי יוחנן ור"ל דלר"ל לא מקרי שגגה על שישגוג בלאו וכרת ולרבי יוחנן הזיד בלאו ושגג בכרת הרי זו שגגה וידוע דר"ל ורבי יוחנן שהלכה כר' יוחנן עוד נחלקו שם אביי ורבא אליבא דרבי יוחנן דרבא סבר דמיתה במקום כרת עומדת וכי היכי דלר' יוחנן היכא דאיכא כרת אין אנו צריכין שישגוג בלאו אלא כשישגוג בכרת שני ה"ה בדבר שיש בו מיתה כמו תרומ' דאין צורך שישגוג בלאו ואביי סבר דמיתה לאו במקו' כרת עומדת ובתרומה מודה רבי יוחנן דבעינן שישגוג גם בלאו וידוע דאביי ורבא הלכה כרבא ׃

ב אחד האוכל וכו' פ"ג דתרומות ופרק בנות כותיי' ושתייה בכלל אכילה למדו מדכתיב ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך ובבקר ובצאן וביין וגו' וכתיב ואכלת ושיכה נמי פרק בנות כותיים דריש ברייתא מקרא דולא יחללו את קדשי בני ישראל לרבות הסך כשותה כדברי רבי' ובתוס' כתבו שם דאסמכתא בעלמא היא דלא מחייב בסך אלא מדרבנן ואין נראה כן דעת רבינו שהשוה שלשתן והוא דעת ר"ת כאשר אזכיר בסמוך וכן נראה מהגמ' שבתחלה אמרו ולא יחללו להביא את הסך ואת השותה והקשה שתייה בכלל אכילה היא אלא אימא להביא את הסך וכי היכי דמעיקרא דהוה דרשי' מיניה שתיה ודאי דדרש' גמורה הויא גם בתר דאוקי' ליה לסך לחודיה דרשא גמורה היא ועוד שהרי אמרו לרבות את הסך כשותה ואמאי אצטריך ליה לומר כשותה אלא ודאי להשוותם לגמרי ותרווייהו מדאורית' ולכך לא הזכיר רבינו פסוק ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו כי משם למדו פר' רבי עקיבא שסיכה כשתיה לפי שהוא מדברי קבלה ואמרו בו אעפ"י שאין ראי' לדבר זכר לדבר ותבא כמים וכו' ולכך כתב פסוק דלא יחללו שהוא ראיה גמורה מן התורה וה"ת א"כ איך בפרק בנות כותיים אחר שהביאו ראיה מולא יחללו אמרו ואי בעית אימא מהכא ותבא כמים וגו' ׃ ואפשר שדעת רבינו דקרא דותבא כמים בקרבו לא בא לסתור ראיה דלא יחללו אלא לגלויי עלה אתא דכיון דאשכחן דמשום סיכה לשתייה א"כ בקרא דולא יחללו דין הוא למכלל נמי סיכה ולגלויי מילתא בעלמא הוא ועוד יש להוסיף דברי שלא תאמר לדוקא הכא משוינן סך לשותה משום דרבייה קרא דולא יחללו אבל שיה' סיכה כשתייה לשאר דברים אין לנו לכך למדו מפסוק דותבא כמים שהסיכה השוה אותה הכתוב לשתייה והנאה גמורה היא כמו השתייה וכיון שכן כל מקום שהוזכר שתייה ה"ה לסיכה ודין אחד הם ולכך בתחלת פי"ח כתב רבינו פסוק דותבא כמים בקרבו ללמדנו שהסיכה היא כשתייה והנאה גמור' היא כהנא' שתייה ועוד אעורר על זה שם ובתוס' כתבו פרק יום הכפורים בשם ר"ת דהאי ואי בעית אימא דפרק בנות כותיים ה"ק אפילו אם לא היה לנו פסוק דולא יחללו לאסרו מדאורייתא הוה אסרינן ליה מדרבנן מ' מקר' דותבא כמים בקרבו והוא כשטת רבי' דכ' רבי' דבר שדרכו לאכול ודבר שדרכו לשתות משום דאי אין דרכו מזיק נקרא ולא אוכל ועוד יתבאר זה בע"ה ׃

ואינו חייב בחומש וכו' פ"ד דתרומות ות"כ פרשת אמור ילפי' לה מדכתיב אכילה ואין אכילה פחותה מכזית ופרק כל שעה אוקמו' כמים בה שוה פרוטה ומש"ה משלם קרן מיהת אבל פחות משוה פרוטה אינו ממון ואפילו קרן אינו משלם כיון

שאין

שאין בו כזית ואינו שוה פרוטה אבל היכא שיש בו כזית אפילו אינו שוה פרוטה משלם קרן וחומש שהרי אכילה נקראת וכי יאכל קרינן ביה ׃

וכשם וכו' הכי איתא בתוס' פ"ק דזבחים ופ"ב דכריתות ופרק ז' דתרומות ופרקא בתרא דיומא וכן בדין כיון ששתיה בכלל אכיל' שיים הם ׃

ג' אבל וחזר ואכל וכו' בתוספת' שהזכרתי דפ"ק דזבחים ופ"ז דתרומות ופ"ב דכריתות ופרק בתרא דיומא שתה מעט וחזר ושתה אם יש מתחלת שתייה ראשונה עד סוף שתייה אחרונה כדי שתיית רביעית מצטרפין ע"כ ׃ והר"א כתב א"א אמת שכך בתוספתא אבל מסכת כריתות פרק אמרו לו נראה שאף לשתייה בעינן כדי אכילת פרס וכן בתוספ' דפסחים כך הוא בכדי אכילת פרס ע"כ ׃ והנה פ"ח מהלכות אבות הטומאה פסק רבינו ההיא דכריתו' לשתיה נמי בכדי אכילת פרס מצטרפת נראה שהוא מחלק בין פיסול גויה לחיוב האוכל דבר אסור חלא דכיון לטומאת גויה מדבריהם עשו בה חיזוק להצטרף בכדי אכילת פרס וכן בכריתות מחמיר באוכל בטומאת גויה טפי משאר אכילת איסורין ואמר דלטומאה אפילו כל היום מצטרף ואע"ג דאתותב מ"מ יש ללמוד משם שיש לחלק ביניהם ומן הטעם שכתבתי ועוד משום דאכילת ושתית האיסורין אאכילה והנאת גרונו הוא דמחייב ולכך אם יש כדי שתית רביעי' מצטרפת הנאתה אבל טפי לא דליכא הנאה והאכילה נמשכת הנאת יותר ולכך מצטרף עד אכילת פרס אבל טומאת גויה לאו באכילה ושתיה והנאה תליא דאפילו תחב לו חברו בבית הבליעה נטמא גופו ולכך אין לחלק בין אכילה לשתיה ובתרווייהו באכילת פרס מצטרפין ויש להוסיף עוד דבאכיל' איסורין לשיעורן בכזי' שייך לתלו' השיעו' שהיא ברביעית אבל בטומאת גויה שהשיעור הוא רביעית ואם שיעור השתיה בין שתיה ראשונה לשתייה אחרונה הוא רביעית שהיות היכן הם ולכך תלו השיעו' באכילת פרס ומ"מ בזה יש לנו לומר דשיעורא הוי כשתיית רביעית שתייה בינונית וזה אפשר ששתה אותו במהירות מיהו טעמי קמא איתנהו ובזה מתיישב התוספ' השנויה ומשולשת ולא פליגי אברייתא דכריתות ומה שכתב הר"א דתוספתא דפסחים הכי אמרה אני מצאתי איפכא כי הנשנית שם היא גופה הנשנית פרק בתרא דיומא ופרק ב' דכריתות ופ"ז דתרומות ובכולן שיימו וכ"ש שאכילתה בכזית כך שתייתה בכזית ואין ביניהם שינוי כלל ׃

ד' התרומה ותרומת מעשר וכו' משנה פ"ד דמעילה ושם נתבאר בגמרא שחלה נקראת תרומה דכתיב חלה תרימו תרומ' ובכורים נקראו תרומה דכתיב ותרומת ידך ואמר מר תרומת ידך אלו בכורים וכאשר יתבאר במקומו וכל השאר תרומה הם וכן נתבאר גם פ"ב דערלה ומה שכ' רבינו לחייב עליהם מיתה הדבר ברור נראה דלא קאי אדלמאי דבדמאי אין שם מיתה דספק הוא אלא אשארא קאי ומיהו חומש קאי גם אדמאי דבדמאי איכא נמי חומש ובאשר כתב רבינו הטעם בסמוך ואיתא פ' הזהב שחייבו תרומת מעשר של דמאי בחומש דעשו חיזוק לדבריהם בשל תורה כדי שלא יזלזלו בו כלדברי רבינו ׃

ה' אבל תרומה וכו' פ"ז דתרומות ופרק כל שעה והחילוק בין אתרו בו ללא אתרו בו בחייבי מלקיות נתבאר פ' אלו נערות ׃

ואם היתה טמאה וכו' לפיכך וכו' פ' כל שעה תנן התם האוכל תרומה בשוגג וכו' אחד תרומה טהורה ואחד תרומה טמאה איבעי' להו כשהוא משלם משלם לפי מדה או לפי דמים משלם ובעיא למפשט דלפי מדה משלם מדתנן התם האוכל תרומת חמץ בפסח משלם קרן וחומש ודאינן הא ר' יוסי הגלילי היא דאמר חמץ בפסח מותר בהנאה ופריך אי רבי יוסי הגלילי אימא סיפא במזיד פטור מן התשלומין ומדמי עצים ואי רבי יוסי אמאי פטור ומשני סבר לה כרבי נחוניא בן הקנה שהיה עושה יום הכפורים כשבת לתשלומין פי' דכיון דאיכא כרת או מיתה אפי' בידי שמים פטור מתשלומין ומסיק כתנאי האוכל תרומת חמץ בפסח פטור מתשלומין ומדמי עצים לדברי רבי עקיבא רבי יוחנן בן נורי מחייב אמר לו רבי עקיבא וכי מה הנאה יש בה א"ל ר' יוחנן וכי מה הנאה יש לאכול תרומה טמאה בשאר ימות השנה א"ל רבי עקיבא תרומה טמאה יש לו בה היתר הסקה תאמ' בזה שאין בו לא היתר אכילה ולא היתר הסקה הא למה זה דומה לתרומת תותים וענבים שנטמאה שאין בה לא היתר אכילה ולא היתר הסקה ע"כ ׃ ופסק רבינו כרבי עקיבא שהלכה כמותו מחברו ועוד דהתם מייתי' תניא אידך ונתן לכהן את הקדש לדבר הראוי להיו' קדש פרט לאוכל תרומת חמץ בפסח שפטור מן התשלומין דברי רבי אליעזר בן יעקב רבי אלעזר חסמא מחייב אמר לו רבי אליעזר ב"י וכי מה הנאה וכו' כדאיתא בהך בריתא וקי"ל משנת ראב"י קב ונקי ואפי' בברייתא אמרינן הכי דהיכא דאמרי' במסנתי' האי דוקא משנה ולא ברייתא אבל כשאמרו משנה סתם אפילו ברייתא במשמע כן כתבו הראשונים והילכך כותיהו וכר' עקיב' נקטינן ומתני' מוקמי' לה כרבי יוסי הגלילי אבל בהשגות דעתו לפסוק לפי מדה תשלם כפשט' דמתניתין לכן כתב שם א"א לא נתברר לי דבר זה דכיון דפליגי תנאי אי לפי מדה תשלם או לפי דמים וסתם לן תנא דמתני' דבשוגג משלם קרן וחומש ואיכא לאוקומה כהלכתא דחמץ בפסח אסור בהנאה ומתני' היינו טעמא דמשלם משום דלפי מדה משלם לית לן לשנויי מתני' כרבי יוסי הגלילי דלא סבירא לן כותיה הילכך בשוגג משלם קרן וחומש לפי מדה ע"כ ׃ וכבר כתבתי שדעת רבינו דכיון שאפשר לקיים דברי ראב"י דמשנתו קב ונקי ודברי רבי עקיב' שהלכ' כמותו מחברו ומתני' אפשר דלא פליגא דאתיא כרבי יוסי הגלילי כאם אמרו שם הכי עדיף טפי וכ"ש דאנן קי"ל דכולהו סתמי אליבא דרבי עקיבא ואי מוקמינן לה כרבי יוסי הגלילי לא פליגא אדרבי עקיבא בהא ואי שבקינן לה כפשט' דלפי מדה משלם אתיא סתמא דלא כרבי עקיבא הילכך נקטינן כההוא דחויא דדחי תלמודא בתירוצא דקושט' הוא ׃

ו' האוכל תרומה וכו' כבר נתבא' ובאות' ברייתא דרבי עקיבא אמרו ב"ה במפרים תרומה והחמיכה אבל מפרים תרות חמץ דברי הכל אינה תרומה ע"כ פי' ב"ה דמשכחת תרומה חמץ בפסח דקדשה במפרים תרומה והחמיכה וה"ה להפרישה חמץ קודם הפסח כן כתב רש"י ז"ל ופשוט הוא ׃

ז' אבל השוגג וכו' דין יום הכפורי' הוזכר בפרק כל שעה וכבר הזכרתיו ואין הלכה כרבי נחוניא בן הקנה אלא כרבנן דלוקא בשבת דאיכא סקילה אמרינן קים ליה בדרבה מיניה

שאר החלוקות שכתב רבינו הם בתוספ' פ"ז דתרומות
ודין מגמע את החומץ הוא בירושלמי פ"ז מודים חכמי'
לר' במגמע את החומץ שמשלם קרן לחומץ וגר' מלדברי
רבינו דוקא מגמע כההיא דירושלמי או שותה חומץ
מעורב עם יין כנז' בתוס' אבל שתה חומץ לבדו פטור
דמזיק נקרא ולאו אוכל שהרי זה שתה משקי' שאינן
ראויים לשתייה ואיתא בפרק יום הכפורים שתה ציר
או מוריים פטור הא חומץ חייב מתני' מני רבי היא ד
דאמר חומץ משיב את הנפש דרש רב גידל אין הלכ' כר'
עקיבא ולכך לא חייב רבינו אלא בשותה מעורב או
במגמע אבל בדין כוסס את החיטה נחלקו שם בירוש'
פ"ו רבי יוחנן דרבנן סברי משלם קרן ואינו משלם ח
חומש ר' אומ' אומר אני שמשלם קרן וחומש ע"כ ורבינו
פסק כר' ובהשגות א"א פלוגתא דר' ורבנן היא ור' הוא
קס"ל הכי וקי"ל כרבנן ואע"ג דמברכין עליו בורא פרי
האדמה אפשר דלגבי תרומה מזיק הוא ע"כ ורבי
פסק כר' משום הא דאמרינן פרק בתרא דיומא אמר ר'
ירמיה א"ר יוחנן זר שכסס שעורין של תרומה משלם
את הקרן ואינו משלם את החומש ומדנקט רבי יוחנן
שעורין ולא נקט חטין משמע דדוקא שעורים לפי שאינ'
מאכל אדם נקרא מזיק אבל חטין משלם קרן וחומש ד
דאכילה קרינן לה דאי לאו הכי ליתא חטין דהוי ר
רבותא טפי והוי אורח' טפי אלא ודאי כרבי סבירא ליה
והיינו כר' וכיון דהא דרבי יוחנן שייכא כרבי נקטינן
כוותיה אף על גב דיחידאה הוא כיון דאמורא פסק
כוותיה גם יש ראיה לזה מהא דאמרינן בירושלמי פרק ו'
דתרומות רבי אבהו בשם רבי יוחנן הכוסס את החטה
לוקה ואם הוא מזיק ודאי שלא היה לוקה אלא משמע
דאכילה גמורה היא כר' וכיון דאשכחן הני מימרי ד
דשייכי כדר' וגביה ברכה נמי מברכין בפ"ה נקטינן
דאכילה היא כר' אע"ג דיחיד במקום רבים הוא •

ח היה שבע וכו' וכן הכוסס וכו' זר שבלע שזפין וכו' כולם מימרות פסוקות
פרק בתרא דיומא וכתב רבי' שבע וקץ במזונו משום
דשבע לחוד אין זה מזיק וכאשר כתבו בתוס' דקרי ג
גווני אכילה גסה איכא וכתב רש"י ז"ל שם שבלע שזפין
בלא כסיסה ראשון משלם קרן וחומש משום שאף היא
דרך אכילת' ע"כ ופירושו כי לסיבת תיקונתם בעודם
בכפן יבלעם בלא כסיסה ולעיסה והיינו שבלע דנקט
לרבות' ופי' שזפין נתבאר בהלכות כלאים •

י המאכיל את הפועלים וכו' פרק ו' בתרומות ר"מ אומר הוא
משלם את הקרן והם משלמים את החומש וחכמים א
אומרים הם משלמין קרן וחומש והוא משלם דמי
סעודתם ע"כ • וגרסינן עלה בירושלמי הא ר"מ אמר
אמר משלמי' ורבנן אמרי' משלמי' מה ביניהון אמר ר'
יוחנן עיקר סעודה ביניהון ר"מ אמר עיקר סעודה
לבעל הבית ורבנן אמרי עיקר סעודה לפועלים רשב"ל
אמר טפילה ביניהון ר"מ אומר טפילה לבעל הבית ו
ורבנן אמרי טפילה לפועלים רבי אבהו בשם ר"ש בן
לקיש הא למה זה דומה למוכ' חפץ לחבירו ונמצ' שאינו
שלו שהוא חייב להעמיד לו מקחו ואלו דר"ש בן לקיש
איתמרת ניחא ואי כרבי יוחנן אמר עיקר סעודה ב
ביניהון ואת אמר הכי כר"מ את אמר ר' אבהו בשם ר'
יוסי בר' חנינא שבח סעודה ביניהון כשפסק עמהן
להאכילן כרשיני חולין והאכילן כרשיני תרומה ולא כבר
אכלו כמאן דאמר טבלים נפשו של אדם חתה מהם ע"כ
וכתב הרא"ש ז"ל בפי' המשנה הוא משלם את הקרן דמי
תרומה כדין גוזל אבל חומש אינו משלם הוא לפי שאין
משלם אלא האוכל לא המזיק והם משלמים את החומש
עון אכילתה בשוגג והוא משלם דמי סעודת' פי' הם
חולין מתוקנין כדינן והוא משלם להם דמי חולין שהיה
צריך לאכילן וכתב שלכאורה כך מתפרשת המשנה
ובזה איכא ביניהו טובא דלר"מ אינו משלם אלא דמי
תרומה ולרבנן משלם דמי חולין אבל מתוך הירושלמי
משמע שגם לר"מ משלם הוא חולין מתוקנין שמוטל
על הפועלים לשלם דפריך בירושלמי וכו' עיקר סעודה
טורח סעודה על מי לטרוח ר"מ סבר על בעל הבית
לטרוח ולקנות הילכך משלם כל הקרן ורבנן אמרי על
הפועלים לטרוח ולקנות ובעל הבית נותן להם הדמים
והיינו פחות מן הקרן ור"ל אמר טפילה ביניהון פי' מי
חייב ליטפל לקנות החולין מתוקנים לשלם ופריך לרבי
יוחנן אליבא דר' מאיר דאמר עיקר סעודה לבעל הבית
ומשום הכי משלם כל הקרן ואמאי והרי כבר טרח ו
והאכילן ולא היה לו לשלם אלא דמים ומשני דההוא
טורח לא חשיב טורח לפי שנפשו של אדם חתה וקצה
באכילת איסור והוי כאלו לא נהנו הילכך צריך ליתן
להם כל הקרן והם לא יפסידו כלום בתשלום הקרן זו
שטת הרא"ש ז"ל עם רוב לשונו •

וממה שכתבתי אתה למד שלא היה גורס פירושא דרבי אבהו בשם ר' יוסי
בר חנינא גם לא היה גורס כר"מ את אמר האמור ב
בספרים שלנו ולכך פי' קושי' דוהלא כבר אכלו ופירול'
דטבלים נפשו של אדם חתה מהם אדר' יוחנן אליבא
דר"מ והוא מה שאמרו שם אלו לר"ל אתאמרת ניחא
פירוש ניחא האי קושיא דוהלא כבר אכלו אבל לר' יוחנן
קשיא וגם רבינו שמשון גורס כגרסת הרא"ש ז"ל ופי'
גם הוא אותה קושיא אדרבי יוחנן אליבא דר"מ ובודאי
דלפי גרסתם כך צריך לפרש ובפי' עיקר סעודה ביניה'
שאמר ר' יוחנן כתב זה לשונו פירוש עיקר סעודה על
מי לטרוח דר"מ סבר על ב"ה לטרוח ורבנן סברי הבעל
הבית יתן הדמים ופועלים יקנו להם צורכי סעודתם
ע"כ •

ובקושי' דוהלא כבר אכלו כת' לר' יוחנן אליבא דר"מ דב"ה חייב להכין
צורכי סעודה הלא כבר אכלו ולמה ישלם אלא דמים
ומשני נפש אדם חתה בטבלים וכן בתרומ' אין נחשבת
להם אכילה ע"כ ולא ביאר דנ"מ לפרו' פחות מן הקרן
או הקרן ואעפ"כ נראה שדרך אחד להם וכן דרך ה
הרא"ש ז"ל כפירושו לתפוס דרך רבינו שמשון ולהוסיף
בו ביאור וה"פ עיקר סעודה ביניהם פי' מי חייב לטרו'
בה פועלים או בעל הבית דלר"מ בעל הבית חייב ל
לטרוח ולהכין סעודה לפועלים ואינו יכול לומר אני
אתן דמים ואתם תקנו ולכך אמר הוא משלם את הקרן
כלומר שישלם כל מה שהיתה שוה הסעודה עם הטורח
שלה או יתן להם סעודה עשויה ומתוקנת ולרבנן אינו
חייב לתת אלא דמי סעודתם מה שהיתה שוה הסעודה
בלי טורח כי הטורח עליהם מוטל וזהו פחות מעט מן
הקרן שכתב הרא"ש ז"ל ופריך לר"מ למה יתן להם ש
סעודה או יתן להם דמי כל הסעודה עם הטורח והלא
כבר אכלו והטורח שהיה לו לטרוח כבר טרח אותו ואין
לו ליתן אלא דמים כי הסעודה שהיתה מוטלת עליו
כבר האכילה להם ומשני כיון שאותה אכילה היתה דבר
איסור אינה נחשבת אכילה וכאלו לא האכילם ולא
טרח דמי ולכך משלם להם כל הטורח שלא יפסידו הם
דבר ולאו למימרא שהם צריכים לפרוע לכהן דמי כל

הקרן עם הטורח כי׳אין נרא׳ שחייבין לשלם את חולין
מתוקני׳ אבל טורח תיקון סעודה מה לו לכהן בו אלא
מה שכתב הרא״ש שלא יפסידו דבר בתשלו׳ הקרן היינו
שלא יפסידו מן הראוי להם אלא יקחו הקרן משלם ם
שכיון שאותה סעודה אינה נחשבת להם סעוד׳ אם לא
יתן להם דמי כל הקרן עם הטורח נמצא הקרן שלהם
חסר ומפסידין ולפי שטה זו משלם את הקרן שהר״מ
איננו שישלם לפועלי׳ קרן שלם עם הטורח אבל הם
אין חייבין ליתן אלא דמי חולין מתוקנין לבד וכן כת׳
הרא״ש ז״ל בסוף לשונו הילכ׳ צרין ליתן להם כל הקרן
וכו׳ · או אפשר דר״מ ה״ק הוא או משלם את הקרן
כלומר שלם כאשר כתבתי ויתן לכהן הנוגע לו והשאר
לפועלים והכל עולה לדרך אחד ומה שכתב הרא״ש
ז״ל בתחלת דבריו שמהירושלמי נראה שגם לר״מ משלם
הוא דמי חולין מתוקנין שמוטל על הפועלים לשלם לא
קשי׳ למה שפירשתי בכוונתו שהוא לא נתכוון בלשון
זה אלא לאפוקי ממה שהיה סבור הוא בפי׳ המשנה
שמשלם דמי תרומה ותו לא כדין גוזל לכך כת׳ שמהירו׳
נראה שאין משלם פחות מחולין מתוקני׳ וגם דקושטא
דמילת׳ הכי הוא דלכהן אין משלמי׳ יותר מחולין מתוקני׳
דטורח שמשלם לפועלי׳ הוא כאשר כתבתי ואם היינו
מפרשים דברי רבינו שמשון דליכא נפקותא לשלם כל
הקרן או פחות מן הקרן אלא אם יתן להם חולין ל
לפרוע או דמים היינו תירוצא דר״ל ומה לו אם טורח
הקנייה בא מכל חיובו בסעודת הפועלים או אם הוא
בא מכל חיובו בתשלומין הא ודאי דלא נפקא מינ׳ מידי
גם הדבר ברור שאין לפרש כלשון הרא״ש ז״ל דלעולם
אינו משלם לר״מ יותר מדמי חולין מתוקנין וזה נקרא
הקרן ופחות מן הקרן היינו פחו׳ מדמי חולין מתוקני׳
דבהא נמי כל לייקת שפיר משכח שאין שם הפרש אלא
טורח קניית התשלומין והיינו דר״ל ולכן היותר נראה
מה שכתבתי שמיהם לדעת אחת נתכוונו וילמוד סתום
מן המפורש ·

ומ״מ בסו׳ הלשון הדבר ברור שאין גרס׳ רבי׳
כגרסתם ונוסחא חסרה נזדמנה להם
ומחל׳ ביניהם למלת ביניה׳ אשתמע בספריה׳ שלהם דזק
ותשכח ודברי רבי׳ לא שייכי לא כדר״י ולא כדר״ל אלא
כדרבי אבהו בשם רבי יוסי בר חנינ׳ שייכי והוא התירו׳
שחסר בספרי הראשונים ז״ל וקושיא דוהלא כבר אכלו
ותירוצא דטבלים נפשו של אדם חתה בהם עלה דרבי
יוסי בר חנינא קאי ומה שאמרו שם אלו כר״ל וכו׳ ניחא
הוא חוזר על מה שאמרו שם למה״ל כאשר אפרש ·
ולכן צריך לבאר תחלת כוונת רבינו ודבריו הסתומים
תהם יתבארו דברי רבי יוסי בר חנינא שנאמרו בירוש׳
לאיכא למידק בדברי רבי׳ מ״נ אי מה שאמר משלם
משלם להם דמי סועדתם פירושו דמי סעודה שלימה כ
כאלו לא האכילום כלל לא ימנע מאחת משתי חלוקות
או תשלום שהוא משלם להם הוא מכל חיוב הכהן ש
שהאכילם זה תרומתו והחיוב עליו והם פורעין וחוזרין
ונוטלין או מכל חיוב הסעודה שהוא כאלו לא האכילם
כי חיוב הכהן עליהם מוטל כיון שהם האוכלין והם
חטאו בשגגה והוא עתה חייב לשלם דמי סעודתם אם
באנו לומר שהחיוב מוטל עליו קשה תהא דא״כ אפוכי
מטרתא למה לי יפרע הוא לכהן ועוד שאם החיוב עליו
ודאי שאין צריך לשלם אלא דמי תרומה כי אין חייב
לשלם חולין מתוקנין אלא האוכל לא הגוזל ואם הם
משלמין משתא חולין מתוקנין הם משלמין ועוד בפי׳
כתב רבינו גזלה והאכילה לאחר האוכל · משלם קרן

וחומש ולשון רבינו כן נרא׳ שכת׳הם משלמין קרן וחומש
מפני שהן כשוגגין ומשמע דלכתחילת טעם לחומש ולקרן
הוא גם במשנה כתב רבינו על זה העיקר אצלנו שאין
שליח לדבר עבירה והאריך לבאר שהמכשיל את חבירו
אינו חייב בשום חיוב בדיני אדם ונראה דטעמא דכול׳
מתני׳ קאמר לדברי רבנן מיהת דהלכת׳ כוותיהו מוכח
ודאי שחיוב הכהן על הפועלים לפי שהם אכלו התרומ׳
בשוגג ופשוט להם דין זה בירושלמי כאשר אבאר ו
והבעל הבית חיוב סעודתם הוא פורע להם וכיון שכן
מהו זה שכתב רבינו שדמי חולין יתרי׳ וכו׳ מנין יש ת
חיוב דמי תרומה על בעל הבית עד שהוצר׳ לתת טעם
שדמי החולין וכו׳ ושלדבר אסור וכו׳ ומאי האי קושיא
דמקשה בירושלמי והלא כבר אכלו וכו׳ ובשלמא אם
הם לא היו משלמין אלא דמי תרומה הוה ניחא שהיה
אפשר לומר שכיון שהם לא שלמו אלא שווי התרומ׳ גם
הוא לא ישלם אלא מה ששלמו הם לבעל הסעוד׳ דהיינו
הכהן ואי משום סעודה והלא כבר אכלו ולהכי קאמר
שלא יספיק כאן לשלם דמי תרומה כמו שהם שלמו
שזה צריך ליתן יותר מפני שדמי החולין יתרי׳ ואותה
אכילה אינה אכילה לפי שהיא אכילת איסור ונפשו של
אדם קצה בה ונמצא שעדיין חיוב הסעוד׳ עליו ובזה
לשון רבינו וקושית הירושלמי הוו ניחי שפיר אלא דהא
ליתא דודאי כשמשלמין דמי חולין מתוקנין הם מ
משלמין כאשר יתבאר ולמאן מלכתיב ונתן לכהן את
הקדש דבר הראוי להיות קדש ואם כן הדרא קושיא
לדוכתא ·

וסבור הייתי לקיים דרך זה ולומר שאעפ״י
שמשלם חולין מתוקנין היינו לומר
שלא ישלם תרומה שאינה ראויה להעשות קדש ובזרת
הכתוב היא אבל מ״מ כיון דקי״ל דלפי דמים משלם ולא
לפי מדה שמי׳ החולין בשוין והתרומה שאכל בשויה ·
ואם זה אכל עשר שאין תרומה ישלם תשע חולין מ
מתוקנין ששוין כמו עשר של תרומה דלפי דמים משלם
ואין חוששין למדה וכאשר יתבאר בסוף הפרקים ואף
על פי שהחולין נעשין תרומה ולפי זה נמצא הקדש
מפסיד כבר. מצאתי כיוצא בזה להרשב״א ז״ל שכת׳בפר׳
הנזקין גבי הא דאמרינן ואם שלם חולין טמאים יצא
שקשה שהרי חוזרין ונעשין תרומה טמאה ולא חזיא ל
למידי ונמצא קדש מפסיד ורמ״י ז״ל כתב דלפי מדה
משלם והקשו עליו דא״כ תפשוט בעיין דפרק כל שעה
מהכא והרשב״א ז״ל תירץ דאפילו למ״ד דלפי דמים
משלם אין להקפיד אלא על שעת תשלומין שיהיו שוין
כמו מה שאכל ואחר התשלומין הם עושים תרומה ד
דכתיב ונתן לכהן וא״כ הך פסידא ממילא הויא ביד
כהן כי כבר נגמרו התשלומין וכתב שכן צריך לפרש
בההיא דאמרינן תבא עליו ברכה דאכיל מידי דלא
חזי ליה ומשלם מידי דחזי ליה דהיינו דחזי ליה בשעת
תשלומין וגם בתוספות כן כתבו בההוא דתבא עליו
ברכה אבל בהא דשלם חולין טמאים כתבו דרך אחרת
אבתוב אותו בסמוך בע״ה מ״מ לפי דרכנו למדנו דליכ׳
קפידא אלא בשעת תשלומין וא״כ גם. במשלם חולין
מתוקנין אפש׳ לומר כן ואף על פי ששם לא אמרו טעם
זה אלא להועיל בדיעבד ובשוגג היינו מפני שהם ט
טמאין ותרומה טמאה לא חזיא לאכילה כלל וגם כי
אסור לגרום לעשות תרומה טמאה אבל הכא אפשר
דלכתחילה נמי אמרינן הכי אלא שלא מצאתי מי שיחל׳
כן בשתם תשלומין והדברים מוכיחין דשמין את ה
התרומה כאילו היתה חולין קאמר וכן מוכיח לשון רבי׳

שאשון על אותה משנה דגנב תרומה וכו' שנרא' מלשונו שגם הוא שהקלו בכך אבל בעלמא לא וגם כי התוספו' כתבו בההיא דחולין שמאין שצריך לשלם חולין שמאים כל כך שיהיו שוין להסקה כדמי תרומה טהור' לאכילה דלא גרע מגזלן דאמרינן התם היכא דמעיקרא שויא ארבעה ולבסוף שויא זוזא לא תבעי לך דלפי דמים משלם וכו' ושמא לתיכתא הכי משמע דבשת תשלומין לא יגרע מן המלה ואפילו לדברי הרשב"א ז"ל אפשר דמודה דלגרע מן המלה וגם שאחר כן ימשך הפסד ל לכהן לא אמרו שודאי כשאמר הכתוב לשלם דבר הראוי להיות קדש לא אמר כן להפסיד לכהן ואם כן הדרא קושית רבינו לדוכתא ואם באתי לפרש כוונת ר' בדרך אחרת שמה שכתב והוא משלם דמי סעודתן לא דמי כל הסעודה קאמר אלא ההפרש שיש בין החולין לתרומה ובמשך לשון רבינו לפי זה כך הוא משלם דמי סעודתם מה שדמי חולין יתרי' וכו' וכתב והלא כבר אכלו ומה להם אם אכלו חולין או תרומה ואם מפני מה שסלתו להם הא לא איריא שמה שהוא משלם אינו משלם ומו מגד מה שסלתו להם שהרי אינו משלם כל מה שסלתו ואינו משלם אלא מפני שהיה לו להאכילם חולין והאכילן תרומה כאשר אמר שם כשפס' עמהם וכו' ועל זה מקש' והלא כבר אכלו וכו' ומשני טבלין נפש אדם קנה בהם פי' ואינה אכילה גמורה כאכילת היתר ולכך משלם ה ההפרש אבל לא לומר שאינה נחשבת אכילה בכלל גם לזה קשה טובא חדא כי הדבר קשה שנאמ' כי זה האכיל מה שאינו שלו והם הוצרכו אח"כ לשלמו והוא יפטר מ מחובו שחייב להם ו נאו בו ידי פרעון שהרי אינו משלם אלא הנשאר דהיינו ההפרש ·

ועוד דלפי זה אינו מתיישב מה שאמר רבי יוסי בר חנינא שבא שעול' ביניהם דהא טובא איכא בינייהו דלר"מ הוא מפסיד הקרן והם אין מפסידין אלא החומש ולרבנן הם מפסידין והוא אינו נותן אלא הפרש שבין חולין לתרומה ועוד דוחקים אחרים לכן היותר נכון נראה לי לקיים הדרך שכתבתי שדמי כל סעודתם מה שהיו ראויים לאכול הוא משלם להם ומפני שהיה אפשר לומר שאין ראוי לשלם להם אלא דמי תרומה מה שהיה שוה החפץ שמכר להם ואם הם שלמו חולין מתוקנים הם בעון אכילתם שקנס א אותם הכתוב שלא יספיק לשלם דמי תרומה והרי זה היתר כמו אחומש שמשלמים אותו בעון אכילתם ואין חוזרין ונפרעין ממנו דרחמנא רמיא חיובא אאוכל לא אמאכיל ואם מפני סעודת' הרי כב' אכלו וכיון שהאכילן אינו משלם אלא מה שהיתה שוה הסעודה מפני שנמצא' שאינה שלו להכי משני טבלין נפשו של אדם וכו' ולכך צריך לשלם שווי מה שאכלו לשלם לבעליו וגם ההפרש שבין חולין לתרומה מפני שנפשם קנה באכילתה ואינה כאכילת היתר וחייב להם זה ההפרש וזהו מה שכתב רבינו דמי סעודתם שדמי החולין וכו' כלומר לא שווי מה שאכלו אלא דמי מה שהיו ראויים לאכול וההפרש הוא שדמי החולין וכו' וכיון שנתבאר לשון רבינו מעתה לשון ר' יוסי בר חנינא מבואר מעצמו · דלדעת ר"מ אינו משלם אלא קרן התרומה דהיינו שווייה כי אין עליו עון אכילה להצריכו לשלם חולין מתוקנין ולדעת רבנן משלם דמי סעודתם · פירוש מה שהיה צריך ל להאכילם ונמצא שיש ביניהם שבח סעודה דהיינו הפרש הסעודה בין מה שפסק להאכילם ובמה שהאכילם שפסק להאכילם כרשיני חולין והאכילם כרשיני תרומה וכו דלר"מ אינו משלם אותו הפרש ולרבנן משלם אותו

ועדיין צריך לבאר גם שני התירוצין הראשוני' ויתבאר מה שאמרו שם אלו כר"ל הא אמר ניחא וכו' כר"מ את אמ' לפי גרס' שפרינן דקאי ודאי על מה שאמרו למה"ל למוכר חפץ וכו' כי לגרסת הראשונים המשיכו לשון זה לקושית והלא כבר אכלו מה שאי אפשר לגרסת רבינו ז"ל ותחלה יש לדקדק בלשון הירוש' למה להם להאריך לשונם ולומר הא ר"מ וכו' ורבנן וכו' היה להם להתחיל ולהקשות מה ביניהון כמנהגם בכמה מקומות כי ה הקושיא מבוארת היא והקדמה זו למה וכ"ש דרך ה הירושלמי למנקט לישנא קלילא ·

עוד יש לדקדק דמאי קשיא ליה והא איכא בינייהו אם החיוב מוטל על בעל הבית או על הפועלי' ונ"מ אם העני בעל הבית דלדעת ר"מ אין לכהן כלום אלא עמו ולא עם הפועלים ולדע' רבנן חיוב הכהן על הפועלים והם ישלמו ואם אין לב"ה ל לשלם יפסדו הפועלים ובכמה דוכתי איכא פלוגתא בכיוצא בזה אם הדין עם זה או עם זה אעפ"י שחוזר ונוטל ונ"מ כאשר כת' א"נ איפכא ונר' שזהו מה שהצריכן להאריך בלשונם כי היו רוצים שיהא ביניהם הפרש בענין התשלומין עצמן ולשון רבנו הכריח' לזה שאמרו משלם להם דמי סעודתן ואם המחלוקת הוא על מי מוטל החיוב לבד היה להם לומר והוא משלם להם את הקרן כדקאמר ר"מ מדקאמרי דמי סעודתם משמע דא"כא חילוק בין קרן דר"מ לדמי סעודתם דרבנן וזהו שאמרו הא ר"מ אמר וכו' כלומר כיון דלענין תשלומין משמע שאין ביניהם דבר מה ביניהון שרבנן שינו לשונ' וה"ת עוד והרי היו יכולין לבאר כי גם בתשלומין איכא בינייהו טובא דלר"מ שהוא משלם לכהן משלם דמי ת תרומה שהוא בזול כדין גוזל ואם הם משלמין משלם דמי חולין מתוקנין כדין אוכל · וי"ל דהא פשיט להו שגם כאשר הוא משלם חיובם הוא שמשלם דחיובא עלייהו רמיא כאשר נתבאר דגזל והאכיל האוכל משלם קרן וחומש וא"כ גם כשהוא משלם חולין מתוקנין הוא משלם מה שהם חייבין וגם זה אפשר שכוונו במה שאמרו הא ר"מ אמר וכו' וכבר דקדק הר"ש זה בלשונו שכתבתי למעלה דוק ותשכח ·

ומ"מ ודאי דלשון דמי סעודתם דאמור רבנן הוא דבעיא להו כאשר כתבתי ד דסעודתם היינו קרן ומאי בינייהו ועל זה בא ר' יוחנן ותירץ עיקר סעודה יש ביניהם פירוש על מי היא ועל מי מוטל לפורעה ועל מי תחשב אכילתה דלדעת ר"מ נותן את הקרן כלומר כל מה שהיתה שוה סעודה ואם זה האכילן יותר ממה שהיה חייב להאכילן משל' הכל ונ"מ נמי אם היתה בזול והוקרה שצריך לשלם כמו ה היוקר אם לפי מדה משלם וכאשר יתבאר בסוף הפרק הא למה זה דומה למוכר חפץ וכו' שחייב להעמיד לו מקחו אף אם יצטרך לתת לבעליו יותר מהדמים שקבל מזה וזהו אומרם עיקר סעודה לבעל הבית (כלומר נהט) כגון שהיה בזול והוקר או שמכרו בזול בכל גוונא חייב להעמיד לו מקחו בידו בדמים שקבל ממנו וזהו אומרם עיקר סעודה לבעל הבי' כלו' לו היא והוא צריך לפרוע לבעלה ולא שאין לכהן דין עם הפועלים דודאי חיובא עלייהו רמיא כאשר ביארתי אלא כומר שאותו הכסף והפרש על בעל הבית הוא ולרבנן אינו נותן אלא דמי סעודתם מה שהיה חייב להם מן הדין בהותה שעה וכיון שזה החפץ שנתן להם אינו שלו בטל המכר והם יפרעו שוויו לבעל החפץ והוא נותן להם מה שלקח מהם דהיינו הסעודה שהיה חייב להם תחלה

ורו עיקר סעודה לפועלים שהס' צריכין לפרוע אותו והוא משלם להם חיובו לבד ור"ל אמר בעיקר סעודה ליכא מאן דפליג שחייב לקיים מקחו כי פליגי בטפילה דהיינו אם האכילת' לפתן עם עיקר הסעודה דלדעת ר"מ משלם כל הקרן עיקר ולפת' ולדעת רבנן אין חיוב רק עיקר סעודתם אבל הטפילה מלתא באנפי נפשה היא ולא אמרינן לגבי טפילה חייב להעמידה להם כי חפץ בפני עצמו הוא ואינו בכלל המכר ומתנה הוא דיהיב ליהו וזהו דאמרו אלו כר"ל את אמרת ניחא פי' אם אתה מפרש המחלוקת כר"ל דפליגי בטפילה ניחא דין זה דמוכר חפץ לחבירו דכ"ע מודו ביה וטפילה שאני דלאו בכלל המכר הוא צ"א חפץ בפני עצמו שנתן להם ואינו חייב להעמידו להם אבל אם תפרש שחולקין ב בעיקר הסעודה דלדעת רבנן אפילו בעיקר הסעודה אינו חייב להעמידה ליהם אלא נותן דמים שהיה חייב ולא יותר על כרחין לא אתי דין זה אלא כר"מ לבד דאי ברבנן הם נחלקו בעיקר סעודה ואת אתר הכין כלומר שחייב להעמיד מקחו ולאי דכר"ת את אמר ·

ונמצא בדרך זה לשון עיקר וטפילה ב כפשוטו הנהוג בכל מקו' כל שהוא עיקר ועמו טפלה למתקט רבי יוחנן עיקר סעודה ור"ל טפלה משמע ודאי דלזה נתכוונו ובזה לא קשה מה שהקשה רבינו מגשון דהא בתניעא משמע למוכר חפץ וכו' אין חייב להעמידו בידו והוצרך לחלק בין קרקע למטלטלין והשתא ניחא דלרבי יוחנן דין זה כ כר"מ אתא וכר' יוחנן קי"ל לגבי ר"ל וכרבנן לגבי ר"מ וא"כ אין חייב להעמיד המקח כסוגיא דמניעא וסבור הייתי לפרש הירושלמי בדרך אחרת דעיקר סעודה לבעל הבית היינו שהיא נחשבת אותה סעודה שאכלו לבעל הבית ובה יצא ידי סעודתם שחייב לפועלי' ואינו צריך לשלם אלא הקרן לבעלים ולרבנן עיקר הסעודה לפועלים היינו שהיא נחשבת של פועלים והם פורעין החיוב לכהן והוא יתן להם דמי סעודת' דהיינו סעודה ש'ימה ומרויחים מה שהוציא ב"ה בתיקון ובבישול ו ואפייה וכי מקשה והלא כבר אכלו ותמני טבלים וכולי אכולהו תירוצי מקשה אליב' דרבנן דאמרו דמי סעודת' דסעודה מאן דבר שמה והלא כבר אכלו אותה ומכל מקום אם נתן להם לפת' סובר ר"ל שאינו צריך לחזור וליתן להם דלגבי טפלה לא אמרינן נפשו של אדם וכו' ורבי יוחנן סבר שאף אם נתן להם בעל הבית טפלה דהיינו לפת' איכא בינייהו דלרבנן נותן להם דמי ס סעודתם אפילו לפת' שכיון שעיקר סעודה היא של איסור גם הלפתן שאכל עמה אינה נחשבת להם אכילה ולפי דרך זה רבנן לחומרא ור"מ לקולא כדרך תירוצו של רבי יוסי בר חנינא אלא שמה שאמרו שם על מוכר חפץ לחבירו דלרבי יוחנן אתי כר"מ איני יודע להמשיכו לפי דרך זה ואף על פי כן כתבתיו להיות כי התירוצים עצמן מתבארים יפה לפי דרך זה ומה שנעלם ממני אפשר שיתבאר על יד זולתי וה' יגלה עינינו במאור תורתו ·

יא המאכיל את בניו וכו' פ"ז דתרומות נזכרו במאה הארבע ח חלוקות ראשונות שכתב רבינו והטעם מפני שאכילת בניו הקטנים אינה אכילה ועבדיו אין להם לשלם לכך הוא משלם את הקרן כדין מזיק ותרומת ח"ל לא ה החמירו עליה לשלם חומש כשל תורה ופחות מכזי' כבר נתבאר דאין אכילה בפחות מכזית ודין סך יין ושתה שמן ונזיר שסגג ושתה יין שלשת' נזכרו בס בתוספתא דפ"ז ובהשגות א"א התוספתא אמרה משלם קרן וחומש גבי נזיר ששגג ושתה יין של תרומה ע"כ · והתוספת' בספרים שלנו כגרסת רבינו היא והטעם דכיון דאסור ביין הוא אף אם היה חולין לגבי דידיה לאו שתייה ה היא ובדין שתה שמן וסך יין יש שיבוש בספרים שלנו בתוספתא שכתוב בהם הסך שמן משלם את הקרן ואינו משלם את החומש והא ודאי ליתא דאחד האוכל ואחד השותה ואחד הסך שנינו ושיכה ודאי בשמן אלא כך ודאי ראוי להיות הסך יין והשותה שמן וכו' כדברי רבי' ולכך אינו חייב חומש דאין כאן לא שתייה ולא סיכה וחיוב קרן משום מזיק ·

יב בת כהן וכו' גם שם פ"ז דתרומות ו והטעם דלאו זרה גמורה היא · כיון שהיא בת כהן ובנפסלה פליג' ר"מ וסבר דכיון שאינה ראויה לחזור לכשרותה זרה גמורה חשבינן לה והלכה כחכמים דבעו זרה מעיקרא וכאשר נתבאר פ"ו דכריתות ·

האשה שהיתה אוכלת וכו' פ"ח דתרומות והקשו עלה בירושלמי מת בעליך ניחא אלא גרשך היכי משכחת לה פי' שהרי אין האשה מתגרשת עד שיגיע גט לידה וכ"ת כגון שעשתה שליח לקבלה והתנן הבא לי גיטי אסורה לאכול בתרומ' מיד ואוקמה בקטנה וכמשנה ראשונה דארוסה בת ישראל אוכלת ואביה מקבל גיטה כיון שהיא קטנה ולא נשאת ובודאי דלפי תירוץ זה לא היה לו לרבינו לכותבה ד דהקי"ל כמשנה אחרונה אלא ששם תירצו עוד כגון שאמרה הבא לי למקום פלוני פי' ושם תהיה שלוחי ל לקבלה והוא מהלך עשרה ימים ומנה שוס רן והלך בחמשה וכיון שאמרה למקום פלוני מותרת לאכול עד שיגיע לאותו מקום דקפידא הוי ומה שאכלה בהיתר אכלה כי לא היתה חייבת לחשוב שילך בה' דלא שכיח ולכך אינה משלמת אלא קרן ובהכי מיירי רבינו ושאר החלוקות נזכרו שם וכולן במחלוקת ר' אליעזר ורבי יהושע שר' אליעזר מחייב קרן וחומש ור' יהושע פוטר לגמרי ואוקי רב ביבי לדרבי יהושע בשר' ארבעה אחין בתרומת חמץ ערב פסח דזמנ' בהול ולכך הוא פוטר אף מן הקרן אבל בשאר ימים משמע דלא פליג אדרבי אליעזר וכיון שכן יש כאן מקום עיון בדברי רבי' שנר' דפסק דלא כרבי אליעזר ולא כרבי יהושע דכיון ד דמוקימנא לדר' יהושע בערב הפסח דזמנו בהול משמע דבשאר ימים לא פליג וא"כ סבר כרבי אליעזר. וחייב קרן וחומש כיון דאין זמנה בהול ורבינו פסק שחיי' קרן ופטור מן החומש כמאן ·

ואפשר שסמך רבינו על תירוץ שני שאמרו בפסח שני פרק אלו דברים דבתר דאוקימנא בערב הפסח אמרו שם עוד א"נ שאני תרומ' דאקרי עבודה ועבודה רחמנא אכש' דכתי' ברך ה' חילו אפילו חללים שבו ופועל ידיו תרצה אפילו חלל שעבד עבודתו כשרה וסובר רבינו דלא פליגי הני לישני ת תרוייהו איתנהו לבתרומת חמץ בערב הפסח פטור לגמרי מטעם דזמנה בהול ושאר הימים כיון דאכילת תרומה אקרי עבודה ורחמנא אכשרה בדיעבד קודם שנודע אינם כזרים לה ולכך פטור מן החומ' מידי דהוה אבת כהן שהיתה נשואה לישראל או שנפסלה דפטרי לה מטעם דאינה כזר וכאשר נתבאר בסמוך ומ"מ חייבת היא בקרן דחומש הוא דתלה רחמנא בזר גמור אבל הקרן חייב כל היכא דלא הוי כהן גמור ואינו ראוי לקוכלו ולישנא דגמרא הכי משמע דלישני לא פליגי

לקאמר דילמא כדרב ביבי א"נ שאני תרומה וכו' דתנן וכו' משמע ודאי דתרוייהו קושטא נינהו וגם שבפרק ד' אחין לא הזכירו אלא תירוצא דרב ביבי ופרק אלו דברים מזכיר תירוצא דשאני תרומה באחרונה משמע דתרוייהו קושטא נינהו וע"כ כאשר כתבתי דבשאר ימו' פטורין מן החומש וחייבין בקרן כיון שאינן שוגגין גמורים רק באונסין וגם שאם היו בשאר ימים חייבין לגמרי לא היו פטורין ערב פסח לגמרי עוד יש לפרש אפילו אם נאמר דלתירוץ שני פטורים לגמרי אפשר שסובר רבינו ז"ל שאין פטור בשאר ימים לגמרי אפילו מן הקרן אלא כשהתרומה שלו שאין עליו חיוב כיון דאקרי עבודה ורחמנא אכשר וכמו שפטור מחומש ה"ה מהקרן אבל כשהתרומה של חברו חייב לשלם את הקרן מדין ממון כדין גוזל ורבינו בתרומת חבירו מיירי והוה אפשר שגם כשאמרו בתרומת ערב הפסח ה"נ קא"מ' דאינו פטור לגמרי אבל בשאר ימים אינו פטור לגמרי כיון שאין אנוס בהול אלא חייב הוא בקרן ומ"מ פטור הוא מן החומש אלא שאין פשט הסוגיא מראה כן מ"מ פי"ח אעורר על זה

וכולן וכו' גם שם והוא לדעת ר' יהושע דאמר יפלוטו פי' אעפ"י שמאבד אוכלי תרומה וקי"ל כרבי יהושע לגבי ר' אליעזר שמותי ורבי יהושע מדב"ה ובנדה פרק הרואה כתם מפרש מנין מכיר טעם שספק לטעמו כריחו וריחו מכיר דברית ברותה כל הקוטעו מריח בו ·

י"ד שתי קופות וכו' פ"ו דתרומות והטעם דתלינן להקל להעמיד כל דבר בחזקתו ואמר בתוס' פ"ו דלוקא בתרומה וחולין אמרי' שאני אומר דהשתא אנו מתירין שתיהן אבל אם היתה אחת טבל ומעשר והשנייה חולין לא תלינן דתרומה נפלה בשל טבל או חולין להתיר החולין כיון שבזה אנו אוסרין הטבל והלכך הכל ספק מדומע וז"ל בם שלא התירו ספק מדומע אלא שיש לו מתירין ופי' בו מה ש שכתבתי · נפלה ואין ידוע וכו' גם שם והוא מבואר ·

ט"ו האוכל את החומש וכו' פ"ו ד דתרומות אמרו משל' חומש וחומש על חומש ופרק הזהב ילפינן לה מדכתיב ויסף חמישיתו פירוש דהוה ליה למכתב יסף כדכתיב גבי תרומה מאי ויסף משמע מוסיף וחוזר ומוסיף אי נמי דסקלינן לוא"ו דויסף ושדינן לה אחמישיתו והוי ח חמישיתיו דשני וו"ין בסוף תיבה הוי בי"וד וה"ו עוד אפשר דשדינן לו"או באמצע תיבה והוי חמישיותיו אלא שבזה כתבו בתוס' דלא אמרינן גורעין ומוסיפין ודורשין אלא לגרוע מתחלת תיבה או מסוף תיבה ו ומוסיפין בתחלת תיבה ובסו' תיבה אבל לגרו' ולהוסי' באמצע תיבה לא עבדינן ·

כל המשלם וכו' פ"ז דתרומות ותשלומיו תרומ' נלמד מדכתיב ונתן לכהן את הקדש פירוש מה שיתן הוא קדש ועוד יתבאר בע"ה · וגידולין חולין איתא בירושלמי פ"ו רבי זירא בשם בר חנינא תשלומי תרומה תרומה לכל דבר אלא שאם נזרעו ג גידוליהן חולין פירוש שלא גזרו לגידולי תרומה ליאסר לזרים אלא משום תרומה טמאה ביד כהן. וכאשר יבאר ובגידולי תשלומין לא גזרו ונראה מזה שהאוכל ה התשלומין ג"כ מוסיף חומש כאוכל תרומה ואף על פי שאמרו בברייתא בירושלמי תשלומי תרומה אין משלמין עליהם קרן וחומש כיון שבמשנה אמרו והם נעשין ת תרומה לגמרי קאמר ובברייתא פליגא אמתני' וכמתני' נקטינן ודרבי זירא בשם רבי חנינא שכתבתי כמתניתין אתיא וכן כתב הרב רבינו שמשון וכן כתב רבינו במשנה ז"ל והתשלומין תרומה ענינו כי דין מי שישלם כדיני התרומה לגמרי לענין דימוע וזולתו ·

ואינו יכול למחול וכו' אין הטעם משו' דהוי בעין קרבן כיון שמשלם חומש שהרי גזל חברו ונשבע והודה משלם חומש ואם רצה למחול מוחל אלא הכא היינו טעמא דכיון דבגזרת הכתוב לשל' דב' הראוי להיות קד' דהיינו חולין מתוקנין ואינו נפטר בדמים א"כ תשלומין לא בבעלים תלו שימחול כשאר חיובי דעלמא כן כתב רבינו שמשון ז"ל ·

י"ז בת ישראל וכו' פ"ו דתרומות ופירוש תרומה שלא זכה בה שהוציא'ה אמ תרומתיה ועדיין לא נתנה אותה לכהן וחייב היא בקרן וחומש כיון שבשעת אכילה היתה זרה והוא לעצמ' כיון שעכשיו אינה זרה ואם היתה בידה עכשיו לא היתה חייבת לתתו לכהן אף עכשיו נמי תקח התשלומין ל לעצמה וכתב הר"א מצאתי נוסחא מהופכ' על זה אבל זאת הנוסחא מיושרת בעיני יותר ע"כ · ואפשר שהנוסחא היתה שאם זכה בה כהן כיון שכבר קיימה מצות נתינה ויצאת מחיובא עכשיו נוטלת לעצמה ה התשלומין ואם לא זכה צריך לקיים מצות נתינה ולצאת ידי חיובה ואם כך היא הנוסחא ודאי שאינה מיושרת ·

י"ז לא הספיקה וכו' שם בירושלמי אמת לא הספיקה לשלם עד שנתגרשה איתא תמי אילו היה לה כמה מעשרות שתא אינס שלה תמן מעשרות מסויימין ברם הכא תרומה אינה מסויימת מה דתי לה פטרי חמורות ע"כ פירוש שאין תרומה זו מסויימת כל זמן שלא שלמה אותה ולכך לא זכתה בה ·

כל האוכל וכו' גם שם ריש פ"ו ונלמד מדכתי' ונתן לכהן את הקדש דבר הראוי להיות קדש דהיינו חולין מתוקנין כלומר שהוציאו מהם ה התרומה וכל המעשרות ונזכר גם בסוף הפרק ובפרק הזהב ודעת רבינו שאין חילוק בין אכל שוגג לאוכל מזיד דבכל גוונא בעינא חולין מתוקנין ואעפ"י שבמזי' אין נעשין תרומה מ"מ צריך לשלם חולין מתוקני' ואין כן דעת רש"י והתוס' ז"ל בפרק האשה רבה אלא דלוק' בשוגג שנעשין קדש צריך לשלם חולין מתוקנין אבל במזיד שאין תשלומין נעשין קדש אפילו שובין יכול לשלם וקרא נמי גבי שוגג הוא דכתיב ומ"מ אפשר שסובר רבינו שכיון שבמשנה אמרו כל המשלם קרן אין התשלומין נעשין קדש משמע קדש הוא שאין נעשי' אבל ראוי לקדש בעי' כי אין להקל בזה במזי' יותר מן השוג' ועוד דבירושלמי אמרו שמה שמשלם חולין מתוקנין קנס הוא וכיון שכן כ"ש שיש להחמיר במזיד ועוד אעורר בזה בסמוך

י"ח ומשלמין וכו' גם שם אין משלמי' לא מן הלקט ולא מן השכחה ולא מן הפאה ולא מן ההפקר ולא מתעשר ראשון שלא נטלה תרומתו ולא ממעשר שני והקדש ש שנפדו לדברי ר"מ וחכמי' מתירין באלו כך הגרסא בספרי' שלנו אבל אין נראה כן גרסת רבינו אלא ה"נ ולא ממעשר ראשון שנטלה תרומתו ולא ממעשר שני והקדש שנפדו ופי' שניטלה תרומתו שנטלה תרומת מעשר אבל לא תרומה גדולה כגון שהקדימו בשבולין שפטור מ

מתרומה גדולה ומעשר שני והקדש שנפלו' אבל לא בהלכתן דהיינו שפדה מעשר ב'על גבי אסימון והקדש על קרקע דאי לא נפדו כלל ולא ניטלה תרומתו כלל מודו רבנן. דאין פודין בהם שהרי קדש הם ואין קדש פודה קדש ואנן דבר הראוי להיות קדש בעינן ואין הגרסא בירושלמי וכתב רבינו שמשון ז"ל דאע"ג דבתור' בהניס פרשת אמור גרסינן שלא ניטלה תרומתו ושלא נפדו גרסא דמתני' עיקר ע"כ · וכבר היה אפשר לקיים גם אותה גרסא דשלא נטלה תרומתו היינו שלא נטלה תרומה גדול' ושלא נפדו היינו שלא נפדו כהלכת' ומ"מ הגרסא הנכונה היא כאשר כתבתי גם בת"כ שלנו שנטלה ושנפדו גרסינן והוא האמת ודעת רבינו כאן דתנא ס מתירין אכולהו קאי אבל במשנה פירש לחכמי' שהקדש ומעשר שני שנפדו לחוד קיימי וכתב כן מפני שאמרו וחכמים מתירין באלו ולפי מה שכתב כאן צרי' לפר' דה"ק באלו לחוד מתירין לאפוקי הקדש או מעשר שני שלא נפדו דלא תימא דה"ה שיתירו בהן לה"ק ב באלו לא נפדו לחוד אנו מתירין דלא אמרינן כיון ד דמעיקרא לא חזו השתא נמי לא חזו אלא השתא ניהא חזו אבל אי השתא נמי לא חזו מודינא שאין קדש פוד' קדש א"נ דלאפוקי ממין על שאינו מינו אמרו כן א"נ דה"ק מטבל הוא דלא משלם דבעינן ראוי להיות קדש אבל אלו שאינן טבל שפיר דמי כנ"ל · ומצאתי שבירושלמי הוא מחלוקת ר"ל ורבי יוחנן דר"ל מפרש דברי חכמים על השנים האחרונים ור' יוחנן מפר' על הכל ובת"כ מצאתי וחכמי' מתירין בכולן

אבל לא ממין וכו' שם מחלוקת ר' אליעזר ור' עקיבא שר' אליעזר אומר משלמין ורבי עקיבא אומר אין משלמין ובתוספתא אמרו בדברי ר' אליעזר כשם שמשלמין מן החדש על הישן כך משלמין ממין על שאינו מינו מוכח דבחדש וישן ליכא מאן דפלי' גם מדין קשואין של ערב שביעית הנז' בסמוך יש ללמוד כן ובמין על שאינו מינו הדבר ידוע דהלכה כר' עקיבא מחברו ·

יט האוכל קשואין וכו' גם שם לפירוש האוכל קשואין וכו' פי' כיון דלר"ע אינו יכול לשל' ממין אחר צרי' להמתי' עד מוצאי שביעית ונקט קשואין לפי שאין קשואין של ששית מצויין בשביעי' שאם יעקור אותם יתעפשו ואם ישהו בקרקע יתקשו ולכן צריך להמתין עד מוצאי שביעית ואמרו ב בירושלמי ולמה לא ישלם מקשואין של ח"ל ותירצו זאת אומרת אין משלמין הפירות ח"ל ואפילו תאנא משלמין מתניתין על שלא התיר רבינו להביא ירק מח"ל לארץ עד כאן ·

ך אבל תרומה וכו' פר' האשה רבה ופרק הנזקין אכל תרומה טהורה משלם חולין טהורין שלש חולין טמאין סומכוס אומר משום ר"מ בשוגג תשלומיו תשלומין במזיד אינם תשלומין וחכמי' או' בין בשוגג בין במזיד תשלומיו תשלומי' וחוזר ומשלם חולין טהורין פי' אבל בעלים נתכפרו באותם תשלומין וכבר כתבתי לדעת רבותינו בעלי התוספו' ז"ל שלש חולין טמאין היינו שהם שוים להסקה כתרומ' שאכל ומ"ה הוו תשלומין גמורים לר"מ ולרבנן בעלים נתכפרו ומ"מ קנסינן ליה וחוזר ומשל משום דאכל מידי דקפדי עליה זביני ומשלם מידי דלא קפדי עליה זביני ובשוגג קנסו אטו מזיד ושוגג ומזיד פי' ריב"ן דאאכיל קאי אם אכל בשוגג או במזיד ורש"י ז"ל פי' דאתשלומין קאי שמשלם אחולין טמאין בשוגג שלא היה יודע שהם טמאים או במזיד שהיה יודע אבל לעולם באכיל' שוגג מיירי דאם אכל במזי' תשלומין הם שהרי אין התשלומין בעשין תרומה וכן הכריחו בתוס' שאפי' שוגין משלם כאשר כתבתי ובעיקר פי' הלשון כן מוכיח לשון רבינו ז"ל שכתב שלם חולין טמאין בין בשוגג בין במזיד וכו' משמע דשוגג או מזיד אתשלומין קאי ומ"מ גם לענין אכילה אין חילוק בין אכל בשוגג או במזיד לדעת רבינו שהרי כתב למעלה האוכל תרומה בין בשוגג בין במזיד וכו' כאשר כתבתי שם והוא כשטת ריב"ן ז"ל שכתבתי ואפשר שכאן למד רבינו כן דסתמא דמילת' דבשוגג ובמזיד אתשלומין קאי ואלו באכיל' לא מפליג מידי משמע דלא שנא ובכל גוונא מיירי דלעולם צריך לשלם חולין מתוקנין אפי' לסומכוס ולכך סתם הדברים כאן ולא פי' אם אכל בשוגג או במזיד דבכל גוונ' מיירי ואפשר דבין בשוגג בין במזיד שכתב אתרוייהו קאי בין אאכילה בין אתשלומין שאין חילוק לדעתי כאשר נתבאר ·

כא אכל תרומת חבר וכו' תוספתא פ"ז דתרומות ופ"ו בירושלמי וטעמא מבואר שם בדברי רבינו ז"ל

כ"ב גזל תרומה וכו' ירוש' פ"ו גזל תרומה תבית אבי אמו כהן ר' יוחנן אומ' משלם תרומה לשבט ור"ל אמר משלם לעצמו ופירוש משמע דלאו באכילה מיירי ולא משום אכילה אתו עלה אלא משום גזלה ומשלם דקאמרינן פי' אם נאבדה או אם היא בעין נותן אותה והיינו דלא מיכרי' ואכלה בירושלמי ולא בדברי רבינו ז"ל וקרוב לזה נתבאר פ"ח מהלכות גזלה אלא שכאן נראה שהחמירו יותר לפי שטת רבינו שם מפני שהיא תרומה א"נ אפשר דבאכילה מיירי הכא אעפ"י שלא נזכר וסמך רבינו על כל הדינין שקודם לזה ושאחר זה דכולהו באוכל מיירי וכן בירוש' לא חשו לפרש דמסתמא בהכי מיירי ובהכי עסקי' אבל אם לא אכלה דינא כשאר גזילות ועוד יתבאר בזה בסמוך וידוע דר"ל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן ·

וכן אם נפלה לו וכו' תוספתא פי' והטע' מפני שצריך לקיים מצות ונתן לכהן ולכך משל' וכיון שהקרן שלו צריך ליתן לו הכהן דמיה ונראה דלוקא באלו השנויים בתוספת' הוא שנוטלין הדמים מן הכהן אבל בגזל שנחלקו בו ר"ל ורבי יוחנן והלכה כר' יוחנן שצריך ליתן ליורש אחר אין נוטל דמיה מאותו היורש האחר אעפ"י שעכשו שלו היא כיון שמתחלה ב בגזל בא לידו ומאותה שעה נתחייב בה ואפשר שגם אם אכלה ואפי' אכלה אחר שנפלה לו אינו נוטל דמיה מאותו כהן מהטעם שכתבתי וגם דאי בהכי פליגי כפי הדרך השני שכתבתי למעלה ודאי דכי אמר ר"ל משלם לעצמו לא בא לומר שאין צריך לתת לכהן ד דלא גרע מנפלה לו ואכלה שאמר בתוספתא שצריך ל לקיים מצות ונתן אלא ודאי למאן דקאמר ר"ל היינו שהקרן הוא שלו ונוטל דמיה מן הכהן א"כ לר' יוחנן ע"כ משלם לגמרי קאמר ומ"מ היותר נר' לי דלאו ב באכילה מיירי כפי הדרך הראשון שכתבתי ואעפ"כ נר' שלא יסבור ר"ל שאינו מוציא כלל הגזלה מתחת ידו שהרי אפילו בגזל דעלמא צריך להוציאה מתחת ידו אפילו לדעת רבינו וא"כ גם לדרך זה יש להכריע דלר' יוחנן משלם לגמרי כאשר כתבתי ·

כ"ג הגונב וכו' פ"ו דתרומות פי' דתרי קולי איכא בהא חדא שיכול לשלם דמים ואינו צריך לשלם דבר הראוי להיות קדש

וגזול משלם כשווי התרומה שאין דמיה יקרים כחולין ובשאכלה הקרן האחר שהוא משלם מחמת האכילה בעינן דבר הראוי להיות קדש והקרן השני שמשלם מ מחמת הגנבה משלם דמי תרומה ·

כ"ד היתה התרומה הקדש וכו' ג"ש וידוע שההקדש אין בו כפל למאמר הכתוב משלם לרעהו ולא להקדש

ולמי משלם וכו' שם בירושלמי אמר רבי ינאי לבדדין היא מתני' יש בו כזית ואין בו שוה פרוטה משלם לקדש יש בו שוה פרוטה ואין בו כזי' משלם לשבט יש בו כזית ויש בו שוה פרוטה שמעון בר ויא בשם רבי יוחנן משלם לקדש ר' יוחנן אמר משלם לשבט ע"כ הגרס' בספרים שלנו ובחלוקה זו האחרונה פסק רבי' כר"ש בשם ר' יוחנן אבל בשתי חלוקות ה הראשונות כתב בהפך מהספרים שלנו דביש בו כזית ואין בו שוה פרוטה כתב דמשלם לשבט וביש בו שוה פ פרוטה ואין בו כזית כתב שמשלם לקדש ונראה טעם לדברי רבי' לפי שהתרומה תלאה הכתוב באכיל' ופחות מכזית לאו אכילה היא כאשר נתבאר בתחלת הפרק ואלו מעילה תלויה בהנאה וצריך שיהנה בשוה פרוטה כאשר יתבאר תחלת הלכות מעילה בס"ד בפחו' משוה פרוטה אינה ראויה לתשלום להקדש וכדאיתא בפסחים פרק כל שעה בגמרא ובירושלמי שם הילכך אם יש בה שוה פרוטה נקרא ממון ויש בה כדי תשלומין להקדש כי מה שמשלם לבדק הבית הוא ופחות משוה פרוט' אפי' אם יש כזית אינו ממון ולאו בר תשלומין היא אבל ל לכהן ראויה היא לאכילה אפילו אין בה שוה פרוטה כיון שיש בה כזית ואם יש בה כזית ויש בה שוה פרוטה משלם להקדש כיון שהיתה של הקד' והיא ראויה להקד' ולפי זה הגרסא בירושלמי לדעת רבינו צריך להיות בשתי חלוקות הראשונות הפך מהספרים שלנו והדבר נראה מוכרח מהטעם שנתבאר

כיון הגוזל תרומה וכו' בהשגות א"א נראה לי שיש כאן שיבוש ומה בין גזל גנב ושלא ונתן את הקדש בין גנב בין גזל משמע ו ובשניהם אינו משלם אלא קרן אחד ולמה לא ישלם שני חומשין בגזל כמו בגנב והסוגיא שבירושלמי הטעתו שראה שגזל תרומה מבית אבי אמו כהן ואח"כ ראה גזל תרומה ואכלה ובכל ענין נשתבש ודומה שלא ראה הסוגיא דר"ל הקשה על רבי יוחנן שאמר בגזל תרומה מבית אבי אמו כהן משלם לשבט והקשה עליו מהמשנה גנב תרומת הקדש ואכלה משלם שני חומשין וקרן אחד על דעתין דתימר משלם לשבט ישלם שלשה אמר ר' יוסי לר' יוחנן התורה אמרה יצא בו ידי גזילו פי' בקרן א' אעפ"י שיש עליו חיוב לשבט וחיוב לגזבר והנה כי גנב וגזלן אחד הם שהרי הקשה מגנב לגזלן ועלה לו גם כן התירוץ לשניהם ע"כ · נראה שהר"א לפי שלא ראה בדברי רבינו ונשבע והודה פי' לדבריו בגזל תרומה של הקדש ולכך הקשה שלמה בגונב תרומה של הקדש כתב רבי' למעלה שמשלם קרן וב' חומשין וכאן בגזל כת' חומ' אחד לבד ובודאי דלפי פירושו הדין עמו אבל הנראה דרבי' לאו בשל הקדש מיירי אלא בגזל תרומה של ח חברו מיירי וכשכפר ונשבע והודה שחייב בחומש משום גזילה אפי' אינה תרומה וכאשר כתב רבי' פ"ז מהלכו' גזילה וסד"א ישלם שני חומשי' חומש מפני הגזילה עצמה שנשבע והודה וחומש מפני אכילת התרומה קמ"ל בחומש של אכילת תרומה פוטרו מחומש של גזיל' וכאש' אמרו בירושלמי שכתב הר"א ז"ל שבחומ' של אכילה יצא ידי גזילו ונלמוד שם מדכתיב ונתן לכהן את הקדש

לדברי רבינו ואעפ"י שכבר השמיענו זה רבי' בגנב כת' אותו גם בגזל דלא תימא בגונב הוא אינו משלם אלא חומש אחד לפי שמשלם שני קרני' וקרן אחד במקום חומש עומד אבל בגזל אימא שישלם שני חומשי' קמ"ל א"נ יש לפרש דלעיל לא מיירי רבי' בגנבה שחייב עליה חומש דהיינו שנשבע והודה אלא בסתם גנבה מיירי שאין בה חומש כי אין כוונתו שם אלא להודיענו שישל' שני קרנים וחומש קרן וחומש מן החולין וכו' וגם כי המשנה ודאי לאו בנשבע והודה מיירי אלא בסתם ג גניבה ודין המשנה הוא שכתב שם רבי' וכאן הוא שהודיענו שאם נשבע והודה שפטר בחומש אחד של אכילה ונקטי' בגזל שעיקר דין זה בגזל הוזכר בכל מקום דקרא או בגזל כתיב ואשם גזילות הוא נקרא וה"ה ודאי לגנבה כיון שנשבע עליו גזל נקרא אעפ"י שעיקרו היה בגנבה וזהו הנכון בלשון רבינו וגר' פשוט בדבריו שכתב יצא בו גזילו מוכח דלאו בחומש הקדש מיירי אלא בשל גזל לבד אבל גוזל את ההקדש שוה לדין גונב ונלמד ממנו מ"מ שכתב אותו בגנב לפי שאין אדם מצוי לגזול את ההקדש שגזבריו מרובים ולכך גם במשנה נקטיה בגנב ובודאי דה"ה לגזל זה נ"ל בביאור כוונת רבי ובכך עלו דבריו כהוגן ובדקדו' ולשון הר"א שכתב פי' בקרן אחד נראה שצריך להיות פי' בחומש אחד דקושיין אחומשי' היא דישלם שלשה חומשין קאמר או אפשר דקושיין אחומשין וה"ה אקרנין שראוי לשלם קרן להקדש וקרן לשבט ומשני ונתן לכהן את הקדש דקרא בקרן מיירי ומיהא משני נמי לחומש ·

גזלה והאכילה וכו לא מצאתיה ומ"מ יש ללמוד כן ממתני' דהמאכיל את אורחיו ואת פ פועליו וכו' וכבר כתבתיה ·

כל מקום וכו' ביציאה פרק הזהב אי חומשא מלבר או חומשא מלגיו ופסק דחומש מ מלבר וכן פשוט שם משנה דערכין והיא סברת רבי יאשיה דהיינו שיהא הוא וחומשו חמשה ·

ולעולם אינו משל' וכו כבר הזכרתי שהיא ביציאה פרק כל שעה אי לפי דמים משלם או לפי מדה משלם ואמרו שם היכא דמעיקרא שויא ארבע' ולבסוף שויא זוזא לא תבעי לך דלא גרע מגזלן דתנן כל הגזלנין משלמין כשעת הגזילה כי תבעי לך דמעיקרא שויא זוזא ולבסוף שויא ארבע' מאי לפי מדה משלם דא"ל גריוא אכל גריוא משל' או דילמ' לפי דמים משל' בזוזא אכל בזוזא משל' מאי וכו' ופרש"י ז"ל מעיקרא בשעת אכילה לבסוף בשע' תשלומין וא"כ בהוזלה בשעת תשלומין משלם כשעת אכילה כדאמרי' דהא לא תבעי לך דכל הגזלנין משלמין בשעת הגזילה דהיינו שעת אכילה ואם הוקרה היינו בעיין וכבר ה הכרעתי דעת רבי' דלמסקנא לפי דמי' משלם נקיטינן וא"כ מאי אמר זוזא אכלית זוזא משלימנא ובהשגות א"א ואם הוזלה בשעת אכילה למה לא יתן בשעת ג גזילה ומה גרע מגזלן וגם י"ל שאינו משלם לפי דמי' אלא לפי מדה כמו שכתבתי למעלה ע"כ ·

והנה מה שכתב ואם הוזלה וכו' היינו כשגזלה וקנאה ואח"כ אכלה דהוי שעת גזילה לחוד ושעת לחוד ושעת אכילה אינה שעת גזילה ובזה נראה שאף רבינו יודה דלא גרע מגזילה דמשלם כ' בשעת הגזילה כיון שאכלה הוא ולא נאבדה מעצמה וכאשר כתב רבינו ריש פ"ב מהלכות גזילה אבל דברי רבינו כאן הם כשאכילתה היא גזלתה ושעת אכילה היא שעת גזילה והוא גם דרך הבעיא כאשר כתבתי

שפי׳ רש״י למעיקרא היינו שעת אכילה ולבסוף שעת תבלומין והוא מפני מה שכתב׳ דמיירי בסתמא דמילתא שהאכילה היא הגזילה וכיון שכן הרי זה משלם כשעת הגזילה וגם כשגזלה ונאבדה מעצמה משלם וזהו כשע׳ הגזילה כאשר הוא בפר׳ הגז׳ ולדעת הר״א מעיקרא שאמר בגמרא אינו בדוקא ולענין הדין אין מחלוקת ביניהם למודה רבינו אם גזלה ואחר יום או יומים אכלה והוזלה בנתיים ודאי לא גרע מגזלן דלמה יגרע ומה שכתב גם י״ל וכו׳ כבר כתבתי למעלה בזה מה שנ״ל להכריע פסק רבינו :

פרק אחד עשר

א׳ התרומה ניתנת וכו׳ פ״ח דשביעית ותוספ׳ דתרומות פ״ט ולפי שרבינו רצה כאן להתיר סיכה לכהן דלא תימא דהוי מפסיד את התרומה לכך כתב פסוק ותבא כמים בקרבו שמוכיח ממנו דסיכה חשובה הנאה כשתייה וזה אין ללמוד אותו מפסוק דלא יחללו ולמעלה בפר׳ י׳ רצה לאסור לזר מן התורה ולכך כתב פסו׳ דולא יחללו ש שהוא מן התורה וכבר כתבתי זה שם •

ב תמרים של תרומה וכו׳ פי״א דתרומות והכלל לכל זה שאסור להפסיד את התרומה ולא לשנות אותה מתכונתה או לבטל ט טעמה אבל כשהעושה התמרים דבלה אין זה הפסד גלא שינוי תכונה • וכן אין עושין וכו׳ גם שם והטעם שזה מחזיר האוכל למשקה ואסור לעשות כן מאשר נתבאר אבל זיתים וענבים מותר למאמר ה׳ תירוש ויצהר תירוש הוא היין ויצהר הוא השמן

וזר שאכל וכו׳ גם שם פי״א ר׳ אליעזר מחייב ורבי יהושע פוטר וידוע דהלכה כרבי יהושע והובאה משנה זו בחולין פר׳ העור והרוטב ושם נתבאר דטעמא דר׳ יהושע משום דס״ל דון מינה ואוקי באתר׳ ובהשגות א״א ואם באו ליד כהן משלם לו את הקרן לא יהא אלא גזל ע״כ ונראה שגם רבינו יודה בזה ולכך סתם וכתב אינו חייב לשלם ופירושו אם הם שלו אינו חייב לשלם לא קרן ולא חומש ואם הם של א אחרים אינו חייב לשלם חומש אבל קרן משלם ולמה לא ודאי דלא גרע מאשר גזל ובמשנה כתב רבינו ורבי יהושע פוטר מן החומש ע״כ וירושלמי גרסינן הוו בעו מימר מה פליגי בחומש אבל בקרן אף ר׳ יהושע מודה ע״כ ואעפ״י שאמר הוו בעו מימר קושטא הכי הוא דהא לא אלחי וליכא מאן דפליג התם וכן דרך לשון הירושלמי וגם בתלמוד שלנו נמצא שאומר סברוה וכולי וקאי הכי וחדא מינייהו בריש בבא בתרא וכתבו ה המפרשים שיש הרבה כיוצא בה ומכאן תבין למה שכתבתי למעלה בפרק עשירי בפסק׳ המתחלת האשה שהיתה אוכלת בתרומה ואמרו לה מת בעליך או גרשך וכו׳ דתרוייהו פלוגתא דרבי אליעזר ור׳ יהושע ניניהו וכמו שכאן ר׳ יהושע פוטר מן החומש וחייב בקרן כן יש לומר באותה משנה וכאשר כתבתי שם :

ג אין נותנין וכו׳ גם שם פי״א וביאורו כי דרכם היה לתת דבילה וגרוגרו׳ לתו׳ ציר של דגים והוא הנקרא מורייס ובירושלמי אמר תני נותנין דבילה וגרוגרות לתוך המורייס כדרך שנותנין תבלים ובלבד שלא יסחטן להוציא מימיהם ובתבלין מותר ע״כ פי׳ שאינו אסור אלא כשסוחטין אותם לתוך המורייס ומשליכין השאר והולך לאיבוד אבל כשנותנין הדבילה עצמה כמות שהיא בתוך המורייס מותר שאין זה איבוד אלא כמו תבלין שנותנין בקדרה ורבינו לא חילק בזה רק כתב המשנה כצורתה אפשר שהוא סובר דברייתא פליגי אמתני׳ דמתני׳ בכל ענין אסרה וסתם אין נותנין דבילה כמות שהיא משמע וא״כ ע״כ פליגא ברייתא אמתני׳ ומתני׳ עיקר וכן נר׳ בתוספ׳ פרק ט׳ שאמרו נותנין דבילה לתוך המורייס כדרך שנותנין ת תבלין ולא יסחטם להוציא מהם משקים משמע ודאי דפליגא תוספ׳ אמתני׳ ויש לחלק בין דבילה וגרוגרות לתבלין כי דבילה וגרוגרות עיקר׳ לאכול כמות שהן ובשנותנן לתוך המורייס מאבדן מה שאין כן בתבלין ופשוט הוא זה אבל רבי׳ שמשון ז״ל פי׳ מתני׳ בסוחטה מיירי כדברי הירוש׳ ואם היה כן דעת רבי׳ צריך היה לפרש כי לשון אין נותנין דבילה וגרוגרות וכו׳ כמות שהם משמע כאשר כתבתי •

אבל נותנין וכו׳ גם שם במשנה ובירושלמי נחלקו בזה ר׳ ורבי אליעזר דר׳ שרי ורבי אלעזר אוסר וקי״ל כסתם דשרי והטעם משום ד דלמתוק טעמא עבדי ליה ולאו לעבורי וזהמא בלחוד והילכך אין זה מאבד אותה ואמרו שם עוד דלמ״ד ד דשרי לתת יין למורייס אם נתן אסור לזרים ולמאן דאסר אם עבר ונתן מותר לזרים ולא הוצרך רבינו ל לבאר זה דפשוט הוא דכיון שמות׳ ליתנו לתוך המורייס ואינו מאבד ודאי שאסור לאכול לזרים כשאר תערובת תרומה שנתבאר בהלכות מאכלות אסורות ומאי שנא וכי אצטריך בירושלמי לאשמועינן דלמאן דאסר מותר לזרים הוא דאצטריך שהיה אפשר לומר שאעפ״י שאסו׳ לתת לתוך המורייס אם נתנו אסור הוא לזרים דלאו מאבד גמור הוא קמ״ל אבל למאן דשרי פשיטא דאסור לזרים ולמה לא ומ״מ נראה שיש ללמוד זה ממה שכתב רבינו שם פי״ז שמורייס של גוים אסור מפני היין ש שנותנין לתוכו וא״כ י״ל דה״ה ליין של תרומה ואף על פי שאפשר לחלק דלא דמי שהרי שם העלו בירושלמי דלמאן דשרי לזרים אפשר דמורייס של גוים אכתי א אסור משום יין של גוים דהנייתו ע״ז אסורה אבל הנאי׳ תרומה מותרת פי׳ דכיון שהוא נקרא מאבד היין אין כאן אכילה אלא הנאה בעלמא ובע״ז הא הנאה א אסורה משום ולא ידבק בידך וגו׳ אבל בתרומה הנאה כזו אפשר שהיא מותרת כיון שכבר נאבדה התרומ׳ הרי היא כאלו אינה עדיין י״ל דלפי זה לא היה ראוי להיות אסור אלא במקום שיש לחוש לתערובת יין נסך גמור אבל במקום שאין מצוי יין נסך אלא יין של ישמעאלים דלא אסיר בהנאה היה מותר וכיון שרבינו כתב שם סתם משמע דבכל מקום שיש לחוש לתערובת יין אסור לאכילה היא ולא הנאה ומעתה אפשר ללמוד ליין של תרומה גם משם •

ואין מפטמין וכו׳ גם שם והטעם ברור ונכון מאשר כבר נתבאר ופי׳ פיטום ריקוח וכן בתרגום ירושלמי רוקח פטום • אבל מערבין וכו׳ והוא פי׳ ינמולין נוטריקון יין שמן פלפלי׳ וגם נותני׳ בו דבש לפעמים •

ד ואין מבשלין וכו׳ גם שם והוא דעת ת״ק ובירוש׳ נחלקו בפי׳ ממעיטו רבי אלעזר ורבי יוחנן חד אמר מפני שממעיטו משותיו וחד אמר מפני שממעיטו מתלתו פי׳ ממעיטו משותיו מתוך שהוא מתוק ביותר אין כל אדם שותהו פי׳ דס״ל להאי שאין טעם ממעיטו מתלתו שכיון שאותו מיעוט הוא לתועלת היין ולהשביחו עושין כן כי ממעיטו מאי הוי

לכך הוצרך לטעם ממעיטו משותיו כלומר אעפ"י שזה חסך בו כך יש הרבה שאין שותים בו כך וא"כ הרי זה מפסיד היין לגבי הרבה מבני אדם ולכך אין לבשלו ורבי' כתב לשון המשנה ולא חשש לבאר לענין דינא לא נ"מ מידי ומ"מ שתם לשון ממעיטו אין קאי שממעט' מדתו וכן כתב רבי' במשנה וידוע כשהיין מתבשל י יחסר ממדתו וכו' ומ"מ בירוש' אמרו דר' יוחנן וריש לקיש ורבי אמי ס"ל מפני שממעיטו משותיו וכבר כ כתבתי לענין דינא לא נ"מ מידי וכבר כתבתי בזה למעלה סוף פ"ה וכתבתי דלדעת רבותי' בעלי התוס' קי"ל שמותר לבשל יין של תרומה · אין כובשין וכו' תוספת' פ"ט ודין אין מערבין תוספת' פרק עשירי ·

ה כדרך שמרקדין וכו' עד במקום מוצנע גם פי"א והוא נמשך אחר מה ש שנתבאר שכל מה שנקרא הפסל אסור ומה שאינו הפסל ודרך בני אדם להשליכו שאינו ראוי לאכילה מותר ·

ו שמן של תרומה וכו' הכל בתוספת' פרק עשירי ופי' חוסמין שדרך למשוח אותם בעודם חדשים כדי לחזק גם המנעל והעור מושחין אותו בעודו חדש לרכבו וליפותו ופי' קטבליא עור שסוכבין או יושבין עליו ומושחין אותו בעודו חדש לרכבו וליפותו ודין טבלא של שיש גם שם ורשב"ג חולק בזה ומתיר ונראה שטעמו וכיון שהשיש אינו בולע אין זה מאבד דבר והלכה כת"ק דסוני סוף נשאר מעט ב בטבלא שאי אפשר לקנח הכל בגופו וזהו שכתב רבינו מפני שהוא מאבדו ולפי זה טבלא של שיש דנקט רבינו לרבותא נקטיה ומשום דב"ה פליג הב"ש וכ"ש ע"ג עור שבולע ועושה לתיקון העור ושיכה התירה תורה שהיא בשתייה לא תיקון העור והיינו לשון אבל דקאמר כלומר דוקא לסוך גופו ולהתעגל על קטבליא מותר אבל ל להניח שמן על קטבליא ולהתעגל עליה אסור ולא מבעיא קטובליא של עור אלא אפילו טבלא של שיש אסור ואם לא תפרש כן לשון אבל לא אתי שפיר דוק ותשכח ·

ז' כל האוכל תרומה וכו' פ"ק דחלה ופרק ב' דבכורים והוא מכלל י"ח דבר שגזרו שאפילו פירות יטענו נטילת ידים · ואינה נאכלת וכו' פ"ד דחלה נתבאר לגבי חלה וה"ה לתרומה וגם נתבאר · ואין שכין וכו' תוספתא פרק עשירי דתרומות ·

אבל שכי' וכו' בעיא ביבמות פרק הערל תינוק בתוך שבעה מהו לסוכו בשמן של תרומה ובעו למפשט דהוי ערל ואסור ודחינן לה והעלו דלאו ערל הוא כיון דלא זמני כדברי רבי' ·

ח סך הוא וכו' גם שם בתוספ' ואיתא ב בירוש' פרק מעשר שני והובאה פ"ק דכריתות ופי' שהטעם הוא משום דקרא כתיב ומתו בו כי יחללוהו וכיון שכן כבר הוא מחולל ובשבא הישראל ומתענג בו אין זה מחללו כי כבר נטבטל וגם זה טעם לכל מה שנזכר למעלה שכיון שנהגה בהיתר הותר אח"כ ליהנות באותו עצמו במה שירצה ובודאי דלאו דוקא בן בתו דכ"ה לזר אחר אלא נקט בן בתו לפי שרגיל אצלו ·

ט כהנת וכו' גם שם בתוספ' וכך היא שנויה תלתן של תרומה שחפפ' בה בת כהן אין רשאה וכו' פי' שבאותו תלתן עצמו שחפפה בו בכהנת רוצה הישראלית לחוף בכשבולת שלו

ושל"א כיון שבאותו תלתן עצמו כבר חפפה בו הכהנת הפסולת הנשאר בעבר היא חשוב ומותר לישראלי' לחוף בו קמ"ל ובודאי שגם זו כוונת רבי' · ומעגלת שערה וכו' גם זה מההוא טעמא דכריתות · ומפני מה וכו' כתב רבי' ממתני' דפרק שני דמסכת מעשר שני ·

י עוקצי תאנים וכו' פי"א דתרומות ופי' כליסין מין ממיני התאנים ·

ומעי אבטיח תוספתא פרק עשירי ופירושו מה שבתוך האבטיחי וקנובת ירק ש משליכין בעלי בתים היא שם בתוספ' קנובת ירק ר' דוסא מתיר וחכמים אוסרים ובירו' פי"א דתרומות ה"ג לה קנובת ירק ר' דוסא מתיר א"ר אבהו בשם ר' יוחנן לא שנו אלא של גננים אבל קנובת ירק של בעלי בתים אפילו רבנן מודים ע"כ ויש לתת טעם לגרסא זו שהגננים מתוך שגדל בגנתם אינם מדקדקים בקניבתם ומשליכים אפילו העלים הרעים קצת ולכך אסורי' לפי שהם ראויים לאכילה אבל בעלי בתים אין משליכין אלא הרעים שאין ראויים לאכילה לגמרי ולכך קנובתו מותרת אבל נוסחת רבינו נראה שהיא בהפך דשל בעלי בתים אסורה ושל גננים מותרת אפי' לדעת רבנן דודאי כרבנן קי"ל דרבים נינהו וטעמו לפי שהגנן קושר אותו למכור ולכך אינו חושש לקנוב יפה כי בעל הבית יחזור ויקנוב אותו ואינו משליך רק העלין ה המטונפות לגמרי אבל בעל הבית מתקן אותו לאכיל' משליך אפילו המטונפות קצת ונראה שהכל לפי מנהג קניבת הגננים ובעלי בתים ·

קליפי וכו' גם שם בתוספתא והטעם ברור כי מצד עצמן אין ראויים לאכילה ובגרעיני אתרוג קמ"ל דלא תימא כיון שהם רבים אוכליהם ·

יא גרעיני זיתים וכו' שם במשנה פרק י"א גרעיני תרומה בזמן שהוא מ מכנסן אסורות ואם השליכן מותרות ע"כ ובירושלמי א"ר יוחנן בגרעיני אגסים וקרוסטומלין היא מתניתין א"ר ואין תימא בגרעיני הרוטב במחוסרין למתק ע"ב פי' גרעיני הרוטב כתב בערוך תמרים שאין מבושלות קורין בלשון ישמעאלי רוטב ע"כ ובתוספתא נתבאר גרעיני זתים גרעיני חרובין גרעיני תמרים כולן אף על פי שאין מכנסן אסורים ושאר כל הגרעינין מכנסן אסורין שאין מכנסן מותרין ע"כ והוא מה שכתב כאן ובמשנה כתב רבינו אלו הגרעיני' שאמרו שהם אסורים עד שישליכם הב"ה הוא על שני דרכים האחד שתהיה הגרעינה ראויה לאכילה כמו גרעיני החבושי' והפרסי' או שתהיה גרעינה שישאר בה לחלוחית שתהיה ראויה למאכלה כמו גרענת התמרה כשהיא לחה אבל הגרעונין האחרים מותרים באכילה לזרים כגון גרעיני החרובין אעפ"י שלא השליכם הכהן ע"כ ולפי לשון זה תוספתא קשיא עליה בתרתי שכתב דמתני' איירי בגרעיני ת תמרים ודומיהן ואפי' הכי דוקא מכנסן קשי' דגרעיני תמרים ודומיה' אמרו בתוספתא אפילו אין מכנסן א אסורין ומה שכתב דשאר גרעינין אפילו לא השליכן מותרין קשיא למתני' בשאר גרעינין איירי ובהן מפליג בין הכניסן ללא הכניסן דבהכנסה מיהא אסורי' ומכל מקום בזה י"ל דרבינו במשנה בגרעינין שאין בהן ל לחלוחית כלל איירי אבל כשיש בהן לחלוחית למזון והכניס אותם אסורים הם וזהו שביאר כאן בזמן שכנסן ויש בהם לחלוחית מכני שרבינו סובר דאי אין בהן ל לחלוחית כלל מה לנו אם כנס אותם הרי הם כעפר

 בעלמא

בעלמא ומיהו קמייתא קשיא עליה ולא דק שם בתוספ' וכאן סמך על התוספתא ועדיין היה אפשר לומר גם בזה דתוספת' מיירי בתמרים לחים מאד שנשאר בהם קצת מן האוכל דבוק והדרך באופל אותם להניח אותו המעט דבוק עם הגרעינה ואינו חושש לאכלו כי הוא כל שהוא וגם אפשר שאינו אוכל גמור ולכך השמיענו דאסורים בכל גוונא וכן בזיתים נשאר בו קצת שאינו ניטל אלא בטורח וגם בחרובין בהכי מיירי ובמשנה כשאין בהם אלא לחלוחית למזון לבד כאשר נראה ת מלשון שהעתקתי ולכאורה נראה שעל כרחנו צרי' לפרש כן דאי לא מאי שנא בין גרעיני זתים ותמרים וחרובין לשאר גרעינין כיון דשאר גרעינין בשיש בהם לחלוחי' מיירי ואפ"ה מפלגי' בהו בין מכניסן לאינו מכניסן אלא ודאי כדאמרן והכי איתא בפרק במה מדליקין דמפלגי' בין תמר פרסייתא לתמרי ארמייתא וכתב רש"י ז"ל ד דארמייתא אין מתבשלות יפה ואין האוכל נפרש מהן ומשתייר בגרעיניהן וחזו לאדם אגב אמייהו ש"מ מ תאימן עליהן אבל פרסייתא כל האוכל נפרש וכו' אלא שא"כ היה לו לרבי' לפרש כאן דבתמרי' שאין האוכל נפר' מהן מיירי כיון דבלאחים איכא הכי והכי ועוד דאי ביש בהן אוכל מיירי תיפוק משום אוכל דגבי קליפי' אפשר דלאשמועינן התירא דאי אין בהם אוכל הוא דאצטריך ואעפ"י שכל זה כבר רמזתי דאפשר דלאו אוכל גמו' הוא מ"מ דוחק הוא וקמייתא אכתי קשיא לכך אני אומר ד דאפשר שאפילו שלא נשאר בתמרים אוכל ממש אותו הלחלוחית שנשאר בהם כשהם לחים חשוב אוכל אפילו אם לא יכניס אותם הכהן ואינו דומה ללחלוחית הנשא' בשאר גרעינין וזה נראה לעין ונראה שזהו גרעיני ה הרוטב שהזכיר ר' אלעזר בירוש' ואמר במחוסדי' למנמן ולתמרים הלחים קורין בערבי רוטב וגם גבי זיתים יש לומר כך שמתוך שהגרעיני' אינו חלק אינו מתקנת יפה מן האוכל ואף אם לא נשאר אוכל הנראה לעין אותו הנשאר חשוב כאוכל ולפי זה מה שכתב רבינו במשנה לא דק ועדיין בדין גרעיני החרובין איכא למידק כי במשנה השוה אותם לשאר גרעינין שאין בהן להלוחית כלל ושרו בכל גוונא והדבר כן נראה לעין דאין נשאר בהן כלל לא לחלוחית ולא אוכל כי הוא חלק ואין דבר נדבק בו וכאן השוה אות' לגרעינין היות' חשובין דאסירי בכל גוונא וכן נזכר בתוספתא וצריך לפרש שבמשנה מדבר בחרובין יבשין שאין בהן דבש ובודאי כי אותו גרעין בענב ובעפר הוא חשוב וכאן מדבר בחרובין רכין שהדבש זב מהם וכשאוכלין אותם הדבש נשאר ד דבוק בגרעינין ולא לחלוחית לבד הוא אלא אוכל הוא ולכך אסורים אפי' אין מכניסן כך נרא' לי פי' לדברי רבי' והתוספתא ואעפ"י שכבר כתבתי כמה פעמים שאין להוש אם רבינו כתב כאן הפך ממה שכתב במשנה כי לא דקדק במשנה כל הצורך מ"מ בארתי לדבריו במשנה כדי שמהם נתבאר כוונתי כאן וכוונת התוספתא ·

יב הסובין

וכו' גם שם ונחלקו בתוספתא אלו הם חדשות ופסק רבינו בת"ק דלא כרבי אחא שאמר שם עד שלשי' יום והובאה גם בירוש' ·

יג הנצולות

וכו' גם שם בתוספתא ס' עשירי ופי' נצולות הוא כמו שאמרו ב בבראשי' רבה הלא אצלת לי ברכ' מן הנצולות וכן אמרו ויצל אלהים מן הנצולות ופי' בערוך שהן החשובין ופירשו כאן שהן גרועין ודקי' לשבת שנרקבו ורקבניות פירותיו מורקבין הרבה עד שהן רקנים ואם נפרש כאן נצולות שהן דקין וגרועין מתחלתם פשיטא ולמה לא יהיו אסורין וכי אינם אוכל אם לא שנאמר שהם גרועי' ושדופות קלים עד שאינם ראויים כל כך לאכילה וא"כ לפי זה ואם העלו אבק לא קאי אלא ארקבניות דסמיך ליה והראשון הוא הנכון בתרוייהו במורקבין מיירי ו ואם העלו אבק אתרוייהו קאי ·

שמרים

של תרומה וכו' ברייתא פרק המוכר פירות ת"ר שמרים של תרומה ראשון ושני אסור שלישי מותר ר"מ אומ' אף שלישי בנותן טעם ע"כ והקשו בתוס' במאי עסקינן אי מיירי ברמא תלתא ולא אתא ארבעה אפילו ראשו' יהא מותר ואם באתא ארבעה אפילו שלישי יהא אסור ו ותירצו דמיירי בשאין בו טעם יין כלל אלא קיוהא ב בעלמא ואבק אפילו מנא ד' שלישי אסור ורש"י ז"ל כת' דבמלא כדי מדתו מיירי וכל זה חומרא דרבנן בעלמא ושלישי מותר אפילו יש בו טעם יין כיון דלא רמא תלתא ואתא ארבעה והרמב"ן ז"ל כתב ז"ל כיון שחל על הכל שם תרומה אוסר בכל גוונא שהרי יין אסור שנתערב ביין אוסר בשישי אבל שלישי מותר שכבר הלכו לחלוחי היין לגמרי בשמרי' ראשונים ולא נשאר עוד לא טעמו ולא ממשו אלא קיוהא בעלמא ואפשר שגם כן חומרות הללו מדבריהם כדברי רש"י עכ"ל · וברייתא זו שנוייא בתוספתא פרק עשירי דתרומות וגר' שבתוכה בטעות בספרים שלנו שם ודין אם לא נתן בהם מים נזכר גם שם בתוספתא לגבי טומאה ובודאי שכן הוא לענין תרומה דכיון שלא נתן מים לעולם אסור והכל הוא בפעם ראשונה ולא נתברר לי כשלא נתן מים מה שייך פעמים לא שני ולא שלישי ·

יד מגורה

וכו' עד התחתית תרומ' הכל שם פרק אחד עשר דתרומו' וכתבו קצת מפרשים דלאו למימרא שאותם הגרעינין הנשארי' או השמן הנשאר שם דבוק בכלי יהיה מותר לזרים בלי ביטול ק' דודאי תרומה היא אלא הכוונה שמותר לתת שם חולין ואעפ"י שהתרומה מסתמא ת מתבטלת במאה אין זה נקרא מבטל איסור לכתחל' וגם אינו נקרא מפסיד את התרומה שאין לו לנהוג בתרומ' אלא כדרך שנוהג בחולין ואותו המעט כמו שבחולין אינו מקפיד בו ואינו מדקדק גם בתרומה אין לו לחוש להפסידו ולכך אינו חייב לטפח מן האר' עד שלא ישאר שם שום לחלוחית אלא כמו בחולין ואם ישאר שם קצת ויפסל ויבלע בקרקע אין בכך כלום ור"ש לא ניחא ליה לפרושי דמיירי בנשפכה בארץ דמטפח מן הקרקע משו' דלא קתני נשברה וגם לא מיירי ברוצה לתת לתוכה חולין ולהכי בעי ג' טפין וגם דהא לא קתני הכי אלא מיירי במערה אותה ומניחה כך וקת"ל שאף על פי שהנשאר דבוק מתייבש ונפסלת התרומה אין לחוש ·

ומ"מ

רבי' פירשה שם בנשפכה בקרק' כאשר כתבתי ולשון נשפכה כן מוכח ולדעת ר"ש הוה ליה למנקט מערה כאידך מתניתין המערה מכד לכד והדבר ברור דנשפכה מאליה משמע ועל הקרקע משמע כדברי רבי' ואחרים פירשו דכל הני ב בתרומת ח"ל עסקינן שמותר לבטלה לכתחלה וזה ודאי אינו דא"כ אפי' היא בעין ומאי שנא דאינו חייב ללקט הגרגרים אפי' הרבה מותר לערב ונראי הרכינה ומילת תרומה דקתני ויש מי שהעמידה בתרומה בזמן הזה שהיא דרבנן וגם זה אינו אלא אפילו בתרומה דאוריתא מיירי כאשר כתבתי דבמיעוט כזה לא חשו אם מבטל אותו לכתחלה וקל הוא שהקלו שלא להערים

א על

על הציבור יותר מלאי ור״ש כתב הטעם לפי שאין זה מכוין לבטל ולא הזכיר שיעור מאה גם מתשובת רבי׳ שאכתוב בסוף הלכות אלו נראה שהוא סובר שאפילו בפחות ממאה מותר ואין אותו הדבוק מלמע כלל והאמת כי ממה שהוזרכו להשמיענו דהרכינה ומילת הויא תרומה פי׳ ואסורה כן מוכיח דאם איתא דבעי ביטול לא שייך למתני הכי והא גם בלא מילת היא ת תרומה ולתני לעדיפה מינה גם לשון המשנה שאמרה ונותן לתוכה חולין וכו׳ כן משמע שאין בו לימוע כלל דהוה להו למתני והשאר מבטלו ואפשר שהטעם הוא משום דמאן דתריס אדעתא דהני תריס שלא יתחייב לקנח רק כמו בחולין כי גם בחולין אינו מקפיד על ה הנדבק וכן גם הכהן לא יתחייב וכיון דמדאורית׳ בכל דהו סגי אין לחוש כיון שמתכוין בתורם לכך בדרך העולם בחולין וגם דמדאוריתא חד מתרי בטיל ובזה אוקמוה אדאוריתא ולפי זה חד מתרי בעי ובודאי ש שמעט שיתן חד בתרי הוי ולדעת הראשונים נר׳ לפרש הרכינה ומילת הרי היא תרומה גמורה כלומר ולאסור לבטלה לכתחלה ומאי דנקט ונותן לתוכה חולין משום דטעמא הוי שכדרך שנוהג בחולין וכו׳ לא שייך למיתני מבטלו לוק ותשכח ׃ ודעת רבינו שמשון אפשר שהוא כדעת רבי׳ ולהשליך שם החולין להתיר התרומה קרי ביטול ואין צורך למאה כאשר כתבתי שלא הזכיר מאה עיין בלשונו ׃

והקשו בתוס׳ פרק המוכר את הספינה שהביאו שם משנה זו דהרכינה ומילת הרי היא תרומה ולמה היא תרומה והלא התרומה היא תרי מ ממאה וכמו שהמ״ע מדות של חולין היו בלא מיצוי גם של תרומה היא בלא מצוי וא״כ המתמנה אינו ת תרומה ונדחקו בתירוץ קושיא זו והוא מפני שהם ש סוברים דמתני במדה שהוא קורא שם עליה מיירי וכל מעיינת במתני׳ תפשת דהכא בחבית שהיא כולה שמן של תרומה עסקינן דומיא למגורה ספינה ממנה ובוכי וכן כתב רבי׳ חבית שהיא וכו׳ ואם אין כאן לא מדה ולא מודל והדבר ברור למסתכל במשנה ומעתה קושיי׳ צריכא לי עיון ׃ ושוב ראיתי להרמב״ן ז״ל שהקשה עליהם מה שהקשיתי וכתב שקושיית׳ למי שלא ראה המשנה כי שם בפרק הספינה לא הביאו אלא בבת הרכינה ומ״נת וכו׳ ומלברין שם למלתי שהסוגיא ה הבריחה אותם לפרש כן דאי לא לא מקשה התם מידי גאע״פ כן מקשה עליהם דמתני׳ לא משמע כן כלל וביאור תקוש׳ פירשה הוא עיין בחידושיו

י״ן מכלא וכו׳ תוספתא פרק עשירי ישראל שהיה בחנותו של כהן הרי זה ממלא את הנר שמן שריפה וכו׳ לעשות צרכיו של כהן ובירושלמי אוקמוה להיא דבסמוך דמדליקין בבתי כנסיות וכו׳ במזכה לכהן ע״י אחר א״נ שנפלה לו תרומה מבית אבי אמו כהן דאם לא כן לא יצא ידי נתינת התרומה שצריך עכ״פ שתבוא ליד כהן ורבינו אפשר שמפני זה הוסיף מלת הכהן שכתב ממלא הכהן ונותנו לישראל אעפ״י שבירוש׳ אמרו ממלא ישראל וכו׳ כתב רבי׳ הכהן שכיון שהכהן ממלא כבר זכה בו ואפש׳ שגם מפני זה שינה גבי ישראל שהיה אורח וכו׳ אעפ״י שבתוספ׳ אמרו כהן שהיה מיסב בביתו של ישראל וכו׳ ובירושלמי אמרו כהן שבא לעשות חשבון עם ישראל וכו׳ הפך רבי׳ הלשון מפני שאנו צריכין שיבא השמן ליד הכהן ותוספתא וירוש׳ צריך לפרש במזכה או בנפלו לו מבית אבי אמו כהן וכן ביארו בירושל׳ דההיא דכהן שבא לעשות חשבון מיירי במזכה ע״י אחר וכל שאר הדינין שם בתוספת׳ ובירוש׳ ׃

י״ח וכן מדליקין וכו׳ סוף פ״א מדליקין שמן שריפה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ומבואות האפלות ועל גבי חולין ברשות כהן ע״כ ופירשו בירושלמי דברשות כהן לא קאי אלא לעל גבי חולין אבל אינך אין צריך רשות כהן וכבר כתבתי שבירושלמי פירשו למיירי במזכה או בנפלו לו בירושה ׃

י״ט בת ישראל וכו׳ גם שם במשנה וענין ברשותה שתתן לאבי׳ רשו׳ על כך

מותר לכהן וכו׳ גם שם במשנה רבי יהודה מתיר בבית המשתה ואוסר בבית ה האבל לפי שבבית המשתה כליהם נקיים ולא י ישתמשו בשמן בדבר אחר אלא בהדלקה אבל בבית האבל כליהם מלוכלכין שמא ישתמשו בדבר אחר ורבי יוסי אומר איפכא כי בבית המשתה איכא למיחש מתוך שמחתם שמא ישתמשו בו אבל בבית האבל אין לחוש שמפני אבלותם אין מתעסקים לא במאכל ולא בזולתו ומ״מ אוסר כאן וכאן ור״ש מתיר כאן וכאן ו ובירושלמי אמרו א״ר ינאי הלכה כר״ש ר׳ יעקב בר אחא בשם ר׳ יאשיה הלכה כר״ש ופי׳ רבינו שמשון למיירי ב במשתה שיש שם כהנים ואפשר שגם רבי׳ יודה בזה וסתם הדבר משום דתלינן דמשתא יש שם כהנים או אפשר דכיון שהוא דבר מצוה התירו אם היו שם כהן ואפילו שלא ברשותו ואף אם אין המשתה של מצוה כיון שהוא צורך רבים כדבר מצוה חשיב כאשר התירו בבת׳ כנסיו׳ ונר חנוכה אם לא שנאמר דגם בבתי כניסיות כשיש שם כהן מיירי ומסתמא כך הוא דכהנים נכנסין שם והיינו טעמא נמי למבואות האפלים שגם כהנים עוברים שם והיינו דעל גבי חולין לא התירו אלא ברשות כהן אלא דאכתי קשה בנר חנוכה שהתירו אפילו שלא ברשו׳ כהן ואפשר דנר חנוכה שאני שאסור להשתמש לאורה ואין כאן הנאה דמצות לא ליהנות ניתנו ומ״מ אף אם נאמ׳ דבכל משום מצוה או צורך רבים התירו אף אם אין שם כהן היא דעל גבי חולים לא קשיא דאפש׳ שאין הנר כל כך מוכרח לחולה ואין זו כ״כ מצוה להתיר בה שמן שלא ברשות כהן ומ״מ היותר נראה דבמשתה של כהני׳ או שיש בו כהנים הוא דשרי׳ וקמ״ל דלא גזרינן שמא מתוך הערבוב יבא לידי פשיעה וישתמש בו בדבר אחר וכבר נתבאר שלא הותר שמן שריפה אלא להדלקה לא לתשמיש אחר דכתיב לך להסקה תהא תבשילך ׃

ך דזורע את התרומה וכו׳ פ״ט דתרומות ופי׳ יהפך שיהפך הזרע מלמט׳ למעלה כדי שיפסיד ולא יעלה ובמזיד יקיים ויהיו ה הגדולים תרומה וקנסו בשוגג ובמזיד לא קנסו אלא אמרו יקיים לפי שכיון שזרע במזיד ונקר׳ שם תרומה על השדה היה נראה כמאביד את התרומה וכבר נתבאר שאסור לאבד את התרומה הילכך אינו יכול להפך אלא יקיים אבל זרע בשוגג שלא היה יודע כשזרע שהיא תרומה לא נקרא שם תרומה על השדה ולא הוי כמאבד את התרומה אם יהפך ולכך קנסו ואמרו בירוש׳ יופך דלא חליפי׳ קנסו בו שתבטל שדהו על גבי תרומה ופי׳ ר״ש שלא יחליף ונמצאת שדהו בטלה ובורה שנה זו ב בשביל התרומה ואי מיירי בזורע ישראל צרי׳ לומר למה שקנסו בשוגג יותר מן המזיד פירושו הוא שהמזיד כ כשמקיים יכול למכור לכהן בדמי תרומה שהרי חולין הם לכל דבר ומ״מ לא חשו שיזרע בשבי׳ כך כיון שבדמי תרומה מוכרן הוי ריוח פורתא וגם בי ודאי צריך לפרוע

לכהן התרומה שזרע ומשום ריוח פורתא לא זרע כאשר יתבאר בסמוך גבי תרומה טמאה אבל בפשתן קנסו כי עיקר זריעתו הוא לעציו והויא הנאה טובא ואי מיירי בזורע כהן הדבר ברור דיתקיים לא הוי קנס ויוסף הוי קנס שתפסיל הכל ובמשנה נראה שפי' רבי' יוסף דרישא דהיינו שמותר להפך אם ירצה ולא הוי מאבד תרומה אבל לא שמחייב לעשות כן אבל בירושלמי הוא כאשר כתבתי וגם דדומיא דיוסף דפשתן קתני ולכך נראה שדעתו כאן כן הוא ולכך כתב יוסף שתם כלישנא דמתני' דסתמא הכי הוא ומוכרח ושאלו בירושלמי מהו שיהא נאמן לומר מזיד הייתי והשיבו אם כשהיו מכירים לאו כל הימנו ואי לאו הפה שאסר הוא שהתיר ופי' רבינו שמשון אם כשהיו מכירים פי' שיש שם מי שיודע שאותו שזרע היא תרומה לא כל הימנו לומר מזיד הייתי ואם מי שיודע שהיא תרומה אלא מפיו ולא ידעתי למה לא כתבו רבינו

ואם הביאה כו' גם שם והוא מהטעם שנתבאר שכיון שהביאה שליש הרי היא תרומה ואם זה מאבדה הרי זה מאבד תרומה

ואם היה וכו' גם שם ובירושלמי אמרו מזיד יוסף קנסו בו שלא יהנה בקשתי' ופירושו כי יטעה האדם ויחשוב שהעצים אינו חשובי' ואין להם דין תרומה והזרע לבד הוא שאסור ולכן קנסו בו ורבי' שמשון כתב שכיון שהפשתן עיקרו משום קשתים ולא משום זרע דשתם זרע אינו ראוי לאכילה אין נקרא על השדה שם תרומה אפילו מזיד כיון שעיקר הזריעה בשביל הקשתי' ולפי מה שיכתוב רבינו בסמוך שהזורע פשתן של תרומה הגדולי' מותרין לזרים נראה שצריך לפרש מה שכתב רבי' כאן ויתכוין ליהנות בעציו דהיינו עצי התרומה עצמה קודם שיזרענה שיחשוב שכיון שזור' הפשתן שהוא העיקר שהנשאר הוא מותר לזרים ואעפ"י שלא מנאנו שיהיה שם תרומה לעצים של פשתן כי אינו אוכל ומ"מ כבר נתבאר פ"ג שאם הפריש הלוי תרומה מעשר טבולים שצריך הלוי שיתן לכהן גם ה הקשין ואפשר שה"ה לתרומה גדולה אעפ"י שנר' שגם הוא קנס היינו מה שהצריכו לכתום אבל מה שצרי' ליתן הקשין נראה דמדינא הוא וכאשר נתבאר פ"ג בדברי הר"א שאם הפריש תרומה גדולה שבולין היא תרומה והוא מירושלמי וכ"ש בפשתן שהעקר הוא הקשין לא הזרע ומ"מ הלשון נראה דחוק לפי' זה כ"ש שלשון פירושו במשנה אגדולין קאמר ואם כאן נתכוון לדבר אחר היה לו לפרש יותר ולכן אפשר לפרש עוד דה"ק קנסו בו כן ולא אמרו שיהיה תרומה ויהיה כמו השאר כי עליין היה זורע אותו ליהנות בקשתי' כי אין לומר שגם הם יהיו תרומה כיון שאינם אוכל וכיון שעיקר הפשתן הוא העצים לא הזרע גזרו בו כן אלא שבמשנה כתב רבינו ויחשוב כי הזרע לבד הוא האסור ע"כ ונרא' שיחשוב אבל אינו כן ואפשר לפרשו גם בקשתין של גידולין לפי זה וה"ק גזרו בפשתן שיוסף ולא גזרו בו שיהיו גידוליו תרומה כשאר הדברים ויקיים כי היה טועה והושב שאין תרומה אלא הזרע ולא העצים והיה זורע ליהנות בעציו וגם זה נראה נכון כי גדולין של תרומה אם הם תרומה הכל הוא תרומה כי מחמת תרומ' באו והכל לכהן אלא שרבינו במשנה נר' שמחלק בין ינאי פשתן לתבן וקש שכן כתב שלא יהנה בעציו ויחשוב שהזרע הוא החוזר תרומה אבל העצים כמו התבן יחשבו ע"כ ומ"מ הדין הוא בפשתן שהכל מותר אעפ"י שבמשנה נראה שלא היה דעת רבי' כן כאן חזר

כא גידולי תרומה וכו' במשנה פרק ט' דתרומות אמרו גידולי תרומה בו כאשר יתבאר בסמוך תרומה גידולי גידולין חולין ופירושה ליאסר לזרי' כמו שיתבאר מהירושלמי בסמוך והוא גם בפ"ק דשבת והוא מכלל י"ח דבר שגזרו כאשר נאמרו שם ואסיק' התם שהטעם שגזרו משום תרומה טמאה ביד כהן דילמא משהי לה גביה ואתו לידי תקלה ופרש"י ז"ל משום ... תרומה טמאה ביד כהן שאסורה באכילה וגזרו שתהא בשמה הראשון והרי היא טמאה חיישינן דילמא משהי לה גבי עד זמן זריעה עכ"ל נראה שהוא סובר שתרומה טמאה שזרעה הגידולין תרומה טמאה כאשר היתה והזקיקו לומר כן דאי לא אכתי משהי לה לזורעה כדי לטהרה להתיר' באכיל' ומה הועילו בתקנתן ובתוס' כתבו דאפילו תימא שהיא טהורה וכרבא שאמר כן פ' כל שעה לא משהי לה דכיון שאסורה לזרים הוי ריוח פורתא ומשום ריוח פורתא לא משהי לה ומפסיד שדהו בשבילה ונמצא ההפסד רב על השכר כן כתב גם ר"ש ובסמוך יתבאר דעת רבי' בזה ובירו' פ"ו דתרומו' אמרו שהגדולין כחולין לכל דבר אלא שאסורין לזרים ופירשו הרי הן כחולין לכל דבר דתנינן חייבין בלקט שכחה ופאה ועניי כהנים ועניי ישראל מלקטי' אלא שאסורין לזרים דתנינן ועניי ישראל מוכרין שלהם לכהן בדמי תרומה והדמים שלהם פי' והיינו הא דתנן גדולי תרומה תרומה והיינו גזירה די"ח דבר דפ"ק דשבת וכן פירשו התוספות פרק כל שעה ובתוספ' דפ"ק דטהורות אמרו גידולי תרומה חולין ולענין טומאה מיירי התם דהוו דהוו הגידולין חולין ואין בהם שלישי ורבי' נס"ס גאון מפרש ההיא נמי לענין חיוב לקט שכח' ופאה ומעשרות ור"ש כתב כמו שפרשתי ודין ידים טמאות וטבול יום תוספתא דתרומות פ"ח הידים וטבול יום אין פוסלין בהם כדרך שאין פוסלין בחולין פי' בהם בגידולי תרומה דבהו מיירי התם גם בירוש' פ"ו נתבאר גבי תשלומי תרומה שהם כתרומה לכל דבר

כ"ב גידולי גדולים וכו' פ"ט דתרומות וס"פ הנודר מן הירק אמר רבי ינאי בלל של תרומה שנטעו ורבו גידולי על עיקרו מותר ואוקי' לה בגידולי גדולים ובדבר שאין זרעו כלה והקשו עלה מדתנן הטבל בדבר שאין זרעו כלה גידולי גדולים אסורים ומשני רבוויתא דרבו גידולין אעיקרו דמותר קמ"ל ובתוס' גורסי' התם בלא רבו וגרס' נכונה היא והכל עולה לטע' אחד ובזה נתבארו כל דברי רבי' דהכא דרבו גידולין על עיקרו גדולי גדולים מותרי' בתרומה וכ"ש בטבל כיון דאיכא תרתי לטיבותא חדא דהוו גידולי גדולין ועוד דרבו גדולין על עקרו והיינו מימרא דרבי ינאי. וכמסקנא דגמרא שכתבתי ושיעור דברי רבינו כך גדולי גדולין מותרין פי' בזרעו כל' בכל גוונ' ואפי"כי הכל הוא תוספ' ואין כאן עיקר ואפי' אם אין זרעו כלה אם רבו וכו' הרי הגדולי' השניים מעלין שכיון שרבו נתבטל ובלה העיקר והוי בדבר שזרעו כלה דמודו כ"ע דגדולי גדולי שרו כיון שאין כאן עיקר כלל ומעתה איני רואה מקו' למה למה שכתב בהשגות א"א זה שבוש שאפילו הטבל ש שגידוליו מותרין אם הוא דבר שאין זרעו כלה הכל אסור וכ"ש בתרומה ע"כ

ובמה שכתבתי הדבר ברור דהתם בלא רבו הוא שאסור ודברי ר' ינאי דשרי היינו ברבו ואולי גרסא אחרת היה לו להר"א באותו תירוץ ופי'

נפי׳ גידולין וגידולי גדולין פרש״י כי גדולין נקרא כגון בצל ששתלו מה שהוסיף הבצל עצמו נקרא גדולין ובצלים חדשים שמתוספין ומתחברים עם אותו בצל נקראין גדולי גדולין וכן כרוב ששתלו וגדלו העלים ונתרחבו אותו נקרא גדולין ועלין חדשי׳ שיצאו נקראים גדולי גדולין ואין כן לדעת התוספות אלא גדולין נ נקראין כל מה שיגדל בפעם ראשונה שזרעה וכשחזר ונטע אותם גדולים אותם גדולין העולין נקראי׳ גדולי גדולין וכדבריהם מוכיח בירוש׳ שאמרו שם על גדולי גדולין עד היכן עד שלשה גורנות ע״כ משמו׳ שכל פעם עושה גורן א״כ מה שהוא לדעת רש״י נקרא גדולי ג גדולין הכל נקרא גדולין לדעת התוספות וכן נר׳ שהוא דעת רבינו שכתב הרי הגדולין השניים וכו׳ מדקרי להו שניים אלמא בשורע הראשוני׳ מיירי ופשט כל לשונו כן מוכיח דוק ותשכח ׃

וכן תרומת ח״ל וכו׳ גם שם פ״ט דתרומות ז ובהשגות א״א אלו השנים שהן זרעוני גנה שאינם נאכלים וזרע פשתן לא מצאתי להם היתר לא במשנה ולא בתוספתא ולא בירושלמי ובירוש׳ נותן טעם לכלם לפי שאינם מצויין ואלו שהוא מוסיף מצויי׳ הם ועוד מוסיף בירוש׳ ספיחי שביעית שגדוליה׳ מותרי׳ ע״כ והנה מה שכתב שבירושלמי נתנו טעם לכולן לפי שאינן מצויים אינו כן בירוש׳ שלנו כי שם אמרו הטבל שרובו חולין ומעשר ראשון שרובו חולין וספיחי שביעית שאינם מצויים ותרומת ח״ל שאינה מצוייה והמדומע שרובו חולין והבכורים שאינם מצויים ע״כ פי׳ ספיחי שביעית אינם מצויים שהם משבע שנים לשבע שנים ובכורים אינם אלא משבעת המינין ותרומת ח״ל פשוט הוא אבל השאר מצויים הם אלא שרובם חולין ומה ש שכתב עוד שבירושלמי הוסיפו ספיחי שביעית בספרים שלנו במשנה הוא שנוי ואינו תוספת מהירושלמי וכתבו רבי׳ פ״ד מהלכות שמטה ויובל כי שם הוא מקומו ולא כאן ודין תוספת תרומה נתבאר בתוספת׳ דפ״ח והטעם נראה שהוא לפי שאין הדבר מצוי וא״כ אינה מצויים א״נ שכיון שהוציא התרומה ומן התורה נפטר השאר שחוזר ומוסיף להשלי׳ מה שהיה בדעתו אינה תרומה גמורה כאשר נתבאר פ״ג שצריך הכהן להוציא ממנה מעשרות והרי הוא כרובו חולין גם אינה תרומה גמורה לגבי זר בגדולין והשניים שכת׳ הר״א שלא מצא להם היתר מצאתי אותם בסוף מעשרות זרע לפת זרע כגון ושאר זרעוני גנה שאינם נאכלין פטורין מן המעשרו׳ ונלקחין מכל אדם בשביעית ואעפ״י שאביהם תרומה הרי אלו יאכלו ע״כ וכתב שם רבינו זה לשונו שאין אומרי׳ גדולי תרומה תרומה אלא כשהזרע הזרוע ראוי לאכילה אבל אלו שאינם ראויים לאכיל׳ מותר לאכול גדוליהן אעפ״י שעיקר זרעם הוא תרומה והלכה כמתם ע״כ וביאור דבריו כי הלפת עצמו וכיוצא בו הוא תרומה ואעפ״י כן אם זרע אותו כלומר אם נטע הלפת עצמו הזרע היוצ׳ חולין כיון שאינם נאכלים אין חייבים בתרומה דאוכל בעינן וכיון שכן גם כשהם גדולי תרומה אין להם דין תרומה דבהני לא שייך תרומה וה״ה והוא הטע׳ לפשת׳ דהוי בכלל ושאר זרעוני גנה שאמרו במשנה דמזרעוני גנה שאינם נאכלין הוא וכדאיתא בריש המוכר פירות ומ״מ כבר יש מי שקונה אותו לאכילה כדאמרי׳ לוליבא דכיתנא לכותחא דאי לאו הכי שייך בו תרומה ומ״מ רובו לזריעה עומד וכיון שזה זרעו נסתלק ממנו דין תרומה ובכי הא לא גזרו גם שם בירוש׳ השוו זרע פשתן לזרעוני גנה שאינן נאכלין לענין שביעית א״כ הרי הוא בכלל ושאר זרעוני גנה שאמרו במשנה וע״כ גם לענין גדולין השנוי בה והלכו בגידולין אחר רוב בני בני אדם הקוני׳ אותו לזריעה כי מיעוטא דמיעוטא הוא לאכילה וכאשר נתבאר ולא ידעתי איך לא מצא הר״א משנה זו ואולי שפי׳ אחר היה לר״א באותה משנה ולכך כתב שלא מצא להם היתר ומ״מ בפי׳ רבינו מובא בירושלמי וכן פי׳ רבינו שמשון ז״ל ׃

כ״ג הזורע תרומה טמאה וכו׳ פרק ט׳ דתרומות שתילי תרומה טמאה ששתלן טהרו מלטמא׳ ואסורין מלאכול עד שיגום את האוכל רבי יהודה אומר עד שיגום וישנה ע״כ׳ והובאה פרק כל שעה ופי׳ שם רב חנינא בר אבין ז ואביי בר אבין משמיה דרבא דתאי אסורי׳ אסורי׳ לזרי׳ משום גדולי תרומה אבל מותרי׳ לכהנים שכבר נטהרי׳ והקשה להם רבא בר רבא ואשתיקו ואמרו לו מידי שמיע לך בהא אמר ליבו הכי אמר רב ששת דאסורי׳ אף לכהנים לפי שנפסלו במחשבת לעת ונשאו ונתנו בזה עד שהעלו שאין זריעה לתרומה כמו שאין זריעה להקדש ופרש״י דמעלה בעלמא הוא לעבוד לאסור אף לכהני׳ אעפ״י שהזריעה מטהרת אותם והוא משום דכיון שנדחו נדחו כלדברי רבי׳ וכאשר ביארו בירוש׳ פ״ט א״ר אבהו בשם רבי יוחנן שתילי חולין וכו׳ ואם היו תרומה מעיקרא כבר נדחו ומכתוב אותו בסמוך מוכיח דרבי אבהו בשם רבי יוחנן כרב ששת ס״ל דאסורי׳ אף לכהני׳ וכלדברי רבי׳ ׃

כ״ד וחתך את העלין וכו׳ אלו לדברי רבי יהודה שכתבתי שאמר עד ש שיגום וישנה ובמשנה כתב רבי׳ שאין הלכה כר׳ יהודה וכאן נראה שפסק כרבי יהודה מפני מה שאמרו בירוש׳ א״ר יוחנן ביני מתני׳ עד שיגום בעלין וישנה ע״כ ׃ נראה שסובר כרבי יהודה וביאר דבריו כי הכל הוא בעגלין שיחתוך אותם ויעלו וישנה לחתוך אותם וא״כ היונא מותר ׃ ובהשגות כתוב על זה א״א מותר לכהנים שאין בהם משום טומאה אבל אסור הוא ל לזרים מפני שהוא גדולי תרומה ע״כ ואפשר היה לומר דכיון שחתך השניים הרי גרע מגדולי גדולין ומות׳ אף לזרים וכ״ש כי נר׳ בסוגיא שכתבתי שרצו להעמיד ה המשנה דאסוריה לזרים קאמר ואעפ״כ לא הוקש׳ להם מהאי דקתני עד שיגום דמשמע שאם יגום מותר לזרים ולא הקשו תנינא הטבל וכו׳ משמע דניחא ליה שאם גמם אפילו שהיה דבר שאין זרעו כלה שהיה מותר ל לזרים אלא שבמשנה כתב רבי׳ על זה ז״ל ואומרים מותר לאוכלו הדבר חוזר לדין הנקדם שאם היה דבר שזרעו כלה מותר אף לזרים ואם אין זרעו כלה מותר לכהנים לבד ע״כ וכן משמע מה שכתב כאן מותר ב באכילה שהכוונה לכהנים כי לא כתב מותר לזרים וכן מוכיח בכל לשונו כי כשכותב מותר באכילה הכוונה לכהנים כי מציאות האכילה הוא מתי׳ וכ״ש כי כלפי מה שכתב אסור באכילה כתב בגומם מותר באכילה וזה ברור בכוונתו והיינו משום דכיון דמסקינן דאסורין אף לכהני׳ קאמר א״כ עד שיגום להתיר לכהנים קאמר אלא שלדעת רבינו דיגם בגידולי גידולין כאשר נתבאר והר״א נראה שעושה אותם גידולין ואין הכרח לזה אדרבה נראה דדי לנו שיהיו כגידולי גידולין וכ״ש לרבי יהודה שגומם ושונה ואפשר דלאו בדוקא כתב הר״א גידולי תרומה או אפשר שלדעתו אינו נקרא גידולין כל שהזריעה הראשונה עומדת במקומה אלא בשחזר וזרע מה שצמח בנ״ל ׃

כ"ה **שתילי** חולין וכו' ירוש' פ"ט רבי אבהו בשם ר' יוחנן שתילי חולין שנטמאו שתלן ועושה אותן תרומ' ואם היו תרומ' מעיקרא כבר נדחו ע"כ ובספרים שלנו שתילי תרומה שנטמאו וכו' ונראה שטעות סופר הוא וצריך להיות שתילי חולין דהא קאמר בתר הכי ואם היו תרומה מ מעיקרא וכו' וכן אמר שם עוד ר' אבהו בשם ר' יוחנן תאנים וענבים שנטמאו סוחטן וכו' ואם היו תרומה מ מעיקרא כבר נדחו וכן מים שנטמאו משיקן ועושה אותן מי חג ואם היו מי חג מעיקר' כבר נדחו ומימרא נמי דכוותייהו היא וגרסי' שתילי חולין או שתילי' ש שנטמאו כגוונא דאידך מימרא גם מהסוגיא דפרק כל שעה מוכיח דין זה ·

כ"ו **שבולת** וכו' בעיא במנחות פרק ר' ישמעאל בעי ר' אבהו שבולת שמרחה בכרי ושתלה וקרא עליה שם במחובר מהו כיון דמרחה טבלא לה כי קרי עלה שם קדשה לה או דילמא כיון דשתלה פקע לה טבלת מינה אמרו ליה רבנן ל לאביי א"כ מצינו תרומה במחובר ותנן לא מצינו תרומ' במחובר לקרקע א"ל כי תניא ההיא לענין אחיובי מ מית' וחומש דהאי תלוש ואכיל תלוש הוא ואי גחין ואכי' בטלה דעתו אצל כל אדם ע"כ ולא אפשיטא בעיין ולכך כתב רבי' הרי זה ספק תרומת ופי' כי תניא ההיא וכו' דמיירי בשעשה תרומה בתלוש ואח"כ שתלה ופשוט הוא ובזה נתבארו כל דברי רבי'

כ"ז **שדה** של תרומה וכו' פ"ט דתרומו' וכבר הזכרתיו למעלה ור' טרפון חולק ואומר שאין נוטלין מתנות אלו אלא עניי כהנים שמא ישכחו עניי ישראל ויתנו לתוך פיהם והלכה כחכמים דכולי האי לא גזרו בגדולי תרומ'

כ"ח **החוסם** כו' גם שם במשנה פרק ד' השוכר את הפועלים ופי' החוסם שיחסם גידולין אלו במטה ולא ידוש בבהמות שלא יבאו לאכול או יבא לחסום פיהם ואי מיירי בישראל שזרע כיון דמסתמא פרה שלו היא ואסורה בתרומה ואי מיירי בכהן צריך לומר דהכא בדש בפרה שבורה מישראל מיירי וכתב רבינו החוסם גדולי' אלו וכולי דוקא באלו שמן הדין הן חולין הוא שאמרו כן אבל תרומה גמורה מותר לחסום אותה מן הדין דלא מקרי דישו וכאשר נתבאר בהפועלין וכתבו רבינו בהלכות שכירות וכיון שכן אין שבח בחוסם כלל·

פרק י"ב

א **אסור** לטמא וכו' פ"ק דפסחים ופרק עד כמה ודוכתי טובא דכיון ד דאקרי קדש הרי היא כשאר קדשים· **ומותר** לטמא וכו' בכורות פרק עד כמה אמר שמואל אין תרומה ת"ל אסורה אלא למי שטומאה יוצא' מגופו וה"מ באכילה אבל בנגיעה לית לן בה אמר ר רבינא הילכך נדה קוצה לה חלה ואכיל לה כהן קטן ע"כ ·

ב' **תרומה** שנטמאה בספק וכו' תרומות פ"ח והיא מחלוקת ר' אליעזר ור' יהושע ורבן גמליאל שר' אליעזר אומר אם היתה מונחת במקום תורפה כלומ' במקום גריע שקרו' ליאבד וליפסד שם יניחנה במקום מוצנע ואם היתה מכוסה יגלנה ור' יהושע אומר בהפך שאם היתה במקום מוצנע יניחנה במקום תורפה ואם היתה מכוסה יגלנה פירוש שיניח אותה במקום שתאבד מעצמה מחמת אי זה ת מקרה ולאו למימרא שצריך לעשות כך אלא לומ' שאינו צריך לשמור אותה ויכול להניח אותה במקום התורפה לכתחלה אם ירצה וכן מוכח בפרק כל פסולי המוקדשין דאין צריך לשומרה בטהורה קאמר וכן כתב רש"י ז"ל פ"ק דפסחים יניחנה במקום התורפה כלומר אם רצה יכול לגרום לה טומאה ע"כ ומ"מ רבינו בפירוש המשנה לכאורה נראה שאינו מפרש כן שכתב ור' יהושע סובר בהפך ואמר שראוי להניחה למקרים ולמאורעות כדי שתשפך בסבה אחרת זולתי ספק טומאה ע"כ ·

ואם כוונתו כך אפשר שדעתו שאין ראוי לשומרה כדי שלא יבא בה לידי תקלה וטעמייהו מפורש בפרק פסולי המוקדשין ור"ג אמר אל יחדש בה דבר פי' שיניח אותה במקום שנולד בה הספק אם מ מוצנע מוצנע אם תורפה תורפה ואם היתה מגולה יניחנה מגולה ואם מכוסה מכוסה כי כיון שהיא ספק אפשר שיבא ויטהרנה או יטמאנ' הילכך לא ישנה אות ופסק כר"ג ומ"מ אם הוא במקו' תורפה ורוצה לשומרה נראה דלפי מה שכתבתי בדעת ר' יהושע בשם רש"י מינה לדעת ר"ג אין אומרין לו שלא ישמור אותה ואל יחדש בה דבר היינו לומר שאם היא במקום מוצנע אינו יכול להניחה במקום תורפה כר' יהושע ואם היא ב במקום תורפה אינו צריך לשומרה כרבי אליעזר אבל אם רוצה לשומרה יכול הוא ולמה לא אבל לפי מה שכתבתי בשם רבי' דלר' יהושע ראוי לעשות כן אם כן לר"ג גם דאם ירצה לשומרה אינו יכול אלא יניחנה כמות שהיא ואפשר שהטעם כאשר כתבתי כי אין ראוי לשומרה כיון שהיא ספק יקל בה ואפשר שיבא לידי תקלה לכך יניחנה מגולה או במקום תורפה בה כדי שתאבד מעצמה בסבת אי זה מקרה וכן נר' לכאורה לשון ר"ג דפסיק ואמר אל יחדש בה דבר וכן היה אפש' לדקדק מלשון רבי' שכתב כאן ולא יזיזנה ממקומה משמע דלא ממקום יפה למקום רע ולא מרע ליפה ו ותרוייהו כי הדדי אבל ממה שכתב ולא יגלנה ולא כת' נמי ולא יכסנה משמע דלא אסרו אלא במאי דלגריעות' אבל מחדש לחשיבותא אינו צריך ואם ירצה אין בכך כלום ולאו כי הדדי נינהו וכן יתפרש אל יחדש בה דבר שאמר ר"ג וכן כתב הרא"ש ז"ל אל יחדש בה דבר אין צריך לשמרה וגם לא יגרום לה טומאה ע"כ והוא הנכון והישר וכן מוכחת הסוגיא דבכורות כאשר כתבתי גם סוף פ"ק דפסחים וגם הוא דעת רבי' ובפי' ספק טומאה הצריך ר"ש וקאמר ה"ד אי ברה"י ספקו טמא ואי בה"ר ספקו טהור והעלה דמיירי בשתי חביות ברה"י ונגע שרץ באחת מהם ולא נודע איזו היא דמדאוריית' שתיהן תלויות כי אין לטמא שתיהם כיון דודאי חדא טהורה ורבינו סמך על מה שיתבאר במקומו שכן כתב ויש ספקו' וכו' כמו שיתבאר בענין טהרה ·

ד' **חבית** שנשברה וכו' גם שם פ"ה והובאה פרק התכלת וספ"ק דפסחים ו ואמרו שם א"ר חנינא מחלוקת שנפלה לפחות ממאה חולין טמאין אבל נפלה למאה דברי הכל תרד ותטמא ואל יטמאנה בידים לפי שאינו אלא הפסד מועט ותניא כוותיה וגם שם נתבאר דדוקא קתני יין דשמן טמא ראוי להדלקה והוי הפסד מועט והקשו על זה דיין נמי חזי לזילוף וכי תימא זילוף לא חשיב ולאו מילתא היא והאמר שמואל לוג בסלע ומזלפין מלוג בשנים ומשני בחדש כלומר דיין חדש אינו ראוי לזילוף וליכא לא

סא לאתי ביה לידי תקלה כדאיתא התם אבל ישן אין הכי נמי להוי הפסד מועט ומולו בו בשמן כך הוא מסקנת הסוגיא שם ולוכותא בפרק הגוזל בתרא וקשה על רבינו שכתב יין סתם ולא חילק בין חדש לישן ו ואמאי והא ישן הפסד מועט הוא כאשר נתבאר ונראה דרבי' לטעמיה אזיל שכתב בסמוך ומשקי' שאין ראויין להדלקה שנטמאו כגון היין שקוברין אותו נר' שפוסק שיין שנטמא קוברין אותו ואין מזלפין בו ודלא כההיא סוגיא ואפשר דמה שהעמידו אותה שם בחדש דהיינו אליבא דמאן דמקשה דסבר דראוי לזילוף וכב"ה ד דאמרי הכי אבל קושטא דמילתא שאסור לזלף בו אלא קוברין אותו וכאשר יתבאר בסמוך בע"ה ומכאן יתבאר לך כי רבי' חזר בו ממה שפי' במשנה כי שם נר' שפרשה כשאין בתחתונה חולין טמאין וכאן חזר ופירש דמיירי כשיש בתחתונה חולין טמאין ומשום הפסד ה החולין והדבר מוכרח :

וכן חבית של שמן וכו' גם שם פ"ח והוא דעת רבי יהושע דאין זו תרומה שהוזהרנו עליה מלטמאה כיון שהולכת לאיבוד ולמעלה גבי שמן ש שנשברה לתוך החולין אינו כן שהרי הוא בזה הפסד מרובה וגם כי הוא בהול על ממונו ולכך אינו מוזהר שלא יטמא אפילו בפועל ובכונה כי מתוך שהוא בהול לא יוכל להעמיד עצמו ליזה' בה והיינו נמי טעמא דיין אפילו נופל לתוך החולין וכאשר נתבאר •

ו היה עובר וכו' גם שם ובל תטמאה כיצד היה עובר וכו' ורבי' נר' שבמשנה המשיך ובל תטמאה למה שלמעלה שאמר שם אין זו תרומ' שאני מוזהר עליה מלטמאה אלא מלאכלה ובל תטמאה ולכך פי' ובל תטמאה ענייני שלא יתכוין לטמאה אבל לסייע בזה אחר שנשפכה מותר והלכ' כר' יהוש' עכ"ל ואין הלשון מתפרש יפה וגם אינו נספך יפה לשלפניו וגם שלאחריו המתחיל לפי זה כיצד היה עובר וכו' אין מ מלת כיצד מתיישבת כלל אלא ה"ג בל תטמאה כיצד וכו' כלומר כיצד הוא הטומאה שאני מוזה' שלא לטמא' כגון שהיה עובר וכו' שמניח על הסלע ולא יתן אותה לו שהרי זה מטמאה בידים וגם שאם לא יניחנה לו על הסלע יטמא את האחרות וכן פירשו ר"ש והרא"ש ואם מדקדק בלשון רבי' כאן נראה שכך דעתו ובמשנה לא דק או אולי לא היה בנוסחא שלו אז מלת כיצד •

ז התלתן והכרשיני' וכו' פ"ב דמעש' ב' תלתן של תרומה ב"ש אומרים כל מעשיה בטהרה חוץ מספיגתה וב"ה אומרי' כל מ מעשיה בטומאה חוץ משרייתה וידוע שהלכ' כב"ה ונתן רבי' טעם לשרייתה שצריכה בטהרה לפי ששרייתה הוא ההכשר שלה לקבל טומאה ואם עושה אותה בטומאה הרי טימא אותה בידים ורבי' שמשון כתב דהשרייה ב בטהרה להיכר בעלמא גם שם גבי כרשינין ב"ש אומרי' שורין ושפין בטהרה ומאכילין בטומאה וב"ה אומרים שורין בטהרה ושפין ומאכילין בטומאה רבי עקיבא אומר כל מעשיה בטומאה ע"כ ובתוס' שם פ"ב הביאו משנה זו וסיימו בה לדברי רבי יהודה ר"מ אומר ב"ש א אומרי' שורין ושופין בטהרה ומאכילין בטומאה וב"ה אומרי' כל מעשי' בטומאה א"ר יוסי זו משנת ר"עקיבא לפי' הוא אומר יתננו לכל כהן וחכמי' לא הודו לו ע"כ פירוש דבמסכת חלה פ"ד נחלקו רבי עקיבא וחכמים דרבי עקיבא מתיר לתת הכרשינין לכל כהן פי' אפילו עם הארץ וחכמים אוסרים ושם כתב ר' והלכה כחכמים ובודאי שכן הדין לרבים ניכהו וגם שהרי בתוספתא ש שהזכרתי אמרו דרבי עקיבא שונה כר"מ דכל מעשיה בטומאה ולכך אמר יתנו לכל כהן וכן א"ר עקיבא ג גופיה כל מעשיהם בטומאה ולטעמיה אזיל ואנן כרבי יהודה קי"ל דב"ה שרייתא בטהרה מצריכי וא"כ אין נותנין לעם הארץ כדברי חכמים גם בירושלמי דחלה א"ר יונה רבי עקיבא כדינתי' דרבי עקיבא אמר כל מעשיהם בטומאה פי' ללטעמי' אזיל כאשר כתבתי וכן כתבוה ר"ש והרא"ש ז"ל וא"כ איך רבינו פסק כותיה בההיא וקשיא הלכתא אהלכתא ואפשר שסמך רבי' על ר' יוסי שאמר שם בירושלמי על דברי ר' יונה אפי' תימא מיחלפ' שיטתיה שניא היא שאין אדם מצוי לטמא אוכלי בהמתו ע"כ ונראה דמלוה גרסי' וה"פ דפליג אדר' יונה דאמר לטעמיה אזיל וקאמר איהו דאפילו יסבור רבי עקיבא כב"ה שם שאין כל מעשיהם בטומאה אפש' לומר • שיתנם לכהן עם הארץ שאין אדם מצווה שלא יטמא אוכלי בהמתו ואם הצריכו שם שרייה בטהרה לאו מדינ' שאין אדם מצווה בכך כיון שאוכלי בהמה הם אלא שגזרו שלא יטמא אותם בעת שרייתם מן הטעם שכתבנו והא אתי שפיר טפי לטעם רבינו שמפני ששרייתה הוא ה הכשרה לטומאה אסרו א"כ בנתינתה לכהן ע"ה שאין שם הכשר לא שייך טעם זה ואף אם יטמאנה הוא אח"כ אין לחוש לזה אבל לטעם רבינו שמשון דטעמא משום היכר לא אתי שפיר כולי האי ורבי' לטעמיה אזי' שכיון שהטעם משום שרייה כאשר כתבנו למה לא יתן אותה לכהן ע"ה ומה שאמר ר' יוסי בתוספתא זו משנת רבי רבי עקיבא היה אפשר לומר מפני הדוחק כי מפני ש ששם שנו כדרבי יהודה ב"ה אומרים שורין ושפין בטהר' ומאכילין בטומאה הוא שאמר כן ר' יוסי דודאי לפי זה אין ליתנו לכהן ע"ה אבל אנן דגרסינן כמתני' שורין לחוד בטהרה ושפין ומאכילין בטומאה אף כר' עקיב' אתיא אלא שודאי הדבר נראה שגרסת התוספ' משובשת ובמתניתין צריך לגרוס אותה כדרבי יהודה דמתניתין ודאי ר' יהודה היא וא"כ אין לומר אלא שסמך על ההיא דירושלמי שכתבתי ולא חשש לתוספתא כי אינו רואה שהסבור התוספ' פירוש אחר ואפשר היה לומר עוד שסמך על מה שאמרו גם בירושלמי אימתי גזרו על ה הכרשינין רבי יוסי אומר בימי רעבון ר' חנינה אומר בימי דוד אמרי היא הדא היא הדא ע"כ • פי' שגם מי שאמר בימי דוד היינו בימי רעבון שהיה בימיו רעב וסובר ר' דלא אסרו לתתם לע"ה אלא בימי רעבון שאז הם אוכל אדם אלא שאין זה נראה חדא דא"כ היה לו לאסור בימי רעבון ועוד דאימתי גזרו לחייבן בתרומה קאמר וחייבין אפי' שלא בזמן רעבון כיון שבזמן רעבון הם אוכל וכאשר נתבא' פ"ב וברור הוא זה ומעתה איני רואה סמך לרבינו אלא דברי ר' יוסי דירושלמי שכתבתי ומ"מ אעפ"י שבזה שכתבתי לא קשיא פסקא אפסקא עדיין לא נתברר לי למה פסק כרבי עקיבא דיחיד הוא במקום רבים ומנא ליה הא ודין התלתן שינתן לכהן ע"ה לא מצאתיו בשום מקום אלא שאפשר שהוא מפני שמדמה אותו לכרשינין שגם התלתן אינו מאכל אדם כאשר נתבאר פרק ב' ואולי באי זה מקום מצא רבינו כניהם •

ח אין מפקדי' וכו' גיטין פרק הניזקין ובהשגות א"א טעה בזאת הסוגיא של מסכת גיטין אם פירות שלא הוכשרו כי הסיטתו • קשתי נדה מאי הוי ולמה לי כלי חרס המוקף צמיד פתיל ע"כ והנעת הסוגיא כך היא ורמינהי טוחנין ומפקידין אצל אוכלי שביעית ואצל אוכלי פירותיהם בטומאה אבל

לא לאוכלי שביעית ולא לאוכלי פירותיהם בטומאה פירש וקשיא אמתניתין דתנן התם אשת חבר טוחנת עם אשת ע"ה ומשני אביי התם בכהן חשוד לאכול תרומ' בטומאה עסקינן דהוה ליה איסור' דאוריית' פירש ולכך החמירו שם שלא לסייען ולטחון להם ופריך אי הכי א מפקידין פי' בתמיה והתניא מפקידין תרומה אצל ישרא' ע"ה לפי שאין לבו גס בה ואין מפקידין אצל כהן ע"ה מפני שלבו גס בה פי' וא"כ לידך לברייתא דלעיל מיירי בכהן היכי קתני בה מפקידין ומשני ר' אלעאי הב"ע בכלי חרס המוקף צמיד פתיל ופריך וליחוש שמא ת תשיטנו אשתו נדה ומשני אלא אמר רבי ירמיה כאן בשהוכשרו כאן בשלא הוכשרו ופריך תו והתנן המוליך חטים לטחון כותי או לטחון ע"ה הרי הן בחזקתן ל למעשר ולשביעית אבל לא לטומאה ומשני האי מאי רומי' ולאו מי אוקימנא בשלא הוכשרו ופריך והקארי לה מאי קארי לה ומשני משום דבעי למרמי אחריתי וכולי ובודאי ששטת סוגיא זו בדברי הר"א נראה דכי משני כאן בהוכשרו לא מצטרכי' תו לתירוצא דצמיד פתיל והדרינן מיניה והדבר נראה מוכרח מעצמו דכיון שלא הוכשרו צמיד פתיל למה לי והלא אפילו יגע בו אינו מקבל טומאה אלא שאפשר לתרץ בזה לדעת רבינו דר' ירמיה אתירוצא דר' אלעאי קאי שאע"פ שלא הוכשרו צריך שיהיה מוקף צמיד פתיל לפי שיש לחוש שיוכשרו ביד עם הארץ ואח"כ יגע בהם או אפשר שיגע בהם בידו לחה שהוא חשש קרוב ולפי זה ל"נ כתירוצא דרבי ירמיה אלא ללאו מיהדר הדר ביה אלא דעדיפא מינה קשיא לי שהרי בסוגיא שכתבתי תירוצא דצמיד פתיל ותירוצא דשלא הוכשרו אברייתא קמייתא דקתני טוחנין ומפקידין קאי ומשום דאוקי' לה בכהן ואיך ברייתא קתני דאין מפקידי' גבי כהן שמתוך שהוא רגיל בה לאוכלה יבא ליגע בה ולהכי מוקי חדא בצמיד פתיל וחדא כשאין צמיד פתיל וחדא בהוכשרו וחדא בשלא הוכשרו וגבי כהן הוא דמפלגי הכי אבל גבי ישראל בכל גוונא מפקידין להא ברייתא דקתני בה אין מפקידין גבי כהן מיירי בהוכשרו ובאין צמיד פתיל ואפ"ה קתני בה מפקידין גבי ישראל ורבינו כתב בהפך דגבי כהן אסר בכל גוונא וגבי ישראל חילק והיה ראוי להיות הגרסא בספרי רבינו מפקידין תרומה אצל ישראל אבל אין מפקידין אצל כהן אלא בכלי חרס המוקף צמיד פתיל ובלבד שלא יהיו פירות מוכשרי' וכו' כי זה הוא הדין היוצא מן הסוגיא שכתבתי ומאי דפריך התם ב בגמרא מה היא דמוליך חטין לטחון וכו' ומשני לאו מי אוקי' בלא הוכשרו אע"ג דהתם לאו בכהן דוקא מיירי דהא כותי קתני ועוד דודאי סתמא מיתניא ולא היה לו להקשות על זה והקארי לה וכו' וא"כ משמע קצת שגם בישראל יש חילוק בין הוכשרו ללא הוכשרו ודאי שאי אפשר לומר כן כאשר נתבאר אלא צריך לפרש דמוליך לטוחן אפילו ישראל הוי בכהן דאין לך לבו גס בו ואתי ליגע בזה כיון דמלמטחן נתנוהו לו וכן כתב הרב ר רמ"ה זה לשונו ומתברא דאפילו בתרומה אצל ישראל חיישינן הכא לטוחן שאני דאדעתא למיגע יהביה נ ניהליה ע"כ

ובודאי שנראה שהדבר מוכרח לפרש כן ולפי זה קושיין מעיקרא אפס' לטוחנין הוא דקא פריך לוק ותשכח ומעתה נמצאו דברי רבי' בהפך מן הסוגיא שכתבתי דתרוייהו בכהן ובישראל כאשר נתבאר' ומיהו למאי דקשיא שרבי' לא חילק בכהן ובסוגיא א חלקו אפשר לתרץ שסובר רבי' דכל ההיא סוגיא אליבא דרבא הוא דאתמרא דלאביי לא קשיא ולא מידי כאשר כתבו בתוס' דאע"ג דאביי מתרץ קושין אליבא דרבא הוא דמתרץ דאילו לדידיה דטעמא משום דרוב עמי ה הארץ מעשרין הם מתני' בלא הוכשרו כפשטה ולא אצטריכי' לפלוגי בכהן מידי ורבי' סמך אתירוצא דאביי דהכי נקטינן בכל דוכתא דרוב עמי הארץ מעשרין הן ורבא גופיה בעלמא מודה בה וכאשר כתבו התוספות וכן פי' רבי' במשנה כתירוצא דאביי משום דברייתא רוחא הוא וכ"ע מודו ביה כאשר כתבתי אלא דאכתי קשיא מנין לו לרבי' לחלק גבי ישראל כיון שבגמר' לא [illegible] ליהו לתתיר בכל גוונא מטעם שאין לבו גס בה

ואפשר שלמד כן רבי' מההיא רומיא ד דרמינן מברייתא דהמוליך חטין לטחון וכו' ומפ' למברייתא דמפקידין תרומה אצל י ישראל ע"ה הוא דפריך שאפילו נאמר דהכא בחולין שלבו גס בה מיירי ולכך הם בחזקת שנגע בהם אין להחמיר ולחוש כן בחולין כיון דבתרומה מפני שאי' לבו גס בה תלינן דלא נגע גם בחולין מפני קולתן תלינן דלא נגע ועוד דסתמא מיתניא ואפילו בתרומה מיירי ומשני ולאו מי אוקימנא בשלא הוכשרו א"כ ודאי דהך ברייתא דמפקידין דפריך עלה בשלא הוכשרו מיתרצא והא דפרכת מינה בהוכשרו ולכך חיישינן שמא נגע בין אם מדברת בחולין בין בתרומות ולפי דרך זה צריכין אנו לפרש דרבי ירמיה לאו אליבא דרבא משני ולאו קושיא דמפקידין אתא לשנויי אלא איעיקר רומיא ד דרמינן ברייתא דטוחנין וכו' אבל לא לאוכלי וכו' אמתני' דטוחנת עמה ומהדר הדר מההיא תירוצא דמוקי לה בכהן חשוד וכו' והוי כאלו אמר אלא אמר רבי ירמיה ליתא לדרבא הלא תירוצא דאביי הוא תירוצא דקושטא דמתני' משום דרוב עמי הארץ מעשרין ומיירי בלא הוכשרו כפשטה [illegible] דלא הוכשרו הוא וגם במוקף צמיד פתיל מיירי דמתירוצא דר' אלעאי לא הדר כאשר נתבאר וברייתא' דאבל אין טוחנין לאוכלי וכו' בהוכשרו וכיון שהוכשרו נקרא מסייע ידי עוברי עבירה ולא אצטריכי' תו לאוקימתי בכהן אלא אפילו בישראל מיירי ומיירי בחולין ולכך מפקידין אף על פי דמיירי בהוכשרו שלא אסרו לגרום טומאה לחולין ו והברייתא דההיא רומיא דמוליך חטין ותירוצא אליבא ד דאביי הוא ומשם למד רבי' לחלק גבי ישראל כאשר כתבתי ואפשר שמביטה זו נאמר רש"י ז"ל בתירוץ רבי ירמיה שכתב כאן בהוכשרו הא דתני אין מפקידין ב בהוכשרו והא דקתני מפקידין בלא הוכשרו ובודאי שלא נאמר שלא נפרש איפכא דפשיטא הוא וזהו שכתב א"כ ובשלהם אסור לסייען דחבר לא ידע אי הוכשרו או לא פי' כיון דההיא ברייתא בלא הוכשרו מיירי למה אין טוחנין להם והלא אין כאן טומאה ומשני דחבר לא ידע וכו' ומשמע מדבריו דאי ידע דלא הוכשרו שרי ואלו ברייתא סתמא תניא ולשיט' רבי' ההיא ברייתא' בהוכשרו מוקמינן לה ולא קשיא ואין להקשות לשיטת רבי' כיון דבכלא הוכשרו ובמוקף צמיד פתיל מיירי למה אסור גבי כהן מטע' שלבו גס בה דכי לבו גס בה מאי הוי דאפשר לומר דכיון דלבו גס בה ורגיל לאוכלה יסיר הצמיד פתיל ולא יחוש ויחזור ויסים אותו ואפשר שגם יקח מתנה לאכול כי יאמר תרומה היא ולכהן היא ויאכל מתנה אבל ישראל שאינו רגיל בה נזהר ונמנע מנגעת אליה ואינו נוגע בה ומ"מ הסוגיא מתפרשת בדוחק רב לשיטה זו ומאד יש לתמוה איך הר"א לא השיגו בזה

וצריך עיון ·

ט אין עושין וכו'. גם זה פרק הנזיקין אין עושין תרומותיו בטהרה אבל עושה זיתי חולין בטהרה פי' עם הארץ שאמר לבדד חבר להפריש תרומת זיתיו בטהרה אם כבר הפך אותם עם הארץ במעטן לא ישמע לו החכם שכבר הוכשרו ונטמאו בנגיעת ע"ה והכהן סומך על הבדד שהפריש שהוא חבר וסבור שהיא טהורה ואוכלה אבל אם החבר מתעסק בזיתים מתחלה מותר מפני כדי היין לבדד חבר התירו כן דאם לא מפני זה איכא למיחש שמא יחזור ויגע בתרומה ולא היה ראוי לחבר להפריש חלתו בשום צד אלא משום כדי היין ומלת בלבד הכתוב ב בספרים שלנו צריך להיות של בדד גם מלת כדי טעות סופר הוא וכל דברי רבי' נתבארו שם ופי' אומרים לו וכו' כדי לאיים עליו וכיון שזה משתדל לתקן זיתיו ודאי ישמע לנו כן נתבאר שם ·

י ישראל שעושה וכו' ע"ז פרק רבי ישמעאל חזרו לומר אין ב בוצרין עם ישראל שעושה בטומא' וכ"ש שאין דורכין פי' דס"ל דוקא בצירה שהיא תחלת מעשיהם אסור אבל אם בצרן כבר יהיה מותר לסייעו בדריכה כיון שבצרן בטומאה דהשתא לאו מידי עביד קמ"ל דאפ"ה אסור וכתבו בתוספות וכ"ש שאין דורכין פי' ואפילו בסוף הדריכה ע"כ פי' שלא התירו אלא הולכת חביות שהוא מעשה בפני עצמו ובאותו מעשה אין בו עבירה ואין נקרא מסייע ידי עוברי עבירה אלא המסייע ב במעשה עצמו אשר בו העבירה ונתן טעם רבי' מפני התרומה דאם מפני חולין מותר לגרום להם טומאה דהכי אמרינן התם ובמשנה אחרונה אלא האיסו' מפני התרומה שגורם לה טומאה דכתיב ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי פי' שצריך לשמור אותה בטהרה וכן כתב רש"י ז"ל בגמ' ·

יא זיתים וענבים וכו' פסחים פר' כל שעה אמרינן יתיב רב דימי וקאמ' להא שמעתא פי' דאמרינן התם משום דרב אושעיא מי החג שנטמאו השיקן ואח"כ הקדישן טהורין וכו אמר ליה א אביי הקדישן בכלי קאמר אבל בפה לא עבוד מעלה או מילתא וכו' אמר ליה זו לא שמעתי כיוצא בה שמעתי דא"ר יוחנן ענבים שנטמאו דרכן ואח"כ הקדיש' טהורין הקדישן ואח"כ דרכן טמאין והא ענבים דקדושת פה נינהו ועבוד רבנן מעלה פי' דקס"ד דהקדיש יינם לנסכים קאמר ודחי רב יוסף ענבים קאמרת הכא בשל תרומה עסקינ' דקדושת פה לידהו כקדושת כלי דמיא פי' והקדיש' היינו שעשאן תרומה דתרומה נמי אקרי קדש ובתר הכי פריך ארישא דמילתיה דר' יוחנן דורכן ואפילו טובא פי' בתמיה ומי אמר רבי יוחנן הכי והא"ר יוחנן ענבים שנטמאו דורכן פחות מכביצה ויינן כשר לנסכים ומשני אי בעית אימא הכא נמי פחות מכביצה ואי בעית אימא התם דנגעו להו בראשו' דהוו להן שני הכא דנגעו להן בשני דהוו להו שלישי ויש נוסחאו' כתוב בהן דהוה להו שני ושני עושה שלישי בתרומה וכתב רש"י ז"ל דלא גרסינן לה דהא בחולין עסקינן דאי ב בתרומה הא אמרינן דעבוד רבנן מעלה שמשקה מטמ' עם האוכל פי' ולא אמרי' משקין מפקד פקידי והרי הם כמכונסין ומופקדין בכלי ע"כ הסוגיא ·

ויש לתמוה על רבינו שכתב שאפילו נטמאו אחר שעשה אותם תרומה סוחטן פחות מכביצה ולפי מה שכתבתי לא נאמר זה אלא בחולין ד דאמרינן בהו משקין מפקד פקידי דאלו בתרומה אין חלוק בין סוחט כביצה או פחות מכביצ' דמעל' עשו בה ולא אמרינן בהו משקין מפקד פקידי אלא המשקה מטמא עם האוכל וגם בסוף הלשון נראה שיש חילוק בתרומה בין נגע בשני לנגע בראשון שכך כת' והמשקה תרומה טהורה שאין שלישי עושה רביעי בתרומה וכולי ולפי מה שכתבנו אין להלק כן גבי תרומה דמעלה עשו בה ומשקה מטמא עם האוכל ואין לחלק בה בין שלישי לרביעי דלא אמרי' בה משקה מפקד פקיד

ועוד יש לתמוה למה לא הזכיר רבינו גבי נטמאו בעודן חולין שיסחוט אותן פחו' מכביצה כאשר אמרו בגמרא בסוגיא שכתבתי ונראה שדעת רבינו דמימרא דרבי יוחנן דקאמר ענבי' שנטמאו דורכן פחות מכביצה ויינן כשר לנסכים ה"ה בענבים של תרומה שיינן מותר לכהנים ואידך מימרא דר' יוחנן בענבים שנטמאו הקדישן ואח"כ דרכן וכו' בהקדישן לנסכים מיירי וכדקס"ד מעיקרא ומאי דקאמ' רב יוסף הכא בענבים של תרומה וכו' דחויא בעלמא הוא דלא תפשוט שעשו מעלה בקדושת פה דאכתי איכא למימר דדוקא בקדושת כלי אבל קושטא דמילתא כדקס"ד רב דימי דפשיט מינה דאף בקדושת פה עביד מעלה דהכי מסקינ' התם דאף בקדושת פה עבוד מעל' וכמו שהזכי' וא"כ הקדישן היינו הקדש גמור לנסכים כפשטה ובהא הוא דעבוד מעלה זו דהוא קדוש' וחמירא אבל בתרומ' לא עבוד מעלה לומר מבלע בליעי לענין זה וכחולין היא ויש להביא ראיה כש"ט זו ממה שאמרו שם בתחל' הסוגיא עלה דהא דא"ר יוחנן משקין מפקד פקידי ורב חסדא סבר מבלע בליעי פי' והרי המשקה והאוכל חיבור אחד וקאמר דאי לא תימא הכי הא דתניא הא למה זה דומה לתרומת זיתים וענבים שאין בהן לא היתר אכילה וכו' והא היתר אכילה אית בהו דאי בעי סחיט להו פחות פחות מכביצה ומשני רבא גזרה דילמ' אתי לידי תקלה ומאי קושיא ליסני ליה תרומה שאני דעבוד רבנן מעלה שיטמא משק' עם האוכל אף על גב דמפקד פקיד אלא ש"מ דס"ל לתלמוד' דליכא מעלה כי האי בתרומה ואפילו נטמאו בעודן תרומה סוחט פחות פחות מכביצה והוא טהור דבקדשים עביד מעלה זו לא בתרומה כר' דמי דסבר הכי · ורבא גופיה הוא דמייתי ראיה דבקדשים עשו מעלה אפילו בקדושת פה ואם כן מימרא דהקדישן כפשטה מתפרשא · ובתרומה לא אשכחן מעלה זו לכך תירץ משום תקלה · וגם אביי דהוה מספקא ליה משמע דקבלה דרב יוסף הוא דדחי משמע דאביי קבלה לדרב דמי ועוד יתבאר פ"ו מהלכות איסור מזבח אם יגמור ה' עלי · ולפי שטה זו אפשר דגרסינן שפיר ושני עושה שלישי בתרומה דגם בתרומה מיירי ההיא דרבי יוחנן ובהכי ניחא מאי דקאמ' דנגעו בשני דהוו להו שלישי דאי בחולין קשה בה' אין שני עושה שלישי בחולין ולפי שטה זו אפשר להעמידה ב בתרומה דשני עושה שלישי בתרומה ולגרסת רש"י ז"ל הוצרך לפרשה בחולין שנעשו על טהרת תרומה שעושין שלישי ואין צריך פחות מכביצה דאין שלישי מטמא משקין והקשה על זה דא"כ הרי נטמאו עם האוכל דעבוד מעלה ותירץ דלא עבוד מעלה אלא שאחר ש שקרא שם תרומה לא עבוד מעלה אפילו שנעשו על טהרת תרומה ולפי שטת רבינו אין צורך לכל זה דאין מעלה זו בתרומה אלא בקדשים ומה שאמרו שאין זריעה בתרומה אינו דומה למעלה זו ובטעמא דא אכילה כת' רבינו הואיל ונלחו כבירוס' אבל להחמיר חומרא זו ב

בקדשים ראוי להחמיר כן לא בתרומה וכן מוכיח שם בגמרא בסוף הסוגיא שאמר רבא אף אנן נמי תנינא פי' דעבוד רבנן מעלה ומייתי ברייתא דדריש מונתן מים חיים אל כלי וההוא בקדשים איירי גם רב מייתי ראיה מדתנן טבל ועלה וכו' העריב שמשו אוכל בתרומה אי בקדשים לא. אמאי טהור הוא אלא מעלה הא קמן דבקדשים עשו מעלה לא בתרומה דודאי אין הדב' מוכרח שכל מעלות הקדשים יהיו בתרומה גם רב אשי אמר אף אנן נמי תניינא והבשר יכו' משמע דבקדשים הוא דעבוד מעלה וכן כתב רש"י ז"ל אמר רבא אף אנן נמי תנינא וכו' דבקדשים עשו מעלה אפילו בקודשת פה ע"כ ובזה דברי רבי' עלו כהוגן ·

ומה · שהקשתי עוד דלא פירש רבינו בתחילת דבריו דשוחט פירות מכבילה אפשר ד דאסוף דבריו סמיך דתפליג בין נגעו לשני לנגעו בבליסי ותסיפא נשמע לרישא דזיל בתר טעמא דודאי מוכרח הוא דיותר מכבילה הרי נטמאו ופ"ט מהלכות טומאת אוכלין נתבאר ג"כ דין זה בבירור א"נ דברישא דמיירי רבינו בחולין כתב סתם דאפי' הוו שני אין שני עושה שלישי בחולין ושוחט אפי' ביחד אבל בתרומ' גם אם הם שני מפליג בין פחות ליותר ואין זה כלום דלפי זה אכתי אם נטמאו בא"ב שייך לחלק אלא ודאי סמך על מה שנתן הטעם דמפקד פקידי ועל מה שכתב בסו' דבריו ובמקומו בהלכות טומאת אוכלין · ויש עוד לדקדק בלבדי רבינו כי שם הקשו מדתניא הא למה זה דומה דומה לתרומת תותים וענבים שאין בהם היתר אכילה ואמאי ישחוט אותם פחות מכבילה ותירצו דילמא אתי לידי תקלה וכאשר הזכרתי וא"כ איך רבי' כתב בזיתי תרומה שישחוט פחות מכבילה ונר' שהעיקר כמו הספרים שגורסין כאן ושוחטן וכו' הרי אלו וכולי ובדיעבד מיירי לכתחל' לא ישחוט משום תקלה וכאשר ביאר מיד ועל אותם דינין סמך שהרי כתב וצריך ל להמאיס הדבר ולא יסתפק בו מעט מעט בלי מאיסה וה"ה בזה כי כל תרומה טמאה יש לחוש לתקלה כ כשהייתה ולכך מיד ימאיס אותה ובגמ' נתבאר דאפילו מכבילה מכוונת טהורים שהרי בטפה ראשונה נתמעט מכבילה ואינו מטמא אלא בזירה שמא ישחוט יותר וזהו שכתב רבינו ולא אמרו וכו' ובמסקי' אי מפקד פקידי או מבלע בליעי פסק רבינו כרבי יוחנן שאעפ"י שנטמ' הזב לא נטמא המשקה כי בפני עצמו הוא ודלא כרב חסדא דסבר מבלע בליעי ולכך כשנטמא הזב נטמ' גם המשקי' דסוגיא כרבי יוחנן מוכחא ·

י"ב פת תרומה וכו' גם שם פרק כל שעה ומי חיישינן לתקלה והא תניא תרומה מדליקי' בפת ובמן של תרומה והא איכא תקל' א"ל פת זריק לה בין העצים שמן רמי לה בכלי מאוס וכתב רבינו שלא יהא תקלה לאחרים ובודאי דלאו דוק' דגם לו אפשר להיות תקלה אלא שהוא כיון דידוע לא שכיחא כולי האי ובחטין נחלקו שם רב הונא ור' יוחנן דרבי יוחנן סבר דשולקן ומאסים אותם ומדליק בהם אבל בתוס' כתבו דנראה דדוקא נטמאו כשהם מאוסי' אבל לשלוק אותם ל"א דילמא אתי לתקלה ושטת רש"י כדברי רבינו ופסק רבינו כרבי יוחנן דכוותיה קי"ל ל לגבי רב הונא דאפילו רב הונא ורב קי"ל כרב וכ"ש רב הונא ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן דאפי' רב ורבי יוחנן הלכה כר' יוחנן ·

ומשקין שאין ראוי וכו' משנה סוף תמורה אוכלין ישרפו משקין יקברו וכתב רבינו כגון היין שנטמא קוברין אותו כר' ודאי שאין מולפין ואף על גב דאפליגו בית שמאי ובית הלל דבי' שמאי סברי תספך ובית הלל סברי תעשה זילוף והובא' ברייתא זו פרקא קמא דפסחים ופרק הגוזל בתרא ואנן קי"ל ב"ש במקום בית הלל אינה משנה אף על פי כן לא פסק כן רבינו משום דהתם אמרינן דבחוששים לתקלה פליגי דב"ה לא חיישי לתקלה ואלו אנן אשכחן בכמה מקומות דחיישינן לתקלה כמו באותה שנתבארה דסמוך שלא הוזכר שם חולק וכי ההיא דפ"ק דשבת גבי י"ח דבר שגזרו גם פרק כל שעה כאשר נתבאר בסמוך שלא התירו אלא א"כ ממאים אותם הילכך לא קי"ל כ כההיא ברייתא אלא כסתמא דסוף תמורה שאמרו משקי' יקברו וכלהו משקין במשמע ואעפ"י שבתוספות תירצו ההיא די"ח דבר דלא תפלוג אב"ה גם ההיא דפרק בתרא דתמורה אמרו דלא איירי בראוי לזילוף אין כך דעת רבי' דא"כ היה לו לומר הראוי לזילוף יזלף בו דהוי רבותא טפי כיון דאיכא בה פלוגת' אלא ודאי בכלהו איירי ומפני חשש תקלה כדכתיבנא ·

י"ג ודין תרומה שנתגלה וכו' פ"ח דתרומות ומה שלא הצריכו בזה קבורה שאין זה נקרא מאבד תרומה כיון שאף אם לא היתה תרומה אסורה משום סכנת נפשות · ותאנים וכו' גם שם

י"ד עיסה וכו' תוספתא פ"ז וירושל' פ"ח ודלא כר' נחמיה שמתי' העיסה באפייה לפי שסובר שאדם הנחש בלא ביאור ·

ט"ו אסור לכהן וכו' חולין פרק הזרוע · וספרי פרשת נשא · ובתוספ' כתבו שאם בא עני ונטל מוציאין מידו ואין כן דעת רבינו אלא כיון שטובת הנאה אינה ממון אין מוציאין ונתבאר מזה גם פרקא בתרא דנדרים ·

י"ד כהן שנתנו לו וכו' תוספת' סוף תרומות

י"ז אין ישראל וכו' פרק הזרוע ותוספתא סוף תרומות כלשון רבינו ו ונתבאר בירושלמי דס"ק דדמאי וברייתא דפרק הזרוע אמרו ואם אין שם כהן שוכר פרה ומביאה והשמיטה רבינו מפני שסובר שהכל בכלל כדין התוס' דאם מ משתמרת עד שיבא הכהן אינו חייב להביאה ומשום דסתמא דמילתא כי אינה משתמרת דגורן עד שיבא הכהן כי הגורן אינו משתמר שם לזמן קרוב קתני הכי בברייתא ולכך רבי' לא חשש לכתוב אלא לשון התוס' כי הוא כולל הכל וכולא מילתא בהכי תלי ·

י"ח אסור לכהנים וכו' פרק עד כמה ושם אמרו בברייתא עליהם הכתוב אומר שחתם ברית הלוי ואומר ואת קדשי בני ישראל לא תחללו ולא תמותו ואמרו שם נאי ואות' וכ"ת מיתה לא ת"ש ואת קדשי' וגו' ולא הזכיר רבינו מיתה משום דודאי מיתה לאו דוקא אלא קרוב להיות בו מית' קאמר וכלל זה רבינו במה שאמר הרי זה חלל קידוש השם ומתילא דקרוב להיות בו מיתה ·

י"ט נתן תרומה וכו' פ"ק דקדושין נתבא' כן דמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה אלא שאסור לעשות כן מפני שנראה ככהן ה המסייע בבית הגורנות כי בשכר זה יתן לו שאר מ מתנותיו ·

וכן אסור וכו' פרק הזרוע אמר אביי מריש הוה מטיפנא אמינא חבובי מצוה הוא כיון דשמענא יותן ולא שיטול מעצמו לא הוה מטיפנא אבל תימר אמינא כיון דמטעית להאי דתניא ר"מ אומר

בני עלי חלק' שאלו בפיהם מימר נמי לא אמינא מיהו אי יהיבו לי שקילנא כיון דשמעית הא דתני' הצנועים מושכים את ידיהם והגרג' חולקי' משקל נמי לא שקילנא על כאן ורבינו לא כתב האי ברייתא דמשקל נמי לא הוה שקיל אפשר לפי שאינו אלא מדת חסידות בעלמא דעיקר בריית' זו להצנועי' מושכי' את ידיהם היא פ' ער' בקלפי על לחם הפנים אחר שמת שמעון הצדיק לפי שנסתלחה בו מארה ולכך היו מושכים את ידיהם כי לא היה מגיע לכל אחד רק כפול ולא היה משבי' וכן פרש"י שם ואביי אסמכתא בעלמא הוא דמסמיך עלה מדת חסידות דיליה ׃

א"ב אפשר דאביי הוה סבירא ליה כלקס"ל פ"ב דקדושין דגרגרני' חולקין כפשטו דבחולקי' לבד נקרא גרגרן ולכך לא היה נוטל שלא יקרא גרגרן כאשר כתבו בתוספות אבל בתר דאסיקנא מאי חולקין חוטפי' ומכרעי' לה מסיפא כדאיתא התם א"כ אינו נקרא גרגרן אא החוטף אבל הנוטל כשנותני' לו אינו נקרא גרגרן וזהו שמצינו בתלמוד כמו שמצינו בתלמוד כמה חסידים ואנשי מעשה אוכלים ונוטלי' ולא היו נתנעים ולא מושכין ידיהם ולכך כתב רבינו אלא נוטלין בכבוד כלומר שלא ימנע עצמו מליטול כשהוא בכבוד כי אינו נוטל כלום מבעל הבית אלא משולחנו של מקום ב"ה ולכך אין לו לימנע מליטול והוא טעם לנוטלין לא בכבוד דוק ותשכח ׃

ואפשר עוד דמאי דקאמר לא שקילנא היינו בשלא היה בכבוד ובצנעה והיינו כמו חולקין והצנועים היו מושכין את ידיהם לפי שהיו צריכין לחלוק עם האחרים והוי זילותא אבל כשנותנין לו בכבוד בלי שיחלק עם אחר היה נוטל לבד מתעלי יומא דכפורייא שהיה נוטל אפילו שלא בכבוד להחזיק עצמו בכהן ובדין מתנות כהונה כתב רבינו הא דהצנועים ונראה שכן כונתו כאשר כתבתי שכתב ובזמן שהם רבים בבית המטבחים הצנועים מושכין כו' מוכח דאם מביאים לו לביתו דהוי בכבוד או שאין שם רבים בבית המטבחים דהוי בכבו' אין לו לימנע מליטול אלא נוטל כאשר כתבתי ׃

ד' לא יתן וכן' בברייתא פרק עד כמה כהנים המסייעים וכו' אין נותנין להם תרומה בשכרם משמע דבשכרן הוא שאסור אבל אם נתן להם שכרן מותר לתת להם תרומה דכיון שנתן לו שכרו הרי הוא כאחר ׃

ורשאי ישראל וכו' גם שם פרק עד כמה וכתב רש"י ז"ל דדוקא ישראל מותר לומר כן לכהן אבל כהן אסור לומר כן לכהן דכיון ד דלדידיה חזיא הוי בכהן המסייע בבית הגרנות ואפשר דחיישינן שהיום נותן זה סלע כדי שיהיה תרומ' לאותו ישראל כדי שמחר יתן אותו ישראל סלע כדי שיתן אותו לכהן זה והוי כקונה תרומה ואפשר שגם לזה נתכוון רש"י ז"ל ׃

כב בד"א וכו' לא מצאתיו וסמ"ג ור"י בעל הטורים כתבו אותו בשם רבי' וכן אסור וכו' פ' ז' דשביעית והטעם כתב רש"י ז"ל משו' תקלה שלא יבא בה לידי תקלה ואם כן אם הוא כהן מותר דליכא למיחש לתקלה ׃ ואפשר דמשום זילותא דתרומה נגעו בה שלא יראה כמולין וא"כ אין חלוק בין כהן לישראל ׃

כ"ב עשרה אין חולקין וכו' ברייתא פרק נושאין על אנוסה ותוספתא

סוף תרומות והטע' שכ' רבי' בחש"ו מפני שאין להם דע' כן נזכר בגמרא ופרש"י ז"ל דאיכא זילותא דתרומה לחלוק לכן בגורן לעין ובתוספתא נראה שהטע' מפני שלא ידעו לשמרה בטהרה והקשו א"כ למה משגרין ל לבתיהם ותירצו ביש להם אפטרופוס ואפ"ה אין חולקי' דבגורן אטו אין להם ומה שכתב רבינו קטן היודע ל לפרוש חוקו לא נתברר לי וסבור הייתי לפרש יודע לפרוש חוקו דהיינו כפיו וחולק לפי זה על רבותינו בעלי התוספות שהם כתבו דבאינו יודע לפרוש כפיו עסקינן דאי יודע הא תנא בסוף לולב הגזול יודע ל לפרוש כפיו חולקין לו תרומה בבית הגרנות ולפי זה יסבור רבינו דההוא לא קאי אקטן אלא הביא שתי שערות ואפ"ה דוקא יודע וא"כ הכא דנקט קטן מיירי אף ביודע דאי אינו יודע אפילו משגרין לא ונקט חוקו ולא נקט כפיו משום דאין כוונתו נשיאות כפים דוקא לברכת כהנים דקטן אינו נושא כפיו א"כ לבא לאפוקי ממה שפרש"י ז"ל שצריך שידע לחלוק שתי אצבעותיו לכאן ושתי אצבעות לכאן שא הכף לבד דהיינו הנקרא חווק ואין כל זה נוח ואי גרסי' חוקו מלשון חוק אינו יודע כוונתו ואולי לשון מוטעה הוא ׃ והטומטום וכו' פי' ואיכא זילותא דתרומה ׃

והאשה וכו' בגמ' איכא פלוגת' דרב פפא ורב הונא חד אמר משום גרושה וחד אמר משום ייחוד מאי בינייהו כי דרי למקרב ל דמקרב למתא ולא שכיחי אינשי פי' דכיון כ"ע ידעי אי גרושה היא ולא יהיבי וכיון דלא שכיחי אינשי איכא משום ייחוד א"נ למירחק ושכיחי פי' והוי הפכא ורבי' כתב שני הטעמים לחוש לשניהם כיון דלא אתבר' כמאן הלכתא דלא ידעי מאן אמר הכי ומאן אמר הכי ואפש' דבתרומה דרבנן הולכין להקל שלא לאסור עד דאיכא תרוייהו או אפשר אפי' בדאורייתא ולכך כתבן רבינו להצריך שניהם ופי' אשה שאינה הוגנת שהיא פסולה לו ׃

וכולן וכו' גם שם חוץ מטמא ונושא אשה ש שאינה הוגנת ואמרו בגמ' אבל ערל משגרין מאי טעמ' משום דאני'טמא נמי הא אנים האי נפיש אונסי' והאי לא נפיש אונס ע"כ בגמ' ויש לתמוה על רבינו שכתב חוץ מערל דהא בברייתא לא הוזכר אלא טמא ונושא אשה שאינה הוגנת ובגמ' יהבי טעמ' דערל כיון דנפיש אונסיה משגי' וכן הוא גם בתוס' ואפשר שטעות סופר הוא בדברי רבי' או גירס' אחרת היה לו בגמ' דערל לא אצטריך למתנייה דטמא וערל חד טעמא הוא דהיינו משום דמאיסי וכיון דמשום ד דמאיסי לא יהבינן להו ה"ה שאין משגרין וצ"ע ׃

פרק י"ג

א התרומה עולה וכו' פ"ד דתרומות פלוגתא דר' אליעזר ור' יהושע שרבי יהושע אומר במאה ועוד והלכה כר' אליעזר משום דאיכא כמה סתמיה כוותיה ולמלן זה בירושלמי דערלה פ"ב ובספרי מדכתיב את מקדשו ממנו דבר שאתה נוטל ממנו אם חזר לתוכו מקדשו והיינו אחד ממאה פי' שנפל אחד לתוך צ"ט ובו הם מאה שכן הוא מעשר מן המעשר שאתה נוטל ממנו אבל אם הוא פ פחות מכן אינו מקדשו ומתבטל ומכל מקום צרי' להרים אחד והטעם נתבאר בירושלמי פרק שני דערלה. משום גזל השבט ונראה מלשון רבינו שכל זמן שלא נטל האח'

אסור לזרים שכן כתב והשאר מותר לזרים וכן נראה גם פרק ט"ו מהלכות אסורות שכתב גם שם תרים אחת וכו' והשאר מותר לכל אדם משמע דקודם לכן אסור באכילה אע"פ שכבר נתבטל ולא הצריכו להרים אלא מפני גזל השבט שהרי בשאר האיסורין שנתבטלו אין צריך להרים אחת אלא הכל מותר מכל מקום כאן שהצריכו ליטול נראה שאינו מותר עד שיטול והוי כאלו עדיין לא נתבטל ובתוספתא כתבו פרק הלוקח בהמה בשם רש"י ז"ל שיכול ליפטר בדמים וחלקו הם עליו ו ואמרו שאע"פ שעק' התקנה משום הפסד כהן היתה מ"מ הרי מינו שעדיין קדושת תרומה יש בה וכמו ש שיתבאר בסמוך וגם ממה שכתבו בעירובין פרק חלון עלה דכבר שניטלה כדי אלתה וכדי דמועה נראה שאין מותר לזרים עד שירים האחת גם בגמרא שבת פרק נוטל כן נראה שקראו שם אותם הרמה תיקון בשבת אלא לר' שמעון בן אלעזר אמרו שם שאינו נקרא תיקון מפני שסובר שיכול ליתן עיניו בכל זה ולאכול בכל אחר וכתב רש"י שם ונותן עיניו במדומע בכל זה להעלותו לתרומה גם במשנה כתב מעלין וכולי מותר להעלות הסאה בשבת ויהיה השאר מותר לזרים ולא הוי מתקן ע"כ גם רבינו משמע פ"ה דתרומות כתב כלדברי התוס' וכן הוא דעת רבינו כאשר נתבאר

וכל תרומה וכו' תוספתא פרק ה' דתרומות והובאה בירושלמי פ"ב דערלה ושם מוכי' דהטעם הוא משום דכיון שאינו תרים אלא מפני השבט כל שאין מקפידין אין כאן גזל וברור הוא

ב נפלה סאה וכו' פ"ה דתרומות ודוכתא טובא

בד"א וכו' פ"ב דערלה ויש בזה להקל ולהחמי' להקל שאם אין בו טעם תרומה עולה אפילו בפחות ממאה דכי כתיב את מקדשו ממנו במין במינו כתיב להחמיר שאם יש בו טעם אינו עולה אפילו במאה דטעמא לא בטיל •

ג' סאה תרומה וכו' פ"ה דתרומות ומייתי לה בשבת פ"ד נוטל ובתרומות פ"ק והיא מחלוקת ר' אליעזר ורבנן דלרבי אליעזר אותה סאה מדמעת בתרומה כיון דמפני תרומה הגביה ו ולרבנן אינה מדמעת אלא לפי חשבון וגם מכאן יש הכרח למה שכתבתי דאע"פ שנתבטל ואין ההרמה אלא מפני גזל הכהני' מ"מ קדושת תרומה יש בה וכן הכריעו בתוספות וכתב רבינו גבי נפלה למאה והגביה אחת ונפלה אותה סאה שהגביה והוא לשון המשנה שם וגבי נפלה לפחות ממאה כתב ונפל מן המדומע וכו' ובודאי דגבי פחות ממאה לא שייך הגבהה דאינו מתבט' ואינו מרים אבל גבי נפלה למאה היה יכול לומר ונפל מן התערובת הזה אלא שאפשר שכיון שנפלה למאה עד כאן לא פליגי אלא באותה סאה שהגביה דכיון שהגבי' לשם תרומה יש בה קדושת תרומה להיותה מדמעת לפי חשבון ולר' אליעזר בתרומה ודאית אבל קודם שהגביה אין התערובת מדמע כלל אבל יותר נראה לומר ד דלרבותא נקט הכי דאפילו אותה סאה אינה מדמעת אלא לפי חשבון דהא הוא דאתו רבנן לאשמועינן ו ולאפוקי מר' אליעזר אבל ודאי דגם אם נפל סאה מן התערובת מדמע לפי חשבון מיהת ואפשר דבהכי מודה ר' אליעזר לדעת ת"ק שלא ידמע אלא לפי חשבון ד דלטעמיה אזיל דסבר דסאה שעלתה היא שנפל' ומשמע דוקא כשהעלה אותה על דעת לתתה לכהן אך על פי שמשנה שאכתוב בסמוך נראה שגם בנפלה מגולא אחר כן ר' אליעזר היינו בשביל התערובת אסור שנפלה לפחות ממאה וכאשר יתבאר אבל כאן אפש' דלא אמרי' הכי לדידיה אלא בהעלה אותה לכהן כי עקרו על זה אמר אותה פירוש ותשרף שאני אומר וכו' ולהכי נקט במתניתין הכי כי בזה דוקא פליג ר' אליעזר ולא קודם הרמה ולא דמי למדומע אסור והוא היותר נראה לפי מה שהכרענו דאף קודם שהגביה אסור' לזרים ויש שם קדושת תרומה ואי שמדמע לפי חשבון כדין הסאה שעלתה ואין טעם ברור לחלק ומכל מקום עדיין יש לבטל הדין מקום לחלוק ולא מצאתי לי הכרח גמור להכריע

ומדברי רבי' נראה שאין החולין המעורבין עם התרומה שנפלה מצטרפין עם החולין אשר נפל מדומע זה לתוכו שהרי כתב כיצד הם שנפלו עשר סאין וכו' לתוך צ' ונדמעו הכל ונפל ממדומע זה עשר סאין לפחות ממאה נדמעו וכו' והרי בעשר סאין יש ט' של חולין וא"כ אפי' נפלו בפחות ממאה עד צ"א לבד ראוי שתעלה שהרי יש כאן מאה חולין וא' תרומה אלא נראה שדעת רבינו שאין הט' מצטרפות עם השאר להעלות וכן ביאר גם בפירוש המשנה אבל ר"ש סובר שמצטרפין שכן כתב כגון אם נפלה סאה של תרומה לתוך כ"ג של חולין נדמעו ואם נפלה סאה מאותו ד דימוע לתוך ע"ז לוגין מצטרפין עם כ"ג לוגין חולין שבסאה זו ומבטלין את לוג התרומה ע"כ ולפי זה קשי' טובא דא"כ היכא דנפלה למאה ונתבטלה מה שייך ל לומר א"כ שידמע לפי חשבון שהרי כל סאה יש בה מאה חולין ואין בה עוד דימוע ואין לומר דשאני התם שהגביה הסאה ובכי הא מודה רבנן שאין מועיל ה החולין שבה לבטלה ולכך כשנפלה למקום אחר מדמע' לפי חשבון דהא במתני' והגביה סאה קתני זה אין לומר דהא מוכח דטפי חמיר מדומע גמור מסאה שהרי אחר הביטול וכ"ש כי דעת רש"י נראה שם שגם קודם שהגביה מדמע לפי חשבון שכתב שם דעת התוס' שאין מועיל בנתינת דמים לכהן ודלא כרש"י כאשר כתבתי בסמוך והכריח מכאן דכיון דמדמעת לפי חשבון מ מוכח דקדושת תרומה יש בה ואי הסאה שהגביה דוקא קאמר לא מוכח מידי וראיתי להרא"ש שהוא כר"ש ונדחק בפי' אותה משנה וכתב אינו מדמע אלא לפי חשבון פי' כל מדומע אינו מדמע אלא לפי חשבון וא"כ זה אינו מדמע כלום כי כל מה שאתה מרים מאותו מדומע אחד ממאה ואת תרומה והמאה חולין והרי בטל עכ"ל ולא ידעתי לפי פירושו איך הביא משנה ראיה שכתבת בשם ר"ש והתוספות לדחות דברי רש"י ומ"מ איני יודע טעם נכון למה לא יצטרפו לדעת רבינו וכבר היה אפשר לדחוק דברי רבינו דכיצד וכו' שכתב היינו שנפלו לפחות ממאה עם ט' אלו אשר בעשר שנפלו אלא שא"כ בנפלה הסאה מתחלה לתוך מאה איך ידמע א"כ ורבינו כתב אינה מדמעת אלא לפי חשבון משמע דלפי חשבו' מיהת מדמע וברור הוא שאי אפשר לפרש בלשון רבינו מה שפי' הרא"ש במשנה ואם היה מחלק רבינו בין סאה ש שהגביה ממדומע של היתר לתערובת מדומע אסו היה לו לפרש כ"ש דאיפכא מסתברא כאשר כתבתי ובמשנה כתב רבינו כן בפירוש וע"כ אינו מצטרף ס"ל כאשר כתבתי ולא מפליג מידי ואפשר שהטעם הוא מפני שהגביה אותה והיא בחזקת תרומה ודי שלא תדמע לפי כולה כרבי אליעז' ובשל איסור אע"פ שאין שם הגבהה חמיר בהגביה דבה נמי פליג ר' אליעזר וסבר שמדמע' לפי כולה כתרומה ודאי והתם דאתי' להכי נראה דלא מחמרי' הכי במדומע של היתר אלא בסאה שהגביה שהיא לשם תרומה אבל קודם שיגביה הדבר קרוב ש

שולה רבינו בזה לדברי הרא"ש שאינו מדומע כלל כיון שהוא מבוטל ובהא לא פליג ר' אליעזר שוב מצאתי פ"ק דתרומה שהביאו שם משנה שניה דהיינו בשנפלה סאה לפחות ממאה ופירשו דר' אליעזר דאמר למדמעת בתרומה ודאי דוקא בנפלה סאה מן המדומע ומשום דאזיל לטעמיה דסאה שעלתה היא סאה שנפלה אבל נפל מן המדומע יותר מסאה אינו מדמע אלא בסאה ובמשנה גופה גורסין שם כן שאני אומר היא סאה ש שנפלה.

גם מצאתי בירושלמי שאמר ר' יוחנן דסאה ש שנפלה לתוך מאה ועלתה משם דחולין כל שהם מתבטלין אותה והקשו עליו מהמשנה שאמרה אינה מדמעת אלא לפי חשבון הא לפי חשבון מיהת מדמעת ואמרו דרבי יוחנן גרים בההיא מתני' אינה מדמעת כל עיקר ור' אליעזר מפרש המשנה בשנפלה למדומע אחר שי' ולא אמרינן חוזר וניעור אלא לפי חשבון מוכח דכ"ע מודו דתערובת של היתר דנפל לתו' חולין אינו מדמע כלל כדברי הרא"ש והוא דרך ר"ש גם בכל מקום שהביאו דין מדומע לפי חשבון לא הביאו אלא משנה שנייה למדומע גמור גם רש"י בתמורה כן פירש כר"ש והרא"ש ואולי גרסא אחרת היתה לרבינו או פי' אחר בדברי ר' אלעזר ומ"מ כבר כתבתי שממה ש שהביאו ראיה מדין זה לדחות דברי רש"י מוכח דסברי שמדמעת היא הסאה שעלתה מיהת ופשט המשנה כן מוכיח ומתה שהקשו הראשונים שלמה לא נאמר בזה שחתיכה נעשית נבלה ויאסור לפי כולו יש סיוע לרבינו הרי שלא יעשה הכל איסור וכאשר האריך הר"ן בפרק כל הבשר והדבר צריך ישוב ועיון.

ד בר"א וכו' ירושלמי פ"ה דתרומות ונר' טעמו דכיון שנכלל ואין דבר עומד בעצמו המועט בטל ברוב ולא חשיב לאיסור עוד אבל הדבר שאינו נכלל כי אעפ"י שמתערב ואינו ניכר כל דבר עומד בעצמו כבתחלה וחשיב ומדמע בכל שהוא

ה סאה תרומה וכו' פ"ה דתרומו' ובהשגו' א"א אינו כן אלא שאם נפלו שם נ"א סאה של תרומה סאה אחר סאה אעפ"י שהגביה ראשונה ראשונה נדמעו שהרי רבתה התרומה על כרי החולין שבתחלה בחשבון הנפילות ומה מגביה הוא החולין והתרומה נשארת שם והרי יש באותו הכרי נ"א של תרומה ותמשים של חולין ע"כ ודעת ר"ש כן הוא בדעת רבינו שהרי אותה סאה שהגביה אם נפלה ל למקום אחר מדמעת לדעת רבינו לפי חשבון לפי שיטת רבינו שכתבתי ולרבי אליעזר בתרומה ודא"ת משום שאותה סאה שנפלה היא סאה שעלתה וא"כ איך נאמי' שנחנו על הנשאר ונאמר שנטל החולין לבדן אף לרבי אליעזר דהא בהא לא פליג ואיך נקרא לזה רבתה ת תרומה ועוד למדינא קמא קמא בטיל כיון שהוא שוגג ואף אם נפל והגביה כל היום כולו מדינא ראוי להתיר אלא דרבנן החמירו עליה ועשו אותו כמרבה במזיד שעפ"י שהיא שוגג כיון שרבת התרומה ואיך נחמיר עליו עוד לומר שהסאה שנטל כולה חולין ואנו להת אותה לכהן ואנו מגביהים אותה ולדעת רבינו סוגיא דהערל דפלוגתא דרבי יוחנן ור"ל אתיא שפיר טפי דוק ותשכח.

ו סאה תרומה שנפלה למאה ולא הספיק וכו' גם שם ובהשגות א"א מה רב גובריה דעביד כיחידאה דרבי אלעזר בר' שמעון הוא דמפליג בהכי אבל ת"ק לא מפליג אלא בין ידע ללא ידע אוסר ואשכחן בהדיא בההוא פרקא סאה תרומה שנפלה למאתים ידע בה ואח"כ נפלה אחרת הרי זו מותרת לפחות מכן הרי זו אסורה הרי לקנ"ט נפלה וידע בה אוסר כ"ש למאה בפ"ו דתרומות תוספתא ע"כ והנה מחלוקתם תלויה בתוספתא דפ"ו דתרומות ה השנויה שם ז"ל סאה תרומה שנפלה למאה ולא הספיק להגביה עד שנפלה אחרת הרי זו אסורה ור"ש מתיר א"ר אלעזר ב"ר שמעון בד"א בזמן שלא ידע בה ואח"כ נפלה אבל ידע בה ואח"כ נפלה מותרת שכבר היה לו להגביה ע"כ ורבי' מפרש דבד"א דר' אלעזר לפרושי דברי ת"ק אתי ואת"ק קאי לפרש דע"כ לא פליגי אלא דלא ידע אבל ידע הרי זו מותרת כלומר וכ"ע מודו בה דכיון שהיתה עומד' להגביה כאילו הגביה דמי וכ"כ רבינו בפי' המשנה דר' אלעזר לפרש דברי ת"ק אתי כאשר כתבתי ואין לומר דרבי אלעזר מכריע הוא ולכך תפס רבי' כדברי המכריע חדא שאין הלשון נראה אלא שחולק כאשר יתבאר ועוד דהכרעה שלישית היא. זאת כיון שהם לא הזכירו בין ידע בין לא ידע ובאם' פרש"י ז"ל בכמה דוכתי ואין הכרעה שלישית ועוד שאפשר דלא פסקי' כדברי המכריע אלא כשמכריע בין יחיד ליחיד ומשום דבכל שלנא הוו שנים לגבי אחד אבל כשנחלק יחיד עם רבים כי הכא אפשר שלא נפסוק בזה כמכריע אלא ודאי רבי אלעזר לדעת רבינו מפרש הוא ודברי ת"ק הוא דמפרש אבל הר"א נר' שהוא מפרש דר' אלעזר לחלוק את"ק אתא ולא לפרש. דלת"ק אין חילוק בין ידע ללא ידע ובודאי דלפי זה הלכה כת"ק דרבי' נינהו וגם רבי' שמשון מפרש התוספתא כדעת הר"א ויש סיוע בירושלמי לפירושם כי על המשנה שנחלקו ת"ק ור"ש אמרו בירושלמי ר"ש סבר ידיעתה מקדשתה ורבנן סברי הרמתה מקדשתה ושמא דגם בידע פליגי דרבנן סברי כיון שלא הורמה בפועל לא הוי כאילו הגביה וכן כתב רבינו שמשון ז"ל ולפי זה בד"א השנוי בתוספ' הוא לדעת ר"ש ואם הדבר כן איפכא הוה ליה למינקט במה דברים אמורים בזמן שידע אבל לא ידע וכו' הרי זו אסורה ואם דעת שלישי הוא היה לו לומר ר' אלעזר ב"ר שמעון אומר וכו' גם לא היה לו לומר בד"א וכו' ולכך רבינו תפס התוספתא כ כפשטה וסמך עליה ואותה תוספתא אחרת שהקשה הר"א ז"ל ממנה נראה שנוסחא משבשת נזדמנה לו ובנוסחא' שלנו שהיה ערלה שנפלה לק"ק גרסינן ומאתים בערלה כמקה בתרומה ואם כי ממנה יש סיוע לרבינו דהא שהמה מתניא ולא יחידאה היא וכיון דידע בה מותרת השניה ואעפ"י שיש לדחות דערלה שאני שאינה צריכה הרמה דלא שייך בה גזל השבט מ"מ אין ממנה קושיא לרבינו ולגרס' הר"א לגרים סאה של תרומה קשה מאי וידע דהא אף לא ידע שנפלה האחרת שתי סאין של תרומה מתבטלות הם במאתים דתרומה עולה היא ב במאה וצריך לדחוק וגרסא זו דרבותא דסיפא דקתני פחות מכן אסורה הוא דתני ידע ואין הלשון עולה כהוגן וגם כולה רישא דנפלה למאתי' משנה דלא צריכה כלל ומאי מאתים דנקט כי דין הסיפא במאה ה"ת למתנייה במאה ופחות ממאתים בתרומ' כי הדדי נינהו ועוד דבסמוך לה קתני פלוגתא דת"ק ור"ש ודברי רבי אלעזר ואם תוספתא זו בתרומה מיירי מאי האי דהדר ותני הכי אלא ודאי הדבר ברור כי נוסחת הספרים ה הנכונה דבערלה מיירי וסאה של ערלה גרסינן והוא דין המשנה השנויה פ"ב דערלה הערלה מעלה את ה הערלה כיצד סאה של ערלה שנפלה למאתים ואחר ונפסה

ונפלה אחרת ועוד זו היא שהערלה מעלה את הערלה ע"כ וכבר פי' רבינו משון דההיא מתניתין כשידע ב בינתיים מיירי דאי לא ידע כנפלו בבת אחת דמי וכן מוכיח שם בירושלמי אלא שהתוספתא לא באה לפרש שהערלה עצמה מצטרפת להעלות את הערלה ולכך לא שנו בה וחזרה ונפלה סאה אחרת ועוד אלא סאה א אחרת ותו לא וקמ"ל דכיון דידע דאינה מצטרפת עם סאה אחרת לאסור המאתים והדברים מוכיחים ונראים כי גרסת התוספתא שלנו היא הגרסא הנכונה ומינה לא תזוז ·

ד' אין

פסולת וכו' בהשגות א"א יותר מכן אמרו בירושלמי שהפסולת של ת

תרומה מצטרפת עם החולי' לבטל התרומה ע"כ והנה בירושלמי פ"ה תחלת הסוגיא אמרו כלשון רבינו עלה דמתניתין דתנן סאה תרומה שנפלה למאה וטחנן ו ואפאן ופחתו כדרך שפחתו החולין כך פחתה התרומה ואמרו שם לא סוף דבר שפחתה התרומה אלא אפילו פחתה חולין ותרומה בעינה טוחן ומתיר ותניא טנופת של תרומה מצטרפת עם התרומה לאסור החולין אבל טנופת של חולין מצטרפת עם החולין להעלות התרומה ע"כ ועל סוגיא זו וברייתא זו סמך רבינו כאן וגם ב בפי' המשנה אבל הר"א כתב זה ממה שאמרו שם אחר זה רב ביבי בעי טנופת של תרומה מהו שתצטרף עם החולין להעלות את התרומה מן מה דאמר רב הונא קליפי איסור מצטרפין להיתר הדא אמרה טנופ' תרומה מצטרפת עם החולין רב הונא אמר קליפי איסו' מעלין את ההיתר ע"כ ורבינו לא רצה להניח אותה סוגיא וברייתא המפורשת משום בעיא דרב ביבי ופשטה ואפ' דמאן דתני מעלין פליג וסבר דאין מצטרפין דדוקא להסיר קליפי האיסור כדי שיתרבה ההיתר אמרי' אבל לצרופי להיתר כולי האי לא אמרינן וסוף הסוגיא א"כ שם כן שאמרו שם סאה של תרומה שנפלה למאה אי אתה מוציא טנופת שבא לפחו' ממא' אתה מוציא טנופת שבה לוג יין צלול שנפל למאה לוג יין עכור אין אתה מוציא שמרים שבו לפחות ממאה אתה מוציא שמרים שבו והיא תוספתא פ"ו דתרומות והרי זה כדברי רבינו ורבינו שמשון הכריע כן מסוגיא דפרק גיד הנשה דאין קליפי איסור מצטרפין עם ההיתר ודי לנו שלא יצטרפו עם האיסור וירושלמי פליג אסוגיא דגיד הנשה גבי זרוע בשלה ובודאי אתלמוד דידן יש לסמוך ועיין שם בפי' ר"ש ועל זה סמך רבי'

ט' לוג

מים וכו' תוספתא פ"ו מחלוקת ר' נחמיה וחכמים והלכה כחכמים

שאמרו אין מעלין זה את זה ובהשגות א"א הפירוש שהוא מפרש לטעם התוספתא טעות הוא בידו שהרי הדבר ידוע שהמים מבטלין את היין אם אין בו בנותן טעם אלא שהמים שנפלו לתוך היין ואין בהם כדי לבטל את התרומה בטעם אעפ"י שיש שם מאה חולין אין מצטרפין לפי שהן שני שיעורין שהיין במים בנותן טעם ויין ביין שיעורו במא' וכיון שאין שיעוריהן שוים לבטול התרומה אין מצטרפין וכן הדין אפילו לוג יין של תרומה שנפל לחמשים מים וחמשים יין אם אין בחמשים מים כדי לבטל טעם הלוג של תרומה אין מ מצטרפין למאה ע"כ · ואפשר שגם רבינו לטעם הר"א נתכוון וכיון נתבאר פי"ו מה' מאכלו' אסורו' דבין מים לתוך יין בין יין לתוך מים בנותן טעם ופרק ט"ו אכתוב עוד בפירוש דברי רבינו שכתב שאין המי' מעלין את היין ·

י' סאה

תרומה וכו' ספ"ה והטעם שבמזיד אינו מבוטל קנסא משום דעבר אדרבנן לבטל איסור תורה אבל מדינא מבוטל הוא ·

י"א תרומת

חוצה לארץ וכו' בכורות פרק עד כמה אמ' שמואל

תרומת חוצה לארץ מבטלה ברוב רב הונא בריה דרב יהושע כי מתרמי ליה אנתא דתרומה הוה רמי תרי נטלי דחולין וחדא נטלא דתרומה ושקול חד מכאן ז ואילך רמי חד ושקיל חד ע"כ בגמרא וביאור לשון זה נראה שהיה נוטל מהשלשה לוגין אחד והוא של תרומה ומחשיב השנים הנשארים כאלו הן חולין ונותן לתוכן אחד של תרומה ונוטל אחד מהן וסוב נותן אחד ונוטל אחד וכן לעולם והרי זה כדברי הר"א שכתב בהשגות א"א טעה בזה שאינו כן בבכורות וענין זה אסור הוא שהרי מחזה על מחזה הוא ע"כ ורבי' נר' שלא היה גורס בתחלה ושקיל חד אלא הכי גרים הוה רמי תרי נטלי דחולין וחדא דתרומה מכאן ואילך רמי חד ושקיל חד וגרסא זו היא כדברי רבי' דבתר דרמי חד דתרומה רמי עוד חד דהוו ארבעה ואז שקיל חד וכו' ולגרסא ר ראשונה אין לשון מכאן מכאן ואילך מתישב כהוגן שהרי גם מתחלה כן הוא רמי חד ושקיל ואין הפרש בין בתחלה לבסוף ולדברי רבינו ניחא דבתחלה הוה מיקל להשליך שנים קודם כל דבר ואעפ"י שהרי כן מחזה על מחזה כאשר כתב הר"א מ"מ היה מיקל בכך וכיון שלא היה נותן אותם בבת אחת וי"ל דקמא בטיל קודם שבא השני ואין חוזר וניעור וקל הוא שהקלו בתרומת חוצה לארץ להוכלה ביתי טומאתו בביטול זה אלא שלפי זה קשה ולמה היה נוטל אח"כ אחר והרי היה יכול להטלי' כולם זה אחר זה ומה לי שנים מה לי שלשה ואפש שכל כך לא רצו להקל שתרבה התרומה על החולין והרי זה דומה לאותה שנתבאר בסמוך דסאה של תרומה שנפלה למאה והגביה ונפלה אחרת הרי החולין מותרין עד שתרבה התרומה וכו' וכן התמירו כאן בזה שלא ל להרבות התרומה בודאי על החולין אלא על מחצה מותר ואח"כ נוטל אחד ומשליך אחד כנ"ל ·

י"ב הזורע

תרומה וכו' פרק ט' דתרומות ופי' לגנה לדעת רבינו כמו

ערוגה וי"מ מלשון לוג וי"מ מלשון לגין וכתב הר"ש קל הוא שהקלו בגדולי תרומה שאחת חולין תתיר מאה של תרומה בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו ב כלה הוא בהפך שאחת של תרומה אוסרת אפילו מאה של חולין ע"כ ובתוספתא פ"ח סיימו בה אבל דבר שאין זרעו כלה לא יעלה שאין קרק' עולה תלש יעלה ובלבד שלא יתכוין ויתלוש ע"כ והם דברי רבי' ·

י"ג שתי

קופות וכו' כל זה פ"ז דתרומות ופי' או שנפלה סאה של תרומה

וכו' ואין ידוע וכו' כגון שהיו שתי הקופות חולין ונפלה באחת מהן סאה של תרומה ולא היה באחת מהן כדי להעלות הסאה ואעפ"י שלא נזכר כן במשנה כתבו רבינו דבכלל אין ידוע אי זה היא שאמר שם הוא או אפשר שהיו שם אחת של תרומה ואחת של חולין ואין ידוע אי זו היא וגם נפלה אחת תרומה ואין ידוע ל להיכן וקמ"ל דאע"ג דהשתא איכא לספוקי כמאן שתיה' אסורין לא אמרינן הכי אלא תרומה לתוך תרומה נפל' וספק ראשון עומדין כבתחלה והולכין בכל אחת כשהי' לבדה להקל ·

בד"א

בזורע וכו' ירוש' ספ"ז מימרא דרבי זעירא בשם ר' יוסא בן ווא כלשו' רבי'

י"ד שתי קופות וכו' ברייתא הובאה פרק הערל וקת"ל דאפי' הרי שאני אומר אמרינן בבת אחת וכ"ש אם לא נפל אלא סאה של תרומה במתני' שנינו שם פ"ז דאמרי' לתוך תרומה נפלה להוי הך שאני אומר לחול ושם פרק הערל נחלקו רבי יוחנן ור"ל אי בעי' שרבו החולין שבקופת החולין על הסאה של התרומה ומשום הכי תלינן להקל דאי נמי הוי איפכא בטל ברוב מן התורה או אעפ"י שלא רבו והלכה כר' יוחנן דלא בעי רבייה •

ב"א וכו' בפסחים פרק אלו עוברין ובנזיר פ"ג מכאן אמרו עלה דההיא דר' יוחנן הנא לתרומה בזמן הזה דרבנן ובהשגות א"א אף דבר זה מן הטעות הראשון שטעה למעלה שאמר תרומה בזמן הזה ואולי הטעהו מה שראה בפסחים למתרצי אליבא דר' יוחנן בתרומה בזמן הזה דרבנן ולא היא דבזמן הזה בתמין ויין נמי איכא תרומ' דאורית' דרבנן אותן מקומות שלא החזיקו בהם עולי בבל מה שלא היה ביתי יהושע ע"כ • ודעת רבינו למדקאמר דתרומה בזמן הזה אחר שגלו משמע ואי במקום שלא החזיקו עולי בבל גם בזמן הבית היה דרבנן ולא משמ' דבזמן הזה לאפוקי ימי יהושע לחוד הוא ובפרק הערל אמרו שם הב"ע בתרומה בזמן הזה דרבנן אבל בזמן שבית המקדש קיים וכו' משמע כאשר כתבתי ועוד דלדעת הר"א היה להם לומ' בתרות' דרבנן בזמן הזה מדקאמ' בתרומה בזמן הזה מדרבנן משמע דה"ק בתרומ' בזמן הזה שהיא דרבנן ובכל מקום מיירי ומשום דאין יושביה עליה וכבר הארכתי בזה למעלה :

ט"ו סאה תרומה וכו' עד סוף הפרק הכל בירושלמי לתרומות פ"ג כסדר רבינו חלוקה ראשונה שם ר' יצחק בן אלעזר בעי שאה תרומה שנפלה לתוך הכרי ואת' תרומת הכרי זה בתוכו מקום שנפלה אותה סאה שנסתיימה תרומתו של כרי ע"כ • וליכא מאן דפליג עליה התם ולא הזכירו עוד דבר שם בדין זה ומעתה על כרחין פי' בעי הנזכר שם על תרומת שני כריים כאחת שהזכיר א"כ קאי והוא באילו אמר ר' יצחק שאל שאלה והתחיל פשיטא לי שאה שנפלה וכו' ואידך פלוגתא כאשר אזכיר בסמוך וכי קא מיבעיא לי הא וכן אמרו שם בה מהו ונחלקו בה רבי יוחנן ור"ל לאלו קמייתא דפסיק דינא ושדי לה איך אפשר שהיא בעיא ומעתה מה שכתב כאן בהשגו' א"א בעיא היא בירושלמי ע"כ לא ידענא מאי קאמר ולע"ע חלוקה שנית דהיינו את תרומת הכרי בצפונו כו' נזכרה שם אחר מה שכתבתי והיא מחלוקת ר' וחכמים ורשב"ג והלכה כחכמים שאמרו עושה אותה ביחד מן ארבע והם לדברי רבינו • חלוקה שלישית היינו בעיין וכן אמרו שם תרומת שני כריים באחת מהו והיא שאלת ר' אלעזר שאמרו שם ר' אלעזר בעי כאשר פירשתי ונחלקו רבי יוחנן ור"ל וידוע דהלכה כר' יוחנן שאמר קדשיו מלומעין • חלוקה רביעית וחלוקה חמישית מימרא דר' אושעיא ב"ר שמאי כלשון רבינו ואין עליו חולק :

פרק י"ד

א חמשים תאנים וכו' פ"ד דתרומות מחלוקת רבי עקיבא ורבי אלעזר ור' יהושע דר' אליעזר אוסר אפילו לא ידע מה נפלה ור' יהושע מתיר אפילו ידע ורבי עקיבא מחלק בין ידע ללא ידע והלכה כרבי עקיבא מחבירו •

ידע מה היתה וכו' ירושלמי שם על דעתיה דכהנא מה בין רבי יהושע ורבי עקיבא שידע ושכח על דעתיה דרבי יהושע מעלה על דעתיה דרבי עקיבא אינו מעלה פי' דרב כהנא סובר שם דאם ידוע מה נפלה אף לרבי יהושע אין מעלות וא"כ פלוגתייהו לא הוי אלא בידע ושכח וכבר כתבתי דהלכה כרבי עקיבא •

ב וכן עגולי דבילה וכו' עגולי דבילה כו' הכל שם ובירושלמי עלה דעגולי דבילה גדולים וקטנים א"ר הונא תני נ"א בינו מתנייתא עגולי דבלה הגדולים מעלין את הקטנים במשקל והקטנים מעלין את הגדולים במנין ופירוש' שאין ידוע מה נפל ואם עולה במשקל עולה ואם במנין עולה והולכין להקל ובודאי כיון דקי"ל כר' עקיבא אי אפשר לפרש אלא דלא ידע וכאשר כתבה רבי'

ג' והקמח והסולת וכו' זה לא מצאתיו אבל בתוספתא פ"י ה"ג והקמחים והסלתו' מעלין זה את זה לדברי ר' נחמיה וחכמים אומרים אין מעלין ואפשר שרבי' היה גורס מצטרפין זה עם זה •

ד סאה של חטין וכו' פ"ד דתרומו' מחלוק' רבי אליעזר ורבי יהושע והלכה כר' יהושע שאמר יקפיאנה ואינה עול' אלא באין ידוע להיכן נפלה או כשנבללה ובתוספ' פ"ה אמרו רואין את אותה כאלו הן חטין ע"ג שעורין והם לדברי רבי' •

ה' שתי קופות וכו או שתי מגורות וכולי גם שם פ"ד וחילוק בין קופות למגורות דבקופות אפילו בשני בתים ומגורות דוקא בבית אחד נתבאר בתוספתא פ"ו וטעמא יתבא' בירוש' שהקופות דרכן ליפנות ורבי' שמעון פ' דדוקא בשהן של אדם אחד אבל כשהן של שני בני אדם אין דרך להתקבץ יחד ואין נראה כן מדברי רבינו שכתב לפי שקרוב הדבר לקבץ שהיה בבית אחת דוק ותשכח ובדין שתי עיירות פסק דלא כר' שמעון משום דת"ק פליג עליה לפי מה שאמרו בירושלמי ולא שרי אלא מפני שקרוב ליפנות •

ו כדים מלאים וכו' גם שם פ"ד ובזבחים פרק התערובות וביצה פ"ג ופסק רבינו כר' יהושע ואליבא דר"מ משום דסתם מתניתין לתרומות כותיה מיתניא ולא כרבי יהודה דפליג עליהם גם בריש ביצה •

ז' וכן אם דרשה וכו' גם שם פרק התערובות ובריש ביצה דברי הכל יעלו כשאין ידוע אם בצפונו אם בדרומו ומה שכתב רבי' והוא שיש בכל עגול וכו' נזכר בירושלמי פ"ד דתרומות א"ר אבין וברי' שיהיה בכל אחד שני ליטרין וכל שהוא כדי שתבטל ברוב •

ח דהתרומ' ולאה אוסר וכו' בהשגות א"א בירושלמי התם פרק המפרים מקצת תרומות והעשרות ולא מפיו אנו חיים בפירוש הירושלמי הזה ולשון הירושלמי כך הוא ר' זעירא בשם ר' פרחיה אוסר דולאה במאה וספקא בחמשים הא ששים לא ושבעים לא פירוש בהמיה עד חמשים צריכא רוב מכאן ואילך אינה צריכא רוב עתה אפרש ספקא האמור בכאן הוא שאבדה אחת מן הדמוע שהוא נ"ט חולין ואחת תרומה וכיון שאבדה אחת מהן אפש' שהיא התרומה והמר שאם נשארו מאותו הדמוע חמשים א אסורים ותמהו על זה הא ששים או שבעים לא יהיו אסורים והלא א"ר יוחנן למעלה שאעפ"י שאבדה אחת

כולן נעשו אסורין ולא תבטל תרומה בנשאר אעפ״י שהוא ספק ויש שם רוב חולין אלא א״כ רבה עליו חולין אחרים כמדת התרומה שלא נאסרו בדמוע זה ותריץ ליה דה״ק אם אותו הדימוע שהוא מאה אבדו מהם על חמשים צריכים רוב פי״כל אחת המפורשת משם צריכה שתבטל ברוב חולין ממקום אחר אבל אם אבדו יותר מחמשים אינה צריכה רוב חולין ממקום אחר והכל מותר מאי טעמא דאמרינן איסור ברובא איתיה ועיק׳ זה הדבר בזבחים פרק התערובות ע״כ

ט והנה שם בתחלת הסוגיא גרסינן היו לפניו עשרים תאנים ונפלה אחת לתוכן ואבדה אחת מהן ר״ל אמר ספקן בטל ברוב רבי יוחנן אמר כולן נעשו הוכח מודה רבי יוחנן שאם רבה מהן למקום אחר או ממקום אחר לתוכן שספקן בטל ברוב ע״כ ובודאי דהלכה כרבי יוחנן לגבי ר״ל וזהו הדין הראשון שכ׳ רבי׳ נפל׳ א׳ לק׳ ואבדה א׳ מן הכל שמא אחת מן החולין היא שאבדה או האחת שנפלה היא שאבדה הרי אלו אסורו׳ ע״כ דאין בטל ברוב אלא א״כ רבה עליהם חמשים וא׳ דבהא מודה רבי יוחנן ועשרים שהזכירו שם לאו דוקא דהתשה ועשרים חד דינא אית להו עד שיהיו יותר מחצי המאה וזהו שהזכיר שם בסו׳ הסוגיא בירושלמי שכתב הר״א ר׳ זעירא בשם רבי פרחיה וספקה בחמשים הא ששים ושבעים לא ובניחות׳ גרסינן ליה ופירש א״כ דלאו למימרא דחמשים אין להם תקנה אלא לומר שאין מותרין עד שירבה עליה׳ ומיהו יכול הוא להרבות ולבטלה ולהעלותה במאה כדינא דבה״ג מבטלין לכתחלה והם לדברי רבי יוחנן דמודה דאם רבה עליהן ממקום אחר מותר וששים או שבעים אין צריכין רוב כיון שתחלת נפילתה היתה ליותר מחצי המאה ספיקא אינו אוסר אלא בנפלה ל לחמשים וכיון שבבר אסרה צריך להוסיף עד שתעלה במאה ואחד זו שיטת רבי׳ ופירושו בירוש׳ ודרך הר״א מבוארת בהשגה שכתבתי וקשיא לי בגוא טובא חדא דמאי קמתמה מדר׳ יוחנן דהא רבי יוחנן בנפלה ל לעשרים הוא דפליג אבל נפלה ליותר מחמשים אפשר דמודה ותו דלשון ספיקה בחמשים דלומיא משמע ד דולאה במאה הוא וכי היכי דולאה כמא׳ שנפלה למאה הכי נמי ספיקא בחמשים בנפלה לחמשים הוא וכדברי רבי׳ ולא משמע דאבדו חמשי׳ או נשארו חמשים קאמר כאשר פי׳ הר״א ותו דצריכין רוב כל החמשים ביחד מ משמע ולא כל אחד מהחמשים שאבדו כדברי הר״א גם לשון ששים ושבעים לא עד חמשים לא משמע קושיא ותירוץ כדברי הר״א אלא לשון מסוף נר׳ כדעת רבי׳ ותו דאבדו אבדו לגמרי משמע ולא משמע פירושו לבל ב כלברי הר״א שלא הזכירו פי׳ בכל הסוגיא ואם אבדו לגמרי לא שייך צריכא רוב לפירוש הר״א דכיון שאבדו אבדו ועוד דוחקים אחרים כי כל לשון הסוגיא שתוס לפי פירושו גם בירושלמי סוף׳ פ״ו יש קצת מזה עיין שם ׃

י סאה תרומה וכו׳ ריש פרק ה׳ דתרומות ומה שכתב רבי׳ אם למעט ראשון יקרא שם וכו׳ כן פי׳ במשנה ור״ש פירש יעשה אותו תרומת מעשר על מעשר אחר שלא נטלה תרומתו וכן כתב הרא״ש ולשון יקרא שם אתי שפיר טפי לפי׳ רבינו דאלו לפרש״י מה שייך כאן קריא׳ שם ליתני עושה אותו וכו׳ ׃ ומה שכתב בל״א נראה שהוא ממה שאמרו שם בירו׳ בדבר שאין דרכו ליבלל אבל בדבר שדרכו ליבלל שמא יבא לידי תקלה ע״כ ויפרש ליבלל ליאכל כמו ש

שהוא חיי ומ״מ אין לשון משמ׳כן ואולי במקו׳ אחר מצא רבינו כן והטעם הוא כי הנאכל כמות שהוא חיי ומוכן לבא לידי תקלה אבל מה שאינו נאכל חי קודם שיתקן אותו יזכור ולא יבא לידי תקלה וכתב כדרך שמדליקין וכו׳ לפי שגם בהדלקה אפשר לבא לידי תקלה שישהה זמן מרובה לכך כתב כדרך שמדליקי׳ וכו׳ כלו׳ שיעשה לזה כמו שעושה בדבר שמדליק דהיינו שיעשנו מקום כאשר נתבאר פי״ב ׃

והקשה הרא״ש על דינין אלו וא״ת למה בתרומה טמאה וחולין טהורין אמרו ירקבו משום ד דעושה הכל תרומה ונחשב כתרומה טהורה וטמאה שנתערבה בשריפה א״א משום תרומ׳ ואכילה א״א משום טמאה ואלו בתרומה טהורה וחולין טמאין אמרו שתאכ׳ ולמה לא עשו אותו ג״כ כתרומה טהורה וטמאה ותירץ שכשהחולין עושי׳ תרומה מכח תרומה טמאה והרי דינן כתרומ׳ טמאה ליאסר אף לכהנים אבל כשנעשין תרומ׳ מכח תרומה טהורה הרי דינן כמו תרומה טהורה ו ומותרין לכהנים אע״ג דבהיא מתמרין טפי מבתרומה טמאה שהרי אנו אוסרים שריפתם שאני התם שכיון ש שהטהורין נעשו תרומה יטעו הרואים ויאמרו תרומה טהורה נשרפת אבל היכא שהחולין טמאין לא גזרינן שיאמרו תרומ׳ טמאה נאכלת דבהא לא טעו אינשי דזיל קרי ביה רב הוא וידעי שכיון דמכח טהורה נעשו ת תרומה משום הכי שריין באכילה אלו כלל דברי הרא״ש וגם ר״ש כתב כן בקולה ופי׳ תעלה ותאכל כתב הס״י בפרק הלוקח בהמה דהיינו תתבטל אבל לא שצריך להעלות אלא בדמים נפטר מגזל השבט אבל בתוספות חלקו עליו וכבר הוזכ׳ פי״ג ולשון רבינו כאן תעל׳ וכו׳ ותאכל משמע דאסאה שמעלה קאמר ׃

י״ב כאח תרומה טהורה וכו׳ שאה תרומ׳ טמאה וכו׳ הכל פ״ה דתרומות ונחלקו ר׳ אליעזר וחכמים בסאה טמאה שנפלה למאה חולין טהורין כי לדעת רבי אליעזר שתירום ותשרף ש שאני אומר שאה שנפלה היא שאה שנעלתה וחכמים סוברי׳ שגם הסאה שמעלין תאכל קליות והלכ׳ כחכמי׳ וזהו ביאור לדברי רבינו תעלה ותאכל וכו׳ שאין הסאה שנפלה וכו׳ כלומר ולכך אין להתמיר בה שתשרף דא פי׳ רבי אליעזר להחמיר קאמר לא להקל ושאין וכו׳ שכתב רבינו אקמייתא אצטריך ולא אדסמיך ליה דודאי אין להקל בשביל כך ורבי אליעזר לא פליג בה בן מוכיח במשנה דוק ותשכח ומה שהצריכו בשתרומה היא ט טמאה לאוכלה קליות יתבאר בסמוך בע״ה ׃

י״ד סאה תרומה טמאה שנפלה למאה ת תרומה טהורה וכו׳ גם שם שהודו ב״ש לב״ה שהיא טהורה ובספרי פרשת קרח יליף בק״ו מתרומ׳ שבטלה כחולין אעפ״י שהיא במיתה כ״ש תרומ׳ טמאה שאין בה אלא הכהן אלא עשה גם בירוש׳ נתבא׳ כן ור׳ אליעזר חולק גם בזו וסובר תירום ותשרף והלכ׳ כחכמים ׃

ואם נפלה לפחות ממאה וכו׳ נתבאר בירושל׳ ומה שלא אמרו תשרף לפי שאין שורפין תרומה טהורה ולא מפני הסאה טמאה נקל בשאר וזה פשוט ׃

ט״ו שתי קופות וכו׳ ירושלמי פ״ד ותוספ׳ דתרומות ס״ו ונראה מדברי רבי׳ והם לדברי הירושלמי דמיירי דכשאין בכל אחת מהן מאה שאה שכן כתב מולין את הקלקלה במקולקל כמ׳ שלא נקלקל שגירה משמע דמקום שנפלה ראשונה מ

מקולקל הוא שאין בו מאה וכן נתבאר בירושלמי שתי קופות בזו חמשים ובזו חמשים וכו' אבל בתוס' נר' שאף אם יש באחת מאה ובאחת חמשים ונפלה ראשונה ל למקום מאה תולין אף שנייה למקום ראשונה בדי שלא נקלקל השנית ולפי זה תולין את הקלקלה במקולקל לאו דוקא מקולקל אלא כיון שנפלה שם ראשונה תולין בו גם שנייה א"נ דקרי לה מקולקל כיון שצריך להרים אחת וכ"ש לפי מה שכתבתי שאסור לאכול לזרים עד שירים דשייך לקרותו מקולקל ולכך סתם רבינו דבכל גוונא איירי ואם נפלה אחת לבד ואין ידוע להיכן נפל' נתבאר בירושלמי פ"ז שתולין שנפלה למקום שאין בו מאה וכן אמרו שם אחת טמאה ואחת טהורה אני אומר לתוך טמאה נפלה אחת מדומעת ואחת אינה מדומעת אני אומר למדומעת נפלה אחת יש בה כדי לעלות ואחת אין בה כדי לעלות תולין באותה שאין בה ע"כ ולא נתבאר זה בדברי רבינו אפשר שסמך על מה שכתב שאפי' נודע היכן נפלה שנייה שתיהן מקולקלות וכיון שאין תולין במקולקל להקל אפילו ידוע בשניה ה"ה ב כשאין ידוע כלל שאין תולין באותה שאין ידוע להקל וכ"ש הוא ומסתמא אפילו באחת מאה ובאחת חמשים משמע דמיירי כעין שפירשתי הרישא דעלה קאי וניחא השתא מאי דנקט דין הרישא בנפלה אחת וידע היכן נפלה וכולי דאי לא ידע תולין בשל חמשים ומכל מקום אין זה מוכרח משום דשאין בכל אחת מאה נקט הכי דבה נמי מיירי וסיפא אפש' דדוקא בהכי מיירי והרא"ש נראה שהיה גורס בירושלמי תולין באותה שיש בה כדי לעלות והוי לקולא דומיא דכל השאר ואפשר שגם זה דעת רבינו ושתיהן מקולקלות שכתב אפשר דמיירי באין בכל אחת מאה א"נ דוקא התם מפני שנפלו שתי שאין ואנו תולין שכל סאה קלקלה קופה אחת אלא שזה שוחק דאם בנפילת ראשונה לא היו אסורות ותולין שאותה שיש בה מאה איך בנפילת שנייה בכל גוונא נתקלקלו שתיהם והיותר נראה בדעת רבי' מה שכתבתי תחלה דאי כדעת הרא"ש צריך לדחוק דדוקא באין בכל אחת מאה איירי כנ"ל •

ן היו שתי קופות וכו' זו היא מה שהוזכרתי מהירושלמי והוא גם בתוספתא פ"ו ושם סיימו בה וטהורה לא תאכל בטהרה עד שתתחשב שאין בכל אחת כבינה ע"כ פי' דבשתי הקופות תרומה נקט לה התם ונראה דה"ה דבשתיהן חולין ולכך רבי' כתב סתם היו שתי קופות ומה שלא ביאר דטהור' תאכל קליות כדברי התוספתא אפשר שסמך על מה שכתב למעלה גם על מה שיתבאר בסמוך דחד טעמא הוא שלעולם חוששין להחמיר להצריכו קליות או מי פירות או פחות מכביצה •

ן שתי קופות אחת תרומה טהורה ו ואחת חולין טמאי' וכו' ארבע חלוקות שמנאן על סוף הפרק הם בירושלמי אלא שיש בקצתם שינוי בדינם כאשר יתבאר ובהשגות א"א זאת הפסקא לא מצאתיה לא במשנה ולא בתוספתא ולא בירושלמי ולא יתכן לומר בה תאכל קליות או תלוש במי פרות שהרי כבר נטמאה התרומה ונטמאו החולין אלא בשהוכשרו עסקינן ע"כ והנה לפי שראיתי חלקו בנוסחאות ספרי רבינו אסדר תחלה הלשון שמצאתי בספר מוגה גם בספר כתיבת יד ואח"כ אפרש חלוקה ראשונה שתי קופות אחת של תרומה טהורה ואחת של חולין טמאין נפלה סאה של תרומה טהורה לתוך אחת מהן אומרין לתוך של תרומה נפלה והחולין יאכלו ב בטהרה כתרומה • **י"ח חלוקה** שנית נפלה סאה תרומה טמאה לתוך אחת מהן אומרין לתוך תרומה נפלה והחולין יאכלו קליות או ילושו במי פירות • חלוקה שלישית שתי קופות אחת של תרומה טמאה ואחת של חולין טהורין ונפלה סאה של תרומה טהורה לתוך אחת מהן אומרים לתוך של תרומ' נפלה והחולין יאכלו קליות •

י"ט חלוקה רביעית נפלה סאה של תרומה טמאה לתוך אחת מהן שתיהן אסורות שספק תרומה טמאה אסור וספק מדומע וכו' ע"כ והשגת הר"א היא על חלוקה שנית ש שהחולין הן טמאין והסאה שנפלה היא טמא' ולא שייך לומר בזה יאכלו קליות או ילושו במי פירות דכיון ש ששניהן טמאין ולאי שהוכשרו שניהם ובודאי הדין עמו גדולה מזו שבירושלמי אמרו על פסקא זו שתיהן א אסורות בספק טמא טמא • וה"ג בירושלמי שתי קופו' אחת של תרומה טמאה ואחת של חולין טהורין ונפלה סאה תרומה טמאה לתוך אחת מהם ואין ידוע לאי זו נפלה אני אומר לתוך תרומה נפלה והחולין יאכלו ב בטהרה נפלה סאה תרומה טהורה אני אומר לתוך ת תרומה נפלה והחולין יאכלו נקודים •

ך שתי קופות אחת של תרומה ואחת של חולין טמאין ונפלה סאה של ת תרומה טהורה לתוך אחת מהם ואין ידוע לאי זו נפלה אני אומר לתוך של תרומה נפלה והחולין יאכלו נקודי' נפלה סאה טמאה שתיהם אסורות מה נפשך אי לתוך תרומה נפלה אסור אי לתוך חולין נפלה אסור ספק טמא וספק מדומע מותר עכ"ל הירוש' בספרים שלנו ולפי זה לא לבד קושיא מה שהשיג הר"א אלא גם קשיא בשתי חלוקות אחרות • החלוקה ראשונה שכדברי רבי' והיא שלישית בירושלמי שכתב בה רבינו והחולין יאכלו בטהרה אמרו בירושל' והחולין יאכלו נקודים פי' קליות שלא יטמאו החולין את התרומה הטהורה • ובחלוקה רביעי' שכ' רבי' והיא ראשונה בירוש' רבי' כתב שתיהם אסורות ובירוש' אמרו בה והחולי' יאכלו בטהרה ואיני רואה מסכים רבי' עם הירושלמי רק בחלוקה שלישית שכדברי רבי' והיא שנייה בירושלמי כי רבינו כתב יאכלו קליות ובירושלמי אמרו שיאכלו נקודים והוא היא וחלוקה זו גם שנויה בתוספ' פ"ו וכדברי רבי' ששם לא הזכירו אלא נפלה סאה של תרומה סתם נר' דבטהורה מיירי שלא תחלוק על הירושלמי וגם כי סתם תרומה טהורה היא עד שיפרשו סאה של תרומה טמאה ותחלה אפרש טעם לדברי הירושלמי כי למה כשהקופות הם תרומה טהורה וחולין טמאין ונפלה תרומה טמאה אסתלקו שתיהם מספק וכשהקופות הם תרומה טמאה וחולין טהורים ונפלה תרומה טמאה כתב שהחולין יאכלו בטהרה ולא אסרו אותם מספק ונראה לומר שכשהקופות הכ תרומה ו טהורה וחולין טמאין ונפלה תרומה טמאה כך יש טעם לתלות ולומר שנפלה לתוך התרומה כמו לתוך החולין דלתוך תרומה יש לתלות דהוי תרומה לתוך תרומה ולתוך חולין יש לתלות דהוי טמאה לתוך טמאה וכיון שהדבר שקול שתיהם אסורות אבל כשהתרומה שבקופה טמאה ונפלה תרומה טמאה אין שום צד לתלות ב בחולין רק תרומה טמאה לתוך תרומה טמאה דדמיא לה בתרתי ואילו לחולין טהורין לא דמיא אפי' בחד כי אלו חולין וזו תרומה ואלו טהורין וזו טמאה הילכך אין תולין בחולין לאסור אותם ואע"פ א"כ אכילה בטהר'

למה

למה דהא אי נמי חיישינן דשם נפלה הסאה טמאה היא' ומשום חולין מה לנו אם יאכלם בטהרה או לא ואפשר דה"ק אין להסתפק כלל בנפילת הסאה שם והאוכל חולין בטהרה אוכל אפילו החולין בטהרה ואינו חושש לודאי לא שם נפלה ואי הוה איירי בנפילה למאה חולין ונטהרה בנפילתה שם אפשר דמשום הכי אוכל אותם בטהרה מפני התרומה או אפילו נפלה לפחות ממאה כיון דמדאורייתא חד בתרי בטיל דשיעור מאה מדרבנן הוא אלא שאין זה במשמע ואין זה מתיישב כלל אלא כאשר כתבתי נראה עוד צריך טעם למה שכתוב בירוש' בחלוקה שנייה והיא שלישית בדברי רבינו וכבר כתבתי שבזו מסכים רבינו עם הירושלמי ועם התוספתא וצריך לתת טעם למה צריך לאכול קליות כיון שהכל טהור החולין טהורין ותרומה שנפלה טהורה ובשלמא כשהחולין טמאין והתרומ' טהורה דין הוא שיאכל קליות כדי שלא יטמאו החולין את התרומ" ואע"פ שבסמוך כתב רבינו בסאה תרומה טמאה שנפל' למאה חולין טהורין תעלה ותאכל קליות והתרומה טמאה היתה וא"כ למאי ניחוש לה דאי משום חולין מה לנו אם יהיו טמאין או טהורין ובבכורות פרק הלוקח בהמה כתבו בתוספות עלה ד דהיא אם יש כביצה מן התרומה הטמא' אינה מתבטל' במאה מן החולין טהורין שהוכשרו שהרי מטמא הכל ודומה כמטמא תרומה בידים שהרי תרומה טמאה טהורה ע"י בטולה ועתה מטמא' ועוד כי שם בגמרא אמרו משמיה דעול' שגזרו שאם אתה חושש כן לטהורי' לגמרי יביא קב חולין טהורין ממקו' אחר ויבטל אותם בקב ומשהו מדומע זה וכיון דאיכא משהו מצא מין את מינו וניעור ובודאי דכל זה לא שייך אלא היכא דאיכ' טמא' אבל בשהכל טהור למה יאכל קליות ואפשר לומר שהחמירו בזה כדי שיזהר בשמירת התרומ' מן הטומא' שלא יחשוב כיון שהרוב הוא חולין אין צריך לשמור אות' בטהרת תרומה ויניחם במקום מופקר לכך הצריכו עליו לאכול קליות ובזה יהיה נזהר מלטמא או להניח' במקום טומאה א"נ אפשר דגזרו בהא אטו אינך ואחר שבארתי טעם לדברי הירוש' כפי הנוסחא שהיא בידנו אבאר דברי רבינו וטעמן הדין הראשון כשהקופות ת תרומה טהורה לחולין טמאין ונפלה תרומה טהורה חולין יאכלו בטהרה כתרומה פי' דלענין זה חיישינן שמא שם נפלה דליכא פסידא בהכי וגם כדי שלא יבא לידי אכילת תרומה בטומאת הגוף שהיא בכרת אבל לא חיישינן כדי לאסור דאיכ' פסידא וספק דמוע מות' כיון שהוא מדרבנן ואם נפלה טמאה אפשר שאע"פ שאין טעם לומר בזו יאכלו קליות וכאשר השיג הר"א גזרו בזו אטו בבא דבסמוך וכדין שלישי דהיינו כ כשהקופות תרומה טמאה וחולין טהורין ונפלה טהורה כבר נתבאר טעמא כי בזו מסכים עם הירוש' ובנפלה טמאה אסר רבינו שתיהם וצ"ע למה למעל' כשהקופו' תרומ' טהור' וחולין טמאין ונפלה טמא' לא אסר ש שתיהן וכאן אסר שתיהן ואדרבה איפכא מסתברא בדברי הירושלמי וכאשר ביארתי טעמו וגם רבי' למעל' בנפלה סאה תרומה לפחות ממא' חולין כתב שהן א אסורין כתרומ' טמאה ובכל גוונא משמ' בין אם החולין טהורין בין אם הם טמאין שהרי סתם כתב וגם הדעת כן נותן דלא שנא דא"כ כשיש קופה אחרת תרומה ט טהורה למה לא יאסרו שתיהן וכלדברי הירושלמי ואפשר לחזוק דכשהחולין טמאין לא הוצרכו לגזור ולאסור החולין מן הספק כי אף אם יאכל אותם כבר הוא יודע שהם טמאים ושגופן נטמא באכילתם ולא יבא לטעות ולאכול טהרות בטומאת הגוף אבל בחולין טהורין ת חשבו וגזרו ואסרו אותם מן הספק דלאו לחדא אסור' בלחוד איכא למיחש אלא לזמני טובא שיאכל החולין בחזקת טהורין ושמא התרומה היא ברן ונטמא גופו ואם באולי ילוש אותם במים נטמא כל החולין ואם יגעו בתרומה אחרת נטמא' והוא סבור שהחולין טהורין וגם אותה תרומ' שהיא טהורה ויבא לידי כמה איסורין בטעות ולכך הוצרכו להחמיר ולאסור גם החולין מן הספק זהו מה שנרא' לקיים דברי רבינו אלא שאינו מסכים עם הירושלמי שלנו בשלש חלוקות מהארבע כאשר כתבתי׃

ומ"מ הדבר נרא' שיש שינוי גרסאות בירושל' שהרי אני רואה הר"א לא השיגו אלא באחת מהם וגם באותה שהשיגו כתב שלא מצא אותה חלוק' בירושלמי נרא' שלא מצאה כלל ואלו בספרים שלנו אותה אלא שאינו מסכים בדינא עם רבי' כאשר נתבאר וכיון שניתן רשות לתקן אפשר שהתיקון ראוי להיות בירושלמי ובספרי רבינו והנוסח' היותר בטוחה מטעות ומכשול היא בדין שתי קופות אחת של תרומה טהורה ואחת של חולין טמאין כדברי הירושלמי שאם נפלה סאה של טהורה החולין יאכלו נקודים דחיישינן שלא יטמאו החולין את התרומ' וחשו לספק טומא' ואם נפלה סאה של טמאה שתיהן אסורות כדברי הירושלמי וכאשר נתבאר ואם הקופות הם תרומה טמאה וחולין טהורין אם נפלה סאה של טהור' החולין יאכלו בטהר' ואם נפלה טמאה אפשר לומר גם בזה שתיהן אסורות כדברי רבי' לחוש לספק טומאה והוא הנכון או שנאמר יאכלו נקודים וכאשר חלקתי בדברי הירוש' ולפי זה צרי' לתקן בירושלמי הנוסח הראשון נפלה טהורה במקום נפלה טמאה ונפלה טמאה במקום נפלה טהורה ובלשון רבינו במקום שתי קופות אחת של תרומה טהורה ואחת של חולין טמאין צריך להיות בהפך אחת של תרומה טמאה ואחת של חולין טהורין ובנוסח שני דברי הירוש' כאשר הם ודברי רבינו בהפך רצוני לומ' הנוסח כי ודאי בהתחלף הנוסח הראשון יתחלף השני ובזה נמצאו דברי רבינו והירושלמי על נכון וסדר רבי' בדינין כסדר הירושלמי הנוסח הראשון שבדברי רבינו הוא הראשון שבירוש' והשני הוא השני והדעת כן נותן כי למה ישנה רבינו סדרו מסדר הירושלמי וידוע כי טעיות כאלו קל ליפול במקום כזה והאל יצילנו משגיאות ויראנו בתורתו נפלאות׃

פרק ט"ו

א' חבית סתומה וכו' ערלה פ"ג ומייתי לה פרק התערובות ודכותי טוב' לחביות סתומות חשיבי ואוסרים בכל שהן אבל אם נפתחו בטל חשיבותן ועולות באחד ומאה

ב' חבית סתומה שנתערבה וכו' גם שם ובהשגות א"א דבר זה שלא כ כהלכה דבמסכת זבחים מוקים לה כיחידאה ור"ל הוא דאמר לה הכא בירושלמי כדכתיב' לעיל ור' יוחנן פליג עליה והלכה כר' יוחנן ואע"ג דבגמרא דילן לא פליג כיון דמימריה דר"ל לא מתוקמא אלא כר' אליעזר ולא כרבנן ור' יוחנן פליג הכא אידחייא לה ע"כ והנה זה הדין הוא מימרא דר"ל פרק התערובות ורב נתי אמר רבוותא בטבעת ע"ז שנתערבה במאה ונפל' אחת מהם לים ואמרו שם ואצטריך דרב ואצטריך דר"ל דאי מדרב

גו׳ ואי מלר״ל וכו׳ וכיון דעביד תלמודא צריכותא ל לדרב ידר״ל מוכח דהלכתא נינהו וכי הדדי נינהו ורבא נמי אמר עלה לא התיר ר״ל אלא חבית אבל תאנה לא ורב יוסף אמר אפילו תאנה ותלאפליגו אליבי מוכח דכוותיה סברי וליכא מאן דפליג אע״ג דבירוש׳ פליג דבי יוחנן כיון דכל הני אמוראי כר״ל סברי וגם סתם תלמודא משמע דהכי קים ליה דכותיה נקטינן וכ״ש דאנן אתלמודא דילן אית לן לאסמך וכיון שלא הביאו בגמר׳ דברי רבי יוחנן כר״ל נקטינן דליכא מאן דפליג עליה בגמרא דילן ודרב נחמן כוותיה שייכא ולכך פסק רבינו ההיא דרב נחמן ג״כ פרק שביעי דע״ז וגם שם השיגו הר״א ובפלוגתא דתאנה פסק כרבה דהלכתא כוותיה לגבי רב יוסף אלא דאכתי קשיא דהתם בגמר׳ הקשו עלה דההיא דרב נחמן מהא דתנן אפילו אח׳ ברבוא ימותו כולן פי׳ ואם איתא לדרב נחמן אמאי י ימותו כולם נימא ברא(ש)ונה שהמית כך דאיסורא מית ואינך שרו כדקאמר איהו גבי טבעת ומשני רב נחמן כר׳ אליעזר דאמר אם קרב אחד מן הראשים יקרבו כולם ע״כ הרי דלא אשכחו פתרי לדרב נחמן אלא כר׳ אליעזר ואנן לא קי״ל כר׳ אליעזר אלא כרבנן דפליגי עליה וכן כתב רבינו פ״ו דהלכו׳ פסולי המוקדשין ואם כן ממילא אידחיה לדרב נחמן ודר״ל כלדברי הר״א וקפיא האי פיסק׳ על מה שפסק שם דימותו כולם ו וכאשר הקשו שם בגמרא ׃

ונראה לפרש שסובר רבינו דההיא דימותו כולם שאני דעד כאן לא התיר רב נחמן אלא בנפלה מעצמה אבל הפיל׳הו לא א״א דרבא דמתקש׳ סבר שאין חילו׳ בין נפלה להפיל׳ ות״ה קשי׳ ליה מההו׳ דימותו כולם ולטעמי׳ מתרץ ליה למוקי׳לה כר׳ אליעזר דאמר אם קרב ראש אחד וכו׳ דדמי להפילה אבל קוסטא למילתא דימותו כולם שאני להוו׳ דומיא בהפילה ולכך ימותו כולם וכן כתבו בתוספות דדוקא נפלה מתילה אבל הפילה אפילו בשוגג קנסינן אטו מזיד וזה לעת רבה ורב יוסף דפליגי אליבייהו דודאי לא סברי כולהו כר׳ אליעזר ושבקי רבנן דרבים נינהו אלא ודאי מפלגי בין נפלה להפילה ועוד כתבו בתוספות דדוקא ליס הגדול שאינו בעין אבל פירשה לא הותרו השאר וגם בזה אפשר לתרץ דמת אחד לפיר׳ דמי ולא לנפל ליס הגדול ולא דאינן הני מימרי משום ההוא תירוצא דלא מכרעא וגם הר״א נראה שרצה להרביב קושיתו אתרי ריכשי כי מתחלה הקשה מכח ההיא דרבי יוחנן וכתב ואע״ג וכו׳ והקשה מכח ההוא תירוצא למוקים לה כר׳ אליעזר ומשום דקשיא ליה איך נדחה כל הני אמוראי דליכא מאן דפליג עלייהו משום ההוא תרוצא חזר ושיים ור׳ יוחנן פלי׳ וכו׳ וכיון שנתבא׳ שאין לחוש לדר׳ יוחנן כיון שלא הוזכר בגמרא דילן וההיא דימותו כולם לא קשיא א״כ דר״ל ודרב נחמן הלכתא נינהו וכן כתב הרמב״ן והרשב״א והר״ן בפרק בתרא דע״ז דהני תרי מימריה הלכתא נינהו והרשב״א ביאר עוד דלא קי״ל דר׳ יוחנן דירושלמי כיון דבגמרא דילן לא הביאו אותו ע״כ והרי זה כאשר כתבתי ובודאי שאין דעתן לומר שנפסוק כר׳ אליעזר דהא רבים פליגי עליה ולא אשכחן דפסקו כוותיה בהדיא אלא ע״כ צרי׳ לחלק ביניהם כאשר כתבתי ׃

ג׳ חבית . שתומה שנתערב׳ במאה ונפתחה וכו׳ גם שם פרק התערובו׳ א״ר אלעזר חבית של תרומה שנתערבה במאה חביות פותח אחת מהן ונוטל כדי דימוע ושותה ואקשי׳ עלה ואסיק׳ דאם נפתחה אחת מהן קאמר אבל לא שיפתח לכתחל׳ ופי׳ כדי דימוע שהוא אחד ממאה שיעור התערובת ׃ נתערבה ׃ חבית במאה וחמשים וכו׳ גם שם מימרא דרבי אושעיא כלשון ר׳ והובאה בירושל׳ פרק ד׳ דתרומות ׃

ד׳ כבר ביארנו וכו׳ לפי׳ אם רסק תפוח וכו׳ פ״ב דערלה ופ״י דתרומות ׃

ה׳ בילה וכו׳ גם שם ס״פ עשירי ופי׳ חלמון אודם הביצה והוא באמצע הביצה ואינו מעורב עם החלבון ואעפ״י כן אסור מפני שבולע ׃

ו׳ שאור . וכו׳ תוספתא דתרומות פרק ח׳ כלשון רבינו ופירושו נראה שלא נתערב השאור עם העיסה והגביהו כמו שנפל והעיסה החמיצה שהריח שקלטה קודם שהגביהו ונראה מלשון זה דדוקא כשהגביהו ואח״כ החמיצה אבל אם החמיצה ואח״כ הגביהו אף על פי שהגביהו בעינו והעיסה נתחמצה מהריח העיס׳ אסורה ויש לשאול למה היא אסורה כיון שלא נתערב מהשאור בעיסה כלל הרי אין שם אלא ריח האיסור ואפשר לפרש בנתערב מיירי ו והגביהו דקאמר היינו שנפל לתוך מאה והגביה שיעור השאור כדין התרומה שעולה באחד ומאה ומרים מפני גזל השבט וכל זמן שלא החמיצה אין השאור אוסר בכל שהוא כיון שלא נתפרסמה פעולתו וכיון שהגביהו קוד׳ שהחמיץ אעפ״י שהחמיצה אח״כ מותרת שכבר נתבטל השאור וכבר הגביהו וכמי שלא היה שם דמי ולא ת מחמירנן בכי הא לומר שיאסור במה שהוא ולא יתבטל וצ״ע עוד ׃

ז׳ כבר ביארנו וכו׳ בבל מחותך וכולי א הקדמה לדינין הבאים ונתבאר סוף פ״ב דערלה וריש פרק עשירי דתרומות ויתבאר בסמוך ׃

ח׳ עדשים שנתבשלו וכו׳ גם שם ריש פר׳ עשירי דתרומות בבל שנתנו לתוך עדשים שלם מותר אתכו בנותן טעם ושאר כל ה התבשיל בין שלם בין מחותך בנותן טעם ואמרו בירוש׳ רבא בשם רבי יוחנן מתני׳ כשהוליאו העדשים מתיהם שהעדשים צופדות אותו שלא יבלע ׃ וכוותה צופדות אותו שלא יתן ע״כ פי׳ דמשום הכא מפלגא מתניתין בין שלם למחותך דמיירי בשכבר נתבשלו ואח״כ השלי׳ הבבל ואז כובש ואינו מניח אותו לפלוט כשהוא תרומה ולא לבלוע כשהעדשים תרומה וצופדות מלשון צפד עורם על עצמם ׃ ופי׳ ושאר כל התבשיל וכו׳ לדעת רבינו שדוקא בעדשים אמרו כן שהערשים צופדות וכולי אבל מין תבשיל אחר אין חילוק כלל וי״ת שהוא מה שאמרו בירושלמי מתני׳ בבבל אבל בקפלוט בין לח בין יבש בין שלם בין מחותך ואין לשון ושאר כל התבשיל מורה כן כי העדשים הם שאנו קורים תבשיל לא הבבל וגם לשון הירושלמי אינו נראה שבא לפרש לשון השינוי במשנה ושם בירושלמי אמרו עוד מתני׳ בבבל חולין ועדשים תרומה לא ע״כ ורבינו לא חלק בזה וכן כתב במשנה בפי׳ שאין חילוק וטעמו לפי שהוא סובר דרבא בשם ר׳ יוחנן פליג על אותו ירוש׳ וכאשר וכותיה נקטינן וכן כתב הרא״ש דר׳ יוחנן פליג על אותו ירוש׳ כדעת רבינו וכתב ר״ש ז״ל דבלונן מיירי פי׳ דאי בחמין אפילו שלם בולע ופולט ואין נראה כן דעת רבינו שהרי לא אסר אלא בשנתבשלו עם העדשים משמע דאם כבר נתבשלו העדשים אף אם הם חולין מותר וטעמו מפני שהוא סובר לעדשים אחר שנתבשלו כובשות הבבל השלם ואינו

לא פולט ולא בולע אפילו בחמין ולטעמיה א"ל שהוא מפרש ושאר כל התבשיל דהיינו כל תבשיל חוץ מעדשים דבזה נשתנה תבשיל של עדשים שהם צופדות כאשר ג נתבאר ואפשר עוד לדעת רבינו שאם הם צונן בכל גווני שרי בין שלם בין מחותך בין בצל בין קפלוט דבצונן אין פולטין ואין בולעי' וכולה בחמין מיירי דוקא לדעת ר' ומפני מה וכו' כבר נתבאר ׃

ואם היו וכו' שם בירושלמי היו ב' או שלשה קטנים כמחותכים הם וקטנים לאו דוקא אלא אורחא דמילתא דבמקום א' גדול נותני' ב' או ג' קטנים ולכך רבינו כתב שתים ולפי זה גרסינן רבים ומיעוט רבים שנים ומ"מ איני יודע מה הפרש בין אחד לשנים בשלמא כשהבצל תרו' והעדשים חולין איכא למימר שכשהם שנים אוסרים העדשים שפליטת שנים חשיבא פליטה שאעפ"י שהעדשי' צופדות מ"מ פלטי כל שהו אבל פליטת האחד אינה כלום אע"ג שגם זה דוחק שהרי אפשר שהאחד יהיה גדול כשני' ולא חלקו ותמת' דצופדות לגמרי מ"מ לא קש' כולי האי דיש לישב בדוחק אלא כשהעדשים תרומה ואנו באים לאסור הבצל מה לנו ואם יש שם אחד או ב' או עשרה וכי בליעת האחד מצטרפת לאסור חברו כדי שיחשבו כמחותכים ואפשר דלאו מדינא הוא אלא גזרה א"נ אפשר לאחדא לחוד קאי א"נ י"ל שכשיש בצלים רבים אין כח בעדשי' להיות צופדות וכובשות אותם ובולעין ופולטין ובהא ניחא תרווייהו ודוחק הוא שאם היו עדשים רבים מאי איכא למימר ואפשר דגרסי' כדברי רבינו רכים בכ"ף ובירו' בקטנים תליא מילתא ושנים ושלשה לאו דוקא שעיקר הדין בקטנים תלוי שכיון שהם קטנים הם רכים ונוחי' לפלוט כמחותך וכן מצאתי בספרי' מוגהי' רכים בכ"ף ומ"מ אין הלשון מדוקדק כל הצורך לגרסא זו דנקט לא השתא בלשון רכים וגם דבשמו' אמ' בין לא לאסור ורבינו שמשון ז"ל נראה שאינו גורס בירושלמי קטנים גם הרא"ש כתב ועיין פירוש' בירושלמי שאם היו שנים או שלשה בצלים דינם כמחותך ע"כ נר' שלדעתם כדרך ראשון שכתבתי ׃

וכן אם נטלה וכו' גם שם בירושלמי העביד פטמתו כמחותך הוא ע"כ והוא מפני ש שדרך הפטמה קל לבלוע ולפלוט עוד שם בירוש' הדא דתימא כשאין שם בקליפתו החיצונה כדי לנותן טעם אסור ע"כ וכן כתבה רבינו שמשון. ונר' שרבינו לא היה גורס כן אלא יה"ג הדא דתימא בשלא נטלה קליפתו ה החיצונה אבל נטלה קליפתו החיצונה אסור וזהו שכתב כאן וכן וכו' או קליפתו החיצונה גם הרא"ש כת' ובירו' אמרו שאם ניטלה פטמתו או קליפתו החיצונ' הרי הוא כמחותך ואין שם בירוש' שנזכר' קליפה חיצונה שלא זה גם אני רואה שדין אם יש קליפה כדי ליתן טעם לא הזכירו לא רבינו ולא הרא"ש נראה שגורסין כאשר כ כתבתי ׃ עוד שם ביבש אבל בלח אסור גם דין הקפלוט שם וכבר הזכרתיו ׃

ט הכובש ירק וכו' גם שם פ' עשירי דתרומו' וכל הנכבשים זה עם זה מותרים אלא עם החסית חסית של חולין וכולי ופי' חסית בצלים ושומים ודומיהם והטעם הוא כי ל לחריפותם וחדודם שולט טעמם בכל הנכבש עמה אבל שאר ירק אין להם שום חריפות כלל ולכן אם נכבשו זה עם זה מותרים וגם כשהחסית חולין והירק תרומה מותר מזה הטעם ׃ **י זיתי** חולין וכו' גם שם וכ'דבי' שהפצועין שואבות מהשלמי' ולשון

זה צריך לפרשו כמו שאמרו בירוש' אמ"ר יונה זאת אומרת שפצועין בולעין ופולטין וחוזרי' ובולעין ופולטין ושוב אין בולעין ע"כ ׃ לפי שהוקשה לר' יונה איך אפשר שנאמר שהשלמים יהיו פולטין ולא יהיו בולעין וגם כי דבר נראה לעינים הוא שאין בולעין לכך פי' כי ודאי חוזרין ובולעין וחוזרין פולטין אבל אין חוזרי' לבלוע ואם כן לא נשאר בהם בלוע מה שאין כן ב בפצועים שלבסוף נשאר בהם בליעה ובודאי על כרחנו נאמר דרבינו לזה כיון ׃ ואלו כבשים וכו' גם שם סוף פרק עשירי ׃

י"ב השבת וכו' פ"ג דעוקצים וביאור הענין כי קול' שנתן ראוי לאכיל' אבל אחר שנתן טעם בתבשיל כבר יצא תועלתו והנשאר אין בו ממש אלא כמו קשים ושמרים בעלמא שאינם ראוים לאכילה ולכך אין בו איסור תרומה וגם אינו חייב בתרומה ׃

י"ג הרודה פת חמה וכו' פרק עשירי דתרומות הרודה פת חמה ונתנה על פי חבית של תרומה ר"מ אוסר ורבי יהודה מתיר בשל חטים ואוסר בשל שעורים מפני שהשעורים שואבות עד כאן וידוע דהלכה כרבי יוסי והובא' משנה זו פרק בתרא דעבודה זרה ופרק כיצד צולין ושם א אמרו אמ' רבה בר בר חנה אמר ר"ל בפת חמה וחבית פתוחה דברי הכל אסור בפת צוננת וחבית מגופה ד ד"ה דמותר לא נחלקו אלא בפת חמה וחבית סתומה פת צוננת וחבית פתוחה וכו' וכתב רבינו במשנה כצורת' ולא ביאר דבר נראה שסובר דההיא מימרא דר"ל משום דסבר ריחא מילתא היא דקאמר דלכ"ע פת חמה וחבי' פתוחה אסירה והיינו כאביי דפרקא בתרא דע"ז דאסר לגוי דסבר ריחא מילתא היא ורבא פליג עליה ושרי והלכה כרבא והביאו אותה שם לתרוצי לדאביי דלא תהוי כתנאי גם פר' כיצד צולין נחלקו רב ולוי גבי בשר שחוטה שצלאו עם בשר נבלה ושם הביאו להא דר"ל לתרוצי לרב דלא תהוי כתנאי וא"כ ליתא וכבר פסק רבינו כלוי פרק ט"ו מהלכות מאכלות אסורו' וכרבא פ' י"ג וכיון שכן ליתא לדר"ל דבהו שייכא וריחא לאו ת מלתא היא ובשל שעורים דוקא אסור לפי שהן שואבות גופו של איסור ולאו ריחא בלחוד היא הוא לריחא לאו מילתא היא ׃ ושל חטין אפילו פת חמה וחבית פתוח שרי לפי זה דריחא מקריא וריחא לאו מילתא ואעפ"י שהיה אפשר לומר דנהי דדחינו לדר"ל מהלכה היינו במאי דקאמר דבפת חמה וחבית פתוחה כ"ע מודו ד דריחא מילתא היא האי הוא דליתא אבל מכל מקו' מאי דאוקי פלוגתייהו בפת צוננת וחבית פתוחה או פת חמה וחבית מגופה לא אידחי ובכל גוונא פליגי וא"כ בשל שעורים אפשר דגם בצונן ופתוחה או בחמה וסתומה יהיה אסור סובר רבינו דכיון דמתני' בחמה ופתוחה הוא דמשתמעא עד כאן לא דחיק לאוקומי פלוגתייהו בהכי אלא לאביי כי היכי דלא תיקום כתנאי וכיון ד דמודו בפתוחה וחמה על כרחין מוקמי' פלוגתייהו בצוננת ופתוחה וכו' ׃ אבל לדידן לא אצטרכי' להכי שבקי' מתני' כפשטה בחמה ופתוחה ובהאי הוא דאסר מאן דאסר וגם דכיון דבחטי' אפילו חבית פתוחה ח חמה שרי מסתמא דבאסר בשל שעורים לא אסר אלא בהכי דלא עדיף חבית מגופה או פת צוננת של שעורים טפי מפת חמה וחבית פתוחה של חטין ׃ ועוד אפשר דאפילו ר"ל גופיה לא מוקי מתני' בהכי אלא פלוגתא דר"מ ורבי יהודה והתירא דשרי ר' יוסי בחטין אבל מאן

דאסר בשל שעורים לא אסיר אלא בפתוחה ואמאי ד דבהכי שייך למימר שהם שואבות גופו של איסור ולא הוי ריחא בלחוד וכונן או סתומה ודאי דלא שאיב ומפי מריחא לא הוי ומשום הכי הוצרך רבינו לפרש גם כן דבחבית מגופה שרי אפילו של שעורים דודאי הדעת נותן דאינו שואב מן המגופה ובספ׳ מצאתי לראשונים שלחו להא דר״ל וכתבו דר״ל תלמי׳ הוא לגבי לוי ובירו׳ אמר רב חסדא דמאי דנקט במתני׳ חמה לרבותא נ נקטיה שלא הכל כובש ויהיה מותר קמ״ל פי׳ וכ״ש צוננת ואין זה דרך התלמוד שלנו כאשר נבאר •

י״ד תנור שהסיקוהו וכו׳ גם שם פ׳ עשירי דתרומות והובאה פרק בתרא דע״ז והקשו שם בתוספות ואמאי לא אסרינן ליה משום שבח עצים שבפת כדאמרינן גבי תנור שהסיקוהו ב בקליפי ערלה ותרצו דלא שייך לאסור משום שבח עצים אלא באיסורי הנאה דהנאת העצים ניכרת בפת אבל תרומה מותרת היא לזרים בהנאה וכתבו שמכאן יש להתיר פת שנאפה בי״ט בעצים שנתלשו בו ביום ואין אוסרין אותו משום שבח עצים כיון שמותרים בהנאה

ט״ו שעורים של תרומה וכו׳ גם שם פרק עשירי ופי׳ לא מבעיא אם לא הבאישו מימיו שהרי לא פלטו דבר ופסיק׳ דשרו אלא אפילו הבאישו מימיו דודאי פלטו כיון שהבאישו אפ״ה הכי שרי דנותן טעם לפגם הוא ונותן טע׳ לפגם בכל דוכתא שרי •

י״ו תלתן של תרומה וכו׳ גם שם וידוע ש שאין העץ שלו חייב בתרומה אלא הזרע לבד •

י״ז שתי כוסות של יין וכו׳ פר׳ השוכר את הפועל מימרא דרבי יוחנן שתי כוסות אחד של חולין ואחד של תרומה ומזגן וערבן זה בזה רואין את הה׳ת׳ כאלו אינו והשאר מים רבים עליו ומבטלין אותו ויש מי שפי׳ בשים במים ששים כנגד המים ושל תרומה דכיון דהוי כשאינו מינו אפילו תרומה בטלה בששים ויש מי שפירשה בכוסות שוים ומזיגה שוה על חד תלת נמצא שיש ששה חלקים מים כנגד יין של תרומה ובטל שאינו זה יין אלא קיוהא בעלמא וטעם פגום הוא ולכך מות׳ ורבינו נראה שתלה הדבר כשיהיה במים לבטל טעם היין של תרומה ומיירי ודאי כשאין ביין החולין מאה כנגד יין של תרומה ואעפ״י שבהצטרפות המים יהיה מאה אין המים מעלין את היין פי׳ בהעלאה דמאה ו והו שכתב רבינו פי״ג שאין המים מעלין את היין פי׳ כיון שאין במים לבטל טעם היין של תרומה וגם ביין של חולין אין שם מאה כדי שיעלה יין של תרומה באח׳ ומאה. וזהו שכתב כאן וכבר בארנו שאין המים מעלין את היין כלומר ולכך אם אין במים לבטל טעם היין אסור אף אם יהיה שם מאה בהצטרפות המים ואינן מצטרפין עם היין להעלות באחד ומאה ואין לפרש ל לשון רבינו כפשטו שכבר בארנו וכו׳ ולכך אם אין שם כדי לבטל הטעם אסור אף אם יש במים מאה להעלות כי ודאי זה אי אפשר שיהיה מאה ולא יתבטל הטעם אפילו אם יהיה אלא ודאי כדכתיבנא ומעתה נסתלק מה שהשיג הראב״ד ז״ל על רבינו פרק שלשה עשר כי לא נתכוון רבינו לומר שאין המי׳ מעלין את היין בשום פנים כי ודאי אם יש בהם לבטל טעם היין בטל הוא ולא כתב רבינו שאין המים מבטלין היין וכו׳ וברור הוא זה וגם ודאי שלא נתכוון לומר שאם לא נתבטל הטעם אינם מעלין במאה כי זה אי אפש׳ כאשר כתבתי והוא כדברי הר״א והטעם שכתב שם שכיון שהם שני שיעורין אין מצטרפים •

י״ח יין תרומה וכו׳ גם שם פרק השוכר את הפועל איתנייא לגבי יין נסך ובתוס׳ פרק שמיני דתרומות איתנייא לגבי תרומה •

י״ט קדרה שבשל בה וכו׳ בהשגות א״א הפליג ושטף שלא מצינו שטיפ׳ אלא בצונן ודרך העברה וזה צריך הגעלה בחמין ואח״כ שטיפה בצונן משמעתא דזבחים פרק דם חטאת ודוק׳ קדרה של נחשת אבל של חרס אין לה תקנה ע״כ והנה הסוגיא שבפרק דם חטאת אף על פי שמוכיח שהקלו בתרומה יותר מהכשר הקדשים שכן דרשו שם מקרא דכתיב אותה למעוטי תרומה כלומר דלא אמרינן בה וכלי חרס אשר תבושל בו ישבר אעפ״כ כבר הקשו שם ותרומה לא בעי שטיפה ומריקה והתנן קדרה שבשל בה בשר לא יבשל בה חלב ואם בשל בנותן טעם תרומה לא יבשל בה חולין ואם בשל בנותן טעם ומשני אמר אביי לא צריכא דלאמר מר במים ולא ביין הא אפילו ביין לא צריכא דלאמר מר בשל במקצת הכלי טעון מריקה ושטיפה כל הכלי הא לא צריך כל הכלי פירוש דבהכי הקלו בתרומה מבקדשים מוכח דמודה אביי דהגעלה בעי וכדברי הר״א ורבא בר עולא משני שנוי׳ אחרינא לא צריכא לדאמ׳ מר מריקא ושטיפה בצונן הא אפילו בחמין ופריך עלה הא ניחא למ״ד מריקה ושטיפה בצונן אלא למ״ד מריקה בחמין שטיפה בצונן מאי איכא למימר ומשני שטיפתא יתירתא וכתב רש״י ה״ג וכו ופי׳ דאמר מר מריקה ושטיפה בצונן בד מהגעלת חמין הא דתרומה דמימעיט מתורת מריקה סגי לה בהגעלת ח חמין לחודייהו אלא למ״ד מריקה בחמין והיא הגעלה שלהן מהכת׳ ממאי אמעיט תרומה ומשני שטיפה י יתירתא בצונן איכא בקדשי׳ בתר מריקה דהיא הגעלת חמין ותרומה לא בעי שטיפת צונן ע״כ הרי שגם לרבא בר עולא תרומה בעיא הגעלה כדע׳ הר״א אלא שרבי׳ נראה שסמך על הדינין שנתבארו פי״א מגורה שפינה ממנה חיטי תרומה וכן חבית של שמן וכו וכו כל כל שמן תרומה וכו׳ וכולם משניות כאשר נתבאר שם הרי שלא הצריכו לכבד מגורה או לקנח הכד או החבית אף על פי שהמתמצה הוא תרומה וכ״ש שאין לחוש למה שבלוע אעפ״י שיפלוט בתוך החולין אלא שהסוגיא ש שכתבתי קשה על זה •

ושוב מצאתי בתשובה לרבינו. כאשר כתבתי וזה לשון התשובה לא מדוקיא דההיא מתני׳ התמורה פרק דם חטאת סמכתי על זה אלא על המשנה השנויה בסוף תרומות המערה כל שהיה בו שמן והטיף שלש טיפין נותן לתוכה חולין הרכינה ומיצת הרי זה תרומה וזה הוא פרושה המערה שהיה בו שמן או יין של תרומה עד שתתרוקן ופסק כל הנצוק והתחילה ההמשכה לנטף טיפה אחר טיפה דיו ונותן לתוכה חולין מיד ואין הנצוחין הנשארים בכל ומלמעין ואם הרכינו על צדה אחר שנטפו הג׳ טפין על שנמשכו הנצוחין שבכל ונקמצו למקום אחד אותו הנמצא תרומה ומשנה זו דקדקתי שאין הקדר׳ שנתבשל בה תרומה צריכה הגעלה אלא שטיפה בלבד מק״ו ומה אם היין או השמן הנשאר בדופני הכלי אינו מלמע אף על פי שאלו הרכין הכד על צידו המתמצה ממנו תרומה וכל הנצוחין הנשארי׳ שם הן עצמן תרומה ק״ו ל לקדרה שבליעה תרומה בחרסיה שיעלה על דעת שילא אותו הנבלע וימצא שזה הנבלע בחרסיה אין בו ממש

ולא הוא מן התרומה אלא המים שנתבשל בהם התרומ' הן הנבלעין בקדרה ואין לאותו היוצא לא טעם ולא ממש ולפי' אני אומר שאין הקדרה צריכה אלא רחיצה בלבד ולא הצרכתי רחיצה אלא מפני שהוא ע"י האור להחמיר אבל ליתן בה חולין ע"י צונן אינה צריכה ר רחיצה כמו המער' מכל לכל זהו לעתי בדבר זה ומפני הלכה זו לא הצרכתי הגעלה לתרומה עכ"ל רבינו הרי מבואר מה שכתבתי •

ויש להוסיף עוד שהרי מה שהוכיחו שם ב בסוגיא דפרק דם חטאת דתרומה בעי הגעלה הוא מדתנן לא יבשל בה חולין ואם בשל ב בנותן טעם והרי לא מכרעא כולי האי דאפשר דמיירי בשלא שטף הקדרה והרי רבי' כתב הותה משנה כאן כלשונה אעפ"י שהוא פוסק שאין צריך הגעלה אלא דבסוגיא דזבחים סברי דדומיא דקדרה שבשל בה בשר קתני אבל רבינו סמך על אותם משניות ופירש ההיא דאם בישל בנותן טעם בשלא שטף וכאשר מבואר ב בלשונו ולדעת הר"א שפסק בסוגיא דזבחי' צריך ליישב הנהו מתנייתא דלא לקשו אסוגי' דזבחים דאיסור הבילוע שאני שאין אנו יודעים כמה הוא וכאשר אמרו דבכוליה משערי' דבמה דנפק מיניה מנא ידעינן ולכך הצריכו הגעל' כי יצא לידי נתינת טעם ואם עבר ובשל בנותן טעם ומה שהתירו גבי מגורה וחבית וכד יפרש הוא דהיינו לתת בו שיעור לבטל אותו המעט הדבוק או אותם הגרגים והקלו לבטל איסור זה לכתחלה ו וכאשר נתבאר שם במקומו אבל באיסור הבלוע לא הקלו כיון דבכוליה משערינן כאשר כתבתי א"נ שהר"א מפרש לה בתרומת ח"ל א"נ בתרומ' בזמן הזה דרבנן וכאשר כתבתי במקומה ובירושלמי גרסי' עלה דההוא דמגורה תני ר' חלפתא בן שאול קדר' שבשל בה תרומ' מגעילה ג' פעמים בחמין ולא אמר רב בזבון ואין למדין ממנה לענין נבלה א"ר יוסי קשיתה קומי רבה תרומה במיתה ונבלה בלאו ואתמר הכי אמר ליה בת"ד קבלו עליהם את התרומה פי' ואינה מן התורה אלא מדרבנן הרי שמה שהקלו בתרומ' שיספיק לקדר' של חרס בהגעל' ג' פעמים היינו לת"ד דרבנן אבל שנקל בלא הגעל' אפילו דשל נחשת אין לנו והרי זה כדברי הר"א ובדרך הסוגיא שבפרק דם חטאת ומה שהצריך הר"א שטיפה אחר הגעלה ואילו בסוגיא דפרק דם ח חטאת שכתבתי מוכח דלכ"ע דקרא דאותה לאוקולי בתרומ' אתא דלא בעי שטיפתא יתירת' כבר הקשו עליו בעל כפתור ופרח קושיא זו ולא תירץ דבר • ואפשר שהר"א מפרש דשטיפתא יתירתא היינו שטיפ' רבה ו ויתירא אבל שטיפ' כל דהו בעי א"נ אפשר שהוא פוסק בתירוצי' דאביי וא"נ פוסק כרב' בר עולא וכמ"ד נן מריק' ושטיפ' בצונן דתרומ' אפילו בחמין ומיהו שטיפ' בעי •

ד תרומה גדולה וכו' כבר נתבאר בן ריש פרק עשירי ועוד יתבאר כל דבר במקומו •

כ"ב כל האוכל תרומ' תוספתא דברכות פ"ו העוש' כל המצות צריך לברך וכיון שאכילת תרומה מצוה ודאי שצריך לברך עליה ובמסכת מעשר שני ולא שכחתי מלברכך ומלהזכיר שמך עליו וי"מ דהיינו ברכה הפרשה ואפשר לפרש דברכת אכילה קאמר דכולי קרא בהכי מיירי ומשם יש ללמוד שגם אכילת תרומה צריך ברכה :

סליקו להו • הלכות תרומות
בעזרת שוכן מרומות :

הלכות מעשר פרק ראשון

א' אחד. מהפרישין תרומה גדולה וכו' פ"ב דתרומות דתנן מנין שתקרוס תרומה למעשר שהיא קרויה ראשית וראשון לשני שם ש בו ראשית פי' שבמעשר ראשון יש בו תרומת מעשר פ שמפרישין ממעשר ראשון והוא הנקרא מעשר מן ה המעשר וכיון שנקרא תרומה הרי הוא כאן נקרא ראשי' שכתב שהתרומה נקראת ראשית •

והמעשר הזה וכו' בריתא פרק יש מותרו' תרומה לכהן מעשר ראשו' ללוי דברי ר' עקיבא רבי אלעזר בן עזריה אומר אף לכהן ע"כ והלכה כרבי עקיבא מחבירו •

ב' מעשר ראשון מותר גם שם מחלוקת ר"מ וחכמים ר"מ אוסר לזרים וחכמים מתירין והוזכר גם פרק הערל ופ"ב דכתובות • ומותר לאוכלו בטומאה וכו' גם פרק יש מותרות דרשו כן מקרא דואכלתם אותו בכל מקום ואפילו בבית הקברות • ומנין שמעש' ראשון וכו' דרשה נכונה היא ולא מצאתיה

לפי' בת לוי וכו' ברייתא פרק האשה רבה לוייה שנשבית או שנבעלה בעילת זנות נותנין לה מעשר ואוכלת ע"כ ופי' נבעלה בעילת זנות שנבעלה לאחד מן הפוסלים בת כהן בביאתם כגון גוי ועבד וחלל וכיוצא בהם אע"ג דפסלי לבת כהן בת לוי לא פסלי לה אלא לכהונה ולא למעשר והכי איתא פרק אלמנה לכ"ג וכתבו בתוספות דברייתא לר' מאיר דאמר מעשר ראשון אסור לזרים אצטריך לאשמועינן דלא חשיבא כזרה לרבנן דסברי מותר לזרים למה ת תהיה בת לוי נאסרה בביאה פסולה לא יהיה אלא זרה ואין זה דעת רבינו שכתב לפי' וכו' משמע דהא בהא תליא ואפשר דסבר רבינו דנותנין לה הוא דאתא ל לאשמועינן דלזרה ודאי דאין נותנין אפילו לרבנן שמותרת לאכול אין יוצאין מידי נתינה בכך וכאן יוצאי ידי נתינה א"נ דאפילו אוכלת אתא לאשמועינן וקמ"ל דלא קנסינן ליה כדקנסינן בסמוך לפי אחד מן הפירו' שאכתוב בס"ד ומה שאמרו בברייתא נשבית או נבעלה וכו' לדיוקא דבת כהן לתרומה א"נ בת לוי לכהונה הוא דתנא נשבית דלגופה לא שייך למתנייה דכיון ד דבנבעלה ודאי לא פסלי היכי שייך למתני נשבית אלא משום דלכהונה א"נ בת כהן לתרומה בנשבית בלחוד נפסלו תנא ליה •

אבל מי ששמעה וכו' פ' האשה רבה בתשב' היתה בת כהן נפסלה וכו' בת לוי מן המעשר ובגמ' אמר רב ששת קנסו וכו' וכתבו בתוספו' דההיא מתני' ר"מ היא דסבר דאסור לזרים הילכך ק קנסוה שתהיה כזרה אבל לרבנן דמות' לזרים לא שייך קנסא בהכי עוד כתבו דא"נ אתיא כרבנן ופסולה מן המעשר דקתני היינו שלא יתנו לה בדין לוייה • ומיהו מותרת היא לאוכלו דלא תהא אלא זרה ואין נראה זה דעת רבינו שכתב שתהיה אסור במעשר משמע שהיא אסורה לאכלו אלא סבר דמתני' כפשטה ואפילו לרבנן קנסו אותה יותר מזרה כדי שתדייק קודם שתנשא א"נ כדי שלא יטעו ויתנו לה כיון שהיא לוייה אסרן אותה אפילו באכילה א"נ אפשר לפרש שאסורה שכתב רבינו קאי אמאי דקאמר לעיל נותנין לה כי זהו המקום כפי הדרך הראשון שכתבתי למעלה ולכך כתב בזו אסורה כלומר שלא יתנו לה והראשון יותר נכון

ג' לוים וכהנים וכו' נתבאר בהרבה מקומו' וכן הכהנים וכו' בספרי פר' קרח

בן תרימו גם אתם למה נאמר לפי שנאמר ואל הלוים תדבר ישראל נותנים מעשר ללוים ואין כהנים נותנים מעשר ללוים הואיל ואין נותנין מעשר ללויה שומע אני יהו אוכליה אותו בטבלו ת"ל כן תרימו גם אתם תרומת ה' ופרק הזרוע ברייתא לארבע מתנות בכרם וכו' מסיים בה ושאר מתנות כהונה כגון זרוע אין מוציאין אותו לא מכהן לכהן ולא מלוי ללוי :

ד' ועזרא קנס את הלוים בזמנו וכו' פרק יש מותרות ופ"ב דכתובות ופר' הזרוע ודברי רבינו צריכין ייסוב דלמעלה פסק כר' עקיבא ללוי ולא לכהן מדכתיב ואל הלוים תדבר ודל' כרבי אלעזר דאמר בכ"ד מקומות נקראו הכהנים לוים וזה אחד מהם ומודה רבי עקיבא דאין מוציאין מן הכהנים שלהם כדכתיב כי תקחו מאת בני ישראל כדאיתא בספרי והיא דרשא כר"ע אתיא כדאיתא בהליא בירושלמי דמעשר שני פ"ה וכיון שכן איך כתב רבינו כאן שעזרא קנס שלא יתנו המעשר אלא לכהנים לבד דהיינו כר' אלעזר דקודם קנס היה אף לכהנים קנסא הוה שיתנו ללוים לבד לר' עקיבא דקודם קנס היה ללוים לבדם והקנס היה שיתנו לכהני' וללוים והכי מוכח פ"ב דכתובו' ופרק הזרוע דאמרי' הא מני ר' אלעזר בן עזריה ופריך אימור דאמר ר' אלעזר אף לכהן לכהן ולא ללוי מי אמר ומשני אין בתר דקנסינהו עזר' ע"כ מוכח דלר' אלעזר דוקא הוא דהוי בתר קנסא לכהן וללוי ובהכי מוקי לה כרבי אלעזר בן עזריא וכן הכריחו בתוספות פרק יש מותרות ופ"ב דכתובות ופר' הספינה מכמה דוכתי דאשכחן דאף בתר קנסא היו נותני' מעשר ראשון ללוי בפרק כל הגט המלוה מעשר את הכהן ואת הלוי וכו' וכן ישראל שאמר לבן לוי וכולי ודוכתי טובא בתלמודא ואם איתא דכ"ע בתר קנסא לכהן דוקא הנהו כמאן אתו :

ויש מי שכתב שלא קנס עזרא אלא ללוים עשירים אבל לעניים לא קנס ולהם היו נותנים וברור הוא שאין זה לעת רבי' שכתב שלא יתנו ללוים אלא לכהנים וכו' ואפשר שלכך כתב רבי' ועזרא קנס את הלוים בזמנו וכו' כלומר שלא קנס אלא לאותם שבזמנו וכן בדין כיון דלכ"ע קנסא הוי מפני שלא עלו למה יקנוס הבנים בעון אביהם וא"כ השתא לדעת רבינו קנסא לכהנים דוקא לכ"ע ובסוגיא דפ"ב דכתובות ופרק הזרוע גרסינן אלא בתר דקנסינהו עזרא ולא גרסינן אין בתר דקנסינהו ומיהדר קא הדר ביה ממאי דאוקמה כר' אלעזר ואתיא ככ"ע בתר דקנסינהו ואותם שהקשו בתוס' לא קשו דבתר זמנו היה דלא היה שם קנס לדעת רבינו אלא דקשיא לי עלה טובא חדא מההיא עובדא דפרק יש מותרו' דההיא גנתא דהוה שקיל ר' אלעזר מעשר מינה ואהדרה רבי עקיבא לפתחא אבי קברי ואסיק' התם דה"ק בתורת קנסא אית לך בתורת חלוקה לית לך והא ההוא עובד' לא בזמנו של עזרא היה וא"כ ליכא תו קנסא גם יוחנן כ"ג שהעביר הודיית המעשר לפי שלא היו נותני' אותו בדין התורה משום קנסא כדאיתא בסוטה פרק בתרא ובמעשר שני לא היה בזמן עזרא ·

ועוד בפ"ב דכתובות תניא כשם שהתרומה חזקה לכהונה כך מעשר ראשון חזקה לכהונה ופרכינן מעשר ראשון ללוי הוא ומסיק בתר דקנסינהו עזרא דהוי לכהן דוקא ולכך הוי חזקה לכהונה גם פרק הזרוע מביא שתי בריתות ומוקמי' להו בתר קנסא כדאיתא התם ואם איתא דעזרא לא שר

בזמנו דוקא קנס א"כ כל אותם בריתות מיירי לזמנו של עזרא דוקא שכבר עבר וב' למאי דהוה הוה ואפשר דמה שכתב רבינו בזמנו היינו שבזמנו היו נוטלין הכהנים לבד כדמשמע מקרא והביאו את כל המעשר אל בית האוצר כי משם למדו התוס' דקנסינהו עזרא משום דאוצר היא לשכה שתקן עזרא לתת שם תרומת הכהנים כדמשמע בעזרא ומלאכי זה עזרא וכיון שצוה לתת שם המעשר א"כ הוא לכהנים לבד וכיון דעיקר קנס משם אנו למדין אותו ואותו פסוק מוכיח דלכהנים לבד ע"כ אף רבי עקיבא מודה בהכי דלכהני' דוק' וע"כ קנס זה בזמנו לבד היה ואחר זמנו חזרו הלוייס ליתנ' וכהנים לא זזו ממקומם והיו נוטלין אלו ואלו דאכתי היה קצת קנס בזה לר' עקיבא כיון דדינא הוא ללוים הוא דוקא ולר' אלעזר בן עזריא לא חזרו הלוים ליתנ' דאם היו חוזרים לא היה שם קנס עוד דלדידיה דינא הכי הוא לכהן וללוי ולא היו רוצים לבטל הקנס והשתא ההוא דמוקמינן בתר קנסא לכהן ולא ללוי כר' אלעזר בן עזריה דלא נתבטל הקנס ואותם סוגיות שהביאו בתוספתא אתו כרבי עקיבא דחזרו ליטול הלוים וניחא נמי עובדא דההיא גנתא אלא שהיה לו לרבינו לפרש יותר ·

עוד אפשר בדרך אחרת יותר מרווח דלרבי עקיבא שהיה הקנס בהפך מדין תורה לגמרי דהתורה אמרה שלא יצא יד נתינה הנותן מעשר לכהן רק ללוי ובא עזרא וקנס שלא ינתן ללוי אלא לכהן ודאי שלא קנס אלא לזמנו דהפקר ב"ד הפק' אבל שיקבע דבר לדורות בהפך מדין תורה ודאי דלא ונגאי גדול הוא אם היה עושה כך ולכך כתב רבינו ועזרא קנס בזמנו והוא לרבי עקיבא אבל לר' אלעזר בן עזריה דגם קודם קנס היה דינו גם לכהני' וודאי בכך ידי נתינה אין הדבר גנאי לקבוע כן לדורות כיון שאינו הפך מדין תורה ולכלהו דרי קנס וזה דרך נכון אם נאמר דבזמנו שכתב רבינו הוא בדוקא כלו' שלא קנס אלא לאותם שבזמנו ומיהו אפש' לומ' דבזמנו שכת' אין כוונתו דלזמנו דוקא קנס אלא בזמנו קנס לכלהו דרי ונקט בזמנו כלומר בזמן שהיה הוא ב"ד וקנס שקנס הוא קנס והיינו דלא קאמר קנס לזמנו וכן נראה מספר כפתור ופרח שכתב מימות עזרא ואילך לא יהבינן להו דקנסינהו עזרא וכן כתב הרמב"ם כו' עכ"ל אלא שלפי דרך זה הדרן קושיין לדוכתה ואפשר לפרש עוד דאע"ג דקנסינהו עזרא לא נמנעו הלויים לגמרי מלחלוק וכדי מוכח בכתובות דבתר דאוקימנא ברייתא בתר קנסא פרכינן ודילמא איקרו ויהבי להו ומתוך קושיא זו הדר ביה מההוא תירוצא ואוקי לה באוקמתא אחריתי מוכח שכבר אפשר שיתנו ללוים אחר הקנס ופעמים היו נוטלים א"כ כל אותם שהביאו בתוס' לראי' שהיו נוטלים הלויים לא קשו מידי דפעמים היו נוטלים

עוד אפשר לפרש דמה שכתב כאן רבינו שקנסו שלא יתנו ללויים כרבי אלעזר אתי דאף על גב דבעיקר דינא פסק כרבי עקיבא בקנסא פסק כרבי אלעזר דכיון דאשכחן כמה בריתות דמוקמי' להו כרבי אלעזר וקרא דמלאכי הכי מוכח כאשר כתבתי כוותיה נקטינן והנהו דמשמע דבתר קנסא היו נוטלין הלוים כרבי עקיבא אתו וכ"ש דגם לרבי אלעזר בן עזריה מהרה יבנה ב"ה ב"ב ויחזור הדבר לדין תורה ולא יהיה שם עוד קנס בע"ה וראיתי הריטב"א שכתב דרך אחרת בכל זה שהוא סובר דלרבי עקיבא ליכא קנס' כלל גבי זה אלא לעולם ללוי ולא לכהן וקנסא

דמעשר

דמעשר לא הוי אלא לרבי אלעזר דקודם קנסא יוצאין ידי נתינה כשנותנין לכהנים היה יכול לקנוס שיתנו להם לבדם אבל לר' עקיבא דמדינא אין יוצאין ידי נתינה הנותנין לכהנים איך יקנוס עזרא שיתנו להם ולרבי עקיבא במילי אחרינא קנסינהו והביא ראיה מההיא גנתא שלא רצה ר' עקיבא שיקחו הכהנים כלל ופי' דחוק הוא ואיני רואה שיסבול התלמוד פירוש זה כלל ·

ה' האוכל פירותיו טבלי' וכו' פרק הזרוע מנין לבעל הבית שאוכל פירותיו טבלים ובן לוי שאוכל מעשרותיו טבלי' שפטורי' מלשלם שנאמר כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' אין לך בהם אלא משעת הרמה ע"כ פי' דאשר ירימו מיותר למדרש דאין לך אלא משעת הרמה ואיתא נמי בתוספתא דמעשר שני פ"ג כלשון רבי' · **ובח"ל** וכו' כבר נתבאר בדין התרומה מההיא דבכורות פרק עד כמה אמר שמואל תרומת ח"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש ·

ו' מעשרין ממקום זה וכו' כבר נתבאר פ"ג דהלכות תרומה ד דתרומה גדולה דוקא בעינן מיקף דכתיב ממנו אבל לא תרומת מעשר ובודאי דה"ה למעשר ומין על שאינו מינו נתבאר פרק בתרא דבכורות ודמיון מעשר ל לתרומה בכל שאר הדינים פשוט הוא דאין חלוק אלא במה שפירשו אבל שאר כל הדברים מסתמא הם שוים ·

ח האומר לחבירו הריני מעשר וכו' · ירושלמי פ"ב דמעשר ר' יוסי בשם רב ששת האומר לחברו הריני נעשר על ידך אינו צריך לעמוד עמו פי' דכיון שהוא מעצמו אמר כן ודאי שיעשר אבל כשחברו אמר לו עשר על ידי אף על פי שהודה צריך לעמוד עמו שמא לא יעשר דאפש' דלא בלב שלם הודה

ט החרובי' אינם חייבים וכו' בהשגות א"א אף לא שאר אילנו' חוץ מתירוש ויצהר ונראה דחרובי שיטה וצלמונה קאמר דפטורים לגמרי שאינם מאכל אדם והכי איתא בספרי ע"כ והנה רבינו כת' זה מהא דאמרי' פ"ק דר"ה אמר ר' יוחנן נהגו העם בחרובין כרבי נחמיה פי' דאמר ד דאף על פי דחנטו פירותיו קודם ט"ו בשבט מתעשרים לשנה הבאה ופריך עליה ריש לקיש מדתנן בנות שוח שביעית שלהם שנייה וקאמר תלמודא ולימא ליה א קמינא לך אנא חרובין מעשר דרבנן ואת אמרת לי שביעית דאורייתא ע"כ משמע מהתם דמעשר חרובים דוקא הוי מדרבנן לפי שאינו מאכל כל אדם ובירושלמי ריש פ"ק דמעשרות דרשו מן הפסוק כל פירות האילן ואמרו יכול שאני מרבה חרובי שיטה וצלמונה ת"ל מפרי ולא כל פרי ירקות מנין איסי בן יהודה אומר מעשר ירק מדבריהם ע"כ הרי שאר אילנות הם דאורייתא ותירוש ויצהר לאו דוקא וכן היא שנויה גם בספרי פרשת אם בחוקותי אלא ששם סיימו ירקות מנין ת"ל וכל מעשר והא ליתא דודאי מעשר ירק דרבנן הוא כאיסי דירושלמי כאשר נתבאר ואיתא פרק כיצד מ מברכין בהדיא ה"מ מעשר ירק דבארץ נופיה דרבנן מ"מ מוכח דכל אילנות הם דאורייתא אבל דעת הר"א דכל הנך דרשות אסמכתא בעלמ' ומאי דקאמר מעשר ירק דרבנן אפשר שיפרש שאין להם אסמכתא קאמר והר"א פרק א' דמעשר פ"י ותירץ ההוא דחרובין בדרך אחרת דלא

תקשי ליה וכן הוכיחו רבים מן הראשונים מכמה מקומות דכל פירו' מעשר שלהן דרבנן חוץ מדגן תירוש ויצהר וכן כתבו רבותינו בעלי התוס' והר"ש והרמב"ן ז"ל בפי' התורה פרשת ראה כן כתב וז"ל ואין מין א אחר בכל הזרעים ובפירות האילן חייבין מן התורה לא בתרומה ולא במעשרות ויש ברייתות שנויות בת"כ והם לאסמכתות והם מטעות אבל הדבר המתבאר בגמ' מן התלמוד בבלי והירושלמי והוא פשוטו של מקרא כך הוא שאפילו זיתים וענבים מעשר שלהם אינו מן ה התור' עד שיעשו תירוש ויצהר ותהיה בזה נזהר כי כבר טעו בו מגדולי המורי' עכ"ל · והנה כבר כתבתי הנראה לי בדעת רבינו ומה שכתב הר"א ונראה דחרובי שיטה וצלמונה קאמר לא ברר דעתו אהיכא קאי דרבי' כתב אינם חייבי' אלא מדבריהם אפילו שאינו וכו' ואי אפשר לפרשו בשל שיטה וצלמונה דוקא ונראה דלפי שכתב רבינו פ"א דמעשר שני שאין הדברים נראין אלא בחרובי שיטה וצלמונ' אבל שאר חרובין חייבי' מדאורית' ככל שאר פירות לכך כתב הר"א ונראה דבשל שיטה ו וצלמונה קאמר כלומר דרבינו בהו מיירי ומקשה עליו דהנהו פטורין לגמרי וכן הקשה עליו גם שם ·

והשקדים המרים וכו' בחולין פרק ת"ר שקדים המרים קטנים חייבים גדולים מתוקים גדולים חייבי' קטנים פטורים רבי ישמעאל ב"ר יוסי אומר משו' אבוו זה וזה לפטור ואמרי לה זה וזה לחיוב הורה רבי חנינ' בצפורי כדברי האומר זה וזה לפטור ע"כ ורש"י פי' זה וזה לפטור קטנים בין מרים בין מתוקים וזה וזה לחיוב גדולי' מרים ומתוקי' ואין זה פי' רבי' אלא זה וזה לפטור מרים בין קטנים בין גדולים וזה וזה לחיוב נמי במרים בין קטנים בין גדולים וכן הכריחו בתוס' פי' זה וכן מוכיח בירושלמי פ"ק דמעשר שאמר שם תני רבי ישמעאל ב"ר יוסי משום אביו שקדים המרים פטורים ומתוקים אינם חייבים עד שתפרוש קליפתן התיכונה הורה רבי חנינא בצפורי כ כהלכה דרבי ישמעאל ב"ר יוסי במה הורי צפוראי אמרי במרים רבי זעירא אמר במתוקים ע"כ וכיון דתלמודא דירושלמי קאמר הורה כמ"ד זה וזה לפטור ודאי דסבר כצפוראי דבמרים אורי דלר' זעירא דאמר במתוקים אורי ליכא למתני זה וזה לפטור דלא הזכירו בירושלמי פטור לגמרי אלא במרים לבד ודאי דנקט כצפוראי ד דבמרים אורי א"כ ע"כ צ"ל זה וזה תרוייהו אמרי' כאשר אמרו שם במרים אורי וכפי' רבותינו בעלי התוספות ורבינו ·

י' אילן שנטעו בתוך הבית פטור כו' ירוש' דמסכת ערלה פ"א ר' יוחנן בשם ר' ינאי אילן שנטעו בתוך הבית חייב בערלה ופטור מן המעשרות שנאמר היוצא השדה וגו' · **ויראה** לי וכו' כתב הר"א לא נראה כן בגמ' דמעשרות שנחלקו ר' עקיבא ורבנן בתבואה שהביאה שליש ביד גוי בסוריא ומכרה לישראל והוסיפה דרבי עקיבא אזל בתר שליש ראשון וחכמים בתר שלי' אחרון עיין באותה שמועה והראיה שהביא מחבר אינה כלום דחבר שנטיעה או שנזרעה היינו שדה ולא עוד אלא מקבע נמי קבעה ע"כ ·

ובירוש' פרק בתרא דמעשרות ה"ג לה ע עלה ההיא דהביאה שליש ביד גוי זרע בחורבה והביאה שליש וסכך על גביו על דעתיה דרבי עקיבא התוס' חייב פי' דאזיל בתר שליש ראשון על דעתיהו דרבנן התוספות פטור זרע בבית והעביר

על

על לעתיה דרבי עקיבא התוספת פטור פי' כיון דשליש ראשון הוה בפיטור על לעתיהו דרבנן התוספת חייב ע"כ וזו היא שהקשה ממנה הר"א דמוכח שגדל כלו בבי' פטור לכ"ע דע"כ לא גדל אלא שליש בבית והשאר ב בחורבה או השליש בחורבה והשאר בבית אבל גדל כלו בבית פטור ·

ואפשר לתרץ לדעת רבינו דהת' פלוגתיהו אם חייב מן התורה או לא אבל מדרבנן מולו לחייב ופטור דקאמ' התם היינו מן התורה א"נ דמאי דחייב רבינו מדבריהם היינו באילן דומייא דההיא תאנה דמייתי ראיה מינה ומאי דפטרו בירושל' היינו בזרעים ומה שדחה הר"א ראיית רבינו דתאנה נרא' שכתב כן ממה שאמרו בירושלמי פ"ג עלה דההיא דתאנה שהיא בחצר תני בשם רבי נחמיה חצר שהיא נעדר הרי היא כגנה ואתכלין בה שראי א"ר שמלאי הלכה כרבי נחמיה תני זרע רובה חייבת נטע רובה פטורה אמר רב חסדא והוא שנטעה לנוייה של חצר הדא ילפא מההיא וההיא ילפא מהדא הדא ילפא ת מההיא זרע רובה חייבת והוא שתהא נעדרת וההיא ילפא מן הדא שאם הייתה נעדרת הרי היא כשר' והוא שעדר רובה ע"כ ולעת רבינו דמתני' דתנן תאנ' שהיא עומדת בחצר אוכל אחת אחת ופטור ואם צירף חייב בסתם חצר איירי שלא נעדרה ולא נזרע רובה דאי ב שנזרעה או נעדרה שהיא כשרה אפילו צירף פטור וכן כתב ר"ש תאנה שהיא עומדת בחצר החייבת פירוש הקובעת וכל ההוא ירוש' לענין אכילת עראי מיירי וכן כתבו רבינו פ"ד גם הר"א כן כתב שם ואם כן איך דחה כאן ראיית רבינו באומרו לחצר שנעדרה וכו' הרי היא כשרה דודאי מתני' שהביא רבינו לראיה לאו בהכי מיירי כאשר כתבתי ולעפ"י שאם נעדרה היא כשרה שמא מיהא לא נעדרה היא בבית וא"כ כיון שחצר ש ששנינו במשנה היינו חצר שקובעת והתאנה אשר בה חייבת בצירף הרי זו ראיה לדינו של רבינו שהנוטע אילן בבית חייב במעשר מדבריהם דהרי חצר הקובעת הרי היא כבית ולא קרי בה היוצא השדה דאי קרי בה שדה לא היתה קובעת וזה ברור גם למה שכתב הר"א ולא עוד אלא איקבע נמי קבעה לא ידעתי מהו ד אדרבה מה שהוא קובע היינו מפני שחשוב כבית דשל' אינו קובע וא"כ איך כתב הרי הוא כשדה ולא עוד וכו' וצ"ע ·

יא בצלים שהשרישו וכו' פ"ה דמעשרות בצלים שהשרישו בעלייה ט טהרו מלטמא נפלה עליהם מפולת והם מגודלים הרי הם כנטועים בשדה ובתוספתא פ"ג השרישו בקופה הרי הן בחזקתן למעשרות ולשביעית ואם היו טמאים לא עלו מטומאתן ובירוש' השרישו בעליה הרי הן בחזקתן למעשרות ולשביעית ואם היו טמאי' עלו מטומאתן פריך בחזקתן ועלו כלומר דכיון דקאמר בחזקתן א אלמא דלא חשיב להו כנטועין לחייבן במעשרות שנית א"כ למה עלו מטומאתן ומשני התורה רבתה בטהרת זרעים דכתיב על כל זרע זרוע אשר יזרע טהור הוא ע"כ ופי' והרי הן מגולין כלומר עלין שלהן מגולי' כדרך גדולתן דאי כולן מגולין מאי נטועין איכא ·

יב המשמר שדהו וכו' תוספתא פרק ג' והובאה פרקא קמא עפסחים סופת תאנים ומשמר שדהו מפני ענבים ענבי' ומשמר שדהו מפני ירק אם היו פועלים עוברי' עליהם אם היה בעל הבית מקפיד עליהם הרי אלו חייבי' ואם לאו פטורין ורש"י גריס סופי תאנים ופי' סוף לקיטת תאנים נמצאים בתאנה תאנים שאינם מתבשלות כל צורכם וכן סופי ענבים וכו' ובירושלמי פ"ק דדמאי גרסינן נשתייפו תאנים וכו' ופי' אפילו שאין עיקר ש שמירתו בשבילן כיון שאם יבואו ליטלן מקפיד עליהם אינו נקרא הפקר ואם אינו מקפיד אף אם יטלו אותם הרי הן הפקר וידוע דהפקר פטור מן המעשרות ·

י"ג אין מעשרין אלא מן המובחר וכו' ספרי פרשת קרח ופ"ב דתרומה במשנה ובירושלמי ·

י"ד אין מעשרין מאומד וכו' כבר נתבאר זה פ"ג דהלכות תרומות דתרומה גדולה אינה נטלת אלא מאומד לפי שלא נאמר בה ש שיעור מן התורה אבל תרומת מעשר אינה נטל' מאומד ובודאי דה"ה למעשר כיון שיש לו שיעור א"נ מטעמא דפרישו בירושלמי לפי שתרומה גדולה אינה נטלת אלא מן המוקף נטלת מאומד אבל תרומת מעשר ומעשר ראשון שאינם צריכין מוקף צריכין דקדוק וכן אמר התנא אל תרבה לעשר אומדות ·

והמרבה במעשרות וכו' פר' כל המנחות באות מצה ותוספתא דדמאי פר"ה המרבה וכו' הממעט במעשרות מעשרותיו מתוקנים ג ופירותיו מקולקלים ·

ט"ו המפריש מקצת מעשר וכולי בהשגו' א"א לא ידעתי ממי למד זה המחבר אם מסברתו אם מרצו וחיי ראשי לא הוא ולא רבו הסכימו להלכה המשנה אמרה המפרי' מקצת תרומה ומעשרות מוציא ממנו תרומה ומעש' עליו אבל לא למקום אחר ר"מ אומר אף מוציא ממנו תרומ' ומעשר על מקום אחר · המחבר הזה סבור מ מוציא ממנו תרומה עליו על מה שהפריש קאמר סברי' הוא לתקן ההפרשה עצמה שהפרים תחלה שאין עליה תורת תרומה כלל והיא טבל וצריכה תקון ומתקן אות' מעצמה ולא ממקום אחר והמשנה לא אמרה כן אלא אבל לא למקום אחר ואין הלשון הזה מסכים לפירושו ועוד שהיל"ל עליה שהתרומה לשון נקבה אבל ודאי מה שתרם ועישר קדוש כ הם · שהממעט במעשרות מעשרותיו מתוקנים ופרותיו מקולקלי' לפי שהם טבל וחולין מעורבין ועל הכרי קאמר שאינו מוציא ממנו תרומ' על מקו' אח שהוא טבל גמור מפני שדומה כתור' ומעשר מן הפטור על החיוב אבל תורם ומעשר השאר מיניה וביה ור"מ סבר יש ברירה הילכך יכול לתרום ולעשר ממנו על כרי אחר ויאמר שזה של טבל שבכרי הזה יהא מעשר על תשעה שבכרי הזה ע"כ ·

והנה דין זה פ"ד דמסכת תרומות המפריש מקצת תרומה ומעשרות מוציא ממנו תרומה עליו אבל לא למקו' אחר ע"כ ואם נפרש דממנו קאי אכרי כלדברי הר"א קשה דכרי מאן דכר שמיה אלא טפי ניחא לפרושי דממנו קאי אמקצת שהוזכר במשנה גם לדברי ר"מ שמתיר להוציא ממקום אחר עליו מוכיחין כפי' רבי' דקאי אמקצת דאי אכרי למה יתיר להוציא ממנו על מקום אחר כיון שטבל וחולין מעורבין ועם שכתב הר"א משום ברירה אינו נר' שבכמה מקומות ה הוזכרו דיני ברירה לדעת ר"מ לא הזכירו מבנה זו משמע דלאו בהכי תלייא · ומה שהקשה מלשון למקום אחר שאין לשון זה מסכים לפירוש רבינו · כלומר דלדעת היה לו לומר אבל לא ממקום אחר אפשר דתרוייהו איתנהו שלא יוציא עליו ממקום אחר

אשר רק מיניה וביה וגם לא מתנו על מקום אחר וזה נראה באומרו אבל לא למקום אחר בלמ"ד · גם אפשר לגרסת רבינו במ"ש כאשר נראה בפי' למשנה ומה שכת' דמה שתרם ועושר קדושים הם מההיא דהממעט במעשרותיו בפ"ה דדמאי וכו' אפשר שסובר ר' דההיא פליגא אמתני' וכמתני' נקיטינן ולכך לא הזכי' למעלה בסמוך רק דין מרבה במעשרות לבד גם במנחות לא הוזכר רק מרבה במעשרות לבד א"נ אפשר דהתם כ כשהיה סבור שלא יוציא יותר וסבור שבאותו מעט נתקן הכרי לכך מעשר גמור הוא אבל הכא דאדעת' דההוא מקצת המעשרות הוציאו ויודע הוא שחייב יותר הרי הוא כמי שחלק את הגורן ולא עשה כלום ומה שהקשה עוד דהי"ל לתנא לומר עליה כיון שתרומה לשון נ נקבה לא ידעתי מהו דהא עליו אמל' מקצת קאי וכמו כן מלת ממנו ומלת מקצת לשון זכר הוא והוא כאשר אמרו במקומות הרבה מוציא מיניה וביה ולא ידעתי למה הקשה משליו ולא הקשה ממלת ממנו וכ"ש דתרומ' ומעשרות נקט ברישא ואיך יאמר אח"כ עליה וכ"ש כי בודאי דכיון דאין המקצת לשטת רבי' תרומה אלא כמי שחלק הגורן לא שייך לומ' עליה כלל וזה ברור:

פרק שני

א אינו חייב להפרי' וכו' פ' השוכר את הפועלים ולוקח מדאורייתא · מי מחייב והתניא מפני מה חרבו חנויות של בית היינו שלשה שנים קודם ירושלם מפני שהעמידו דבריהם על דין תורה שהיו א אומרים עשר תעשר ואכלת ולא מוכר תבואת זרעך ולא לוקח ע"כ וכת' הר"א א"ז אינו כן את תבואת זרעך ולא לוקח והלא עשר תעשר משנמרח הוא ועל זה אמר את כל תבואת זרעך ולא לוקח והרי הפקר פטור ואפי' נתמרח מי שזוכה בו פטור מן התורה כדאמרינן דלקט שכחה ופאה שעשאן גורן בעיר שהן פטורים ש"מ בשלא חייבין מדרבנן ומשנה דהשוכר את הפועלים נמי קשייא ליה דוק ותשכח ע"כ ·

ומה שהקשה לעשר מעשר אחר מירוח הוא ועל זה אמר ולא ללוקח יש לתרץ דהא ל"ק דקרא הכי קאמר עשר תעשר אחר מירוח אימתי בזמן שהוא תבואת זרעך והיינו שנתמרח בידך דכיון שנגמר המירוח בידך זרעך קרי' ביה אבל לוקח אחר מירוח אינך חייב לעשר דלא מיקרי תבואת זרעך · ומה שהקשה עוד מהפקר דאפילו מרחו הזוכה בו פטו' מן התורה כבר הקשה כן ר"ש לדעת ר"ת שם ונר' כדברי רבינו כאשר נתבאר שם ואפשר לתרץ ללוקח לחו' והפקר להוד דהפקר ממעטינן ליה מדכתיב ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה יצא זה שיש לו חלק ומשעה שהפקירו כ כשחלק ממנו דין מעשר כיון שיש ללוי חלק בו שיבא בו וכיון שהיה לו זמן שיכול לזכות בו ויד הכל שוה בו לא חייב הכתוב בזה מעשר מה שאין כן במוכר ולוקח שלא היה שום זמן בלא בעלים ולא מיפטר אלא משום דלא הוי תבואת זרעך וכיון שנתמרח ביד הלוקח תבוא' זרעך קרי' ביה ·

ומה שהקשה עוד ממשנה דהשוכר את ה הפועלים היא הקושיא שהקשו בתוספות לפי' ר"ת שמחלק כדברי רבינו מכח ההיא דפ"ק דבכורו' דגרסינן אריב"ל מנין ללוקח טבלים ממורחים מן הגוי שהוא פטור מתרומת מעשר שנאמר ואל הלויים תדבר כי תקחו מאת בני ישראל טבלים שאתה לוקח מאת בני ישראל אתה מפריש וכו' ולא מן הגוי מדפטר לוקח מן הגוי מקרא משמע דלוקח מישראל חייב מן התורה א"כ ע"כ ההיא דהפועלים בלוקח ממורחים אבל קודם מירוח חייב מן התור' והכי מוקמינן בבכורו' בדמרחינהו ישראל ועל זה הקשו דהא פועל אוכל בדבר שלא נגמר' מלאכתו והיינו קודם מירוח ומתחיל מקחו משעה ש שעושה מלאכתו ואז אינו מתוקן ועל זה מקשה ולוקח · מדאורייתא מי מחייב וכו' אלמא דאף לוקח קודם מירוח לא מחייב וכבר תירצו שם שהמקח אינו מתחיל עד שאוכל ואז כבר נתקן והאריכו עוד שם פי' ר"ת מאוני' דהקומץ רבה עיין שם ובדרך זה יצא לנו תירוץ למה שהקשינו בהלכות תרומות דלמה לי קרא לפטור הפקר ת"ל דהוי לוקח והשתא ניחא דמטעם לוקח גם בנמרחו בידו חייב ואילו מטעם הפקר אף אם נמרחו הזוכה בו' נפטרו כאשר כתבתי ·

ג פירות שאינם ראויים וכו' פ"ק דמעשר כל שתחלתו אוכל וסופו אוכל אעפ"י שהוא שומרו להוסיף חייב קטון וגדול וכל שאין תחלתו אוכל אבל סופו אוכל אינו חייב עליו עד שיהיה גדול ע"כ · ובירושלמי וכל שאין תחלתו אוכל וסופו אוכל כהדא דתנן מאימתי כל הפירות חייבין במעשרו' וכולי ·

ה אי זו היא עונת המעשרות וכו' שם בירו' דרשו תבואת זרעך דבר שהוא נזרע ומצמיח יצא פגות משלים וכו' ופ"ק עלה דתלתן מ משתצמח אמר רב משתצמח לזרעים שאם יזרעו ו וזורעין אותו ראוי להצמיח ובמשנה התאנים משיבחילו פי' משיתחילו להתבשל ופרק יוצא דופן אמרו בוחל זו ימי הנעורים דתנן התאנים משיבחילו ואמר רבה בר בר חנה משילבין ראשיהם ואי בעית אימא מהכא וגם נפשי בחלה בי ופרש"י ז"ל גדלה עלי אדם הקץ בדבר נראה לו כגדול ע"כ · ובירושלמי ר' תנחום בשם רבי יוחנן לוקט אחת ומניח אם בשלה מעת לעת ת חייבות ואם לאו פטורות ע"כ · עוד במשנה ענבים ובאושים משיבאישו ובירושלמי והוא שתהא חרצנה שלהם נראית מבחוץ ע"כ · עוד במשנה הרמונים משימסו ובירושלמי רבי זעירא בשם רבי בא משיתמעך האוכל תחת ידיו וכן פי' רבינו במשנה ומה שכתב כאן משימס הפרח נראה שהוא טעות וצריך להיות משימס הפרי או משימס הפרד כלומר פרידה של הרימון שהוא הגרעין ופי' ימס מגזרת ומס השמש ונמס · עוד שם התמרים משיטילו שאור ופי' שיתפחו ויעשו כשאור והוא שקורין אותם בערבי רט"ב ·

עוד שם האפרסקין משיטילו גידי' ובירושלמי רבי זעירא בשם איסי משיטילו גידים אדומין והם כמו חוטי' וכשמתחילין להתבשל נעשים אותם חוטי' אדומין · עוד שם האגוזי' והשקדי' משיעשו מגורה ופי' שיתפרש האוכל מן הקליפה ה החיצונה ויראה כאלו הוא במגורה והוא אומר ר' יהודה אומר האגוזים והשקדים משיעשו קליפה ובירוש' אמרו בקליפה התחתונה שהיא סמוכה לאוכל מודים חכמים לרבי יהודה באלכרין ובאפיסטקין ובאצטרובילין מ משיעשו קליפה ע"כ ובודאי דהלכה כחכמים · ופי' אצטרובילין לא נתברר לי ואלכרין ואפסטקין פי' רבינו בוטנים ולוט · ונראה כי אפיסטיקים הם בטנים והם הנקראים פסת"ק בערבי ואלכרין הם לוט וגם בערבי בלו"ט והכל שם בתוספ' פ"ק דמעשרות

התבואה והזיתים וכו' שם והזיתים מ משיכניסו

שמכניסו שליש והובאה פ"ק דר"ה ומסכת שביעית פ"ד זיתים משכניסו רביעית לסאה פוצע ואוכל בשדה ה הכניסו חצי לוג כותש וסך בשדה הכניסו שליש כותש בשדה וכונס לתוך ביתו ובפא' שני שבוע חייבי' במעשרו' ע"כ ·

ובהשגות א"א ספרו הטעהו והספרים שלנו במסכת שביעית מהו שליש לוג מתני' במקום שעושי' ג' לוגין לסאה וספרו הטעהו שמצא מהו שליש שליש לוג והעיקר כמו שכתוב בספרינו והשיעור לוג בכל מקום ומה שקר' אותו שליש לפי המקומות הרעים קראו שליש ע"כ · ביאור דבריו לאן במקום שעושין ד' לוגין או יותר לסאה מעת שהביאו לוג הוא עונת המעשרות ונקרא תבואת' לענין שביעית כי השיעור הוא לוג בכל מקום אפילו שיהיה פחות משליש בישולו או פחות משליש ממה ש שעתידין ליגדל אלא נקט תנא ללוג בלשון שליש לפי המקומות הרעים שאין עושי' יותר מג' לוגין לסאה קראו שליש ולפי דבריו קשה טובא חדא שלא הודיענו התנא בלשונו שיעור כלל דבשלמא אי הוי שליש לוג הודיענו שיעור עונתן למעשר דהוא שליש לוג לא שהוא מדבר במקו' שמביאין ג' לוגין דאפש' שהוא שיעו' בינוני וה"ה בכל המקומו' שתהי' עונתן כזה שהוא תשיעי' ממה שעתידין להביא בין במקום שיביאו רב או מעט ולכך קרא שליש להודיע דבמה שעתידים להביא תלי שיביא א' מתשעה ממה שעתידים להביא אלא לדעת הר"א ש שהעיקר הוא לוג בכל מקום אמאי נקטיה בלשון שליש כיון שאין הדבר תלוי במה שעתידין להביא כלל למה יתלה בו התנא השיעור ויסתום ויקרא את הלוג שליש ללא צורך ותו דכיון שסאר השיעורים שהזכיר התנא ברביעית לסאה וחצי לוג הכל משער בלוג ודאי דגם שליש דנקט שליש לוג הוא עד שיפרש ולכך לדעת רבינו אמר התנא א' מתשעה שהוא שיעו' כולל ומפורש ונקט שליש למנקט דומיא דאינך אלא לדעת הר"א שאינו דומה להם לא היה לו לסתום כיון דאיכא למטעי זה צ"ל להכריח דעת רבינו אלא דקשה לי על רבינו דאי שליש היינו שליש לוג איך גבי שביעית בהכניסו חצי לוג לא התיר רק לסוך בשדה לפי שאינו נקרא תבוא' גמורה ובשליש לוג התיר לכתוש ולהכניס בתוך ביתו ועושה אותם בגמר בישולן ולכך הוא עונת המעשרות וזו ק קושיא חזקה לא ידעתי למה לא הקשה אותה הר"א אם לא שנפרש דחצי לוג מיירי במקום שמכניסים ד' או ה' לוגין לסאה דנמצא חצי לוג פחות מתשיעית ממה ש שעתידין להביא ולכך אינו מכניס לתוך ביתו אלא סך בשדה לבד וכשהביא תשיעית הרי זה שליש שלהם והוי כשליש לתבואה ·

ומה שאמרו בירושלמי מתניתין במקום שהם עושים שלשה לוגין לסאה היינו בבא דהכניסו שליש לבדה וכדי לפרש לשון שליש דומיא דחצי ורביעית פירשו כן בירושלמי ומ"מ אפילו אי מיירי מתני' בשאר מקומות אתי שפיר ושליש דומיי' דמשביאין שליש שאמרו במשנה גבי מעשר דודאי התם לאו שליש לוג קאמר דדומייא דתבואה הוי דכהדה נקטיה וכאשר יתבאר בסמוך · ומ"מ ירוש' אהכניסו שליש קאי דאילו בבא דהכניסו חצי לוג לא מיירי בהכי כלל אלא במכניסין יותר בדוקא וזה ודאי דוחק ואפשר עוד ל לפרש דחצי לוג לסאה היינו סאה כמות שהן עתה שהזיתים קטנים וכל סאה כשיגדל ויגמר בישולם יהיו סאתים או יותר נמצא דאפילו אי מיירי רישא נמי ב בזיתים שעושין ג' לוגין לסאה דומייא לסיפ' אפש' דתני' לוג לסאה אינו תשיעית ממה שעתידים להביא כשיגמ' בישולם · ובהלכות שמטה ויובל פ"ה כתב ר' המשנה כלשונה ולא פי' בה דבר וצ"ע

עוד יש דוחק אחר לפי' רבינו דתבואה וזיתים תני להו בחדא גבי מעשר ותני משיכניסו שליש אתרוייהו ובודאי דב תבואה שליש גדולה קאמר וכבר הרגיש רבינו בזה וכתב שזהו שליש שלהם כלומר דשיעור זה נקרא שליש גבי זיתים וקרי' בהו ועשת את התבואה לשלי' ולכך כייל להו תנא כי הדדי ונמצ' דשליש שנזכר גבי שביעית אין הדבר מוכרח שיהיה שליש לוג דבמקומות הרעים ידקדק פירושו שליש לוג דומיא דאינ' אבל בשאר מקומות משערין כשיעור שליש לוג במקומו' הרעים דהוי תשיעית והוא שליש שלהם וגבי שביעי' כת' רבינו שליש סתם כלשון המשנה ולא ביאר דבר רק סמך על זה כי בתשיעית הדבר תלוי ולפעמי' יהיה שליש לוג ולפעמים יותר או פחות ויהיה פי' שליש כמו שליש דגבי מעשר כלומר שיעור שדרך ליחשב אז לזיתים בתבואה בשליש וזה דקדק רבינו במה שכתב וזהו שליש שלהם ומ"מ חצי לוג באינו מגיע לתשיעי' מיירי וכאשר נתבאר' וזה מוכרח ובת"כ מצאתי שהיא שנויה כדברי הר"א וכתוב אותה בהלכות ש"מ ויובל בע"ה ור"ש כת' שליש שהביאו שליש ממה שעתידין ליגדל · א"נ שליש ממה שעתידין להוציא לסאה כשנתבשלו יפה יכול להוציא עכשיו ע"כ נוטה לשטת הר"א ·

התותים והאוג וכו' גם שם במשנ' האוג והתותים משיאדימו וכל שדרכן להאדים משיאדימו ע"כ ופי' אוג בערבי סמ"אק ותותין בערבי תו"ת ופי' משיאדימו משיתחילו להתאדם גם שם החרובי' משינקדו וכל השחורים משינקדו ע"כ ובירוש' וכל השחורים כגון ענבי הדס וענבי סנה משינקדו תני רבי חיננא בר פפא משיעשו נקודות נקודות שחורות ע"כ · עוד במשנ' האגסים והקרוסטומלין והפרישין והעוזרדין משיקרחו וכל הלבנים משיקרחו ע"כ ובירוש' מה קרחו רבי חיננא בר פפא אמר משיעשו קרחות ל לבנות ע"כ ולפי שזה יהיה כשיפול מהם השיער הדק לכך נקרא קרחת מלשון קרחה · וצ"ע בירושל' שאמרו שם תני ר"ש בן יוחאי משיזחילו מים סבר רבי חנינא למעבד עובדא כרבי חיננא בר פפא פי' דאמר משיעשו קרחות לבנות חזר ואמר וכי מחמת האוכל הם מקריחות לא מחמת התולעת שיש בהם ע"כ נר' מכאן דכרשב"י נקטינן דאמ' משיזחילו מים ולמה ר"כ דברי ר' חיננא בר פפא וגם ר"ש לא כתב רק דברי ר' חיננא בר פפא אולי לפי ששיעורו יותר מבואר ודומה לדסמיך ליה משינקדו דהוי משיעשו נקודות שחורות ·

ההבואה וכו' כבר הוזכר ודרשו זה פ"ק דר"ה מדכתי' ועשת את התבוא' לשלש השנים אל תקרי לשלש אלא לשליש ובירושלמי דרשו את כל תבואת זרעך דבר שזורעין אותו ומצמיח יצא פחות משליש שאינו נזרע ומצמיח · עוד שם במשנה התלתן כדי שתצמח ופ"ק דר"ה אמרו מצמחת לזרעים פי' שאם יתלשו וזורעין אותו מצמיח ובירושל' ביני מתני' כדי שתזרע ותצמיח כיצד בודקי' אותה רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן נוטל הוא ונותן ל לתוך ספל של מים אם שקע רובה חייבים ואם לאו ש פטורים רבי יונה בעי מעתה מה ששקע יהא חייב ומה שלא שקע יהא פטור ברוב כל פריד' ופרידה אתמר ע"ב ובירק וכו' גם שם כלשון רבינו ·

א אשכול שהגיע בו אפילו גרגיר יחידי וכו' ירושלמי פ"ק דמעשרות תני רמון שנקרה בו אפילו פרודה אחת כולה חבור למעשר אשכול שבשל בו אפילו גרגיר יחידי כלו חבור למעשרות א"ר חנינא פשטו כל אותה הגפן כל אותו המין חזרו ופשטו לו כל אותו הרוח רבי יוסי ב"ר בון אומ' כל אותו הכר' ע"כ ורבינו לא סמך רק על דברי רבי חנינא לחזרו לומר כל אותו הרוח וצ"ע אם גם ברמון הוי פ פרידה אחת חבור לכל הרוח כמו בגפן או לאותו רמון דוקא כאשר נר' מדברי רבי' גם מלשון הירוש' שלא אמרו כל אותו הרוח אלא בגפן ·

ו לא ימכור אדם פירותיו וכו' מעשרות מ משנה פ"ה כלשון רבינו והטעם כיון שנתחייבו בידו והלוקח אינו נאמן הרי הוא מאכיל טבלים ·

וכן · לא ימכור אדם את גפתו ואת זגיו וכו' כך היא הגרסא האמתית בספרי רבינו וכן היא במשנה פ"ה ופי' גפתו פסולת הזיתים לאחר שהוציאו השמן וזגיו חרצני הענבים לאחר שהוציאו היין ואפילו הכי אסור מפני שהמשקים שיוציאו מאותו הפסולת גם הוא חייב במעשר וכן התנן לאחר שגידש ולקחו החטים נשארו קצת חטי' שם עדיין

ז שמרי יין וכו' גם שם המתמד ומצא כדי מדתו פטור רבי יהודה מחייב יותר מכדי מדתו מוציא עליו ממקום אחר לפי חשבון ע"כ ופרק המוכר אמרו ה"ה דאף ביותר מכדי מדתו פליגי רבנן ופטרי והא דאפליגו בכדי מדתו להודיעך כחו דר' יהודה ע"כ ופי' יותר מכדי מדתו דלא איתי' מרבע' דאי רמא ג' ואתא ד' היינו שיפא דקתני יותר מכדי מדתו חייב וכן כתבו שם בתוס' ופ"ק דחולין בשהחמיץ מחלוק' לא"כ בכל גוונא פטרי רבנן ולכך סתם רבינו ומיהו ה היכא דאתא ל' ודאי דאף בלא החמ' ץ ראוי לחייב ולכך סתם רבינו בזו ופי' החמ' ץ שאם יניחו אותו יש בו ממש להעשות חומץ ורש"י כתב כשהחמיץ ותוסס נעשה יין · ומה שפטרו היכא דאתא פחות מד' אע"ג דליכא טבל בנותן טעם וכל איסור תורה הם בנ"ט הכא שאני דאותו טעם לא חשיב ואינו אלא קיוהא ועפרא בעלמא ופרק אלו עוברין פי' מתמד דפליג רבי יהודה היינו בדרוקא פי' שנתן מים על שמרים והוא יותר חשוב מהתמד הנעשה בנתינת מים על החרצנים וא"כ היה לרבינו לכתוב חרצנים שנתן עליהם מים לרבותא ונראה שמה שכתב רבינו שמרי יין וכו' לא בא למעט הבא מן החרצנים דהא כיון דאתא ד' ודאי דחייב דלאו קיוהא הוא וליכא למיטעי בהכי אלא לרבותא דפטור היכא דלא אתא ד' נקט שמרים דלא תימא דוקא בשל חרצנים הוי קיוהא אבל של שמרים לא הוי קיוהא קמ"ל או אפשר דרבינו מפרש מה שאמרו פרק אלו עוברין הא בדרוקא הא בדפורצני בהפך דשל פורצני הוא חשוב יותר לפי ששהוציא כדי מדתו או יותר מעט הוא יין טוב שהחרצנים בולעים מן המים והיכא דרמא תלתא ואפיק תלתא ופלגא הדבר קרוב שיש שם יותר מהרביע יין לפי שהחרצנים והזגין בולעין מן המים כאשר כ כתבתי וגם כי בחרצנים נשאר לחלוחית בשלורכין הענבים ממה שנשאר בשמרים והשתא דנקט ר' לרבותא וכאה דהתירא נקטינהו אלא שבתוס' דחו פירוש זה מ מסוגיא דהמוכר פירות והראשון הוא הנכון ·

ומה שכתב רבינו מעשר על זה היתר ממקום אחר כך הוא במשנה וכתב ר"ש מיניה וביה ולרבותא נקט ממקום אחר כלומר שהוא בטבל גמור למעשר ולא צריך מיניה וביה וגם כי היה אפשר לפרש דממקום אחר בדוקא נקטיה דברי ר"ש נכונים · ומה שכתב עוד רבינו ואינו מפריש עליו תרומה וכו' שם בירושלמי מה הוא מוציא מעשרות הא תרומה שהתורם בלבו על הקוטעים ועל הגללים וכו' גם במשנה אמרו כן על לא ימכור אדם גפתו וזגיו וכו' ורבינו כתב כאן וה"ה לגפתו וזגיו ותבנו ועיקרו בהלכו' תרומה נתבאר סוף פ"ד ·

ח המקדיש פירותיו וכו' פרק ג' דחלה ופרק ד' דפאה המקדיש פירותיו עד שלא באו לעונת המעשרות ופדאן חייבין משבאו לעונת המעשרות ופדאן פטורין ע"כ וכו' ומפרש רבינו עד שלא באו לעונת המעשרות ופדאן שפדאן קודם שבאו לעונת המעשרות אז חייבין משבאו לעונת המעשרו' ופדאן פי' שפדאן אחר שבאו לעונת המעשרו' ולכך פטורין אפילו שנגמרו בידו כיון שעונת המעשרו' היה בפטור ועוד יתבאר עונת המעשרו' בע"ה ·

פרק שלישי

א פירות שהגיעו וכו' מעשרות פ"ק איזהו גרנן למעשרות וכולי הקישואין' וכו' בד"א במוליך לשוק אבל במוליך לביתו אוכל מהם עראי עד שמגיע לביתו ע"כ והטעם לפי שאין הטבל מתחייב במעשר עד שיראה פני הבית שנא' בערתי הקדש מן הבית כדאיתא פרק הפועלים ופרק הזורק ובשאר מקומות וכשמוליך למכור המקח קובע כאשר יתבאר ומה שלא התירו לאכול עראי עד שיגיע לשוק כמו שהתירו עד שיגיע לבית פירשו בירושלמי ל לפי שהמוליך לשוק אין הדבר תלוי בדעתו אלא ב בדעת לקוחות ואפשר שימצא בדרך לקוחות ויטבלו מיד ·

ג אחר משסה דברים וכו' ירושלמי פ"ד אור טובל מקח טובל מלח טובלת תרומה טובלת שבת טובלת חצר בית שמירה טובל ע"כ ופרק המביא כי אתא רבין אמ"ר יוחנן אחד שבת ואחד תרומה ואחד חצר ואחד מקח כולן אין קובעין אלא בדבר שנגמרה מלאכתו ולא הוצרך להזכיר אור ומלא דפשוט הוא ולא הזכיר אלו אלא מפני שבכולן יש ת מחלוקת לאפוקי ממאן דפליג כדאיתא התם פ' הנזכר ויתבאר בע"ה ·

ובהשגות א"א חוץ מדגן תירוש ויצהר ד דכשעשאן בגורן ומרחן דגמר מלאכתן דהנהו בגורן ויקב תלנהו רחמנא ע"כ ואיני יודע מנין לו לר"א חלוק זה דבכמה דוכתי דמייתי ת תלמודא דרשא דרבי ינאי דאין הטבל מתחייב עד שיר' פני הבית לא מפלג בין גורן ויקב לשאר דברים א אדרבה על דגן מייתי ליה וקרא דבערתי הקדש דיליף מיניה בכל מילי איירי ואע"ג דגמר מלאכתן דהנהו בגורן ויקב תלנהו רחמנא אכתי בעינן א' מו' דברים הקובעים למעשר דכל הו' דברים בדבר שנגמר מלאכתו הם קובעים ולא בדבר שלא נגמרה מלאכתו ובמשנת איזהו גרנן למעשרות מפרש ותבואה נמי משימרחו ד דומיא דשאר מילי משמע · ואפשר שכתב כן ממה שאמרו פרק הפועלים בתר דאקשינן לרבי ינאי מההו' דתנן איזהו גרנן למעשרות הקשואים והדלועים מ משיפסקו מאי לאו אפילו בשדה לא בבית ואי בעית

אמאי כי קאמ' ר' ינאי בזיתים וענבים דלאו בני גורן נינהו אבל חטין ושעורין גורן בהדיא כתיב בהו ע"כ ומפרש הר"א דזיתים וענבי' דנקט היינו כשהם לאכילה דהנהו אית להו גורן אבל עומדים למסקין הרי הן כחטין דיקב הוא גורן שלהם גם רש"י כן כתב זה לשונו בזיתים וענבים לעומדים לאכילה וכו' וזהו שרבינו לא סמך על אותו תירוץ אפילו אם יפרש כדברי הר"א ואף על פי שהוא אחרון משום הא דאמרינן חבר שמת והניח מגורה מליאה פירות אימור לא טבול כר' אושעיא וכו' משמע דבכל מילי אמרה ורש"י ז"ל כתב דההיא פליגא אההוא תירוצא ולכך רבי' לא סמך עליו

עוד נתב הר"א א"א ולמה לא מנה הכובש אעפ"י שלא כבשן אלא בחומץ שהמשנה מנאן שנים ע"כ · ואמת הוא שבמשנה פ"ד שנינו ה הכובש והשולק והמולח בשדה חייב ע"כ · ורבינו פי' במשנה הכובש זה שישרה אותם במים ומלח גם כאן כתב אם מכרן או בשלן או כבשן במלח וא"כ נמצא שהוא בכלל המלח דכיון דמלח קובעת ה"ה מים ומלח אלא שבמשנה פי' שלא תאמר דוקא כובש דהוי הכשר גמור קובע אבל מל' מה כל דהו לא קבעה לכך פירשה שניהם אבל לא מפני זה ירד למנין למנותן שנים וכן בירושלמי שכתבתי למעלה לא מנו רק ששה דברים לבד ואף אם יהיה פירוש הכובש כבשה בחומץ כדברי הר"א אפשר שנכלל בכלל האור דאור קובע מפני שהוא מבשל הדבר כובש נמי הוי כבישול וכן אמרו מליח כ כרותח כובש כמבושל ולכך רבינו כתב פ"ה א' המבשל וא' השולק וא' הכובש קובע אבל המעשר את הפירות וכו' משמע דכובש כמבשל ושולק חשיב ליה ·

ד הכניסן לבית קודם שתגמר מלאכתן וכו' פרק הפועלי' מתיב מר עוקבא איזהו גרנן למעשרות בקישואין ודלועין מ משיפקסו ואמ"ר אשי משינטל פיקס שלהם מאי לאו משיפקסו אפילו בשדה לא משיפקסו בבית אי הכי מ משיפקסו על שיפקסו מבעי ליה ופרש"י ז"ל ולאשמעי' מתני' דאף בית אינו קובע עד שיפקסו הכי איבעי ליה למתני ומשני אי תנא עד שיפקסו הוה אמינ' עד לגמר לפקוסייהו קמ"ל משיפקסו מכי אתחיל פקוסייהו ע"כ נראה שמפרש רבינו מכי אתחיל פקוסייהו משהתחיל לשפשף אחת מהן נקבעו כולן ،

וכן התורם וכו' פ"ג דמעשרות והובאה פרק המביא פירות שתרמן עד שלא נגמרה מלאכתן ר' אליעז' אוסר לאכול מהן ערא' וחכמי' מתירין חוץ מכלכלת תאנים פי' דכיון שתרם מן הכלכל' טובלת אפי' שלא נגמרה מלאכתה

ה המביא לבית שוכי תאנה וכו' ת תוספתא דמעשרות פ"ג כלשון רבי'

הכנים שבולים לעשות עיסה וכו' פרק' קמ' דביצה הכנים שבולים לעשות מהם עיסה אוכל מהם עראי ופטור מן המעשרות פי' לפי שלא נגמרה מלאכתן לאכלן מלילות רבי מחייב ורבי יוסי ברבי יהודה פוטר ע"כ והלכה כר' מחברו והובאה גם בירושלמי דמעשרות פ"ד ופ"ק דביצה איכא תרי ל לישני בלישנא קמא אמרינן אמר אביי מחלוק' בשבלי' אבל בקטנית ד"ה אסורייתא טבלא ובלישנא בתרא אמרינן איכא מחלוקת בשבלין אבל בקטנית ד"ה אסורייתא לא טבלא ותפס רבינו כלישנא בתרא דהוא עיקר ·

ו מותר להערים וכו' פרק אין עומדין ופרקא קמא דפסחים ומנחות פרק רבי ישמעאל ופרק כל היד א"ר אושעיא מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר ע"כ פי' דאע"ג דטבל מותר בהנאה אפ"ה הנאה של כילוי אסירא היכא דראה פני הבית ולכך דוקא היכא דהכנים במוץ הוא שהתירו לבהמה אבל הכנים בלא מוץ לא · נהא דדרשינן פרק במה מדליקין גבי אין מדליקין בטבל טמא מדכתיב את משמרת ת תרומותי בשתי תרומות הכתוב מדבר וכו' וילפי' טהורה מטמאה דמתסרא בהדלקה קודם הרמה וה"ה להאכיל לבהמה ושאר הנאה של כילוי ולכך אין ישראל מאכיל לבהמתו כרשיני תרומה · · ויש מי הכתב דמדנקט בהמתו משמע דוקא אכילה לבהמה שכל אכילת בהמה שהיא עראי התירו אבל אכילת קבע דאדם לא והכי מוכחא ברייתא דפ"ק דביצה שכתבתי בסמוך הכנים ש שבלים לעשות מהם עיסה אוכל עראי משמע הא קבעי לא ט"א שהקשו על זה מס"ר ישמעאל שאמרו שם מירות הגוי אינו פוטר גזרת משום בעלי כיסין פי' שלא יערימו ליפטר ופריך והא אפשר להם לעשות כר' אושעיא משמ' דלגמרי מועיל הערמה דר' אושעייא לפטור אף ל לאדם ·

ועוד הקשו מפרק כל היד דמקשו עלה לחבר שהניח מגורה מלאה פירות הרי הם בחזקת מתוקנים והאי ולאי טבל ספק מתוקנים והיכי אתי ספק ומוציא מידי ודאי ומשני דאינו ודאי טבל ד דאפשר כרב אושעיא וכו' משמע דאי עביד כרבי אושעיא חשיבי מתוקנים לגמרי וכן משמע גם פ"ק דפסחים ודחקו בתירוץ קושיות אלו לכך יש מי שפירש דבהמתו דנקט ר' אושעיא לאו דוקא דה"ה דאדם אוכל מהם קבע כיון שלא ראו פני הבית דנכנסו במוץ ובהמתו דנקט לפי שדרך המערים לומר שלצורך בהמתו הוא מכניס שמתביישים לומר לצורך עצמו וכן נראה גם דעת רבינו שמשון בדים מעשרות שהקשה עלה דההיא דאמרינן פרק הפועלים דמכי אתחיל פקוסיהו בבית נתחייבו ואמאי כיון שהכניסם קודם שינטל פקוסם ל להוי כמכנים תבואתו במוץ דפטר ר' אושעיא אפי' אזר ותרתן בבית ותיר' דשאני הכא דאיכא ראיית פני הבית אפילו כל זמן שלא ניטל פקוסייהו דהא אמרינן ואם אינו מפקס משעמיד ערימה מה שאין כן מכנים במוץ שאין שם ראיית פני הבית כלל ולמה לא תירץ הרב דלא שרייא אלא לבהמתו והכא לאדם אלא מכח' דאף לאדם שרייא ורבינו נראה שסובר כן בחדא דהיינו כ בשאינו זורה הכל ולכך כתב וזורה מעט מעט ופטו' מן המעשר לעולם נראה שאפילו לאדם מותר אפי' אכילת קבע ונתן טעם כיון שכשמתחיל אותו המעט אינו א אלעתא לגמור הכל נראה שרוצה לחלק בין זו לההיא דפרק הפועלים דאסרינן מכי אתחיל פיקוסייהו. מ משום דהתם מתחיל על דעת לגמור ולכך כשהתחיל אחת נקבעו כולן אבל הכא אם זורה התבואה. ה הוקבעו ואסור לאכול מהם אכילת קבע וזהו ש שכתב רבינו למעלה הכניסן לבית קודם שתגמר מלאכתן הרי זה אוכל מהם עראי אבל קבע לא ובכל מילי מיירי וכילד דפריש אסיפא שהתחיל מלאכתן וכו' הוא דפריש למיירי בקישואין דוקא כאשר כתבתי ד דהתם כשמתחיל הוא על דעת לגמור מה שאין כן כאן בתבואה דוק ותשכח והמתא נוחא דנקט בהמתו לפי' שלבהמתו פטור בכל גוונא אבל לעצמו אם זרה הכל באחת ומרחו הוקבע למעשר דומיא דהכנים שבלים ד

לאוכל

לאוכל עראי ולא קבע כדפרשינא והיא דמנחות נמי ניחא דודאי אם רוצה לזרות מעט מעט פוטר לגמרי ואפילו לאדם גם הויא דכל היד ניחא כנ"ל דעת רבינו ואחרים כתבו דהוא עצמו פטור מדאורייתא אלא דאסור מדרבנן וכן נרא' דעת הרשב"א בחידושי ברכות ופירוש במוץ כתב הר"א בחלוטין דהיינו לאחר שדש התבואה וה"ה דיכול להכניסה בשבלים אלא דאיכא למטעי ד דילמא לאכלן מלילות מכניס אותן להכי נקט במוץ ·

ז הגומר פירותיו של חברו וכו' ירושלמי פ"ק דמעשרות כדש ושלק שלא מדעת בעלים פלוגתא דרבי יוחנן ור"ל דאתמ' התמרה בריו של חברו שלא מדעתי רבי יוחנן אמר נטבל ור"ל אמר לא נטבל וידוע דר"ל ורבי יוחנן הלכה כר' יוחנן ואיתא נמי פ"ה בירושלמי לבודאי דכותש ושולק דנקט לאו דוקא דה"ה שאר הדברים הקובעים דמאי שנא ،

ח אי זהו גמר מלאכתן וכו' פ"ק דמעשרות אי זהו גרנן למעשרות הקישואים ו והדלועי' משיפקסו ואם אינו מפקס משיעמיד ערימה האבטיחים משישלקו ואם אינו משלק עד שיעשה מוקצה ע"כ פי' משישלקו כמו משיפקסו דשער דק שעל אבטיח נקרא שלק ובירושלמי מן דירים פקסוסיה מן דירים שלקוקיה ע"כ ומוקצה לאבטיח בערימה לקישואין כי אין האבטיחים נעשי' ערימה לפי שישברו ،

היה מספסף וכו' בירושלמי היה מפקס ראשון ראשון ומשלק ראשון ראשון לא נטבלו עד שיפקס כל צרכו וישלק כל צרכו ורבינו תפס לשון ה התוספתא השנויה גם שם פ"א היה מפקס ראשון ר ראשון ומשלק ראשון ראשון כיון שגמר כל צרכו הרי זה חייב ונראה שצריך לפרש דמיירי בשאין כוונתו לספסף כולן עתה ולכך בעינן שיגמור כל צורכו דכשכוונתו עתה לספסף כולן כבר כתב רבינו דמשהתחיל לספסף אחת נטבלו כולן א"כ דהתם כשהתחיל לספסף בבית והם כולן בבית אבל הכא במספסף בשדה ומכניס ר ראשון ראשון ולכך צריך שיגמור כל צורכו וזה יותר נכון אלא שהיה לו לרבינו לתפוס לשון הירושלמי שהוא יותר מדוקדק דקמ"ל שאינו נטבל עד שיגמור כל צרכו ללשון התוספתא שכתב רבינו קשה דמשמע דאתא ל לאשמועינן דכיון דגמר כל צרכו חייב ואין צריך יותר וקשה והלא עד כנוה ואפשר דקמ"ל דאין צריך שיספסף כל השדה כלו שרוצה להכניס הכל לבית רק כשיספסף די צרכו שהוא צריך עתה חייב

ותורמין וכו' גם שם בתוס' תורמין קישואין ודלועין אעפ"י שלא פקס ו ואבטיטים ומלפפונות אעפ"י שלא שלק פירוש וקמ"ל דלענין אי בעי לתרו' מקרי נגמר מלאכתו ויכול לתרו'

ט הירק וכו' גם שם במשנה כלשון רבינו ופי' כלכלה כלומר שהיה לוקח הירק ומניח בכלכלה וגם זה במשנה כלכלה עד שיחפה אם אינו מחפה עד שימלא את הכלי אם אינו ממלא את הכלי על שילקט כל צרכו ע"כ ובירושל' אגדו גנוך גדול בשדה ובלעתו לאגדו גנוך קטן לשו' נטבל היתה כלכלה אחת ובלעתו למלאת חבייה כיון שמילא חבייה נטבלה ובלעתו למלאות את כולה לא נטבלה עד שימלא את כולה היו שתים ובלעתו למלאת שתיהם לא נטבלו עד שימלא שתיהם ע"כ ופי' גנוך אגד ופשוט הוא דלא זו אף זו קתני והם דברי רבינו ·

יב ונפרד והנמוקי' וכולי גם שם הפרד והנמוקי' ומה שכתב משיסיר העלין וכו' הוא פי' למה שאמרו במשנה משיפקל והוא בהפוך כאלו אמר משיקלף וי"מ משיעשה אותה אגודה פי' כאלו אמר משיקפל ובירושלמי מוכיח כפי' ר' שאמרו שם מן דו ירים פודגלא שהוא הסרת הדבר שרגילין להסיר ·

יג הקטביות משיכבור וכו' גם שם ובירו' תנן אבל נוטל מתחת ה הכברה ואוכל ושם נחלקו בטעמו ·

יד היין כשיניחו בחביות וכו' שם במשנה היין משיקפה אעפ"י שקפה קולט מן הגת העליונ' ומן הצנור ושותה ע"כ ובע"ז פ"ר ישמעאל שנינו ואינו עושה יין נסך עד שירד לבור רבי עקיבא אומר משיקפה איבעיא להו קפוי לבור או קפוי לחבית ופשט מתני' דמעשרות דקפוי דבור קאמרינן והתני רב זביד יין משירד לבור ויקפה רבי עקיבא אומר משישלה בחביות תרלה נמי להך קמייתא הכי וכו' ע"כ ורבינו פסק כרבי עקיבא דאמר משים לה בחביות פי' שאחר שהוא בחביות עולין שמרים והרצנים וזורקים · איבעיא לו פועל אי משלו אוכל אי משל שמים ובעי' למפשט מהא דתנן נפרסו עיגוליו נפתחו חביותיו מעשר ותאכילן ואי א אמרת משל שמים אוכל אמאי מעשר איסורא לא זכי להו דרחמנא · ודחי להתם משום דמחזי כמקח טעות דהא מני רבי עקיבא היא דאמר משישלה בחביו' והם היו סבורים שלא נשלו עדיין וכיון דאי משל שמים אוכל ע"כ הא מתניתין רבי עקיבא היא ואנן קי"ל הכי דהתם אסיקנא דאיכא תנא דמתני' דסבר משל שמים ותנא בברייתא דסבר משלו ובודאי דבמתניתין נקיטונן לגבי ברייתא וכן פסק רבינו בהלכות שכירות א"כ כרבי עקיבא נקיטינן כיון דמתניתין דנפרסו ע עיגוליו נתפתחו חביותיו ע"כ כוותיה אתיא וכיון דהלכה כרבי עקיבא מחבירו ואיכא סתמא כוותיה הכי נקטינן אלא שא"כ למה כת' רבינו סיפא מתני' דמעשרו' דקולט מן הגת וכו' דכיון דלא הוקבע עד שישלה ב בחביות ולאי דמן הבור ומן הגת יכול לשתות ולמה כתב כן ותו דהא אבל הוא בתוך הבור וכו' דמאי איריא מן הבור ומשיגביהנו להעמידו בחבית אפילו מן החבי' כל זמן שלא הסיר החרצנים לא נקבע ומאי שנא מן ה הגת העליונ' ומן הצנור אפי' מן התחתונה נמי דבשלת' במתניתין אתי שפיר דקאמר אעפ"י שקפה וכו' וקמ"ל דלא גזרינן אעפ"י שיש איסור גמור לפניו דומייא דשמן שהרי רבי התי' אפי' בור ומשיגביהנו וכו' שיתבא' בסמוך ודוקא מן הגת העליונה שרי אבל מן התחתונה אסיר דהיינו בור דקובע לתנא דמתני' אלא לר' עקיבא לא שייך למתני' הכי וכלכתיבנא ؛

ואפשר לפרש דלאו בדוקא נקט רבינו ת תחתונה אלא שירכא דמתני' נקט שהרי כתב כשהוא בתוך הבור ואם יגביהנו וכו' ובודאי דכ"ש גת תחתונה וכתב עוד בסוף דברו ומכל מקום וסותה כלו' לאו דוקא מקומות אלו שפרטתי לך אלא מ"מ נמי ואפי' מן החבית אי גמר דבדיעבד לא נקרא אוכל טבל עד שירד לחבית וישלה החרצנים אבל ל לכתחלה לא שרינן ליה מן החבית דאפשר דמודה בהא רבי עקיבא דגזרינן חביות עד שלא ישלו אטו אותם שישלו ואף אם אין שם שלוי אפשר דגזרו הא אטו הא עוד אפשר היה לומר דאורחא דמילתא דאין זמן בין ירידה לחביות לשלייה אלא הכל דבר אחד ולכך לא פ פרט רבינו הכתוב בהיתר אלא שהסוגיא דס הפועלים לא משמע הכי שאמרו שם דהוי מקח טעות דאתרי כא

אין יודעים שהיה שלוי עיין שם ׃

ודע שלדעת רבינו שכתבתי שאפילו הכניס ה התבואה בחוץ כשמירחה בבית ביחד נטבלה וכ"ש למי שסובר שלאדם נטבל באכילת קבע הכא נמי אפילו אם הגת הוא בבית והכניס אותם ע ענבים לא קשה מידי ולדעת הסוברים דאין התבואה נקבעת בבית עוד כלל כגון שהכניס אותם בהיתר צריכי' אנו לומר דהכנסתן ענבים לא דמי לחוץ אלא דמי להכנסת קישואי' עד שלא יפקסו וכפי מה ש שפירשתי למעלה בשם ר"ש ׃

טו השמן משירד לעוקה וכו' גם שם פ"ק דמעשרות שמן משירד לעוקה אעפ"י שירד נוטל מן העקל ומן הממל ומבין הפסים ונותן לחמיטה ולתמחוי אבל לא לאלפס ולקדרה כשהן רותחין ע"כ ופי' כיון שעיקר השמן ירד לעוקה נקבע גם זה שלא ירד א"כ דגזרו הא אטו הא כיון שיש קבוע לפנינו ופי' עוקה היא גומא שיורד השמן בתוכה ופי' עקל הוא האבל כי היו לוקחים חבלים ו ועושי' מהם כלים ונותנין הזיתים לשים אותם תחת הקורה וממל היא האבן שם שטוחני' בה הזיתי' וחמיט' פי' רבינו קער' קטנה ור"ש פי' שהיא עוגה דקה שלאח' שאופין אותה טחין פניה בשמן והיא חמה וכן מוכיח בפרק טבול יום וחלק רבינו בכלי שני בין יד סולדת ל לאין יד סולדת ואעפ"י שבמשנה לא חלקו נראה שהוא מוסכם בירושלמי שלא התירו במשנה בכלי שני אלא כשאין היד סולדת וכן אמרו שם על היכן רבי יהודה בן פזי רבי יוסי בשם רבי חנינא עד שתהא ידו נתונה לתוכו והיא נכוית ע"כ ופי' ולא עד בכלל דכשהיא נכוית דינו ככלי ראשון אבל בכלי ראשון כשאין היד סולדת נחלקו שם ז"ל מה בין כלי ראשון לכלי שני אמר רבי יוסי ברבי בון כאן היד סולד' וכאן אין היד סולד' א"ר יונה כאן וכאן אין היד סולדת אלא עשו הרחק לכלי ראשון ולא עשו הרחק לכלי שני ע"כ פי' דגם רבי יונה מודה דכלי שני אינו מותר אלא בשאין היד סולדת דוק' ולא פליג בכלי ראשון וס"ל דגם באין היד סולד' איירי וגזרו אין יד סולדת אטו יד סולדת ובכלי שני לא גזרו ורבי יוסי משמע דס"ל דאין יד סולדת מותר אפי' בכלי ראשון ומאי דנקט דמתני' חלוק בין כלי ראשון לשני משום דסתם ראשון יד סולדת וסתם שני אין יד סולדת ורבינו לא התיר באין יד סולדת אלא בכלי שני וכן כתב לפי שכלי שני אינו מבשל גם לא כתב איסורו בפירוש ואם היה רבינו פוסק כר' יונה לא הוה שתיק מלהזכיר גזרה דרבי יונה ונראה דפסק רבינו כרבי בון דירושלמי אלא שסובר רבינו דסתם כלי שני כשהוא חם מותר לתת לתוכו עד שיתברר לן שהיד סולדת וסתם כלי ראשון כשהוא חם אסור עד שיתברר לן שאין היד סולדת ויתבאר עוד בזה פ"ה

יו העגול וכו' גם שם ולשון המשנה היה לש בחבית ומעגיל במגורה נ נשברה החבית ונפתחה המגורה הרי זה לא יאכל וכו' וכן הוא גם שם בתוס' ואפשר שכך צריך להיות גם ב בספרי רבינו ׃

יז תאנים וענבים וכו' ירושלמי פרק שלשי דמעשרות עלה דמשנה ראשונ' דהמעביר תאנים בחצרו לקנות בניו ובני ביתו אוכלין בעי הוא עצמו מהו שיאכל רב אמר הוא אסור לאכול עולא בשם רבי אלעזר אמר מותר לאכול ומפרש טעמא דרב לפי שאין אוכלין על המוקצה אלא במקומו אבל שלא במקומו אסור והטעם פי' ר"ש דבמקומו הכל רואין שלא נגמרה מלאכתו אבל שלא במקומו סברי דנגמרה מלאכתו ועולא סבר דאוכלין בין במקומו בין שלא במקומו אבל רבינו נראה שסובר דלאו משום גזרת ג הרואין מיירי אלא שכיון שהוציאו למקום אחר הרי נגמרה מלאכתן אעפ"י שלא יבשו כל צורכן הוא חשיב ליה כיבשו ומדינא קאמר ופסק כרב דהלכתא כרב באסורי והתם בירושלמי העמידו רב כרבי דא"ר סימון בשם רבי יהושע ב"ל רבי יוסי בן שאול בשם רבי אין אוכלין על המוקצה אלא במקומו דברי חכמים ע"כ ופי' מוקצה מקום שמניחים אותן לייבש ׃

יח החרובין וכו' במשנה פרק ג' ובדבר נתבאר שגרנן הוא משיעמי' ערימה וכינוסן בראש הגג זו היא העמדת ערימה ש שלהם וא"ת ולמה התירו כאן להאכיל מן המוקצה אפי' שלא במקומו ובתאנים לא התירו אלא במקומו כבר ת תירצו בירושלמי דשאני חרובין שהם מאכל בהמה ופי' לשון זה נראה דה"ק ולפי' אפי' שמוציא אותן חוץ ל למקומן אין כאן גמר מלאכה כי דרך להורידן לבהמה קודם שיגמרו ומותר אפילו לאדם דכיון שתלו הטעם במשנה במפני שמחזיר את המותר משמע דאפי' לאדם מותר מטעם זה כדאיתא סוף המביא ובהמה דנקט פירשו בירושלמי עלה לאם לרשו רוב בני אדם דאין שבת לת"ת לאכול בשוק פי' דמיירי בדורס בשדה עוד אפשר דנקט בהמה לאשמועינן דמפני שהם מאכ' בהמה התירו עוד אפשר לאורחא דמילתא נקט דאין אם. ג נגמרו לגמרי אינם מאכל רוב אדם וכאשר נתבאר פ"א והכא דמיירי בלא נגמרו אינו אוכל אדם כלל ׃

עוד אפשר לפרש דלא התירו אליבא דרב אלא לבהמה ומה שאמרו שאני חרובין שהם מאכל בהמה כלומר ולבהמה דוקא הוא שהתירו דכיון שמחזיר המותר הוא ראיה שעראי מאכיל וכן כתב גם במשנה אבל תאנים וענבים הם מאכל אדם ולאדם לא התירו מוקצה אלא במקומו אבל שלא במקומו אסור בין בחרובין בין בתאנים אפילו שהוא מחזיר את ה המותר והוא ערא' אסור מטעמא דכתיבנא אליבא דרב לדעת רבינו דהוי גמר מלאכה ולדעת ר"ש שיחשבו ה הרואים שנגמרה מלאכתו וכן נראה שמפרש אותה ר"ש דלרב דוקא בהמה וכתב הפי' דה"ק שאני חרובין שהם מאכל בהמה וכיון דיהיב לבהמה כ"ע ידעי דלא יבשו כל צורכן ולפי זה טעם מפני שמחזיר המותר השנוי ב במשנה קשה וצריך לדחוק לדעת ר"ש דהכי קאמ' מפני שמחזיר המותר דכ"ע ידעי דכיון שהוא נותן לבהמה שיחזיר המותר כי עדיין לא יבש כל צורכו ולדעת רבינו שפירש למ"ה הוי ערא' נראה שמפרש כפירוש ראשון שכתבתי אתי שפיר שכשמוריד לבהמה דוקא מותר אבל לאדם אפילו עראי אסור כיון דחשיב גמר מלאכה ונר' שכן צריך לפרש דאי לא הוי גמר מלאכה אפילו קבע מותר לבהמה כאשר יתבאר בסמוך אבל לאדם אסור אפילו עראי אחר גמר מלאכה על הדרך שנתבאר ב בתחלת הפרק א"נ בהמה דוקא הוא שהתירו כאן משום עראי וגמר מלאכה הוי ולכך עראי ולא קבע והר"ש נראה בגורס שאני חרובין דלאו מאכל בהמה ופי' דכיון שכן כ"ע ידעי דלא יבשו כל צרכן דלאחר שיבשו אין דרך להאכילן לבהמה והוא כדרך ר"ש ושתי הגרסאות עולות לדרך אחד ׃

יט מעשר ראשון שהקדימו בשבלים וכו' פ"ק דביצה ופר' מפנין

ופ"ק דכל מערבין א"ר אבהו אמר ר"ל מעשר ראשון שהקדימו בשבלים שמו טובלו לתרומת מעשר ותני' נמי ושם פירשו הטעם הואיל ויצא עליו שם מעשר ·

כיצד היה אוכל' ערא' וכו' הכל פ"ד דמעשרו' והובאה פ"ק דביצה ופי' מקלף אחת אחת שעורה אחת א"נ שבולת אחת ופי' מנפח מיד ליד כלומר שמחליף אותה מיד האחת ליד האחרת וחוזר ו ומחליף עד שיוסר מהם הפסולת ופי' לתוך חיקו פרש"י ז"ל שלא ינפח בשולי בגדיו ופשוט הוא דכ"ש בקנון ו ותמהוני כדברי רבינו וכן אמרו בירושלמי עלה דמתני' ורבינו מפרש משנה זו לענין קבע או עראי וכן פירשה רש"י פ"ק דביצה אבל התוס' פירשו לענין גמר מלאכ' דכשהוא מקלף שעורים הרבה או כשהוא מנפח בכלי הוא גרנן למעשרות ·

וכן נוטל מן היין וכו' גם שם פ"ל המקפה לתבשיל פטור לקדרה חייב מפני שהוא כבור קטן ע"כ ופי' לדעת רבינו דמשום הכי הוי קבע ויותר מתישב לשטת התוס' שכתבתי דלגרנן למעשרות מיירי ולטעמיה אזיל הדבור חשיב ליה גורן ובירושלמי בלא כך אין הבור טובל ומשני תפתר בתבשיל צונן ל לקדרה חייב א"ר אלעזר לקדרה ריקנית היא מתניתין לא אמרה בן המקפה לתבשיל פטור לקדרה חייב מפני שהוא כבור קטן ע"כ וכתב ר"ש לקדרה ריקנית שהניח בה היין והקפהו מתוכה וה"ל כמקפה מתוך בור קטן ע"כ ·

עוד יש לפרש דלקדרה ריקנית דקאמר רבי אלעזר היינו שנוטל ונותן לתוך קדרה ריקנית וכן פי' רבינו במשנה ורבינו כתב ונותן לקערה וכו' אבל לא לתוך הקדרה אעפ"י שהיא צוננת משמע דבקדרה שיש בה תבשיל נמי אסור שהוא כבור ולאו בריקנית דוקא ולכך לא התיר בתבשיל אלא בקערה שאינה כבור וכתב בקדרה אעפ"י שהיא צוננת ·

וכן סוחט וכו' גם שם והטעם דידו חשי' כבור קטן ופי' לדעת רבינו והוי קבע ·

ד' וכשם שמותר וכו' פ"ק דפאה לעולם הוא נותן משום הפקר ופטו' מן המעשרות עד שימרח ומאכיל לבהמה ולחיה ולעופות ופטור מן המעשר עד שימרח ע"כ ופי' מאכי' לבהמה אפילו קבע דאלו עראי אפילו הוא עצמו אוכל ומשם למד רבינו דדוקא עד שימרח אבל אם מרח אסור אף אם לא נקבעו באחד משמשה דברים הקובעים וכדתניא מרחו מעשר ונותן לו ·

מותר להאכיל וכו' תוספתא פ"ב דמעשרו' הייתה לו ערימה של בללים ושל ג גרוגרות ושל חרובין בראש גגו בורר ואוכל בורר ומני' על השלחן בורר ומשליך לפני בהמתו ר"ש בן אלעזר אומר אין בהמה אוכלת עראי בחצר ע"כ וסובר רבינו דלא פליגא אמתני' דסברה לערימה בראש גגו הוי ג גמר מלאכה ומה שהתירו לברור ולאכול ולהניח על השולחן היינו בעולה לגג לאכול שלא נקבעו כיון שלא ראו פני הבית אבל בהמה דמסתמא היא בחצר או בבי' והתירו לה עראי ורבי שמעון פליג עלה כדמשמ' ליפנא דרבי שמעון אומר וכו' וקי"ל כרבנן ולכך כתב רבינו ומותר להאכיל וכו' דכיון דאפשר דלא פליגא תוספתא אמתניתין טפי עדיף מלפרושי דפליגי סתמי אהדדי כ"ש דלא אשכחן פלוגתא במתניתין ·

ובהשגות א"א שבושים אני רואה בכאן בירוש' אמרינן הכי משעמיד ערימה בראש גגו אלמא ערימה קובעת בחרובי' אפי' בראש גגו ובתוספתא תניא הייתה לו ערימה של בללים ושל גרוגרות ושל חרובין בראש גגו בורר ואוכל ומניח על השולחן בורר ומשליך לפני בהמתו אלמא בראש גגו אינו קובע אפילו משיעמיד ערימה ואפ' דמתניית' פליגי אהדדי דתנא דתוס' סבר ערימה בראש גגו לא קבעה ותני עלה רבי שמעון בן אלעזר אומר אין ב בהמה אוכלת עראי בחצר ולא ידעינן אי פליגי רבנן עליה או לא וכיון דלא חזינן פלוגתא איכא למימר דבתר קביעותא לא תאכל ממנו עראי ומה שלקח מן התוספתא ומאכיל פקיעי עמיר עד שיעשנו חבילות כעמיר שהוא מאכל אדם כגון חבילי סיאה והקורנית שהם מאכל אדם ומאכל בהמה וזה המאסף לא בא לפרש אלא לאסוף ולכנוס ע"כ

ופרק הכל סוחטין מייתי' ברייתא דתניא הלוקח פירו' מן השוק לאכילה ונמלך עליהם לבהמ' הרי זה לא יתן לא לפני בהמתו ולא לפני בהמת חברו עד שיעשר משמע טעמא דלקחו לאדם הא אם מתחלה לקחו לבהמה מותר להאכיל קודם שיעשר ומשמע דלאו דוק' בדמאי אלא אף בודאי מותר לבהמ' אכילת עראי ודין פקיעי עמיר תוספת' שם פ"ב כלשון רבינו והר"א סובר דמיירי בדבר שהוא ראוי גם לאדם דאם אינו ראוי אלא לבהמה אין בו חיוב מעשר ורבינו סמך אמתניתין דתנן הלוקח לזרע ולבהמה פטור מן הדמאי הא ודאי צריך לעשר כן כתב בעל כפתור ו ופרח ·

כא המוצא קציעות בדרך וכו' פרק ג' דמעשרות והובאה פר' אלו מציאות ופירש רבינו במשנה פרי תלוש נקרא קציעות מאיזה אילן שיהיה ור"ש פי' דתאנים ששוטחים בשדה ליבש נקרא קציעות על שם הכלי שחותכים בו התאנים הנקרא שמו מוקצה והוא כמו קציעות והוא הפי' הנכון והוא פי' רש"י ז"ל ופי' ואפילו בצד שדה קציעות לפי שיש לומר מאותן הקציעות הם ולא נתייאשו בעלין אפ"ה דיינינן להו כהפקר ופטור מן המעשרות דאימור אחר היה מוליך אותם ונפלו ממנו וכבר נתייאש כדאית' פרק אלו מציאות דאגב דחשיבי ממשמש בהן והוי יאוש ת מדעת לאביי ·

מצא גרוגרות וכו' גם שם פ"ג והביאור אם רוב האדם דרסו תאנים שלהם כבר באו לעונת המעשרות חזקה שאלו מן הרוב הם וכבר נקבעו ובירושלמי הקשו ואינה נכרת אם דרוסה או אינה ד דרוסה פי' בתמיה ותירצו פעמים שהיא סוקבת מן הגלגל והיא דרוסה ונראית כלתי דרוס ופעמי' שדורסין עליה ברגל ונראית דרוסה והיא אינה דרוסה ע"כ ודין פלחי דבלה גם שם וכשהוא עשוי פלחי דהיינו תאנים הרבה דבוקים יחד והוא חתיכה מעיגול גדול כי זהו לשון פלח בידוע שנגמרה מלאכתן ·

כ"ב מצא כריכות וכו' תוספתא פרק שני דמעשרות ברייתא ופרק אלו מציאות לענין מציאה והא בהא תליא דמה שהוא שלו הוא הפקר ופטור ומה שאינו שלו חייב להכריז עליו א אינו הפקר וחייב במעשרות ושם נתבאר הטעם לרבה ולרבא לרבא משום דברשות היחיד יש סימן במקום ובר"ה אין סימן שמתגלגל ברגלי אדם ובהמה ואינם במקום שנפלו ממנו ומתייאש ואלומות שהם גדולות אינם מתגלגלות · ולרבה ברשות היחיד אין הסימן כדרס ובר"ה נדרס ומתקלקל ואלומות שהן גדולות ו

וגבוהות אין דורסין עליהם׃

מצא תבואה מרוחה וכו' גם שם בתוספתא ובירושלמי פ"ג ושם חלקו לענין גזל בין צבורה למפוזרת אבל לענין מעשר לא חלקו

מצא כלכלה וכו' גם שם בתוס' פ"ב מצא כלכלה במקום שהרוב וכו' שם בירושלמי כל דברי. רבינו ופי' כשהרוב מכניסין לשוק כבר נקבעו דמקח קובע מעט' שמוליכו לשוק כאשר נתבאר ראש הפרק ומעשר דמאי שמא עישרן כשהוליכו למכו' קודם שנפלו ממנו או שמא לא עישרן אבל תרומה ודאי תרם כאשר יתבאר ובמקו' שהרוב מכניסין לבית זה היה מוליכן לבית ועדין לא נתבטלו ולכך אוכל עראי ומתקן ודאי לאכול מהן קבע בכל שאר פירות מחצה על מחצה הרי הוא ספק ומעשר דמאי וזהו בשדה שהרי פטור לפנינו אבל בבית מתקן ודאי דכיון שהוא מחצה על מחצה ונכנסו לבית הרי טובל לפנינו לא אתי ספק ומוציא מידי ודאי שהוא ל לפנינו וקרוב לזה ריש פ"ג במשנה בד"א גם שם בירוש' עד כלון דבר שאין לו גורן אבל דבר שיש לו גורן מ מפרישין תרומת מעשר ואין צריך להפריש תרומה גדולה כהדא דתני מצא פירות מתורחים בצד' מכונסין אסורים משום גזל מפוזרים מותרים משום גזל בין כך ובין כך חייבים במעשרות ופטורין מתרומה גדולה שאי אפשר לגורן שתעקר אלא א"כ נתרמה תרומה גדולה ע"כ ופי' שהתרומה היא א' מהששה דברים הקובעים למעשר ולשון רבינו בכאן נראה שיש בו טעות ונראה שצריך להיות אפי' בשדה מעשר ודאי שאוקמן כו' וכאשר כתבתי דכיון שנתרם טובל והוי כהכניס לבית כנ"ל׃

כ"ג חררי הנמלים וכו' פ"ה דמעשרו' ופי' ערימה התיבת שאינו ממרח ד דתנן ואם אינו ממרח משעמיד ערימה וברור הוא׃

כ"ד המוצא זיתים תחת הזית וכו' פ"ג משנת המוצא קליות וכו בזיתים ובחרובין חייבי' ובירושלמי והוא שמצא זיתים תחת הזית וחרובין תחת החרוב אבל איפכא לא ע"כ

מצא תאנים וכו' גם שם וכן תאנה שהיא נ נוטה לדרך ומצא תאנים תחתיה א אסורות משום גזל ופטורות מן המעשר ע"כ ופרק אלו מציאות הביאו משנה זו להקשות לרב' דאמ' ייאוש שלא מדעת הוי ייאוש דא"כ בזיתים ובחרובין למה אסור ותירצו א"ר אבהו שאני זית דחזותו מוכיח עליו וחזרו והקשו א"ה תאנה נמי ותרצו אמר רב פפא תאנה עם נפילתה נמאסת ופי' רבי' מתלכלכת ואינו ניכר אם היא מתאנה זו אם לאו ובעל הערוך גרים נמסית ו ומפרש ג"כ שאינן דומין לאותן שבאילן ואחרי' מפרשים נמאסת ולכך מעיקרא מתייאש משום מאיסותה וכך פרש"י ז"ל וסובר רבינו דאעפ"י שאותו תירוץ דר' אבהו ורב פפא לתרוצי לרבה איתמר ולית הלכתא כוותיה לאו לרבא בלחוד קאמר ליה אלא אף לאביי אצטריך דאע"ג דמעיקרא אמרינן בשלמא לאביי ניחא המשנה דחוק' מאד וצריך טעם לחלק בין תאנה לזיתי' וחרובין ולדברי רב פפא ורבי אבהו אתייא ונכונים בייסוב ה המשנה ולכך כתבם רבינו וכן כתב הרמב"ן בחידושיו והכרי' הדבר דהא רבי אבהו קודם אביי ורבא הוה ולא לתרוצי לדרבא אתא אלא דס"ל דקושטא הכי הוא ל לתרוצי מתני' וכיון דאפשר לתרוצי טעמא רווח' לאביי לא מוקמינן למתני' בטעמא דחיקא וסובר רבי' שכיון שכן מה שאמרו במשנה פטורי' מלעשר היינו מלעשר ודאי אבל דמאי חייב כיון דיש ספק שמא מן התאנ' הם ואעפ"י שבמשנה אמרו פטורות מן המעשר סובר רבינו דפטורות מן הודאי קאמר אבל חייב לעשר דמאי כיון דטעמא לפי שאינו ניכר כמסקנא דמציעא וזהו שכתב רבינו הרי הן ספיקות כלומר ומעשרן דמאי וכו"׃

ובהשגות על מה שכתב רבינו שהספק הוא שמא מן תאנים שנתעשרו כן א"א זה אינו צריך אלא שמא הפקירן ע"כ נראה שסובר הר"א כדרך רש"י דמפני שנמאסת מפקיר אותם אלא באם סובר כן לא היה לו לתלות בשמא דלדעת רש"י ודאי מפקיר אותם כיון דידע מתרא ונמאסת לא אסיבא עליה ואפשר דשמא הפקירן שכתב הר"א אמי שנפלו ממנו קאי דאין צריך לתלות שמא מעושרין אלא שכיון שנפלו שמא הפקירן וגם לפי' זה לא אתי שפיר לשון שמא וספק שכתב רבי' נכון וברור לפי שיטתו ואין עליו השגה אף אם יודה לשמא הפקירן כל שכן דאפשר דלא סבירא ליה לרבינו דאיכא למתלי בהכי׃

כה המקדיש פירות וכו' כבר נתבאר כיוצא בזה ספ"ב בהקדישן מחוברין והגיעו לעונת המעשרות ביד הגזבר וזהו סוף המשנה השנוייה פ"ב דפאה ופ"ג דחלה הקדישן על שלא נגמרו וגמרן הגזבר ואח"כ פדאן פטורין ש שבשעת חובתן היו פטורין ע"כ ומיירי בהקדישן תלושין ואפילו הכי כיון שבשעת חיובן היא גמר מלאכה והן היו ביד הגזבר פטורין ואעפ"י שעונת המעשרות היו ביד המקדיש דעונת המעשרות לחוד וגמר מלאכתן ל לחוד דאז נקרא שעת חיובם ודרשינן דיגונך ולא דיגון הקדש׃

פרק רביעי

א' אין הטבל נקבע וכו' כבר כתבתי זה ומה שכתב הר"א ז"ל א"א וזהו בדבר שאין לו גורן ע"כ כבר נתבאר ופרק הפועלים הקשו לר' ינאי דהא כתיב בשעריך ומשני ההוא לאפוקי דרך גגות וקרפיפות דלא ובכילד מברכין דורות ה האחרונים מכניסים פירותיהם דרך גגות וקרפפו' כדי לפטרן מן המעשרות ומפרש רבינו אפילו נכנסו לבית כיון שלא נכנסו דרך השער נפטרו ובתוס' הקשו לרבי ינאי דאמר על שראה ממתני' דתנן אי זו חצר הקובעת חצר צורית וכו' מיבת בהדיא נראה כרבי יוחנן דחצר נמי קובעת ותירצו דמודה רבי ינאי דקובעת מדרבנן ולא פליגי אלא מדאורייתא׃

ב' יראה לי וכו' כמך מצאתי לזה בירוש' פ"ג רבי שמואל בשם ר' יוחנן כולן מן הזית למדו בית טובל דבר תורה שנאמר בערתי הקדש מן הבית ע"כ עוד בפרק הנז' אתייא דר"ל כרבי יוסי בר יהודה אפילו דיסבור כר' חומר הוא בחצר בית שמירה לא ר' יוחנן מקח ושבת אינם דבר תורה ר' אמי בשם ר"ל המחזור שבכולן חצר בית שמירה ע"כ ואיתא נמי בירושלמי ריש פ"ד ולכך כתב רבינו" בתחילת הפרק אין הטבל מתחייב במעשר מן התורה וכן מוכח מדנק' ר' ינא בליסניה אין הטבל מתחייב במעשר עד שיראה פני הבית משמע דאין דבר אחר קובע אותו כלל ז והאיכא קור ומלח ושבת ותרומה ומקח אלא ודאי מן התורה קאמר דשמא לא קבעי אלא מדרבנן וגם לית קרא אלא לבית א"כ אינך מדרבנן הוא וזהו שכת' רבי' כמו שביארנו מפי השמועה כלומר כיון דלא ילפינן

מקרא אלא בית משמע דאינך כלהו מדרבנן כאותה דר' יונתן שכתבתי ׃

ג' בית שאין בו ד' אמות וכולי ירושל' פ"ג דמעשרו' דתני בית שאין בו ד' אמו' על ד' אמות פטור מן המזוזה וכו' ואינו טובל למעשרות ופ"ק דסוכה מייתינן לה אלא שלא שנו שם טובל ל למעשר ונתנו טעם לכל השנויים שם דבכלהו בית כתי' בהו ומינה נשמע למעשר דכתי' ביה בית

וכן הגנין וכו' שם פ"ב הגנין פטורין אף על פי שהם של חצר החייבת ובירושלמי א"ר אבין והוא שהיה בגג ד' אמות על ד' אמות מהבית אינו טובל עד שיהא בו ד' על ד' אף גג אינו פוטר עד שיהא בו ד' על ד' דאי לא לא חשיב באפי נפשיה ובטיל לגבי בית ׃

ד' הצריפין כו' גם שם במשנ' הצריפי' והבורגני' והאלקטיות פטורין ופי' אלקטיות מלשון קייטא כלומר בית הקיץ וכתב רבינו והוא ד' עמודים וכו' דאי לא מ"ט לא קבע דמפני שהם לקיץ לא גרעי אלא על כרחין שהם בלא כותלים ואינו ראוי לזמן הגשמים ואין זה בית וכן סוכת היוצרים גם שם והטעם דהסוכה הפנימית היא עיקר דירתה ושם מניח קדרותיו ובחיצונה מוציא הקדרות למכור ואית' נמי פ"ק דסוכה לענין מזוזה וסוכת החג בחג פלוגתא דרבי יהודה וחכמים שם פרק ג' דרבי יהודה סבר ת דלימות החג היא עיקר דירה ופרק' קמא דיומא נתבאר בטעמיה אזיל דסבר סוכה דירת קבע בעינן

ה הצריפים וכו' טובלי' לבעליהם וכו שם בירושלמי בעי מהו שיטבלו לבעלי הבורגני' מן דתני בית הספר ובית ה התלמוד טובלין לסופר ולמשנה אבל לא לאחרים הדא אמרה שהם טובלי' לבעלי' הבורגני' ע"כ והטע' מבואר

ו בית הכנסת וכו' וכו' תוספתא פרק ב' ופירוש אוריירות אפשר שהוא מלשון אורייות סוסים ׃

ז כשם שהבית קובע וכו' גם שם פרק ב' אי זו היא חצר שהיא חייבת ב במעשרות וכו' והובאה פרק יוצא דופן וכל מה שכתב הוא דברי תנאים במשנה ובפרק יוצא דופן אמרו שאלו את ר' הלכה כדברי מי אמר להם הלכה כדברי כולן להחמיר ׃

ח וכן שני דיורין וכו' גם במשנה ר' עקיבא' אומר כל שאחד פותח ואחד נועל פטורה ע"כ וכבר כתבתי שנפסקה הלכה כדברי כולן להחמיר ובירושלמי תני ר"ש בשם רבי עקיבא כל שאחד פותח ואחד נועל פטורה בשני שותפי' ולא בשני דיורין ופקשו מה בין שותף לדיור כשם שהשותף ממחה כך הדיור ממחה וכתב ר"ש דיורין קרי שני שוכרי' וממחה בחברו שלא ינעול ואינה משתמרת ומשני א"ר יונה ב בבעל הבית ודיורו היא מתני בעל הבית ממחה על ידי דיור ואין דיור ממחה ע"י בעל הבית פי' ולא בשני דיורין דקתני היינו בבעל הבית ודיורו אבל שני דיורין הרי הן כשני שותפי' כך פי' ר"ש ורבי' כתב לדברי רבי עקיבא שאמר כל שאחד פותח וא' נועל שקובעת ורבי עקיבא אמר פטורה ודברי רבי יוסי שאמר כל שאדם נכנס לתוכה ואין אומרי' לו מה אתה מבקש פטורה גם רבינו כן פסק שהרי כתב או חצר שאם יכנס אדם לה אומרי' לו מה תבקש נראה שאם אין אומרי' לו פטורה ואם סובר רבינו שחולקי' ופוסק לחומרא למה לא פסק

לרבי יוסי נמי לחומרא ואם סובר רבינו דלא פליגי למה פסקה לדרבי עקיבא לחיוב ונראה דסובר רבינו דרבי עקיבא דפטר באחד פותח ואח' נועל ודאי דפליג אדר' יוסי דתלי טעמא באומרים לו מה תבקש דודאי חצר שאחד נועל אומרי' לנכנס בה מה תבקש גם פליג אדרבי נחמיה דתלי טעמא באדם בוש לאכול בתוכה דוקא בוש נחייבין בא' פותח וא' נועל ולכך פסק דברי המחתני מההיא דיוצא דופן אבל רבי יוסי דקאמר כל שאדם נכנס לה ואין אומרי' לו מה תבקש פטורה ודאי דכ"ע מודו בה דאם זו חייבת אין שם חצר פטורה דאין זה דבר לתלות בו חיוב אלא שכוונת רבי יוסי לו' דאם אומרי' מה תבקש חייב ולכך פסק רבינו דודאי מה שאמרו הלכה כדברי כולן להחמיר לא על ר' יוסי אמרו דאין בדבריו דבר לתלות בה חיוב להחמיר דא"כ מה ימעט מה שאין כן בדברי רבי עקיבא שאפשר לומר כיון שאחד פותח וחברו נועל ראוי לתלות בזה החיוב לאפוקי היכא שאין שם נועל הכלל דדברי רבי עקיבא לרבותא דפטורה נאמרו כלומר אפילו בכה"ג דאיכא טעמא לחיוב פטורה ולכך כתב דבריו להחמיר שכן פ פסק רבינו כדברי כולן להחמיר אבל דברי ר' יוסי לא נאמרו אלא לאשמועינן דיוקא ולרבותא לחיובא ולומר שאפילו אין שם תנאי מאותם התנאי' חייבת ולא פטרי אלא חצר שאין אומרי' לנכנס מה תבקש ונמצא ד להחמיר בא וכן פסק רבינו בדבריו להחמי' דאי אפש' שנאמר או חצר שאין אומרי' לנכנס מה תבקש חייבת דאין זה טעם לחייב שם אם אין שם א' מהתנאים שהוזכרו במשנה וזה נכון ׃

ט בית שער וכו' גם שם פ"ג וכתב רבינו בית שער של חצר והאכסדרה כו' שלא כלשון המשנה שלא נקטי לפרש בית שער של א אכסדרה ושל מרפסת דהנהו לא קבעי אלא בית שער של חצר עצמו או האכסדרה עצמה או המרפסת שהוא מקום שלפני העליות ׃

יא המוליך פירותיו וכו' פ"ב המעלה פ פירות מן הגליל ליהודה וכו' וכן בחזירה ובודאי דבנכנס לבתים מיירי דאי לא במה יקבעו ופי' בחזירה כתב ר"ש כגון שבחצי הדרך נמלכו לחזור לאחרם

יב הרוכלין המחזרין וכו' גם שם פ"ב ואעפ"י שהמוליך פירותיו ממקום למקום אין הלינה קובעת אפשר דרוכלין ה המחזרין בעיירו' שאני שכל מקו' שלנין בו שם קביעותם ואין נגמת פניהם מקום ידוע מה שאין כן שם שגומת פניהם אותה העיר וכן כתב רבינו כלשונו ובירו' אמרו מהו מקום לינה ביתו אמר ר"ל בשם ר' אושעיא כהלין דכפר חנניה דאזלין וסחרין ד' או ה' קריין ודמכין ב בבתיהון ע"כ ורבינו לא פי' דבר

יג המביא תאנים וכו' ירושלמי פרק ג' דמעשרות מתני' שם דתני הביא תאנים מן השדה לאוכלן בחצרו שאינה משתמרת שכח והכניסן לתוך ביתו הרי זה מחזירן למקומן ואוכל לא אמרו אלא שוגג הא מזיד אסור ע"כ ובתוס' פרק ב' המביא תאנים מן השדה לאוכלן בחצר שפטורה מן ה המעשר שכח והכניסן לתוך ביתו מוציאן לחצר ואוכל מהם ערק' המביא תאנים מן השדה לאכול בחצר ש שפטורה מן המעשר שכח והעלן לראש הגג אפי' בתוך ביתו אוכל מהן ערקי המביא תאנים מן השדה לאוכלן בראש גגו שכח והכניסן לתוך חצר חברו לא יאכל על

שיעשר ר' יוסי בר יהודה אומר מעלן לראש הגג ואוכל
ע"כ · כך היא הגרסא בספרים שלנו ורבינו השמיט
מבבא מציעתא אפילו בתוך ביתו השנוי בתוספתא ·

ובהשגות א"א אני לא מצאתי כן בתוספ'
אלא חבר לא יאכל עד שיעשר ור'
יוסי בר יהודה אומר מעלן לראש גגו ואוכל וזו הנוסח'
הנראית בעיני דחצר חברו למה קובעת בסוכה והלא
אינה בית לינה לזה כלל וזה עיקר והכי איתא בירושל'
פ"ג בראש הפרק ע"כ · ולא ידעתי לפי גרסת ר"א למה
החמירו על החבר במביא להעלות לגג וסכה והכנים
לחצר ולא אמרו כן במביא להכנים לחצר פטורה והכני'
לבית ודוחק לומר דכ"ש הוא דלא היו סותקים מלהזכירו
גם שם ובכל תוספתא דמעשרות ובכל המשנה והירוש'
לא ראיתי שיחלקו בין חבר לע"ה כמו שחלקו כאן ל
לגרסת הר"א גם לשון התוס' שאמרה לאוכלן בראש
גגו משמע כגרס' רבינו דשכח והכניסן לחצר חברו דאי
לא ליתני בראש הגג או ליתני שכח והכניסן לחצרו גם
לשון חבר לא יאכל אינו מתיישב ועוד דוחקים אחרים
וגרס' רבינו נכונה ·

ומה שהקשה עליו דכיון דאינו בית לינה לו
למה יקבע אפשר לדחוק דלא יאכל עד
שיעשר קאי אבעל חצר א"נ דלא אמרו אינו קובע אלא
בית שלנין בו אלא ברוכלין שאין להם מקום קבוע ו
ונכנסים מחצר לחצר ופירותיהם עמהם ודעתם ללכת
מיד ולהוליך פירותיהם לכך אין קביעות לפירות אלא
במקום שלנים הם א"נ במי שמגמתו ללכת למקו' פלוני
ופירותיו עמו אבל מי שהכנים פירותיו לחצר חברו או
לבית חברו למה לא יקבע מידי בערתי הקדש מביתי
כתיב מן הבית כתיב גם רבי ינאי על שירא פני הבית
קאמר ואפילו שהכניסן בשובא הרי הוא בחצרו וקובע
ומה לנו למקום לינה כיון שאין הפירות תלויין בלינתו
ואינו מוליכן למקום שהוא הולך למה יהא קביעותם
תלוי במקום לינתו ונגררי' אחריו · ובספרים
שלנו כתוב כלשון רבינו הביאן ליבש בראש גגו ואם ה
הגרסא כך כבר היה אפשר לחלק בין מכנים על דעת
לאכול במקום פטור למי שלא היה כוונתו לפטור רק
לייבש אלא שאין נר' שהיא גרס' נכונה שבכל הנוסחאו'
בתוס' ובירושלמי כתוב בדין זה שהכנים לאכול בראש
גגו · ונראה שג"כ צריך להיות בספרי רבי' ולכך
צריך לתרץ מה שכתבתי שא' שעדיין קשה דכיון שלעתו
היה לאכול במקו' פטור ושכח והכניסן לחצר חברו למה
נקבעו והא אמרינן בבא קמייתא דאם הכנים לאכול
בחצר הפטורה אפילו שכח והכנים לביתו יכול לחזור
ולהוציאן ולאכול מהן עראי וחצר חברו ודאי דלא עדי'
מביתו אדרבה גרע ולתירוץ ראשון שכתבתי דלא יאכל
עד שיעשר קאי אבעל חצר לא קשה דמיירי נמי בעודן
בחצר ולכך לא יאכל עד שיעשר דחצר קובע' אלא שאינו
במשמע ואפשר לחלק בין סוכה והכני' מחצר לבית דשם
הוא שוגג גמור דדרך לטעות ולשגוג בכך והשגגה ק
קרובה בזה דדרך להכנים מן החצר לבית אבל בחצר
חברו אין זו שגגה דאין אדם שוגג בכך ואין דרך ל
להכנים בחצר חברו ושכחה זו אינה אלא המלכה וחרט'
ומזיד נקרא זה ולכך נקבעו ועוד דשם נעשית מחשבתו
שהכני' בחצר הפטורה אלא ששגג ולא הניחם שם והכני'
לבית כדרכו דמסתמא בחצר לפני הבית איירי וכיון
שנפטרו אין חוזרין לחיוב אלא במזיד אבל כאן לא
העלן בראש גגו אלא קודם שיעלם לראש גגו הכניסן
לחצר חברו וכיון שקודם שנכנסו למקום הפטור נכנסו

למקום החיוב נתחייבו ומחשבה ראשונה כמאן דליתא
דאתי מעשה ומוציא מחנה ודמייא הא לקובע פירותיו
של חברו שלא מדעתו שנקבעו וכיון שחברו שלא מדעתו
קבען ה"ה וכ"ש הוא שלא מדעת עצמו כנ"ל ·

וסיוע מצאתי לזה בירושלמי שאמרו פ"ג היו
לו שתי חצרות וכו' מכיון שהתחיל בהם
דרך היתר מותר ור"ל אמר כיון שהעבירן דרך היתר
מותר עוד אפשר לחלק בין מי שכוונתו לאכול בחצר
הפטורה למי שכוונתו לאכול בגג דמי שכוונתו לאכול
בחצר ושכח והכנים לבית לא נקבעו דחצר אינו כל כך
קרוב לבית כמו הגג שהוא גג הבית עצמו ומ"ה נקיט'
לעיל לאכול בחצר הפטורה דהתם הוא דשכח והכניסן
לבית לא נקבעו אבל היה דעתו לאכול בגג ושכח ו
והכנים לבית נקבעו דגג קרוב לבית טפי והכא נקט
גג ונקט רבותא לחצר חברו וכ"ש לביתו של עצמו וכיון
שאם הכניסן לביתו נקבעו לא ראו לחלק בין ביתו ל
לבית חברו או לחצר חברו ומה שכתב הר"א דהכי איתא
בירוש' לא מצאתי שם דבר ישתמע ממנו לחל' בין חבר
למי שאינו חבר לבד זו מצאתי שאמרו שם ר' ורבי יוסי
בר יהודה היו מכניסין את הכלכלה לאחורי הגנות ר
ראה אותם רבי יהודה בר אלעאי א"ל ראו מה ביניכם
לראשונים רבי עקיבא היה לוקח ג' מיני' בפרוט' לעשר
מכל מין ומין ואתם מכניסי' את הכלכלה לאחורי ה
הגנות מ"ל לאחורי הגנות אפילו הכניסן בחצרו לאכלן
בראש גגו ולא רבי יוסי בר' יהודה היא פי' דאמ' התוס'
התם קודם זה המעשה הביא תאנים מן השדה לאכלן
בחצרו והעבירן בחצרו לאכלן בראש גגו ר' מחייב ור'
יוסי בר' יהודה פוטר ומשני בגין ר' דהוה עמיה חמתון
חד סבא אמר לון יהבון לי אתון אמרון ליה אין אמר
לון לי יהבתון ולאבוכון דבשמיא לא יהבתון ע"כ ואי
מיהא הדבר ברור דאין הכרח מכאן י

וצריך עוד לפרש בבא מציעתא שהביא רבי'
דקשיא טובא דכיון דקי"ל דגגות ס
פטורים מהו שאמרו שכח והעלן לגגו וכו' דאף אם
העלן לגג לכתחלה אינו קובע ובתוס' אמרו אפי' לתוך
ביתו אוכל מהם עראי והכוונה שאפי' הכניסם לביתו
אוכל מהם עראי בגג דביתו ודאי שאינו אוכל ולא
ידעתי למה לא כתבו רבי' ואפשר שסמך על מה שכתב
בבבא ראשונ' שאפילו הכניסן לתוך ביתו חוזר ומוציאן
א"כ אין חלוק בשוכח בין הכניסו למקום פטור או ל
למקום חייב דחוזר ומוציא אלא דאכתי קשה קושיא
קמייתא ·

ואפשר דמפרש רבינו אפילו בתוך ביתו
שאמרו שם דה"ק אפילו ששכח ו
והכניסן בתוך ביתו ושכח והעלה אותם מן הבית לגג
דסל"א שלא יוכל לאכול שם כיון שהיו בתוך הבית ו
ובשכחה העלם שם הרי הם כאלו לא עלו או שנאמר
שלא התירו הגג אלא בשלא נכנסו לבית אבל מן הבית
לגג אסור שהרואה סובר שבכוונה הכניסן לדרך ל
להעלות מבית לגג ונצריך אותו להוציאן לחצר הפטורה
דכל הרואה שמוציא מן הבית לחצר יאמר דשוגג היה
בהכנסתו לבית קמ"ל דמותר לאכול בגג והשתא וכן
אם שכח וכו' שכתב רבינו קאי אהרי זה מותר להוציאן
דכמו שמותר להוציאן מן הבית כך מותר לאכלן בגג
אף אם שכח והעלן מן הבית ונמצא שלא השמיט רבינו
דבר ולא קשה מידי אלא שאין זה במשמעות לשונו ז
ואפשר לפרש עוד בגג שאין בו ד' אמות קאמ' דאעפ"י
שהוא באויר חצר וקובע זהו במעלה לכתחלה אבל אם

שבת והעלן אינו קובע ומותר לאכול בו וגם זה דוחק וצריך עיון ׃

יד חצר שהיא נעדרת וכו' ירוש' פרק ג' ובהשגות א"א נ"ל שהסוגיא בירושלמי בטעות וגם הוא הרבה בטעותה והעיקר שאם נזרעה רובה פטורה שהזרעים עושים אותה שדה אבל אם נטע רובה חייבת שהנטיעות אינן מוציאות מידי ישוב והכי איתא בעירובין ואמרינן בירוש' אמר רב חסדא והוא שנטע לנוי חצר ׃ ותו אמרינן התם הדא ילפא מן ההיא וההיא ילפא מן הדא הדא ילפא מההיא שזרע רובה והוא שתהא נעדרת וההיא ילפא מן הדא שאם היתה נעדרת שהיא כשדה והוא שיעדר רובה זה הדרך הנכון והישר וזה העיקר ע"כ ׃
וכבר כתבתי כי גרסת ספרינו בירושלמי ובודאי שאין כך גרסת רבינו שכתב בזרע רובה שהיא חייבת ולא כתב נעדרת ובנטע לנוי חצר כתב הואיל והיא נעדרת והדין עם רבינו דנעדרת ודאי שהוא שבה לפטור ונדמותה לשדה ובודאי דה"ג לה הדה ילפא מההיא נטע רובה פטורה והוא שתהא נעדרת עד כאן ונמצאו דברי רבינו על נכון כדברי הירושלמי ועל זה כת' הר"א וגם הוא הרבה בטעותה ומה שכתב הר"א דהכי איתא בעירובי הוא מהא דגרסי' פר' עושין פסין קרפ' שהוא יותר מבית סאתים שהוקף לדירה נזרע רובו הרי הוא כגנה ואסור נטע רובו הרי הוא כחצר ומותר ע"כ הרי שזריעה משוי ליה כגנה ובטיל ליה מתורת דירה ונטיע' לא בטיל לה מתורת דירה אבל לא ראה רבינו מפני זה להפך דרך הירוש' מן הקצה אל הקצה מסברתו כ"ש שאפשר לחלק בין מעשר לשבת דהתם בדירה תליא מ מילתא ואין דרך דירה במקום זרוע אבל מקום נטוע דרך לשבת תחת כל האילנות אבל לקבוע למעשר לאו בדירה תלי ואף אם לא נדע לחלק לא מפני זה נהפך הגרס' כאשר כתבתי כנ"ל

טו תאנה העומדת בחצר וכו' פ"ג ומיירי בחצר החייב' ופשוט הוא ואף על פי שבמקומות רבים אנו הולכים אחר העיקר הכא שאני דבראיית פני הבית או חצר תלוי הדבר וכשנוטה לגנה ואוכל בגנה הרי אינה רואה פני החצר וכשנוטה לחצר הרי רואה פני חצר ונקבעה כשאוכל שתים כאשר יתבאר בע"ה ׃

יז גפן שנטועה וכו' גם שם פלוגתא דר' טרפון ורבי עקיבא והלכה כרבי עקיבא מחברו ׃ היה אוכל באשכול וכו' פרק ח' דתרומות היה אוכל באשכול ונכנס מן הגנה לחצר רבי אליעזר אומר יגמור רבי יהושע אומר לא יגמור ע"כ וסוף פרק המביא מסיים בה א"ר נתן לא כשאמר רבי אליעזר יגמור יגמו' בחצר אלא חוץ לחצר ע"כ והיא בתוס' ותינה דרבי יהושע אוסר אפילו חוץ לחצר וידוע דהלכה כרבי יהושע ׃

יח כסבר הזרועה וכו' גם שם פרק שלישי דמעשרות ופי' כסבר ידוע וכך שמו בערבי ׃

פרק חמישי

א הלוקח פירות תלושין וכו' פרק שני דמעשרות ופר' הספינ' גרסי' ת"ר הלוקח ירק מן השוק וברר והניח אפילו כל היום כלו לא קנה ולא נתחייב במעשר גמר בלבו לקנותה קנה ונתחייב במעשר להחזירו אי אפשר שכבר נתחייב לעשרו א"א שהוא תפיסתו הא כיצד מעשרו ונותן לו דמי מעשר ע"כ והקשו שם אטו משום דגמר בלבו קנה ונתחייב במעשר אמר רב אושעיא הכא בירא שמים עסקי' כגון רב ספרא שקיים בנפשיה ודובר אמת בלבבו ע"כ ופרש"י ז"ל מעשרו ונותן לבעל הירק דמי המעשר ומחזיר לו השאר ובתוס' הקשו היאך מחזיר כיון שהוא ירא שמים ותירצו במחזיר מלע' המוכ' קאמר ואפשר שזהו מה שכתב רבינו אם רצה להחזיר כלומר אם רצה המוכר א"נ דה"ק דירא שמים שדרכו תמיד ל לקנות במחשבה לבד צריך אתה לעשר שעל דעת שנהג גמר ואומרי' לו עשר אבל אם רוצה אח"כ להחזיר לא מפני זה נאמר שלא יקר' ירא שמים ואין מעכבין אותו מלהחזיר והראשון יותר נכון ודין המקח שקובע משנת נתינת דמים בירוש' דפ"ג ר' יונה בעי דמים מהו ם שיטבלו במקח ופשטו דמים הרי הם כמקח ׃

ב הלוקח במחובר לקרקע וכו' פ"ה דמעשרות ופי' אוכל מהם עראי אפילו שתלשן אח"כ וגמרן דאי בעודן במחובר תיפוק לי דעדיין לא נגמרה מלאכתן ואין מקח קובע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו כאשר נתבאר ויתבאר מ מהדינין הבאי' וא"כ מאי איירי' מחובר לא ודאי הלוקח במחובר וגמרן הוא דהוי כאלו הוא בעליו משעת זריע' ואוכל עראי אפי' אחר גמר מלאכה כאלו לא היה שם מקח ור"ש והרא"ש כתבו לקח במחובר לקרקע פטור הא בתלוש דומיא דמחובר דהיינו שלא נגמר מלאכתו חייב ושתא כר' מאיר לסב' דהמקח קובע בדבר שלא נגמרה מלאכתו ע"כ ׃
ואין זה דעת רבינו כיון שפסקה אלא כאשר כתבתי מפרש לה ואתיא ככ"ע ואעפ"י סבירו' אוקימנא דאתיא כר"מ אפשר שסובר רבינו כרבי יוחנן דאמ' התם כרבי יהודה היא פליג אההיא דלוקח ומפרש כאשר כ כתבתי וכולה מוקי כרבי יהודה לוק ושבח ׃ ודין לקט לשלוח לחברו פי' ר"ש והרא"ש דקאי אשתילים ם שנויים שם בריש' במתני' והוא כמו שיתבאר בפ' שפי ונראה שהיו גורסין לקט אבל רבינו גרים לקח ודמי לסמיך ליה דהיינו לקח במחובר וכו' ולכך סמכו ענין לו לבאלה גוונא מיירי ׃

ג' האומר לחברו הא לך איסר זה וטלי' פ"ב פלוגתא דר"מ ורבי יהודה והלכה כרבי יהודה וכתב בעל שפ כפתור ופרח דבלוקח תלושין מיירי ולשון ת"ק הכי משמע כד"א ונתן בידה מיהו קשה דאם תלושי' הם כבר נתבאר דמשעת נתינת דמים קבע ואם איתא דיכול לקחת אחת אחת ואינו קובע אלא בלוקח שתים ביחד מאי נ"מ בזה שאמרו דדמי' קובעות ואין צריך משיכה ונראה דהכא מיירי בשלא הגיעו לגורן ולכך בעי שתים להיות גורן כאשר יתבאר ובירושלמי אמרו דבלקט ונתן פליגי אבל לקט ואכל אפילו ר"מ מודה דאוכל אחת אחת ופטור ע"כ נראה דבשעת המקח היו מחוברי' אלא שלא קנאם רק כשיתלשו דומה לדין הנז' בסמוך שאבור לי וכולי אלא שבדין זה פורש ואמר נותן לי כהמוכר יתלוש אותם נמצא שלא קנה עד שיתלשו וצריך צירוף ליקבע ות"מ בין אי מיירי בתלושין או במחוברים וקנה לכשיתלשו מודה הוא דאם היה כלכלת תאנים לפניו ואמר מכור לי כלכל' זו ומכר לו ונתן לו הדמים שכבר נקבעו ואסור לאכול אפילו אחת מהן וזו היא שהדמים קובעים אפי' שלא משך הכלכלה עוד אפשר לומר דמה שאמרו דמים

קובעים היינו לומר שנקבעו למוכר ולכל אדם אפילו שלא מסך הלוקח אבל לקבוע ללוקח לעולם אינו קובע עד שיקח שתים ות"מ הראשון נ"ל דאם באו לגורן אין צריך שתים אפילו ללוקח כאשר יתבאר בע"ה ויש מי שפי' לצירוף היינו לכל מה שקנה הכל קבל בבת אחת ויש מי שפי' שצירף שתים וכן נראה ·

הא לך איסר זה בעשרים תאנים וכו' גם שם האומר לחברו הא לך איסר זה בעשרים תאנים שאבור לי בורר ואוכל באשכול שאבור לי מגרגר ואוכל ברמון שאבור לי פורט ואוכל באבטיח שאבור לי סופת ואוכל אבל אם אמר לו בשני אשכולות אלו בשני רמונים או בשני אבטיחים אלו אוכל כדרכו מפני שקנה במחובר לקרקע ע"כ ופי' ר"ש בורר ואוכל שתולש ואוכ' אחת אחת אבל אם תולש ומצרף חייב ומגרגר פטור שתולש ואוכל אחת אחת דאם תולש כל האשכול ואפילו שנים גרגרים יחד חייב דגרסינן בירושלמי א"ר יוסא בשם רבי יוחנן מגרגר אחת אחת ואוכל וא"ל ר' חייא וכן דעביד ע"כ · משמע אבל שתים לא פורט ואוכל בעוד רמון מחובר משיר פרצירי רמון ואוכל כופף ו ואוכל עץ שהאבטיח בו מחובר כופף אותו שיגיע האבטיח אל פיו ונושך בו שאם היה תולשו חייב ע"כ לשון ר"ש והוא דרך רבינו שכתב מגרגר מתנו באילן פורטו באילן כופת בקרקע וביאר עוד ואם קיצץ וכולי וטעם הרישא אנו למדים מסיפא שאמרה מפני שקנה במחובר משמע דרישא קנה בתלוש וכיון שחל המקח ב בתלוש אם תלש שתים נקבעו בעת שתלשן שהרי אמר שאבור לי ככו' כשאבור לי אז אני קונ' אותם אבל כשאמ' אלו מאותה שעה חל המקח ומה שפרט רבי' באילן גבי אשכול ורמון ולא פרט גבי תאנה לפי שבאשכול ורמון מגרגר גרגרים מן האשכול והרמון ולכך הוצרך לפרש שאותו גרגור יהיה באילן עצמו לא בתלוש מה שאין כן בתאנה שהכונה היא לומר שיחתוך מן האילן אחת אחת ולא יצרף שתים ולא שייך התם למתני באילן אלא בורר אחת אחת כלומר חותך אחת אחת ופשוט הוא זה ·

ובהשגות א"א לא מצא זה בתוספת' אלא בפועל שאמרו שם הכוכר ת הפועל להיות מנכש בבצלי' לא יאחוז את הקלח ויאכל אלא מקיים עלה עלה במחובר לקרקע ואוכל פועלין עוקרין בבצלים או אוגדי' אוכלי' ופטורי' שהתורה נתנה להם רשות והטעם שהשוכר לנכש עבודתו במחוב' ולפי' לא יאכל בתלוש אלא דרך חבורו אבל השוכרו לעקור ולאגוד עבודתו במחוב' ובתלוש לפי' אוכל כדרכו ופטו' וזהו העיקר והמחבר הזה עוקר ומבלבל ומערבב הכל ולענין קביעות מעשר אין כאן קפידא אלא בצירוף אבל בתולש הקלח ובקוצץ האשכול אין קפידא בלבד שלא יצרפם ויאכל ע"כ ·

והגה תוספתא זו שנוייה פ"ב ולא מאותה ת תוספתא כתב רבינו מה שכתב כאן ולא ידעתי למה הצריך הר"א להביא אותה תוספתא לברו' הוא דמה שכתב רבינו כאן הוא ממשנה שכתבתי וכפי' ר"ש והוא פי' נכון וברור באותה משנה ואותה תוספתא כתבה רבינו לפנים גבי פועל כאשר היא שנויה שם ויתבאר בע"ה ·

ומה שכתב לענין קביעות מעשר אין קפידא וכו' לא ידעתי מנין לו לכיון שהמק' חל בתלוש כדמוכח מסיפא דמתני' כשחותך האשכול או הרמון הרי זה צרופו והרי הוא כאלו עכשיו קנאו ואסור לאכול עוד אפילו ערא' ואפי' גרגיר גרגי' ועוד לדעת הר"א באבטיח מאי צירוף איכא הא אבטיח אחד קנה דהכי קתני באבטיח שאבור לי ואם מותר לתלוש אותו ולאכלו מה הפרש יש בין אמר אלו ללא אמר אלו הרי בין בזה בין בזה כדרכו הוא אוכל ומהו זה שאמרו ב במשנה סופת או כופת לאוכל בריש' גבי אבטיח ובסיפ' אוכל כדרכו ותו דלדעת הר"א העיקר חסר מן המשנה דמתני' קתני מגרגר ואוכל ופורט ואוכל ומאי קאמר ודאי דלכולהו הכי עבדי וכיון דלמעוטי צרו' אתא היה לו לומר מגרגר ואוכל אחת אחת ופורט ואוכל אחת אחת ואם צרף חייב ובשלמא לדעת רבינו פורט ואוכל ומגרגר ואוכל ה"ק לא יעשה דבר אחר אלא פורט ו ומגרגר ולא יהיה תולש ופורט או תולש ומגרגר אלא לדעת ר"א קשיא דהיכן נתמעט צירוף ובודאי דרך רבי' ור"ש נכון בפי' המשנה ·

ומה שכתב עוד ר"ש ואפילו שני גרגרים יחד חייב ומביא ראיה מן הירושלמי אין נרא' זה לדעת רבינו שכתב פורטו באילן ומגרגר ממנו באילן משמע דלאו דוקא אחת אחת ורחוק הוא שברמון יוכל לפרוט אחת אחת והוא קרוב לנמנע אם לא שנא' שהוא לא יכוין אלא לאחת ואם ירדו יותר אין בכך כלום ומה שאמרו בירושלמי מגרגר אחת אחת היינו לומ' שיגרגר אחת אחת באילן עצמו ולא למעט שנים שנים ואפשר שכן היה גורס בירושלמי מגרגר אחת אחת באילן ו ואוכל ובירושלמי שלנו כתיב מגרגר אחת אחת והולך ואוכל ואפשר שבמקום והולך נ"ל באילן או אפשר דרבי יוסא ור' דבירושלמי באשכול דוקא בעו אחת אחת אבל ברמון לא ולכך גבי אשכול כתב רבינו מגרגר ממנו וגבי רמון כתב פורטו דמגרגר ממנו משמ' גרגיר גירגיר יסיר ממנו ופורטו אפילו כלו משמע ולא כרבי יונה דקאמר התם רבי יונה בעי אף ברמון כן ע"כ מ משמע לרבי יוחנן ור' פליגי וסברי דוקא באשכול ומה שבתאנים אין אחת קובע ובאבטיח ורמון ואשכו' קובע באחת י"א מפני שהתאנה אין לקיחתה כאחת ואין טעם זה מספיק ואפשר לאבטיח ואשכול ורמון ורמון אחד חשיבי אבל תאנה אחת לא חשיבא · עוד היה אפשר לאורחא דמלתא נקט שדרך לקנות אבטיח אחד ואשכול אח' ורמון א' ואין דרך לקנות תאנה אחת ואין הכי נמי אם היה קונה תאנה אחת היתה כמו ש אבטיח כיון שהחשיב אותה ואין נר' כן ·

אבל וכו' כבר הוזכר ומכאן ברור מה ש שכתבתי למעלה שאם קנה במחובר אין אותו מקח קובע אפילו שנתלש הואיל וחל המקח ב במחובר ופשוט הוא ·

ד המחליף עם חברו וכו' גם שם פ"ג עם חברו זה לאכול וזה לאכול זה לקנות וזה לקנות זה לקנות וזה לאכול חייב רבי יהודה אומר המחליף לאכול חייב לקנות פטור ע"כ והובאה פרק המביא ופסק רבינו כר' יהודה משו' דבפרק המביא פסק רבי יוחנן כוותיה מכח מתניתא אחרינא דאתייא כוותיה גם בירוש' אמרו ניחא לאכול חייב לקנות חייב פי' בתמיה ותשני א"ר אלעזר ר"מ הוא דאמר רבי מאיר מקח קובע בדבר שלא נגמרה מלאכתו ע"כ ·

ה האומר לחברו לא ולקט וכו' בהשגו' א"א בתוס' אינו כן אלא ב באוכל במנין חייב והמתלא כרסו פטור ונ"ל כשלא צרף ע"כ ואמת הוא שבתוס' ס"ב כך היא שנויה כדברי ה

הר"א אף ירוש' פ"ב דמעשרות תוכח בהליא ככל דברי רבי' דגרסי' עלה ר' רבון בשם ר' חייא ואין אדם אוכל אחת אחת ברשות אכל ופטור א"ל אין והלה למה חייב א"ל במצרף אם במצרף אפילו הממל' כריסו יהא חייב ואינו אסור משום חליפין א"ר שמיי אין לו חליפין שלא נתכוון זה אלא להנאם לבו שיאכל ע"כ כלו' שזה שהודה לממלא כרסו משל חברו ולא הודה לו זה תמורת ה העשרים תאנים למלוי כריסו משתברא ביותר מעשרים נתכוון רק במתנה נתן לו תלוי כריסו וכדי שיגים לבו לאכול ולא יתביים אמר לו אני אקח תמורת זה עשרים תאנים משלך ומתנה אינה קובעת ומי הלוקט העשרי' תאנים נראה שהוא מקח שבשביל מלוי כריסו נתן א אותם לו אלא שכיון שהחליף והם במחובר שכך אמ' לו לקט עשרים וכו' ולקט מן המחוב' הוא ולא באו עדיין לגורן לכך אינו חייב אלא במצרף ולכך שניהם פטורי' וטעם שכתב רבינו שאין זה חליפי' נראה מהירושלמי דאממלא כריסו קאי להוי מתנה אבל האוכל במנין חליפין הם אלא דפטור משום שלא הגיעו לגורן ולכך חייב בצירף דומה לדין שכתב למעלה הא לך איסר בעשר תאנים שאבור לאחת אחת פטו' קנן וצירף חייב וכמו שיתבאר טעם החלוק בין ציר' ללא צירף ומהירו' שכתבתי אתה למד דמה שחייב רבינו בצירף לאוכל במנין הוא ולא לממלא כריסו דהא חיובא דתני ב בתוספתא אוקמוה בירושלמי במצרף ומינה דממלא כריסו פטו' אף במצרף דמאי דמחייב לזה פטר לזה וכן בדין כיון שאין כאן מכר למה יהיה חייב במצרף במה יקבע למעשר דאין כאן דבר מהשפה דברים הקובעים וזה מוכרח מעתה מה שכתב הר"א דממלא פטור היינו דוקא בלא צירף ונראה שרוצה לחייב אוכל במנין אף בלא צירף ולחייב ממלא בצירף ודאי שלא ראה הירוש' דבהדיא אמרו בירוש' דבריתא בצירף מיירי ובר מן דין איך יתחייב בלא צירף כיון שבעת המקח היה במחובר כלמוכח ליטנא דלקט לך ולא באו לגורן והא בהא לך איסר ותן לי חמש תאנים גם בהא לך איסר בעשר ת תאנים שאבור לי התירו בלא צירוף ותודה הר"א בזה כאשר זכרנו והא ודאי לא עדיפא מינייהו ודברי רבינו על נכון ברורי' בירושלמי ותוכרחי' בטעמם ואשתמטתי' לר"א הירושלמי שכתבתי ומה שאין המתנה קובעת נ נתבאר בירוש' ריש פ"ב ממתני' דהיה תוכר בשוק ואמר טלו לכם תאנים וכו' ויתבאר בסמוך •

ז' עם הארץ שהיה עובר וכו' פ"ב היה עובר בשוק ואמר טלו לכם תאני' אוכלים ופטורים לפי' אם הכניסו לבתיהם מתקני' ודאי טלו והכניסו לבתיכם לא יאכלו מהם עראי לפיכך אם הכניסו לבתיהם אין מתקנין אלא לדמאי ע"כ ובירושל' אמרו משום אמר ר"מ היא שאמר מתנה אינה כמכר ע"כ פי' כי כשזה אומר טלו לכם נאמ' שעדיין לא נכנסו לבית ולכך אין מכריזין עליהם אלא שיאכלו עראי ולכך אומר טלו לכם כלומר תאכלו אותם כאן ולא תכניסו לבתיכם נמצא שלא נקבעו לא בכניסה לבית כי לא נכנסו ולא במקח כי מתנה אינה כמקח אבל אם הכניסו לבתיהם נקבעו ומעשר ודאי ובירו' עוד מתני במקום שרוב מכניסין לבתים אבל במקום שרו' מכניסין לשוק אינו מתקנן אלא דמאי אם במקום שרוב מ מכניסין לבתים כלא דתנינן טלו והכניסו לבתיכם לא יאכלו מהם עראי מכיון שאמר טול והכנים כמי שאמר טול ואני מעשר על ידך אבל במקום שרוב מכניסין לשוק אינו נאמן לומר עישרתי ואינו נאמן לומ' לו לתוך ביתי אני מכניסן ע"כ פי' שבמקום שהרוב מכניסין ל לבתים אין מעשרין אלא עד שיכניסו אותם לבית וזה כיון שמכריז בואו וטלו אנו אומרים שלא הכניסן לבית ולכך מכריז שיקחו לאכול עראי א"כ המכניס לביתו מתקן ודאי אבל אם הרוב מכניסין לשוק כלומ' שהרוב מוליכין למכור דאפשר שעשר דמסתמא כן הם נוהגים כדין הגומר פירותיו למכור בשוק ואפשר שלא עישר כיון שהכונס עם הארץ דברור הוא דבע"ה מיירי שאין דמאי אלא בלוקח מעם הארץ ולכך מיגשר דמאי ובשאמ' טול והכנים אנו אומרים זה כבר נכנס לבית ושמא ע עשרן ולכך אומר טלו והכניסו לבתיכם כלומר יכולים אתם לאכול קבע כי כבר מעושרים הם א"כ ודאי נקבע ואינו נאמן לומר עישרתי דבע"ה עסקינן כאשר כתבתי • ואחר כל הדינין נתבארו שם בירושלמי והטעם מבואר •

ח' וכן אנשים שהיו יושבים וכו' פ"ב מ משנה כלשון רבינו ובירוש' הלא אמרה ביתו של אדם טובל לו אבל לא לאחרים ע"כ ודקדק רבינו ואמר כשיעברו הפירות בתוכו לפי שכבר כתב למעלה תוספתא דהמביא תאנים לאכול בראש גגו ושבת והכניסן לחצר חברו שנקבעו ולזה כת' דהתם לא הכניסן דרך העברה אבל כאן הוא דרך העברה שנתנו אותם לו שם וזהו כשיעברו הפירות ובפי' מה שחלקתי למעלה והר"א כתב יש כאן שבוש וכאן סותר מה שכתב למעלה לחצר חברו ובעל החצר ובעל החנו' בשביל בתיהם חייבין ע"כ וכבר נתבא' שאינו סותר מה שכתב ר"ש אם מה שכתב רבינו למעלה לא יאכל קאי אבעל חצר לאתי שפיר טפי וכבר כתבתי גם זה שם •

ט' השוכר את הפועל וכו' פ"ב למעשרו' ומסיים התם זה הכלל ה האוכל מן התורה פטו' פי' אפי' התנה שכיון שמן התורה אוכל תנאי לא מעלה ולא מוריד ושאינו אוכל מן התור' פי' דכיון שאינו אוכל אלא מפני תנאו הרי הוא כמקח וחייב וילפינן לה פ' הפועלים מדכתיב כנפשך ודרשו ז"ל כנפש' כך נפשו של פועל מה נפשך אוכל פטור אף פועל גם פ' הפועלי' ואלו אוכלים מן התורה העושה במחוב' לקרקע בשעת גמר מלאכה ובתלוש מן הקרקע עד שלא נגמרה מלאכתו ע"כ וא"ת וכיון שאין פועל אוכל אלא בדבר שלא נגמר מלאכתו מאי איריא לפי' ש שזיכתה לו תורה תיפוק לי דאפילו מקח לא קבע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו ותירצו בתוספ' דלוקח אחת אחת דוקא אוכל שתים אינו אוכל אפילו בלא ספיתה דעיניו במקחו ותרתי קבעה וחשיבי להו גמר מלאכה והוו גורן אבל פועל אוכל אפילו שתים ולא הוו שתים גורן אלא א"כ ספת •

עוד יש לפרש לפי דרך רבינו שסובר שדבר ש שסייך ביה חלה אפילו נגמרה מלאכתו למעשר אוכל פועל כאשר כתב פי"ג הלכות שבירות מעתה לא קשה מידי לטובא נפקא מינה דאי הוה חשיב מקח לא היה אוכל וברור הוא • ועוד נר' דהא דצריך שלא נגמרה מלאכתו היינו שלא נגמרה מלאכתו קודם שיתחילו אבל אם הם גומרים המלאכה אוכלים וכן כתב רבי' פרק הנזכר שיהיו מעשיהם גמירת ה המלאכה והמקח מתחיל בעת שאוכל ואותה שעה כבר נתקן והיה אסור אם לא מפני שהפועל זכתה לו תורה ואינו לוקח וכבר כתבתי זה למעלה

י' שכרו לנכש וכו' פ"ב השוכר את הפועל לעשות עמו בזיתים ואמר לו על

מנת

מנת לאכול זיתים אוכל אחת אחת פטור ואם צירף חייב ופירשו בירושלמי דהאי לעשות בזיתים אין ה הכוונה לעשות בתלוש דאי הכי כיון שאוכל מלאכתא אין התנאי קובע אלא במאי עסקי' לנכס דומי' דסיפא דקתני לנכס בבללים ומלאכתא לא אכיל כדאיתא בהפועלי' דיש מה דיש וכו' יצא המנכס בבללים שאין פועל ותו גרסי' התם השוכ' את הפועל לעדור ולקשק' תחת הזיתים הרי זה לא יאכל שכרו למסוק וכו' הרי זה אוכל וטעמא לפי שאינו אוכל אלא בשעת גמר מלאכה דילפינן מדיש וזו היא התוספתא שכתב הר"א למעלה ובפ' הנז' מבואר בטעם רבי' גם כן נראה מהירושלמי והוא דרך ר"ש ז"ל •

י"א קציץ הפועל וכו' גם פרק הפועלים באותה ברייתא קצץ אחת א אחת אוכל שתים לא יאכל ע"כ ופרש"י ז"ל קצץ והתנה עם בעל הבית על מנת שאוכל ה"ל כעין מקח ע"כ ובתוס' כתבו לפירו' קאי אשכרו לעדור שאינו אוכל מן הדין דאי אשכרו לקצור למה יתנה בחנם כ"ש דכבר נתבאר דהמתנה ללא צורך אינו קובע והקשו על פי' והנכון כפי' רבי' דקצץ כלומר שהתנה שיאכל דבר קצוב וה"ל כעין מקח כיון שאוכל דבר קצוב ויכול ל לאוכלן בכל אופן שירצה בין בסופת בין בלא ספיתה דהוי כלוקח גמור ולכך אחת אחת אוכל שתי' לא יאכל כדין לוקח •

לא קצץ וכו' גם שם ברייתא פועלי' שהיו ג גודלין בתמרי וכו' הרי אלו אוכלי' ופטורי' בפתם לא יאכלו אלא א"כ נטלו רשות מב"ה ולא יספות במלח ויאכל ע"כ והיא סוף התוספתא שהביא הר"א למעלה ורבינו ביאר ובררם ושאלם לא בלבלם ולא עקרן ופם שאלו תרתי דקביעה ספיתה מנ"ל אמר רב מתנה דכתיב כי קבלם כעמיר גורנה ופרש"י ז"ל מנ"ל דבעי תרתי ובציר לא ויליף מדכתיב קבלם גרנה דאין קבוץ בפחות משנים ואין גורן אלא בקבוץ ובתוספות כתבו דה"ה דבעי נמי למקח לקבעה בתרתי אלא נקוט דקאי בספיתה נקט ספיתה ומכאן יתבאר לך מה ש שכתבתי למעלה בביאור ההיא דהא לך איסר והיא ולקוט לך ואני אמלא כרסי •

י"ב פועל שהיה עושה בלבסים וכו פ"ב למעשרות ושניהם מין תאנים ואעפ"כ אינו אוכל וכ"ש תאנים וענבים ובירושלמי פי' שאפילו הכל בייחוד אחד ופירש ר"ש כגון ע"י הרכבה דאי לא מאי קמ"ל הא תנינא היה עושה בייחוד זה לא יאכל בייחור אחר ולא נתבאר דין זה בדברי רבי' כאן ובפרק השוכר את הפועלים איבעיא להו אם היה עוש' בגפן זה אם יאכל מגפן אחר ובעו למפש' מדתנן היה עושה בתאנים לא יאכל בענבים ומשמע הא תאנים ותאנים דומיא לתאנים וענבים אוכל ודחו דקיירי ב במודלית כלומר שהגפן מודלית ע"ג תאנה ונמצא שעסוק בשתיהן שצריך להפרידן ובודאי דתאני' ותאני' אם מודלו' זה על זה אוכל ואינו מתחייב לדקד' ולהבחין מאי זה אוכל דבשניהם עסוק ולא אפשיטא בעיין ו ופסקה רבינו בהלכות שכירות דאינו אוכל נמצא לפי זה שאין היתר אפילו במין אחד מאילן זה לחברו אלא א"כ מודלה זה על זה שצריך להפרידן ונמצא עסוק בשניה' ובכה"ג בשני מינים אסור דבעינן ממין שאתה נותן לכלין של בעל הבית ומינה למעשר דכיון שאינו אוכל מספק גם צריך לעשר מספק כי מה שאינו אוכל מן ה הדין מעשר ולפי זה היה עושה בלבסים וכו' דנקט ל לאשמועינן אפילו במודלית וכאמר תירצו בה ההיא דהיה עושה בתאנים וכו' ואפשר שזהו פי' בייחור אחד הנז' בירושלמי והוא כדרך התלמוד שלנו ואין צורך ל להרכבה ועל מה שכתב שם בהלכות שכירות סמך רבי' וכאן כתב המשנה כצורתה •

א"ב אפשר דדוקא לענין אכילה אמרינן לא יאכל מן הספק דכיון דלא איפשט' בעיין אין מוציא ממון מספק אבל לחייבו לעשר לא מחייבינן ליה מן הספק דהא מקח גופיה מדרבנן הוא שטובל וספיקא דרבנן לקולא ואעפ"י שבירושלמי אמרו דמיירי אפילו בייחור אחד דאי מייחור לייחור אפילו במין אחד אינו אוכל כדתני בברייתא ולענין מעשר נמי משמע דקאמר הכי דמתני' דהיה עושה בלבסים וכו' לענין מעשר משמע דמיירי מ"מ כיון דבתלמו' דידן לא הביאו אותה ברייתא לפשוט הבעייא ממנה נראה שאינה עיקר ולכך רבינו לא סמך עליה ולא על אותו ירושלמי אלא על ספיקא דתלמוד דידן וגבי ממונא המע"ה וגבי מעשר ספיקא לקולא ואינו חייב אלא בשני מינים כי מתני' כנ"ל דעת רבינו ומספקא לי לפי זה אי מיירי כאן רבינו אפילו במודלית שעוסק בשתיהן וכאשר כ נתבאר ומשום דבעי' ממין שאתה נותן א"ד כיון דכלהו מין תאנים ממין שאתה נותן קרינן והדאשון נר' דסוף סוף תרי מיני נינהו כנ"ל ולפי זה היה עושה בלבסים וכו" פירושו שאינו לוקט עכשיו אלא לבסים ומ"מ עסוק הוא בשניהם וכאשר הוא פי' משנת היה עושה בתאנים דהפועלים •

י"ג המוציא פועלים וכו' פ"ג דמעשרות ופי' בזמן שאין עליו מזונות כבר נתבאר שאם שכרו לנכש תחת הזיתים אין לו מ מזונות ופי' אוכלין כלומר אם רצה בעל הבית דכיון שלא היה שם תנאי מתנה היא זו ואינה קובעת ופירוש אוכלין אחת אחת והוא יפרע מזונותיהם דאי לא אבתי פורע חובו מן הטבל הוא א"נ דגם פורע חוב לא אסרו בכה"ג ופי' מוקצה כרי של תאנים ובירושלמי ניחא מן הסל ומן הקופה מן המוקצה מאי לא יאכל אחת אחת ומשני מוקצה עשו אותו כמצרף ע"כ כלומר שהרי נקבעו כאלו צירף •

י"ד אחד המטבל וכולי ריש פ"ד דמעשרות הכובש והשולק והמולח בשדה חייב המכמין באדמה פטור המטבל בשדה פטור ע"כ והוסיף רבינו מטבל לאשמועינן דעיקר הקביעות הוא מטבל דאין אדם מטבל אלא לקבע ושולק בכלל מטבל וכובש כבר כתבתי למעלה בו שני דרכים והדרך השני הוא הנכון והנראה מלשון רבינו דכובש בכלל מטבל הוא דכבוש הרי הוא כמבושל אעפ"י שלמעלה כתבו במקום מלח אפשר דשני מיני כבוש איכא במלח לבדו היינו מולח ונקרא כבישה נ"כ ובמים ובמלח או בחומץ הוא מטבל ואפשר דגם מים ומלח הוא בכלל מולח ו ובחומץ הוא דהוי בכלל מטבל גם אפשר דיש כבישה שמרתיחין אותו קנת על האו' והוא כמו שולק וכן מעשי' בכל יום ואפ' שאותו הוא בכלל מטבל •

אבל המעשן וכו' נ"ל שכתב כן רבינו מההיא דאיבעיא לן פרק הפועלים פועל מהו שיהבהב באור ויאכל מי הוי כענבי' או דבר אחר או לא ואמרי התם לאבשורי גברא לא קא מיבעיא לי כי קא מיבעייא לי לאכשורי פירא ולאו אפשיטא בעיין ולכך כתב רבינו המעשן שהוא מהבהב באור להכשיר הפרי שהוא ספק דכיון דמספקא לן אי הוי כענבים ודבר

אחר או לא ולא איפשיטא הרי הוא ספק אם קובע או לא ·

ט״ו המוטמן וכו׳ כבר הזכרתי זה והטעם כי הטמינה בארץ אינה כבישה ואין קובע אלא כבישה ·

יו הנותן יין וכו׳ כבר הזכרתי זה פרק ג׳ והוא במשנה פרק א׳ והנה רבינו כתב גם באלפס וקדרה והוא כלי ראשון כשהן מרותחין והוא לשון המשנה שם משמע דהכל תלוי ברותחין או צוננין ומה שכתב רבינו למעלה פ״ג אעפ״י שהוא חם מפני שאינו מתבשל בכלי שני כלומר אעפ״י שהוא חם מותר לתת לתוכו מן הספק דספק שני אין יד סולדת אבל אם נודע שהיד סולדת אסור אבל בכלי רא׳ אפשהוא רותח או חם אסור דמסתמא יד סולדת בו ומי׳ אם נודע שאין יד סולדת מותר ואתיא כרבי בון דירושלמי שאמר כאן יד סולדת כאן אין יד סולדת והוא מה שכתבתי דכלי ראשון סתמא יד סולדת · ושני סתמא אין יד סולדת ·

א״ב דיש חומרא בראשון מבשני דראשון אין צריך יד סולדת רק מרותחין דמרותחין בכלי ראשון מבשל לפי שהיה על האור הדפנות כל ח חממתו מבשל אפילו אין יד סולדה ומרותחים נקרא אף אין היד סולדת ושני אפי׳ שהם מרותחים אינו מ מבשל אלא ביד סולדת ונכון הוא אלא שהירושלמי מוכ׳ כפי׳ ראשון גם שבת פרק כירה הכי מוכח ודע שאעפ״י שיש דברים שאין מתבשלים בכלי שני בתבלין ומלח יין ושמן הם קלים להתבשל ושני להו בשני כיון שיד סולד׳ ומדברי רבינו נראה שהוא מחלק בין יין לשמן דביין כתב למעלה דנותן לקערה לתוך תבשיל צונן משמע דהם כלל לא אפילו לקערה והיינו שלא יקבע באש וכן כ׳ כאן הנותן יין לתוך תבשיל חם או שמן וכו׳ ג״כ נרא׳ מהמשנה והתלמו׳ שהקשו הלא אין האור טובל והעמידו אותה בתבשיל צונן דוקא ואולי לפי שהיין מתבשל בכל שהוא אלא שבעל כפתור ופרח נראה שתופס אותם ב בשוים ·

מוג יין במים וכו׳ פ״ד שותין על הגת בין על החמין בין על הצונן לדברי ר״מ וחכמים אומרים על החמין חייב ועל הצונן פטור ע״כ והובאה פ״ק דשבת ומשיים בה מפני שהוא מחזיר את המותר ופרש״י ז״ל בין בחמין שמזגו בחמין שאם מזג בחמין אינו יכול להחזיר המותר לפי שיקלקל את היין שבגת נראה שהוא מפרש מה שאמרו במשנה בין על החמין היינו שמוזג את היין בחמין וכן נראה בירושלמי אבל רבינו מפרש במשנה בין שהיין שבגת מבשל או אינו מ מבושל והוא מפני שבמשנה לא הוזכרה מזיגה ולענין הדין אינם חולקים לכך כלל רבי׳ כאן שניהם ·

יז השום והשחליים וכו׳ בירושלמי פ״ד תני השום והשחליים והחרדל ששחקם בשדה נטבלו ושם ביאר שהוא כשמן גם שם א אמרו אשכול ששחטו לכוס נקבע וכו׳ ,

יח המולח פירות בשדה וכו׳ פ״ד המולח בשדה חייב והמטבל פטור ופי׳ רבינו מטבל אח׳ א׳ גם פרק הפועלים מסקי׳ דרבא אמר קבעה שפיתה · תותי׳ לא קבעה שפיתה ·

יט הפוצע זיתים וכו׳ גם שם ופי׳ שרף הליחה הדומה לחלב והוא המרירו׳ שלהם

כ הטופל זיתים וכו׳ גם שם והובאה פרק המביא ובירושלמי הקשו מה נפשך

אם אלא טובל למה לי שירוף ואי שירוף למה לי מלח ותירצו ע״י זה וזה וכו׳ ופי׳ מעטן כלי שכובשין בו הזיתים עד שיתרככו להוציא שמנן ומיירי כשמעטן ב בשדה לאו בבית · הקודם פירותיו וכו׳ ·

ך פירות שנגמרה מלאכתן וכו׳ ירושלמי פ״ב דתרומות פירות שלקטן שלא לצורך השבת וחשכה עליהם שבת רבי יוחנן אמ׳ טובלת ר״ל אמ׳ אין שבת טובלת והלכה כרבי יוחנן מכאן קשה למד שמה שכתב רבינו כאן הוא בפירות ללקטן שלא ל לצורך שבת ·

כא תנוקות שטמנו תאנים וכו׳ פרק ד׳ דמעשרות ובירושלמי אמרו לית הלא פליגא על רבי יוחנן שאמ׳ שבת קובעת דהא הכא טעמא דלקטום לשבת הא אם לא לקטום לשבת אינה קובעת ותירצו דהא קמ״ל דאפילו לקטום לשבת לא נקבעו אלא למוצאי שבת אבל בערב שבת אוכל עראי · תאנה שהיתה מיוחדת לו וכו׳ גם שם כלכלת שבת ב״ש פוטרין וב״ה מחייבין ע״כ והיא גם בעדויות פ״ד ובירושלמי העמידוה בתאנה המיוחדת לשבת ומ״ה קובעת אפי׳ לקודם השבת ·

כ״ב היה אוכל באשכולו וכו׳ כבר נתבאר כיוצא בזה ספ״ד והוא פרק ח״ דתרומות וגרסת רבינו במשנה היא היה אוכל באשכול ונכנס מן הגנה לחצר רבי אליעזר אומר יגמור רבי יהושע אומר לא יגמור חשכה לילי שבת רבי יהושע או׳ יגמור רבי אליעזר אומר לא יגמור ע״כ ובתוספ׳ דפר׳ המביא ה״ג לדעת רבינו א״ר נתן לא כשאמ׳ ר׳ אליעזר יגמור יגמור בחצר אלא יצא חוץ לחצר וכו׳ א״כ רבי יהושע סובר דאפילו חוץ לחצר לא יגמור והלכה כרבי יהושע דרבי אליעזר שמותי הוא וזהו מה שפסק רבינו למעלה בדין חצר ובסיפא דר׳ נתן ה״ג לה ולא כשאמ׳ רבי יהושע יגמור יגמור בשבת אלא מניחם עד מוצאי שבת וזהו שכתב כאן רבינו דודאי הלכה כרבי יהושע בתרוייהו ואין זו גרסת רש״י אלא בתרוייהו גרים ג במשנה בדרבי אליעזר יגמור ובדרבי יהושע לא יגמור ובהיא דרבי נתן גרים רבי אליעזר בתרוייהו ונמצא לדעת רש״י דגם בשבת אסור אפילו מוצאי שבת כדין חצר ובירושלמי פרק ג׳ דמעשרות מוכיח כגרסת רש״י שאמרו שם חד מתן וכו׳ על שרבי אליעזר אומ׳ ימתין עד שיצא שבת או עד שיוציא חוץ לחצרו ויגמור ע״כ והם לדברי רש״י וא״ת בין לרש״י בין לרבי׳ מ״ש מתינוקו׳ שטמנו תאנים דאסור אפילו מוצאי שבת לכ״ע ותירצו בזה דהתם ייחדום לשבת ואין זה מספיק דהא כבר העלו דאפילו לא נלקטו לשבת נקבעו כאשר נתבאר בדעת רבי יוחנן ועוד תירצו דהתם תאנים שנגמרה מלאכתן אבל הכא אשכול לא נגמרה מלאכתו כי הוא לגת וגם זה קשה דא״כ גם בשבת יהא מותר · ועוד תירצו דהכא הקלו לגמור כיון שהתחיל בהיתר ועדיין קשה לדעת רבינו מאי שנא שבת מחצר ואפשר דחצר שאני דהוא קביעות דבידים אבל שבת הוי קביעות ד דמימלה א״נ דבחצר החמירו לפי שלא יקלו בבית דהוי דאורייתא אבל בשבת ליכא למגזר וכ״ש אי חצר גופיה הוי דאורייתא לדעת רבינו כי לא נתבאר בדבריו דעתו בחצר אם הוא סובר שהיא מן התורה כבית או מדרבנן כשאר הדברים הקובעים ולרבי אליעזר הוי איפכא דבקביעות חצר לא החמירו דחשיב להו לאינשי כבית ולא יבואו להקל בו אבל בקביעות שבת באכילת עראי לא תמיר להו ואתו לזלזולי ביה ·

פרק ששי

א מחליקין בתאנים של טבל וכו' פ"ק דמעשרות וכו' שעושין עיגול של תאנים ודרך הוא למשוח ולהחליק פני ה העיגול במשקה התאנים או במשקה הענבים ואמר שמותר לעשות זה בתאנים וענבים של טבל שמשפשף אותם והמשקה יוצא ואין זה נקרא מפסיד הטבל כך פי' רבינו גם אפשר לפרש דקמ"ל שאפשר שהעגולים מעושרים לא נאסרו אותם העיגולי' מפני אותו המשק' שהחליקו פניהם בו משום דלא חשיב והולך לאיבוד וכן נר' דרך ר"ש ׃

ב אין מדליקין בטבל טמא וכו' פרק במה מדליקין ת"ר אין מדליקין בטבל טמא בחול ואין צ"ל בשבת ופרש"י ז"ל טבל טמא וכ"ש בטבל טהור וכתבו בתוס' שאינו כ"ש דמנא תיתי אלא ה"ה לטבל טהור דילפינן טהור מטמא מה טבל טמא אין לך בו שום הנאה של כילוי אלא משעת הרמה אף טבל טהור ורבינו תפס ברייתא כלשונה וכתב ואין צריך לומר והוא לשון הברייתא דלא תימא דמשום מכו' הדלק' נר לשבת התירו קמ"ל דאדרבה א"צ בשבת דאין ש שורפין קדשים בשבת ׃

ג אין מחפין וכו' ירושלמי ותוספתא פרקא קמא דדמאי ופ"ק דפאה נוטל מן ה הגורן וזורע ופטור מן המעשרות עד שימרח דברי רבי עקיבא ורבנן פליגי עליה והלכה כרבים ופ"ק דמעשרו' העוקר שתלים מתוך שלו ונטע לתוך שלו פטור ע"כ ובירושלמי ר' אבהו בשם ר"ל אמר ר' עקיבא היא דאמר נוטל מן הגורן וכולי רבי חייא בשם ר' יוחנן דברי הכל היא מודים חכמים לרבי עקיבא בשתלים מה בין חטים מה בין שתלים חטים גמר מלאכה שתלים אינם גמר מלאכה ע"כ ופי' רבינו שתלים אינם גמר מלאכה שלא אסף הפירות ולכך אינו כזורע טבל ׃

וכן העוקר לפת וכו' גם שם פ"ק דמעשרות במשנה העוקר לפת וכן' חייב מפני שהוא גרנן ובירוש' מודה רבי עקיבא בלפת וכנון לפי שעד כאן לא התירו אלא בחטים לפי שיש להם גורן אחרת כלומר כשיגדלו חייבין עוד במעשר מה שאין כן בלפת כששתלו לזרע שאין זרע הכנון חייב כאשר דרשו מזרע ולא כל זרע כן כתב ר"ש ורבי פי' במשנה לפי שעקירתם מן הקרקע הוא גרנן שיקבע אותם למעשר וכשהוא להוסיף בגופן הרי הוא כעוקר שתלים שלא נקבעו ולא נגמרו כיון שאין נפסדים הלפת והכנון רק מוסיפין בגופן והיינו דנקט תנא לזרע ׃

ד ליטרא מעשר טבול וכו' פרק הנודר מן הירק ליטרא מעשר שזרעה ב בקרקע והצמיחה והרי הוא בעשר ליטרין חייב' במעש' ובשביעית ואותה ליטרא מעשר עליה ממקום אחר לפי חשבון ע"כ ופי' שבן לוי לקח ליטרא מעשר לגבי דידי' הוא טבול שצריך להוציא תרומת מעשר שהניחה וזרעה והצמיחה והרי היא עשר ליטרין חייבת במעש' כל העש' ליטרין ואותה ליטרא אעפ"י שעשרה עכשו צרי' לעשרה עוד פעם שניה תרומת מעשר שהניח הלוי בה אסתפק שלא יסתכר בכך שזרעה כשאינה מעושרת ומעשר עליה ממקום אחר כלומר מפירות אסתפק שלא יהא מן החל' על היסן זה דרך פי' רש"י ז"ל והר"ש כתב חייבת אותה ליטרא במעשר ואעפ"י שאותה ליטר' הופרש ממנ' תרומ' גדול' ומעשר הדרא לטבלה וצריך לתקן אותה כבתחלה לפי שנתבטלה בגדולין ומכל מקום היינו מדרבנן אבל מדאורייתא לא נתבטל העיקר ולכך מוציא עליה לפי חשבון כאלו הוא טבול לתרומת מעשר כמו קודם שנזרעה ואם יש לו עשר ליטרין מעשר טבול לתרומת מעשר מוציאן על זו דחומרא בעלמא הוא שהחמירו ל לחזור לטבלה כאלו לא נזרעה והר"ן פי' חייבת במעשר היינו תרומת מעשר שהייתה חייבת בו פי' ולא בטלה בגדולין שגדלו בהיתר דפטירי דמיירי לדידיה בשביעי' דהוו הפקר כדקתני ובשביעית שהוא מפרש שניהם ב ביחד ומוציא עליה ממקום אחר ולא מיניה וביה לפי שהתוספת פטור ונמצא מפריש מן הפטור על החיוב ורבינו סתם הדברים יותר מדאי ׃

וכתוב בהשגות א"א נ"ל בדבר שאין זרעו כלה ע"כ דס"ל דאי זרעו כלה נתבטלה הליטרא כשזרעה כיון שהיא כלה והני עשר אחריני נינהו כשאר גידולין דעלמא ואין הכרח לדבריו מן הסוגייא מ"מ לדברים של טעם הם ואפשר דגם רבינו בהכי מיירי שכן כתב והרי היא וכו' משמ' לכאורה דאינ' זרעו כלה ׃ ליטרא בצלים וכו' גם פ' הנודר מן הירק ומנחות פ"ר ישמעאל והטעם שהעיקר בטל בגדולין שרבו עליו וכתבו בתוספו' סברי' עיון לחלק בין זו להיא דליטרא מעשר שבכאן מעשר לפי כולו ובטל העיקר ושם לפי חשבון ורבינו תפס לשון הגמרא ולא ביאר עוד ׃

ה זרעונים שהביאו שליש וכו' פרק רבי ישמעאל בעי רבא לענין מעשר מאי פירש אשבולת שהביאה שליש ועקרה ושתלה קאי ואמרו שם ה"ד כגון דתרתינהו ועקרינהו ושתלינהו והוסיפו להו מת"ל לא אזלינן בתר עיקר ותוספת בעי עישור עיקר מאי א"ל אביי ות"ש מכל חיטי ושערי ד דעלמא א"ל בדבר שזרעו כלה לא מבעיא לי כי מבעי' לי בדבר שאין זרעו כלה מאי ואתינן למפשטא מההיא דבצל שכתבנו למעלה ודחי התם היינו זריעתו הכא לאו היינו זריעתו ע"כ ולא איפשיטא ולזה כתב ר' ואין אלו דומין לבצלים וכו' כלומר דלהכי לא פשטינן מ מבצלים ׃

ו הזורע את הטבל וכו' ירוש' דדמאי שכח וזרע טבל פטור שכבר אבל בדרך שאין דרכו להתלקט אבל בדבר שדרכו להתלקט קונסין אותו שילקט דלא גמה אבל גמה נעש' כדבר שאין דרכו להתלקט ופ"ט דתרומו' מטבל גידוליו מותרין בדבר שזרעו כלה אבל בדבר ש שאין זרעו כלה גדולי גידולין אסורין ובירושלמי פירש עד כמה א"ר יעקב בר אידי בשם רבי יוחנן עד ג' ג גרנות אסור רביעית מותרת ׃

אין מוכרין את הטבל וכו' פ"ב דדמאי ופ"ה במשנה אעפ"י שאמרו אין אדם רשאי ל למכור טבל אלא לצורך ובירושלמי אמ"ר ינאי אין אדם רשאי למכור טבל אלא לצורך ובלבד לחבר ע"כ ופירוש לצורך כגון שנתערב טבל בחולין מרובין וצריך להוצי' ממקום אחר לפי חשבון והוא אין לו מקום אחר זהו לצורך ופ"ב דדמאי ר' יוסא בשם רבי יוחנן אפילו חבר האוכל לחבר צריך לעשר ופ"ק דדמאי בירושלמי עובד' דרבי ירמיה דשלח לרבי זעירא מסאנא דתאיני בין דין לדין אתאכילו תאיני בטבלייהו ודוכתי' טובא בירוש' ובתלמו' דידן חזקה על חבר וכו' ׃

ז המוכר פירות לחברו וכו' תוספת' פ"ג דמעשר שני כלשון רבינו ז"ל אלא שסיימו שם מעשר עליהם וקורא שם למעשרותיה' ע"כ

ובהשגות א"א ואותם המעשרות תרומה ותרומת מעשר שבהם ספק ו
והכהן לא יאכלנה עד שיתקן אותה ולא ממקום אחר ולסוף. א"א שלא תרקב משום ספק טבל אלא א"כ חזר בעל הבית ותקן פירותיו בתנאי ובתוס' דמעשר שני אינו כן אלא יהא קורא שם למעשרותיהם נראה מיניה וביה קאמ וא"א לכהן בלא תקלה ע"כ · ביאור דבריו דאותו שמוציא לתרומה או למעשר אין הכהן יכול ל לאוכלן שמא הפירות שמכר כבר אבדו בעת שהוציא עליהן תרומה והרי הן טבל כשהיו וצריך לתקנו ואם בא לתקנו בטבל אחר שמא זה הוא מעשר כי בעת ש שהפריש היו הפירות קיימין ונמצא אותו שהוציא בלא תקון ולסוף א"א שלא תרקב כי לעולם מה שיוציא הוא ספק טבל אלא א"כ יתקן בעל הבית פירותיו בתנאי שיקח מקלתן ויאמר אם אותן הפירות הין קיימין בעת שהוצאתי עליהם מעשר נמצא שפירותי אלו מתוקנין המעשר מעשר והתרומה תרומה ואיני צריך דבר ואם שלא כדין הוצאתי כי היו אבודים הריני מתקן אותם עכשיו אלא שבתוס' אמרו מוציא עליהם מעשר וקורא שם למעשרותיהם כלו' למעשרות של אותן המעשרות שהוציא כי שמא הם טבל כאשר נתבאר לכך קורא שם בהם עצמם ויבא לידי תקלה ורבי' לא חשש רק להזכיר תקון אותן הפירות שמכר ונמצא בדין ספק תרומ' ספק טבלי והרי זה דומה לתורם מן הודאי על הדמאי גם בירושלמי פ"ז דמסכת דמאי הזכירו תוספתא זו ·

ח המוכר פירות וכו' גם שם פ"ג ב בתוספתא דמעשר שני ובירו' דפ"ז דמסכת דמאי ויש אדם מפריש על דבר שאינו שלו ותני עשו אותו כמוכר טבלים וכו' ·

ט אין פורעין חוב וכו' יתבאר מן הדינין הבאים · מי שלקחו בית המלך וכו' תוספתא דמעשר שני פ"ג והובאה פ' השולח ופרק הזרוע והטעם שלא יהיה פורע חוב מן הטבל או מן המעשר ובאונס אין צריך וקמ"ל דסד"א יעשה שלא יוציא מתחת ידו דבר בלתי מתוקן שמא יקנה אותו ישראל מן האנס קמ"ל דאינו חייב ·

י"א הלוקח טבל משני מקומו' וכו' פ"ה דדמאי ונויירי שעברו כ בעליו ומכרוהו שלא כדין או לצורך ולאחר ופשוט הוא

המקבל שדה מישראל וכו' פ"ו דדמאי ה המקבל שדה מישראל מן הנכרי ומן הכותי יחלוק לפניהם פי' כדי שידעו שטבל הוא מה שנטלו ואמרו בירושלמי תקנו במקבל שלא תבור א"י פי' ולכך לא חייבו את המקבל לעשר ולא לתרום שאם כן היו נמנעים מלקבל אותם והיו נעשות בורות

אבל החוכר וכו' גם שם החוכר שדה מישראל תורם ונותן לו אמ' ר"י אימתי יהיה בזמן שנתן לו מאותה שדה ומאותו המין אבל נתן לו משדה אחרת או ממין אחר מעשר ונותן לו וידוע דכל מקום שא"ר יהודה אימתי הוא לפרש וכן הלכה · ולא שנו כאן נכרי דחוכר מן הנכרי לאו תורם בלחוד אלא גם חייב לעשר בכל גוונא כאשר יתבאר בסמוך וכשהוא מאותו מין ומאותו שדה תורם לפי שאי אפשר לגורן שתעקר אלא א"כ נתרמה ממנו תרומה גדולה וכיון שזה אינו נוטל חלק בקרקע כאשר יתבאר צריך לתרום קודם שיתן לו אבל מעשר לא חייבו דסתם חוכר לא אדעתא לתת לו מתוקן חבר ולדעת רבינו אינו מנכה שיעור התרומה מחבירו וזהו שכתב תורם ואח"כ נותן לו מה שקצץ ליתן לו וכן ביאר במשנה ונר' טעמו דכיון שאין לעקור הגורן אלא א"כ נתרמה תרומה גדולה כאשר נתבאר פ"ג דמעשרו' בירושלמי והוא אינו חולק עמו אדעתא דהכי חכר לתת לו כך וכך כורים עקורים מן הגורן אבל המעשרות שצריך להוציא בבית לאו א אדעתא דהכי חכר ולא דמי לפורע חוב אבל כשנותן לו ממין אחר חוץ מהמין שפסק עמו ונתרצה בעל ה השדה בכך והוא מאותה שדה כגון שזרע ב' מינין בשד' או משדה אחרת לא יתן לו אלא מתוקנים דהרי הוא כמוכר טבל או פורע חוב בטבל אם יתן לו בלי תקון · ור"ש מפרש בתורם ונותן לו שמנכה לו התרומה מחבית ותורם לפי שלא יעקר הגורן בלא תרומה וממין אחר מעשר ולא סגי בתורם דדמי טפי לפורע חוב במעשר ודעת רבי' נראה יותר ·

יב החוכר שדהו מן הנכרי וכו' גם שם והקשו בירושלמי הכא אתמר תורם וכא אתמר מעשר חברייא בשם רבי יוחנן קנסו חכמים בחוכר מגוי ולא קנסו בחוכר מישראל ר"ל אמ' בשם ר' יוחנן תפסה מלת הדין בחוכר מן הגוי ולא תפסה בחוכר מישראל ופי' ר"ש דחברייא סברי יש קנין לגוי להפקיע ולכך אמרו הטעם משו' קנס דאלו מדינא אינו חייב לעשר ור"ל סבר דאין קנין ולכך חוכר מן הגוי מדינא צריך לעשר שהגוי לא יעשר והוי כפורע חובו מחלקו של כהן ולוי דאין קנין אבל חוכר מישראל אינו חייב לעשר שהמחכיר יעשר ולפי דרך זה לא היה לו לרבינו לכתוב טעם חברייא דהא קי"ל אין קנין וא"כ לא הוי קנס אלא מדינא ואם דברי רבינו אמורים אף בא"ל לא קשה דבח"ל ודאי דיש קנין להפקיע וצריך טעם לקנס ואפילו בסוריא נמי יש קנין כאשר נתבאר בהלכות תרומות אלא שאין נראה שבמשנה כתב וכל זה בא"י וכן הדבר נר' דאין לחוש שיקנ' הישראל הקרקע או לא יקנה אלא בא"י משום לא תחנם לא תתן להם חנייה בקרקע ואפילו בסורייא מסכירים להם שדות אם לא שנאמר דכמו שאין מוכרין שדות בסוריא קנסו כאן כדי שיקחנה ישראל ולא תהיה ביד גוי למפקיע לה ב במעשרות ועדיין אינו מתיישב ונראה דסובר רבי' דאף אם נאמר דמודו חברייא דאין קנין הוצרכו לטעם קנס דעד כאן לא אמרו אין קנין אלא לחייב אם חזר ולקח ישראל הקרקע או שמירה הוא הפירות כאשר נתבאר בהלכות תרומות והיינו בחלק הישראל אבל לחייב שנה של גוי גם בחלק שלוקח הגוי לעצמו לא שייך בזה אין קנין לדעת רבינו ולכך הוצרך לבוא מטעם קנס וא"כ הוה שייך למיתי מדינא דרך רבינו לכתוב הטעם היותר מתקבל וקרוב אל השכל כיון דלענין דינא לא נפקא מינה מידי אלא שעדיין צריך לפרש למה קנסו בחוכר ולא קנסו במקבל ואפשר דחוכר כיון שימצא הגוי מי שיקח אותה בחכירות שהוא קרוב לשכר ורחוק מן ה ההפסד כאשר יתבאר תמיד יעשה כן ולא ימכו' לישרא' אבל אם לא ימצא חוכר אפילו שימצא מקבל כיון שהוא קרוב לשכר וקרוב להפסד ימכור אותה כ"ש שלא יאמין בישראל שיתנהג בנאמנות עמו ויתרצה למכור ולא ל לתתה קרוב להפסד ולשכר · א"כ חוכר דדמי טפי לפורע חוב או למוכר טבל קנסו כיון דאיכא תרתי ולא רצו לחלק בין אותו מין או מין אחר או אותו שדה או שדה אחר כיון דאיכא טעמא דקנס אבל מקבל דלא דמי כלל לפורע חוב ולא למוכר לא קנסו

וכן המקבל שדה אבותיו כו' גם שם ר' יהודה אומ' אף המקבל שדה אבותי מן הגוי מעש'

ונותן לו ע"כ והוצא' במציע' פר' השוכר ואמרו שם שברוה שלה אבותיו שלה אברהם יצחק ויעקב אין קנין לגוי ומקבל כחוכר דאמי מה חוכר דכי פורע חובתו דמי בעי עישורי אף מקבל נמי כי פורע חובתו דמי ואדהי האי אוקמתא ואסיקנא לעולם יש קנין ומקבל לאו כחוכר ומאי שלה אבותיו שלה אבותיו ממש ולדידיה קנסו רבנן דאיידי דחביבא ליה אזיל מקבל לה אבל אינים דעלמ' לא ולדידיה מאי טעמא קנסו א"ר יוחנן כדי שתהא ב צורה בידו ורש"י נראה שגורס שתהא ברה בידו כלומר שמתוך שיקשה עליו המעשר שצריך להוציא אף על ח חלקו של גוי ישתדל לקנותה ותהיה ברורה בידו ומתוך שחביבה עליו לא יניח בשביל כך מלקבלה אבל אינים דעלמא אם תצריך אותו לעשר חלקו של גוי לא יקבלה זה כתב רש"י ודבר הכריעו בתוס' פי' רבי' והוא קרוב לפי' ר"ת אלא שהם כתבו שהקנס הוא כדי שלא יהא רגיל עוד לגזול ורבינו סובר שהוא כדי שלא יהא לגוי חזקה בא"י דכתיב לא תחנם ואעפ"י שטעם זה לא נ נאמר בגמ' אלא אי אמרינן יש קנין משמע דאי אמרי' אין קנין אין כאן טעם קנס כבר פרש"י ז"ל דה"ק ד דכ"ע יש קנין וא"כ אין קנין מקבל לאו כחוכר דמי ואין מוטל עליו לפטור חלקו של גוי דלאו פורע חובתו הוא שברשות גזל ע"כ ולא כפי' ר"י שפי' דהא בהא תליא דאי אין קנין מקבל כחוכר דמיא צריך לעשר שלא יהא פורע חובו ואי יש קנין א"כ בחוכר החמירו ולא במקבל ודעת רבינו כבר כתבתי והוא כדרך רש"י גם ר"ת דעתו כן והיינו דבעי תלמודא ולדידיה מ"ט קנסו א"ר יוחנן כדי שתהא צורה בידו א"ר ירמיה כגון לא צריכא רבה ע"כ מוכח דקושטא הכי הוא ולאו לתרוצי למ"ד יש קנין בלחוד הוא דאמרי ליה וכתב רבי' דברי ר' יהודה לפי שהוא סובר דאין עליו חולק ולהוסיף בא ולא לחלוק וכן נר' כיון שר' יוחנן פי' לדבריו וכן כתב רבינו בפי' המשנה ׃

י"ג איזהו חוכר וכו' ירושלמי פרק ששי דדמאי ובתוספתא ׃

י"ד שנים שקבלו שדה וכו' פ"ו דדמאי ובמשנה כתב רבינו שאין דבר באותה משנה שייך לאיסור והיתר אלא בדיני ממונות מיירי שאם זה נהנה וזה אינו חסר כגון שאותם חטים היו קרובים אליו וזה אינו חסר אין יכול חברו לעכב עליו וכופה אותו על מדת סדום וכנר' כי שם לא דקדק רבי' כל הצורך כי גם לענין איסור והיתר שייך להם מוכרים טבל כאשר כתב כאן ומי' קוסט' הוא נמי דאם זה נהנה וזה אינו חסר ושניהם מין אחד כופין על מדת סדום כאשר כתב שם ׃

ט"ו כהן או לוי שלקחו פירות וכו' תוספ' פ"ו דדמאי ופ"ק דפאה כהן ולוי שלקחו את הגורן המעשרות שלהם עד שימרחו ע"כ ובירושלמי א"ר יוחנן קנס קנסו להם שלא יהו קופצין לגתות ולערמות ע"כ וכן כתבה ר"ש ז"ל וז"ל מן הדין אפילו לקחו אחר מירוח פטורין אלא מפרש בירוש' קנס קנסו וכו' ׃

ובהשגות א"א אומר אני שאינו קנס אבל מפני שאומרי' להם מנתא ד דכהן לא זבני לך ומזה הטע' עצמו כשמכ' הלוי לישראל על שלא מירח המעשר של לוי שלא היה בו עדיין זכות כדי שימכור זכותו לישראל אבל משמרח כבר היה לו בו זכות וכל זכות שיש לו בו מכר לישראל לפיכך נותנו לכל כהן שירצה ע"כ ואם היה הטעם כדברי הר"א כל שאמר המוכר לך אני רוצה ליתן התרומה יזכה הלוקח בה כיון שאין הטעם אלא דמנתא דכהן לא זבני לך אם כן הדין הוא בין מוכר ולוקח ובודאי דבדין הנזכר בסמוך שהביא הר"א בכהן ולוי שמכרו הכי הוא אבל כאן סובר רבינו שאני אם ירצה המוכר אין שומעין לו אלא מוציאין מידם ונותנין לכהן אחר משום קנס כ כדברי רבי יוחנן בירושלמי ואם קנו קודם שנגמר מלאכתן כיון שנתחייבו בידם מפרישין אותם לעצמם וטעם רבינו כבר נתבאר בירושלמי כאשר כתבתי ו והטעם שכתב הר"א הוזכר פר' ראשית הגז על מכור לי בני מעיה של פרה ושלא שייך למקנ' אבל הכא קנסו כדברי הירושלמי ׃

כהן או לוי וכו' תוספתא דדמאי כהן או לוי שמכרו פירות לישראל במחובר לקרקע מעשרות שלהם בתלוש מן הקרקע עד שלא מרחו ת מעשרות שלהם משמרחו מעשרות שלו מפריש תרומה ומעשר ונותן לכהן והשאר שלו ואפשר שהטעם כדברי הר"א ׃

עוד אפשר לתת טעם אחר דאומדן דעת' הוא שאין אדם מניח תרומ' ומעשר שלו שיתנו אותם לאחרים ובודאי דאדעתא שיקחו כהנים אחרים תרומה ומעשר מפירות קרקעו לא מכר ומה שלא פירש דסבר האי ישראל לא שביק לדידי ויהיב לאחריני דמאי איכפת ליה וסבור הוא שאין צריך להתנות אבל אחר שנגמרה מלאכתם אם היה בדעתו שיתנום לו למה לא הפרישם וימכור אותם מתוקנים אלא ודאי דעתו היה למכור ועכשו הוא שחזר בו ולכך התרומה והמעשר ל לקונה ליתן לכל מי שירצה ובודאי דאם רוצה נותנם למוכר כאשר כתבתי ׃

י"ז כהן ולוי וכו' פ"ו דדמאי כהן ולוי שקבלו שדה מישראל כשם שחולקים בחולין כך חולקין במעשר ור' אליעזר אומר המעשרות שלהם שעל מנת כן באו ובירושלמי מתיבין רבנן לר' אליעזר במה קנו אמר להם אף אתם מודים שאם התנו ביניהם המעשרות שלהם ואפילו התנו במה קנו אלא נעשה כאומר לו תלוש מקרקע זה וכו' ומכאן אתה למד לטעם שכתבתי בסמוך דסברי רבנן דאעפ"י שלא התנו כמי שהתנו דמי ודומה לדין שנזכר בסמוך ולא שייך שם ל להקשות במה קנו כיון שהן משלהם אלא כאן חולקין משום קושיא במה קנו ׃

ישראל שקבל שדה וכו' גם שם ישראל שקבל שדה מכהן ולוי המעשרות לבעלים וסובר רבינו דה"ק אם מכהן קבל נותן לו ת תרומה ואם מלוי נותן לו מעשר והשאר חולקים דדוקא מה שהוא דינו אומרים שישיר לעצמו ועל מנ' כן נתן אבל שאר המתנות חולקים וכן אמרו בתוס' פ"ז ישר' שקבל שדה מכהן תרומה לכהן מעשר ראשון ומעשר שני ש חולקין ביניהם קבל מלוי מעשר ראשון ללוי תרומה ומעשר שני חולקים ׃

י"ח המקבל זיתים וכו' גם שם המקבל זיתים לשמן כשם שחולקי' בחולין כך חולקין בתרומה וכיון שאמרו המקבל סתם מוכח דלא שאני לן בין כהן או לוי מישראל או ישראל מכהן ולוי וסובר רבינו דדוקא שמן מפני שהוא חשוב אבל שאר אילנות דינם כקרקע ובירושלמי רבנן לא ע עבדי זיתים בקרקע ע"כ ור"ש סובר מן הירוש' דלאו דוקא זיתים אלא ה"ה לכל האילנות ואין מן הירושלמי הכרח גמור ולדעת רבינו ניחא דנקט במתניתין שקבל זיתים

זיתים לשמן משמע דאם קבל לזיתים הרי הוא כמקבל לקרקע ׃

יט כהן שמכר שדה וכו׳ תוספת׳ פ״ו דדמאי ובירושלמי והובאה פרק המוכר את הבית והקשו שם והא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ומשני כיון דאמר על מנת וכו׳ שיורי שייריה ל למקום מעשר ע״כ והיינו דלא אסיר משום כהן המסייע בבית הגרנות כיון דשייר מקום מעשר ומי׳ לאו שיור לגמרי הוא שהרי מוציאן מעשר על שלו אלא כאלו ש שיירו ואינו זוכה בו על שיהיה מעשר וכתב רמ״י דלאו דוקא משום דהתנה בע״מ דה״ה אם התנה בחוץ דכיון דמכר על תנאי רוצה שיתקיים ואינו מועיל בלא שיור הילכך אמרינן דשידי שיירי עוד כתב רש״י דלאו דוקא לוי שמכר דה״ה לישראל שמכר ושייר מעשר לתת למי שירצה ואורחא דמלתא נקט ׃

על מנת שהמעשרו׳ וכו׳ הטעם דכל זמן שהיא לפניך ממכר זה משמע וכיון שמכרה לאחר נסתלק זכותו כשחזר וקנאה פנים חדשות באו לכאן ובירושלמי נחלקו אם חזר ולקחה הוא עצמו וחזר ז ומכרה לו שתם אם נסתלק זכותו כאילו קנאה אחר או לא ואמרו שזה המחלוקת תלוי במחלוקת אחר שנחלקו במגרש את אשתו והחזירה על דעת כתובתה הראשונה החזירה איכא מ״ד לכתובה אבל לא לתנאי׳ ואתי כמ״ד הכא דלא איבד זכותו ומ״ד לכתובה ולתנאים סבר ד דאיבד זכותו ורבינו כתב כאן ומכרה לאחר נר׳ שרוצה לפסוק כמ״ד דלעצמו לא וא״כ גבי כתובה נמי יסבור כמ״ד דלכתובה החזיר אבל לא לתנאים דהא הא בהא תלייא כאשר אמרו שם בפי׳ ׃

ד ישראל שקבל שדה מכהן ולוי וכולי בהשגות א״א נוסחא דתוספ׳ ישראל שמכר לכהן וזה עיקר וכן היא בירושלמי ע״כ ואמת הוא שבירושלמי כלדברי הר״א היא שנויה פרק ז׳ דדמאי אך אמנם בתוספת׳ שלנו כלדברי רבי׳ היא שנויה ורבינו לא תפס גרסת הירוש׳ וסמך על התוספתא לפי שאם ישראל מוכר לכהן לא נקרא זה כהן עושה כהן דכי היכי דכהן המוכר אנו אומרים מקום מעשר שיורי שייריה למה לא נאמר כן בישראל המוכ׳ ומה שייך בזה לומר אין כהן עושה כהן כיון שכל הקרקע היה שלו ומקום המעשר לא מכר כנ״ל ופירושה לדעת רבי׳ ישראל שהתנה שיהיו המעשרות שלו לפי שכבר נתבאר כי מן הסתם המתנות לבעלים ולכך אם התנה שיהיו לו ד׳ או ה׳ שנים מותר אפי׳ שהתנה על כל המעשרות אבל אם התנה לעולם אסור שנמצא עושה אותו ככהן ואם אין הפי׳ כך לא שייך כלל כהן עושה כהן וזה ברור וכן מ מצאתי בספרי הר״א שכתוב זה לשונו הפי׳ שאין כהן עושה לישראל כהן ע״כ ׃ והכוונה לומר שהלשון קצר וגרסת ר״א נכונה ׃

וכן בן לוי שהיה עליו חוב וכו׳ גם שם בתוס׳ כלשון רבינו ונראה דמעשר שלו יכול ל ליעכב בשביל חובו כדאיתא פר׳ כל הגט ולא אסרו כאן אלא מפני שלקחה מאחרים וכן מורה לשון רבינו והוא לשון התוספתא שכתב שיגבה מעשר מאחרים ׃

כא ישראל שירש טבל וכו׳ סוף פ״ק דבכורות מימרא דרב נחמן כלשון רבינו וא״ת למאי אצטריך למימ׳ שאותו אבי אמו כהן נפלו לו מבית אבי אמו ישראל דמה לנו אם נפלו לו מבית אבי אמו ישראל או מכהן או הוא מקרקעו והרי פרק הלוקח מקדש ופרק הזרוע ודוכתי אחריני ה הוזכר ענין דין זה ולא אמרו אלא שנפלו לו מבית אבי אמו כהן ומו לא גם בהלכות אישות פ״ל לא כת׳ רבינו אלא נפלו לו טבלים מבית אבי אמו כהן ומו לא ׃ ומה לנו שאותו כהן נפלו לו מבית אבי אמו ישר׳ ולא יהיה מקרקעו או מאביו כהן ואפשר דלרבותא נקטיה דלא תימא דוקא היכא שהם מקרקעו של כהן אז הוי כמי שהורמו לפי שלא באו לכלל חיוב נתינה כלל אמרינן בהו שהם כמי שהורמו דלא היו צריכין רק הרמה אבל היכא שעיקרן היו של ישראל שהיה מחוייב ליתנן סל״א שכיון שחזרו ליד ישראל יחזרו למה שהיו קמ״ל כיון ש שבאה יד כהן באמצע הרי הן כאלו הורמו בידו של כהן וירשן זה מופרשין ומוכרן לכהנים ושוב מצאתי לרש״י ז״ל שכתב כן בבכורות ׃

כב הנותן שדהו וכו׳ תוספתא פ״ו כלשון רבינו ובהשגות א״א למי שאינו נאמן על המעשרות פי׳ שהוא חשוד ע״כ ויפה פיר׳ דהא ע״ה נמי אינו נאמן אלא שגם אינו חשוד ויגיד עליו רעו דהא קאמר לגוי או למי שאינו נאמן ודאי דבחשוד מיירי דומיא דגוי וברור הוא ופי׳ צריך לעשר על ידם כשיבואו לעונת המעשרות והכי איתא בתוספת׳ בהדיא ופשוט הוא ׃

פרק שביעי

א׳ מי שהיה לו מאה לוג וכו׳ פרק כל הגט ב״ק פרק מרובה עירובין פרק בכל מערבין ודוכתי טובא בתלמודא הלוקח יין מבין הכותים אומר שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה עשרה מעשר ראשון תשעה מעשר שני ומיחל ושותה לדברי רבי מאיר רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אוסרין ע״כ ׃ ואע״ג דסתם משנה דפרק בתרא דדמאי כר״מ קי״ל כרבי יהודה ור׳ יוסי ור״ש ובבילה פ׳ בתרא איפסיקא הלכתא בהדיא כרבי אושעיא לדרבנן יש ברירה ובדאורייתא אין ברירה וכן כתב הרי״ף ולכך כתב רבינו של טבל טבול מן התורה לאפוקי דמאי ש שיכול לעשות זה כאשר יתבאר ויש מי שכתב דלא איפסיקא הלכתא כרבי אושעיא אלא בדרבנן אית ברירה ומ״מ גם בדאורייתא יש ברירה מההיא דפרק השותפין והיא דהלוקח יין כבר אמרו בגמר׳ דטעמא שמא יבקע הנוד ונמצא שותה טבלים למפרע ודעת רבינו דלטעמיה דרבי יהודה הוא דאמרי ליה אבל ל לדידהו משום אין ברירה הוא וזהו שאמרו לו אי אתה מודה וכו׳ כלומר אע״ג דבאין ברירה פלוגתא עלן אי אתה מודה דאיכא למיחש לשמא יבקע הנד ואמר להו דלא וכבר כתבו הראשונים דאיכא דוכתי טובא שאין התלמוד חושב לעיקר טעם אותו טעם המפור׳ ומדברי רבינו אתה למד שהוא מפרש מה שאמרו במשנה מיחל ושותה כמו מתחיל ושותה ורש״י פי׳ כמו מחלל כלומר שיחלל המעשר שני על המעות בדיבור ור״ת פירש כמו מיהיל כלו׳ מוזג ושותה כמו סבאך מהול במים

ב הקובע מעשרותיו וכו׳ תוספפ׳ פרק ח דדמאי כלשון רבינו ׃

ג ויש לו לאדם לקבוע וכו בהשגות א״א היינו סבורים שכשם שאין תורמין ממנו על מקום אחר מחויב תרומה כך אין מעשרין ממנו על מקום אחר מחוייב מעשר וזהו מן הפטור על החיוב עד שמצאתי אותו בירושלמי בשני פרק ראשון של דמאי ובמעשר עושה כן אבל לא לתרומה ונר׳ הטע׳

מפני שכלם באים מכח מעשר ע"כ וה"ג לה בירושלמי עולא כרבי ישמעאל בשם ר' יוחנן פוטר אדם את טבלו בשאה אחת של טבל ככל הוא עושה מביא שאה אחת של טבל ועושה אותה שני ויפדה ויחזור ויעשה אותה תרומות מעשר למקום אחר ע"כ

ונראה שהר"א סובר דבתרומה גדולה אינו יכול לעשות זה וגם נראה שרבינו יודה בזה ולהכי לא נקט אלא מעשר על אותם פירות ותרומת מעשר על מקום אחר ובתרווייהו שייך טעם שכתב הר"א שכלם מתמת מעשר הם באים דגם תרומת מעשר מחמת מעשר היא דהיא מעשר מן המעשר מה שאין כן בתרומה גדולה כנ"ל לעת רבינו ואף על פי שצריך שיקדום ראשון לשני כיון שאם עשה עשוי לא קשה מידי ·

המניח פירות וכו' גטין פ"כל הגט המניח פירות להיות מפרים עליהם תרומה ומעשרות מעות להיות מפרים עליהם מעש' שני מפרים עליהם בחזקת שהם קיימים אבדו הרי זה חושש מעת לעת דברי רבי אלעזר בן שמוע ובגמ' אמר רבי אלעזר חלוקים עליו חביריו על רבי אלעזר בן שמוע דתנן מקוה שנמדד ונמצא חסר כל טהרות שנעשו על גביו טמאות ע"כ וסובר רבינו דלא שיהא טבל ודאי דהא מידי ספק לא נפיק אלא לומר שאינם טהורות וכן כתב רש"י חלוקים ולענול חיישינן הואיל ונמצאו אבודי' וכל מה שתיקן ע"י אותם פירות צריך לחזור ולהפרים

ה המלוה מעות את הכהן ואת הלוי וכו' גם שם פ"כל הגט משנה בלשון רבינו והקשו בגמרא ואע"ג דלא אתו לידיה כלו' והא בעינן ונתן לכהן וליכא ותירץ רב במכרי כהונה ולויה ושמואל תירץ במזכה להם ע"י אחר ועולא תירץ דעשו את שאינו זוכה כזוכה ופסק רבינו לרב ולשמוא' משום דהתם אמרינן דלא פליגי בדינא דתודו להדדי אלא מר' משמע ליה מתני' במכרי ומר משמע ליה במזכה ואדעולא פליגי תרווייהו וכן אמרו שם כלהו כעולא לא אמרי כיחידאה לא מוקמי' פי' דר' יוסי הוא דאית ליה התם דעשו את שאינו זוכה כזוכה · וא"ת הא שמואל גופיה פסק כרבי יוסי ריש פ"ק דתעניתא וא"כ למה לא אמר כמן כעולא ובתוס' תירצו דאפי' הכי פיתא ליה לאוקומי מתני' כרבי יוסי ואין זה דעת רבי' שא"כ לא היה צריך לכתוב דברי רב ושמואל כיון שעשו את שאינו זוכה כזוכה אלא סובר רבינו דה"פ כיחידאה לא אמרו דס"ל דבכה"ג לא אמר רבי יוסי עשו את שאינו זוכה כזוכ' דכיון דלאו מכר הוא ולא זכהו עדיין בכהן לא מקיימא מצות נתינה בכך וכוותייהו נקיטינן וכן פירשה הרשב"א ז"ל ·

ו כשהוא מחשב וכו' גם שם ברייתא ופוסק עמו כשער הזול ואין בו משום רבית ובגמ' פריך פשיטא ומשני הא קמ"ל דאעפ"י שלא פסק כמי שפסק דמי ע"כ וזהו שכת' רבינו כשהוא מחשב וכו' כלומר אעפ"י שלא פסק כשהוא מחשב יש לו לחשוב וכו' וכתב רבינו ואינו חושש משום רבית נרא' שדעתו כלעת רש"י דפוסק עמו כשער הזול ואין בו משום רבית תרא קתני ופוסק עמו כשער הזול ובזה אין בו משום רבית ולכך כתב ואינו חושש דקאי על מה שכתב יש לו לחשוב וכו · והרשב"א פי' דתרתי קתני ואין בו משום רבית כלומר אפילו פסק שאה בדינר ושוה עכשיו היסן יותר וגם בשעת גבייה שוה החלש יותר אין בו משום רבית בלמפרש בגמרא כיון דכי לית ליה לא

יהיב ליה כי אית ליה אין בו משום רבית גם בתוספות כן כתבו ואין בו משום רבית אפילו פסק הרבה פחות משער הזול ·

ז ואין שביעית וכו' הטעם דלא קרי' ביה לא יגוש ולמי למלו' את חברו לעשר שנים ·

ואם בא בעל הבית לחזור וכו' גם שם לא שנו אלא בעל הבית בכהן אבל כהן בבעל הבית חוזר דתנן נתן לו מעות ולא משך וכו' ע"כ וא"ת הא תינח לר"ש כל שהכסף בידו ידו על העליונה משום הכי כהן יכול לחזור ולא בעל הבית אלא לרבנן מאי איכא למימר וכתבו בתוספות דאפילו לרבנן הכא לא גרע מכי לית ליה דלא יהיב ורש"י ז"ל כתב דבעל הבי' אינו חוזר שלא היה לו למשוך דבר מן הכהן אבל כהן חוזר דכיון דעשאוהו כזוכה יכול לטעון לא זכיתי ולא משכת ממני דבר והרשב"א כתב דהכא מעה שנתן המעות אינו יכול לחזור בו ואי מדין מכר אתינן עלה הא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם כמוכר פירות דקל ולזה יש לומר דהכא לא דמי לפירות דקל דהתם רשות מוכר על הדקל ולא יצא מרשותו אבל כאן אין לו לקחת דבר מרשות הכהן דמעה שנתן לכהן המעות נסתלק ממנו ואין לו דבר עם היורש ויכול ישראל זה לשבות ע"י מי שירצה אף אם אינו מכר לא דמ"מ סובר הרב דהלואה היא זו ולא מכ' והוא דמשעבד באפותיקי את המעשרות והאריך בזה בחידושיו פרק כל הגט ·

נתייאשו מהם וכו' גם שם ופי' שנשתדפו השדות ואמרו הבעלים ווי לחסרון כים וחזרו ונתקנו אין מפרישי' על אותה מלו' שהרי היא כאבודה ואפילו שהיה מצוי שיחזרו לתקונם כאשר נתבאר שם ·

מת הכהן וכו' גם שם במשנה מת הכהן וכו' צריך ליטול רשות מן היורשים הלווס בפני ב"ד אינו צריך ליטול רשות ואמרו בגמרא תניא רבי אומר יורשים שירשו ומי איכא יורשים דלא ירתי א"ר יוחנן יורשים שירשו קרקע ולא ירשו כספים ופי' בתוספו' יורשים שירשו מפרים עליהם אבל לא ירשו אינו מפרים עליהם ואסיפא קאי אם הלוס בפני ב"ל אינו צריך ליטול רשות וקאמר דהיינו היכא שירשו קרקע דוקא וכו' דארישא לא מצי קאי דאי בירשו קרק' צריך ליטול רשות כ"ש בשירשו כספים וכן דעת הר"ז הלוי ובגמרא אפסקא דמת צריך ליטול רשות הוא דמייתינן לה והנראה בפי' רבינו דארישא קאי וה"ק דוקא כשירשו קרקע צריך רשות ורשות מיהא מועי' אבל בירשו כספים אפילו יתנו רשות אינו מועיל כיון שאין עליהם לפרוע חוב אביהם הרי הם כנכרים בעלמא והרי החוב כאבוד שאין מפרישין עליו וכן פירשה הרמב"ן והרשב"א והכריחו פי' זה בראיות ברורות ומה שכתב רבינו אפילו מלא מהט גם שם נתבאר והטעם לפי שבמועט יכול לגבות תרובה ובמיעוט דקטינא לאבוי דערף וחזר וטרף ואחרים כתבו לפי שאין קונה' לקרקעות ·

ואם הלווס בפני ב"ד וכו' הטעם לפי שיש כח ביד ב"ד להטיל חוב זה על כל הכהנים לתקנתם שימצאו מעות כשירצו והפקר ב"ד הפקר ואם העשיר העני וכו' שם הקשו בגמרא מ"ש דלמיתה עבוד רבנן תקנתא ולעניות לא עבוד ותירצו מיתה שכיחא עניות לא שכיחא ·

ח ישראל שאמר לבן לוי וכו' כרק הזהב אמר

אמר רב פפא ומודה ר' יוחנן במתנה מועטת דסמכא דעתיה ה"נ נסתברא דאמר רבי אבהו א"ר יוחנן ישראל שאמר לבן לוי כור מעשר יש לך בידי רשאי לעשותו תרומת מעשר על מקום אחר ע"כ ורצה לפרש אותה בשמשכו וחזר והפקידו אצלו והקשו על זה א"ה אימא סיפא נתנו לבן לוי אחר אין לו עליו אלא תרעומת וכו ומה שהוא רשאי לעשותו שיש לו לסמוך דשארי' ישראל לא יעשו עולה וכו'

ט מי שהיו לו פירות וכו' פ"ד דמסכ' תרומו' מי שהיו פרותיו במגורה וכו' מפריש עוד במונה שאין ואוכלן דברי ר"מ וחכמים אומרי' אינו מפריש אלא לפי חשבון ע"כ ופירשה ר"ש בדרכים רבים ודרך רבינו נכון והוא הדרך האחרון שכתב ר"ש והוא כשהפירות במגורה ועושר על מקצתן ולכך אינו נוטל שמונה אלא אם הם קיימים או מוציא לפי חשבון משא' ומה שלא הזכיר תרומה גדולה משום דאי אפשר לגורן שתיעקר אלא א"כ נתרמה תרומה גדולה על הכל וכיון שתרם על הכל אין אנו חוששי' שתהא קיימת או לא תהא קיימת.

י עניים שהחליפו וכו' פ"ה דפאה ובהשגו' א"א ואם עשאן לגורן חייב מ מדבריה' ע"כ ביאור לבריו דאנן קי"ל דאם העני עשה גורן בשל' מהמתנות שנתנו לו חייב במעשרו' ואם עשה בעיר פטור לפי שקול יוצא לו מסכיניו והכל יודעים שהוא מהמתנות וסובר הר"א דגם בזה זה לא עדיף מגבורא דאתי מחמתיה ובודאי דיודה רבינו בזה דלא יהא כחו יפה מהעני אלא סובר שדעת הר"א דבכל ענין שיעשה ב"ה זה הגורן אפילו בעיר חייב דע"כ לא פטרו העני אלא מפני שיש לו קול והכל יודעים שהוא לקט שכחה ופאה אבל בעל הבית הכל יהיו סבורים שהוא משדהו ולכך חייב בכל גוונא מדבריהם דמן התורה ודאי דבכל אופן פטור כאשר נתבאר ואפשר שגם רבינו יודה בזה או אפשר דאדרבא קול יוצא לחליפין וליכא חשדא או אפשר דכיון דמדאורייתא פטור בכל גוונא וחומרא הוא שהחמירו על העני בעשאן גורן בשדה לא מחמרינן בעיר כלל דלא חלקו וקרוב שידעו הכל וליכ' חשדא אפילו בבעל הבית וכבר כתבתי בכיוצא בזה סוף פ"ג דהלכות תרומות.

מי שהי' לפניו וכו' כל מה שכתב רבי' נתבאר פ"ו דדמאי והובאה פ"ק דתרומה.

פרק שמיני

א הפירות שהורם מהם וכו' ביאור וטעם לזה לפי שהתרומה היא קדש וכשנטלה הקדושה נקרא הנשאר חול אבל אינו מתוקן עד שיוציאו כל חוקי ה' ואז יקראו חולין מתוקנין חולין שנטלה קדושתן מתוקני' שתקן אותם בהוצאת החוקים וכבר ביאר רבינו כלל זה בסוף מסכת דמאי.

ב טבל שנתערב בחולין וכו' פ"ז דדמאי וכתב רבינו בפי' המשנה וה"ק של טבל הם המאה הראשונים והאחת היא תרומ' מעש' מאותם מאה של טבל אם יהיה זה החלק נופל במאה חולין יעלהו ממנו פי' שעולה באחד ומאה והסברא נותנת שלא יטול אלא מאה של טבל בלבד ויחשוב חלק ממאה מן הטבל ההוא והוא תרומת מעשר שלו שנפל בק' חולין ועלה באחד ומאה לפי שכן הוא דין הדבר שיעלה יהיה טבל שיטול מה שנפל ולא יחסר מן החולין כלום אבל חסרונו בכאן מן החולין אחד שאנו חוששין שמא יחשוב כשנטל המאה בלבד שאלו הק' שנשאו הם של חולין והנשארים של טבל ואין הדבר כן לפי שהטבל הוא הניטל וזהו ענין מה שנאמ' בתלמוד א"ר יוסי אם אתה אומר אני נוטל מאה אני אומר כל חולין עלו בידו ונמצאו אלו בטבלן עכ"ל

ובהשגות א"א תמה אני מאד על דבריו למה מפסיד שאם זו ואם לא יטול האחת מה תקן והלא כל מאה ומאה בספק טבל ויש בכל מאה ומאה ספק תרומת מעשר שהם ב' שאין ועכשיו שיטול מאה ואחת הרי הנ"ט חולין מתוקנין אפילו הם טבל ודאי ובלבד שיוציא התנאי בפיו והמאה ואחת שנטל ג"כ צריך לקרות שם לתרומת מעשר שבהם מספק הרי שני שאין של תרומת מעשר מכל מקום והכל מתוקן בכך שאין כאן אלא שאה אחת ודאי ותעלה באחד ומאה והטעם שכתב אינו טוב ע"כ ואם תעיין במה שכתבתי מלשון רבינו במשנה יתבאר לך איך הוא מפסיד אחת דבעלמא אמרינן תעלה באחת ומאה ואין חסר מן החולין דבר והעולה אנו חושבין כאלו לא נתערב הכא נמי היה ראוי ליטול המאה ובהם האחת של תרומה מעשר כאלו לא נפלו ונתן טעם לזה והוא סובר שהם דברי רבי יוסי בירושלמי ובירוש' א"ר לויטס בשם ר' יונה כל טבל דתנן הכא בטבול לראשון ולשני כלומר ולא לתרומה גדול' מדלא נקט קתני מאה ושלש ומה שלא חששו רק לתרומת מעשר ולא חששו למעשר לפי שאינו נקרא טבל אלא או הטבול לתרומה גדולה או טבול לתרומת מעשר אבל למעשר לא ולכך לא חשש רק להוציא אחת מן החולין במאה ולא חשו למעשר שאין בו דין טבל מפני המעשר ולפי מה שכתבנו שגם האחת אינה מן הדין אלא להכר לא קשה מידי. וכן אם היה הטבל פחות וכו' נתבאר בתוס' פ"ה דאין חלוק בין אם הטבל מרובה בין אם החולין מרובין גם במשנה לא חלקו אלא בדין טבל ומעשר שנתערבו כאשר יתבא'

ד וכן אם נתערב מעשר וכו' גם שם במשנה מאה חולין מתוקנים ומאה מעשר נוטל מאה ועשר ושאל רבינו במשנה למה הזכירו בחלוקה זו מתוקני' והלא כל המשנה במתוקנין מדברת ותירץ דהוה אמינא דבלא הוציאו מעשר מיירי דגם הם נקראים חולין כאשר נתבאר וזהו העשר היתרים שמפרים על המאה לפי' שנתחבר מעש' במעש' אבל לא יחסר דבר מן החולין וכיון דאיכא למטעי פי' התנא דאפילו במתוקנין מוציא עשר יתרים וגם בזה אין חלוק בין אם החולין מרובין או המעשר מרובה ונתבאר בתוס' וכבר ביאר ר"ש מכח מתני' דחלה פר' ג' דזיתי מסיק שנתערבו עם זיתי ניקוף דכל משנה זו בשאין לו פירות אחרות דאם יש לו פירות אחרות מפריש מהם לפי חשבון ואינו מפסיד כלום והכי תנן התם אם יש לו פרנסה ממקום אחר מוציא לפי חשבון ע"כ גם בתוספת' לדמאי נתבאר זה:

ו טבל שנתערב וכו' גם שם מאה טבל מאה מעשר נוטל מאה ואח' מאה טבל תשעים מעשר תשעים טבל פ' מעשר לא הפסיד כלום זה הכלל כל זמן שהטבל מרובה לא הפסיד כלום ע"כ:

ובהשגות א"א אם קי' נשארות טבל מה תיקן ולא אמרו נוטל אלא לתקן

לתקן אלא ודאי שהל"ט וכו' ודעת רבינו להשוות טבל ומעשר לטבל וחולין או מעשר וחולין וכי היכי דהתם נוטל מה שנוטל והנשאר נשאר כמו שהיה קודם ה התערובת אף הכא נמי נוטל במעשר והנשא' הרי הוא טבל כמו שהיה וגם בדין הזה כתב רבינו במשנ' שהיה די שיוציא מאה מעשר לבד ולנוה יוסי' אחד לא מהטע' הנז' למעלה שלא יטעו ויחשבו שהטבל הוא שעלה לכן מוציא ק"א לפי שאחד שהוציא יכול לחשוב אותה שהיא תרומת מעשר על המאה של טבל והיא בטלה במאה ואינו מדומע ולכך כשהטבל מרובה על המעשר אינו מוציא אלא שיעור המעשר בלבד שאם יוציא שיעור ת תרומת מעשר החייבת לטבל אין במעשר שיעור שתעל' באחת ומאה ונמצא הכל מדומע כאשר כתב רבי' במשנ' ושנה כאן בטעם נכון וברור •

היה המעשר וכו' חלוקה זו לא מצאתיה לא במשנה ולא בירושלמי ואפשר שלמדה מהכלל שנזכר בסמוך כל זמן שהטבל מרובה וכו' מסת' הא אם הוא מועט מפסיד או אפשר שזה הוא דין הנז' בתוס' פ"ה המתחלת בין שהמעשר טבל מרובה על ה החולין בין החולין מרובין על מעשר טבל נוטל את כל החולין וכדי תרומת מעשר שבמעשר טבל וכו' והלשון לפי זה בספרי' שלנו מגומגם בתוספ' וצרי' תקון ויפוב והנא היותר נראה ורבינו כתב במשנה אבל כשמעשר מרובה על הטבל יפרש בתלמוד שמפרים הטבל ושיעור תרומת מעשר המתחייבת לטבל. והמתחייבת למעשר ה ההוא ויתן שתי תרומות לכהן ר"ל תרומ' הטבל ותרומ' המעשר ונמצא חסר מן המעשר שתי תרומות ע"כ ואני לא מצאתי בתלמוד אולי במקום אחר הוא או נוסחא אחרת היה לו או טעות סופר הוא וצריך להיות יבאר בתוספ' והיא התוספ' שכתבתי •

ובהשגות א"א בחיי ראשי אפשר שיבא לידי טעות גדולה מזו בזו ה הנטילה שיהא סבור שהמעשר מתוקן בנטילה זו שהם שני שאין והוא עדיין כלו טבול על עשרים שאין תרות' מעשר שבו ועוד כי בזאת הנטילה לא תיקן כלום עכ"ל ודעת רבינו לטעות זה אין לחוש דזיל קרי בי רב הוא דתרומת מעשר היינו מעשר מן המעשר ואיך יטעו לו' דבשנים או בג' שהוציא יתרים על הטבל נפטר מתרומ' מעשר של מאתים אלא אי איכא למטעי הוא שאם אינו מוציא אלא ק"א לבד יחשבו שאינו כדין מאה טבל ו ומאה מעשר שנזכר בסמוך וכמו שמה שמוציא הוא המעשר והנשאר הוא הטבל יחשבו שכן הוא כאן והוא דומה לטעות הנז' בסמוך א"ב שיטעו ולא יוציאו שם אלא ק' ולא יחושו להוציא אחד על ק' טבל הנשארים לכך הצריכו כאן להוציא עוד ב' שהם שיעור תרומת מעשר המאתים הנשארים אעפ"י שאינו מועיל כלום אלא להיכר בעלמא שיוציאו גם שם א' על המאה שהוא תרומת מעשר מק' טבל הנשארים כמו שמוציא כאן ש שתים שיעור תרומת מעשר מהמאתים הנשארוה ונמצאו מוציאין ק"א לרוציא מן הטבל על המעשר שיעלה ודאי שלא יטעו כי אעפ"י שבכאן מוציא עוד אחד על ק' טבל שמעלה היינו מפני שמוצי' הטבל ומניח המעש' ונמצא מוציא מן המעשר על הטבל אבל שם שהוא ב בהפך לא יטעו ועכשו שמוציא כאן ק"ג ליכא למיחש למידי אבל נטולת תרומת מעשר ממש אין כאן דעשרים צריך ליטול עוד כי הקנ' ז הנשארים מעשר כשהיו ו ובספרים שלנו כתוב כאן הלשון בטעות והנוסחא המדוייקת היא קורא שם לתרומ' מעשר שבטבל ומפרי'

וכו' ואחד ממאה מן המעשר כיצד וכו' והשלש הם ת תרומת מעשר מק' טבל ושיעור תרומת מעשר ממאתים כדי שלא וכו' וכך היא בספר מוגה •

ז מי שהיו לו וכו' עד סוף הפרק הכל שם במשנה בפ"ז דדמאי ולשון מבוא' הוא ואין צריך ביאור ור"ש פי' המשנה בדרך אחרת ובסוף דבריו כתב פי' רבי' בשם רבי' האיי ז"ל והכריח כן •

פרק תשיעי

א בימי יוחנן כ"ג וכו' פר' בתרא דסוט' ופ"ק דיומא יוחנן כ"ג ביטל ה הוידוי וגזר על הדמאי לפי ששלח בכל גבול ישראל וראה שאין הכל מפרישי' אלא תרומה גדולה אבל ת מעשר ראשון ומעשר שני מקצתן מעשרין ומקצתן אינם מעשרין עמד והתקין להם הלוקח פירות מעם הארץ מפרים מהם מעשר ראשון ומעשר שני מעשר ראשון מפרים ממנו תרומת מעשר מעשר שני עולה ואוכלו בירושלם מעשר ראשון ומעשר עני המוצי' מחברו עליו הראיה ע"כ •

ומה שהיו זהירים בתרומה גדולה יותר ת מתרומת מעשר אעפ"י שכל עוד שלא הוציאו תרומת מעשר הוא במיתה לפי שתרומה גדולה חטה א' פוטרת כל הכרי ולכך היה קל בעיניה' להפרים' כיון שבקל יכולים להנצל מעון מיתה מה שאין כן ב בתרומת מעשר שהיו צריכי' להפרים קודם מעשר ראשון ואח"כ מעשר ממנו ועוד כי הם היו חושבים שלא היה החיוב בתרומת מעשר רק כשנותנין ללוי המעשר הלוי הוא במיתה אם לא יוציא תרומת מעשר אבל הוא לא נטוה בכך ובזה היו טועים וכן כתב רש"י פרקא קמא דבכורות ומה שאמרו בתרומת מעשר שיתננה לכהנים ולא אמרו גם בזה המע"ה וימכרנה לכהני' מפני שהוא דבר מועט אחד ממאה ועוד שימכו' אותה בזול בדמי תרומ' לא חשו לה • עוד טעם אחר שחששו שאם ישהה אותה עד שימכרנה יבא בה לידי תקלה כ"ש שכיון שמן השמ' תרם אותה תהיה קלה בעיניו כ"ש בראותו שהתירו לו למוכרה ולפי שהיא בעון מיתה החמירו עליו שיתן אותה שלא ישהה ויבא לאכול ממנה •

ג אעפ"י שאין מפרישין וכו' פ"ד דדמאי רבי אליעזר אומר אין אדם צריך ל לקרות שם למעשר שני של דמאי וחכמים אומרים קורא שם ואין צריך להפרים ע"כ והובאה פרק ט' הן הלוקח ורב פירש דמר סבר טביל ומר סבר לא טביל ואדחי ליה האי טעמא ואסיק אביי דכ"ע טביל מר סבר לא נחשדו על מעשר עני ומר סבר כיון דטריחא ליהו מילתא לא מפרשי ע"כ והסוגיא זו יש ללמוד דלדע' חכמי' מדינא צריך לקרות שם למעשר עני כדי להוציאו מספק טבל שהרי נתן טעם לפי שנחשדו עליו ודכ"ע טביל ור' ציעז' היינו טעמיה לפי שלא נחשדו עמי הארץ עליו אלא אפרושי מפרשי ליה לאפוקי טבליה וא"כ קשה לדעת רבינו שלא הצריך לקרוא שם רק כדי לקבוע מעש' שני ולמה לן האי טעמא ת"ל דצריך לקרוא לו שם להוציאו מידי ספק כיון שנחשדו עליו צ"ל בדמוכח בסוגייא ד דהכות שכתבתי ועוד קשה לגבי מעשר ראשון כת' רבי' לפי שאינו רשאי להפרים תרומת מעשר קודם המעשר לכתחלה ע"כ נראה שאינו קורא שם לראשון אלא מפני שצריך להוציא תרומת מעשר הא אם עבר והפרים ת תרומת מעשר קודם שיקרא שם למעשר ראשון להא

בדיעבד מה שעשה עשוי לא יהיה צריך עוד לקרוא שם לראשון ואמאי יהא טבול לכ"ע ונחשדו עליו וא"כ בלא טעמא דתרומת מעשר צריך לקרוא שם למעשר ראשון לכ"ע להוציאו מידי ספק טבל ׃

ונראה לתרץ לרבינו ז"ל לטעמיה דסב' דטבל טבול לתרומה גדולה או ל לתרומת מעשר יש בו עון מיתה אבל טבל למעשרו' אין בו עון מיתה אלא מלקות לבד וכן כתב בהלכות ת מאכלות אסורות פ"י ובברייתא דסוטה שכתבתי משמע שלא חששו אלא למה שיש בו עון מיתה שכן אמרו שם אמר להם בני בואו ואומר לכם כשם שתרומה גדולה עון מיתה כך תרומת מעשר וטבל עון מיתה עמד ו והתקין וכו' נראה שלא חשש רק למה שיש בו עון מיתה לפי שהרי רוב עמי הארץ מעשרין כדברי רבא וגם אביי לא פליג בהא כאשר הכריחו בתוספות ולכך לא ראה להחמיר אלא בדבר הטבול לתרומת מעשר וגם במעש' שני שאין בדבר הפסד אבל במעשר עני לא הטריחו ע עליו רק כדי לקבוע השני דאילו משום טבל אין ל להטריח עליו כיון שאין בו מיתה וסמכינן ארוב עמי הארץ מעשרין אלא כדי לקיים תקנת חכמים שתקנו להפריש השני כיון שאין בדבר הפסד תקנו לקרוא שם למעשר עני בשנת מעשר עני כדי שלא יתבלבל בשני ב בשנת מעשר שני כי העני הוא במקום השני ומה שאמרו פרק אלו הן הלוקין ורבנן סברי נחשדו עליו כיון ד דטריחא וכו' היינו משום דלרבי אליעזר דסבר לא נחשדו עליו ודאי דאין לנו להצריכו לקרוא לו שם לקבוע השני דכיון דעליו לא נחשדו הרי הוא כאלו הפרישו ולאפוקי מהאי דקאמר לרבנן נחשדו עליו וכיון שנחשדו עליו ראוי לחייבו כדי לקבוע השני דאילו מפני העני עצמו כיון דרוב עמי הארץ מעשרין לא היו מטריחין עליו גם במעשר ראשון לא הצריכו אלא מפני תרומת מעשר שהיא במיתה דאילו ראשון גופיה בלאו לבד הוא והיינו דרבי אליעזר ורבנן לא נחלקו אלא בראשון ולא בשני אלא בעני ומה שנראה בברייתא דסוטה דצריך להפריש ממש דקתני עמד והתקין שיהו מפרישין מעשר ראשון ומעשר שני וכו' תנא והדר מפרש וה"ס מעשר ראשון ש שאמרתי לך כמפרים אין הכונה אלא להפריש ממנו תרומת מעשר אבל משום גופיה לא כך נראית שטת רבינו ז"ל ואעפ"י שרש"י ז"ל בההיא דמכות נרא' שדעתו דלהוציא מידי טבל צריך לקרוא שם לראשון גם לשני ולעני גם מלשון ר"ש נראה כן אפשר שהם סוברים דגם בטבול למעשרות יש בו עון מיתה כפשטה דסוגיא בפרק הערל וכן נראה שם דעת רבותי' בעלי התוספות מ"מ דעת רבינו כאשר כתבתי וכן נתבאר בהלכות ת מאכלות אסורות גם בהלכות אלו במה שכתבתי ועוד לשונות אחרים מורים מה שהבנתי בדבריו וסמך על סוגיא דמכות כאשר כתבתי ׃

ד' כשמפרישין את הדמאי וכו' פ"ק דדמאי הדמאי מערבין בו ומברכין עליו ומפרישין אותו ערום וכו' ופירו' מברכין עליו היינו ברכת המוציא וברכ' המזון אבל לא על הפרשתו דא"כ לא היו מפרישין אותו ערום והובאה משנה זו פרק במה מדליקין ואמרי' עלה ואי אמרת בעי לברוכי פי' על הפרשתו ערום היכי מ מברך והא בעי' ולא יראה בך ערות דבר וליכא ומשני אביי אמר ודאי דדבריהם בעי ברכה ספק דדבריהם לא בעי ברכה ופריך והא י"ט שני ספק דדבריהם הוא ובעי ברכה ׃ ומשני התם כי היכי דלא לזלזלו ביה ורבא תירץ תירוצא אחרינא ואמר רוב עמי הארץ מעשרין הם ופרש"י ז"ל רבא אמר ספק דדבריהם בעי ברכה ודמאי אפילו ספ' ליכא דרוב עמי הארץ מעשרין ע"כ וצריך לדקדק למה תפס רבינו טעם אביי דספק לא בעי ברכה ושבקיה לרבא דמפרש טעמא משום דרוב עמי הארץ מעשרין דמשמע דאי הוי ספק מברכין כפי' רש"י ז"ל והרי"ף ז"ל כתב פ"ר אליעזר דמילה גבי נולד כשהוא מהול דאיכא ספק ערלה כבושה וצריך להטיף ממנו דם ברית שאין מברכין עליו וכן כתב רבינו הא"ז ז"ל ׃ נראה שאין דעתם לפרש כפי' רש"י והרמב"ן ז"ל פי' לדעת הרי"ף דרבא ה"ק כיון דדמאי דרבנן תקון ודאי לדבריהם נקרא ולא ספק לכך הוצרך לטעם דרוב עמי הארץ וכו' ועדין אין זה מספיק לדעת רבינו שנתן טעם בדמאי משום ספק אלא נראה לפרש לדעת רבינו דרבא לא פליג כלל אדאביי דמודה הוא דס' דדבריהם לא בעי ברכה ומודה הוא דדמאי נקרא ספק אף על גב דתקון רבנן לאפרושי אלא טעמא אחרינא לרווחא דמלתא קאמר דהכא אפילו ספק לא הוי וכן נרא' דרך הרשב"א בחדושיו וכיון דקושטא הוא דספק לא בעי לברוכי וכ"ע מודו בזה כתב כן רבינו ׃

ה כיצד מעשרין את הדמאי וכו' וכן הלוק' מן הנחתו וכו' פ"ה דדמאי ופ"ק אמרו הא אם הקדים שני לראשון אין בכך כלום ובירו' בדיעבד אבל לכתחלה לא א"ר חייא בשם רבי יוחנן מותר להקדים שני לראשון בדמאי ע"כ ומלשון רבינו והוא לשון המשנה אתה למד שקורא שם וצריך לסיים מקום שכן אמרו כאן לצפונו או לדרומו ולא שני כ כשיאמר שמעשר בתוכו ובירושלמי אמר ר' מתנא בדין שתקדום חלה ולמה מקדים ראשון לחלה לפי שקדם לגורן וכתיב בו ראשית אבל מעשר שני אין בו ראשית והטעם שראוי להקדים חלה לפי שבשעת כניסתן לארץ נתחייבו בה שנא' והיה באכלכ' מלחם הארץ וגו'

ז' וכן המזמין וכו' אבל בודאי וכו' על נותן עיניו בבד זה ואוכל את השאר הכל פ"ז דדמאי ובירוש' מה בין דמאי לודאי דמאי אדם מתנה על דבר שאינו ברשותו ודאי אינו מתנה אלא על דבר שהוא ברשותו ׃ עוד אמרו שם א"ר ינאי צריך שיהא זכור תניו ׃ שמעון בר ווא בשם רבי יוחנן וצריך להחליט בשפתיו והוא חול' על ר' ינאי ושוב' שלא יספיק שיהא זכור תניו רק צריך שילחוש בשפתיו בשבת ר' ירמיה בעא קומי ר' זעירא ולא נמצא מתקן בשבת א"ל אדהי תנא כלו כבר התנה מערב שבת ולכך אינו נראה מתקן בשבת ור"ש גורס אדהתנא כולה ת תיבה א' כלומר מפני שהתנה וכאשר כתבתי ואחרים פירשו אדחי תנא כלומר אסתייה ואדחי אותה ובניחות' קאמר לה ואין זה פי' רבינו כיון שפסקה ׃ עוד שם סוף הסוגיא א"ר זעירא הדא אמרה טבל שיש בו תנאי מותר לטלטלו בשבת כיצד הוא עושה נותן עיניו ב במקצתו ואוכל את השאר ע"כ ואעפ"י שמפני דרכי שלום התירו לאכול אצל ע"ה ולסמוך על פיו בשבת ראשונה כאשר יתבאר פי"ב י"ל דהכא בשבת שניה מיירי א"נ דלא התירו אלא במדיר אם לא יאכל אצלו א"נ בנשבע ומפציר בו וכ"כ שם רבינו הנשבע על חברו וכו' וכאשר יתבאר שם וכיון דמפציר ונשבע איכא איבה אם לא יאכל והכא כשאין שם אלא הזמנה בעלמא ׃ א"נ י"ל דהתם בתזמינו ביום שבת עצמו שאי אפשר ל לעשות שום תיקון והכא במזמין בשאר ימי השבו' וכיון דאפשר לתקן מתקן דיקא נמי ששם כתב רבינו שיאכל אצלו בשבת דמשמע שהזמינו בשבת עצמו וכאן לא כת'

אלא

אלא המאמין את חברו שיאכל אצלו ולא כתב בשבת משמע שלא בשבת עצמו הזמינו וכיון דא״א לתקן מ מתקן אלא שבסמוך גבי זמנו לשתות כתב בשבת ׃
ומ״מ הדבר ברור שמזמין מע״ש מיירי כל זה ומה שלא הוזכר כאן בודאי תרומת מעשר כמו בדמאי לפי שמעשר ראשון של דמאי אינו נותן אותו ללוי ולפי׳ צריך הוא לקרות לו שם לתרומת מעשר שבו אבל בודאי שהראשון נותנו ללוי והלוי יפריש תרומת מעשר ואינו צריך לקרות לו שם וזה ברור ׃ ומה שלא הזכיר בצפונו או בדרומו בודאי כמו בדמאי לפי שהודאי מפריש אותו ולא סגי בקריאת שם ולכך אין צריך לסיים מקום אבל בדמאי שאין שם אלא קריאת שם צריך לסיים מקום ׃

י נתן לו ע״ה כוס לשתותו וכו׳ גם שם מזגו לו את הכוס אומר וכו׳ והוא כמו הדין הנז׳ ומלדברי רבינו במשנה נראה דה״ס זה שהתנ׳ מערב שבת דרך כלל כשיתנו לו כוס בשבת יחזור ויתנה אותו על הדרך שהזכיר כאן ובירושלמי ביארו מזגו לו את הכוס כלומר ולענין מזיגת הכוס מתנ׳ מע״ש ואומ׳ וכו׳ וכן כתב הרא״ש פ״י ולענין מזיגת שימזגו לו למחר אומר מהיום ע״כ ונראה שזהו וכן אם זמנו לשתו׳ שכת׳ רבינו ונתן לו ע״ה כוס וכו׳ הוא מהמשנה וכפי מה שכתב במשנה אפשר שסובר שהירושלמי אינו פי׳ המשנ׳ אלא דין בפני עצמו לשון מזגו לא משמע אלא שבעת שמזגו מתנה אלא שלשון הירושלמי אינו נר׳ כן שאמרו ביני מתני׳ ולענין מזיגת הכוס וכו׳ מוכח דפירוש דמתני׳ הוא ומ״מ לשון רבינו כאן הוא סתום והייתי סבור לפרשו דבחול איירי שאם נתן לו ע״ה כוס מתנה וכו׳ אלא שדבריו במשנה אינם כן וגם כי בחול למה יקלו בלא הפרשה ׃

י״א וכן פועל וכו׳ גם שם פועל שאינו מ מאמין לבעל הבית נוטל גרוגרת אחת ואומר זו ותשע׳ הבאות אחריה עשויות מעש״על ק׳ שאני אוכל וכו׳ ותוסף גרוגרת אחת רשב״ג אומ׳ לא יחסוך מפני שהוא ממעט מלאכתו של בעל הבית רבי יוסי אומר לא יחסוך מפני שהוא תנאי ב״ד ע״כ ופירש רבינו במשנה פי׳ תוסף מחסר והכוונה שהאחת שאנו מוסיפי׳ שהיא תרומת מעשר יתננה לכהן ויחסר אותה מן המנין ורשב״ג אומר שלא יחסר אותה משל בעל ה הבית מפני שממעט ממונו כמו לרגל המלאכה אבל יחסרנה ממה שהוא אוכל ור״ש פי׳ תוסף שנמנע הפוע׳ מלאכול גרוגרת אחת ורשב״ג סובר שאינו נמנע הפוע׳ אלא לוקח אחת כנגד התרומה מפני שממעט מלאכתו שמתוך שלא יאכל כל הצורך לא יעשה מלאכה כראוי ומכאן למד הכ״מ במלאכת שמים שראוי להקפיד בזה לכך אסור למלמד שיתענה שממעט מלאכת שמים וכן נתבא׳ שם בירוש׳ ור׳ יוסי סובר כת״ק שיחסר אותה משל בעל הבית ובא לבאר טעמו מפני שהוא תנאי בית דין שתרומת מעשר תהיה משל ב״ה אבל מעשר שני משל פועל והכי איתא בירושלמי רבי חייא בשם רב תנאי בית דין תרומת מעשר משל בעל הבית ומעשר שני משל פועל ובירושלמי שלנו כתוב בהפך והוא טעות וכן הוא בתוס׳ פ״ה דדמאי רבי יוסי אומר תנאי ב״ד הוא שתהא תרומת מעשר משל בעל הבית ומעשר שני של פועל ע״כ ׃

ובהשגות א״א איני יודע מה צור׳ לתנאי ב״ד בכל מה שכתב ובמשנ׳ לא נא תנאי ב״ד אלא על מה שאמר ת״ק ותוסף גרוגרת אחת לדברי רבי רשב״ג אומ׳ לא יחסוך מפני שהוא ממע׳ מלאכתו של בעל הבית רבי יוסי אומר לא יחסוך מפני שהוא תנאי ב״ד הוא שאותה הגרוגרת שיתן לכהן מ תרומת מעשר שלא ימעט אותה מהאכלו ויאכל חלופיה משל בעל הבית מן התשע הנשארות לו עכ״ל ׃ וכבר כתבתי כי לדברי רבינו הם כלשון הירושלמי והתוספתא ׃

יב הנחתומין לא חייבו אותם וכו׳ דמאי פ״ב והובאה ביומא פ״ק והקשו שם מעש״שני למה אין מפרישי׳ ותירצו מתוך שפרהורין הללו חובטי׳ אותן כל י״ב חדש ואומרי׳ להם מכרו בזול לא אטרחינהו רבנן ע״כ פי׳ פרהורין שהם והם ממוני׳ תחת המל׳ על השערי׳ ובתוס׳ פ״ג תני עלה בד״א במוכר מתנותו על פתח חנותו אבל המוכר בפלטר או בחנות הסמוכה לחנותו חייב בשני ע״כ ובירושלמי גרסינן בחנות הסמוכה ל לפלטר כלשון רבינו ובירוש׳ מקשה מהא דתני׳ דתנן בה נחתום מפריש להאי׳ דלעיל דתנן בה הלוקח מן ה הנחתום כיצד מעשר דמשמע דלוקח מעשר ותירצו אתפלגון רבי יוחנן ורבי אלעזר רבי יוחנן אמר כאן בעושה בטהרה כאן בעושה בטומאה ורבי אלעזר תירץ כאן במדה דקה כאן במדה גסה ע״כ ולכך כתב רבינו כדי שיפרישנה בטהרה עם החלה ואתיא כרבי יוחנן דירושלמי דהכא בלוקח תבואה מע״ה והנחתום חבר ועושה בטהרה והתם בנחתום ע״ה והוא עושה בטומאה ולכך הלוקח מעשר דמאי

יג שנים שבצרו כרמיהם וכו׳ פ״ו דדמאי שנים שבצרו כרמיהם לתוך גת אחת אחד מעשר ואחד אינו מעשר המעשר מעשר את חלקו בכל מקום שהוא ע״כ ויש גורסים מעשר את שלו וחלקו בכל מקום שהוא ובירושלמי פירש הוא פתר לה פי׳ רבי אלעזר המעשר מעשר את שלו ודאי וחלקו בכל מקום שהוא דמאי ע״כ ופירושו שצריך לתקן כל היין החצי ודאי והחצי דמאי ורבי יוחנן פליג עליה כאשר יתבאר ושטת רבינו שהמעש׳ מעשר את שלו ודאי קודם שיניחם בגת וכשנתערב חוזר ומעש׳ על חצי חלק חברו בכל מקום שהוא דמאי שנתערב עם שלו והרי הוא כאן חצי מהכא לחלקו המעשר לקח אותו מע״ה שהוא חייב לעשר דמאי שהרי חברו אינו מעשר ולכך מעשר חצי מה שבידו כי הוא חצי מחלק חברו והוא רביע הכל בי בכל מקום שהוא דמאי הוא ׃

ובהשגות א״א המשנה כך היא שני׳ שבצרו לתוך גת אחת אחד מעשר וא׳ שאינו מעשר המעשר מעשר את שלו בכל מקום שהוא ופירשו בירושלמי מעשר את שלו ודאי וחלקו בכל מקום שהוא דמאי ופירשו עוד חצי חלקו שביד חברו דמאי לפי שאינו מעשר חצי חלק חברו אלא מספק בריר׳ לפי׳ המעשר שלו וקשיא לי מתני׳ דבתרת שנים שקבלו שדה באריסות או שנשתתפו יכול הוא שיאמר לו טול אתה חטין שבמקום פלוני ואני אטול חטין שבמקום פלוני אלמא יש ברירה ונראה לי שהוא קנס לפי שלא היה לו להתערב עמו בגת אחת שהרי לא היה לו שותפות עמו בכרם ומה לזה שערב פירותיו עמו ע״כ ורבינו סובר דודאי בדרבנן יש ברירה אלא שהוא מפרש שמה שאנו מצריכי׳ לעשר חצי חלקו דמאי לפי שהיה מבורר חלק כל אחד בתחלה ועכשו נתערב ולכך אע״ג דבדרבנן יש ברירה כאשר נתבאר כיון שהיה מבורר ונתערב ה החמירו ואומרי׳ יש בילה ובכל חלק יש בו חצי משלו והחצי משל חברו ולכך מוציא על חצי שלו דמאי וכן פירשה ר״ש אפילו כמ״ד יש ברירה ומן הטעם שכתבתי

ומה שאמרו עוד בירושלמי וחצי חלקו שביד חברו למאי הם דברי רבי יוחנן דפליג אדרבי אלעזר ואמר מעשר את שלו ודאי וחלקו בכל מקום יא למאי וחצי חלקו שביד חברו למאי ע״כ ופירו״ש והרא״ש דלרבי אלעזר חייב לעשר כל ה היין שמא כל חלקו לקח חברו והוא לקח כל חלק חברו וחלקו בכל מקום שהוא אחלק חברו קאי ורבי יוחנן סבר שאין חייב לתקן הכל דאנו נותשיבים שבמה שלקח נתערב החצי של חבירו וכן במה שביד חברו החצי הוא שלו ולכך מעשר החצי שלו ודאי נמצא חצי מה שביד חבירו וחצי מה שבידו מתוקן . וחצי משל ע״ה שביד המעשר נתקנו דמאי והחצי של ע״ה אשר לקח הוא אין זה חייב לעשר עליו כיון שלא נכנס בידו וחלקו בכל מקום שהוא דמאי ה״פ חלק ע״ה בכל מקום שהוא דמאי הילכך צריך זה המעשר לתקן חלק ע״ה אשר בידו כי הוא דמאי והוא חצי ממה שלקח וזהו וחצי חלקו שביד חברו דמאי כלומ׳ חצי חלק ע״ה שביד המעשר הוא דמאי וצריך לתקנו דמאי נמצא מה שביד ע״ה חציו מתוקן וחציו בלתי מתוקן ואין לחוש שיתקן ע״ה מן הפטור על החיוב א״כ אפכא לדבדבר לא יש בילה לכ״ע זהו תורף פירושם . והנה דעת רבינו ג״כ הוא כאשר פירשו בדברי רבי יוחנן דהלכה כמותו לגבי ר׳ אלעזר :

וכבר אפשר לפרש שגם דעת רבי אלעזר כן הוא ולא פליגי בהכי שאין זה דרך הראשונים כך כאשר כתבתי ומלדברי רבינו במשנה אין להכריע דבר דאיכא לפרושי הכי והכי ומ״מ לא כתב שם רק לדברי רבי אלעזר אלא שאפשר לפרש לשונו שם שחייב לתקן הכל לגמרי כאשר נתבאר בדעת ר״א ו וכאן חזר בו ופסק כרבי יוחנן ואם נפרש שאינו מתקן רק השלשה רביעים כאשר נתבאר א״כ ע״כ דבריו כאן הם גם לר׳ אלעזר ואולי טעות הוא במשנה וחסר סוף לדברי ר׳ יוחנן דהיינו וחצי חלקו שביד חברו דמאי או אפשר שלא הוצרך לכתבו כי בתחלת לשונו יש לפרש כן ולעולם כרבי יוחנן תופס כנ״ל ונראה שצריך אח״כ ע״ה אם בא לתקן והלוקח ממנו להוציא תרומה ומעשרות כנגד כל החצי שלו כי אם יוציא לוג לבד מן הק״ק הרי אותו חצי לוג הוא מתוקן ונמצא אין כאן חיוב אלא חצי לוג לכך יוציא שני לוגין ואפשר שיוכל ליקח דמי הלוג האחד מן הכהן או אפשר שדינו כדין הנזכר שם בסוף הפרק גבי ע״ה שנתן לחבר לקנות לו ירק שאם נתערבו אפילו מאה של ע״ה ואחד של חבר מעשר הכל דמאי אעפ״י שאם לא נתערבו הק׳ של ע״ה הם בחזקת מתוקנים הכא נמי אפשר שכן הוא ומ״מ לענין מעשר לא כ״מ מידי דגם אם נעשר דמאי שלו הם ולא כ״מ אלא לענין תרומת מעשר וגם מעשר שני לאכלו בירושלם ובל זה הוא לפי פי׳ דברי רבינו במשנה אבל לפי מה שנראה לעתו פרק עשירי אין טעם מה שפטור החבר כשלא נתערבו מפני שהוא בחזקת מתוקן דודאי אינו בחזקת מתוקן אלא מפני שהוא שלוחו ולא זכה בה החבר כדי שנאמר שיהיה בנותן הוא בלתי נאמן לע״ה ואפילו קנה החבר אחרת לעצמו אמרינן יש ברירה כאשר יתבאר לכך כשהתחיל המעות חייב לעשר שהרי הוא כקונה לעצמו ומוכר למאי לע״ה וכשנתערבו אפי׳ מאה בא צריך לעשר שמא שלו הוא בחלק ע״ה ונמצא מוכר דמאי ולפי זה אין מכאן ראיה לדין הנזכר בסמוך דכיון שהחצי מתוקן אפשר שאינו חייב לתקן אלא ה החצי ועל הדרך שכתבתי ואפי׳ לפי הפי׳ הראשון אפש׳ שגם שם נוטל מן הכהן דמי הק׳ אלא שצריך לתקן הכל שאי אפשר באופן אחר אבל שיתן לכהן מה שכבר נתקן פעם אחת קשה לומ׳ כן ·

וגם החבר נראה שכן צריך לעשות שהרי ה החצי שלו חציו מתוקן וחציו טבל ואפ׳ שדין החבר וגם הע״ה כדין חולין מתוקנים שנתערבו בטבל ועל הדרך שנתבאר פ״ח ואפשר עוד שאם בא ע״ה עצמו לתקן הכל ולומ׳ אי אפשי בתקון החבר בחצי שלי הרי כל חציו כדין טבל גמור כי אינו שלוחו ולא תרם מדעתו אלא שעשינו שיתקן שלא יהיה כמוכר טבל או אפשר שכיון שאנו אומרים יש בילה ולכך חייבנו החבר לתקן חצי מה שביד ע״ה מפני שהוא של חבר ולא יהא חבר מוכר טבל מעתה הרי הוא מתוקן ע״כ של ע״ה והחצי של ע״ה שבא בחלקו של חבר ודאי שיכול חבר לתקנו ע״כ של ע״ה כיון שבא לחלקו והוא לוקח אותו בהכרח על דעת כן ערבו בגת הכל כנ״ל וככך נתבאר בכיוצא בזה גם פר׳ ראשון מהלכות תרומות גבי ישראל וגוי שלקחו שדה בשותפות שטבל וחולין מעורבין ושם הארכתי עיין עליה אעפ״י שאינו דומה לזה לגמרי בכל הפרטים שביארתי גם ר״ש פ״ג דחלה גבי זיתי ניקוף שנתערבו עם זיתי מסיק כתב שמוכר לו היתר לפי חשבון · ואותה שהקשה ממנה הר״א על זו כבר כתבתיה פ״ו ואינה קשה לזו אף לפי דרכו בירושלמי דהתם לדעת רבינו לא מיירי באחד מעשר ואחד שאינו מעשר ולא שייך התם לא דמאי ולא ספק ולא ברירה אלא בשנים חברים מעשרים מיירי וקמ״ל דלא מיקרי מוכר טבל דלא אסרו אלא במוכר ממש אבל בכה״ג לא גזרו וכן מפרשה רבינו ואפילו לשטת הר״א בכר חלק ר״ש בין זו דגת לשדה שאינו מעורב בגת · ובירושלמי אוקמוה בחלקו שדה בקמתה וכ״ש כי שם לא היו החלקים מבוררים כי מתחילה היה הכל מעורב ובכי הא יש ברירה כדרבנן כאשר כתבתי והטעם שכתב הר״א אינו מספיק דכמו שלא קנסו על שנסתפק עמו בכרם למה יקנסו על המשתתף בגת ואם הוא בשעת הלחק למה יקנסו ואם אפי׳ בשעת הלחק ראוי לקנוס גם כי היה לו שותפות בכרם מאי הוי ודברי רבינו ג נכונים ·

פרק עשירי

א המקבל עליו להיות נאמן וכו׳ פ״ב דדמאי ודייק בירושלמי את שהוא לוקח היכי דמי אי בלוקח לאכול הא תנן את ש שהוא אוכל ואי בלוקח ע״מ למכור הא תנן ואת שהוא מוכר ותירצו את שהוא לוקח לוקח ע״מ למכור ואת שהוא מוכר מפירות מכנסו ע״כ ולא אוקמוה את שהוא לוקח ע״מ לאכול ואת שהוא אוכל מפירות מכנסו · ל דלאכילה פשיטא דאין הפרש ועוד דאוכל מפירו׳ מכנסו פשוט וברור שיעשר ולא אצטריך שהוא אוכל אלא שלוק׳ לאכול וזה ברור · ובירושלמי עוד רבי אמי בשם ר׳ ינאי אפילו אני איני נאמן עד שנקבל ברבים ורבים היינו ג׳ וזהו קבלת דברי חברות ואיתא פרק עד כמה ת״ר הבא לקבל דברי חברות צריך לקבל בפני ג׳ חבר ובניו ובני ביתו אינם צריכים לקבל בפני׳ שלשה ואמרו עוד שם ת״ר הבא לקבל דברי חברות צריך לקבל בפני ג׳ ואפילו ת״ח צריך לקבל בפני ג׳ אבא שאול אומ׳ ת״ח אינו צריך לקבל בפני ג׳ ולא עוד אלא שאחרים מ מקבלים בפניו ואע״ג דהוא יחיד לגבי רבים פסק רבי׳

כוותיה מהא דאמרינן התם א"ר יוחנן בימי רבי חנינא בן אנטיגנוס נישנית משנה זו ור' יהודה ורבי יוסי א אספקא להו מילתא ושדרו לגבי בריה דרבי חנינא בן אנטיגנוס וכו' עד אביו של זה בזה ת"ח אף שהו' מבזה ת"ח ע"כ נר' משום דת"ח אין צריך קבלה

ב ת"ח שמת וכו' ברייתא פסחים פ"ק ונל' פרק כל היד חבר שמת והניח מ מגורה פירות אפי' הן בני יומן הרי הם בחזק' מתוקנים ע"כ ואמרו הטעם לחזקה על חבר אינו מוציא מתחת ידו דבר בלתי מתוקן ובודאי לא הניחם מידו מאמרחם עד שתקנם ׃

ג' בת ע"ה וכו' ברייתא פ' עד כמה אשת ע"ה שנשאת לחבר ובת ע"ה ובולי וכן עבדו וכו' כולן צריכין לקבל דברי חברות בתחלה אבל אשת חבר שנשאת לע"ה וכן בתו וכו' וכן עבדו כו' צריכין לקבל דברי חברות בתחלה עד כאן ומטעם ד דסרכייהו נקטי ואזלי ומייתי' לה פרק אין מעמידין ובספרים שלנו שנוייה בחלוף ר' מאיר במקום ר' יהודה ונראה מדברי רבינו דגרסת פרק עד כמה היא הנכונה דגרסינן אבל אשתו של חבר וכו' אינם צריכים ר' מאיר אומר צריכים ופסק כת"ק דאי כגרסת פ' אין מעמידין דגרסי' אין צריכין דברי ר"מ רבי יהודה אומר צריכים ובולי היה לנו לפסוק כרבי יהודה דר"מ ורבי יהודה הלכה כר' יהודה והכי איתא בתוס' פ"ב דדמאי וכן כתב' הר"ן פרק אין מעמידין ׃

בנו או עבדו של חבר שהיו למודים אצל ע"ה צריכים לקבל כך מצאתי הנוסחא בספרי רבי' וקשיא לי עלה דהא בת חבר שנשא' לע"ה ובן עבדו של חבר שנמכר לע"ה אין לך למודים גדול מזה ואפי' הכי אמרת דהרי הן בחזקתן עד שיחשדו כדאיתא פרק עד כמה ופרק אין מעמידין וא"כ אם היו למודים למה צריך לקבל ולא נאמר דהרי הן בחזקתן ואפשר דהכא מיירי כשאין להם חזקה רק קטנה העבד עתה והיה למוד אצל ע"ה לכך צריך לקבל וכן בנו מיירי דנתגדל מקטנותו אצל ע"ה ולכך כשהוא בא אל אביו צריך ל לקבל ודוחק הוא ובתוס' פ"ב ה"ג בנו של חבר שהיה למד אצל ע"ה עבדו של חבר שהיה למד אצל ע"ה הרי הן בחזקתן עד שיחשדו בנו של ע"ה שלמד אצל חבר עבדו של ע"ה שלמד אצל חבר כל זמן שהם אצלו הרי הם כחבר יצאו מאצלו הרי הם כע"ה ע"כ וגרס' זו היא נכונה גר' שכך צריך להיות בספרי רבי'

ד מי שאינו נאמן וכו' ירושלמי פ"ב דדמאי והיא שנוייה גם בתוספת' פ"ג דדמאי היה הוא נאמן ואין אשתו נאמנת לוקחין ממנו ואין מתארחין אצלו אעפ"י שאמרו הרי הוא כשרוי עם הנחש בכפיפה אשתו נאמנת והוא אינו נאמן מתארחין אצלו ואין לוקחי' ממנו וגם כך צריך להיות בספרי רבי' ׃ עוד שם הוא אינו נאמן ואחד מבניו נאמן ואחד מתפשתו וכו' לוקחין ואוכלי' על פיהם ע"כ כך צריך להיות כ כתוב ובספרים שלנו כתוב הוא נאמן ואחד מבניו ובולי נראה שהוא טעות וצריך להיות הוא אינו נאמן ׃

ו' לא ישתם וכו' ירושלמי פ"ג דדמאי ושם אמרו בנו מיסב אצלו צריך לעשר על ידו חבירו אין צריך לעשר על ידו ע"כ ורבינו כת' צריך להתנות על בנו ואפילו היה במקום אחר וסמך על התוס' השנויה בפ"ג דדמאי בנו במקום אחר מעשר עליו ואצלו דנקט בירושלמי אפשר לרבותא דאחר בקטיה וגם בתוס' ריפא היא שנויה כבדברי הירושלמי ובסיפא שנו שם בנו במקום אחר צריך לעשר עליו מ משמע כאשר כתבתי ומה שחלקו בין משמש למיסב לפי שכשהוא משמש הוא נותן לאחרים ואם אינו מתוקן נותן לאחרים דבר של אסור והרי עובר על לפני עור לא תתן מכשול מה שאין כן במיסב דהוא יחוש לעצמו ז ואינו חייב לעשר על זולתו רק בנו דהוא כעצמו ׃

לפיכך וכו' לא היה צריך לאומרו דודאי בנו לא עדיף מהוא בעצמו כ"ש דמה לו לתלות באביו ניתא שהבן עישר ואפשר דקמ"ל אפילו שאין הבן יודע לעשר וס"ל אם לא היתה הסעודה מעושרת לא היה אוכל שם גם אביו לא היה מניחו כיון שאינו יודע להתנות קמ"ל ואפשר דאם אין לו אב והוא אינו יודע להתנו' דאמרינן ודאי מתוקן הוא דהרי הוא בחזקת חבר עד שיחשד ותלינן דקים ליה שהוא מעושר מה שאוכל וצ"ע ׃

ח עם הארץ וכו' סוף פ"ו דדמאי ע"ה שאמר לחבר קח לי אגוד' ירק קח לי גלוסקא אחת לוקח סתם ופטור ואם אמר זה שלי וזה של חבר ונתערבו חייב לעשר ואפילו הן ק' ע"כ ובכל מערבין מייתי ברייתא דקתני בה רבי יוסי אומר אינו צריך וחכמים אומרי' צריך ואמרינן איפוך ומשמ' מהתם דמיירי כשזה החבר קנה אגודה אחרת לעצמו וקמ"ל שאין אומרי' זו שהוא נותן לע"ה היא אשר קנה לעצמו ונמצא שהחבר מוכר דמאי לע"ה אלא אמרי' יש ברירה ולהכי מפכינן לה משום דשמעינן לר' יוסי דלית ליה ברירה וכבר כתבנו דפסק הלכה הוא דבדאורייתא אין ברירה ובדרבנן יש ברירה והכא דרבנן הוא ויש ברירה ולכך אין צריך לעשר ואמרו בירוש' תניא רשב"ג אומר אם החליף את המעה צריך לעשר א"ר יוסי הדה אמרה הנותן מעות לחברו והחליפן ואבדו חייב ב באחריותן ע"כ פי' דכיון שלא קנה במעה של ע"ה הרי הוא כקונה לעצמו ומוכר לע"ה ולכך צריך לעשר כי אסור לחבר למכור דמאי לע"ה ׃ חמשה שאמרו לאחד וכו' תוספ' דדמאי פרק ח' והוא מהטעם ש שנתבאר ׃

י עם הארץ שאמר לחבר פרק בכל מערבין האומר לחבירו לקוט לך תאנים ת מתאנתי אוכל מהם עראי ומעשרן ודאי מלא כלכלה זו תאנים מתאנתי אוכל עראי ומעשרן דמאי בד"א ב בע"ה אבל בחבר אוכל ואינו צריך לעשר דברי ר' רשב"ג אומר וכן אמר ר' נראין דברי מדברי אבא מוטב שיחשדו חברי' לתרום שלא מן המוקף ואל יאכילו לע"ה טבלים ופי' בגמרא דה"ק בד"א בע"ה שאמר לחבר אבל חבר כלומר שאמר לע"ה וחבר אחר שומעו אוכל ואינו צריך לעשר דודאי עשורי עשריה ההוא חבר קמא אף על פי שאינו מוקף דניחא ליה לחבר דליעבד איסורא זוטא ולא לעביד ע"ה איסורא רבה ורשב"ג סבר ניחא ליה לחבר דליעבד ע"ה איסורא רבה ולא ליעבד איהו איסורא קלילא ע"כ הסוגיא ובספרי רבינו אין חלוק בין אמר לו לקוט תאנים סתם לאמר לו מלא כלכלה ׃ ורש"י פי' דכשאמר לו לקוט לך תאנים ולא פי' כמה ת מעשרו ודאי כיון שאינו יודע כמה לקט ודאי שלא עישר עליהם ׃ אבל כשאמר לו כלכלה זו כיון שיודע כמה בה אמרינן דעישר עליהם ולכך חבר זה אינו מעשר אלא דמאי ובודאי חסר בספרים שלנו וצריך להיות כלשון הברייתא שכתבתי וכך היא שנויה גם בתוספתא בירושלמי דפרק ב' דמעשרות ופסק רבינו כר' דהלכה כר' מחברו ׃

יא מותר להאכיל וכו' ריש פ"ג דדמאי ובירושלמי תני וצריך להודיע ונחלקו שם אי מיירי בעניים חברים או בעניים עמי הארץ ותפס רבינו כרבי יוסי לאמר בעניי ע"ה כלומר אף בעניי עם הארץ ולכך סתם הדבר ובאכסנייא יש מי שפירשה שם באכסנייא גוי ורבינו כתב אורחים לאודויי דבאכסנייא ישראל מיירי והיינו דתני וצריך להודיע דאי באכסנייא גוי לא שייך וצריך להודיע וזה ברור והובאה משנה זו פרק בכל מערבין ושנית ב במחלוקת ב"ש וב"ה שם · גבאי צדקה וכו' פ"ג וחכמים אומרי' גובין סתם ומחלקי' סתם והרוצ' לעשר יעשר ע"כ ·

רופא חבר וכו' פ"ג דדמאי בירושלמי רבי זריקא משמעון ברוקא בשם רבי יוחנן וכו' והטעם ברור דאין לחבר להאכיל בידו דבר ספק אסור בפיו ומי' בתוך ידו לא גזרו כיון שהוא של חולה והוא ספק דהרי מצוי הוא לו ורופ' לאו מידי עביד אבל בודאי אף לתוך ידו אסור דהרי מסייע ידי עוברי ע עברה וכן אם הדמאי של חבר הרופא אין לו לחבר להאכיל דבר בלתי מתוקן וזה ברור ·

פרק י"א

א אסור למכור את הדמאי וכו' פרק ב דדמאי החנונים אינם רשאים למכור את הדמאי ופ"ג כל דבר שאסור למכרו דמאי אסור לשלוח לחברו · אבל מוכרין וכו' ·

ב כל המשפיעין וכו' פ"ב דדמאי ופרק הזהב ובירוש' פרק ב' דדמאי אמרו חברייא בשם רבי יוחנן מפני התנוקות דלא ייכלון ט טבל רבי אלא בשם רבי יוחנן מדה דקה הואיל והמוכר משתכר מוכר מפריש מדה גסה שהלוקח משתכר הלוקח מפריש וסמך רבינו על טעם זה לפי שבירושלמי נראה שטעם זה עיקר וכן יתבאר במה שאכתוב בסמוך על הירוש' בע"ה ·

ג וכמה היא וכו' גם פ"ב · **ד** סלי תאנים וכו' גם שם רבי יוסי אומר סלי תאנים וסלי ענבים וקופות של ירק כל זמן שהוא מוכרן אכסרה פטור ע"כ · ובהשגות א"א לא מצאנו חולק על רבי יוסי שהוא מתיר במשנה ע"כ ודעת רבינו דכיון דת"ק תלי טעמא בגסה או דק' לא ס"ל כרבי יוסי וכן מוכיח לשון המשנה שאמרה רבי יוסי אומר משמע דלפלוגי אתא גם ברישא תנן ר"מ אומר וכו' והוא חולק עם ת"ק ובתר ר"מ גרסי' ר' יוסי אומר משמע שגם הוא חולק עם ת"ק וכך כתב רבינו בפירוש המשנה ואין הלכה לא כרבי מאיר ולא כרבי יוסי ·

ה אמר אחד מהם וכו' שם בירושלמי פ"ב רבי יוחנן בשם ר"ש בן יהוצדק ת תנאי ב"ד הוא שתהא תרומת מעשר משל מוכר ומעשר שני משל לוקח מה אנן קיימין אם במדה גסה הואיל ולוקח משתכר הכל משל לוקח ואם במדה דקה וכולי תפתר באומר לו מכניסו רבי יוסי אומר אפילו נימא וכו' באומר בדעת נתקן אעפ"י כן אומרים לו תנאי ב"ד הוא שתהא תרומת מעשר משל מוכר ומעשר שני משל לוקח ע"כ בירושלמי ורבי' תפס שטת רש"י ·

ובהשגות א"א בדמאי ירושלמי פרק ב' לא משמע אלא כשאמר המוכר כן מדעתו שלא בהכרח ב"ד ואעפ"כ מעשר ב' על הלוקח ע"כ ורבינו סובר כפי' הירוש' דכל אחד מהם כופה את חבירו לזה כמו שהמוכר כופה ללוקח כשהיא מדה דקה גם הלוקח כופה למוכר כשהיא מדה גסה וכן נר' לשון ר' יוסי בירושלמי דכל מי שיאמר נתקן וכו' תנאי בית דין הוא תרומת מעשר משל מוכר אפילו שמוכר בגסה ו ומעשר שני משל לוקח אף במוכר בדקה ולכך נקט ת תרווייהו דמשמע דבתרווייהו אמרו תנאי ב"ד ·

ו' חבר ועם הארץ וכו' פ"ו דדמאי וכבר נתבאר דבדרבנן יש ברירה ולכך בחטין וחטין מותר וא"כ הוה אמרי' דאין ברירה לה"ג לא הוי מוכר דמאי ולא גזרו כיוצא בזה שנפלו להם ה הפירות בירושה וכל אחד זוכה בחלקו מאליו ואין זה מוכר ולא נותן לזה אבל כשהם שני מינים הרי זה מחליף עם זה כי כל אחד יש לו חצי כל מין ומין וזה ברור ·

ז כמי · מי שהיה נושא ירק וכו' פ"ג לדמאי הרוצ' לחזום עלי ירק וכו' וביאורה כדברי רבי ואעפ"י שהרי זה מפקיר אותם עלין וההפקר פטור מן המעשר כתב ר"ש דהכא מיירי כשהם אבודין ונקבעו למעשר דהא תנן הירק משיאגד ואחר שנקבעו אין ה ההפקר פוטר ·

ח הלוקח ירק וכו' גם שם פ"ג ומיירי ב בשלא התנו ביניהם כמה ל לטרין בפרוטה או כמה קלין או כמה אגודות או שהיה קצוב וזהו שאמרו במשנה שאינו מתוסר אלא מנין לאם לא כן משיכה לא מעלה ולא מורדת וכן נתבאר בירוש' ·

ט המוצא פירות בדרך וכו' פ"ב למסכת מכשירין והטעם מבואר דאם הרוב מכניסין לבית פטור דעדיין לא נקבעו שלא ראו פני הבית ואם הרוב מכניסין לשוק נקבעו דמקח קובע מעת שמוליך אותם לשוק כאשר נתבאר

י' בטלן לאוכלן פ"ג דדמאי ופירשו הטע' דכשנטלם לאוכלם חייב לעשר ה קודם שיניעם שלא יוציא לדבר בלתי מתוקן מתחת ידו · רק יעשר קודם שיניחם מידו אבל נטלן שלא יאבדו פי' ולא נתכוון לזכות בהם פטור שלא חייבה תורה לעשר רק משלו ולא משל אחרים כן אמרו בירוש' וכן פ"ו ר"ש גם לשון רבינו אפשר לפרש כן ·

י"א קנובת ירק וכו' תוספת' דדמאי פ"ד ודומה לזה נתבאר פי"א ל דהלכות תרומות ·

י"ב הנותן לפונדקי' וכו' דמאי פ"ד ומייתינן לה בחולין פ"ק וגטין פרק הניזקין ויהבינן ט טעמא התם משום דמורייא ואמרה בר בירב ליכול מ חמימא ואנא איכול קרירא ופרש"י ז"ל בניחותא שמורה הודאת היתר לטובה מתקנת שאם נטנן הלחם מחלפ' אותו בחם כדי שלא תאכל היא חם והוא קר אבל שכנתו סומך עליה תמיד כאכסנאי ולכך אינה חוששת אם יהיה חם או קר · ולהרע ג"כ אינה חשודה על הגנו ז"ל אבל התוספות פי' בתמיה וכי הוא יאכל חם ואני אוכל קר והלא אני טורחת בשבילו. אבל גבי שכנתו אין לחוש בכך דדרך שכנים שטורחים זה בשביל זה ויש ל לתמוה על רבינו שהשוה חמותו לשכנתו ובמשנה נראה דחמותו הרי היא כפונדקית מטעם שאמר שם ר' יהודה שכן שנינו הנותן לחמותו מעשר את שהוא נותן לה וכו' מפני שחשודה להחליף א"ר יהודה רוצה היא בתקנת בתה ובושה מחתנה וכתב שם רבי' במשנה שרבי יהודה

את לפרש טעמו של ת"ק והלכה כרבי יהודה שחכמים מודים לו וא"כ איך דחאה כאן מהלכה. גם הסוגייא דחולין לגיטין פריך מינה אמתניתין דנותן לשכנתו ונראה שרבינו דחאה מהלכה ממה שאמרו בירושל' א"ר יוחנן אוף קדמייתא על דעתיה דרבי יהודה היא דרבי יהודה אמר הנותן לחמותו כנותן לפונדקית ורבנן ס סברי נותן לחמותו כנותן לשכנתו כהדא דתני הנותן לשכנתו וכו' הרי שר' יוחנן מפרש במשנה כאלו אמרה דברי ר"י א"ר יהודה וכו' ועל רבי יוחנן יש לסמוך כיון שלא ראינו עליו חולק וכן נראה דעת ר"ש ויש חולקין על רבינו בזה ופוסקין לחמותו כפונדקי ועל רבינו יש לסמוך שסבר כן וחזר בו מהירוש' ואמרו עוד בירושל' חמותו מן האירוסין או מן הנשואין ופשט דבין מן האירוסין בין הנישואין ׃

בד"א בזמן שנתן לה וכו' אעפ"י שבלשון ה הברייתא שהביאו בחולין שנו בזה ואם אמר לה עשי משליכי גם בתירוץ אמרו כיון דאמר לה עשי משליכי כמאן לעריב דמי אין הכוונה שיהיה הדבר תלוי כשיאמר לה אלא כל שלא נתן השאור ודאי דהרי הוא כאומר לה עשי משליכי וכן לשון הברייתא בירוש' פ"ג אימתי בזמן שנתן לה אבל לא נתן לה וכו' והוא כלשון רבינו כ"ש דכיון דבתבלין ושאור מיירי הכא אנו צריכין לטעם זה כאשר יתבאר פי"ג והקשו בתוס' ד דהכא משמע דתבלין חייבים במעשר ובשאר דוכתי משמע דאין חייבין ותירצו דלכלדין קתני מעשר אשאור ושביעית אתבלין ואשאור ודעת רבינו אינו כן אלא כלדברי הרמב"ן שכתב דלא כל התבלין שוים יש מהם כא וכל ויש שאינם כאוכל כאשר כתב הרשב"א בחדושי חולין ׃

י"ג המוליך חטין לטחון וכו' שם פ"ג ופרק הניזקין וכתב רבינו בטוחן נכרי הרי הן דמאי שמא החליפן בפירות עם הארץ ׃ וכתוב בהשגות א"א ואם מפני הספק הזה הלא הוא ספק ספיקא אלא שמא החליפן בשלו ופירות הגוי חייב מדרבנן ע"כ ביאור דבריו ש' נתחלפו או לא נתחלפו ואם ת"ל נתחלפו אפשר שהיו מעושרים בפירות ע"ה ש"הם ולא ודאי ולדעת רבינו אפשר לתרץ דכיון שתקנו חכמים להפריש על פירות ע"ה חזר הספ' ודאי לענין זה ועוד כיון שעיקרו מן הספק נתקן אם היו מקילין בספיקו היו מבטלין תקנת הדמאי כיון שהוא ספק ורוב עמי הארץ מעשרין הם לכך החמירו גם בספק ספיקו וכמו שכתבתי למעלה ועוד שהחלוף הזה קרוב לודאי שיתחלף לפי שהטוחן נביאין לו ק קופות הרבה ומתחלפות ולאו אדעתי' דלא קפיד בהכי ושובר רבינו שזהו מה שאמרו בירושלמי כאן קופה ב בקופות כלומר כיון שהוא טוחן מביאין לו קופות הרב' אמרינן שנתחלפו בקופות שמביאים לו והם של ע"ה ולכך מעשר דמאי אף אם היו פרותיו מתוקני' אבל במפקיד אצל הגוי אין החשש אלא שמא החליפם ב בפירותיו ולכך הרי הם כפירות הנכרי כאשר יתבאר לפירות ע"ה מנין לו וכן נראה גם נראה מדברי רבינו במשנה שזה דרך הירושלמי והפי' בפי' הר"א דכשמפקיד קופה שמא לא יכוין במלואה אינו מתיישב לשון הירו' שאמרו כאן קופה בקופות דהול"ל כאן בקופה כאן בפירות מה לנו ולקופות ועוד דאמאי נקט הכא מוליך לטחון והכא מפקיד ליתני תרוייהו במפקיד ועוד דלא היה להם לומר דמאי דמשמע שאינו חייב בתרומה ב גדולה שכן דינו של דמאי דהרי אם החליף בשלו שהוא

חייב מדרבנן אין הפרש בין תרומ' למעשר וא"כ הול"ל תורם ומעשר מן הספק ולכך סובר רבינו דאין לחוש אלא שיוחלפו בפירות ע"ה ולכך מעשר דמאי אבל כשאינו טוחן אין שם פירות ע"ה אצלו ולכך אין להוש אלא להחליף בשלו ואם היו ממורחים דעת רבינו הוא דפירות הגוי פטור אפילו מדרבנן כאשר יתבאר בסמוך וכבר נתבאר גם בהלכות תרומות ׃

וכן המפקיד אצל ע"ה וכו' גם שם וכב' נתבאר פ"ק דחולין ופרק הניזקין דלחלופי לא חיישינן ׃ עם הארץ שהיה משמש בחנותו של חבר וכו' ׃

ט"ו המפקיד פירותיו וכו' גם שם והובאה פ"ק דבכורות וע"ו פ' אין מעמידין ובהשגות א"א בגמ' מקשה הכא את אמר ולאי והכא את אמר דמאי כאן קופה בקופות כאן פירות בפירות קופה בקופות דמאי מתיירא שמא לא יכוין במלואה ע"כ וכבר כתבתי לדברי רבינו בירוש' ולדעת רבינו אין במפקיד אצל הנכרי דין ודאי ולשון הירושלמי כך הוא הכא את אמר המוליך לטחון הנכרי דמאי והכא את אמר בפירותיו הכא קופה בקופות וכו' ור"א קנר לשון הירושלמי לפי דרכו שסובר דבמפקיד מעשר ודאי ׃

וכיצד דינם וכו' דבריו ברורים הם מתה ש שנתבאר בהלכות תרומות דפירו' הגוי שמירחן ישראל חייב לעשר ונתבאר במנחות פרק רבי ישמעאל ובבכורות פ"ק והתם מייתינן דרשא דגנך ולא דגון גוי ׃ ובהשגות א"א חייבין מדרבנן ע"כ פי' דאזיל לטעמיה דפירות גוי חייב דרבנן ורבינו פוטר מכלום ׃

פרק י"ב

א הלוקח פירות ממי שאינו נאמן וכו' דמאי פ"ד ובירושלמי

תברייא בשם רבי יוחנן משום כבוד שבת התירו רב ב ביבי בשם רבי חנינא אימת שבת עליו פי' כי ע"ה ירא לשקר בשבת ולכך דוקא שואל בשבת אבל ע"י שאלת חול אינו אוכל בשבת וא"ת לרב ביבי בשם רבי חנינא שנתן טעם דאימ' שבת למה לא יאכל גם במוצאי שבת ע"י שאלת שבת תירצו בירושלמי מפני אחד שאין עליו אימת שבת כלומר כיון שאפשר שיש אחד שאין אימת שבת עליו לא התירו רק לשבת מפני כבוד שבת. לפי שאי אפשר לעשר בשב ודוקא בשוכח אבל אם הזיד לא התירו והיינו דשכח לעשרן שכתב רבינו וכן הוא גם במשנה ונתבאר בירושלמי גם בתוספתא פ"ה שנו אות' שבת אוכל לשבת ובמזיד לא יאכל עד שיעשר ׃ עוד אמרו בירושלמי חשכה מוצאי שבת מעשר מזה על זה ופי' שיעשה על מה שאוכל עתה וגם על מה שאכל ב בשבת דלא הקלו אלא מפני כבוד השבת ׃ עוד אמרו גם על כגון בשאין לו מאותו המין אפילו יש לו מאותו המין היכר תקוב ע"כ ונראה שהכוונה שיש לומ' שלאלו הוא הדין עוד שם י"ט הסמוך לשבת בין מלפני' בין מלאחריה ואפילו בשני י"ט של גליות ואפילו למ"ד שתי קדושות הם לפי שלא נראה לעשר בנתים ונראה שבשבת אחרת או י"ט שהוא שני בשבת ושכח אף אם חזר ושכח כיון שנראה לעשר בנתים הרי הוא כמזיד ו ופושע ולא סגי בשיחזור וישאל אותו וכן נראה מהתום' שכתבתי שאמרו לשבת הבאה לא יאכל עד שיעשר וי"ט

שהוא במי בשבת כשבת הבאה למי ומיהו נראה לשבת ראשונה התירו אף אם לקחם ביום ראשון ללוקח פ פירות שהם שנינו דכיון שלא בא שבת אינו נקרא מוי"ד כנ"ל ·

ג הנשבע על חברו וכו' גם שם ה המדיר את חברו וכולי והטעם שהתירו מפני דרכי שלום ומפרש רבינו המדיר היינו שישבע על חברו וכיון שמפציר ונשבע עליו איכא דרכי שלום וגם כי מצוה על חברו לקיים שבועתו של זה וכן כתב בפי' המשנה המדיר את חברו ר"ל הנשבע על חברו ע"כ ·

ונד' פי' כן מפני מה שאמרו בסיפא ובשבת שנייה אעפ"י שנדר ממנו הנייה לא יאכל על שיעשר ומאי קאמר אעפ"י שנדר ממנו הנייה דהא ברישא נמי בהכי מיירי דהא המדיר קאמר לכך פירש דמדיר ברישא לאו מדיר הנייה הוא אלא נשבע לבד והשתא ניחא אעפ"י דסיפא א"נ אפשר לישנא דמדיר את חבירו שיאכל קשיתיה דמשמע טפי שהשביע את חבירו שיאכל אבל ר"ש כתב המדיר שאמר לו קונם שאי אתה נהנה לי אם לא תאכל עמי ע"כ ולפי זה אעפ"י דסיפא לא דייק ואפשר דה"ק אעפ"י שגם הוא נדר שלא יהנה מחברו דהשתא איכא איבה טפי שחברו לא יהנה ממנו והיינו המדיר דרישא וגם הוא לא יהנה מחברו והיינו שנדר ממנו הנייה אעפ"כ לא יאכל עד שיעשר וכתב רבי' במשנה ופי אעפ"י שנדר מתנה הנייה כלומר אעפ"י שבכלל שבועתו זכר גם איסור הנאה וראוי לעשות דבריו מפני השלום ולהרחי' האיבה ולחזק החברה אעפ"כ לא יאכל ·

ד מי שאינו נאמן וכו גם שם פ"ד תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה ר"ש שזורי אומר אף בחול שואלו ואוכל על פיו ע"כ והלכה כר"ש שזורי אעפ"י שרבנן חולקין עליו אמרינן בהמה המקשה ופרק הקומץ רבה ופרק אעפ"י א"ר יוחנן הלכ' כר"ש שזורי במשוכן ובתרומת מעשר של דמאי ·

ובהשגות א"א דברים אלו הם זרים אצלי ואינם אלא כשנפלה למאה ש שעלייתה מועלת שאם נפלה לפחות מק' אין לנו ל להאמינו וא"כ מאי אימת דמוע איכא הכא אלא לעולם בשנפלה לפחות מק' בשביל שלא יאסר הכל שואלים אותו אם היה מתוקן ואוכלין על פיו מפני שאימת ד דימוע עליהם להאכילו ע"כ · ובירושלמי אמרו משאל בריה דרבי יוסי בר בון אמ' אימת דימוע עליו והוא אומ' אמת · גם בתוספתא פ"ה אמרו שכשם שאימת שבת על ע"ה כך אימת דימוע על ע"ה ע"כ ונראה שהר"א מפרש דשואלו אם היה מעושר מתחלה וכ"ש נפל לפחות ממאה כי אז יש בה איסור מלומע ואם היה בלתי מעושר לא היה אומר שהוא מעושר כיון ש שקרא שם לתרומת מעשר וחזרה ונפלה ונעשה מלומע הגזיר ליה ואומר אמת ונאמין אותו שהיה מעושר ב בתחלה וכמו שסמכו על זה משום כבוד שבת סמכו גם כאן בשביל שלא יאסר הכל ונאמן אבל לומר חזרתי והפרשתי לא שייך בנפלה לפחות מק' דאין לו ת תקנה עוד וצריך למוכרו לכהן חוץ מדמי תרומה שבו ומ"ה יחזור ויפריש אבל בנפלה למאה שייך לומ' הוצאתי האחת שצריך להעלות מפני גזל השבט אבל לא שייך אימת דימוע בזה כי אין זה מלומע זו היא כוונ' דברי הר"א וכן פרש"י ז"ל פרק אעפ"י וכן פירש הר"ן ונראה שסובר שלדברי רבי' בנפלה לק' דוקא הם אמורים שאז מועיל עלייתה ובוהאי דהאי הפי קאיא טובא דלא שייך אימת דימוע ומ"מ לפי מה שכתבתי פי"ג מהלכו' תרומו' דאפילו נפלה לק' אסור לזרים עד שיגביה האחת לא קשה כולי האי עיין שם ומ"מ כבר אפשר לפרשה בנפלה לפחות ממאה ושייך שפיר חזרתי והפרשתי כגון ש שנתערבה רק נפל' על פי מגורה או על פי קופ' שהדין הוא שיקפיאנה וכן כתב רבינו פי"ד מהלכות תרומו' זה לשונו סאה של הטין שנפלה על פי מגורה של חטי' אין מסערין אותה באחד ומאה שאין מסערין אלא אם כן נבללה או אין ידוע לאי זה מקום נפלה · וכיצד יעשה וכו' ומפריש את התרומה עצמה שנפלה עם מעט מן החולין וכולי והיינו דקאמר חזרתי והפרשתי למשמע ש שהפריש מה שנפל עצמו ובזה לשון רבי' מתיישב והיינו דקאמר נפלה למקומה דלמקומה פחות מק' הוא דכל שקלט את מק' וחזר בתוכו הרי הוא מקדשו וזהו מלומ' הנזכר בכל מקום שנלמד מהכא שאם חזר לתוכו מה שנטל מתנו מקדשו דכתיב את מקדשו ממנו עוד אפשר היה לפרש מה שכתב רבינו וחזר ואמר הפרשתיה וכולי כלומר שחזר בו ממה שתרם ואמר הפרשתי פרות מעשר קודם ולא היו טבל ובשבילכם הוא שתרמתי אותה ת תרומה וזה כדברי הר"א ולשון הירושלמי כך מוכיח שאמרו שם כיצד שואלו א"ר אבין לא דמייא האי שאלתא להדא שאלתא תמן ליתא בגין חשיד לך אלא דזבנית מינך אתמול ותמית עלך אוכלוסין ואמרית דילמא ל לאגשיתא מתקנן הויין ברם הכא בגין דאפילתך ותקנתין ואתקרין מתקנן הויין ע"כ ונ"ל דה"פ דכששת בשבת א"ל לו שחושד אותו רק יאמ' לקחתי ממך אתמו' וראיתי קונים הרבה עליך אמרתי אולי שכחת מלתקנ' הם מתוקנים או לא ובזה די אבל בשאלה זו צ"ל לו אני חשדתי אותך ותקנתי אותם וכבר נקרא עליהם שם תרומה ועתה לפי שנתערבו אני שואל אם הם מתוקני' או לא וזהו מה שסיימו מתוקנין הויין דכיון דנאמנותו הוא מפני אימת דימוע צריך להודיע לו איך תיקן אות' וקרא שם ונתערבו ואז יהיה נאמן וא"כ השאלה היא אולי מה שתרמת היה כדי שאכל מהם אבל הם היו מתוקנים ואם יאמר שכן הוא נאמן משום אימת דמוע ומ"מ הדרך הראשון הוא הנראה מדברי רבינו וכ"ש ל לספרים שכתו בהם ואמ' שאחר שנפל' חזרתי והפרשתי' דודאי א"א לפרש אלא הדרך הראשון שכתבתי ·

גם מלשונו במשנה כן נראה שהשאלה היא אם חזר והפריש מה שצריך להפריש ומה שאמרו בירוש' שאינו דומה שאלה זו לאותה שבה אפשר ליישבו לפי דרך זה דה"ק כאן הוא שואל אם חזר ותקן אותם עתה ולא כאותה שאלה ששואל אם היו מתוקנים אלא דבירושלמי נקטוה כשהקונה תרם ורבינו נקטה כשעם הארץ תרמן וזה גרם שינוי בין לשון רבינו ללשון הירוש' ויש להסתפק אם יאמר שהיו מתוקנים תחלה היכא שנדמעו שמא לדעת רבינו לא יהא נאמן כיון שקרא שם או אפשר שגם יהיה נאמן מטעם אימת דמוע והכא משום דאיירי כשהפריש ע"ה עצמו לא נקט רבינו שואלו אם היו מתוקנים דכיון שהפריש הוא עצמו מפני שלא היו מתוקנים הפריש בהא רוב עמי הארץ מעשרי' הם ואין ה"נ שאם מכר למאי ונדמע שיוד' רבי' לדברי הר"א ששואלו אם היו מתוקנים · ונאמן אעפ"י שזה נ"לי אין בידי להכריח · ומה שכתב רבינו בין שחזרה למקומה בין שלא למקומה ואילו במתני' לא קתני אלא שחזרה למקומה מתה שאמרו בירושלמי מוכח במתניתין רבי אליעזר היא אבל חכמים אומרי' בין למקותה בין

שלא למקומה מדמעת וה״ג התם תני תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה מדמעת שלא למקומה אינה מדמעת דברי רבי אליעזר וחכמים אומרי׳ בין למקומ׳ בין שלא למקומה מדמעת רבי אומר בין למקומה בין שלא למקומה אינה מדמעת כך היא הגרסא בספרים מוגהים אעפ״י שבספרים שלנו אין בברייתא אלא דעת רבי אליעזר ודעת רבי׳ נראה שהוא טעות סופר שכן אמרו שם עלה רבי בון בר חייא בעי קומי רבי זעירא מאן דאמר מדמעת מדמעת מאן דאמר אינה מדמעת אינה מדמעת ניחא מאן דאמר למקומה מדמעת שלא במקומה אינה מדמעת מה בין למקומ׳ לשלא במקומ׳ ע״כ מוכיח ששלש מחלוקות בדבר׃

ה מי שאינו נאמן וכו׳ תוספתא פ״ב דמעש׳ שני ובירושלמי דדמאי פ״ד וחכ״א נאמן לראשו׳ נאמן לשני הנאמ׳ לשני אינו נאמן לראשון וכו׳ ע״כ והטעם ברור לשני הוא שלו והראשון הוא ללוי׃

לפיכך מי שאינו נאמן שהוציא פירות וכו׳ בהשגות א״א אני לא מצאתי כן לא בתוספתא ולא בירושלמי אבל כך אמרו הנאמן לראשון נאמן לשני אבל לא אמרו שיהא מסתמא נאמן לומר מ מעשר ראשון הוא זה והיו פירותיו מעושרין מן הראשון עוד אמרו הוציא להם מעשר שני מתוך ביתו ואמ׳ פדוי הוא נאמן פדו לי פדו לכם אינו נאמן נ״ל כשאמ׳ פדוי הוא נאמן מפני שאימת קדושתו עליו ולפיכך נאמן אפי׳ על הפרשתו ע״כ ונראה שרבינו הוציא זה מהירושלמי שאמרו שם מוציא להם מעשר שני מתוך ביתו ואמ׳ להם פדוי הוא נאמן פדו לי פדו לכם אינו נאמן מתני׳ רבי אליעזר היא שאמר הנאמן לשני נאמן לראשון א״ר יוסי ד״ה היא ע״ש אותו בתוספת׳ הבכורים מה תוספ׳ בכורים נאכלת בטהרה ובטורה מן הדמאי אף זו נ נאכלת משום שני ופטור מן הראשון אתא רבי חנינא בשם רבי אסי דרבי אליעזר היא ע״כ ומפרש רבינו במתניתא דתנא לאם הוציא פירות מתוך ביתו ואמר מעשר שני הוא דנאמן אתיא כרבי אליעזר דר׳ אליעזר מאמין אותו מן הראשון לשני ולא מפליג בין דבר שיש לו הנייה דהיינו שני לדבר שאין לו בו הנייה דהיינו ר ראשון שהוא נותנו ללוי ומאמין מזה לזה ול״ך גם כשהוציא פירות מביתו נאמן לומר מעשר שני הם אבל לרבנן דוק׳ אם אמר מעש׳ ראשון הם נאמן דהרי נותנו ללוי ולא משקר כיון שאין לו בו הנייה ואין הלוי חייב להוציא תרומות ומעשרות כי לזה בלבד הוא שנאמן אבל אינו נאמן לעשות שאר פירותיו מעושרים מן ה הראשון כלדברי הר״א ושלא יצטרך להפרי׳ תרומת מעשר וזה דקדק רבינו וכתב נאמן ואין מפרישין ממנו וכולי כלומר לזה הוא שנאמן דאמרי׳ מה לו לשקר אבל מ מעשר שני הרי הוא כשאר פירותיו ואם אמר שני הוא אינו נאמן דמפני שיש לו בו הנייה אומר שהוא מעשר שני ואינו אלא דמאי וצריך להוציא ממנו חוקי הדמאי ומ״מ נראה לרבי׳ שצריך לפדות כל הפירות דילמא קושטא קאמר שהכל מעשר שני ולפי זה יהיה פירושו הוציא להם מעשר שני שאמרו בירושלמי כלומר שהוא אומר שהוא מעשר שני׃

עוד אפשר לפרש הירושלמי בדרך אחרת דה״ק כשאמר פדוי הוא נאמן דמתוך שנאמן על פדייתו נאמן על הפרשתו והיינו כרבי אליעזר ד דסבר דמתוך שנאמן על השני נאמן על הראשון דאלו לרבנן נאמן על פדייתו היכא שאנו יודעי׳ שהוא מעש׳ שני אבל לא מפני זה נאמן אף על הפרשתו וזה קרוב לדרך הר״א כשהוא להוציא פירות אלא שנראה שסובר דהלכתא היא ומתהני שהרי בירושלמי נרא׳ שדחו אותו דאתיא כרבי אליעזר ואולי דרך אחרת היתה לו באותו הירושלמי ומכל מקום דברי רבינו נכונים בטע׳ ונלמדין מן הירוש׳׃ **ו** האומר למי שאינו נאמן וכו׳ גם שם פרק רביעי והכל מבואר׃

ז הנכנס לעיר וכו׳ גם שם ובירושלמי וכי על א׳ נאמן א״ר יוחנן קל הקלו באכנסאי מפני חיי נפש ע״כ׃ ובהשגות א״א בירושלמי שלא בפניו נאמן בפניו אינו נאמן ע״כ ובספרים שלנו לא נאמר חלוק זה על הדין הנזכר כאן כי שם אמרו על משנה שאחר זו תני הנכנס לעיר ומצא סיעה של בני אדם אמ׳ מי כאן נאמן מי כאן מעשר אמר לו אחד אני נאמן אם אמרו לו שהוא נאמן הרי זה נאמן אמרו לו אינו נאמן בפניו אינו נאמן שלא בפניו נאמן ע״כ ונראה דה״פ אם בפני אותו פלנ׳ אמרו עליו שאינו נאמן ודאי דקושטא אמרי ואינו נאמן ואם שלא בפניו אמרו שאינו נאמן כיון שאין אומרים בפניו אינם נאמנים שהעדות צריך בפני בעל דין והרי הוא בחזקת נאמן ומיירי כ כשאמרו לו בפניו נאמן הוא דעל פי עצמו לבד אינו נאמן ולפי שיטה זו אפשר שלא הוצרך רבינו לכתוב חילוק כי לדבר ידוע הוא שצריך שיעידו בפניו להוציאו מנאמנותו כיון שיש מי שמעיד שהוא נאמן וחלוק זה זה שנראה מלדברי הר״א דאמרו שהוא נאמן בפניו אינו מועיל הטעם משום דשמא נתביישו ממנו לומר שאינו נאמן ולכך אינו נאמן אלא א״כ אמרו בפניו דודאי קושטא קאמר ומ״מ הדבר לחוק קצת שהרי בירושלמי אמרו שהאמינו על אחד משום חיי נפש ואיך נאמר ש שבפניו לא נאמין אותו ואין הטעם הנזכר מספיק כל הצורך שהרי אפילו לגומלין לא חשו בזה וכבר כתבתי שהירושלמי לא על זה נאמר ובודאי גרסא אחרת היה לר״א ז״ל בירושלמי ומ״מ בתוספת׳ פ״ה מדמאי׳ בדברי הר״א וכך היא שנויה היה עומד בתוך סיעה של בני אדם ואמר מי כאן נאמן ואמר אחד אני נאמן אע״פ מעשר הוא נאמן אמר לו שהוא מעשר בפניו אינו נאמן שלא בפניו נאמן ע״כ ובודאי דרים׳ בשיבוש היא שנויה **ו** וצריך להיות ואמר לו אחד אני אינו נאמן איש פלוני מעשר הוא נאמן וכן הביאה רבי׳ שמשון ולפי גרסת הירושלמי שכתבתי ס״ל דגם סיפא נשנית בטעות או שנאמר דהיא מתוקנת ונגיה בירושלמי וכלדברי הר״א וכבר כתבתי שר״ש לעתו כלעת הר״א והוא היותר נר׳ אעפ״י שהוא לחוק קצת ובין כך ובין כך רבי׳ היה לו להזכיר חלוק בין בפניו לשלא בפניו ולא היה לו ל להשמיטו וכתב רבי׳ מי כאן מוכר יין ישן ובמשנה לא אמרו אלא מי כאן מוכר ישן ויש מי שפירש לענין איסור חדש מיירי וק״ל זה שלא מצינו שנחשלו עמי ה הארץ על החדש ואחרים פירשו לענין איסור שביעית נקט לה דאם גדלו בשביעי׳ אסו׳ להשהותו אחר הביעו׳ ומיירי בשנה שביעית ואם הם מפירות אשתקד מותר לשהות׳ וגם לזה קשה דהא קתני סיפא דלשביעי׳ אינו נאמן ולכך העלה רבי׳ שמשון דלא נקט ישן לענין איסור ומותר אלא דפירות ישנים חשובים מן החדשים וכן העלו בתוס׳ פ״ב דכתובו׳ וזה דר רבי׳ ולכך כת׳ר׳ יין ישן דפסיקא ליה דיין ישן חשוב טפי מן החדש׃

ודע שבספרי רבי׳ כתוב מי כאן נאמן ואמר לו אני אינו נאמן אמ׳ לו איש פלוני נאמן הרי זה נאמן ע״ב ולפי זה מתני׳ תרתי קתני והכי פי׳

שא"ל אחד אני נאמן אינו נאמן שאין אדם נאמן על עצמו אבל אם אמ' איש פלוני נאמן הרי זה נאמן ודוח' קצת הוא דלפי זה קמייתא פשיטא דאיך יהא נאמן על עצמו ובתוס' פ"ב דכתובות מוכיח שגרסתם היא וא"ל הני אינו נאמן איש פלו' נאמן שהקשו אם דאי יש פירו' שאין בו אסיר חדש ושביעית היאך קנה מתי שסלח א' אלו והלא הוא עצמו אמר שאינו נאמן ולפי זה מתני' חדא קתני ד"ו •

ח' בזמן וכו' בתוספתא פ"ה כלשון רבינו ובהשגות א"א אמת הוא כי התוספתא כך היא אבל אין הכל בקיאים בפירושה שאם אותו הניכר אינו מומחה מאי זה מומחה יקח איך יכיר זה האכסנאי את המומחה כי אם על פיו וא"כ מה בין מכיר לאינו מכיר לפי' צריך לומר שזו ההכרה מכיר את שהוא מומחה קאמר כי מאחר שהוא מכיר באחד שהוא מומחה לא יסמוך עוד על אחד מן העיר שיאמר לו פלוני נאמן ולא יקח אלא מן הידוע לו ע"כ ונראה שגם זו כוונת רבינו ופי' מוכרח הוא •

י החמרים שנכנסו לעיר וכו' גם שם פ"ל והובאה פרק האשה שנתארמלה להקשות לרבנן אדרבנן דסברי התם דאין לחוש לגומלים ותירצו בשבילי אומנותו בידו ופרש"י ז"ל דמתניתין דדמאי קאי דמיירי כשמביא עמו כלי המסק' והמדה שמוכיח שכוונתו למכור וא"כ יש לחוש לגומלים וכן פירשה רבינו שמשון ורבינו לא כתב כאן דבר ואפ' היה לומר שהוא מפרש כאשר כתבו בתוס' בשם ר"ת ד דאמתני' דהתם קאי דאותו שאומר עליו שהוא כהן מביא בידו כלים שמשתמשים בהם בטהרה כמן כלי גללים וכלי אדמה וכל אחד ואחד זהיר מלטמא אותו ולכך נאמן ע"כ אלא שאני רואה שבפרק עשרי' מהלכו' איסורי ביאה כתב דין המשנה שהאומר אני וחברי כהן וחברו ג"כ אומר אני וחברי כהן נאמנין ולא חיישינן לגומלין ולא ביאר דבכלי אומנותו בידו מיירי וא"כ ק' לידיה אלידיה מה שהקשו בגמרא דרבנן אדרבנן ואפש' שדעת רבינו דכי מסקינן התם דרבי יהודה ורבנן ב במעלין מתרומה ליוחסין קא מיפלגי מתרצינן נמי קושי' דרבנן אדרבנן דמעיקרא דהוה סברי דטעמא דרבי יהודה בההיא דכהן משום דחייש לגומלין אם כן רבנן דפליגי עליה לא חיישינן לגומלין ומקילי טפי ו ואנן איפכא שמעינן להו בההיא דאמרינן דרבנן ת מחמירין טפי מרבי יהודה אבל כיון דאסיקנא דטעמא דרבי יהודה לאו משום גומלין אלא דחייש שמא יעלו אותו ליוחסין ורבנן לא חיישי להכי דאין מעלין אפשר דסבירא להו דנבי חמרי איכא למיחש טפי לקנונייא כי הדבר יותר מצוי ויותר מוכיח שהם גומלין וזה שלא כדברי התוס' שאמרו דתירוצא דבמעלי' קמפלגי דרבי יהודה א"ר יהודה הוא דאתא לשנויי אבל קושיא דרבנן אכתי בעי' לשנויי בשבלי אומנותו בידו וכן כתב גם ריטב"א ואפשר עוד שמא באמרו בשבלי אומנותו בידו לאו דוקא דמוקי לה דמיירי בהכי אלא כלומר שאני חמרי' דמסתמא למכור הם מביאין ובודאי מה שאומר שלי אינו מתוקן קנונייא הוא שהרי כלי אומנותו בידו מסתמא בודאי למכור הוא מביא ולכך רבינו לא הוזכר' לפרש דמסתמא חיישי' לקנונייא דודאי למכור הביאו וזהו קנונייא ופי' הקנונייא בכאן היינו שזה מעיד עלי כאן כדי שזה יעיד עליו בעיר אחרת •

יא המוכר פירות בסוריא וכו' פ"ו דדמאי • ובהשגות א"א מפני שכ' שרוב פירו' שבסוריא של גוים ומסתמא אינו חייב לעשר ע"כ ואמ' שרבינו לא פירש דבר רק העתיק לשון המשנה אין עליו השגה ומדברי רבינו במשנה נראה שהוא מפרש בבא דרישא מיירי בלוקח דמאי ובפירות סוריא לא גזרו על הדמאי ולכך כשאמר משל ארץ ישראל הם חייב בדמאי כי פירות ארץ ישראל בכל מקום שיהו חייבין בדמאי וכדאמר מעושרין הן נאמן שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ומשלי הם כלומר משדה שלי שבכאן בסוריא ת חייב לעשר דסוריא חייבת היא במעשרות ואם אמר מעושרין הם נאמן שהפה שאסר וכו' בהכרח צריכי אנו כאן לדברי הר"א שאם היה אומר של גוים הם היה ה הלוקח פטור מן המעשר אף אם ידוע שאינם מעושרין שרוב פירות סוריא של גויים הם או כדברי ר"ש שרוב פירות סוריא משל ח"ל הם היה יכול לומר של ח"ל הם והיינו דאיכא הפה שאסר ונרא' דאפילו בשותק הוה סגי לפטור דאזלינן בתר רובא שהם גוים וכן מוכיח מה שכתב רבינו פ"א מהלכות תרומו' ישראל שהיה לו קרק' בסוריא והוריד לה אריס ושלח לו האריס פירות הרי אלו פטורין שאני אומר מן השוק לקחן ע"כ מוכח ב בהדיא שמה שלוקח מן השוק פטורין דאמור של גוים דרובא של גוים נינהו וכדברי הר"א ואין חייבין עד ס שיודע בודאי שהם משדה ישראל או שהמוכר יש לו קרקע שלו ורוב מתכרו משדהו כאשר יתבאר אבל בארישות לא אמרי' שאותו שדה לקח כיון שאינו שלו ותלינן להק' ואם יש לו שדה שם חזקת שאותו של' הכ ולא הוה מהימן תו לומ' של גוים או של ח"ל וחייבין במעשר דאינו נאמן לומ' מעושרי' כם דליכא הפה שאסר אבל ר"ם נר' שסובר דגם בפירות סוריא גזרו על הדמאי דלא פטרו אלא מכזיב ולהלן דהוא ח"ל וא"כ גם ברישא צריכין לפרש הפה שאסר הוא הפה שהתיר מפני שהיה יכול לומר של גוים הם וכאשר כתבתי וכן נר' דעת הר"א דגם בריש' מהאי טעמא אתינן עלה ולפי זה מה שאמרו ואם יש לו שדה בסוריא קאי גם אסיפא כיון דחזקתו מאותו שדה ליכא תו הפה שאסר כיון דגם פירות סוריא חייבין בדמאי ולדרך זה יש קצת דוחק דמאי תרתי דקתני מה ל' דקאמר משל א"י הם מה לי אי אמר משלי הם אבל לדרך שכתבתי שנראה מדברי רבי' במשנה אם כן מה שאמרו אם יש לו שדה שאינו נאמן אסיפא דוקא קאי דברישא אע"ג דיש לו שדה נאמן לומר מעושרין הן כי לא חייבנו אותו בדמאי אלא מפני שאמר מארץ ישראל הם אבל כד מעיינת בה משכח דא"כ גם בסיפא למה כשיש לו קרקע אינו נאמן לומר מקרקע שלי הם ו ומעושרין הם אף אם חזקתן משדהו הביאן ואין לומר הפה שאסר יהיה נאמן כיון דפירות סוריא לא גזרו בהם על הדמאי א"כ גם עמי הארץ נאמנין הם שם ולמה אמרו ברישא דמתני' ואם יש לו שדה בסורי' חייב לעשר דמשמע אף אם יאמר שהם מעושרין וכן כתב רבינו כאן וחייב הלוקח ממנו לעשר שחזקתן משדהו הביאם דמוכח בהדיא דפירות סוריא חייבין בדמאי ודלא כאשר נראה בפי' המשנ' שאין לפרש סיפא דמתני' ולשון רבינו דחייב הלוקח לעשר כשידע שלא עישר ה המוכר קאמ' ולא תלינן דשל ח"ל או של גוים הם ומילת' באנפי נפשה היא ולא קאי אאם אומר מעושרים הם אלא בלוקח סתם וידע שלא עישר וכולה בודאי מיירי ואפילו רישא דשל ארץ ישראל הם הוה אפשר לפרשה בודאי אלא דלישנא לא משמע הכי וכל כי האי ודאי דסי בעי ליה לפרושי דחייב הלוקח לעשר בידוע שלא עישר המוכר מיירי והדבר מוכרח דכולה בדמאי מיירי

נאם יש לו שלה אריסא קאי ולומר שאינו נאמן תו לומר
מעושרים הם שגזרו בפירות סוריא על הדמאי כשיטת
רבינו שמשון וגם הרא״ש כן פי׳ והוא מוכרח והאמת
יורה דרכו ועוד אעורר בזה פרק י״ג דלכאורה משמע
התם שאין גזרת דמאי בסוריא וליתא כמו שכתבתי
ושם יתבאר ·

ואפשר שגם מה שכתב רבינו במשנה ש
שפירות סוריא לא גזרו בהם על
הדמאי היינו בלוקח פירות מסוריא שהתם דתלינן דשל
גוים או של חוצה לארץ הם וכשאומר של ארץ ישראל
הם או של סוריא הם משדה שלי ומעושרי׳ הם נאמן
כיון דאיכא הפה שאסר אבל היכא דליכא הפה שאסר
כגון שחזקתו משלהו אף רבינו יודה דאין עם הארץ
נאמן אף אם יאמר מעושרין הם דגזרו על הדמאי ב
בסוריא וזה דרך הרא״ש ור״ש והוא הנכון ונראה שגם
הוא דרך רבינו כאן ואפשר גם במשנה כאשר כתבתי
שבתוס׳ אמרו חזקת בעלי בתים שבסוריא אין מפריסין
עליהם דמאי והטעם כמו שנתבאר דרוב שדות של ג
גוים הם גם בירושלמי אמרו למה העני אינו נאמן על
הלקט אלא בשעתו וכאן אתה מאמינו לומר מעושרים
הם ותירצו כי שם שתקתו מחייבו כי אם היה שותק היה
חייב דמסתמא לא תלינן בלקט אבל כאן אם היה שותק
היה פטור דהוה תלי׳ בשל גוים וכאשר כתבתי ומה שכת׳
רבינו והיה רוב מתכרו משלהו נראה שהוא מהירושלמי
שאמרו שם אמר רב בון בר חייא והוא שיהא רוב ת
מנכסי משלו על כאן כלומר מאותה שדה שבסוריא וכן
כתבה ר״ש

י״ב עניים שאמרו וכו׳ פ״ח דפאה נ
נאמנין על הלק׳ ועל השכח׳
ועל הפאה בשעתן ועל מעשר עני בכל שנתו ע״כ ופי׳
בשעתא בשעת קציר ופי׳ כל שנתו שלישית ושש׳ שנוהג
מעשר עני ובירוש׳ עד היכן אמר ר׳ חנינא עד מקום
שדרכו לילך ולבא בו ביום ·

ואינן נאמנין אלא על דבר וכו׳ גם שם פ״ה
אינן נאמנין אלא על דבר שדרך בני
אדם נוהגין בו נאמנין על החטין וכו׳ ובספרים שלנו
כתוב חיטין אלו של לקט שכחה ופאה הן אינן נאמנין
ואין צ״ל על הפת שאינן נאמנין לומר ממתנו׳ עניי׳
הוא ע״כ ובודאי שיש טעות סופר וצריך להיות חטין
אלו של לקט שכחה ופאה הם נאמנין ואם היה קמח
אינן נאמנין ואין צריך לומר שאין נאמנין על הפת לו׳
ממתנות עניים הוא ע״כ וכך הוא מבואר במשנה וכך
מצאתי בספר מוגה ובירושלמי נתבאר שאם אמר קמח
זה אני טחנתי אותו מחטין של לקט שניתנו לי פשיטא
שנאמנין וכתבו רבינו כפי׳ המשנה וכאן לא הזכי׳ דבר
וממה שכתב בסמוך גבי ירק נראה שחולק על זה שעד
כאן לא האמין לומר אני בשלתיו ממנותי אלא לפי ש
שדרך בעל הבית ליתן לעני דבר מועט מקדרתו אלא
שהירושלמי קשה על זה ואולי גרסא אחרת מצא שכתו׳
בה אינו נאמן ובזה ניחא שכשאומר קמח זה ניתן לי
אינו נאמן במגו דאי בעי אמר אני טחנתיו ור״ש תירץ
בזה דהוי כמגו במקום עדים וכבר היה אפשר לדחוק
מה שכתב כאן שאין נאמנין על הפת לומר ממתנות ע
עניים שהכוונה שנתן לו פת בעל הבית אלא דכל כי
האי גוונא אבעי ליה ודאי לפרושי וגם כי דין הירוש׳
היה לו לכתבו אם היה נאמן ועוד כי המגו שהזכי׳ גבי
ירק אי אפשר לייסבו לפי זה אלא ודאי אינו נאמן גרים
בירושלמי כאשר כתבתי וניחא טפי לפי זה מה שאמרו

שם בלשון פשיטא ולפי זה ליתנא דמתני׳ דתנן נאמנין
על החטין ואין נאמנין על הקמח הוי בכל גוונא ו
ומתני׳ כללית לא פרטית דסתמא תנן ובספרי הדפוס
החדש נוסחא אחרת והיא נוטה יותר למה שכתבתי דוק
ותשכח · שעורה של אורז פי׳ שבולת של אורז והיה
המנהג אצלם לתת האורז אשבולים ואפ״ג לפי שטרחתו
מרובה וי״מ דלאחר שהוסר מן השבולים דרך לכתשו
להסיר קליפתו וקודם כתישה נקרא שעורה שהוא כמו
השעורים ופי׳ גריסין פולין טחונין ומקולפים וניקוף
תלשון בנוקף זית והם זיתים הנשארים בזית ולוקחין
אותם העניים כי הם שלהם וזהו עני המוקף ברקם זה
הזית ואין דרך לעשות מהם שמן ולכך אינו נאמן לו׳ זה
השמן מזיתי נקוף הוא ·

י״ד נאמנים על הירק וכו׳ גם שם ופי׳
ר״ש שכן בעל הבית פעמי׳
שוכח מלעשר ומעשר מן התבשיל ואין נראה זו כוונת
רבי׳ שרבי׳ נראה שמפרשה אפילו באומר אני בשלתיו
ולכך מפרש שכן דרך בעל הבית לתת לעני בתורת צ
צדקה מעט תבשיל ונאמן במגו אבל ר״ש מפרש באות׳
תבשיל נתנו לי מעשר ולכך פירש שנאמן שכבר
יקרה שישכח בעל הבית מלעשר הירק חי ויעשר מן
התבשיל וכל אחד לשטתיה אזיל כאשר נתבאר בסמוך
ובירושלמי הביאו על משנה זו אלין רבי אסי בשלין ירק
ואנשון מתקנתיה סליק ר״נ ותקניה מגו לפסחא ע״כ
נראה כפי׳ רש״י ·

ט״ו וכן בן לוי וכו׳ גם שם ובן לוי נאמן
לעולם ע״כ ובירושלמי ר׳ אלעזר
בשם רבי הושעיא כשם שלא נחשדו ישראל על תרומה
גדולה כך לא נחשד בן לוי על תרומת מעשר אמר רבי
הושעיא מתני׳ אמרה כן ובן לוי נאמן לעולם עד כאן
ומכאן אתה למד לטעם שכתבתי למעלה פרק ט׳ בשם
ר״ש למה לא נחשדו על תרומה גדולה ונחשדו על תרומ׳
מעשר לפי שהיו טועים כי הוא עיקר הטעם דאי מעע׳
שחטה אחת פוטרת למה השוו בן לוי לישראל דבבן לוי
לא שייך טעם זה דחטה אחת אבל אינו נאמן לפוטרו
מן השני פי׳ שהלוקח ממנו צריך לעשר מעשר שני כמו
שתקנו בדמאי של ישראל אלא אם כן הוא בן לוי חבר
שנאמן גם על השני וברור הוא ·

י״ו אין כל הדברים האלה אמורים וכולי׳
בכורות פרק עד כמה החשו׳ למכו׳
תרומה לשם חולין אין לוקחין ממנו מים ומלח דברי ר׳
יהודה ר״ש אומר כל שיש בו זיקת תרומה ומעשרות אין
לוקחין ממנו ע״כ ובגמרא לאתויי מאי לאתויי קרבי
דגים דמערבי בהו שמן זית ע״כ ופסק הלכה כר״ש
וסוף פרק אין מעמידין וכן לתרומה מאי וכן לתרומה
אמ״ר בשת וכן לכהן החשוד למכור תרומה לשם חולין
לפניו הוא דאסור אבל הכא מן האוכר ומן ההפתק מ
מירתת סבר שמעו לי רבנן ומפסדי ליה מנאי ע״כ וסוף
מעשרות בירושלמי הוזכר טעם קנס שכתב רבי׳ לדעת
רבי יהודה שאוסר אפילו מים ומלח אבל לדעת רבינו
שפסק כר״ש לא ידעתי למה הוצרך לקנס דהא כיון
שיש חשש תערובת תרומה למה לא יהיה אסור מדינא
ואפשר דסבר דכיון דמעש׳ שני מותר לזרים אין לאסור
דבר שיש בו זיקת מעשר שני דלי כשנאסור הוא עצמו
אלא משום קנס אסרו ·

י״ז חשוד שהעיד וכו׳ בהשגות א״א אין
דבר זה מאור שהרי הנכנס
לעיר ואמר מי כאן מעשר ואמר אחד איש פלוני נאמן

שקטו עלה בנת' ועל אחד נאמן א"ר יוחנן קל הוא שהקלו באכסניא מפני חיי נפש ועוד דר"מ ס"ל החשוד בדבר לא דנו ולא מעידו ואם קבעו הלכה ברשב"ג ל לענין מטיל מום בבכור שהוא קנס אבל לשאר איסורין חשוד אינו מעיד ושתם לן תנא בבכורות כר"מ ע"כ והשתא שכתב הר"מ הוא פרק על כמה אמרו שם זה הכלל החשוד בדבר לא דנו ולא מעידו ע"כ ופרק פסולי המוקדשין נשנית במחלוקת רשב"ג ור"מ רשב"ג אומר נאמן הוא על של חברו ואינו נאמן על של עצמו ר"מ אומר החשוד בדב' לא דנו ולא מעידו ע"כ וא"כ הרי זה סתם ואח"כ מחלוקת ואין הלכה כסתם כלומר שאינו מוכרח שיהא הלכה כסתם ובהדא מסכתא יש סדר ותו דפרקא בתרא ליומא אמרו בהדי' דהלכה כרשב"ג ולא כר"מ דאמר החשוד בדבר לא דנו ולא מעידו ואם כן לגמרי אדהוא ליה ההוא סתמא דר"מ וקי"ל כרשב"ג לכל מילי דליכא מאן דמפליג בהכי ומה שהקשה מן הירושלמי ונראה מדבריו שדעתו הוא דאף אם אינו חשוד אינו נאמן כיון שהוא אח' דלא האמינו אלא מפני חיי נפש יותר נראה כדעת רבי' דהרי החמרי' שנכנסו לעיר אי לאו משום חשדא דגומלין היה נאמן אפילו אחד ובכל מקום עד אחד נאמן באיסורין דהא לא אתהנק . איסורא מקלה והירושלמי צרי' לפרשו לדע' הר"א על אחד נאמן כלומר עד אחד כזה שאינו נאמן על עצמו יהיה נאמן על זולתו ולזה הוצרכו לטעם חיי נפש וכן פירשה ר"ש ואפשר לדעת רבי' דאותו טעם א אמרו כי היכי דתיקום מתני' דכ"ע אפילו כר"מ דסתם מתני' כר"מ ולכך א"ר יוחנן דמודה בזה ר"מ מפני חיי נפש אבל לדידן דפסקי' כרשב"ג אין אנו צריכין לטעם זה אלא כיון דהוא מעיד על אחרים נאמן דאין אדם חוטא ולא לו והשתא לא קשה מהירושלמי וזה נכון •

המוכר פירות וכו' •

פרק יג

א פירות שאזקתן מן ההפקר וכו' פ"ק דדמאי הקלי' שבדמאי השיתין והרימין וכו' והובאה פרק כיצד מברכין ופי' שיתין מין תאנים מלבריות ורימין ל' נבק' ועוזרדין ל' זערורי ובנות שוח מין תאנים לבנים שנותנים פירים משלש שנים לשלש שנים דהכי אמרינן שביעית פ"ה בנות שוח שביעית שלהן שנייה שהן עושות לשלש שנים ואמרינן בב"ר בנות שוחה שגרמו שוחה לאדם הראשון ויש מי שקורא אותם בנות שבע לפי שגרמו שבעת ימי אבלות ואחרים כתבו דמין שהעא בו אדם הראשון אין זה בנות שבע הנז' כאן דאותו היה חשוב וזה גרוע אלא נקראו בנות שוח שתולין את הקלקלה בתקולקל ובנות שקמה נקרא ג' ומין גופנין מין מהירקות דומה לשבת ובכילד מברכין פירשו גופנין שלהי גופני ופירשו בו ענבים שנשארים בגפן שבקוצי מתבשלי' • נובלות תמר' נחלקו בכילד מברכין בפירושו רבי אילעא ורבי זירא חד אמר בושלי כומרא כלומר שמניחי' אותם באילן עד שיבשמתקו מלשון עזרנו כתנור נכמרו א"נ שעושין אותם בכומר בארץ ומתבשלין שם וחד אמר תמרי דזיק' בלו' שמשיר אותם הרוח ובירושלמי פירשו רבי חנינא אמר בשלו הטילו שאור • נ?פה בערבי קפאר ובירוש' פ"ה דדמאי נחלקו ר"ל ורבי יוחנן בפירוש' דמתני' ר"ל אמר מן הדמאי פטורין אבל ודאי חייבין ור' יוחנן אמר אפי' ודאי פטורין ודמאי דנקט משני שכל המשנה חיירא בדמאי אבל ה"ה לודאי כיון שחזקתן מן ההפקר לא שנא ודאי ולא שנ' דמאי ולר"ל אין חזקתן מן ההפקר אלא כיון שאינן פרי חשוב לא נחשדו עליו עמי הארץ ופסק רבי' כרבי יוחנן דטעמא מפני שהם הפקר ולכך כתב אפילו אמר לו ע"ה אינם מעושרי' הרי אלו פטורי' וכו' ואע"ג דסוגיא דכילד מברכין משמע דכר"ל דהאמרי בשלמא למ"ד בושלי כומרא היינו דקתני פטורי' מן הדמאי הא ודאי חייבין אלא למ"ד תמרי דזיק' ודאן חייב הפקרא נינהו ומשני בשעשאן גורן ע"כ לא מכרעא כולי האי דאפשר דמשו' דבעי לתרוצי לה אפי' כר"ל וכאילו אמר הניחא אי סבר כרבי יוחנן דדנקא דמתניתין לאו דוקא אלא אי דמאי דוקא מאי איכא למימר וכיון דלא מכרעא לא שבקי' כללין דקי"ל ר"ל ורבי יוחנן הלכה כר' יוחנן מההיא סוגיא דלא מכרעא וגם בכילד מברכין איכא ליסנא אחרינא דאמרי' איכא דאמרי בשלמא למ"ד תמרי דזיקא היינו דהכא קרי ליה נובלות סתמא והכא קרי ליה נובלות תמרה אלא למ"ד בושלי כומרא וכו' • ואפשר דלההוא ליסנא סבר דדמאי דנקט במתני' לאו דוקא כיון דקאמר סתמא קאתיה ליה שפיר למ"ד תמרי דזיק' ולא פריש דמיירו בשעשאן גורן גם בירושל' הקשו על רבי יוחנן ופריק לה ר"ל ואמרו שם מתני' מסייע לרבי יוחנן מכזיב ולהלן פטו' מן הדמאי שניא היא בין ודאי לדמאי אוף הכא וכו' כלומ' כי היכי דדמאי דנקט התם לאו דוקא הכי נמי דמאי דנקט הכא לאו דוקא ואמרו עוד מתניתא פליגא על ר"ל אם היו בשמרים חייבי' וכו' מכל זה מוכיח לכרבי יוחנן נקטי' כנ"ל • ובפי' המשנה תפס טעם רבי יוחנן ואעפ"כ פי' דפטו' מהדמאי דוקא וכתב שהטעם מפני שהם ספק ספקא שמא הם מעושרי' אי לא ושמא הם מן ההפקר או לא אבל אין נראה כאן שדעתו כן שהרי כתב ואפילו אמר לו עם הארץ וכו' וכן הוא בירוש' בפי' כאשר כתבתי •

ב הבכורות והשייפות וכו' בירושל' שם פ"ק גם בתוס' בפ' הנזכר ומקלתו הוזכר פרק קונס יין • וכן החומץ וכולי שם במשנה והחומץ שביהודה וכו' ופר' אלו עוברי' תניא א"ר יהודה ביהודה בראשונה הלוקח חומץ מעם הארץ אינו צריך לעשר מפני שחזקתו אינו בא אלא מן התמד ועכשו הלוקח חומץ מעם הארץ צריך לעשר שחזקתו אינו בא אלא מן היין והקשו שם וסבר רבי יהודה תמד לאו בר עשורי והתנן המתמד ונתן מים במדה וכולי ומשני ה"ק לא נחשדו ע"ה על התמד אי בעית אימא נחשדו ולא קשיא הא בדרווקא הא בדפורצני ע"כ ופי' רש"י ז"ל ואי בעית אימא נחשדו ור' יהודה טעמיה משו' דפטור אפי' מן הודאי ובתמד דפורצני קאמ' שנותני' מים על התרצנים שאין בו אלא קיוהא דפירא בעלמא והא דקתני רבי יהודה מחייב בדרווקא שנותנים מים על השמרים והוא נמי תמר בההוא מחייב רבי יהודה לפי שיין של שמרים מעורב בו ע"כ • וקרוב לזה גם בירושלמי פרקא קמא דדמאי גם בתוס' כך היא שנוייה בראשונה היה תמד שביהודה פטור מפני שחזקתו מן התמר עכשו שחזקתו מן היין חייב ע"כ גם רבינו בפי' המשנה כן כתב ועתה איני יודע מנין יצא לרבינו מה שכתב דחומץ תמרים פטור ונראה לטעות נפל בספרי רבי' וצריך להיות חומץ העשוי מן התמד אלא שבדקתי בספרי רבי' המוגהים ובכלן מצאתי העשוי מן התמרי' וצ"ע •

ג כשגזרו על הדמאי וכו' ג"ש פ"ק דדמאי מכזיב ולהלן פטור

מן הדמאי ע"כ ובירושלמי כזיב עצמה מה היא תני כ' כזיב עצמה פטורה ׃ וכל הפירות וכו'

ד' פירות שידוע וכו' פ"ב דדמאי ואלו דברים מתעשרין דמאי בכל מקום הדבילה וכו' ובירושלמי חיוב המינין האלו על ש שאין כיוצא בהן בח"ל הוצרכו למנותן והא דבילה בבצרה שחיקה היא והא תמרים של אסכנדריא רקיקין אינון והוא חרוב בביארי גידור הוא והא אורז בחולתא אכתר הוא סמוק הוא והא כמון בקיפרוס עקוס הוא ע"כ וכתב רבינו מתעשרים דמאי בכל א"י ובסוריא פי' אבל בח"ל לא כאשר כתב בפ"ק דתרומות דפירות א"י שיצאו ח"ל פטורים שנאמר אשר אני מביא אתכם שמה ובכל מקום דתני במתני' לאו דוקא ולכאורה נראה מכאן שדעת רבינו שאין חיוב דמאי בסוריא שכן כתב כשגזרו על הדמאי לא גזרו אלא על פירות הארץ ׃ ש שהחזיקו בה עולי בבל בלבד וכו' וכל הפירו' הנמצאות מכזיב ולחוץ פטורין מן הדמאי שחזקתן מפירות מקום שנמצאו בו ע"כ משמע שכל שאר המקומות חוץ ממנה ש שהחזיקו עולי בבל חזקתם מתקו' שנמצאו בו ולכך הם פטורין ואפילו שאר ארץ ישראל שהחזיקו בה עולי מ מצרים בכלל וכ"ש סוריא שכן כתב פ"א מהלכו' תרומו' והיכן החזיקו עולי בבל מכזיב ולפנים וכו' ור"ש נראה שסובר שסוריא היא לפנים מכזיב שכן כתב בסוריא גזרו על הדמאי שלא פטרו אלא מכזיב ולהלן עד כאן ואפשר שהיא מן הגל כי דברי רבינו הם מהמשנה פ"ו דשביעית וא"כ לדעת ר"ש צ"ל ע"כ שסוריא היא לפנים מכזיב והיא מן הגל לארץ ישראל ולשון רבינו פירושו כי כל שאר ארצות רוב הקרקעות הם של גוים ולכך פ פטורין מן הדמאי אבל בארץ שהחזיקו עולי בבל אין קנין לגוי ולכך חייבין בדמאי כי אין ל לתלות של גוים הם וא"כ בסוריא ודומה לה פירות שנמצאו שם אין לומר מא"י באו אלא מפירות מקום שנמצאו בו הם ורובה גוים ולכך פטורין אבל אם ידוע שהם מקרקע ישראל חייבין בדמאי כאשר הכרעתי פ' ס"ב ובזה יתיישב גם מה שכתב רבינו פירות שידוע וכו' אעפ"י שהן נמצאות בסוריא וכו' חייבין בדמאי לפי' וכו' וביאורו אעפ"י שהם נמצאות בסוריי וכיון שנמצאו' שם הם פטורים למסקנא של גוים הם א"נ של ח"ל הם כי רגילין להביא פירות ח"ל לסוריא או למקומות ש שהחזיקו עולי מצרים בשל חוצה לארץ תלי' להו לפטור' מן הדמאי אלו חייבין כיון שידוע שבאו מארץ ישר' ואין קנין לגוי שם לפטור אלא דאכתי קשה דבידוע שהם מפירות הארץ כי נמצאו בסוריא מאי הוי והלא גם בפירות סוריא שידוע שהם מקרקע ישראל גזרו על ה הדמאי ופירות א"י כולם חייבים הם וא"כ מאי קאמר ואעפ"י שנמצאו בסוריא דמשמע אם לא גזרו כלל על הדמאי בסוריא שייך שפיר אעפ"י וכו' כי אעפ"י שאין שם גזרת דמאי בפירות ארץ ישראל שבאו שם גזרו אבל כיון שגם בסוריא גזרו על הדמאי היכא שידוע שהיו חייבין בודאי מאי אעפ"י שייך בפירות שידוע שהם מארץ ישראל כיון שכל פירות א"י חייבין מאי קמ"ל ׃

ונראה לידוע שכתב רבי' לאו דוקא ש שידוע ודאי שזה הביאם או ראה כשהביאום אלא הכונ' שדרך אותם פירות שאין כמות' בח"ל והוא הוא מה שכתב לפיכך וכו' כי הוא הנזכר במשנה והוא הקדמה וטעם ללפיכך שכתב אח"כ והשת' ניחא דקמ"ל דלא תלינן להקל דלימא אתרמויי א אתרומי בפירות אלו בסוריא וכאן נמצאו וכאן היו ופטורין מן הדמאי כאשר יתבאר וכיון דדמאי מדרבנן הוא הוה תלינן להקל קמ"ל דלא ולכך לא כתב רבינו פירות ארץ ישראל שיצאו לסוריא אלא שידוע וכו' כלו' שהרואה יודע ואומר שמארץ ישראל הם שאין כמותם בח"ל ונמצאו בסוריא פי' ולא ראינו ממש שבאו מא"י דא"כ לא שייך לשון שהם נמצאות בסוריא אלא ש שהוליכום לסוריא עוד אפשר לאפוקי ח"ל כתב רבינו כן דאף בידוע ממש שהם מא"י ויצאו ח"ל פטורי' אלא בזה כבר כתב אותו פ"ק דתרומות עוד היה אפשר לומ' דקמ"ל דלא תימא דלא גזרו על הדמאי אלא כשהפירו' באותה הארץ במקומ' אבל כשיצאו לארץ אחרת כגון מהארץ לסוריא וכיוצא בה לא יתחייבו בדמאי דלא גזרו בכי האי קמ"ל אלא שאין זה מספיק ולא מתיישב גם הלשון מודה מה שכתבתי ורבינו פי' במשנה ש שאפילו בח"ל מיירי ומתניתין ובכל מקום דייקא וכן כתב ר"ש ולפי זה מתני' ניחא טפי אף אם יחשוב אותם פירות בידוע לא קשה מידי דלרבותא דח"ל אתא שאין שם דמאי כלל אלא שכאן חזר בו רבינו כאשר כתבתי ׃

ה החמרים שהביאו פירות לצור וכולי תוספתא פ"ק דדמאי גם בירושלמי שם הלוקח מן החמרת בצור ומן המגורה ב בצידן חייב הה"ד מן המגורה בצור ומן החמרת בצידן פטור מחמור יחידי חייב ע"כ ׃ כל האורז כו' שם פ"ב והאורז שבח"ל כל המשתמש ממנו פטור ע"כ ויש מי שכתב כל המשתמש אפילו בא"י דלא אתי לאחלופי ואין זה דעת רבינו ׃

ז הלוקח מבעלי אוצר וכו' כבר הוזכר ׃ הלוקח מן הגני וכו' בירושלמי פ"ב דדמאי נתבארו כל דברי רבינו והוא לדעת ר' יוחנן ושם שאלו אי זהו תגר ואמרו כל שהביא ושנה ושלש ב' מסולין כמ'אין זה תגר בזה אחר זה הרי זה תגר ר' יונה בעי הוא ובנו ופועל מהו שיצטרפו ולא פשטו ומסתמא לא נעשה תגר דמוקמינן ליה אחזקתיה שלא היה תגר ׃

ט כשגזרו על הדמאי וכו' תוספתא פ"ק דדמאי ופרק רביעי דדמאי וסוף מסכת מעשרות גם בתוספתא ׃

י"ד ואלו דברים וכו' פ"ק דדמאי הלוקח ל לזרע וכו' פטור מן הדמאי ובירו' א"ר יוחנן כשגזרו על הדמאי לא גזרו על דברים הללו א"ר הושעיא אימת קדשים עליו ואינו נותן לכהן בלהי' מתוקן על דעתיה דרבי הושעיא בחלת עם הארץ היא מתני' אבל חבר שלקח עיסה מעם הארץ והפריש ח חלתה לא על דעתיה דרבי יוחנן היא הדא היא הדא והמתנת' על דעתיה דר' הושעיא בפירות עם הארץ היא מתני' אבל חבר שלקח פירות מעם הארץ ונדמעו לא על דעתיה דרבי יוחנן היא הדא היא הדא עד כאן ופירושו מבואר אעפ"י שרבי' תפס כר' יוחנן כתב חלת עם הארץ לא למעט ליקח עיסה אלא שתפס לשון ה המשנה וכיון שפי' שהטעם הוא מפני שלא גזרו על דברים אלו דבר ברור הוא דאין לחלק לא בחלה ולא במדומע ׃

טו הלוקח פירות לאכילה וכו' פ"ק ד דחולין מימרא ובריית' וכבר הזכרתיה ׃

יו שמן ערב וכו' פ"ק מחלוקת ב"ש וב"ה ׃ שמן וכו' פ"ק דדמאי שמן שהגרדי סך באצבעותיו חייב בדמאי ושהסורק נותן בצמר פטור מן הדמאי ע"כ והטעם נתבאר בירושלמי זה ע"ב גופו בכל

זה ע"ג אמר הוא בטל: **יז** גוי שאמר לישראל וכו' תוספתא פ"ק לדמאי כלשון רבינו ·

י"ח הלוקח יין למורייס וכו' תוספתא פ"ק דדמאי והובאה פ"ק דחולין הלוק' יין לתת לתוך המורייס או לתוך אלונתית פי' אלונתי' מים ויין ושמן וטיחנין מאכל קטני' שמערבין בו דברים אחרים ואפ"ה כיון שבא ליד חבר בעינו גזרו להוציא דמאי אבל אם קנה מורייס או אלונתית או ט עתינין כיון שבא לידו מעורב לא גזרו ושם הקשו מ תהניתן לשכינתו עיסה וכו' דאם אמר לה עשי משליכי קושא משום מעשר אלמא גזרו על מערוב' דמאי ותירצו כיון דאמר עשי משליכי כמאן לערב איהו דמי ורפרס תירץ שאני שאור ותבלין דלטעמא עביד וטעמא לא בטיל ע"כ · ותפס רבי' תירוץ רפרס שהוא אחרון גם הוא נהתיר בשאור ותבלין לחיוב אע"ג דלא אמר עשי משליכי דבכמה דוכתי אמרי' דטעמא לא בטיל ומ"מ יש הוספין לחומרת התירוץ הראשון דאומר עשה משלך כעושה הוא לכתחלה דמי ומכאן לתד הרשב"א שאסור לומר לגוי לעשות לנו מרקחת או פת דאף על גב דמרקחות הגוי ולפת אנו מתירין משום דשת' כליהם אינן בני יומן מ"מ כלי שאינו בן יומו לכתחלה אסור ובאומר לו לעשות הרי כעושה הוא לכתחלה ומ"מ כב' כתב שעכשו נהגו הכל היתר לפי שמייחדין כלים ל לאומנותם כדי שלא לפגום מלאכתם ·

י"ט כל אלו הפטורין וכו בהשגות א"א תמיה אני איך בלבל את העניני' ולא תפס לא דרך המשנה ולא דרך התוספת' כי המשנה אמרה תרם מן הדמאי על הודאי תרומה ויחזור ויתרו' מן הודאי על הדמאי תרומה ולא תאכל עד שיוצי' עליה ממקום אחר ובתוספתא אמרו דמאי שתקנו ודאי ודאי שתקנו דמאי לא עשרו כלום דברי רבי יעקב רבי יוסי אומר משום רבי יצחק ודאי שתקנו דמאי לא עשה ולא כלום דמאי שתקנו ודאי מעשרותיו מעשר ואין תרומתו תרומה שאין תרומה אחר תרומה ולפי' התוס' הלכה ברבי יוסי ולפי' המשנה אין הלכה לא כרבי יוסי ולא כרבי יעקב ומסתברא דהלכה כרבי יוסי ע"כ , והנה בדין הראשון שכתב רבי' נתבאר בירושלמי פ"ק תני וכולן שקרא שם לתרומת מעשר או למעשר שני שלהם מה שעשה עשוי מפני אחד שאינו מתקן ע"כ ונראה דלא קאי אלא אלוקח לזרע ודומיהן דלא גזרו דמאי אבל חיובי' בודאי דאלו לאסר נזכרו בראש הפר' רימון ועוזרדין וכו' לא קאי דהתם אף מן הודאי פטורין כ כאשר נתבאר וזהו שאמרו הטע' מפני אחד שאינו מעש' וזהו שכתב רבי' כל אילו הפטורין מן הדמאי שלא גזרו עליהם וכו' ·

עוד אפשר דה"ה לרימון ודומיהן וכמו שעשו לאחד שאינו מעשר ה"ה לאחד שאינו מ מפקיר ושומר אותן מינין ורבי' לאו בדוקא נקט והדי' השני שכתב רבי' הוא מהתוספתא שהזכיר הר"א והיא פ"ד דדמאי ופסק כרבי יעקב וביאור' לדעת רבי' שתקן את הדמאי כדרך שמתקנין את הודאי שהוציא תרומה גדולה ומעשר ראשון לא עשה כלום והגרסא בספרי רבי' תרם את הדמאי כודאי בב"ף ומיירי שתרם מיניה וביה ואפילו אי גרסי' בודאי בב"ית אפשר לפרש דה"ק תרם מן הודאי בחשבו שהיה דמאי או מן וכו' לא עשה כלום ורבי יוסי אמר ודאי שתקנו דמאי פשוט הוא דלא עשה כלום דע"כ צריך לתת המעשרות ולא שני בקריא' שם הודאי אבל דמאי שתקנו ודאי התרומה אינה כלום דלא נתחדשו עליה ואין תרומה אחר תרומה אבל ה המעשרות כיון שנתחדשו עליהם אלא שלפי שאין בהם מיתה הקלו אם הוציאם הרי הם מעשר וטעם ת"ק כיון דרוב עמי הארץ מעשרין ומטעם זה הקלו אף אם הוציא לא עשה כלום ואם רצה לחזור בו חוזר וכוותיה נקטי' זהו דרך רבי' באותה תוספתא ומעתה המשנה שהביא הר"א והיא שנויה פ"ק דדמאי אינה ענין לזו כלל דהתם בתורה מזה על זה מיירי וכבר פסקה רבינו פ"ה דהלכות תרומות כי שייך לענין תרומות ודאי ובזה עלו דברי רבינו ברורים ונכונים :

ך כל העיר מוברין ודאי וכו' הכל בתוספתא פ"ד דדמאי והטעם דהשוו ספקות אלו ללוקח מעם הארץ שהוא ספק מתוקן ספק אינו מתוקן הכא נמי ספק לקח מן הודאי ספק מן הדמאי אין כ לכפותו להוציא רק לצאת ידי מיתה ומני מאין בו הפסד והשאר אמרי המ"עה וכן בשתי קופות אומרים ה המע"ה ·

פרק י"ד

א הלוקח מן הסיטון וכו' פ"ד לדמאי ופי' סיטון תגר מוכר הרבה ובשפע ומ"מ מותר למכור דמאי כאשר כת' רבינו למעלה פי"א ופי' ואפילו מאותו מין כלומר אפילו שאינן שני מינין של חטין כגון שמתהית ולבנה אלא הכל שחמתית או ה הכל לבנה והכל מ: ואר במשנה ובירושלמי ובתוספתא

ב' היה מוכר כשות וכו' תוספתא שם פ"ה דדמאי כלשו' ר' והטעם דכשבוררי' לפניו יש לומר שמא אגודה זו ממי שמעשר וזו ממי ש שאינו מעשר ·

ג' הלוקח מבעל הבית וכו' במשנה שם פרק ה' והטעם מבואר דמגרות אחרות אפשר דזה מ מעשר וזה אינו מעשר ·

ד הלוקח פת מן הנחתום וכו' גם פ"ה ופסק כרבי יהודה והובאה פרק הזהב ולעת רבי' לאסור אפי' הכל בדפוס אחד כיון שזה חם וזה צונן ואם הכל חם או צונן אפ לו מדפוסים הרבה מעשר מזה על זה ואחרים כתבו דלא אסר רבי יהודה אלא כשהם שני דפוסים דאיכא תרתי שינוי ד דפוסים וזה צונן וזה חם ובירושלמי מוכיח כדעת רבינו ·

ו הלוקח מן הפלטר וכו' גם שם ופרק הזהב ופי' פלטר הוא הקונה מן הנחתום למכור בשוק ופי' מנפול הלוקח משני נחתומין וטעם הפלטר לפי שאינו לוקח רק מנחתום א' והנחתום עושה דפוסים הרבה ובודאי דאם לקח חמה וצוננת מן הפלטר דאינו מעשר מזה על זה וכ"ש הו' מנחתו' ·

ז תפשה מנפולי' וכו' בירוש' שם פ"ה ופי' כשאינו יודע מי לקח משנים ·

ח' הלוקח מן העני וכו' במשנה שם פ"ה ופי' רבינו הטעם במשנה כשנותנין מתנה מרובה נאמר ודאי זה הנותן איש נדיב הוא ולא יקפה בעיניו המעשר ונאמ' שהוציא המעשרו' ולכך בולל הכל ומעשר דמאי אבל כשנתן מעט נאמר ואמר כשהוא כילי ולא עישר ולפיכך לא יערב שיבא לעשר מן הודאי על הדמאי וזה אינו מות' כמו שיתבא' עכ"ל · ורבי' שמשון פירש בדרך אחרת וכן כתב תמרים וגרוגרות כשבוללן ודורסן נכללים ומתערבים ותפרי' מן החיוב על החיוב אבל פרוסות פת ופלחי ד

דבלה אינם נכללים ופי' פלחי כמתייבשין ונעשין כ
כעגול מתחלק העגול לפלחי' שיש בכל פלח כמה דבלות
וכשמתנה מרובה היינו שהכל נותנים מתנה מרובה
ולכך מועלת כי לה פון שכל המתנו' שוות אבל כשהמתנ'
מועטת אם האחד נתן מתנה ויש בהם נותנה מרובה
והאחד נתן מתנה מועטת לא מהניא בילה דדילמא כל
חד לא מתרמי ליה דידיה ונמלא מפרים מן הרוב על
המועט ובירושלמי אמרו לכי ר' ינאי אמרו כשעתרה
גורן שנו שהכל נותנין מתחלה שאה הוו הכל נותנין מ
מתאה ואחד נותן מחמשים מעשר מחמשים הין הכל
נותנין מחמשים ואחד מארבעים מעשר מארבעי' הכל
מארבעים ואחד משלשים מעשר משלשים ופי' ר"ש דה"ק
מעשר מחמשי' כלומר כוללן ומחלקן ועושה כל חלק
חמשים ומעשר מכל חמשים ואמרינן כל חד אתרמי
ליה דידי •

שותק את הפת וכו' עד סוף הפרק שם ב
בתוספתא פרק חמישי •

תמו הלכות מעשר • בעזרת צור ותחסה •

הלכות מעשר שני ונטע רבעי פרק ראשון •

א אחר שמפרשין וכו' פ"ק דר"ה תנן
באחד בתשרי ר"ה לשנים וכולי
ולירקות באחד בשבט ר"ה לאילן כדברי ב"ש וב"ה או'
בט"ו בו וכו' ע"כ ובגמ' תנא לירקות ולמעשרו' ולנדרי'
לירקות מאי ניהו למעשר ירק היינו מעשרו' תנא דרבנן
וקתני דאורייתא ע"כ ומכאן סיוע לרבינו שהוא סובר
שכל שאר פירות מעשר שלהם דאורייתא שהרי התנא
לא שנה במעשר דרבנן אלא ירקות משמע דכל השאר
דאורייתא • עוד שם ת"ר לקט ירק ערב ר"ה
עד שלא תבא השמש וחזר וליקט משתבא השמש אין
תורמין ומעשרין מזה על זה שאין תורמין ומעשרין מן
החדש על הישן ולא מן הישן על החדש ואם היתה ש
שנייה נכנסת לשלישית שני מעשר ראשון ומעשר שני
שלישית מעשר ראשון ומעשר עני ע"כ ולמדו זה שם
מדכתיב כי תכלה לעשר וכו' בשנה השלישית שנת ה
המעשר שנה שאין נוהג בה אלא מעשר אחד כלו' אחד
מהשני מעשרות שנהגו בשנה שלפניה והיינו ראשון ו
ובמקום מעשר שני נותן מעשר עני דמעשר ראשון אי
אפשר לבטלו שנאמר בו נחלה ודרשו זה מה נחלה אין
לה הפסק אף מעשר זה אין לו הפסק •

עוד שם תנו רבנן אילן שחנטו פירותיו קודם
חמשה עשר בשבט מתעשר לשנה שעברה
אחר ט"ו בשבט מתעשר לשנה הבאה א"ר נחמיה בד"א
באילן שעושה שתי בריכות בשנה ופריסנא כעין שתי
בריכות כלומר שאין פירותיו נגמרין באחד אבל באילן
שעושה בריכה אחת כגון דקלים וזיתים וחרובין אעפ"י
שחנטו פירותיו קודם ט"ו בשבט מתעשרין לשנה הבאה
א"ר יוחנן נהגו העם בחרובין כר' נחמי' והק' עליו ר"ל
מדתנן בנות שוח שביעית שלהן שניי' אלמא בתר חנט'
אזלי' וכתבו בתוספות בחרובין דנקט רבי יוחנן לאו
דוקא דה"ה לכל העושין בריכה אחת ולהכי פריך ליה
מבנות שוח ואסתיק רבי יוחנן ופריך תלמודא אמאי א
אסתיק נימא ליה אמינא לך מעשר חרובין דרבנן ואת
אמרת לי שביעית דאורייתא ואמרי' א"ר אבא הכהן
משמיה ר"ל להבאה ר"ל לתאובה זו ומתמה אם השיבה
והא השיבה אלא אם קבלה ר' יוחנן ע"כ

עוד שם אמר רבה אמור רבנן באילן אחר
חנטה תבואה וזיתים בתר שליש ירק בתר
לקיטה וכו' מוכח מכל זה דהלכה רווחת היא דבאילן
הולכין אחר חנטה ונראה דהיינו פחות מסמדר או ש
סמדר ובתבואה וזיתים בתר שליש ורבי' תלה כולם
בעונת המעשרות ואיני יכול להלום דעתו אם לא שנא'
דס"ל דבתר חנטה שאמרו היינו עונת המעשרו' ותבואה
וזיתים כבר נתבאר דהבאת שליש היא עונתן אבל מ
מעשרות וכן מצאתי לר' אברהם ן' עזרא שפי' חנטה
המתיקה וי"א שעשתה כדמות אבק מן ויחנטו הרופאים
ורש"י ז"ל כתב חנטה פגיה הגיע זמן בכורים לקרב ש
שתכנסו לארץ ורד"ק פי' חנטה יציאת הפירו' והראות'
טרם נגמר בישולם תקרא חנטה ע"כ וכל זה קרוב לדעת
רבינו •

ובזה יתיישב מה שהקשו בתוספות על מה
שהביאו פ"ק דר"ה מתני' דהתבואה
והזיתים משיביאו שליש ושאלו מה"מ פירוש דהולכין
אחר שנה שהביאה שליש והשיבו א"ר אסי א"ר יוחנן
דכתיב מקץ שבע שנים במועד שנת השמיטה בחג ה
הסוכות שנת השמיטה מאי עבדתיה בחג הסוכו' שמינית
היא אלא לומר לך כל תבואה שהביאה שליש לפני ר"ה
אתה נוהג בה מנהג שביעית בשמינית ע"כ והקשו ג
בתוספות על זה היכי ילפינן מעשר משביעית והלא כל
האילנות הולכין לשביעית בתר חנטה ולענין מעשרות
שיעור יש חת מפורש פ"ק דמעשרות והעלו דמייתי ראיה
דכיון דגבי שביעית אין מעשרין על הבאת שליש כל שכן
להתחייב במעשר דהא שאר אילנות הולכין לשביעית
בתר חנטה ואפ"ה אין חייבין במעשר עד שיגיעו לשיעו'
המפורש בהם ע"כ ולדעת רבינו קושיין מעקרא ליתא
דהכל שיעור אחר חנטה ועונת המעשרות והבאת שלי'
ושפיר מייתי ראיה אלא דקשה למה אמרו באילן אחר
חנטה ובתבואה ובזיתים אחר שליש ולא אמרו סתם
בכולם אחר עונת המעשרות כבר תירצו זה בתוספות
שהם כתבו דגם שיעור המפורש בכל הפירות למעשר
הוא הבאת שליש שלהם אלא שבכל אחד יכול לתת סי'
להבי את שליש שלו ובתבואה וזיתים אין יכול לתת סימן
להביאת שליש שלהם ולכך אמרו בהם משיביאו שליש
וגם סייעו לזה מהירושלמי ורבה סירכא דמתניתין נקט
וגי' תא נמי לדעת רבי' דלא חלקו בין פרי לפרי דבכולן
תלו בעונת המעשרו' דאי חנטה לא הוי עונת המעשרו'
למה בתבואה וזיתים תלו שדר הפנים בעונת המעשרו'
ובשאר פירות בחנטה ר"ש לדעת רבי' דבכולהו פירות
דאורייתא דאין לחלק בהם ולדעת רבי' שאר המפרשים
קשה מענבים דהוו דאורייתא למה חלקו בין ענבים ל
לזיתים ותבואה לענין סדר הפנים ולענין שביעית לא
ב"ם אם נאמר דעונת המעשרות של כולן היינו שליש
דקשי טפי שהשוו אותם לעונת המעשרות לגמרי וכאן
יתכן ביניהם אלא ודאי כולהו בעונת המעשרות תלו
ובן הלעת נותן דכיון דנתחייבו במעשר בשלישית למה
יעשרו מעשר שנה שניה ודאי דראוי ללכת אחר עונת
חיובן למעשרות לענין סדר השנים וחנטה היינו עונת
המעשרות וזהו שכתב רבי' בחרובין אעפ"י שחנטו פ
פירותי' קודם ט"ו בשבט וכו' והוא תלה בעונ' המעשרות
נוחה לעונת המעשרות שכתב היינו חנטה גם בענין
שביעית תלה רבי' הדבר בעונת המעשרות מוכח ודאי
דס"ל דחנטה היינו עונת המעשרות והארכתי בזה אף

על פי שנראה פשוט שזה דעת רבי׳ לפי שלא ראיתי לא׳ מן הראשוני׳ שפי׳ כן רק כולם נר׳ שסוברי׳ דתנא׳ לאחר והבאת פליט ועונ׳ המעשרו׳ לאחר ובמה שכתבתי לדעת רבי׳ ניחא מה שהוקש לר״ש והרא״ש דמנין להם לחכמי׳ לקבוע זמנים אלו למעשרות ותירצו דכיון לפירו׳ אילן מעשר שלהן דרבנן יש להם כח לקבוע זמנים לכל א׳ כפי דעתם והוקשה להם על זה משביעית דהויא ד דאורייתא ונדחקו בתירוץ קושיא זו ולדעת רבינו גם מעשר פירות האילן דאורייתא׳ כאשר יתבאר בסמו׳ ובמה שכתבתי שהכל הוא עונת המעשרות והכל הוא נלמד מועשרת את התבואה לשלש שנים א״כ תבואות וזרעך דבר שזורעין ומנמיח כאשר נתבאר בהלכות מעשרות ניחא שפיר דוק ותשכח ובירק דאזלינן בתר לקיטה גם רבינו סובר במעשר ירק להוי דרבנן ופ״ק דר״ה דרשי׳ ליה מקראי דאזלי׳ בתר לקיטה •

ובהשגות על מה שכתב רבינו יראה לי וכו׳ א״א אין סברתו נכונה שלא חלקו בגמרא דר״ה אלא בין מעשר לשביעית אבל בין פירות לפירות לא חלקו ואי כדבריו מה ענין בנות שוח אצל חרובי שטה וצלמונה שהן פסולת מינן ועוד אני אומר לחרובי שטה וצלמונה פטורין הן לגמרי אבל כל פירות האילן מדבריהם חוץ מתירוש ויצהר וכשאמרו בגמרא אתינא לך אנא מעשר חרובין מדרבנן ה״ה לכל פירות האילן שהם דרבנן אלא ה״ק ליה כיון שמעשר האילן דרבנן אם נהגו שלא כדין לא מיחו בידם והטע׳ שנהגו בחרובין אחר לקיטה ולא נהגו בשאר אילנות אפשר מפני שרוב העולם אין רצין אחריהם כשאר פ פירות ומניחים אותם באילן הרבה לפי׳ לא נחשבו ב בעיניהם על שעת לקיטה מ״מ לא היה אלא מנהג והיכא דנהוג נהוג והיכא דלא נהוג לא נהוג והולכין אחר חנטה ע״כ וכבר נתבאר דעת רבינו שהוא סובר דכל פירות האילן דאורייתא ויש לו על מה שיסמוך ס סוגיית הבבלי בערובין פרק עושין פסין מוכח דתאנה חייבת מדאורייתא גם פרק השואלים מיירי בדאורייתא ואוקמוה בתאנה העומדת בחצר גם סוגייא דר״ה ש שכתבתי לירקות ולמעשרות גם סוגייא דחרובין גם בירושלמי וספרי שכתבתי הלכות מעשרות כי משם נר׳ לרבי׳ שלא מעיטו מן הכתוב רק חרובי שטה וצלמונה וגרירה משמע לשאר חרובין הרי הם כשאר פירו׳ האילן ומתעשרות מן התורה וא״כ הולכין אחר חנטה שהרי לא אמרו בגמרא אלא אמינא לך אנא מעשר חרובין דרבנן וכו׳ משמע דדוקא באותם שהם דרבנן ומה ש שהקשה הר״א דא״כ מה ענין בנות שוח לא קשי׳ דרבינו כתב זה מלדברי המתרץ שתירץ אמינא לך אנא מעשר חרובין דרבנן דמאן דמקשה היה סבור דבכל חרובין איירי או שהיה סבור שאין הפרש בין מה שחייב התורה למה שחייב מדרבנן או יהיה פסולת או לא יהיה פסול׳ וככה כתבתי למעלה בשם התוספות דחרובין לאו דוקא דה״ה לכל פרי העושה בריכה אחת ומאן דמתרץ א״ל לאו כדקס״ד אלא בדבר שהוא מדרבנן אני אומר ולכך אמרתי נהגו בחרובין דאית בהו מעשר דרבנן דהיינו ה הגרועים כמו שטה וצלמונה ושאני בין חיוב דרבנן לחיוב התורה זה דרך רבינו באותה סוגייא ונמצא דכל פירות ותרובין הטובים דאורייתא וכבר כתבתי בזה בהלכות מעשר ולכלם יש פנים וראיות ואין לי להכריע ושאר דברי ההשגה מבוארים •

ד׳ **הירק** בשעת לקיטה וכו׳ כבר הוזכר ז וילפינן לה התם מדכתיב באספך מגרנך ומיקבך מה גורן ויקב שיונקים וגדלים על רוב מים ומתעשרים לשנה שעברה אף כל שגדלים על רוב המים ומתעשרין לשנה שעברה יצאו ירקות שגדלים על כל מים ומתעשרין לשנה הבאה ע״כ ופרש״י ז״ל מכאן סמכו חז״ל לקבוע מעשר ירק של דבריהם אחר לקיטה לפי שהאילן חונט פירותיו על ידי שרשי׳ שנכנס באילן מן המים של שנה שעברה והירקות גדלים על מי שנה הבאה והיינו שעת לקיטתו שהרי גוזזין אותו וחוזר וגדל •

ה **וכן** האתרוג בלבד וכו׳ ס״ב דבכורים אתרוג שוה לאילן בשלשה דרכים וירק בדרך אחד וכו׳ והובאה פ״ק דקדושין ופ״ק דר״ה ושם העלו אע״ג דאמר רשב״ג אתרו׳ אחר לקיטה כירק ר״ה שלו שבט פי׳ ולא תשרי בירק עוד העלו שם באושא נמנו וגמרו אחר לקיטתו בין למעשר בין לשביעית אף על פי שהולכין אחר לקיטתו אתרוג בת ששית וכו׳ פ״ק דר״ה בתר ההיא רבותי׳ דאושא נמנו וגמרו גרסינן איתמר רבי יוחנן ור״ל דאמרי תרוייהו אתרוג בת ששית הנכנסת לשביעית לעולם ששית כי אתא רבין אמר רבי יוחנן בת ששית שנכנסה לשביעית אפילו כזית ונעשית ככר חייבין עליה משום טבל ע״כ ופרש״י ז״ל לעולם ששית חייבת במעשר ופטורה מן הביעור אפילו כזית אפי׳ לא גדלה בששית אלא מעט ורובה גדלה בשביעי׳ עד שנעשית ככר חייבת משום טבל דבתר חנטה אזלי׳ ע״כ •

ובהשגות א״א כמה דבריו מבולבלים ו ומקולקלים ומשובשים והוא תופס לדברי ר״ל ורבי יוחנן דאמרי תרוייהו אתרוג בת ששית שנכנסה לשביעית לעולם ששית וחייבין עליה מ משום טבל ופטורה מן הביעור וא״כ היינו אחר חנטה לשביעית מיהו לענין מעשר שני ומעשר עני אזלי׳ בתר לקיטה כרבי יוסי ע״כ נראה שלעתו לפרש כדעת רש״י שכתבתי דרבי יוחנן ור״ל סברי דבתר חנטה אזלי׳ בש״ר פירות האילן כרבי אליעזר דס״ל הכי כההיא דבכורים דאתרוג שוה לאילן בכל דבר וקשה אלא דרבי אליעזר שמותי הוא והיכי סברי ר״ל ורבי יוחנן כוותי׳ ותו דבתר דאסיק׳ רבותינו נמנו וגמרו אתרוג בתר לקיטה בין למעשר בין לשביעית הניאו ההיא דר״ל ורבי יוחנן בסתם משמע דלא פליגי אדאושא ותו דאי כר׳ אליעזר פסקו הוה להו למימר הלכה כר׳ אליעזר לכך נראה דרבינו מפרש דסברי כרבות׳ ומיהו להחמיר אמרו ש שצריך לעשר אותם דששית לפטור ממעשר לא אזלינן בתר לקיטה אלא לענין סדר השנים לבד ולהתחייב בדין שביעית ולהיות לקיטה עיקר ואע״פ שחנ׳ בששית אבל שתהיה פטו׳ בדין שביעית לא וכן נראה ממה שכת׳ רבינו לקמן בהלכות שמטה פ״ה ואפילו היה ככר הרי היא כפירות שביעית ומתעשרת בפירות ששית להחמיר ע״כ וכן נראה בירושלמי דפ״ב דבכורים שהביאו שם לדרבי יוחנן ואמרו שם א״ר יוחנן בשאר שני שבוע את מהלך בו כירק בשביעית את מהלך בו כאילן היך ע עבידא מחמשי׳ לששית ששית מששית לשביעית שש׳ ע״כ משמע דבשאר שנים אזלינן בתר לקיטה אבל בשביעית לפוטרו מן המעשרות לא אזלינן אלא חייב בששית וזהו שכתב רבינו ואעפ״י שהולכין אחר לקיטתו אתרוג בת ששית וכו׳ ואדלקמיה קאי כנ״ל •

ז **האביונות** של צלף וכו׳ ירושלמי פרק רביעי דמעשרות רב אסי בריה דרבי זעירא אביונות גותנין עליהם תמרי אילן

ומאמרי זרעים שאם היתה שנייה נכנסת לשלישית ש שהוא מפריש ופודהו ונותנו לעני ע"כ

ובהשגות א"א שנה המחבר הזה כב"ש שעושין אותו ספק כאילו לב"ה אילן גמור הוא ואמרינן בברכות דאפי' בח"ל לא עבדינן כוותייהו ע"כ · והמחלוקת הנה הוא בכיצד מברכין הצלף ב"ש אומרים כלאים בכרם ואינו כלאים בזרעים וב"ה אומרים אינו כלאים לא בכרם ולא בזרעי' והביאו אותם גם בירושלמי פ"ה דכלאים גם ראש בפרק הנזכ' מתוך להביא לאביונות שכתבתי בשם רבי זעירא ו ובודאי רבי זעירא לא שביק בית הלל ועביד ב"ש ולכך אעפ"י שפסק רבינו כבית הלל שהצלף מן אילן כאשר כ' הלכות כלאים פ"ח פסקה להא דרבי זעירא ולא מפני זה מספקה ליה להא אתרוג אע"ג דודאי אילן גמור הוא עשו אותו כירק דבתר לקיטה אזלינן דמשום דגדל על כל מים כירק ולא על רוב מים וצלף נמי דכוותה ולעניין ר"ה שלו עשו אותו ט"ו בשבט באילן כמו באתרוג כן נר' דעת רבי' והוא נכון לקיים דברי הירו' ·

ח האורז והדוחן וכו' שביעית פ"ב האורז והדוחן והפרגי' והשומשמין ש שהשרישו לפני ר"ה מתעשרין לשעבר ומותרין בשביעית ואם לאו אסורין בשביעית ומתעשרין לשנה הבאה ע"כ והובאה פרק קמא דר"ה ואמר רבה עלה אילן אחר רבנן בתר חנטה תבואה וזיתים בתר שליש ירק בתר לקיטה הני כמאן שנינהו רבנן הדר אמר רבה מתוך שעשויין פרכין פרכין אזלי רבנן בתר השרשה ופריך עלה אביי וליצבור גרנו בתוכו ונמצא תורם מן החדש שבו על החדש שבו ומן הישן שבו על הישן שבו מי לא תניא רבי יוסי בן כיפר אומר משום רבי שמעון שזורי פול המצרי שזרעו לזרע מקצתו השריש לפני ר"ה ו ומקצתו השריש לאחר ר"ה אין תורמין ומעשרין מזה ע"ז לפי שאין תורמין מן החד' על הישן ולא מן הישן על החד' כיצד הוא עושה צובר גרנו לתוכו ונמצא תורם ומעשר מן החד' שבו על החדש שבו ומן הישן שבו על הישן שבו א"ל ר"ש שזורי קאמרת ר"ש שזורי סבר יש בילה ורבנן סברי אין בילה א"ר י בר נחמני א' שמואל הלכה כרבי יוסי בן כיפר שאמר משום ר"ש שזורי מתקיף לה רבי זירא ומי אמר שמואל הכי והאמר שמואל לכל אין בילה חוץ מיין ושמן אשתמועתיה הא דאמר שמואל הכל ה הולך אחר גמר פרי וצריכא דאי אשמועינן הלכה כר"ש שזורי הוה אמינא משום דקסבר יש בילה קמ"ל לכל אין בילה ואי אשמועינן לכל אין בילה הוה כדרבנן ס"ל קמ"ל הלכה כר"ש שזורי ואי אשמועינן הני תרתי הוה אמינא קשיא דשמואל אדשמואל קמ"ל הכל הולך אחר גמר פרי ע"כ הסוגיא שם ונראה מתוך דשמואל פליג בין אדרבנן בין אדר"ש שזורי דכולהו מודו דבתר ה השרשה אזלינן אלא דסבר ר"ש שזורי דבצבירת גורן סגי דיש בילה אבל בלא צבירת גורן מה שהשריש קודם ר"ה הוי ישן ומה שהשריש אחר ר"ה הוי חדש ונמצא ת תורם ומעשר מן החדש על הישן וא"כ שמואל דאמר כמאן ורש"י כתב דאשכח שמואל תנא בעלמא דאזיל בתר גמר פרי בקטניות ולא בתר השרשה ועליה סמך לפלוגי עליה דר"ש שזורי ועלייהו דרבנן ואני לא ידעתי מאן הוא ההוא תנא ע"כ ובודאי דקשה הדבר לו' דפלי' שמואל אסתם מתני' ואדרבי שמעון ולא הזכיר בתלמו' אמאן סמך לפלוגי עלייהו ·

גם בתוספות הקשו ותימה שמואל דאמר כמאן ולא תירצו דבר לכך נראה לפרש לדעת רבי' דשמואל לא פליג אדר' שמעון שזורי דצובר גרנו אלא בא לפ' דלא תימא דר"ש שזורי אצובר גרנו לחוד סמיך דמודה הוא דאין בילה כלומר בילה גמורה לסמו' עליה לגמרי אלא ליין ושמן אבל בתבואה אינה נבללת יפה ונ"מ דפרי אילן או תבואה וזיתים חדש עם ישן לא ש שסמכינן אבילה דאין נבללת יפה ובודאי דמודה רבי שמעון שזורי בהא והכא משו' דאזיל בתר גמר פרי הוא דסמיך אבילה ולהחמיר קאמר דצובר גרנו לתוכו ד דשמא זה נגמר קודם ר"ה וזה אחר ר"ה ולאו אדעתיה אן דאזלינן בתר השרשה להחמיר דכי הא אי נמי ש שכתבו' שאנו חושבי' אותו כחדש יחשבו שאנו הולכי' אחר לקיטה כשאר ירק דשאר ירק גמר פריין ולקיטתן כאחד ויאמרו דבהני נמי לקיטתן הוא העיקר לכך אמ' צובר גרנו דסוף סוף יש קצת תקנה בבילה זו ומאי ד דאפשר לתקוני מתקני' ·

ובהשגות א"א אם הכל הולך אחר גמר פרי אין צרי' לצבור גרנו לתוכו דהא קי"ל דאין בילה אלא ליין ושמן ע"כ ודעתו כדעת רש"י והתוספות ודעת רבינו כאשר כתבתי · עוד אפשר לצובר גרנו שכתב רבי' אין הכוונה שיבלול אותו דהא כשמואל קי"ל דלכל אין בילה אלא ה"ק אינו צריך לחלק הגורן ולתרום ממה שהשריש קודם ר"ה לבד ו וממה שהשריש לאחר ר"ה לבד אלא יכול לערב הכל ולתרום מן הכל ביחד וזהו שכתב צובר גרנו ותורם ומעשר מן הכל כאחד ונתן טעם על זה שהכל הולך אחר גמר פרי הוכח כאשר כתבתי דצובר גרנו להקל בא א"נ דלא תימא שיצטרך להביא תבואה ממקום אחר ל להפריש ממנה על זה לפי חשבון חדש שבו וישן לפי ח חשבון ישן שבו וכמו שכתב שם רש"י לדעת רבנן דפליגי אדר"ש שאין תקנה אלא בכך לכך כתב רבינו שאין הדין כן אלא מיניה וביה יכול להפריש שהכל הולך אח' גמר פרי וכבר נמצא בזה לרבינו במקצת מקומות ש שבגמרא תפסו לשון אחר לכוונה אחת והוא תפס אותו לכוונה אחרת ואחד מהם בהלכות איסורי ביאה שכתב שלא ניתנה התורה וכו' עיין שם בדברי בעל המגי'

ט הבצלים הסריסים וכו גם שם פר' ב' דשביעית ומייתי לה פ"ק דר"ה ופירשו בירושלמי בצלים סריסים בצלים כופראי דלא עבד זרע ולכך נמשלו לסריס שאינו מוליד ופירש רבי' בפי' המשנה כי דרך הבצלים אפי' לאחר שעוקרי' אותם כשימצאם לחות יוציאו פרחים מבפנים ואלו הם הסריסים אינם מוציאים דבר רק בהיותם בקרקע זרועים ולא יזרעו המין הזה אלא במקום משקה ומפני זה אמר בהפכן ובעל ע"כ נראה שכיון לומר דבעל הוא הפך סריס כי הסריס אינו ראוי להיות לבעל וא"פ שכיון לומר למפני שאלו הסריסים לא יזרעו אותם אלא במקום משקה קרא לאחרים של בעל כמו בית הבעל במ"ק כלומ' שזורעין אותם בשל שהיא בעמק ומלוחלח' שאין צריך להשקותם וכן פי' רבינו במשנה ופי' עונה הוא זמן שרגיל להשקותם ורגילין להשקותם לימים ידועים ואם עבר ג' זמנים הרי הם כאילו נלקטו כבר ולירק בתר לקיטה אזלינן ·

י פול המצרי וכו' בירושלמי פ"ב דשביעית א"ר יוסי אולי רבי אליעזר לרשב"ג לצדוקי בהלא דר"ם שזורי תני שם מדות אמרו חכמים בפול המצרי זרעו לזרע מתעשר לשעבר זרעו לירק מתעשר להבא זרעו לזרע ולירק או שזרעו לזרע וחשב עליו לירק מתעשר מזרעו על ירקו ומירקו על זרעו ב

כשהביא שליש לפני ר"ה אבל אם הביא שליש לאחר ר"ה זרעו מתעשר לשעבר וירקו מתעשר בשעת לקיטתו עישורו כשלקט ממנו לפני ר"ה אבל אם לקט לאחר ר"ה בין זרעו בין ירקו מתעשר להבא זרעו לזרע וחשב ע עליו לירק באין אחר מחשבתו זרעו לירק וחשב עליו לזרע לעולם אין מחשבת זרע חלה עליו אלא א"כ מנע ממנו שלש מורביות כשהביא שליש לפני ר"ה אבל אם הביא שליש לאחר ר"ה אפי' לא מנע ממנו שלש מורבין' זרעו לזרע ועשה כולו קנבין גמורין זרעו מתעשר לשעבר וירקו מתעשר בשעת לקיטתו עשורו מקנתי עשה קנבין גמורין ומקנתו לא עשה זהו שאמרו בודר גרנו לתוכו ונמצא מעשר מזרעו על ירקו ומירקו על זרעו ע"כ וזהו לשון רבי' אות באות תיבה בתיבה כלשונו וסדרו ואעפ"י שנחלק שם בגמרא ובמשנה כיון שאמר רבי יוסי הולי רבי אליעזר בהדא דר"ש שזורי סמך עליו רבינו ורבינו שמעון הביא הירושלמי פרק א' דכלאים •

ויש בגרסתו קצת שנוי כאשר יתבאר בע"ה והנה ראיתי לתת טעם לפי גרסת רבינו לשם תלות אלו שנאמרו בפול המצרי וצריך שתדע כי פול המצרי פירשו במין קטנית הנקרא פסולי בלעז וזורעים אותו לזרע ולירק וסתמו ועיקרו לירק וידעת שה לכין בו אחר גמר פרי והוא שזרעו לזרע כאשר נתבאר בבריתא מה שכתבתי למעל' וירק אחר לקיטתו ולכך אמרו בו ו' מדות • מדה א' כשהביא שליש לפני ר"ה וזרעו לזרע מתעשר לשעבר והיא שנה שהביא בה שליש דזהו גמר פרי אבל בזרעו לירק הולכים בו אחר לקיטתו כשאר ירק ומתעשר להבא דהיינו שנה שהביא בה שליש ובירוש' אמרו זרעו לזרע תמי השנה שעברה הוא גדל זרעו לירק תמי השנה הבאה הוא גדל זרעו לזה ולזה או שזרעו לזרע וחשב לירק אעפ"י שמה שהוא לזרע ראוי ללכת בו אחר שנה שעברה שהיא שנה ש שהביא בה שליש ומה שהוא לירק אחר שנה נכנס שהיא שנת לקיטה ונמצא זה חדש וזה ישן מתעש' מזרעו על ירקו ומירקו על זרעו כיון שזרע כולו לזה ולזה וזו היא מדה ראשונה •

ובהשגות על זה א"א והוא שלקט ממנו לפני ר"ה וכמה אני תמיה על זה המחבר שסבר להורות מתוך התוספתא והירוש' ולא עלתה בידו כי אין התוספת' והירושלמי אצלנו מתוקנין כל צרכן ולא מספיקין כל הצורך והנה פול המצרי ה האריכו בו הרבה ולא הספיקו אמרו אם הביא שליש לפני ר"ה אם זרעו לזרע מתעשר לשעבר ירקו מהו פ פטו' או לא זרעו לירק מתעש' להבא ירקו (נ"ל זרעו) מהו פטור או לא לפי שמכינו במס' שאמר כשבר שזרעה לזרע ירקה פטו' זרעה לירק מתעשר זרע וירק ובתוספ' אמרו השבת שזרעה לזרע ירקה פטור ועל פול המצרי לא שמענו ומי יורה דעה ומי יבין שמוע' אך כי מצא ספרי משובשי' איך יורה ומסתבר אף זה הפול כבשבר ושבת הוא שאם זרעו לזרע זרעו מתעשר לשעבר וירקו בשע לקיטתו עשורו ע"כ • נראה שסובר דלא אמרו מעשר מזרעו על ירקו אלא כשנלקט קודם ר"ה דכיון שהזרע הביא שליש קוד' ר"ה וירק נלקט קודם ר"ה הרי כולו מתעשר לשעב' ולכך מעש' מזרעו על ירקו ומירקו על זרעו אבל אם לקט הירק אח ר"ה כיון שזה לשעב' וזה להבא אינו מעשר מזה על זה ואפשר דגם רבינו סובר דבהכי מיירי ומה שכתב בסמוך והוא שלקט ק קודם ר"ה אכולה מילתא קאי ושאר הדברי' שכת' הר"א אין בהם השגה על רבינו ואותו הדין שכתב הר"א שלא הוזכר בפול המצרי אפשר שהוא ואותו הדין הוא בכלל זרעו לזרע וחשב עליו לירק דודאי אין הכוונה שחשב עליו לירק וביטל מחשבה שחשב לזרע אלא שלקט ממנו ירק וגם רוצה שישאר לזרע והוא הדין שהזכיר הר"א כנ"ל •

מדה שנית האמורה בפול היא לא הביא שליש לפני ר"ה שאם זרעו לזרע זרעו מתעשר לשעבר וזו קשה דכיון שלא הביא שליש לפני ר"ה איך מתעשר לשעבר וכן כתוב בהשגות א"א הירוש' שהעתי' ממנו משובש ודבריו איך יהיו מתוקנים שאם לא הביא שליש לפני ר"ה אינו מתעשר לשעבר שהרי כסק שמואל הלכה שהולכין בו אחר גמר פרי והשליש הוא גמר פרי כשזרעו לזרע והיה לו לו' מתעש' להבא ואם ליקט ממנו אחר ר"ה בין זרעו בין ירקו מתעשר להבא ע"כ • וכבר כתב' שגירסת הירו' בספרים שלנו כלשון רבי' ואם באנו לתקן הירושלמי ולהגיה במקום שעבר תתעשר להבא ונגרום וירקו בשעת לקיטתו עשורו לא שייך תו לפלוגי ולמתני והוא שלק' ממנו לפני ר"ה דבין לקט לפני ר"ה בין לאחר ר"ה דין אחד להם דזרעו להבא וירקו בשעת לקיטתו עשורו וא"כ די שאמר וירקו בשעת לקיטתו עשורו והכל בכלל מאי והוא שלקט וכו' ... ואם באנו למחוק וירקו בשעת לקיטתו ולמיתני מתעשר להבא והוא שליקט וכו' א"כ מתעשר להבא וירקו לשעבר והוא שלקט וכו' כאשר נראה מדברי הר"א ודאי דקשה להגי' כל זה ותו דלמה ליה לתנא לאורוכי כולי האי ליתני ו וירקו בשעת לקיטתו עשורו ותו לא • לכך נראה לפרש לגרסת רבינו אף דזרעו לזרע ואף אם לא הביא שליש לפני ר"ה מתעשר לשעבר כיון שלקט ממנו כלומ' מירקו לפני ר"ה זרעו בתר ירקו נגרר ומתעשר לשעבר כיון דסתמו ועיקרו לירק זורעין אותו כאשר הקדמתי ד דלקיטה דירק מבטלה למחשבה לזרע א"כ דלקט ממנו מזרעו קאמר דאף אם לא הביא שליש כיון שלקט ממנו אחשביה וזהו גמר פרי שלו אף אם הוא פחות משליש א"כ שרמו ללכת בכיוצא בזה אחר השרשה כאשר כתבתי למעלה ואף אם גם זה דוחק כך ראוי לו לקיים גרס' הירושלמי ור"ש משמע דגרים איפכא דכל מה שכתב רבינו במדה ראשונה בהביא שליש כתב הוא בלא הבי' ומה שכתב רבינו בלא הביא כתב הוא בהביא וגם לפי גרסתו קושיית הר"א לא ניחא דוק ותשכח

מדה שלישי' אם לקט ממנו אחר ר"ה בין ירקו בין זרעו מתעשר להבא זרעו לזרע ו וחשב עליו לירק הולכין אחר מחשבתו זרעו לירק וחש' עליו לזרע אין מחשבת זרע חלה עליו לירק אלא א"כ מנע ממנו שלש אוריות והוא שהביא שליש לפני ר"ה ע"כ והטעם מבוא' במה שכתבתי דכיון דעיקרו וסתמו לירק כזרעו לזרע אתי מחשבת ירק ומיילא עליה ואין צריך שום הוכחה למחשבת ירק אבל לחול עליו מחשב' ירק צריך הוכחא ע"י מעשה כי מה שהוא לזרע אין ל לוקטין ממנו ואם מנע ג' לקיטו' הרי חלה עליו מחשב' זרע כאלו זרעו לכך וזהו כשהביא שליש לפני ר"ה מש הכי בעי' הוכחה לחול עליו מחשבת זרע להיות מתעש' לשעבר כאלו לא נזרע לכך אבל לא הביא שליש כיון שאינו מתעשר לשעבר רק אם ליקט ע"פ הדרכים ש שנתבארו אין צריך למניעת ג' לקיטות כי זהו אוריות לפי הנראה מדברי רבי' וגרס' ר"ש במדה זו זרעו לירק וחשב עליו לירק אין מחשבת זרע חלה עליה וכו' והכל עולה לטעם א' •

ובהשגות א"א לא ידענו מהו אריו' והוא הוציאו מן אורה והוא ענין לקיטה ואין במשנה אלא עונות ובירושלמי מורדיות ובתוס' מריעין' וכלם אינם אלא מניעת השקאה נוהם ודוקא בשל בעל אבל בשל שקיא שלשים יום והעונות האמוריות כאן לא עונה של יום ושל לילה אלא כעונה של זקנה שהפסידה ראיותיה שהיא לפי מה שהיתה ד רגילה וכן זה העונה לפי מה שהיה רגיל להשקו' עכ"ל ואמת הוא שבמשנה אמרו עונות וכאשר כתב רבי' גבי בצלים הסריסים כי שניהם נשנו ביחד במשנ' אבל רבי' סמך על בריתא דשם מלות דרבי ייסה הודי כוות' כאשר כתבתי ונראה שהיה גורס בה שלש אוריות ומורביות אפשר דהוא נמי מלשון לקיטה והוא לשון גלים בי ה הלוקט עושה גלים או שורות כאשר נראה מפירוש רבינו שמשון כאשר פי' רבי' במשנה פרק ג' דשביעית ואיתא פ"ב דתמיד מורביות של תאנה ופרק לולב וערב' מורביות של ערבה אבל לשון השקאה לא מנאתי מי שיפרש כדברי הר"א · מלה רביעית אבל לאחר ר"ה אעפ"י שלא נמנע מלארות ממנו שלש אוריות ע"כ וכבר נתבאר ואפשר למלה רביעית קרי מזרעו לזרע וחשב וכו' על אעפ"י שלא נמנע מלארות ג' אוריות ·

ובהשגות א"א נ"ל שהוא שיבוש · והיה ראוי להיות אעפ"י שנמנעו

והטעם שאין מחשבת זרע חלה על מחשבת ירק שיהא מתעשר זרע וירק אלא בשני דברים שהביא שלים לפני ר"ה ושימנעם ממנו מים שלשים יום שהם גידול הירק וכשמנע נראה כי דעת שלימה היתה לו לזרע ואז תחול עליו המחשבה ויעשר משניהם נרא' מכאן דסתמו לירק קאי ומה שכתב בסוף זרעו לזרע ועשה כולו קנלים גמורים וכו' אמת הוא שכך מצא בירושלמי ולא בא שם כהוגן ובתוס' נראה שלא בא אלא על דברי רשב"ג שאמ' שאין הולכין לזרעו לשעבר לא אפילו בתרמלו ולא אפילו בשלים אלא בקנלים גמורים בי אז נחשבו לשעב' ומי הוא שיסמוך עליהם אלא בדברים פשוטים וזה ה המחבר היה לו לומר זרעו לזרע וירק ואז יבא כהוגן לדעת רשב"ג וכל זה תמצא בשביעית ירושלמי פרק ב' ובתוספתא דשביעית פ"ב ושם יבחנו דברינו ע"כ ובכל זה גרסת ר"ש כגרסת רבינו וכבר נתבאר ופירוש קנלים שנתמלאת השבולת כל צורכה והוא יותר מתרמלו כאשר נראה מלדברי הר"א ופי' תרמלו שנכנסו הזרעים בקלונס כי תורמל נקרא כלי עור שעושהו הרועים והולכי דרך לתת צידה לדרכם · מלה חמישית זרעו לזרע ועשה כולו קנלים גמורים לפני ר"ה וקת"ל דאפ"ה ירקו בשעת לקיטתו · מודה שיטת מקלתו עשה קנלים גמורים ומקנתו לא עשה זהו שאמרו כובר גרנו לתוכו ונמצא מעשר מזרעו על ירקו ומירקו על זרעו ע"כ ומכאן נראה דכובר גרנו דקאמ' רבינו היינו שיכול לערב הכל כפי הדרך השני שפירשתי בהכיא ד דלעיל וזהו נמצא מעשר מזרעו על ירק כלומ' ואין לחוש בכך כנ"ל ·

יא פירות שנה שניה וכו' מסכת' מכשירין פרק ב' פירות שנה ראשונה ש שנתערבו עם שנייה ושנייה עם שלישית ושלישית עם רביעית ורבעית עם חמישית וחמישית עם שישית וששי' עם שביעית הולכין אחר הרוב מחצה על מחצ' להחמי' ע"כ וכתב רבינו שמשון בפי' דהולכין להחמיר ז"ל לענין ספיקא דמעשר שני ומעשר עני יפריש מעשר אחד ויחלל מעשר על המעות ויחלק הפירות לעניים

והמעות יאכל בירושלם והיינו שני עישורין דר' עקיבא בפרק לעירובין עכ"ל ורבינו פירש במשנה כאשר כתב כאן ·

ובהשגות א"א ולמה לא יפריש מעש' עני והלא יש עליהם איסור טבל

ואוסר במשהו מצינו לרבי עקיבא על סיפקו עישר שני עישורין מעשר שני ומעש' עני ואפי' אחר הרוב אין לילך באיסורי טבל ובדמאי פ"ה ממעשר שני דירושלמי ע"כ ונראה שצריך להיות פ"ה ממעשרות כי שם אמרו בירו' על דעתיה דרבי יוחנן אין הטבל בטל ברוב ודע' הר"א כלעת הרא"ש ומ"מ לא ידעתי איך הקשה הר"א ואמר ואפילו אחר הרוב אין לילך באיסורי טבל דאם זה נקרא טבל תקשי אמתניתין דמכשירין שאמרו בהדיא שהולכין אחר הרוב לכן אני אומר דאין נקרא טבל אלא כשלא הוציא כל מה שצריך להוציא ונשאר באותו כרי מחוקי השם אבל זה כבר הוציא כל הצריך לפוציא תרומה ומעשר ראשון ותרומת מעשר נשאר עליו מעשר אחד והוא בספק אם יאכל אותו כדין מעשר שני או יתן אותו לעניים דכיון שהכרי תחצה על מחצה וקי"ל אי אפשר לצמצם דילמא רוב של שנה שנייה או דילמא רוב של שנה שלישית מ"מ מכרי יצא מכלל טבל שהרי הוא מפריש המעשר שחייב להפריש שהוא או שני או עני וכיון שהפרישו שוב אין כאן דין טבל והגע עצמך שהפריש המעשרות ולא נתנם מי לימא שיחזור הכרי או יאסר בטבלו ודאי דלא והא נמי להא דמיא דודאי אינו מחוייב בשעת הפרשה לפרש ולברר שזה לעני וזה לשני וכיון שנסתלק מכאן דין טבל אלא שאנו מסופקים מעשר זה מה יעשה בו מוטב לעשות חול קדש ולא ל לעשות קדש חול וזה פירוש מה שאמרו הולכין להחמיר דלדעת הר"ק והרא"ש היה להם לפרש ולומר מפריש שניהם אבל לשון הולכין להחמיר משמע דאחר א' מהם אנו הולכין אלא שהולכין אחר החמור והוא השני שצרי' לאכלו בקדושה כנ"ל דעת רבינו ונראה חלוק נכון ו ומוכרח דאם המועט נשאר טבל כלברי הר"א איך אמר הולכין אחר הרוב דטבל לא בטיל ברובא והיא דרבי עקיבא שהפריש שני עשורין איתא פ"ק דעירובין ופ"ק דר"ה בבלי וירוש' ופירושו בה בירושלמי כאשר כת' רבי' שמשון וכלעת הר"א זה לשונו מה עשה קרא שם ל למעשר שני ופדיו ונתנו לעניים ע"ב ומ"מ אפשר להר' דלא דמיא להא דבפ"ק דעירובין דאמרינן דר' עקיבא גמריה אסתפק ליה שהיתה שנייה דנכנסת לשלישית ונסתפק אם ב"ה סוברים דר"ה לאילן באחד בשבט או בט"ו בשבט ולכך הוציא שני עשורים כיון שנסתפק ושכח מה שלמד ואין ספק זה דומה לספק תערובת פירות שנאמר בו הולכין להחמיר ועוד ששם היה מוציא שני לבד יהו סבורים דקים ליה דב"ה באחד בשבט אמרו ולכך הוציא שניהם להודיע שהיה מסופ' בתלמודו וס"ק דר"ה א"ר יוסי ב"ר יהודה דשני עישורין שהוציא אחד כר"ג ואחד כרי אליעזר פי' דר"ג סבר אתרוג שוה ל לאילן בג' דרכים ולירק בדרך אחד שבשעת לקיטתו עישורו ור' אליעזר סבר התרוג שוה לאילן לכל דבר ו והולכין בו אחר חנטה ופירש רבי חנינא לאתרוג שחנטו פירותיו קודם ט"ו דאילך שבט עסקינן ובדין הוא דאפי' קודם לכן ומעשה שהיה כך היה ע"כ ומעתה כיון ד דאחד הפריש כר"ג ואחד כרבי אליעזר לא דמיא ל לספיקא דנתערבו ודבר תכל דין מודה רבינו דספק גזל עניים יש בדבר אלא דאמרינן המע"ה ולכך החמיר ר' עקיבא על עצמו לתת לעניים חוקם ולצאת ידי חשב'

גזל וכ"ש לרבי עקיבא שאינו שהיה מחשב את המעשרו' ומבקש להתחייב בהם כדאיתא בההוא עובדא שכתבתי למעלה מן הירושלמי שהיה לוקח ג' מינין בפרוטה כדי להוציא מכל מין ומין ואין תימה אם יחמיר על עצמו לחוש לספקו ·

יב כל הפטור ממעשר ראשון וכולי כבר נתבאר כיוצא בזה פ"א דהלכות מעשר ·

יג פירות שהוציא מהן וכו' ירוש' פרק שני דמעשרות ראשון מהו שיטבול לשני ומה אם כשיש עליה זיקת שני מעשרות מותר בשעה שאין עליה אלא זיקת מעשר אחד לא כל שכן עד כאן · אבל משנקבעו וכו' פשוט הוא זה דכיון שנקבעו נקבעו לכל המעשרות אע"פ שאין בהן מיתה יש בהם לאו ·

יד מעשר שני וכו' פרקא בתרא דבכורות ליתא מתני' דלא כרבי עקיבא דתניא ר' עקיבא אומר יכול יעלה אדם מעשר בהמה מח"ל לארץ בזמן שבית המקדש קיים ויקריבנו תלמו' לומ' והבאתם שמה עולותיכם וכו' ואת מעשרותיכם בשני מעשרות הכתוב מדבר אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן ממקום שאתה מעלה מעשר דגן אתה מעלה מעשר בהמה וממקום שאי אתה מעלה וכו' אפילו תימא רבי עקיבא כאן ליקרב כאן ליקדש ליקדש נמי דקא נסיב ליה תלמודא מוהבאתם שמה ש"מ א"ה מאחר שאינו קרב אמאי קדוש מליאכל במומו לבעלים ובתמורה פ"ה אלו קדשים הביאו כיוצא בזה גבי בכור ויליף לה מדכתיב ואכלת לפני ה' וכו' מעשר דגנך ובכורות וכו' ושם הביאו עוד רבי ישמעאל אומר יכול יעלה אדם מעשר שני ויאכלנו בירושלם ודין הוא בכור טעון הבאת מקום ומעשר טעון הבאת מקום מה בכור אינו נאכל אלא בפני הבית אף מעשר אינו נאכל אלא בפני הבית בן עזאי אומר יכול מעלה את מעשר שני ויאכלנו בכל הרואה פי' בכל מקום שיוכל לראותו העומד בירושלם ודין הוא בכור טעון הבאת מקום ומעשר טעון הבאת מקום מה בכור אינו נאכל אלא לפנים מן החומה אף מעשר אינו נאכל אלא לפנים מן החומה ע"כ וזהו שכתב רבינו הואיל וטעון הבאת מקום אין מביאין אותו מח"ל כבכור בהמה אף על גב דלגבי הבאה מח"ל בכור יליף ממעשר כאשר נתבאר בדברי רבי עקיבא דהא מעשר פשיטא דמן התורה אינו אלא בארץ ומה שייך לומר שלא יבי' מחוצה לארץ וכן כתבה רבינו פ"א דהלכות בכורות ורבי' תלה כאן מעשר בבכור אלא רצה לכלול רבינו גם דברי רבי ישמעאל ודברי בן עזאי כלומ' הואיל וטעון הבאת מקום הרי הבאת מקום שלו בהבאת מקום של בכור כאשר נתבאר ולמד מדבו' אסמכתא למעשר דרבנן שלא יעלו אותו מח"ל דאילו מן התור' אין מעש' בח"ל וז"ש לפיכך לא חייבו חכמים וכו' כלומר כי היכי דבכו' אין מעלין אותו גם מעשר אין מפרישין אותו ולכך לא חייבו חכמים וכו' ומה שחייבו בשנער ומצרים מפני מעש' עני וא"נ לא יעלה אותו עד שיפדנו ואסמכתא דבכור ודרשא דספרי מקיימינן לה מיהת שלא יעלה מעשר עצמו ולא יפדנו וכנ"ל ביאור דברי רבינו ובספרי נמי דרשינן רק קדשיך אשר יהיו לך מכאן שמביאין קדשים וכו' יכול אף בכור ומעשר כן תלמוד לומר רק ע"כ :

ובהשגות א"א אין הטעם הזה מספיק דרבי עקיבא הוא עכ"ל הכ"מ ולא אמר אלא ליקרב אבל ליקדש מיהא קדוש והכי איתא פרקא בתרא דבכורות ונ"ל כי מה שאמרו אין מעשר שני בסוריא מן התורה קאמר ואם גזרו עליה את המעשרות לא גזרו עליה נטע רבעי ע"כ וכבר השיג על רבינו בזה גם פ"א מהלכות בכורות ושם יתבאר ומ"מ מה שאמר שאין טעם זה מספיק כלומר לפטור סוריא שגם רבי עקיבא לא אמר אלא לקרב אבל קדוש מיהא הוי אפשר דאעפ"כ מספיק הוא דבשלמא בבכור אפשר לומר בו יאכל במומו אבל במעשר שני טעון הבא' מקו' ולא שייך בו באופן אחר ואם יפרישו יהיה צריכין להעלותו ואנן קי"ל דאין מביאין אותו מח"ל לכך לא חייבו בסוריא ובמצרים ובשנער חייבו משום שהיו עניי ישראל מצויים שם ויפדנו ויעלה פדיונו ותקנו זה מפני העניים אבל בסוריא נראה שלא היו עניים מצויים שם וגם שהיו טועים ויסברו שהיא כארץ ישראל ולא יחושו לפדותו ויעלו המעשר עצמו ועוד דאע"ג דבכור קדוש דבכור אין עושין בו שום מעשה רק מאיליו הוא קדוש ומעשר צריך להפריש וכמו דשם אין מעלין גם כאן אין מפרישין וקדושה דבכור ממילא אתי ליה · ובשנער ומצרים מטעם שכתב רבינו ומה שרוצה לומר דמה שאמרו אין מעשר שני בסוריא מן התורה קאמר וגזרו מעשרות ולא נטע רבעי אינו משמע כי בירושל' פ"ה דמעשר שני גם פרק שביעי דפאה כי שם אמרו לא למדו נטע רבעי אלא ממעשר כמה דתימר אין מעשר שני בסוריא כך אין נטע רבעי בסוריא עד כאן מוכח בהדיא דשקולים הם ואין מעשר שני בסורי' כלל אף מדרבנן מן הטעמים שכתבתי · ובהשגות עוד על מה שכתב רבינו שהתקינו השני מפני העני א"א אלו דברי רוח ע"כ ורבינו לטעמיה אזיל ולכך הוצרך לזה כאשר נתבאר ·

פרק שני

א מעשר נאכל לבעליו לפנים מחומת ירושלים וכו' פרקא בתרא דבכורות גבי מעשר בהמה ונוהג בפני הבית והמעשר דגן ומעשר בהמה שוין הם וכ"ש הוא לבכור בהמה הואיל להקריבה ואיכא למימר לא יהיה נוהג אלא בפני הבית אבל דגן מ"ל בפני הבית או שלא בפני הבית וברייתא דרבי ישמעאל כבר הזכרתיה שלמדו בה שמעשר שני אינו נאכל אלא בפני הבית כבכור ומינה לנוהג ולבן עזאי שלמדו בה שאינו נאכל אלא לפנים מן החומה

מדות חסידות וכו' מימרא דשמואל פרק הזהב אמר שמואל הקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה מחולל ופ"ק דקידושין למדו דהקדש שחללו על פרוטה מחולל כסף מעשר ובערכין פרק המקדיש אמרינן ההוא גברא דאחרמינהו לנכסיה אתא לגביה דרבי יהודה א"ל זיל שקול ארבעה זוזי ואפקרו לך ופריך כמאן כשמואל דאמר הקדש שוה מנה שחללו וכו' איסור דקאמר שמוחל בדיעבד לכתחלה מי אמר ומשני ה"מ בזמן שבית המקדש קיים דאיכא פסידא אבל בזמן הזה אפילו לכתחלה א"ה אפילו פרוטה נמי כלומר למה הצריך רב יהודה ד' זוזי ומשני פרסומי מילתא קאמר ע"כ ומכאן למדו הגאונים למעשר דהא הקדש ממעשר יליף כאשר כתבתי וכ"ש הוא כאשר כתב רבינו ·

ג וכן אם חלל וכולי · בהשגות א"א תמיה אני

אני אם אמרו הגאונים שיפדה מעשר שני אפילו בזמן הזה פירות על פירות אלא במעשר של חוצה לארץ ש שעשאוהו כדמאי ע"כ ואי משום לא קשיא דר' לטעמיה אזיל דסבר דתרומה ומעשרות בזמן הזה אפילו בארץ הוו מדרבנן וא"כ הרי הוא כמעשר שני של דמאי כאשר כתב הר"א והר"א לטעמיה אזיל דסבר דאפילו בזמן הזה חייבין מדאורייתא ולכך תמה אם אמרו הגאונים לדבר זה והעמיד דבריהם בחוצה לארץ ואפש' דאותם גאונים דעתם כדעת רבינו דאין בזמן הזה מעשר של תורה והרי הכל כדמאי ואין עליהם תמה ומ"מ נראה לי דרבינו לא תלה דין זה בהוראת הגאונים דמינא ס"ל לרבינו דמותר לחלל פירות על פירות כאשר אבאר פ"ל בע"ה ולא תלה רבינו בהוראת הגאונים אלא שיכול לחלל על פרוטה דלא יהא חמור מן ההקדש וממנה ה הוציא דה"ה על שוה פרוטה לפי שרבינו סובר דאין ה הפרש בין לחלל על מעות או על פירות אבל לא דברו הגאונים בדין פירות על פירות כנ"ל פי' דברי רבינו •

ד' כשם שאין אוכלין וכו' כן מוכיח פ"ג דמעשר שני דתנן מעות נכנסות לירושלם ויוצאות ופירות נכנסין ואינן יוצאים פירות שנגמרה מלאכתן ועברו בתוך ירושלים יחזור מעשר שני שלהם ויאכלו בירושלם ובתוספתא פ"ב דמעשר שני גרסינן אין פודין מעש' שני בירושלים בזמן הזה אין מחללין מעשר שני בירושלם בזמן הזה אין מוכרין מעש' שני בירושלים בזמן הזה אין מוציאין מעשר שני בירוש' בזמן הזה ואם הוציא הרי אלו ירקבו ע"כ ונר' דמדקאמר אין מוציאין בירושלם בבי"ת ולא קאמר מירושלי' במ"ש להוצאה דקתני היינו הפרשה ועלה טובה קמ"ל דלא יפריש אותו שם שאם הפריש אותו שם לא יוכל לפדותו עוד ואפש' שמכאן כתב רבינו לפי' אין מפרישין וכולי אלא מוציאין וכו' עוד אפשר לפרש שאין מוציאין השנוי בתוספתא היינו להוציאו מירושלים שלשין מוציאו הכי משמע והוא מה שכתב רבינו ואם נכנס לירושלם וכולי אין מוציאין אותו משם וכו ומיירי בנכנס אחר שהופרש שאז נקרא מעשר שני לכך כתב רבינו לפיכך וכו' ועלה טובה קמ"ל רבינו גם כי לא נזכר בתוספתא וזה נכון בעיני •

ה כל האוכל כזית וכו' מכות פרק אלו הן הלוקין תני בהדי לוקין אוכל מעשר שני חוץ לחומה ופ"ק דכריתות אמרינן כר' אלא אכל מעשר דגן תירוש ויצהר לוקה שלשה ופריך והא לאו שבכללות הוא ואין לוקין עליו ומסיק לכתוב לא תוכל לאכול בשעריך פי' דהא כתב לעיל עולותיכם וזבחיכם ומעשרותיכם דגנך תירושך ויצהר למה לי ליחודי אכיל' לכל חד וחד ואיתא גם פרק הלוקין ואמרי' תו פרק הלוקין א"ר אסי א"ר יוחנן מעשר שני מאימתי חייבין עליו משיראה פני החומה ויליף לה מדכתיב לא תוכל לאכול בשעריך לפני ה' אלהיך תאכלנו כל היכא דקרי' לפני ה' תאכלנו קרי ביה לא תוכל לאכול בשעריך וכל היכא דלא קרי ביה וכו' וכתב הש"י וא"כ חוץ לחומה דמתני' היינו דעייליה ואפקיה והקשו בתוס' דאם כן שמותר לאכול כל זמן שלא נכנס לפנים מן החומה למה הוזקק לעולם לפדות מעשר שני ותירצו דאע"ג דליכא לאו מ"מ עשה איכא דכתי' וצרת הכסף בידך אבל בלא פדייה לא ע"כ וזהו מכת מרדות שהזכיר רבי' ואמרינן תו התם לגבי בכורים מקצתן בפנים ומקצתן בחוץ ש שבחוץ הרי הן כחולין לכל דבריהם ושבפנים הרי הן כ כהקדש לכל דבריהם ומינה יליף למעשר שני דחד דינא אית להון כאשר יתבאר •

ח אין פודין וכו' פרק כיצד צולין אמן ש שכו בזמן מעשר שני לא יעשנו דמים על החבורה שאין פודין מעשר שני בירושלם וי"ג שאין מוכרין מעשר שני בירושלם ופי' ר"י לגזרה מכיר' אטו פדייה שהיא אסורה מן התורה פי' דקרא לא ה התיר לפדות אלא ברחוק מקום אבל אחרים אומרים דמכירה משום בזיון קדשים אסרוה ומי' כשנטמא פודין אותו דאמרינן פרק הזהב וס' אלו הן הלוקין אמר רבי אלעזר מנין למעשר שני שנטמא שפודין אותו אפילו בירושלם שנאמ' כי לא תוכל שאתו ואין שאת אלא אכיל' שנאמ' וישא משאות מאת פניו עוד שם אמר רב אשי מנין למעשר שני טהור שפודין אותו אפילו פסיעה א אחת חוץ לחומה שנאמ' כי לא תוכל שאתו פי' דאע"ג דכתיב כי ירחק ממך רחוק טובא חזר ותלה הדבר בלא תוכל שאתו כלומר שצריך עוד לנשאו ולהביאו ל לפנים מן החומה ותרוייהו ש"מ דאי לדרב אשי בלחוד לכתוב כי לא תוכל ליטלו או לנשאו ואי לרבי אליעזר בלחוד לכתוב כי לא תוכל לאכלו כי הוא לשון מורגל ומובן יותר מלכתב שאתו ש"מ תרתי וגרסי' תו התם פשיטא הוא בחוץ ומשאו בפנים כבר קלטוהו מחיצות הוא בפנים ומשאו בחוץ מאי תנא להו ההוא סבא כר' ר"ש בן יוחאי כי ירחק ממך המקום ממלואך כך גרים רש"י ובעי רב פפא נקיט ליה בקניא מאי תיקו ופרש"י ז"ל ממלואך שצריך שירחק המקום מכל מלואו דמשוי של אדם חשוב מלואו ולא יספיק שיהיה רחוק ממקצתו אלא צריך שיהיה רחוק מכל מלואו מגופו וממשאו ואם אחד מהם בפנים או גופו או משאו אין זה רחוק מכל מלואו ואינו פודה ובעי רב פפא הוא מבפנים ומשאו בחוץ ונקיט ליה ונקיט משאו מבחוץ בקניא מהו מי אמרינן כיון שאינו על כתפו אין זה מלואו ונפלה דהרי הוא כמוטל לארץ או דילמא כיון דנקיט ליה מלואו קרי ביה וזהו תורף פרש"י והדבר ברור שאין זה דרך רבינו ואחרים ממך לחוד ולא גרסינן ממלואך ומפרשי' לה ממך כלומר שיהיה רחוק המקום מגופך וכאן ש שגופו בפנים אינו נפדה וגם גרסא זו עולה כדע' רש"י כיון שגופו בפנים אינו נפדה וצריך לפרש לדעת רבינו דה"ק ממך ממלואך כלומר אפילו שלא יהיה המקום רחוק אלא ממלואך לבד דהיינו משאך הרי זה נפדה וכבר הקשו בתוס' לדעת רש"י דגרים ממלואך ופירשו משאך וכמה אינו נפדה דהא קרינן ביה כי ירחק ממך כיון דמשאו דהיינו מלואו בחוץ וממך היינו מלואך ש ותירצו דמלואך גלי לן דמשאוי וגוף כחד חשיב והוי כמקצת משוי בפנים ומ"מ דרך רבינו מתיישב יותר ולפי דרך זה שהעלו דמשאוי בחוץ נפדה אתי שפיר בעיא דרב פפא דנקיט ליה בקניא דמספקא ליה דילמא כיון דנקיט ליה בקניא הוי כאלו נכנס גם משאו ואינו נפד' או דילמא כיון דסוף סופי המשא בחוץ נפדה וסלקא בתיקו ואעפ"כ פסק רבינו דנפדה מפני שאמרו שם ב בסוף הסוגייא רבינא אמר כגון דנקיט לה בקניא ולפשיט בעיא דרב פפא ע"כ וקאי אהא דמקשינן התם עליה דרבי יוחנן דאמ' מעש' שני מאימתי חייבין עליו משיראה פני החומה ומקשי' עלה מבריתא דמשמע מינה דבגבולין לוקה עליו ומשני דעיילי' ואפקי' ופריך אי הכי מאי למימרא ומשני דעייל בהו בטבליהו וקשי' מתנות שלא הורמו כמו שהורמו דמיין ורבינא שנוי' אמרינא כגון דנקיט בקניא וכו' ופרש"י ז"ל דבעית מאי למימרא אצטריך כגון דנקי' בקניא וקמ"ל דבמאן

שראה פני החומה דמי ולוקה משום לא תוכל אי הדר ארחקיה ואכליה נראה לפי זה דלאי נקיט ליה בקניא כאלו ראה פני החומה דמי ואינו נפדה וגם התוספות כן פירשו אלא שלא הצריכו שיחזור וירחיק כדעת רש"י אלא אף אם אכלו במקומו לוקה דאינו נקרא בפנים לגמרי ולא בחוץ לגמרי דלענין ללקות הוי כאלו נכנס כבר ואין צריך לחזור ולהוציא רק חשוב כבחוץ לענין זה ואין דרך רבינו לא כרש"י ולא כרבותי' בעלי התוספות שהרי רבינו כתב שנפדה וצריך לפרש לדעת רבינו דה"ק רבינא לעולם דעייליה ואפקי' והא דקשי' לך מאי למימרא לא קשיא דהכא במאי עסקינן דלא אפקיה לגמרי אלא הוא בפנים ונקיט למעשר בקניא שלא הרי הוא כאוכל בירושלם וכאילו לא יצא בספיק' דרב פפא קמ"ל דכיון שהוציאו אף על גב דנקיט ליה בקניא בחוץ חשבינן ליה ותפשוט בעיא דרב פפא דכיון דקרי' ליה בחוץ ללקות עליו משום לא תוכל לאכול ב בשעריך מינה נמי דקרי' ביה כי ירחק ונפדה זו שיטת רבינו והיא נכונה ׃

ט' מעשר שני שנכנס לירושלם וכולי פ"ג דמעשר שני וכבר ה הזכרתיה ובסוף המשנה שנו שם והדמאי נכנס ויוצא ונפדה וגרסי' עלה בירוש' הדא דתימא בפירות טבולים לדמאי אבל למאי עצמו כבר תפסתו מחיצה ופר' הזהב ובסנהדרין פרק חלק אמר רבא מחיצה לאורייתא ל לאכול מחיצה דרבנן לקלוט וכתב רש"י מחיצה שנאמר' בתורה לא הוזכרה אלא לאכול בתוכה ושאמרו במשנה מחיצות קולטות אותם מלפדות עוד אם יצא דרבנן היא ע"כ והתם נמי גרסינן גבי זה מעשר שני אמרו פירוש לבטל ברוב כשאין בו שוה פרוטה ושנכנס לירושלם ויצא ופריך בגמרא ושנכנס בירושלם ויצא וליהדר ולעייליה ומשני בשנטמא מוכת לטהור חוזר לירושלם ויאכלנו גם שם אמרו אלא בלוקח בכסף מעשר ומקשה עלה עד דאסיק אלא בטהור וכו' ופרש"י ז"ל בטהור בין מעשר בין לקוח ודקשיא לך נעייליה ונפרקיה מאי יצא וכולי נהם לדברי רבינו עוד אמרו שם רב אמר רב ששת חדא קתני מעשר שני שאין בו שוה פרוטה שנכנס לירושלם ויצא ומסיק עלה דה"ק לא מיבעיא יש בו שוה דקלטו ליה מחיצות אלא אפילו אין בו אימא לא קלטו ליה מחיצות קמ"ל ׃

וכתב רבינו שאין בחומשו שוה פרוטה מהא דגרסינן התם פרק הזהב תני אם גאול יגאל איש ממעשרו ולא כל מעשרו פרט למעשר שני שאין בו שוה פרוטה ונחלקו רב אמר אין בו רב א אסי אמר אין בחומשו רבי יוחנן אמר אין בו ר"ל אמ' אין בחומשו ומקשה התם למ"ד אין בו ואסיקנן בקושי' וכן במתני' דחמש פרוטות הן דתנן התם פרק הזהב פרכינן עלה ולתני מעשר שני דפרוטה ומשני כמ"ד אין בחומשו וכתבו בתוספו' ולמ"ד אין בו קשה וכן נמי א אתותב לעי' ע"כ מוכח ודאי דכמ"ד אין בחומשו נקיטי' דהאי הוא דהוי דרבנן דאי אין בו אפילו דרבנן לא הוי ׃

אבל מעות מעשר שני וכולי גם שם פרק ג' דמעשר שני וכבר הזכרתיה ׃

י' פירות שנגמרה מלאכתן וכו' פרק ג' דמעשר שני פירות שנגמרה ש שנגמרה מלאכתן ועברו בתוך ירושלם יחזור מעשר שני שלהם ויאכל בירושלים והטעם למתנות שלא הורמו כ כמו שהורמו דמיין כדתוכת פרק אלו הן הלוקין גם פרק הזרוע ואע"ג דקליטת מחיצות דרבנן אותר הוא שהאמירו ור"ש בן יהודה סובר שם דפליגי ב"ש וב"ה בזה וב"ה סברי יפדה ויאכל בכל מקום ואין הלכה כר"ש בן יהודה אלא כת"ק דסבר דבהכי לא פליגי ובירושלמי גרסינן אמרו להם ב"ש לא אם אמרתם בפירות שלא נגמרה מלאכתן שיכול להוציא עליהם מעשר שני ממקום אחר שאמר בפירות שנגמרה מלאכתן שאינן יכול להוציא עליהם שני ממקום אחר פי' לר"ש בן יהוד' קאמר הכי ובתוספתא פ"ב גרסינן ר"ש בן יהודה אומר משום רבי יוסי כך אמרו ב"ה לב"ש אי אתם מודים ב בפירות שלא נגמרה מלאכתן שיפדה מעשר שני שלהם ויאכל בכל מקום אף פירות שנגמרה מלאכתן כיוצא בהן אמרו להם ב"ש לא אם אמרתם בפירות שלא נגמרה מלאכתן שיכול להרקיבן והוציאן מידי מעשר אמרו להם ב"ה אף פירות שנגמרה מלאכתן יכול הוא לעשותם תרומה ומעשר עד שירימו כבר' ר"ס ופירש כגון מעשר ראשון דלא בעי חומה ובספרים שלנו שנויה בטעיות ומ"מ כבר כתבתי שאין הלכה כר"ש בן יהודה ואעפ"י כן כתבתי זה לתקן הגירסא ׃

יא פירות שלא נגמרה וכו' גם שם ובת"ק שסובר שזה מחלוקת בית שמאי וב"ה והלכה כב"ה ׃ וכן פירות דמאי וכו' גם שם וכבר הוזכר

י"ב פירות מעשר שני שנטמאו וכו' פ"ג דמעשר שני מעשר שני ש שנכנס לירושלם ונטמא בין נטמא באב הטומאה בין שנטמא בוולד הטומאה בין בפנים בין בחוץ ב"ש א אומרים יפדה ויאכל הכל בפנים חוץ מבשנטמא באב הטומאה בחוץ וב"ה אומרים הכל יפדה ויאכל בחוץ חוץ משנטמא בוולד הטומאה בפנים ע"כ וידוע דב"ש ב במקום ב"ה אינה משנה ובירושלמי נחלקו בר קפרא ור' יוחנן בר קפרא אמר אב הטומאה דבר תורה וולד פ הטומאה מדבריהם ר' יוחנן אמר זה וזה דבר תורה ופריך לר' יוחנן בין מב"ש בין מב"ה דתרוייהו מפליגי בין נטמא באב הטומאה לנטמא בוולד ואם איתא ד דתרוייהו דבר תורה אמאי מפלגי בינייהו ולא תירצו דבר והקשו לבר קפר מב"ש דקא מפלגי באב הטומא' בין בפני לבחוץ ולא זה וזה דבר תורה פירוש בתמיה ומשני לה והדר פריך לבר קפרא מב"ה דמפלגי בוולד בין בפנים לבחוץ ואמאי והא זה וזה מדבריהם הוא ומשני כשהכניסו ע"מ שלא תתפסנו מחיצה א"ר ועירא הדא אמרה מעשר שני טהור שהכניסו ע"מ שלא ת תתפסנו מחיצות אין מחיצה תופסתו ר' יונה בעי טהור דבר תורה ואת אמר הכין אלא בגיני עבד ופדא פלוי ע"כ ולכך כתב רבינו ופדאן דאילו לכתחלה אין לפדותן כשנטמאו בוולד הטומאה כיון דמדאורייתא הוא טהור דולד הטומאה מדבריהם הוא כבר קפרא דירושל' דגדול הוא מרבי יוחנן כ"ש שהרי הקשו לרבי יוחנן ולא תירצו דבר ובספרים שלנו כתוב על פסקא זו בהשגות א"א כמדומה לי שהטעהו הירושלמי שאמרו בגמ' בגיני מתנייתא מותר לאכול בחוצין ואני אומ' שלא בא ל להוציא המשנה מפשטה אבל אמרו שבאכילת בחוצין אין בו הפסד אוכלין אעפ"י שיש בהם שבא אכילת טוב מזה לאכלן מלילות או ע"י תבשיל אעפ"כ כיון שנאכלו' כאין נמאסים רבים יאכלו כן ולא בעינן שיטמאו וכן בכרסינין וזה חומר במעשר שני מבתרומה ונ"ל הטעם שאלו רוב מאכלן לבהמה ואם יטמאו שמא יפדה אותם לבהמה ואין פודין מעש' שני לבהמה ע"כ ובודאי ובגרו'

דטעות סופר הוא וצריך להיות הסגה זו על פסקה דבסמו' וסם אפרסנה בע"ה

יד תלתן של מעשר שני וכו' פ"ב דמעש' שני ולשון ההסגה שכתבתי ל למעלה צריך להיות כאן על מות' לאוכלה נמחונין נכו' על שיאכלו נמחונין וביאור דברי ההסגה כי ה המשנה אמרה תלתן של מעשר שני תאכל נמחונין ו ובכרשינין אמרה ג"כ כרשיני מעש' שני יאכלו נמחונין ובירושלמי אמרו ביני מתניית' מותר לאוכלה נמחונין ע"כ ומפרש הר"א דה"ק אעפ"י שיש שבח אכילה באופן אחר טוב מנמחונין דהיינו לאכלן מלילות או תבשי' או עיסה כי כל אחד מאלו הוא יותר משובח אכילתו מ מנמחונין וא"כ הרי הוא מפסיד אוכלין כשאוכלה נמחונין והיה ראוי לאסור אפ"ה אוכל נמחונין ולא בעי' שיטמאו כלומר שאם יניח אותם לאכלן באחד מהדרכים הנזכרים אפשר שיבואו לידי טומא וזהו שכת' הר"א ולא בעי' שיטמאו ·

ואפשר עוד שזהו מה שאמר שבאכילת נמחונין אין בו הפס' אוכלין כלו' שאי אפשר שיבואו לידי טומאה בעי' שיפסדו מה שאין כן בשאר הדרכים שאפש' וקרוב שיטמאו ויש בזה הפס' אוכלין כי אם הוא טמא אינו ראוי לאכילה ומה שכתב זה חומר במעשר שני מבתרומה כן נתבאר שם במשנה שהוא מחלוקת ב"ש וב"ה ודעת ב"ה שהתלתן של תרומה אין לחוש לגרום לו טומאה לפי שאינו מאכל אדם וזהו שאמרו במשנה כל מעשיה בטומאה חוץ משרייתה וכן אמרו שם גם בכרשינין וטעם שכתב הר"א נכון הוא אלין צריך ביאור מה שכתב כמדומה לי שהטעהו ה הירושלמי כי נראה כי רבי' והר"א נתכוונו לדעת אחד וצריך לפרש במאי פליג ונראה כי לפי שכתב רבי מות' לאוכלה נמחונין שכך היא ראויה לאכילה כי נר' שבא להתיר לנו אכילתה נמחונין וכ"ש אם ירצה לעשותה תבשיל או זולתו שיכול לכך את' שלא בא בירוש' להוציא המשנה מפשטה שהמשנה אמרה תאכל נמחונין והכונ' שעכ"פ תאכל נמחונין ולא בענין אחר כי המשנ' באה לפרש חומר שיש במעש' שני יותר מבתרומה. כאשר ה הוזכר שם במשנה שקודם לזו ותרומה כל מעשיה ב בטומאה חוץ משרייתה לדעת ב"ה כאשר נתבאר פרק י"ב דהלכות תרומות ומה שאמרו בירושלמי מות' כלות' שאין בו הפסד אוכלין וכו' אבל אין לאכול בענין אחר כיון שהנאכלות כעין נמחים רבים והוא בטוח מן ה הטומאה ודברי רבי' אפשר לפרשם באופן שיסכימו לזה וקרוב לזה פירש שם במשנה וקל להבין · ור"ש כתב ובזה חמור מתרומה כי לא התרנו אלא נמחונין אבל מתגדיל כל מעשיה בטהרה ע"כ כי הוא מפרש תאכל נמחונין אפילו בטומאה דלאו אוכל הוא ולפי זה המותרא היא משיגדילו ·

ואם עשה מהם עיסה וכו' גם שם פרק שני כרשיני מעש' שני יאכלו נמחונין ונכנסי' לירושלים ויוצאין נטמאו ר' טרפון אומר יתחלקו לעיסות' וחכמים אומרים יפדו ע"כ וידוע דהלכה כרבי' ובירוש' אמרו כדי לעשות עיסה ולחזור כדי לעשות עיסה ו ולחזור ואמרו עוד מתני' רשב"ג הוא דאמר אף הפירו' נכנסין ויוצאין פירוש בתמיה ומסיק מתני' ד"ה היא הכא קל הוא שהקלו בכרשינין ובלב' בעיס' של כרשיני' ובלבד עיסה של מעשר שני ע"כ.

ובהשגות א"א מפורש בירושלמי לא נותר להוציאם לאכול בחוץ אלא מ מוציאם לעשות מהם עיסה ולחזו' וקל הוא שהקלו ב בכרשינין עכ"ל ורבינו לא הזכי' אכילה בחוץ אלא כשנטמאו ונפדו ועל זה אין קושיא מירושלמי דירושלמי לא קאי אנטמאו אלא ארישא דקתני נכנסין ויוצאין ואף אם נאמר לדעת רבינו אף בלא נטמאו אלא שעש' מהן עיסה שיכול להוציאה דכיון דיכול להוציאה יכול גם לפדות שם בחוץ ולאכול בחוץ דכיון שהם בחוץ הא קרי' ביה וכי ירחק ממך לא קשה מהירושלמי דאפשר במה שאמרו בירושלמי כדי לעשות עיסה ולחזור לא קאי היוצאין כלדברי הר"א אלא אנכנסין וה"פ מה פ שאמרו נכנסין ויוצאין היינו שנכנסין לעשות עיסה ולחזו' להוציאן ואז יכול לפדות ולאכול בחוץ והוא מה שפירשו א"כ ובלבד בעיסה של כרשינין כנ"ל ·

ט"ו אילן שעומד וכו' פ"ג דמעש' שני אילן שעומד בפנים ונוטה ל לחוץ או עומד לחוץ ונוטה לפנים מכנגד החומה ולפנים כלפנים מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ בתי הבדים שפתחיהם בפנים וחללן לחוץ או שפתחיהם לחוץ וחללם בפנים ב"ש אומרים הכל כלפני' וב"ה אומרים מכנגד החומה ולפנים כלפנים מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ ע"כ והובאה פרק אלו הן הגולין עלה דהא דתנן התם אילן שהוא עומד בתוך התחום ונופו נוטה חוץ לתחום או עומד חוץ לתחום ונופו נוט' לתוך התחו' הכל הולך אחר הנוף ורמי' עלה הא מתני' דאילן שהוא עומד וכו' דקתני בה מכנגד החומה וכולי ומשני מעשר שערי מקלט קא רמית מעשר בחומה תלי רחמנא ערי מקלט בדידה תלי רחמנא בנופו מתדר בעיקרו לא מתדר והדר רמי מעשר אמעשר דתנן פ"ג דמעשרות תאנה שהיא עומדת וכו' ובירושלם הכל הולך אחר הנוף בערי מקלט הכל הולך אחר הנוף ומשני רבינן הא רבי יהודה הא רבנן דתניא במערה הלך אח' פתחה באילן הלך אחר הנוף ופירושו דמתני' דמכות ומעשרות רבי יהודה ומעשר שני דכנגד החומה וכו' רבנן ופשוט הוא והדר פריך אימור דשמעו ליה לר' יהודה לחומרא כלומר רבי יהודה לא אמרה אלא גבי מעשר דסייך בתרוייהו חומרא עיקרו בחוץ ונופי בפני' כי היכי דבנופו לא מצי פרי' בעיקרו נמי לא מצי פרי' עיקרי בפנים ונופו בחוץ כי היכי דבנופו לא מצי אכיל בלא פדייה בעיקרו נמי לא מצי אכיל אלא ערי מקלט וכו' ופריק רבא להאי קושיא וקאמר ליה ההוא תיובתא דהא רבי יהודה הא רבנן לרבי יהודה אזלינן בתר נופו להחמיר ולרבנן לא שדינן נוף בתר עיקר ולא עיקר בתר נוף אלא כל חד בדיניה ורב אשי אמר מאי אחר הנוף אף אחר הנוף ע"כ הסוגייא שם ופרש"י ז"ל דרב אשי קאי אמתני' דמכות ומעשרות בדין ערי מקלט אבל מעשר כדשרי' והשתא רבי' לא פסק לא כר' יהודה ולא כרבנן לרבי יהודה כי היכי דבנוף לא מצי אכיל בעיקרו נמי לא מצי אכיל דהכל הולך אחר הנוף ורבי' כתב אין אוכלין תחת נופו מעשר שני מבת' דתחת עיקרו אוכלין ואי ברבנן הרי אמרו כנגד החומה ולחוץ כלחוץ לפודין תחת נופו דהא לדידהו לא שדי' נוף בתר עיקר ולא עיקר בתר נוף ונראה שרבינו מפרש מה שאמרו פ"ג דמעשרות ובירושלם הולך אחר הנוף כלומר הלך אחריו ולא תחשוב אותו כמאן דליתיה דאי חשבת ליה כמאן דליתיה אעפ"י שהגיע המעשר לאותו מקום, נפדה כיון שהוא חוץ לחומת לכך אשמועינן תנא ד דמלחשיבי' ליה ליחשב כאילו נכנס לירושלם ונופו כאילו הוא בירושלם חשבינן ואינו נפדה ואין אומרין כמאן

בליתיה לגני ואעפ"י שאין פי' זה במשמע כן נראין דברי רבינו במשנה דמעשרות ומעשר שני דמעשרות כתב בירושלם הכל הולך אחר הנוף העיקר אכלנו במעשר שני אסור לפדותו בירושלם בשום פנים. אבל חוץ ל לירושלם מותר ואם יהיה אילן עומד לפנים מחומת ירושלים ונופו נוטה לחוץ כיון שהגיע מעשר שני תחת הנוף אסור לפדותו אף על פי שהוא חוץ ל לחומה ע"כ ׃

ובמעשר שני כתב ז"ל שאם היה האילן עומד בפנים ונופו נוטה לחוץ שאסו' לו לאכו' המעשר תחת הנוף אלא לפנים מן החומה ואסור לו לפדותו כיון שנכנס תחת הנוף וכאילו נכנס לירושלם לענין שלא יפדה וזהו אומרם פ"ג מן המסכת הקודמ' לזו בירושלם הלך אחר הנוף ע"כ הרי שבמה שאמרו בירושלם הלך אחר הנוף מפרש שאינו נפדה כאילו נ נכנס בירושלם וע"כ כאשר פירשתיו דבירושלם הלך אחר הנוף לנחשב הנוף כאילו הוא בירושלם אעפ"י שהוא דוחק דאדרבה לימא איפכא מסתברא דהולכין אחר הנוף והרי הנוף חוץ לחומה ואפשר דרבינו מפרש תירוצא דרב אשי דקאי נמי אמעשר לומר דלאו דאזלי' אחר הנוף לגמרי אלא אף אחר הנוף כלומר דלא מ מבטלי' נופו בתר עיקרו לומר בי היכי דבעיקרו אכיל בנופו נמי אכיל אלא אף בתר נופו אזלי' ואין אוכלין תחתיו ואיהו הנוף הולך אחר העיקר להחמיר ולומ' בי היכי דבעיקרו אין פודין הכי נמי בנופו וכן כתבו ב בתוספות כפי' ראשון שפירשו בתירוצא דרב אשי וז"ל וה"ה דאזלי' בתר עיקר למשדי נופו בתר עיקרו לחומר' כגון דעיקר בפנים ונופו בחוץ ע"כ ודלא כהר"ש שפי' שם דדין נוף לא בטיל אף להקל ומה שהקשו בתוס' לפי' זה כבר תירן שם רש"י ז"ל עיין עלה ׃

יו בתים שבנגד החומה וכו' כבר כתבתיו וכתב רבי' בפי' המשנה שמה שבנו שם בתו' והבדים אורחא דמילתא נקט שדרך ה הבדים להיות בחומת המדינה על זו הצורה לכך כתב כאן רבי' בתים סתם וכתב עוד אין אוכלין שם ואין פודין שם להחמיר מפני מה שאמרו בירושלמי אמר רבי אלעזר לחומרין רבי יוסה בעי מהו לחומרין א"ר יונה הלא דתניינא בתי הבדים שפתחיהם בפני' וחללן לחוץ מכנגד החומה ולפנים כלפנים מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ אין שוחטין שם קדשי' קלים כלפנים ואין אוכלין בה מ"ש כלחוץ פתחיהן לחוץ וחללן לפנים מה שכנגד החומה ולחוץ כלחוץ מה שכנגד החומה ולפנים אין שוחטין שם קדשים קלים כלפנים ולא פודין שם קדשים קלים כלחוץ ע"כ מוכח דמה שאמרו גבי פתחיהן בפני' וחללן לחוץ כנגד החומה ולפנים כלפנים היינו לגמרי כיון שחללו חוץ ומה שאמרו כנגד החומה ולחו' כלחוץ היינו דאזלי' לחומרא ואין פודין שם כיון שפתחיהם בפנים וגבי פתחיהן חוץ וחללן בפנים מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ לכל דבר שהרי חללן בפנים ומכנגד ה החומה ולפנים כלפנים היינו דהולכין להחמיר כיון שפתחיהן חוץ אין אוכלין שם ונתבארו דברי רבי' ומה שכתב והחלונות ועובי החומה כלפנים משנה בפסחים פרק כיצד צולין כלשון רבי' ׃

פרק ג'

א האוכל מעשר שני בטומאה לוקה וכו' ברייתא פר' הערל ר"ש אומר לא בערתי ממנו בטמא' בין שאני טמא והוא טהור בין שאני טהור והוא טמא ואמרו בברייתא והיכן א אכילתו טומאת בהליא כתיב ביה נפש אשר תאכל וכולי טומאת עצמו דכתיב לא תוכל לאכול בשעריך וללהלן הוא אומר בשעריך תאכלנו הטמא והטהור וגו' ותנא דבי רבי ישמעאל אפילו טמא וטהור אוכלין בקערה אחת וקאמר קרא לא תוכל לאכול בשעריך כלות אותו בשעריך שאמרתי לך בפסולי המוקדשין לא תוכל לעשו' כן במעשר והא כשטמא נוגע בקערה נטמא המאכל והזהיר הכתו' עליו וא"כ דמהכא איכא למילף נמי אזהרה לטומאת הגוף כאשר כתבו בתוספות ופר' אלו הן הלוקין מוקמי' מתני' דקתני מעשר שני והקדש ש שנפדו שלוקין עליהם במעשר טמא וגברא טמא ולא אכיל ליה בירושלם וכדר"ש דתניא ר"ש אומר וכו' ופי' וגברא טמא או גברא טמא דבחדא מינייהו ולאו לקי ואיתא בדוכתי טובא ׃

אבל אם אכלו וכו' בהערל ובאלו הן הלוקין נתבאר זה ועוד אכתוב לשון רבי' בפר' אלו הן הלוקין ׃

ב ואפי' להדליק וכו' פרק הערל אמרו ואסור לבער ממנו בטומאה וכו' רש"י ז"ל אפילו בשגה שהוא טמא שאינו יכול לאכלו וסד"א שיהא מותר להדליק בו את הנר או האש אסור וכ"ש כשהוא טהור דראוי לאכילה שלא ניתן אלא ל לאכילה ונראה מדברי רבי' שהמדליק בטומאה אסור ואינו לוקה ויש לשאול כיון שאנו למדים אותו מדכתיב לא בערתי למה לא ילקה ובשלמ' למאן דסבר דלא בערתי לחוד אינו לאו ואוכל דלוקה היינו משום לאו דלא תוכל לאכול ניחא אלא לדעת רבי' דסבר דלא ב בערתי לחוד הוי לאו ללקות עליו כאשר יתבאר למה לא ילקה המדליק ׃

ונר' לתרץ דסבר רבינו דלא תוכל לאכול גלי לן דעיקר קרא דלא בערתי איירי באכי' ואכילה הוא דקפיד קרא ללקות אבל הדלקה אע"ג דתהתם ילפינן לה כאשר כתב רבינו שנאמר וכו' לא לקי עלה דעיקר קרא לאו להכי אתא גם תנא דבי ר' ישמעאל דיליף בין שאני טמא וכו' משמע דקים ליה דבאכילה איירי קרא וכיון שאינו לאו גמור דהא לא כתיב לא תבער בטומאה כאשר יתבא' די לנו שנועיל להלקות למה שהוא פשט הכתוב אבל למה שאינו ב פשט הכתוב אינו מועיל אעפ"י שהוא בכלל לאסור והיינו דנקט כברייתא גבי ביעור בטומאה אסור וגבי אוכל בטומאה לוקה אעפ"י שאפשר לתרץ דמשום מה שאין כן בתרומה נקט הכי דלבער שרי בתרומה מדכתי' את משמרת תרומותי בשתי תרומות הכתוב מדבר אנ מדכתיב ממנו ודרשינן ממנו אי אתה מבעיר אבל אתה מבעיר שמן של תרומה כדאיתא בהערל ופרק במה מדליקין ואילו אכילת מלקות הוא דליכא אבל עשה איכא מדכתיב בשעריך תאכלנו לזה ולא לאחר כדאית' התם ונראה דע"כ צריך לתרץ כן שאמרו בו ואסוריה לאונן ולדעת רבינו מלקא נמי לקי אלא משום תרומה נקט הכי דשריא מדכתיב וכל זר זרות אסרתי לך ולא אנינות ׃

ד הערל כטמא וכו' גם פרק הערל בעו תיניה מרב ששת ערל מהו ב במעשר ואסיקנא דערל כטמא ור' יצחק יליף לה מג"ש מפסח כתיב הכא ממנו וכתיב התם ממנו ורבינו תפס לה מג"ש דתרומה דקדא קדש משום דתרומה דמי טפי

אמעשר מפסח ובהו נמי ילפי' ג"ש למילי אחריני ודרך רבי' לכתוב הטעם או הלימוד היותר פשוט אעפ"י ס שאינו עיקר הטעם או הלימוד כיון דלא נ"מ לענין דינא ותו דבכלהו קדשים מתרומה ילפינן לה ולכך כת' כן רבינו גם גבי מעשר דיליף מתרומה וכבר נתבאר בהלכות תרומה דתרומה גופה ילפא תושב ושכי' מג"ש מפסח ·

ו טמא שטבל וכו' גם שם והוזכרה גם בנדה פרקא בתרא טבל ועלה אוכל במעשר העריב שמשו אוכל בתרומה הביא כפרתו אוכל בקדשי' ויליף מקרא דכתיב לא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בו' הא אם רחץ טהור ומסתמא במעשר מיירי דקיל מתרומה כדיליף התם ·

ז' האוכל מעשר שני באנינות וכולי פ"ה למעשר שני דרשו לא אכלתי באוני הא אם אכלו באנינו' אינו יכול להתודו' ובמסכת בכורים פ"ב יש במעשר ובכורים מה שאין כן בתרומה ואסורים לאונן וכו' בזבחים פרק טבול יום נתבאר מהו אונן לאורייתא שאמרו שם וסבר ר' אנינות לילה לאוריתא והתניא הן היום אני היום אסור ובליל' מותר ולדורות בין ביום בין בלילה אסור דברי ר' יהודה רבי אומר אנינות לילה אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים ומשיק לעול' דרבנן וחכמי' עשו חיזוק לדבריהם ור' דריש היום אסור ולילה מותר ולא דייק הן לחלק בין אותם קורבנות לדורות ור' יהודה דייק הן עוד שם עד מתי מתאונן עליו כל זמן שלא נקבר אפילו עד ע עשרה ימים דברי ר' וחכמים אומרים אין מתאונן עליו אלא אותו היום בלבד עוד שם יום מיתה מי איכא דלית ליה יום מיתה אינו מדרבנן ובזה נתבארו כל דברי רבי' לבד מה שכתב מלקות באכילת אונן צריך ביאור דהא האוכל בטומאת הגוף הוצרכו ללמוד אזהרה מלא תוכל שאם כן נראה דלא ביארתי לחודיה לא סגי ללקות דשפו דברי' בעלמא הוא ולא לאו ואפילו גבי אונן אמאי לוקה ואי הוה אמרינן דבשעריך תאכלנו אתא למשדי אכילת בעל מום באנינות שוה ניחא דהיינו אומרים דלא תוכל נכלל גם אזהרה לאנינות דקאי אבשעריך דפסולי המוקדשין אבל לא מצאתי כן בשום מקום ואפשר דכיון דששנאן חד תינייהו דהוי לאו מתילא דרשינן לאונן דהוי כאילו כתב לא תאכל באנינות דלא ביערתי גלי אכולהו א"נ לסובר רבינו דלא בערתי לחודיה הוי סגי למלקי ו ובלמוכח במסכת פסחים פרק כל שעה דאמרי' התם והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל אם אינו ענין ל לגופו דנפקא לן ממעשר הקל דכתיב לא ביארתי ממנו בטמא וכי תימא אין מזהירין מן הדין הקישא הוא ד דכתיב לא תוכל משמע דאי מזהירין מן הדין לא בעינן קרא דלא תוכל אלא מלא בערתי ילפינן לאו שפיר דהוי כאילו אמר לא תבער בטמא"כ שכבר יש לנו עשה גבי אונן מושמחת בכל הטוב הילכך לא אכלתי ב באינינות קרי לאו וכבר הקשו בתוס' מהכי' דפ' כל שע' על ברייתא דר"ש ולא תירצו דבר ולי נראה להרן לדעת רבינו לכי היכי דלא תימא דקרא לא אזהר אלא לאוכל בחוץ דה"ק קרא לא תוכל לאכול בשעריך לכך אמרו ד דבשעריך קאי אבשעריך דלבי וא"ל אבל לא לקי אלא אוכל בירושלמי וכן למדתי מלשון רבינו שכתב פרק אלו הן הלוקין ז"ל והאזהרה על אכילת מעשר שני בטומאה הוא ממה שנאמר לא בערתי ממנו בטמא ולמדנו מפי הקבלה בין שאני טמא והוא טהור בין שאני טהור והוא טמא ואינו חייב מלקות על אכילת מעשר שני בטומאה עד שיאכלנו בירושלם דאמר רחמנא בבכור בעל מום בשעריך תאכלנו ואמר רבא לא תוכל לאכול בשעריך ובאה הקבלה ג"כ בזה התוס' לא תוכל לאכול בירושלם בשעריך כלומר לא תוכל לאכול מעשר שני בטומאה בירושלם כמו שאוכל בכור בטומאה בשעריך ע"כ ·

ו הרי כתב האזהרה מלא בערתי וקרא דלא תוכל לפרש שאינו חייב אלא בירושלם שלא תפרש בשעריך כפשטו בין הטהור בין הטמא אלא א הטהור כפשטו והטמא בירושלם והיינו דרבי' כתב כאן לוקה שנאמר לא בערתי ולא כתב האזהרה ומאי שנא והא מהאי קרא ליכא מלקות אלא ודאי כדכתיב' דלא בערתי ולא אכלתי הוי בלאו ללקות כסוגיא דפרק כל שעה שוב מצאתי לרבי' שכתב בשורש ח' ז"ל כי בספר בתורה וגזר עלינו שננקה נפשותינו כשנסלול ממנו הפועל הפלוני הנה אותו הפועל ימנה מכלל מצות לא תעשה אעפ"י שהלאו שבא בו הוא שלילה לא אזהרה מאחר שצונו שנסלול אותו מנפשותינו ונאמר אני לא עשיתי כך וכך ידענו בהכר שהפועל כרוכך מוזה ממנו וזה כמו כלוה לנו הכתוב שנאמ' לא אכלתי באוני ממנו ולא בערתי ממנו בטמא ולא נתתי ממנו למת הורה זה על היות כל פועל מאלו מוזהר ממנו והנה יבא זה ה במקומו בדברינו על ענין המצוות עכ"ל הנה נתבארה כוונת רבי' ומ"מ קשה לפי דרך זה למה לא ילקה על לא נתתי ממנו למת כמו שלוקה על אכלתי ולא בערתי והרמב"ן השיג על רבי' בזה והוא סובר שאין למנות שלילו' אילו ללאו כלל רק הם כמו לאו הבא מכלל עשה ובסמוך הכתוב עוד בזה בע"ה ·

ז ולא כל הקדשים וכו' פרק טבול יום ופסחים פרק האשה ·

ח אין נותנין פירות מ"ש וכו' פרק ג' דמעשר שני מי שהיו לו מעות ב בירושלם וצריך להם ולחבירו פירות אומר לחבירו הרי המעות הללו מחוללין על הפירות שלך ונמצא זה אוכל פירותיו בטהרה וזה עושה צורכו במעות ולא יאמר כן לעם הארץ אלא בדמאי ע"כ ובירוש' הא בודאי לא שאין מוסרין ודאי לעם הארץ

ו מותר לאכול וכו' פ"ק דדמאי ונאכל לאונן ונותנו לעם הארץ ואוכל כנגדו ע"כ והפירות שיאכל בקדושת מעשר שני כשיעו' שנותן לעם הארץ · אין מפקידין וכו' בהשגות א"א לא מצאתי דבר זה בשום מקום ואין שום סמך ואם הוא כלום אין לו ריח וטעם אלא במעות של מעש' שני שלא יפקיד אותם פקדון ארוך שיטמין אותם שמא ימות ולא יצוה ובניו יטלו אותם בחזקת שלהם ואפילו הם חברים א"כ מצאתי אותה בתוספת' במעשר שני פ"ד מפקידין מ"ש של דמאי אצל חבר ושלו ודאי אצל עם הארץ אבא חלפי בן קרויה אומר בראשונה היו עושין כן הזרו לומר אפילו חבר אין נפקידין אצלו שאין אתה יודע מי עומ' אחריו ת"מ של דמאי אין מפקידין אצל עם הארץ מפני שמקל בו ועם כל זה אין דעתי נוחה הימנו אלא במעו' שהוא פקדון ארוך ויש לחוש שמא ימות ואין ידוע מי יעמוד אחריו אבל בפירות שאינם לזמן ארוך כולי האי לא חיישינן ע"כ · ובתוספתא שלנו כך היא שנויה מפקיד אדם מעשר שני שלו אצל חבר ושל דמאי אצל עם הארץ אבא חלפי בן קרויה אומר בראשונה היו אומרים כן חזרו לומר אפילו חבר אין מפקידין אצלו שאין אתה יודע מי עומד אחריו ע"כ · והיא גרסא נכונה ומיושבת ופי' רבי' בה נכון וברור לאין אתה יודע מי עומד אחריו שמא והיה הארץ ואין כאן מקום לאמה

שכתב הר"א ז"ל דמאי אצל עם הארץ אין מפקידין מפני שמקל בו ושמא מעשר שני פירות הוא ולא מעות וזה ברור׃

ומותר לאבד וכו' פ"ק דדמאי ומאבדין מיעוטו בדרכים וכמאן דמוקי לה בפירות מעשר שני של דמאי ואיכא דמוקי לה התם בתרומה׃ ובהשגות א"א בגמרא א"ר יוסי בשם רבי שמעון בן יהוצדק בין פרוס בין שלם בגרוגרת משמע יותר מכגרוגרת לא ר' ינאי אומר בפרוס פחות מכגרוגרת מאוכל מותר לאבד פחות מכביצה ע"כ ורבינו תפס כדברי ר' יוחנן שאמ' בירושלמי בשם ר"ש בן יהוצדק בין פרוס בין שלם עד כגרוגרת כן הוא בספרים שלנו ועד ולא עד בכלל דהא בכל דוכתא חשיב כגרוגרת כמו יותר מכגרוגרת לשיעור. גרוגרת הוא שיעור חשוב בכל מקום ולכך אין מותר לאבד בדרכים את פחו' מכגרוג' ולא גרוגרת עצמו כאשר כתב הר"א׃

והמפריש מעשר שני וכו' לשון רבי' צריך ביאור ולכאורה קשה דידיה אדידיה שהרי כתב למעלה בסמוך ומותר לאכול מעש' שני של דמאי באנינות וליתנו לעם הארץ ומשמע בין רב בין מעט וכאן כתב המפריש מעשר שני של דמאי פחות מכגרוגרת הרי זה נותנו לע"ה משמע דוקא פחו' מכגרוגרת הא גרוגרת לא יתן לעם הארץ׃ ואפשר לפרש דהכא מיירי במפריש לכתחלה על דעת ליתן ל לעם הארץ וזה אינו מותר אלא פחות מכגרוגרת וזהו שכתב אבל לא יפרישנו לכתחלה לאבדו שאין מפרישין לאבד ע"כ כלומר להפריש לכתחל' על דעת ליתן לעם הארץ הוא שהתרתי אבל להפרי' לאבד לא התרתי ולפי דרך זה הלשון דחוק דאמר והמפריש וכו' דמשמע דגם בדיעבד מיירי

עוד אפשר לפרש דמה שכתב רבי' למעל' מיירי נמי בפחות מכגרוגרת דוקא וילמד ם סתום מן המפור' ולמד רבי' זה מדתנן ומאבדין מיעוטו ונותנו לע"ה שהו' סובר דנותנו לע"ה נמי קאי אמיעוטו דוקא דהיינו פחות מכגרוגרת כאשר נתבאר וגם זה אינו נוח לי דנותנו לע"ה משמע בין רב בין מעט לכן נראה לי פירוש דברי רבי' דה"ק המפריש וכו' הרי זה נותנו לע"ה ואעפ"כ אין מפרישין אותו לכתחלה על דעת לאבד ובודאי דה"ק דגם יותר מכגרוגרת נותן ל לע"ה אלא נקט פחות מכגרוגרת לאשמועינן דאפ"ה אין מפרישין אותו לאבד דאין מפרישין הוא דאתא לאשמועינן הכא׃ עוד י"ל דהכא כשאין במעש' נותנו אלא פחות מכגרוגרת וקאמר שנותנו לע"ה כלומר שכיון שהוא דבר מועט שאם יניחנו עד שיעלה הוא לירושלם יאבד הוא במיעוטו ולכן טוב הוא שיתן אותו לע"ה וכשיעלה הוא יאכל כנגד זה המעט ולעיל מיירי שיש לו מעשר הרבה וקאמר דרשאי לתתו לעם הארץ אבל יותר טוב היה שיניחנו עד שיעלה הוא וגם זה דוחק ועדיין צל"ע ואם לא היינו גורסי' כאן ואוכ' כנגדו הוא ניחא דפחות מכגרוגרת נותנו לע"ה ואין צריך לאכול כנגדו לפי שאין זה איבוד אלא שבכל הספרים מצאתי ואוכל כנגדו׃ ובהשגות א"א אפילו כגרוגרת וכדברי רבי ינאי אפילו עד כביצה ע"כ וכבר כתבתי בסמוך על זה׃

י מעשר שני נותן לאכילה וכו' פרק ב' דמעשר שני ושיכה כשתיה נ נתבאר בהלכות תרומות׃ פי' ואסור להוציאו בשאר צרכיו פ"ק דמעשר שני תנן אין לוקחים עבדים שפחות וקרקעות ובהמה טמאה מדמי מעשר ואם לקח יאכל כנגדן זה הכלל כל שהוא חוץ לאכילה ושתיה וסיכה מדמי מעשר שני אם לקח יאכל כנגדו ע"כ והובאה פ' האיש מקדש גם בירושלמי פ"ב אמרו רבי אלעזר בשם רבי סימאי לא נתתי ממנו למת מה אנן קיימין אם להביא ארון ותכריכין דבר שהוא אסור לחי אם לחי אסור כ"ש למת אלא אינהו דבר שמות' לחי ואסור למת זו סיכה ע"כ׃ ובספרי אמרו ולא נתתי ממנו למת לעשות לו ארון ותכריכין דברי רבי אליעזר אמר לו רבי עקיבא אף לחי אסור ומה ת"ל למת שלא ה החלפתי אפילו בדבר טהור ע"כ גם פרק בכל מערבין דרשו כלל ופרט פרי מפרי וגדולי קרקע אבל מ"מ לא אימעיטו בגדים ואיתא גם בירושלמי דמעשר שני פרק שני מכל זה מוכיח דאסור לקנות בגדים ומלבושים מ[?] ממעות מעשר שני כדברי רבי' ואיכא למיד' עלה מהא דאמרי' בפרק הערל ואימא ליקח לו ארון ותכריכין ותירצו ממנו כתיב דמשמע מגופו ע"כ נר' משום דלאו דומיא למת פרי דהיינו ליקח לו בגדים וע"כ לא אי דזיתא ההיא דרשא אלא משום דכתיב ממנו הא לאו הכי הוה מוקמי קרא בארון ותכריכין וא"כ היה מותר לחי דומיא דמת גם פרקא בתרא דמעשר שני תנן לא נתתי ממנו למת להביא לו ארון ותכריכין משמע דלחי שרי והויא סתמא וא"כ קשיין אהדדי ובתוס' כתבו דבגדים מדאורייתא שרו ומדרבנן הוא דאסרי אבל אכתי קשה ההיא דספרי דמשמע מדאורייתא אסור ובן ההי' דירו' ודרשא בכלל ופרט וכלל ורבי' משום תירץ שמה שדרשו פרקא בתרא דמעשר שני להביא ארון ותכריכין לאו למימרא דלחי שרי אלא לאשמועי' דאע"ג דכתיב ממנו דמשמע מגופו ה"ה נמי אם נתן לקנות ארון ותכריכין אינו יכול להתודות אע"ג דלא הוי מגופו ולמת דנקט קרא משום סיכה דשריא לחי דסיכה נמי איתא בכלל לא נתתי ממנו למת דהא דפריך פרק הערל ואימא לעשות לו ארון ה"פ ואימא דלהכי בלחוד הוא דאתא ויהא אסור לסוך בשמן שנטמא כיון שמבער בטומאה ומשני דלסיכה נמי אתא קרא כיון דכתיב ממנו דמשמ' מגופו וא"כ השתא י"ל דלמת דכתיב בקרא דמשמע הא לחי שרי אסיכה קאי ומאן דמקשה ואימא וכו' אע"ג דאי לחוד הוא דאתא על כרחין לייקי' למת דוק' אסור הא לחי שרי ואנן קי"ל דאסור אפשר דהכי פריך ואימ' דלהכי לחוד הוא דאתא ונימ' דלחי שרי ליקח לו חלוק כיון דכתיב למת וסיכה ראוי לאסור כיון שמבער ב בטומאה ומנא לן דלא דרשי' הכי דהכי צריך למדרש כיון דסיכה לא כתיבה והדעת נותנת לאסור גם לחי כיון שמבער בטומא' שהרי השמן הוא טמא ומשני דממנו כתיב וא"כ ע"כ סיכה כתיבה הכא ועכשו י"ל דלמת דכתיב דמשמע הא לחי שרי אסיכה קאי ולהתיר שמן שנטמא לחי דהוא דומיא דמת אבל תכריכין אסירי גם לחי דקרא לא כתב אלא פרי מפרי וגדולי קרקע׃

והרמב"ן כתב בפי' התורה דמאן דמקשה ואימא ליקח לו ארון ותכריכין פי' ויהיה מותר לקנות לחי בגדים כשנטמא כיון דלא קרי ביה ואכלת וכתב גם על דברי רבינו שכתב דלמת הוא כנוי לדברי' אשר לא יחיה האדם בהם ואלו דברי הבאי ובמה ש שכתבתי די לנו טעם לדברי רבי' כי לפי שהוא רצה לפר' לא נתתי ממנו למת ליקח לו ארון ותכריכין כמתניתין דמעשר שני ואיכא למטעי ולהתיר לחי דומיא דמת ד דהיינו לקנות בגדים דאל"כ למת למה לי לכך כת' דלא

תימה קא מילי דגם ליקח בגדים לאו שייך ביה מלת למת כי הוא כינוי לדברים המתים שאינם מקיימים הגוף ומ"מ פשטיה דקרא לקח ארון ותכריכין הוי דאין מקרא יוצא מידי פשוטו וכן כתבו גם רבינו אלא דגם לאו אמיר ושייך ביה לומר למת ולא תידוק מילי ואחרים פי' עוד דקרא לרבותא נקט למת כלות' אפי' למת שהוא דבר מצוה לא נתתי וכ"ש לאו ליקח בגדים שאין בדבר מצוה וזהו שכתב גם רבי' ואם הוציא ממנו אפילו בדבר מצוה כגון וכו' וכוונתו בזה כי אף אם נפרש מלת למת בפשטה לא תידוק מינה לאו דאדרבה כ"ש הוא והיינו דלא כתב קרא לא קניתי ממנו בגדים לאשמועי' דגם לדבר מצוה דהיינו למת אסור וכתב למת דכייל תרוייהו וכתב רבי' למת מצוה דהוי רבותא טפי דמסתמא קרא גם במת מצוה מיירי וכן כתב בספר המצות במצות לא תעשה מצות קנ"ב הזהירנו מהוצי' דמי מעשר שני אלא באכילה ושתיה והוא אמרו ולא נתתי ממנו למת ולשון ספרי ולא נתתי ממנו למת שלא לקחתי ממנו ארון ותכריכין וכל זמן שמוציא ממנו דבר יאכל כנגדו כמו שהתבאר במקומו ואמנם זכר המת לחזוק כאלו יאמר אעפ"י שהוא מצוה לא הוציא בה מעות מעשר שני אלא במזון לבד כמו שאמר ונתת הכסף וכו' שאם הוציאוהו בזולת המזון כאילו הוציאוהו למת שאין תועלת לו בזה ואפשר לתרץ כמו שכתבתי מה שקשה על רבי' דכיון שהוא סובר דלא אכלתי ולא בערתי הוי לאו גמו' ללקו' עליהם למה לא ילקה גם על לאו דלא נתתי ממנו למת וקושיא זו הקשה עליו הרמב"ן ולא תירץ דבר ואפש' לפרש דרבינו סובר דהוי כלאו שבכללות כיון שכולל לאו לקנות ממנו דברים שלא יחיה האדם בהם כמו בגדים ודומיהם ולמת לקנות ארון ותכריכין אעפ"י שהוא מצוה הרי הוא כלאו שבכללות שאין לוקין עליו ועוד אפשר לפרש דהוי כלאו שניתק לתשלומין כיון דיש תקנה באוכל כנגדו מה שאין כן באוכלו בטומאה או באנינות דלא אתרו בו אוכל כנגדו ועוד אבאר זה פר' שביעי בע"ה.

י"א במעשר אוכל וכו' פ"ב דמעש' שני ופי' מפטמין שמשימין בו תבלים ועשבים ושרשי בשמים כדי שיהא ריחו נודף ובולעים מן השמן ואזיל לאיבוד ורבינו פי' במשנה לפי שמפסידין טעמו וממעט באכילתו ותרגום ירוש' רוקח פטום ובירושלמי כיצד נאכל דבר שדרכו לאכול אין מחייבין אותו לאכול פת שעפשה ולא תבשיל שעברה צורתו וכן הוא שבקש לאכול ארדין חיין או לכוס חטין אין שומעין לו ע"כ נמצא דיש בכלל דבר שדרכו לאכול שני דברים וה"ה לאינך לסוך ולשתות עוד אמרו שם מה בין יין לשמן זה דרכו בכך וזה אין דרכו בכך ע"כ וזהו טעם לא יסחוט וכולי ואיתא נמי בתוספתא פרק ב'.

י"ב כל המותר לזרים וכו' שם בירושלמי ופשוט הוא. תמרים של מעשר שני וכו' פרק המוכר פירות ת"ר של מעשר ראשון אסור שני מותר פי' פעם ראשונה אסור פעם שנייה מותר ובמעשר שני מיירי דאלו ראשון קי"ל דמותר לזרי' ורמינהי של מעשר לעולם מותר ומשני כאן בודאי כאן בדמאי ע"כ ופרש"י ז"ל דכל הני תומרות בעלמא הן ומיירי אפילו מגא כדי מתהו לבד וכן פירשו בתוספות וכן נראה דעת רבינו שלא פירש דבר. יין של מעשר שני וכו' פ"ב דמעשר שני ופי' קפלוטות כתב רבי' במשנה הוא החציר הנעשה בארץ הצבי ובעל הערוך כתב ב

כרישין שיש להן ראש שכן בלשון יון קורין לראש קיפאל ע"כ.

י"ד עיסה של מעשר שני וכו' גם שם עיסה של מ"ש שאפאה והבאיש' השבח לשני זה הכלל כל ששבחו ניכר השבח לפי חשבון וכל שאין שבחו ניכר השבח לשני ע"כ ובירושלמי א"ר יוחנן כל שיש בו הותר מדה השבח לפי חשבון וכל שאין בו הותיר מדה השבח לשני ר"ל אמר כל שטעם שבחו ניכר השבח לפי חשבון וכל שאין טעם שבחו ניכר השבח לשני ע"כ.

ובהשגות א"א אין זה דרך הירוש' ומשנה אמרה כל ששבחו ניכר השבח לפי חשבון וכל שאין שבחו ניכר השבח לשני ואיפליגו עלה ר' יוחנן ור"ל ר' יוחנן סבר מאי ניכר ביתרון המדה אבל יתרון שבח בלא יתרון מדה השבח לשני ור"ל אמר ניכר בטעם אעפ"י שאין שם יתרון מדה היתרון לפי חשבון אבל מדה בלא שבח טעם דר' יוחנן לא ואפשר שתחזור המדה למי שהיתה ולא דברו אלא בשבח שהותיר על המדה ועל דמי התערובת אם היה לבעל התערובת ע"כ.

ובהשגות ישנות מצאתי אבל יתרון מדה בלא שבח טעם לר' יוחנן לא ואפשר וכו' ולא דברו בשבח שהותיר על המדה וכולי וגרסת ספרינו נראית עיקר ונראה דעת רבי' דכשאמר רבי יוחנן כל שיש בו הותיר מדה לאו פירושא דזה כלל הוא אלא להוסיף על הכלל בא ולומר דלא שני בשבחו ניכר אלא בעי נמי שיותיר במדה דעד דאיכא תרתי לא הוי לפי חשבון ותבלין ודבש ביין וקפלוטות בבגים תרתי איכא ופת ודאי שבחו ניכר לכל הרואה אותו אלא שאין בו תוספת מדה ולכך הוא לשני ובירושלמי משמע דפת חטים יש בו תוספת מדה ע"י האפייה ואין שבחו ניכר שאמרו שם מתני' פליגא על ר' יוחנן עיסה של מעשר שני שאפאה והשביחה השבח לשני פתר לה כשאין טעם שבחו ניכר ע"כ ואי הוה גרסינן מתניתין פליגא על ר"ל הוה ניחא טפי.

ושוב מצאתי בירושלמי מוגה שכתוב בו על ריש לקיש והיא הגרסא האמיתית והמוכרחת מ"מ דעת רבינו דלר' יוחנן דקי"ל כוותיה תרתי בעינן שיותיר במדה ושיהא שבחו ניכר והכי איתא בתוספתא סוף פ"ה בשם ר' ופי' שבחו ניכר לרבי יוחנן אפשר דלאו דוקא ניכר בטעם אלא אף במראה ובריח שכל הרואה אומר מושבח הוא זה ע"י החולין זה נראה דרך רבי' אבל דעת הר"א דפלוגתייהו דר' יוחנן ור"ל הוי בפירושא דזה הכלל דמתני' דלרבי יוחנן כל ששבחו ניכר דמתני' ניכר היינו שהותיר במדה לאפוקי אם היה שם שבח ואינו ניכר ביתרון במדה פי' שלא הותיר במדה לאו הוי לשני אבל מדה בלא שבח טעם לא הוזכר לדעת ר' יוחנן לפי דרך הר"א ולכך כתב ואפשר שתחזור המדה למי שהיתה פי' לבעל החולין ואם הגירסא למה היתה אתי שפיר טפי, אבל לפי דרך רבינו כמו שנתמעט בירושלמי שבח ניכר בלא יתרון מדה והוי לשני ה"ה נמי יתרון מדה בלא שבח ניכר כי זהו מה שמיעטה המשנה בזה הכלל וסוף ההשגה נר' שאינה כתובה בדיוק.

ט"ו כיצד השבח לפי חשבון וכו' בהשגות א"א זו החלוקה איני יודע מה היא שהשבח הוא זוז ובאותו זוז יטול בעל המעשר ג' חלקים ובעל התבלים רביע נמצא לבעל המעשר ארבע

זוזים פחות רביע ובעל התבלין זוז ורביע · וכן הדין ע״כ והנה בספרים שלנו כן כתוב בדברי רבינו חושבין הכל בד׳ פחות רביע והוא כדרך הר״א אלא שהר״א מדבר בשהחולין לאחד והמעשר לאחד ורבינו מדבר בשהכל לאחד וזהו חושבין הכל בד׳ פחות רביע כלומר שהשיעור זה הוא שצריך לאכול בקדושת מעשר שני ואם יפדנו חוץ לחומה יפדנו בסך זה וגם שיכול להוציא עוד לחולין ממעות מעשר שני זוז ורביע כנגד התבלין והם זוז ורביע לא יותר ולא פחות וה״ה אם החולין לאחר נותן לו זוז ורביע ונראה שנוסחת ספרי הר״א היתה בדרך אחרת וכן מצאתי קצת ספרים כתוב בהם חושבין הכל בד׳ ורביע ובודאי טעות סופ׳ הוא באותם ספרים כי במשנה פירשה רבינו על דרך ראשון שכתבתי ·

י״ו מעשר

שני וכו׳ תוספתא פ״ק ופי׳ ציונית מבואר בפרק במה אשה יוצאה יוצאין בסלע שעל גבי הציניתא ובגמר׳ מאי ציניתא בת א׳ רעא ופרש״י ז״ל מכה שתחת פרסת הרגל וטעם רבינו נכון ומבואר דלאכילה ניתן ולא לרפואה ·

י״ז מעשר

שני ממון גבוה וכו׳ פרק האיש מקדש במעשר שני בין בשוגג בין במזיד לא קידש דברי ר״מ ר׳ יהודה אומ׳ בשוגג לא קידש במזיד קידש ע״כ ובגמ׳ מה״ט דכתיב וכל מעשר הארץ וכו׳ לה׳ הוא לה׳ ולא׳ לקדש בו אשה ושקלינן וטרינן עלה ואסוקנא תרגמה רבין שבה קמי׳ דרב אמר קרא הוא בהוויתו יהא ע״כ ולאו למימרא דמהוא לחוליה יליף להא גבי שביעית כתיב נמי יובל היא קדש וגו׳ ותנן המקדש בפירות שביעית מקודשת וכדאקשינן התם אמאן לתלי טעמא משום דכתי׳ קודש אלא רבין אלה׳ נמי סמיך וכן כתב רש״י ז״ל זה לשונו אמר קרא גבי מעשר לה׳ הוא בהווייתו יהא ע״כ ·

עוד שם אמר רב נחמן אמר רב אלא בר אהבה הלכה כרבי מאיר במעשר הואיל וסתם לן תנא כוותיה דתנן כרם רבעי וכו׳ וב״ה במעשר כמאן סבירא להו אי כר׳ יהודה אמאי כולו לגבו׳ הא אמר ממון הדיוט לא כר״מ דאמר ממון גבוה ע״כ ואמרינן נמי התם עלה דמתני׳ דתנן הפודה מעשר שני וכו׳ בין נשלו בין שניתן לו במתנה מני אי ר״מ מי מצי יהיב ליה ופרש״י ז״ל דכיון דסובר ממון גבוה הוא הוה ליה זה שניתן לו כאילו אינו שלו ואינו מוסיף חומש ואסיקנ׳ לעולם ר״מ והכא במאי עסקינן כגון דיהיב ניהליה בטבליה וקסבר מתנו׳ שלא הורמו כמי שלא הורמו דמיין ע״כ וזהו שכתב רבי׳ אינו נקנה במתנה ע״כ אבל לא שיהא אסור ליתנו במתנה דהא לא איסרו אלא מכר ולא מתנה אלא שאינו נקנה וה״ל כאילו לא נתנו כלדברי רש״י ויש להקשות בזה שהרי רבי׳ פסק סוף פ״ו מהלכות מעשרות גם פ״ט מהלכות בכורים גם פ״ה מהלכות אישות גם פ״ב מהלכות אלו ודוכתי טובא דמתנות שלא הורמו כמו שהורמו הם ואם כן איך כתב רבי׳ בין שאם נתן לו הטבל שנקנה גם פ״ל כתב שאם נתן לו במתנ׳ בטבל מוסיף חומש שהרי לא העמידו אותה משנה אלא במה שאמרו דקסבר מתנות שלא הורמו לאו כמי שהורמו וא״כ קשיא הלכתא אהלכתא ·

וי״ל דסבר רבינו דלוקא להא מילתא הוא דאמרי לאו כמי שהורמו דמיין בע״כ לא פליג ר״מ וסבר ממון גבוה הוא אלא כשהורם המעשר שני בפוע׳ ונקרא עליו שם מעשר דהא מדכתיב לה הוא יליף לה וקרא אחר שהורם ונקרא מיגאר משתע וכיון דהוויא סתם מתנה אית לן לפרושי הכי דלא תפוק מהלכתא דבכי הא שנתן טבל מול׳ דלא הוי ממון גבוה בדפריש׳ אבל בעלמא כמי שהורמו דמיין ס״ל

ואפשר

עוד דדוקא ליתן מתנה הוא דאמרי הכי דאע״ג דממון גבוה הוא יכול ליתנו במתנה והויא מתנה וכאשר אמרו בירושלמי פ״ק דמעשר שני דר״מ סבר מתנה אינה כמכר ואם כן אפילו הוי כמי שהורמו אפשר דכי יהיב בשבליה הקלו ובמעשר גופיה המתירו ותלמודא לרווחא דמילתא משני הכי ובב״ק אמרו דאע״ג דממון גבוה הוא לענין פדייה אוקמיה רחמנא ברשותיה שהרי קרא אמר ת מעשרו ומוסיף הוא חומש ומעתה אין תימה כ״ב אם נאמר שיתן אותו בטבלו מיהת וכ״ש אם סובר רבי׳ דלא כרש״י אלא משום דאי מעשר לבד הוא שאמרו מי מצי יהיב ליה דמתני שפיר טפי אלא שאין נראה כן מלשונו אלא כשיטת רש״י כאשר כתבתי ·

ואין

מוכרין וכו׳ ריש מסכ׳ מעשר שני ובתוס׳ גם פ״א ואמרו בירושלמי אין מוכרין אותו מפני שכתוב בו קדושה אין ממשכנין מפני שכתו׳ בו ברכה ונתבאר בירושלמי דפשיטא שמותר לומר הא לך יין שאין לך יין הא לך שמן שאין לך שמן אבל הא לך יין שאין לי שמן הא לך שמן שאין לי יין היו סוברי׳ שהוא אסור ותנאו תוספתא שהוא מותר והיא שנויה בתוספתא פ״ד ותמהו על זה ואינו אסור משום חליפין ותירצו כיון שאינו יכול להוציא בדין אין שלו חליפין והקשו עוד ופירשו במה שאמר שאין לי שמן או שאין לי יין הרי הוא כאילו אמר לו תן לי יין או תן לי שמן ד דאם לא למה אמ׳לו כן ותירצו דאפש לפרש דה״ק ליה הא לך שמן שאין לי יין שאם היה לי יין הייתי נותן לך יין וכן הא לך יין שאין לי שמן שאם היה לי הייתי נותן לך ולכך מותר אעפ״י שמעלתו יבין חבירו ויתן לו ונמצאו מתליפין כיון שאינו יכול להוציא בדין מותר עוד נתבאר שם שאם עבר ומשכן עבר והרהין קונסין אותו ורבינו הזכיר גבי משכן עבר ומשכן מוציאין מידו ולא כתב כן גבי הרהין ·

ואפשר

היה לחלק דדוקא גבי משכן כיון שלא על משכון הלווהו לאתר ה הלואה משמע דתיירי הילכך מוציאין אותו מידו ויחזו׳ הדבר לכמות שהיה אבל בהרהין שהוא בשעת הלואה אין מוציאין כ״ש דנמצא הלוואה חוטא נשכר אלא ט שבירושלמי לא חלקו משמע דלא שנא והיכא דאיכא איסורא התם קנסי כדאי׳ פרק האיש מקדש ·

י״ט מעשר

שני אין שוקלין כנגדו וכו׳ גם שם פ״ק דמעשר ב׳ ולא ישקול כנגדו דינרי זהב ופרק במה מדליקין מייתי ב ברייתא והיא שנויה בתוספת׳ פ״ק סלע של מעשר ב׳ לא ישקול כנגדו דינרי זהב אפילו לחלל עליהם מעשר שני ע״כ · ואסיק רבא טעמא גזרה שמא לא יכוין משקלותיו ומפיק להו לחולין ע״כ ופרש״י ז״ל סלע ש שאכל עליו מעשר שני וכו׳ שמא אותן דינרים של חולין ששוקל כנגד דינרים שחלל עליהם מעשר שני לא ימצא׳ מכוונים ולא יחלל עליהם ונמצא שביזה דינרי מעשר שני שלא לצורך ומה שאמר ומפיק להו לחולין כלומר שיאמרו חולין כמו שהיו ופירוש דחוק הוא ואין זה דרך רבינו ונראה שרבי׳ לא היה גורס סלע של מעשר שני אלא מעשר שני והכי איתא במ״ש ובתוספת׳ · ובפירות מיירי ואף אם נאמר דגרים סלע אפשר דגזר סלע אטו פירות כאשר מוכיח לפניו ותשמש הפירות · היא לפי

יוצא לעשות מהם נשקל והפירות תמיד הם הולכין וחסרין שמתייבשים או מרקיבים או עכברים אוכלין מהם וזה שכיוון משקל אלו הפירות וידע שמשקלם מסר ליטרין ישקול מכאן עד חדש כנגדן מעות לחלל עליהם מעשר שני וכן יעשה תמיד ולא ישים אל לבו שחסרו והפירות חסרין והוא שוקל תמיד כנגדן ונמצא מעשר יוצא לחולין בפחות מדמיו כך נראית שיטת רבי' ונראה מלשונו שהוא גורס בדרבא שמא יכוין משקלות ואפשר לאן׃ אם נגרוס שמא לא יכוין ה"ק שמא יעשה מהם משקלות וכשישקול לאחר זמן כנגדו לא יהיה מ ממכוון פי' לפי שחסרו הפירות והוא אינו נותן אל לבו אלא שוקל כנגדן. על סמך כוונו הראשון כנ"ל׃

כ האחין שחלקו מ"ש וכו' בירושלמי פ"ק האחין שחלקו מהו שישקולו זה כנגד זה תנן לא יאמר אדם לחבירו הא לך יין ותן לי שמן הא לך שמן ותן לי יין אבל אומר לו הא לך יין שאין לך וכו' הא לך יין שאין לי שמן וכו' הוו בעו מימ' אסור אשכח תני מותר ע"כ ולשון רבי' בספרים שלנו נראה שאינו מתוקן וצריך להיות האחין שחלקו אין שוקלין זה כנגד זה וכן מעות מעשר שני אין. שוקלין כנגדן ואין מחליפין ולא מרהינין וכו' וכן מצאתי בספר כתיבת יד וכן נראה מהתוספתא ומהירושלמי שכתבתי והענין מוכרח מעצמו׃

ובהשגות א"א נ"ל שהוא מותר ובגמרא אמרינן התם האחין שחלקו מהו לחלק זה כנגד זה פי' מנה כנגד מנה ואמרינן ב במסקנא הוו בעי מימר אסור אשכח תני מותר ע"כ ודרך הירוש' כגרסא שלנו אינו נראה שחוזר מה שאמרו הוו בעו מימר אסור וכו' אלא על הא לך יין שאין לי שמן דסמיך ליה והוא הדין השנוי בתוספ' כאשר כתבתי בסמוך והוא מה שאמרו אשכח תני וכו' דאילו דין א אחים שחלקו לא הוזכר בתוספתא ואם דעת הר"א ז"ל לפרש מה שאמרו תנן לא יאמר וכו' שבא לפשוט בעיא דאחין שחלקו ומדמי בעיא להא דהא לך יין וכולי מה שאינו נראה אפ"ה מאן לימא לן דלהא דהא לך יין שאין לי שמן מדמינן לה דילמא לדינא דמתני' הוא מדמינן ודבריו צריכין עיון אם לא היתה גרסא אחרת בירושלמי

כא ואין פורעין וכו' פ"ק דמעשר שני תוספתא פרק שביעי דמסכת שביעית אחד שביעית ואחד מעשר שני אין פורעין חוב וכו'׃

כב לא יאמר וכו' פ"ג דמעשר שני ונתבאר בירושלמי שאעפ"י שהענין אחד אין בו אלא נקיות לשון שנראה מלשונו באומר לחלק כפורע חוב דהיינו שפירות טורח הדרך מן המעשר מה שאין כן באומרו שנאכל אעפ"י שהכל עולה לדרך אחד׃

כג אומר אדם וכו' זה כתב רבינו מ מהמשנה השנויה פ"ב ר"ש אומר אין סכין בשמן של מעשר שני בירושלם וחכמים מתירין וסובר רבי' כי לא נחלקו בעיק' הדין אם סכין או לא דולאי כ"ע מודו שסך לדבר שדרכו לסוך כאשר אמרו שם במשנה הקודמת לזו אלא מהני' דפלוגתא דר"ש ורבנן אם מותר לאדם שיאמר לחברו שימש' אותו די ר"ש אוסר מפני שנמצא שלוקח שכר מה שטורח ח חבירו לסוך אותו במה שנדבק בידו מהמעשר ונמצא פורע חובו ממנו ורבנן אין חוששין לזה דלא חמיר מ מתרומה שנותן כהן לישראל שיסוך אותו ואין חוששין על הנדבק וכאשר נתבאר שם במשנה וניחא לפי' זה מה שאמרו בירושלמי מה הקלו בתרומה כהדא דתניא סך כהן שמן תרומה ומביא ישראל ומעגילו ע"ג מעיו ואינו חושש ורבינו שמשון מפרש דר"ש אעיקר דינא פליג וסבר אין סכין שמן מעשר שני וכבר הקשה רבינו שם על פי' זה וגם ירוש' הויא תיובתיה דלא הוה ליה לאיתויי אלא עיקר דין סיכה דתרומה׃

כד כבר בארנו וכו' פרק מרובה נתבאר דבין קדשים שחייב באחריותן בין אינו חייב באחריותן פטור מכפל שנאמר מבית האיש ולא מבית הקדש ופרק הזהב דרשינן לרעהו ולא של להקדש וכיון דמעשר ממון גבוה סובר רבינו דלא קרי' בית האיש ולא רעהו וגבי גזל נמי דרשינן וכחש ב בעמיתו ומעשר כיון דהוי ממון גבוה לא קרי' ביה וכחש בעמיתו אלא הוי דומיא דפקדון ותשומת יד ו ודברים ראוים הם׃

כה המקדיש מעשר שני וכו' תוספתא פ"ה דמעשר שני המקדי' מעשר שני הרי זה פודה על מנת ליתן להקדיש את שלו ולמעשר שני את שלו ורבי' הוסיף הרי זה פודה מי ש שפודהו לאין מחייבין את המקדי' לפדותו

פרק רביעי

א הרוצה לפדות פירות וכו' פרק ד' דמעשר שני הפודה מעשר שני ולא קרא שם ר' יוסי אומר דיו ר' יהודה אומר צריך לפרש היה מדבר עם האשה על עסקי גיטה וקידושיה ונתן לה ולא פירש ר' יוסי אומר דיו ר' יהודה אומ' צריך לפרש ע"כ׃ והלכה כרבי יוסי בשניהם ובירוש' אמרו מהו צריך לפרש זה גיטך וזה קידושיך והכא זה פדיון מ"ש ע"כ ואעפ"י שלענין גיטין צריך שיהיה מדב' על עסקי גיטה וגבי קידושין צריך שיהיה עסוק באותו ענין כדאיתא פ"ק דקידושין ואילו במעשר לא הזכיר דבר אפשר דמעשר שאני דכיון שמפרים מעות כנגד הפירות הענין מורה ואותו מעשה מוכיח לפדיון עש ועוד דקידושין וגיטין שאני שהוא דבר שצריך עדים ואם אין הענין מוכיח לעדים הוה ליה כמקדש ומגרש בלא עדים דנתינת המעות או הגט אינה הוכחה ל לעצמן ולא לאחרים ואין צורך להוכחה מה שאין כן במעשר ועוד דקידושין וגיטין בא לחוב לאחרים הילכך צריך הוכחה ור"ש כתב ר' יוסי אומר דיו בפ"ק דקדושין אמר רב הונא אמר שמואל והוא שעסוקין באותו ענין וכי האי גוונא יש לומר במעשר ע"כ ומה שכתבתי נרא' לי כדעת רבינו שלא הזכיר לדבר וכן במשנה הזכירו ב בקדושין היה מדבר וכו' ולא הזכירו לדבר במעשר נראה דאין צריך הוכחה לזולתו כאשר כתבתי׃

ב וכן אם רצה לחלל וכו' ולא יחלל ממין על שאינו מינו וכו'. בהשגות א"א והראשוני' לא יצאו לחולין ויעלו גם הם ולעולם פירו' הראשונים של מעשר אינם מתחללים אלא על כסף ואפילו דיעבד משמעתא דמסכת סוכה פר' לולב הגזול ופרי שני נמי דעבד אין לכתחלה לא אלא בדמאי ד דמחלל לכתחלה ע"כ וכבר השיבו פ"ב על זה עוד כ"ב על מה שכתב רבינו ולא יחלל על מין שאינו מינו א"א מה שהקפידו על מינו אינו אלא בדמאי וטעם ההקפד' הזאת לפי שהתורה אמרה על כסף והוא מחלל על

פירות כשיחלל חטין לא יראה שילך מעשר שני לחולין בפדיון פירות אלא יאמרו הן הראשונים עכ"ל. וסוגיא דפרק לולב הגזול שכתב הר"א היא סוף פרק' דאמרי' התם תניא כותיה דרבי יוחנן אחד שביעי' ואחד מעש' שני מתחללין על בהמה חיה ועוף בין חיין בין שחוטין דברי ר"מ וחכמים אומרים על שחוטין מתחלין על חיין אין מתחללין גזרה שמא יגדל מהן עדרים ואמרו ב בסוף הסוגיא אלא אמר רב אשי מחלוקת בפרי שני אבל בפרי ראשון דרך מקח וממכר אין דרך חלול לא והלא הא דקתני אחד שביעית ואחד מעשר שני תאי ש שביעית דמי שביעית דאי לא תימא הכי מעשר מעשר ממש והכתיב וצרת הכסף בידך אלא דמי מעש' הכא נמי דמי שביעית ע"כ ופרש"י ז"ל מעשר מעש ממש בתמיה וכי יש לומר שהמעשר עצמו יתחלל על בהמה חיה ועוף והכתיב ונתת הכסף וצרת דאין מתחלל אלא על המטבע דבר שיש עליו צורה עכ"ל נראה בפירוש כדעת הר"א ואף אם נאמר דהתם לכתחלה קאמר אבל בדיעבד מתחלל אכתי לא ניחא שדעת רבי' הוא דאף לכתחלה מחלל פירות על פירות וכ"ש דבריית' מתחללין קתני ומתחללין בדיעבד משמע כאשר הוכיחו מההיא דפרק הזהב דפריך אלא אי אמרת מדאורייתא פליגי מתחללין ואין מתחללין מבעי ליה ואעפ"י שיש מפרשי' שם בדרך אחרת מ"מ הדבר מוכיח דלשון מתחללין מ משמע בדיעבד וסובר הר"א דמה שאמרו שם בסוף מחלוקת בפרי שני אבל בפרי ראשון וכו' קאי גם א אמעשר דדרך חלול לא אפילו בדיעבד כאשר כתבתי זו שיטת הר"א ופשט הסוגיא כן מוכיח בדבריו ואפשר לפרש לדעת רבינו דשאני חיה ועוף מפירו' דחיה ועוף יש לו לחוש שמא ימותו או יפסידו שקרובין הם למיתה ולהפסד ונמצא מאבד המעש' ומה שאמרו והכתיב וצרת הכסף בידך לא שיהא צריך כסף דוקא אלא ה"ק כיון שהתורה הקפידה שיחלל על כסף אף אם נרצה פירות אין להרבו' חיה ועוף כלל דאף שחוטין קרובין להפסד או אפשר למחיים לחוד פריך שקרובין למיתה אבל שחוטים הרי הם כפירות כאשר כתב רבינו בסמוך זה אפשר לדחוק ולפרש לפי דרך רבינו אלא שעדיין סוגיי' דפרק הזהב מוכחא דפרי ראשון אין מתחלל על פרי א אלא על מטבע שנשאו ונתנו שם אי דהכא פירא או טיבעא לחלל עליו מעשר שני גם רצו להוכיח שם דר' יוחנן הוא בפירות על דינרין אין מחללין משום ד דאשכחן ליה דאמר דהכא פירא משמע דהא בהא תלי' לא"ד פירא אין מחללין עליו וכן הוכיחו מסוגיא זו ב כדעת הר"א ׃

ונ"ל לתרץ גם זו לדעת רבינו דגם רבינו לא התיר על פירות אחרות רק פירות שהוא אוכל כמו פירו' המעש' ואף מקעל שאינו מינו שמתחלל בדיעבד צריך שיהיו אוכל שיכול להניח כך ולאכלו ד להוי כמו מקח אבל דבר שאינו אוכל ועל כרחו צריך לחזור ולחללו על כסף כדי לקנות בכסף אוכל דהא אינו יכול להחליף אותו בכה"ג אינו מתחלל אף לדעת רבינו והרי זה כאסימון או מטבע שנפסל ואינו יוצא שאין מחללין עליו אפי' שאינו יכול לקנות בו דתורה הקפידה שיחלל על דבר שלא יהיה מביא לחלול שני ו ומשנה דמסכת טבול יום פרקא בתרא רהטא כדברי רבינו דתנן התם בראשונה היו מחללין על פירות עם הארץ חזרו לומר אף על מעותיו וכן פירש' רבי' דמיירי בפירות לחלל על פירות דסתם חלול הכי משמ' ולדעת הר"א צריכין אנו לפרשה במעות שחלל עליהם הפירות

והוצרך לחזור ולחלל הפירות על פירות וכן פירשה שם רבינו שמשון גם ירושלמי דפ"ד דמעשר שני שאמרו שם אין פודין מעשר שני אלא במין על מינו דלא כן ת מהכן אמרי' פודין מן השעורין על חטין ומן חטין על שעורין לכן צריכה אפילו מן האגרו על השמתיו' ע"כ פי' אגרו ושמתית שני מיני חטין הן אחד רע ואחד יפה וכל הסוגיא בודאי מיירי ולא בדמאי ומ"מ הרבה מן המפרשים הסכימו כדברי הר"א ודתוספתא בפרק שני מכאתי כדברי הר"א וצריך לדחוק בפירושה לדעת רבי' עיין שם ׃

ג' הפודה מעשה שני מברך וכו' פרקא קמא דדמאי אמרן בירוש' תני ר' חלפתא בן שאול מחללין דמאי במרחץ שאינו טעון ברכה הא ודאי טעון ברכה ר' מנא בעי קומי ר' ווקן כילד מברך אם היו פירות על פדיון מעשר שני אם היו מעות על חילול מעשר שני ע"כ ומפרש רבינו אם היה המעשר פירות וחלל אותם על מעות מברך על פדיון כי זה נקרא פדיון שפודה במעות אבל אם היה המעשר מעות ובא לחלל על פירות לא שייך בפירות פדיה אלא חלול וה"ה פירות בפירות דנקרא חלול ו ולטעמיה אזיל דשייך חלול פירות בפירות והר"א כתב בהשגות א"א שאם חילל פירות על פירות אינו מברך לפי שאינו רשאי וכיון שאינו רשאי הרי זה מנאץ ע"כ וגם הוא לטעמיה אזיל וכבר כתבתי שהרבה הסכימו כדברי הר"א

ד' כשפודין מעשר שני וכו' בירוש' פ"ל דמעשר שני תני אין פודין מעשר שני לשם שני אלא לשם חולין ר' יונה בעי הגע עצמך שהיו הכל יודעין בו שהוא שני אפדנו עד כאן ובהשגות א"א נראה לי שלא אמרו דבר זה אלא כ כשפודין אותו על פירות שלא לפרסם הדבר אבל על כסף התורה גילתו ואנו מכשין והלא מכיון שאנו ת מברכין על פליונו מצוה היא ולמה טומנין את המצוה המצוה ולפי התוספתא לא נאמר אלא שלא לפגום את המעשר מפני שדמי מעשר פתות' מדמי חולין וזהו ה העיקר ע"כ כתב כן לפי שנראה פי' דברי רבי' שלא יתבזה המעשר כשמחללין אותו ומוציאין אותו לחולין ולכך כתב דכיון שמברכין עליו ודאי שהיא מצוה וא"כ אין כאן בזוי מעשר ואפשר לדעת רבינו דאפ"ה יש ל לחוש לרואין שיטינו ויראה להם בזוי וטעם שכתב הר"א לא מצאתיו בתוספתא רק על מוכר מעשר שני וזה לשון התוספתא פ"ל מוכר מעשר שני לשם חולין לא ימכרנו לשם מעשר מפני שפוגם את המעשר ע"כ ׃

מכל מקום טעם נכון גם לדין זה וגם אפשר לפרש כן בלשון רבי' כי בזוי מעשר כ כשרואין ששמין אותם בפחות מדמי חולין ומזכירין שם מעשר אומרים כמה שוים פירות מעשר אלו כך וכך בהדיא נראה שבשביל שהם מעשר אנן שמין בפחות והוא זלזול מעשר לכך צריך שיאמרו כמה שוים פירות חולין אלו ע"כ ׃

ה' אין מחללין מעות מעשר שני וכו' ב בדמאי פ"ק תנן מחללין אותו פי' מעשר שני של דמאי כסף על כסף נחשת על נחשת כסף על נחשת ונחשת על הפירות ויחזור ויפדה את הפירות דברי ר"מ וחכמי' אומרים יעלו הפירות ויאכלו בירושלם ע"כ ופרק הזהב מייתי' לה להוכיח כר"מ דמיקל בפדיון הדמאי ולא עשו חיזוק לדבריהם דאילו בודאי מחללים כה"ג דתנן סלע של מעשר שני ושל חולין שנתערבו ת

שצריך בסלע מעות כלומר מעות נחשת ואומר כל מקום ששנה סלע של מעשר שני מחוללת על מעות הללו שעור היפה שבהן מפני שאמרו מחללין כסף על נחשת מדוחק לא שיקיים כן אלא שחוזר ומחללן על הכסף וקתני מיהת מחללין מדוחק מדוחק אין שלא מדוחק לא מדקאמר שיחלל על הנחשת ואח"כ יברור היפה שבסלעי' שחלל הנחשת עליו משמע דכסף על כסף אין מחללין אפילו מדוחק דאי מחללין למה לן כולי האי יחלל מ מתחלה על הכסף וכן אמרו בירושלמי פ"ב ממעשר ב' ר' חנינא אמר קומי ר' זעירא בשם ר' יוחנן כל שאמרו בדמאי מחללין בודאי מחללין אותו מדוחק והא תנן מחללין כסף על נחשת מדוחק הא כסף על כסף אפילו מדוחק לא ר' בא בר כהן אמר קומי ר' יונה ר' אחא בשם ר' יוחנן כל שאמרו בדמאי מחללין בודאי אם עבר ו חללו מחולל ע"כ · ואעפ"י שבפרק הזהב לא אמרו אלא מדוחק אין שלא מדוחק לא והוי מצי למידק במי כסף על נחשת אין הא כסף על כסף אפי' מדוחק לא ואילו בדמאי אף כסף על כסף מחללין אפשר דלא חש כיון דבחד דיוקא סגי להוכיח מה שרוצה להוכיח לא חש להאריך יותר א"נ לאפשר לדחות דה"ה דמחללי' כסף על כסף אלא כשנתערבו חשו שאם תתי' לו לחלל על כסף יקח אחת מהתערובת עצמה דלא שוב שנאי מתנא שלא עשה כלום לכך לא הקשה מדיוק זה ור"ש הקשה על זה עוד דלמה לא הקשה ממתני' דמתניא ה התם פ"ב אין מחללין כסף ופירות על הכסף וחכמים מתירין וע"כ לא התירו חכמים אלא ע"י צירוף ואיני מבין קושיא זו דכיון דמצי לאקשויי בהדיא ממתניתין שהיא שנויה קודם לזו ובלא מחלוקת למה יקשה ממתני' זו שנשנית באחרונה וגם אותה אפשר לדחות דרבנן בכל גוונא פליגי וגם כי יש מפרשים אותה דאסורא משום פירות הוא ולא משום כסף כאשר אפרש שם ומאי דק"ל שמחללין כסף על כסף בדמוכח פרק הזהב דדרשינן כסף כסף ריבה היינו מן התורה אבל מדרבנן אין דרך לחלל בכך ולכך אין מחללין ואם עבר וחלל מחולל כ ובדמוכח בירושלמי שכתבתי דר' אחא בשם ר' יוחנן כל שאמרו וכו' ודעת רבי' מבואר פ"ו בע"ה ·

ו **אין** מחללין מעו' מעשר שני על הפירו' וכו' פרק הזהב אמרו טבעא אפירא לא מחללין ובירושלמי פ"ק דמעשר שני ובברייתא פרק לולב הגזול וכבר כתבתיה וכבר כתבתי דמדקאמרי רבנן מתחללין על שחוטין משמע בדיעבד דוקא וחיים אפילו בדיעבד אין מתחללין ולא קנה מעשר אעפ"י שהאיסור אינו אלא מדרבנן שמא יגדל עדרים וכיון שכן אין ראוי לאסור אלא לכתחלה דוקא כדמוכח פרק הזהב דקאמר אלא מאי לרבנן אין מתחללין אין מ מחללין מבעי ליה הכא שאני דכיון שיש תקנה לומר יחזרו דמים למקומם אי אמרינן דמהני בדיעבד הרי הוא כאלו הוא עושה לכתחלה כך תירצו בתוספת' האיש מקדש ·

ז **בשעת** הדחק וכו' כבר כתבתי זה ופי' עד שימצא הוא לפי שזה שעת דחוק וצריך לאותם מעות של כסף ולכך מחלל הנחשת מפני הדוחק ואם היה לו כעת מעות של כסף לחזור לחלל עליהם הנחשת לא היה לו דוחק כי היה מתעסק במעות אלו שמחלל עליהם הנחשת ויניח ה המעשר כמות שהוא והפוכי מטרתא למה לי אבל אין ללמוד מינה שדעת רבינו שמחלל מעות כסף על מעות כסף אם היה יכול דביאור לשנו כאשר כתבתי בגרור

בוא ועוד אכתוב בזה פ"ו הנראה לי בדעת רבי' ·

ח **מעשר** שני של דמאי וכו' כבר ב כתבתי גם זה ובמה שכתב רבינו ונחשת על הפירות ויעלו אותם הפירות והם ל דברי חכמים במשנה פרש"י ז"ל לדעת ר"מ צרי' לחזור ולפדות הפירות דבעינן וצרת הכסף בידך ולדעת רבי' יעלו הפירות אם ירצה ובתוספות דחו פירושו ופירשו דלר"מ יחזור ויפדה אם ירצה ולרבנן צריך להעלות ה הפירות והכריחו פירוש זה מדתנן פ"ג דמעשר שני אמ' להם לא אם אמרתם במעשר שני עצמו שכן נפדה טהו' ברחוק מקום תאמרו בלוקח בכסף מעשר שני שאינו נפדה טהור ברחוק מקום ועוד תנן פ"ק דמעשר שני הלוקח פירות שוגג יחזרו דמים למקומם מזיד יעלו ויאכלו במקום ואם אין מקדש ירקבו נראה דהעלאה צריכה גם פ"ג תנן מעות בירושל' ופירות במדינה אומ' הרי המעות הללו מחוללין על הפירות ובלבד שיעלה הפירות ויאכלם בירושלם ובדוכתי טובא מוכח דלקוח אינו נפדה וא"ת איך אפשר שהמעשר עצמו נפדה ולקו' אינו נפדה יליבא בארעא ויגיורא בשמיא כבר אמרו באלה הדברים רבה ונתת הכסף רבי יהודה אומר אף הלוקח בכסף מעשר שנטמא טעון פדייה ודין הוא ומה מעשר עצמו שנטמא יפדה לקוח לכ"ש ת"ל כסף כסף ראשון ולא כסף שני אין לי אלא טהור טמא מנין ת"ל כסף כסף ראשון ולא כסף שני שלשה כספים בעי' וכו' וריש פרק איזהו מקומן אמרו כלום מצינו טפל חמור מן העיקר א"ל מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא ולא והרי מעשר דהוא נפדה ואילו לקוח בכסף מעשר אינו נפדה דתנן הלוקח בכסף מעשר וכו' ומשני התם לא אלים לתפוס פדיוניה ע"כ כלומר אין זו חומרא אלא משום דקלישא קדושתו ואין לו כח לתפוס פדיונו וכל הני אפשר לדחות לדעת רש"י דלוקח שאני דכיון דלקח כדי לאכול בירושלם הוה ליה כאילו לקוח בירושלם דאינו נפדה מה שאין כן במעשר עצמו שנפדה כדי ל לקנות בדמיו צורכי אכילה כדכתיב בקרא ונתת הכסף בבקר וכו' אבל חלל מעות על פירו' דרך פדייה הרי זה חוזר ומחלל פירות על המעות דכסף כסף ריבה ב כדאיתא פרק הזהב ויקנה רצונו בירוש' ודעת רבי' כר' כדעת רבותינו בעלי התוספות ולכך כתב ויעלו אותן הפירות ויאכלו בירושלם משמע דכן צריך לעשות וזה שכתב אותם פירות כלומר אעפ"י שמעשר עצמו נפדה אלו הפירות אינן נפדין וצריך להעלותם כנ"ל

ט **אין** פודין וכו' פרק הזהב מייתינן פלוגתא דרבי דוסא וחכמים והיא שנויה פ"ג מסכת עדיות והלכה כחכמים ואיתא פרק בכל מערבין ואמרו עוד פרק הזהב הרי אמרו מעשר אינו מתחלל על אסימון דרחמנא אמר וצרת הכסף חומשו מהו שיתחלל על אסימון איגלגל מילתא ומטא לקמיה דרבא אמר להו אמר קרא עליו לרבות חומשו כמותו ופ"ק דמעשר שני אין מחללין מעשר שני על א אסימון ולא על מטבע שאינו יוצא ולא על מעות ש שאינם ברשותו וכו' גם בתוספת' פרק שלי נתבאר ואין לתמוה לדעת רבינו שמחללין על פירות למה אין מ מחללין על אסימון דפירות שאני שהין אוכל ובכסף הוא שהקפידה תורה שלא לחלל רק על מטבע שיוצא כדי שיוכל לקנות בו בירושלם אוכלין ופירות כמו ב שירצה וזהו אומרו ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך שיהיה יכול לתנו בכל אשר תאוה נפשו אבל כשמחלל על פירות אין להקפיד וכבר נתבאר זה ופשוט הוא

וכת

וכתב רבינו ואם פדה בלשון של כסף וכיוצא בו והוא
הנקרא אסימון וכו' משום דבפרק הזהב אמרו מאי
אסימון מעות הניתנות בסימן לבית המרחץ והקשו על
פירוש זה והעלו א"ר יוחנן מאי אסימון פולסא ופרש"י
ז"ל פולסא מחוסר צורה והקשו עליו דבפרק במה אשה
אמרו אי משום צורתה ליעביד ליה פולסא אלמא דפולסא
יש לו צורה ולכך פי' ר"ת דפולסא היינו מטבע שנפסל
וקשה עליו מתני' דפ"ק דמעשר שני שכתבתי ששנו בה
אסימון ומטבע שאינו יוצא מוכח דתרתי נינהו ופולסא
לאו היינו מטבע שאינו יוצא לכך כתבו שהנכון לעת
רש"י וכן פירש רבי' במשנה והיא דבמה אשה יוצאה
פרש"י ז"ל דה"ק יעשה לו חתיכת עץ ויצור עליה צורה
כלומר ליעביד ליה פולסא ויצור עליה צורה כן נראה
פי' לדברי רש"י והריטב"א בת' דרש"י סבר דאסימון שם
פרטי למטבע בלא צורה ופולס' שם כללי מטבע כהלכתו
אלא שחסר הצורה או לכל עץ אעפ"י שיש בו צורה ורוב
המפרשי' הסכימו כדעת ר"ש וגם רבי' כן נר' דעתו אלא
שכולל גם לשון כסף נר' שסובר דכל דבר של מתכת ש
שאינו מטבע מפותח הכל נקרא אסימון ולכך כתב וכן
כיוצא בזה וכן מצאתי בירוש' פ"ק דמעשר שני ר' יוסי
בשם רבי יוחנן לרבי דוסא מחללין על ליטרא של כסף
ע"כ פי' לרבי דוסא סבר דמחללין על אסימון כדאית'
התם ומייתינן לה גם פרק הזהב אמר רבי יוחנן ד
ללידיה אף בליטרא של כסף מחללין נראה דהכל נ
נקרא אסימון והא אשמועינן רבי יוחנן דגם ליטרא
של מתכת הוי בכלל אסימון דאי לא תנא ליה לר' יוחנן
הכי ואעפ"י שאפשר לדחות דמסתבר' קאמר הכי שהכל
שוה אעפ"י שאינו בכלל אסימון דעת רבינו כאשר כ
כתבתי וכתב הריטב"א ללשון פולסא כמו ושקל בפלס
כלומר שאין בו חשיבות אחר אלא מה שהוא משקלו
לאפוקי מפותח דודאי שוה יותר ממשקלו בשביל הצורה
ונכון הוא ·

ואין פודין בפחות מפרוטה וכו' בירושלמי ס"ד
א"ר חזקי' זה שהוא מחלל לא יהא מחלל
על חצי פרוטה שלא יהא כמחלל על אסימון אלא על
פרוטה ע"כ ונראה שכוונת רבינו דאף אם יש במעשר
כמה פרוטות ומחלל אותו על מטבעות שיש בכל אחד
חצי פרוטה אינו מחולל דכל מטבע פחות מפרוטה הרי
הוא כאסימון ואינו נקרא כסף וכדברי הירושלמי ש
שכתבתי ·

י אין פודין במטבע שאינו יוצא וכו' כבר
הוזכר ובהגוזל עצים הביאו ברייתא
אין מחללין על מעות שאינן יוצאות כיצד היו לו מעות
כוזביות ירושלמיות או של מלכים הראשונים אין מחללין
עליהם ובירושלמי פ"ה אמרו ר' חייא בשם ר' יונתן מ
מטבעי של מלכים הראשונים אם היה יוצא על גב
צורתו מחלל ואם לאו אינו מחלל גם בתוספתא פ"ק
מטבע היוצא משם מלכים הראשונים מחללין אותו
עליהם ע"כ ומה שכתב רבי' שאינו יוצא באותו זמן
ובאותו מקום יתבאר כונתו בסמוך ·

יא אינו פודה וכו' פרק הגוזל עצים מתיב
רבא אין מחללין על מעו' שאינם
ברשותו כיצד היו לו מעות בקסטרא או בהר המלך או
שנפל כיסו לים הגדול אין מחללין פי' וקשיא לרבה ד
דאמר הזורק מטבע של חבירו לים הגדול פטור דאמר
ליה הא מנח קמך דהא הכא חשבינן ליה כאבוד ומשני
שאני גבי מעשר דרחמנא אמר וצרת הכסף בידך וליכא
ע"כ ובירוש' פ"ק אמרו יכול היו לו מעות בהר המלך
ובקסטרה מחללין עליהן ת"ל וצרת הכסף בידך והן ב
בידך ברשותך ר' יונה בעי נפל כיסו לבור ובו מאה רבוא
והיה יכול להוציא חמשים רבוא ולהעלותן אותם חמישי'
רבוא כמו שהם ברשותו ע"כ ופירושו שהיה צרי' להוציא
הוצאות חמשים רבוא כדי להעלות אותם מאה רבוא
נמצא שלא ישארו לו רק חמשים רבוא הרי זה כמי שיש
לו ברשותו חמשים רבוא כי החמשי' יצאו בהוצאות כדי
להעלות המאה כנ"ל פי' זה הירוש' ורבינו לא כתב זה
הירושלמי גם דין זה שכתב רבינו דנפל כיסו לבור לא
מצאתי מקום יצא ממנו כי אם זה הירושלמי ובתוספת'
פ"ק היו לו מעות בקסטרא או בהר המלך או נפל כיסו
לבור אעפ"י שידוע שהוא שם אין מחללין ואם חלל לא
קנה מעשר ע"כ וצריכים אנו לפרש התוספת' באין יכול
להוציאו כי היכי דלא תקשי לירוש' וא"כ אפשר דגרסינן
ביה נפל כיסו לים הגדול כדאיתא בהגוזל ושאני בין
ים ובור דים אינו נקרא מצוי ברשותו כבור א"נ אפשר
דסבר רבינו דכולה ההיא תוספתא אידחיא מקמי ה
ההיא דמעות של כאן והם בבבל כאשר יתבאר מ"מ
דין נפל כיסו לבור שכתב רבינו עיקרו מהירושלמי ש
שכתבתי וכיון שכן למה לא כתבו כאשר נזכר לשם ואפ'
שרבי' לא היה גורס בירושלמי והיה יכול להוציא חמשים
רבוא להעלותו רק והיה יכול להוציא חמשים רבוא ותו
לא ופי' להוציא מן הבור וא"כ דין הירוש' נכלל בלשונו
שכתב והוא יכול להוציאו והכוונה דאם יכול להוציא
כולו נקרא כולו ברשותו ופודה על כולו ואם לאו שאינו
יכול להוציא אלא חציו פודה על חציו ולגרסא זו ניחא
לשון והיה יכול דלא קאמר והיה צריך להוציא ולפי
גרסת ספרינו אפשר לפרש דהכי קאמר והיה יכול אם
יוציא חמשים רבוא להעלותו ולשון יכול אהעלאה
אי נמי דהיה יכול היינו שיש לו חמשים רבוא עוד כדי
להעלותן או שיכול לקחת בהלואה או שימצא מי ש
שיוציא על סמך לקחת מן הכיס דבכל חד מהני
גווני נקרא מצוי אבל אם אין לו וגם אין מי שיוציא
על סמך הכיס כמי שאין לו כלום דמי וממה שלא כתב
רבינו דין נפל כיסו לים הגדול נראה שהוא סובר דנפל
כיסו לים הגדול אינו נקרא ברשותו דבשלמא בור הוא
ברשותו של אדם דכיון שיכול להוציאן מעות שברשותו
נקראין אבל בים הגדול אפילו מני בר אמוראה ל
למשקליה אינם נקראין ברשותו כי צריך אומנות יתיר'
ויש סכנה ובדוחק הוא נמצא ועוד דמה שהוא בים אינו
ברשותו עד שיוציאנו דים לאו ברשותו הוא וכן נראה
מהסוגיא דפרק הגוזל עצים גם מדברי התוספות שם
שאמרו שמה שאנו פוטרי' בזורק מטבע של חברו היינו
במאי בר אמוראה למשקליה ודכוותה אמרי' גבי מעש'
שאני מעשר דכתיב וצרת הכסף בידך וזה מוכרח שם
וא"כ נכלל במה שכתב רבי' אין פודין על מעות שאינ'
ברשותו שנאמר וכו' ולא התיר אלא בבור דכיון שיכול
להוציא כתוכא בארגז דמי אבל ים ודאי דלא וכדכתי'
א"נ אפשר דכתב בור וה"ה ים ודחה ההיא דהגוזל עצי'
כאשר אבאר בע"ה ׃

יב היה בא אגם וכו' פרק הגוזל ומאכיל
והתניא מי שבא בדרך ובידו מ
מעות ואנס כנגדו לא יאמר פירות שיש לי בתוך ביתי
מחוללין על מעות הללו ואם אמר דבריו קיימין הכא
במאי עסקינן בשיכול להציל אי בשיכול להציל לכתחל'
אמאי לא יאמר בשיכול להציל ע"י הדחק ע"כ והיא
שנויה בתוספתא דמעשר שני פ"ק ומכאן אתה למד
שמה שכתב רבינו פודה בהם פירות שבביתו לא שיוכל

לעשות כן לכתחלה אלא שאם פדה פדוי וזה מוכרח

יג המניח

מעות וכו' פ' כל הגט המניח פירות או מעות להיות מפרי' עליו מעשר שני מפריש בחזקת שהם קיימין אבלו הרי זה חושש מעת לעת לדברי רבי אלעזר בן שמוע ובגמר' א"ר אלעזר חלוקין עליו חבריו על רבי אלעזר בן שמוע דתנן מקוה שנמדד ונמצא חסר כל טהרות שנעשו על גביו למפרע בין ברה"י בין ברה"ר טמאות ע"כ וכבר הוזכר זה בהלכות תרומות פר' •

יד מי

שהיה עומד וכו' בהשגות א"א מן הגמר' שלנו הכל בהפך ואין ק קפידה על עמידתו אי זה מקום שיעמוד בו אלא על מקום המעות אם יוצאי' שם במקום שלהם אם לאו ואם חלל על מעות של ארץ ישראל והם בבבל או על מעות של בבל והם בארץ ישר' אינם מחוללין לפי שאינ' יוצאים במקום שלהם ובעי' שיחלל על הכסף היוצא במקומו ושל בבל והם בבבל מחוללין אעפ"י שאין מעו' בבל יוצאין בירושלם ומלכיות מקפידות שלא להוציא מטבע ממקומו אפ"ה מחוללין דאפשר לזבין בהו ב בהמה ומסיק להתם ואעפ"י שאינו רשאי לעשות כן כיון דאי עבד חלל מעות היוצאות במקומן קרינן ביה ע"כ ופרק הגוזל עצים הכי גרסינן לה מחללין על מעות של כאן והם בבבל ושל בבל והם כאן של בבל בבבל מחללין קתני מיהת אין מחללין של כאן והם בבבל ואע"ג דסופו למיסק להתם פירוש וקשיא ל לשמואל דאמר התם המלוה את חבירו על המטבע ונפסל יכול לומר לו לך הוציאו במישן ומשני הכא במאי עסקינן כשהמלכיות מקפידות זו על זו כלומר שאין מניחין להוציא מעות ממקו' למקום ופריך אי הכי של בבל והם בבבל למאי חזו ומשני לזבין בהו בהמה ומתטי להתם ע"כ והקשו בתוספות דהא תניא בפרק האיש מקדש אין לוקחין בהמה ממעות מעשר שני וכו' ותירצו דכיון דאי אפשר בענין אחר ש שאין יכולין להוליך המעות מודו כ"ע ונראה שדעת הר"א בזה דלכתחלה הוא שאסור אבל בדיעבד מ מותר וסוגיא זו ודאי נראית כדברי הר"א הפך מדברי רבינו אלא שבירוש' פ"ק דמעשר שני אמרו תני אין מ מחללין על מעות שכאן בבבל ולא על מעות שבבבל כאן לא על מעות שכאן בבבל העומד בבבל ולא על מעות שבבבל כאן בעומד כאן היו לו מעות של בבל בבבל והוא עומד כאן נימר אם היתה דרך פתוחה מ מחלל ואם לאו אינו מחלל וטבבו לן ע"כ בירושלמי ולפי זה הירוש' מה שאמרו בברייתא פרק הגוזל עצים אין מחללין על מעות של בבל והם כאן או על מעות של כאן והם בבבל האי והן אבעלים קאי דכיון דבעלים כאן אין מחללין על מעות שבבבל אף אם המעות בבבל והם מטבע בבל וכן אם הבעלים בבבל אין מ מחללין על מעות של כאן אף אם המעות כאן והם מטבע כאן והוא הדין הראשון שכתב רבינו היה עומד בטבריה וכו' אינו מחלל והוא מה שאמרו בירושלמי לא על מעות של בבל כאן בעומד כאן אפילו שהמעות של בבל והם בבבל כיון שהוא עומד כאן אין מחללין ומה שאמרו בברייתא על מעות של בבל והם בבבל מחללין היינו שהבעלים בבבל אפילו שאין המעות שם כיון שיוצאין במקום שהבעלים עומדים והוא נקרא מקום חלולם לדרך רבינו מחללין והוא מה שאמרו בירושלמי לא על מעות של כאן והם בבבל בעומד בבבל ומעות של כאן שיוצאין כאן אפי' אם גם המעות בבבל כיון שהם מטבע כאן אינו מחלל מ"ש דאי עומד כאן אפילו אם אין המעות כאן כיון שהם מטבע היוצא במקום שהוא עומד ומחלל דבהכי קפיד רחמנא במה שכתב וצרת הכסף בידך וגם רש"י כתב בהזהב קרוב לזה וז"ל אין מחללין מעשר שני על מעות של כאן ירושלם ו והמעות והבעלים בבבל הואיל ואינם יוצאים שם מאי במקום שהם דבעי' מצוי בידך אלא שרבינו אינו מצריך שיהיו המעות במקום אשר שם הבעלים וסבר כיון שאם היו כאן במקום שמחללין יוצאין מצוי בידך קרי ליה ועדיין קשה לדעת רבי' דהא תנן אין מחללין על מעות שאינם ברשותו ומפרש' לה בהגוזל עצים כגון שהיו לו מעות בקסטרא או בהר המלך וא"כ היאך מחלל בטבריה על מעות העומדים בבבל וא"פ לחלק דעומדות בקסטרא או בהר המלך שאני שהוא רחוק מאד ויש ס סכנת דרכים וכן כתב רש"י קסטרא מקום רחוק מאד ויש בו סכנת דרכים ואין שיירות מצויות עכ"ל אבל מטבריה לבבל אפשר ששיירות מצויות ואין בדרך כל כך סכנה ודמי לנפל כיסו לבור וכאשר כתבתי

גם

ים הגדול כבר כתבתי דלא פליגא אבור' אע"ג דמתני בר אמורא' למסקליה דבודאי בהכי מיירי דאי לא מני בר אמוראה למסקליה פשיטא שאין מחללים שהרי אינם לא ברשותו ולא ברשות אחר' אלא ודאי במצי מיירי ואפ"ה כיון שאין כל אד' יכול ליטלו ויש טורח גדול וסכנה אינה ברשותו נקרא וכאשר כתבנא' למעלה מה שאין כן בבור שכל אדם יכול להוציא כ כשאפשר להוציאו ולפי דרך זה כל דין הברייתא נכלל במה שכתב רבינו אין מחללין על מעות שאינם ברשותו שנא' וכו' ומ"מ כיון שבברייתא הוצרכו לפרש כיצד לא היה לרבינו לסתום כ"כ ואף אם נאמר שסמך על מה שכתב שנאמר וצרת הכסף בידך כיון שכתב דין מעות טבריה שבבבל שמחללין היה לו למעט היו לו בקסטר' או בהר המלך אם לא שנאמר שהוא מפרש להא ב ברייתא כשאין יכול להביאם או להעלותם מן הים וכך משמע בתוס' דנפל כיסו לבור שאמרו בה אעפ"י שיודע שהוא שם ואם איתא דיכול להעלותו היה לו לומר אף על פי שיכול להעלותו דהוי חדושא טפי וקסטרא והר המלך דכוותה וכן ברייתא דהגוזל דקסטרא והר המלך וים הגדול בהכי מיירי אלא שצריך עיון לייסב הסוגיא לפי דרך זה וכבר כתבתי שאפשר שהיה כל אותה ב ברייתא מפני דמעות של טבריה והם בבבל שמחללין אעפ"י שהבעלים רחוקים ממקום המעות וכפי דרכו בה' מוכח הירושלמי שכתבתי וה"ה לקסטרא והר המלך דאין נראה לו לחלק ביניהם וכן גבי ים נמי להו דמיא ואפשר נמי לבור השנוי בירושלמי פליגא עלה ומ"מ הדרך הראשון הוא הנכון אף על פי שסתם הדברים קצת •

טו האומר

מעשר שני וכו' תוספתא דמעשר שני פרק ד' שנויה במחלוקת רבי יוסי וחכמים רבי יוסי אומר חלל וחכמי' אומרים לא חלל ופרק בכל מערבין מפכי' לה ר' יוסי אומר לא חילל וחכמים אומרים חילל והכי מסקי' לה התם נמצא לפי זה דרבינו פסק כחכמי' אלא שקשה לי על זה דהתם מוכח דטעמא דמ"ד חלל היינו משום ב ברירה וכי סליק סלע בידיה אמרינן זהו הסלע שחלל עליו ושהיה ראוי לעלות בידו דאי אין ברירה אין זו הסלע שחלל ונמצא אוכל בלא פדייה וכן נתבאר שם בפי' וכיון שרבינו פסק דבאוריתא אין ברירה כאשר נ נתבאר ריש פ"ז דהלכות מעשרות גם פ"ק דהלכות

תרומות בדין ישראל וגוי שלקחו שדה בשותפות דטעמא הוי משום ברירה כאשר נתבאר שם ובכמה דוכתיה פיר' כן דבדאורייתא אין ברירה והא הכא בדאורייתא מיירי' והיה לו לפסוק כמ"ד לא חלל דאין ברירה וקשיא לידי' אדידיה ואין לתרץ ולומר דהכא בדמאי מיירי דמעשר שלו דרבנן ובדרבנן יש ברירה דודאי בכי הא לא היה לו לסתום אלא לפרש גם אין לומר דמה שכתב רבינו חלל היינו לאחר שיעלה בידו סלע מן הכיס והשתא לא צריך לטעם ברירה כיון שכבר עלה סלע מן הכיס דאם כן לא היה לו לכתוב וסלע שתעלה וכו' דמשמע דהרי זה חלל מעכשיו וסלע שתעלה לא"כ תהיה מעשר היה לו לכתוב הרי זה חלל כשתעלה סלע בידו וכו' ותו דאיך אפשר לרבינו פוסק כרבי יוסי דאמר לא חלל דאין ברירה ויתפוס לשון רבנן דאמרי חלל כדי שנעמי' אותו לאחר שתעלה הסלע היה לו לתפוס דברי ר' יוסי כיון שהוא פוסק כמותו והיה לו לכתוב הרי זה לא ח חלל עד שתעלה וכו'.

ולכן מתוך הדוחק נראה לי לחלק דע"כ לא פסק נן בדאורייתא אין ברירה אלא ד דומיא דההי' שהיו לו מאה לוג דאיסור והיתר מעורבין ואי אפשר להתיר לאכול מהם אם לא נאמ' ברירה דאי אין ברירה נמצא זה אוכל טבל וכן נמי ההיא דסוף ביצה דעלה פסקינן בדאורייתא אין ברירה להא דמיא דהתם מיירי בבית שיש בו פתחי' ומת בבית שאם חשב להוציאו באחד מהם נטהרו כולן ואמר ב"ה דאפי' חשב אחר שימות מועיל ועלה אמר רבי אושעיא ולא אמרו ב"ה שמועיל אלא לטהר הכלים הנכנסים מכאן ולהבא אבל לא לטהר למפרע דכיון דטומאה דאורייתא היא אין ברירה והיינו שאין לומר הוברר למפרע שמפתח זה היה ראוי לצאת אבל הכא אפשר שאין אנו צריכים ל להתיר המעשר לטעם ברירה דהא כיון שזה אמר הרי זה מחולל על סלע שתעלה בידי מתה נכסף המעשר פדוי ופדיון המעשר בכיס זה הוא וכולם בספק מ"מ היה אי זה סלע שיהיה הרי זה חלל ובשעה שיעלה ה הסלע אז נאמר זהו הסלע שחלל עליו אבל האחרים חולין שהרי אמר סלע שתעל' בידי והרי עלה זה ונתפ' למפרע ומה שהתלמוד פרק בכל מערבין לא תירץ כן אלא אמר איפוך וכו' לא קשיא משום דעל כרחנו היינו צריכין להפכה מכח הסיפא כדאמרינן התם הא ולאי איפכא תניא דקתני סיפא ומודה רבי יוסי וכו' וכיון דע"כ צריך להפכה ואי מפכינן לה ליכא תו לאקשויי אפילו אי תלי' טעמא בברירה לא אתא לחלק א"נ דבסוגיא דהתם לא מפליגינן בין דאורייתא לדרבנן ומאן דלית ליה ברירה בכל גוונא לית ליה וכיון שכן אין להקל בדאורייתא אפילו בכיוצא בזה כיון דאפילו בדרבנן לא אמרינן ברירה ולכך לא היה יכול לחלק ולהוות מה שכתבתי אבל אנן דקי"ל דבדרבנן יש ברירה' לא מתמרינן בדאורייתא בכי הא כך נראה לי לתרץ ל לדעת רבינו.

יז הפורה מעשר שני קודם שיפריסנו וכו' בתוספתא פ"ג האומר מעשר שני שבחפץ זה מחולל על איסר זה ר' שמעון אומ' קרא שם וחכמים אומרים עד שיאמ' בצפונו או בדרומו ומעש' ברשב"ג ור' יהודה ור' יוסי שנכנסו אצל בע"ה בכזיב ו ואמרו לא נדע היאך בעל הבית הזה מתקן פירותיו כיון שהרגיש בהם הלך והביא לפניהם לוסקיא מלאה דינרי זהב אמרו לו היאך אתה מתקן פירותיך את להם כך אני אומר מעשר שני שבחפץ זה מחולל על מעות אלו אמרו לו השכרת מעות ואיבדת נפשות ונר' שצריך להיות נא ואכול את מעותיך כי המעות הם שהתירו לו שלא נתפסו בקדושת מעשר שני וזהו שאמרו לו השכרת מעות ובו ואפש היה לדחוק דהכי קאמרי ליה נא ואכול את פירותיך כלו יהיו לך לבדך כי אין אנו אוכלים מהם שאינם מתוקנים אלא שאינו מחוור כלל ושוב מצאתי בספר כפתור ופרח שכתב תוספ' זו וגרים נא ואכול' ת מעותיך גם בתוספת' פ"ק הוציאו לו כתבו תוספתא זו וגרסי' מעותיך והוא האמת.

יח כשפודין מעשר שני פודין אותו ב בשוויו וכו' פרק ד' למעשר שני פודין מעשר שני בשער הזול כמות שהחנוני לוקח לא כמו שהוא מוכר ובירושלמי למה פודין בשער הזול מפני שכתוב בו ברכה וכתב רבינו במשנה אומרו כשער הזול הוא מה שפי' כמו שהחנווני לוקח וכו ע"כ פי' דלא הוו תרי מילי אלא תנא והדר מפרש ונכון הוא ופי' כמו שהשלחני פורט וכו' פירש רבי' במשנה כי פורט הוא מה שלוקח השלחני בין לוקח פרוטות או סלע נקרא פורט ומצרף הוא כל מה שנותן כי כל מה שלוקח הוא בזול ומה שמוכר לעולם הוא ביוקר כי אם הוא לוקח דרך משל כ"ה מעות בסלע כשרוצין ממנו מעות אינו נותן אלא כ"ד ואם לוקח סלע לוקחו בכ"ד וכשמוכרו מוכרו בכ"ה ומי שיש לו סלע מעשר שני ורוצה לחללו על מעות מחללו על כ"ד לבד ואם יש לו מעות לוקח כ"ה כמו שלוקח השולחני דהיינו דומיא דפירות בשער הזול אבל ר"ש מפרש פורט נקרא כשלוקח פרוטות מצרף נקרא כ כשלוקח סלע ואם יש לו פרוטות מעשר שני ורוצה לפדותן בסלע יפדה כ"ה פרוטות בסלע כמו שלוקח השולחני שלוקחן בזול ומסתמא דה"ה לאיפכא דהולכין להקל לעולם דתרוייהו כ"ל להו במתניתין.

עבר ופדה וכו' פרק הזהב הקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה מחולל שחללו אין לכתחילה לא דערכך כתיב וערכך שוי ומסת' ומעש' שני נמי קרוי קדש וכבר הזכרתי זה.

יט היתה הסלע חסרה שתות וכו' פ' הזהב ונותנה למעשר שני והיינו חושש שאינו אלא נפש רעה מסייע ליה לחזקיה דאמר חעפ"ש בשפורט הפורטה בשוייה כשמחלל' מחללה ביפה ע"ב ויש מי שפירש דקאי אחסרה כדי אונאה לנותנה למעש' שני היינו בשווייה וקמ"ל דלא הויא כאשרמון דמי פ שאינו מקבלה בשווייה אינו אלא נפש רעה ופי' בשווייה שמחשיב הגורה ולוקחה בתורת מטבע ולא בתורת נ נסכא וזהו היפה כלומר כאילו מתחלתה היתה כך ואחרים פירשו דהיפה היינו בסלע שלם אלא דלא קאי אלא אחסרה פחות מכדי אונאה ומשו"הכי מחלל עליה בסלע שלם שאינו אלא נפש רעה מי שאינו מקבלה ב בשלם ודעת רבי' לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא דקאי אחסרה כדי אונאה נמי דהיינו שתות ואפי' הכי מחשיב אותה כשלמה וכן פירש ריב"ן ובתוספות הקשו על פירוש זה דכיון דחסרה כדי אונאה למה נקרא נפש רעה מי שאינו מקבלה ואפשר דלכך כתב רבי' אם היתה יוצאה ע"י הדחק וכו' האי מאן דמוקי אזוזי מיקרי נפש רעה ונאי דנקט רבי' או פחות משתות אע"ג דכ"ש הוא לא שנוועינן דגם בפחות משתות בעינן שתהא יוצאה ע"י הדחק.

כ אין פודין מעשר שני אכסרה וכו' פרק ד' למעשר שני ופי' אכסרה בלא מדה ובלא משקל וכן נתבאר בתוספתא פ"ג ויש מי שסמך

תותו

אותו של לשון ערבי שקורין להפסד כסראה וכן זה מחלל להפסד שאינו מדקדק

אם היו דמיו ידועים וכו' גם שם פ"ד ופי' אין דמיו ידועים כי הדבר שהתחיל להתקלקל אין דמיו ידועים כי כפי שיעור הקלקול יהיה שוויו ולכך צריך שלשה ופ"ק דסנהדרין אמרו בברייתא בשלש לקוחות ולא בשלשה שאינם לקוחות ויש מי שפי' שלשה לקוחות שרוצי' לקנותו ויקח מי שנותן יותר ואין פי' זה נכון דאיש ושתי נשיו אינו מתיישב לפי זה אלא כפי' רש"י שפירש לקוחות סוחרי' בקיאי' בשומא ולכך כת' רבי' ג' תגרי' עוד שם אפילו בעלים אחד מהם בעי רב ירמיה שלשה ומטילין לתוך כיס אחד מהו פי' מי אמרינן הרי הן באחד כיון שכלת' מטילין לכיס או דילמא שוני סוף שלשה הן ופשיט ת"ש איש ושתי נשיו פודין מ"ש ודחי דילמא כגון רב פפא ובת אבא סוראה פי' שהית' עשה לעצמה ורבינו תפס ברייתא כפשטיה ולא חשש למאי דדחי דילמא וכו' דדחייה בעלמא היא ולא שבקינן פשיטותא משום ההיא דחייה ובירושלמי פ"ד בעי רבי יונה שנים גוים שנים בעלים לא אחד גוי וא' בעל לא אלא לגלדין אומרת ע"כ ונתבאר זה במה שכתב רבינו אפי' היה אחד מהם גוי או בעל דבלשון הברייתא אפשר לפרש לאפילו אחד מהם בעל קאי לאפילו אחד מהם גוי ושרי אחד בעל ואחד גוי אבל כיון שרבי' כתב אחד גוי או בעל או ליכא למטעי דודאי לא שרי אלא אחד או גוי או בעל וזה נכון וברור ·

וכופין את הבעלים וכו' תוספתא פ"ג הכי איתא וכופין את הבעלים לפתוח ראשון אם אמר הרי היא שלי בדמים יכול לחזור בו וזה חומר בהקדש מבמעשר שני ע"כ ולכך כתוב בהגהות א"א יש כאן שבוש ובתוספתא אמרו כופין את הבעלי' לפתוח ראשון ואם רצה לחזור בו חוזר וזה חומר בהקד' מבמעשר ע"כ ואעפ"י שהגרס בדברי הר"א גם דברי רבי' אמת לא שיבו א"ו דודאי כיון שכופין את הבעלי' לפתוח ראשון חומר הוא במעשר מבהקדש דבהקדש אין כופין את הבעלים לפתוח ראשון אלא שמ"מ היה לו לכתוב גם דין התוספתא ואפשר לסובר רבי' דמתניתין במ"ד ממון הדיוט הוא אבל לדידן דקי"ל דממון גבוה הוא הרי הוא כהקדש ואינו יכול לחזור ·

כא אין מוליכין וכו' ריש פ"ד דמעשר שני המוליך פירות ממקום היוקר למקום הזול וכו' פודה בשער מקומו ובירושלמי אמר ר' יונה לא אמרו אלא המוליך הא לכתחלה אסור עוד שם תני אבא חלפי שיקרו בל"א בודאי אבל בדמאי בין ביוקר והוזלו בין בזול והוקרו מוכר בשער הזול ושאלו שם למה משום שנראה להמכר בזול או מפני שאינו יכו' להחזירו למקומו ושאלו על זה מה נפיק מביניהון ותפ' דנ"מ אם חזרו והוקירו במקומו אם נתלה הטעם מפני שנראה לנמכר בזול הרי נראה ופודין בשער הזול ואם מפני שאינו יכול להחזירו למקומו הרי הוקיר במקום שהוא ופודה בשער היוקר ומשמע התם דקי"ל טעמא מפני שנראה ליתכר בזול כדברי רבי' וכ"ש דספק דמאי להקל ולכך רבי' כתב בדרך כלל פודין אותו בשער הזול הואיל ונראה וכו' ונכלל חזר והוקיר במקומו הנאמר בירושלמי

כב היו לו פירות מ"ש וכו' גם שם במשנה ס"ד המביא פירות מן הגורן לעיר וכלי יין מן הגת לעיר השבח לשני ויציאות מביתו ע"כ פי' השבח לשני כי ודאי יותר שוים בעיר ממה ששוים בגורן ואותו השבח הוא למעשר שני שפודהו בשער העיר ולא בשער הגורן והיציאות אין לשבחם (נ"ל לחשבם) על השני ·

פרק חמישי

א הפודה מעשר לעצמו וכולי פרק רביעי למעשר שני הפודה מעשר שני שלו מוסיף חומש בין משלו בין שניתן לו במתנה ופרק האיש מקדש מפרש לר"מ דסבר ממון גבוה הוא איך יתן מה שאינו שלו אלא מיירי בדיהיב ליה בטבליה וכבר נתבאר זה ובת"כ פרשת בחוקותי יליף להו ושם הזכיר יורש ופר' הזהב איבעי' לן אי חומשא מלבר או חומשא מלגיו ופשטו דחומשא מלבר פי' דאם הקרן ארבעה מוסיף עליו אחד שהוא החומש ונמצא שהחומש הוא מן החוץ ובתורת כהנים ילפי לה מדכתיב וחמישיתו יוסיף שיהא הוא וחומשו חמשה ·

ב ואשה שפדתה וכו' ברייתא פר' האיש מקדש אין אשה פודה מעשר שני בלא חומש ר"ש בן אלעזר אומר משום ר"מ אשה פודה מעשר שני בלא חומש ואקשינן היכי דמי אילימא בזוזי דבעל ומעשר דבעל שליחותיה דבעל קא עבדא אלא בזוזי דילה ומעשר דילה איש ממעשרו אמר רחמנא כגר' רש"י ומפרש בזוזי דילה נכסי מלוג . איש אמר רחמנא מוסיף חומש ולא אשה ממעשר בעלה דאשה באחר דמי ע"כ והקשה ר"ת עליו דלפי זה למה הזכיר איש ואשה היה לו לומר ממעשרו אמר רחמנא ולא ממעשר חברו לכך גורס ר"ת זוזי דידה ומעש' דידה איש אמר רחמנא מוסיף חומש ולא אשה ופי' אם היא אלמנה או גרושה שהמעשר והמעות שלה פטר אותה הכתוב מפני שהיא אשה ואעפ"י שאמרו בת"כ פרשת בחקותי אם גאול יגאל לרבות את האשה לענין פדייה הוא דמרבה לה שלא תמעט אותה לגמרי מאיש ולא אשה אלא דוקא לענין חומש הוא דממעטינן לה א"כ דכיון דכתיב למען תלמד ליראה ודרשינן מיניה בספ"א גדול מעשה שהביא לידי תלמוד שהוא בירושל' לאכלו שד"א כיון דאשה אינה בת תלמוד ליתא בדיני מעשר קמ"ל ודעת רבינו כדע' ר"ת דהא פטר כל אשה אף אם אינה אשת איש אלא שפדת' לעצמה ולפירו' רש"י דוקא אשת איש לפי שפודה לבעלה פטורה כאשר כתבתי ·

וכן אם פדה פדיון פירות וכו' פרק הזהב אמ' רבא גבי גזל כתיב וחמישיתו יוסיף עליו ותנן נתן לו את הקרן וכו' הרי זה מוסיף חומש על חומש וכו' גבי תרומה כתיב וכו' ותנן וכו' משלם חומש וחומש לחומשא ואילו גבי מעשר לא מכתב כתיב ולא מתנא תנא ולא אבעויי איבעי' ופרש"י ז"ל ולא אבעויי איבעי' אם מוסיף חומש על חומש דפשיטא שאינו מוסיף שאין במעשר שום רבוי כמו גבי תרומה דכתי בה ויסף ומכת' שתי תוספות מוסיף וחוזר ומוסיף ומנחות פרק התודה המתפיס מעות מעשר שני לשלמי' כשהוא פודין מוסיף שני חומשין אחד למעשר ואחד לשלמים ע"כ למדנו משם דעל פדיון שני נמי מוסיף חומש ומצא מעשר והקדש הפוכים דבהקדש על הקדש ראשון מוסיף חומ' ועל הקדש שני אין שם חומש דדרשי' המקדיש ולא המתפיס ומוסיף בו חומש על חומש ובמעשר הוא להפך ·

ד מעשר שני שאין בחומשו וכו' ירושל' פ"ד

פ"ל מעשר שני שאין בחומשו פרוטה אינו מוסיף חומש גם שם מעשר שאין דמיו קבועים דיו שיאמר הוא ו וחומשו מחולל על הסלע הזה ופירשו התם דבסלע של מעשר עסקינן ומשום דאי אפשר שלא יהא בה חולין כל שהו גם שם נתבאר שאם אין המעשר שלו הוא ו ופדיונו אינו מוסיף חומש · מעשר של דמאי וכו' פ"ק דדמאי הדמאי אין לו חומש ·

ה הפודה מעשר שני וכו' פרק הזהב ת"ר ממעשרו ולא כל מעשרו פרט למעשר שני שאין בו שוה פרוטה פירוש לדעת רבינו שאותו מעשר אינו מוסיף עליו חומש וכן היא בירושלמי שכתבתי וגרסינן תו איתמר רב אמי אמר אין בו רב אסי אמר אין בחומשו ריש לקיש אמר אין בחומשו ר' יוחנן אמר אין בו מתיבי שאין בו שוה פרוטה דיו ש שנאמר הוא וחומשו מחלל על מעות הראשונות בשלמא למ"ד אין בחומשו היינו דקאמר דיו לא"ג דבקרנו יש כיון דאין בחומשו שפיר אלא למ"ד אין בו מאי דיו ק קשיא וכיון דאסיק' למ"ד אין בו בקשיא קי"ל כר"ל דאמר אין בחומשו ואעפ"י שבג' הלכות פסקו כר"ל יש בהם דאסיקו לר' יוחנן בקשיא ואפ"ה הזכירו אותם וא"כ היה להם להזכיר גב זאת הא לא קשיא שהרי באן נחלקו גם רב אמי ורב אסי וכיון שהוא מחלוקת אמוראים אחרים לא תלו אותה כר"ל לחוד ופי' על מ מעות הראשונות הן מעות שחלל עליהן מעשר שני את' ואין אדם מכמכם ומתיף שירא לפחות שלא יאכל בלא חילול הוא מוסיף ומחלל מעשר זה על אותו תוספת ודיו כיון שהוא מועט ואין בחומשו שוה פרוטה ומיהו כשפודהו לבדו אינו צריך להוסיף חומש כאשר נתבאר אבל כאן שפודהו על מעות ראשונו' מזכיר השות' דאינו מוסיף שום דבר בשבילו ·

הפודה מעשר ביותר וכו' גם בירוש' פ"ד ואמרו שם דבהקדש תופס אפילו יותר משווים ובמעשר אינו תופס ושאלו מאי שנא ותירצו שכן אדם מצוי להרבות בהקדשו ע"כ ·

ז בעל הבית וכו' ס"ד במשנה ושם אמרו ואחר אומר בסלע ואיסר ורבינו נקט סלע ופרוטה לכיון שהטעם הוא מפני שזה מוסיף על העיקר ודאי דאיסר דנקט לאו בדוקא דבכל דוכתא פרוטה חשיבא ובערכין פרק המקדיש הקשו מדין זה לדין המקדיש כי שם אנו עושין עיקר מההומש ותירצו דגבי מקדיש שהחומש שהוא דיורו להקדש לכך הולכין אחריו אבל במעשר שני בין קרן בין חומש הכל לבעלי' ואין בו אלא מצות פדייה לכך אנו משתדלים שהקרן יפדה יפה ואין חוששין לתוספת החומש כל שהאחד מוסיף בקרן ובירושלמי אמרו ולא חומשו של זה מרובה על תוספתו של זה ומשני לפי שיכול להערים ולפוטרו מן החומש ע"כ ·

ח מותר להערים וכו' גם שם פרק ובירו' אמרו למה מערימין מפני שכתוב בו ברכה ושאלו מהכן קיימין אי כשאמר לו כא ופדה לי שלוחו הוא לא שפדה לך שלו הוא אלא כי כן קיימין כשאמר לו פדה לי משלך מ"מ לך פדה לך משלי אינו מוסיף חומש א"ר יוחנן כל מעשר שני שאין הוא ופדיונו משלו אינו מוסיף חומש ע"כ ומן הירושלמי הזה נראה שצריך להיות כלשון רבי' וכן אם אמר לו פדה לי משלך אינו מוסיף חומש והענין בעצמו נראה כן דאי אמר לו פדה לך מאי איריא משלך אפילו משלי נמי נתבאר דאינו מוסיף חומש היכא שאומר לו פדה לך ומאי ובן שכתב

רבי' כיון שכבר כתב גדולה מזו דהיינו הילך מעות אלו ופדה לך אלא שראיתי שר"ש גורס בירושלמי פדה לך משלך פדה לך משלי אינו מוסיף חומש והיא גרסת רבי' לפי מה שכתוב בספרינו ואם הגרסא כן ודאי יקשה ב בלשון רבי' מה שכתבתי דאילו בירוש' לא זו אף זו קתני ואפשר דה"א דלך משלך גרע טפי דמעשר ומעות הוו לכן הפודה דלך ודאי דהיינו לעצמך וקרי' ביה טפי ממעשרו קמ"ל ודע שמן התוספת ס"ד נתבאר דאף אם לא אמר לו פדה לך אלא פדה בהם את המעשר לחול' שרי ואינו אסור אלא במפרש פדה לי ·

ט אבל לא יתן וכו' גם שם במשנה ז והובא' בגטין פר' התקבל והקשו בתוספות ומאי מהני פריית קטן והלא אין מעשה קטן כלום ובת"כ אמרי' איש ולא קטן ותירצו דמיירי דבהגי' לעונת נדרים ואתיא כמ"ד כשם שנדרן נדר כך תרומתן תרומה ·

נותן לשפחתו העבריה וכו' במשנה שנו עבד עברי ושפחה עבריה בחלא מחתא ובפר' התקבל אמרו הא שפחה ה"ל או דאיתיא שתי שערות מאי בעיא גביה אלא לאו דלא איתיא שתי שערות ואוקמוה במעשר דרבנן דהיינו בעציץ שאינו נקוב ·

י וכן מערים וכו' גם שם פ"ד במשנה היה עומד בגורן ואין בידו מעות פירוש שיוכל להערים בהן נותן הפירות וחוזר ואומר וכולי ואיתא גם בתוספתא פ"ד וכבר נתבאר שמתנת מעשר צריך לתת הפירות בטבלן והובאה גם פרק הזהב ·

שני אחים וכו' בתוספתא פ"ד ·

י"א אשה שהכניסה וכו' פ"ק דקדושין עלה דההיא ברייתא שכתבתי למעלה תירוץ רבא הכא במעש' דאיתיה גבי נשא ע עסקינן ורבי מאיר לטעמיה דאמר מעשר ממון גבוה הוא ולא קני בעל ע"כ ופרש"י ז"ל הילכך לא זכי ביה וכי סריקא ליה בזוזי דבעל לאו מתעשרו הוא דזוזי ד דחד ומעשר דחד ע"כ פי' דלמ"ד ממון הדיוט כיון דקני' בעל וזוזי דבעל שליחותא דבעל עבדא ומוספת חומש ורבינו כתב לפי' אם פדהו אינו מוסיף חומש דכיון ד דלא קנה אותו ודאי דאם פדהו לא קרי' ביה ממעשרו וכ"ש היכא דפדתו היא בזוזי דבעל דהתם אף אם ה המעש' של בעל אם אמר לה הילך מעות ופדי לך אינה חייבת חומש ולדברי התוספתא שכתבתי אפילו שלא אמר לה אלא ופדי את המעשר סתמא אינה חייבת חומש ובברייתא לרבותא דמ"ד ממון הדיוט נקט לה ב בדידה לאשמועינן דאף אם היא פודה בזוזי דבעל מוספת חומש דשליחות' דבעל עבדא

י"ב הפודה מעשר שני לעצמו פ' הזהב איבעיא להו חומש מעכב או אין מעכב ואמרינן לימא כתנאי נתן את הקרן ולא נתן את החומש רבי אליעזר אומר יאכל רבי יהושע א אומר לא יאכל אמר ר' נראין לדברי רבי אליעזר בשבת ודברי רבי יהושע בחול ומוכח התם מדקאמר נראין מכלל דבתרווייהו פליגי מאי לאו בהא קא מפלגי וכו' ולאי רב פפא דכ"ע חומש לא מעכב והכא בחיישי' לפשיעותא קא מיפלגי וכו' וקי"ל כרבי יהושע דרבי אליעזר שמותי הוא וכיון שכן אפי' בשב' חיישי' לפשיעות' דהא אפילו בשבת פליג כאשר כתבתי ·

מעות וכו' פ"ב דמ"ש ב"ש אומרים לא יעשה אדם סלעי' דינרי זהב וב"ה מתירין והובאה פרק הזהב ·

י"ד הפורט סלע וכו' גם שם הפורט סלע ממעות מעשר שני ב
ב"ש אומרים בכל הסלע מעות וב"ה אומרי' בשקל כסף ובשקל מעות עוד שם הפורט סלע ממעות מעשר שני בירושלם ב"ש אומרים וכו' וב"ה אומרין וכו' כדאיתא באידך מתני' והובאו פרק הזהב ופי' שניהם לדעת רבי' שהיה לו סלע ובא לקחת פרוטות להוציא ב"ש אומרים יקח פרוטות הסלע אם ירצה ובית הלל אומרי' לא יצרף בפרוטות אלא חציו לבד וחציו במעות כסף ובמה ש שהוא מפרש שבא לצרף סלע על פרוטות נחלקו עליו רש"י ז"ל ורבי' שמשון כי הם מפרשים משנה ראשונה ביש לו פרוטות ובא להחליפם בסלע מפני המשוי וכן מוכיח סוגיא דהזהב שבאו ללמוד שמחללין פירות על דינרין ולמדו מק"ו השתא לגבי נחשא מחללין פי' דכיון שיש לו פרוטות ש"מ שחלל הפירות עליהם לגבי דהבא מ מבעיא ורבינו נראה שמפרש דרך אחר באותה סוגייא ובמה שכתב רבי' דב"ה לחומרא דלא יצרף נחשת כולו כן פי' רש"י ז"ל ובתוספות הקשו עליו דאשכחן דמתניא בעדויות פ"ק גבי חומרי ב"ש וקולי ב"ה והיה לו למנות' גבי קולי ב"ש וחומרי ב"ה לכך פירשו הם בהפך דלב"ש דוקא בכל הסלע מעות כדי שלא יחליף שנים או שלשה פעמים ומשתכר החנווני בכל פעם א"נ שלא יתעפשו הפרוטות וכן פירשה גם רבינו שמשון ולב"ה יכול ל לעשות מה שירצה ופי' זה לא יתכן לפי שטת ר' דסובר דסלע יש בידו ובא להחליף בפרוטות והרא"ש כ' דבירו' נראה כדעת רש"י ז"ל גם מהמשנה כן נראה שכל תנא בא להחמיר על הקודם ע"כ ובמסכת עדויות האמת שהיא שנויה סמוכה למשניות שהם חומרי ב"ש וקולי ב"ה כאשר פירשו במשניות אחרות וכיון שכן לא קשה כולי האי דאפשר לא לכך נסמכו אלא שעדיין נראה שקשה דליתנינהו בהדי קולי ב"ש וחומרי ב"ה כי נר' שזו עיקר קושייתם וכן הקשה שם גם ר"ש והרא"ש ומ"מ ככר נ נמצא כיוצא בזה ולשון המשנה יותר נאות לדעת רבינו ואתי שפיר לשון הפורט סלע דמשמע אי בעי פורט ואי בעי אינו פורט וקאמרי ב"ש דאם רוצה יפרוט הסלע כולו וב"ה אומרים אינו פורט אלא חציו דאילו לדברי רש"י ור"ש והתוספות שע"כ צריך לפרוט כדי שלא י יתעפשו מאי הפורט הרי על כרחו צרי' לפרוט או חציו לב"ה או כולו לב"ש והרמב"ן נדחק בזה וכתב דלא ה הטריחו עליו לפרוט אבל אם בא לפרו' סברי ב"ש דצרי' לפרוט כולו ולב"ה חציו וגם קשה לדעתם דההיא דהפורט בירושלמי על כרחין כשמחליף סלעים ולוקח פרוטות מיירי וא"כ לא מתפרש לשון הפורט בחדא גוונא אלא שגרסת המשנה כן נר' כדבריהם שבראשונה גרי' הפורט סלע ממעות מעשר שני ובשנייה גרים הפורט סלע מ מעשר שני וגרסא זו נראית כדעת התום' ורש"י ור"ש דלאו בחדא גוונא מתפרשי אלא חדא ביש בידו סלע מ"ש וחדא ביש בידו פרוטות מעשר שני ולרבי' נר' שצרי' להיות הגרסא בשניהם בשוה ואתי שפיר לשון הפורט בתרוייהו בחדא גונא ופי' שפ"א ליקח פרוטות כאשר כתבתי דלשון פורט הכי משמע ורבינו נראה דתרוייהו בחדא גוונא גרים להו ·

ט"ו מותר לחלל כסף וכו' גם שם פ"ב ר"מ אומר אין מחללין כסף ופירות על הכסף וחכמים מתירין ע"כ ואיתא בעדיות פ"ק ובירושלמי מה פליגין ר"מ ורבנן בפירות שאין בהן כדי כסף אבל בפירות שיש בהן כדי כסף אף רבנן מ מודו חצי דינר כסף וחצי דינר פירות מותר דינר כסף ודינר פירות אסור וכ"ש שני דינרין כסף ושני דינרי פירות שאסור ע"כ ·

ובהשגות א"א לא כמו שהוא סבור כי הוא סובר שהאיסור הוא משום הפירות ואינו כן שהאיסור אינו אלא בשביל הכסף ש שאין מחללין כסף על כסף אלא משום דקת הפירות הואיל והפירות מועטין ואין מתפיסים סלע בשבילם מצרפים אותם עם המעות ומתפיסים סלע עליהם אבל אם יש בפירות דבר הראוי אין זוקקין כסף עמהן לחללם על כסף אחר ע"כ ואיני יודע מה אסור שייך משום הפירות דהא פירות על כסף ודאי שיכול לחלל ואיך אפשר שיהא סבור כן רבי' גם לא ראיתי שיהיה מוכרח בדברי רבינו שהאסור הוא מפני הפירות כי כל · מה שכתב רבינו הוא לשון המשנה והירושלמי והלשון שנראה שהבין ממנו זה הר"א הוא מפני שכתב לא יחלל עם הכסף אלא בפני עצמו ממה שתלה הדין בפירות שכתב לא יחלל עם הכסף משמע דמחלל פירות בפני עצמן וגם הכסף בפני עצמו ופי' שמחלל על כסף גם כתב לא יחלל על סלע אחת משמע דמחלל זה על חצי סלע וזה על חצי סלע אפילו שהוא כסף על כסף משמ' דהאיסור הוא בשבילם ואי משום הא לא מכרעא דאפש' לפרש לא יחלל הפירות עם הכסף כמו שאין בהם ש שיעור אלא מחלל הפירות בפני עצמן ואחר כך מחלל הכסף בדינו דכיון שאינן מחללו עם הפירות הרי דינו כדין כסף דעלמא וכן מה שכתב אינו מחלל על סלע אחת לא מפני שיהא מותר לחלל הכסף על חצי סלע אלא לפי שכשאין בפירות שיעור מחלל על סלע אחת כתב בזה אינו מחלל על סלע אחת וכן נראה תחלת לשונו שכתב מותר לחלל כסף מעשר עם פירות נראה שבא להתיר כסף מפני הפירות ומ"מ הנראה בדעת רבינו דכסף על כסף מתחלל בשעת הדחק היכא שאין המטבעות שוות שהרי פירש ההיא דהפורט חוץ לירושלם שיש לו סלע ורוצה לקחת פרוטות ואמרו ב"ה שיקח בחציו פרוטות ובחציו מעות כסף והר"א לטעמי' אזיל דפירשה לההיא בעדיות ביש בידו פרוטות כדעת המפרשים שכתבתי ועוד יתבאר זה בע"ה · ובמסכת עדיות נראה שפירשה רבינו כלדברי הר"א שכת' וז"ל לדעת ר' מאיר היא כי כשיהיה לאדם פירות שוין שלשה דנרין שאין מותר לו ליקח אותם פירות עם דינר של מעות מעשר שני ויאמר כל זה כלומר הפירו' והדינר מחוללין על סלע זה לפי שהדינר כסף · הוא וחכמים מתירין בכגון זה והלכה כחכמים ע"כ · ואעפ"י שאינו מכוון עם הירושלמי מ"מ נראה משם שהטעם ה הוא מפני שהוא כסף ואין מחללין כסף על כסף אלא מדוחק וחכמים מתירין כגון זה ואפשר היה לפרש שאין האסור לא מפני הפירות ולא מפני המעות אלא מפני שאין לחלל זה עם זה אלא כל דבר בפני עצמו כדי שיהיה חשיבות לכל אחד כסף לחוד ופירות לחוד אם לא שהפירות מועטין ואין בהם כדי חלול בטל לגבי מ מעות ואינו צריך להחשיבם אבל מעות לא בטלי לגבי פירות אף אם יהיו מועטין צריך להחשיבם כך היה נ נרא' לי דרך רבינו וניחא השתא לשון שכתב אבל אם יהיה בהם שוה דינר לא יחלל עם הכסף אלא בפני עצמו כלומר שכיון שיש בהם שוה דינר אין ראוי שיהיה בטל לגבי הכסף ולא יהיה נזכר וגם חשיבות הכסף מתגרע כשמחללו עם הפירות אלא מחלל בפני עצמו כדי שיהיה נחשב ונזכר שם כל אחד בחלול ופירוש נ נכון הוא בלשון רבינו אלא שבמשנה בעדויות נראה

כאשר כתבתי תחלה ׃

פרק ששי

א מעות חולין ומעות מעשר שנתפזרו וכו׳ פ״ב דמעש׳ שני מעות מעש׳ שני ומעות חולין שנתפזרו מה שלקט לקט לשני עד ש שישלים והשאר חולין בלל ואפן לפי חשבון זה הכלל המתלקטים לשני והנבללין לפי חשבון ע״כ ובירוש׳ אמר רבי זעירא כדי לשכר לשני שמא יאבדו השאר ויהיו א אלה שבידו תפוסי׳ לשני א״ר זעירא וצריך להתנות אם אלו של מטה שני יהיו תפוסים על אלו שבידו א״ר יונה והוא שליקט מכאן ומכאן אבל אם לקט על אומן ב בבולל וחופן הוא ע״כ ונראה שלשון אומן הוא כמו בהליכתן תאומן לאומן שפירושו מסורה לשור אף הכא נמי שליקט שורה אחת דהיינו שליקט מצד אחד כלדברי רבינו וא״ר יונה שהוא כבולל וחופן ׃

ב סלע של מעשר שני ושל חולין שנתערבו וכו׳ גם שם פ״ב סלע של מעשר ושל חולין שנתערבו מביא בסלע מעות ואומר וכולי והובאה פרק הזהב וכתב רבי׳ מביא בסלע מעות אפי׳ של נחשת משמע דכ״ש של כסף דעדיף ושבא טפי כיון שהוא מדוחק וא״ת א״כ למה לו להביא מעות הרי כאן שני סלעים יחלל של מעשר בכל מקום שהוא על חבירו ושני בהכי אפשר לתרץ דעד כאן לא התיר רבי׳ אלא סלע על מעות אבל סלע על סלע אין דרך חלול בכך אפילו מדוחק לא שרי ומה שכתב רש״י פ״ק דבילה גבי הניח מנה ומצא מאתים מעשר וחולין מעורבין כת׳ דלוקח אחד מהם ומתנה וכו׳ ונראה שאף אם המטבעו׳ שוות יכול לחלל ג״כ נראה שכתב פ״ק דפסחים ובתרי הויא חזקה והקשו עליו מהא מתני׳ דמוכח שגרי׳ להבי׳ מבחוץ ואפשר דסבר רש״י דלאו דוק׳ מביא אלא מילתא אגב אורחיה קמ״ל דיכול לחלל סלעים על מעות אפי׳ של נחשת אבל אין הכי נמי דיכול לחלל ולהתנו׳ מתחלה אלא שרש״י לא פירשה כן בפרק הזהב ונראה דלא דק מסוגייא דפ״ק דבילה ופ״ק דפסחים מ״מ דעת רבי׳ נ״ל כאשר כת׳ ולפי דרך זה אתי שפיר הנהו דפרק הזהב גם מההיא דהפורט נראה כן גם בתוס׳ כן כתבו פרק הזהב דגם סלע על סלע אם האחד חריף והאחד אינו חריף מחלל אותו שאינו חריף על החריף ומה שאמרו מחללין כסף על נחשת מדוחק אפשר דאפילו על נחשת קאמר וכ״ש על כסף כשיש דוחק לכך ע״כ ׃

ועוד י״ל דהתם דומיא דסלע של חולין וסלע של מעשר שנתערבו מיירי ולכך נקט כ כסף על נחשת דאילו כסף על כסף כשהם שוים אין מחללים ועוד דכסף על נחשת פסיקא ליה וכסף על כסף לא פסיקא ליה ועוד דמיירי בבא לחלל מעות ואי אפשר לחלל אותם אלא על נחשת דאם הוא מחולל על מעות אחרות אין כאן דוחק כאשר כתבתי שם ועדיין לא נתבאר אם יוכל לחלל מעות כסף על סלעי׳ מדות׳ דאפשר דלא התירו אלא סלעי׳ על מעות מפני שהמעו׳ יותר חריפים אבל איפכא לא וכן משמע לי ממה שכת׳ ומחלל ממעות של נחשת עליו ולא כתב מחלל המעות סתם משמע דאם המעות הן של כסף אינו מחלל עליה וכן נראה גם מלשונו במשנה שכתב לא שיקיים שלא יניח עינינו שלא יניח הנחשת מעשר ויוציא הכסף ל לחולין ועדיין אינו מוכרח דאפשר למשום דנקט במשנ׳ נחשת נקט רבינו נחשת א״נ יש לחוות דנחשת לא יוכל לקיים אבל אם המעות כסף אינו חייב לחזור ולחלל ואי בעי מקיי׳ כן ואי בעי פריק והראשון נר׳לי מלשונו כאן כאשר דקדקתי ׃

ג האומר לבנו וכו׳ פ״ד דמעש׳ שני וקמ״ל דלא אמרינן שמא אחר בא ונטלן מזוית זו והניחם בזוי׳ זו או שמא אביו טעה אלא אמרינן של מעשר ניטל ואלו חולין הן

אמר לו הרי שם מאה ומצא מאתים וכו׳ גם שם היה שם מנה ומצא מאתים השאר חולין ע״כ ופי׳ היה שם שאמר לו אביו שיש שם וקמ״ל דלא אמרינן המאה ניטלו ואלו חולין הם כולם או היינו אומרים להחמיר דהכל מעשר ואביו טעה דסבור שהם מאה לבד והם מאתים קמ״ל ׃׃

הרי שם מאתי׳ ונמצא מנה וכו׳ גם שם במשנה היה שם מאתים ונמצא מנה הכל מעשר ע״כ וכתב שם רבי׳ לא נאמר שמא אות׳ הלכו ואלו אחרי׳ חולין הם אלא נלך לחומרא ע״כ ולכך כתוב בהשגות א״א המשנה אמרה הכל מעשר ע״כ אבל בתוס׳ פרק ה׳ דמעשר שני במחלוקת היא שנויה וזה לשון התוספתא הרי שם מנה ומצא מאתים מעשר וחולין מעורבין דברי ר׳ וחכמים אומרים הכל חולין מאתים ונמצא מנה מנה מונח ומנה מוטל דברי ר׳ וחכמים אומרים הכל ע״כ והובאה פ״ק דבילה ופ״ק דפסחים ובאומר לבנו משמע דמיירי א״כ פסק כחכמים דרבים נינהו אלא שעדיין קשה טובא חדא דאסיקנא פרק החולץ סתם במתניתין ומחלוקת בברייתא הלכה כסתם וא״כ איך רבינו הניח הסתם משנה מפני המחלוקת ותו דבהרי שם מנה ומצא מאתים פסק דהשאר חולין והיינו כר׳ ובהא פסק כ כחכמים ומאי שנא ותו דבסמוך כתב רבינו גבי הניח הוא ומצא הוא בין בהניח מנה ומצא מאתים בין ב בהניח מאתים ומצא מנה דהכל חולין ולכך פסק בהל׳ חמץ ומצה בהניח תשע ומצא עשר דצריך לבדוק דומיא למניח מנה ומצא מאתים דהכל חולין והכי אמרינן ב בהדיא פ״ק דפסחים דהא בהא תליא מוכח בהדיא דסבר כרבנן בתרוייהו וא״כ על כרחנו צריך לומר שהוא מחלק בין אמר לו אביו ומצא הוא להניח הוא ומצא הוא ומתני׳ באומר לו אביו ופלוגתייהו בהני׳ הוא א״כ הדרא קושייא דהר״א לדוכתה דפס׳ דלא כמתני׳ ואמאן סמך ונראה דרבינו רצה לחלק בין אמר לו אביו להניח הוא במנה ומצא מאתים ולא רצה לחלק מאתים ומצא מנה לפי שבהניח מנה ומצא מאתים יש טעם לחלק ב ביניהם לפי שכשאמר לו אביו הרי שם מנה אנו אומרי׳ ה״ק ליה מאותם המאתים הרי בהם מנה מעשר והשאר הוא חולין ולא חשש להזכיר רק המעשר להזהירו עליו ולכך אנו אומרין מעשר וחולין מעורבים אפילו לדעת חכמים אבל בהניח הוא ומצא הוא כיון דקים ליה דלא הניח אלא מנה א״כ ודאי מנה בא מבחוץ בלא ידיעה ומסתמא חולין הוא וכיון דעל כרחין מנה חולין הניחו שם או הוא שכח או זולתו תלי׳ דהמנה ניטל ומאתים הניחו שם והכל חולין כרבנן אבל בהרי שם מאתים נ ונמצא מנה אין טעם לחל׳ בין אמר לו אביו להניח הוא דלא ודא חדא היא וא״כ על כרחין מתני׳ דתני בה הכל מעשר כר׳ אתיא דאילו לרבנן דאמרינן בברייתא בהניח מאתים ומצא מנה הכל חולין היינו טעמא דאמרי׳ מי שנטל המנה נטל המאתים וזה מנה אחר הוא וחולין הוא ובודאי דגם כשאמר לו אביו יש לומר כן דמאי שנא אלא על כרחין מתני׳ בהרי מאתים ומצא מנה כר׳ אתיא דאמר בהניח הוא מנה מונח ומנה מוטל וגם ב׳

שאמר לו אביו יש לומר כן. וכיון דהא כר' פסק דלא במתני' אלא כרבנן דרבים נינהו ואף על גב דלמאן דמפרש פלוגתייהו בכיס אחד דוקא אפשר לאוקומי מ מתניתין בשני כיסין רבינו. פוסק כמאן דאמר אפילו בשני כיסין מחלוקת וכן כתב אפילו בשני כיסין הכל חולין דסוגייא דבילה הכי מוכחא והא דאסיקנא בפרק החולץ דסתם במתניתין ומחלוקת בברייתא הלכ' כסתם אפשר לתרץ בזה שכתב הרשב"א בפרק הגוזל שאותו כלל אינו מוסכם דר' אבהו בלחוד הוא דקאיל הכי ו ואפשר דאמוראי פליגי עליה וסברי דאפשר לדונו בסתם ואח"כ מחלוקת דהלכה במחלוקת שאפשר ם שהברייתא נשנית אחר המשנ' שהרי ר' חייא ור' אושעיא תלמידי דר' הוו ובחייהו הוו מתניו ולבתר מתניתין הילכך אע"ג דאיכא סתם מתניתין שמא ר' שנה להם לבסוף כברייתא והוה ליה סתם ואח"כ מחלוקת דהא זמנין טובא פסק כמחלוקת דברייתא כל אלו דבריו ז"ל ועוד אני אומר בזה דכיון שסתם זה הוא כר' ור' הוא ששנה המשניות לא עדיף שמא דהוי אליבא דיליה למלתי לרבים דפליגי עליה בברייתא ותו דכיון דחזינן בבילה דטרחי רבי יוחנן ור' אלעזר ורב אשי לאוקומי מתני' כרבנן ותשנו ליה בשינויי דחיקי משמע דכרבנן סבירא להו ועוד יש להביא ראיה לפסוק הכא כ כרבנן ולא כסתם דבפ"ק דפסחים אמרו הניח תשע ומנא עשר פלוגתא דר' ורבנן דתניא הניח מנה ומצא מאתים וכו' הניח עשר ומצא תשע הייכו סיפא הניח מאתים ומצא מנה וכו' וכי הכי דקמייתא תלי לה ב בפלוגתא דר' ורבנן למפסק דצריך לבדוק כרבנן גם בהניח עשר ומצא תשע רוצה לפסוק כרבנן דסתמא הכי הוא דהלכה כרבים דאם לא כן לא היה לו לתלות אות' בפלוגתא אלא היה לו לומר היינו מתני' דתנן מאתים ומצא מנה הכל מעשר כי היכי דנסמע דהכא נמי אין צריך לבדוק אלא על הככר האחד לבד דהא בזה אין לחלק בין הניח הוא לאמר לו אביו כאשר כתבנו ולמה תלה אותה בפלוגת' דאיכא למטעי אלא ודאי דנשמעת' כרבנן קי"ל עד שיפרישו לנו דהלכה כיחיד וכיון דגלי לן תלמודא דהלכה כרבים דלא כסתם תו לא קשי' מידי כ"ש במה שכתבנו בשם הרשב"א דהשתא ניחא טפי כיון דגלי לן תלמודא הכי וא"כ מתני' רישא ככ"ע וסיפא ר' ולא רבנן וכרבנן קי"ל ואפילו בשני כיסין דיש לומ' כיון אחד ניטל אחד נשאר אפילו הכי לא אמרינן אלא שניה' ניטלו וזה אחר הוא וחולין הוא כך נ"ל להעמיד פסק רבינו ובתוס' הקשו דהא קי"ל ספיקא דאורייתא לחומרא והיכי קאמרי רבנן שאני אומר להקל ותירצו דכיון שאין אדם מניח מעשר אצל חולין תלי' שפיר לקולא שאותם נטלו ואלו אחרים הם ע"כ ותירוץ זה אינו מספיק אלא להניח מנה ומצא מאתי' אבל הניח מאתים ומצא מנה למה לא נאמר דמנה נטל ומנה הניח כיון ד דספיקא דאורית' הוא וי"ל דכיון שזה לא עלה לירושלם למה יקח מנה אם להצניעו במקום אחר היה נוטל ה המאתים ולמה יפרידה זה מזה אלא ודאי לא הפרידן ושניהם ניטלו ומנה אחר הוא זה והרשב"א כתב בודאי גמתנו נחשבי להו ואזלינן בתר רובא דעלמא דרוב חולין נינהו ·

ד אמר לו אביו וכו' תוספתא פ"ה דמ"ש כלשון רבינו · ה מי שנשתתק וכו' גם שם בתוספתא וגיטין פרק מי שאחזו כדרך שבודקין לגיטין כך בודקין למשאות ולמתנו' וכו'

ו אמרו לו בחלום וכו' גם שם בתוספתא ובירושלמי פ"ד דמעשר שני ובסנהדרין פרק זה בורר והטעם שאעפ"י שבדק הדמיון אפשר שלא שבדק במה שאמרו לו שהוא של מעשר כן כתב הרב בעל המגיד הלכות זכייה ומתנה ונראה לפי שלפעמים מראין את האדם דברים קצתם אמיתיים וקצתם דברי שקר כדי לצחק בו ולצערו כי לפעמים חלומותיו מצד כחות ה הטומאה ואז רובם אינם צודקים ולפעמים מצד הטהר' ואז הוא אחד מששים בנבואה · האומר לבניו וכו' גם שם בתוספתא ·

ז מצא מעות בפניהם וכו' גם שם בתוספת' ופי' זה בורר דאוהו שהטמין מעות ואמ' להם של פלוני הם של מעשר שני הם אם במערים לא אמר כלום אם במוסר דברין וכו' ופי' מערים שנראה להם שאינו אומר במוסר להם דרך צוואה אלא כדי שלא יחזיקוהו בעשיר ויוסיף בהוצאות או כדי שלא יטלום בחייו ·

ח המוציא כלי וכו' במשנה פ' רביעי והובאה פרק האשה שלום ובכל הספרים כתוב שם דלת דמע וכן פירש רש"י והוא לאונרא דיותר חמור הוא דמע מדמאי דאלו דמע לא סגי בהוצאת מעשרותיו אלא נאכל לכהן ודמאי מפריש תרומת מעשר כאשר נתבאר ומותר לישראל ואף על גב דאיכא קולא אחריתי בדמאי דתלינן בדמע דהפ' דאכיל כהן טבל דמאי אפשר דלהא לא חיישינן הכא כיון דרוב עמי הארץ מעשרין ולטבל ודאי פשיטא שאין ב לחוש דלל"ת כתוב עליה ולגרסת ספרינו י"ל דלא תלי' בדמע שאינו מצוי ותלינן בדמאי שהוא מצוי וזה פשוט ונתבאר פרק האשה דאין לחוש דמלאן היום וכתב כן וקח"כ פינן לאי איתא דכנינהו היה גורר האות

ט אם היה של מתכת וכו' גם שם פ"ד דמעשר שני מחלוקת רבי יהודה וחכמים ודעת חכמים דהכל קרבן ופי' קרבן הקדש לבדק הבית ופירש בשעת הסכנה שהיו גוזרין שמד על המצות ،

ט מעות הנמצאות וכו' גם שם במשנה וקמ"ל דלא תימא רגלים לדבר שזהב מעשר שני הוא ותללו על הכסף אלא אומרי' הכל חולין ובירושלמי אמרו שלא נאמר הואיל ואין דרך בני אדם לעשות כן פירוש לער' זהב עם כסף לפום כן יהא שני לפום כן צריך מימר חולין ע"כ ، ואם מצא חרס וכתוב עליו מ"ם חל"א מתחלה שמפני שהיה בו מ מעשר וכתבו עליו מ"ט ונשבר אותו כלי לא אמרי' הכי אלא אמרינן דעל זה השבר כתבו לסימן למעות ،

י מעות הנמצאות וכו' פ"ק דפסחים ופ"ק דשקלי' ופ'אילו מציאות תנו' הנמצאות לפני סוחרי בהמה לעולם מעשר בהר הבית חולין ב בירושלם בשאר ימות השנה חולין בשעת הרגל לעולם מעשר ואמר שמואל מה טעם מפני ששוקי ירושלם ע עשויים להתכבד בכל יום ופרש"י ז"ל דבא להת טעם למה בשעת הרגל בירושלם מעשר ולא תלינן לקולא מקודם הרגל נפלו כדתלי' בהר הבית וקאמר מפני דשוקי ירושלם עשויים להתכבד בכל יום אבל הר הבית מתוך שהוא משופע אין העפר נקלט שם וגם בהרי אין נכנסין בו באבק שעל רגליהם ואין מכבדין אותו וקש' על פי' זה דאכתי למה לא יהיה צריך כיבוד מפני ה השרצים דכיון דמתעכבים שם מעות ואפשר שהם ת מקודם הרגל ודאי שגם שרצים יתעכבו שם ולמה לא וגם עפר יש לומר שיקלוט כי אינו כל כך משופע שלא' שאינו קולט עפר וכבר רצה רש"י ז"ל לתקן זה במה ש

שכתב דאין נכנס שם באבק שעל רגליו אבל נ"מ דרך העפר ללכת מעצמו למרחוק אף אם לא יכניסו אותו ברגליהם לכך פי' רבינו דהואיל ושוקי ירושלם וכו' בא לתת טעם למה מעות הנמצאות בירושלם לאחר הרגל חולין ולא אמרינן מזמן הרגל הם שם ויהיו מעש' וניזיל לחומרא וקאמר שהשווקים מתכבדים בכל יום ולכך אפילו לא עבר מן הרגל אלא יום אחד אומרי' דבאותו יום נפל שאם היה שם אתמול כשכבדו השווקים היה נמצא ומה שחלקו בין הר הבית לירושלם כבר נתן רבי' טעם נכון ומצאתי אותו בירושלמי דשקלים עלה דההי' דהר הבית א"ר חייא חזקה אין כהן מוציא מעות ת מתרומת הלשכה עד שהוא מחללן על הבהמה ע"כ הרי זה מבואר כדברי רבינו ולפי דרך זה ניחא מה שהקשו בתוספות דהיאך נמצאות מעות בהר הבית והא אמרי' לא יכנס אדם להר הבית וכו' ולא במעות הצרורות לו בסדינו ותירצו דלא נאסר אלא כשנושאם בפרסיא ב בסדינו דנראה כנושאם לסחורה ותירוץ נכון הוא אלא שלדרך רבינו לא קשה מידי דהכא בתרומת הלשכה הוא דתלינן לא בחולין דעלמא •

עוד הקשו בתוס' דלמה אנו תולין כשנמצאו לפני סוחרי בהמה בלוקח ולא תלי' שהם של מוכר והם חולין ותירצו דלוקחים טובא קונים מא' ואפשר שדקדק זה רבינו במה שכתב שהרי רוב העם וכו' כלומר וכיון דלוקחים הוו רובא איכא למתלי בהו עוד י"ל דמוכר מדקדק ושומר מעותיו בתיבתו המוכנת לו אבל לוקח קרוב הדבר שיפול בעת שמוציא המעות מן הכיס לפרוע •

י"א תיבה שנשתמש בה וכו' פ"ק דפסחי' רבי יוסי אומר תיבה שנשתמ' בה חולין ומעשר אם רוב חולין חולין ואם רוב מעשר מעשר ע"כ ולא הוזכר שם דין מחצה גם בתוספת' פ"ב היא שנויה כאשר כתבתי וגם שם לא נזכר דין מחצ' על מחצה ורבינו כתבו לקולא וקשיא לי דהא משמע דבכל ספק אזלי' לחומרא כאשר כתב רבי' בסמוך במעות הנמצאות בין חולין למעשר דמחצה על מחצה להחמיר וכן הוא מבואר פרקא בתרא דשקלים שאמרו זה הכלל הולכין אחר הרוב מחצה על מחצה להחמיר ע"כ וכן בדין דהא ספיקא דאורייתא הוא וקי"ל ספיקא דאוריית' לחומרא ואפשר דרבי' סבור דהתם שאני דמיירי דנמצאו בין מעשר וחולין ואין לתלות בזה יותר מבזה דכיון דמאחד מהם פירשו שלא בכוונה ומה טעם יש לתלות שפירשו מן החולין יותר מן המעשר הילכך אזלינן ב ביה לחומר' בכל ספק תור' אבל היכ' שמני' חולין ומעשר אעפ"י שידוע שהניח בזה מ"מ אדם נזהר ומדקדק יותר בהנחת מעשר יותר ממה שמדקדק בחולין וכשחוזר ונוטל המעשר דרך למנות ולדקדק שלא ישאר דבר ואם היו חסרים דבר היה מחפש ובודק אחריו לפי שהוא ק קדש ובודאי יותר מצוי שישכח מן החולין יותר ממה שישכח מן המעשר ותולין בדבר המצוי וקרו' אל הדעת ועוד שכיון שהספ' נפל במה שזה הניח ונטל והניח ונטל ויש לפנינו אעפ"י שהניח מחצה על מחצה הלכו חכמים אחר רובא דעלמא וכמו שכתבתי בשם הרשב"א כיון שהספק אינו בפיננו גבי היניח מנה ומנה מתים אבל במעות הנמצאות בין מעשר לחולין אין טעם להלך א אחר רובא דעלמא כיון שהדבר שיש לתלות בו בפנינו דהאחר מאלו הצרורים הקבועים שם פירש אין טעם בזה לתלות ברובא דעלמא דהספק נולד מנגד מה שהוא קבוע והוא בפנינו ואחר שכתבתי זה מצאתי בהשגות ישנות כתוב בכאן מחצה על מחצה חולין א"א ס"א ת מעשר ע"כ •

וג"ר' שכוונתו שבספרים אחרים מספרי רבינו כתוב בהם מעשר ובודאי שהיא הנוסחא האמיתית ובהכי ניחא לי נמי ברייתא גופה דקשיא ד דיוקא דרישא אדיוקא דסיפא דרישא קתני אם רוב ח חולין חולין משמע הא מחצה על מחצה מעשר וסיפא קתני אם רוב מעשר מעשר הא מחצה על מחצה חולין ולגירסא זו יש לתרץ דברייתא הכי קתני אם רוב חולין חולין הא מחצה על מחצה נעשה כאלו רוב מעש' והוא מעשר משום דספק תורה להחמיר והכי מתרצי' בכמה דוכתי וחדא מינייהו בריש קדושין גבי נתנה היא ואמר' היא דמקשי' דיוקא דרישא לדיוקא דסיפא ומתרץ נ נעשה כאשר כתבתי והכוונה דכיון דרישא דוק' מפרשי' סיפא דקאי אדיוקא דרישא ולא קשיא וצריך לדע' עוד כי לדברי רבי' הם אמורים בנשתמש מעשר וחולין ביחד דאי נשתמש בזה אחר זה הולכין אחר אחרון כאשר נ נתבאר בסמוך דבנמצא אחר הרגל תולין באחרון וכן נתבאר גם פי"ו מהלכות גזילה ואבדה שהולכין אחר סוכר אחרון והכא נמי דכוותא וכן נתבאר בגמרא פ"ק דפסחים דאוקמו הברייתא בנשתמש בה צבורין צבורים ורבי' סתם ולא פירש משום דסתמא דמילתא הכי הוא ואפשר דגם אם נשתמש בזה אחר זה ולא כיבד בנתיים הוי כנשתמש בבת אחת שהרי הוצרכו בסמוך לטעם דשוקי ירושלם עשויים להתכבד בכל יום וכן גבי סוכר דרך הסוכר כשיוצא מן הבית לכבד ולחפש ולבדוק שלא יניח דבר וכן גם בתיב' בשכיבד ילפי' מדין שוקי ירושלי' ואזלי' בתר בתרא אבל אם לא כיבד אז נלך אחר הרו' דכך יש לתלות בראשון כמו באחרון ואפי' בכיבד ואין ידוע איזה ראשון ואיזה אחרון נתבאר שם בתירוצא דרב נחמן דאזלי' בתר רובא כיון שאין ללכת אחר אחרון שאינו יודע איזה נשתמש באחרונה וגם דין זה נראה שהוא פשוט וברור וליכ' מאן דפליג ביה ומיהו אוקמתא דרב פפא דאוקמה בנמצא בתוך גומא דסבר דאפילו כיבד ויודע איזה אחרון כיון שנמצא בגומא לא אזלינן בתר בתרא אלא בתר רובא אפשר דסבר רבינו דליתא ורב נחמן דאוקמה באין ידוע ורב זביד דאוקמה ב בנשתמש צבורים צבורים לא מודו בה גם מסוגיא דפר' אילו מציאות משמע דליתיה לההוא תירוצא דפרכינן התם גבי שוברים וניזיל בתר בתר' ונימא קמאי קמאי אזיל והני דבתרא הוא לשנוי לה בשינויי דחיקי ולא אוקמוה בשמצא בגומא משמע דלא קי"ל בההוא ת תירוצא ופרק דם הנדה נמי אמרינן שעל ידי כיבוד נדבקת גם הגומא משמע דאתיא דלא כרב זביד ולכך רבינו לא כתבו ובתוס' תירצו אליבא דרב זביד דהתם בגומא שאינה עמוקה ודרב זביד לפסחים בגומא ע עמוקה שאינה נדבקת ע"י כיבוד ואפשר שדעת רבינו כאשר כתבתי לאי דחי תירוצא דרב פפא דרב זביד ורב נחמן פליגי עליה ולכך לא הזכיר רבינו דין כשנמצא בגומא א"כ אשלו אם יסבור רבינו כדרך התוס' אפשר דכיון דמיירי כשהגומא עמוקה שאין הכיבוד מועיל בה הרי הוא דלא כיבד ולא הוצרך לכותבו דבכל גוונא דאיכא לאסתפוקי כתב דהולכין אחר הרוב ולא תפקי' מהאי דינא אלא היכא דכיבד והוא במקום שהדברים מוכיחים שתולין באחרון דאז אזלינן בתר בתרא ולא בתר רובא כאשר נתבאר מדין שוקי ירושלם וכן מדין סוכר דהוי בשוקי ירושלם כאשר כתבתי כנ"ל •

מצא א פירות וכו' תוספתא דמעשר שני פ"ב

שתי מגורות אחת של מעשר ואחת של תרומה וכו'
וכן המעות וכו' פרק בתרא דשקלים
וכבר הוזכר

יג מעשר שני של דמאי גם שם בתוספ' פירות מעשר שנתערבו וכו'

טו הזורע מעשר שני וכו' תרומות פ"ט גדולי הקדש וגדולי מעשר
שני חולין ופודה אותן בזמן זרעם והובאה פ' הפועלים
ובירושלמי לתרומות אמרו מה הפרש בין הקדש למעשר
שני מעשר שני בין בדבר שזרעו כלה נפדה וכו' ומכאן
דבמקום הראוי לפדייה מיירי מתניתין וכן כתבו ב
בתוספות פרק הפועלים ז"ל גידוליהן חולין דלא שייך
למגזר שמא ישהא בידו ויבער בטומאה פי' כי היכי
דגזרו בתרומה דכיון שיכול לפדותו למה ישרא ע"כ הרי
מוכח דבמקום שיכול לפדותו הוי חולין אבל בירושלים
הוו גידוליו מעשר ובהכי מיתרצא מתניתין דפרק שני
דבכורים דתנן בה גידולי מעשר אסורים מליאכל ב
בירושלם פי' שצריך ליאכל בירושלם וקשה אמתניתין
דתרומות אלא ודאי כשזרעו בירושלם אסורים לפי שיש
לו מתירין קרובין דהיינו שיאכלם במקו' אבל זרעו חוץ
לירושלם הוי כאין לו מתירין ולא חיישינן דילמא משהי
להו כיון דיכול לפדות זהו דעת רבינו ובירושל'. הקשו
מתני' דבכורים אדתרומות ותרצו דהא בזרעו כלה והא
באין זרעו כלה ונדחה תירוץ זה ותירצו עוד תירוץ
לחלק בין ר"ש ורבנן ונדחה תירוץ זה שם והעלו
הא דקימר גידוליהן אסורי' איסורי אכילה והא דתימר
גידוליהן מותרין היתר זרות ואפשר שדעת רבי' לפרש
הא דאמר אסורין איסור אכילה דהיינו כשנכנס תוך
המחיצה ויש עליהן איסור אכילה כבתחלה והא דתנן
מותרין היתר זרות דהיינו חוץ לחומה ואפשר שזהו מה
שאמרה המשנה אסורין מליאכל בירושלם כלומר אסורי'
מליאכל כשזרע בירושלם ורבינו שמשון כתב פי' רבינו
גרשון וכת' דלא יתכן כיון שלא תירצו כן בירוש' ובודאי
שלדברי רבינו לחוקים בירושלמי כי אין נראה שתרצו
בירוש' תירוץ רבינו ומ"מ לדברי טעם הם נכוני' ומיושבי'
במשנה וכן נראה דרך התוספתא כאשר כתבתי

יז מעשר שני בטל ברוב וכו' פרק הזהב מעשר שני בטל ברוב באיזה
מעשר אמרו כשאין בו שוה פרוטה ושנכנס לירושלם
ויצא ומסיק התם רב ששת דחדא קתני שאין בו שוה
פרוטה שנכנס לירושלם ופריך ונהדר ונעייליה ומשני
דנפול מחיצות פי' והיינו יצא דקתני והדר פריך דכיון
דקליטת מחיצות לא הוי אלא מדרבנן היכא דאיכא
מחיצות גזור היכא דליתנהו לא גזור ומשני לא פליג
רבנן והדר פריך מאי איריא אין בו שוה פרוטה אפילו
יש בו נמי ומשני לא מבעיא קאמר דאיכא דאין בו של"א
דלא קלטו ליה מחיצות דלא חשיב קמ"ל דאפ"ה קלטו
ליה וכ"ש יש בו לודאי דקלטו ליה מחיצות ע"כ הסוגיא
ונתבארו כל דברי רבינו :

פרק שביעי

א פירות הנלקחות וכו' פ"ג דמעשר שני הלקוח בכסף מעשר שני שנטמא
יפדה רבי יהודה אומר יקבר אמרו לו לר' יהודה ומה
אם מעשר עצמו שנטמא נפדה לקוח לא כ"ש אמר להם
לא אם אמרתם במעשר עצמו שכן הוא נפדה טהור
ברחוק מקום תאמרו בלקוח שאינו נפדה טהור ברחוק
מקום ע"כ ומשמע דכ"ע מודו דלקוח טהור שאינו נפדה
וכן מוכח בפרק איזהו מקומן ודוכתי טוב' וכבר כתבתי
כל זה ונתבאר טעמו גם נתבאר פ"ב שהוולד טומאה
מדבריהם וכיון דמדאורייתא טהור אינו נפדה וכי אמרי'
רבנן יפדה ונאכל בחוץ בנטמא בא"ב הטומאה מיירי
אבל נטמא בוולד הטומאה כיון שהוא טמא מדבריהם
מיפת יפדה וכיון דמדאורית' הוא טהור אינו יכול לאכלו
בחוץ דטהור אינו נפדה ולכך צריך לאוכלו בירושלם
ונתבאר גם פ"ק דפסחים ·

ג אין נלקח בכסף מעשר וכו' ערובין פ"ד בכל מערבין ונזיר פ"ב תנינן דרשי'
כלל ופרט וכלל מה הפרט מפורש פרי מפרי וגידולי ק
קרקע אף כל פרי מפרי וגידולי קרקע ובעירובין אמרי
תניא אידך מה הפרט מפורש וולד וולדות קרקע אף כל
וולד וולדות קרקע ושאל מאי בינייהו ואמרו דגים איכא
בינייהו מ"ד גידולי קרקע דגים גידולי קרקע הן ומ"ד
וולד וולדות קרקע דגים מן המים נבראו והקשו שם על
זה דהא דגים לא מקרו גידולי קרק' דהא אבל פועית'
שהיא שרץ המים לא לקי משום השרץ השורץ על הארץ
ומסיק דעופות איכא בינייהו להם גידולי קרק' ואינם
גידולי קרקע דמן הרקק נבראו ובירושלמי דמעשר שני
פ"ק הביאו סוגייא כיוצא בזה ואמרו דאיכא בינייהו
כמהין ופטריות וכתב רבינו דאין נקחין לפי שאין ג
גידולם מן הארץ וכיון שאין דומין לפרט אין לנו להבי'
אותם והוי דומיא דעירו' דתנן חוץ מן המים ואמרו על
זה אין למדין מן הכללות וכו' אבל בתוס' כתבו ד
דכמהין ופטריות נקחין בכסף מעשר וכן נר' מדאמרינן
בכיצד מברכין שנקראין גידולי קרק' וגם לענין הנודר
מגידולי קרקע נקראי' כמהין ופטריות גידולי קרקע
אבל דעת רבי' בכיון שאינן יונקים מן הארץ כמו יין
ושכר גם אינם גדלי' מדבר היונק ממש מן הארץ כבקר
וצאן · אעפ"י שהן גדלים מן הארץ אינם נקחים בכסף
מעשר שאין לנו אלא כעין הפרט ולזה פירש רבינו ו
וכתב כגון הפרט המפורש בתורה להודיע דבענין הפר'
תלוי הדבר ·

ד ולא פירות מחוברין וכו' פ"ק דמעשר שני והטעם דפירות המחוברים ל
לקרקע הרי הוא כקרק' ואין הקדש מתחלל על הקרק'
וגם בירושלם אין מוציאין המעות בקרקע אלא פרי
מפרי וכו' ודין פירות שאינם יכולים להגיע בלוקח חוץ
לירושלם מיירי ופשוט הוא

ה הדבש והביצים והחלב וכולי לא מ
מצאתיו אבל הדב' נכון ומוכרח
מעצמו בטעם מתקבל ·

ו התמד עד שלא החמיץ וכו' פ"ב דמעשר שני ופ"ק דחולין וכתב רבי' התמ'
סתם פירש אם בתמד של שמרים או בתמד של חרצנים
ונתבאר פ"ב דהלכות מעשר דיש הפרש ביניהם ודעת
רש"י דמיירי בחרצנים ודעת רבותי' בעלי התוס' דמיירי
בשמרים ונראה לדעת רבינו בכל גוונא מיירי כיון ד
דבהחמיץ או לא החמיץ תלה מילתא דאם לא החמיץ
הרי הוא יין ואם החמיץ מיא בעלמא הוא ולכך סתם
וכלל וליכא למטעי ·

לקחו על שלא החמיץ וכו' גם שם מימרא דרבה בר אבוה ואפי' הכי אינה נקנה
שמא לא יחמיץ ופי' החמיץ פי' רבי' במשנה מלשון א
חומץ ממש

ז ברא וכו' גם שם ופרק המוכר פירות וטעמו פשוט
הוא

רוא דכיון דרמא תלתא ואתא ארבעה יין מזיג נקרא

לולבי זרדים וכו' תוספתא דמעשר שני פ"ק ותוספתא דעוקצין פ"ג ·

ח אבל הלוף וכו' גם שם פ"ק בתוספתא והטעם מבואר דכיון שדרכן להאכל על ידי כבוש אוכל קרי ביה אף אם לא המתיקו

הקור וכו' גם שם והובאה פרק בכל מערבין

ט הברכום וכו' גם שם בתוספתא פ' שלישי דמעשר שני ומשנה פרק שלישי דעוקצין כאשר יתבאר ·

לפיכך ראשי בשמים וכו' פ"ג דמסכ' עוקצין במשנ' הקושט והחמס והתיאה וראשי בשמים והחלתית והפלפלין וחלת חריע נקחין בכסף מעשר ואינן מטמאין טומאת אוכלין לדברי רבי עקיבא א"ר יוחנן בן נורי אם נקחים בכסף מעשר אף הם יטמאו טומאת אוכלין וכו' ובנדה פרק בא סימן א"ר יוחנן נמנו וגמרו שאין נלקחין בכסף מעשר ואין מטמאין טומאת אוכלין ע"כ ופי' קושט מסימני הקטרו' ופי' תיאה הוא סיאה ונראה שפירושו זעתר ופי' חמס יש מפרש זנג בילא וי"א קנמון ופי' חריע הוא כרכום שהזכרנו ומקשה על זה דהא קור נמי ניקח בכסף מעשר ואינו מטמא טומאת אוכלין ותירצו דקור נמי אם שלקו וטגנו מטמא טומאת אוכלין ואפילו קודם שליקה ניקח בכסף מעשר כיון דראוי לישלק דומיא דבהמה שנלקחת קודם שחיטה לפי שראויה לישחט ·

י השבת וכו' פרק בא סימן מקשינן מכרכום ופלפלין אשבת ומשני להכא בעשויה לכמך ·

ערב מים ומלח וכו' פרק בכל מערבין הכל ניקח בכסף מעשר חוץ מן המים ומן המלח ואיכא מ"ד התם לא שנו אלא מים בפני עצמן ומלח בפני עצמו אבל מים ומלח שפיר דמי והקשו על זה מדתניא העיד ר' יהודה בן גדים לפני ר' אליעזר של בית אבא היו לוקחין ציר בכסף מעשר א"ל לו שמא לא שמעת אלא בקרבי דגים שמערבין בהן ואפילו ר' יהודה לא קאמר אלא בציר דשומנא דפירא אבל מים ומלח לא ותירץ רב יוסף לא נצרכה אלא שנתן לתוכה שמן והקשו תיפוק לי משום שמן ותירצו שנתן דמי מים ומלח בהבלעה פי' שהוסיף דמים בשמן מפני המים והמלח ובדתניא ובבקר מלמד שלוקחין בקר ע"ג עורן ובכאן שלוקחין יין על גבי גזותיה ע"כ ·

י"א אין לוקחין תרומה וכו' פ"ג דמעש' שני וגרסת הספרים מפני שממעט באכילתו ואמעשר הוא דקפיד ובירושלמי מפרש מפני שהתרומה אסורה לטבול יום מעשר מותר לטבול יום תרומה אסורה לזרים מעשר מותר לזרים וכשם שהוא ממעט באכילתו כך ממעט באכילתה תרומה מותרת לאונן מעשר אסור לאונן תרומה אינה טעונה מחיצה מעשר טעון מחיצה אשבא תני מפני שהוא ממעט באכילתו ובאכילתה ע"כ · גם פרק כל הזבחים גרסי מפני שממעט באכילתה ופרש"י שם ז"ל שממעט מקום אכילתה דעכשו לא יאכלנה אלא בירושלם על כאן ·

יב לוקחין בהמה לזבחי שלמים וכולי פ"ק דמעשר שני גם פרק שלישי · בראשונה וכו' ירושלמי פ"ק דמעשר שני בראשונה היו לוקחין בהמה לבשר תאוה והיו מבריחין מעל המזבח חזרו לומר אין לוקחין אפילו עופות ורבינו כתב לחיה ועוף נלקחין כפי הכתוב בספרי שלנו גם פ"ק דמעשר שני בפירוש משנת הלוקח בהמה לזבחי שלמים וכו' כתב רבינו ברייתא שנו בה בראשונה היו לוקחין בהמה לבשר תאוה ומבריחי' אותה מעל המזבח חזרו לומר לא יקחו נראה שלא גזרו רק על בהמה וכן הדעת מכרעת דבבהמה הוא דשייך הפקעה מעל המזבח אבל בחיה למה יגזרו ועליה סמך רבינו ואפשר דאותו ירושלמי מיירי בשביעית כאשר נר' קצת סוף הסוגייא שם ומצאתי נוסחאות בספרי רבינו כתוב בהם אבל חיה ועוף אין לוקחין וכן מצאתי בס' כתיבת יד גם בספר המצות בדפוס שלנו כתוב כן ולפי נוסחא זו אסור חיה ועוף לגמרי כיון שאינם ראויים לשלמים והנוסחא שלנו נראה שהיא היותר נכונה וכן מצאתי בספר מוגה וכן נראה מפי' המשנה שכתבתי והוא הדין הנזכר לפנינו בתחלת פרק שמיני והכי אית' נמי בתוספת' דמעשר שני פרקא קמא לוקחין חיה ועוף לבשר תאוה אבל לא לזבחי שלמים ואפשר לפרש אותה נוסחא דלזבחי שלמים מיירי והיא סיפא דתוספ' וכן כתב רבינו בסמוך ובתוספות פרק התודה עלה דההיא דבסמיך בלוקח בהמה לבשר תאוה כתבו זה לשונם והא דשרי חיה לבשר תאוה טפי מבהמה נראה דנפקא לן מהא דתניא בספרי ואכלת מעשר דגנך יכול יקח בהמה למשתה בנו נאמר כאן שמחה ונאמר להלן שמחה מה להלן שלמים אף כאן שלמים או מה להלן עולות אף כאן עולות ת"ל ושמחת אכולה שיש בה שמחה והך דרשא לא שייכא בחיה אלא בבהמה הראוי' לקרבן ע"כ ·

יג אין לוקחין פירות שביעית וכו' בירוש' פרק שלישי ותוספתא דשביעית פ' שביעי ·

י"ד הלוקח מים ומלח וכו' פרק ראשון מעשר שני הלוקח מים ומלח ופירות המחוברים או שאינם יכולים להגיע לירושלם לא קנה מעשר הלוקח פירות שוגג יחזרו דמי' למקומם מזיד יעלו הפירות ויאכלו במקום ואם אין מקדש ירקבו ע"כ וכתב רבינו במשנה ואמרו לא קנה מעשר רוצה בו אותו דבר שנקנה אינו מעשר ויצאו המעות לחולין ואמרו יחזרו דמים למקומם ענינו שעל המוכר להחזיר אותם דמים לבעלים ויהיו אותם דמים מעשר כמו שיהיו ויקח פירותיו שמכר ע"כ ·

ובהשגות א"א זה שיבוש אלא יחזרו הדמים למקומם אם לקחם מאחר ואם הלך לו יאכל כנגדן והכי אמר שמואל בירו' ובגמרא דידן ע"כ ודעת רבינו כיון שבמשנה אמרו ברישא לא קנה מעשר ובסיפ' אמרו יחזרו דמי' למקומן מוכח דלאו כי הדדי נינהו ולא קנה מעשר אין פירושו יחזרו דמים למקומן דא"כ אמאי שני בלישניה לתני תרוייהו בחד לישנא א"נ ליערבינהו וליתנינהו ודשמואל שכתב הר"א לא מצאתי שסבר שמואל על בבא זו לא בבבלי ולא בירושלמי ועוד אזכיר דברין בסמוך ·

י"ו וכן אין לוקחין וכו' גם שם ונרא' שהיא כתובה בספרים בטעות שכתבו שוגג במקום מזיד ומזיד במקום שוגג וכך צריך להיות שוגג יחזרו דמים למקומן מזיד תעלה ותאכל בירושלם וכו' וכן היא במשנה גם פרק האיש מקדש בריתא וכך היא שנויה גם מלשון רבינו כן נראה מוכרח ממה שכת' וכן אין לוקחין וכו' נראה שהדין שוה בבהמה ופירות ופי' בשוגג יחזרו דמים למקומן כתב הר"י בשוגג שלא

ידע שהן מעות מעשר שני כופין את המוכר להחזיר הדמים דמקח טעות הוא שאילו ידע שהם מעות מעשר לא היה לוקחה דטריחא ליה מילתא להוליכה לירושלם ובמעות הוי ניחא ליה לאמטוינהו ע"כ והקשו על זה בתוס' דמה קנס הוא זה לאמוכר אדרבה הוא הוא לו שיפטר מלעלות לירושלם ותירצו דקנס הוא לפי שסבר היינו יכולין ליפטרו מלעלות לירושלם שהיינו יכולים לחייב את הלוקח שיחלל אותם מעות שביד המוכר והיינו דפריך התם ולקנסיה ללוקח כלומר שנתחייב אותו לחלל המעות שביד המוכר ולהעלות אותם לירושלם:

פ"ז לקח עבדים וכו' כבר הזכרתי זה וזהו גם פרק האיש מקדש ופי' ואכל כנגדן פרש"י ז"ל והלוקח יקח מעות ואומר כל מקום שהמעות ביד מוכר יהיו מחוללין על מעות אלו והקשו על זה דהא שמואל מוקי לה כשברח המוכר ואם כן איך יוכל לחלל מה שאינו ברשותו והא בבבא קמא בשמעתא דגנועים מוכח דכמו שאין אדם מקדיש דבר שאינו ברשותו כך אינו מחלל דבר שאינו ברשותו לכך פירשו דלעולם מעות קדושים הם ביד המוכר אלא דקנסו ללוקח שיאכל כנגדן ומתורת קנס לאו נגעו בה ואחרים תירצו לדעת רש"י דכיון דזכות הוא למוכר שמציל אותו מן החט' זכין לאד' שלא בפניו דזכיי' מטע' שלוחות הוא והרי לוקח שלוחו של מוכר וכאילו המוכר מחלל אלא שכופין ללוקח לעשות שליחות זה וכשיאכל כנגדן יצאו המעות שביד המוכר לחולין ובזה ניחא מה שקשה לדעת רבינו למה אין לוקין על לאו דלא נתתי ממנו למת כאשר כתבתי פ"ג דיש לומר כיון שהמעות בכל מקום שהם קדושים הם ולא יצאו לחולין גם ה המקח אינו מקח שהרי אם המוכר כאן חוזר המקח נמצא שלא עשה כלום ולא הועיל כלום ולכך אינו לוקה ויש להביא ראיה לזה מ"מ דאפליגו אביי ורבא פרקא קמא דתמורה דאביי אמר כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני ולכך לקי ורבא אמר כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני והאי דלקי משום דעבר אמימר' דרחמנא והעלו שם דמינוי קונה איכא בינייהו דלאביי קונה ולרבא אינו קונה וא"כ כאביי נקטינן דהא קי"ל דקונה א"כ הכא דלא מהני מידי כאשר כתבתי אינו לוקה דהא לאביי הכי הוא וכבר הקשו שם בתוס' אמאי לא קאמר ביניהו אחרת והעלו בצ"ע:

ואפשר דבלאו זה מודה רבא דלא לקי דאינו לאו גמור כשאר לאוין שכתוב בהן לא תעשה כך רק מפני שכוה בתורה להתודות כך אנו למדין שנצטוה עליו ואפשר דלא שייך בכי הא מ משום דעבר אמימר' דרחמנא ואינו דומה ללא בערתי ולא אכלתי דכיון שביער בטומאה או אכל באנינות הרי הועיל כיון שנאכל והובער מן העול' כמו שהזהיר' תורה והרי זה לוקה כיון דאהני אבל בנתינה למת לא אהני ועבר אמימר' דרחמנא אפשר דלא שייך ביה כולי האי הילכך אפשר דרבא מודה בהא דלא לקי ואם דעת רבינו שמחלל כדברי רש"י כ"ש דניחא טפי דהוי בלאו שניתק לעשה או שיש לו תשלומין כיון שמחלל המעות הרי זה מתקן הלאו וכל ימיו יאמר אני אוכל כ בנגדו הילכך אינו לוקה כיון שאפשר לתקנו מה שאין כן בלא אכלתי ולא בערתי דכיון שעבר אין להם תקנה הכלל כי כיון שאינו לאו גמור בטעם כל דהוא סגי ל לפוטרו ממלקו' וכבר כתבתי בזה טעם אחר פ"ג לקיים דברי רבינו: וכן אם הביא עולות וכולי כללי פ"ק דמסכת מעשר שני:

יח לקח חיה לזבחי שלמים וכו' פרק קמא דמעשר שני ומנחות פרק התודה אמר רב לא קנו שלמים מאי טעמא אמר רבא נעשה כלוקח שור לחרישה ואיתא גם בירושלמי פ"ק דמעשר שני וידוע שאין קרבן בא מן החיה דאמר הש"י מן ה הבהמה מן הבקר ומן הצאן גם בהמה לבשר תאוה אסור כאשר נתבאר הילכך לא קנו ונראה מפו' דמעות יצאו לחולין וכן כתבו שם בתוספות ודמי למה שכתב רבינו למעלה בסמוך גבי לוקח מים ומלח ומכאן סיוע לדבריו ופי' בשר תאוה דכתיב בכל אשר תאוה נפשך וגו' וכל שיכול לעשות חפצו נקרא בשר תאוה:

לקח בהמה לשלמים וכו' בירושלמי דמעש' שני פ"ג ר' שמואל בר חייא בר יהודה בשם ר' חנינא שלמים שלקחם בכסף מעשר הוממו ו ופדיין מוסיף חומש עוד שם רבא בר חייא בשם ר' יוחנן שלמים שלקחן בכסף מעשר הוממו ופדיין אינן חוזרין לכמות שהיו ליעשות שני: עוד שם הד אמר שלמים שלקחם בכסף מעשר פקעה מהם קדושת מעשר והרי זה מבואר בכל דברי רבינו: ובהשגות א"א מאי אעפ"י אטו שלמים בעלמא שהוממו ופדיין מי לא מ מוסיף חומש בשביל הקדשים ע"כ פי' תפס עליו במלת אעפ"י דכיון דשלמים דעלמא מוסיף מאי זה טעם י"ל כאן שלא יוסיף חומש שכתב אעפ"כ וכו' ואפשר לפרש דחומש שכתב כאן רבינו משום מעשר הוא וסד"א כיון שכבר פקעה ממנה קדושת מעשר לא יוסיף חומש קמ"ל ופי' מוסיף חומש אם פדה לעצמו ואפשר דמוסיף עוד חומש אחר משום שלמים אלא שלא הזכיר כאן רבי' אלא דין מעשר א"נ דכיון שאין זה תחלת הקדש אין מוסיף חומש בשביל שלמים דמי למאי דדרשי' המקדיש ולא המתפיס כדאיתא בהזהב:

יט המתפיס מעות וכו' מנחות פ' התודה נחלקו ר' יוחנן ור' אלעזר ר' יוחנן אמר קנה ורבי אלעזר אמר לא קנה ואע"ג דר' יוחנן ורבי אלעזר הלכה כרבי יוחנן איכא התם ר' אמי דסבר כרבי אלעזר ורבא נמי מפרש לבריתא דמקשו מינה לרבי אמי אליבא כוותיה ס"ל הילכך קי"ל דלא קנה:

ך האוכל מעשר שני בתורת חולין וכולי תוספתא פ"ב דמעשר שני ובירו' פ"ק פלוגתא דר' ורשב"ג וזה לשונם שם האוכל מעשר שני שלו בין שוגג בין מזיד יצעק לשמים דברי רשב"ג ר' אומר שוגג יצעק לשמים מזיד יחזרו דמים למקומם ואם היו מעות שוגג יצעק לשמים מזיד יחזרו דמים למקומם לדברי רשב"ג רבי אומר בין שוגג בין מזי' יחזרו דמים למקומם ר' זריקא בשם ר' חזקיה אמר הלכה כר' במעות ורשב"ג בפירות א"ר יילא מעשה היה והורו כ"ל במעות ע"כ: ובקצת נוסחאות כתוב בספרי ר' יצא ידי שמים וכן היה בספר שהגיע ליד הר"א ולכך הגיה עליו א"א יצעק לשמים ע"כ והדין עמו והספרים המדוייקים כן מצאתי בהם ופי' יצעק לשמים כלומר יתפלל לאל שימחול חטאו כי אין לו תקנה ואפשר ש שהנוסחא שכתוב בה יצא ידי שמים הכי נמי קאמ' כלו' יסתפל שיצא ידי שמים כי אין לו תקנה רק יצאו ידי שמים:

עוד כתוב בהשגות א"א וישלם מה שאכל ויעלו ויאכלו בירושלם או יאכל כנגדן אם אי

אפשר להחזיר המעות ע"כ ואיני מבין מה בא להוסיף דישלם מה שאכל ברור הוא לכיון שיחזרו דמי' למקומן שצריך לשלם מה שאכל:

פרק שמיני

א הלוקח בהמה וכו' פ"ק למעשר שני הלוקח בהמה לזבחי שלמים חיה לבשר תאוה יצא העור לחולין אעפ"י שהעור מרובה מן הבשר כדי יין סתומות מקום שדרכן לימכר סתומות יצא קנקן לחולין האגוזים והשקדים יצאו קליפיהן לחולין ע"כ ובירושלמי א"ר זעירא הדא דתימ' כשהיה המוכר הדיוט אבל אם היה המוכר אומן נעשה כמוכר זה בפני עצמו וזה בפני עצמו ע"כ ויש מי שפי' דאומן דקאמר היינו שהיה מעבד עורות ולגבי קנקן שהוא יוצר כלי חרס ולכך דעתו על העור ועל הקנקן ואין זה פי' רבינו אלא פי' אומן תגר לפי שהוא מדקדק וניחא טפי לדעת רבינו לשון הדיוט דהדיוט נקרא מי שאינו תגר ובפרק בכל מערבין גרסינן בבקר מלמטה שלוקחין בקר ע"ג עור ובכאן מלמטה שלוקחין כאן על גבי גזותיה פי' דבכאן יש שני דברים שיוצאין לחולין עור וגזה ואפילו הכי לוקחין אותו א"כ דגזה אינה דבקה בבשר כמו העור ואפ"ה לוקחין וכן הוא שם בגמ' ובשכר מלמטה שלוקחין יין ע"ג קנקן ע"כ והכוונה שיצא העור והקנקן לחולין ודריש הכי מיתורא ואמרו עוד בירושלמי בשם רבי מונה שצריך שגם הלוקח לא יהיה תגר אלא הדיוט שאם הלוקח תגר נעשה כלוקח זה בפני עצמו וזה בפני עצמו וכתבו רבינו שמשון והרא"ש נראה שלדעתם דלא פליגי ותרוייהו בעינן אבל רבי' לא כתב אלא לרבי זעירא לא כאן ולא במשנה אפשר שהוא סובר דפליגי אדר' מונא כיון שלא תלה אלא במוכ' ונקט לדרבי זעירא למתבר וגם רבי מונא מודה בזה ואפשר שלא היתה בספרו:

ב לפיכך צריך המוכר וכו' בהשגות א"א לא ידעתי מה צורך ומה הנא' יש לו אם לא יצא לחולין ולא עוד אלא אם פתח הפסי' שלא יצא לחולין ויאכלו כנגד קנקנו ע"כ ולדברי ר' נר' בהם מהמשנה השנויה פ"ג למעשר שני ב"ש אומרים מפתח ומערה לגת וב"ה אומרי' מפתח ואינו צרי' לערות לגת בד"א במקו' שדרכן לימכר סתומו' אבל במקו' שדרכן לימכר פתוחות לא יצא קנקן לחולין אבל אם רצה להחמיר על עצמו לימכור במדה יצא קנקן לחולין ע"כ וכתב שם רבינו זה לשונו עיקר זאת ההלכה כי כשמכר אדם יין בירושלים וקנה מתנו במעות מעשר שני ב"ש אומרים שפותחים הקנקנים ומערה מה שבהם לגת ומוכר ואז יצאו הקנקנים לחולין אבל אם מכר יין בקנקניו לא יצאו הקנקנים לחולים וב"ה אומרים שאם היה דרכו למכור אותם הקנקני' סתומות ומכרן פתוחו' יצא קנקן לחולין ואין צריך לערו' ואז ימכור לפי שכיון שפתחו גילה שאין רצונו למכור הקנקן ואם מכר במדה ואמר מדות כך וכך בכך וכך דמים יצא קנקן לחולין ואפילו היו סתומות עכ"ל ופירוש זה מתישב אעפ"י שנראה בהפך מהמשנה והירושלמי שכתבנו שאמרו כדי יין סתומות מקום שדרכן לימכר סתומות יצא קנקן לחולין נראה דאף אם לא פתחן אלא מכרן סתומות יצא קנקן לחולין והכא אפילו לב"ה לא יצא לחולין עד אם כן פתחן מיהת היה אפשר לפרש בזה דהכא בתגר פליגי שהוא מדקדק כאשר כתבנו ולכך צריך לערות לב"ש ולפתוח לב"ה אלא שמה שכתב רבינו כאן הוא בהפך ממה שהרי כתב לפיכך צריך המוכר לפתוח ראשי הכדין כדי שלא יצא הקנקן לחולין מוכח שאם דרך לימכר סתומות ופתח אותם שלא יצא קנקן לחולין והמשנה שכתבנו לא כך אמרה אלא כיון שפתחן יצא קנקן לחולין לדעת ב"ה במקום שדרכן לימכר סתומות כמו שנתבאר ומתני' דתנן בפ"ק לקנקן פתוחות או סתומות במקום שדרכן להמכר פתוחות לא יצא קנקן לחולין וכתבה רבינו בסמוך צריך לפרש לדרך זה דבמקום שדרכן להמכר פתוחות דקתני קאי אתרוייהו דכיון שדרך לימכר פתוחות אפילו פתח אין כאן הוכחה ולא יצא קנקן לחולין והוי כאילו אמרו במשנה בין לקנקן פתוחות בין לקנקן סתומות כיון שהוא במקום שדרכן לימכר פתוחות לא יצא קנקן לחולין אלא שמה שכתב רבינו כאן צריך לפתוח ראשי הכדים וכו' נראה דפתוחות במקום שנמכרים סתומות לא יצא קנקן לחולין א"כ במקום שדרכן לימכר פתוחות שכת' בסמוך שמכרן סתומות דוקא קאי דמכרן פתוחות בכל גוונא לא יצא קנקן לחולין ואיני רואה טעם לזה דמכרן סתומות יצא קנקן לחולין ובשביל שפתחן לא יצא קנקן לחולין ואדרבא איפכא מסתברא כאשר נתבאר בדברי ב"ה גם המשנה איני יודע להלום אותה ולכוין אותה עם דברי רבינו במה שכת' לפיכך וכו' ומ"מ לדרך המשנה שכתבתי קשה למה סתומות במקום שדרכן לימכר סתומות יצא קנקן לחולין ופתוחות במקום שדרכן פתוחות לא יצא קנקן לחולין וצריך לפרש דכיון דמקרא ילפי' מדכתיב ובשכר מלמטה שלוקחין יין על גבי קנקן לא ילפי' מקרא אלא כשלוקח סתומות דהוי יין ע"ג קנקן אבל פתוחות אפילו שכן דרך המקום למכור פתוחות הוי כלוקח כל דבר בפני עצמו ולא בטל קנקן וכלוקח מן התגר דמי ולא יצא קנקן לחולין כיון שהם פתוחות וכן סתומות במקום שדרכן לימכר פתוחו' כיון שכן דרך המקום למכור פתוחות הרי זה כלוקח אותם פתוחות כמנהג המקו' וכלוקח כל דבר בפני עצמו דמי והשתא דאתינא להכי יכולין אנו לומר גם לפי דרכנו דאף במקום שדרך למכור סתומות כיון שפתחות לא יצא לחולין והוי כלוקח קנקן בפני עצמו ואין זה נקרא יין ע"ג קנקן ולא בטל קנקן וכיון שבמעות מעשר שני לקחו לא יצא לחולין וכשמוכר במדה שיצא קנקן לחולין צריך לבאר כאשר ביאר הרא"ש ז"ל א"א פירוש שמדקדק היין שימוד את מעותיו שלא הבלעת הקנקן הרי הוא חולין שלא חלה עליו קדושת המעות ע"כ ודברים מוכרחים הם דאל"כ כ"ש שהוא כלוקח קנקן בפני עצמו ואינו יוצא לחולין כיון שבמעות מעשר שני לקחו ועדיין מתניתין דפ"ב איני יודע ליישבה גם לשון לפיכך צריך וכו' כאשר הטיב הרא"ש וסבור הייתי לחזור מתוך הדוחק דכדי שלא יצא לחולין דקאמר אין פירושו שיתפס בקדושת מעשר אלא כדי שלא יצא לחולין היינו שלא נצטרך לומר יצא לחולין אלא ישאר למוכר כאשר כתב רבינו במשנה וכיון שפתחן גילה דעתו שאינו מוכר אלא היין ולא הקנקן וזהו לשון צריך וכולי כלומר כדי לגלו' שאינו מוכר הקנקן וישאר למוכר וכשיהיה של מוכר לא שייך לומר בו יצא לחולין אלא שאין זה במשמע והרא"א לא הקשה על רבינו מהמשנה לפי שהוא מפרש אותה בדעת הרא"ש שפי' דלא איירי בלוקח כדי יין מדמי מעשר שני אלא קאי אמתניתין דלעיל מינה דמיירי בקניות טבל שבא לתרום מאחת על הכל אחד שפתחם פיהם וב"ש אומרים שכיון שפתם פיהם לא יספוק ב

כשיפתח אותם אלא שצריך לערות לגת וב"ה אומרים אין צריך לערות דשני כשיפתח כמו שקודם שפתם פיהם היה יכול לעשר ולתרום מאחת על הכל גם אחר שפתם פיהם חוזר ופותח והוי כבתחלה ובל"א במקום שדרכן לאו אפלוגתא דב"ש וב"ה קאי אלא על מה שאמרו גם במשנה הסמוכה לזו דאם לאחר שפת' פיהם קרא להם שם מעשר קנה המעשר אפי הקנקנים פי' וצרי' למוכרן בירושלם ולאכול דמיהן בקדושת מעשר ועל זה אמר בל"א במקום שדרכן להמכר סתומות דכי האי גוונא בירושלם הקנקן טפל אל היין הילכ' בגבולין נמי קני מעשר אבל במקום שדרכן להמכר פתוחות דכי האי גוונא בירושלם לא יצא קנקן לחולין בגבולין נמי לא קנה מעשר ומה שאמרו במשנ' אבל אם רצה להחמי' על עצמו וכו' בקונה יין ממעות מעשר איירי גם לפירו' זה דאם המוכר רצה לדקדק ולומר כך וכך מדות אני מוכר בכך וכך מעות יצא קנקן לחולין אפי' בקנקנים סתומות וכדרך זה הלך גם רבינו שמשון וברור הוא שדרך רבינו כאן כאשר ביאר במשנה ומה שכתב כאן גם ממה שכ' בסמוך בדין ה' הקורא שם מעשר משנפתחו גם ממה שכתב פ"ג מהל' תרומות מדין י"א גפן תורם מכל אחד ואחד כן נראה שהוא מפ'סוף דבר איני יודע ליישב ולכוין לשונו כאן עם המשנה גם ליישב הלשון לפיכך צריך וכו' אם הלשון שבספרים הוא מתוקן ו וצל"ע •

ג לקחן פתוחות וכו' פ"ק דמעשר שני וכבר הזכרתיה ודין התגר הוא מהירו' כאשר כתבתי וגם כאן כתוב בהשגות א"א ויודע דמי היין והקנקן צרי' לאותו היין ע"כ • ובהשגות ישנות מצאתי והקנקן צריך לאותן דמים ונ"ל כי הוא הלשון המתוקן והפירו' שהתגר זה יודע כמה שוה היין בדקדוק ואין ביין לבד כדי הדמים שקבל אלא עם הקנקן כי אז אין דמי הקנקן נבלעים ביין ודברים נכונים הן ופי' לא יצא קנקן לחולין שצריך לאכול כנגד דמי הקנקן בקדוש מעשר וכבר הוזכר •

לקח סלי תאנים וכו' פ"ק דמעשר שני והטע' לפי שדרך למכור בלא סלים ועוד דוק' קנקן הוא דילפינן מדסבר לפי שאם יריקו היין מן הקנקן יפסד היין הילכך בטל אגבוה מה שאין כן ב בסלים ،

ד לקח חותל וכו' בתוספתא דמעשר שני פ"ק והטעם דחותל בטל לגבי ת תמרים ולא חשיב כלל וכן קופה של תמרים דרוסו' ופשו' הוא ،

ה מי שהיה לו יין וכו' פ"ג דמעשר שני ה המטהיל קנקנים למ"ש אעפ"י שגפן לא קנה מעשר זלף לתוכן סתם עד שלא גפן לא קנה מעשר משגפן קנה מעשר ופי' קנה מעשר היינו שהוא כאילו נתן אותם הקנקנים למעשר וצריך למוכרן ו ולאכול דמיהם בתורת מעשר ופי' זלף סתם יש מפרשי' דהיינו שלא פירש שהם שאולים לבד כל זמן שלא גפן עדיין הם ברשות המטהיל גפן כבר קנה מעשר כך נר' פי' רבינו במשנה אבל כאן נראה שחזר בו והוא מפרש כדעת שאר המפרשים שמפרשים זלף סתם שכינס ל לתוכן טבל ועד שלא גפן פירוש שקרא לו שם' עד שלא גפן או לא קנה מעשר את הקנקנים אבל אם קרא שם מעשר עליהם אחר שגפן דהיינו שתימת פיהן קנה יין את המעשר וכן מבואר בירושלמי בהדייא ואמרו שם א אמרה תורה פורטהו במקד' וכנסהו בגבולין מה במקד' יצא קנקן לחולין אף בגבולין נתפס קנקן למעשר ע"ב וי"ג פורטהו במקדש והכל עולה לטעם אחד וה"פ כי היכי דאם קנה כדי יין יצא קנקן לחולין דנחשוב דמי הקנקן ביין ובטל לגבי' גם בגבולין נחשוב הקנקן כיין ובטל לגביה והוי כאילו נתנו למעשר וימכר או יחלל אותו כמו שמחלל היין ،

הקפיד לתוך הקנקן וכו' גם שם פ"ג ר"ש אומר אף האומר לחבירו יין זה אני מוכר לך חוץ מקנקנו יצא קנקן לחולין ע"כ ובירו' אמרו אמר רביעית חולין יש לי בחבית זו יצא קנקן ל לחולין רבי חייא בשם רבי יוחנן מתני' אמרה כן ר"ש אומר וכו' ופירשו בו לפי הירושלמי דרבי שמעון ה"ק אם שייר בחבית רביעית חולין דאמר כל החבית תהי המעשר חוץ מרביעית אעפ"י שבשבא למכור אותו ר רביעית אמר לחבירו רביעית זה אני מוכר לך חוץ מ מהקנקן כי אני צריך ליתן לשם מעשר אפ"ה כיון שמתחלה לא היה כל החבית מעשר לא נעשה קנקן טפלה למעשר ולא קנה מעשר ע"כ ודין חותך או ציר בתוס' פ"ק וגם סוף פ"ב והלשון בתוס' שלנו פ"ב נראה שכתובה בטעות שכתב שם קנה מעשר ונראה שצריך להיות לא קנה וכן היא בפ"ק ،

ו צבי שלקחו וכו פ"ג דמעשר שני והוא דעת ת"ק ורבי שמעון פליג והלכה כת"ק והטעם דאין פודין את הקדשים להאכיל' לכלבים ותו שעשו אותו כקדשי בדק הבית דבעינן העמדה ו והערכה כן נתבאר בירושלמי ،

לקחו חי וכו' גם שם ומה שכתב רבינו כשאר פירות להודיע לנו דב"ש לקחו שחוט שהוא כאילו לקח פירות ונטמאו וכן הוזכר שם במשנה וב"ע מודו בה דהוי כפירו' אע"ג דפליגי בלקחו חי וברור הוא ،

המניח דינר וכו' נראה שכת' זה מהמשנ' השנויה פ"ד דמעשר שני המניח איסר ואכל עליו חציו והלך למקום אחר והרי הוא יוצא בפונדיון אוכל עליו עוד איסר ע"כ פי' שהפונדיון היא שני (במקום אחר והרי הוא יוצא בפונדיון אוכל עליו) איסרין וזה לקח איסר חולין והניחו להיות פירות מ"ש והיה מחוללין עליו ואכל בנגד חציו והלך למקום אחר שיוצא שם האיסר בפונדיון נמצא שחצי ס איסר הנשאר הוא חצי פונדיון כאן שהוא איס' והודיענו התנא שיכול לאכול עוד פירות שוה איסר דאחר מקום שהוא קוכל אנו הולכין ،

הוקרו וכו' גם שם המניח פונדיון ואכל חציו והלך למקום אחר והרי הוא יוצא באיס' אוכל עליו עוד פלג ע"כ פי' חצי איסר כאשר שוה כאן החצי פונדיון כי הפונדיון יוצא כאן באיסר ולא קמרינן הרי אכל איסר והפונדיון אינו שוה עתה כאן אלא איסר ולא יאכל עוד עליו אלא חצי אכל וחצי נשאר זה דרך רבינו שם במשנה וכאן שנה הדין בדינר מעשר ורוצה לאכול פירות בירושלם עליו כדי שיצא ה הדינר לחולין וככך לא כתב והלך למקום אחר דלא שייך כאן דהא צריך לאכול בירושלם וכתבו שהוזלו או הוקרו והכל עולה לדרך אחד וטעם אחד דהולכי' אחר שעת האכילה ומ"מ איני יודע למה לא כתבו כדרך ה המשנה

ז הלוקח פירות וכו' גם שם פ"ד מסך המינו מעשר בסלע ולא הספי' לפדותו עד שעמד בשתים נותן לו סלע ומשתכר בסלע

ומעשר שני שלו מסך בשתים ולא הספיק לפדותו עד ט
שעמד בסלע נותן לו סלע של חולין וסלע של מעשר
שני שלו אם היה עם הארץ נותן לו מדמאי ע"כ וכתב
רבינו במשנה קורא בזאת ההלכה מעשר לפירות ה
הנלקחים במעות מעשר וקורא פדייה נתינת הזהב של
מעשר שני לפי שאותן הדמים יצאו לחולי' בלי ספק וכל
זה שלא הקפידה על המלות כיון שהענין ידוע עכ"ל
ובמה שאמרנו נותן לו סלע ומשתכר בסלע פירש רבינו
במשנה ומשתכר סלע לחולין כי יחשוב אותם הפירות
למעשר בשתים ולוקח סלע מן המעשר ומוציאו לחולין
וזהו שאמרו ומעשר שני שלו זהו תורף פירושו שם וכאן
לא כתב כן אלא שהשבח למעשר ונראה לכאורה שחזר
ממה שפירש שם ונתן טעם לזה שנאמ' ונתן את הכסף
וכולי ׃

ובהשגות א"א זהו שיבוש שהרי לא נתן כסף
ובמשיכתו הוא קונה כדי שלא יהא
כח הדיוט חמור מכח הקדש ע"כ ׃ ודע שמשנה
זו הביאו אותה בהאיש מקדש להוכיח ׃ דסתם לן תנא
כרבי יהודה דאמר ממון הדיוט הוא ואמרו ת"ש מסך
ממנו מעשר בסלע ולא הספיק לפדותו עד שעמד ב
בשתים נותן לו סלע ומשתכר סלע מפני שמעשר שני
שלו כך נראית גירסת רש"י שם וזה לשונו מפני שמעשר
שני שלו שהמעשר ממון הדיוט ונקנה במשיכה אבל ר'
נראה שגורס ומעשר שני שלו מני אילימא ר"מ אמאי
משתכר בסלע ונתן הכסף וקם לו אמר רחמנא אלא
לאו ר' יהודה ומשני לעולם רבי יהודה והכא חד סתמא
והכא תרי סתמי כלומר כר"מ איכא תרי סתמי ופרך
מה לי חד סתמא מה לי תרי סתמי ומסיק דהלכה כרבי
מאיר הואיל ותנן בבחירתא כוותיה ע"כ וסלקא סוגיין
הכי דמתני' ר' יהודה היא דלא כהלכתא ומעת"ה יש לתמו'
איך פסקה ר' כיון דבהאיש מקדש מוקמינן לה כר' יהוד'
דממון הדיוט הוא ואנן כר"מ קי"ל לכן אני אומ' כי מ"ש
ר' כאן לא מהמשנה כת' כן דמתני' משתכר סלע לחולין
קאמרה דאתיא כרבי יהודה דאילו לר"מ השכר למעשר
כיון דממון גבוה הוא ודבריו כאן הם אליבא דר' מאיר
ונמצא שלא חזר בו רבי' ממה שפירש במשנה ומ"ה הוא
דאוקמוה בהאיש מקדש כרבי יהודה ודייקי הכי מדתנן
ומשתכר בסלע משמע לעצמו קאמר דאי למעשר כיון
דקתני נותן סלע לבד מתילא ידענא דמרווח סלע אלא
ודאי משתכר לעצמו משמע לעשות מה שירצה גם לשון
ומעשר שני שלו הכי משמע שחוזר וחושב אותו כשנים
למעשר ואותו סלע של מעשר הוא שלא ליהנות בו במה
שירצה כאשר ביאר רבינו במשנה וזהו מה שאמרו ונתן
הכסף וקם לו אמר רחמנא פי' אחר נתינת הכסף ראוי
לילך כיון שהוא ממון גבוה וכיון דבסלע נתן בסלע
ראוי שיחשוב אותו למעשר דכל מה שקונה במעו' מעשר
יקום לו וכיון שזה קנה במעות מעשר בסלע מה ששוה
שתים השכר ראוי שיהיה למעשר כיון דממון גבוה ולכ'
פסק כן רבינו דהשכר למעשר כיון דקי"ל כרבי מאיר
ומתני' שאמרה שהשכר לעצמו כרבי יהודה אתיא ומה
שכתב רבינו שנאמר ונתן הכסף הוא מה שאמרו בגמר'
אילימא ר"מ ונתן הכסף וקם לו אמר רחמנא כלומר
דבנתינת המעות הדבר תלוי ובתר מעות אזלינן ואינו
טעם לקיימה דוקא במשיכה קונה כדברי הר"א והמדק'
בלשון רבינו יראה שדבריו כאן אינם מהמשנה וזה נ"ל
מוכרח לדעת רבינו אעפ"י שראיית ונתן הכסף אינה
מתיישבת כל הצורך ומעתה צריך ליישב גם לדעת ה
הר"א שנראה שפסק כאותה משנה ובגמרא אוקמוה
כרבי יהודה כאשר כתבתי ואפשר לפרש דלעולם מתני'
גם כר"מ אתיא ואע"ג דכתיב ונתן הכסף וקם לו לא
קשיא דאה"נ דלגבי מעשר בתר מעות אזלינן ואינו
מתחלל אלא כפי המעות ובשעת נתינת מעות אלא
דלוקח ומוכר נדונין בתר משיכה ולכך הוא של לוקח
וצריך לאוכלו בתורת מעשר דכל מקום שהוא מעשר
הוא ולא נתחלל ממנו אלא סלע ומה שאמרו בגמרא
לעולם כר' יהודה לטעמיה דמאן דמותיב דסבר ד
דמשתכר לגמרי משמע קאמר הכי וזהו שאמר לעולם
כר' יהודה היא כלומר הא אפשר לתרוצי כר"מ אלא
אפילו תימא ר' יהודה לא קשיא דהכא חד סתמא והכא
תרי סתמי וניחא לשון לעולם וכו' דהא כיון דמאן ד
דמותיב כרבי יהודה מוקים לה אם איתא דע"כ כרבי
יהודה אתיא מאי קאמר לעולם וכו' דלשון לעולם לא
שייך בהא אלא ודאי כדכתיבנא משום דאפשר לתרוצה
כר"מ קאמר לעולם וכו' וכל זה דרכו בתשנה כאשר י
יתבאר ולכך כתב רש"י ה"ג לעולם רבי יהודה וכו' ואפשר
היה לתרץ גם בדרך זה לדעת רבי' אלא כמה שכתבתי
נ"ל במוכרח לדעתו אעפ"י שלשון שכתב רבינו שנאמר
וכו' בנתינת הכסף הוא קונה אינו מתיישב כהוגן ודע
שבפרק ז' דהלכות ערכין כתב רבינו כיוצא בזה והתם
אתי שפיר שנאמר ונתן הכסף עיין שם ואפשר היה
לו' דאגב שיטפא דהתם נקט ליה הכא ואולי טעו' סופר
צ"א שאני רואה שגם בגמ' אמרו אותו כאשר כתבתי וכ'
עוד הר"א נר' שחולק על עיקר הדי' ואומר דהשכר לחולין
גכ' חולק בפירוש המשנה וזה לשונו ועוד שיבוש אחר
שהלוקח פירות של חולין להחליפן בכסף מעש' מה עשה
המעשר בכאן והלא הפירות שנמשכו חולין הם אטו א
אפטרופוס של מעשר הוא שיהא ידו כיד המעשר והמשנ'
לא דברה בענין זה אבל הוא במשנה מסך ממנו מעשר
בסלע ולא הספיק לפדותו עד שעמד בשתים משמע ט
שהפירות הם המעשר ע"כ וכבר כתבתי לשון רבי' במשנ'
כי כיון שהענין מובן פי' שהמעשר אינו נמכר ולכך לא
הקפיד התנא לקרות ללוקח בכסף מעשר מעשר סתם
והוא על שם סופו שנאכל בקדושת המעשר ובמקום ה
המעשר הוא נכנס ונמצא שהוא הוא המעשר ומה שהק'
עוד אטו אפטרופוס המעשר הוא דעת רבינו דכיון ל
דלשם מעשר קנאו זכה מעש' באותו ריוח וידו ודאי כיד
המעשר דהרי ממון גבוה הוא והרי הוא כאילו נתן ה
הסלע בשעה שמשכו ואז ודאי אם הוקיר אינו יכול
לחזור בו וזכין להקדש ולכך הריוח למעשר ,

עוד כתב ולענין המשנה נראה כי המעש' נקנ'
במשיכה ולא מכח הדיוט שלא יהא חמור
מהקדש שהרי מעשר הוא וכשהוא נקנה בסלע מה כח
הוא לו והלא רשותא הוא לו שאינו תופס לקדושתו א
אלא סלע ע"כ ולפי' רבינו ניחא דקונה במשיכה מטעם
לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש וכה"ג אמרינן ב
בקדושין פ"ק גבי הקדש מזה הטע' עצמו ובודאי דאם
הפירות הם מעשר לא שייך האי טעמ' כאשר כת' הר"א
ולא נתן טעם אחר לפי דרכו ,

עוד כתב וסיף דבר מה שאמרו בגמרא סותר
את דבריו וכל מה שאמר שהרי אמרו על
זאת המשנה מתני' דלא כרשב"ג דתנינן רשב"ג אומר
לעולם משיכת מעש' שני הוא פדיונו מכלל דמתני' אינו
נקנה במשיכה ולפי זו הגמרא מה שאמרה המשנ' נותן
לו סלע ומשתכר בסלע ומעשר שני שלו המוכר משתכר
בסלע קאמר ומעשר שני של מוכר קאמר שאם רצה ל
ליטול מן המעשר בסלע נוטל ועם כל זה אין דעתי

כוונה עכ"ל, ובודאי כי פי' זה שפירש במשנ' לפי דרכו בירושלמי הדין עמו שלא להיות לעתו דעת ק קדושים נוחה הימנה לפרש משתכר המוכר דברור הוא דאנותן לו סלע קאי משתכר בסלע גם ענין בעצמו קשה להולמו ויש עליו כמה קושיות איני מאריך בהם אחר שהרב עצמו שישלו אין דעתו נוחה בו והדבר ברור שאין לו קיום ודברי הירושלמי אפשר לפרשם לדעת רבינו בפירוש מרווח דמה שאמרו מתני' דלא כרשב"ג א אסיפא קאי דקתני מסך ממנו דששים וקודם שפלגו דהיינו נתינת הכסף עמד בסלע שאינו מחשב מעות מעשר שני אלא סלע נראה שאין הולכין אחר משיכתו אלא אחר הכסף ואילו לדעת רשב"ג לעולם משיכתו הוא פדיונו וא"כ לדעתו נותן השני סלעים מן המעשר וזהו שאמר רשב"ג לעולם כלו' לאו כדסבר תנא דבחלא דמתני' דבחלא אזלינן בתר משיכה ובחלא בתר מעות אלא לעולם אחר משיכה ומעתה אין הירושלמי סותר דברי רבינו אדרבה אפשר דמסייע ליה והדבר כל כך על שאני אומר אולי לדבר אחר נתכוון הר"א ואנכי לא ידעתי ·

עוד כתב הר"א ואומר לי לבי שכל המשנה הולכת על מלת הדין שהמעשר אינו מ מתחלל אלא בשע' מתן מעות מיד המוכ' והלוקח נדונין בשעת משיכה הילכך משך בסלע ועמד בשתים נותן סלע ומשתכר הלוקח בסלע הפירות ויהיו שלו בתורת מעשר ויאכלם בירושלם או יפדם לעצמו וזהו שאמר מ מעשר שני שלו ע"כ פי' דלטעמיה אזיל שהפירות עצמן הם מעשר הילכך הלוקח זכה לבתר משיכה אזלי' לגבי הדיוט ופורט סלע לבד אבל המעשר לא נתחלל אלא אבין לבתר נתינת מעות אזלינן לגבי חלול מעשר ו ונמצאו חצי הפירות ביד הלוקח מעשר כמו שהיו עוד כתב אם משך בשתים והוזלו ועמד בסלע פודה אותו בסלע של חולין בשעת פדיונו מ"מ נותן למוכר סלע אחר בשעת משיכה ואפילו הוא של מעשר שני שאין זה אלא כפורע חוב בעלמא ואעפ"י שאין פורעין חוב ממעשר שני שאני הכא שמשעה ראשונה ממעשר היה החוב והכי איתא בגמרא בראש המסכתא ע"כ פי' נדחק בכל זה לפרש מה שאמרו במשנה בסיפא בסלע של מעשר שני שלו ופי' שיכול לפרוע הסלע השני ממעש' שני נמצא דשלו דסיפא לא הוי כשלו דרישא דשלו דסיפ' קאי אנותן לו ובירושלמי ריש פ"ק כך אמרו שם היכא אשכחנא שפורעין מדמיו דתנינן משך ממנו מעשר בסלע לא הספיק לפדותו עד שעמד בשתים א"ר יוסי שניא היא שמשעה ראשונה מעשר שני הייב אלו חייב היה לו ונתן לו מעשר יאות ע"כ · פי' בתמיה' ולפי פירושו הראיה שרצו להביא בירושלמי היא מבבא דסיפא משך בשתים ולא הספיק לפדותו עד שעמד ב בסלע וא"כ למה תפשו בירושלמי הרישא שאין ראיה ממנה והניחו הסיפא שממנה היא הראיה ולפי דרך ר' נראה דמרישא דייק והכי קאמר כשזה משך הפירו' הרי חייב לו המעות וכשנתן לו אח"כ הסלע הרי הוא פורע חובו מן המעשר כי היה מן הראוי כי בעת לקיחת ה הפירות יתן לו מעות מיד ויהיו הפירו' כמו חלול שיחלל מעות על הפירות ולא שיזקוף המעות עליו בחוב ואחר כך נמצא פורע חובו ממעשר ולזה השיבו שם כי מתחל' לקיחתם היה למעשר ולא נקרא זה פורע חובו וזה דרך פשוט וברור ונכון ·

עוד כתב בפירוש סוף המשנה ואם היה ה המוכר עם הארץ נותן לו אותו הסלע השני מן הדמאי אבל לא מן הודאי ועל אותו הסלע השני שנותן לו ממעשר שני אמרו בגמרא כשיפדה אותו אינו מוסיף עליו חומש כי אם יבא הלוקח לפדותו לא נחשב אותו כפודה ממעשרו אלא בפודה מעשר של מוכר שכבר קנאו בפרעונו וכל זה המשנה דלא כרשב"ג דהוא אמר חלולו בשעת משיכתו זה דרך ישר בעיני וערב עלי עכ"ד נמצא לדעת הר"א דסלע שנותן מן הדמאי כשהמוכר עם הארץ היא במקום סלע של מעש' ונותן דקתני היינו לומר דלא יתן אלא מן הדמאי ולא מן הודאי והיה ראוי לומר לפי זה לא יתן אלא מן ה הדמאי ולדעת רבינו אתי שפיר טפי דסלע של דמאי היא במקום של חולין ולהכי קתני אם ירצה לתת לו ממעשר של דמאי יכול ליתן דהקלו בדמאי דרוב ע עמי הארץ מעשרין וגם כי חזקתו שהוא משתמש בדמאי ואין זה נותן מכשול מה שאין כן בחבר וי"ג אם היה המוכר עם הארץ נותן לו מדמיו כלו' שלא יתן לו מעשר כלל אלא שכל מדמיו דהיינו ממעות ה החולין לפי שאין מוסרין מעשר לעם הארץ וגרס רבי' והר"א היא היותר נכונה לגרסי נותן לו מדמאי ומה שכתב הר"א מן הירושלמי זה לשון הירושלמי מתני' דלא כרשב"ג וכו' רבי אלעזר בשם רבי יוסי אין מוסיפין חומש על הסלע השניה והוה רבי אלעזר מסתכל ביה אמר ליה מה את מסתכל בי אף רבי הילא מודי בה דאמר רבי יוחנן כל מעשר שאין הוא ופדיונו משלו אינו מוסיף חומש ע"כ ופירושו של הר"א לפי דרכו אם ירצה הלוקח לפדות אותו סלע שנותן מדמי מעשר של"א כיון שהמעשר שקנה כבר נפדה בסלע של חולין כי הרי אינו שוה אלא סלע א"כ אותו סלע שני שנותן לו ממעשר כל לוקח הוא וממעשרו קרינן ביה קמ"ל כיון שמדין חוב חייב ליתנו לו קנאו באותו פרעון שחייב לפרוע ושל מוכר הוא ופי' לאוק הוא בירושל' והדין פשוט לא היה צריך לאומרו ומאי מסתכל ביה רבי אלעזר דודאי קנאו ואין זה עוד מעשרו וגם אינו פודהו לו לעצמו רק למוכר הוא פודהו ולמה יוסיף חומש אפילו היה שלו הרי אינו פודה לעצמו ·

לכן נראה שלפי שיטת רבינו ארישא קאי ש שהרויח המעש' סלע כאשר אמרנו שהשב' למעשר ונמצא שהוציא ממעות מעשר סלע ויש במקומו פירות שוים שתי סלעים ועל זה אמר שאם בא לפדות הפירות אינו ממין' חומש רק על הסלע האחד אבל הסלע השני אינו שלו מתבואתו וגם לא הוציא כנגדו מן המעות ולכך אינו מוסיף חומש ולכך הוה מסתכל ביה כי כיון שהכל הוא מעשר וקנה אותו וזכה בו למה לא יוסיף חומש על השני סלעים ולכך השיב כי כיון שאינו משלו וכו' כאשר נתבאר וזה דרך נכון בירו' אלא שאני תמיה למה לא הזכיר ר' דין זה ·

ועוד אני תמיה לפי שיטת הר"א שזה חוזר על סיפא דמתני' ולא ארישא למה הוקשה לו לפרש גם מה שאמרו שם קודם לזה מתני' דלא כרשב"ג דקאי אסיפא ולא יסתור כל דברי רבי'. ונשאר עוד לתרץ מה שקשה למי שמפרש משנתינו במוכר מעשר נהנא דאין מוכרין את המעשר וכבר תרצה רבינו שמתון דהתם במוכר חוץ לירושלם להוליכו לירושלם והכא במוכרו להתחלל והמעות נתפשים בקדושת מעשר ·

ח משך ממנו פירות בשתים ובודאי טעם זה מבואר שהוא משום שנאמ' ונתן הכסף וקם לו · נתן לו סלע וכו' תוספת' פרק ד' למעשר שני ופי' מה שפדה פדה והדין ביניהם דלמעשר

אין חושבין אותו אלא כסלע בשעת מתן מעות דזכה
מעשר מקרא דונתן הכסף והלין ביניהם למאי דשייך
לממון דאם יקבל מי שפרע יצטרך לתת לו שני סלעים
ואם לא יקבל מי שפרע לא יתן לו יותר כפי׳ הנזכר
בהלכות מכירה ·

ט נתן לו סלעים שתים וכו׳ גם שם תוספ׳ פ״ד כלשון רבינו ופי׳ פדייתו היא
משיכתו כלומר כיון שהסלע הוא מעות מעשר אנו ה
הולכין אחר שעת קבלת המעות כי אותה שעה הוא
פדייתו ובאותה שעה נתחללו והיינו משיכתו ואין אנו
הולכין אחר משיכת הפירות רק אחר הסלעים שהם
המעשר והיינו שבזה ניחא שבכאן אנו אומרים מה ם
שפדה פדה ומחשב למעשר בשני סלעים ונמשך בשתים
ולא הספיק לפדות עד שעמד בסלע אינו נותן ממעות
מעשר אלא סלע וסלע שנייה מן החולין לפי שמעשר
הכל תלוי במשיכת המעש׳ עצמו והרי תוספת׳ זו מוכחת
כדברי רבינו שפי׳ שקורא מעשר לפירות הנקנים במעו׳
מעשר ללדעת הר״א שסובר שאין נקרא מעשר אלא נ
המעשר עצמו תוספתא זו קשיא טובא ואי אפשר ליישב
דין זה רק בדרך רבינו שקנה חולין במעות מעשר ובכן
עלו לדברי רבינו נכונין אעפ״י שצריכין אנו לחלוק ב
בסוגייא דהאיש מקדש מ״מ תוספתא כוותיה תכרעא
וירושלמי לא קשיא עליה כאשר ביארתיו ה׳ יראינו ג
נפלאות מתורתו ·

י׳ מי שהין פירותיו וכו׳ עד אף לעם הארץ הכל פרק ג׳ דמעשר שני וכתבו שמכאן
יש ללמוד שאעפ״י שאין פודין פירות מעשר בירושלם
חלול מעות מעשר מותר בירושלים ·

יג ומותר לחלל מעשר שני על הפירו׳ עם הארץ וכו׳ · בהשגות
א״א לא בכל ענין כמו שהוא פשוט לו שהרי פירשו ב
בתוס׳ כיצד הוציא לו מעות מתוך אפונדתו ואמר לו
חלל על אלו לא חלל אלא עד מקום שלוקח וסורט לו
דינר לאלתר אי משום חוב ומשום מלוה אסור עד שילך
לביתו ויחזור ע״כ ותוספתא זו פ״ד דמעשר שני היא
שנויה ובנוסחא שלנו כתוב הוציא מעות מתוך ביתו גם
כתוב אי משום חוב מותר משום מלוה אסור שילך וכולי
ולדברים סתומים הם ·

יד המניח דינר וכו׳ פ״ד דמעשר שני המניח איסר של מעשר שני
ואכל עליו אחד עשר באיסר ואחד ממאה באיסר ב״ש
אומרים הכל עשרה וב״ה אומרים בודאי אחד עשר ו
ובדמאי עשרה ע״כ ופירש רבי׳ שת״ק סובר שאם נשאר
אחד מעשרה בדמאי ואחד ממאה בודאי יצא כל האיסר
לחולין ולדעת ב״ש אין הפרש בין דמאי לודאי רק אם
אכל תשעה חלקים ונשאר עשיריתו כגון שהיו עשרה
רמונים באיסר ואכל תשע׳ ועדיין לא אכל את העשירי׳
אפ״ה יצא לחולין ולע׳ב״ה שאם נשאר בדמאי עשיריתו
יצא לחולין כל האיסר אבל בודאי צריך שישאר פחות
מעשיריתו והלכה כב״ה והטע׳ לשיעור זה לפי שהאיסר
הוא שמונה פרוטות ועם החומש הם עשרה נמצא ע
עשיריתו פרוטה ובדמאי אין בו חומש נמצא שעשיריתו
הוא פחות מפרוטה ולכך אינו נחשב אבל בודאי נחשב
העשירית כיון שעם החומש יעלה פרוט׳ חשיב אבל חלק
אא׳ מאחד עשר אפי׳ עם החומש לא יעלה פרוטה ולכך
יצא הכל לחולין ואותו חלק בטל ולא חשיב זה דרך
רבינו ונראה שצריך להיות בספרי רבינו כיון שאכל
עליו עד שנשאר ממנו פחות מפרוטה וכו׳ או צריך להיות
על שלא נשאר עליו אלא פחות מפרוטה וכן מצאתי ב
בספר כתיבת יד ·

ובהשגות א״א נראה לי שזה שבוש וראוי להיות שנשאר ממנו ארבעה
תומשי פרוטה ע״כ אפשר היה לפרש כוונתו לחלוק על
מה שכתב רבינו שאם נשאר פחות מפרוטה יצא כל ה
האיסר לחולין וסבר דלא מקילינן אלא בשלא נשא׳ רק
ד׳ חומשין שהוא עשיריתו השנוי במשנה דאם לא כן
ליתני בדמאי תשעה דהוי רבותא טפי ואם זאת כוונתו
ודאי דמהא לא קשיא לרבינו דב״ה שירכא דב״ש נקטי
ובשום מקום אין הפרש בין ד׳ חומשי פרוטה לפחות מ
מפרוטה מעט דבכל דוכת׳ כל פחות מפרוטה אינו חשו׳
ואינו ממון וגם רצה לשנות מניו שלש כיון דליכ׳ למטעי
ומ״מ אינו נראה שלזה נתכוון הר״א גם גבי ודאי איני
רואה מקום יפול בו הגהה כי הלשון שבספרים שלנו
מתוקן הוא ואם רוצה לשבש מה שכתב רבינו כגון
שנשאר ממנו פחות מד׳ חומשי פרוטה ורוצה להגיה
שנשאר ד׳ חומשי פרוטה זה לא יתכן דאם נשאר ארבע
חומשין בחומש שמוסיף הרי הוא פרוטה ולא יצא לחולין
אלא א״כ נאמר שכוונתו לומר דכיון שאינו מוסיף חומ׳
על פדיון שני בנגד החומש נמצא דאף אם ישאר ד׳
חומשין אין כאן פרוטה בשמחל אותו כיון שאין מוסיף
חומש כנגד החומש רק כנגד הקרן לבד אין צרי׳ להוסי׳
חומש פרוטה שלם רק פחות מעט וכאשר אבאר בסמוך
ואם זאת סברתו קושיא זו על המשנה היא שאמרה ב
בודאי אחד עשר ואם כוונתו לסתום פי׳ רבינו ומשני
קושיא זו וכאשר אכתוב בסמוך בשם הרא״ש לא היה לו
לומר זה שבוש וראוי להיות וכו׳ סוף דבר איני רואה
מקום שבוש בדברי רבינו ודברי הר״א לא ידענא היכא
קאי ואפשר ללשון המשנה אינו מתוקן והרא״ש הקשה
על פי׳ רבינו דאיך נתיר לזלזל במעשר שני שאין בו
שוה פרוטה להוציאו לחולין לכתחלה דהא אמר חזקיה
מעשר ב׳ שאין בו שוה פרוטה מחללו על מעו׳ הראשונות
ולקושיא זו יש לתרץ דהא אסיקנא לחזקיה בין בחומש
קאמר אבל בקרן יש בו יותר מג׳ פרוטות ולהכי חשיב
וכאשר נתבאר פרק חמישי ·

ועוד י״ל דאם מתחלה היה פחות משוה פ פרוט׳ לבד ודאי שאין לזלזל בו ולהוציאו
לחולין לכתחלה אלא הכא הרי אותו פחות משוה פרוט׳
שנשאר כאילו נתחלל על מה שאכל והוי כמו הבלעה
שאין אדם מנמנם מעותיו ודמי לחזקיה ואין זה זלזול
וגם איסר זה חלול מעשר הוא ואין אדם מנמנ׳ בחלול
שהרי אם היה לו פחות מפרוט׳ מחללו על מעות אחרות
שחלל עליהן כבר מטעם זה דמסתמא יש בהם תוספת
דאין אדם מחלל בצמצום כי ירא פן יפחות וכיון שכן
גם מן החלול עצמו אם ישאר פחות מפרוטה לא נחוש
לו דאומרים שהיה בו תוספת וזה נכון · ומ״מ
ודאי לכתחלה אין אומרים לו אכול תשעה חלקים ו
ותניח העשירית רק אם אכל מתובה אומרים לו אכול
שנים אבל אם אכל אחת אז אותו עשירית הנשאר כיון
שהוא פחות משוה פרוטה אין חוששין לו מטעם שנתבא׳

עוד הקשה עלי רבינו דהא אין מוסיפין חומש על פדיון שני וזה פדיון שני הוא וגם ק
קושיא זו אפשר לתרץ דלא מפני שמוסיף חומש בפדיון
זה עצמו קאמר אלא לפי ששיעור זה חשוב כמעשר ד
דהיינו בפדיון ראשון שמוסיפין עליו חומש ויעלה
לפרוטה התשיבו אותו גם בפדיון שני שלא להוציאו
לחולין כ״פ דגם בפדיון שני מוסיף חומש שני על שקרן

אלא שאין צריך להוסיף חומש על החומש כאשר נתבאר פ"ה ואפשר שבאיסר שהוא קרן מיירי והחומש הוא לבדו וכיון שכן צריך להוסיף חומש עליו ואם יחלל ה החומש לא יוסיף דבר ׃

ועוד הקשה על רבינו ממה שאמרו עלה בירוש' ב"ש כר' אליעזר ולא קשיא דר' אליעזר אמר הנאמן על השני נאמן על הראשון ולפי דרך רבי' מה שייך ר' אליעזר לב"ש ובודאי דהא קשיא טובא וצ"ע ליישב הירושלמי לדעת ר' ור"ש והרא"ש פירשו דרך אחר' ליישב דברי הירוש' על המשנה ׃

טו טמאין וטהורין שהיו אוכלין וכו' פ"ב דמעשר שני ובהשגות א"א פירשו בגמרא באומר לכשישתה ולא יאמר מעכשו ולא כששתו אלא לכשישתו ויש ברירה ע"כ ובירוש' ה"ג לה מהנן קיימין אם באומר מכבר משקה מעורב הוא אם באומר לכשישתה למפרע חולין שתה אלא כי נן קיימין באומר מכבר לכשישתה ע"כ וה"פ אם באומר מכבר שאומר מעכשו יהא מחולל סלע זה על חולין ה הטהורין הרי הכל מעורב ונמצאו טמאין שותים מעשר ואם באומר לכשישתו הרי אחר ששתו אינו מתחלל מעשר עליו אלא באומר מעכשו לכשישתו כך פירשה רבינו שמשון ואין נראה זה דרך הר"א שהרי לא הזכיר מעכשו ובודאי ללדך זה כשישתו אינו מועיל בלא ת מעכשיו אלא הכי מפרש לה אם באומר מכבר כלומר מעכשו הרי הכל מעורב ולאו שאומר מעכשו בפי' דה"ה אם חלל סתם אלא שחלל קודם ששתו ואמר סלע זה מחולל חלק הטהורים עליו דלא ולא חלא היא למעכשו חל החלול מן הסתם ואם באומר ששתו כלומר שמחל אחר ששתו לאו ולאי אומר מה ששתו כך נראית גרסת הר"א ובמסקנא מוקמינן לה במחלל קודם ששתו אלא שאומר כשישתו ׃

ובהשגות ישנות מצאתי ולא באומר כ כשישתו אלא לכשישתו ההפרש הוא בין אומר בלמ"ד או בלא למ"ד ודקדוק דק הוא ודעת רבינו אפשר שסובר דבירושלמי לא על אופן ה הדבור דוקא הקפידו אלא גם על זמן ועת החלול וה"פ אימתי הוא אומר זה החילול אם באומר מעכשו שאור החילול עכשו א"כ מעות הוא מחלל על חלק הטהורים אפילו אומר בסתם הוא כאלו יאמר מעכשו ומעורב הוא ואם במחלל לאחר ששתו פי' שכבר שתו אותו מה יועיל החלול והלא למפרע חולין הוא אלא באומר מ מכבר וכו' ללאו דוקא שיאמר מלת מעכשו אלא ש שעכשו הוא מחלל כלומר קודם ששתו ולא אחר ששתו אלא שאינו מחלל סתם אלא באומר כשישתו דהיינו מה שהטהורין אוכלין שכתב רבינו דבשעת שנוטלין אותו בידם קודם שיאכל אותו ובאומר שאמרו בירושלמי אכשישתו קאי לא אמכבר אלא ה"ק באומר החלול עתה לא אחר ששתו ואומ' כשישתו כלומר שאומר שבעת אכילתם דהיינו כשישתו אחר שהוא בידם לאז לא שייך מעורב הוא וקודם שיאכלו אותו דלא שייך ל למפרע חולין הוא כך נראית שיטת הירושלמי לדעת רבינו והוא לשון המשנה שאומר מה שאוכלין ונמצא לשון המשנה מתיישב ומדוקדק והוא לשון רבינו ובזה אין אנו צריכין לטעם ברירה דאין החלול חל מעכשיו אלא בשעת שנוטלין אותם בידם ובכי הא לא שייך ב ברירה שאם היינו צריכים לטעם ברירה הא בדאורית' אין ברירה אלא ודאי לא שייך בריר' אלא כשאנו רוצים שיחול החלו' עכשיו ומעכשו יצא הסלע לחולין אבל כאן אין החלול חל אלא בעת האכילה ואין הסלע יוצא ל לחולין אלא אחר שאכלו ושתו וכן כתב רבינו ותצא הסלע לחולין שהרי אכלו ושתו וחלוק זה כתבו אותו בתוס' גבי ההיא דצנועים היו אומרים וכו' גם ר"ש כתב ריש מ"ש וגם רבינו כן דקדק פ"ז דמעשרות ואין אומרים בשל תורה הוברר הדבר על שיברור ע"כ ושאר חלוקי' שנזכרו בירושלמי בענין הטומאות נכללו במה שכתב רבינו ובלבד שלא יגעו הטמאין במאכל שלא יטמאוהו ומעתה נוכל ללמוד הכל מהלכות טומאה ו וטהרה ׃

פרק תשיעי

א נטע רבעי וכו' ירושלמי פ"ה דמעשר שני לא למדו נטע רבעי אלא ממעשר שני כמה דתימה אין מעשר שני בסוריא כך אין נטע רבעי בסוריא ואיתא גם בירושלמי דפ"ז דפאה וסיפרא פרשת קדושים נתבאר שטעון הבאת מקום במעשר ׃

ובנטע רבעי הוא אומר וכו' בספרא פרש' נשא ואיש את קדשיו לו יהיו משך על הקדשים ונתנם לכהנים ולא שייר מהם אלא תודה ושלמים וכו' ונטע רבעי שיהיו לבעלים ע"כ ומפרש רבי' שכל אחד מהנזכר שם נתבאר במקומו לתי הוא אלא נטע רבעי שנתבאר כאן ויש מי שלמד אותו שם גם זה ממעשר שני ׃

ב הרוצה לפדות וכו' פ"ה דמעשר שני הפודה נטע רבעי שלו מוסיף חומש בין משלו בין שניתן לו במתנה והובאה פר' האיש מקדש ופרק כיצד מברכין ילפינן מדכתיב קדש הלולים לה' לאמר רחמנא אחליה והדר אכליה ופרש"י ז"ל אם בא לאכלו חוץ לירושלם צריך לפדותו תחלה וזהו ש שאמרו גם בירוש' ,דפ"ה דמ"ש קד' הלולים לא מתמנעי דרבנין דרשי בין ה"א לחי"ת פי' קרי ביה הלולי' וכבר הקשו בתוספות למה לן קרא דהלולים ת"ל מג"ש דפרק האיש מקדש דקדש קדש ממעשר ותירצו דה"א אדרבה נילף קדש קדש משביעית ואין לו פדיון א"כ דאי הוה יליף ממעשר שני הייתי אומר שלא יהיה לו פדיון אלא בשנים שנוהג בהם מעשר שני לכך הוצרכו ללמוד מ מהלולים לכל השנים ובספרי פרשת קדושים אמרו תבואתו מלמד שאינו נפדה אלא תבואה מכאן אמרו אין פודין את הרבעי עד שיבא לעונת המעשרות פי' כי אז נקראין תבואה ודין מחובר תוספתא סוף מסכת מ"ש ב"ש אומרים אין פודין ענבי' אלא יין וב"ה אומרי' יין וענבים אבל הכא מודים שאין פודין במחובר ל לקרקע ע"כ ובתוספות הקשו פרק מרובה מתוספת' זו אהא דאמרינן התם גבי צנועים אימא כל המתלקט דמשמע שם שיש חלול במחובר שהרי קודם שילקטו היה חל החלול בעודו ברשותו קודם שיבא ברשות אחרים דאין יכול לחלל מה שהוא ביד אחרים וא"כ קשיא ההיא תוספתא ותירצו דטעם התוספתא אינו אלא מפני ש שבמחובר אין דמיו ידועי' וכן כתב הרשב"א ובת' דבזמן הזה מוקמינן ליה אדינא דאוריתא ופודה במחובר ואין נראה זה דעת רבינו שכתב אין פודין אותו במחובר כ במעשר שני משמע דילפינן ליה ממעשר בג"ש דקדש קדש וההיא דצנועים אפשר דלאחר שנלקט חל החלול אפילו שהוא ביד אחרים כיון דבשעת האמירה והחלול הוא ברשותו כ"ש דזכות הוא ללוקחים שמצילם מאיסור

והרי זה כשלוחם דזכין לאדם שלא בפניו וכבר נתבאר בכיונא בזה גבי ואם לקח יאכל כנגדן כ"ש לאותה א אוקמתא דכל המתלקט לא קאי הכי ולמסקנ' כל הנלק' היו אומרי' דלא חל במחובר אלא אחר שנלקט ובירוש' פ"ז דפאה מוכח בהדיא דאין חלול במחובר גם מההיא דלנועים יש להוכיח כן דאם יש חלול במחובר למה לא היו מחללין כל הכרם בבת אחת וכאשר כתב רבינו בסמוך ·

והרי הוא ממון גבוה וכו' פרק האיש מקדש ת"ש הפודה נטע רבעי שלו מוסיף חומש בין משלו בין שניתן לו במתנה ואי כר"מ פירוש דאמר ממון גבוה הוא מי מצי יהיב ליה והא גמר קדש קדש ממעשר אלא לאו רבי יהודה ותשני לעולם ר"מ והכא במאי עסקינן דיהביה כשהוא סמדר ודלא כרבי יוסי דאמר סמדר אסור מפני שהוא פרי ע"כ ·

ג **והפודה** כרם רבעי וכו' תוספתא פ"ה כבר הזכרתיה ומשנ' בתרומו' פי"א ושאר כל הפירות אין משנין אותם מברייתן בתרו' ומעשה אלא זיתים וענבים בלבד ע"כ והטעם לפי ש שאלו עקרן למשקה שלהם והוא יותר חשוב מן הפרי ·

ד **כרם** רבעי אין לו לא שכחה וכולי ב במשנה פ"ז דפאה מחלוקת דב"ש וב"ה ופ"ה דמעשר שני ופ"ל דעדויות והובאה בהאיש מקדש ופירשו טעמ' דב"ה דילפי' קדש קדש ממעשר והוי ממון גבוה כמו מעשר ·

ה **ענבים** של כרם וכו' פ"ה דמעשר שני והובאה פ"ק דביצה ופירש ר' יוחנן מה טעם כדי לעטר שוקי ירושלם בפירות וברור הוא שבשע' החרבן למה נעטר אותה לגוים וכן נתבאר בירושלמי בראשונה היו עושין יין בטהרה לנסכים ולא היו ענבים מצויות התקנו שיהא עולה לירושלם וכולי א"ר זירא אפילו כרם שהיה סמוך לחומה היה נפדה ו ובפ"ק דביצה אמרו עוד כרם רבעי היה לו לר' אליעזר במזרח לוד בצד כפר טביי ובקש להפקירו לעניים פירו' לפי שהיה קשה עליו להוליכו לירושלם אמרו לו כבר נמנו חביריך והתירו כלומר שיפדנו ויעלה דמיו ופירשו דאף על פי שנתבטל הטעם דעטור שוקי ירושלם כאשר כתבתי כיון שהי' במנין הוצרכו למנין אחר להתירו ולכך אמר כבר נמנו חביריך והתירו ·

ושאר הפירות וכו' נתבאר ממה שכתבתי שלא גזרו אלא על ענבים ו כיצד פודין וכו' פ"ה דמ"ש ומכאן אתה למד שמ"ש בסנהדרין פ' הנטע רבעי ומ"ש שאין דמיו ידועים בג' ופי' שם דאין דמיו ידועים היינו כגון פירות שהרקיבו וכאשר נתבאר ושאין דמיו ידועים בעי שלשה אבל דמיו ידוע' לא בעי שלשה לא קאי אלא אמעשר אבל נטע רבעי סברי' לשער היציאות לעולם אין דמיו ידועים הוא ואפשר עוד דלא מקילינן גבי נטע רבעי בתורים ובאחד גוי או בעלים אלא בעי שלשה שמאים ולכך סתם כאן רבינו וכתב על פי שלשה דמשמע בכל שלשה דעלמא שהן ב"ד בקיאים בשומא וכן כתב רבינו שמשון ז"ל ושמא הכא בעינן ב"ד חשוב אע"ג דגבי מעשר אמרי שלשה לקוחות אפי' אחד גוי ואחד בעלים ע"כ ·

ואם היה הפקר וכו' גם שם וכתב רבינו שם במשנה ובשביעית לא יעשה כן לפי שאין שם שכר לקיטה שכל אחד לוקט לעצמו אבל בשאר ה השנים עומד ליתן שכר לקיטה ולכך כשהפקירו לא פקע ופי' אין לו אלא שכר לקיטה שלא יפחות שכר וציאות ואחרים פירשו שלא יאמר הואיל וזכיתי מן ההפקר איני צריך לפדותו רק אוכלנו דלא פדייה קמ"ל דלא אלא פודהו בשווין ·

ז **מי** שהיה לו וכו' ריש פ"ה דמ"ש והובאה פ' מרובה כרם רבעי היו מציינין אותו בקזוזות אדמה ושל ערלה בחרסית ושל קברות בסיד וכו' אמר רשב"ג בד"א בשביעית אבל בשאר שני שבוע לא והצנועים מניחים את המעות ואומרים כל הנלקט מזה יהיה מחולל על המעות האלו ע"כ ובפרק מרובה פירשו טעם רשב"ג דבשביעית דהפקר נינהו ומה ש שנוטלין בהיתר נוטלין עושין להם תקנה ושי' להודיעם אבל בשאר שני שבוע שבאים לגזול אין עושין תקנה לגזלנים אלא הלעיטהו לרשע וימות ושם נתבאר ש שהלכה כרשב"ג שחילק בין שביעית לשאר שני שבוע גם שם העלו דכל הנלקט קאמר ולא כל המתלקט ומה שלא היו פודין מיד כל הכרם בבת אחת לפי שאי אפשר לפדות במחובר לקרקע כאשר נתבאר וזהו מה שכתב רבינו שהרי אי אפשר לפדות וכו' ומ"מ קודם לקיטה היו אומרים כן דאי לאחר לקיטה מה יועיל למה שכבר אכלו קודם ואפ"ה אין אנו צריכים כאן לטעם ברירה שהרי החלול אינו חל אלא לאחר לקיטה ואז כבר הוא מבורר כאשר כתבתי סוף פ"ח דאילו מטעם ברירה הא מדאורייתא אין ברירה ויש לדקדק במה שכתב ר' שאם ציינו בקזוזות אדמה שמא יפררו וכו' דלמה ליה האי טעמא והלא אם היו מציינין אותו בקזוזות אדמה לא היו מבדילין בין רבעי לערלה כיון שהכל היו מציינין אותו בקזוזות אדמה והיו פודין מן הערלה ואוכלין כי היו חושבין שהוא רבעי כיון שאין להם סימן להכיר בין רבעי לערלה ובירושלמי אמרו רבעי באדמה שהוא לשנה ושל ערלה בחרסית שהוא יותר מכן על כאן ונר' דה"פ כרם רבעי באדמה לפי שכרם רבעי אינו אלא שנה אחת והאדמה אינה עומדת אלא זמן מועט כי היא נפרכת והערלה בחרסית שהערלה זמן איסורה יותר מכן שהוא שלש שנים ולכך בחרסית שאינו מתפרך לא עומד והכוונה לתת טעם ודמיון ושייכות לאדמה עם הרבעי ולחרסית עם הערלה ופי' זה נראה שם בירוש' שאמרו עוד ושל קברות בסיד דיותר מכן ע"כ פי' שאין לו זמן מוגבל ברבעי וערלה ולכך בסיד שהוא עומד יותר אבל לפי מה שכתב כאן רבינו נראה דהכי מפרש להא דירושלמי רבעי באדמה שהוא לשנה כלומר ואין לחוש אף אם תתפרך כיון שאין איסורו חמור כ"כ ושל ערלה בחרסית שהוא עומד יותר מן האדמה ולכך לא יציינו באדמה לפי שאיסורה יותר חמור וחשו שמא ת תתפרך כאשר כתב רבינו א"נ דשהוא לשנה פירושו דאיסורו קל דאחר שנה יהיה מותר דהיינו בפדיון ולכך אין לחוש אם תתפרך ושל ערלה יותר חמור ת מרבעי ולכך בחרסית מ"מ אף אם נאמר שדברי רבינו הם מהירושלמי ונדחוק בפירושו כאשר כתבתי אכתי קשה למה הוצרכו לכל זה כאשר הקשיתי למעלה ואפש' לומר דיש שני מיני אדמה שחור ולבן א"נ שכוונתם לתת טעם אמאי לא עבדי איפכא של רבעי בחרסית ושל ערלה באדמה אעפ"י שזו אינה קושיא דאיכא למימר מה ראית מ"מ רצו לתת טעם ושייכות לרבעי עם ה האדמה ולערלה עם החרסית כדרך סימנא באדמה הנז' בפרק מרובה ואזכרנו בסמוך והשתא ניחא נמי מאי טעמא לא ציירו הכל בחרסית דאם איתא דמה שלא ציירו הכל באדמה היינו מטעם שמא תתפרך יעשו הכל בחרסית ולמה לא יחושו לאיסור קל כיון שאפשר תיהו

ומיהו לזה היה אפש' לומר דלא קשיא להו אלא באדמה משום דשכיחא להו אבל חרסית טריחא להו אלא מכח קושיא ראשונה נראה שנרי' לומ' שהכוונה כאשר פירשתי אלא שגם לזה כבר נתנו טעם אחר במרובה זה לשונם נטע רבעי באדמה · סימנא באדמה מה אדמה אית בה הנאה אף האי נמי כי מפוקיה שרי לאתהנויי מיניה ושל ערלה בחרסית מה חרסית לית בה הנאה אף האי נמי לית הנאה מינה ואפשר שהיו עושים כן כדי שיבינו הרואים שזה כזה וא"כ אין צורך לטעם ל דשמא תתפרך ואפשר שיש מין אדמה שאין מתנה הנאה והיו יכולין לציין בה דהוה שכיחא טפי מחרסית

עוד אפשר לתרץ לקושיא הראשונה דלעולם קושיין היינו שיציירו הכל באדמה כ כדמשמע פשטא דמילתא והכי קשיא ליה כיון דאדמה שכיחא וחרסית לא שכיחא למה להו למטרח לציין ב בחרסית יציין הכל באדמה ודודאי כי כיון שיראו הציון לא יאכלו עד שישאלו אם הוא רבעי או ערלה כיון ש שניהם מציינין אותם בדרך אחד למה יסמכו לומר שהוא רבעי דהא לאו ברשיעי עסקינן כאשר נתבאר ומפני זה הוצרכו לטעם לחשש איסור שמא תתפרך ·

ותו נ"מ מטעם זה שכתב רבינו למקום שאין נוהג בו איסור רבעי וערלה אדם לציין כרם ערלה באדמה דהא ליכא למטעי בו שהוא רבעי ואומרי' לו שלא יציין שמא תתפרך וכיון שאיסור' אמור לא התירו לציין באדמה וזה יתיישב לדעת רבי' בסוריא שנוהג בה שביעית ונוהג בה ערלה ואין נוהג בה ר רבעי דאלו בחוצה לארץ אעפ"י שנוהג בה ערלה ולא רבעי כאשר כתב רבינו פ"י מהלכות מאכלות אסורות מ"מ גם שביעית אינו נוהג בה ודין זה לא שייך אלא בשביעית כאשר נתבאר ומ"מ גם בחוצה לארץ שייך באדם שהפקיר נכסיו דעושין תקנה לרוצה לאכול דלאו רשע הוא א"כ לאדם הרוצה לעשות תקנה גם ללוקח באיסור כמו צנועים לאחד פירושא כדאית' בתוס' ואכתו' אותו בסמוך בס"ד דאומרים לו לא תציין באדמה שמא תתפרך כל זה כתבתי משום דיגדיל תורה ויאדיר ו וקושטא דמילתא נמי הכי הוא ומיהו לעיקר קושיין כבר כתבתי פעמים רבות דבטעמים אינו מקפיד רבינו רק לכתוב הדבר היותר מתקבל כיון דלא נ"מ מידי ד לענין דינא וכיון שכן גם אם לא יהיה מה שכתב רבי' לקוח מהירושלמי אלא מסברא דנפשיה אין כחוש גם אם הניח סימנא באדמה הנז' במרובה וכתב חששא ד דשמא תתפרך דשייך בה חשש איסור ולאו סימנ' בלחוד הוא והוא חשש ברור ואמיתי ומתקבל אף אם לא יהיה מהירושלמי כי דרך הירושלמי כפירוש ראשון שכתבתי נראה ופי' חרסית כתוספו' ועפ"ש ורבינו כתב במשנה שהוא טיט סרוף והצנועי' מפרש רבינו דאשנת שמטה קאי דבשאר שנים אפילו הצנועים לא היו עושים תקנה לגזלנים ואחרים פירשו דגם בשאר שנים היו עושין כן לרוב חסידותם ופי' צנועים חסידים ואנשי מעשה ו וקראן צנועים למעלת הענוה כי הכל תלוי בה א"כ שהיו עושים דבריהם בצנעה לא לפנים כמאמר הכתוב והצנע לכת עם אלהיך א"נ מלכתי' את צנועים חכמה והתלמוד מביא לידי מעשה ·

ח באחד בתשרי וכו' פ"ק דר"ה ילפינן לה שנה שנה מתשרי מדכתיב שלש שנים וכתיב התם מראשית השנה ופריך ולילף מ מניסן דכתיב ביה ראשון הוא לכם לחדשי השנה ומשני דנין שנה שאין עמה חדשים משנה שאין עמה חדשים ואין דנין שנה שאין בה חדשים משנה שיש עמה חדשים פי' דבניסן כתיב לחדשי השנה עוד שם ת"ר א' הנוטע ואחד המבריך וכו' לי שלשים יום לפני ר"ה עלתה לו שנה וס' ופירות נטיעה זו אסורין עד ט"ו בשבט אם לערלה ערלה אם לרבעי רבעי מה"מ א"ר חייא א"ר יוחנן מטו בה משמיה דרבי ינאי אמר קרא ובשנה הרביעית ובשנה החמישית פעמים שברביעית ועדין אסורין משום ערלה ופעמים שבחמשית ועדיין אסורין משום רבעי ע"כ פי' דוא"ו מוסיף על ענין ר ראשון והוי כאלו כתוב שלש שנים יהיה לכם ערלים ובשנה הרביעית ג"כ ובשנה החמישית ג"כ וא"ת א"כ מאי נ"מ במה שיעשו ר"ה שלו תשרי כיון שהפירות א אסורין עד ט"ו בשבט ותרצו בזה דנ"מ לענין השלשים יום בשנה שחשובין שנה שאם נטע שלשים יום לפני ר"ה עלתה לו שנה ופחות משלשים יום לפני ר"ה לא עלתה לו שנה ולא אזלינן בתר שלשים יום לפני ט"ו בשבט כך כתבו בתוספות ולדעת רבינו דסבר דאין מחמירין ל להמשיך שנתה עד ט"ו בשבט אלא לנטיעה שהקלנו עליה לחשוב שלשים יום בשנה נ"מ נמי לשאר נטיעות וגרסי' תו התם תניא אין נוטעים ואין מבריכין וכולי ערב שביעית פחות משלשים יום לפני ר"ה ואם נטע וכו' יעקור ר' יהודה אומר כל הרכבה שאינה קולטת ל לשלשה ימים שוב אינה קולטת רבי יוסי ורבי שמעון אומרים שתי שבתות אמר רב נחמן לדברי האומר ש שלשים צריך שלשים ושלשים לדברי האומר שלשה צריך שלשה ושלשים לדברי האומר שתי שבתות צריך שתי שבתות ושלשים ופרש"י ז"ל דאשביעית קאי שלש ס ל לקליטה ושלשים לתוספת שביעית ובתוספות הקשו על פירושו ופירשו דאערלה קאי שלשים לקליטה ושלשים שיהו חשובים שנה או שלשה לקליטה או שתי שבתות לקליטה ופס' רבי' כר' יוסי ובר"ש דאמרי ב' שבתו דאמרי' סוף פ' הערל אמרי בי רב משמיה דרב הלכה כרבי יוסי באנדרוגינוס ובהרכבה ואע"ג דשמואל פליג התם ואמר תני כת"ד שלשה ושלשים ק"ל הלכה כרב ב באיסורי ·

יא נטען בי"ו באב וכו' כבר הכריח ה הראב"ד דברי רבינו מהבריתא והירושלמי והר"א הלוי חל' על זה והר"ן הכריע בלבריו והוא כתב שהוא מחלוקת בירושלמי נראה שהוא מפרש מה שאמרו שם זה לשונם אמר ליה כן היא אפילו נטען שלשים יום לפני ר"ה אסור מה נלון א"ר מונא מכיון שהוא עומד בתוך שנתו של אילן משלים שנתו ע"כ לרבי זעירא שהקשה לר' אבא בר ממל כן היא אפילו נטען וכו' הוא חולק וסובר שבכל נטיעה צריך עד ט"ו בשבט וגורם כן היא אפילו נטעה פחות משלשים ונם ר' מונא חוזר על זה כלומר אף על פי שמנו לה שלש שני' שלימו' כיון שהוא עומד בתוך שנתו של אילן משלים שנתו ו ונמשך איסורה עד ט"ו בשבט ולא פחות ונתן הר"ן ט טעם לזה דכיון שזה הדבר אינו חומרא כלי שנאמר נחמיר בזה שהקלנו עליה ולא נחמיר בזו אלא הדבר תלוי בטעם דאילן גדל על רוב מים של שנה שעברה וכל מה שנטע בין תשרי לט"ו בשבט הוא מחמת יניקת מים שלפני ר"ה וכיון דחנטה זו משרף שלפני תשרי הרי הוא כאלו חנטו קודם תשרי וכיון שזה טעם הדבר אין לחל' בין נטעה שלשים יום קודם תשרי לפחות משלשים יום כן כתב הר"ן אבל הראב"ד מפרש קושיא דירושלמי דר' זעירא גם לדברי ר מונא דקאי אנטיעה שנטעה שלשים יום קודם ר"ה וגורם כן היא אפילו נטעה שלשים יום

לפני ר"ה יהא אסור כאשר כתו' בהשגות ומשני ר' מונא כיון שהוא צומח בתוך שנתו משלים שנתו ולא יותר ודי בכך וגרס' ספרינו כגרסת הר"א והוא דרך רבינו ולשון הברייתא כן מורה כאשר ביאר הר"א ·

בטען בי"ז באב וכו' כבר נתבאר פחות משלשים יום לפני ר"ה לא עלתה לו שנה וכתב רבינו אסורה שנת י"ג כולה וי"ד להוו עד סופה פי' ולא עד ט"ו בשבט כאשר נתבאר גם ודאי דלא יספיק מעת לעת כיון דר"ה תשרי אותם ימים שלפני ר"ה אינם נחשבים כל שהם פחות משלשים יום וזה ב ברור ·

יב נטע הנטיעה וכו' ובהשגות א"א מיום ליום שאמר מט"ו בשבט עד ט"ו בשבט דוקא ולא מראש תשרי לראש תשרי לפי שאינם שלימות שהרי חסרו הקליטה ומה שילך אחר תשרי ק קודם נטיעה ע"כ ביאור דבריו שלא מיעטנו בסמוך שלא נמשך שנתה עד ט"ו בשבט אלא בנטיעה שתנו לה שלשה שנים שלימות כאשר נתבאר בירושלמי שכת' בשמו' אבל כשנטעה אחר תשרי האם אתה אומר שלא יאסרו בה אלא עד ר"ח תשרי לבד נמצא שלא תנו לה ג' ש שנים שלימות הילכך פירות נטיעה זו ג"כ אסורים עד ט"ו בשבט ואפשר שאף רבינו יודה בזה ואי נמי יש לפרש שסובר רבי' שלא התמרנו להמשיך עד ט"ו בשבט אלא כשיש לנטיעה פחות מג' שנים אבל כשיש לה ג' שנים שלימות קודם ט"ו בשבט אין מתמי איסורא עד ט"ו בשבט שאין להוסיף על שלש שנים כדברי הירושל' שנה שלימה מונין לו ואת אמר הכין ולכך כתב רבינו מיום ליום שיתנו לה ג' שנים שלימות מיום ליום ואם נטע יום ג' בתשרי נשלמו ג' שנים ביום ג' בתשרי וכן כיוצא בזה ואפשר לאין מחשבין ימי הקליטה כדברי ה הר"א ז"ל ואם נטע בג' אסורים עד י"ז אלא שאם היה כן דעת רבינו היה לו לבאר דמיום ליום היינו מיום ה הקליטה ואפשר שסמך על מה שכתב למעלה דעקר הוא הקליטה אבל מודה רבינו דלא יספיק מראש תשרי לראש תשרי כאשר כתב הר"א דהלא מתרתי בעינן אז שלימות עד ט"ו בשבט ודברי הגאונים שרתו רבינו א אפשר שכוון לדברי בה"ג הכתובים בתוס' גם דברי רבינו שמשון כתבם וכולם דחו אותם בשתי ידים אין צורך לכתבם ורבינו תלה אותם בטעות סופר ובודאי כן הוא ·

יג העלין והלולבין וכו' פ"ק דמס' ערלה ופי' לולבים ענפים רכים ה היוצאים בראש הבדים הקשים ומי גפנים כשפוטעין הגפנים או הזמורות בימי ניסן יוצאים מהם כמו מים סמדר ידוע וכל אלו נתמעטו מדכתיב וערלתם ערלתו את פריו ואלו אין נקראין פרי וברביעי נמי כתי' יהיה כל פריו והכי איתא בספרי פרשת קדושים ·

והענבים שפרפס הקדים וכו' גם פ"ק ד דערלה ענקוקלות והחרצנין והזגין והתמד שלהם וקלפי רמון והנץ שלו קליפי א אגוזים והגרעינין אסורין בערלה ובאשרה ובנזיר ומותרים ברבעי והנובלות כולם אסורות ע"כ וקלתה פרק כיצד מברכין דריש התם את פריו את הטפל לפריו וזהו שומר לפרי ופרשו בירושלמי קנקולות ר' זעירא ותני מן רבנין בשם רב ענבים שלקו על שלא הביאו שליש א"ר יוסי בר בון אפילו לקו משהביאו שליש א"ר חייא בר אבא לשון נוטריקון הוא ענבי' ללקו תלתיהון ע"כ פי' דר' חייא בר אבא סבר כרבי יוסי בר בון דאפי' שביאו שליש ולקה אותו שליש וה"ה ליותר ולכך סתם רבינו וכתב שכרפס הקדים וכו' דבכל גונא מיירי וגיט הקליפה והוא דעת ר' יוסי בנזיר פרק ג' מינין · הנץ ספרח שעל הפטימא ובספרי דרשו גבי ערלה פריו פריו לרבות כל אלו ורבי עקיבא דריש וערלתם ערלתו ערלי לרבות כל אלו ומינה דגבי רבעי דליכא רבויא לא מרבינן להו ורבינו כתב במשנה ואיסור בערלה קליפי רמון והנץ לא מפני שהוא פרי אלא לפי שראוי לצבוע בו ובערלה אסור לצבוע דדרשינן בספרי ובפרק הגוזל מייתינן לא יאכל אין לי אלא אכילה מנין שלא יהנה ולא יצבע ת"ל וערלתם ערלתו ערלים לרבות את כולם והותרו כולם בנטע רבעי לפי שלא נאסר אלא דבר הראוי לאכילה שהוא במעשר שני ולא יתקדש בו אלא פרי הראוי לאכילה ופירות נובלות נתבאר בכיצד ת מברכין נובלות סתמא כ"ע לא פליגי דבושלי כומרא הוא ורבינו פירש במשנה פרי שנופל מן האילן קודם שיגמר בישולו וכן פי' גם בכיצד מברכין

פרק עשירי

א כל שהוא חייב בערלה וכו' בירושלמי דערלה פ"ק א"ר יוחנן דברי רבי ישמעאל כל שאין לו ערלה אין לו רבעי ·

ב הנוטע אילן מאכל וכו' פ"ק דערלה ובירושלמי יליף לה מדכתיב ונטעתם כל עץ מאכל את שנטע למאכל חייב לסייג פטור ועוד אמרו שם דכיון דכתיב ערלים לא יאכל אין אנו יודעים שבעץ מאכל הכתוב מדבר מה ת"ל מאכל את שנטעו למאכל חייב לסייג ולקורות פטור ויש מי שלמד מדכתיב ובשנה החמישית תאכלו איני יודע וכולי מה ת"ל מאכל וכו' · נטעו לסייג ואחר וכו' גם בירושלמי נטעו לסייג וחושב עליו למאכל בא במחשבה כלום כבר בא לו מחשבת חיוב וחייב למאכל וחישב עליו לסייג לאו כל הימנו ע"כ · נטעו שלש וכו' גם שם בירושלמי ·

ג נטע אילן וכו' גם שם במשנה ובירושלמי ופסק רבינו כרבי יוסי אעפ"י שבמשנה כתב ואין הלכה כרבי יוסי כאן חזר בו מכח הירושלמי שאמרו שם רבי שמעון בעא קומי ר' יוחנן נטעו כל התחתון לסייג והעליון למאכל וכו' והעלו שאמר לסייג פטור ואמר למאכל חייב ואמרו כיצד יודע זה שישים סימן ע"כ לסייג והאחר למאכל וכל זה בדר' יוסי שייך גם שם הקשו מדברי ר' יוסי מוכח דהלכה היא ואפשר דסברי דלא פליג את"ק אלא דת"ק לא נחת ל להכי ומודה הוא וכן נראה דעה רבינו שמשון שלדברי ר' יוסי הלכה הם וכן פסק הר"ש בהלכות ערלה וכתב רבינו הדין כשהיה התחתון למאכל אעפ"י שהעליון גדל באיסו' הוא פטור וכל שכן כשהתחתון לסייג ועליון למאכל ושניהם בירושלמי ·

וה צלף חייב וכו' פרק כיצד מברכין אמרי' רבינא אשכחיה למר בר רב אשי דקא זריק אביונות ואכיל קפריסין ופריך עלה ותיפוק לי דהוי שומר לפרי ורחמנא אמר את פריו את הטפל לפריו ומאי ניהו שומר לפרי ואסיקנא רבא היכא אמרי' שומר לפרי היכא דאי שקלת לשומר מייתי פירא הכא אי שקלת לקפרס לא מיית פירא ואסיקנא דהלכתא כמר בר רב אשי וזורק אביונות ואוכל קפריסין

ד הנוטע לרבים וכו' פ"ק דערלה

הנוטע לרבים חייב רבי יהודה פוטר הנוטע בר"ה והנכרי שנטע והגזלן שנטע והנוטע בספינה והעולה מאיליו חייב בערלה ע"כ ובפרק כל שעה הביאו ברייתא דתניא לכם לרבות את הנוטע לרבים ר"י אומר להוציא את הנוטע לרבים מ"ט דת"ק דכתיב ונטעתם ליחיד משמע לרבים לא משמע כתב רחמנ' לכם להביא את הנוטע לרבים ור"י סבר ונטעתם בין יחיד בין רבי' משמע לכם הוי רבוי אחר רבוי והוא למעט ופרש"י ז"ל נטוע לרבים לצורך רבים כגון באמצע הדרך לכל ע עובר ובתוספות הקשו עליו דבסיפא תנן הנוטע בר"ה וכו' מכלל דלרבים לאו בר"ה הוא אלא ברה"י לצורך רבים וכן דעת רבינו וכן מצאתי בירושלמי בפי' הנוטע לרבים חייב בנוטע בתוך שלו וכתב רבינו שנאמר ונטעתם וכו' אע"ג דלרבנן ונטעתם ליחיד משמע וכאשר פרש"י דאחד הוא הנוטע תפס רבי' היותר קרוב בלשון רבים משמע כיון דלענין דינא לא נ"מ מידי וכבר כתבתי זה פעמים הרבה גם בירושלמי אמרו על זה דהכא אמרי רבנן נוטע לרבים חייב ותמן אמרין ירושלם וחוצה לארץ אין מטמאין בנגעים פי' שהן מפרסים שנוטע לרבים חייב היינו כגון ברה"י והיא של הרבה בני אדם כגון ירושלם ומשני תמן אסר לו הבית פרט לירושלם שהיא לכל השבטים ברם הכא ונטעתם מכל מקום ע"כ בר"א בארץ ישראל וכו' ·

ה הנוטע בר"ה וכו' משנה גם שם וכבר הזכרתיה וכתב רבינו והעולה מאיליו ברה"י ובמשנה לא אמרו אלא העולה מאיליו סתם אלא כת' כן רבינו משום דגרסינן בספרי ונטעתם פרט לעולה מאיליו וקשה אמתניתין אלא ע"כ צריך לומר דמה שאמרו במשנה חייב מיירי לעולה ברה"י שהוא כאלו נטעו וספרי מיירי לעולה בר"ה כמו ש שאמרו בתוספת' לערלה העולה מאיליו לרבים פטור ובדין הנכרי כתב רבינו במשנה ואמרו נכרי שנטע ע ענייננו שנטע לישראל או בשכירות או בחנם אבל אם נטע הגוי לעצמו וקנה ממנו ישראל אחר כך אינו חייב בערלה ע"כ ושוב נראה שחזר בו כאן לכך כתב ונכרי שנטע בין לישראל בין לעצמו חייב בערלה והדין עמו שהכי מוכח בכמה דוכתי בקדושין תנן חוץ מן הערלה והכלאים רבי אליעזר אומר אף החדש ובעי' בירושלמי ואמר לא תניינן חלה ומשני א"ר יוסי לא אתנין מתני' אלא דברים הנוהגים בשל ישראל ובשל גוים חלה אינה נוהגת של גוים ואיתא נמי בסוף ערלה גם בע"ז פרק אין מעמידין מפני מה אסרו גבינת הגוים מפני ש שמעמידין אותה בעורה של ערלה ובפרק בתרא דיבמות אמרינן גוי שבא ואמר פירות הללו של ערלה הם של עוקה הם אינו נאמן שלא נתכוון אלא להשביח מקחו גם בת"כ פרשת קדושים ונטעתם פרט לשנטעו גוים עד שלא נכנסו ישראל לארץ יכול שאני מרבה אף מה ש שנטעו גוים אחר שנכנסו ישראל לארץ ת"ל כל עץ מכאן אמרו נטעו גוים עד שלא נכנסו ישראל לארץ חייב ואיתא גם בירושלמי ובתוספתא דפרק שני דתרומות אמרו אבל ערלה וכלאי הכרם שוים לגוי וכו' ועוד ראיות אחרות וכן הכריעו ראשונים ואחרונים לערלה נוהגת בשל גוים ·

ו העולה מאיליו במקום טרשין וכו' ירוש' פ"ק דערלה רבי יוחנן בשם ר"ש בן יהוצדק גפן שעלתה במקום חורשין פטורה מן ה הערלה והא תניינן העולה מאיליו חייב בערלה תמן שעלתה במקום יישוב ברם הכא במקום חורשין אמר ר' אלעזר הדא דתימא בשאינו עושה כלי טפילה אבל עושה כלי טפילה חייב ע"כ ורבי' במקו' חורשין כ' טרשין שפי' סלעים ומקומות קשים ופי' חורשין יער תרגו' יער חורשא אולי היה גורס טרשין ·

ז הנוטע למצוה וכו' פ"ק דערלה רב הונא שאל אתרוג שנטעו למצותו מהו שיהא חייב בערלה חזר רב הונא ואמר אתרוג שנטעו למצותו חייב בערלה ולמדו מדכתיב יהיה לכם ערלים מ"מ כאשר דרשו גבי שופר יום תרועה יהיה לכם מ"מ גם שם אמרו לזית שנטעו למנורה וכל שכן להדליק בחנוכה שהיא מצוה דרבנן · הקדי' ואחר כך נטע וכו' גם בירושלמי פ"ק והיא תוספתא במסכת ערלה ונראה דטעמא משום דלא הוי לכם ·

ח הנוטע בעציץ שאינו נקוב וכולי גם בירושלמי ונתנו טעם מפני ש שהשרשים מפעפעין אותו רבי יוסי מפיק ליסניה כלי חרש עומד בפני שרשים פירות אומרה בלשון אחרת כלי חרש עומד בפני טרשים פי' בתמיה ואמרו שם ר' ירמיה בעי נטע בו דלעת מאחר שהוא כנקוב אבל האילן נקוב הוא אבל זרעים פי' עציץ שיש בו אילן נטוע ונטע בו דלעת מיירי כיון שהוא כנקוב מחמת האילן הרי הוא כנקוב גם לזרעים ונ"מ לענין מעשר ושאר דברים ואף אם נפרש הירושלמי כפשטו דבעציץ אין בו אלא זרעים תלמוד שלנו פליג עלה במנחות וזבחים פרק כל ה הקרבנות ובגטין ובדוכתי טובא כאשר נתבאר בהלכות תרומה והלכות מעשר ועל תלמוד שלנו יש לסמוך וברו' הוא

ט אילן שנטעו וכו' גם שם ופי' דאע"ג ד דלענין מעשר נתמעט שאני התם דכתיב היוצא השדה וכו' למעט בית · וזה שנטעו גוים וכו' פ"ק דערלה ובירושלמי ות"כ פרשה קדושים וכבר הזכרתיה ·

י גוי שהרכיב אילן מאכל וכו' בירוש' דערלה פ"ק תני גוי שהרכיב אילן מאכל על אילן סרק אעפ"י שאין ישראל רשאי לעשות כן חייב בערלה והיא תוספתא במסכ' ערלה · ויש לנכרי וכו' ירושלמי למעשר שני גם בירושלמי דפ"ז דפאה רבי יהודה אומר אין לנכרי אלא נטע רבעי וחכמי' אומרים יש לו ע"כ ·

יא אחד הנוטע גרעין וכו' ספרי פרשת קדוש ס נטע ייחור מנין ת"ל כל עץ ·

זעזעו וכו' שם פ"ק דערלה במשנה זעזעו ועשאו כעפר אם יכול לחיות פטור פי' שאין זו נטיעה חדשה ואם לאו חייב פי' שזה כמו שעקרו לגמרי וחזר ונטעו ·

יב וכן אילן וכו' גם שם במשנה אילן ש שנעקר ונשתייר בו שורש פטור וכמה יהא השורש רשב"ג אומר משום ר' אלעזר איש ב ברתותא במפט של מיסון ע"כ וי"ג במחט של מיתוח וכן כתב רבינו בפי' המשנה ופי' בו שהאורגים עושים קנה או עץ בשתי קצותיו שני ברזלים שיש לכל אחד שינים דקים כמחט ומותחין בו רוחב הבגד והוא מלשון ו וימתחם כאהל וכאן פירש שמלפפין האורגי' את השני וזה הפי' כתבו רבינו בי"ג מכלים והראשון הוא פירוש רבינו שמשון · ניעקר כולו וכו' גם שם פ"ק דערל' במשנה וביאורו ברור :

יג אילן שקללו וכו׳ פ״ק דשביעית בירוש׳ אמר רבי שמואל בר נחמן רבי יונתן בשם ראב״י הנוטר את כרמו פחות מטפח חייב בערלה מפני מראית העין וחכמים אומרים עד שיגוש מעם הארץ ע״כ ורבינו נראה שפסק כחכמים דרבים נינהו ויש פוסקים כראב״י דמשנתו קב ונקי •

יד אחד הנוטע וכו׳ פ״ק דר״ה ת״ר אחד הנוטע ואחד המבריך וא׳ המרכיב שלשים יום לפני ר״ה עלתה לו שנה וכו׳ פי׳ למנין שני ערלה והקשו על ברייתא זו מהא דאמרינן בספרי ו ונטעתם פרט למבריך ומרכיב גם במשנה פרקא קמא דערלה הכי משמע שהברכה והרכבה פטורה מן הערלה וכתב הר״ן בפרק ההלכות דהברכה אהברכה לא קשיא דהיכא דלא נפסקה מן האב והיא יונקת ממנו פטור דבתר אב אזלינן וכשנפסקה מן האב חייב וחלוק זה מוכיח במשנה דפ״ק דערלה כאשר יתבאר גם בירושלמי פ״ק דערלה וגם נתנו סימן להכיר אם חי מן האב אם לא והרכבה אהרכבה לא קשיא דההיא דספרי מיירי כשהרכיב באילן הנטוע למאכל הילכך בטיל לגביה כדאיתא פרק משוח מלחמה א״ר אבהו ילדה שסבכה בזקנה בטלה ואפילו ילדה בילדה מוכח התם דלכי מלו שלש שנים לראשונה שנייה שרי דלא שייך ביה ערלה בכלל משום מיירי במרכיב באילן הנטוע לסייג ולקורות ולא בטיל גביה דיליה א״נ באילן סרק אעפ״י שאינו רשאי לעשות כן לכתחילה משום כלאים וכן אמרו ב בירושלמי נוי שהרכי׳ אילן מאכל עם אילן סרק אעפ״י שאין ישראל רשאי לעשות כן יש בו משום ערלה ורבי׳ סובר ששני מיני הברכות ושני מיני הרכבות הן ולא ק קשי׳ מידי דהיכא שהבריך או הרכיב ועדיין מעורה באב פטור ואם נפסק הבד בין בהברכה בין בהרכבה חייב וכן כתב בפי׳ המשנה פ״ק דערלה לתרץ דר״ה ופפרי ופשטה דמתני׳ הכי מוכח שאמרו באותה משנה הבריכה שב׳ אחר שנה ונפסק מונה משע׳ שנפסקה ספוק הגפנים ספוק ע״ג ספוק אעפ״י שהבריכן בארץ מותר ע״כ • ופי׳ ספוק הרכבה דבגפן נקרא ספוק ובשאר אילנות הרכבה וספוק ע״ג ספוק היינו שלא נפסק עיקר הבד מן האילן ורבינו במשנה הרחיב בביאור זה כל הצורך גם בתוספות פ״ק דר״ה חלקו בהברכה ובהרכבה בין נפסק מן האב ללא נפסק מן האב גם ר״ש והרא״ש ז״ל כן דעתם לחלק גם בהרכבה כמו בהברכה וכתב ר״ש וגבי הרכבה לא משכחת לה אלא ילדה בילדה ובקנא השגות מצאתי או הרכיבו באילן אחר וכו׳ א״א פירש באילן אחר החייב בערלה ע״כ נראה שדעתו שאם הרכיב באילן זה שעברו עליו שני ערלה אפילו נפסק מן האב בטל לגבי זה שהרכיבו בו כאשר כתב הר״ן ז״ל מההיא דר׳ אבהו למשוח מלחמה דילדה שסבכה בזקנה דבטלה ובודאי דהדין עמו וכן כתב רבינו בשמו׳ ילדה שסבכה בזקנה והין פירות בילדה וכו׳ שאין גידולי היתר׳ מעלין את העקר האסו׳ מוכיח דמה שגדל אחר שהורכ׳ גידולי היתר הוא דבטל לגבי זקנה וברור הוא זה כ״ש בנוסא זה דהבד הוא מאילן זקן דודאי כשהרכיב באילן החייב בערל׳ מיירי דהוי דומי׳ דבהבריכו בארץ ואעפ״י שכתב רבינו סתם או הרכיבו באילן אחר כיון שהדבר מוכרח ופשוט לא הוצרך לפרש •

ובהשגות ישנות אין בהם דבר ומה שכת׳ ר״ש דלא משכחת לה אלא ילל׳ בילדה שנראה דעתו דגם האילן שהבד ממנו הוא ילד לא ידעתי למה דגם אם הוא זקן כיון שנפסק והורכב בילד הרי הוא כאלו הוברך בארץ שהוא נטיעה חדשה ומונין מאותה עת ואם הוא ילד כי לא נפסק מאי הוי אלא אם נדחוק דנ״מ אם ילדה שהבד ממנה בת שתי ס שנים והורכב בילדה בת שנה דאזלינן בתר בת שתי שני׳ כיון שלא נפסק ולא ידעתי מנין לו לחלק בין זה לזקן בילד ונראה לפרש דלאו דוקא שהבד הוא מאילן ילד אלא אפילו הוא זקן כיון שאותך הבד והרכיבו ע״ג ילדה נקרא הבד ילדה בילדה וכן מצאתי כיוצא בזה לרש״י בסוטה זה לשונו בטלה ילדה בזקנה וכו׳ וכי תנן במסכת ערלה למרכיב חייב בערלה ילדה בילדה תנן שאף אותו ענף חייב בערלה אע״פ שקללו מן הזקנה נמצא עכשו ילדה שזו נטיעתו עכ״ל הרי שאפי׳ נקצץ מן הזקנה כיון שנקצץ קרא אותו ילדה בילדה וכפירוש הר״א •

טו גדל זה הילד וכו׳ פרקא קמ׳ דערלה בריכה שנפסקה והיא מלאה פ פירות אם הוסיף במאתים אסור ע״כ והטעם ידוע דגידולי איסור אוסרין את ההתר ואסור ערלה הוא במאתים כאשר נתבאר בהלכות מאכלות אסורות •

טז אילן שהבריך וכו׳ גם שם במשנה אילן שנעקר ובו בריכה והיא חיה מ ממנו חזרה הזקנה להיות כבריכה ע״כ והכוונה שמונים לזקן ולבריכה מעת שנעקר הזקן כמו שמונים לבריכה מעת שנפסקה מן האב כן כתב ר״ש והרא״ש ולשון רבי׳ צריך להיות ומונה לאילן ולמה שצמח מן ההברכה מ משעה שנעקר ע״כ כך הוא בספר מוגה

יז ילדה שסבכה בזקנה וכו׳ פר׳ הטלר מן היוק ופרק רבי ישמעאל והיא מימרא דרבי אבהו בשם ר׳ יוחנן ובכלל מימרא זו היא המימרא ס שכתבתי דר׳ אבהו שהובאה פרק משוח מלחמה ולכך לא הוצרך רבינו לכותבה דכיון דאמרינן גידולי היתר וכו׳ מוכח דבטל׳ ילדה בזקנה ולא אסרו כאן אלא פירות שגדלו באסור •

יח הרי שהבריך וכו׳ זהו פי׳ ספוק על גבי ספוק הנז׳ שם ואיתא גם בספרי פרשת קדושים וכבר הוזכר שהוא במקום הרכבה בשאר אילנות ויש מי שפירש שהוא כמו הברכה בשאר אילנות וכתב הרא״ש ולא תימא דוקא ראשונה יונקת מן האילן והשניה יונקת מן הראשונה וכל אחת מן הסמוכ׳ ומעת שנפסקה ראשונה מונין לכולן •

יט אילן היוצא וכו׳ בתוספתא שלנו ה״ג לה אילן העולה בין מן הגזע בין מסרשים חייב רבי יהודה אומר מן הגזע חייב מן השרשים פטור ע״כ ולפי תוספתא זו לדברי רבינו אינם כת״ק והפך מלעת רבי יהודה ואפשר שסמך רבינו על מה שאמרו בבבא בתרא פרק המוכר את הספינה ה המוכר שני אילנות לחבירו בתוך שלו לא קנה קרקע אילן העולה מן הגזע שלו של קונה מן השרשים של בעל הבית ע״כ הרי שהעולה מן הגזע דנו אותו כאילן עצמו ולכך היה לבעל האילן והעולה מן השרשים הוא כאילו בפני עצמו ולכך הוא לבעל הקרקע שהוא כ כעולה לבדו בתוך הקרקעות א״כ הכא נמי מן הגזע נגרר אחר עיקר האילן ומן השרשים נחשב אילן בפני עצמו ומונין לו שני ערלה וכן כתב רש״י שם מן הגזע של בעל האילן דמגוף קרקעו גדל מן השרשי׳ של בעל הקרקע דכיון דמתחת קרקע יוצא מקרקעו גדל ע״כ ושם פירשו רואה פני חמה זהו גזע שאינו רואה פני ח חמה זהו מן השרשים ואם אין כן דעת רבינו ודאי ב

בפסח אחרת היתה לו או אינה ירוש' מנא שעליו סמך בספק זה • ילדה פחותה מטפח וכו' פרק משוח מלחמה מימרא דרבי יוחנן בשם רבי אליעזר בן יעקב ואין עליו חולק ופירושה שלעולם היא כך קרחת הקומה ואסורה כל שנותיה אפילו עברו עליה כמה שנים מפני מראית העין • בד"א וכו' גם שם וה"מ שתים כנגד שתים אבל כוליה כרם קלא אית לי'

ז נוטעין יוחור וכו' פ"ק דערלה בשם רבי יוסי ואין עליו חולק ונוטע יחור

שמ"ל דלא גזרו' אטו אבוז והובאה בע"ז פ' כל הצלמים ושם אמר רב יהודה מודה ר' יוסי שאם נטע והבריך והרכיב מותר ותניא נמי הכי • וכן אין מרכבין וכו' גם שם ופירוש כפניות לולבי תמרי' דהיינו תמרים בתחלת צמיחתם והם יותר משמלר •

פרק י"א

א מצות עשה להתודות וכו' פרק אחרון למעשר שני למנחה ביום טוב האחרון היו מתודים ולמדו מירושלמי שאין הוידוי בר"ה של רביעית מדכתי' כי תכלה לעשר כלומר שיהיו כל פירותיך מעושרין ואין לומר שיתודה בפסח של שלישית שכתיב מקצה שלש שנים ואין קץ אלא סוף יכול שתודה בחנוכה של רביעית נאמר כאן מקצה ונאמר להלן מקץ שבע שנים מה להלן במועד אף כאן במוע' אי מה להלן בחג סוכות אף כאן סוכות ת"ל כי תכלה לעשר אימתי הוא מכלה לעשר כל הפירות בפסח וכתב בספרי רבינו אחר השנה שמפרישין בה מעשר שני ונ"ל שצריך להיות אחר השנה שמפרישין בה מעשר שני כי בשלישית מפרישין מעשר עני וברביעית מתודה •

ג אימתי מתודה וכו' גם שם ושאלו בירו' ויתודה ביום טוב הראשון של פסח ומשני כדי שיהיה לו מה לאכול ברגל והדר פריך ויתודה שחרית ומשני עד כאן מצוה הוא לאכול ע"כ •

ד אין מתודים אלא ביום וכו' במגלה פרק הקורא את המגלה למפרע כל היום כשר לוידוי מעשר וכו' זה הכלל דבר שמצותו ביום כשר כל היום וכו' •

ובין בפני הבית וכו' בהשגות א"א זה שבוש שהוידוי אינו אלא לפני ה' ואין לפני ה' אלא בבית ע"כ ופרק שני למסכת בכורים כתב רבינו במשנה כי הבכורים אינם נוהגים אלא בפני הבית ל למאמר הכתוב והניחו לפני מזבח ה' אלהיך עד שיהא שם מזבח ואז יתחייב בהן נראה שאינו מתמעט שלא בפני הבית אלא מפני שכתוב לפני מזבח ה' אבל אם היה כתוב לפני ה' לחוד היו נוהגים אף שלא בפני הבית והכי איתא בספרי והניחו לפני מזבח ה' כל זמן שיש לך מזבח יש לך בכורים כל זמן שאין לך מזבח אין לך בכורים משמע דממזבח קא דרים להו ולא מ מלפני ה' דכתיב התם ועניית ואמרת לפני ה' אף על גב שאיכא למימר דאי מהתם לא הוינו ממעטים רק וידוי בכורים לבד אבל הייתי אומר שיבא ואינו קורא לכך אצטריך מיעוטא דמזבח מ"מ אין זה דעת רבינו אלא שלפני ה' לא ממעט שלא בפני הבית דשכינה בכל מקו' שלא דלכתחלה הצריך להתודות במקדש ששם עיקר השכינה ואם התודה בכל מקום יצא •

ה ווידוי זה וכו' סוטה פרק אלו נאמרין בכל לשון ודוי מעשר תנא לן

דכתיב ואמרת ויליף אמירה משוטה בכל לשון שהוא אומר ויליף מבכורים לנין אמירה שאין בה ענייה מאמירה שאין עמה ענייה ואין דנין מבכורים שיש נ עמהם ענייה דכתיב ועניית ואמרת ואמרו עוד שם ל לעולם יאמר אדם שבחו בקול נמוך וגנותו בקול רם שבחו בקול נמוך מן ודוי מעשר גנותו בקול רם מבכורים פי' דהתם כתיב ועניית דמשמע קול רם ובודוי מעשר לא כתיב עניה ובודאי דלאו לעכובא קאמר הכי •

ז אינו מתודה וכו' פ"ה דמעשר שני ערב י"ט הראשון של פסח היה הביעור כיצד תרומה ותרומות מעשר לבעליה וכו' מעשר שני והבכורים מתבערים בכל מקום וכו' ורבי שמעון פליג ואמר חוץ שיתנם לכהן בתרומה והלכה כת"ק שיתבערו מן העולם גם פ"ב דבכורים אמרו וחייבין בביעור ו והובאה בפרק הערל ויש מי שפירש דביעור בכורים אינו בשנה רביעית אלא לאחר החג ירקבו כדאיתא במכות ואין זה דעת רבינו אלא דביעור בכורים הרי הוא כביעור מעשר בשנה רביעית וכן פירשה ר"ת והאי' דמכות משום דנראו לקריאה ונלחו וכאשר יתבאר ב במקומו ופ"ק דלמאי והדמאי אין לו חומ' ואין לו ביעו' וכו' גם דין התבשיל שהוא כמבואר הוא שם והוא דעת ב"ה והטעם שאם יניח אותו מעצמו יפסד ותבלין ויין נתבאר בירושלמי הכל מודים בפת ושמן שצריך לבער תבלין ויין שאין צריך לבערם •

י פירות שלא הגיעו וכו' גם שם עד שבא רבי עקיבא ולימד פירות שלא הגיעו לעונת המעשרות פטורין מן הביעור •

יא מי שהיו פירותיו וכולי גם שם מי שהיו פירותיו רחוקי' ממנו צרי' לקרוא להם שם מעשר כר"ג וזקנים שהיו באים בספינה וכו' והובאה פ"ק דקדושין ופרק שנים אוחזים ושם נתבארו כל דברי רבינו ובמשנה אמרו בעובדא דר"ג וזקנים ונתקבלו שכר זה מזה והקשו בתוס' שלמ' הוצרכו לקבל שכר ישכי' או ישאיל המקום ויקנו בחליפין ואמרו דבשם אין ש שכירו' ולא שאלה נקנה בחליפין ור"ש כתב קושיא זו וכ' והיה נראה מתוך כך דאין שאלת קרקע נקנה בחליפין ע"כ נראה דלא ניחא ליה לאסוקי הכי גם רבי' פרק ו' מהלכות מכירה נראה שכן דעתו שכתב או ישכור וכולי כיון שקנה וכו' או בחליפין משמע דשכירות הרי היא כמכירה ודוחק לחלק ביניהם לכן נראה שדעת רבינו דאין הכי נמי שהיו יכולין להקנות בחליפין ותלה' מ מדרכי הקניות עשו ולכך סתם וכתב כאן ומזכה להם לבעליהם ע"ג קרקע גם מלשון זה יש ללמוד שתופס רבינו כמו התירוץ שאמרו שם ע"ג קרקע הקנה להם טובות הנאה נקנית אגב קרקע וגם בחליפין אם לא משום דהויא כמכירה ונתינה כתיבה בהו ויש מי שתפס תירוץ רב פפא דסבר דמעשם חברו של אדם קונה לו הוא שזכו לאפקורי מסקר גבייהו ודוקא משני שהקנה להם אותו קרקע עצמו ומכאן רצו ללמוד לסבור שאינו נקנה בחליפין גם כשקנו שטובת הנאה אינה נקנית לא בחליפין ולא באגב ולדע' רבינו דוקא הכא דדמי למכר ונתינה בעינן ואגב אפילו הכא מועיל דנתינה נקרא' דנתינה אלימתה היא ומותר להקנות מתנות כהונה באגב ואינה במכר וזהו שכתב רבינו אינה אלא מתנה שיש בה חיזוק והכל נתבאר פרק שנים אוחזין •

יב ומבין שאינו יכול וכו' שם פ"ה דמ"ש

יג נסרף שבלו וכו' בירוש' בשם מיתרא

דר' יונה זאת אומרת נסרף טבלו אינו יכול להתודות ׃

ובזמן שהיו נותנים וכו' גם פס יוחנן כהן גדול העביר הודיית המעשר ומפרש פרק עגלה ערופה שביטל וידוי מעשר לפי שאין נותנין אותו כתקנו דרחמנא אמר ללוי ואנן יהבינן ליה לכהן בתר דקנסינהו עזרא ולא היו יכולין לומר ככל מצותיך אשר צויתני ׃

יד מי שאין לו אלא מעשר שני וכו' מסכת בכורים פ"ב יש במעשר ובכורים מה שאין בתרומה שהמעשר והבכורים טעונים הבאת מקום וטעונין וידוי ומקשה בירושלמי תמן תנינן וגם נתתי ללוי זו תרומה וא"כ הרי היה מתודה על התרומ' ומשני מי שיש לו מעשר בפני עצמו מתודה בכורים בפני עצמן מתודה תרומה בפני עצמה אינו מתודה א"ר יוסי מתני' אמרה כן וכו' ועוד תריכו שם מעשר ובכורים אחד ה הנותנן ואחד הנוטלן מתודה תרומה נותנה טעון ודוי נוטלה אין טעון ודוי ופירושו ברור במה שנתבאר גבי ביעור ואפילו אם ודוי בכורים היינו קריאה וכאשר יתבאר מ"מ ודוי לנוטלן היינו שמתודה עליהם בשעה ראייתו כשמבערן גם שם וטעונין ודוי דכתיב ואמרת נכו' עד כדון מעשר בכורים מנין דכתיב הקודש הקודש העליון משמע פי' הראשון ׃

טו ולא שבזתי וכו' מכאן שצריך ברכה אקב"ו להפריש תרומה וכן ל למעשרות ולכל דבר ׃ ולא נתתי ממנו ואולי כבר נתבאר דה"ק אפילו לזה שהוא מצוה לא הוצאתי ממנו וכ"ש לסוף שאין בו מצוה א"נ דה"ק אפי' על זה שאינו מגופו היה מתודה וכ"ש שיכה להיא ממנו ממש וכן מה שאמר הא אם הפרישו בטומאה פירוש שהאדם טמא לטבל טמא מפרים לכתחלה אלא בטמאה אותו מיירי וכ"ש ביערו ומ"מ לא מצאתי שפרשו זה בשום מקום וגם אינו בכתוב דקרא ביעור קאמר לכן נראה להפרישו פירושו הוציאו מן היצול דהיינו ביערו שהזכי' הכתוב ובולה מתני' פי' הפסוק מפרש והכל על סוף הפרק מבואר שם ומ"מ מה שפסק רבי' כאן שהגר אינו מתודה מפני שאין לו חלק בארץ קשה על מה שיתבאר פ"ד דבכורים שמביא וקורא מפני שאברהם אב לכל הגרים ויכול לומר לאבותינו לתת לנו וכרבי יהודה ש שסובר כן וכאשר יתבאר במקומו ומאי שנא ודוי מעשר ממקרא בכורים ׃

ואפשר לחלק דגבי מעשר כתיב ואת ה האדמה אשר נתת לנו כאשר נשבעתי לאבותינו דמשמע שיש לו חלק מכח השבועה וזה אינו דאע"ג דשייך לאבותינו לא שייך לומר שנתן לו כאשר נשבע כי אין לזה שבועה ואין לו חלק בה מכח שבועה אבל בבכורים לא כתיב הכי אלא אשר נתת לי ויתן לנו וגו' ובזה קושטא קאמר שהרי נתן לו חלק כיון שיש לו קרקע שקנה אותו וזכה בו ואעפ"י שנשים אינן קורין לפי שאין להם חלק שאני גר דמ"מ לזכרים נתחלקה ואי מטום דכתיב אלהי אבותינו לזה אמרו שאברהם היה אב לגרים וקושטא קאמר ולפי זה לא היה צריך לתת טעם גבי לוים מפני שיש להם ערי מגרש אלא מפני ש שטעם זה לא הוזכר במעשר וממעשר למד רבינו הדין לבכורים נקט הכי וקושט' דמילתא נקט ומה שכת' רבי' ולאברהם היתה השבועה וכו' שנראה שבא לומר דשייך בארץ אפשר שלא כתב כן אלא כי היכי דלא תקשי להא במקרא בכורים אשר נשבע לאבותינו אמר וכולל כל יאמגות ואילו בגר לא שייך לומר אב אלא לאברהם

שלו אמר האל יתברך אב המון גוים וא"כ איך יקרא ומפני שכיון שעיקר השבועה ותחלתה לו ה היתה ומאז זכו בארץ בנין ספיר שייך אשר נשבע לאבותינו כי מעת שנשבע לאברהם כאילו נשבע לכולן שהרי אין בתורה שבועה מפורש' אלא לאברהם וביצחק כתיב והקימותי את השבועה וביעקב כתיב ואת הארץ אשר נתתי וגו' וזהו כחוזר ונשבע ועדיין קשה שהרי כתוב בבכורים אשר נשבע לאבותינו לתת לנו ויש לומר דכיון דשייך לאבותינו אין קשה אם יכלול עצמו בכלל שאר בני אברהם אעפ"י שלפי האמת אין לו חלק שהרי אינו אומר שזה השדה הוא מכח השבועה אלא שנשבע לתת הארץ לכלל האומה בני אברהם מה שאין כן ב במעשר שמפרט עצמו בשדה זו מגד השבועה וכאשר כתבתי וכיון דמתניתין דבכורים אפקוה בירושלמי מהלכה ומתניתין דמעשר לא אמרו בה כלום אין לדחו' אותה כיון שאפשר לחלק ביניהם כאשר כתבתי כנ"ל ואמרו בירושלמי אמר רבי תנא בר אבא בא וראה כמה גדול כחם של צדקה שכל השקפה שבתורה לרעה וזו לטובה בא וראה כמה כח של עושי מצות שכל השקפה שבתורה ארורה וזה בלשון ברכה בילא"ו ׃

הלכות בכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין

פרק ראשון

א ארבעה ועשרים מתנות וכו' בריתא פרק הזרוע ופרק הגוזל עצים ובירושלמי דחלה פ"ד כ"ד מתנות הן וכולן ניתנו לאהרן ולבניו בכלל ופרט וברית מלח כל המקיימן כ כאילו קיים כלל ופרט וברית מלח וכל העובר עליהן כאילו עובר על כלל ופרט וברית מלח ואלו הן עשר במקדש וארבע בירושלם ועשר בגבולין פירוש דנאמר במתנות כלל ופרט דכתיב לכל קדשי בני ישראל וגומר והדר כתיב וזה יהיה לך ופרט כל מתנה לבדה וכתב בסוף ברית מלח עולם והיא שכל המקיימן כאילו קיים כל התורה כולה שניתנה לידרש בכלל ופרט וכאילו קיים כל הקרבנות שנכתב בהם ברית מלח כך פי' רש"י ורבינו סתם וכתב ועל כולן נכרתה ברית כי כריתת הברית הוא העיקר ׃

וכל כהן שאינו מודה וכו' פרק הזרוע את רב חסדא כ"ד מתנות כהונה כל כהן שאינו בקי בהן אין נותנין לו מתנה ולאו מילתא היא דתניא רבי ישמעאל אומר כל כהן שאינו מודה בעבודה אין לו חלק בכהונה דכתיב המקריב את דם השלמים ואת החלב מבני אהרן לו תהיה שוק הימין למנה מנין ל לרבות היציקו' וכו' ת"ל מבני אהרן כל עבודה המסורה לבני אהרן כל כהן שאינו מודה בה אין לו חלק בכהונ' טעמא דאינו מודה הא מודה אעפ"י שאינו בקי ע"כ והובאה בירושלמי והעלו כן גם בהקומץ רבה ופרק על כמה ומשם נראה שלמד רבינו לכל כ"ד מתנות שכל מי שאינו מודה בהן אין נותנין לו מתנה מהם לטעם אחד להם ׃

יב והשיבו שבין מנין רבינו למנין ה הברייתא הוא כי רבי' מנה

חטאת בהמה וחטאת עוף אחד ואשם ודאי ואשם תלוי אחד והברייתא מונה כל אחד בפני עצמה ולכך אמרו בברייתא עשר במקדש ורבינו כתב שמונה במוקדש גם בברייתא מנו המורם מתודה ומאיל נזיר ושלמים כאחד ומנו עורות קדשים בכלל קרבנות שבירושלם ורב' מנאה לבדה לכך בברייתא אמרו ארבע ורבי' כתב ה' ורבי' מנאם בשלשה להיות המורם מתודה חלות לחם והמורם מן השלמים הוא חזה ושוק ומורם מאיל נזיר זרוע בשלה לכך חילק כל אחד בפני עצמו נמצא שהשנים שבר"ע בחטאות ואשמו' הוסיפן במורם והעשר' שבגבולין אין בהם שינוי אלא שרבי' חלקן חמשה בארץ ישראל שאע"פ שקנתם יכול להוליכם לכל מקום אין זוכה בהם אלא בארץ ישראל ויש חולקין במקנתם זה' זוכין אף בחוצה לארץ ·

יד ועורות קדשים כבר כתבתי שבברייתא מנו אותה בכלל ארבעה שבירושלם ומן הראוי היה למנותה עם אשר במקדש שהרי במקדש נוטלין אותם וכן הקשו בתוספות וכבר כתב רש"י בזה שאינו מונה במקדש אלא הנפסל ביוצא ומ"מ בכלל אשר בגבולין היה יכול למנותה שהרי יכול להוליכם לכל מקום שירצה גם בזה כתב רש"י ז"ל שאין נחשבין בהדי הנך דגבולין משום דלא מייתי להו אלא בירושלם ומשום הכי מני להו בהדי הנך דבירושלם למעוטי דאין נחשבין בהדי הנך דבגבולין כך כת' רש"י ז"ל ומפני זה כתבה רבינו בפני עצמה וכתבה שזוכה בה מן המקדש והוא הלשון המדוקדק וכן כתבו גם בתוספות שאינו יכול להפשיט העור אלא בעזרה מפני האמורים ושאר הפרק כל דבר יתבאר במקומו וכולי ·

פרק שני

א מצוה עשה להביא בכורים למקדש כו' בספרי וכבר הוזכר בדיני נטע רבעי ודן בפני הבית פ"ב דבכורים ופרק אחרון דשקלי' וכבר הזכרתיו בהלכו' מעשר שני עוד שם בספרי פרשת כי תבא ארץ זבת חלב ודבש נאמר כאן ארץ זבת חלב ודבש ונאמר להלן ארץ זבת חלב ודבש מה להלן ארץ חמשת עממין אף כאן ארץ חמשת עממים מכאן א"ר יוסי אין מביאין בכורים מעבר לירדן לפי שאינה ארץ זבת חלב ודבש ואיתא פרקא קמא דבכורים ות"ק פליג עליה והלכה כת"ק ומשמע ודאי דלא פליגי אלא מדרבנן אבל מדאורייתא אין מביאין והכי איתא פ"ק דקדושין דכל מצוה שהיא תלויה בארץ אינה נוהגת אלא בארץ וקרא הכי כתיב והיה כי תבוא וגו' ודין סוריא סוף מסכת חלה אריסתון הביא בכורים מאספמיא והיא עיר בסוריא וקבלו ממנו מפני שאמרו הקונה בסוריא כקונה בפרוור שבירושלם ודין עמון ומואב תוספתא דבכורים פ"ק חומר בתרומה ומעשר שאין בבכורים שתרומה ומעשר נוהגין בארץ עמון ומואב מה שאין בבכורים גם ביהוש' דפרק בתרא דבכורים נתבאר ·

ב' אין מביאין בכורים וכולי פרקא קמא דבכורים אין מביאין בכורים אלא משבעת המינין וכו' ובירושלמי אלו נאמר ולקחת ראשי' כל פרי וכו' הייתי אומר כל הפירות חייבים בבכורי' ת"ל מראשית ולא כל ראשית אי מראשית ולא כל ראשית אין לך אלא חטים ושעורים בלבד תלמוד לומ' כל פרי ריבה ריבה הכל נאמר כאן ארצך ונאמר להלן ארץ חטה מה להלן שבעת המינין אף כאן שבעת המינין עוד שם פשוטה הביא בכורים חוץ משבעת המינין לא קדשו ·

ג אין מביאין וכו' גם פ"ק דבכורים ופירו' זיתי שמן שאינם מן המובחר כלומר שאינם זית אגור שמנם אגור בתוכם וזה לשונם וכל הזיתים מאבדים שמנם פי' בתמיה ומשני בירושלמי א"ר חנינא כל הזתים הגשמים יורדים עליהם והם פולטין את שמנם וזה הגשמים יורדים אליו והוא אוגר שמנו לתוכו ע"כ וזה נלמד מפני שאמר הכתוב זית שמן ולא אמר זית סתם משמ' שצריך להיות מן הזתים המובחרים וכן בכל מין ומין כאשר יתבאר בסמוך ·

עוד שם נחלקו אם עבר והביא אם קדשו ר"ל אמר קדשו ור' יוחנן אמר לא קדשו וקי"ל כרבי יוחנן והובאת גם במנחות פרק כל הקורבנות ה' הצבור מחלוקת זה רבי יוחנן ושם דרשו באלמא מילתא מעלייתא מארצך ולא כל ארצך להוציא תמרים שבהרי' וכל שלא מן המובחר ·

ד' אין מביאין בכורים משקה וכו' פרקא בתרא דתרומות אין מביאין בכורי משקה אלא היוצא מן הזתים ומן הענבים בלבד ע"כ והובאה פרק העור והרוטב והתם יליף מדכתיב פרי אתה מביא ולא משקין ומיהו זתים וענבים רבי' רחמנא משקה היוצא מהן כמותן וקרא ראשית גם תרומה דכתיב ראשית דגנך תירושך ויצהריך ובכורים ילפי מתרומה ואיתא גם פרק אין נערכין ·

ה הקרובין וכו' פ"ג דמסכת בכורים ··

ו אין מביאין וכו' פ"ק דמסכת בכורי' אנשי הר צבועים הביאו בכוריהם קודם עצרת ולא קבלו מהם מפני שנאמר וחג הקציר בכורי מעשיך ואיתא גם בסוף חלה ובתוספתא פ"ה ושם אמרו ואם הביא יניחן עד שתבא עצרת ויקרא עליהן ·

וכן אין מביאין וכו' בהשגות א"א ואיך יתכן זה והלא חנוכה קודם שבט הוא ואוא שנה מעוברה ונראה לי מפני שהפירות שמבכרים אחר חנוכה אינם אלא פסולת הפירות והתורה אמרה מראשית ודינם כתאנים סורות ומנוקבות שלא קדשו ואפילו אם יניח אותם לא קדשו ואם הפרישו קודם חנוכה ועברה עליהם חנוכה ירקבו והכי איתא בירושלמי במנחות פר' כל קרבנות צבור אחר חנוכה לא קדשו ע"כ ·

והנה פרק ראשון מסכת בכורים אמרו מן החג עד חנוכה מביא ואינו קורא ומן עצר' עד החג מבי' וקורא ואיתא בספרא פרשת והיה כי תבא ולמדנו כן מהכתו' שאמר ואמרת ושמחת אין אמירה אלא בזמן שמחה ומן עצרת עד החג הוא זמן שמחתו של אדם שמלקט תבואתו ופירותיו ומכניס לבית דחג נקרא חג האסיף ומן החג ועד חנוכה מביא ואינו קורא דכתיב אשר תביא מארצך כל זמן שמצויין בארצך ודין אחר חנוכה לא הוזכר במשנה נראה לרבי' שהוא בכלל מה שאמרו אין מביאין בכורים קודם עצרת לחנוכה קודם עצרת הוא וכיון שפרשו מעצרת עד החג ומן החג עד חנוכה מוכח דמחנוכ' עד עצר' דין אחד לו דאין לו כן כשאמרו אין מביאין בכורים קודם עצרת אם איתא דמחנוכה עד שבט לא קדשו כלל ומשבט עד עצרת קדשו אלא שצריך להניחן היה להם לפרש קודם זה שנינו שאין מביאין בכורים מאימתי מתחיל דלא נטעה לומר דכל זמן מן חנוכה עד עצרת שוה בדינו אלא ודאי דקושטא הכי הוא שזה דעת רבינו והירוש' שכתב הר"א ממסכת מנחות לא ראיתיו ואין אצלינו ירוש' דמנחות ובהשגות ישנות אין כתוב כאן אלא והכי איתא בירושלמי אחר

חנוכה לא קדשו ע"כ ונראה שהוא הירושלמי השנוי פ"ק דבכורים זה לשונו הפריסן קודם לחנוכ' ועברה עליה חנוכה ונרקבו לאחר חנוכה לא קדשו ע"כ והלשון גרא' שאינו מדוקדק וצריך להיות ועבר עליה' חנוכה ירקבו לאחר חנוכה לא קדשו ושם בירושלמי נראה דר" זעירא חולק על זה או אולי גרסא אחרת היה לרבינו וכולי •

ז אין מביאין בכורים וכו' ירושלמי פ"ק דבכורים אלא מה נן קיימין פירות שחנטו קודם ט"ו בשבט על פירות שחנטו אחר ט"ו בשבט שהוא מן החדש על הישן ע"כ והטעם לפי שנקראו תרומה דאמר מר תרומת ידך אלו בכורים פי' דכתיב בהו ולקח הכהן הטנ' מידך •

ח אחר הנטוע וכו' פרק כל קרבנות הצבור אשר תזרע אין לי אלא זורע עלו מאליו מנין ת"ל בשדה ע"כ ואעפ"כ כתבה רבי' מקרא דכל אשר בארצם כיון דמהאי קרא נמי נפקא לא קפיד ואפשר דהשדה דדרשינן מיניה אינו עיקר הדרשא אלא כלי להוציא ממשמעות אשר תזרע כתב השדה ואם לא היה לומד מכל אשר בארצ' לא היינו מוציאין אשר תזרע מפשטו מפני מלת השדה אלא דכל אשר בארצ' מוכח כל הנמצא בארצם בין זרעו בין עלה מאליו משום הכי מפקי' אשר תזרע מפשטה אלא שקשה ליה למה כתב הפסוק לשון שאינו כן דתזרע משמע דוקא לכך אמרו דכיון דכתב השדה גבי תזרע מוכח דתזרע לאו בדוק' וליכא למטעי מהו עיקר הדקייא מכל אשר בארצ' הוא כדברי רבי' •

ודין שותפים פרק ראשית הגז אע"ג דכתיב נאמנך קרקע שותפים חייב דכתיב כל אשר בארצם אלא ארצך למה למעוטי ח"ל ע"כ ובתוס' כתבו דאע"ג למצוה שהיא תלויה בארץ היא אצטריך ואינה נוהגת אלא בארץ אצטריך מעוטא מפני שהוקש לבשר בחלב בפסוק אחר •

ט הגדל בעציץ וכו' פרק כל קרבנו' הצו' ובהשגות א"א הוא פסק כר"ל ולר"ל גופיה דוקא בגג מערה וחורבה עבודא ואיני יודע מה ראה לחלק ובמתניתא לא חלקו דר"ל מחייב בכולן ורבי יוחנן פוטר בכולן ע"כ והסוגייא אשר שם זה לשונם תני תלא שבגג ושבחורבה שבעציץ ושבספינ' מביא וקורא ותניא אידך מביא ואינו קורא בשלמא לר"ל לא קשיא הא בגג למערה הא בגג דבית חורב' אחורבה הא בחורבה עבודה כאן בחורבה שאינה עבודה עציץ אעציץ לא קשיא כאן בנקוב כאן בשאינו נקוב ספינה אספינה לא קשיא כאן בשל עץ כאן בשל חרס אלא לר' יוחנן קשיא תנאי היא דתניא שבגג ושבחורבה מביא וקורא שבעציץ ושבספינה אינו מבי' כל עיקר ע"כ וקאי אפלוגתא דר"ל ורבי יוחנן שהזכרתי שנחלקו בהביא שלא מן המובחר כגון תמרי' שבהרים ופירות שבעמקי' דתנן במתניתא דלא יביא דבר"ל קדשו ולרבי יוחנן לא קדשו והני אינן מן המובחר ואפי"ה קדשו לכ"ע אלא דעבודה עטרה בה ועבדה קרינן ביה מארצך ואי לא קרינן ביה מארציך וכן בעציץ נקוב וספינה של חרס וגג מערה קרי' ביה ארץ ואינך לא ולר' יוחנן קשיא ומשני רבי יוחנן דהוא סבר כהך בריתא דתני בה גבל בעציץ וספינה אינו מביא ולא שני ליה בין נקו' לשאינו נקוב ובין של עץ לשל חרס דבכולהו אינו מן המובחר ודמי לתמרים שבהרים ופירות שבעמקים דלא קדשו לפי שאינן מן המובחר ולא קרינן בהו מארצך דאינם קרקע ושבגג ושבחורבה מביא וקורא דס"ל דהני מן המובחר טפי מתמרים שבהרים ופירות שבעמקים דהא קרקע גמור הן ולא מפלגי' בין עבודה לשאינה עבודה ובין גג מערה לגגג בית אלא לר"ל לתרוצי מתנייתא אהדדי אבל לרבי יוחנן דסבר כהאי ברית' אינו צריך לחלק דברייתא סתמא קתני גג וחורבה ועציץ וספינ' וסתם גג של בית הוא וסתם ספינה של עץ ולמה לנו לדחוק ולהעמיד ברייתא פרטית בגג מערה וספינה של חרס וחרבה עבודה ועציץ שאינו נקוב ולאי דלא מסתבר כ"ש דא"כ אדמפליג בין גג וחרבה לעצי' וספינ' ליפלוג בברית' בדידה ולתני בד"א וכו' אלא ודאי דבכל גוונ' מיירי ברית' ולדעת ר"א שכת' דר' יוחנן פוט' בכולן קשה דר"י דהמר דלא כחד כי שני הבריתו' סוברו' דכולן קדשו אלא דמפלגו אי קורא או אינו קורא ובריית' שלישית בגג וחרבה מיהא מביא ואם כן דרבי יוחנן דאמ' כמאן וכי פליג אכולהו תנאי אלא ודאי דרך רבי' הוא הנכון ובתוס' נראה שנטו קצת לדברי הר"א בזה שכתבו זה לשונם תנאי היא תימא אכתי קשיא לר' יוחנן מגג לחורבה ואין לומר לגג וחורבה לא דמיא למתני' דהא בכולה שמעתין משמע דמגג וחורבה נמי פריך וכו' ע"כ ולדעת רבי' לא קשה מידי דאיכא למימ' דהנהו דפריך מגג וחורבה עיקר קושיא מעציץ וספינה ואגב דנקט עציץ וספינה נקט גג וחורבה וכן באותה שכתבתי שהזכירו בשלמא לר"ל וכו' אגב אורחיה רצה לתרץ כולהו אליבא דר"ל דלא יקשו אהדדי אבל עיקר קושיין לר' יוחנן לא הוי אלא מעציץ וספינה ואני אם נאמר דמאן דפריך שכולם הם שוים אפשר דרבי יוחנן מחלק ביניהם וסובר שאינם שוים ובקושיא ראשונה שהקשו עליו שם ותריצו דקאי אמנחות כיון דע"כ משום עציץ וספינה צריך להעמידה אמנחות לא חשש לחלק בין גג וחורבה לעציץ וספינה ובקושי' שהזכרתי דאמרו בשלמא לר"ל וכו' גלה לן המתרץ דשני ליה לר' יוחנן בין עציץ וספינה לגג וחורבה והכי נקטינן דגג וחורבה עדיף מתמרים שבהרים ופירות שבעמקים בברייתא בתרייתא לרבי יוחנן סבר כוותה ומעתה דברי רבינו נכונים ומה שכתב הר"א בתחלת דבריו א"א הוא פסק כר"ל וכו' לא ידעתי מהו דהדבר ברור שפסק כרבי יוחנן בכל דבריו ודבריו צל"ע •

י הנטע אילן וכו' פ"ק דבכורים הנוטע לתוך שלו והבריך לתוך של יחיד או של רבים או שהבריך מתוך של יחיד וכו' אינו מביא מאי זה טעם אינו מביא שנאמ' ראשית בכורי אדמתך שיהו כל הגדולים מאדמתך ע"כ וכתב רבינו לא ממה שהוציא ברשות זו וכו' לפי שכתנו שהייחוד יונק מן עיק' האילן גם עיקר האילן יונק מן הייחוד המוברך וכן אמרו בירושלמי הנוטע בתוך שלו והבריך בתוך שלו יחיד או של רבים פי' מן הזקנה אינו מביא שנרי' מתוך שלו לתוך שלו אפילו מן הילדה אינו מביא הדא אמרה כשם שילדה חיה מן הזקנה כך זקנה חיה מן הילדה ע"כ ומתוך שלו לתוך שלו כיון שר"ה או ר"הי באמצע הרי הוא יונק מן האמצע ואין כל הגדולים מארצו ה"נ לה בירושלמי פ"ק דבכורים מצאתי בהשגות כ"י על זה בירושלמי בתחלתו מביא וקורא ע"כ •

יא נתן לו חבירו וכו' ירושלמי פרקא קמא דבכורים תניא נתן לו חבירו רשות להבריך מביא וקורא רבי יוסי בשם רבי אמי והוא שנתן לו רשות לעולם הרי שעלה ר' יונה בשם רבי אמי אמר אפילו לשנה ואמרו שם א"ר מונא מלתא דרבי יוחנן מסייע לאבא דאמר ר' יוחנן כלהון משום תורת גזלן ירדן

יורדו להן וזה מכיון שנתן לו רשות אפילו לשעה אין זה
גוזלן ע"כ ולא הזכיר כאן רבינו אם מביא וקורא או מ
מביא ואינו קורא ובהשגות כתיבת יד מצאתי א"א בידו'
שחלקו מביא וקורא ע"כ ובודאי שהדין עמו שהירוש'
שכתבתי כן מוכיח בהדיא דקורא שכן אמרו תניא אם
נתן לו רשות מביא וקורא אלא דפליגי אי מיירי בנתן
לו רשות לעולם או לשעה וכיון שרבינו אינו מחלק בין
לעולם או לשעה כר' יונה בשם רבי אמי לפי שנסתייעו
דבריו מדברי רבי יוחנן א"כ ע"כ קורא ס"ל לרבינו ב
דתרווייהו דאי אינו קורא פליג אברייתא ואעפ"י שלשון
רבינו שכתב בסמוך ואם היה האילן סמוך וכו' מביא
וקורא משמע דעד השתא מביא ואינו קורא קאמר לא
קשיא דלישנא דרבין א"ר יוחנן דבפרק לא יחפור נקט
דאפשר לפרש אי נמי להוי כאלו כתב וכן אם היה וכודאי
וכבר כתב רבי' למעלה אבל מביא מן הגדל בגג ו
בחורבה ובודאי דמביא וקורא קאמר כדברי הברייתא
שכתבתי למעלה דס"ל לר' יוחנן כוותיה גם בשמו' כתב
דינים אחרים שהדין בהם מביא וקורא וכתב בהם מ
מביא סתם ובכולן סמך על מה שכלל בפר"ו וספר
המביאים חוץ מאילו מביא וקורא והכל בכלל

ואם היה אילן וכו' פרק לא יחפור אמ' עולא
אילן הסמוך למצר בתוך י"ו אמה גזלן
הוא ואין מביאין ממנו בכורים ושקלים וטרי' ביה
ומסקי' כי אתא רבין א"ר יוחנן אחד אילן הסמוך ואח'
אילן הנוטה מביא וקורא שע"מ כן הנחיל יהושע את
הארץ ע"כ ומייתי לה גם פרק מרובה ויש מי שפירש
דבלאו תנאי דיהושע נמי מותר אלא תנאי דיהושע ה
היינו שיהא קראוי מארצך ויהיה יכול לומר אשר נתת
לי אבל אינו כן דעת רבינו אלא דעולם צריך להרחיק
ותנאי דיהושע היינו שאם סמך ולא הרחיק שיהא כ
כקרקעו לענין בכורים ופירוש אילן הנוטה שכולו ב
ברשותו וענפיו נוטין לשדה חבירו׃

ב האריסין והחכירין וכו' פ"ק דבכורי'
האריסין והחכרין והסיקריקון
והגזלן אינם מביאין בכורים ע"כ ומפר' רבי' סיקריקון
היינו שלוקחין הקרקע בפחות מאחת פחד דאי לאו
הכי היינו גזלן גופיה ות"מ אפשר לפרש דסיקריקון
היינו שנותן לו כל הקרקע מאחת אונס כדמוכח ב
בגיטין בהנזיקין ואפ"ה לאו היינו גזלן דכיון דמדעתו
נתן סד"א דאגב אונסיה והצלת נפשו גמר ויהיב קמ"ל
ות"מ גם לפי' זה הוי זו ואין צ"ל זו ובירושלמי נסתפקו
אי מיירי דוקא בלא נתייאשו או אפילו בנתייאשו ופשטו
לה מלתנן יש בתרומה ומעשר מה שאין בבכורים ש
שנוהגין באריסין וכו' ובגזלן שנתייאשו בעליו מיירי דאי
לא נתייאשו אפילו בתרומה ומעשר אין תרומתו תרומה
ואין מעשרו מעשר וכבר נתבאר כן פ"ד דתרומות וא"כ
כוותיה בבכורים אינו מביא אפילו בנתייאשו׃

יג הקונה אילן וכו' ברייתא פרק הספינה
קונה אילן אחד מביא ואינו
קורא דברי ר"מ פי' דמספקא ליה אי קנה קרקע אי לא
אבל רבנן פליגי עליה וסברי דלא קנה קרקע הילכך
אינו מביא גם פ"ק דבכורים לא שנו אלא שנים או
אילן וקרקעו הא אילן אחד סתם ודאי דאינו מביא
גם בירושלמי אמרו בפי' אילן אחד אינו מביא כל עיק'
שנים מביא ואינו קורא ע"כ וברור הוא

שלשה יש לו קרקע וכו' פ"ק דבכורים
הקונה שלשה אילנות בתוך של
חבירו מביא וקורא ר"מ אומר אפילו שנים קנה אילן

וקרקעו מביא וקורא ע"כ והובאה פרק לא יחפו' ופרק
הספינה׃

ובהשגות א"א לא כי אלא מפני שבשתים
קנה קרקע עמהם ואם פירש
בלא קרקע אינו מביא ואינו דומה לשנים סתם לפי
שהשנים ספק אם קנה קרקע אם לא קנה ואם למה
אותו למבריך ברשות לשעה טעה שהרי אף השנים יש
לו להעמידם שם כל ימי היותם ואם לא מפני הספק
לא היה מביא ולמבריך ברשות אינו דומ' כלל שהמבר'
עקרו ברשות עצמו ויניקת ההברכה מעוטה היא וכיון
שהיא ברשות אינה אוסרת ע"כ׃

יג כוונת הרב ר"א להשיג על רבי' במה
שכתב ואעפ"י שאין לו אלא
אילנות הרי הוא כמי שקנה קרקע ונראה מלשון זה
דאף אם התנה שלא יהיה לו קרקעות מביא וקורא ועל
זה הקשה דבשלמא קנה שתים בסתם איכא לספוקי שמא
יש לו קרקע כאשר יתבאר פ"ד אבל כשהתנה שלא יהא
לו קרקע למה יביא ואין לומר דכי היכי דמבריך ב
ברשות מביא ה"נ קונה ג' אילנות דלא גדע מברשות
א"כ גם בשנים נימא הכי אלא מאי אית לך למימ' דלא
דמי קונה אילנות למבריך בתוך של חברו דיניק' שיונק
ברשות של חבירו מועט' היא כיון שעיקר האילן ברשותו
וכיון דאותה יניקה הוי ברשות לא חשיבא אבל בשכל
האילן ברשות חבירו והוא אין לו קרקע אין הרשות
מועיל בזה ולא קרינן ביה ארצך זה תורף קושיתו׃

ואפשר היה להכריע דברי רבי' אף לפי
מה שהבין הר"א ממה שאמרו בגמ'
בפרק המוכר את הספינה אמר רב יהודה אמר שמואל
מחייב היה ר"מ אף בלוקח פירות מן השוק מתאי מ
מדקתני משנה יתירא מכדי תנא ליה דיש קרקע פשיט'
דמביא וקורא אלא ש"מ וכו' ע"כ׃ ויש להקשות
קושיא זו גם לרבנן למה הוצרכו לומר דקונה שלשה
מביא וקורא פשיטא דהא יש לו קרקע וכיון שכן משנה
יתירא היא ובתוספות הקשו קושייא זו ולא תירצו בה
דבר ואפשר דמאי משנה יתירא זו סובר רבי' דבשלשה
כיון דבשתא יש לו קרקע אעפ"י שזה קנאם בענין
שאין לו קרקע או שאינם בשלשה פעפוטי בירה או
כיוצא בזה כאשר נתבאר בהלכות מכירה מביא וקורא
וחשבי' ליה כאלו קנה קרקע והשתא לא הוי משנ' יתירא
כי היכי דיליף רב יהודה אליבא דר"מ ממשנה יתירא
ללוקח פירות מן השוק ילפי' רבי' אליבא דרבנן בקונה
שלשה בלא קרקע וזה היה אפשר לומר להכריע דברי
רבי' אלא דאכתי לא ניחא קושיין וגם כי אין זה דעת
המפרשים לכן נראה בכוונת רבי' דודאי בקונה סתם
מיירי שכן כתב בתחלת לשונו ג' יש לו קרקע׃

ומה שכתב ואעפ"י שאין לו אלא אילנות ה"ט
ואעפ"י שזה לא קנה בפי' אלא אילנות
ואין עיקר דעתו אלא על האילנות והקרקע לא הזכירו
ולא פירשו בשעת המקח וא"כ הרי הוא כמי שאין לו
קרקע ואיך יאמר פרי האדמה אשר נתת לי והוא לא
קנה אותה שלא החשיב והזכיר רק האילנות והדי הוא
בעינין כמי שאין לו אלא אילנות אפ"ה כיון דשתא יש
לו הרי הוא כאילו קנה קרקע כך נראית בעיני כוונת
רבי' אעפ"י שהלשון שכתב ואעפ"י שאין לו דחוק קצת
וזה הוא שלא כ' רבי' ואפי' שאין לו וכו' שהיה נר' כמחדש
דבר שלא הוזכר אלא ואעפ"י וכו' כי לשון אעפ"י הוא
שחוזר ומפרש מה שכתב ויצל יש לו קרקע קאי ולכך לא
כתב ואעפ"י שאין לו קרקע אלא אעפ"י שיש לו אילנו'

והיינו דלא קאמר הרי הוא כמי שיש לו קרקע אלא כתב הרי הוא כמי שקנה קרקע דוק ותשכח כי מה שכתבתי נר' בכוונת רבי'.

קנה אילן וקרקעו וכו' ע"כ מביא וקור' הוא דהרי יש לו קרקע וכיון שמביא קורא וכן מבואר במשנה פ"ק כתבתיה למעלה ורבי' סמך על מה שכתב פ"ד וכל שאר המביאין וכו' כאשר כתבתי למעלה.

י"ד הלוקח פירות תלושים וכו' ירוש' פ"ק דבכורים רבי בון בר כהנא בעי קומי ר' אילא מכר לו שדה בקומתה הלוקח מהו שיביא ממנה בכורים אמר לו למה לאו עד כדון ליחה אפילו יבשה אמר לו אפילו קצורה מעתה אפילו חטין אמר לו כן אנו אומרין הלוקח מן השוק מביא בכורים ע"כ ופירושו מבואר ששאל ר' בון מכר לו שדה בקמתה אם יביא בכורים אמר ליה ר' אילא ולמה לא יביא פשיטא שיביא שהרי יש לו פירות וקרקע אמר לו זה הוא אם היתה הקמה ליחה אפילו יבישה א"ל כן ואפילו קצורה ואפילו חטין מן השוק כלומ' שלקח חטין ולקח הקרקע.

מכר לו פירות וכו' בירושלמי בפ"ק לבכורים פשיטא מכר לו פירות ושייר לו קרקע המוכר אינו יכול להביא שאין לו פירות אחדו ולקחן ממנו נשמיעינה מן הדא וכו' הדא אמרה חזר ולקחן ממנו מביא וקורא פשוט הוא שכ"ש הלוקח שאינו מביא כיון שאין לו קרקע ופרק המוכר את הספינה אמרו דלר"מ אף בלוקח פירות בלא קרקע מביא וקורא והק' והא כתיב מארצך ותירצו ההוא למעוטי ח"ל והקשו עוד והא כתיב אדמתך ותירצו ההוא למעוטי אדמת גוי והקשו והא כתיב אשר נתת לי ותירצו לי זוזי ובני ביהו והקשו מההיא דהקונה אילן אחד וכו' וסלקא בתיובת' ומפני זה כתב רבינו.

מ"ו המוכר שדהו לגוי וכו' משנה פרק השולח תנן המוכר שדהו לנכרי לוקח מביא בכורים מפני תקון העולם ובגמרא אמרו מפני תקון העולם אין מדאורייתא לא פי' וש"מ דיש קנין לגוי דאי אין קנין לגוי ה"ל כאילו לא מכרה ומשני שתי תקנות הוו וכו'.

ובהשגות א"א אעפ"י שבכרו ברשות הגוי ע"כ ונראה לרבינו לטעמי' אזי' לטעמיה שהוא מפרש מה שאמרו אין קנין לגוי בא"י להפקיע היינו אם חזר ישראל וקנה השדה כאשר כתבתי פ"ק דהלכות תרומות ולכך כתב כאן וחזר ולקחה ממנו דסובר רבי' דבריתא בהכי מיירי וכשבכרו ברשות הגוי אפשר דדמי לפירות שנתמרחו ברשות הגוי אין ישראל הקונה חייב כאשר נתבאר הלכות תרומות פרק ראשון ואפשר היה לחלק בין בכרו לענין בכורים לנתמרחו לענין מעשר אלא שרבינו לא חלק. אסרה שביטלה וכו'.

י"ז הבכורים אין להם שיעור וכו' ריש מסכת פאה אלו דברי' שאין להם שיעור הפאה והבכורים והתבאר פ"ק דחגיגה וכו'. אבל מדבריהם וכו' ירושלמי פרק אחרון דבכורים. והרוצה וכו' פ"ב דבכורים במשנה ובירושלמי דריש ליה מדכתיב בכורי כל אשר בארצם ובספרי יש לנו כתוב דכתי' וראשי' כל בכורי כל ואצטרי' לרבויי מקרא כי היכי דלא נילף מתרומה אי נמי דגם בבכורים כתיב מראשית והוה אמינא דלבעי ראשית ד

לשייכה ניכרות קמ"ל.

יח הפריש בכוריו וכו' פ"ג דבכורים שלש מדות בבכורים בכורי' ותוספת הבכורים ועטור הבכורים תוספת הבכורי' מין במינו עטור הבכורים מין בשאינו מינו תוספת הבכורי' נאכלת בטהרה וכו' אימתי אמרו תוספת הבכורים כבכורים בזמן שהיא באה מן הארץ אבל אם אינה באה מן הארץ אינה כבכורים ע"כ ופי' עטור שעושין כדי לנאותן באותם הפירות ומה שכתב רבי' דאף על פי שתוספת הבכורים שמביאין מסוריא ועבר הירדן אינו כבכורים אפ"ה נאכלת בטהרה לא ידעתי מאין הוציא זה כי המשנה שכתבתי אמרה תוספת הבכורים נאכלת בטהרה וכו' ועל זה אמרו אימתי אמרו וכולי בזמן שהיא באה מן הארץ ונראה שהוא מפרש דאימתי אמרו היינו להיות כבכורים לגמרי וזהו שפרשו ואמרו אימתי אמרו תוספת הבכורים כבכורים בזמן וכו' דוק מינה מה שמביאין מסוריא כבכורים הוא דלא הוו אבל נאכלת היא בטהרה כיון שהביא לבכורי' זה נר' דע' רבי' ולא מצאתי לזה מקום ברור מאין יצא לו ומה שכתב ואין מעטרין וכו' אלא משבעת המינים הוא כר' עקיבא דס"ל הכי שם פ"ג ור"ש בן ננס פליג וקי"ל כר' עקיבא מחבירו וכתב רבי' בכל מקום כלומ' אפילו בעמון ומואב דלא שייך בהו שבח לשבעת מינים אין מעטרין אלא בשבעת המינים ושם נתבאר בירושלמי ולא ידעתי למה השמיט רבינו מה שאמרו במשנה תוספת הבכורים מין במינו וכו'.

יט כיצד מפרישין וכו' גם שם פ"ג ודעת רבינו שקריאת שם במחובר סגי וילף לה מדכתיב ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה בשעת הבאה בעינן פרי אבל בשעת קריאת שם אפילו בוסר אפילו פגין כן נתבאר בירושלמי גם פ"ב שנינו שהם נקנין במחובר כלומר שיש להם דין בכורים משעת שקרא להם שם במחובר ולמדו זה בירוש' מהכתוב שאמר בכורי כל אשר בארצם.

עוד שנינו שם במשנה פ"ב תרומת מעשר שוה לבכורים בשני דרכים וכו' ונטלת מן הטהור על הטמא ושלא מן המוקף וכו' וסברת רבינו שכתב שאם אין לו טהורות שאינו מפריש נכונה ונמקה עמה אעפ"י שבירושלמי אמרו זאת אומרת שהפירות הטמאין חייבין בבכורים ע"כ אעפ"כ אינו מפריש אלא כשיש לו טהורות אבל אם אין לו טהורות כיון שאינם טובלין בתרומת מעשר למה יפריש לאבוד גם מה שכת' שאינו מסיק בהם את התנור בתרומה נכון ופשוט הוא על שאני תמיה למה תלה אותו בירא' לי וכו' שהרי אמרו בפרק הערל עלה דהא דתנן יש במעשר ובכורים מה שאין כן בתרומה דתנא ושייר דה"ל למתני נמי אסור לבער מהם בטומאה מה שאין כן בתרומה וילפינן מדכתיב לא ביערתי ממנו בטמא ובכלל לא ביערתי הוי להדליק את הנר ולהסיק בו תנור כאשר נתבאר פ"ג דהלכות מ"ש ומיהו בזו י"ל דמשום דעיקר קרא דלא ביערתי לאכילה אתא כאשר נתבאר שם ואיכא למימר דלהדליק את הנר שרי בבכורים קמ"ל אלא שבירושלמי פ"ב דבכורים אמרו מנין למעשר שני שנטמא שאין מדליקין בו את הנר שנאמר ולא ביערתי ממנו בטמא אמר רב יהודה אף בבכורי' שנטמאו לדברי הכל ע"כ ואין נראה לחלק בין הדלקת הנר להסקת תנור דתרוייהו שוים הם גם רבי' לא נקט אלא שלא נתן אותו לתרומה טמאה וזה מפרק הערל ומהירושלמי יכול

בלמוד כן ולא היה לו לתלות בירא' לי וצ"ע •

ד המפריש בכוריו וכו' פ"ק דבכורים האפוטרופוס והעבד והשליח מביאין ולא קורין ופירשו עלה בירוש' דה"מ כשנברן מתחלה לשולחו ביד אחר פי' דאז יכול לשלחם ביד שליח אבל אם לקטן על דעת להביאן הוא לא ישלחם ביד אחר דכיון שנראו לקריאה אינם ניתרין עוד בלא קריאה ע"כ ועוד נתבאר זה בע"ה •

פרק שלישי

א הבכורים ניתנין לאנשי משמר וכולי סוף מסכת בכורי' וחכמים אומרים ניתנין לאנשי משמר והם מחלקים אותם ב ביניהם בקדשי המקדש • וכבר ביארנו וכו' פ"ב דבכורים התרומה והבכורים חייבין עליהם מית' וחומש ואסורים לזרים וכו' ומייתי' לה בהערל והתם ילפינן מדכתיב ותרומת ידך אלו בכורים וכבר כתבתי שדרשו כן משום דבכורים כתיב יד ולקח הכהן הטנא מידך ורש"י פירש עוד דבכורים הוא דבעו הבאת מקום ד דאילו תרומה ממש קדשי הגבול היא ואין בה הבאת מקום וא"כ קרא דתרומת ידך דמחייב בהבאת מקום ע"כ בבכורים מיירי וכתב רבינו והוא שיאכלם אחר שנכנסו לחומת ירושלם ופרק אלו הן הלוקין ה"ג לה אמר רבא בר אדא א"ר יצחק בכורים מאימתי חייבין עליהם משיראו פני הבית כמאן כי האי תנא דתניא ר' אליעזר אומר בכורים מקנתם בחוץ ומקנתם בפנים מה שבחוץ הרי הן חולין לכל דבריהם מה שבפנים הרי הן כהקדש לכל דבריהם ע"כ ופי' מאימתי חייבין עליה' היינו זר האוכלן בין בפנים בין בחוץ או כהן האוכלן בחוץ וקאמר משיראו פני הבית דהיינו בית הבחירה והכוונה שיכנסו בעזרה לומיא דאין הטבל מתחייב במעשר עד שיראה פני הבית דפירשו משיכנסו לבית ועוד דהא גבי מעשר שחיובו הוא משיכנסו לירושלם אמרו משיראו פני החומה וכיון דגבי בכורים נקט פני הבית משמע דלאו כי הדדי נינהו ובתוספות כתבו ת מקנתם בפנים בעזרה ע"כ משמע דחיובו בעזרה תלי כאשר כתבתי •

וכו' להבריא פירוש רבי' מה שאמרו שם גבי כהן האוכל בכורים חוץ לחומה שלוקה דלא צריך קרא דילפינן בקל וחומר ממעשר הקל ומה מעשר הקל האוכלו חוץ לחומה לוקה בכורים לא כ"ש ע"כ ואם איתא דמעשר אסור משיראה פני החומה ובכורים עד שיכנסו בעזרה היכי יליף בכורים ממעשר הא איכא למפרך מה למעשר שאמור שחייבים עליו ת משנכנס לחומה תאמר בבכורים וכו' ועוד דכי היכי יליף בכורים החמורים ממעשר הקל לאוכל בחוץ ה"נ איכא למילף ומה מעשר הקל אסור משיכנס לפנים מן ה החומה בכורים החמורים לא כ"ש אלא ודאי ע"כ שוים הם ובפני הבית היינו כניסה לפני' מן החומה דאז רואין פני הבית אבל לא שצריך ליכנס לעזרה גם פרק בהמה המקשה מוכיח שמעשר ובכורים שוים הם שאמרו שם לפי שמצינו במעשר ובכורים שאעפ"י שיצאו ממחיצתן וחזרו מותרים ובעי היכן מצינו שיצאו ממחיצתן וחזרו מותרים ע"כ ובתוספות הקשו מנא לן דמיירי ביצאו וחזרו דלמא לא מיירי אלא בלא נכנסו עדיין וקאמר קרא דלא יאכל עד שיביאם אבל בנכנסו ויצאו וחזרו לא מיירי קרא ותירצו דבאלו הן הלוקין משמע בהדיא דמיירי בנכנסו ויצאו דיליף התם דאין לוקין על שראו פני הבית עכ"ל תוספת מפוגיא זו למעש' ובכורי' שוים הם וגבולו של זה הוא גבולו של זה וכמו שנפרש לא תוכל לאכול בשעריך גבי מעשר כן גבי בכורים וכן משמע מלשון התוספות שכתבתי והלעת כן נותן דבמקום ם שראוי לאכילת כהן דהיינו בירושלם לפנים מן החומה אסור לזר ומן הכתוב שאנו למדין שהבכורים אסורים לזרים דהיינו ממה שנקראו תרומה דכתיב ותרומת ידך משם אנו למדין לכהן האוכל בכורים חוץ לחומ' דהיינו מדכתיב לא תוכל לאכול בשעריך וכו' וכיון שכן כל היכא דקרי' ביה לא תוכל קרינ' ביה ותרומת ידך לאסור לזר כלומר דיש להם דין תרומה משיכנסו לפנים מן החומה ואף אם חזרו ויצאו אסורים כדין תרומה ם שאסורה בכל מקום גם מעשר שני שאסור לאוכלו בחוץ משנכנסו לפנים מן החומה מזה הפסוק למדו אותו ד דכתיב לא תוכל לאכול וכולי לפני ה' אלהיך תאכלנו משיכנס למקום אכילתו וכו' כאשר נתבאר פ"ג וכיון שכן מינה ילפינן לבכורים גם גבי האוכל בטומאה א אמרו כן וכאשר כתב רבינו שאינו אסור לטמא אלא במקום אכילתו דהיינו בירושלם מוכח מכל הני דדין הוא לתלות בכורים לזר בכניסה לפנים מן החומה לא בבית ובהכי ניחא לי מה שאמרו בגמרא כמאן כי האי תנא דתניא מקנתם בפנים וכו' דכיון דמשיכנסו ל לפנים מן החומה חייבין עליהם לאפוקי שאינם נאסרי' מעת שקרא להם שם היינו דתנא דקתני מה שבחוץ הרי הוא חולין ע"כ הכי ס"ל אבל אם תפרש דכניסה לעזרה קאמר דלא סגי בחומ' תאי סייעתא דלמא חוץ ופני' דרבי אליעזר חוץ לחומה הוא ואם פי' משיראו פני הבית היינו לומ' דלא בעי הנחה הא נמי ליכא ם סייעתא דאפשר דמה שבפנים היינו שהונח ושמעתא הכי הוא אעפ"י שלא מיעט אלא מה שבחוץ אפשר דמשמעות מה שבפנים מונח הוא להכי נקט בחוץ ואם לומר דלא בעינן קריאה כמה תנאי ואמוראי איכא התם דס"ל הכי ואעפ"י שאפשר לתרץ כל זה מ"מ לפי' דרבינו אתי סייעתא שפיר טפי להדיא כ"ש דאיכא למילף בק"ו ממעש' וכאשר הוכחתי מהסוגיא אשר שם גם פר' בהמה המקשה כי מהסוגיות אלו נראה לי מוכרח דעת רבינו דמשיראה פני הבית האמור גבי בכורים היינו פני ה החומה האמור גבי מעשר אחר שכתבתי כל זה ראיתי לרבינו בספר המצות שכתב זה לשונו מצות קמא ם שהזהירנו מלאכול מעשר שני חוץ לירושלם והוא אמרו יתבר' לא תוכל לאכו' בשעריך וכו' ומי שאכל בלא פדיון לוקה אבל בתנאי שהתבאר במכות והוא ש אכלנו בחוץ אחר שראה פני הבית כלומ' שהגיע לפנים מחומת י ירושלם והוא אומרם גם מאימתי חייבין עליו משירא' פני הבית ע"כ נר' מדבריו שגם במעש' היה גורס משיר' פני הבית ומפרש לה שיכנסו לפנים מן החומה כי אז רואין פני הבית ואפשר דלכך נקט משיראו ולא נקט עד שיראו א"כ פני הבית דגבי בכורים פירושו בפני ה הבית דמעשר דודאי התם כניסה לחומה הוא דבית לא שייך גבי מעשר כלל וזה ברור גם במצות קל"ט גבי בכורים כן נראה דפשיטא ליה דפירוש פני הבית היינו כניסה לחומה ובפני הבית דרבי ינאי לא קשה דלא שיו' חומה גם מלשון התוס' שכתבתי כן נראה שהם גורסין גבי מעשר פני הבית ומ"מ כתב גבי בכורים מקנתו ב בפנים בעזרה דהא כדאיתא והא כדאיתא דבעזרה שייכה גבי בכורים ולא גבי מעשר אעפ"י שמלשונם פר' בהמה המקשה משמע שדעתם שהם שוים כאשר כתבתי

ואעפ"י שמעתה אין נראה שיש אנו צריכין עוד למה שכתבתי להכרית דברי רבי' כיון שהוא גורס בשניהם פני הבית מ"מ לא העברתי עליו הקולמוס והנחתיו ל להתלמד במקום אחר וגם כי הגרסא בספרנו כתוב גבי מעשר חומה וגבי בכורים בית ואפשר שהיא נוסחא אמיתית וגם כדי שלא נאמר הא כדאיתא והא כדאיתא כדברי רבותינו בעלי התוס' שכתבו לפירוש פנים היינו' בעזרה׃

ג כהן שאכל בכורים וכו' פרק אלו הן הלוקין ולמדו אותו בק"ו ממעשר ובודאי דמק"ו לחודיה לא היה לוקה דאין עונשין מן הדין אלא מקרא דלא תוכל וכו' דגם ללקות על זה בא הכתוב כאשר כתב' שם בתוס'׃

וכן אם אכלן וכו' גם שם במשנה אלו הן הלוקין וכו' האוכל בכורים עד שלא קרא עליהן ואוקמוה כרבי עקיב' דהוא סבר קריאה מעכבא אבל חכמים אומרים הנחה מעכבת קריאה אינה מ מעכבת והכי אסיקו התם אמוראי טובא וטעמ' דמילת' משום דהנחה שנה בה הכתוב דכתב תרי זמני והניחו והנחתו לעכב אבל קריאה דלא שנה בה הכתוב אינה מעכבת׃

ה אכילת בכורים וכו' וכו' ס"ב דבכורי' התרומה והבכורים וכו' וכבר הזכרתיה גם שם יש במעשר ובכורים מה שאין בתרומה טעונין הבאת מקום וטעונין ודוי ואסורין לאונן ובהער' אמרו מנא להו דכתיב לא תוכל לאכול בשעריך ובולי' ותרומת ידך ואמר מר אלו בכורים וכתב רש"י דטעונין הבאת מקום דכתיב בהו ובאת בטנא והלכת וכו' והתם כתב עשה והכא לאו לאוכלן בגבולים׃ וטעונין ודוי כבר נתבאר למעלה סוף מעשר שני דבירושל' יליף שמתוודה על הבכורים מדכתיב בערתי הקדש מן הבית הקדש העליון דהיינו הראשון ויש מי שפירש דטעונין ודוי היינו הקריאה שקורא על הבכורים וכן כתב רש"י פרק הערל ואסורין לאונן פ' הערל למדו זה מלאיתקש בכורים למעשר מה מעשר אסור לאונן אף בכורים א אסורין לאונן ורבי' כתב מקרא דושמחת בכל הטוב ואפשר שכיון בזה לומר דמשום דגלי לן קרא דקפיד אשמחה כלילפי' מינה לאחר חג שבועות אינו קור כפי שאינו זמן שמחה משום הכי ילפי' ממעשר לאסור לאונן דבזה ניחא מה שהקשו בתוספות עלה דהא דמייתי פר' הערל יש בתרומה ובכורים מה שאין במעשר וכו' והקשו בתוס' כי היכי דילפי' בכורים ממעשר לענין אסור אנינות אמאי לא ילפי' מעשר מבכורים שיתחייב מיתה אוכל בטומאת הגוף וגם דיעלה באחד ומאה כמו ב בכורים ולא יהיה בטל ברוב וגם נילף בכורים ממעשר לענין דלא להוי נכסי כהן ונדחקו בתירוץ קושיות אלו ולדעת רבי' אפשר דע"כ לא ילפי' בכורים ממעשר אלא באונן דגלי לן קרא דושמחת בכל הטוב דבעי שמחה אבל מאי דליכא גלוייא לא ילפי' דאיכא למימר אדרב' נילף מתרומה כיון שנקראו תרומה וכדברי ר"ש שמתיר אותם לאונן משום דתרומה קרניהו דרחמנא ואפשר דבל עיקר הקושיא שהזכירו בה ערל לאפוקי דלא תילף מתרומה היא אבל עיקר איסורו לאונן מושמחת בכל הטוב הוא דנפקא וכ"כ גם רבי' במ"גם רבי' עובדיה כ"כ ונושמחת בכל הטוב ומ"מ כבר כתבתי שדרך רבי' לתת טעם וכן להסמיך הדין על כתוב אעפ"י שלא הוזכר בגמ' להיותו נכון ולענין דינא אין נפקותא כ"ש שראיה זו הוזכרה פרק כל שעה שאמרו שם ור"ש נהי דהיקישא

לית ליה שמחה מיהא כתיבא דכתיב ושמחת בכל הטוב אעפ"י ששם אמרו ההוא לזמן שמחה הוא דאתי' דתני' מעברו על החג וכו' כתבה רבי' כיון שראיה פשוטה היא כאשר כתבתי והיקישא שמיך׃

ז הבכורים טעונים וכו' תוספתא פ"ב בכורים מצוה להביאם ב בשבעה כלים ואם הביאם בכלי אחד יצא ע"כ ופירוש בשבעה כלים כשהם שבעה מינים הכוונה דלכתחלה בעי' כל מין בכלי אחד ובדיעבד יצא אף אם השבעה בכלי אחד ומ"מ כלי בעי' למאמר הכתוב ובאת בטנא׃

ולא יביאם וכו' גם שם בתוספתא׃

ח הביאן בכלי מתכות וכו' פ"ג דבכורי' ופרק החובל אמר ליה רבא ל לרבא בר מרי מנא הא מילתא דאמור רבנן בתר עניא עניותא אזלא א"ל דתנן עשירים היו מביאין בכוריהם בקלתות של כסף וכו'׃

ואם נטמאו וכו' בספרים שלנו כתוב בירושל' דבכורים פ"ק ר' חמא בר עוקבא בשם ר' יוסי בר חנינא נטמאו הבכורים הסלים ניתנין לכהנים שנאמר ולקח הכהן מידך ע"כ ונר' דיליף משו' דמשמע דפנימיים שאינו לוקח אלא הטנא לבד בגין שנטמאו ה הבכורים שיקח הטנא לבדו וכן גרסת ר"ש והרא"ש אבל רבי' נראה שגורס אין הסלים לכהני' וא"כ תהיה הראיה מדכתיב ולקח הכהן הטנא והניחו וגו' היכא דשייך הנחה לפני המזב' שייך ולקח אבל בשנטמאו דאי אפשר להניחו לפני המזבח אין שם לקיחה א"נ מדכתי' הטנא דמשמע הטנא הנזכר דהיינו עם הבכורים יקח אבל טנא לבדו לא יקח כך נראה לפרש לדע' רבי' וזאת הגרסא האמת עולה יפה׃

ט כשהיו מביאין בכורים וכו' פרק ג' ובהשגות א"א אומר אני מה שבידם נותנין לכהנים על הפירות הוא אומר במשנה אבל גוזלות אין בידם כי אם אותם שעם הסלים ע"כ ולשון המשנה מוכיח כדברי רבי' שאמרו הגוזלות שעל גבי הסלים היו עולות ומה שבידם ניתנים לכהנים מ משמע דאגוזלות קאי ובודאי אפירות קאי אמאי שהם לה הדין ליתני הגוזלות עולות עולות והפירות לכהנים אמאי קאמר ומה שבידם שהם זהו דפירות פשיטא ד דלכהנים ניניהו ותו דמאי דשייך למתני דנייהו בהדי גוזלות ותו דלמה יקרא הפירות מה שבידם טפי מן הגוזלות והרי הכל היה בידם לדעת ר"ש שהוא סובר דרבי יוסי דקאמר בתוספתא שהובאה בירושלמי שלא היו בסלים שלא יטנפו הפירות פליג אמתני' דלתנ' דמתני' הכל היה בסלים וא"כ למה קרא הפירות מה שביד טפי מגוזלות מכל הני דוחקי סובר רבי' שהיו מביאי' גוזלות בידם וגוזלות תלויים בסלים ושבסלים עולות ושבידם לכהנים ומה שהוקשה לו להר"א לפרש דקאי אפירות כפי שלא הוזכר בשום מקום שהיו מביאי' גוזלות בידם אלא בסלים לפאר ולעטר הבכורים אבל בידם למה מביאים אותם ומה טעם להם ותו לפירוש רבי' לא היה לו ל לתנא לומר ומה שבידם אלא היה לו לומר ושבידם כיון דקאי אגוזלות שכבר הזכיר ואמר שע"ג הסלים היו לומר ושבידם בלשון ומה שבידם משמע שהוא דבר אחר שלא הוזכר ולעת הרא"ש כדברי הר"א ודע שלא דרבי יוסי דתוספתא שכתבתי שהובאה בירושלמי פליג אמתני' אלא פרושי קא מפרש דעל גבי הסלים דוקא על גביהן ממש אלא תלויים בצדם ולשון על גבי כיון שהיו תלויים בפי הסלים

בגליון וכן נראה בפירוש המשנה לר' יוסי כרושי קא
מפרש למתני' וזהו שכתב כאן כרבי יוסי ·

פ **מצות** עשה וכו' פרק אלו נאמרי' דרשי'
כתיב הכא וענית וכתיב התם
וענו הלוים מה להלן בלשון הקדש אף כאן בלשון
הקדש ולוים גופייהו מנא לן יליף קול קול כתיב הכא
קול רם וכתיב והאלהים יעננו בקול מה להלן בלשון
הקדש ופרש"י ז"ל דהא תורה בלשון הקדש ניתנה אף
כאן בלשון הקדש ורבי' לא חשש להאריך רק כת' וענית
ואמרת בלשון הזאת דפשט וענית ואמרת משמע בלשון
הזאת דהיינו לשון הקדש וכבר כתבתי שדרך רבי' כן
במקומות רבים ·

פ"א בראשונה וכו' גם שם פ"ק דבכורים ·

פ"ב **המביא** וכו' תוספתא כל הדרך ב
כולו יש לו רשות ליתן ל
לעבדו או לקרובו גם במשנה הגיע להר הבית אפילו
אגריפס נוטל הסל על כתיפו משמע דקודם שהגיע
להר הבית היה מביאו אחר ·

ומניחו וכו' אמרו שם בירושלמי לפני ה'
יכול במערב ת"ל אל פני המזבח אי
לפני המזבח יכול בדרום ת"ל לפני ה' כיצד מגישן על
קרן דרומית מערבית ומניחה בדרומה של קרן עד כאן
ואיתא פרק הקומץ רבה ופרש"י ז"ל דלפני ה' משמע
במערב דהיינו כנגד פתח ההיכל דהיכל במערב ופני
המזבח היינו דרום שכבש המזבח בדרום היה נמצא כ
שעול' דרו' המזב' לפניו וא"כ כיון דכתי' והני' לפני המזב'
מניח' בדרומ' של קרן · ומנין שהם טעונין תנופ' וכו'
פרק כל המנחות באות מצה אלו טעונין תנופה וכולי
והבכורים כדברי רבי אליעזר בן יעקב ובגמרא מאי
ר"אב"י דתניא ולקח הכהן הטנ' מידך למד על הבכורי'
שטעונין תנופה דברי ר'אב"י מ"ט דר' אב"י גמר יד יד
משלמים כתיב הכא ידיו תביאנה וכתיב התם ולקח ה
הכהן הטנא מידך מה כאן כהן אף להלן כהן ומה
להלן בעלים אף כאן בעלים הא כיצד כהן מניח ידו
תחת יד בעלים ומניף ע"כ והובאה גם במכות פרק
אלו הן הלוקין ופי' תחת יד בעלים לאו דוקא דא"כ
הויא חציצה אלא הוא אוחז הסל בידיו בשפתי הכלי
כאשר אמרו במשנה ואוחזו בשפתיו והכהן ידיו תחת
הכלי נמצא יד למטה דהיינו בשולי הכלי ויד בעלים ל
למעלה דהיינו בשפתי הכלי וזהו ידו תחת יד בעלי' וכן
אמרו במשנה ואוחזו בשפתיו וכהן מניח ידו תחתיו
ומניף ע"כ מוכח כאשר כתבתי ·

וכשם שטעונים וכו' פ"ב דבכורי' וטוענין
קרבן ושיר ותנופה ולינה ע"כ
ובירושלמי אמרו וטעונין לינה א"ר יונתן הלא דתימא
בשאין עמהם קרבן אבל יש עמהם קרבן בלא כך ע
טעונין לינה מחמת הקרבן ע"כ פי' שכל מקריב קרבן
טעון לינה בירושלם ואינו הולך לעירו עד שילין שם
ומכאן יש ללמוד שאין הקרבן מעכב ואע"פ שרבי' כתב
והבכורים טעונים לינה כיצד הבי' בכוריו למקדש וקר'
והקרי' שלמיו לא יצא באותו היום וכו' למשמ' דכשהקריב
שלמיו הוא שאינו יוצא לא קשיא דרבינו סמך על מה
שכתב שאין הקרבן מעכב ולא כתב כן גבי לינה דמשמ'
דלעולם טעון לינה אפילו אין שם קרבן אלא שרבינו
כאן כתב סדר הענין שצרי' להיות כשיש שם קרבן אבל
מאי דלינה בלא קרבן נמי ישנה כדברי הירושלמי גם
שם במשנה נתבארו כל דברי רבי' עד סוף הפרק אלא
שצריך ליישב הסוגיא שבמסכת ערכין פרק אין בערכין

לדעת רבי' שאמרו שם אמר רב מתנא מנין לבכורים ש
שטעונין שירה אתיא טוב טוב פי' דבשירה כתיב תחת
אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב ובטוב
לבב היינו שירה דכתיב הנה עבדי ירונו מטוב לב והכא
כתיב ושמחת בכל הטוב והקשו שם והאמר ר"ש בר ב
נחמני א"ר יונתן מנין שאין אומרים שירה אלא על
היין שנאמר ותאמר להם הגפן החדלתי וכו' ומשני מ
משכחת לה כדתני רב יוסף דתני רב יוסף פרי אתה
מביא ואין אתה מביא משקי' הביא ענבים ודרכן מנין
ת"ל תביא ע"כ נראה מכאן שאין טעון שירה אלא על
היין והיינו שדרך ענבים והביא בכורים יין וא"כ איך
רבינו כתב שירה בכל הבכורים ומי' מתניתין דבכורים
כדברי רבי' היא שנוייה דהתם מיירי בכל שבעת המיני'
וקאמ' שמתחי' שהיו קורין ארוממך ה' כי דליתני ונוכח
שעל כל הבכורים היו אומרים שירה ולפרוך מתני' דלא
תיקשי עם סוגיא דערכין יש מי שכתב דשירה שהוזכרה
בערכין אינו השיר שהוזכר במשנה דקותו שבמשנה
אינו שיר אלא אפוקי שמחה בעלמא ואין זה דעת רבי'
אלא דשיר דערכין היינו ארוממך הכי דליתני דמתני'
וכן דעת רש"י והתוס' וההוא דערכין לא קשיא דהכי פי'
כיון שיש בכורים מן היין כדתני רב יוסף וסייך בהו
שירה תקינו בכל הבכורי' שירה ולא חלקו בין בכורים
לבכורים וכן פירשו שם בתוספ' ·

פרק רביעי

א **כל** המביא בכורים וכו' פ"ק דבכורים ה
האפטרופוס והעבד והשליח והאשה
וכו' מביאין ולא קורין שאינם יכולים לומר אשר נתת לי
פי' לפי שלא נטלו חלק בארץ אלא הזכרי' ישראלים מ
מיוחסים הודאים שנאמר לשמות מטות אבותם ונאמר
עוד איש לפי פקודיו על שיהא איש מיוחס גמור ודאי
בלא ספק ·

ג **הגר** וכו' גם שם במשנה הגר מביא ו
ואינו קורא ואם היתה אמו מישראל
מביא וקורא ע"כ ובירושלמי הקשו על משנה זו וכי
נשבע לנקבות כלומ' אם יוצ"ל שהיה אמו מישראל איך
יקרא אשר נשבעת לאבותי' וכו' ולא תירצו כלום ואמרו
שם תני בשם רבי יהודה הגר עצמו מביא וקורא מה
טעם כי אב המון גוים נתתיך לשעבר הייתי אב לארם
אחד מכאן ואילך אב לכל הגרים רבי יהושע בן לוי
אמר הלכה כרבי יהודה אתא עובדא קומי רבי אבהו
והוה כרבי יהודה ע"כ וכיון דהני אמוראי פסקו והורו
כר' יהודה הכי נקטי' ואידחיה לה מתני' ודע דעובדא
דאתא קומי רבי אבהו לענין להתפלל בינו לבין עצמו
הוא והורה שיכול לומר אלהינו ואלהי אבותינו ומשם
אנו למדין לבכורים אבל בכורים בימי רבי אבהו ודאי
דלא היו ומה שקשה מכאן לודוי מעשר שאין הגר מ
מתודה נתבאר שם ואפשר להוסיף עוד דגבי מעש' אין
שם אלא וידוי ואין כל כך חשש אם לא יתודה אבל כאן
שמביא הבכורים אם אינו קורא יראה זלזול גדול ואם
יש לקרות ואפש' שיש עכוב בדבר הילכך כיון שמביא
קורא דפסוקי בעלמא נינהו ומחזי כשקרא ליכא כיון
דאברהם היה אב לגרים עוד י"ל דמעשר אפילו אין לו
קרקע מתודה וכיון שכן הגר שאין לו חלק איך יאמר
האדמה אשר נתת לנו שהרי קרקע אין לו גם חלק אין
לו שאמור דעליה קאמר אבל מקרא בכורים מי שאין לו
קרקע אינו קורא וכיון שכן הוא אף אם לא יהיה לו

חלק בארץ שייך לומר אשר נתת לי על זה השדה שיש לו עתה אלא שהלשון אינו מדוקדק כל הצורך עוד יש לתרץ דגר מבני אברהם אברהם אבינו הוא שזוכה שכיון שנתגייר הרי נקרא זרעו ולכך בכורים שמקדים שבועת האבות מביא וקורא אבל במעשר שמקדים בנתינה איני מתודה דלאו קושטא קאמר כי לא ניתנה לו רק לישראלים לבד ונזה שאומר כאשר נשבע וגומר היינו שהוא זבת חלב ודבש כדאיתא במשנה אלא שקש׳ לזה לשון רבינו שכתב גבי מעשר שני הגר אינו מתודה וכו׳ הרי הוא אומר כאשר נשבעת לאבותינו ולפי מה שכתבתי הא לא קשיא אדרבה הוי סייעתא דוק ותשכח

וכן כהנים וכו׳ סוף מסכת מעשר שני לענין ודוי מעשר ומינה ילפינן למקרא בכורים דחד טעמא הוא ׃

ד הקונה שני אילנות וכו׳ פ״ק דבכורים והובאה פרק המוכר את הספינ׳ ושם נתבאר דספוקי מספקא לן אם יש לו קרקע או אין לו ומספק לגבי ממונא אין לו דקרקע בחזקת ב. בעליה עומדת והמע״ה ולענין בכורים מביא מספק דילמא יש לו קרקע ואינו קורא מספק והקשו שם ו דילמא לאו בכורים נינהו ומעייל חולין בעזרה ותירצו דמקדיש להו והקשו עוד והא בעי מיכלינהו ותירצו דפריק להו פירוש אחר הנחה ותנופה יפדה אותם ויאכלם והקשו עוד ודילמא לאו בכורים נינהו ומפקע להו מתרומה ומעשר ותירצו דמפריש להו והקשו עוד בשלמא תרומה גדולה יהיב לה לכהן מעשר עני לכהן עני וכן מ״ש יתן אותו לכהן אלא מעשר ראשון למי יתן אותו פירוש שאין לנו לעשות תקנה לגזול את הלוים ותירצו שיתן אותו לכהנים וכר׳ אלעזר בן עזריה דאמ׳ מעשר ראשון אף לכהן ונר׳ מתוך פי׳ רש״י דפלוגתייהו בתר דקנסינהו עזרא וזה אי אפש׳ דהא פרק יש מותרו׳ כתבאר דפליגי בדאורייתא ומ״ה מוקי לה כר׳ אלעזר בן עזריה לאוקמה בדינא דאורייתא אבל כרבי עקיבא נמי מתוקמא אלא דאיירי בתר דקנסינהו עזרא ולכך רבינו כתב ונותן המעשרות שלהם לכהנים וכולל גם מעשר ראשון ואיכא למידק דהא כר׳ עקיבא קי״ל ורבי עקיבא ללוי ולא לכהן קאמר ותלמודא לא אוקמה היא דנותן לכהן אלא כר׳ אלעזר בן עזריה משום דלר׳ עקיבא לא אתיא אלא ודאי מה שכתבתי הוא האמת דגם כרבי עקיבא מתוקמא ולבתר קנסא וכן כתבו שם בתוס׳ דה״ה דהוה מצי לתרוצי כרבי עקיבא ולבתר קנסא ומכאן אתה למד למה שכתבתי בהלכו׳ מעשרות שהקנס לא לזמנו דעזרא דוקא היה אלא גם לאחר ותנו קנס ובזמננו שכתב שם לאו דוקא כאשר ביארתי שם ׃

ואינו מביא וכו׳ גם שם הקשו ודילמא בכורי נינהו ובעו קריאה וב״ה קריאה לא מעכבא והאמר רבי זירא כל הראוי לבילה בילה מעכב׳ בו וכל שאינו ראוי לבילה אין בילה מעכבת בו ותירצו דעביד להו כרבי חנינא דאמר רבי חנינא בכרן וסגרן ביד שליח ומת שליח בדרך מביא ואינו קורא דכתיב ולקחת והבאת עד שתהא לקיחה והבאה כאחד ויתבא׳ מינרא זאת בסמוך והקשו ולקרי פסוקי בעלמא נינהו ותרץ רב אשי דמתזי כשקרא ורב משרשיא תירץ דילמא אתי לאפק׳ עינהו מתרומה ומעשר וכתב רבי׳ דכל שאינו ראוי לקריאה מפני הספק וכו׳ דלא תקשי דהא איכא טובא שמביאים ואינם קוראים ואין קריאה מעכבת בהם לכך כתב דהכא תאני דעה שאינו קורא הוא מפני

ספק ולכך ראוי לקריאה בעינן וכן הקשה שם רשב״ם פרק השפינה ותירץ כאשר כתבתי בדברי רבי׳ ופ״ה שכתוב לשונו בע״ה ׃

ה המפריש בכוריו וכו׳ פ״ק דבכורים הפריש בכוריו ומכר את שדהו מביא ואינו קורא והשני מאותו המין אינו מביא ממין אחר מביא וקורא רבי יהודה אומר אף מאותו המין מביא וקורא ע״כ ופי׳ השני היינו אותו שלקח את הקרקע ולמדו בירושלמי שאינו מביא מאותו המין מפני שאמר הכתוב הגדתי וגו׳ פעם אחד הוא מגיד ואינו מגיד שני פעמים ופי׳ מגיד היא ההבאה כי בה מוכיח שנכנס לארץ ורבי יהודה סבר דהיינו דוקא באדם אחד אבל בשני בני אדם מביא זה וחוזר ומביא זה ורבנן לא מפלגי אלא סוברים שאין מגידים במין אחד ב׳ פעמים והלכה כרבנן ׃

ו המוכר שדהו לפירות וכו׳ פרק השולח פלוגתא דר״ל ור׳ יוחנן ר״ל אמר מביא ואינו קורא קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי ר׳ יוחנן אמר מביא וקורא קנין פירות כקנין הגוף דמי וקי״ל כר״ל דרבא אמר התם קרא ומתניתא מסייעא ליה לר״ל ופרק הא לן פסקינן בהדיא הלכתא כר״ל לגבי ר׳ יוחנן בתלת אלא מינייהו דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי כדאיתא התם ׃

אבל מביא וכו׳ גם פרק השולח איתיביה ר׳ יוחנן לר״ל ולביתך מלמד שאדם מביא בכורי אשתו וקורא א״ל שאני התם דכתיב ולביתך פי׳ אעפ״י שאין כבעל בגוף הקרקע כלום גזרת הכתוב דראשתו כגופו וא״ת והא פירות תקנתא דרבנן הוא דמדאורייתא אין לבעל פירות וא״כ אפילו למ״ד קנין פירות כקנין הגוף דמי ע״כ גזרת הכתוב היא ומאי פריך לר״ל וי״ל דקי מיהא לא איירא דרך נשי הנותנות פירות לבעליהם ובכה״ג אפשר דמיירי קרא למ״ד כקנין הגוף דמי אבל לר״ל דסבר לאו כקנין הגוף דמי על ברחין גזרת הכתוב היא ׃

אף על פי וכו׳ גם שם פרק השולח וה״פ לא סיבעיא לא מתה דהרי לקיח׳ והבא׳ כא׳ אלא אפילו מתה דסל״א לגזור משום דרבי יוסי בר חנינא פי׳ שהרי אין כאן לקיחה והבאה כא׳ שהרי בעודו בדרך מתה וירש את הגוף וא״כ איכא למגזר קמ״ל דלא גזרינן גם בירושלמי פרקא קמא דבכורים הוזכר זה ׃

ז המוכר את שדהו וכו׳ גם שם פ׳ השולח אמרו ואזדו לטעמייהו דאתמר המוכר שדהו בזמן שהיובל נוהג ר״ל אמר מביא ואינו קורא רבי יוחנן אמ׳ מביא וקורא וגם שם הביאו מתני׳ דתנן הקונה אילן וקרקעו מביא וקורא גם הקונה שני אילנות מביא ואינו קורא הא שלשה מביא וקורא ו ואוקמינהו בזמן שאין היובל נוהג ואצטריכו מוכר שדהו לפירות ומוכר שדהו בזמן שהיובל נוהג דאי אשמעינן מוכר שדהו לפירות ה״א התם הוא דאינו קורא לפי שמתחלה לא ירד אלא על דעת הפירו׳ אבל מוכר בזמן שהיובל נוהג שמתחלה ירד על דעת הקרקע סל״א שביא וקורא קמ״ל ואוקי רב חסדא פלוגתייהו דר״ל ור׳ יוחנן ביובל שני דשמבא דעתיה שאין לו אלא פירות אבל ביובל ראשון כ״ע מודו דמביא וקורא דאכתי לא סמכא דעתיה וכמי שיש לו גוף דמי ׃

ז ופי׳ רש״י ז״ל דיובל שני שמנו ישראל קאמר שכבר הורגלו להחזי׳ שדות לבעליהן

שיעלוהו וסמכא לעתיה שיחזירנה ואין זה פי' רבינו שנראה לו דוחק לפרש דמפני במנו ישראל יובל אחר והחזירו שדות אחרות שמכא לעתיה שיחזי' לו זה שדה או ואי בהכי שמכא לעתיה גם ביובל ראשון אמאי לא שמכה לעתיה לכך סובר רבי' דראשון ושני דקאמ' לגבי מוכר זה מיירי ויובל שני היינו אם חזר ומכרה והשתא שמכה לעתיה שהרי החזירו לו קרקע זה פעם אחרת שמכרה וזהו שכתב אבל אם חזר ומכרה ביובל שני וכולי ·

ח הפריש

בכוריו וחלה וכו' ירושל' פ"ק דבכורים רבי אבהו בשם רבי יוחנן היורש מביא ואינו קורא והעמידו שם כשהיה אביו חולה או מסוכן וע"כ חולה ומסוכן גרסי' כדברי ר'

ז הפריש

בכורין ושלחן וכו' מימרא דר' חנינ' כבר כתבתיה והקשו בתוספות עלה דהא קי"ל כל שנראו לקריאה ונדחו ירקבו כדאמרינן במכות פרק אלו הן הלוקין ר' אלעזר בשם ר' אושעיה הפרים בכוריו קודם החג ועבר עליהם החג ירקבו ו ותירצו דהכא בשלקטן מתחלה על דעת לשולחם ביד שליח שנמצא שלא נראו לקריאה וכן נתבאר למעלה מהירושלמי והתם נמי אם הפרים קודם החג על דעת להביאם אחר החג מודה ר' אלעזר דלא ירקבו אלא מביא אחר החג ואינו קורא ובסמוך אבא' דעת רבי' בזה · ויש לדקדק למה הוצרך לומר ומת שליח כיון שבדרך הוא ושלחן ביד שליח אף אם לא מת שלי' מבי' השליח ואינו קורא ורש"י פי' באו קאמר בד"ן ושלחן ביד שליח או שהשליח בדרך ומת בדרך והביאן הוא אבל אם בדרך השליח והביא' השליח אינו קורא אבל הבעלי' קורין דשלוחו של אדם כמותו פי' דס"ל דלקיחה היינו בחירה והקשו בתוס' על זה אלא דלקיחה לא משמע בחירה אלא לקיחה מתוך הבית ותו דלא קתני או מת אלא ומת שליח דמשמע דמת הוא דהויא לקיחה והבא' בתרתי ותו דה"ל למיתני בדרך ושיגרן ביד שליח או ב בדרך שליח והביאן הוא ·

ועוד

קשה לדעת רשב"ם שהרי נראו לקריאה שאם היה מביא אותם השליח היו ה הבעלים קורים וא"כ עכשו שמת השליח הוה לן למימר ירקבו ורבינו כתב הפרים בכוריו ושלחו ביד אחר ומת השליח וכו עד שתהא לקיחתו הבאה כאחד משמע ד דבחירה לאו היינו לקיחה ותלא קתני ולא כפי' רשב"ם ואפשר שגם רבי' סובר דלקיחה היינו בחירה ומת דנקט לרבותא לאפי' שמת השליח והביאן הוא דהשתא איכא לקיח' ומקצת הבאה כאחד אפ"ה אינו קורא עד דאיכא לקיחה וכולה הובאה כאחד ודרך זה כתבוהו בתוספות ומ"מ אף לפי דרך זה אין הכונה שיביאם הוא בעצמו על כתיפו מתחלה ועד סוף שהרי מות' בכל הדרך לתת ביד עבדו או שלוחו כאשר נתבאר אלא לומר שלא י יסתלק רשות בעליהם מהם וכל שרשות בעליהם עליהם והם עמהם אעפ"י שטוענין אותם עבדו או קרובו אינ' הם מביאים אלא הוא נקרא המביא והם מעשה בהמה בעלמ' עבדי לפי שהבעלי' אינם רוצים לטרוח בטעינה בכל הדרך והבאה בשתי' אינו נקרא אלא כששלחו ביד שליח על דעת שיהיה הוא המוליך לעזרה וגם שלק רשות בעלים מהם ואין לבעלים עסק בהם ואחר כך מפני שמת השליח חזרו הבעלי' וגמרו ההבאה לא קרי' בהכי לקיחה וכל הבאה כאחד ובהכי ניחא לי ומת דנקט לאשמועינן שדעתם היה שיוליך אותם השליח לעזרה ואילו לא מת השליח הוא היה מוליכם הילכך אינו קורא וכתבתי כל זה לפי שראיתי להרמב"ן שכתב לחות פי' זה וזה לשונו ומי' לקיחה וסוף הבאה על ידי בעל הבית קורא דהבאה היינו הכנסת' לעזרה וזו היא ששנינו הגיע להר הבית אפילו אגריפס המלך נ נוטל הסל על כתיפו וכו' וכן הדין נותן שלא יהא אחרו' שבא"י צריך להעלות מנהר פרת לירושלם ולא יוריד הסל מעל כתיפו להוציא מדברי פ' האומר בעי' לקיחה והבאה כולה ע"י אחד וכן מצאתי בתוס' כל הדרך כול' הרשות בידו ליתנו לעבדו או לקרובו עד שמגיע להר הבית הגיע להר הבית אפי' אגריפס המלך וכו' עכ"ל באלוסי בארא ·

ובמה

שכתבתי נ"ל דלא קשה דליתן לעבדו או לשלוחו מפני הטורח והוא עמהם ודאי דכולה הבאה באחד נקרא דאינהו מעשה בהמה בעלמא עבדי אבל חשב לשולחו ביד אחר ומת או נמלך והביאם הוא הבאה בשתים נקרא כנ"ל לקיים דברי ה התוס' והוא חלוק נכון ומתקבל ·

ומ"מ

לשון הגמ' אינו מתישב לפי דרך זה ד דמלשון הגמ' משמע דלא באו אלא להצריך לקיחה והבאה שיהיו שתיה' באחד לאפוקי אם הלקיחה באחד והבאה באחד אבל אין נראה שבאו ל למעט מקצת הבאה וכן נראה מקרא דמיניה דרשינן דהיינו ולקחת והבאת שבא להצריך שתיהן כא' ולמעט אם אחד באחד ואחד באחד גם רבי' אם לכך כיון היה לו לבאר ולומר עד שתהא כל הבאה באחד ותו לקיחה מאן דכר שמה לכך נראה היותר נכון ומחוור בדברי רבי' בפירוש ר"ת דלקיחה היינו לקיחה מתוך הבית ובזירה לא מעלה ולא מורדת ובדרך דנקט אורחא ד דמילתא נקט שדרך הבעלים לבחור הבכורים לפי שהבכורי' אין להם שיעור והם בוחרים מה שרוצי' וחדא קתני בדרך ושגרן ביד שליח דהרי הלקיחה עשה השלי' וקמ"ל שאעפ"י שההבאה עשה בעל הבית אינו קורא כיון שהלקיחה מתוך הבית עשה השליח ·

ואפשר

עוד דבדרך לרבותא נקט דאעפ"י דהבחירה גם היא עשה בעל הבית אינו קורא ובודאי דאם הביאם השליח אינו קורא אלא אתא לאשמועי' דלא תימא דבכי האי יקרא כאשר כת' וכ"ש כשהשליח הביאן שלא יקרא ודלא כרשב"ם זה דרך ר"ת והרמב"ן וגם לזה נוטה דעת רבי' וזהו שכתב אף על פי שחזר והביאו וכו וגם לפי זה הדרך אפשר לומ' דלהכי נקט מת לאשמועינן דלקיחה שעשה השליח היה על דעת שיוליכם השליח אלא כמת או אפשר והוא הנכון דלקיחה והבאה לעזרה ניהא קפיד קרא שלא יקחם מתוך הבית ויכניסם לעזרה אלא בעלים עצמן בידם ולא עבדו או קרובו אפילו שדעתו להוליכו אח"כ הבעלים מה שאין כן בכל הדרך דיכול ליתן ל לעבדו או שלוחו כשרשות בעלים עמו ודעתם ליקח אותם מיד העבד או קרובו ולהכניסם לעזרה או לדעת הרמב"ן בכל גוונא כאשר כתבתי ואפשר לדר' זה שפירשנו בלשון רבינו דגם רבי' יודה לדברי הרמב"ן דאם לקיחה וסוף הבאה היא על ידי בעל הבית בכל גוונא מביא וקורא ·

ט הפריש

בכוריו וכו' פ"ק דבכורים וטעם רבינו בו נכון ·

י הביא

בכורים וכו' גם שם במשנ' נטמאו בעזרה נופץ ואינו קורא ע"כ ופי' נופץ שיפזר אותם בעזרה ובהשגות א"א יניחם שם עד שירקבו או עד שיתעפשו ע"כ ודברי רבי' הם דברי ה

המשנה ומה שכתב הר"א ולא מצאתי כן בשום מקום ואפשר דגם רבי יודה שאחר שנופים יניחם עד שיצאו מתורת אוכל ·

יא הביא בכוריו וכו' ירושלמי פ"ק הרי שהביא בכוריו מין מן המינים וקרא וחזר והביא מין אחר אינו קורא א"ר יונתן תני רבי שמעון בן יוחאי כן ואמרת ושמחת הוי אומר על השמחה ע"כ ויש מי שפי' להא דרבי יונתן אהא דהביא נותן א' וקר' וכו' וכות' שאין שמחה אלא ממין הראשון ולכן אין קורין אלא עליו ואחרים פירשו דר' יונתן בא לתת טעם למשנה ששנינו נטמאו בעזרה ולומר דכיון שנטמאו אין שם שמחה והקריאה אינה אלא על השמח' ורבינו נתן טעם לדין זה דהביא מין אחר וכו' מהכתוב שאמר הגדתי היום וגו' שהוא יותר פשוט וכן אמרו ב בספרי הגדתי היום פעם אחת הוא מגיד בשנה ואינו מגיד שתי פעמים ואפשר שדעתו בירושלמי כפירוש שני שכתבתי ולכך הוצרך לטעם זה דאלו משום שמחה גם במין שני ישנה ·

יב הפריש בכוריו וכו' פ"ק דבכורים והוצאה פרק כיצד מברכין ופסק רבי' כרבנן ולא כרבי יהודה דהוי יחיד במקום רבים ויש מי שפסק כר' יהודה משו' דהתם מוקמינ' סתם משנה כרבי יהודה ורבינו סובר דאדרבה להכי אמרו דמתניתי' דהתם כרבי יהודה לאפוקה מהלכת' דיחידאה היא ורבים פליגי עליה ולפי זה גרסינן בספרי רבינו בהלכות ברכות בירך על פירות האילן בורא פרי ה האדמה לא יצא ולא כספרים שלנו דגרסי יצא דהוי כרבי יהודה ורבי' כרבנן ס"ל וא"כ לא יצא וכן כתב ה הרשב"א ז"ל שגרסת רבי' היא לא יצא דוק ותשכח וגר' מלשון רבינו דמיירי אף בהפריש בכוריו קודם ואח"כ יבש המעיין אבל בירושלמי העמידו אותה כשהיה יבש המעיין קודם שהפריש בכוריו. ובסמוך יתבא' ופי' נקצץ האילן הוא האילן שממנו מביא הבכורים ויבש המעיין הוא המעיין שממנו שותה האילן ·

יג המביא בכורים וכו' גם שם מן החג ועד חנוכה מביא ואינו קורא ופרק כל שעה נתבאר שהטעם לפי שאינו זמן שמחה וכבר נתבאר זה וכתב עוד רבינו ואעפ"י שהפרישן ק קודם החג מביא ואינו קורא ותמהני על זה דהא פרק אלו הן הלוקין אמרינן א"ר אלעזר בשם אושעי' הפרי' בכורים קודם החג ועבר עליהם החג ירקבו פי' שלא יביאם כל עיקר לפי שהקריאה מעכבת בהם כאשר פ פירשו שם הטעם משום דרבי זירא דכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו ושאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו ובירושלמי לפ"ק דבכורים הכי גרסי' לה ר' אמי ר"ש בן לקיש בשם ר' הושעיא שלקטן לשולחן ביד אחר אבל ליקטן להביאם הוא לא ישלחם ביד אחר שכל הבכורים שנראו ליתיר בקריאה אינם נתורין לא בקריאה ואמרו שם א"ר יוסי בר חנינא מתני' פליגא הפריש בכוריו ואח"כ מכר שדהו מביא ואינו קורא קיימנה בשנתן ד דעתו למכור משעה ראשונה והא תנינן יבש המעיין נקצץ האילן עוד היא ביבש משעה ראשונה ע"כ הסוגיא מוכיח מסוגיא זו דכל הראוי לקריאה ונדחה אינו מ מביא וקריאה מעכבת ולא אמרו מביא ואינו קורא אלא בנדחה מתחלה ולכך במכר שדהו מיירי בשהיה דעתו לכך והרי הוא דחוי מעיקרו וביבש המעיין כשיבש' קודם ורבינו לא כתב לבר גבי מכר שדהו. גם גבי יבש המעיין אדרבה נראה בהפך כאשר כתבתי. ומה ראה רבינו לראות מימרא דפרק הלוקי' דליכא מאן ד דפליג עלה גם סוגיא דירושלמי שכתבתי דכההיא נ מימרא אתיא ועל מה סמך ואלו גבי שליח כתב רבינו כההיא סוגיא שהרי חלק סוף פ"ב בין לקטן על דעת לשולחן או לקטן על דעת לרביאן הוא ואפשר לתרץ שרבינו דחה ההיא דרבי אלעזר דפרק הלוקין מקמי ההיא דרבי יוסי בר חנינא דבתרן ושנרן ביד שלי' דהא התם נראות לקריאה ונדחות ואפילו הכי אמרינ' מביא ואינו קורא ולא אמרו בה ירקבו משמע דס"ל דאעפ"י שנראו ונדחו אין קריאה מעכבת שלא אמרו כל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת אלא כשמביא אותם מחמת ספק ומחמת ספק אינם ראויים לקריאה דאז קריאה מעכבת בהם שמא הם טעונין קריאה מן התור' וכאשר דקדק רבינו בלשונו למעלה גם רש"י פרק הספינה ז"ל אע"ג דאיכא טובא מביאין ולא קורין ה"מ כגון גר מ מעיקרא דאדעתא דהכי מייתי וכגון מן החג ועד חנוכ' דמביא ואינו קורא כדנפקא לן מקראי בספרי אבל הנך בכורים דמייתי להו מספיקא שמא הם טעונים קרייה מן התורה הילכך ראוי לקרייה בעינן ע"כ וכבר כתבתי שהקשו בתוס' מההיא דמכות לההיא דרבי יוסי בר חנינא ותירצו דרבי יוסי בר חנינא כשהיה דעתו כשבצרן לשולחן ביד אחר שלא נראו בעולם ונסתייענו מסוגיא ירושלמית שכתבתי ודעת רבינו דבה"ג איבעי' ליה לר' יוסי או תלמודא דידן לפרושי וכיון דלא פירשו בכל גוונא מיירי ופליג אדרבי אלעזר דמכות וכר' יוסי נקטינן כיון דבפרק הספינה ובהשולח הביאו אותו ל לתרוצי מתנייתא משמע דהלכתא היא ומה שחלק רבינו סוף פ"ב היינו לומר דבשלקטן על דעת להביאן הוא לא ישלחם ביד אחר לכתחלה אלא מביאם הוא אבל אם אינו יכול להביאם או שעבר ושלחם ב ד אחר לא כתב רבינו שירקבו אלא סובר דמביא ואינו קורא והוא בכלל מה שכתב פ"ד שהשליח מביא ואינו קורא ובכל ש שליח מיירי בין היה דעתו מתחלה לשולחן בין היה דעתו להביאן ונמלך לשולחן אלא שבזה לא ישלחם לכתחלה ובזה מותר לשולחם אבל אין כאן ירקבו ואפ' שזהו מה שאמרו בירושלמי שליח ר"ל בשם רבי יוחנן בשלקטן לשולחן ע"י אחר כלומר אז מותר לשולחן אבל לקטן להביאן הוא לא ישלחם ביד אחר ולא תחשל לה ר' יונה תחשל לה בשלקטן וכו שכל הבכורים שנראו וכו' פי' תחשל תסיים ותשלים הדברים ואפשר שדעת רבי' דמאן דלא תחשל פליג וסבר דלא הוי טעמא מ מפני שאין נתורין אלא בקרייה אלא לכתחלה לא י ישלחה אבל אם שלח מביא ואינו קורא גם שם בירוש' פרקא קמא אמרו חבריא בש"ר לקיש הפריש בכורים קודם החג ועבר עליהן החג מביא ואינו קורא על כאן ·

נמצא שפי' מימרא זו חולקת עם ר' אלעזר דמכות אע"פ ששם נראה שהעלו דהיינו כשהפרישן קודם החג להביאן אחר החג אפ' שיש דרך אחר לרבינו באותה סוגייא עיין שם וסמך על ההיא דר' יוסי ופשטא דחבריא בש"ר"ל והשתא ההיא דמוכר שדהו בכל גוונא מיירי וכן ההיא דיבש המעיין ולכך סתם רבינו בהם ועדיין אינו מתיישב כל הצורך וצריך עיון עוד ורבותינו בעלי התוספות ור"ש והרא"ש והרמב"ן כולם סמכו על מימרא דר' אלעזר בש"ר אושעיא דמכות וכסוגיא דירוש' שכתבתי והוא הדרך הנכון ·

יד הבכורים והתרומות וכו׳ ברייתא הובאה בחולין פרק ה

שאר נ״ס נכסי כהן וכו׳ ובכלל התרומות שכת׳ רבי׳ תרומה גדולה ותרומת מעשר של דמאי ושל דמאי הנזכרים ב בברייתא ולא הזכיר ראשית הגז ובספרי׳ שלנו הוא שנוי בברייתא ואפשר שהוא בכלל מתנות בהמה שכתב רבינו א״נ אפשר דלא גריס לה בברייתא וכן נראה שגם ה התוס׳ אין גורסין אותה שכתבו ר״ת גרים שבעה נכסי כהן וכו׳ והקשו דאמאי לא חשיב שאר המתנות כהונה ואמרו דלא חשיב אלא אותם שאסורי׳ לזרים והם נכסי כהן והא דקא חשיב מתנות דמותרו׳ לזרים דהע״ג דלא שבלי איסורא איכא א״נ דלא חשיב אלא מידי דבר אכילה ע״כ ואם היה בגרסתם ראשית הגז הא מותר לזרים הוא ולאו מידי דבר אכילה הוא ותני ליה אלא ודאי אין גורסין ראשית הגז וזו נראית גם גרסת רבינו והשבעה הם בכורים ותרומות ודאי ודמאי א״נ תרומה גדולה ותרומת מעשר וחלה וקרן וחומש ומתנו׳ ואמרו שם למה אמרו נכסי כהן לקנות בהם עבדי׳ וכו׳ איתא בסוף בכורים ודע שאע״פ שמוכר הבכורים ב בקדושתן הם עומדים לעולם כן כתב ר״ש והדבר נראה פשוט שהרי דתנן לתרומה שיכולין למכור אותה ו ובקדושתה עומדת׳

טו אעפ׳ שהבכורים עולים וכו׳ פרק שני דבכורים התרומה והבכורים חייבים עליהם מיתה וחומש וכו׳ ועולים באחד ומאה ותנן תו התם יש במעשר ובכורים מה שאין בתרומה שמעשר ובכורים טעונים הבאת מקום ואסורין לאונן ור״ש מתיר ע״כ ואוסרין כל שהן תליאכל בירושלם וגדוליהן אסורי׳ מליאכל בירושלים אף לזרים ולבהמה ור״ש מתיר ע״כ

ומפרש רבינו דאם נתערבו בירוש׳ שהוא מקום אכילתו ושתייתו הוי כדבר שיש לו מתירין ולא בטיל אפי׳ באלף ולא שני בין נתערבו לכהן לנתערבו לישראל אבל רבינו שמש, מפ׳ שהכא בנתערבו בתרומה מיירי ולכך אוסרין בכל שהן אפילו חוץ לירושלים דתרומה אינה מותרת אלא לכהן גם הבכורים אינם מותרים אלא לכהן הילכך הוו לדבר שיש לו מתירי׳ שאין כאן הפסד אלא מתינות דתרומה נאכלת בכל מקום ובכורים דוקא בירושלם וכיון שיכול להעלות תערובת זה לירושלם ויהיה מותר למי שהיה מותר תחלה אפילו באלף לא בטיל ומאי דעולין באחד ומאה היינו בנתערבו בחולין דחולין מותרי׳ לזרי׳ ולגבי זרים אין לו מתירין ונראה שמחלוקתן תלויה במה ם שאמרו בירוש׳ זה לשונם רבנן אמרי ירושלי׳ עשו אותם כדבר שיש לו מתירין כמה דתימא דבר שיש לו מתירין אוסר בכל שהוא ודכוותה ירושל׳ אוסר בכל שהוא דרבי מפרש כשנתערבו בירוש׳ עשו אותם כדבר שיש לו מ מתירין ור״ש מפרש לפי שאפשר להעלותו לירושלם הרי הוא כדבר שיש לו מתירין ומאי דקתני מה שאין כן ב בתרומה לדעת רבינו א״ש דה״ק מה שאין כן בתרומה שאפילו נתערבה בירושלי׳ עולה באחד ומאה אבל לדע׳ ר״ש צריך כפרש דה״ק בכורים אפשר למצא שאוסרין בכל שהן דהיינו נתערבו בתרומה אבל תרומה לא מ משכחת בה שאוסרת בכל שהו גם לשון המשנה מסייע לפי׳ רבינו שאמר ואוסרין בכל שהו מליאכל בירושלים פי׳ בנתערבו בירושלם ולדע׳ ר״ש ה״פ ואוסרין בכל שהו לענין שלא יאכל אלא בירושל׳ •

גם מה ששנינו וגידוליהן אסורין מליאכל בירו׳ פליגי בפירושו כאשר נתבאר באוסרי׳ כל שהן פירשו רבי׳ מחלק גם בגדולי׳ בין נזרעו בירושלים ל לנזרעו חוץ לירושלי׳ ור״ש אינו מחלק וגם בזה מחלוק׳ תלויה בסוגיא בירושלמי שהקשו ממתני׳ דפ״ט דתרומו׳ דתנן גדולי בכורים ומעשר חולין והכא תנן דגדוליהן אסורין ואוקמוה חדא כר״ש וחדא כרבנן וכיון שרבינו מחלק בין נזרעו בירושלים לנזרעו חוץ לירושלים אמאי לא אוקמוה ההיא דפ״ט דתרומו׳ כשזרען חוץ לירושלים לכך סובר ר״ש שאין לפ׳ ולומר חלוק לדעת רבי׳ ואפשר דמשמע ליה דבכל מקום מיירי מדתנן סתמא גדולי בכורים חולין ולהכי לא אוקמא בנזרעו חוץ לירושלים ועוד דאין נקראי׳ בכורי׳ עד שיכנסו לפנים מן החומה כאשר נתבאר מפום הכי לא בעי׳ לאוקומי בזורע עד שלא נכנסו כיון דאינם בכורים ליאסר לזרים עד ש שיכנסו ומ״מ לענין דינא פשיטא ליה דגדוליהן חולין כך נראה דעת רבי׳ כדירושלמי ומ״מ דעת הרא״ש ז״ל כשיטת ר״ש וכבר כתבתי בזה למעלה •

וכתב רבי׳ אם נתערבו במינם בירושל׳ לפי שהוא כתב בה׳ מאכלות אסורות יראה לי שאפי׳ דבר שיש לו מתירי׳ אם נתערבו שלא במינו בטל •

י״ן כיצד מעלין וכו׳ ס״ג דבכורים ופירוש מעמד היינו כי בכל שבוע היו שם אנשים ידועי׳ עומדי׳ על הקרבן שלוחין של כל י ישראל ומעמד שבאותו שבוע היו מקבלים כל מכריהם מפום ברב עם ובו עטרה של זית להודיע וכו׳ ומה ש שבחרו בזית שאין באילנות נאה כמו הזית דכל בעלי אומניות עומדי׳ בירושלים שאלו למה עומדים דהא פ דרשינן מה הידור שאין בו חסרון כים אף קימה שאין בה חסרון כים והכי דרשינן אין בעלי אומניות רשאין לעמוד מפני ת״ח וכו׳ ותרצו דשאני הכא שהוא אחד לקיצין כלומר שהוא פעם אחד בכל שנה ורבי יוסי בר בון בש״ר הונ׳ בר חייא אמ׳ בא וראה כמה גדול כחן של עושי מצות שמפני זקן אין עומדי׳ ומפני עושי מצות עומדין ורבי׳ כתב במשנה דכבוד צבור שאני וכל שאר דברי רבינו מבוארים גם שם בתוס׳ •

פרק חמישי

א מצות עשה להפרים תרומה מן העיסה וכו׳ בספרי פרשת שלח דרשו מדכתיב כתרומת גורן כן תרימו אותה שהוקשה לתר׳ גדולה שאין לה שיעור ולא לתרומת מעשר שהיא ניטלת בגורן ופ״ק דחלה רמרו האומר כל גרני תרומה וכל עיסתי חלה לא אמר כלום עד שישייר שם מקצ׳ והובאה פרק ראשית הגז והתרו שם דבעי׳ ראשית ששייריה ג ניכרים ולכאורה נראה דממילת ראשית דייק הכי ד דבתרומה ובחלה כתיב ראשית ובירושלמי פ״ק דחלה אמרו מנין שלא אמ׳ כלום עד שישייר מקצת שנאמר ת מראשית ולא כל ראשית משמע דמ״ס דמראשית הוא דקא דריש ולפי זה תרומה ילפה מחלה וכן נתבאר גם בספרי דמ״ס דמראשית דריש •

ב ומדברי סופרים וכו׳ פ״ב דחלה ב״ה אומ׳ אחד מכ״ד והנחתום אחד ממ״ח סי׳ שיעור חלה מדבריהם ובירוש׳ נחלקו עלה תני רבי יודה אומר מפני שהנחתום עינו יפה ב בעיסתו ובעל הבית עינו רעה בעיסתו וחכמי׳ אומרים לא מן השם הוא זה ולא מטעם זה אלא שהכתוב אמר ונתתם ממנו את תרומת ה׳ לאהרן הכהן עשה כינתנו לכהן בכהונתו נמצא עיסתו מרובה ויש בה כדי נתינה

בעל הבית עיסתו מעוטה ואין בה כדי נתינה פי' אלא א"כ נותן אחד מכ"ד והיא שנויה בתוספתא פ"ק גם בספרי פרשת שלח לך ובודאי דמסתברא בעלמא היא שהרי נתבאר דמן התורה אין לה שיעור וביאור דברי רבי יהודה אפשר דה"ק לפי שבעל הבית עינו רעה ה בעריחו עליו להוציא אחד מכ"ד אבל בספרי נרא' דהכי קאמר בעל הבית עינו רעה והלואי שיפרים אפי' מתה שאמרו לו לכך אמרו אחד מכ"ד כדי שלא יפחות מאחד מת"ח ופי' בעל הבית הכוונה על האשה כי עינה צרה והיא הנוטלת החלה וזה לשונם בספרי האיש עינו יפה והאשה עינה רעה בשתפחות לא תפחות מאחד מת"ח ע"כ ורבינו תפס טעם חכמים ׃

ג העושה

עיסה למשתה בנו וכו' גם שם פ"ב ובירושל' נתבאר שהטעם כדי שלא תחלוק בעיסת בעל הבית ולכך אפילו שהיא מרובה אחד מכ"ד ובודאי דהא לא איצטריך אלא לטע' חכמים וברור הוא ׃ והנחתום שעושה עיסה קטנה וכו' כתב זה רבינו ממה שאמרו במשנה שם נחתו' וכו' וכן האשה שהיא עושה למכור בשוק אחד מת"ח כלומר דדרך האשה כשעושה למכור אינה עושה רק דבר מועט ואין באחד מת"ח כדי נתינה ואפ"ה לא חלקו בנחתום כמו שלא חלקו בבעל הבית ובמתני' דנקט ס אשה אורחא למילתא נקט דאשה דרכה לעשות דבר מועט כאשר כתבתי ׃

ד בטמאת

העיסה וכו' גם שם פרק ב' דחלה כלשון רבינו ׃ וחלה שמא וכולי כבר נתבאר בדין התרומה וחלה נקראת תרומה ׃

ה' אין

חייבין בחלה וכו' פ"ק דקדושין נתבאר דכיון שהיא תלויה בארץ אינה נוהגת אלא בארץ וס"ב דכתובות גם פרק יוצא דופן אמרינן דבעינן לגבי חלה כל יושביה עליה דכתי' בבואכם בביאת כולכם ולא בביאת מקצתכם כבר נ נתבאר ס"ק דהלכות תרומות ׃

ו פירות

ח"ל וכו' ס"ב דחלה פירות ח"ל שנכנסו לארץ חייבי' יצאו מכאן לשם ר' אליעזר מחייב ורבי עקיבא פוטר ע"כ וקי"ל כרבי עקיבא מחבירו ובירושלמי נתבאר טעם ר' עקיב' מדכתיב שמה כלברי רבי' ׃ ובהשגות א"א פי' דבר תורה אבל חייבין מדרבנן בשתי חלות ע"כ ונראה שדבריו הם על פירות חוצה לארץ שנכנסו לארץ ושובר למלאורייתא דינם כפירות הארץ אבל מדרבנן חייבים בשתי חלות כיון שהם פירות ח"ל שהרי היו הפירות בחוצה לארץ קודם שבאו לארץ וא"כ צריך שתי חלות אחת לשרפה שלא יאמרו דאינו תרומה טמאה נאכלת וכו' כדלקמן ואם זאת היא כוונתו אפשר שגם ר' יודה בזה דז"ל בתר טעמא ויש לבעל דין מקום על זה ל לחלוק ולומר כיון שטעם השתי חלות אינו אלא שמא יאמרו וכו' אפשר דלא חשו להאי טעמא אלא כשגלגל העיסה בח"ל דאז ודאי יאמרו אבל בארץ לאו כ"ע ילעי דפירות ח"ל הם וגם אפשר שלא הוכשרו החטין בח"ל להיות טמאין שם טומאת ארץ העמים ולכך י"ל דסגי בחלה אחת שלא לחלק בעיסה הארץ אלא בכל גוונא סגי בחלה אחת ואם לדברי הר"א הם על פירות הארץ שיצאו חוצה לארץ הדבר נראה ברור שפטורים שכתב רבינו היינו מן התורה אבל מדרבנן חייבים ו ומחייבים בשתי חלות ככל עיסת ח"ל ואין צריך לפרש כנ"ל ובקצ' נסחאות לא מצאתי הגה זו

ז' מפרישין

וכו' פרק עד כמה נתבאר ועוד יתבאר שהדיני' הבאי' ובשם רב לאח מצאתי שכתב בשם גאוני פומבדיתא זה לשונו כך ראינו כי בודאי לא נהגו תרומה בזמן הזה וליכא מצות הפרשת תרומה בח"ל אלא רבנן ראשונים שאנו אומרים הלכה מפיהם היו מחמירים על עצמן בכל דבריהם ושאני דין חלה שמפרישין מן העסה מדין תרומת דגן תירוש ויצהר דחלה מילתא דשכיחא משום הכי גזרו רבנן בח"ל ונהגו הכל בה משום חלת א"י שלא תשתכח ועיקר הא מילתא בפסחים אבל תרומה לא שכיחא כי היכי דנילפו מינה לתרומת א"י ומשום הכי לא גזרו בה רבנן הילכך מאן דאכיל עיסה בטיבלא לא מומנינן עליה ע"כ גם קרוב לזה נתבאר בתוס' פ' עד כמה ׃

ואין

מביאין וכו' סוף מסכת חלה אנשי אליסכנדריה הביאו חלותיהן ולא קבלו מהן ע"כ ופירשו עלה בירושלמי לאוכלה אינו יכו' שלא יאמרו ראינו תרומה טמאה נאכלת לשורפה אינו יכול שלא יאמרו ראינו תרומה טהורה נשרפת כלומר שהרי לא נטמאה טומאה ידועה והרבה יחזיקו אות' בטהורה להח זירה למקומה אינו יכול שלא יאמרו ראינו תרומה יוצאה מהארץ לח"ל כילד יעשה מניחה עד ערב הפסח ע"כ ׃ ובהשגות ישנות מצאתי א"א סי לפי שנטמאו בארץ העמים ע"כ ובודאי כן הוא ׃

ח' שלשה

דינין לחלה וכו' פ' בתרא דחלה ר"ג אומר ג' ארצות לחלה מא"י עד כזיב חלה א' מכזיב עד הנהר ועד א אמנה שתי חלות אחת לאור ואחת לכהן של אור יש לה שיעור ושל כהן אין לה שיעור מן הנהר ועד אמנה ו ולפנים שתי חלות אחת לאור וא' לכהן של אור אין לה שיעור ושל כהן יש לה שיעור וטבול יום אוכלה ר' יוסי אומר אינו צריך טבילה ואסורה לזבים ולזבות ולנדות וליולדות ונאכלת עם הזר על השולחן ונותנה לכל כהן ע"כ וביאור הענין כי במקום שהחזיקו עולי בבל נאכלת שם חלה בטהרה ולכך מפרים חלה אחת לבד והיא כ כשיעור כלות' אחד מכ"ד כאשר נתבאר אבל במא' הארץ שלא נתקדשה קדושה שניה מפרישין שתים לפי ש שהוא טמאה טומאת ארץ העמים מפרים א' ושורפה כדין תרומה וחלה טמאה והרואה שר פתה יודע שהארץ היא ארץ ישראל ואין הכל יודעין שאותו חלק מהארץ הוא טמא ויאמ' שחלה טהורה נשרפת שהרי לא נטמאת חלה זו בטומאה מפרסמ' ולכך מפרים אחרת ומאכיל' לכהן ועכשו לא יטעה הרואה רק יאמר ודאי שהראשונ' היתה טמאה וכדין שרפו' ולפי שלא היו יכולין להאכיל' לכהן הוציאו השניה נמצא שהראשונה הנשרפת היא ע עיקר החיוב ולכך יש לה שיעור ושיעורה אחד מת"ח כדין חלה טמאה והשניה אינה אלא כדי שלא יאמרו ט טהורה נשרפת ולכך אין לה שיעור ובח"ל ג"כ שתי חלו' אחת לאכילה כדי שלא תשתכח חלת הארץ הנאכלת ולכך אוכלין אותה כדין חלת הארץ וזאת היא העיקר ולכך יש לה שיעור והשניה היא לפי שהכל יודעין שאר' העמים טמאה ויאמרו ראינו חלה טמאה נאכלת ועתה שרואה שמפרישי' שניה ושורפי' אותה יאמר שהראשונה אינה חלה החייבת ולכך אכלו אותה וכיון שזאת השנית אינה אלא שלא יאמרו תרומה טמאה נאכלת אין לה שיעור ובירושל' פירשו עוד ואמרו של אור יש לה שיעור שהיא דבר תורה של כהן אין לה שיעור שהיא נודבו' ניתרים לאור ולא לכהן ותמני שלא יאמרו וכו' וצריך תו

מפרישים לכהן ולא לאור פי' בח"ל ומשני שלא יאמרו וכו'
מתוך שהוא מפריש כתיבן כשהוא בא לכהן הוא נשאל
וזו וזו מלדבריהם הוא מוטב לרבות בנאכלת ולא לרבות
בנשרפת ע"כ ופי' שהוא דבר תורה לאו דוקא אלא כלו'
נראית בשל תורה הואיל והיתה קדושה מתחלתה אבל
בח"ל אין שם ריח של תורה ופי' מתוך שהוא מפריש וכו'
שיראה דבר תימה וע"י כך ישאל ויגידו לו וכתב רבינו
ומותרת לזבים ולזבות וכו ונראה דקאי אחלת חוצה
לארץ הנאכלת דסמיך ליה ובהשגות א"א נ"א אסורה
לזבין ולזבות ואין צריך לומר לשאר טמאי' ע"כ ואמת
הוא שבמשנה כך שנו ואסורי' וכו' כאשר כתבתי אלא
שרבינו כמשון פי' במשנה דאחלת האור דוקא קאי
דאילו חלה הנאכלת כ"ע מודו שמותרת אפילו לזבים
ולזבות בלא טבילה כדאיתא בבכורות פ' עד כמה ואי
ליכא כהן קטן שקיל לה ברים מסא ושדי לה בתנורא
והדר מפריש חלה אחריתי ע"כ וכן פירשה גם הרא"ש
ופי' מה שכתב רבינו וא"צ"ל וכו' מפני שאמרו אין תרומ'
חוצה לארץ אסורה אלא למי שטומאה יוצאה עליו
מגופו ולכך אמ' כיון שחלה זו מותרת למי שטומאה
יוצאה מגופו כ"ש שאר טומאות כאשר יתבאר בסמוך
ועל דרך זה הולכים לדברי ר"ש והרא"ש דדוקא בטומאה
היוצאה מגופ' יש להחמיר ולא בטמא מרץ ונגלה ופשוט
הוא ומוכרח ·

ומעתה אם הנוסחא כלדברי הר"א לא ידעת מאי וא"צ"ל לשאר טמאים
דאדרבה שאר טמאים קילי טפי כיון שאין טומא' יוצאה
מגופם כאשר ביאר רבינו בסמוך ובודאי נוסחא שלנו
היא היותר נראית ובעל כפתור ופרח כתב זה לשונו
בה"ג כתב שחלת כהן אוכל אותה כהן אעפ"י שטומאה
יוצאה עליו מגופו כלומר גדול ואפילו בעל קרי שלא
טבל לקריו ויש מתירין אותה לנדות ולזבות וחלת האו'
אכיל לה כהן קטן או גדול שטבל לקריו אבל משום
טומאת מת לא חיישינן כלל ע"כ וכן פי' רבי' במשנה
ואפשר דאותה נוסחא שכתוב בה ואסורה וכו' אחלת
האור קאי נמצא דבעיקר הדין אין מחלוקת בין
הנוסחאות ·

בזמן הזה וכו' לדברי רבינו מוסכמים דבארץ ישראל אין מפרישין אלא חלה אחת
לאור וכן כתב בה"ג וסמ"ג כתב שגם בימי התנאים
והאמוראים שהיו מפרישין שתי חלות היה להם אפר
פרה והיו מטהרין בה וכן כתב הרא"ש וכן כתב גם רבי'
שמשון והוא ממה שאמרו בנדה חבריא מדכן בגלל
אבל בזמן הזה הכל טמא ולכך מפריש אחד מח"ח ות"מ
כתב הרא"ש שמנהג טוב להפרישה בארץ שאם אין חלה
נאכלת בשום מקום תשתכח תורת חלה ואחרים כתבו
שכיון שאין חלה הנאכלת בארץ ישראל אין מפרישין
אפילו בחוצה לארץ חלה אחת לאור ונר' שעל סברא זו
סמכו עכשו ·

חלת חוצה לארץ וכו' פרק עד כמה אמר שמואל אין תרומת חוצה לארץ
אסורה אלא לכהן שטומאה יוצאה מגופו וה"מ באכיל'
אבל בנגיעה לית לן בה אמר רבינא הילכך נדה קוצה
לה חלה ואוכל לה כהן קטן ואי ליכא כהן קטן שקלא
לה ברים מסא ושדיא לה בתנורא והדר מפריש חלה
אחריתי ע"כ ומכאן למד רבי' דאם יש שם כהן קטן
או גדול שטבל לקריו דאין צריך להפריש אלא חלה
אחת ומשנה דב' תרומות לחלה בדליכא כהן קטן מיירי
וכן פירשה רבי' בפירושו במשנה ובתוספו' חלקו בין

מקומות רחוקים למקומות קרובים שבמקומו' הקרובים
לעולם מפריש שניה ולכך כתב רבי' בין בסוריא בין
בשאר ארצות וגם יש שלמדו מההיא דבכורות דקאמר
שקיל לה ברים מסא שאין לה שיעור רק דבר מועט
יפריש דלשון שקיל לה משמע אותו הניתן לקטן כשהוא
שם נוטלו ומשליכו לתנור וכתבו דלהכי נקט כהן קטן
ולא נקט גדול שטבל אבל דעת רבינו שיש לה שיעור
דכיון שאין מפריש אלא אחת למה לא יהיה לה שיעור
ורש"י כתב דרים מסא דנקט כדי שלא יגע בה שכל מה
שיוכל ליזהר מליגע בה יזהר וכבר דחו פי' זה בתוספו'
דמדקאמר בנגיעה לית לן בה משמע שאין שום חשש
בכלל וגם פירשו לאורתא דמילתא נקט דפי' מסא היינו
פורגון בלעז שמהפך בו הגחלים ויכול להכניסו לאש
ובו העיסה שהפרים ובהשגות א"א כבר כתבנו מה שנר'
לנו מן הגמ' ומהלכות הרב ע"כ וכונתו על אשר השיג
הלכות תרומות פרק שביעי ושם כתבתי מה שנראה לי
בזה ·

י"א כל המפרים וכולי פ"ב דחלה האשה יושבת וקוצה חלתה ערומה מפני
שהיא יכולה לכסות עצמה אבל לא האיש ע"כ ופי' מפני
הברכה שמברך על הפרשתה שיש הזכרת שם שמים
ובעינן ולא יראה בך ערות דבר ופי' מי שמת מפרשין
לה דשפניה טוחות בקרקע כלומר פניה של מטה ויש מי
שכתב שמברכים להפריש תרומה כי חלה שם הצוגת
ובהשגות א"א כתב רב אחא וקורא לה שם ואומר הרי
זו תרומה ע"כ ונראה שכתב כן ממה שאמרו במשנה
פ"ב שכשם שהוא קורא לטהורה כך קורא לטמאה לזו
קורא חלה בשם ולזו קורא חלה בשם נראה מכאן
שקריאת שם בעינן ואפשר לפרש לדעת רבינו דברכה
שמברך אקב"ו להפריש חלה אין לך קריאת שם גדול
מזה כיון שמברך ותכף מפריש הרי הוא כמפריש זו חלה
ויש גורסים לזו קורא חלה לשם ולזו קרא חלה לשם ·

י"ד ואם היה שם וכו' כבר כתבתי משנה דר"ג השנויה פרק בתרא דחלה
שפי' מו בה ונאכלת עם הזר על השולחן וגרסינן עלה
בירושלמי הורה ר' אבהו בבוצרה שהיא צריכה רוב א"ר
זעירא מתני' אמרה אפילו אחד באחד דתנינן ונאכלת
עם הזר על השולחן ורבינו כתב כרבי זעירא כיון
דמתני' מסייעא ליה ורבינו שמשון והרא"ש והרבה מן
הראשונים כתבו שאע"פ שאינה טובלת מ"מ היא
מדמעת ואינה עולה אלא באחד ומאה ותנה שאמרו
בבכורות רבה מבטיל ליה ברוב היינו לאכלה כהן בימי
טומאתו אבל לזר אסורה עד שתבטל במאה וא' והביאו
ראיה מדאמר במנחות פרק ר' ישמעאל תרומת גוי בח"ל
אינה מדמעת משמע הא של ישראל מדמעת ושם
מדמעת על מאה ואחד משמע ומי' בירושלמי שכתבתי
משמע דלהתיר לזר אמרו שבטל ברוב או שוה בסוף
וכבר ישב ר"ש ההיא דפרק כל הבשר שלמדו ממשנה
זו דלא גזרינן העלאה אטו אכילה דלא תקשי על
הירושלמי והרמב"ן כת' דמדמעת היינו משנה על מאה
אבל ברוב בטיל ונקט לשון דמוע למידק הא בארץ
ישראל מדמעת עד ק"א

ואפשר לתרץ גם לדעת רבינו דמדמעת בפחות ממאה אבל במאה אינה
מדמעת אלא שזה דוחק שנראה דשל גוי אינה מדמעת
אפילו פחות ממאה ובתוס' פרק רבי ישמעאל הם
מחלקינן בין תרומ' לחלה של כהן וז"ל הא דאמרי רבה
מבטל לה ברוב לא כדברי המפרש דמבטל לה ופריש

אף לזר והכי משמע בהדיא דמדמעת וכו' ומ"ש אותם שתי חלות שמפרישי' אחד לאור ואח' לכהן אם נתערבה אותה של כהן אינה מדמעת ושריא אפילו לזר והכי משמע בירושלמי דגרסינן עלה הורה ר' אבהו וכו' ומ"ש אם אותה חלה היא כיכר גדול אין להקל דרבי עקיבא מוסיף אף כיכרות של בעל הבית ומ"ש מלהקילו כל כך משיק בירוש' דאפילו אחד באחד ובירושלמי משתברא דלא שנא ע"כ ומכאן אתה למד כי סיוע הירושלמי ש שמסייע לר' זעירא היא מלהקילו שתה' נאכל עם הזר א"כ אף אחד באחד נתבטל ואין צריך למה שנדחקו אחרים בפירושו וכתב בסמ"ג שיש ליזהר שלא לאכו' הזר עם הכהן האוכל חלה בפרק רותח ודעתו כדעת ר"ש והרא"ש שכתבתי ·

ובותנין וכו' במשנה הנז' מסיים בה וניתנת לכל כהן ופי' בירושלמי בין לכהן חבר בין לכהן עם הארץ · ואין בה ובולי פרק שני דכתה מימרא דרבא ואם רצה וכו' גם שם מימר' דשמואל והובאה פ"ק דביצה ·

ד החלה נקראת תרומה וכו פ"ק דחלה ואינה ניטלת מן הטהור על ה הטמאה אלא מן המוקף ע"כ ומפרש רבינו דתרתי קתני אינה ניטלת מן הטהור על הטמא וגם אינה ניטלת אלא מן המוקף משמע דגם בחלת חוצה לארץ בעינן מ מוקף שהרי רבינו כתב סתם משמע דאכולה קאי ואף על פי שכתב בסמוך אוכל והולך ואח"ך מפרים דמשמע דבחלת ח"ל אין צריך מוקף יש מי שכתב דיניח בסוף מעט יותר משיעור חלה ונמצא מפריש מן המוקף ולכאן ואח"כ מפריש הכי מוכח דאי אין שם יותר משיעור חלה לא שייך הפרשה אבל רש"י כתב ויניח בסוף שיעור חלה ויפרישנה דהרי שלא מן המוקף וגם לפי' ראשון שכתבתי שמניח יותר משיעור חלה אכתי לא ניחא שהרי הוא מפריש גם על מה שכבר אכל ומה יועיל שמניח מעט יותר אכתי שלא מן המוקף הוא למה שכבר אכל' ואפשר שדברי רבינו כאן בשל א"י הם אבל של ח"ל אין צריך מוקף וסמך על מה שכתב אוכל והולך ואחר כך מפריש דמשמע דאין צרי' מוקף בשל ח"ל

עוד ראיתי מי שכתב דמפריש והולך ואח"כ מפריש שפיר מקרי מוקף כיון שנילושה ביחד ומעת שהתחיל לאכול דעתו היה שישאר בסוף שיעור חלה ואותה שעה היה הכל יחד ומפריש מן ה המוקף מקרי וסברא נכונה היא ונראה שזו דעת רבינו שסתם כאן ולא חלק כאשר כתבתי ובפי' מוקף יש מי שכתב דאע"ג דבתרומה לא בעי נגיעה בחלה בעי' נגיעה מההיא דסוטה פ' כשם ויש מי שכתב דהתם שאני דמיירי בטהורה וטמאה שמפקיד על תערובתן ולכך בעי' נגיעה ודעת רבינו להשוות חלה לתרומה ויתבאר עוד בע"ה ·

יז הסומא וכו' נלמד מדין התרומה ומבואר הוא ·

פרק ששי

א הלוקח מן הנחתום וכו' פ"ה דדמאי וכבר נתבאר ·

ב אין חייבין בחלה וכו' ריש מסכת חלה ולמדו אותו בירושלמי מדכתיב והיה באכלכם מלחם הארץ מלחם ולא כל לחם אי מ מלחם ולא כל לחם אין לי אלא חטין ושעורים בלבד כוסמין שבולת שועל ושיפון מני' ת"ל ראשית עריסותכם רבה ורבה הכל ובשם ר' ישמעאל אמרו נאמ' לחם בפסח ונאמר לחם בחלה מה לחם האמור בפסח דבר שהוא בא לידי חמץ ומצה אף לחם האמור בחלה דבר שהוא בא לידי חמץ ומצה ובדקו ומצאום שאין דבר בא לידי חמץ ומצה אלא חמשת המינין בלבד ושאר המיני' אינם באים לידי חמוץ אלא לידי סרחון ואיתא גם בספרי פ' שלח וגם במנחות פרק רבי ישמעאל משנה זו ואמרו עלה בגמרא הני אין אורז ודוחן לא מה"מ אמר ר"ל אתיא לחם לחם ממצה וכו' וכתב רבינו אינם חייבין בחלה כלל פי' אפילו מדרבנן דאע"ג דבמעשר גזרו ב במיני הפטורים מן התורה בחלה לא גזרו לפי שאין דרך לעשות עיסה כלל אלא מחמשת המינין בלבד ומלתא דלא שכיחא היא ולא גזרו בה רבנן :

ג הלקט והשכחה וכו' גם שם פ"ק דחלה אלו חייבין בחלה ופטורים מן המעשרות הלקט והשכחה והפאה וההפקר ומעשר ר ראשון שנטלה תרומתו ומעשר שני והקדש שנפדו ומותר העומר ותבואה שלא הביאה שליש ר' אליעזר אומר ת תבואה שלא הביאה שליש פטורה מן החלה ע"כ ואמרו בירושלמי וכיון שנטלה תרומתו לאו כחולין הוא פי' ומה שייך לומר פטורין מן המעשרות ותירצו בשהקדימו בשבלים שפטו' מתרומה גדולה ותבואה שלא הביא שליש למדו שם שחייבת בחלה מלחם מפסח שאע"פ שלא הביאה שליש באה היא לידי חמץ ·

עוד שם ברב אושעיא היה תמיה על כל הני דתנן במתני' שפטורי' מן החלה וחייבי' במעשרות דקרא כתיב כן תרימו וגו' דמשמע דכל מה שפטור מן התרומה ראוי לפטור בחלה ואסיקו דילפינן מארבעה עשר שי' שבע שחלקו ושבע שחלקו שהיו חייבי' בחלה ופטורי' מן המעשרות גם בספרי אמרו שהיה בדין ומה שאר פירות שחייבים ב במעשר פטורי' מן החלה לקט שכחה ופאה שפטורים מן המעשר אינו דין שפטור מן החלה ת"ל ראשית ע עריסותיכם להביא לקט שכחה ופאה שחייבי' בחלה ודין מותר העומר נתבאר גם במנחות פרק ר' ישמעאל דמשנה נתנוהו לרחיים של גרוסו' והוציאו ממנו עשרון שהוא מנופה בי"ג נפה והשאר נפדה ונאכל לכל אדם וחייב בחלה ופטור מן המעשרות ורבי עקיבא מחייב בחלה ובמעשרות ע"כ וביארו כי עיקרו היה ג' סאין להוציא עשרון יפה אחד ושתי הלחם שלש סאין להוציא שני עשרוני' ולחם הפנים כ"ד עשרונין מכ"ד סאין וכל הנותר נפדה והרי הוא חולין ונתבאר פ' הנזכר ופרק אלו מנחות ·

ד עיסה של מ"ש וכו' לדברי רבי' בבבא ש תמוהים אגלי דסוף פרק חלת אמרו תנן התם עיסה של מעשר שני פטורה מן החלה דברי רבי מאיר וחכמים מחייבים ולאו דוקא תנן התם שאינה משנה בשום מקום אלא ברייתא היא ואמר רב חסדא עלה מחלוקת בירושלמי דר"מ סבר ממון גבוה הוא ורבנן סברי ממון הדיוט הוא אבל בגבולין לדברי הכל חייבת ע"כ וליכא מן דפליג עליה התם בהא גם פרק כל שעה אמר רב אסי עיסה של מעשר שני לדברי ר"מ פטורה מן החלה לדברי חכמים חייבת ב בחלה לדברי ר"מ אין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח לדברי חכמים אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח אתרוג של מעשר שני לדברי ר"מ אין אדם יוצא בו וכו' ואמרינן עלה לימא מסייע ליה עיסה של מעשר שני

פטורה מן החלה דברי ר"מ וכו' ומתמהינן לימא מסייע ליה היינו הך ה"ק לימא מדפלגי בעיסה בהנך נמי פליגי או דילמא עיסה שאני דכתיב בה עריסותיכם עריסותיכם ע"כ כלומר דגבי עסה כתיב תרי זימני עריסותיכם ממעט ולא של מעשר שני לת"ד ממון גבוה והשתא קשה טובא דמהני סוגיי מוכיח בהדיא דלמ"ד ממון גבוה הוא פטורה מן החלה וליכא מאן דפליג בהא ואנן ודאי כמ"ד ממון גבוה הוא קי"ל וליכא מאן דפליג בהא כאשר נתבאר הלכות מ"ש פ"ג וכיון שכן איך פסק רבינו לחייבת בחלה דהיינו אליבא דרבי יהודה דאמר ממון הדיוט הוא כאשר נתבאר בבריתא בהדיא גם מלדברי רב חסדא ורב אסי וא"כ קשיא הלכתא אהלכתא ואפשר לתרץ דסובר רבינו דכיון דאנן קי"ל ר"מ ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה ולא פסקו כרבי מאיר דממון גבוה הוא אלא משום דסתם לן תנא כוותיה וסקלי וטרו בהא לא לאוכוחי דגם כרבי יהודה סתם לן עד דאסיקו דהלכה כר"מ משום דתנן בבריתא כוותיה כלאי' בהאיש מקדש וכיון שכן לא ק"ל כוותי' אלא במה שפסקו בגמ' כוותיה בהדיא אבל גבי עיסה שלא פסקו בהדיא הדרינן לכללין ופסקינן כרבי יהודה כ"ש ששנו אותה בלשון חכמים וגם סתם לן כותיה כאשר נתבאר ואע"פ שזה דרך נכון לקיים דברי רב חסדא דפ' חלק ודברי רב אסי דפרק כל שעה מ"מ לא ניחא לי בהכי דכיון דהא בהא תליא איך אפס' לפסוק כר' יהודה בהא ולזכות שטרא לבי תרי לכך היותר נכון נר' לי שפ' רבינו כן מסוגיא דפרק לולב הגזול דגרסינן עלה דמתניתין דתנן התם ושל ערלה פסול מ"ט פליגי בה רבי חייא ורב אסי חד אמר לפי שאין בה היתר אכילה וחד אמר לפי שאין בה דין ממון ואסיקנא דבהיתר אכילה כ"ע לא פליגי דבעינן כי פליגי בדין ממון חד אמר היתר אכילה בעינן דין ממון לא בעינן וחד אמר דין ממון נמי בעינן מאי ביניהו אתרוג של מעשר שני בירוש' אליבא דרבי מאיר למ"ד לפי שאין בה היתר אכילה הרי יש בו היתר אכילה ש' ומתני' דתנן התם אתרוג של מעשר שני שבירושלי' לא יטול ואם נטל כשר אתיא אפילו כרבי מאיר ולמ"ד דבעינן נמי דין ממון מתני' כרבנן דוקא אתיא לשברי ממון הדיוט הוא והרי יש בו דין ממון ולא כרבי מאיר דאמר ממון גבוה הוא ואמרו עוד תספיים לרבי אסי הוא דאמר דין ממון דאמר רב אסי אתרוג של מעשר שני לדברי ר"מ אין אדם יוצא בו ידי חובתו לדברי חכמים אדם יוצא בו תספיים וא"כ הביאו שם מימרא דרב אסי דעיסה ואתרוג ומצה שתלה שלשתן במחלוקת ר"מ ורבי יהודה והקשו עליו בשלמא עיסה כתיב עריסותיכם לולב נמי כתיב לכם משלכם אלא מצה מי כתיב מצתכם ומשני אתיא לחם לחם מחלה ומייתינן לימא מסייע ליה עיסה של מעשר שני פטורה מן החלה דברי ר"מ וחכמי' אומרי' חייבת ופריך לימא מסייע ליה היא ומשני לימא מדבהא פליגי בהנך נמי פליגי או דילמא שאני הכא דכתיב עריסותיכם תרי זמני ע"כ

ודקשו בתוספות דהא תרי עריסותיכם דרשינן להו פרק רבי ישמעאל למעט עיסת גוי ועיסת הקדש ובראשית הגז נמי דרשינן מעריסותיכם כדי עיסת מדבר לכך סי' דלתויא בעלמא הוא דמדחילו וקושטא דמילתא הוא דכיון דפליגי בהא פליגי בהנך ושלשתם שוים ואין לחלק ביניהם זהו תירוץ הסוגיא והנאמר עליה עלה בידינו דרבי חייא פליג אדר' אסי וס"ל דבהיתר אכילה תליא

שלהא ואין צורך לדין ממון וגבי מצה הכי קי"ל דיוצאין בשל מעשר שני בירושלים וכן פסק רבינו הלכו' חמץ ומצה דרבי עקיבא הכי ס"ל התם ור' יוסי הגלילי הוא דפליג עליה וקי"ל כרבי עקיבא מחבירו וע"כ ר"מ כרבי עקיבא ס"ל אע"ג דסבר ממון גבוה הוא דאי לא קשיא הלכתא אהלכתא אלא ודאי האי פסקא כרבי חייא אתיא דדין ממון לא בעינן אלא היתר אכילה בלחוד ·

גם גבי אתרוג כן פסק רבינו בסתם מתני' דאם נטל כשר וכרבי חייא דתלי בהיתר אכילה דלדידיה אתיא סתם מתני' כרבי מאיר דהלכתא כותיה דאלו לרב אסי סתמא דלא כר"מ ודלא כהלכתא ומינה גם לענין עיסה נקטינן דכיון שיש בה היתר אכילה עריסותיכם קרינן ביה כי היכי דגבי לולב קרינן ביה לכם ומ"ש דאע"ג דהכא כתי' תרי זמני כבר כתבתי דאיצטריכו לכמה דרשות ותלמודא דחוייא בעלמא הוא דמדחי דקושטא דמילתא שכולם שוים ואי לא תימא הכי קשיא גבי מצה למה יוצאים בשל מ"ש נילף לחם לחם מחלה שלא ודאי גם בחלה חייבת ואף על פי שלפי זה ברייתא קשיא לרבי חייא דהא אפליגו ר"מ ורבי יהודה בחלה ומיכחא כרב אסי אפשר דלא חש לה רבינו כיון שבגמרא לא הקשו ממנה לר' חייא משמע דלא הוייא תיובתא דאמר לך ר' חייא כיון דרבי עקיבא סבר גבי מצה דיוצאין בה אע"ג דסבר דממון גבוה הוא משמע דהיתר אכילה הוא דבעינן כר' חייא וה"ה גבי חלה דאי לא נילף לחם לחם מחלה כל שכן דמאי שנא דהא תרי קראי איצטריכו ומעתה ליכא לאקשויי מידי לרבי חייא דהוא כר' עקיבא ס"ל וגם בסתם מתני' דאתרוג דסתם מתני' ר"מ ואלו לרב אסי אתיא בברי יהודה ודלא כהלכתא ובפרק האיש מקדש טרחו להוכיח דסתם לן תנא כרבי יהודה ואם איתא לדרב אסי היה להם להוכיח מהא דאתרוג אלא ודאי משמע דסתם תלמודא סבר דכר' חייא נקיטינן ובכך עלה פסק רבינו גבי אתרוג וגבי מצה וגבי חלה כהוגן וכשטת רבותינו בעלי התוספות שכתבתי דכולהו בחדא טעמא שייכי וכר' חייא וכסוגייא דהאיש מקדש ודלא כרב אסי ורב חסדא דפרק חלק

ועוד נראה לי ראיה גמורה ומוכרחת לזה מתוספתא שנויה פ"א דחלה עיסת מ"ש בירושלים חייבת בחלה ספק מדומע ספק מדומע חייב' בחלה לדברי רבי מאיר ר' יוסי פוטר ע"כ הרי תוספתא זו מוכרחת דבעיסה ליכא מאן דפליג וגם רבי מאיר מודה בה דבספק מדומע פליג בסיפא משמע דמודה ברישא גם בספרי פ' שלח אמרו מראשית עריסותיכם שומע אני אף עיסת תרומה ועיסת מ"ש במשמע מ"ל תרימו תרומה את שתורם קדש והשאר חולין ולא שזה וזה קודם אבל אמרו עיסת מ"ש בירושלים חייבת בחלה ע"כ ובודאי כיון שאמרו בחלה ולא שזה וזה קדש אליבא דרבי מאיר הוא דאמר ממון גבוה הוא דאלו לרבי יהודה חול הוא ועלה קאמר אבל אמרו וכו' מוכח בהדיא דלר"מ נמי חייבת ואפשר לטעמא דשאני תרומה שהוא קדש גמור ואסור לזרים מה שאין כן במ"ש הרי לך מבואר שהדין עם רבינו לפסוק דעיסת מעשר שני בירושלים חייבת בחלה ונמקו עמו ודין עיסת שביעית פ"ט דשביעית האוכל מעיסת שביעית עד שלא הורמה חלתה חייב מיתה והיא גופה קמ"ל דחייבת בחלה אף על פי שהוא מהפקר ור"ש כתב דאיצטריך דלא תימא אין חלה נעשית מעיסה שביעית דכתיב לאכלה ולא

לשריפה ואם נטמאה החלה טעונה שריפה ובספרי דרי׳ מלדורותיכם מכאן אמרו האוכל מעיסת שביעית וכולי ודין ספק מדומע בתוס׳ שכתבתי סיימו בה וחכמים אומרים מדומע פטור מן החלה ספק מדומע נאכל מ מפום דמע׳ וחייב בחלה ע״כ ובודאי דכרבנן נקטינן ופי׳ נאכל מפום למע׳ דאזלינן הכא לחומרא והכא ל לחומרא דאין אוכלין אותו אלא כהנים כדין מדומע וחייב בחלה מפני שהוא מדומע ׳

גם בירושלמי פ״ק דחלה דא״ר יוחנן מדומע פטור מן החלה ספק מדומע והנאכל מ מפום דמע חייב בחלה ונראה שצריך להיות נאכל מפו׳ דמע וחייב בחלה כלשון התוס׳ שכתבתי ובאשר פירשתי בה ׳

וכל המדומע פטור מן החלה גם שם פרקא קמא דחלה גם בריתא פרק כל שעה גם פרק יוצא דופן בריתא שנויה במחלוקת דרבי יהודה ור״ש מחייבים בחלה ורבי יוסי ור״ש פוטרים והטעם משום דכתיב חלה תרימו תרומה ולא שכבר היא תרומה וכתב רבינו שמשון דקא סבר האי תנא חלה בזמן הזה דרבנן דאי חלה דאורייתא היכי אתי דמוע דרבנן ו ומפקע חלה דאורייתא פי׳ דמדומע אינו אלא מדרבנן דאלו מדאורייתא חד בתרי בטיל ולפי זה מתניתין בחלה בזמן הזה דוקא היא שנויה וסוגיא דיוצא דופן הכי מ מוכחא שאמרו שם סבורה מחלה דרבנן תרומה דרבנן אי אמרת בשלמא סבר ר׳ יוסי חלה בזמן הזה דרבנן אתי דמוע דרבנן ומפקע חלה דרבנן אלא אי אמרת בדאורייתא היכי אתי דמוע דרבנן ומפקע חלה דאורית׳ ותחי ודילמא קא סבר רבי יוסי תרומה דאוריתא וחלה דרבנן ע״כ ורבינו שסתם הדבר ולא פי׳ דמיירי בזמן הזה אפשר דסבר דבכל גוונא מיירי או משום דסבר ל דכיון דדרשינן ליה מאת מקדשו ממנו הרי הוא כשל תורה א״כ דעשו חזוק לדבריהם ויש כח בידם לעקור דבר תורה בשב ואל תעשה והכי משמע בירוש׳ דאמרינן בהנא שאל לשמואל א״ל לא מסתברא דהכן מדומע ל דתנינן הכא בשרובו תרומה א״ל אוף אנא סביר כן אלא כד תיסק לארעא דישראל שאיל ליה כד סליק שמע רבי יוסא בשם רבי יוחנן אפילו סאה בק״ט חולין א״ר אבהו כך משיב ר״ל לר״י הסאה פוטרת את הכל ע״כ וכיון שכהנא ושמואל רצו לפרש המשנה בשרובו תרומ׳ משמע דבדאוריתא מיירי ועלה אסיקו דאפילו סאה בק״ט מ חולין דאותה סאה פוטרת הכל וסוגיא דיוצא דופן אפשר דמאן דמתרץ לטעמיה דמאן דמקשה וקושטא דמילתא מתרץ דאפילו תימא חלה דרבנן תרומה ד דאורייתא וכל מוכח לה התם מקרא דבבואכם וכן דרך רבינו שלא לפסוק מתוך מאי ומתן ולהניח פשט ה הדברים דאיכא למימר דעדיפא מינה משני כ״ש לירוש׳ הכי משמע ׳

ואע״ג י״ל דרבי׳ נמי בזמן הזה מיירי ושתם מ משום דנקט ליפנא דמתני׳ ובריתות ש שהזכרתי וסוגיא דירושלמי אפשר לפרש דלא תקשי לכהנא ושמואל נמי בזמן הזה תוקמי לה אלא דסברי דאפילו הכי לא מפטר מינה אלא בשרובו תרומ׳ דילפי׳ תרימו תרומה ולא חש בכך אלא בשרובו תרומה דאזלי׳ בתר רובא אבל אם רובו חולין אפילו שאסור לזרים למה יפטר מן החלה א״נ היו סבורי׳ דחכמים עשו חזו׳ ואפילו מחלה דרבנן לא מפטר כיון דמן התורה נתבטל ברוב ורבי יוחנן סבר דלא עשו חזוק ואפי׳ סאה בק״ט פטור מיהא מחלה בזמן הזה דהויא דרבנן א״נ דהא

היו סבורים דחלה אף בזמן הזה דאוריתא ולכך לא הוו יכולי׳ להעמיד המשנה אלא בשרובו תרומ׳ דהוא מדומ׳ של תורה ורבי יוחנן אמר דאם במדומע דרבנן מיירי פי׳ וחלה בזמן הזה דרבנן ואתי דמוע דרבנן ומפקע חלה דרבנן כך צריך לפרש לדעת ר״ש אלא שלוא׳ הוא לומר שסתם רבי׳ דאין דרך רבי׳ לסתום אלא לפרש מה שסתמו במשנה לכך נראה לי הדרך הראשון נכון לדעת רבי׳ שסתם משמע דבכל זמן מיירי ׳

ה חלות תודה וכו׳ פרקא קמא דחלה חלות תודה ורקיקי נזיר עשאן לעצמו פטור למכור בשוק חייב ע״כ ונראה דאפילו אם עדיין לא שחט עליהם הזבח נקראי׳ עיסת הקדש לענין מפטורי׳ מן החלה דהא דותיא דלמכור בשוק פטור כל עצמו וכך העלו הראשונים. וטעם דלמכור בשוק חייב נתבאר פ׳ כל שעה כאשר כתב רבי׳ גם בירוש׳ נתבאר כיוצא בו ואכתבנו בסמוך ׳

ו עיסת השותפי׳ וכו׳ פרק ראשית הגז נחלקו רבי אלעאי ורבנן בבהמת השותפי׳ דרבי אלעאי פוטר בראשית הגז וחכמים מ מחייבי׳ ואמרי׳ שם דבחלה אע״ג דאיכא למימר נילף ראשית ראשית מראשית הגז מה להלן של שותפות לא אף כאן של שותפות לא כתב רחמנא עריסותיכם פי׳ דמשמע לשון רבים ומקשה טעמא דכתיב עריסותיכם הא לאו הכי לא דה״א נילף מראשית הגז אדרבה נילף מתרומה פי׳ דכל היכא דאיכא לאקושי לקולא ולחומרא לחומרא מקשינן ומשני אה״נ אלא עריסותיכם למה לי כדי עריסות כם ע״כ ודעת הרשב״א דכיון דבתר הכי נפסקינן דרבי אלעאי גם בתרומה פטר של שותפות ו ותרומתכם לאו לרבווי שותפות אלא אורחא דקרא בהכי למנקט לשון רבים ואנן אמרינן דנהוג עלמא כרבי אלעאי בראשית הגז ממילא קי״ל כותיה גם בתרומה וחלה ומתנות דכולהו בהדדי שייכי וכולהו ילפי נתינה נתינה מראשית הגז ואי אפשר לזכות סברא לבי תרי ולכך העלה דעיסת השותפים פטורה מן החלה אעפ״י שיש בחלק כל א׳ כשיעור ׳

ז ואין זו שיטת רבי׳ אלא דאפי׳ בראשית הגז גופיה לא נקטינן כר׳ אלעאי אלא במה שנהגו דהיינו לפטור בח״ל אבל בא״י מילי לא נקטינן כוותיה דהא לא פסקי׳ הלכתא כר׳ אלעאי אלא נהגו אמרי׳ ובמאי דנהוג נהוג ושבקינן להו במאי דלא נהוג נקיטינן כרבנן דרבים נינהו ועוד יתבאר זה לפנים בע״ה הילכך עיסת השותפים חייבת בחלה אף אם אין בשל אחת מהם כשיעו׳ דהכי משמע בתוס׳ דפ״ק דחלה וגם מדתנן פ״ג דחלה העושה עיסה עם הנכרי אם אין בשל ישראל בשיעור פטורה מן החלה משמע דעושה עם ישראל אף אם אין בה כשיעור חייבת וזה הכרע למי שפוסק כרבנן ׳ העושה עיסה לרבים וכו׳ תוס׳ פרקא קמא דחלה ׳

ח העושה עיסה מן הטבל ירושלמי פ״ק דחלה העושה עיסה מן הטבל חלה חייבת בתרומה ותרומה חייבת בחלה חלה חייבת בתרומה דכתיב חלה תרימו תרומה מחלה תרימו תרומ׳ תרומה חייבת בחלה דכתיב מראשית עריסותיכם חלה מאותה שכתוב בה ראשית תרימו חלה ע״כ ומפרש ליה רבי׳ אעפ״י שהקדמת הלה תרימו תרומה וכן אם ה הקדמת תרומה תוציא חלה וכתב ר״ש אע״ג דמדומע פטור מן החלה מפני שיש שם תרומה התם שאני מפני שכבר קרא עליה שם תרומה קודם שנילושה אבל הכא שנילושה

שנילושה קודם שקרא שם תרומה חייבת בחלה על כאן נשיפא שאם תוציא תרומה לא תאכל עד שיוציא חלה נראה דאיצטריך דסד"א כיון שזו כבר נתגלגלה וחייבת גם בחלה ותרומה וחלה אין להם שיעור אותו שהפרים משום תרומה ועלה גם לחיוב חלה דהא חלה נמי קרויה תרומה קמ"ל ·

ח העושה עיסה וכולי ספרי זוטא ויליף לה מדכתיב עריסותיכם

עיסת הכלבים וכו' פ"ק דחלה והובאה פ"ק דביצה ושאלו בירושלמי דחלה מהו ע עיסת הכלבים ר"ל אמר כל שעירב בה מורסן מתניתין אמרה כל שהרועים אוכלי' ממנה ופעמים אין הרועים אוכלין ממנה רבי יוחנן אמר כל שעשאה כעכין ותני כן עשאה כעכין חייבת למודים פטורה ר' אבא בשם רבי שמואל רבי אמי בשם ר' חייא רבה אפילו עשאה גלוסקי' והתנינן אם אין הרועים אוכלי' ממנה תפתר בשעשאה משעה ראשונה שלא יאכלו הרועים ממנ' ע"כ ונראה דה"פ דלר"ל בעינן שעיסת הכלבי' תהיה גרוע' ואז תהיה פטורה לכך אמר כל שעירב בה מורסן וזו היא עיסה שרגילין לעשותה לכלבים ופטור בשאין ה הרועים אוכלי' ממנה כלומר שעירב בה כ"כ מורסן שאינה ראויה לרועים אבל כל שהיא ראויה לרועים לחם קרינן ביה וחייבת בחלה והשתא ניחא דהכא פ פטרינן משום מורסן והא תנו חמשת רבעים קמח הן וסובן ומורסנן וכו' ·

ש"ב יש לפרש שאפילו לא עירב בה כ"כ מורסן עד שאינה ראויה לרועים אפ"ה פטורה משום דכיון שעשאה לכלבים ויש הכירא בדבר לא אתי לאחלופי בלחם דעלמא · ולא קשיא אההיא דהן וסובן ומורסנן דהכא כשנטל מתוכו והחזירו ובכה"ג אין דרך עיסה בכך אף לו לעניים כאשר יתבאר ורבי יוחנן סבר שאפילו אם לא ערב בה מורסו כל שעשה בה היכר ד שהיינו שעשה אותם למודים פטורה ולא אתי לאיחלופי ומה שתפס רבי יוחנן בלשונו כל שעשאה כעכין צריך לפרשו דה"ק כל שעשאה כעכין פעמים שהרועי' אוכלי' ממנה וחייבת ופעמים לא הוי אלא כשעשאה למודים שאז יש היכר · א"נ דה"ק כל שעשאה כעכין הוא דבעינן היכיר מורסן אבל עשאה למודים אין אנו צריכי' להיכיר אחר דלמודים הוי היכיר והכי איתא בתוס' דמייתי עלה והיא שנויה פ"ראשון עיסת הכלבי' מעכשיו ניכרת עשאה כעכין חייבת למודים פטורה עד כאן ורבא בש"ר שמואל שאפילו עשאה כמנחתו של שלמה פטורה כל שעשה אותה על דעת הכלבים וכן העלה הרמב"ן דעיסת הכלבים בכל גוונא פטורה אפילו אין בה שום גריעות ולא שנוי ולא היכיר ור"ש כתב עלה דמתני' דלוקא שעירב בה כ"כ מורסן עד שאינה ראויה לרועים נראה שתפס כר"ל וכפי הדרך הראשון שכתבתי בדבריו ולא ידעתי למה פוסק כרים לקיש במקום רבי יוחנן

ואפשר שפסק כן מפני שנר' שסייעו לר"ל מהמשנה שכן אמר מתני' אמרה כן וכו' פי' דמדקתני בזמן שהרועים אוכלי' ממנה נר' שפעמים אוכלי' שהיא ראויה להם והיינו כשאין בה מ מורסן הרבה ופעמים אינה ראויה דהיינו כשעירב בה מ רסן הרבה ונראה לרבי יוחנן מודה נמי לר"ל דמורסן הוי היכיר ורבינו כתב לשון המשנה ולא ביאר דבר מה שאמר בירושלמי אבל מהדין שכתב בסמוך יש ללמוד שדעתו כדעת הרמב"ן שכן כתב העושה עיסה לבהמה ולחיה פטורה ומשמע ובלי דבעיסה כהלכתה מיירי ד דלא קאמר עיסת בהמה וכולי וגם בספרי יליף לה ת מעריסותיכם ולא עיסת חיה ובודאי דדומיא דעריסותיכם ממעט שהיא עיסה כתקנה ו ואפילו הכי מפני שעשאה לחיה או לבהמה פטורה וכן מוכיח ממה שכתב למטה שאין חייבת אלא עיסה שסופה ליאפות לחם למאכל אדם הרי דאפילו כמנחתו של שלמה כל שאין דעתו לאפותה למאכל אדם פטורה ומפני שעיסת הכלבים דרך הרועים לפעמים לאכל ממנה לכך כתב רבינו שבזמן שהרועים אוכלים ממנה כלומר שדרך אותם רועים לאכול מאותה עיסה או שאפאה על דעת כן הרי נקרא לחם העשוי למאכל אדם וחייב ובזה ניחא שלא כתב רבינו ואם אין הרועים אוכלים ממנה פטורה כאשר הוא במשנה לפי שכבר כתבו במה שכתב העושה עיסה לבהמה או לחיה דעיסת כלבים שאין הרועים אוכלים ממנה ועשאה לכלבי' לבד היינו העושה עיסה לבהמה ולחיה ודין עיסת הכלבים סוף בבא דהעושה עיסה לבהמה הוא אלא דנקט חיובא בדשכיח ובאורחא דמילתא

עיסת הנכרי וכו' פ"ג דחלה וס' רבי ישמעאל דרשינן עריסותיכם ולא עיסת גוי ד דכמו שמרוח הגוי פוטר מן המעש' כן גלגול הגוי פוטר מחלה דגלגול במקום מרוח הוא ·

ט' היו ישראל וכו' גם שם העושה עיסה עם הנכרי אם אין בשל ישראל כ כשיעור פטורה מן החלה ע"כ וכתבו ז"ל דהא דמשמע פרק ראשית הגז דשותפות הגוי פטורה מן התרומה ומן החלה היינו כשאין בשל ישראל כשיעור ואחרים כתבו עוד דאם קנו קמח ביחד ולשו ביחד דאף אם יש כ כשיעור בחלה ליש' פטורה דבכל פורתא יש לגוי חלק אבל אם קנה כל אחד קמח לבדו ואח"כ לשוהו ביחד אז אם יש בשל ישראל כשיעור חייבת וכתבו שיש לנה ראיה בירוש' ·

י נכרי שהפריש וכו' מנחות פ"ר ישמעאל והיא שנויה פ"ב בתוספו' חלת הגוי בארץ ותרומתו בחוצה לארץ מודיעין אותו שאינה חלה ותאכל לזר ותרומתו אינה מדמעת ע"כ ומסיק התם הא תרומתו בארץ מדמעת ולא פטר לה תרומת הגוי גזירה משום בעלי כיסין פי' שתולי' תבואתן בגוים להפקיעה מן התרומה כאשר ביאר רבינו פ"ד דהלכות תרומ' והקשו שם א"ה חלה נמי נגזור ותירצו אפש' דאפי' להפחות מחמשת רבעים קמח והקשו תרומה נמי יכול להכניסה דרך גגות וקרפיפות א"נ מכנים במוץ כדרבי אושעיא ותרצו התם פרהסיא וזילא ביה מילתא הכא בצינעא ולא זילא ביה מילתא עד כאן ונתבארו כל דברי רבינו ·

יא המערב קמח חטים וכו' גם שם פ"ג דחלה ומייתינן לה פרק ה התערובות לאוכוחי מינה דנותן טעם ברוב דאורייתא דסבירא להו דמיירי אע"ג דרובא אורז ובירוש' גרסי עלה מתני' דלא כרשב"ג דרשב"ג אומר לעולם אינה חייבת עד שיהא בה דגן כשיעור ר' יעקב בר אידי בש' ר"ל הלכה כרשב"ג ע"כ · ובהשגות א"א נהאה מהירושלמי דבעינן שיהא בה דגן כשיעור כדרשב"ג דהכי פסיק הלכתא כותיה מ' לא בעינן רוב דגן ע"כ ורבינו נראה שלא סמך על ההיא דר"ל משום דרבי יוחנן אמר הלכה כסתם משנה גם פרק התערובו' מוכח דאותה משנה הלכה היא וכן דעת הרא"ש דחייבת בחל' אף אם אין חטים כשיעור חלה כסתם מתניתין אבל

הרמב״ן ז״ל כתב דכיון דבירושלמי פסקו כרשב״ג הכי
נקיטינן ומ״ש הר״א מי׳ לא בעי׳ רוב דגן הוא מחלוקת
בירו׳ א״ר אילא בין רבנין דהכא בין רבנין דהתם אמרי
על שיהא רובא דגן וטעמא דגן רב הונא אמר טעמא
דגן אע״פ שאין רובא דגן מתני׳ פליגא על רב הונא
עירב בה שאר המינין על שיהא בה רובא דגן וטעמא
דגן פטר לה במינין אחרים מתני׳ פליגא על רבי אילא
הנוטל שאור מעיסה של חטים ונותן לתוך עיסת האורז
אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ואם לאו פטורה בגין
כתני מתני׳ לבתרא הטבל אסור כל שהוא מין במינו ש
שלא במינו בנותן טעם ר׳ יוסי הוה מסמיך לר׳ ומסמך
לר׳ זעירא שמע קליה דרבי אילא יתיב מתני ר׳ יוחנן
אמר טעמא דגן אעפ״י שאין רובא דגן רבי יוסי בש״ר
יוחנן על שיהא רובה דגן אמר מחלפא היא בידיה סי׳
הוה לן רבי יוסי כרב הונא ע״כ וכרב הונא ורב יוסי
נקיטינן דלא בעינן רוב דגן וכן אמרו פרק התערובות
דמתני׳ אע״ג דרובה אורז ומן הירוש׳ הזה אנו למדים
דדוקא באורז הוא דלא בעינן רוב דגן לפי שהאורז
טעמו נגרר אחר טעם הדגן ולכך מברכי׳ עליו בורא
מיני מזונות אבל בשאר המיני׳ מודה רב הונא דבעינן
רוב דגן כאשר אמרו שם בירוש׳ שכתבתי לתרץ מתניתין
אליביה והרמב״ן כתב עוד דאפילו אורז אינו נגרר
אלא עם החטין לבד ולא עם שאר מיני דגן וכן נתבא׳
גם בירוש׳ פ״ק שאמר שם כמה דאת אמר תמן אין לך
בא לידי חמץ ומצה אלא חמשת המיני׳ בלבד ודכוותה
אין לך נגרר עם כולם אלא חטים ושעורין רבי אילא
בש״ל ולא שנינו אלא העושה עיסה מן החטים ומן
האורז אין נגרר אלא עם החטין בלבד וכתב הרב על
זה הירו׳ וז״ל שמעינן השתא לטעמא דמתניתין משום
דאע״ג דעיסת האורז לאו לחם הוא מיהו כי מעריב
ליה בהדי דגן ואית ביה טעם דגן גזרו לעשות הכל
לחם להתחייב בחלה וקא סברי בני א״י דהאי דינא
ליתא בכוסמי׳ ובשיבול׳ שועל ובשיפון אלא בחטין
ובשעורי׳ לבד שגוררי׳ מפני שדרך עיסה שנו ודרכן של
בני אדם לעשות עיסה משאר המיני׳ עמהן ׃

ועוד דקאמר טעמא כמה דתימא תמן אין
לך בא לידי מצה וחמץ אלא חמש מינין
בלבד דהכי קים להו לרבנן והכי בדיק להו ודכוותה
אין לך נגרר עם כולן ולעשות עיסה ולבא לידי מצה
וחמץ אלא חטין ושעורין בלבד דקי׳ להו לרבנן דאינהו
גוררין ומביאין אחרים לידי חמץ ומצה ולא שאר מינים
ורבי אילא בש״ר״ל סבר דאין לך גורר את האורז אלא
החיטין אבל שעורין אין גוררין אורז ולא חטים עצמן
גוררין מין אחר שלא שנינו אלא מן החטין ומן האורז
ואלו היה מין אחר נגרר או מין אחר גורר הוה תני ליה
במתניתין כדקתני האי נדלא קתני אלא חטין ואורז
ש״מ שאין לך אחר גורר ונגרר עכ״ל ויש מי שכת׳
דגרירה שאמרו בירוש׳ היינו לתת טעם למה האדם
יוצא בה ידי חובתו בפסח כיון שרובה אורז והאור׳ אינו
בא לידי חמוץ ולכך אמרו שהחטין גוררין את האורז
לבא לידי חמוץ ומכל מקום גם לענין חלה נלמד את
מהירוש׳ שכתבתי ׃

אפילו היה שאור וכו׳ בהשגות אמר אברהם
זהו שיהיה השאור מעיסה החייבת
ע״כ ופ״ג דחלה ה״ג לא הנוטל שאור מעיסת חטין ונתן
לתוך עיסת אורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחל׳ ואם
לאו פטורה א״כ למה אמרו הטבל אוסר בכל שהו במינו
ושלא במינו בנותן טעם ע״כ ומעתה אם כוונת הר״א
למעט כשהשאור בא מעיסה שלא היה בה כשיעור ולא
בא לכלל חיוב אפשר דלטעמיה אזיל שהצריך גבי עיס׳
מן החטין ומן האורז שיהא בחטין כשיעור ולכך כאן
גבי שאור מסתמא אין בשאור כשיעור לכך כתב שצריך
שמתחלתו היה בו שיעור ושאור זה בא לכלל חיוב ולכך
מחייב הדגן אבל לדעת רבי׳ דפסק כסתם משנה דאין
צריך כשיעור רק חטים גוררין את האורז א״כ ודאי
דהכא נמי לא בעינן שיעור לא בתחלתו ולא בסופו אלא
כל שטעם האורז נהפך לדגן ע״י שאור זה חייב דהא
לא בעינן רוב ולא שיעור ואם כוונת הר״א למעט כ
כשהשאור הוא מעיסה שהורמה כבר חלתה אפש׳ דאפי׳
למאן דפסק כרבנן דלא בעי שיעור מודה דבעי דבר
ראוי להתחייב כשינערף עם האורז כדי שעל ידו יתחי׳
גם האורז ואף כי לפי מה שכתבתי למעל׳ בשם הרמב״ן
שלא פטרו האורז אלא כשאין בו טעם דגן אבל כשיש
בו טעם דגן חייב נראה דאף אם נפטרה שאור כיון ש
שזה האורז יש בו טעם דגן חייב ר״ש והרא״ש פירשו
במשנה בנוטל שאור מעיסה שלא הורמה חלתה איירי
וסיפא דמתניתין משמע דהכי מוכח׳ שאמרו א״כ למה
אמרו הטבל אוסר בכל שהו וכו׳ מוכח דבשאור טבל
מיירי אלא שגם לפי מה שכתבתי לדעת רבי׳ דאפילו
כשלא היה בה מתחלה שיעור מיירי סוף סוף לא הוי
טבל גמור כיון שלא בא לכלל חיוב ומותר היה באכילה
וא״כ סיפא דמתני׳ קשיא דקתני א״כ למה אמרו הטבל
אוסר בכל שהו דמשמ׳ דבבטול טבל מיירי אם לא שנאמ׳
לדעת רבי׳ דבכל גוונא מיירי בין בשאור הבא מעיסה
שאין בה כשיעור דומיא דאידך מתני׳ בעיסה מן החטין
ומן האורז כאשר הכרחתי בין בשאור הבא מעיסה ה
חייבת שהיה בה כשיעור ומשום הכי קאמר א״כ למה
אמרו וכו׳ ׃ ועדין אינו מיושב דמתני׳ משמע
דבבטול אסור הוא מיירי למשום דהוי שלא במינו ה
הצריכו לנתינת טעם כי כשיש בו נתינ׳ טעם לא נתבטל
השאור שהוא הטבל ולא משו׳ גרירה וחיוב האורז לבדו
במשנה זו ׃

לכך נראה ליש לפרש בין כשערב קמח חטין
בקמח אורז דהתם לא שייך בטול אסור
דאין בקמח שום אסור ונתינת טעם דהיא היינו לחיי׳
האורז אבל בנוטל שאור ומערב לתוך עיסת אורז לא
משום חיוב האורז נגעו בה דהתם בשעת גלגול היתה
פטורה שהיה אורז לבדו אלא משום בטול שאור החטין
שהוא טבל נגעו בה כדמוכחא סיפא דמתני׳ כאשר כ
כתבתי זה נראה לי נכון אעפ״י שמלשון רבי׳ שכת׳ אפי׳
היה השאור וכו׳ נראה דבחד טעמא שייכי וגם בירוש׳
שכתבתי למעלה הקשו לר׳ אילא שאמר גבי עיסה מן
האורז ומן החטין דבעי רוב דגן ממשנה זו דנוטל שאו׳
מן החטין דודאי בשאור אין בו רוב משמע דבחד טעמ׳
שייכי ואפשר שמה שכתבתי הוא בכלל מה שתירצו בגין
נתני מתני׳ לבתרא הטבל אסור כל שהוא מין במינו
וכו׳ פי׳ דהתם שאני שהוא טבל גמור ומן דין בטול טבל
נגעו בה ׃

י״ב עיסה שנילושה וכו׳ פ״ב דחלה עיס׳
שנילושה במי פירות חייבת
בחלה ונאכלת בידים מסואבות וגרסינן עלה בירושל׳
א״ר יוסי בר חנינא דרבי אלעזר בן יהודה איש ברתות׳
היא דתנינן תמן רבי אלעזר איש ברתותא אומר משום
רבי יהושע פסל את כולה ורבי עקיבא אומר משמו לא
פסל את כולה אלא מקום מגעו בלבד פי׳ לגבי עיסה
שהוכשרה במשקה ונילושה במי פירות ונגע בה טבול

אמ׳ פלוני ר׳ אליעזר ור׳ עקיבא ואמרו עוד ור׳ יוחנן אמר לדברי הכל היא המן אין מי פירות מחוורי׳ להכשיר הכא מי פירות מחוורי׳ לחלה ע״כ •

יב וכתב הרא״ש דכיון דר׳ יוסי בר׳ חנינא מוקי מתני׳ דלא כרבי עקיבא ואיכא התם אמוראי דסברי הכי ואנן קי״ל הלכה כרבי עקיבא מחבירו אפשר דפסקינן הלכה כר׳ עקיבא ועיסה שנילושה במי פירות פטורה מן החלה אבל רבינו לא חשש לדרבי עקיבא כיון דסתם מתניתין שלא כוותיה ועוד דר׳ חייא בשם ר׳ יוחנן מוקי מתניתין אליבא דכ״ע דסתם מתני׳ נקטינן וחייבת בחלה ואע״ג דתלי׳ ילפה לחם לחם ממצה ומצה שנילושה במי פירות אין אדם יוצא בה לא קשיא דאנן לא ילפינן ממצה אלא למה שמתמעט בפסח מפני שאינו נקר׳ לחם דגבי חלה נמי בעינן לחם אבל עיסה שנילושה במי פירות לא נתמעט מלחם דלקדי אלא מעוני נתמעט ובפסח הוא דבעינן עוני אבל בחלה לא בעינן אלא לחם וכן פסק הרשב״א דחייב׳ בחלה גם הרא״ש לא פסק לגמרי כרבי עקיבא אלא לחוש לו וכן כתב שראוי ליזהר לכתח׳ ידי ספק שלא ללוש עיסה בדבשלבד בלא תערובו׳ מים ע״כ ונראה שהכוונה כדי שיוכל לברך על הפרשתה דאם לא עירב מים אין לברך מן הספק ואם אין כוונתו כך לא ידעתי מהו לצאת מן הספק שהרי יכול להפריש מ הספק אף לא יערב מים ולמה הצריך לערב מים •

וראיתי כתוב בשם הרב ר׳ פרץ שיש ליזהר שלא ילוש אדם עיסה במי פירות לבד אלא א״כ יערב מים עמהם ובפסח שאינו יכול לערב מים צריך ללוש פחות משיעור חלה והטעם לכיון שלא הוכשרה הרי היא טהורה וחלתה טהורה וחלתה לכהן אינה ראויה לפי שהיא טרורה ואינו יכול לאוכלה וגם לא לשרפה שאין שורפין טהרות ולכך אין לו תקנה אלא בשעירב מים או פחות משיעור ואם לזה נתכוון הרא״ש צריך היה לבאר יותר ודין מים רותחין פרקא קמא דחלה המעיסה ב״ש פוטרין וב״ה מחייבין החליט׳ ב״ש מחייבין וב״ה פוטרין ע״כ והובאה פרק. כל שעה ובברית׳ משיים לה אי זהו מעיסה ואיזהו חליט׳ מעים׳ קמח ע״ג מוגלוסין חליטה מוגלוסין ע״ג קמח ופירוש מוגלוסין מים רותחין רבי ישמעאל בר׳ יוסי אומר משו׳ אביו זה וזה לפטור ואמרי לה זה וזה לחיוב וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה עשאן באילפס פטורי׳ בתנור חייבין והקשו שם לת״ק מ״ש מעיסה ומ״ש חליטה והעלו דמחלוקת בזו כך מחלוקת בזו ותברא מי ששנה זו לא שנה זו פי׳ דמי ששנה מעיסה דב״ה מחייבין סובר כן בחליטה ומי ששנה בחליטה דב״ה פוטרין סובר כן במעיסה ופליגי תנא דרישא ותנא דסיפא ופסק רבינו דחייבים בתרוייהו כתנא דרישא וכן כתב הרא״ש ז״ל דהלכה תרוייהו חייבין לכיון דהדר אפייה בתנור לחם קרינן ביה מיהא דאמרינן ביבמות האי חלוט דאמרינן מנה היא למאי הלכתא אמר רבינ׳ לומר שאדם יוצא בה ידי חובתו בפסח דאע״ג דחלטיה דחליטה כיון דהדר אפייה לחם קרינן ביה ויוצא בו וחייב בחלה ופרק כל שעה נחלקו ר״ל ור׳ יוחנן כשלא אפאן בתנור אלא באילפס דהיינו מחבת או מרחשת דרבי יוחנן מחיי׳ ור״ל פוטר והעלו שמחלוקתם בהדביק ולבסוף הרתיח ולבסוף הדביק מודה ר״ל דהוי כמעשה תנור וחייבים בחלה וקי״ל כרבי יוחנן לגבי ר״ל הילכך בין הרתיח

ולבסוף הדביק בין הדביק ולבסוף הרתיח חייב בחלה וכן דעת הרי״ף והר״ם והרשב״א לפסוק כרבי יוחנן והכי נקיטינן אעפ״י שר״ת ואחרים פסקו כר״ל משום דסוגיא דשמעתא כותיה ריהטא על רבו ורבו יש לסנוף כ״ש דהרא״ם והרשב״א כן פסקו ורבי׳ בפירוש המשנה כתב כר״ל וכאן חזר בו והלין עמו ומ״מ מוכח בירוש׳ דאם אפאו באילפס ע״י משקה מודה רבי יוחנן דפטור וזה לשונם שם ר״ל אמר כל שהאור מהלך תחתיו אינו חייב בחלה ואין אומרים עליו המוציא לחם מן הארץ ואין אדם יוצא בו ידי חובתו בפסח א״ל ר׳ יוחנן ובלבד ע״י משקה ע״כ נראה דמודה רבי יוחנן ע״י משקה ו ומכאן אנו למדין גם למעיסה וחליטה שמחייבנו שהוא דוקא בחוזר ואופה אותו אבל אם אינו צריך ליאפות אלא אוכלו ע״י חליטתה ודאי דפטור וכן כתב הרשב״א בפי׳ ומבואר הוא גם בדברי רבינו ופשוט הוא ונתן תבלין שהזכיר הוא פת הבאה בכסנין הנז׳ בכיצד מ מברכין שאם קבע סעודתו עליו מברך המוציא לכך כתב שחייב בחלה וגבי חלה לא שני לן בין קבע ללא ללא קבע גם עיסה שנילושה ביין או דבש הוא בכלל פת הבאה בכסנין וכן כתב רבינו פ״ג דהלכו׳ ברכו׳ ומה שכתב רבינו בין בקרקע נראה שהוא תמימרא דפרק כיצד מברכין כי אתה רבין אמ׳ רבי יוחנן האי טרוקנין חייבת בחלה ואמרו שם מאי טרוקנין כובא דארעא פי׳ שעושין חפירה בקרקע ואופין שם ויש גורסין פ פטורים מן החלה גירסת הרא״ש חייבת בחלה כאשר כתבתי וכן הוא גם בירוש׳ א״ר יוחנן טרוקנין חייבת בחלה ואומרים עליה המוציא וכו׳

אבל העושה עיסה וכו׳ פ״ק דחלה הקונבנין והאיספוגין והסופגנין והאלת המסר פטורין מן החלה ע״כ והובאה פרק כל שעה וגם באלו מאי חלת המסרי׳ חלות של בעלי בתים ומפרש ר׳ יוחנן בשאפאן בחמה ולכך פטורין שאין חייב אלא הנאפה בתנור או לבסלה בקדרה וכו׳ נתבאר גם בירושלמי פ״ק דחלה וחכמים אומרים באילפס ובקדרה פטורים והני דבאלפס לא קי״ל הכי אלא כרבי יוחנן דסבר חייבים בקדרה מיהא משמע דליכא מאן דפליג ועוד דבקדרה היינו במים וכבר נתבאר דעל ידי משקה מודה רבי י יוחנן •

וכן קלי וכולי גם שם בירושלמי קמח קלי שעשאו בצק חייב בחלה רבי יוסי בש״ר יוחנן והוא שאפיץ ע״כ •

יג עיסה שלשה תחלה וכו׳ פ״ק דחלה עיס׳ שתחלתה סופגנין וסופ׳ סופגנין פטורה מן החלה תחלתה עיסה וסופה סופגנין תחלתה סופגנין וסופה עיסה חייבת וכן הקונבקו׳ חייבים ב בחל׳ וכתב ר״ם קונבקראות לא נתפס מהו ורבינו פירש בהמשנה שהוא קמח קלי באש נילוש בשמן ואחר ליבתו ואפייתו מפרכינן אותו ועשים אותו קמח ע״כ ופירוש תחלתה עיסה וסופה סופגנין מפ ר״ת שהיינו בלילתה עבה ואח״כ עשאה סופגנין שטעמו הוא דכל שבאה לכלל חיוב דהיינו שהיא עיסה גמורה אע״פ שעשה א אח״כ מין הפטו׳ מן החלה אינו פוט׳ כיון שנתחייב בשע׳ גלגו׳ ולדברין מ״ש בירו׳ שכתבתי דמודה ר׳ יוחנן בפר׳ ע״י משקה היינו כשבלילתה רכה שלא נתחייבה בגלגו׳ או בלילתו עבה אפילו הניתו אח״כ באילפס וע״י משק׳ חייבת וא״כ מחלוקת ר״ל ורבי יוחנן בבלילתה רכה הוא ואפילו הכי מחייב רבי יוחנן כל שאפאו בלא משקה ומ״ה פטר נמי באפאן בחמה אבל בלילתה קשה אפילו

אפאן

אפאו בחמה חייב עד שתהא בלילתו רכה וסופו על ידי משקה או בחמה זה דרך ר״ת · אבל הרמב״ן ז״ל חולק עליו וסובר דלאו דבלילה רכה או עבה תליא מילתא אלא בדעתו הדבר תלוי דאם עשאה מתחל׳ על דעת לחם אז חייבת בגלגול אע״פ שלבסוף עשאה סופגנין ואם עשאה על דעת סופגנין ועשאה סופגנין אפילו שמתחלה בלילתו קשה פטורה והיינו דתנינן עיסה ש שתחלתה וסופה סופגנין פטורה ושתם עיסה בלילתו קשה היא דבלילה רכה לא מקריא עיסה והביא ראיה מהירושלמי שכתבתי למעל׳ גבי עיסת הכלבי׳ שהעליתו משום שאפילו עשאה כעיסתו של שלמה כל שעשאה על דעת הכלבים פטורה אלמא בתר דעתו אנו הולכין וע״כ כאן לא פליגי ר״ל ור״י וסברי דבעי היכר תורסן או למודים אלא בעיסת כלבים שהיא עיסה גמורה מ מתחלתה ועד סופה ואתי לאיחלופי בלחם דעלמ׳ ומ״ה בעו היכר אבל כל שעשאה סופגנין סופה מורה על ת תחלתה הכל מודים שהולכין אחר דעתו של אדם וכן העלה הרב ר״ש והרא״ש והביאו עוד ראיה מלח׳ העשוי לכותח וזה דעת רבינו ולכך כתב אבל העושה עיסה ל ליבשה בחמה וכו׳ עיסה בלילתה קשה היא וכן כתב שאין חייבת אלא עיסה וכו׳ וכן דעת הרשב״א שדעת זה עיקר ·

י״ד לחם העשוי לכותח וכו׳ פרק כיצד מברכין תני ר׳ חיא לחם העשוי לכותח פטור מן החלה והא תניא חייב בחלה התם כדקתני טעמא רבי יהודה אומר מעשיה מוכיחין עליה עשאה כעכין חייבת כלמודים פטורה ע״כ ורש״י פירש לחם העשוי לכותח אין אופין אותו בתנור אלא בחמה כעכין ערוכה ומקוטפת כגלוסקאות נאות גלי דעתיה דללחם עשאה כלימודים כנסרים בעלמא שלא הקפיד על עריפתם ודוגמתו בת׳ עושה לו למודים לוותים לבו׳ של יין לכסותו ע״כ ·

י״ד וכתב הרא״ש דאע״ג דכיון שאפאה בחמה אפילו שהוא כעכין ראוי לפוטר חייבו כי היכי דלא ליתי לאיחלופי בלחם דעלמא וא״כ צריך לחלק בין זו לעיסת הכלבים דהתם אם קנאה דאין צריך היכר כלל והדבר ברור דיש חלו׳ בין הנעשה לאדם אע״פ שנאפה בחמה לנעשה לחיה ולבהמה אלא דאכתי קשה לי שכבר כתבתי שאע״פ שעשאה עיסה גמורה כל שאפאה בחמה ודעתו מתחלה ועד סוף לכך פטורה מן החלה ותירץ רבי יונה דהתם נמי דפטרינן בשעשאו למודים שכן דרך לעשות מה שרוצים לאפות בחמה אבל אם עשאה כדרך עיסה ה הנאפת בתנור ודאי דחייבת אף אם דעת ליבשה בחמ׳ ולפי זה כן צריך לפרש גם בדברי רבי׳ שכתב העושה עיסה ליבשה בחמ׳ שהכוונה שעשאה כדרך המתייבש בחמה דהיינו למודים וכן כעכין חייב׳ דאתי לאיחלופי כדברי הרא״ש וכן כתבו גם כמ״ג וילמוד מדין לחם העשוי לכותח ·

ואפשר לפרש לדעת רבי׳ דלחם העשוי לכותח בתנור אופין אותו אלא שא״ך מתרכי׳ אותו בכותח וכיון שאין עושין אותו ל לאכלו דרך אכילת פת כל שעשאה למודים ראוי לפטור ובעכין חייבת דאתי לאיחלופי בלחם דעלמא אבל ליבשה בחמה בכל גוונא פטורה · ובדרך זה תירצנו ר״ת דלא תיקשי ליה על מה שכתב בההיא ד דתחלתה עיסה וסופה סופגנין דהא הכא בלילתו קשה ואפ״ה פטור מפני שסופו לכותח וזהו לדעת ר״ת הוכ׳ שבלילתו קשה בתנור לדעת רבי׳ והו היותר מתיישב בלשון רבי׳ שכתב סתם גבי חמה וגבי כותח ·

והרא״ש כתב עוד דרך אחרת בההיא דלחם העשוי פ לכותח דחייב בחלה משום דחיישנן שמא ימלך ויניחנה ללחם וכשעשאה למודים פטורה שאין דרך לימלך עליו ולכך לא חיישינן לאמלוכי וכתב כן להרץ ירושלמי דלא יקשה אגמ׳ דילן דגרסי׳ בירושלמי פ״ק דחלה רב אמר לחם העשוי לכותח חייב בחלה א״ר בון שמא ימלך ל לעשותה חררה לבנה ע״כ ורבי׳ שמשון כתב עוד דההי׳ דירושלמי בשלקתה מעט לאפות ומ״ה חיישינן בהא לשמא תמלך ותקח כשיעור וכן ההיא דכיצד מברכין נמי בנוטל מעט ואפאו וכיון שאפה מעט גזרו שמא יאפה כשיעור והכריח כן מעובדא דמייתי התם בירוש׳ דהיא איתתא שחלה לרבי תונא וכו׳ ועוד אזכירנו ב בסמוך שנראה משם דבלוקח מעט הוא דאיכא לתיגור לאימלוכי גם הרא״ש כן כתב בפי׳ משנת שתחלתה ס סופגנין וכו׳ ·

ועוד כתב רבינו שמשון בסוף דבריו דמת׳ שאמר רבי בון שמא תמלך לעשותה חררה לבנה נראה שאפילו לא אפה דבר חיישינן שמא ימלך ואיירי רב בשעשאה כעכין דאז איכא למיחש לשמא ימלך כאשר כתבתי והרי דברים אלו עולין לענין הדין כדרך הראשון והוא דרך רבינו שלא הזכיר שיאפה מעט ונראה לי דעובדא דההיא איתתא לא קשה לדרך זה דההוא עובדא מיירי בשדעתה לעשותו סופגנין והכא בלחם העשוי לכותח וקל להבין ופי׳ למודים ו וכעכין כבר כתבתי פי׳ רש״י בו ואחרים פירשו בלמודים כאדם הלמד לערוך פת שאינו יודע לעגלו ועושה אותו ארוך או עקום וכעכין כתב הראב״ד כעין לחמים ה הנעשים בעכו ובעל הערוך הסמיך אותו אל לשון ערבי שהלחם העגול נקרא כעב והוא הנכון ·

ט״ו כמה שיעור העיסה וכו׳ פ״ב דחלה ח חמשת רבעים קמח חייבים בחלה הם ושאורן וסובן ומורסנן חמשת רבעים חייבים נישל סובן ומורסנן וחזר לתוכן פטורים ע״כ גם פרק׳ קמא דעדויות ומייתינן לה פ״ק דשבת שמאי אומר מקב לחלה וב״ה אומרים מקביים וחכמים אומ׳ לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא קב ומחצה חייבים משהגדילו המדות אמרו חמשת רבעים קמח חייבים בחלה רבי יוסי אומר חמשה פטורים חמשה ועוד חייבים ע״כ וטעם ר׳ יוסי פירשו בתוס׳ לפי שצריך שישאר שיעור עריסותיכם אחר שיפרשו חלה ורש״י פירש לועוד דר׳ יוסי הוא מפני ש שסובר דחלה מתברר הין ביצים גדולים משלנו ופי׳ משהגדילו המדות ששה לוגין נכנסו בחמשה וזהו חמשה רבעיות כי הלוג נקרא רביעית שהוא רביע הקב ופרק כיצד משתתפין ת״ר ראשית עריסותיכם כדי עיסתכם וכמה עיסתכם כדי עיסת מדבר וכמה עיסת מדבר ד דכתיב והעומר עשירית האיפה מכאן אמרו שבעה ר רבעים קמח ועוד חייבים בחלה שהם ששה ירושלמיות שהם חמש צפוריות ע״כ ודע שהאיפה ג׳ סאין והסאה ששה קבין והקב ד׳ לוגין והלוג ו׳ ביצים סימן לדבר נותן אילנות נמצא האיפה י״ח קבין שהם ע״ב לוגין עשירי׳ שבעים ושבעה עשירית שנים חומש והוא ביצה וחומש והשבעה הם מ״ב ביצים נמצא העומר מג׳ ביצים וחומש ביצה והם חמשה רבעים צפריים בדקדוק ולא קי״ל כר׳ יוסי דבעי ועוד אע״פ שבתוספו׳ שדעתם לפסוק כרבי יוסי משום דפרק אלו עוברין נקט תלמודא חמשת ר רבעים ועוד אין זה דעת רבינו ונראים חלה אמרו

שמשנה שכל חמשת המינים מצטרפים זה עם זה והיינו דוקא כשנתערב הקמח ונילוש יחד אבל אם לש כל מין בפני עצמו ונשכן זו עם זו אין מצטרפין כאשר יתבאר מהירושלמי ·

טז אסור לאדם וכו׳ פרק אלו עוברי׳ אמר רב יוסף הני נשי דידן נהוג ל לאיפא קפיזא קפיזא אמרו ליה מאי דעתיך לאומרא מ מרא דאתי לידי קולא הוא דקא מפקני ליה מחלה דעבדן כר׳ אליעזר דתניא רבי אליעזר אומ׳ אף הרודה ונותן לתוך הסל הסל מצרפם לחלה שנאמר והיה ב באכלכם מלחם הארץ ע״כ מוכיח משם דאסור לעשות פחות מכשיעור לפוטרו מן החלה גם פרק כני דחלה מוכיח כן מההיא דתנן מי שאינו יכול לעשות עיסתו ב בטהרה וכו׳ וכתב הר״ן דלאו למימרא דקפדינן בחלת ח״ל בזכי אלא שמא יבואו לעשות כן בחלת הארץ · המפרו׳ וכולי פ״ד דחלה הנוטל עיסה מן קב רבי עקיבא אומר חלה וחכמים אומרים אינה חלה ע״כ והלכה כחכמים ·

עיסה עיסה וכו׳ פ״ב דחלה העושה עיסתו קבים ונגעו זה בזה פטורים מן החלה עד שישוך רבי אליעזר אומר אף הרודה ונותן לתוך הסל הסל מצרפן לחלה ע״כ ובפרק אלו עוברים תניא רבי אליעזר אומר הסל מצרפן ורבי יהושע אומר תנור מצרפן רשב״ג אומר כיכרות של בבל שנושכות זו בזו מ מצרפ ופי׳ הרשב״א דתנור מצרפן שאמר ר׳ יהושע היינו על שישוכו שאמרו במשנה כלומר עד שישוכו אף לאחר אפייה ור׳ אליעזר דסבר דוקא סל מצרף ולא גרסינן בר׳ אליעזר אף אלא ה״ג ר׳ אליעזר אומר הרודה ונותן לתוך הסל וכו׳ כלומר סל דוקא ולא תנור ופסק כרבי אליעזר משום דרב יהודה משמיה דשמואל פסק כוותיה פרק אלו עוברין ופ״ק דנדה הלכך סל מצרף אלא תנור וסובר רבינו דפלוגתייהו הוי בכיכרות שאינם נושכות ורשב״ג אתא לפרושי דכיכרות נושכות לא בעו צירוף סל ולא פליגי ולכך פסק לדרשב״ג דל׳ כא נוקן דפליג עליה כל זה כתב הרשב״א להשגת ל לדברי רבינו דלא תקשי עליה אימרא דרבי יהושע בן לוי דאמר לא שנו אלא כיכרות של בבל שנושכות זו בזו ועיין שם בפסקי הלכה שלו ופי׳ נושכות נתבאר בתוספתא דטהרות אינן נושך הת לא מתנו משהו כלומר שידבקו הכיכרות זו בזו קודם אפייה שאם בא להפריקן נתלש משהו מזה בזה וקרוב לזה כתב ר׳ במשנה

יז אפה מעט וכו׳ גם שם פרק אלו עוברין בעיא דרבי ירמיה טבלא שאין לה לבזבז מהו אויר כלי בעינן והא ליכא או דילמא אויר כלי בעינן והא איכא תיקו וידוע דספיקא דרבנן ל לקולא ·

יח קמח שלא רקדו וכו׳ פ״ב דחלה וכבר הזכרתיה ופרק כלל גדול אמרו שכן העני אוכל פתו בעיסה כלוסה אבל אם נטלו וחזרו לא אמרינן הכי וטעמא מפרש בירושלמי א״ר יוחנן דרך עיסה שנו כאן וכאן מכיון שניטל סובן ומורסנן וחזר לתוכן אין זה דרך עיסה ע״כ וכתבו ז״ל ותימה אם יש בו שיעור עיסה חוץ מן הסובין והמורסן דחייב אף אם ניטל וחזר ותנן בשאין ה׳ רבעים אלא עם הסובין איירי כדמוכח מתוך המשנה וכן מוכיח גם פירוש וכן כתב הרשב״א בפירוש וזהו שכתב רבינו וחזר והשלים שיעור העיסה וכו׳

יט נחתום שעשה עיסה וכו׳ פ״ק דחלה נחתום שעשה שאור לחלק חייב בחלה ובירושלמי אמרו שנחתום לא בדעתו הדבר תלוי בדעת לקוחות הדבר תלוי שמא לא ימצא לקוחות והוא חוזר ועושה אותה עיסה ע״כ כן נראה שהיה גור׳ רבי׳ אבל גירסת ספרינו שמא ימצא לקוחות והוא חוזר ועושה אותה עיסה ואינה עולה יפה ור״ש נראה שהיה גורס שמא ימצא לקוחות ונטבלו מיד ומפרש שאפשר ש שימצא מי שיקנה הכל ביחד ולא יחלק אותה לעיסות הרבה ונמצא שיהיה כשיעור ולשון זה הוא בספרי׳ שלנו על משנת חלות תודה וגרסת רבי׳ נכונה ·

אבל העושה עיסה וכו׳ בהשגות א״א נ״ל מן הגמ׳ כאן, האשה שעשתה עיסה לחלק חייבת בחלה שמא תמלך לעשות עיסה מההיא איתתא דאתת ושאלה לר׳ מונא בגין דאנא בעיא למעב׳ אצוותי אסרי נ״מ אטרי נהו דנסיבנא מינה ותהא פטורה מן החלה אמר לה ולמה לא אתא שאיל לאבוה אמר ליה אסור שמא תמלך לעשותה עיסה ומתני׳ גופה איכא למשמע נשים שנתנו לנחתום לעשות להם שאור אם אין בכל אחת כשיעור פטורה מן החלה דדייקינן הא אשה אחת דומיא דאמם חייבת ואע״ג דר׳ יוחנן הוא דאמר פטורה ר״ל פליג עליה דאמר דנחתום לאו דוקא ואמם נשים דוקא לענין חלוק הא אשה אחת חייבת בחלוק ומעשה דההיא איתתא מוכח דבכל אשה נמי חיישינן לאמלוכי ע״כ ·

וביאור אותו מעשה כתבו הרא״ש ושאר המפרשים שאותה אשה היתה עושה מאותה עיסה אטרי שהוא מין הנקרא אלטריה וי״ג אסרי והוא כמו אסקריטין ותרגום צפיחית איסקריטוון והיתה רוצה לקחת מעט מאותה עיסה לעשו׳ לחם ולא היה בהיותו המעט שיעור עיסה ולכך שאלה אם אותה עיסה אי בת בחלה והשיב לה דפשיטא דפטור ושאל לאביו ואמר שכיון שלקחה מעט מהעיסה העשוי׳ ללחם יש לחוש שמא תמלך ותעשה כולה לחם ובמתני׳ פ״ק דחלה הכי תנן נחתום שעשה שאור לחלק חייב בחלה נשים שנתנו לנחתום לעשות להם שאור אם אין בכל אחת מהם כשיעור פטורה מן החלה ע״כ ואמרו עלה בירושלמי המתריא כריו של חבירו שלא מדעתו ר׳ יוחנן אמר טבל ר״ל אמר לא נטבל איתיביה ר״ל לר״י ובספ׳ שלנו כתוב איתיביה רבי יוחנן לר״ל וטעות הוא והתני׳ וכן נשים שנתנו לנחתום לעשות להם שאור אם אין בכל אחת מהן כשיעור פטורה ואין בכולן כשיעור פ פטורה בתמיה פ״ת דאע״פ׳ שבעיסה כאשר היא יש בה שיעור כיון שהנשים לא נתנו אלא ללוש כל אחת לבדו אע״פ״י שהוא ערב קמח כולן כיון שהוא שלא מדעתן לא נתחייב והרי זה כמו ממרח כריו של חבירו שלא מ מדעתו א״ל שניא היא שכן העושה עיסה ע״מ לחלקה בצק פטורה א״ל והתנינא נחתום שעשה עיסה לחלק שאור חייב א״ל לא תתיבני נחתום נחתום לא בדעתו הדבר תלוי בדעת הלקוחות תלוי הדבר שמא לא ימצא לקוחות וחוזר ועושה אותה עיסה ע״כ מוכיח מן הירוש׳ הזה דלדעת רבי יוחנן דוקא בנחתום אמרי׳ שמא ימלך לפי שהוא תלוי בדעת אחרים וחיפש׳ שלא ימצא לקוחות או ימצא מי שיקנה הכל ביחד ולא יצטרך לחלק אבל אשה תלויה בדעת עצמו ודעתו לחלקו בצק פטורה הואיל ואין חוששין שיחזור בו ולכך יש מי שכתב דאפילו בלש כשיעור אם בדעתו לחלקו לעצמו לאפות כל פחות מ מכשיעור לבדו פטורה מן החלה וקשה על זה דהא חיוב

עיסה בשע' גלגול וכיון שדעתו לעשות כולה לחם אף אם דעתו לחלק למה יפטר ובשלמא אם נאמר דכשדעתו לעשות חציו סופגנין וחציו לחם שיפטר ניחא כיון שהו' גלגול הפטור דאין בדעתו ללחם וכפי הדרך שכתבתי דאפילו עיסה גמורה אם דעתו לסופגנין פטורה אבל כיון שדעתו ללחם לאכילת אדם אינו נראה שיועיל לו חלוק העיסה ואפילו כשדעתו לחלק לסופגנין וביוצא בהן מן הדברים הפטורי' מוכיח מההיא עובדא דאיתתא לחייב שמא ימלך אלא א"כ יצטרך לפרש דהירושלמי בעושה עיסה לחלקה בינו לבין חבירו מיירי דהכא ליכא למיחש שמא ימלך כיון שחציה לחבירו משתא לא ימלך אבל כשדעתו לחלק לעצמו חציה סופגנין וחציה לחם חיישינן שימלך כההיא איתתא ובכה"ג מיירי רבי יוחנן בירושלמי כשדעתו לחלק חציה לו וחציה לחבירו ולכך אמר דלא דמי לתמרח כריו של חבירו לדעת מרוח נתחייב בחלה אבל גבי נשים אפילו אם עשה מדעתן כיון שדעת' לחלק בבק פטורה אותה עיס' ור"ל אקשי מנחתום דסבר דאין הפרש בין זה לעושה עיסה לחלק א"כ כי פטרינן גבי נשים שנתנו לנחתום משום דהוי שלא מדעתם הוא ומינה לתמרח ותירץ רבי יוחנן דנחתום שאני שמא לא ימצא לקוחות וכו אבל גבי נשים או עושה עיסה לחלק בינו לבין חבירו ליכא למיחש מידי דבדעתם הדבר תלוי ולא חיישינ' לאימלוכי ומ"מ לחלק לעצמו חיישינן כאשר כתבתי נמצא עכשו' דנחתום דוקא כרבי יוחנן ואמת נשים דוקא ולאפוקי לחלק לעצמו ועובדא דההיא איתתא לא קשה לר' יוחנן וכוותיה נקטינן דהלכה כרבי יוחנן לגבי ר"ל בר מתלת דמני פרק החולץ ופ"ד דחלה הביאו לדרבי יוחנן לראי' משמע דהכי נקיטינן וליתא לדר"ל כ"ש בהא דאשכחן אמוראי טובא דסברי דתמרח כריו של חבירו שלא מדעתו נטבל כאשר כתבתי הלכות מעשרות ואף על פי דתנן העושה עיסה עם הנכרי אם אין בשל ישראל כשיעור פטורה משמע הא עם ישראל חייבת י"ל דהא עם ישראל אחר פטורה אלא הא"ל דאם יש בשל ישראל כשיעור חייבת אפילו שעשאה עם הנכרי א"נ דהתם כשאין דעתם לחלקה בבק רק לאפות גם לאכול יחד והוו כ"ע דשני ישראלים שלשו ביחד ודעתם לאכל ביחד דמצטרפין לשיעור עיסה ואף אם ערבו הקמח ולשו יחד שלא מדעתם חייבים בעיסה לר' יוחנן דאמר התמרח כריו של חבירו שלא מדעתו חייב ולהכי נקט לחלק בבק נמצא לפי מה שכתבתי למה שכתב ר' העושה עיסה לחלקה בבק פטורה היינו לחלקה בינו לבין חבירו כל אחד חלקו אבל לעצמו חייבת שמא ימלך ואפשר דאפילו לחלקה בבק לעצמו פטר רבינו כרבי יוחנן דירושלמי דפשטא הכי משמע ועובדא דההיא איתתא אפשר מכיון דר' מונא אמר בפשיטות ולמה לא כלומר למה לא יהא מותר הכי נקיטינן כיון דרבי יוחנן הכי ס"ל ואעפ"י שקצת מן הראשונים כתבו כן ראוי להחמיר כפי' השיטה הראשונה וכן העלו רוב הראשונים וכתבו בשם רבינו מאיר שכשהיו עושין עיסה לבשל בתים או לטגנה בשמן היה מצוה שיקחו מעט ממנה ויאפו אותו לחם וע"י נתחייבה כל העיסה אף קודם שלקחו שמא ימלך פי' לחוש למי שסובר דכל שבלילתה עבה אף אם עושה על דעת סופגנין חייבת כיון שנתחייבה בשעת גלגול וכבר הקשו על דעת זה מכמה דוכתי גם עובדא דההיא איתתא קשה על זה גם העושה עיסה לחלקה בבק קשה על זה וכבר נתבאר שאין זה דעת רבינו מ"מ לתקנו ממנהג רבינו מאיר דלחלק לעצמו פשיטא ליה דחייב' בחלה וכבר כתבתי בההיא דלחם העשוי לכותח כן בשם ר"ש והרא"ש וכן ראוי לנהוג:

פרק שביעי

א שתי עיסות וכו' ריש פ"ד דחלה שתי נשים שעשו שתי קבים ונגעו זה בזה אפילו הם ממין אחד פטורים ובזמן שהם של אשה אחת מין במינו חייב שלא במינו פטור ע"כ ובירוש' א"ר יוחנן שתים אשה אחת אינה מקפדת שתים שתי נשי' מקפידות אשה אחת שהיא מקפדת עשו אותה כשתי נשים שתים שאין מקפידות עשו אותם כאשה אחת ע"כ ולכאורה משמע דדוקא נגעו ונשכו אינם מצטרפים במקפידות אבל אם נילוש הכל יחד מצטרפות וחייב בחלה אלא שאם כן קשה למה שכתבנו למעלה דעושה עיסה לחלקה בבק פטורה והרי הכל נלוש יחד ואפילו הכי פטורה כיון שסופו לחלקה בבק והכא נמי סופם לחלק בבק דהא מקפידות הם לכך כתב ר"ש דה"ה אם נלוש יחד פי' ונגעו דנקט משום סיפא דבזמן שהם של אשה אחת מצטרף בנגיעה אף בנשוך לבד כשהוא מין במינו ושלא במינו אינו מצטרף בנשוך אבל מצטרף בנגיעה כאשר יתבאר ובירוש' אלו עוד אם אינה מקפדת למה עושה אותה בשני מקומות ותירץ רבי יונה בשאין לה מקום ללוש כלומר שאין לה אלא כלים קטנים ואחוו עלה מילתא דר' יונה היה לה מקום ללוש והיא לשה בשני מקומות מקפדת היא נקי וקיבר מקפדת היא ע"כ ונכלל זה במה שכתב רבי' שפת אחד אינו מקפיד ומכאן אתה דן לכל שיש הוכחה שמקפיד לאו שתים מקרי וכתב עוד ואם היה מקפיד שלא תיג' עיסה זו בזו ולא תתערב וכו' גם מזה אתה למד לפת נקיה ופת קיבר האמור בירושלמי:

ב וכיצד מצטרפות וכו' שם אינהו מין במינו חטין אינם מצטרפי' עם הכל אלא עם הכוסמין אין השעורין מצטרפות עם הכל חוץ מן החטים ר' יוחנן בן נורי אומר שאר מינים מצטרפי' זה עם זה ע"כ ופסק רבי' כר' יוחנן בן נורי שאמר דשאר מינין דהיינו כוסמין ושבולת שועל ושיפון מצטרפים אע"ג דיחיד הוא נראה דסבר רבי' דלא פליג את"ק אלא מפרש מה שלא פי' ת"ק וכיון דת"ק אמר דשעורים מצטרפי' עם הכל משמע דכולהו מין שעורים הם וכיון שכולם מין שעורים להצטרף עם הכל משמע דכלהו מין שעורים הם וכיון שכן שכלם מין שעורים להצטרף עם השעורי' מינה דגם הם עצמן מצטרפין זה עם זה ואע"ג דבפס' אמרי' תנא כוסמין מין חטין שבלת שועל ושיפון מין שעורי' ע"כ והובאה במנחות פרק רבי ישמעאל ומשמע דכוסמין אינן מין שעורים ולענין חלה מתניא כאשר פירשו המפרשי' הא לא קשי' דה"ק כוסמין אף מין חטין הוא ואינו מין שעורים לבד אבל שבלת שועל ושיפון מין שעורים לבד הן ולא מין חיטין ומ"ה תנן השעורי' מצטרפין עם הכל חוץ מן החטין ועם הכל גם כוסמין במשמע דלא מיעט אלא חטין כדכתיבנא דכוסמין הוא מין חטין ומין שעורים ור"ש והרא"ש הוכיחו מן הירוש' דת"ק פליג אדר' יוחנן בן נורי דגרסי' בירוש' מה שיירתה כלומר מהו דין אותו ששייר ת"ק או מהו דין השאר שלא נזכרו בדברי ת"ק רב הונא אמר (נ"ל אמר) אם אומר את שיפון מין כוסמין מצטרף עם החטין שבולת שועל מין שעורים

אינו

אינו מצטרף עם החטין רבי יוחנן בן נורי אומר שאר המינין מצטרפין זה עם זה אית תנויי תני כל המינים מצטרפין זה עם זה על דעתיה דת"ק תני ברא מה בין נסיך מה בין בלול א"ר יודן אבוה דר' מתניה בשחלקן והוסיף עליהן נשופין חייבין בלולין פטורין עד כאן ביאור הירושלמי דבפ"ק דחלה אמרו שם בירוש' השיפון מין כוסמין שבולת שועל מין שעורים ע"כ ולכך אמר רב פונא דת"ק פליג אדר' יוחנן בן נורי וסבר שיפון מין כוסמין ומצטרף עם החטים ושבולת שועל מין שעורים ומכאן העלה הרא"ש שהשיפון ושבל' שועל אין מצטרפין זה עם זה ור"י בן הרא"ש כתב דשיפון אינו מצטר' עם החטין אעפ"י שהוא מין כוסמין ובודאי שהמשנה כן מוכחת שאמרה החטין אינו מצטרף עם הכל אלא עם הכוסמין ועם הכל ע"כ היינו שעורים ושבולת שועל ושיפון אלא שהירושלמי שכתבתי אינו נראה כן אפשר שר"י מפ' מצטרף שאמרו בירושלמי בתחילה כלומ' אפי' שאמר שהוא מין כוסמין לא מפני זה יצטרף עם החטין או שעורים גבי שיפון נמי אינו מצטרף ועדיין אינו מתיישב לשון הירושלמי לכך אני אומר דגרסינן במתני' שם מצטרף עם החטין מצטרף עם הכוסמין וגבי שבולת שועל כתב נמי שהוא מצטרף עם הכוסמין ולא עם השיפון ואעפ"י שבירושלמי שכתבתי כן נר' שאמרו שבולת שועל מין שעורים אינו מצטרף עם החטין משמ' דעם הכוסמין מצטרף הדבר קשה להוכחו שנצטרף עם הכוסמין ולא עם השיפון דודאי כוסמין הם יותר קרובים לחטין מהשיפון על כן אני אומר שהסברא מכרעת כלדברי רבינו שכיון שהכל מצטרפין עם השעורי' אע"פ שאינו מין שעור שאין לך ספק שנאמר שלא נצטרפו זה עם זה ויקרא היאם מי שלא במינו גם פשט התוספתא שכתבתי כן נראה ממנה שאמרו שבולת שועל ושיפון מין שעורים נראה שכולם מין אחד הם ומין במינו נקראים אלא שצריך עיון לייסב הירושלמי שכתבתי לדעת רבינו ואפשר שגרסא אחרת היתה לו בירושלמי

ד עיסת חדש וכו' גם שם פ"ד דחלה קב חדש וקב ישן שנשכו זה בזה רבי ישמעאל אומר יטול מן האמצע וחכמים אוסרים ע"כ ופירשו בירושלמי יאות א"ר ישמעאל כוסמין ושעורין אף על פי שהן שני מינין ע"י שהן דומין זה לזה את אמר מצטרף חדש וישן לכ"ש ואית ר' אילא חטין וכוסמין כגון מיין הן ואין חדש טועה שתורמין מזה על זה חדש וישן מין אחד הוא אם אתה אומר מצטרף אף יוא שהור שתורמין מזה על זה עד כאן והם לדברי רבינו:

ט פ' ר שלכך כתב רבי' ודין זה קול' במה דברים אמורים כלומר אף על פי כחטין וכוסמין מצטרף לא הטעה לומר דכ"ש חדש וישן דחדש וישן שאני דליכא למטעי: ועוד נר' לפרש דבר' ק"ו נמי את"ש וישן שנם דרם יש ללמוד מכאן שכ"ש נבללו מצטרפין ורייתו דלא קתני בהו אלא ונשכו גם רבינו כתב עיסת חדש וכו' תיכא שאם ערב הקמח וכ"ל דכל מצטרף וכולי האי לא גזרינן כנ"ל:

וכתב רבינו אלא יביא עיסה חדש או ישן ויצטרף להם לשנים השיעור נראה מדבריו דבעיסה אחת עוד שני לפי שכיון שיש במין אחד כשיעור ומוציא ממנו חלה היתר לא יטעה עוד לומר שתורמין מזה על זה שאין ... ין בכך אלא כשאין חיוב חלה באחד מהן ורואין בו שצריך יאמרו כמו שמצטרף זה עם זה ה"ה שתורמין מ... זה אבל כשיש ב' באחת בשיעור לא יטעו שמפני שאחת הוזקק להוצ' חלה ונגם שבאחת עיסה ש"ם

לכיון שנשכו חייבין הם ולא אמרו שלא יצטרפו אלא מפני הרואין שלא יטעו ואם אינו מביא עיסה אחרת נמצאת החששה מביאה לידי קולא לפטור בלא חלה מה שחייב מן הדין לכך אמרו צריך שיביא עיסה וכו' שע"י כך יפריש א' חלה ויפטור הכל ור"ש והרא"ש הצריכו לא להביא שתי עיסות אחת חדש ואחת ישן ויצרף חדש עם חדש וישן עם ישן ויוציא מחדש על חדש ומישן על ישן ואין להביא ראיה על זה ממה שאמרו בסמוך קב חדש וקב ישן:

ב"דא וכו' ירוש' פ"ק דחלה פריך מתני' דתנן ומנא טרפין זה עם זה ומתני' דתנן מין במינו מצטרף שלא במינו אין מצטרף ומשני כאן בנשיך כאן בבלול פי' בשבלל אותה יחד כל המינין מצטרפין אבל אם נלוש כל אחד לבדו ואח"כ נגעו ונשכו זה את זה מצטרפות אלא מין במינו על הדרך שנתבאר:

ה עיסה שהיא פחותה מכשיעור וכו' פ"ב דחלה שני קבין וקב אורז וקב תרומה באמצע אינן מצטרפין דבר שנטלה חלתו באמצע מצטרפין כבר נתחייב בחלה ע"כ ובירושלמי הקשו נתני אורז ולא ניתני תרומה אילו תנן אורז ולא תנן תרומה הוינא אמרין אורז ע"י שאינו מינו אינו מצטרף אבל תרומה שהוא מינה מצטרף ואי תנא תרומ' ולא תנא אורז הוינ' אמרין תרומ' ע"י שאינ' נגררת אינה מצטרפת אבל אורז שהוא נגרר מצטרף קמ"ל אורז וקמ"ל תרומה פי' אינה נגררת שאי אפשר להביאה לידי חיוב חלה אבל אורז נגרר הוא כאשר נתבאר דבטעם חטין לאיד נחשב המין כאילו הוא חטין ומכאן אתה למד לאורז דנקט לרבותא וכל שכן שאר מינים ופשוט הוא:

עוד אמרו בירושלמי קב אורז אינו מצטרף קב מדומע אינו מצטרף קב תרומה אינו מצטרף קב הגוי אינו מצטרף קב מין אחר מצרף קב עסה אחרת מצרף קב חדש מצרף קב דבר שנטלה חלתו מצרף רבון בר חייא בעי קב חלה מהו שיצרף תני ר' חלפתא ב"ר שאול קב הקדש מצרף קב חלה אינו מצרף מה בין הקדש מה בין חלה הקדש ראוי לפדותו ולחייבו חלה אין ראוי לפדותה ולחייבה ע"כ ובזה נתבארו כל דברי רבינו גם בתוספתא בפרק שני דחלה נתבאר כן:

ז שתי עיסות וכו' ס"ד דחלה וכו' ודברי רבינו הם דעת חכמים דאולי לטעמייהו שאמרו שהנוטל חלה מעיסה שאין בה כשיעור אינה כלום כאשר נתבאר למעלה סוף פ"ו ולכך כשנגעו זו בזו חייבין בחלה וכן נתבאר שם במשנה

ח שני גוים וכו' ירושלמי פ"ג דחלה א"ר יונה בר קיא שני גוים שעשו שני קבין וחלקו והוסיפו זה על שלו וזה על שלו חייבין שלא היה להם שעת חובה ונפטרו שני ישראלים שעשו שני קבין וחלקו והוסיפו זה על שלו וזה על שלו פטורין שכבר היה להם שעת חובה ונפטרו ע"כ ובהשגות א"א אין דבר זה מחוור והם עשו אותה לחלק והשלימו מנין לו שהוא פטור ומה בין זה לעושה עיסתו קבין והשיכן או שנגעו בכל שהן חייבין והעא"י שראה כן בירושלמי אין השכל נותן לסמוך עליו ועוד דקי"ל אין דיחוי אצל מצות ואחד זה ואחד זה כיון שהשלי' חייב ע"כ

ט ורבינו סמך על הירושלמי כיון דליכא מאן דפליג עליה וביאור וטעם הדבר

שבשהם גוים בשעת הגלגול וכל אחד אין לו אלא פחות מכשיעור נמצא שעיסה זו לא היתה לה שום מין חיוב דאף אם היו ישראלים פטורה היתה וגם אם היתה כשיעור לכל אחד גלגול הגוי פוטר נמצא דחסרה שני דברים להתחייב הילכך כשנתגיירו להוסיף כל אחד חייבת למעולם לא ירד לה חיוב ונפטרה דהא מחסרא תרתי שהוא מגוי ואין בה שיעור אבל כשהם ישראלים ולשו שיעור עיסה הרי יש בה תורת חיוב שיעור' גלגל ושיעור עיסה הוא ומפני שדעתם לחלקה פטורה ואם היו נמלכים שלא לחלק היתה חייבת דלא מחסרא מידי אלא דעתן פטר אותה וכיון שירד לה תורת חיוב ו ונסתלק כשחלקו אותה הרי היא כאלו הורמה חלתה ולא שנא אם נפטרה בהרמת חלתה או נפטרה בשביל שדעת לחלקה וחלקו אותה ור"ש פ"ד דחלה כת' דמיירי בדהפרישו חלה ופירוש ונפטרו על ידי הרמת החלה ואין זה דעת רבינו כאשר כתבתי כי דעת ר"ש נרא' שם שאפילו לחלק לעצמו פוטרו ולכך הוקשה לו מההיא דנוטל שאור והוצרך לחלק דהתם לא נטלה חלתה ולכך מצטרפת עם התוספת להתחייב ורבינו נראה שסובר דלחלק לעצמו חייב וכבר הארכתי בזה למע' ·

וראיתי מי שכתב לדעת רבי' שגלגול ה הגוי אינו חשוב לפטור אלא ב בכשיעור אבל פחות מכשיעור הרי הוא כאלו לא גלגל מה שנתגייר אבל בישראל כיון שגלגל בשעת שותפים אותו גלגול חשוב וכל שעשאה לחלק פטורה ע"כ ובמה שכתבתי נסתלק מה שהשיג הר"א דלעושה עיסתו ק קבין כלומר כל קב לבדו לא דמי דמעולם לא ירד ל לאותה עיסה דין חיוב כיון שאין בה כשיעור ולכך אם השלימה לשיעור ודאי דחייבת ולמה לא אבל הכא היתה שיעור עיסה ויש בה דין חיוב ונפטרה. מפני שדעתם לחלק וחלקו אותה ואינה חוזרת לחיוב אלא אם כן יש כשיעור במה שהוסיף כיון שבשעת חובתה היתה פטורה והרי זה דומה למקדיש עיסתו עד שלא גלגל ונתגלגלה ביד הגזבר וחזר ופדאה שהיא פטורה ואינה חוזרת ל לחיוב כיון שבשעת חובתה היתה פטורה ומה שהקשה עוד דהא אין דיחוי אצל מצות גם הוא מתורץ במה שכתבתי ויש להוסיף עוד דבשלמא אם אותו דבר עצמו שנדחה היה חוזר ונראה היינו אומרים כיון שחזר ונר' נראה אבל הכא לא חזר ונראה הוא לבדו אלא שהוסיף עליו וכיון שבמה שהוסיף אין בו כשיעור אינו מצטרף ועוד שאם אתה קורא בזה אין דיחוי גם כשגלגל ה הגזבר ושפדאה תחזור לחיובא וניחא אין דיחוי אלא ודאי לא שייך בכי הא אין דיחוי אצל מצות ואני תמה איך דוחה הר"א מהלכה ירוש' שאין עליו חולק ואם בדבריו למה לא הקשו עליו בירושלמי מההיא ד לעושה עיסתו קבין · ותו קשה לירבון בר חייא שמתניתיה מתני' לעושה קבין ודאי דלא וכיון שכן אף אם נעלם ממנו הטעם חייבין אנו לסמוך עליהם אפילו על ימין שהוא שמאל כ"ש שלא יאמרו אלא על ימין שהוא ימין שהם כשאמרו ופטרו ידעו נאי זה טעם פטרו כנ"ל ·

י היתה העיסה וכו' גם שם בירוש' ישראל וגוי שעשו שני קבין וחלקו והוסיפו זה על שלו וזה על שלו ניחא חלקו של ישראל חייב חלקו של גוי מהו כלום חלקו של גוי חייב אלא מחמת חלקו של ישראל חלקו של ישראל חייב וחלקו של גוי פטור על כאן ובהשגות א"א דומה דקשיא דידיה אדידיה של ישראל אמאי חייבת ושל ישראל גוי אמאי פטורה אפכא מבעי ליה וצ"ל דבגמרא ירוש' בקמייתא קאמר דה"ג ישר' וגוי שעשו שני קבין וחלקו והוסיפו זה על שלו וזה על שלו וחלקו של ישראל חייב חלקו של גוי מהו כלום חלקו של ישראל חייב אלא מפני חלקו של גוי חלקו של ישראל חייב וחלקו של גוי פטור משמע דבקמייתא קאמר אלא זה וזה חייב ע"כ · וגרסת ספרנו כאשר כתבתי וגרסת הר"א היא האמיתית ולדעת רבינו בניחותא מתפרשא וה"פ חלקו של ישראל פשיטא לי דחייב שהרי כיון שחציה האחרת של גוי לא באה לכלל חיוב כדי שנאמר הרי באה לכלל חיוב ונפטרה דדוקא בשני ישראלים קרינן ליה באה לכלל חיוב ונפטרה דלא מחסרא מידי אלא המלכה שלא לחלק כמו שביארתי אבל כאן כשיתפו גוי לא באה לכלל חיוב ולכך עכשיו שבאה שהוסיף עד שהשלים לכשיעור פשיטא לי שחייבת אבל בחלקו של גוי מספקא לי דלמא לא חייבנו אלא כששיתפו גם הוא גוי דמחסר טובא אבל בשותפו ישראל אפשר דלגבי חלקו קרינן ליה בא לכלל חיוב ונפטר דכיון שתכף נתגייר הרי דעתו היה להתגייר וחשיב בא לכלל חיוב והיינו לגבי דידיה אבל ודאי שלא יועיל טעם זה לחייב חלק הישראל ד דלגבי ישראל מחסר טובא דמה שדעתו של גוי להתגייר אין לו להועיל רק לעצמו שהדבר בידו אבל לא לזולתו בין יהיה ישראל או גוי והיינו דבשני גוים קרינן ליה לא בא לכלל חיוב דאין מועיל דעתו של זה לחבירו אבל לעצמו איפשר שיועילו ולהכי מספקא ליה בחלקו של גוי כששותפו ישראל ופשיט ליה כלום חלקו של ישר' חייבה אותו אלא מפני ששותפו גוי ולא קרינן ליה בא לכלל חיוב דלא פטרינן אלא בשני ישראלים גם חלקו של גוי פטור מהאי טעמא דלא קרינן לא בא לכלל חיוב אלא בשותפו ג"כ גוי אבל שותפו ישראל הרי הוא לגבי חלק הגוי כאלו היו שני ישראלים והרי זה בא לכלל חיוב ונפטר דלא מחסר מידי לגבי דידיה והילכך ת מסקנא דמלתא דשל ישראל חייב מפני ששותפו גוי וכשני גוים דמו לגבי חלק הישראל וחלקו של גוי פטור מפני ששותפו ישראל והרי הוא לגבי דידיה כאלו היו שני ב ישראלים ותאי שנא כנ"ל לדעת רבי' בירוש'

יא הנוטל שאור וכו ס"ג דחלה הנוטל שאור מעיסה שלא הורמה חלתה ונתן לתוך עיסה שהורמה חלתה אם יש לו ש פרנסה ממקום אחר מוציא לפי חשבון ואם לאו מוציא חלה אחת על הכל ע"כ ופי' פרנסה ממקום אחר נתבאר בתוס' פ"ב דחלה זה לשונה הנוטל שאור וכולי הרי זה מביא קמח ממקום אחר ומצרפו להשלים רבעים קמח לחייב עליו לפי חשבון ע"כ כלומר שיהיה בין השאור ומה שיביא חמשת רבעים ומוציא לפי חשבון פירוש אחד מכ"ד מחמשת רבעים ולא יחוש לשאר העיסה כי כבר הורמה חלתה ואינה הפסק בין השאור ומה שיביא כ כאשר נתבאר למעלה דעיסה שהורמה חלתה אינה מ מפסקת ובספרים שלנו כתוב ונותנה בתוך העיסה וטעות הוא כי כבר נתבאר ס"א דנוקף (נ"א דמצרף נקרא זו בצד זו ואע"פ שכאן יש הפסק דהיינו עיסה שהורמה חלתה לא מפני זה יצטרך להניח בתוך העיסה כי כבר נתבאר שאינו הפסק ובספר מוגה מצאתי ונותנה סמוך לעיסה גם סמ"ג כתב כל לשון רבינו וכת' ונותנה בצד העיסה והכל עולה לדין אחד והוא האמת ושאור זה כשנטל מעיסה שהיה בה שיעור חלה מיירי דאי לא אין צורך לפרנסה ולפי זה אם יש לו פרנסה ממקום אחר דקתני מיירי כשאכל או נאבד שארית העיסה דאי לא הא איכא פרנסה וזה ברור ·

ויש אין לו וכו׳ כבר נתבאר דהיינו שנאבד שארית העיסה וצריך להוציא אחד מכ״ד על הכל כיון שהוא טבל ומדין זה יש ללמוד לאוקמין שאור מן הגוים מיהא בשה ולשין בו העיסה שאין לחו׳ בדבר משום מפריש מן הפטור דהיינו שאור של גוים על החיוב דהיינו עיסה דידיה דהא הכא השאור לא הורמה חלתה והעיסה הורמה חלתה ומפריש מניה וביה ואין לחלק בין היכא שהשאור חייב והעיסה פטורה להיכא שהשאור פטור והעיסה חייבת דמאי שנא וכן כתב ה הרא״ש שאין לחוש שהרי הכל נכלל ומעורב ודבר לא נקרא כיין ושמן ובדבר לא יש בילה לכ״ע בלאית ברי״ה ס״ק ומ״מ יש מחמירין בדבר ולשין עיסה אחרת קטנה בשנים או ג׳ ביצים ונושאין את בגד העיסה הגדולה ומפרישין מן הקטנה על הגדולה ולכך כתבו שהרוצה ליקח שאור מעיסה כדי לחמץ עיסה אחרת שיקח אותו קודם שיפריש החלה מן העיסה כדי שיוכל להפריש מניה וביה ולא יצטרך לעיסה קטנה ולי נראה דלס יעשה כן אפש׳ לבוא מתוך חומרא זו לידי קולא דפעמי׳ רבים נוטלים מן השאור מעט לעשות לביבות וכיוצא בו ואתי למיכל בלא הפרשת חלה וכבר אמרו חזקה על חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מעושר לעולם לכן אין ראוי להניח מתחת ידו השאור אלא אחר ש שיפריש החלה כדי שלא יטעו וכדאמרינן בהדיא פ״ג דדמאי לא יכניס עד שיעשר וכתב ר״ש שאסור להוציא דבר שאינו מתוקן מתחת ידו ע״כ הכא נמי לא יצניע השאור עד שיוציא חלה ומשום פטור על החיוב ליכא כאשר כתבתי בשם הרא״ש ואף אם נאמר דאין נקרא זה לא ולא דמי ליין ושמן מ״מ אי אפשר כשחלה שיוציא לא יהיה בה מעט מן החיוב ומדאורייתא בכל שהוא שני גם חלת האור אין לה שיעור ואנו אין אנו מפרישין אלא חלת האור כ״ש דהשאור הוא חיצני מן המעט ומן הסתם מן הרוב הוא נוטל כ״ש אם יחמיר לעשות כאשר ראיתי קצת נשים מחמין השאור במ ס עד שישוב כמו מים ויערבו אותם המים במים שלשין בו העיסה דודאי בזה יש בילה דהרי זה כיין ושמן שנבלל ומתערב יפה כנ״ל׃

סי״ב **עיסה** הטבולה וכו׳ פרק שני דחלה והובאה בסוטה פ׳ דבם רבי אליעזר אומר חלה נטלת מן הטהור על הטמא כיצד שתי עיסות אחת טהורה ואחת טמאה נוטל כדי חלה מעיסה שלא הורמה חלתה ונותן פחות מכביצה באמצע כדי לתרום מן המוקף וחכמים אוסרים ע״כ ובברייתא שנינו כדברי ר׳ אליעזר ונוטל כביצה והעלו בסוטה דכ״ע חולין הטבולין לחלה לאו כחלה דמו פי׳ דאי הוו כחלה הרי דינן כדין התרומה ובני עושה בה שלישי והרי היא טמאה אלא דינן כחולין ודכ״ע אין שני עושה שלישי בחולין דאי עושה הרי מה שבאמצע נטמא חוזר ומטמ׳ והכא בהא קמפלגי מר סבר מותר לגרום טומאה ל לחולין שבא״י ומר סבר אסור לגרו׳ וכו׳ ופסק רבינו כר׳ אליעזר משום דגרסינן בירוש׳ ר׳ טבי ר׳ יאשיה בשם ר׳ ינאי הלכה כרבי אליעזר ר׳ יצחק בר נחמן בשם ר׳ ה הושעיא הלכה כר׳ אליעזר ע״כ וכיון דרבי ינאי ורבי יאשיה ור׳ ינאי ור׳ יצחק בר נחמן ור׳ הושעיא פסקו כר׳ אליעזר קי״ל כותיה ובהשגות א״א הוא פסק כרבי אליעזר וחכמים אוסרין לעשות כן מפני שהוא מטמא שלתו פחות מכביצה ובירוש׳ לא הסכימו בכוני כרבי אליעזר לעשות מעשה כמותו עד כאן ביאור דבריו כי בירושלמי אמרו רב הונא בשם ר׳ חנינא אין הלכה כר׳ אליעזר רבי יוסי בר בון רב יהודה בשם שמואל אין ה הלכה כר׳ אליעזר אתא עובדא קמיה ולא רוה אמר תרתי לקבל תרי אינון אמרו ליה והא ר׳ יצחק בר נחמן הורי אפילו כן לא הורי ע״כ׃

ודעת הר״א דכיון שבסוף אמרו אפי׳ כן לא הורי מי יוכל מעתה להורות ולעשות מעשה כר׳ אליעזר שהוא יחיד כנגד רבי׳ ולקולא גם רבינו במשנה כן כתב דהלכה כחכמים וכאן חזר בו מפני הירושלמי שכתבתי שסובר רבינו שכיון שרב נחמן בר יצחק הורה אפילו שרבי בון לא רצה להורות אפשר דהיינו מפני שהוא קבל מאתו אין הלכה כרבי אליעזר לא רצה להורות כמותו כיון שהם שנים כנגד שנים אבל אנן כיון דחזינן דרב יצחק בר נחמן הורי כותיה נקטינ׳ דאי לאו דקים ליה דהכי הלכתא לא היה מורי כיחיד נגד רבים להקל ומעשה רב כ״ש לפי שיטת רש״י ז״ל שפי׳ בפ׳ כהם שמה שאמרו שם במאי קא מפלגי מר סבר אסור לגרום טומאה ומר סבר וכו׳ היינו רבנ׳ ור׳ אליעזר דודאי כיון דטעמא דרבנ׳ משום דסברי דאסור לגרום טומאה לחולי׳ ואילו אנן קי״ל דמותר לגרום טומאה כאשר יתבאר כר׳ אליעזר נקטינ׳ אלא שאין נראה זה דרך רבינו בדוחה סוגיא כאשר אבאר ועדיין צריך עוד לבאר למה פסק רבינו כתנא דברייתא דמוסף כביצה ושבקיה לתנא דמתני׳ שאמר פחות מכביצה וא״ת כיון שסובר ר׳ אליעזר דמותר לגרום טומאה מטעם דתנא דמתני׳ דאמר פחות מכביצה שאף אם יהיה כביצ׳ מותר לגרום לו טומאה ואינו חוזר ומטמא את העיסה כיון שאותו כביצה הוא שני ואין שני עושה שלישי בחולין ו ועיסה טהורה חולין היא דטבול לחלה לאו כחלה דמי וא״כ מה לי כביצה או פחות מכביצה קושיא זו כבר תרצה רש״י וכתב דאע״ג דמותר לגרום טומאה אין ל לעשות כן בחנם ללא צורך הילכך כביצה לא דחשיב ותנא דברית׳ סבר כיון דמותר לגרום לא שנא שיעורא רבה ול״ש שיעורא זוטא א״נ תנא דמתני׳ חייש דלמא נגע חלה באמצעית אחר קריאת שם פירוש שכבר אינה חולין ומקבלת טומאה מן השני וכיון שהוא פחות מ מכביצה אין החלה מקבלת טומאה ממנו דפחו׳ מכביצה מקבל טומאה אבל אינו מטמא אחרים ותנא דברייתא לא חייש דלמא נגע וכיון שכן איך לא חש רבי׳ לתנא דמתני׳ וכי שביק מתני׳ ועביד כברייתא לכך נ״ל דרבינו מפרש מה דאמר שם מר סבר ומ״ס דקאי א״ר אליעזר דממתני׳ ור׳ אליעזר דברייתא דהאי הוא דהוה ק״ל מעיקרא ברייתא אמתני׳ ובהא סלקינן וטרינ׳ ובהא הוא דמסיקנא דתנא דמתני׳ דלא שרי אליבא דרבי אליעזר אלא פחות מכביצה סבר אסור לגרום טומאה לחולין שבא״י הילכך פחות מכביצה שרי לתקוני עיסה אבל כביצה לא דאסור לגרום טומאה שלא לצורך ור׳ אליעזר דברייתא סבר מותר לגרום טומאה הילכך אם ירצה כביצה יקח דלא שני לן בין שיעורא רבה לשיעורא זוטא ואילו טעמא דרבנן לא הוי משום גורם טומאה אלא משום דסברי דאסור לתרום מן הטהור על הטמא והכי מוכח פשטא דמתניתין דבהכי פליגי רבי אליעזר ורבנן׃

ומעתה כיון דר׳ אליעזר דמתני׳ סבר אסור לגרום טומאה ואנן קי״ל דמותר לגרום טומאה לחולין שבא״י כדאיתא פ״ק דנדה בהדי׳ גם פ״ק דחולין ופסק רבינו כן סוף טומאת אוכלי׳ כר׳ אליעזר דברייתא נקטינן כנ״ל שיטת רבינו ואחר שכתבתי מצאתי הלכה כרבינו במשנה פ״ג דמסכת תרומו׳ ועדיין גמא׳

נשאר לבאר דלמה לנו כל זה הצער והלא כבר נתבאר דמוקף נקרא כל סוה בכל זה אף בלא נגיעה ואם כן למה הוצרכנו כאן לנגיעה וכבר כתבתי בפ"ה שיש מי שר"ל דבחלה בעינן נגיעה אע"ג דלא בעינ' בתרומ' וקשה על זה דהא מוקף בכלהו מתרומה ילפינן לה דכתיב בה ממנו ואיך יהיה הלמד חמור מן המלמד ו והנכון בזה מה שאמרו בירושלמי על משנה זו ז"ל ואין הבית מצרף פי' בהמיה ומשני דבר שהוא מקפיד על ת פערובתו אין הבית מצרף טמאה וטהורה עשו אותו בדבר שהוא מקפי' על תערובתו ע"כ • ופי' בית לאו דוקא אלא כלות כלי וי"ג כלי ורבינו לא הוצרך לפ' זה דנמילא משתמע •

יג עושה

אדם וכו' פ"ד דחלה נוטל אדם כדי חלה מעיסה שלא הורמה חלתה לעשותה בטהרה להיות מפרים עליה והולך חלת דמאי על שתסרת שחלת דמאי נטלת מן הטהור על ה הטמא ושלא מן המוקף ע"כ ומפרש רבינו דהק' שיכול אדם ליקח מעט מן העיסה ולהניחה להיות מפרי' חלה ולילך על עיסות אחרות ובודאי דה"ה ללוש עיסה לכך אם ירצה ורבינו שמשון והרא"ש פירשו בדרך אחרת דכדי חלה בדוקא קתני ולא שמעינן דלאחר שהפרים מן העיסה כדי חלה אפילו חוזר ונוגע בעיסה וקורא שם אינו חבור בטבול יום ואפילו נשכו ומיירי בסנלוסה בעריבה שהיא טבלת יום ומ"מ לגבי מפרים עליה נראה שולה לדברי רבינו ועל שתסרת פירשו בירושלמי מהו על שתסרת מאוכל אדם או מאוכ' הכלב ופשטו דמאוכל אדם •

עוד

שם הלא אמרה שתורמין מן הרע על ה היפה כלומר בדמאי וכתב רבינו שמשון ותימה מה היא חלת דמאי אי בלוקח עיסה או לחם מע"ה דמפרים חלה משום דשמא לא הפרישה ע"ה היכן מצינו שנחשדו על החלה דהא כי היכי דלא נחשדו על תרומה גדולה לפי שהיא במיתה וגם אין לה שיעור גם החלה כן היא ולכך פירשה בלוקח תבואה מע"ה והפרים ממנה חלה ונתנה לכהן שאינו עני והתבואה האכילה לעניים דמאכילין את האכסניא ואת העניים דמאי והכהן צריך לעשר אותה חלה כיון שלא עשר הלוקח ובזה הוא שהתירו לעשר מעשרות מן הרע על היפה כמו שהקלו בחלה מן הטמא על הטהור ושלא מן המוק' והאריך בזה לבאר הירושלמי שאמרו על משנה זו לדרך זה וממנו נסתייעה ואיני יודע למה הקלו בהפרש' חלה זו יותר מחלת ודאי דהא לגבי חלת ודאי ב גמורה הוא כשאר ודאי כי הספק במעשר הוא אבל חלה בעת העיסה מתחייב לכך נראה שכוונתם לפרש חלה דמתני' דלאו דוקא חלה אלא בתיקון החלה מיירי דהיינו הוצאת מעשרות ומסקנא אם יקלו הוא בזה וכן נראה לשון הר"ש אלא שהלשון שכתבתי בסמוך כמו שהקלו בחלה וכו' והוא לשון הרא"ש אינו מתיים' בזה כל הצורך עיין עלה ומ"מ נראה לפרש דדמאי לאו דוקא שלקח מעם הארץ אלא כל שנסתפק לו אם הפריש חלה מעיסה זו אם.לא כאשר כתב רבינו ומ"מ לפי הירושלמי שכתב רבי' סוף פ"א גם בחלה שייך דמאי בלוקח מע"ה בא"ל וכפי הדרך שכתב' למעלה דגם בחלת א"ל צריך מוקף והבא הקלו מפני שהיא דמאי ואין צריך לדחוק בפי' רבינו שמשון ולהוציא מלת חלת דמאי ממשמעותא ולכך כתב רבינו כן ולא תקשי אאחריתי דהא משמע שכמו שאין תורמין מודאי על דמאי ה"ה בחלה אלא א"כ נאמר שגרי' אח"כ לתקן העיסה עצמה מספק אמאי אותו דמאי פטור הוא ומ"מ אותו הירושלמי צ"ע כאשר אבאר שם בע"ה •

פרק שמיני

א המפריש

חלתו קמח וכו' פ"ב דחלה והובא פרק האיש מקדש להקשות לשמואל דאמר גבי מקדש אחותו אדם יודע שאין קדושין תופסין באחותו וגמר ונתן לשם מתנה דא"כ הכא נמי נימא אדם יודע שאין מפרישין חלה מקמח וגמר ונתן לשם מתנה ותרצו דשאני גבי חלה דנפיק מינה חורבא דלפעמים יש לכהן פחות מחמשת רבעים ועם זה שנתן לו הישראל הם חמשת רבעי' וילוש אותם ביחד והוא סבור שאותו המעט הוא חלה ועיסתו פטורה ויאכל אותה בטבלה והקשו על זה והלא אמרת אדם יודע שאין מפרישין חלה קמח ותרצו יודע ואינו יודע דסבר טעמא מאי משום טרחא דכהן טרח' דכהן אנא אחילתיה והקשו עוד דאי מפני חורבא זו היה להם לומר הרי זו חלה כיון דגמר ונתן לשם מתנה ולא יאכל אותה הכהן עד שיוציא עליה תרומה ממקו' אחר ותרצו דלא ישמע לנו הכהן כיון שהכל מין אחד הוא שהפרים החלה קמח על הקמח הנשאר יאמר דחלה גמורה היא ולא ירצה לחזור ולהפריש עליה ממקום אחר •

ועוד

תרצו תירוץ אחר לעיקר הקושי' ואמרו דחורבא דנפיק מינה היינו דסבור ה הישראל נתקנה עיסתו ויאכל אותה בטבלו ואף אם נאמר יחזור ויתרום לא ישמע לנו כדלעיל וא"צ דתנן התורם קישות ונמצאת מרה תרומה ויחזור ויתרו' תרצו שם דשאני התם דמדאורית' התורם מן הרע על היפה הויא תרומה מעליא אבל המפריש חלתו קמח אינה חלה אפילו מדאורית' דכת' ראשית עריסותיכם דהיינו עיסה ולכך הקמח הנשאר אם לש אותו וכן הקמח שנתן לכהן הכל כשאר חולין גמורין הוא וכאלו לא עשה כ כלום ובמשנה אמרו והקמח אם יש בו כשיעור חייבת בחלה ואסורה לזרים ע"כ ופי' רבינו שמשון דקאי אבל הקמח שנתן לכהן לשם חלה שאעפ"י שאינה חלה א אסורה לזרים וכתב שמתרא בעלמא הוא אבל אין כן פירוש רבינו אלא דאחלה שמפרים ממנו קאי דלא תימא כיון שזה הקמח כלו נתנו לשם חלה ואינו חלה החלה שמפרים ממנו אינה חלה גמורה קמ"ל דחייבת בחלה ושהחלה היא אסורה לזרים כדין כל חלת חולין גמורין ואף על פי שהדבר נראה פשוט ולא היה צריך התנא לאומרו דמתה נפשך אסורה היא לזרים מ"מ קס' הדבר שנאמר שהחמירו בכל הקמח לאסור אותו לזרים שכיון שאמרו שהוא גזל ביד כהן וצריך להחזירו למה יחמירו לאוסרו לזרים שיצטרך למוכרו לכהן בדמי תרומה דאי משום שלא יאמרו דהינו חלה שהיא נאכלת לזרים כיון שמחזיר אותה ואדם יודע שאין מפרישין חלה קמח אין לחוש לזה כלל ולכך רבינו כאן לא הזכיר שום חומרא בקמח שנתן לכהן וכתב מפרים ממנו חלה כשאר כל קמח חולין לומר דהא חולין גמורין כשאר כל חולין ו והחלה חלה גמורה ככל חלת חולין גמורין וגרסת רבי' במשנה ואסורה לזרים ולכך פירשה דאחלה שמפרי' קאי וגרסת רבינו שמשון ואסור לזרי' וע"כ אקמח קאי ודעת הרא"ש כשיטת רבינו שמשון •

ב אימתי

מפרישין חלה וכו' בהשגות א"א אין יפה לעשות כן אלא אם ע עשה כן הרי קיים ואשית עריסותכם שהיא נחשבת מ

ביסה ואם חיוב הוא לעשות כן איך יאכל ממנה עראי קודם שתתגלגל והוא טבל ולשון הירושלמי כענין עד כאן.

ודין נזכר פ"ג דחלה כיון שהיא נותנת את המים מגבהת חלתה ובלבד שיהא שם חמשת רבעים קמח ע"כ כך גרסת ספרינו ורבי' שמשון מפ' לה אקמח שנתערב במים שצריך שיהיה מה שנתערב חמשת רבעים קמח שהוא שיעור עיסה ואז יכול להפריש אעפ"י שלא נתערב הכל וכתב דבספרים מדוייקים יש ובלבד שלא יהא שם חמשת רבעים קמח וקאי אמה שלא נגע במים והיא גרסת רבינו וכן מוכיח בירושלמי שאמרו שם למה לי ובלבד שלא יהא שם חמשת רבעים קמח ומשני מתני' עד שלא למדו את הכהנות ע"כ ופי' למדו את הכהנות נתבאר שם מה שלמדו על הכהנות הרי זו חלה על העיסה הזאת ועל שאור המתערב בה ועל הקמח שנשתייר בה ועל הקרן שנתן תחתיה לכשתעלה כלה נוץ אחד הוקדש זה בידי לשם חלה ע"כ.

ודעת הר"א דמגבהת חלתה שאמרו לא שראוי לעשות כן ליותר טוב הוא ש שממתין עד שתתגלגל כולה אלא שאם עשה כן קיים מצות חלה ובירושלמי אמרו כיון שהיא נותנת את המי' זו היא ראשית עריסותכם ולכאורה משמע דא היא ר ראשית עריסותכם דקאמר היינו לומר דבאותה שעה אל עקר חיובא ואז חייב להפריש לקיים ראשית ע עריסותכם דמשמע תחלת מה שתערם וזהו הירושלמי שכתב הר"א שהטעהו לרבינו שדעת הר"א לפ' א היא ראשית עריסותיכם כלומר גם זה נקרא ראשית ע עריסותיכם ומאותה שעה ראוי להפריש ממנה חלה ומיהו עיקר חיובא לא הוי עד שתתגלגל ותעשה עיסה גמורה וכן כתב ר"ש דטוב היה שממתין עד לבסוף גם הרא"ש כתב כן דיותר טוב לבסוף ומה שאמר בירושל' א היא וכו' היינו לומר דספיר קרינן בהא ראשית ע עריסותכם אבל לא שיהיה זה עיקר המצוה.

ולי נראה שגם דעת רבינו כן הוא ומאימתי מפרישין שכתב פי' מאימתי ראוי להפרשה יכול להפריש אם ירצה דזמן עיקר חיובא כתבו רבינו בסמוך שכן כתב מאימתי מתחייב העיסה בחלה מ משתתגלגל בחטין וכו' ושי שיתערב כל הקמח במים עירוב יפה וזהו שכתב ותעשה כולה גוף אחד ומה שכתב מאימתי מתחייב משמע דעד השתא לאו בזמן חיובא מיירי אלא בזמן שראוי להפריש ממנה חלה אם ירצה נמצא לפי זה דנתינת קמח במים דהיינו בתחלת עירוב העיסה הוי כמו עונת המעשרות דילפינן מקרא משהביאו שלים ראוי לתרום ולעשר וגלגול דהיינו ג גמר ערוב העיסה הוי כמו מרוח שאז חל עליו החיוב ואינו יכול לאכול אפילו עראי עד שיעשר ואע"פ שלפי זה שאני מפרש בלשון רבינו היה ראוי לומר מאימתי מפרישין במים איפשר דאין לדקדק בזה.

ונ"ל עוד שאפשר שרבינו בא למעט שלא יוציא קודם זמן זה שהרי צריך להמתין עד שלא ישאר חמשת רבעים קמח בלא ערוב וא"כ שפיר שייך לכתוב מאימתי כלומר אז רשאין להפריש ולא קודם נודאי שעיקר חיובו שלא ישאר קמח כלל כאשר ביאר סמוך לו ובספר כפתור ופרח העתיק לשון רבינו וכתב מאימתי מפרישין וכו' ואם אין זאת כונת רבינו איני יודע נוה הוא זה שחזר וכתב מאימתי מתחייב וכו' דנר' מפי' דקודם לכן אין שם חיוב ועד השתא לאו בזמן ח

חיוב איירי כאשר כתבתי ומהירושלמי הנזכר בפסחים פרק אלו עוברין נראה שבעיסה טהורה חייב מן התקנה בתחלת הערוב וזה לשון הירושלמי הלש עיסה בי"ט מפרים חלתה בי"ט לשה מעי"ט ושכח להפרים חלתה אסור לטלטלה וא"צ"ל ליטול ממנה עירס לא אמר אלא לש הא עירס לא אמר שמותר תפתר בעיסה טמאה שאינו מפריש חלתה אלא בסוף א"ר יוסי בר בון בדין היה בעיס' טהורה שלא יפריש חלתה אלא בסוף תקנה תקנו בה שיפרישנ' תחלה שלא תטמא את העיסה ע"כ פי' עירס מלשון עריסותיכם והוא תחלת הערוב ולש הוא גמר הערוב והוא גלגול הנז' במשנה וקאמר רבי יוסא שתקנה התקינו להפריש חלה תחלה בשעת ה העירוס כדי שלא תארע איזו טומאה ותטמא העיסה.

ואפשר היה לפרש כן מה שכתב רבינו א אימתי מפרישין וכו' כלומר חייב להפריש מפני התקנה שלא תטמא העיסה ובעיסה טהורה מיירי ושנאמ' ראשית עריסותכם אסמכתא ב בעלמא ואם פי' זה כתב ר"ש בירושלמי אלא שאם זאת כוונתו סתם הדברים יותר מדאי וראשון שכתבתי נראה לי.

וכתבו המפרשים שראוי ללמד ולהזהיר לנשים שלנו שכשיוציאו החלה יאמרו הרי זו חלה על הקמח ועל הקרן כאשר למדו הכהנות לפי שפעמים הרבה כשעושות העוגו' מקרצים בקמח ומתערב בפת ואיפשר שיהיה שם חמשת רבעים קמח בכלו והתנור מתרפס וצריך שתהיה החלה קיימת בשעת צריכת הככרות שאם כבר נשרפה שוב אין מועיל לכן טוב להניח החלה עד סוף עריכת הככרות ואז ישרפנה כן העלו ז"ל.

ואם אמר וכו' כבר נתבאר שלשון זה למה לכהנות וכהנות דנקט לפי שהיו רגילות ללוש ולהפריש חלה בטהרה.

ג הניח החלה וכו' פי' שלא הפרישה על שלש וערך הכיכרות אפילו הכי אין בכך כלום כיון שהפרים מין העיסה ואם עבר ולא הפריש בלק אעפ"י שאין לו לעשות כן דעריסות' כתיב מפרים הוא מן הפת כאשר למדו מדכתי' באכלכם מלחם הארץ חלה תרימו.

ד מאימתי מתחייב וכו' ריש פ"ג דחלה אוכלין עראי מן העיסה עד שתתגלגל בחטין ותתטמטם בשעורים גלגלה בחטין או טמטמה בשעורין האוכל ממנה חייב מיתה ע"כ ופי' גלגול וטמטום מפורש בלשון רבינו ונראה דלפי שעיס' החטין נוחה להתקבץ לכך אמרו תתגלגל כי מ"ד ש שתתגלגל נעשית גוף אחד אבל עיסת שעורים יש טורח לקבץ אותה לכך אמרו בה טמטו' ולא יספיק בגלגול ובעל הערוך כתב דרך החטין ללוש ולגלגל יפה אבל השעורים כשלוש אותם עיסתם מתפרדת ואינו יכול לגלגלם יפה על כן מטמטם ביד ומניחם עד כאן לשונו.

ה והכוסמין וכו' תוס' פ"ר ישמעאל וכבר הזכרתיה ולמד ממנה רבי' לדין גלגול וטמטום ונכון הוא ובזה יתיישב מה ש שאמרה כוסמין מין חטין דחיובא בגלגול כחטין ולא בטמטום כשעורי' אעפ"י שלענין צרוף מצטרפת גם עם השעורים איפשר שעיסתה דומה ליעיסת החטין שהיא נוחה להתקבץ כאשר כתבתי.

ו עיסה שנטמאה וכו' פ"ג דחלה וכבר נתבאר

נתבאר פירו' הדומה הפטור מן החלה ·

וכן המקדיש וכו' גם פס ובמנחות פרק רבי ישמעאל ילפינן דגלגול הקדש פוטר מ מדכתי' עריסותב' ולא של הקדש ודין הפקר כלמוד מדין הקדש וכבר הוזכר גם לגבי מעשר ·

ח וכן נכרי וכו' גם פס פ"ג נכרי שנתן לישראל לעשות לו עיסה פטורה מן החלה נתנה לו מתנ' עד שלא גלגלה חייב משגלגל' פטור ע"כ ונלמו' הגוי שפוטר למדו גם פ"ר ישמעאל מדכתיב עריסותכם ואיכא לגר' חד עריסותכם למעט גוים וחד למעט הקדש וקשה דבכמה דוכתי ממעט ה הקדש וגוים מחד קרא ואיפשר דכיון דגלי לן קרא' הכא גבי חלה דהקדש גוים שוים מהכא ילפי' בכל דוכתא שהם שוים ולהכי ילפינן להו מחד קרא ואיכא דגר' הכא חד כדי עריסותיכם וחד למעט הקדש וא"כ גוי' והקדש מחד קרא נפקי ולא קשה מדי כן כתבו בתוספות ·

ט גר שנתגייר וכו' גם פס והובאה פר' הזרוע ובודאי דספק תורה ל להחמיר וכן אמרו פרק הזרוע ובירושלמי ספק איסור' לחומרא ספק ממונא לקולא ·

י עיסה שנולד בה וכו' פ"ג דחלה נולד לה ספק טומאה עד שלא גלגל' תעשה בטומאה משגלגלה תעשה בטהרה ע"כ ובתוס' דפ"ק דחלה גרסי' נולד לעיסה ספק טומאה עד שלא גלגלה תעש' בטהרה משגלגלה תעשה בטומאה וחלתה תלויה בא' זה ספק אמרו בדבר הספק לחלה ע"כ ונרא' שצריך להיות שנויה בהפך כלשון המשנה שכתבתי וגר' בירוש' ר' יוסי בשם ר' אילא בדין היה שיטמא אדם טבלו דבר תורה דכתיב ואני נתתי לך את משמרת תרומותי מ תרומה צריכה שמור ואין הטבל צריך שמור מה אני מקיים ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן עשה שינתן לאהרן הכהן בכהונתו וכאן הואיל ואין את יכול ליתנו לאהרן בכהונתו רשאי אתה לטמאתה ע"כ פי' דכיון שאין אתה יכול ליתנו לכהן שיאכלנה שהרי היא ספק טמאה ואסורה באכילה ולכך יכול לטמאתה ו ותשרף חלתה כדין חלה טמאה אבל אחר שנתגלגלה כיון שנטבלו לחלה משעת גלגול ואותה שעה טהורה היתה גזרו שיהיה צריך לשמור אותה כדין תרומה אף על פי שכבר היא אסורה לכהן ובנדה פ"ק הביאו מ משנה זו והביאו התוס' דפ"ק דחלה שכתבתי ושאלו ע עליה מאי ספק חלה ופירשו אביי ורבא דלא תימ' דספק שיש בו הוכחה כגון שני שבילין וכו' הוא שאמרו חלתה תלויה אבל בספק קל כגון זב וטהור שהיו פורקין את המשא ויש להסתפק שמא מתוך כובד המשא נשען ה הזב אל הטהור וספק זה אינו מטמא חולין ואפילו הכי מועיל בחולין אלו כיון שהן טבולין לחלה ומקשה עלה וכי חולין הטבולין לחלה כחלה דמו והא תניא אשה שהיא טבולת יום לשה את העיסה וקוצה חלת' ומניחתה בכפיפה או באנתותא ומקפת וקוראה שם מפני שהוא שלישי ושלישי טהור לחולין ואסי' אביי כל שודאו מטמא חולין גזרו בספיקו בחולין הטבולין לחלה פי' כגון זב שודאי משאו מטמא חולין ולכך גזרו בחולין אלו שיהיו ספק טמאין ולכך חלתה תלויה אבל טבולת יום שודאה דהיינו נדה מתם אינו מטמא את החולין לא גזרו ב בספיקו בטבול לחלה ולכך חלתה טהורה ע"כ הסוגיא ומשנה אתה למד ביאור לדברי רבינו כי הם סתומים גם אתה למד כי הלשון הכתוב בספרי רבינו שכל שודאו מ מטמא את החולין גזרו על ספיקו בחולין הטבולין לחלה שלא יטמאו אותם טעות סופר הוא וצריך להיות גזרו על ספיקו בחולין הטבולין לחלה שיטמאו אותם והוא ליתן טעם לדין שכתב בסוף דבריו שחלתה תלויה כי להיות ודאו חמור החמירו ב בספיקו להיות החלה תלויה ואסורה ליאכל מה שאין כן בטבולת יום שחלתה טהור' לפי שודאו קל לא החמירו בספיקא אפילו בטבול לחלה כיון דמדינא לאו כחלה דמו ואע"פ שלשון רבינו נראה שבא לתת טעם למה שכבר הזכיר דיגמרנה בטהרה אי איפשר שתהיה זאת כונתו מכח הסוגיא שהזכרתי וגם ממקומו הוא מוכרח דאדרבה כל שטומאה יותר קלה ראוי לומר בספיקה יגמור בטהרה שכיון שמן התורה אין כאן טומאה איך יגמרנה בטומאה אלא ודאי מה שהצריכו ספק טומאו מטמא את החולין להיות חלתו טהורה הוא שהצריכו כן ועל שוני הלשון סמך רבינו וזה שאמרו בתוס' באי זה ספק אמרו בספק חלה אחלתה תלויה קאי כלומר באי זה ספק שתהיה חלתה תלויה לא תחשוב דבספק מוכיח דוקא דבההוא פשיטא דתלויה היא אלא אפילו בספק שאינו מוכיח כגון ספק נשען שהוא נוהג בחלה ולא בחולין גרידא בחולין אלו נוהג כיון שהם טבולין לחלה אע"ג דלאו כחלה דמו גזרו בהו הכא כאשר כ נתבאר וכן כתבו רש"י ז"ל ומוכרח הוא גם כתוב בקצת ספרים לפי שמותר לגרום טומאה לחולין שבא"ל ובודאי גם זה טעות סופר הוא וצריך להיות לחולין שבא"י וכן מצאתי בספר מוגה גם סוף פי' כתב כן רבינו. ופ"ק דנדה אמרו כן בפי' מ"ט חולין נינהו ומותר לגרום טומאה לחולין שבא"י וזה ברור ומוכרח דמתני' גם ב בארץ מיירי ·

יא לא יעשה אדם וכו' פ' העור והרוטב א"ר אבהו משום ר"ל לגבל ו ולתפלה ולנטלת ידים ארבעה מילין ע"כ ואיתא גם בפסחים פרק אלו עוברין ופי' רש"י ז"ל לגבל מי שיש לו לגבל עיסת חברו בטהרה צריך לטרוח עד ד' מילין להטבי' כליו וכתבו בתוס' לפי זה מה שחלקו שם בין לפניו לאחריו לא קאי אגבל דאין דרך לסבור אגבל בדרך ללוש לו עיסה ובערוך פי' שאם אדם הולך ורוצה לעשות עיסה ויודע שיש לפניו גבל שיגבל בטהרה רחוק ד מילין ימתין עד שיגיע אליו ע"כ ודברי רבינו כפירוש רש"י ז"ל דגבל עיסה בטהרה צריך לטרוח עד ד' מילין להטבי' הוא וכליו אבל יותר לא ואין הפרש בין מגבל לעצמו או לאחרים ובירושלמי אמרו עלה דמתני' דתנן פ"ב מי שאינו יכול לעשות עיסתו בטהרה יעשנה קבין ואל יעשנה בטומאה ר' עקיבא אומר יעשנה בטומאה ואל יעשנה קבין ע"כ · ואמרו עלה בשם ר"ל לחלה ולנטילת ידים אדם מהלך עד ד' מילין ע"כ גם נראה לעת רבינו דלא שני לן גבי עיסה בין לפניו לאחריו ואי דאמרי' התם לא שנו אלא לפניו לא קאי אלא א אתפלה ונטילת ידים ולא אגבל כן נראה לי בדעת ר רבינו ·

יב אין עושין חלת ע"ה בטהרה וכו' פרק הנזקין העיד ר' יוסי בן משולם אין עושין חלת ע"ה בטהרה אבל עושין עיסת חולין בטהרה ונוטל הימנה כדי חלה ומניחתה בכפיפה או באנתותא וכשבא ע"ה ליטול נוטל את שתיהן ע"כ ופי' רש"י ז"ל אין עושין חלת ע"ה בטהרה לפי שכבר נטמא העיסה ביד ע"ה כיון שהוא גלגלה והכהן יסמוך על חבר זה ויהיה סבור שהחלה טהורה ויאכל אותה אבל עושין וכו' כלומר שיעשה החבר העיסה מתחלה ע"ב

ולפי דרך זה אם הוציא מחבר חלה על עיסת ע"ה מ מתוקנים אחר שרי והחלה טהורה אבל בתוס' כתבו דבכל גונא אסור שלא התירו אלא כשהחבר לש כל העיסה ונוטל שכר כולה ומשום כלי אינו של חבר גבל כאשר נתבאר שם אבל משום שכר חלה לחוד בשכר פורתא הוא לא התירו דיש לחוש דלמא נגע בה ע"ה ויטמאנה ולשין אין עושין בטהרה הכי משמע דבכל גונא אסור ולפי' רש"י ז"ל קשה שלא היה לומר בטהרה דהא כבר נטמאת העיסה ביד ע"ה והיה לו לומר אין מפרישין חלה מעיסת ע"ה וכבר נדחקו בתירוץ קושיא זו ולפי' התוס' לא קשה דאפילו לא הוכשרו הפירות ואפילו לא הגיע בהם ע"ה מיירי ואפ"ה אסור שמא יגע בה כיון שהשכר מועט ואין בו כלי אין כאשר כתבתי ודברי ר רבינו סתומים אין להכריח כמאן סבר ומ"מ נר' שיותר נוטים לשיטת התוספות דוק ותשכח ·

ובגמר' הקשו וליחוש דלמא נגע בה ותרצו דאמרינן ליה אי נגעת ביה הדרא לטיבלה והקשו עוד ודלמא לא איכפת ליה ותרצו השתא לתקוני קא מכוין מיכפת לא איכפת ליה ע"כ ובתוס' הקשו במסכת חגיגה דהכתי למה אינו מטמא אותה ע"ה בהיסט ותרצו שלכך אמרו נוטל כדי חלה ולא אמרו נוטל חלה דמשמע שאינו קרוב לה עדין שם חלה וכיון שלא קרא שם חלה עדין הוה ליה חולין דמטירי בהו חלה ואינו מטמא אותם בהיסט ואפ"ה בנגיעה מטמא א' אותם ולהכי פריך ולי"ח דילמא נגע ע"כ ופי' א אנתותא או כפיפה הם בליות כלים שאין מקבלין ט טומאה ·

ואפשר דדוקא כלים אלו משום דאית להו היכירא לפי שאין דרך לתת בהם עיסה וכן כתב רש"י ז"ל ורבינו כתב כלי אבנים וכלי גללים מפני שהעלו שם לגבי תרומה דגם כלי אבנים וכלי גללים אית בהו היכרא שאין דרך ע"ה להשתמש בכל ס אלו שאין משתמש בהם אלא חבר לפי שאינן מקבלין טומאה וע"ה לא חייש להכי והרי יש לו היכר מינה ילין רבינו לחלה נמי דמאי שנא ועוד אזכי' קנת בזה בהלכות טומאת אוכלין פ"ח ומדברי רבינו משמע דלאו היכרא קאמר אלא כלי שלא יטמא הכלי בנגיעתו ויטמא החלה והא כל כלי שאינו מקבל טומאה שוה ובמסכת טבול יום פרק רביעי פירש רבינו נסים' דהיינו כלי אבן ·

יג אשת חבר וכו' גם שם בהנזכרין ופ"ה דשביעית ופירש רבינו במשנה דטעמא מפני שבהטלת המים מכשרת העיסה לקבל טומאה ולכך פורשין ממנה אז אבל רש"י והרשב"א ז"ל פירשו דאפילו כשהוכשרו מתחלה הפירות עסקינן ועד שלא תטיל לת"ס אין שם אלא טומאת חולין ולכך מותר לסייע אבל משתטיל למים איכא טומאת חלה ואף על גב דחולין הטבולין לחלה להו כחלה דמו חשו שמא יגע בחלה ואיכא עבירה דאוריתא ונמצא מסייע ידי הבאים לעבור עבירה דאוריתא ויש מי שכתב לפי דרך זה דלאו דוקא נתינת מים אלא גלגול דהא אינו נקרא טבל עד שעת גלגול כאשר נתבאר ובשעת גלגול נקרא מטמא חלה אבל קודם גלגול אין זה מטמא רק חולין גרידי שאינם טבל עדיין ויש חולקים על זה וסוברים דכיון דבשעת נתינת מים יכול להפרי' חלה וחלה גמורה היא מטמא' חלה נקרא והדעת הראשון יותר מתקבל והרשב"א ז"ל כתב עוד שהטעם הוא מלאכה קרובה לחלה גזרו שנראה כמסייע ידי עוברי עבירה ומשעת הטלת מים מלאכה קרובה היא אבל מלאכה רחוקה כגון בוררת וטוחנ' לא גזרו כיון שרחוקה היא מהחלה וכל זה לדברי רבא שאמר שם רישא בטומאת חולי' וסיפ' טומאת חלה ואיירי אף במוכשרין כאשר כתבתי אבל לתירוץ אביי שם נראה שאם הם מוכשרין אסור לסייע כלל והכא באין מוכשרין ולכך מטיל עד שיטיל מים ויכשירם כפי דרך רבינו במשנה דשביעית ודגטין וכן הוכיחו בירושלמי עיין בחידושי הרשב"א לגטין

וכן הנחתום שעשה בטומאה לא לשין וכולי כך צריך להיות בספרי רבינו והוא בירוש' פ"ה דשביעית והטעם מבואר דלישה ועריכה הוי מסייע ידי עוברי עבירה אבל הולכת פת לפלטר אין שם עוד עבירה דמאי דהוה הוה ואין אסור לסייע ידי עוברי עבירה אלא בעת עשיית העבירה אבל אח"כ אין איסור' בדבר וכן נתבאר שם ·

יד הלוקח מנחתום וכו' ירושלמי פ"ל דחלה הלוקח מן הנחתום בסוריא צריך להפריש חלת דמאי דברי ר"ג וחכמים אומרים אינו צריך להפריש חלת דמאי א"ר חנניא קימי ר'מונא יאות אמר ר"ג מאי טעמי' דרבנן א"ל כשם שלא נחשדו על תרומה בארץ כך לא נחשדו על חלה ב בסוריא ע"כ פי' דר' חנניא סבר שראוי לחייב בדמאי בסוריא כיון שאין בה מיתה קילא להו ואין מפרישין אותה ותרצו דכמו שלא נחשדו על תרומה גדולה בארץ מפני שהיא בכל שהוא כן בסוריא על החלה כיון ש שהחלה נ"כ שיעורא בכל שהוא אי נמי דכמו שבדקו וידעו שהיו מפרישין תרומה גדולה בא"י שהיא חמורה כן בדקו וידעו שהחלה בסוריא היתה חמורה בעיניהם והיו מפרישין אותה ונר' דכ"ש בא"י שאין צריך להוציא חלה הלוקח מן הנחתום ודינה כדין תרומה גדולה כיון שהיא בכל שהוא וגם היא במי' ודאי שלא נחשדו עליה והלוקח מן הנחתום בח"ל כתב רבינו שצריך להפריש חלה מספק והכי איתא בתוספ' פ"ק דחלה והובאה ב בירושלמי וקשה לי עלה שהרי לא מצינו שגזרו על ה הדמאי אלא על פירות הארץ שהחזיקו בה עולי בבל אבל בשאר מקומות לא גזרו על הדמאי וא"כ למה צרי' להפריש חלה הלוקח מעם הארץ ומ"מ כבר כתבתי שם דרך אחרת דגם בסורי' גזרו על הדמאי בשידוע שהם משלהם מיהו כיון שחיוב חלה הוא אפי' בח"ל מה שאין כן בתרומה וכאשר נתבאר הטעם אין תימה אם גזרו בלוקח לחם מע"ה שחיוב החלה אפילו בקמח גוים הוא מה שאין כן בתרומה אלא שקשה לדין למה יהיה יותר חמור מסוריא שבסוריא נאמן ובח"ל נראה שאינו נאמן ועוד קשה דמ"מ בח"ל במקומות שחייבים בתרומ' הארץ הנזכר פ"א הלכות תרומות נרא' שלא גזרו בהם בלוקח מע"ה שיעשר ולמה גזרו בחלה ·

ומ"מ בזה אפשר להתם שאני דרוב פירות לקוחים מן הגוים ואין חייבין במעשר אבל חלה שחייבת אפילו בקמח הנקנה מן הגוים אלא שא"כ היה ראוי לחייב בדמאי שידוע שהפירות הם מ מקרקע של ישראל מה שאינו נראה כי לא גזרו כלל בח"ל על הדמאי שהרי מעשים בכל יום שאנו לוקחים לחם מנחתום ע"ה בח"ל ואין אנו מפרישין חלה וסבור הייתי לדחוק ולפרש מה שכתב רבינו דמיירי בשלא אמ' הנחתום הפרשתי ולכך אנו אומרים שצריך להפרי' כיון שלא הפריש אבל אם אמר הפרשתי נאמן כמו סוריא שא שבדין אינו מתיישב גם כי בספר כתיבת יד וגוסחתי שכתוב אבל הלוקח מן הנחתום בח"ל וכו' משמע דעל

מה שכתב בסוריא דאומר הפרשתי עלה קאי ועדיין אפשר לומר דגזרו בחלה טפי מבתרומה ומעשר לפי שידעו שרוב עמי הארץ מעשרין הן אבל בחלה אפשר שבדקו ולא היו מפרישין הנחתומי' חלה והיו מקילין בה בח"ל ולפי זה בזמן הזה שיודעים שרובן מפרישין לכך סומכין עליהם ומ"מ בעל נפש יחוש לעצמו ויזהר מספק איסור כ"ש בדבר של אכילה וכן דוד הוא אומר ותורתך בתוך מעי ׃

טו אבל

הלוקח מבעל הבית וכו' בהשגות א"א מן הגמרא נראה המתארח אפילו אצל נחתום אינו צריך להפריש והוא שמתארח אצלו בעיסתו ע"כ ולשון הירושלמי כך הוא הלוקח מן הנחתום ומן האשה שהיא עושה למכור בשוק צריך להפריש חלת דמאי מבעל הבית והמתארח אצלו אין צריך להפריש ר' יונה ורבי נחמיה חברון דרבנ' במתארח אצלו לעיסתו ע"כ והיא תוספתא בפ"ק דחלה ופשטא בדברי רבינו נראה דאמתארח אצלו אבעל הבית קאי ומ"מ כיון שאמר ר' יונה עלה במתארח אצלו לעיסתו נראה דגם אנחתום קאי דאלו אצל בעל הבית לא שייך לומר והוא שמתארח בעיסתו דודאי בעיסתו הוא מתארח ומזה כתב הר"א מן הגמרא נראה וכו' וגם רבי' נראה וכו שמודה בזה וכן הדעת נותן דנחתום ודאי מפריש הוא לעצמו ואינו חשוד אלא בעיסה שמוכר ולכך לא הוצרך רבינו לכתבו דודאי מתארח אצל נחתו' בעיסתו בנתארח אצל ב"ה הוא ומאי שנא ואם אינו מתארח בעיסתו כבר נתבאר שמה שעושה למכור בחזקת שאינו מפריש הוא ואפילו יאמר הפרשתי ומ"מ כיון שהוזכר בירוש' ראוי היה לכתבו רבינו ׃

פרק תשיעי

א מצות

עשה ליתן כל זובח בהמה טהורה לכהן הזרוע וכו' פרשת שופטים ופ' הזרוע והלחיים והקבה נוהגים בארץ ובח"ל בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין אבל לא במוקדשי' שהיה בדין ומה חולין שאינן חייבין בחזה ושוק חייבין במתנות קדשי' לכ"ש ת"ל ואתן אותם לאהרן ולבניו אין לך אלא מה שאמור בענין ע"כ ׃

ואיכא

למידק למה לן לתתני בארץ ובח"ל פשיטא דחובת הגוף היא וחובת הגוף נוהגת בארץ ובח"ל וכתב רש"י ז"ל משום דבעינן למימר בחולין אבל לא במוקדשי' נקט להו ולא ידעתי למה לא הוצרך לכך דהא פרק ראשית הגז הביאו בריתא בשם ר' אלעאי דסבר דמתנו' אין נוהגין אלא בארץ דיליף נתינה נתינה מתרומה ופ' שלוח הקן אמרו כל מקום שאינו בארץ ובח"ל הוא שלא לצורך חוץ מראשית הגז דלאפוקי מר' אלעאי וכתב רש"י ז"ל שם וה"ה למתנות דהוי לצורך וחדא מנייהו נקט ולפי זה מה שכתב רש"י בפ' הזרוע למשום סיפא נקט לה לא בא בדקדוק ואפשר דמשום דמפני הבית ושלא בפני הבית שהוא שלא לצורך כתב כן ופסק רבינו כסתם מתניתין ויש חולקין עליו ופוסקין כר' אלעאי דמתנות אין נוהגין בח"ל מהא דאמר רב נחמן בר יצחק פרק ראשית הגז נהוג עלמא כתלת סבי כר' אלעאי בראשית הגז וכולי והם מפרשים דה"ה למתנות דהא ראשית הגז ומתנות מחד טעמא הוא דיליף נתינה נתינה וכיון דבראשי' הגז נקט' כרבי אלעאי ע"כ ה"ה למתנות וזה דעת רש"י ז"ל והר"ר מאיר מרוטנבורג' אבל דעת רבינו דכיון דכולי פרקי' דהזרוע מוכח שהיו נוהגין במתנות בח"ל ורב נחמן בר יצחק גופיה דקאמר נהוג עלמא בראשי' הגז כר' אלעאי אשכחן דקנים גלימא למאן דלא יהיב ת מתנתא כדאיתא בהזרוע הילכך ודאי דלא קי"ל כרבי אלעאי אלא בראשית הגז ואע"ג דתרוייהו בחד ט טעמא תלוי אפשר דכיון דרב נחמן לא קאמר הלכה כרבי אלעאי אלא נהוג עלמא וכיון דמשום מנהגא הוא במאי דנהוג נהוג ובמאי דלא נהוג קי"ל כרבנן ומה שנהוג בראשית הגז ולא נהגו במתנות כתב הר"ן ז"ל דראשית הגז דמי טפי לתרומה שחלק כהן וחלק ישראל מעורבין יחד מה שאין במתנות שחלק כהן מובדל וניכר לבדו וכיון דלא דמי לתרומה לא ילפינן נתינה נתינה מתרומה וכתב רמב"ן נתינה בתרומה לאגמורי אראשית הגז דדמי ליה הוא דכתביה ולא קשי' דרב נ נחמן אדרב נחמן דהשתא ניחא דפ' שלוח הקן אמרו דבין בארץ בין בח"ל דראשית הגז הוא דהוי לצורך ולא נקט דמתנות והוא נשנה קודם ראשית הגז וכיון ד דבמתנות מפיק לן מדרבי אלעאי ראשי' הגז הוא דהוי שלא לצורך דחד טעמא הוא אלא משמע דאיכא לפלוגי בינייהו ובראשית הגז נהוג במתנות לא נהוג ולא א אצטריך לאפוקי מיניה דרבי אלעאי דהא חובת הגוף היא והא פתס לן בקידושין דנוהגת בין בארץ בין ב בח"ל וראש' הגז בלחוד הוא דהוי לצורך משום דנהוג כרבי אלעאי וזה על דרך לשון רש"י שכתבתי דמסכת פ' הזרוע ומ"מ עכשו נהגו הכל גם במתנות כר' אלעאי וסמכו על דעת רש"י וה"ר מאיר מרוטנבורק ז"ל וראוי להחמיר כדעת רבינו גם דעת הרא"ש כן הוא וכתב בסוף דבריו ואין ללמוד ממנהג רע של איסור פי' מנהג שנהגו בזמנים אלו ורבינו האיי כתב שמי שאינו נותן חייב נידוי גם רש"י ז"ל עצמו כתב בתשובת שאלה שהנותן תבא עליו ברכה

ב' כל

הקדשים וכו' משנה פ' הזרוע ופ"ב דבכורות והובאה פ"ק דתרומה כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן ונפדו חייבין בבכורה ובמתנות וכו' וכל שקדם הקדשן את מומן או שקדם מום עובר להקדשן ונפדו פטורין מן הבכורה ומן המתנות ע"כ והטעם מבואר דכל שקדם מום קבוע לא חל עלייהו קדושה חמורה שהיו עומדים לימכר ולקנות קרבן בדמיהם דבקדשי מזבח מיירי ואע"פי שעובר המקדיש בעל מום למזבח אצטריך לאשמועינן דינא אם עבר והקדיש נאמרו שם בגמרא טעמ' דאביי דנפדו הא לא נפדו פטורים דקסבר קדוש' דמים מדחה מן והבכורה ומן המתנות ע"כ וכתבו בתוספות דפטור מתנות בקדושת דמים ילפינן מדכתי' מאת העם נתנא דנפדו דריש' דוקא ונפדו דסיפא אצטריך דאי לא נפדו אפילו קדם מום קבוע פטורין ובדו' הוא

ג ספק

בכור וכו' גם שם פ"ב דבכורות א"ר אליעזר הכל מודים ספק בכו' שאין מליפין ביד כהן שחייב במתנות פי' דהתם איפלינו תנאי ברחל שלא בכרה וילדה שני זכרים וקאמר רבי אליעזר דהתם הוא דאיפליגו מפני שהכהן לוקח אחת מהם אבל בספק בכור שאין הכהן לוקח כלום כגון ש שילדה זכר ונקבה מודה כ"ע דבא עליו כהן משני צדדי' ואומר לו אם בכור הוא כולו שלי ואם אינו בכור יש לי בו המתנות והכי קי"ל כר' אליעזר ׃

אבל

אם נסתפק בשנים וכו' גם שם ופסק כרבי יוסי דאמר פטור מפני שאליפי ביד כהן כאשר אמרו שם במשנה ואף על פי שגם בזה י"ל

שבא עליו כהן מפני צדדים כבר פירש רבא טעם רבי יוסי ואמר עשו את שאינו זוכה כזוכה ואע"ג דלא אתא פידיה כמאן דמטא לידיה ודניה לישראל במומיה ע"כ ואע"ג דרבנן פליגי עליה אפילו הכי הלכה כר' יוסי משום דבפ"ק דבבא מציעא פסק שמואל כר' יוסי דאמר התם עשו את שאינו זוכה כזוכה ואע"ג דבפ' כל הגט אוקי עולא מתני' כרבי יוסי ואמוראים פליגי עליה ואמרו שם כולהו כעולא לא אמרו כיחידאה לא מוקמינן לאו דסבי' לה דלית הלכתא כותיה אלא דמ"מ רצו לא להעמיד סתם מתני' כרבים ואי נמי דס"ל דבגי ההוא גוונא לא אמרה רבי יוסי כיון דלאו מכר בהמה הוא ולא זכהו דדוקא הכא משום דחליפין ביד כהן דהיינו אחד מן הספקות עשו אותו כזוכה ולכך לא מוקמי תנהו אמוראי ההיא מתניתין כר' יוסי אבל מודו דהלכ' כרבי יוסי כפסקא דשמואל דבב"מ וה"ה להאי דבכורו' וא"כ י"ל דבההיא דבכורות לא צריכינן להכי דסת' מתני' דפליגא אר' יוסי התם היינו ר"מ כדמוכח בגמר' ובתוס' דבכורות דמסיים בה דברי ר"מ כן כתבו ז"ל ובספרים שלנו לא מצאתי כן בתוס' ומ"מ בסיפא דמתני' מוכיח כן בפירוש שאמרו שם שהיה ר' יוסי אומר כל שחלופיו ביד כהן וכו' פטור ור"מ מחייב וכיון דגלי לן מתניתין דר"מ הוא דמחייב הא קי"ל ר"מ ור' יוסי הלכה כר' יוסי ואעפ"כ פסק הרא"ש כר"מ

אבל ספק המעשר וכו' גם שם פ"ב דבכורות אמר רב פפא הכל מודים בספק מעשר שפטור מן המתנות פי' אפילו שאין חליפין ביד כהן לפי שהבא אין יכול לבא משני צדדין וכיון שכן המע"ה ופשוט הוא׃

ד בהמת קדשים וכו' פרק הזרוע משנה בכור שנתערב במאה בזמן שמאה אוחזין אותם פי' שהם של מאה בעלים כולם פטורין דכל חד וחד מדחי ליה ומקשי' בגמ' ויבא עליו כהן מפני צדדין ומשני שבא ליד כהן ומכרו במומו לבעלים וא"כ ע"כ בכולם בעלי מומין ולכך אינו ניכר׃

ה אין חייב במתנות וכו' מקרא מלא הוא וס' הזרוע הוזכרו פסוק לרבות כוי וכלאים פ"מ דטמאה פטור ופשוט הוא

ו כלאים הבא וכו' פרק הזרוע ת"ר הזרוע והלחיים והקבה נוהגים בכלאים ובכוי רבי אליעזר אומר כלאים הבא מן העז ומן הרחל חייב במתנות מן התיש ומן הצביה פטור מן המתנות ע"כ הא קמן דבכלאים הבא מעז ורחל כ"ע מודו דחייב במתנות ויליף לה התם מרבוי' דשה לרבו' את הכלאים

ז וכוי אעפ"י וכו' פ"ב דבכורים כוי שוה לחיה וכו' כיצד שוה לבהמה וכו' חייב בזרוע בלחיים ובקיבה ור' אליעזר פוטר שהמע"ה ע"כ ובפ' כוי נחלקו בזרוע אמר יהודה כוי בריה בפני עצמה ולא הכריעו בו אם חיה אם בהמה אמר רב נחמן כוי זה איל הבר בתנאי כוי זה איל הבר ויש אומרי' זה הבא מן התיש ומן הצבייה רבי יוסי אומר כוי בריה בפני עצמה היא ולא הכריעו בו חכמים אם מין חיה הוא אם מין בהמה רשב"ג אומר וכו' וכוי זה שהזכיר כאן רבינו ודאי לבריה בפני עצמה הוא דאלו גבי הבא על התיישה או תיים הבא על הצבייה כבר כתבו רבינו בסמוך ובירושלמי פ"ב דבכורים אמרו אי זה כוי א"ר אליעזר עז מעלה ע"ג צבי וצבי מעלה ע"ג עזה ורבני' אמרי מין הוא עיקרו ולא יכלו חכמים לעמוד עליו עוד אמרו שם על וחייב בזרוע ולחיים וקיבה זה לשונו רבי אליעזר דאמר עכשו נסתפק לו הוא דאמר פטור רבנן דאמרי מין הוא עיקרו אינון אמרי חייב ע"כ ובזה יתורץ מה שהקשה ר"י בעל הטורים על רבינו זה לשונו כוי הבא מבהמה וחיה כתב הרמב"ם כוי אע"פ שהוא ספק מפרישין ממנו כל המתנות גבי הבא על העז וכולי אבל תיש הבא על הצבייה וכו' ואיני מבין דבריו למה מפרישין כל המתנות כיון שאינו חייב ליתנם והלא אינם טובלי' ואדוני הרא"ש ז"ל כתב כוי חייב בכל המתנות דתניא אם שה לרבות את הכוי ע"כ׃

ונראה כר"ל דוקא בגבי הבא על התיישה אבל תיים הבא על הצבייה פטור דשמא אין חוששין לזרע האב ואין כאן אפילו מקצת שה עכ"ל נרא' שסובר שכוי שהזכיר רבינו הוא הכוי שנחלקו בו רבנן ור' אליעזר באותו ואת בנו דהיינו גבי הבא על התיישה או תיים הבא על הצבייה ואין לשון רבינו סובל פי' זה אלא נראה דכוי זה היינו בריה בפני עצמה ולא הכריעו בו אם חיה אם בהמה והוא הכוי שאמרו בו חכמים בפ' מבכורים שחייב בכל המתנות וזהו שכתב רבינו אעפ"י שהוא ספק וכו' והוא מטעם שאמרו בירושלמי דכיון דמין הוא מעיקרו אינון אמרי חייב פי' דאין ספק זה כשאר ספיקות לומר בו המע"ה כיון שהוא מין מעיקרו ואפשר עוד לרבין בשם ר' יוחנן דאמר בהזרוע כוי לרבנן חייב בכל המתנות ובריתא דמרבי ליה מקרא דכתיב אם שה ודרשינן לרבות את הכוי בוי זה הוא דמרבינן להכי אהני רבוייא לרבויי אעפ"י שהוא ברי' בפני עצמה שלא הכריעו בה חכמים אם חיה אם בהמה כנ"ל ביאור ויישוב דברי רבינו אלא שעדיין צריך ביאור למה כתב מפרישין ממנו כל המתנו' ולא כתב נותנין ממנו או חייב בכל המתנות שגר' שזהו שדחקו לר"י בעל הטורים לפרש מה שכתב בדברי רבינו ואפשר לומר שאינו חייב ליתנם דסוף סוף י"ל בהם דהמע"ה אלא שצריך להפרישם כלומר שאסור לאכלם דהוי שזיק מתנות כהונה גם אסור לקנותם ממנו כיון דרבינן ליה מקרא מה שאין כן בשאר ספקות דכיון דספק הוא פטור לגמרי ועוד איפשר דלאו מקרא מרבי ליה ורבין בכוי דגבי הבא על התיישה דאיירי ולא קי"ל כוותיה כאשר יתבאר וכיון דלא ילפינן ליה מקרא אין לחייבו לתתם דסוף סוף איכא למימר אייתי ראיה דבהמה הוא ושקיל ומחייב להפרים מהטעם הנז' בירוש' שכתבתי שראוי להחמיר בספק זה משאר ספקו' ועדיין אין כל זה נוח לי והנכון שנאמר דמפרישין שכת' רבינו פי' שחייב ליתנם והפרשתן היא נתינתן וכבר נמצא כם בגמרא לשון כיוצא בזה שאמרו שם האי כהנא דלא מפרים מתנתא להוי בשמתא ולא אמרו דלא יהיב מתנתא ורבי' כתב שם ואם נמנע מליתן וכו' מתמ' דנתינ' והפרשה לשון אחד הוא׃

צבי הבא על העז וכו' פרק הזרוע אמרו עלה דבריתא שכתבתי אלא לרבנן נהי נמי דספרי שה ואפילו מקצת שה פלגא לשקול איך פלגא ליתא ליה אייתי ראיה דאין חוששין לזרע האב ושקול פירוש בגבי הבא על התיישה מיירי התם ומשני רב הונא בר חייא מאי נוהגין נמי דקאמרי בחצי מתנות ופסק רבינו כרב הונא בר חייא אע"ג דאמרינן התם כי אתא רבין א"ר יוחנן כוי לרבנן חייב בכלהו מתנות דתניא וכו' אם שה לרבות את הכוי כבר כתבתי דאפשר שההוא כוי בכוי שהוא ברי' בפני עצמ' מיירי ואי נמי י"ל

לפיכך לא שכחן פרק אותו ואת בנו דקאמר שתמא ד דתלמודא בשלמא לרבנן מאי חייב בחזי מתנות אלא לרבי אליעזר וכו' משמע דהכי נקטינן וברייתא אפשר לתרוצה אליבא דרב הונא דרבוייא דאם שה לחייבו בחזי מתנות מיהת דלא תימא שה ואפילו מקצת שה והראשון הוא הנכון מ"מ הרא"ש חולק בדבר וסובר דלגבי הבא על התיישה חייב בכל המתנות ודין עז הבא על הצבייה נתבאר גם שם. דעד כאן לא פליגי אלא בלגבי הבא על התיישה דמה נפשך איכא גד שיות דלאם ודאי חוששין אבל בתיש הבא על הצבייה פטור דדלמא אין חוששין לזרע האב ואין כאן אפי' מקצת שה

ו **אחד** השוחט לאכילת אדם וכו' תוספתא דחולין פ"ט השוחט לרפואה ל לאכילת גויים לאכילת כלבים חייב במתנות. עד כאן ובספרים שלנו כתוב בהשגות א"א פי' דילפינן מכסוי הדם דתניא השוחט וצריך לדם חייב לכסות כילד יעשה נוחרו או עקרו ע"כ נראה דאיסטמיתיה תוס' זו ומ"מ טוב היה לסיימו למה שהזכירו במרובה לגבי תשלומי ד' וה' כי שם נזכרו חלוקות אלו שכתב רבי' •

ז **בהמת** שותפין וכו' פרק ראשית הגז אמרו בגמרא מתנות אע"ג דכתי' ונתן ואיכא למימר נילף נתינה נתינה מראשית הגז מה ל להלן דשותפו' לא אף כאן וכו' כתב רמתנא מאת זובחי הזבח פי' דזובחי שנים משמע ומקשה טעמא דכתב רמתנא מאת זובחי הזבח הא לאו הכי ילפי' מראשית הגז אדרבא נילף מתרומה פי' דקולא ותומרא לחומרא מקיש' נן ומשני אה"נ ומאת זובחי הזבח למה לי לכדרבא דאמר רבא הדין עם הטבח ע"כ וכתב רש"י ז"ל וזובחי דכתב קרא אורחיה דקרא הוא עכ"ל ואע"פ שנדחי' ר ראיה דזובחי כתבה רבינו לטעם שסבר כתבתי כמה פעמים שרבינו כותב הדברים והראיות הקרובים אל השכל אעפ"י שבגמרא נדחו כיון דלא נ"מ מידי לענין דינא כ"ש בכיוצא בזה כי לא נדחית הראיה אלא דלא א' נצטריך לה דהאי תמוס לרבא להדין עם הטבח תרתי הוה אפשר למשמע מקרא אלא כיון דלא אינצריכי' לה אנו אומרי' אורחיה דקרא הוא וזה פשוט •

ח **הלוקח** וכו' פ"ק דבכורות אמר רב חסדא בהמת שביעית פטורה מן הבכורה וחייבת במתנות ו והטעם דלאכלה קרי' ביה •

כהנים ולויים וכו' פ' הזרוע ההוא ליואה דהוה חטיף מתנת' אתו אמרו ליה לרב אמר לא משחייה דלא שקלי' מיניה אלא מיהטף חטיף ומסיק דרב מספק ליה לויים אי איקרו עם וא"כ שקלי נמי מנייהו דכת' מאת העם או לא איקרו עם ופטורין הם הילכך אמרי' המע"ה • ונ"מ כתב רבינו שאם נתן הכהן לא יחזי' כדרכו בכל ספק הממון דאי תפס לא מפקי' מיניה ואחרים חולקים בזה ו ואומרים דאפי' תפס כהן מפקי' מיניה דאין זה דומה לשאר ספקות כיון שהספק הוא מצד הדין בעצמו ו והביאו ראיה לזה מהא דאמרי' פ"ק דמציעא גבי ספק בכור דאם תקפו כהן מוציאין מידו והכא נמי דכוותה ועוד הקשו על רבינו דכיון שיש בו טובת הנאה לבעלים דנתינה כתיבא בהו למה לא יוכל לומר לו לכהן אחר אני רוצה ליתן ודעת רבינו הוא דלא שני לך בין ספק שהוא מצד הדין לשאר ספקות אלא בכל ספק ממון אמרי' ה כא דקאי ליקום ואי תפס המע"ה והיא דפ"ק דמציעא דספק בכור לא קשיא עליה מידי דגם שם הוא סובר דאם תקפו כהן אין מוציאין מידו בא"ש כת' פ"ה

דהלכות בכורות כל ספק בכור וכו' ואם תפסו כהן אין מוציאין אותו מידו שהוא ז"ל סובר דמאי דקאמר רבא פ"ק דמציעא לעולם אימא לך תקפו כהן מוציאין מידו לאו מסקנא היא אלא בדרך דחייה אמרה וגם יתבאר עוד בע"ה :

ומה שהקשו עוד מתה שיש לו בו טובת הנאה סובר רבינו דהיינו ליתנו לכל מי שירצה ואין יכול להוציאו מידו אבל אם תפס הכהן הרי הוא כזוכה מן ההפקר והכי מוכח בהזרוע דאמרי' וזה יהיה משפ' מלמד שהמתנו' דין ואמרי' ע"ל למאי לאו להוציאו בדיינין ומשני הב"ע דאתו לידיה בטבלייהו וקסבר מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין וכתב רש"י ז"ל דאתו לידיה בטבלייהו והבהמה שלימה היתה מונחת אצלו וזכה במתנותיה מן ההפקר ע"כ עוד אמרו שם האי כהנא דחטיף מתנתא פי' מן התנוקות שנושאים אותם לכהנים חניפותא הוי משמע דחניפותא הוא דהוי אבל אפוקי לא מפקינן מיניה ועוד אני אומר שאפשר שאנו אם היינו אומרים דבמתנות שחייב בהן בודאי מ מוציאין מן החוטף איפשר דבמתנות שחייב בהם מספק אין מוציאין אותם מן התופס דבודאי כשאתה מוציא מן החוטף הוא נותנו לכהן אחר אבל במייב מן הספק אם אתה אומר מוציאין מן התופס הרי הוא כאלו אתה אומר לו שיקריב לעצמו כ"ש שכבר הוכחתי דאף ב בודאות אין מוציאין מן החוטף וכן דעת רבותינו בעלי התוספות אלא שהם סוברים שיכול לתבוע שיפר' לו הכהן מה שוה טובת הנאה שבו אלא א"כ התופס הוא מחבירי כהונה •

ט' **בד"א** וכו' פי' בד"א דכהן פטור מן ה המתנו' בשוחט לעצמו דאין פטר' ליה בדאיתא התם דרש רבא מאת העם ולא מאת ה הכהנים כשהוא אומר מאת זובחי הזבח אפי' טבח כהן במשמע ע"כ פירוש דכהנים לא איקרו עם דכתיב ועל הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר •

ורבנו בתוספות דמאת זובחי הזבח דמרבינן אפילו טבח כהן היינו בשוחט בהמת ישראל אבל בהמה שלו פטור מן התורה ורבנן הוא ד דגזור עלייהו כדי שלא ירגילו טבחי ישראל להשתתף עמהם כדי להפטר מן המתנות ולכך פטרו אותם שלשה שבתות שעדיין נראה שלעצמו הוא שוחט ואם היו חייבי' מן התורה למה יהיו פטורין ג' שבתות ונידי ג' שבתות כתיבי בקרא ואין זו שיטת רש"י ז"ל אלא דמדאורייתא חייבים •

עוד אמרו שם ואי קבע מסחתא בלומר בית מטבחיים למכור הא מוכח דלמכור שה ט וחייב מיד עוד אמרו שם אמר רב חסדא האי כהנא דלא מפריש מתנתא להוי בשמתא דאלהא דיש ואתבאר שם דהאי לא מפריש מתמתי' ליה ולא סני בשמתא דרב חסדא דמלות עשה מכין אותו עד שתצא נפשו

י' **השוחט** לנכרי וכו' גם שם במשנה השוחט לכהן ולנכרי פטור מן המתנות ומקשה בגמר' וליתני הכהן והנכרי פטורין מן המתנות פירוש דלא איקרו עם ומאי אריא דתלי ליה בטבח ומשני זאת אומר' הדין עם הטבח פי' בעלמא בשוחט לישראל דינו של כהן לתבוע מתנותיו מן הטבח ולהכי נקט במתני' השוחט לכהן ולנכרי דאין לכהן עליו דבר וגם רבינו תפס כלשון המשנה עוד שם במשנ' והמשתתף עמהם צריך שירשום ע"כ ובגמרא והמשתתף עמהם צריך שירשום ואפילו עם הגוי ורמינהי המשתתף עם

ח

הבהמ

הכהן צריך לרשו' והמשתתף עם הגוי ופסולי המוקדשין אין צריך לרשום ותפני הב"ע דיתיב גוי אמבחתא פי' דיתיב גוי בבית המטבחיים והא אין צריך לרשום שהכל יודעים שהוא שותפו ומתניתין דלא יתיב ופריך על האי שינויא דכוותא כהן דיתיב אמסחתא אמאי צריך לרשו' ומשני דאמרי בשרא קא זבין ופריך דכוותה גוי אמרי בשרא קא זבין ומשני אלא דיתיב אקספתא פי' שיושב הגוי על ארגז שנותנים בו הכסף שלוקח מן הקונים דמוכחא מלתא דשותף הוא דאי לא היה מאמי' אותו דאין אמונה בגוים אבל כהן יאמרו שהאמין אותו אף על פי שאינו שותף ולכך צריך לרשום ואמרו עוד ואי בעית אימא שאם גוי מפעא פעי ע"כ •

וכתב רש"י ז"ל איבעי' אימא לעולם כדאוקי מעיקרא דיתיב גוי אמסחתא ולא דמי דשאם גוי מפעא פאעי תמיד הוא צועק אל תתנס בכך אלא בכך והכל יודעים שיש לו חלק בה אבל כהן צנוע הוא וסומך על הטבח ואין הכל יודעים שהוא שותף ע"כ נראה מסוגיא זו דלעולם צריך לרשום אלא בגוי ועומד בבית המטבחיים אבל כהן אפילו עומד ב בבית המטבחיים או גוי ואינו עומד בבית המטבחיים צריך לרשום וקשיא על רבינו בתרתי וכן השיג ר"י בעל הטורים וז"ל כתב הרמב"ם וכו' ואינו נראה כן בגמ' אלא דשותף עם הכהן בכל ענין צריך לרשום ובגוי אם ע עומד עמו בבית המטבחיים אז אין צריך לרשום על כאן •

ולי נראה שדין הגוי שכתב רבינו שאין צריך לרשום אפילו אם אינו בבית המטבחיים אין עליו קושיא מן הגמרא כלל כי הוא מפרש תפעא פאעי האמור בגמרא שהוא מרבה דברים ומודיע לכל שהוא שותף וכיון שכן אין צורך להיותו שם בבית ה המטבחיים ומה שאמר בגמרא ואי בעית אימא שאם גוי מפעא פאעי ה"פ לא תדחוק לשנויי דיתיב אמסחתא או דיתיב אקספתא אלא בלא יתיב כלל מיירי ושאני בין גוי לכהן דגוי מודיע לכל שהוא שותף כי הוא מרבה דברים עם כל אדם אבל רש"י לפי שהוא מפרש מפעא פאעי האמור בגמרא שהוא אומר אל תתנס בכך אלא בכך הוצרך לפ' דמיירי בדיתיב א אמסחתא ולא הדרינן מההוא תרוצא אלא שעדיין קשה על רבינו לפי דרך זה קושיין דקשה לן מעיקרא מתני' אבריתא היכי מתרצינן לה דבשלמא לשיטת רש"י ניחא דבריתא בדיתיב אמסחתא ומתני' בדלא יתיב אלא ל לרבינו קשיא •

ועוד קשה עדיין על רבינו מה שפסק גבי כהן דאם עומד בבית המטבחיים אין צריך לרשום דהא לא שני לן בין יתיב אמסחתא ללא יתיב לפי שיטה שכתבתי ואפשר לדחוק ולקיים דברי רבינו דע"כ לא קשי' מתני' אבריתא אלא כל כמה דלא ידעי' טעמא לפלוגי בין כהן לגוי ומ"ה מפרשינן מתני' דהמשתתף עמהם צריך שירשום דקאי בין אכהן בין אנכרי דלית לן טעמא לפלוגי בינייהו וסתמא ד דמתני' הכי מוכח ומ"ש רמינן עלה מבריתא ועיקר קושיין הוי דמאי שנא גוי מכהן ומסמכינן לה אמתני' וכיון דאסיק דאיכא טעמא לפלוגי בין גוי לכהן אפש' דמתני' דקתני המשתתף עמהם אכהן קאי ומאי עמהם עם הכהנים דעלמא כדאמרן בכמה דוכתי ומפרשי' הכי כי היכי דלא תיקשי מתני' אבריתא

וא"נ אפ"ה דגם אנכרי קאי ומיירי מתני' בגוי דקים לן דלא פאעי או שאינו עומד כאן במדינה דבכה"ג ודאי דצריך לרשום שלא אמרו אלא שאם גוי מפעא פעי ולכך אין צריך לרשום דמסתמא כ"ע מידע ידעי דשותף הוא אבל אה"נ דאי קים לן דלא פאעי ולא ידיע כגון שהוא במדינת הים כאשר כתבתי דצריך לרשום והיינו מתני' וזהו שכתב רבינו אין צריך לרשום ששתף גוי וכו' ובמה שפסק גבי כהן סמך רבינו על מה שאמרו בגמ' דכוותה גבי כהן דיתי' אמסחת' אמאי צ צריך לרשום דמשמע דס"ל לתלמודא דכיון דיתי' א אמסחתא מוכחא מלתא דשותף הוא ולכך לא הוקשה וכי יתיב אמסחת' מאי הוי ועד כאן לא אדחי ההוא פירוקא אלא משום דא"כ מה לי כהן מה לי נכרי אבל טעמא למסתבר הוא ואעפ"י שאמרו על זה אמרי בשר' קא זבין דחויא בעלמא הוא דסבר לקיומי פירוקא בהכי ותלמודא אקשי ליה לטעמיך דקפי' לדידך נמי גוי אמרי בשרא קא זבין ואדחי ליה ההוא טעמא • ומעתה הדרי' לסברא קמא דכיון דיתיב אמסחתא מוכחא מלתא דשותף הוא •

ואף כהן אין צריך לרשום כנ"ל שיטת רבינו • ובפי' צריך שירשום כתב רש"י ז"ל צריך שירשום ויעשה סימן היכר שהכהן שותף בו שלא יחשדנו הרואה שאינו מפריש מתנות ואין זה פי' רבינו שכתב צריך שירשום חלקו כדי שיניח המתנות בחלק הכהן נר' שסובר דמ"מ צריך להניח המתנות עצמן לכהן אלא שיכול ליקח בשר אחר כנגדם ולזה הוא שמועיל מה ש שמסיים חלקו ובפי המשנה כתב ומה שאמ' צריך שירשו' חלקו ומתנותיו ויניח המתנות במקומן ע"כ • ומ"ש נר' לי שיודה רבינו שאם היו רגילין לעשות סימן לבשר הפטור מן המתנות כאשר כתב הר"ן ז"ל שגם בזה עוש' אותו סימן ודי בכך כיון שהטעם הוא מפני שאין הכל יודעין וכו' כשעושה סי' הרי הוא ניכר לכל •

יא הרגנה הכהן וכו' גם שם במשנה ואם אמר לו חוץ מן המתנות ה המתנות שלו ע"כ ובגמ' ורמינהי ע"מ שהמתנות שלו נותנם לכל כהן שירצה ומשני ע"מ אחוץ קא רמית חוץ שיורא הוא ע"מ לאו שיורא הוא ע"כ והק' בתוס' נהי נמי דנותנם לכל כהן שירצה מ"מ המקח או השותפו' בטל הוא כיון שהתנה ע"מ כך ולא נתקיים התנאי ותרצו דמיירי שפירשו בשעת המקח שאף אם לא יתנם לו שלא יתבטל המקח בשביל כך ואי נמי הוי כמו מתנה על מה שכתוב בתורה שתנאו בטל שהרי תורה הרשתו להת לכל כהן שירצה ורש"י ז"ל כתב ז"ל נותנן ישראל לכל כהן שירצה דכיון דכולה בהמה זבין ליה לא מצי כאתנויי ליה האי אמתנות שאינם שכן אלא דכהנים נינהו ואין לו בהם אלא טובת הנאה חוץ שיורא הוא לשון שיור משמע ששייר במתנות ולא מכרן לפי' פטור הלוקח שהרי של כהן הם ודכוותה ביסר' מח יב הלוקח דכיון שהוא שחטה עליה רמיא למיתנינהו • ע"מ לאו שיורא הוא אלא תנאה הכל מכר ע"מ שיתנם לו והוא אין בו כח להתנות עכ"ל ובספרי רבינו כתוב התנה הכהן עמו שהוא שותף חוץ מן המתנות אבל בספר כתיבת יד מצאתי התנה הכהן עמו שהוא מוכר הכל חוץ מן ה המתנות ואעפ"י שהכל מתפרש בדרך אחד הלשון הכתו' בספר כתי' יד הוא היותר מדוקדק ומדברי רבינו אפשר ללמוד שדעתו לומר דבחוץ הוא שמתקיים המקח בעל כרחו ומתנות לכאן דשיורי שיירנהו אבל בע"מ כיון שזה לא שירם אלא מכר הכל מה שהתנה שיתנם לו ש אין תנאי זה מועיל לחייבו שיתנם לו כמו בחוץ ושנאמ' כיון שהמתנות אינם של ישראל ועל כרחו צריך הוא

לוקנס לו ואין לו בהם אלא טובת הנאה וזה המוכר כהן הוא הרי הוא כאלו לא מכרם אלא שיירם ויהיה פ"ת בזה כמו חוץ דאפילו אם יאמר אתן המתנו' לכהן אחר או תבטל המקח יאמר לו המוכר איני רוצה אלא המקח קיים והמתנות שלי קמ"ל דלא אמרינן הכי אלא הרי ע"מ זה כשאר תנאים דעלמא לענין שיכול לחזור בו כל זמן שלא נתקיים והרי זה אומר לו או אתנם לכל כהן שארצה או תבטל המקח וזהו שכתב הואיל ולא ש שייר לו בהם שותפות לא קנאם בתנאי זה כלומר שלא תחשוב שקנאם בעל כרחו של לוקח כמו בחוץ אלא הרי הוא כשאר תנאים ומ"מ אם ירצה מוכר לבטלו המקח הרשות בידו כיון שמכר על תנאי ולפי דרך זה אנו צ צריכין להעמידה בשפירשו בשעת המקח או מטעם מתנה על מה שכתוב דכל מעיינת שפיר תשכח דאין זה מבטל על מה שכתוב בתורה כי מתחלה ברצונו מקנה אותם לכהן המוכר וגם עכשו ברצונו הוא נותן אותם לו ולשון הגמרא שאמרו ע"מ לאו שיורא הוא אתי שפיר טפי במה שפירשתי כי הכוונה שלא תחשוב אותו כחוץ מן הטעם שכתבתי כנ"ל שאפש' לפ' בדברי רבי'

יב היה הכהן וכו' גם שם מימרא דרב הונא וחייא בר רב פליג עליה ואמ' אפי' שותף באחד פטור מכולם ומותבינן עליה מברייתא דתניא אמר לו הראש שלי וכולה שלך פטור מן הלחי וחייב בכולן פי' בכהן שמוכר פרה ליש' מיירי ואסיקנא בתיובתא הילכך ודאי דכלרב הונא נקטי'

אמר אלו הכהן וכו' בעיא שם הראש שלך וכלה שלי מהו בתר עיקרא דבהמה א אזלינן ועיקר בהמה לכהן היא או דילמא בתר תיובא אזלינן ותיובא גבי ישראל הוא ופשטיה דבתר תיובא אזלינן ·

יג גר שנתגייר וכו' גם שם משנה ואסיקנא דטעמא משום דהמע"ה וכבר כתבתי זה ·

יד בהמה שלא הורמה וכו' גם שם אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן אסו' לאכול מבהמה שלא הורמו מתנותיה ואיתמר נו אמר רבה בר בר חנה אמ"ר יוחנן האוכל מבהמה שלא הורמו מתנותיה כאלו אוכל טבלים וקאמר תלמודא עלה ו ולית הלכתא ויש מי שכתב דקאי אמימרא בתרייתא בלחוד ולומר דלא הוי כאוכל טבלין ומיהו מימר קמית' הלכתא היא דאסורא מיהא איכא וכן דעת רבותינו בעלי התוס' לחד תירוצא אבל דעת רבינו דלית הלכתא כוותיה אפילו בקמייתא ואפילו איסורא ליכא וכן ה העלה הרי"ף ז"ל ונתן רבי' טעם נכון לחלק בין מתנות לתרומה לפי שהמתנות מובדלות וניכרות הם ובהכי ניחא מה שהקשו בגמרא גבי ראשית הגז אימא תרומה טובלת אף ראשית הגז טובל ואיצטריך קרא דכתיב וראשית גז צאנך תתן לו ודרשינן אין לך בו אלא משע' נתינה ולא מקשי הכי גבי מתנות ולא איצטריכי קרא למעוטי דלא טבלי משום דלא דמו לתרומה כאשר נ נתבאר אבל ראשי' הגז דמי לתרומה שחל' יש' וחל' הכהן מעורב ולהכי איצטריך קרא למעוטי ·

והמתנות עצמן וכו' בספרים שלנו כתוב אלא ברשות כהן הן ובס' מוגה אין כתוב הן אלא אסור לישראל לאכלן אלא ברשות כהן עבר ואכלן וכו' והיא הגירסא האמיתית וקמ"ל שאף אם דעתו לפרוע למניין לכהן אסור לאכל' שלא ברשותו דחיובא אמתנות גופייהו רמיא ועוד אני אומר שצריך ליתנם לכהן או לדמיהן ע"י אחר כדי לקיי' מצות נתינה אלא א"כ מתכירי כהונה כאשר יתבאר ·

עבר ואכלן וכו' גם מימרא דרב חסדא המזי' מתנות כהונה או אכלן פטור מלשלם מ"ט אי בעית אימא משום דכתיב וזה יהיה וגו' פירוש דמשמע דבעודן קיימות חייב הכתוב ליתנן אבל אם אינן קיימות אין חייב לשלם ואי בעית אימ' משום דה"ל ממון שאין לו תובעי' וכתבו בתוס' דנ"מ בין הני תרי לישני דאי מדכתי' זה פטור לגמרי ואפילו מדיני שמים כיון שהתורה פטורה אותו אבל אי מטעם ממון שאין לו תובעין מ"מ חייב הוא בבא לצאת ידי שמים והר"ן הקשה על זה דאם כדבריהם מאי שנא מזיק אפילו כ כשהם בעין הוא ממון שאין לו תובעין ואין מוציאין אותו ממנו לכך פירש הוא דכיון דהוי ממון שאין לו ת תובעין נהי נמי דכי איתנהו חייב לתת אותם משום מצוה כי ליתנהו אין עוד מצוה ולא דין ממון ואפילו לצאת ידי שמים אינו חייב ומי' צריך הוא להודות דמדת חסידות איכא לתרוי' לישני דהכי מוכח בגמרא או מה שאמרו אי בע"ת אימא משום ד"ל ממ"לת היינו משום דלא ניחא ליה בטעמא קמא דהא מפיק לקרא דוזה ל לדרשא אחרינא כדאיתא התם בגמרא זה לדרך הר"ן ז"ל ונראה לקיים דרך רבותינו בעלי התוס' דהיכא שהם בעין אעפ"י שהוא ממון שאין לו תובעין מ"מ בית דין כופין אותו לקיים מצות עשה זו אם רואים אותו שרוצה לבטלה כדרך שכופין על כל שאר מצות עשה ואומרים לו תן המתנות לכל כהן שתרצה אבל כשאכלן מ"ע אזלה לה ואין כאן על מה לכפות ואי משום דין ממון זהו מה שנתנו טעם משום דהוי ממון שאין לו תובעין ולכך א אמרו המזיק פטור מלשלם שאין כאן עוד על מה לכפו' אותו וכיון דפטורו לאו מדינא אלא משום דהוי ממון שאין לו תובעין שפיר איכא למימר דלצאת ידי שמים מיהא חייב כנ"ל והוא הדרך המחוור ויש כאן מקום עיון בדברי רבינו במה שכתב אכלן או הזיקן או מכרן דבשלמא אכלן או הזיקן כיון שאינם בעין אין כאן עוד חיוב ופטור מלשלם אלא מכרן אמאי והלא כל מקום שהם הם של כהן ולמה הוא פטור ובמה נפטר זה מ מחיובם והלא בגמרא הקשו לרב חסדא מדתנן אמר לו מכור לי בני מעיה של פרה וכו' לקח הימינו במשקל נותנם לכהן ומנכה לו מן הדמים ואמאי להוי כמזיק מתנות כהונה או שאכלן ומשני שאני התם דאיתנהו ב בעינייהו ע"כ מוכח בהדיא דרב חסדא לא איירי במכרן דאיתנהו בעינייהו וא"כ איך כתבה רבינו כאן או מכרן וקשיא על מה שכתב בסמוך לקח הימינו במשקל נותנן לכהן ומנכה לו מן הדמים שזה הקשו בגמרא ואפשר לפרש מכרן שכתב כאן רבינו דמיירי בשאינם בעין אא שהלוקח אכלן ולכך נפטר הטבח שהוא המוכר מחיובם וא"ת היינו אכלן ומ"ל אכלן הוא מ"ל אכלן לוקח וי"ל דקמ"ל דאע"פ שנהנה שלקח דמיהם אפ"ה פטו' דשל"א בשלמא אכלן משום הכי פטור אעפ"י שנהנה מפני ש שהיה אפשר שיתענה ואין זו הנאה גמורה אבל כשמכרן שהרי יש כאן הנאה גמורה הרי החיוב מוטל על הדמים קמ"ל דלא שני לן בהכי וא"ת אכתי קשה אמאי פטור דהא בגמרא הקשו לרב חסדא מדתניא הרי שאנסו בית המלך גרנו אם בחובו חייב לעשר ואמאי להוי כמזיק מתנות כהונה ותרצו שאני התם דקא מפרשי ליה א אלמא משמע דהיכא דמפרשי ליה חייב לשלם ובתו' הקשו על תירוץ זה מאכלן דהא מפרשי ליה ותרצו דאפשר שהיה מתענה כאשר כתבתי אבל באנס בית

המלך הוא לוקח דבר אחר במקום גורן זה ע"כ ובמכרן
שכתב רבינו מאי איכא למימר הא מכרן לאנסו בית ה
המלך גרנו דמי וי"ל דשאני ליה לרבינו בין מתכוין
לגזול המתנות ולהפקיע מצותן וחיובן להיכא שאין
מתכוין לכך דהיכא שהוא מוכרן ודעתו להפקיע חיובן
ומצות וליטלם לעצמו בין ע"י אכילה בין במכירה הרי
זה פטור שהרי הפקיע מצותם וחיוב ממון אין כאן
דהוי ממון שאין לו תובעין והרי זה דומה ללבנו או ל
צבעו דאמרינן גבי ראשית הגז שנפטר ממנו וקנאו
דמתפרשי ליה לפי שקנה אותו בכך אבל באנסו בית
המלך לא נתכוין להפקיע מצותו וליטלו לעצמו אלא
שהמלך לקח הגורן בעל כרחו הילכך חייב לעשר ולא
נפטר מהם ולא יצאו מרשות כהן והשתא אין אנו צ
ריכין לטעם שכתב בתוס' שהיה מתענה אלא אפילו
בשלא היה איפשר לו להתענו' מיירי וחלוק זה כתבו
הרן בפי' ההלכות וזהו שהוסיף וכתב רבינו או מכרן
אף על פי שלא נזכר בדברי רב חסדא וכיון שבאנו לידי
חלוק זה נראה דאף אם המתנות בעין ביד הלוקח ד
דברי רבינו אמורים ומיירי במכר המתנות לבדם או
שפירש בפי' שמוכר המתנות לבעת שמכרן הרי גזל
אותם ונפטר מלשלם כיון שנתכוון להפקיעם מן הכהן
מתנות כהונה נגזלות כאשר יתבאר והוי כאלו הזיקן
או אכלן דפטור משום דהוי ממון שאין לו תובעין והרי
זה דומה ללבנו או צבעו שאע"פ שהוא בעין נפטר מ
ממנו ואם לא נאמר כן יקשה עלינו מה שכתב כאן
רבינו שהלוקח מותר לאכלם ואלו בסמוך כתב דלוקח
צריך ליתנו לכהן אלא ודאי מפני ששם הוא מדבר ב
בשלקחם עם שאר הבני מעים או שאר הבשר ולדעתי
דב לא שקל המוכר את הלוקח שקל לעצמו כאשר יתבאר
עוד ולא נתכוון לגוזלם ולכך בכל מקום שהם של כהן
הם ולא יצאו מרשותו כי לא גזלם הלוקח ומכל מקום
מקשו מנה לרב חסדא דסבר דכיון שיצאו מרשותו
ומכרן הרי הוא כהזיקן דאין הפרש בין מזיק בכוונה
או שלא בכוונה ומשני לה דכיון דאיתנהו בעינייהו ב
ברשות כהן הם בכל מקום שהם אם לא שגזל אותם
לדעת רב דסבר דמתנות כהונה נגזלות וז"ש שם סוף
פרק ראשית הגז דמייתי מתניתין דאמר לו מכור לי בני
מעיה של פרה ואמרינן עלה אלמא מתנות לא מזבין
איניש ופירושו מתנות כהונה מסתמא אין אדם מוכר
אותם אלא א"כ פי' שהוא מוכר אותם שאז הם מכורות
דהוי כמזיק או אכל ולכך במשנה אמרו נותנם לכהן ד
דאיפשר שלא מכר המתנות ואין הוכחה שגזל ועדין
ק"ל מה שאמר שם בפיס' דמתניתין אמר רב לא שנו אלא
ששקל לוקח לעצמו אבל שקל לו טבח הדין עם הטבח
ורב אסי אמר אפילו שקל לו טבח הדין עמו ומסיק ד
דבמתנות כהונה נגזלות קמיפלגי דרב סבר מתנות
כהונה נגזלות ורב אסי סבר אינם נגזלות ולדעת רבי'
א"פ לא שנו שחייב הלוקח ליתן לכהן אלא ששקל לוקח
לעצמו אבל שקל לו טבח הרי גזלם ויצאו מרשות כהן
ומותר לקונ' לאכלם דמתנות כהונה נגזלות ורב אסי
סבר אין נגזלות דאל מאי זכייה דידהו דאפילו גזלם
ומוכר ומכרן כל מקום שהם ברשות כהן הם כמו קרק'
שאינה נגזלת וא"כ יהיה אסור לקונה לאוכלן וכרב קי"ל
כאשר פסק רבינו משום דרבן דרב אסי הוא והפשא קש'
מאי הדין עם הטבח דקאמר רב שהרי כבר נתבאר ד
דלדעת רבינו גם הטבח פטור כמו בהזיקן או אכלן
וא"כ מה דין יש לו עם הטבח ואפשר לפרש דרב ה"ק
אין לכהן דין עם הלוקח ומפני זה מותר לאכלם אלא

הדין הוא עם הטבח שהוא גזלם וא"כ שהטבח פטור
כמו בלבנו או צבעו אלא לאפוקי שאין לו דין עם הקונ'
הוא דקאמר הכי ולא מעייל השתא נפשיה בדין הטבח
אבל ודאי לדידן דקי"ל כרב חסדא דמזיק מתנו' כהונה
פטור גם מכרן ואכלן הוא פטור וכן נראה מלשון הר"ן
שכתב זה לשונו ומדברי הרמב"ם פ"ט דהלכות בכורים
נראה דרב ה"ק לא שנו שחייב הלוקח ליתן לכהן אלא
ששקל לעצמו אבל לא שקל לעצמו רשאי הלוקח לאכלן
שהראשון הוא שגזלן והלוקח מותר לאכלן מפני שמתנו'
כהונה נגזלות עכ"ל ·

נראה מדבריו שמה שאמר רב הדין עם
הטבח כונתו לומר שהראשון הוא
שגזלם לא הלוקח עוד אפשר לומר שהדין עם הטבח
היינו לומר שחייב לצאת ידי שמים וכאשר כתבתי גבי
מזיק מתנות כהונה בשם רבותי' בעלי התוס' ועדיין
קש' דבפרק הגוזל בתרא פירשו להא דרב דהדין אף
עם הטבח קאמר דהוי כמו גזל ולא נתייאשו הבעלים
ובא אחר ואכלו רצה מזה גובה רצה מזה גובה ואם כן
איך כתב רבינו שהלוקח מותר לאכלן שנראה שאין לו
דין עמו כלל ·

וי"ל דמה שאמר רב הדין עם הטבח ופירשו
בו אף עם הטבח היינו לומר דנ"מ להיכ'
שבאה הבהמה ליד הכהן שהרי זכה במתנותיה ויכול
להוציאו בדיינין כשאר ממון שיש לו תובעין וכה' מודה
רב חסדא א"כ במכירי כהונה ובזה הוא שאמר
רב דכיון דהטבח שקל הרי הוא גזלן ודינו של כהן עם
ירצה עם הטבח הגוזל או אם ירצה עם הלוקח אבל
אם לא זכה הכהן במתנות ובא זה ומכרן אותם מותר
הלוקח לאכלן שמתנות כהונה נגזלות ·

עוד אפשר לומר גם בזה שגם הקונה חייב
בבא לצאת ידי שמים ורבינו כתב במשנה
ז"ל ואין מותר לקנות ממנו ממתנות שלא תחזיק הוא
על הגזל ואם עבר וקנה אינו נאסר באכילתן לפי ש
שהעיקר בידינו שמתנות כהונה נגזלות ואין הכהן
רשאי לתבוע אלא לטבח לא למי שאכל עכ"ל נר' שתפס
בדברי רב דהדין עם הטבח דוקא קאמר ולא סמך על
אותה סוגיא דבפרק הגוזל בתרא אפשר שהוא סובר
שאותה סוגיא לאו מסקנא היא דכיון דאוקימנא בהגוזל'
דרב סבר מתנות כהונה נגזלות על כרחין הדין עם
הטבח דוקא קאמר לפי דרכו שהוא מפרש למתנו' כהונ'
נגזלות היינו שהלוקח מותר לאכלן ואביי נמי מתמה
התם בהגוזל בתרא שהוא סובר שלדברי רב דוקא הט
ובמה שכתבתי בדברי רבינו יצא לנו תירוץ לקושיא ש
שהקשו שם התוספות בסוגיא דפ' הזרוע דבמאי עסקי'
אי בשאין מתנות בעין הא אמר רב חסדא הזיק מתנות
כהונה או שאכלן פטור וא"כ היכי פליגי רב ורב אסי
הדין עם מי ואם הם בעין איך אמרו שם דבדרב חסדא
קא מיפלגי הלא כשהגזל בעין ליכא מאן דפליג על רב
חסדא כאשר הוכיחו מסוגיא דפרק הגוזל והעלו בצ"ע
ולפי מה שכתבתי נראה דלמאי דאסיקנא אדעתין ד
דבדרב חסדא קא מיפלגי ודאי דכשאינם בעין מיירו
דומיא דמימרא דרב חסדא דבא אחר ואכלו ופליגי מ
תרווייהו אמילך דרב חסדא דמזיק מתנות כהונה או
אכלן וכן פי' הרשב"א דלמאי דאסיק אדעתי' תרווייהו
לית להו דרב חסדא אבל ודאי בתר דאסיקנ' דפלוגתייהו
הוי אי מתנות כהונה נגזלות או אינם נגזלות כשהם
בעין פליגי ותרווייהו אית להו תרתי מימרי דרב חסדא
ומודו שאם אכלן הלוקח אין לכהן עליו כלום קבא

מפני שהם בעין פליגי כאשר נתבאר והרשב"א והר"ן יש להם דרך אחר בזה שאמרו שם בגמרא מתנות כהונה נגזלות ושיורים דלעולם אסור ללוקח לאכלם ובכל גונא תביעתו של כהן אם ירצה על הטבח ואם ירצה על הלוקח שהם בידם ואין מכרן דומה להזיקן אלא לעולם חייב הטבח לתת לכהן מדין הפרש דהרי בעת שמכרן גזל אותם שמתנות כהונה נגזלות ולכך חייב לשלם כיון שנהנה במעות שלקח אבל בדייני' ודאי לא דהוי ממון שאין לו תובעין אפילו הם בידם כאשר כ נתבאר למעלה בשם הר"ן ורב אסי סבר שאין מכירתן בזו שמתנות כהונה אינם נגזלות ולאו מידי עבד אלא הלוקח חייב כיון שהם ברשותו ·

מי אמר לו מכור לי וכו' גם בזה צריך לבאר למה לא פי' רבינו דמתני' איירי בשקל לוקח לעצמו כדברי רב דהלכתא כוותיה רק כתב המשנה כצורתה ונראה שסובר רבינו שכיון ש שאמרו שם היכא דמתני לה באפי נפשה רב אמר מתנות כהונה נגזלות ורב אסי אמר אין נגזלות ותו לא מעתה לא חלק רב בין שקל לוקח לשקל מוכר ולא אמר אותו לכו' אלא דנתכוון לגזול או לא נתכוון לגזול הדבר תלוי ולכך כיון שכ' למעלה דין או מכרן שפירושו שמכר אותם לבקן או שפירש שמוכר המתנות או בכל גוונא דאיכא הוכחה שגוזל אותם כי הכל בכלל או מכרן שכת' רבינו הוא ואמר שאין על הקונה שם איסור באכילתן לפי שמתנות כהונה נגזלות הן הן דברי רב ולכך תפס כאן המשנה כצורתה דפשטא במוכר הבני מעים סתם ובכללן הם המתנות מתנייא דאלו לרב אסי מתני' לאו בדוקא בשאמר לו מכור לי בני מעיה אלא אפי' שאמר לו בפי' מכור לי מתנות אלו לבדם חייב הקונה ליתנם ואסור לאכלן ובזה תירצו גם לדעת הרי"ף שלא כתב מחלוקת דרב ורב אסי בהלכותיו רק כתב המשנה כ כצורתה לבד משום דפירוש' מסתמא כרב הוא דלוקח מפני שמוכר המתנות בכלל הבשר או הבני מעים הוא שנותנים לכהן אבל מכרן לבקן נגזלות הם דאלו לרב אסי מתני' לאו דוקא כאשר כתבתי · ואפשר היה לחלוק דרב ורב אסי אף למסקנא כשאין המתנות כ בעין הם חולקים ותרוייהו דלא כרב חסדא ומפני זה לא כתב הרי"ף פלוגתא דרב ורב אסי אלא שאין זה דרך הסוגיא כלל ולא דרך המפרשים ·

יו המשלח בשר לחבירו וכו' תוס' פי' הזרוע המשלח בשר לחבירו והיה בו מתנות אין חוששין שמא מתנות הם ע"כ וה"פ אינו חושש שמא גזל אותם המשלח ונמצא אם מקבל אותם מסייע ידי עוברי עבירה אלא תולה שמכהן ק קנאם או שותף היא לכהן או לגוי וכמה גווני דהיתרא לאחזוקי אינשי ברשיעי לא מחזיקנן ·

מקום שאין בו כהן וכו' גם שם בריתא ואם אין שם כהן מעלים אותם בדמים ואוכלן מפני הפסד כהן ע"כ · ונר' דה"פ אעפ"י שמן הדין אין לו לאכול המתנות עצמן מ"מ מפני הפסד כהן מותר שאם יניחם יפסדו ויתקלקלו · א"נ דה"ק אע"ג דהיה בדין כיון שאין שם כהן שיהיה פטור כמו גבי מתנות עניים הכא צריך לשום אותם בדמים ואז יאכל אותם אלא ד דלפירוש זה לא היה לו לתלות הטעם בהפסד כהן דנקט' לחייב אפי' אין שם כהן נתבאר שם בגמ' שהטעם הוא משום דגבי מתנות כתי' נתינה וצריך עכ"פ לתתם אבל מתנות עניים כתיב בהו תעזוב והרשי' לעני ולגר ח

תעזוב ולא לעורבים ולעטלפים לכן נרא' נכון הפירוש הראשון ·

יז הרוצה ליתן וכו' גם שם אמר רב חסדא קיבה לאחד וזרוע לאחד לחיים לשנים ומקשי והא במערבא פליגי גרמא גרמא ומשני ההוא בדתורא ·

יח אי זהו זרוע וכו' גם שם מתנה איזהו זרוע מן הפר' של ארכובה ופירשו ארכובה הנמכרת עם הראש גם שם דרשו שהוא של ימין מדכתיב הזרוע בה"א ודרשינן המיוחד שבזרוע כדדרשינן גבי גיד הנשה הירך המיומנת שבירך והיינו הירך הידועה והיותר חשוב וחזקה וה"א דהלחיים ד דרשינן מינה להביא גמר שבראש הכבשים וה"א דהקיב' להביא חלב שעל הקיבה גבי ולא נתבאר בפירו' בדברי רבינו אם הזרוע ינתן בעורו ובגמרו אם לא דאפש' היא לפרש אין מולגי' שכתב רבינו דקאי אלחיים דאית בהו ה"א יתירה דה"א דהזרוע אצטריך למילף דזרוע ימין קאמר ויש מי שכתב דמ"מור יתא אינו חייב אלא ב בזרוע מופשט מעורו אלא מנהג הוא שנהגו גם בזה עין יפה אבל לדעת הרי"ף דמדאוריתא ינתן בעורו והקשו דמנא תית' דהא ה"א דהזרוע אצטריך לשל ימין ותרצו דכיון דילפינן גבי לחיים מתילא ילפינן נמי ל לזרוע ואחרים כתבו דפשטא דהזרוע כמות שהוא משמ' א"נ דמה"א דרשינן ואליבא דדורשי חמורות או אליבא דקידך תנא כלא תא התם ויתבאר בסמוך ונר' שדעת רבינו כדברי הרי"ף ואין מולגין שכתב אכולהו קאי וגריס בבריתא בגמרא מקום שנהגו למלוג בעגלים לא ימלוג את הזרוע ולכך כתב סתם אין מולגין וכולי ומסתמא בכל מקום מיירי ובגמרא אמרו דורשי חמורות דרשו דשל ימין הוא משום דהזרוע זכו בו כהנים משום מעשה שנאמר ויקח רומח בידו וקבה ואל האשה אל ק קבתה ולחיים משום תפלה שהתפלל דכתיב ויעמוד פנחס ויפלל וכיון שמשם זכו למתנות ודאי זרוע של ימין הוא דאי זהו יד שעושה מלחמה זה ימין והתם מייתי' לה מקרא אחרינא גם שם אמרו חלב שעל גבי קיבה כהנים נהגו בו עין יפה ונראה דלוקא בכי הא שאינו מפורש בכתוב ועוד דלא חייב ואדרבה הלוקחו נקרא כר עין בזה הוא שיש בידם לנהוג בו עין יפה אבל בכל המתנות נ"ל שצריך עכ"פ לקיים מצות נתינה ואז יעשה בהן מה שירצה דאין בידם לנהוג לעקור מצוה מן ה התורה ונראה עוד שחלב שע"ג קיבה גם אם יבא כהן אחד ויאמר איני רוצה לוותר אין שומעין לו כיון ש שנהגו בו עין יפה אבל בעיקר מתנות המוחל קודם שיזכה בהן מה יועיל אם זה מוחל אחרים אין מוחלין וכיון שלא זכה בהם כהן אין מחילתו מועלת לפטרו מחיובם כ"ש כי יש ראיות רבות להוכיח בעכ"פ צריך לקיים מצות נתינה ולזכות בהם הכהן וכבר כתבתי זה בתשובה בארוך ·

ך הכהנת וכו' גם שם עולא יהיב מתנתא לכהנתא ופסקו בהדיא שם הלכה כעולא ואמרי דבי ר' ישמעאל תנא כהן ולא כהנ' דבי רבי אליעזר תנא כהן ואפילו כהנת וכתבו בתוס' דתנא דבי ר' ישמעאל ודאי דלא בא למעט אלא בנשאת לזר דאם אינה נשואה כיון דבתרומה דאוריתא אכלה כ"ש דיהבי לה מתנות וא"כ מאן דפליג אפילו בנשואת לזר פליג וזה דעת רבינו ואעפ"י שיש לדחות דתנא דבי רבי ישמעאל אפילו באינה נשואה אסר לתת לה ואכיל' לחוד וליתן לה לחוד ולר' ישמעאל גם בתרומה לא ס

יהבינן ליה אבל מקום שאין דשרי משמע בכל ענין שרי כיון דלא אמר כהן ואפילו כהנת משמע דלא שני לן בין כהן לכהנת ושוים הם וכ"ש דהא אשכחן דההיא דרב כהנא אכיל בשביל אשתו ורב פפא ורב יימר ורב אידי כולם בריש היו ואוכלים בשביל נשותיהם וזה ברור. ודע דלאכלן שכתב היינו דע שנותנין לה ונפטר ידי נתינה דאי לאכול ברשות כהן אפילו לגוי יכול להאכילם וגם זה ברור. אבל חללה וכו'.

בא כהן שהיו לו חברים וכו'. גם שם אמר רב יוסף האי מאן דאית ליה גורבא מרבנן בשבבותיה ודחיקא ליה שעתא ליזכי ליה מתנות ואף על גב דלא אתו לידי במכרי כהונה ולויה ע"כ פי' דכיון שהם מכרי כהונה שרגילין לתת לו המתנות אע"פ שלא באו לידו עשו אותם כבאו לידו לתועלת העני ונראה דעת רבינו דגורבא מרבנן לאו דוקא אלא אפילו אינו ת"ח יכול לעשות כן כיון דדחיק ליה שעתא ראוי להתיר לצורך פרנסת העני ואורחא דמילתא נקט ומיהו דחיקא שעתא בעינן כדאית' התם סימר דאמרי אנא היכא דלא איפשר ליה הא אפשר ליה אבל אחרים כתבו דדווקא אם הוא תלמיד חכם מותר.

אבל אם היה וכו'. מעשה שם אמר ליה רבא לשמעיה זכי מתנת' דבעינן למיכל ליסנא בחרדלא זכי ליה רבא אכל רב ספרא לא אכל והעלו שם אמר רב יוסף כי אמרי אנא באתר שמעא בעל כרחי' מזכי ליה ופרש"י ז"ל דהתם זה היה שמש של בעל הבית שנתארח שם רבה ובעל הבית היה נותן לו המתנות ולכך אמר רב יוסף כי בעל כרחו מזכי לאורח חשוב שבא בבית בעל הבית אדונו ואפילו שאינו מלבו אבל מדברי רבינו נראה שהוא מפרש ששמש זה היה של רבה ואפ"ה ע"כ מזכי ליה לפי שהוא משרת שלו וזכו שכתב ויהיה הכהן שמזכה לו חבירו אבל אם היה הכהן שמשו של ישראל זה וכו' ואפשר שסובר רבי' דאם אינו שמשו אף אם הוא בתשו של נותן המתנות לא נחוש שמא הוא בע"כ כיון שאינו שמש הזוכה ופליג אדרש"י כנ"ל.

כב לא יחטוף הכהן וכו'. גם שם האי כהנא דחטיף מתנת' חנובי מנוה ביה או אזלזולי קא מזלזל ואסיקנא דאזלזולי קא מזלזל ואמרינן התם הצנועים מושכין את ידיהם והגרגרנים חוטפים וכן בבני עלי נתגנו על שחלקם אלו בפיהם ואמרינן נמי התם ומשכל נמי לא שקילנא לבד ממעלי יומא דכפורי לאחזוקי נפשאי בכהני וכבר נתבא' כיוצא בזה בהלכות תרומות.

ואין הכהנים כו' גם שם וכתבו בתוספו' דהכא מיירי כשהצלי ערב לו כמו השלוק או מין אחר דאז מקדים מפני שהוא דרך גדולה אבל אם ערב לו באופן אחר יותר מצלי אין לכפותו לאכלו בצלי רק אוכל מה שערב לו יותר כי כן דרך המלכים אוכלים מה שערב להם וזה נכון.

פרק עשירי

א מצות עשה ליתן ראשית הגז וכו' בריית' פרק הזרוע אמרו בה ושאר מתנות כהונה כגון זרוע אין מוציאין לה מכהן לכהן ולא מלוי ללוי ודייקינן הא מלוי לכהן מוציאין ופירשו לה כגון זרוע ולא זרוע ומאי ניהו ראשית הגז

ואין לראשי' הגז וכו' פשוט הוא ולאחר מראשי' הדגן. ואינה נוהגת אלא בארץ וכו' כבר נזכר זה למעלה וכתב רבינו בראשית הדגן לרמוז מה שכתבתי למעלה שראשית הגז דומה לתרומה יותר ממתנות שבראשית הגז מעורב חלק הכהן עם חלק הישראל כתרומה מה שאין כן במתנות שהם ניכרות ומובדלות ולכך נהגו בראשית הגז כרבי אלעאי ולא נהגו במתנות.

עוד אפש' לומר מלשון זה דאף על פי שנוהג בין בפני הבית בין שלא בפני הבית אין חייב מן התורה בזמן הזה אפי' בארץ כאשר הוא בתרומה דקדושה ראשונה לא קדשה לעתיד ואין כל יושביה עליה כאשר נתבאר פ"א הלכות תרומות וזהו שכתב רבינו בראשית הדגן.

ונוהג בחולין וכו'. גם שם במשנ' ונוהג בחולין אבל לא במוקדשין ובגמרא מ"ט דכתי' גז צאנך ולא צאן של הקדש והקשו על זה טעמא דכתב רחמנא גז צאנך הא לאו הכי ה"א קדשי' חייבין בראשי' הגז והא לאו בני גזה נינהו ואוקמוה בקדשי בדק הבית דאע"ג דמדרבנן אסורי' בגיזה סד"א כיון דמדאורייתא שרן היכא דגזז יפדה ויתן לכהן קמ"ל והקשו עוד דאיתא למ"ד קדשי בדק הבית לא היו בכלל העמדה והערכה אלא למ"ד היו בכלל העמדה והערכה היך אפשר לפדות הגיזה והא בעינן והעמיד והערי' ומסי' רב מני בשם רבי ינאי הב"ע במקדיש בהמתו לבדק הבית חוץ מגזותיה סד"א לגזוז וליתיב ליה קמ"ל צאנך ולא צאן הקדש והקשו עוד אי הכי אפילו קדשי מזבח נמי כלומר ומאי דוחקך לאוקמא בקדשי בדק הבית אפילו בקדשי מזבח מצית לאוקומה ובשהקדיש בהמתו חוץ מגזותיה ובדתוק' לה השתא ומשני כחשי כלומר קדשי מזבח כשהגיזה נטלת מהם הם מכחישים ולכך אפילו אמ"ר חוץ מגזותי' אסור לגוזזן מפני כחש הבהמה עצמה ופריך תו קדשי בדק הבית נמי כחשי ותרצו דאמרי חוץ מגיזה וכחישה ופריך תו קדשי מזבח נמי לוקמא כדאמר חוץ מגיזה וכחישה ותרצו אפי' הכי פשטה קדושה בכולה פי' דקדושת הגוף חמירא ואפילו אמר חוץ מגיזה וכחישה אינו מועיל ופשטה קדושה בכולה אבל קדשי בדק הבית שהוא קדושת דמים מאי דלא אקדיש לא אקדיש ורב אוקי למתני' במקדיש גיזה עצמה סד"א לגזוז ולפרוק וליתיב ליה כיון שבהמה היא חולין קמ"ל דלא דכתיב וראשית גז צאנ' התן לו מי שאינו מחוסר אלא גזיזה ונתינה יצא זה שמחוסר גזיזה פדייה ונתינה ע"כ הסוגיא ורבינו כתב כיצד הרי שהקדיש בהמתו לבדק הבית וגזזה יכול יהא חייב לפדות וליתן לכהן ת"ל צאנך וכו' והוא מה שנזכר בתחלת הסוגיא סד"א היכא דגזז וכו' והשתא קשיא טובא שהרי אותה אוקמתא נדחית משום דלא אתיא אלא למ"ד קדשי בדק הבית לא בעו העמד' והערכה ולדידיה שייכא פדייה בגיזה אבל לדידן דקי"ל דגם קדשי בדק הבית בעיא העמדה והערכה וכאשר פסק רבינו פ"ה מהלכות ערכין וחרמין א"א לומר שיפדה הגיזה דלא שייכא בה פדייה כיון דאין בה העמדה וא"כ איך כתב רבינו אותה אוקמתא ואיך כתב יכול יהא חייב לפדות והא א"א לומר כן דאין לגיזה זו פדייה ואיך הייתי אומ' שיפדה מה שאין בו פדייה כלל וצאנך להכי לא איצטרי' דה"ל מוהעמיד והעריך.

ואפשר לחלק ולומר דע"כ לא פסק רבי' דקדשי בדק הבי' נמי בעי העמדה והערכה

והצרכה אלא לפדות הבהמה עצמה אבל לפדות הגיזה אפשר דהוי כמקדיש עצים ואבנים לבדק הבית שהם כפדיים אע"ג דלית בהו העמדה וא"כ אפשר אפי' תימא דבגיזה בעינן העמדה הכא מיירי בשהעמיד הבהמה ב בעודה עם הגיזה וקודם הערכה ואחר כך עבר וגזז דה"א כיון שכבר העמיד והעריך יפדה ויתן לכהן קמ"ל צאנך ולא וכבר הקשו בתוס' למה לא תרצו בתלמוד חד מ מהני תירוצי ותרצו דלעצים ולאבנים לא דמו כיון שהקדיש הגיזה בעודה על הבהמה דהוה שייך בה ה העמדה צריכה העמדה בבהמה עצמה ובשהעמיד ואחר כך גזז נמי לא אוקמה דבשעת פדייה בעינן העמדה ודעת רבינו דאה"נ דמצי לתרוצי הכי לקיומי שנויא ק קמייתא אלא דרב מני ניחא ליה דמיירי בשהגיזה חולין ואין צריך להעמיד בעבר וגזז ושיפדה ויתן אלא שיגזז לכתחילה ויתן ואין צורך לפדייה ומשום דשנויא קמייתא דחיקא הוא לא חש לקיומי דבתרוצא דרב מני ניחא ליה ומ"מ לא אדחי לגמרי דאפשר לקיומי והיינו דלא קאמר אלא אמר רב מני וכו' ·

עוד אפשר לומר דאף אם דעת רבינו לענין דינא כדעת רבותינו בעלי התוספות ד דבעינן בגיזה העמדה בשעת פדייה אפ' דכיון דקושטא דמלתא הוא דפטורים מראשית הגז לא נחת רבינו הכא לההוא דינא ולרווחא דמלתא אסמכיה לקרא דצאנך ואפשר דה"ק יכול יהא חייב לפדות ואימא דבכי הא לא בעינן העמדה מטעמא דכתיבנא או במעמיד הבהמה והגיזה עליה כאשר כתבתי ותימא דשייך בהכי פדייה ומנא לן דלא דהא לית לן השתא קרא לאוכוחי מניה דבכי הא בעי העמדה ובעי בשעת פדייה לכך יליף מצאנך כלומר אפילו אם תאמר כן אמעיט מצאנך ומיהו עיקר קרא דצאנך לאומר חוץ מגיזתה אתא ·

עוד יש לתמוה בדברי רבינו שכתב אוקמתא דרב מני דאמר חוץ מגיזה ובגמר' אסקוה דמיירי בדאמר חוץ מגיזה וכחישה ולא מפרשא אלא בהכי ואמאי שבקה רבינו לכחישה ואפשר לתרץ דסובר רבינו דע"כ לא אוקמוה דאמר חוץ מגיזה וכחישה אלא מקמי דמשנינן גבי קדשי מזבח דפשטה קדושה בכולה דהוה אתינן לה מטעם כחשי אבל בתר דאסיקנא ד דבקדשי מזבח פשטה קדושה בכולה אין אנו צריכין עוד לטעם דכחשי דאפילו לא נאמר כחשי גיזה ק קדשה דפשטא קדושה גם בגיזה וכיון שכן כשאמ' חוץ מגיזותיה בקדשי בדק הבית שאני וכחישה לא חיישינן לה והסוגיא אינה עולה כהוגן לדרך זה גם לשון הגמ' שאמרו אפ"ה פשטא וכו' משמע דלא הדר ביה ממה ש שאמר דכחשי אלא טעמא דקושטא הוא עוד היה אפשר לומר שרבינו לא כתב כאן הלשון שאומר המקדיש אלא שהקדיש בהמה ולא הקדיש גיזותיה ומיירי בשאמ' לשון המועיל להתיר לגיזז הגיזה וכיון דאיכא חששא דכחשה ודאי שצריך שיאמר חוץ מגיזה וכחישה אלא דלא נחת השתא רבינו להכי וגם זה אינו מתיישב בלשון רבינו וגם כי דין זה לא מצאתיו לא בהלכות מעילה ולא ב בהלכות ערכין וחרמין והיותר נכון ליישב לשון רבינו שהוא מפרש מה שאמר בגמרא דאמר חוץ מגיזה וכחיש' לא שצריך שיאמר כחישה בפירוש אלא כיון שאמר חוץ מגיזה והדבר ידוע שהגיזה מכחשת הבהמה הרי הוא כאלו אמר חוץ מגיזה וכחישה ועל זה מקשה דגם ב בקדשי מזבח נימא דהרי הוא כאלו הוציא גם הכחישה ומשני דאף אם יאמר בפירוש לאו כל כמיניה דפשטה קדושה בכולה וא"א למעט אותו המעט המכחיש את בשרה א"כ אפשר דפשטא קדושה אמקדיש סתמא ולא הזכיר כחישה קאי והשתא אצטריכינן לכחשי דלא א אמרינן קדשה פשטה משום כחש אבל בגיזה לא שייך פשטא ובדרך זה הסוגיא מתפרשת יפה וליכא לאקשויי בהא דקארי לה מאי קארי לה דוק ותשכח ·

עוד נשאר לבאר בדברי רבינו שלא הזכיר ה אוקמתא דרב ולכאורה משמע דלא פריך אדרב מני כדפשיט בשם ר' ינאי ונראה שדעת רבי' דר' מני לא סבר לדרב דהא רב מני לא פטר אלא כשאין הצאן שלו דלא קרינן בה צאנך אבל כשהצאן שלו כיון דקרי' ביה צאנך י"ל שיפדה ויתן לכהן דאם איתא דר' ינאי מודה לרב הוה מוקים מתני' בהכי דהוה ניחא טפי ורויחא טפי ולא הוה צריך לאוקמי דאמר חוץ מגיזה וכו' וכיון דרבי ינאי פליג אדרב כר' ינאי קי"ל דהא ר' ינאי רביה דר' יוחנן הוא ורב ור' יוחנן הלכה כרבי יוחנן כ"ש דרב ורבי ינאי דהלכה כר' ינאי וגם סתמא דתלמוד' דאוקמה במקדיש בהמתו משמע דלא סבר לדרב דאי סבר לדרב לא היה צריך למעטי מקדיש בהמתו מצאנך דת"ל דהוי מחוסר גזיזה פדייה ונתינה אלא ודאי כ כדכתיבנא ומ"מ הרבה שם רבי' הדברים

ג כל הקדשים וכו' כבר נתבאר בדין המתנו' ובתוס' פרק עשירי דחולין נשנה בדין ראשית הגז כלשון רבינו

ד אין חייבין וכו' פרק ראשית הגז ואינו נוהג אלא ברחלים ובגמ' ילין לה מדכתיב ומגז כבשי יתחמם ופריך עלה ומסיק כדרבי יהושע ב"ל דאמר רבי יהושע ב"ל לעמוד לשרת כלומר דכתיב וראשית גז צאנך תתן לו כי בו בחר לעמוד לשרת שיתן לו דבר הראוי לשירות ואין דבר ראוי לשירות אלא של רחלים פי' דהיינו תכלת דכתיב בקרא בבגדי כהונה ונראה שלזה נתכוון רבינו במה שכתב שהצמר שלהם הוא הראוי לבגדים ופירושו לבגדים שהכהן רגיל ללבוש דהיינו בגדי כהונה דאם כוונת רבי' לבגדים סתם הלא נוצה של עזים נמי ראוי לבגדים כדאיתא בגמרא אלא ודאי לבגדי כהונה קאמר וזהו שלא כתב הוא הראוי ללבישה כאשר כתב בסמוך גבי היה צמרו קשה ואין לפרש שכוונת רבינו בזה למעט גיזה של שור משום ד דאשכחן גבי בכור ששוו אותה לשל צאן ונתמעט בגמ' מדכתיב לו ולא לשקו דשל שור אין ראוי אלא לשק ושל עזים נתמעט משום דלא אשכחן דאקרי גיזה דהא בגמ' אילחי האי טעמא והנכון כאשר ביארתי והוא מסקנא דגמ' כאשר נתבאר

היה צמרן קשה וכו' גם זה אלא גיזה ג ל למאי אתא לכדתנא דבי ר' ישמעאל דתנא דבי רבי ישמעאל כבשים שצמרן קשה פטורין מראשית הגז שנאמר ומגז כבשי יתחמם ע"כ ופי' דתרתי בעינן ראוי לבגדי כהונה מהיקישא דלעמוד לשרת ולהכי מ ממעטינן נוצה של עזים וגיזה של שור שאינם ראויים לבגדי כהונה כאשר נתבאר ובעינן נמי ראוי ללבוש ולחמם מקרא דומגז כבשי יתחמם ולהכי ממעט צמר קשה אע"פ שראוי לבגדי כהונה שבשש עבה לו וכו' זה טעם רבינו שחכמתו ·

היה הצמר שלהם וכו' שם במשנה והובאה פ' הגוזל עצים ותמה הרשב"א למה יהיה פטור דהא מפרשי ליה וכי גרע מאם לקחוהו בחובו ולא תירץ כלום ובמה שכתבתי גבי מתנות לא קשה מידי וכתבו בתוס' פרק מרובה דאפילו גזז שיעור רחלות יחד שהוא שיעור החייב בראשית הגז אח"כ נצטו [illegible]

אותו

שותו בשוי ונפטר מראשית הגז וגם רתים אינו נותן דהוי כמזיק מתנות כהונה או שאכלן דפטור כאשר נתבאר גם כתבו עוד דמיירי בצבע הכל אבל אם צבע מקנתו כיון שכבר חל עליו החיוב אפילו בעבשו אין בו בשיעור בלא צביעה נותן מה שהיה חייב מזה שנאמר שאני אומר חלקו הוא שצבע וחלק כהן נשאר ונכון הוא •

דהלבינו וכו' גם שם ופרק הגוזל עצים והטעם שהליבון אינו שנוי לקנותו

דתולש וכו' גם שם תני חדא סוטף את הרחלים פטור ותניא אידך חייב מוקי ההיא דפטור כרבי יוסי ואידך דמחייבא כרבנן וידוע הוא דהלכה כרבים ובירושלמי הר"ן הקשה על רבינו דפרק שני מהלכות מתנות עניים נראה שפסק כרבי יוסי דפטר קציר הבא מחמת קטוף וכאן פסק כרבנן דלא דייקי ליסנא דקרא וסברי דגז לאו דוקא והעלה בצ"ע ואם תעיין במה שכתבתי פ"ב מהלכות מעשר וסיף פ"ד תרומה דרבינו גם שם לא פסק כרבי יוסי ומה שפטר שם לא משום קוטף אלא מפני שהוא מעט מעט לאכילות כאשר נתבאר שם והוא מהתוספתא כאשר כתבתי שם ואי איכא לאקשויי מתה שכתב פ"ב הוא דקשיא כאשר כתבתי גם שם ואולי טעות הוא בדפוס וצ"ל פ"ד אלא שלשונו שם אין נראה דקאי אלא פ"ב ואפשר היה לחלק בין סוטף הגז בגמרא לתולש שכתב רבינו אלא דא"כ למה לא כתב רבינו דין סוטף שחלקו בו אלא תולש דסוטף היינו תולש שכתב רבינו עוד אפשר לתרץ דאפילו נאמר דמלקט קציר קי"ל כר' יוסי דממעט קטוף משום דאמוראי סקלי וטרו אליביה ואמרי מודה רבי יוסי במידי דאורחיה בגזה לא קי"ל כוותיה אלא כרבים דאפשר דלאו הא בהא תליא דגבי קציר מרבינן תולש ועיקר מקראי מוכח דקוטף לא מיקרי קציר דלאו אורחיה וליכא קרא לרבויי אבל סוטף את הרחלים היינו תולש שגם נקרא מקטף אפשר דגוזז מקרי ובכלל גז איתיה כרבנן דרבים נינהו •

ז' ראשית הגז וכו' תוספ' פ"ב דחולין וכבר נתבאר בדין המתנות בהמתנות א"א נ"ל לענין ראשית הגז כוי הבא מן חיה ובהמה פטור מפני שאמר קשה ע"כ ונראה שגם רבינו יודה בזה דכוי שכתב היינו מה שהוא מין בפני עצמו לא הכריעו בו אם חיה אם בהמה וכאשר נתבאר בדין המתנות ומכאן אתה למד דמפרישין שכתב היינו שנותן אותם וכאשר בת"ס ויון צבי הבא על התיישה או תיים הבא על הצביה לא הוזכר כאן מפני שכיון שנמרו קשה וכדברי הר"א אפילו כבש גמור פטור כאשר נתבאר ודין טרפה נזכר פרק ראשית הגז על המשנה שאמר חומר בזרוע ולחיים וקבה מראשית הגז והקשו וליתני חומר בראשית הגז שנוהג בטרפה מה שאין כן במתנות ותירץ רבינא הא מני ר"ש היא דתניא ר"ש פוטר את הטרפה מראשית הגז וטעמיה דיליף כאן כאן ממעשר והשתא כיון דאוקימנא סתם מתניתין כר"ש מן הראוי היה לפסוק כסתם משנה ולפטור את הטרפה ולמה רבינו פסק כרבנן וכתב הר"ן שדעת רבינו לפרש מה שאמר רבינא הא מני ר"ש היא דלאו למימרא דתנא דמתני' סבר כר"ש אלא ה"ק כיון דפלוגתא דר"ש היא לא רצה התנא לשנות דבר שיש בו מחלוקת כי היכי דאמרינן בעלמא בפלוגתא לא קא מיירי וכיון שכן הדרינן לכללין דיחיד ורבים הלכה כרבים וכן מוכח בנדה פרק בא

סימן דאמרינן התם ה"נ מסתברא דקתני סיפא כל שחייב בראשית הגז חייב במתנות ויש שחייב במתנות ואינו חייב בראשית הגז ואם איתא הא איכא טרפה שחייב בראשית הגז ואינו חייב במתנות ע"כ מוכח דסתמא דתלמודא הכי ס"ל ואע"ג דדחי רבינא התם ואמר הא מני ר"ש היא בדרך דחייה אמרה ולא שבקיה מאי דפשיטא ליה לתלמודא משום דחייה דרבינא וכל שכן דמספקא התם בפשיטותא דבעי תלמוד' למילף מבריא מתניתין סלקא וכיון שכן כרבנן קי"ל וכן אמרו בתוס' דפרק ראשית הגז ראשית הגז נוהג בטרפה ע"כ בלא מחלוקת הילכך הכי נקטינן ודין גוזז את המתה תבוא' ממה שקדם דע"כ לא פליגי אלא בטרפה אבל במתה לא גז מקרי ולא צאן מקרי

ח המפריש וכו' תוספ' פרק ראשית הגז והטעם דכיון דכתיב ביה נתינה לא נפטר עד שיתן בידו של כהן •

האומר כל גזותי וכו' שם פרק ראש' הגז אימה תרומה בענין ראשית שם שיירה ניכרים אף ראשית הגז כן אין והתניא האומר כל גרני תרומה וכל עיסתי חלה לא אמר כלום כל גיזי ראשית דבריו קיימין ותניא אידך לא אמר כלום אלא לאו הא ר' אלעי הא רבנן ש"מ ע"כ ורבינו פסק כרבנן דאין לדמות ראשית הגז לדגן לכל דיניו דאף על גב דאמרינן נהוג עלמא כר' אלעי בראשית הגז היינו לענין שלא יהא נוהג אלא בארץ דהכי אמר עולה כר' אלעאי בראשית הגז דתניא ר' אלעאי אומר ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ אבל לכל שאר דינים קי"ל כרבים דהא לא פסקו כר' אלעאי אלא דאמרינן נהוג עלמ' הילכך במאי דנהוג נהוג ובמאי דלא נהוג הדרי' לכללין ואע"ג דנשמע דהא בהא תליא מכל מקום כיון דלא נקטינן כוותיה אלא מפני שנהגו די לנו שנתפוס כיחיד במאי דנהוג דשבקי' להו אמנהגייהו שלא ינהגו אלא בארץ אבל במאי דלא נהוג לא דחינן רבי' מקמי יחיד כנ"ל כוונת רבינו •

ט הלוקח גז צאנו של נכרי וכו' גם שם במשנה הלוקח גז צאנו של נכרי פטור ע"כ וגרסי' עלה בגמ' אמר גוזז ומכר ראשונה ראשונה רב חסדא אמ' חייב רב נתן בר אושעי' אמר פטור רב חסדא אמר חייב דהא גוזז רב נתן בר אושעיא אמר פטור בעינא דקא מלי שיעורא בעינן צאנך וליכא תנן הלוקח גז צאנו של נכרי פטור מראשי' הגז הא צאנו לגוזז חייב אמאי כל חד וחד בתר גיזה נפקא ליה מרשותיה תרגמה רב חסדא אליבא דר' נתן בר אושעיא בגון שיקנה לו כל שלשים יום ע"כ הסוגיא ופרש"י ז"ל גוזז ומכר ראשונה ראשונה שהיה גוזז אחת מ הרחל ומוכר אותה קודם שיגוז השנייה רב חסדא אמר חייב שהרי בשעת שגוזז שלו היא ובגיזה קפיד רחמנא שהיה גז צאנו ור' נתן אמר פטור בעינא דקא מלי שיעורא וכו' דקודם שהשלים השיעור מכר הכאן ובעת בזת החמישים הוא מתחייב והיא שעתא לאו צאנו הוא שכבר מכר הארבע ומקשי' ממתני' דתנן הלוקח גז צאנו של נכרי פטור דמשמע טעמא דלקח הגז לבד ואין לו כלום בצאן ולא קרינן ביה גז צאנך הא אם לקח הצאן לגוזם אע"פי שבשעת שהשלים גוזז כל אחת חוזרת לבעליה והוי דומיא דמכר ראשונה ראשו' אפ"ה חייב כיון שקנה גופי הצאן כדי שיגוזו וקשיא לרבי נתן ומשני הב"ע בשהקנה לו כל ל' יום ולאו דוקא ל' יום אלא כלומר שיהו כל הגופים קנויים לו עד שגוזז

כל דינים ומנא דבעת שהשלים השיעור עדיין היו ה
הראשונות שלו וגז לאנך קרינן ביה זה תורף פי׳ רש״י
ז״ל וכן פירשה הר״ן בפלוגת׳ דרב חסדא ורב נתן דעת
רבינו לפרש דמכר ראשונה ראשונה אגזה קאי ולא ... א
מלאן שכן כתב בסמוך היו לו חמש לאן וגזז אחת מהן
ומכר גזתה וכו׳ ופסק כרב חסדא דאמר חייב דפשטא
דמתני׳ כוותיה ואע״ג דתרגמא רב חסדא אליבא דרב
נתן לא סמכי׳ אשנויא ובתר שעת גזה אנו הולכין לא
אחר שעת גמר השיעור ולפי שטה זו מה שדייקו בגמרא
הא לאנו לגזוז להקשות לרב נתן ה״פ דוקא הלוקח גז
צאנו דהיינו שגזז הגוי הגזה ואח״כ מכרה הוא שפטור
כיון שגזז הגוי והצאן של גוי הא אם לקח צאנו לגזוז
כלומר שלקח הגזה בעודה על הצאן שיגזוז אותה ה
הישראל לעצמו חייב אעפ״י שגדלה ברשות הגוי וגם
הבהמה חוזרת לגוי אחר שגזזה ולדידך דאמרת שאם
מכר הגזה ראשונה ראשונה פטור דסברת דבתר גמר
השיעור אזלינן הכא נמי הוה לן למיזל בתר גמר שיעו׳
ושיצטרך שיהו כל הצאן שלו בעת גמר השיעור דמאי
שנא ומשני דאה״נ והכא בשהקנה לו לל׳ יום וכו׳ אבל
לרב חסדא לא צריכינן להכי אלא כיון שקנה הגזה ק
קודם שתגזז והישראל גוזז אותה גז לאנך קרינן ביה
שהרי קנויים לו בעת גזתם ואף על פי שתחלת לשון
רבי׳ נראה שאינו מכוון עם סוף הלשון דברישא כתב
הלוקח גז לאנו של נכרי אחר שגזזן הגוי פטורים משת׳
הא קודם שגזזו אעפ״י שגזזן הגוי חייב ובסיפא כתב
הואיל ורגזזו ישראל והגזה שלו משמע דבעינן גוזז
ישראל ותו לדרישא משמע דבקודם או אחר תליא מ
מלתא ובסיפא כתב הלוקח צאן לגזתם וכו׳ משמע דוקא
משום דלקח כהאי לישנא דקנה גוף הצאן הא אם אמר
לו מכור לי גז לאנך אפילו שלקח קודם שנגזז פטור וכי
היכי דמפלגינן בעלמא בין פירות דקל לדקל לפירותיו
ונטובא דכוותה וכן נראה כוונת רש״י ז״ל אבל דעת ר
רבי׳ נראה דלעולם בקודם ואחר תליא מלתא וסובר
דכשלוקח הגזה בעודה מחוברת שיגזוז אותה הרי זה
נקרא לוקח צאן לגזתם דעל ברשו גוף הצאן קנוי
ללוקח בעת שגוזז ואם זה לוקח הגזה קודם גזיזה
שיגזוז אותה המוכר הרי זה נקרא הלוקח גז צאנו של
נכרי אחר שגזזן הגוי שהרי אין לו קיין בגוף הצאן
ולא בגז׳ עד אחר הגזה כיון שהגוי המוכר הוא יגזוז
אותם לוקח אחר שגזז הגזי מקרי דאז חל עליה עיקר
המקח ואז קונה אותם ובצאן אין לו שום שייכות ולא
קרינן ביה גז צאנך כנ״ל שצריך לפרש דברי רבי׳ ומוגי׳
דגמ׳ אליביה

י **הלוקח** גז צאנו של חבירו וכו׳ גם שם
במשנה ואמרו בגמר׳ מאן תנא
דהיכא דאיכ׳ שיורא גבי מוכר בתר מוכר אזלי׳ ואסיקנ׳
אמר רבה האי תנא הוא דתנן אמר לו מכור לי בני מ
מעיה של פרה כוהנן לכהן ואינו מנכה לו מן הדמים
לקח הימנו במשקל נותנן לכהן ומנכה לו מן הדמים
אלמא המתנות דכהן לא מזבין איניש הכא נמי מתנות
דכהן לא מזבין איניש הילכך פייר המוכר מוכר חייב
דלאמר ליה מתנה דכהן גבך לא שייר לוקח חייב דאמר
ליה מוכר מתנה דכהן לא זבני לך ע״כ וכתב הרא״ש
דוקא במוכר בסתם שכל אם פירש ואמר ואמר הכל
אני מוכר לך אין הלוקח חייב ע״כ ונראה דגם המוכר
אינו חייב דהוי כאלו הזיקן ומכאן אתה למד למעלה
דכל זמן שלא מכרן בפירוש או לכהן לא נסתלק חיובם
דסתמא לא מכרן ואם מכר לכהן או בפירוש אז נסתלק

סיונן במתיק מתנות כהונה או אכלן דמתנות כהונה
נגזלות כאשר נתבאר שם וכתב רבינו ואע״פי שלא ה
התחיל וכו׳ מתה שאמרו שם בגמרא כשבאו לדמותה
למוכר קלתי אילן וכו׳ והא תר הוא דאת והוא כשהתחי׳
בעל השדה לקצור וכי תימא הכא נמי בשהתחיל לגזוז
בשלמא התם ובקצירכם כתיב מעידנא דאתחיל אחייב
בכוליה שדה אלא הכא מעידנא דקתחיל מי מחייב ב
בכוליה פי׳ דלא כתיב ובגוזזכם וכיון שכן לא שני לן
בין התחיל ללא אתחיל דהין תלוי בהתחלה

יא **היו** שני מיני גזה וכו׳ לדברי רבינו בזה
זו צריכין עיון דסוגיא דגמ׳ הכי
איתא אי מה תרומה ממין על שאינו מינו לא אף ראשי׳
הגז כן פי׳ לר׳ אלעאי למקש ראשית הגז לתרומה ל
לשאר מילי אמרי׳ הכי והש״ב לו אין והתניא פי׳ בניתות
היו לו שני מינין שחופות ולבנות מכר לו את פות אבל
לא לבנות זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו פי׳ אלמא
דמין על שאינו מינו לא דאם כ תנין ממין על שאינו
מינו הוה ליה שורא גבי מוכר והיכא דשייר בתר מוכר
אזלי׳ והוא נותן הכל ודאי אלא מעתה שיפא דקתני ז
זכרים אבל לא נקבות זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו
ה״נ משום דתרי מיני נינהו אלא עזה טובה קמ״ל דליתי
ליה מהאי לרבי׳ ומהאי ראשון הכא נמי עזה טובה
קמ״ל דל״ת ליה מהאי לרביך ומהאי ראשון פירוש
ולעולם כל החיוב על המוכר כיון דשייר דמין אחר
הוא עקר שיור הלא עזה טובה קמ״ל שיסתלק לקנות
מעט מן הלוקח כשיעור הניגע לשחופות או לזכרים
מכני שנתרן אשון פי קשה ולא יתן הכל מן הרך אנשא
אכלו אבל לעולם שחופות ולבנות מין אחד הוא בזכרי׳
ונקבות ומשיך מתניתין דלא כר׳ אלעאי זה תורף ה
הסוגיא ופירושה לדעת רש״י ז״ל ושאר המפרשים והא
לא קשיא לי איך פסקה רבינו למתניתין דהפוא דלא
כרבי אלעאי כיון דבראשית הגז נהוג עלמא כר׳ אלעאי
שכבר כתבתי דלא סמכינן אדרבי אלעאי אלא במה
שפירש רב נחמן דנהוג כותיה דהיינו שאיגו נוהג אלא
בארץ אבל בשאר הדברים לא קיימא לן כלל לדר׳ אלעאי
ולכך כתב רבינו דנוהג ממין על שאינו מינו ומן החדש
על הישן וכל זה דלא כר׳ אלעאי אלא הא קשיא לי ד
דהא מסקינן דמתניתין עצה טובה קמ״ל ובולי חיובא
עליה דמוכר רמיא דכיון דתורמין על מין על שאינו
מינו במין אחר ושיורא גבי מוכר זהוא חייב דבכל כ״ש
בזכרים ונקבות ודאי מין אחד הוא דודאי עליה דמוכר
רמיא ופשיטא דלכ״ע עצה טובה היא וא״כ איך כתב
רבינו זה נותן לעצמו על מה שלקח וזה נותן על מה
ששייר והר״ן בפירוש ההלכות כתב ז״ל והרמב״ם כת׳ היו
שני מיני גזה וכו׳ ואין דברים הללו מכוונים אלא ל
לזכרים ונקבות ודאי ליכא אלא עצה טובה ע״כ
ולא ידעתי אמאי קשיא ליה בזכרים ונקבות טפי
משחופות ולבנות דכיון שפסק רבינו דתורמין
ממין על שאינו מינו גם שחופות ולבנות קשה דהא צ
בזכרים ונקבות דמו וכמש״ק בגמ׳ ורואיתי מי שדחק
דברי רבינו דלעצה טובה רם המורי וזה לא יתכן דהא
דודאי לישנא לא משמע הכי כלל ולא היה לו לסתום
ולומר זה נותן על מה שלקח וזה נותן וכו׳ ולשון זה
לא הוזכר במשנה ועצה טובה כבר פירשנו דהיינו ש
שהמוכר ישתדל ליקח מעט מן הלוקח ויתן על מה
שמכר כי כל החיוב עליו והוא מוכרח וזה לא יתכן צ
בלשון רבינו שכת׳ והנותן על מה שלקח ועוד דעצה
טובה לא שייך אלא במוכר גרוע ושייר יפה וכלישנא
דמתניתין א

למתני' ורבינו כתב מכר מין אחד והניח מין אחר ז מכלל בזה מכר יפה והניח רע או מכר רע והניח יפה ונמכר יפה והניח רע לא שייך עצה טובה והדבר ברור לכן אני אומר שלדברי רבינו מן הדין הם אמורים וכפי' הסוגיא לדעת רבינו אלא מעת' וכו' אלא מאי איכא לך למימר כלומר גבי זכרים ונקבות דהא אפי' ר' אלעאי מודה דמפריש מזה על זה ואפי' הכי לא חשיב שיור אלא זה נותן לעצמו וזה לעצמו ע"כ טעמא היינו משום ד דכיון שהאחד גרוע והאחד יפה ודאי שאדם שיש לו ז זכרים ונקבות עצה טובה היא שיתן מזה לעצמו ומזה לעצמו ולא יתן הכל מן הטוב שהוא מפסיד גם לא הכל מן הגרוע שאינו עושה מצוה כתקנה ויש בו נשיאו' חטא וכיון שכן ודאי שאדם שמכר של זכרים והניח של נקבות או אפכא על דעת שיתן לוקח על מה שלקח ומוכר על מה ששייר הוא מוכר שאין אדם בורר עצה רעה לעצמו ולא אמרינן בכי הא מתנות דכהן לא מזבין איניש אלא הרי זה כאלו פירש דודאי עצה טובה לוקח אדם לעצמו וכיון דמשום דעתיה הוא אנן סהדי דדעתיה הכי הוא ואדעתא דהכי מכר כיון שלא הניח אלא דבר מהמין שמכר הכי נמי שחופות ולבנות דכוותה דודאי עצה טובה לוקח אדם לעצמו וזהו שאמרו דליתיב ליה מ מהאיך דרביך ומהאיך ראשון פי' ולא יתן הכל מן הרך ולא הכל מן הקשה רק מזה ומזה ופשיט' ליה לתלמודא דאין לומר למוכר שיחזור ויקנה ממה שמכר ולא מיירי בהכי דודאי אין במשמע לשון הגמרא שאמרו דליתיב ליה וכו' וליתיב ליה וכו' משמע דכשיש בידו השני מינין מיירי ומינה ילפינן להיכא שמכר אחד מהם דאדעתא דהכי מכר ולא אדעתא שיצטרך לחזור ולקנות או שיתן הכל מן היפה או מן הגרוע וכיון דאמרינן מתנה ד דכהן לא מזבין איניש משמע דבדעתו הדבר תלוי וכיון שכן אנן סהדי דלעצה טובה נתכוון ואין זה נקרא שיור להצריכו להפריש על הכל ומתני' דינא קתני כדמשמע פשטא דהא לא קתני נותן מזה לעצמו ומזה לעצמו אלא זה נותן לעצמו וזה נותן וכו' ודינא משמע דקתני ס שהלוקח יתן והמוכר יתן ועוד שדוחק הוא לפרש דאיכפל תנא לאשמועינן עצה טובה דכל א' יחוס לעצמו וישמר מן ההפסד ומאי קמ"ל בכ"ל ומה שכתב בספרי רבינו וזה נותן על מה שמכר הדבר ברור דטעות סופר הוא וצריך להיות וזה נותן על מה ששייר ובספ' כתיבת יד מצאתי ומכר מין זה והניח מין אחר זה נותן לעצמו על מה שלקח וזה נותן לעצמו על מה ששייר ע"כ והוא הלשון המתוק ׃

י"ב גר שנתגייר וכו' פרק הזרוע אמרו גבי גר לארבע ספקות יש בו לחיוב וארבע לפטור הם ראשית הגז ומתנות ופדיון הבן ופדיון פטר חמור והטעם בהם דשם ממונא נינהו וספק ממונא לקולא

י"ג כמה צאן וכו' גם שם משנה ואינו נוהג אלא במרובה וכמה הוא מרובה ב"ש אומרים שתים וב"ה אומרים ה' שנאמר וחמש צאן עשויות ופי' בגמ' שמעשות את בעליהן ואומרו' לו קום עשה מצו' ופרש"י ז"ל מצו' תלשה שלא היה חייב בה בפחו' מכן ועל כרחין היינו ראשית הגז דאלו בכור הכתי' בכור שור דמשמע אפי' חד ומתנות נמי כתיב אם שור אם שה אלא ודאי מצות ראשית הגז היא דלא סגי בחד כיון דכתיב בה צאן וילפי' דבעי' חמשה ויש פוסקים כרבי יוסי דאמר התם בגמ' ארבעה ויליף ליה מקרא דכתיב וארבע צאן תחת השה ואמרו שם א"ר יוחנן ר' יוסי ונפי

השמועה אמרה מפי חגי זכריה ומלאכי וכמו' רש"י כ הילכך הלכתא כותיה אבל רבינו פסק ה' כחכמים משום דרב דאמר התם ובלבד שיהיו מחומשות משמ' דהכי ס"ל דאי כר' יוסי היה לו לומר ובלבד שיהיו מרובעות הילכך כרב נקטי' אבל לדעת הרי"ף ז"ל נראה שהוא לפסוק כר' יוסי וכבר כתב משם בעל הלכות אמר רב חסן לדעת רבינו וזהו לדעת הרא"ש ׃

והוא שיהיה בגזה וכו' גם שם וחכמים אומרי' חמש רחלות גוזזות כל שהן ובגמ' וכמה כל שהן רב אמר מנה ופרס ובלבד שיהיו מחומש ושמואל אמר ששים ונותן סלע אחד לכהן ומסיק דרב נמי כ כשמואל ס"ל ובמנה של ארבעים סלעים מיירי דמנה ופרס היינו ששים סלעים ופי' מחומשו' שיהיה כל אחת חמישית השיעור שהוא י"ב מנה כאשר כתב רבינו ויש פוסקים כר' ינאי דאמ' גוזזות ששה סלעים חמשה לכהן ואחד לו ולעת רבי' כדעת הרי"ף דפסק כרב ושמואל ור' יוחנן נמי כוותיהו ס"ל וה"ל ר' ינאי יחיד לגבי רבים גם יש מי שלא הצריך מחומשות ורבינו פסק כרב ד דמצריך מחומשות אף על גב דממונא הוא משו' דאפשר דשמואל לא פליג עליה בהא שלא הזכיר דבר וכיון דאפילו בשיעורא דמשמע דפליגי אסיקנא דלא פליגי ובמנה בין מ' סלעים איירי כ"ש במחומשות דרב לא הזכיר דבר דמודה לשמוא' וראיתי מי שנתן טעם לדברי רבינו משום דהלכתא כרב באסורי ולא דק דהא ממונא הוא ולא איסורא כאשר נתבאר גבי גר שנתגייר' ובשאר מקומות ופשיט הוא דכיון דלא טבלי ואינו אסור לזרים מאי איסורא איכא אין כאן אלא חיוב ממון או פטור ממון ואשר כתבתי הוא הנכון ׃

יד השותפי' וכו' גם שם ברייתא פלוגת' דרבנ' ורבי אלעאי לרבנן מחייבי ור' אלעאי פוטר ודרי"ש צאנך לא של שותפות ופסק כרבנן דמחייבי ודרשי צאנך למעט שותפות גוי יש לדקדק בדברי רבינו שהצריך שיהיה בחלק כל אחד מהם כשיעור דכיון שאנו מרבין של שותפין אפי' בשבין כולם כשיעור הוא וכן כתב רבינו גבי חלה כאשר נ נתבאר שם ובשותף עם הגוי נתבאר שם שאם יש בחלק ישראל כשיעור חייב בחלה ומאי שנא ראשית הגז ואפשר לומר שדעת רבי' לגבי חלה כיון דלא כתי' מיעוט למעט דגוי אלא אדרבה כתי' עריסותיכם דמרבה כל שותפות הילכך מרבינן ליה אפילו אם יש בכולו כשיעור ועיסת הגוי לא מתעטינא ליה אלא כשאין בשל ישראל כשיעו' ובדתנן פ"ג דחלה דוק מינה הא עם ישראל אף הם אין בחלק כל אחד כשיעור מצטרף אבל בראשית הגז כתיב צאנך למעט שותפות גוי ובודאי כשיש בחלק ישר' כשיעור הוא דאצטריך קרא ואם כשאין בחלק ישראל כשיעור פשיטא דהא של גוי לא צריך קרא למעוטי ד דמתרומתה ילפינן ליה אלא ודאי קרא לשיש בחל' ישראל כשיעור הוא ומינה דשותפות ישראל דמרבינן בכי האי גונא הוא ויש טעם בדבר דעיסה כשיש בחלק ישראל כשיעור מיבעת דהא יכול לקחת חלקו וליתן לגוי חלקו וכמאן דמפלגא דמיא ועריסותיכם קרינן בה אבל צאן כיון שבכל אחת יש לגוי חלק אין לו חלק הישראל דלאו צאנך הוא כיון שאינו מיוחד לו ו"ש לזה הוכחה בגמ' גם בלשון רש"י ז"ל שם כן נראה ולפי זה דברי רבינו דוקא בשותפי' ישראלים הם אבל שותפות הגוי פטור ומ"מ איני יודע למה לא ביאר רבי' פטור שותפו' הגוי וסתם הדברי' וצ"ע

פרק ראשית הגז והטעם משום דכתיב וראשית גז צאנך ומכל מקום ודאי דאם לא נתן מראשית לא נפטר ב בשביל כך · היו לו חמש צאן וכו' כבר נתבאר ·

פירש לו להפריש וכולי גם שם נתבאר · אבל אם היתה לו וכו' זה נלמד מדין היו לו חמש צאן וכו' שנזכר בסמוך גם שם בגמרא אמרו לו שתי רחלות גוזז והניח שתים ושלש שנים אין מצטרפות ומתניה יש ללמוד לזה ואף שלכך לא כתבה ר' בסמך על דין זה ·

י"ג מי שיש לו גזות רבות גם שם במשנה וכמה נותן לו משקל חמש סלעים ואוקימנא למתניתין אליבא דרב ושמואל במי שיש לו גזות רבות ורוצה ליתנם לכהנים שלא יפחות לכל כהן מחמש סלעים כדי בגד קטן דקרא אמר תתן לו שיהיה בו כדי נתינה ·

ופירש מי שפסק כפשטא דמתניתין דלעולם לא יפחות מחמש סלעים כדי נתינה ויש לו סמך בגמרא ורבינו סמך אדרב ושמואל עוד אמרו במשנה מלובן ולא צואי ובגמרא פירשו דאין הכוונה שילבן אותו הישראל דלא חייבוהו בכך אלא שיתן לו שיעור שישאר ה' סלעים אחר שילבן אותו הכהן פירוש שיוסיף לו מה שרגיל לחסר בליבון כי ודאי לעשותו בגד מלבנין אותו קודם ומלובן משערין אותו

יז ראשית הגז חולין לכל דבר כו' פרק הזרוע כל דב' שהוא בקדוש' כגון תרומה וכו' וכל דבר שאינו בקדושה כגון הזרוע וכו' ובנדה פרק בא סימן תפוק מתנות וראשית הגז וכן נראה שהם שוים בכל דבר אלא נראה שהוצרך רבי' לכתוב זה לפי שהכתוב אמר ראשית דגנך תירוש ו וראשית גז צאנך תתן לו דמשמ' למי שאתה נותן תרומה אתה נותן ראשית הגז לכך כתב דכיון שהוא חולי' הדין נותן להשוותו למתנות שהם חולין מה שאין כן בתרומה שהיא קדש ולפי שעליין הייתי אומר כיון דמתנות א' אצטריך קרא לרבויי כהנת כדדרשינן מדכתיב הכהנים ובסיפיה דקרא כתיב ונתן לכהן ואין מיעוט אחר מ מיעוט אלא לרבות א"כ היכא דגלי גלי היכא דלא גלי לא גלי ואדרבא הוקש לתרומה לכך כתב ודין שניהם אחד הוא כלומר ואין לחלק ביניהם ושקולים הם ונבאו שניהם

פרק י"א

א מצות עשה לפדות כל איש מישראל בנו פ"ק דקדושין האב חייב בבנו למולו ולפדותו וכו' וגרסינן תו התם מנין שאם היו לו ה' בנים מחמש נשים חייב לפדות את כולם שנא' כל בכור בניך תפדה ופריך פשיטא בפטר רחם תלה ר רחמנא ומשני מהו דתימא נילף בכור בכור מנחלה מה להלן ראשית אונו אף כאן ראשית אונו קמ"ל ופירוש דהוה אמינא דניבעי תרתי ראשית אונו ופטר רחם ובדור הוא

ב ואין האשה וכו' גם שם כל מצות הבן על האב אנשים חייבים ונשים פטורות ויליף לה בגמרא מדכתיב תפדה קרי ביה תפדה כל שמצוה לפדות את עצמו דהיינו תפדה קרינן ביה תפדה ומצוה לפדות את אחרי' ואשה אינה מחוייב' לפדות את עצמה דדרשינן תפדה תפדה כל שאחרים מצווים לפדותו מצווה לפדות את עצמו וכל שאין אחרי' וכו' ואשה אין אחרים מצווין לפדותה דכתיב בניך ולא בנותיך ע"כ ודרשינן תו מתפדה תפדה דאי לא פרקיה אבוה מחייב איהו לתפרק נפשיה ·

ג' היה הוא לפדות וכו' משנה פ' יש בכור והובאה פ"ק דקדושין היה הוא לפדות ובנו לפדות הוא קודם לבנו ר' יהודה אומר בנו קודמו שזה מצותו על אביו וזה מצות בנו עליו ע"כ ואמרו בגמרא כל היכא דליכא אלא חמש סלעים כ"ע לא פליגי דהוא קודם מ"ט מצוה דגופיה עדיפא כי פליגי היכא דאיכא חמשה משועבדים וה' בני חורי' וכו' ובודאי דהלכה כרבנן ובכל גונא פודה עצמו תחילה ·

ד היה בנו לפדות וכו' גם שם וגם היא מחלוקת ר' יהודה ורבנן ·

ה הפודה וכו' סוף פרק ערבי פסחים ר' שמלאי איקלע לבי פדיון הבן בעו מיניה פשיטא על פדיון הבן אבי הבן מברך ט שהחיינו מאן מברך כהן מברך או אבי הבן מברך ואסיקו אבי הבן מברך שתים ומדברי רבינו נראה דשהחיינו נמי מברך קודם שיתן המעות ליד הכהן אבל אחרים כתבו דשהחיינו בתר נתינת מעות מברך אותו ·

ו מצוה זו וכו' פ"ק דקדושין יליף מט"ו דכל מצות שהיא חובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בח"ל ·

ובכמה פודה וכו' בטל כפתו' ופרח האריך בביאור השקל ושאר משקלי' והכלל שעולה מדבריו בדעת רבי' שהדרה"ם המצרי א' וששים שעורות וחמשה שקל ס שלבן שמנה ושלשים ותני דרהם מדרהם מצרים · בין בכסף וכו' פ' יש בכור וכולן נפדין בכסף ובשוה כסף חוץ מן השקלים ע"כ פי' שקלי' ששוקלים בכל שנה לתמידין · ועוד שם אין פודין לא בעבדים ולא בשטרות ולא בקרקעות ופירוש שטרות כגון שהיה לו שטר על חברו ונתנו לכהן בשביל בנו ולמדו זה שם מכלל ופרט וכלל ופדויו מבן חדש כלל בערכך כסף חמשת שקלים פרט תפדה חזר וכלל מה הפרט דבר המטלטל וגופו ממון אף וכו' כל יצאו ק קרקעות וכו' וכיון דמקרא דרשינן להו אם פדה אין בנו פדוי כדברי רבינו ·

ז כתב האב וכו' גם שם במשנה והובאה בכתובות פרק הנושא דאמ' עולא דבר תורה בנו פדוי לכשיתן ומה טעם אמרו אינו פדוי גזרה שמא יאמרו פודין בשטרות פי' כשיהיה לו שטר על חבירו ויתן אותו לכהן יאמרו שמועיל דמ"ל כתב לו שטר שהוא חייב לו מ"ל שטר על חברו והביא כבר כ כתבתי דמדאורייתא אינו פדיון הילכך הכא נמי אינו פדיון אפילו כשיתן המעות כיון שעיקרו היה חוב בשטר וכתבו בתוס' דאפילו לרבי יוחנן דאמר האומר לחבירו חייב אני מנה לך בשטר שהוא חייב ליתן לו ואם כן כשנותן לו חובו הוא שנותן לו חובו אפילו הכי אצטריך טעמא דעולא להיכא שפירש חייב אני לך חמש סלעים לפדיון בני דאין בנו פדוי אפילו כשיתן ואפשר לומר דבההוא גונא אינו חייב ליתן כיון דלפדיון בנו נתחייב ובנו אינו פדוי אם נותן מחמת השטר מטעמא דעולא

נתן לו כלי וכו' פ"ק דקידושין אם קנא לעול' דלא שוי וכו' וכגון דקבליה כהן עלויה כי הא דרב כהנא שקיל סודר בפדיון הבן בחמש סלעי' ואמר להו לדידי שוה לי אלא שיש לתמוה על רבי' שכתב הדבר סתם בכל אדם ורב אשי אמר התם לא אמרן אלא

כגון רב כהנא דגברא רבה הוא ומבעי ליה סודרא ארישיה כי הא דמר בר רב אשי זבן סודרא שוה עשרה בתריסר ע"כ מוכח בהדיא דאין כל אדם יכול לומר ל לידי שוה לי אלא א"כ דרכו להתייקר ולתת בו לפעמי' עד כדי דמים הללו וליכא מאן דפליג ארב אשי ואם כן איך כתב רבינו הדבר סתם ותשמע בכל כהן וכבר הק' הר"ן קושי' זו על רבי' ולא תירץ בה דבר ואפ לפר' לדעת רבינו לרב אשי ה"ק לא אמרו שיכול לעשות כן אלא רב כהנא דמבעי ליה סודרא ובודאי לא תסקר ואזולי הוא דאוזיל גבייהו וגם לא יעשה כן בכל פעם ובכל דבר אבל כ"ע אין ראוי להם לעשות כן דנראין ככהן ה המסייע בבית הגרנות דמוזלי גביה כדי שיהיו רגילין אצלם ומפסידין לשאר כהנים אבל עם כל זה אם עשו כן בנו פדוי דלא גרע ממתנה ע"ת להחזיר דבנו פדו ולכך נקטה רבינו בלאו עבר דוק ותשכח

עוד ראיתי מי שפי' שלא חלקו בין ת"ח לע"ה אלא בסודר שדרך ת"ח להתייקר בו שאין הולכין בגלוי הראש אבל ע"ה אינו חושש לזה ואינו מ מתייקר בו אבל שאר דברים כל אדם יכול לומר לידי שוה לי ת"ח וע"ה ואפשר שעל זה סמך רבינו וסתם ש שסובר דבזמן הזה אפילו בסודר אין לחלק דכל אדם הולכין בשוה דאין ת"ח נוהגין עכשו בסודר והשת' ניח' דבריתא לסודר זה בחמש סלעים וכו' דמוקמינן לה בדקבליה כהן עלויה דמיירי בכל אדם ולא כרב כהנא ודכוותיה דוקא דהא סתמא מתנייא גם רב אשי לא אמר לא שנו אלא כגון רב כהנא וכו' דבריתא בכ"ע מיירי וכל אדם יכול לומר לידי שוה לי ורבינו אפשטא דבריתא סמך כנ"ל ויש מי שכתב דדוקא עד רביע יכול לקחת אותו יותר אבל פלגא או תילת' לא ודקדקו כן ממה שאמרו בגמרא כי הא דמר בר רב אשי זבי סודרא שוה עשרה בתריסר משמע דדוקא עד שיעור זה או קרוב לו ורבינו אפשר שדקדק כן במה שכתב שאינו שוה שוק חמש סלעים נראה שאין בדבר הפרש אלא בין שווי השוק לזה שלא לקחו מן השוק כי דרך הוא ההול' בשוק למכור מוכר מעט בזול כי בשוק נקנה מעט יותר בזול ממה שנקנה ונמכר בבית גם מה שאמר כי מעט הוא שוה פחות מחמשה כיון שכת' שאינו שוה ה' משמע דארבע מיהא שוה דוק בלשון ותשכח •

נתן חמש וכו' ברייתא שם נתנו לעשרה כהנים בבת אחת יצא בזה אחר זה יצא ופרש"י ז"ל בבת אחת שהניח חמשה שקלים בפני כולם והלך בזה אחר זה ולכהן אחד עכ"ל נראה שהוא סובר דאם נתנו לעשרה כהני' בזה אחר זה לא יצא ונסתייע לפי' זה מהתוספתא השנויה פ"ו דבכורות ז"ל נתן ה' סלעים לחמשה כהנים בנו פדוי נתנם לו זו אחר זו וזו אחר זו בנו פדוי ע"כ משמע דבסיפא בנותן לאחד הוא אבל אין נראה כן דעת רבינו אלא אפילו לעשרה כהני' בזה אחר זה בנו פדוי וכפשטא דבריתא דמאי • שנא דכולה אי' כהנים קאי

ח רצה הכהן וכו' גם שם במשנה לפי' אם רצה הכהן ליתן במתנה רשאי ובבריתא אמרו נתנו והחזיר יצא וכן היה מנהגו של ר' טרפון שהיה נותן ומחזיר •

ולא יתן וכו' מעשה שם רבי חנינא הוה רגיל דשקיל ומהדר חזייה לההוא גברא דאזיל ואתי קמיה פי' שהיה הולך ובא כדי שירא' אותו ויחזיר הפדיון א"ל גמרת ויהבת מדעם בים עבדת הילכך אין בנו פדוי ע"כ ופרש"י ז"ל מדעם בים עבדת דרע עשית הילכך אין בנו פדוי אם אהדרינא לפון אחר אין בנו פדוי וכו' אפי' שלא אחזירם עכ"ל והרא"ש סובר כלשון אחרון דאף אם לא החזירם אין בנו פדוי אבל דעת רבינו כפירוש ראשון דאם לא החזירם בנו פדוי ובתוס' הקשו על זה דמ"ש ממתנה ע"מ להחזיר דבנו פדוי אף עפ"י שמתחלה נותן על דעת להחזיר ותרצו דר' חנינא לא היה רוצה לזכות רק במתנה גמורה שלא יהיה ככהן המסייע בבית הגרנות ואעפ"י שהיה רגיל להחזיר כיון שאין הנותן יודע בשעה שנותן אם יחזיר אם לא יחזיר ועל דעת שלא יחזיר נותן אין זה מפסיד לשאר הכהנים ולא נקרא מסייע בבית הגרנות כ"ש דאיפשר שלא היה מחזיר אלא לעניים כך כתבו ז"ל וא"כ לפי דבריהם אם היה ר' חנינא דעתו להחזיר והיה מתרצה היה בנו פדוי אפי' שלא נתן הפודה בלב שלם והחזירו לו ואין נר' כן דעת רבינו אלא כל שמוכיח שלא נתן בלב שלם והחזירו אין בנו פדוי ולא קשה ממתנה ע"מ להחזי' דהתם שאני דאין באותה מתנה הערמה כלל ולא טעות ומתנה ב נמורה היא לשעתא אלא שהתנה שיחזיר אבל בשנותן מתנה לגמרי סתם ואין בדעתו למתנה כלל אין כאן נתינה כלל והכי איתא בנדרים כל מתנה שהיא כמתנת בית חורון שאם הקדישה אינה מקו' אינה מתנה ופירשו דה"ק כל מתנה שיש בה הערמה שמחמת הערמה שיש בה אם הקדישה אינה מקודשת אינה מתנה ובעובדא דמייתי התם שהייתה מתנה בהערמה ובטעות מה שאין כן במתנה ע"מ להחזיר דמתנה גמורה היא לשעתא ואין בה הערמה כלל ומה שאינו יכול להקדישה הוא מפני התנאי לא מפני גריעו' המתנה כן כתבו המפרשי' ז"ל • וכן אם נתן וכו' פ"ק דקדושין מסיק רב אשי הילך מנה על מנת שתחזירהו לי בכלהו קני לבר מאשה •

ט כהנים ולוים וכו' משנה פ"ק דבכורות ופירשו בתוספות דק"ו הכי ע עבדינן ליה ומה אם קדושת לויות מועיל להפקי' בכורי ישראל כ"ש שתועיל קדושת לויית להפקיע בכורת עצמה וכתבו כן משום דבכורות לא הפקיעו כלום במדבר ד דפשוטי הלוים הם שהפקיעו בכורי ישראל כדאיתא התם בהדיא דשלש מאות בכורות היו ואין בכו מפקיע בכור •

י ישראל הבא וכו' פ"ק דבכורות הקש לויה דלא פקעה לא תפקע פי' שהנקבות לא הפקיעו כלום במדבר וא"כ לא יפטרו קדושת בניהם הבכור דליכא לגבי דידהו ק"ו ותנאי בפטר רחם תלה רחמנא גם פרק יש בכור שנינו במשנה מי שהיו בנים וילדה היא וכהנת היא ולויה היא ואשה שכבר ילדה בכור לכהן ואינו בכור לנחלה ע"כ ופי' דאף על גב שנתערב בנו עם בן פשוט חייב הוא בה' סלעים דכל היכא דאיתיה בנו בכורו הוא עוד שם מימרא דרב אדא בר אהבה לויה שילדה בנו פטור מה' סלעים ופ' הזרוע פסקו הלכה כרב אדא וכתב רש"י ז"ל דהיינו כמאן דחוקי לה לאיעברה מישראל וכן בתוס' פרק יש בכור וכתבו עוד שעל זה אנו סומכים לפטור בן לויה וכהנת מה' סלעים

יא לויה מעוברת מגוי וכו' פ' יש בכור פירש כן במימרא דרב אדא שהזכרתי ואמרו שם אמר רב פפא בדיק לן רבא כהנת שנתעברה מגוי מהו ואמינא ליה לאו היינו דרב אדא דאמר לויה שילדה בנה פטור ואמר לן הכי השת' בשלמ' לויה בקדושת' קיימא דתניא לויה שנשבית או שנבעלה

שמילת אות נותנין לה מן המעשר. ומובלת אלא כהנת כיון תטבלה הוא לה זרה ע"כ וכן דברי רבי׳ •

יב כהן שנולד לו בן חלל וכו׳ גם שם פרק יש בכור מחלוקת רב חסדא ורבה בר רב הונא ואמרי׳ דבמת אביו לאחר ל׳ כ"ע לא פליגי שהרי זכה אביו בפדיונו כי פליגי במת בתוך שלשים ואמרי׳ הכי בשם ר"ם ב"ל כהן שמת בתוך ל׳ יום והניח בן חלל הבן חייב לפדות את עצמו שלא זכה האב מת אביו לאחר ל׳ אין הבן חייב לפדות את עצמו ע"כ • והקשו בתוס׳ היכא שמת בתוך ל׳ למה חייב לפדות את עצמו והא דרשי׳ פ"ק דקידושין תפדה תפדה כל שאחרי׳ מצווים לפדותו מצוה לפדות עצמו וכל שאין אחרים מצווים לפדותו אינו חייב לפדות עצמו וכיון שאין אביו חייב לפדותו למה הוא חייב לפדות את עצמו ותרצו דלא דרשינן הכי אלא לגבי אשה דאין שייך בה חיוב כלל משום אב אבל כאן אם היה לו אב ישראל חייב היה לפדותו פי׳ דאין פטור מחמת עצמו כמו אשה אלא ...ת מחמת אביו וכיון שמת קודם שיפטרנו דהיינו תוך ל׳ לא פטרו דכשהגיע חיובו אין פי שיפטרנו וברור הוא •

יג השפחה שנשתחררה וכו׳ פ׳ יש בכור נתגיירה מעוברת ונשתחררה׳ מעוברת וילדה וכו׳ בכור לכהן ואינו בכור לנחלה ופי׳ רש"י ז"ל בכור לכהן דפטר רחם בישראל קרינן ביה • אין ידוע וכו׳ ברור הוא זה לספק ממון המע"ה •

יד הנכרית וכו׳ גם שם משנה • הבא אחר נפלים וכו׳ גם שם ... והטעם דבפטר רחם תלה רחמנא ואין זה פטר רחם אבל לנחלה בראשית אונו תלה רחמנא וראשית אונו הוא זה שאין מתאבלים על הנפלים • כל נפל וכו׳ גם שם והטעם ברור דכל אלו אינם נקראים נפל נלא היו פטר רחם וכדאיתא פ׳ המפלת ויום מ׳ ג"כ לפי שצירת הולד הוא למ׳ וקודם לכן מיא בעלמא הוא •

טו חותך את העובר וכו׳ משנה פ׳ יש בכור אי זהו בכור לנחלה ואינו בכור לכהן הבא אחר נפלים שיצא ראשו חי והיוצא מחותך • ובן ט׳ שיצא ראשו מת וכו׳ המפלת פליא או סנדל או שפיר מרוקם הבא אחריהם בכור לנחלה ואינו בכור לכהן גם איתא פר׳ בהמה המקשה ופ׳ המפלת ושם אמרו במשנה דברוב ראשו הוי כילוד ופרש"י איזהו רוב ראשו משתלא פדחתו בבריתא נחלקו בזה והלכה כסת׳ מתני׳ והכי אסיק ר"ל פ׳ יש בכור דפדחת פוטר בכל מקום וביצא מחותך לא ביאר רבינו ואם יצא הראש אם הוא פוטר או לוקא עד שיצא רובו והראש הרי הוא כשאר איברים ופ׳ המפלת איכא פלוגתא דאיכא מ"ד דאין הראש פוטר אלא ביצא כתקנו אבל יצא מחותך על שיצא רובו דאין חלו׳ בין ראש לשאר איברים ואיכא מ"ד דלה בעינן רובו אלא כשאין הראש עמהם אבל יצא ראשו הראש פוטר וכיון שרבינו לא הזכי׳ ראש רק בבן ח׳ או בן ט׳ ויצאו כתקנן וביצא מחותך כתב והוציאו אבר אבר נראה דבמחותך אין ראש פוטר וכל האברים שוים אם הביאו בריתא דפליגי רבנן ור׳ יוסי בזה וזו היא דעת רבנן והלכה כרבים ות"ת שתם רבינו יותר מלתי׳ •

טז יוצא דופן ובולי משנה פ׳ יש בכור ובפ׳ יוצא דופן כתב רבינו במשנה ז"ל מה שאפשר להיות בזה שתהא האשה מעוברת תאומי׳ ולדות ונקרע דופנה ויצא האחד ואח"כ יצא השני דרך העולם ומתה האשה אחר שיצא השני אבל מה שאומרי׳

המגידים שהאשה חיה אחר שקורעים דופנה ותתעבר ויולדת איני יודע לו טעם והוא ענין זר ... עכ"ל ואין לנו בקי בטבע כרבינו ובודאי חייבין אנו לקבל דבריו ופירושו וטעם הדין לפי שאנו צריכין שיהיה בכור לרחם ולולדות ויוצא דופן הוא בכור לולדות ולא לרחם והבא אחריו בכור לרחם ולא לולדות שכבר קדמו ולכל אחר כן ביארו בגמרא פ׳ יש בכור גם ס׳ הלוקח עובר פרתו כדין בכור בהמה •

מאימתי יתחייב בפדיון וכו׳ גם שם פ׳ יש בכור משנה מת הבן בתוך ל׳ אף על פי שנתן לכהן יחזיר לאחר ל׳ אעפ"י שלא נתן יתן ביום שלשים ביום שלפניו רבי עקיבא אומר ביום ... שלאחריו ע"כ וידוע דהלכה כרבנן וטעמייהו דילפי ממדבר דערכין דכתיב בהו כל זכר מבן חדש ומעלה ומלת ומעלה לאחר שלשים משמע וזהו שכתב רבי׳ ואפי׳ ביום שלשים ומה שכתב עוד ובן אם נעשה טרפה הוא ס"ק דבב"ק אמר עולא א"ר אלעזר בכור שנטרף בתוך שלשים אין פודין אותו וכן תני רמי בר חמא מתוך שנ׳ יפדה תפדה יכול אפילו נטרף בתוך שלשים אך ת"ל חלק ע"כ ורש"י פירש בכור שנטרף שנהרג ובמת מעצמו לא אצטריך דהא כתיב ופדויו מבן חדש אבל נהרג אצטריך דלא אמרינן אי לאו דאקטיל הוה חי ולא נפל הוא ולפרקיה קמ"ל עכ"ל ובתוס׳ הקשו על פירושו ... והעלו כפי׳ רבינו דנטרף היינו נעשה טריפה בתוך ל׳ ואפי׳ חיה יותר משלשים דמעת שנעשה טרפה כמת הוא חשוב ולשון נטרף מסייע להו גם מפ׳ הקומץ רבה בסופו כן הוכיחו דמקשי מצטרף להיא דבכור שיש לו שני ראשין דהיינו נמי טריפה דכל יתר כנטול דמי •

מי שפדה וכו׳ גם שם פ׳ יש בכור ה"ג בספרי׳ שלנו הפודה את בנו בתוך שלשים יום רב אמר בנו פדוי ושמואל אמר אין בנו פדוי דכ"ע היכא דאמר מעכשו אין בנו פדוי לאחר שלשים יום והמעות קיימי׳ בנו פדוי כי פליגי לאחר ל׳ יום ונתאכלו המעות רב אמר בנו פדוי מדי להוה אקדושי אשה ושמואל אמר לך התם בידו לקדשה עכשו הכא אין בידו לפדותו ... עכשו ואע"ג דקי"ל הלכתא כרב באסורי הכא הלכתא כשמואל ע"כ גם בסוף הסוגיא בספרים שלנו עוד ... פעם שנית שם זה הלשון עצמו אע"ג דקי"ל וכו׳ ויש לתמוה על רבינו שפסק כרב דבנו פדוי כיון דבגמרא פסקו להדי׳ כשמואל ובדקתי בנת׳ כ"י וראיתי שאין בהם לשון זה לא ראשון ולא ב׳ ובודאי אינו מעיקר נוסחת הגמ׳ אלא הגהת אי זה מגיה וכל המוסי׳ גורע והרא"ש ז"ל העתיק כל לשון הסוגיא אות באות ולא כתב אותו לשון כלל ופסק גם הוא כרב וז"ל נראה דהלכתא כרב דהא בריתא מסייע ליה ועוד דהא קי"ל כרב באיסורי ואע"ג דלכאורה רב יהודה כשמואל ס"ל מדמשבש ... לבריתא לאוקומה כשמואל מכל מקום כיון דקי"ל הלכתא כרב באיסורי לא שבקינן האי כלל אף אם רב יהודה תלמידו פליג עליה וסבר כשמואל ומיהו תימא למה היה רב יהודה משבש האי תנא אם היה סובר דרב הילכך נראה לפרש דהאי תנא סתמא תנא בנו פדוי ולא פירש אם אמר מעכשו או אם אמר לאחר ל׳ ואמר ליה רב יהודה שמואל אמר אין בנו פדוי אף לאחר שלשים אם נתאכל המעות וגם לרב אם אמר מעכשו אין בנו פדוי ואת תני סתמא בנו פדו׳ משמע׳ שמשנה אין בנו פדוי ומתיא ככ"ע לרב כדאמר מעכשו ולשמואל אף לאחר ל׳ יום אם נתאכלו המעות ולא טעו בכדרך להקל ובהלכות פסוקות כתוב בסתם ...

בפודה את בנו בתוך ל' יום אין בנו פדוי וצריך לטעמי' דבריו בדאמר מעכשו וכ"נ הרא"ש וכיון שמצאנו ב בספרים שלנו בגמ' דהלכה כשמואל הדבר קרוב שהוא לשון בעל הלכות פסוקות דפוסק כשמואל דאם מדבר מעכשו דוקא כדברי הרא"ש לא היה לו לסתום ולכתוב סתם אין בנו פדוי ותו דכיון דבמעשיו כ"ע לא פליגי למה יכתוב מה שאין בו מחלוקת ולא יפסוק הלכה בתה שיש בו מחלוקת אלא הדברים מוכיחים כאשר כתבתי ׃ ועוד אני מכריח פסק רבינו דבגמ' מקשינן לשמואל ממתני' דתנן מת בתוך שלשים אע"פ שנתן יחזיר ושנינן בה אליבא דשמואל בדאמר מעכשו וכיון דפשטא כרב אתיא לא שמכינן אשינויי ועדיין צריך לבאר איך אנו קורין לזה אסורי דהא בכל ספק אנו אומרים ספק מ ממונא לקולא המע"ה ממנע דממון נקרא ולא אסור וכאשר כתבתי בפ' שלפני זה בדין ראשית הגז, ואפשר היה לחלק בין פדיון הבן לראשית הגז אלא הנכון נ"ל דכשאנו מסופקי' אם חייב בפדיון או בראשית הגז אנו אומרים המע"ה דממונא הוא אבל כשהוא חייב בפדיון בודאי ואנו מסופקים אם הוא פדוי או אינו פדוי אסור נקרא זה כיון שבודאי חייב במצוה ואנו מסופקים אם נפטר או לא נפטר ולכך אין בנו פדוי א"נ אפשר דאף על גב דממונא הוא ואנו דנין ספקו להקל כיון שיש שום מצוה בדבר קרינן ליה אסורא לפסוק כרב לגבי שמואל דהא מאי דפסקינן כרב באסורי וכשמואל ב בדיני היינו לפי שידעו בעלי התלמוד שרב היה בקי יותר בדבר של אסור והיה יורד לעומקו של דין ו ושמואל בדיני ממון וכיון שכן אנו דנין זה כאסור כיון שיש חיוב ומצוה בדבר ופסקינן כרב והראשון נכון ודע שבתוספות לאדו מכאן דמה שאנו אומ' דאין פדיון תוך שלשים אין הטעם מפני שהוא ספק נפל דהא הכא שחיה אח"כ ונתברר הדבר למפרע שלא היה נפל ואפ"ה קאמר דאין בנו פדוי אלא ודאי גזרת הכתוב מופדויו מבן חדש תפדה וא"כ אפילו אי קים לן בגויה שכלו לו חדשיו אינו בר פדיון עד לאחר ל' כן העלו שם התוספת בזה וס"ק דב"ק ורש"י נראה שהוא חולק בזה דמכל מקום אין הדבר מוכרח ודברי התוספות ז"ל מוכרחים בטעמה ׃

ספק מי שהוא ספק וכו' גם שם נתבאר זה והדבר ידוע דהבא להוציא עליו הראיה ואי לא מייתי ראיה היכא דקאי ליקום ׃ **מת האב** וכו' גם שם תשנה מת בתוך שלשים בחזקת שלא נפדה עד שיביא ראיה שנפדה לאחר שלשים בחזקת שנפדה עד שיאמרו לו שלא נפדה ע"כ והובאה פרק השואל ופי' רש"י שם עד שיאמרו לו השכנים יודעים אנו שלא פדאך אביך כגון שמזה בשעת מותו ולא שייך למתני' גבי כהן על שיביא ראיה דכהן לאו תובע או בעל דבר הוא שיכול לומר לכהן אחר אני נותן אלא שיאמרו לו ומעת' המצוה מוטלת עליו לפדו' את עצמו ע"כ

ולפי זה גם על שביא ראיה דריסא לא אתי שפיר דכיון שאין לו תובע למה יביא ראיה או למי יביא ראיה הלא כל מי שתבע אותו יכול לומר לכהן אחר אני נותן והוא יחוס לעצמו ונ"ל דיביא ראיה ליפטר מן הב"ד דאע"פ שאין לו תובע ב"ד כופין אותו לקיים מצות עשה זו כמו שכופין על כל שאר מצות ואומרים לו פדה עצמך ותן לכל כהן שתרצה וכאשר כ כתבתי גבי מתנות כהונה ופ"ים בכור כתב רש"י עוד עד שיאמרו לבן שצוה אביו בעת מותו שלא נפדה ו ונ"ל שהרה שניא שלא עדות גמורה דהך סוק' דמחזקינן

ליה בנפדה לאו חזקה מעליא היא דרובא דאינשי לא עבידי למפרע חובו מיד והכא לא שייך למימר עד שיביא ראיה דיכול לומר לו לכהן דעלמא יהביה אבא ע"כ ואי משום האי טעמא בתרא לא אריך דכל שיביא ראיה שצוה אביו בעת מותו בעלה טענה זו דלכהן אחר יהביה אבא אלא על דבריו הראשונים סמך רש"י דלא בעי למתני עד שיביא ראיה כיון שאין צריך ראיה ג גמורה דלאו חזק' מעלייתא היא אלא נקט עד שיאמרו דבהאמיר' בעלמא סגי ובריסא דחזקה גמור' היא דודאי בתוך שלשים לא נפדה צריך ראיה גמורה ולהכי קתני עד שיביא ראיה ויותר מחוור מה שכתב פרק השואל וכאשר ביארתי והוא היותר נראה בכוונת רבינו שכתב עד שיודיעוהו שלא נפדה פירוש ידיעה לעצמו ומעתה המצוה מוטלת עליו וכבר נתבאר דאליבא דרב דקי"ל כוותיה האי מתני' אתיא כפשטה אפילו אין המעות קיימין ׃

ד מי שלא בכרה אשתו וכו' גם שם פ"ים בכו' והטעם בכל זה כבר נתבאר שהמע"ה ויש לתלות שהנקבה יצאה תחלה ׃

ילדה שני זכרים וכו' גם שם והטעם מבואר דחיובא עליה דאב רמיא ומתה נפסק אחד מהם בכור מת אחד מהם וכו' ג"ש מת אחד מהם בתוך שלשים האב פטור וכתב רש"י ז"ל וה"ה דגם הבן הנשאר פטור ונקט אב משום סיפא ולכך כתב רבינו פטור סתם שכולל בין האב בין הבן ׃

מת האב וכו' גם שם מת האב והבנים קיימין ר"מ אומר אם נתנו עד שלא ח חלקו נתנו ואם לאו פטורין ר' יהודה אומר נתחייבו הנכסים ע"כ וידוע דר"מ ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה וכתב רבינו במשנה ומה שאמר מת האב ר"ל ש שמת לאחר שלשים ע"כ וכתב שהדבר פשוט והסוגי' אשר שם מוכחת כן דהלכה הוא דדוק' במת האב לאחר ל' הוא דאיכא למימר נתחייבו הנכסים כיון שהגי' החיוב בחיי אביהם אבל מת האב בתוך שלשים לא נתחייבו הנכסים וכל אחד ידחה אותו על אחיו לגר' התם מת האב אימת אילימא לאחר שלשים בהא לימא ר"מ כי חלקו פטורין והא אשתעבוד נכסים אלא בתוך שלשים תאי שנא כי חלקו דאזיל לגבי האי ומדחי ליה ואזיל לגביה האי ומדחי ליה כי לא חלקו נמי ליזיל לגבי האי ולדחייה וכו' א"ר ירמיה זאת אומרת שני יוסף בן שמעון שהיו בעיר אחת ולקחו שדה בשותפות בעל חוב גובה אות' מהם דא"ל אי בדילך מס קנה מינא דידך שקילנ' ואי בחברך משיקנא מנתא דחברך שקילנא ופריך רבא עליה מי איכא מידי דלידיה לא מצי תבע ולנכסים מצי תבע והא מכסוהי דאיניש אינון ערבין ליה ופי' ואין יכול להבוע את הערב עד שיתבע את הלוה ו ומסיק רבא לעולם שמת לאחר שלשים וכו' וגרסינן תו ליסנא אחרינא דתאני' כל האי שקלא וטריא אסיפא כלומר על דברי רבי יהודה דמת אימת אילימא דמת לאחר שלשים מכלל דר"מ סבר אפילו בהא כי חלקו פטורין והא אשתעבוד וכ' אלא בתוך שלשים כי חלקו פטורין אמאי מחייב ר' יהודה ליזל לגבי האי ולדחייה וליזיל לגביה האי ולדחייה א"ר ירמיה זאת אומרת שני יוסף בן שמעון שהיו בעיר אחת לקח אחד מהם שלא מחבירו בעל חוב גובה ממנו דא"ל אי בדידך מסיקנא וכו' אמר ליה רבא וכו' וכל הסוגיא כלישנא קמא הרי שהעלו דפלוגתייהו במת לאחר שלשים אבל במת בתוך שלשים כי חלקו מיהא מודה ר' יהודה דתני' למחייב

בברייתא דליסנא בתרא וכאשר כתב במשנה ואיך חזר רבינו וכתבו כאן בין בתוך שלשים בין לאחר שלשים בין שלא חלקו האחים בין שחלקו יתן מן הנכסים לכהן ה' סלעים שכבר נתחייבו הנכסים והוא כסף מן ה הסוגיא שכתבתי ור"י בעל הטורים כתב על רבינו זה לשונו והרמב"ם כתב וכו' ואינו נראה כן דבגמרא אלא אם מת האב תוך שלשים יום אפילו לא חלקו פטורין ואם מת לאחר שלשים אפילו חלקו חייבין עכ"ל

ומה שכתב דבמת בתוך שלשים אפילו לא חלקו פטורין לא מכרעא דאדרבה סוגיא ד דסוגיא משמע דלא קשיא ליה ללשון אחרון כי מוקי לה בתוך שלשי' אלא למאי דמחייב בחלקו שכן אמרו כי חלקו מאי מחייב ר' יהודה משמע דבלא חלקו לא ק קשיא ליה אפילו אי מוקמינן ליה בתוך שלשים וכיון שכן אפשר לדחוק לשון רבינו דבין שלא חלקו קאי גם אמת בתוך שלשים אבל בין שחלקו לא קאי הלא אמת לאחר שלשי' דוקא ונ"ל לנו זה מה שכתב שכבר נתחייבו הנכסים ואלו במת בתוך ל' ואח"כ חלקו היאך נתחייבו הנכסים ואע"פ שהלשון דחוק קצת לפי' זה מ"מ כך נ"ל כוונתו מסכים עם הסוגיא ועם דבריו במשנה ועם סוף הלשון כאשר כתבתי עוד היה אפשר ליישב לשון רבינו לליסנא קמא דגמרא שהרי לא הוקשה להם בגמרא בלשון ראשון אלא לדעת ר"מ שפטר בחלקו וכיון שכן למה מחייב בלא חלקו אבל למי שמחייב בין בחלקו בין בלא חלקו לא קשיא דאפשר דכיון שנולד בחייו ו והנכסים היו ביחד עד לאחר שלשים דתשתמא כך הוא דבתוך שלשים למה יחלקו וכיון שכן אף אם חלקו אחר כך אפשר דחל החיוב על הנכסים מקרי ואם לא תאמר כן למה האריך התלמוד ואמר מ"ט כי חלקו וכו' כי לא חלקו נמי דמשמע דלא ק"ל בלא חלקו אלא משום דפטר בחלקו וליקשי להדיא וליתא אילימא בתוך ט שלשים כי לא חלקו מאי פטורין י וגם היה לו להקשות לר' יהודה דיפטור לגמרי אלא מאי בבכתיבנא וכ"ש לפי מה שכת' למעלה בשם רש"י דבתוך ל' מה שאינו בר פדיון היינו מטעם שמא הוא נפל דהאי צפיר טפי דכיון שנתברר שאינו נפל נתחייבו הנכסים בחיי האב למפרע ולהכי לא מקשה אלא לר"מ משום דפטר בחלקו אלא שעדיין יקשה למה יסמוך על לשון ראשון ויניח לשון אחרון ודרך רבינו בכל מקום לתפוס אחרון ב"ש להקל ולפטור דאין להוציא ממון אלא בראיה דדיני ממונות הלך אחר המיקל ולא יעלה כ בדעתך לקיים דברי רבינו ולומר דפסק כר' ירמי' דמוקי לה בתוך ל' ואמר זאת אומרת שכבר הקשה רבא על דבריו ונדחו לגמרי שאיך יתבע את הערב מה שאינו יכול לתבוע את הלוה ופרק כ"ד מהלכו' מלוה ולוה כת' בעל המגיד דעתו של רבא בפשוט וא"כ אין לנו אלא דברי רבא דמוקי למתני' במת לאחר שלשים לכך היותר מתחוור אצלי שדברי רבינו לבדדים הם וסמך על סיום דבריו שכתב שכבר נתחייבו הנכסים וכאשר כתבתי כ כנ"ל

כא שתי נשיו שלא בכרו וכו' עד יתן מן הנכסים חמש סלעים הכל משנ' שם כלשון רבינו וכתב רש"י אם לכהן אחד נתן יחזיר הסלעים להוא' ומת בתוך הל' אגלאי מלתא דנפל היה ושלא כדין שקל וכתבו בתוס' ובמגס כתב כן דאפי' ק"ש בן בנויה שכלו לו חדשו כבן חדש תלה רחמנא ע"כ, וכבר כתבתי זה למעלה. ילדו זכר ונקבה וכו' גם שם דין זכר ונקבה במשנה.

אחד בכרה ואחד לא בכרה וכו' זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום ודין שני זכרי' ונקבה שם בגמ' תני רב הונא ב' זכרים ונקבה אין לכהן כלום ותנא דידן כיון דבשתי נשים הוא דמשכחת לה באיש א' ושתי נשים לא משכחת לה לא מתני ליה ע"כ ונר' פירוש' לדעת רבינו דלא משכחת לה באיש אחד ושתי נשיו שלא בכרו דממה נפשך חד מנייהו הוי בכור אבל באיש אחד ושתי נשיו אחד בכרה ואחת לא בכרה ודאי דמשכחת לה דאפשר שאין כאן בכור והמע"ה וכן נראה פי' רש"י ז"ל שכתב באיש אחד ושתי נשיו לא משכחת לה דכיון דאיכא חד בכור יהיב חמש סלעים לכהן ע"כ נראה דעתו כאשר כתבתי דבאיש אחד ושתי נשיו לא משכחת לה דכיון דאיכא חד בכור מ"מ אבל בשני אנשים מ משכח' לה בכל גונ' אפי' אם לא בכרו נשותיהם דזיל להאי מדחי ליה וזיל להאי מדחי ליה וגם הבנים אינם חייבין לפדות את עצמן דכל אחד יאמר אין אני הבכור כאשר כתב רש"י זה לשונו תני רב הונא גבי שתי נשים של שני אנשים שלא בכרו וילדו שני זכרים ונקבה במחבא אין כאן לכהן כלום ואע"ג דחד הוי בכור מ"מ וכו' ואפי' הבן אינו חייב לפדות עצמו דא"ל שמא אין אני בכור אלא חברי עכ"ל.

ובהשגות א"א טעה בזה שזה חייב מפני שהוא ספק ספיקא ובאיש אחד חייב שאין ספק ספיקא פוטר אותו אבל בשתי נשים של שני אנשים אחת בכרה ואחת לא בכרה זהו שאמרו ב בתוספתא שפטור ע"כ כוונתו להשיג על שני זכרים ונקבה דהוי ספק ספיקא ספק אם אותה שלא בכרה ילדה נקבה או לא ילדה אלא זכר לבד וחייב בה' סלעי' ואת"ל ילדה נקבה שמא הזכר יצא תחלה והרי הוא בכור ויש כאן חמש סלעים ואי אפשר לפטור אלא כשנאמר שני זכרים שאותה שלא בכרה ילדה הנקבה וילדה אותה תחלה ואין אומרים שני ספיקות לפטור כשהוא איש אחד ולפי שטתו מה שאמרו בגמרא באיש אחד לא משכחת לה היינו לא משכחת לה כלל לא בלא בכרו וגם לא באחת בכרה ואחד לא בכרה דגם בזה חייב חמשה ט סלעים ולכך כתב על רבינו שטעה

וכבר ביארתי שטת רבינו דלא משכחת לה באיש אחד דמשכחת לה בשני אנשים דהיינו בשניהם לא בכרו וכיון דלא משכחת לה דומיא דשני אנשים לא קני לה ונראה מדברי הר"א ז"ל דגם בשתי נשים של שני אנשים שלא בכרו חייבין שהרי לא העמיד התוספתא משנינו אלא בשתי נשים של שני אנשי' אחת בכרה ואחת לא בכרה משמע דמשום הכי פטור הא אם שתיהם לא בכרו חייבין וזה שלא כדברי רש"י ז"ל שכתבתי שמפרש הברייתא כששתיהם לא בכרו ואפי' הכי פטורין דכל אחד יכול לדחותו אצל חבירו וכן הדעת מכרעת ועוד יתבאר זה בסמוך ב"ה

כב שתי נשים וכו' גם שם במשנ' והקשו שם בגמ' מאי שנא שני כהנים דאזיל לגבי דהאי ומדחי ליה ואזיל לגבי דהאי ומדחי ליה לכהן אחר נמי אזיל האי ומדחי ליה ואזיל האי ומדחי לה ומשני שבא בהרשאה. ילדו זכר ונקבה ונתערבו וכו' גם שם והטעם ברור דלגבי אב הוי ספקא אבל בן עצמו ודאי דבכור הוא וחייב לפדו' עצמו ולא שייך בזה כל שאין אחרי' מצווין לפדות ואינו מצווה לפדות את עצמו דמצווים הם אלא שאין אנו יודעים מי הוא אביו ופשוט הוא

וכן המבכרת וכו' גם זה משנה וכן מי שלא שהתה אחר בעלה ג' חדשים וילדה ואין ידוע וכו' בכור לכהן ולא לנחלה פי' בכור לכהן היינו לומר שהוא חייב לפדות את עצמו דהא לא ידיע אביו מאן ניהו וכן נתבאר בתוספתא פי' ספק בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון נותן על ידי עצמו

בת ילדו שתי נקבות וזכר או שתי נקבות ושני זכרים אין כאן לכהן כלום וכו' משנה שם כלשון רבינו ·

בט שתי נשים וכו' גם זה שם במשנה אחת בכרה ואחת לא בכרה ואת שלא בכרה אשתו נותן ה' סלעים לכהן זכר ונקבה אין לכהן כלום ע"כ במשנה. אמנם הדין שכתב רבינו ילדו שני זכרים ונקבה זה שלא בכרה אשתו נותן ה' סלעים שלא נפטר אלא בשני ספקות והואיל והדבר רחוק יתן פדיותיו ע"כ לא מצאתי אותו לא במשנה ולא בתוספתא ולדעת הר"א זהו פירוש התוספתא שהיה שונה רב הונא שפטורים כאשר נתבאר ולכך כתב בהשגות א"א כל זה שבוש אלא שניהם פטורים כמו שכתבתי למעלה עד כאן ·

עוד קשה לי על דברי רבינו דבריתא דרב הונא דפטרה בשני זכרים ונקבה אמרינן ד משכחת לה בשני אנשים וכיון דבאחת בכרה ואחת לא בכרה כתב רבינו דחייב זה שלא בכרה אשתו כששניהם לא בכרו איך נאמר שיהיו פטורין וכי בשביל שלא בכרה אשת חבירו יפטר הוא אלא א"כ נאמר דבאחת בכרה ואחת לא בכרה יש לחייב ותלינן פיטורא באותו שבכרה אשתו ולמתני כוליה חיובא על אותו שלא בכרה דקרוב הדבר שהוא חייב ואין אנו יכולין לפטרו אלא בשני ספקות אבל כששניהם לא בכרו ע"כ אחת מהן ילדה נקבה ואין לחייב שניהם דאותה שילדה נקבה הדבר שקול שיאמרו היא תחלה ואין לתלות הא וב באחת אבאחרת וכיון שכן שתיהן פטורות דכל אחת תלחי ליה לגבי חברתה דגם אשת חבירו לא בכרה ולפי זה מה שהעמיד הר"א בהשגה שלמעלה ההיא דרב הונא באחת בכרה ואחת לא בכרה אין כוונתו לחייב בששתיהן לא בכרו דודאי כל אחד יכול לדחותו אלא לפי שרבי' חייב באחת בכרה ואחת לא בכרה לכך כתב הר"א דזהו מ שאמרו בתוספתא פטורין וה"ה (כ"א או כ"ש) כששתיהן לא בכרו דפטורים כאשר כתבתי וגם כתב הר"א לדיוקי דמאי דמחייבינן באיש אחד דאמרי דלא משכחת לה אפילו בכה"ג הוא ועדיין דעת רבינו קשה להולמו שמחייב באחת בכרה ואחת לא בכרה ונפטור בששתיהן לא בכרו ·

ועוד קשה שאין התוספתא של רב הונא לא הזכירה רבי' כלל והיה לו לכתוב אותה בבי שתיהן לא בכרו כיון דבהכי מיירי לדעת רבינו כלמה הסוגיא · ועוד הדין בעצמו קשה דלמה מחייב מן הספק והלא כלל גדול אמרו המע"ה וכמו ש שצריך שני ספקות לפטור גם צריך לומר שני ספקות לחיוב שהרי צריך לומר שילדה נקבה לבד ואף אם ילדה זכר ג"כ שמא ילדה נקבה תחלה וקושיא זו הקשו אותה הראשונים ז"ל על רבינו ונראה דגם לדעת הר"א קושיא זו דהא חייב באיש אחד מהאי טעמא דוק ו ותשכח ·

ועוד קשה לי על רבי' למה פטר בכוונא בזה באיש אחד וחייב כאן דכמו שהדבר רחוק בשני אנשים גם הוא רחוק באיש אחד ושתי נשים ומ"ש דבשלמא לדעת הר"א דמחייב באיש אחד ופטר בשנים סמך אבריתא דרב הונא וכפי שטתו בזה ואיכא טעמא במלתא אלא לרבנו דמחמיר בשנים ומקל באחד תנא ליה הא לכך אני אומר דגרסת רבי' בגמ' הסך מהגרסא שלנו וה"ג ותנא דידן כיון דבאיש אחד ושתי נשים הוא דמשכחת לה בשני אנשים לא משכחת לה לא מתני ליה ע"כ וה"פ באיש אחד ושתי נשים אחת בכרה ואחת לא בכרה וה"ה שכתב למעלה ילדו זכר ונקבה או שני זכרי' ונקבה אין כאן לכהן כלום שאני אומר וכו' וקושית טעם י"ל בדבר דכשהוא איש אחד ואיש זה נולד לו נקבה בודאי הרי זה אומר נקבה זו לבד ילדה אותה שלא בכרה ואת"ל שילדה זכר ג"כ אני אומר שילדה נקבה תחלה ואין זה דברי רחוק ולכך פטור כיון שיש לאיש אשה שבכרה בתה לתלות הזכרים או הזכר גם יש לו נקבה לומר שזו היא פטר רחם אותה שלא בכרה אבל בשני אנשים לא משכחת לה דכיון שזה לא בכרה אשתו ויש כאן שני זכרים לפנינו ואין לזה אשה אחרת שבכרה לתלות אין פוטרין אותו כשתלה באשת חבירו וזהו מה שאמרו בשני אנשים לא משכחת לה וזה"ה שהזכיר רבינו אלא שבקשתי נמרות כתיבת יד ולא מצאתי נוסחא זו וגם אין טעם זה מחוור כל הצורך ועדיין צריך עיון ·

פרק יב

א מצות עשה לפדות כל אדם מישראל פטר חמור שנאמר וכו' פרק קמא דבכורות לא רצה לפדותו עורפו בקופיץ ומצות פדייה קודמת למצות עריפה שנאמר ואם לא תפדה וערפתו מצות יעידה קודמת למצות פדיה שנא' אשר לא יעדה והפדה מצות יבום קודמת למצות חליצה בראשונה שהיו מתכוונים למצוה עכשו חזרו לומר מצות חליצה קודמת ע"כ ובהשגות א"א חיי ראשי אין זה מן הפלפול ולא מן הדעת המיושבת שיחשיב שמצות עשה ואעפ"י שאמרו מצות פדייה קודמת למצות עריפה לא שנאמר מצוה אבל היא עבירה ומזיק נקרא מפסיד ממונו של כהן ומפני שאמר מצות פדיה אמר מצות עריפה ע"כ ודברי הר"א תמוהים אצלי ש קרי עבירה למה שחייבה בו ת תורה ובמשנה קראו אותה מצוה לודאי משום רישא לא היה קורא לעבירה מצוה ושם התנא חטף לאור ואף אם כוונת הר"א דנהוסי הסיר אותו הכתוב הפסוק ולא ניוב עשה שלא פדהו והפסיד ממונו של כהן וכדאמרי' בבריתא הוא הפסיד ממונו של כהן לפיכך יופסד ממונו הרי חליצה גם היא הכתוב מגנהו ואמרה וירקה בפניו וכו' אכזריות גדולה תחשב לו שלא ייבם ולא מפני זה נמנע מלקרותה מ"ע אף לדעת הר"א דאם לא יבם מצות עשה לחלוץ ולא יניח אותה בלא חליצה ובלא ייבום וכן גבי יעידה הכתוב קראה בוגד שנאמ' בבגדו בה אפ"ה אם לא יעדה מצוה לפדות אף הכא נמי אם לא פדה מצוה לערוף אף יהיר מגונה שהפסיד ממון כהן כלברי הר"א ויעידה וחליצה ועריפה בתחלה מתחלה מתחיתה: תנא ועוד ק"ל על דברי הר"א דא"כ למה הוצרך התנא להשמיענו דפדייה קודמת לעריפה וכי ס"ל דמצוה קודם למה שאינו מצוה וכ"ש לעבירה ומה צ"ל שנאמר וכי אצטריך קרא להכי אלא ודאי שתי מצו' הם והייתי סבור שהם שוות ואי זו מהם שירצה להקדים יקדים כיון דגם עריפה מ"ע היא קמ"ל דפדייה קודמת לעריפה שנאמר ואם לא תפדה וכו' מקדם הוא

לקודמת אבל גם היא מצות עשה היא ואפשר לדחות מצוה זו לנירושין שאע"פ שהמגרש חוטא הוא מכל מ מקום מצוה לגרש בשפר ולא בדבר אחר כיון שהוא רוצה לגרש אבל ודאי יותר טוב הוא שלא לגרש וגם כאן יש לומר דכיון שאינו רוצה לפדותו מצות עשה ל לערוף ולא להכניסו לחדר או בחופן אחר כאשר נתבאר ובספר המצות הוקשה לרבינו למה נמנו פדיה ועריפה שני מצות והרי אין עריפה אלא כשאין פדיה והרי זה כמו דקדוק המצות שכתב רבינו בשרש שביעי שאין למנות דקדוקי מצות מצוה למצוה במצוה בפני עצמה רק בכללות וכו' גבי יעידה ופדיה ויבום וחליצה וכתב שהשכל כי מחייב אלא כיון שתנא שאמרו מצות פדייה קודמת למצות עריפה וכו' נר' שכוונתם לקרותם כל אחת מצוה בפני עצמה לכך מנה אותם גם הוא ל לשני מצות ע"כ ומכאן אתה דן לקושי' הר"א

ומה שכתב רבינו שנוהגת בכל מקום ובכל זמן נתבאר פ"ק דקדושין שהקשו על משנת כל מצוה שהיא תלויה וכו' והרי תפלין ופטר חמור דכתיב בהו ביאה ונוהגין בין בארץ בין בח"ל וכתב רש"י פטר חמור דהא בפטר רחם תלה רחמנא ע"כ גם ב בבכורות אמרינן רמי בר חמא שהיה בבבל והיה לו פטר חמור כדאיתא התם ובמסקנא נתבאר שם דכל מצוה שהיא חובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בח"ל ויליף מע"ז שנא' בה אבד תאבדון את כל המקומות וכו' וכבר הזכרתיו זה

ב' השן שפודי' בו וכו' גם שם נתבאר וכבר כתב רבינו תחלת הלכות אלו ש שהוא מכ"ד מתנות כהונה גם סוף חלה שאינו ואלו נותנין לכל כהן וכו' וקא חשיב פטר חמור ובספרים שלנו כתוב שנאמר כל פטר חמור וטעות סופר הוא וצריך להיות שנאמר כל פטר רחם וגו והוא פסוק בפ' קרח וכתוב בו יהיה לך מוכח שהוא לכהן

ד פטר חמור אסיר בהנאה וכו' גם שם גבי מתניתין דתנן מפריש טלה לעצמו אמרינן כיון דלעצמו למה מפריש לאפקועי א איסוריה אלמא כל כמה דלא מפקא לאיסוריה אסור בהנאה מתניתין מני רבי יהודה היא דתניא פטר חמור אסור בהנאה ור"ש מתיר ופירשו שם טעמא דרבי יהודה לכיון שהתורה הקפידה להפקיע איסור בשה ודאי ש שאסור בהנאה ופרש"י ז"ל דכיון דקתני בולי האי ש שקבע לו הכתוב פדיון בשה ולא באחר ודאי דאסור בהנאה ועוד אמרו דבקראי כדאיתא התם ובודאי דכר' יהודה קי"ל כיון דסתם לן תנא כוותיה וכן אמרו שם בפירו' עוד אמרו שם דאין הלוק בין גופו לדמיו ותרתי מתניתין לאסור בהנאה לר' יהוד' ולר"ש מותר תרווייהו מחייס אבל לאחר מיתה מודה ר"ש וחד להנאת גופו וחד להנאת דמיו וצריכי דאי תנא דמין בהאי' פרי ר"ש אבל גופו אימא מודה לרבי יהודה ואי תנא גופו בהא אסר ר' יהודה וכו' צריכי וכן אמר רב נחמן דמודה ר"ש לאחר מיתה גם שם נזכר קבורה לא רצה לפדותו עורפו בקופיץ וקוברו ואסור בהנאה ובהשגות א"א אם דמיו אסורין למה יתנם לכהן וכו' בהם שהרי שודין פטר חמור בשוויו וכי מאיסורי הנאה שתופסין הם דמיהן הוא זה ע"כ ודבריו צריכין עיון שהרי בסוגיא שהבאתי אמרו בפירוש לאסור בהנאת דמיו ותרתי מתניתין חד לגופו וחד לדמיו פירוש שבמשנה שאמרה לא רצה ל לפדותו עורפו בקופיץ מאחוריו וקוברו ואסור בהנאה הפי' ומחייס אסור בהנאתו דהיינו דמיו וא"כ מאי ק"ל להר"א על רבינו הלא תלמוד ערוך הוא וא ואפשר שכוונת הר"א לפרש דאסת דמיו הנזכר שאמרו בגמרא דהיינו אם השכירו לאחרים דוקא ואצטריך לאשמועינן הכי דלא תימא סוכר הוא שנהנה בגופו ומשכיר שלקח שכירותו לישתרי ליה קמ"ל דאפ"ה אסור ואותם דמים הוא שאסרנו בהנאה שהם באים מחמת הנאה שנהנה שוכר בגופו וזהו בכור בידו ואסור בכל הנאה הבאה לו מגופו בהנהת גופו אבל אם מכרו הדמים אין בהם אסור הנאה שאין תופסין את דמיהם והפטר בכל מקום שהוא של כהן הוא עד יפדה אותו מיד הכהן ואין דמיו תופסין שאינן דמים הבאים מחמת הנאת גופו וכן פ פירשה רש"י וז"ל הנאת דמיו אם השכירה לאחרים ע"כ נראה דדוקא כתב כן כאשר כתב רש"י ומ"מ אין זה במשמע דברי הר"א כלל גם אינם מתיישבים בזה ואי קשיא גם בזה קשיא ומ"מ הרא"ש מפרשה במכר וז"ל והיכי דמי כגון דלא זבין להו למאן דלא ידע שהוא פ פטר חמור וקא שק"ל מיניה דמי כוליה אבל למשקל מיניה טפי מאי דשוי משה קטן דהלוקח זקוף לפרוע עליו שפיר דמיו אבל נראה דגם רבי יודה שאם הודיע לקונה ולקח היתר על השה לבד דכיון שהניח דמי השה ביד הקונה לתת לכהן הרי זה כאלו פדה אותו המוכר והופקע אסורו ומותר ליהנות בשאר הדמים ולשון דמיו הנזכר בדברי רבי' נראה דשכירות אינו נקרא דמיו ומה שהקשה למה יתנם לכהן ויהבה בהם שהרי וכו' אינה קושיא דכשהוא פודה ונותן הדמים לכהן למה יהיו ד דמיו אסורים והרי זו היא פדייתו שהקפידה תורה ו וצויתה לפדותו בשה או בשויו ובזה הופקע איסורו והש' או הדמין נתנה תורה לכהן בהם כשאר מתנות כהונה אבל כשזה מוכרו ורוצה ליקח הדמי לעצמו אין כאן פדיה והאסור במקומו עומד כי במה הופקע ואפשר שעשו אותו כאסורין התופסין את דמיהם כדי שלא ימכרנו ויפסידנו מן הכהן ולא אסרו אלא לישראל לא לכהן ובהשגות ישנות מצאתי כתוב קודם השגה זו א"א ואם מכרן קודם פדיון דמיו אסירין פי' בפ"ק דבכורות אמרינן חד לגופיה וחד לדמיו ואע"ג דאין תופסין את דמיהן כדאמרינן מכרן וקדש בדמיהן מקודשת אבל ל לכתחלה אסרינן ליה לקדש בדמיהן א"א ואם דמיו אסורין למה וכו' ואין לשון זה מדוקדק דוק ותשכח ובאור מה שכתב רבינו מפני שהוא אסור בהנאה אף לאחר עריפתו משום די"ל דעריפה במקום פדיה עומד' וכמו שפדיה מתרת כך עריפה מותרת וקמ"ל דלא וכל שכן אחר מיתה דאסור דאין לומר שהמיתה תתיר אותו

לפיכך אם לא פדהו וכו' גם שם במשנה אין הכהן רשאי לקיימו עד שיפדנו בשה ובגמרא גרסינן בבריתא מי שהיה לו פטר חמור ואמר לו הכהן תנהו לי ואני אפדנו לא יתנהו לו אלא א"כ פדהו בפניו אמר רב נחמן זאת אומרת נחשדו כ כהנים על פטר חמורים והטעם לפי שהם מורין היתר כיון שהשה הוא להם למה יפדו אותו ויהנו בו בלא פדיה לכך הם חשודים

ה הפריש פדיון וכו' גם שם משנה מ מחלוקת רבי אליעזר וחכמים דרבי אליעזר מדמה אותו לבכור אדם שחייב באחריותו ורבנן מדמו ליה לפדיון מעש"ני שאינו חייב באחריותו והלכה כחכמים וכתב' בתוספות דכיון שאינו חייב ב באחריותו כשמפרים הפדיון מברך על פדיון פטר חמו' ולא בשעת נתינת הפדיון כי ההפרשה היא מצוה מה

פדיון א

שאין כן בפדיון הבן שמברך בשע׳ נתינת הפדיון לכהן דכיון שחייב באחריותו נמצא דהפרשה לאו כלום היא ונתינה היא המצוה וכן כתב הרא״ש ז״ל

מת פטר חמור וכו׳ גם זה מחלוקת דר׳ אליעזר וחכמים ואזלו לטעמייהו דלר׳ אליעזר שחייב באחריות השה כיון שמת הבכור קודם שנתן השה לכהן והוא חייב באחריותו כיון שלא הפרישו למי׳ ואסור בהנאת הבכור ומותר בהנאת הטלה ולרבנן הוי איפכא דצריך לתת הטלה לכהן ומותר בהנאת בכור והלכה כרבנן ׃

ו מאימתי חייב לפדותו וכו׳ גם שם פ״ק דבכורות תנן התם הערכין בשעתן פדיון הבן לאחר שלשים יום פדיון פטר חמור לאלתר ורמנהי אין בערכין ובפדיון הבן ובפדיון פטר חמור פחות משלשים יום ומוסיף עד לעולם אמר רב נחמן לומר שאם פדאו פדוי ורב ששת תירץ לומר שאינו עובר עליו פירוש דלעולה מצות פדיון לאלתר ואינו עובר עליו כל שלשי׳ יום ומכאן ואילך עובר ומותי׳ רמי בר חמא לרב ששת מלתניא מצותו כל שלשים יום מכאן ואילך או פודהו או עורפו מאי לאו מצוה לפדותו כל שלשים יום כרב נחמן וקשיא לרב ששת ומשני לא מצוה לפדותו כל שלשים יום ופרי׳ א״ה מכאן ואילך או פודהו או עובר עליו מבעי ליה ומסיק אלא אמר רבא לא ק קשיא הא רבי אליעזר הא רבנן ע״כ ופרש״י ז״ל אלא אמר רבא לעולם מצוה לשהותו ואפ״ה כרב נחמן לא מתריצנא ולא קשיא הא דקתני כל שלשים יום מצוה לשהותו רבי אליעזר דמקיש בכור בהמה לבכור אדם והא דקתני לאלתר רבנן דלא מקישי עכ״ל ׃

והשתא איכא למידק רבינו דפסק כמאן דאי כרב נחמן הא לדידיה מצוה לפדותו אלא דבדיעבד פדוי ורבינו סובר שאין מצוה ב בשהיה שהרי השוה כל השלשים שכת׳ משיולד עד שלשים יום ואי כרב ששת הא לרב ששת לאחר שלשים עובר ור׳ כתב שאין בדבר אלא עכוב מצוה וגם כתב הברייתא שהקשו ממנה לרב ששת בלשונה או פודהו או עורפו ואילו לרב ששת הקשו דאו עובר עליו מבעי ליה ולא תירצו בה דבר וידוע דהלכה כרבנן דלא מקשי בכור בהמה לבכור אדם ואין מצוה לשהותו כתירוצא דרבא וגם רב ששת משמע דסבר כן ולאלתר דקתני והיינו דמיולד מצוה לפדותו עד שלשים וכל השלשי׳ שוי׳ ולאחר שלשים יש בדבר עכוב מצוה אבל אינו עובר עליו ל לדעת רבא וזהו שכתב רבינו ברייתא שהקשו ממנה לרב ששת אע״ג דלכאורה משמ׳ דלרבא אתיא כדקס״ד דרמי בר חמא דמצוה לשהותו וכרבי אליעזר דסובר רבי׳ דלא מוקי רבא כר׳ אליעזר אלא ההיא דאין בערכין ובולי פחות משלשים יום אבל ההיא דמקשה רמי בר חמא לא קשיא כיון דלא סבר עובר עליו ואתיא שפיר טפי ד דמצוה לפדותו כל שלשים יום שכל השלשים שוים מכאן ואי׳ או פודהו או עורפו כלומר לא אבל דינו ואין בדבר אלא עכוב מצוה ולא שייך לאקשויי או עוב׳ עליו מבעי ליה כאשר כתבתי כנ״ל דעת רבי׳ ואין לפרש ד דעכוב מצוה שכתב רבינו היינו עובר דרב ששת וכולה כרב ששת והדבר פשוט ׃

ז לא רצה לפדות וכו׳ ברייתא שם בלשון רבינו ובתוס׳ דפ״ק דבכורו׳ מסיים בה ואם עשה כן יצא ופשוט הוא ׃

ח אין פודים וכו׳ משנה שם ופי׳ איה בזי כתב רבינו ולא בשה שחוטה אף על פי שהדבר מבואר מצד עצמו ושם נתבאר דילפי׳ מהשה תפסח פרט לכל השמות האלו וכתב רש״י הפסח אינו בא עגל וחיה דכתיב מן הכשבים או מן העזים ולא שחוט דבעינן שחיטה לשם פסח עכ״ל ׃

ורבינו שכתב שאינו נקרא שה וכו׳ על ג״ש זו סמך א״נ אפשר דקושטא דמלת׳ הכי הוא שאינו נקרא שה וכו׳ שלא נאמר תפלה תפלה הכא הוצרך ללמוד מפסח וקצת נאמר כן בגמ׳

ט אין פודין בשה וכו׳ זהו נדמה הנז׳ שם והיא בעיא שם ולא איפשיטא ו ולכך כתב רבינו אין פודין ואם פדה פדוי דהמע״ה והרא״ש כתב שפטר חמור לא הותר בהנאה ואם מת יקבר מספק ואם מת עד שלא נתן הטלה לכהן לא יתן דדלמא אינו פדיון והמה״ה ואם נתן ואח״כ מת הפטר חמור אינו מוציא השה מיד כהן אפי׳ למ״ד תקפו כהן מוציאין מידו יש לחלק בין תקפו לנתנו לו הישראל ע״כ ורבינו כתב סתם ואם פדה פדוי משמע דלגמרי דיינינן ליה כפדוי וכ״ע דבשלמא לענין ממון ניחא אבל לענין איסורא אמאי לא אזלינן לחומרא דהא משמע דמה שאסור בהנאה בחי ואם מת יקבר מן התורה הוא וא״כ ספיקו להחמיר כדברי הרא״ש ואפשר לומר דכיון שאסור זה הוא תלוי בממון שהרי אם נותן לכהן שווין או שנפקע אסורו וזה כבר פדה בנדמה ומא הוא פדוי אזלינן לקולא כדין ספק ממון ׃ עי״ל דכיון שאין אסורו מפורש בתורה אזלינן ביה לקולא כדין ספ ספיקא דרבנן דהוי לקולא והראשון יותר נכון ׃

אין פודין בבן פקועה וכו׳ גם שם מר זוטרא אמ׳ אין פודין ורב אשי אמר אין פודין ורב אשי אמר פודין וכת׳ הרא״ש בשם ר״ח דהלכה כמר זוטרא דסוגייא כוותיה ריהטא ונר׳ שכת׳ כן משום דקאמרי׳ בגמ׳ א״כ רב אשי למר זוטרא מאי דעתיך דילפת ג״ש שה שה מפסח אי מה להלן זכר תמים ובן שנה וגו׳ א״ל תפלה תפלה ריבה משמע דרב אשי לית ליה ג״ש מפסח וסוגיא דהתם ילפא ג״ש לגבי איה וטרפה ושחוטה א״כ ע״כ כמר זוטרא ק״ל ותפלה תפלה ריבה בלאית׳ התם ופי׳ בן פקועה שנשחטה אמו ונמצא ולד בבטנה ואין צריך שחיטה דשחיטה אמן מתורתו ו ופקעה כמו נבקעה בבי״ת דאות ות בומ״ף מתחלפות ויש גי׳ שכת׳ דפסול לכך ון מפום דהוי כשחוט ואין פודין בשחוט ׃ ויש מי שכת׳ דבפסח מפסיל משום יוצא דופן גם דין פסולי המוקדשין הוא שם בעיא ואפשיטא מקר׳ דכתבי׳ ואזיל כדברי רבינו ׃

י פודין בשה וכו׳ ג״ש במשנה וכבר נתבאר דתפלה תפלה להכי אהני דלא נילף שהשה מפסח לזכר תמים ובן שנה ׃

יא שה שלקחו וכו׳ גם שם בעיא והעלו דאין פודין את הודאי לפי שצריך ליתנו לכהן והויא שחורה והתורה אמרה לאכלה ולא לסחורה אבל פודין בו את הספק שאמרו כהן מפריש טלה להפקיע אסורו והטלה לעצמו ואין צריך ליתנו לכהן דהמע״ה כאשר יתבאר וכיון דלעצמו הוא לאכלה קרינן ביה ׃

אם אין לו שה וכו׳ גם שם מימר׳ דר״ל והעמידו דבר ו אפי׳ לר׳ יהודה דסבר שאסור ב בהנאה מפני שהתורה הקפידה עליו לפדות בשה אפי׳ הכי לא כח הדיוט חמור מכח הקדש ולא אמרה תורה שה להחמיר עליו אלא להקל עליו ׃

יב בר"א כשהיו וכו' לכאורה נרא' מלשון רבינו שהוא מחלק בין פודה בשה לפודה בשויו שבפודה בשה אפי' אם אינו שוה ג' זוזים הוא שוה לפודה בכסף בג' זוזים שכן כת' אינו פודה אלא בשה או בג' זוזים גם נראה דחלוק עין יפה רעה ובינונית קאי אפודה בשויו לחוד אבל בגמר' אין דבר מזה שדין לפדות בשוין היא מימר' דר"ל כאשר כת' ואין שם חלוק כלל בין שה לשויו גם החלוק דעין יפה ורעה ובינונית גבי פודה בשה הוא שהוזכר בגמ' שכן אמרו שם תפלה בכל שהוא אמר רב יוסף הלכה כדברי חכמים פירוש לפדיונו בשה כל שהו וכמה אמר רב יוסף אפי' בפטרוזא ברדנקא פירוש שה כחוש שאינו שוה אלא מעה שהוא שתות דינר ר' יהודה הנשיא הוה ליה פטר חמור שדריה לקמיה דר' טרפון אמר ליה כמה בעי ל למיתב ליה לכהן א"ל הרי אמרו עין יפה סלע רעה שקל בינונית רביא אמר רבא הלכתא ברביא ופיר' שם מאי רבא רביא ג' זוזים והקשו שם קשיא הלכתא אהלכתא ותרצו כאן בבא לימלך כאן בעושה בעצמו ע"כ ואח"כ הביאו מימרא דר"ל שהזכרתי ולא הזכירו שם שיעור ג' זוזים כאשר כתבתי לכך אני אומר שאין דעת רבינו לחלק כלל ביניהם וגם בפודה בשויו אם הפטר שוה ב' זוזים ופדה בשני זוזים פדוי דלא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש שייך נמי בהא אלא לפי שכתב רבינו שפודה בשויו לכתחילה וא"כ איכא נמי טפי שוה זוז שוה יפדה בזוז לכתחלה דהא שויו הוא לכך אמר בל"א שפודה בשויו לכתחלה כששוה ג' זוזים אבל אם שוה פחות מג' זוזים אין אומרים לו לפדות אלא בשה בדינו כאשר ביאר מיד או בג' זוזים כי כך אומרים ל לפדותו לכתחלה בבא לימלך ואם היה כותב אינו פודה אלא בג' זוזים לא היה הלשון מתוקן כל הצורך דהוה משמע דלא סגי דלא פריך בג' זוזים לכך כתב בשה או בג' זוזים ופי' שה כדינו כאשר כתב סמוך לו ועין יפה וכו' וקאי בין השה בין אשויו וג' זוזים שהזכיר לכתחילה ולעין בנונית הוא דהבא לימלך מסתמא לבנוני' מורין לו כנ"ל ישוב לשון רבינו מכח הסוגיא • ובהשגות א"א והשה עצמו צריך שישוה ג' זוזים בבא לימלך ואם פדה מעצמו אפי' בפטרוזא בתנרקא יצא ע"כ •

ומה שכתב שהשה צריך שישוה ג' זוזים כבר כתבתי שגם דעת רבינו כן הוא ונכלל בדבריו כאשר כתבתי ומה שכת' דאם פדה מעצמו אפי' בפטרוזא בתנרקא יצא הכי איתא בגמרא כאשר כתבתי ורבינו אפשר שסמך בזה על מה שכתב פודין בשה וכולי בין קטנים בין גדולים וסתמא קטנים אפילו ברדנקא משמע וכן הקשה בגמרא רבא על רב יוסף תניינא א אפילו קטנים פי' מאי קמ"ל רב יוסף מתני' היא ותרצו מהו דתימא כולי האי לא קמ"ל וכיון דלרבא ס"ל ד דממתני' שמעינן הכי ודרב יוסף לא צריכא לכך רבינו לא חשש לכתוב מימרא דרב יוסף וסמך על המשנה דסתמא הכי משמעות אליבא דרבא וכרבא קי"ל לגבי רב יוסף ואעפ"י שהיה אפשר לפרש לשון רבינו בדרך אחרת מה שכתבתי נ"ל והוא מסכים עם הסוגיא ועם פי' המפרשים בזה •

יג והפודה וכו' גם שם אמר רב טובי אמר רב הונא הפודה פטר חמור של חבירו פדוי ואבעיא להו פדיונו לפודה או ל לבעלים ופשטו שהוא לבעלים והפודה הפסיד המעה והניח תעותיו על קרן הצבי •

יד כהנים ולוים וכו' גם שם ולמדו אותו מהיקש' כדברי רבינו •

טו הלוקח עובר וכו' ריש מסכת בכורו' הלוקח עובר חמורו והמוכר לו אעפ"י שאינו רשאי הנותן לו והמשתתף לו והמקבל ממנו והנותן לו בקבלה פטור מן הבכורה שנא' בישר' אבל לא באחרים ובגמ' למה לי כל הני צריכי דאי תנא לוקח ה"א משום דמייתי ליה לקדושה אבל מוכר דמפק' ליה מיתא ליקנסוה קמ"ל וזהו שכת' רבינו שאין קונסין בדבר זה ופיר' מייתי ליה לקדושה ומפקיע ליה מקדוש' פרש"י ז"ל שתהא שובתת בשבת והגוי עושה בה מלאכה בשבת ובתוס' פירשו קדושת בכורה שפעמים שהעובר נקבה וילדה קדוש בבכורה אעפ"י שאינו רשאי שאסור למכור בהמה גסה לגוי כדאיתא בע"ז לפי שעושה בה מלאכה בשבת •

היה לו בו או באמו וכו' גם שם וכמה תהא שותפות גוי ותהא פטורה מן הבכורה אמ' רב הונא אפי' אזנו רב חסדא אמר דבר שעושה אותה טריפה רבא אמר דבר שעושה אותה נבלה עוד שם אמרו רבנן קמיה דרב פפא דרב לא פליג אדרב חסדא ורבא הא בו הא באמו אמר להו רב פפא מ"ש בו בעינן כל בכור וליכא באמו נמי בעינן כל מקנך תזכר ו וליכא אלא לא שנא עוד אמר שם א"ר יוחנן אפי' מום קל וכשיטת רב הונא אמרה כדאיתא התם הילכך כרב הונא קי"ל וכרבי יוחנן ופרקא בתרא דבכורות פריך תלמודא וליקנינהו לאודנייהו לגוים דלא ליקדוש מ מעיקרא אלמא הכי קי"ל • גם רב מרי הוה מקני לאודנייהו לגוים ואע"ג דאיענש דכלו חיותא דידיה כבר כתבו דאיענש על שהיה מפקיעם מקדושה אבל לעולם דין היה עושה דהלכה כרב הונא • וכן המקבל וכו' משנה כבר כתבתיה ופי' קבלה ידוע שחולקין ב בוולדות •

יו גר שנתגייר וכו' פרק הזרוע ח' ספקות נאמרו בגר ד' לחיוב וד' לפטור קרבן אשתו וחלה ובכור בהמה טהורה ובכור בהמה טמאה לחיוב ראשית הגז והמתנות ופטר חמור ופדיון הבן ל לפטור ע"כ פי' דספק איסורא לחומרא וספק ממונא לקולא דהמע"ה הילכך צריך לפדות פטר חמור מספק להפקיע איסורו שאסו' בהנאה והפדיון מעכבו לעצמו דהמע"ה •

יז גוי שהפריש וכו' בריתא שם במנחות פ"ר ישמעאל גוי שהפריש פטר חמור וחלה מודיעין אותו שהוא פטור חלתו נאכלת ופטר חמו' גוזז ועובד בו ע"כ ופרש"י ז"ל שהפריש שה לפדיון פטר ח חמור והקשו עליו דאפילו של ישראל אין בו קדושה כלל וחולין גמורין הן כדתנן ואם מת נהנין בו לכך פירשו הם דבפטר חמור גופיה קאמר דקי"ל אסור בהנאה ונראה דלשון הפריש הכריחו לרש"י לפרש כן דפטר ח חמור גופיה לא שייך הפרשה ות"מ מודה רש"י דסיפא דבריתא דקתני גוזז ועובד בו ופטר חמור גופיה קאי כדקאמר' ופטר חמור גוזז ועובד בו וה"פ גוי שהפריש שה לפדיון פטר חמור ודאי שהפדיון אינו כלום וסל"א כיון שכבר חשב לפדותו ופדהו והפדיון אינו כלום יחול קדושה על הפטר חמור על שיפדה אותו ישראל קמ"ל דאפ"ה פטר חמור גוזז ועובד בו וכ"ש אם לא ירד ל לפדותו דפשיטא דגוזז ועובד בו דהפרש' לא שייך ואינו כלום כאשר כתבתי כנ"ל לקיים שטת רש"י וסתם לשון רבינו כדעת התוספות •

יח פרה שילדה וכו' שם משנה כלשון רבינו

ואם יש בו וכו' גם שם חמור ויש בו מקצ' בעיא פרה שילדה מין סימנין מהו כיון דהא טהורה והא טמאה לא קדיש או דילמא כיון דאידי ואידי בני מקדש בבכורה קדי' ואת"ל כיון דאידי ואידי בני מקדש וכו' חמור שילדה מין סוס מהו הכא ודאי לאו בר מקדש בבכורה הוא או דילמא כיון דאידי ואידי טמאה קדיש ואת"ל כיון דאידי ואידי מין טמאה קדיש פרה שילדה מין סוס וכו' ופסק רבינו בדרכו דכל מקום שאמרו את"ל הוי כאלו נפשט' הבעיא ע וסימנין מלתא היא ומאי דשייך לגבי בכור בהמה טהורה כתבו פ"ב מהלכות בכורות ושם יתבאר ב בע"ה •

יט תמורת' שלא בכרה וכו' גם שם משנה וקמ"ל דלא תימא שיתן עשרים לגוים כיון שיצאו כאחת הרי הם בכורים קמ"ל דא"א לצמצם א"נ לאידך גיסא דלא תימ' אפילו חמש לא יתן כיון שכל אחד מפסיק בין חבירו לכותלי הרחם אין כאן פטר כל רחם קמ"ל דמין בתינו אינו חוצץ וכבר הוזכר דינין אלו בבכור אדם אלא שכאן מתחלם שמפרים כולם להפקיע האסור אף אם הוא ל לעצמו •

כ שתי תמורות שלא בכרו וכו' גם שם ובבא קמייתא אשמועינן דאין פודין בטלה א' שני פעמים אלא א"כ בא ליד כהן יכול לחזור וליקחו ולפדות בו פעם שנייה ולכך נותן שני טלאים ואיידי דתנייה הכא תנייה נבי נשים כן כתבו התוס' ועוד אכתוב בע"ה ודע שדעת רש"י הוא דבשני זכרים ונקבה דתנן בה נותן טלה א' לכהן דצריך עוד להפרים טלה אחר לעצמו להפקיע אסור האחר שמא השני הם פטר רחם וכן כתבו בתוספו' גם בילדו שני זכרים ושתי נקבות דתנן בה אין כאן לכהן כלום כתב רש"י דמפרים שני טלאים להפקיע איסורן והם לעצמן וגם בזה נראה שכן דעת בעלי התוספות ז"ל כי גם בעלו דבספק מועט התירו להפרים טלה לעצמו ואין נראה כן דעת רבינו אלא היכא דתנן מפרים מפרים היכא דלא תנן לא תנן ונתן טעם מפני שיש כאן ספיקות הרבה והרא"ש כתב כלדברי רש"י וכתב דאפילו בשני זכרים ונקבה מפרים טלה והוא לעצמו ואף על גב דלגבי הפרשה יש כאן תרי ספיקי שמא אחת ילדה נקבה ואחת ילדה שני זכרים ואין כאן אלא נתינה אח' וכבר נתנה ואף את"ל אחת ילדה זכר ואחת נקבה וזכר שמא הנקבה יצאה תחלה אפילו הכי כיון דאיפשר ד מתקנתא ואין כאן הפסד אין לסמוך על ספיקות להתי' שהאריך להוכיח זה ורבנו בכולם הוא קורא ספיקות ה הרבה לפי שהם שתים אע"ג דכל דייקת משכח דכתי נקבות וזכר א"א לפטור שניהם אלא א"כ נאמר דאחת ילדה נקבה עם הזכר וגם שנאמר שהנקבה יצאה תחל' וכן בשתי נקבות ושני זכרים צריכין אנו לומר כדי לפטו' שניהם שכל אחת ילדה זכר עם נקבה וגם שהנקבה נ נולדה בתחלה בשתיהם ובמשנה כתב רבינו וא"ת למה למה אינו מפרים בספק הזה טלה לעצמו לפי שבכל ש הלכה משתי הלכות שתי ספקות שבהלכה ראשונה אנו אומרים שמא אחת משתיהן ילדה שתי נקבו' והשנית זכר הוא משתיהן ילדה נקבה ואח"כ זכר והשנית נ נקבה וכן בשניה ומפני רוב הספקות שבכאן לא יפריש טלה ע"כ •

ולא ידעתי למה יקרא ספקות הרבה לפטור לבעלים לגמרי בשבילם כיון שזה הספק אחד הוא לחיוב בכורות ניחא שהרי אם אח' ילדה שתי נקבות והאחרת זכר קדוש הוא וצריך בעליהם להפרים ואף אם אחת ילדה זכר ונקבה יש לך לחייב אם הזכר יצא תחילה כאשר נתבאר וגם בספקות שנזכרו שצריך להפרים כך הם אלא שהם בתמורתא אחת וכאן הם ב בשתים ולכך קורא הספק שבהן ספקות הרבה כאשר כתבתי לפי שבכל אחת אפשר לחוות הזכר על חברתה ואת"ל שהיא ילדה הזכר אפשר שהנקבה נולדה תחלה ועדיין אינו מתיישב לי וכבר כתבתי דעת המפרשי ש"ס חולקים בכל זה, והר"א כת' בהשגות א"א יש כאן שבושים והספק שמא הזכר יצא אחר הנקבה ע"כ נראה שדעתו כדעת המפרשים לכך כת' כי אין הספק אלא שמא הזכר יצא תחלה כי הנלדין האחרי' לחיוב כי למה אנו נלך אחר פטרי החמורים כיון שיש חיוב בבעלים ואחת מהם לפחו' מת"נ וא"כ אין הספק הזה כדאי לפטו' לגמרי מלהפרים כלל וגם זה לא יקרא ספיקות הרבה כי אין לנו לפטור מטעם ספיקו' הרבה אלא כשהספיקות הרבה הם לפטור הבעלים ואסר פטרי החמורים כיון שיש חיוב בבעלים ואחת מהם נהנה בה האסור' כי הוא פטר רחם וע"כ אין כאן אלא צד אחד לפטור שתיהם כאשר נתבאר וכוונת רבי' כבר כתבתי שהוא סובר דכיון דבכל אחת לבדה יש שתי דברים לפטור אותה הוא פנו' לפי שראה רבינו שהמשנה לא הזכירה ב' דינים אלו מפרים טלה לעצמו כאשר הזכירה בשאר ההחלוקות כשהספק הוא באחת וכבר כתב הרא"ם שלא הוזכרו לה זכיר בכולם דמשילא שמעינן לה מרישא ז"ל בתר טעמא וכיון שאין בדבר פסילא למה נקל בכך ועוד ה החריך עיין בפסקיו והוא הדרך המחוור וגם כי אפשר לפרש דברי הר"א באופן שיסכים לפטור כדעת רבינו מה שכתבתי נ"ל •

כא אחת בכרה וכו' גם שם משנה כלשון רבינו ובמה שכתבתי מבואר הטעם

כג מי שהיה לו עשרה וכו' תימרא שם רב נחמן אמר רבה בר אבוה ישראל שהיה לו עשרה פטרי חמורים מפריש עליהן עשרה שיין ומעשרן והכי שלו ע"כ וכתב רש"י ומעשרן לשיין כ כשאר בהמות חולין והכי שלו המעשר יקרב שלמי' והוא אוכלו כדין שאר מעשר בהמה ע"כ ורבי' תקן לשון והם שלו וכתב והשאר שלו כשהיו ללשון הם קאי אכולא וגם מכאן יש להוכיח דהיין פודין בשה אחד שתי פעמי' אלא א"כ בא ליד כהן דאם איתא למה לו עשרה שיין בחד סגי זו היא שט' רש"י ובתוס' נחלקו עליו ומחלוקתן בפירוש משנה השנויה בפ' זה לשינה זכר ונקבה תמים ובעל מום ופודה בו פעמי' הרבה ונכנס לדיר להתעשר ע"כ ודעת התוספות דאף אם לא בא הטלה ליד כהן פודה בו כמה פעמים וקאי אספקות דאלו פטרי חמור ודאין ודאי דלא ומ"ת ניתרא דרב נחמן קשיא דלמה לי עשרה ופירשו דה"נ דבחד סגי אלא לאשמועי' דאף אם הפרים י' הרי הם כחולין ונכנסין לדיר להתעשר ו ורבינו לא הזכיר דין זה כלל •

וראיתי במשנה שהוא מפרשה בדרך אחרת דפודה בו קאי אכלהו' זכר ונקבה תמים ובעל מום פודה וגרסי' פודה בלא וא"ו ופעמים הרבה נמשך לאחריו דפעמים הרבה יהיה נכנס לדיר להתעשר וכן כתב פעמים יקרא זה פעמים הרבה גי'

שיהא נכנס לדיר להתעשר מפני שהוא אפש' קרוב וא"ב גם בנכנס לא גרסינן בוא"ו והאמת כי לפי דרך רש"י והתוס' המשנה חסורי מיחסרא ג זרת זכר ונקבה וכו' וצריכין אנו ליתר דסמך על אשר אמר קודם לזה ד דבפודה מיירי ולפי' רבינו ניחא טפי אלא שהסוגי' אשר על משנת כהנים ולוים אינו יכול להולמה שאמרו שם א"ר חנינא שה אחד של בן לוי פוטר כמה פטרי חמורים במדבר אמר רבא אף אנן נמי תניינא ופודה בו פעמי' הרבה ור' חנינא טעמא דמתני' מפרש מה טעם פודה בו פעמים הרבה משום דשה אחד פוטר כמה פטרי ח חמורים של ישראל ע"כ ובודאי סוגיא זו מוכחא כשטת רש"י ז"ל והתוס' ז"ל וקושיא טובא לרבינו ואין לומ' דאף אנן נמי תניינא לאו מההיא מתני' היא אלא בברייתא אחרת היא דאכתי למה לא הזכיר רבינו הלין ההוא ו וגם סוגיא מוכחא למתני'. הוא דמייתינן גם המשנה דחוקה לפי' רבי' וצל"ע ,

כך ישוי" שהיו לו וכו' גם שם תימר' דרב נחמן ופירושה שכיון כשנולדו ברשות ישראל צריך לפדותן וכיון שבאו ליד כהן פדיונן שלו ויורש זה זכה במה שהיה למורישו בהם דהיינו ס שפדיונם שלו והוי כאלו ירש השיון ומ"מ מפרים אותם להפקיע איסורן כיון שנולדו בבית ישראל חלה עליה קדושה ·

סליקו הלכות בכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולים · שהלה לאל משפיל גאים ומגביה שפלים · חונן אביוני' ומרחם דלים סומך נופלים ורופא חולים :

הלכות שמטה ויובל אתחיל בעזר עליונים ותחתוני' סובל

פרק ראשון

א מצות עשה לשבות מעבודת הארץ ו ועבודת האילן בשנה שביעית שנאמר ושבתה הארץ שבת לה' בחריש ובקציר תשבות נבו פסוק בחריש ובקציר הוא בפ' כי תשא גבי שבת ב בראשית ובמשנה פ"ק דשביעית נחלקו רבי עקיבא ור' ישמעאל בפירושו והכי תנן לה התם בחריש ובקציר' אין צ"ל חריש וקציר של שביעית אלא חריש של ערב שביעי' שהוא נכנס לשביעית וקציר של שביעית שהוא יוצא ל למוצאי שביעית רבי ישמעאל אומר מה חריש רשות אף קציר רשות יצא קציר העומר שהוא מצוה ודוחה את ה השבת ע"כ ופ"ק דר"ה ופ"ק דמ"ק ופ"ב דמכות הביאו בריתא כלשון המשנה שכתבתי אלא שהם הוסיפו ביאור בדר' עקיבא ואמרו אין צריך לומר קציר של שביעית שהרי נאמר שדך לא תזרע וגו' ותוספת זה מבואר מ הוא מעצמו ואפשר דגרסינן לתנן והיא היא ובירושלמי פ"ק דשביעית ביארו יותר בדרבי עקיבא ואמרו כתיב בחריש ובקציר וגו' מה אנן קיימין אם לענין שבת ב בראשית הרי כבר נאמר ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך ואם לענין אבות שנים הרי כבר נאמר שדך

לא תזרע אלא אם אינו ענין תנהו ענין לאסור שני פרקים הללו ואי זה זה חריש של ערב שביעית עד כ כאן ·

וכתב רבינו במשנה ז"ל כי ביאור הכתוב ל לדעת רבי עקיבא כך הוא ששת ימים תעבוד וביום השביעי תשבו' ובאותה ששת ימי' שאמרתי לך שתעבוד בחריש ובקציר תשבות בהם והיינו בשביעי ויפה פירש ומ"מ אין צורך לזה שאף אם לא היה אפשר לפרש הכתוב בשביעית כיון דבאינו ענין תנהו ענין דרשי' ליה כאשר ביארו בירושלמי אין להוש לכך וכ"ש הכא דכתיב תשבות תרי זימני דאתי שפיר טפי דהוי כאלו כתב בחריש ובקציר תשבות בשביעית ואע"ג דבכל דוכתא הלכה כרבי עקיבא מחבירו בהא קי"ל כרבי ישמעאל דדריש קרא בשבת בראשית ואיסור שני פרקים הלכה למשה מסיני הם ולא מקראי וכאשר א אמרו בגמרא קראי לר' עקיבא הלכה לר' ישמעאל וכן פסק רבינו ז"ל ריש פ"ג דהלכתא נינהו כרבי ישמעאל וכאשר יתבאר שם וא"כ קרא ללמד על קצירת העומר הוא דאתא ואיך כתבו רבינו כאן ללמד על השביעית וכ"ש דאפילו לרבי עקיבא לא מיירי בשביעית גופה אלא בתוספת שביעית כאשר נתבאר וא"כ פסוק זה לא שייך הכא כלל ומכאן נראה לי לומר שדעת רבינו הוא כדעת ר"ש שכתב דחרישה בשביעית אסורה מן התורה ואע"ג דממעטינן שאר אבות חרישה לא ממעטינן לה וכן נראה מתה שא"ר עקיבא אם לענין שביעית הרי כבר נאמר שדך לא תזרע וגו' משמע דפשיטא ליה ד דחרישה בשביעית אסירא ליה מן התורה ועד כאן לא פליג רבי ישמעאל אלא בשני פרקים שסובר דלאו ד דאוריתא נינהו אלא הלכתא אבל בשביעית גופה לא פליגי ומודה שהחרישה אסורה מן התורה וגו' שהדבר מוכרח מעצמו דכיון דאתאי הלכתא לאיסר שלשים יום קודם בחרישה ודאי דבשביעית גופה אסורה החרישה מן התורה ובכלל ושבתה הארץ שבת לה' היא דודאי לא אתאי הלכתא לאסור בתוספת מה שאפילו בשביעית עצמה אינו אסור אלא מדרבנן ומעתה לכך כתב רבי' פסוק זה כאן להודיענו שאסור חרישה בשביעית אסור' מן התורה והלכתא גלי לן דבכלל ושבתה הארץ היא והסמיך אותה רבי' לפסוק זה שנזכר בו חרישה בפירוש

ואפ' עוד דכ"ע מודו דמלת חריש לצורך ח חרישה בשביעית גופה הוא דאתא וכן כתבו בתוספות דלא מייתר לרבי עקיבא אלא מלת בקציר דאלו מלת בחריש אצטריך למיסר חרישה ב בשביעית מדאוריתא אלא דסבר ר' עקיבא כיון דבקציר אתא לתוספת בחריש נמי לתוספת ולפי זה אפשר דגם ר' ישמעאל מודה דבחריש לאסור חרישה דבשביעי' הוא דאתא דבהא לא פליג כאשר כתבתי וייתורא דבקציר לחוד הוא דדריש ר' ישמעאל לקצירת העומר שדוחה שבת דכיון דקציר מי הוא שמכינן לי לחריש כמדרש מה חריש רשות וכו' וא"ת ודלמא כולי לה כי הוא דאתא וחריש' בשביעית לר' ישמעאל אין כאן וי"ל דכיון דכתי' תשבות תרי זימני דרשי' בחריש תשבות לאסור נמי ח חרישה בשביתה אחרת דהיינו שביעית ובקציר תשבות להשוותה לבחריש דאי כוליה בשבת בראשית מיירי ת תשבות תרי זימני למה לי ,

ואפשר עוד לומר דאף עם נאמר דלרבי ישמעאל כוליה קרא' בשבת בראשי' מיירי לא קי"ל בהא כוותי' דעד כאן לא דחינן לדרבי עקיבא אלא במאי דקאמר דשני פרקים הוו מן התורה

אבל במאי דקאמר דקרא לא איירי בשבת דראשית דלא אצטריך נקטינן כוותיה וא"כ תלת בחריש לחרישה בשביעית ובקציר לעבור עליו בעשה אחר כאשר באו במה אזהרות כפולות בענין שביתת י"ט ושביתת שבת א"נ דלאתא לשוב דרשא אחרינא וקציר העומר דדוחה שבת ילפינן לה מקרא אחרינא וכדאיתא במנחות ס"פ רבי ישמעאל ׃

גם רבינו ז"ל כתב פ"ז מהלכות תמידין ומוספין שהטעם הוא מפני שזמנו קבוע וכל דבר שזמנו קבוע דוחה את השבת וכיון דקי"ל הלכה כרבי עקיבא מחבירו ראוי לקיים דבריו בכל מה שנוכל כל זה כתבתי לרווחא דמלתא שיהא לשון רבינו בדוקא ואליבא דהלכתא ומ"מ כבר כתבתי פעמים רבות שאין רבינו מדקדק בראיות ובדרשות הפסוקים ואעפ"י שנדחית הראיה כותב אותה רבינו כיון שהדין אמת מסמיך אותו רבינו ז"ל על הפסוק היותר מבואר ומ"מ הדבר מוכרח שדעת רבינו לאסור החרישה בשביעי' מן התורה או משום דאתאי הלכתא וגלי לן דבכלל ושבתה הארץ הויא או מקרא דבחריש ובקציר וכדעת ר"עק בא בזה וכאשר נראה שם בגמ' ממה שהקשו יצלה דמתני' שרי להשקות הזרע בשביעית בין למ"ד משום זורע בין למ"ל משום חורש חרישה בשביעית מי שריא וכתב רש"י ז"ל חרישה בשביעית מי שריא הא נפקא לן מבחריש ובקציר תשבות דאמרי' אם אינו ענין לשבת שאינו ברי' שהא כתיב לא תעשה כל מלאכה תנהו ענין לשביעית עכ"ל ועלה משני רבא אבות אסר רחמנא תולדות לא אסר רחמנא וכתב רש"י ז"ל תולדות כגון משקה הזרעי' שלא היה במשכן וכו' הרי מוכח דקרא דבחריש לאסור חרישה בשביעית הוא באם אינו ענין לשבת בראשית כאשר כתבתי וכתבתי כל זה מפני שראיתי מי שהקשה בזה וז"ל ותמיה לי טובא אמאי אנטריבא הלכתא לחרישה דלא אסירא אפילו בשנה שביעית מדאורייתא בדאמרינן לע"ל והיכי מחמרינן בתוספת שביעי' בזקנה שפי' משביעית גופה ע"כ ולא תירץ כלום ואכו עיין בפסוק זה שכתב כאן רבינו ז"ל לא הוה תמיה ומה שמורה על מה שכתבתי בלשון רבי' גם מה שהקשו עליו בלשונו יתבאר כל דבר במקומו בע"ה ׃

ב אינו לוקה וכו' גם שם פ"ק דמ"ק רבא אמר אבות אסר רחמנא תולדות לא אסר רחמנא דכתי' ובשנה השביעית וגו' מכדי זמירה בכלל זריעה ובצירה בכלל קצירה למאי הלכת' כתבינהו רחמנא לומר לך אהני תולדות הוא דמחייב אאחרינייתא לא ופרכינן עליה מהתניא אין אלא זורע וזומר מנין לניכוש ולעדור ולכסות ת"ל שדך לא כרמך לא כל מלאכה שבשדך וכל מלאכה שבכרמך מנין שאין מקרסמין ואין מזרדין ואין מפסגין באילן ת"ל וכו' מנין שאין מזבלין ואין מפרקין ואין מאבקין ואין מעשנין ת"ל וכו' ומשני מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא ע"כ וגם שם נחלקו בחרישה בשביעית רבי יוחנן ור' אלעזר דחד אמר לוקה וחד אמר אינו לוקה ופסק רבינו כמ"ד אינו לוקה חדא דכיון דלא סיימו מאן אמר לוקה ומאן אמר אינו לוקה אין ללקות מן הספק ׃

ועוד דרבא דאמר אהני מחייב אאחרנייתא לא מחייב כוותיה שייכא ועוד דבירושלמי פ"ז דכלאים הביאו מחלוקת זה ושם סיימו דרבי יוחנן סבר אין לוקין ורבי אלעזר הלכה כרבי יוחנן ואעפ"י שבתלמוד שלנו לא אסתיים ילמוד סתום מן המפורש ׃

ד כיצד החורש וכו' ביאור לדברי רבי' דשני מיני חרישות הם החורש לצורך האילנות כדי שיגדלו וכאשר יתבאר זו היא החרישה שאסורה מן התורה כאשר נתבאר אבל החרישה שאינה לצורך האילנות אלא לצורך הקרקע פי' שלא יפסד ויתקלקל הקרקע אינה אסורה מן התורה והרי היא כחופר בעלמא או מסקל שאינם אסורות מן התורה וזהו שכתב החורש לצורך הקרקע וכו' נראה שיש שם חרישה אחרת שאינה לצורך הקרקע שהיא אסורה מן התורה והיא אשר בא עליה הלכה למשה מסיני דעשר נטיעות ויתבאר דבר זה פ"ג בע"ה ׃

וכן המבריך וכו' אעפ"י שבגמרא אמרו אבות אסר רחמנא תולדות לא אסר רחמנא ואמרו נמי אהני תולדות חייב אתולדה אאחורנייתא פטור לאו לוקא שגם אבות שלא הוזכרו בכתוב אינם אסורות אלא מדרבנן שהרי בצירה וזמירה אבו' נקראים לענין שבת וקראם כאן תולדות כפי שהם בכלל זריעה וקצירה ואין לך אלא האבות שהוזכרו בפי' ואפי' הנוטע אין אסורו אלא מדרבנן לדעת רבינו ורבינו שמשון נר' שחולק בנוטע וסובר דנוטע וזורע אחד הוא כי יותר מלאכה היא מזומר אבל דעת ר"ת נראה שהוא כדעת רבינו שהתיר לכתחילה ליטע בתוספת שביעית דס"ל דלא אסור בשביעית גופה מדאורייתא ובודאי כי הדב' נראה קשה שהחרישה בשביעית תהיה אסורה מן התורה ונטיעה תהיה מותרת אלא שעל כרחינו צריך לומר כן שכיון שהוצרך הכתוב לפרט זריעה וזמירה ובצירה וקצירה נראה שאין לך אלא מה שנתפרש בכתו' דאי לא ליכתוב זומר ובכלל היה זורע אלא ודאי מדכתביה משמע דלא הוה ילפינן ליה מזומר א"כ נוטע דלא אתפרש לא ילפינן ליה ׃

ה אין נוטעין וכו' ירוש' ס"ד אין מניחי' את הזור בחיכת הקניס מפני שהיא עבודה ורשב"ג מתיר וכן היה רשב"ג אומ' נוטעין אילן סרק בשביעית ע"כ משמע דרבנן פליגי עליה גם בהיכן סרק ואיהו לטעמיה אזיל שמקל בהלכתא האור והלכה כרבנן ופי' חיכת הקניס כמו חורשת תרגום יער חורשת וכן מצאתי בספר כתיבת יד חורשת הקניס גם אפשר שפירשו היכת כמו אוש' תה והוא מלשון יסודות והם שרשים שמניחין בהם האור לשרוף אותם והכוונה לתקן הקרקע ׃

ולא יחתוך וכו' פ"ב דשביעית מזבלין מפרקין מאבקין מעשנין עד ר"ה ובירוש' מביכין מעבירין את היבולת מפרקין בעלין מאבקין עושי' לה אבק ע"כ ופרש"י ז"ל במ"ק פ"ק שעושין אבק לכסות השרשין שנתגלו ורבי' תפר' שמפזקין אבק באילן ומוני' לו עוד במשנה מזהמין את הנטיעות וכורכין אותן וקוטמין אותן ועושין להם בתים ומשקין אותם עד ר"ה עוד שם סכין את הפגין ומנקבין אותם עד ר"ה ע"כ וכורכין פירושו שמקבץ אותם וקושר אותם כדי שיעלו למעלה וקוטמין פירושו שחותך קלתם להיזה נורך וסכין את הפגין ונוקבין אותה כי יש קנת מקומות שאין התאנים מתבשלין עד שמנסחין עץ דק בשמן ונוקבין אותם בו ור"ש כתב שנוקבין אותם כדי שיכנסו בהן הגשמים ויבשלו אותם ׃ ולא יפסג גם הוא במ"ק בברייתא שהזכרתי ופרש"י ז"ל שבשאילן הוא רך הרבה ווריאים שמא ישבר סומכין אותו והר"ן ז"ל כתב שאילן שענפיו נוטי' לכאן ולכאן קושרין אותם כדי שיעלו למעלה ולא יכבדו על גוף האילן ונת' וכן שאר

העבודות לכלול כל העבודות שנזכרו בברייתא שהזכרתי ׃

ו **אין** מניחין וכו' ירוש' שהזכרתי והיא תוספתא דשביעית פ"ג

אין מלמדין וכו' גם שם בירוש' פ"ד אין מלמדין את הפרה לחרוש אלא בחולות רשב"ג אומר אף בשדה חבירו מותר ובלבד שלא יסמוך את המענה ע"כ והלכה כחכמים ופירושו שאינו מותר ללמדה במקו' עפר כי תחילה הוא חורש אלא במקום חול שאינו נרא' כחורש כמתכוין לחרוש וגם אפשר כי הזורע במקום חול אינו חורש כי אין החול צריך חרישה ׃

אין בודקי' וכו' תוספתא דשביעית ספ"ק ובספרים שלנו כתוב אין בודקי' את הזרעי' בגללים ובעל ך אבל בודקי' באדמה ובעציץ ׃ ורבינו גורס בהפך והיא שנויה בירוש' דפ"ד כדברי רבינו וכן בדין דודאי יותר יש לאסור באדמה מבגללים כי באדמה הוא דרך זריעה ולא בגללים ופי' בודקין שרוצ' לבדוק מעט לדעת אם יצליחו לזריעה ׃

ושורין את הזרעים גם שם בתוספתא ובהשגות א"א נ"ל ומשירין את הזרעים משביעית למוצאי שביעית ומקיימי' את העלין שבגג אבל אין משקין אותם ע"כ ואמת שבתוס' כך היא שנויה ומשיירין אפ הזרעים וכו' ומקיימין את העלין שבגג אבל אין משקין אותם ע"כ אבל בירושלמי פ"ד כלשון רבינו היא שנויה ושורין אותן בשביעית למוצאי שביעית ופירושה שדרך הזורעין לפעמים שורין את הזרעי' במים כדי שיזריעו אותם יהיו נוחים לקלו' אותם וקמ"ל דלא חשבי' זה כזריעה בשביעית א"כ דלא גרסינן שמא הרואה אותם יאמר לזרוע בשביעית הם ומשירין שכתב הר"א לא נתברר לי פירושו שאם בא לומר שאין צריך ביעור אין זה מענין התוספ' וגם כי עוד יתבאר שפירות שביעית אסור לגנוז אותם לזריע' ואפשר דהכא במשייר אותם בקרקע מיירי כי כן הדרך בשאין רוצים אותו לירק מניחים אותם בקרקע עד שיתקשו ויהיו ראויים לזרע וקמ"ל דלא אסרינן שמא יאמר שזרעם בשביעית כשרואי' אותם בקרקע והוי דומיא דמשיירין את העלאוי אי נמי דאין משקין אותם אתא לאשמועינן ופי' עלואי נראה שהוא מין עשב שדרך לעשות בגג והר"א נראה שגורס עלין והם עלין שדרך לעשות בגג ולגרסת הר"א גרסינן אותם ולגרסת רבי' גרסינן אותו ופשוט הוא ובהשגות כתיבת יד מצאתי א"א נוסחא אחרינ' וכו' ומקיימי' את האילן וכו'

ז' **סוקרין** וכו' תוספתא פ"א סוקרין את האילן בסקרא וטוענין אותו פאגים ואין חוששין לא משום שביעית ולא משום דרכי האמורי ע"כ ובשבת פרק במה אשה אמרו בשלמ' טוענו פאגים דליכחוש חיליה פי' כי לפעמים משר פירותיו לרוב שומנו אלא סוקרו למה ומשני כדי שיודיע שמשיר פירותיו ויבקשו עליו רחמים כל הרואים אותו ׃

והמקשקש וכו' פ"ק דמ"ק יכול לא יקשקש אדם תחת הזתים ולא יעדור תחת הגפנים ת"ל וכו' והקשו שם גם בפרק לולב וערבה וע"ז פ"ר ישמעאל וקשקושי מי שרי והתני' מטמנה מלקשקש ונטשתה מלסקל אמר מר עוקב' תרי קשקושי הוו סתומי פילי שרי אברויי אילנא אסיר ע"כ ופרש"י ז"ל במ"ק סתומי פילי ססותם בקעים של אילן שרי דלאית ביה פסידא ואברויי אסיר דהוי רותא ופרק לולב וערבה כתב סתומי פילי שהסדקים מגולין וצריך לסתום שלא ייבש האילן ולא וקותי אילנא הוא שלא ימות ואין עושין להשביחו אלא לקיימו אברויי אילנא מלשון ובראו אותהן שנוקב העפר שעל השרשים ומזיקו וע"י כך משביח כך שמעתי ׃ נ"א להבריא את האילן ולהשביחו עכ"ל ז"ל ובעל הערוך פירש אברויי אילנא להניח זבל תחת האילן והזבל הוא לאילנות כמו מאכל לאדם והוא מלשון להברות את דוד ודברי רבינו כפירוש שני של רש"י ז"ל ופי' קשקוש כמו עדור וכן פרש"י ז"ל שם במ"ק לקשוש ועדור אחד הוא אלא שלשון קשקוש שייך בזתים ועדור בגפנים ולפי זה אין הפרש בין גפן לזיית דגם בגפן סתומי פילי מותר ורבינו תפס סתם לשון הגמרא שהזכירו הדין דקשקוש קשקים לא שייך אלא בזתים ולכך כתב זה מקשקש בזתים ואפשר דאורחא דמלתא נקט וכל האילנות שוים דזיל בתר טעמא ׃

ח **משקין** בית השלחין בשביעית ריש פ"ק דמ"ק משקין בית השלחין במועד ובשביעית ובגמרא בשלמא במועד משום פסידא שרו ליה רבנן אלא בשביעית זריעה זריע' וחרישה בשביעי' שריא ומסיק רבא אבות אסר רחמנא תולדות לא אסר רחמנא ע"כ וכבר הוזכר ופי' שלחין תרגום והוא ציה והוא משלהי

וכן שדה האילנו' וכו' וכן עשר הלבן וכו' פ"ק דמ"ק ראב"י אומר מושכין את המים מאילן לאילן ובלבד שלא ישקה את כל השדה בולה זרעים שלא שתו לפני המועד לא ישקה אותם במועד וחכמים מתירין בזה ובזה ע"כ ופ"ב דשביעית מרביצין בעפר לבן לדברי ר"ש וראב"י אוסר ע"כ ובירו' דשביעית גר' אתיא דר"ש כרבנן וראב"י לטעמי' דתנן אין מושכין את המים וכו' מה אנן קיימין אי במרווחין ד"ה אסור אם ברצופים ד"ה מותר אלא בינן קיימין בנטועין מטע עשרה לבית סאה ראב"י עביד לון כמרווחין ורבנן עבדי לון כרצופין הא רבנן אמרי במרווחין אסור להשקות מהו להמשיך נילף להדא דרבנן מן דראב"י כמה דראב"י אמ' במרווח ן אסו' להשקות ומותר להמשי' כן רבנן אמרי במרווחין אסור להשקות ומותר להמשיך ולא כן סברי' מימ' במרווחין ד"ה אסור והן עפר לבן לאו כמרווחין הוא אלא כאן במועד כאן בשביעית ומה בין שביעית ומה בין מועד שביעי' ע"י שמותר' במלאכה בין דבר שהוא טריח בין דבר שאינו טריח מועד ע"י שאסור במלאכה לא התירו אלא דבר שהוא אבד ובלבד שאינו טריח אית דבעי משמעינה מן הדא שביעית ע"י שזמנה מרובה התירו מועד ע"י שזמנה קצר אסרו אות' שבעה ימים הראשונים לא מסתברא מעבדינן בז' ימי' הרגל ויהיו אסורין אשכח תני מרביצין בעפר לבן בשביעית אבל לא במועד לדברי ר"ש וראב"י אום ובירו' דמ"ק אמרו עוד וחכמים מתירין בזה ובזה מהו בזה ובזה בין שתו קודם הרגל בין לא שתו אלא בין באילנות בין בזרעים ע"כ מזה הירוש' יתבאר לך דרבנן דפליגי אדראב"י ארישא נמי פליגי ומתירין להשקות שדה האילן כולו וכן פירשה רש"י ז"ל וכן פירשו כל המפרשים גם מזה הירושלמי למדנו כי דברי רבינו כאן הם כרבנן דבמרווחי' דה ינו מטע עשרה ביותר מבית סאה אפילו רבנן מודו שאסור להשקות השדה כולה ומ"מ מותר להמשיך וכאסר למדו בירושל' מראב"י לרבנן ובנטועי' מטע עשרה לבית סאה פליגי ורבנן שרו גם להשקות ופשוט הוא דב"פ רצופין יותר והלכה כרבנן דרבים נינהו ואעפ"י שלשון רבינו נראה לכאורה כראב"י מכא

הירושלמי

בירושלמי נרא' כאשר כתבתי מקמי דפלוגתייהו בנטועי עשרה לבית סאה ואע"פי שבפ' שמיני דהלכות שביעית צ"ע פסק רבינו כראב"י וכאשר ביאר שם בעל המגיד היינו משום דאשכחן מימרא דרב יהודה שאמ' אם היתה שדה מטוננת מותר דשייכא כראב"י דאלו לרבנן לא אצטריך וכאשר הכריע שם הרי"אף ז"ל דקי"ל כראב"י שהיא מימרא ואותו הכרח אינו מספי' לפסוק כמותו אלא בחולו של מועד ובזה הוא שסבר רב יהודה אבל בשביעית הדרינן לכללין ופסקינן כרבים דהא תנן דאיכא טעמי רויחי לפלוגי בינייהו כאשר נתבא' בירוש' שכתבתי גם שם בגמרא דילן הביאו אותה ברייתא ד דמרבילין שדה לבן בשביעית אבל לא במועד גם בע"ז פ"ר ישמעאל נתבאר חילוק בין מועד לשביעית כדברי הירושלמי וכיון שיש להקל בשביעית יותר ממועד נקטינן כרבנן בשביעי' אף על גב דקי"ל כראב"י במועד והראב"ד השיג שם על רבינו שפסק כראב"י וכאן לא השיג לדבר מוכח ולאי שדברי רבינו כאן הם בדעת ר' כרבנן וזה מוכרח :

ועוד נראה לומר דע"כ לא אסר ר' אליעזר ב"י אלא במועד אבל בשביעית אפי' ראב"י מודה דשרי להשקות כל השדה וכן מבואר שם בגמרא פ"ק דמ"ק דמוקי ההיא ברייתא דשריא להרבין שדה ל לבן בשביעית אבל לא במועד כראב"י מוכח דראב"י במועד לחוד הוא דאסר כנ"ל לפי תלמוד דידן ולפי זה הירושלמי ההיא לחולו של מועד שכתב גם רבי' בנטועי עשרה לבית סאה מיירי דבהכי פליגי כאשר נתבאר עוד למדנו מזה הירושלמי דעפר הלבן הוא שדה שנטועים בו אילנות מרווחין ביותר מבית סאה וכן כתב רבינו במשנה וכן צריך לפרש בסוגיא שכתבתי דמ"ק לפי שטת רבי' בפלוגתא דראב"י ורבנן :

וזהו מה שהקשו בירושלמי על מה שאמרנו דבמרווחין דברי הכל אסור פי' ומשמע דליכא שום פלוגת' ביניהם וכאשר למדו להתיר המשכה מראב"י לרבנן נראה דבמרווחין שוים הם ואין מחלוק' כלל ביניהם והקשו והא עפר לבן מרווחין הם ופליגי אם מרבילין או אין מרבילין ומשני פלוגתייהו בשביעי' אבל במועד ליכא פלוגתא כלל ושוין הם גם בהרבצה שאסורה וכדאמרת תני וכו' וכיון שכן לא תימא ר"ש כ כרבנן וראב"י לטעמיה דלאו הא בהא תליא אבל מ"מ אע"ג דשרי הרבצה בשביעית השקאה גמורה במרווחין אסורה היא והיינו דנקט במתניתין מרבילין ולא נקט משקין דהוי רבותא טפי וכחה דהיתירא עדיף כך צרי' לפרש קושיית הירושלמי לדעת רבינו שאסר כאן ה השקאה במרווחין שאם באנו לפרש בקושיית הירושלמי שהרבצה כהשקאה גמורה חשיב ליה ומ"מ תקשה מעפר הלבן דשרי הרבצה ועל זה מחלק בין מועד לשביעית לא היה לרבינו לאסור השקאה ולהתיר הרבצה גם ה הדבר ברור שאין לפרש ולא כן סברי' מימר כמו ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא דהיינו דסליק אדעתי' לאסור אף להמשיך והיינו מאן דבעי מהו להמשיך שאין הלשון סובל פי' זה ולא הענין אלא כאשר כתבתי נ"ל

ט ועושין עוגיות וכו' גם שם פ"ק דמ"ק בברייתא יכול לא יקשקש תחת הזיתים ולא יעדור תחת הגפנים ולא ימלא נקעים מים ולא יעשה עוגיות לגפנים ת"ל שדך לא תזרע ו וכרמך לא תזמור זריע' בכלל היתה ולמה יצאתה לומ' לך מה זריעה מיוחדת שהיא עבודה שבשדה ושבכרם אף אלו וכו' פי' שאין אסור אלא מלאכות שנוהגות בשניהם בשדה ובכרם יצאו אלו שאין נוהגות בשניהם גם שם במשנה ר' אלעזר בן עזריה אומר אין עושין את האמה בתחלה במועד ובשביעית וחכמים אומרי' עושין את האמה בתחלה בשביעית ע"כ ופי' בתחילה שהוא תחלת עשייתה וכ"ש אם נתקלקלה ובא לתקנה

י שאין אסור וכולי לשון זה נראה שסותר מה שכתבתי למעלה שחרישה אסור' מן התורה שהרי כתב כאן שאין אסור מן התורה אלא אלו לבד וצ"ל שלפי שאלו המלאכות שהזכיר לגדל ה הפירות הם ואם יש לאוסרם משום זורע או משום זומר הוא שיש לאוסרם דדמו להו לכך כתב שאין אסור מן התורה אלא אבות ותולדות הכתובים בתורה אבל תולדות אחרים לא גם לא אבות אחרים וניהו חרישה בשדה לאילן שהיא לאילנות או בשדה לבן כיון דאתאי הלכתא לתוספת בה נאסרה אלא דלא שייכא הכא גם רבינו כתב כן לפי שבברית' הזכירו מנין לנכוש ולעדור ת"ל וכו' ופירשו בגמרא דהיינו מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא דזמירה בכלל זריעה וכו' וכאשר הזכרתי ל למעלה גם רבינו תפס דרך הברייתא והגמרא דלא ניליף מהנך קראי ולא בא למעט כאן חרישה בשדה א אילן שהוא לאילנות ובשדה הלבן דודאי דאורייתא היא וכאשר יתבאר עוד :

יא משרבו האנסים וכו' סנהדרין פרק זה בורר אר"ש בתחלה היו קוראים אותם אוספי שביעית משרבו האנסים חזרו לקרות אותם סוחרי שביעית וכו' ופירשו בגמרא דה"ק בתחילה אחד זה ואחד זה פסולים משרבו האנסי' ומאי ניהו ארנונא כד מכריז ר' ינאי מכרז פוקו וזרעו כ בשביעית משום ארנונא חזרו לומר אספי כשרי' סוחרי' פסולים ע"כ ומפרש רבינו ארנונא שהם חייבים ליתן מזונות לחיל המלך ואם לא יזרעו אין להם מהיכן יתנו וא"כ נמצא שאין זורעין לעצמן אלא לחיל המלך ולכך התירו להם ובעל הערו' פי' ארנונא מנחה וארוחה שכן דרשו בלו הלך זו ארנונא ופי' הלך היינו ארוחה כמו ויבא הלך לאיש העשיר וגו' ע"כ והוא נוטה לפירוש רבינו ורש"י והתוספות פירשו שהוא מס שלוקח המלך מן הקרקע כך וכך כורים לשנה וכתב רש"י פוקו וזרעו שביעית בזמן הזה דרבנן דבטלה קדושת הארץ גם בתוספות וכי מפני ארנונא התירו לחרוש ולזרוע שהוא אסור תורה ותרצו דמיירי בשביעית בזמן הזה דהוי ד דרבנן א"נ דפקוח נפש יש בדבר שנוטל המלך מס ומתים בתפיסת המלך וכתבו שכן אמרו בירושלמי מפני חיי נפש ע"כ :

ובהשגות א"א אנו קבלנו האנסים א ארנונא שנוטל המלך חומש מפירות הארץ ואם אינו עובד גוזל אותה ממנו ו והמקומות שלא החזיקו בהם עולי בבל ולא היתה שביעי' נוהגת בהם אלא מדבריהם בהם התירו לעבוד מפני האונס אבל לא במה שהחזיקו ע"כ ביאור דבריו שהוא סובר שגם בזמן ששביעית מן התורה מיירי לכך פירשה במקומו' שלא החזיקו דוקא אבל בזמן הזה אין שביעית אלא מדרבנן לכ"ע בין במקום שהחזיקו בין במקום שלא החזיקו ולא מהטעם שכתב רש"י ז"ל שקדוש' בטלה דהא קי"ל שקדושה שנייה לא בטלה אלא מפני שאין כל יושביה עליה כדין היובל וכאשר יתבאר פרק עשירי ומ"מ מודה הר"א דבזמן שהיה מכריז ר' ינאי פוקו ו וזרעו לא היה שם שביעית מן התורה וא"כ מודה הוא דבכל מקום היה מכריז ובגמרא אמרו במכריז ר' ינאי

וכו' משמע קצת שאים הם ובחד"א גונא מיירו ולא ידעתי למה נפרש אותה דוקא במקום שלא החזיקו ולא נפרש אותה בכל מקום ובזמן הזה אחר שבטלו היובלות דהיינו אחר שגלה שבט ראובן ושבט גד וכלדברי רש"י ז"ל והתוספת' ז"ל שפירשוה כן ובודאי שנראה דהכי פשטא דתלתא טפי שהרי לתעשה בזמנן נראה שנאמר זה ואעפ"י שבתוספות תירצו תירוץ אחר אפש' דהיינו כי היכי דתיקום מתני' אפילו כרבנן דפליגי עליה דר' ושברי דשביעית בזמן הזה דאורייתא ולכך לא הקשו בתלמוד ואוקמוה כר' כמו שהקשו בהשולח גבי פרוזבול אבל לדידן דקי"ל כר' דין זה שייך בכל מקום ואין לומ' שדעת הר"א שגם שביעית בזמן הזה נוהגת מן התורה וכדעת בעל העטור שפסק כרבנן דפליגי עליה דרבינו דאדרבה כתבו הראשונים בשמו שדעתו היה שאין ש שביעית בזמן הזה כלל לא בקרקע ולא בכספים לא מן התורה ולא מדרבנן אלא שבפירושו לע"ז הדר בו ודעתו כדעת הראשונים שכתבו שנוהגת מדרבנן מיהת וכאשר אזכיר עוד ואם דעתו לומר שכיון שעיקר ש שביעית עם מן התורה ראוי להחמיר זו מנין לו מלבד שלשונו אינו נראה כן ומ"מ עיקר פירוש שקבל הוא קרוב לפי' רש"י והתוספות ז"ל וביאור לשון רבי' אפשר דבזמן הזה מיירי אע"פ שלא פירש כיון שכתב משרבו האנסים והתירו וכו' מתילא דבזמן הזה הוא וכאשר כתבתי או אפשר שיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה מפני האונס כיון שהיא מלאכה לאחרים וגם אפשר לבוא לידי נער קרוב לידי סכנה ·

וכן מי שכפאו וכו' נראה שכתב כן מההוא דאמרינן בירושלמי פ"ד דשביעית והוא נ"כ פ' זה בורר א"ר יוסי בר בון תמן אין המלכו' אונסת ברם הכא המלכות אונסת בראשונה כשהיתה המלכות אונסת הורה ר' ינאי שיהיו חורשים חרישה ראשונה ע"כ ופירו' הירושל' הזה יתבאר בסמוך בע"ה ומ"מ מה שכ' בחנם לא ידעתי היכן הוזכר ·

יב הנוטע בשביעי' וכו' תרומו' פ"ב הנוטע בשבת מזיד יקיים שוגג יעקו' ובשביעית בין שוגג בין מזיד יעקור ע"כ ובגיטין פרק הנזקין הנוטע בשביעית בין שוגג בין מזיד יעקור רבי יהודה אומר בשוגג יקיים במזיד יעקור א"ר מאיר מפני מה אני אומר בשוגג יעקור לפי שנחשדו ישראל על ה השביעית ואע"ג דר"מ ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה פסק רבינו בהא כר"מ משום דסתם מתני' דתרומות פ"ב כותיה וסתם במתני' ומחלוקת בברייתא הלכה כסתם מתניתין ·

יג החורש שדהו וכו' פ"ד דשביעי' שדה שנתקווצה תזרע במוצאי שביעית בטייבה או נדיירה לא תזרע למוצאי שביעית ע"כ ובירוש' נתקווצה תמן אמרי ניטלו קוציה ורבנן דהכא אמרי שחרש ונטייבה למאן דנפרש נתקווצה נ ניטלו קוציה נטייבה היינו שחרש אותה ולמאן דמפרש נתקווצה שחרש אותה נטייבה פירוש' שחרש אותה שני פעמים ור' תפס כאן כמאן דמפרש ניטלו קוציה ונטייבה היינו שחרש אותה פעם אחת לבד ובירוש' תמהו על רבנין דהכא שלא גזרו אלא על שני פעמים ולא על פעם אחת ואמר' תמן סי' רבנין דהכא אין המלכות אונסת ולכך גזרו אף בחרש פעם אחת ולא הקילו אלא בניטלו קוציה לבד אבל רבנן דהכא היתה המלכות א אונסת ולכך הקילו עליהם בחרש פעם אחת ולא ה התירו אלא בחרש שני פעמים ולכך תפס רבינו כפי' רבנין דהתם דמיירי בשאין המלכות אונסת וכבר כתב' למעלה במלכות אונסת שמותר לחרוש וזהו שאיתו בירושלמי ואמרו כשהיתה המלכות אונסת הורה רבי ינאי וכו' וכאשר כתבתי בסמוך ופי' נדיירה שנזדבלה מלשון דיר שהוא מקום ילינו בו הבהמות והובאה משנ' זו פרק מי שהפך פרק השולח ופרק כל פסולי המוקדשי' ואמרו עלה שם אמר אביי הטיבה ומת בנו זורעה ל דלדידיה דעביד איסורא קנסוה רבנן לבריה דלא עביד איסורא לא קנסוה רבנן עוד שם במשנה חוכרין נירין מן הגוים בשביעית אבל לא מישראל ע"כ ופירוש נירין שדה שנחרשה וקנסו אותו שלא יקחוה ממנו והרא"ש פי' חוכרין נירין שחוכר שדה מן הגוי ומתנה עמו בימתנאנה חרושה למוצאי שביעית אעפ"י שהישראל הוא שבה שיהיה הגוי חורש בשביעית לא שליח הישראל הוא להנהגת עצמו חורשה אבל אם בעל השדה הוא חשוד על השביעית אסור להתנות עמו תנאי זה אע"פ שיש שהות במוצאי שביעית לחרוש אותה קודם זמן הזרע שכיון שישראל חשוד הוא חוששין שיחרו אותה בשביעית ע"כ והוא על דרך פי' רבנו שמשון ז"ל ובתוספות פרק ב אמרו אין חוכרין נירין מישראל החשוד על השביעית ע"כ ורבינו כתבה כשידוע לנו שחרשה בשביעית ואפשר דמתילא איכא למילף דישראל החשוד על השביעית כן דינו דאמרינן בשביעית חרשה כיון שחשוד בכך

כו המטמן לפת וכו' פ"ק דכלאי' וכבר הובררה פ"ב מהלכות כלאי' ופירושה לדעת רבינו שאין זה זורע בשביעית שאין דרך זריעה בכך וכן ביאר במשנה ומן הירוש' נראה שמותר לאכול מה שהוציאו ואין בהם גזרת ספיחין שאין זו זריעה והרי הוא כאלו הוציאו ספיחין אלו בתלוש וכן דרך הבבלים ולר"ש דסרי ספיחין ולית ליה גזרת ספיחין קמ"ל מתני' שאין בספ חין אלו קדושת שביעית כמו בשאר ספיחין דלר"ש דסרי להו קדושת שביעית יש בהם כן נתבאר בירוש' ואפשר שנכלל זה בדברי רבינו שכיון שאין נקרא זריעה מתילה שמותר לאוכלו דבתלו' חשבי' ליה ולא שייך ביה גזרת ספיחין שאם אתה עוש' אותו מחובר הרי הוא זורע ורבינו לא כת' כאן אגודה כמו שכתב בהלכות כלאים נר' שדעתו דלא תני ר' חייא דאגודה דוקא אלא לענין כלאים דאי הוי לפת יחידי חיישינן מפני מראית העין כאשר נתבא' שם אבל לענין שביעית אפי' לפת יחיד הו בוניתידי מות' שכיון שמקצת עלין מגולין לא הוי דרך זריעה ולא קרינן ביה שדך לא תזרע ·

המטמן את הלוף וכו' פ"ה וביאור הענין כי דרכם היה לטמון המין הזה בארץ להשמר ואם טמן מעט ממנו נראה כזורע לכך צריך שיטמון ארבעה קבין ואם יטמון אותם עדיין נראה כזורע לכך צריך שיהיה גובה המקום והכרי טפח ופי' לוף מין ממיני הבצלים ·

ומתיר למרס וכו' ספ"ב דשביעי' ממרסין באורז בשביעית רבי שמעון אומר אבל לא מכסחין ע"כ וכתב ר"ש פירוש ממרסין שמשקין עפר האורז ומערבין המים בעפר כמו נתנו למי שמתר' בו אבל לא מכסחין שאין מותכי' עלין של האורז תרגו' לא תזמר לא תכסח ע"כ וכן כתב בערוך פי' ממרסין מערבין מתרקין ומערבבין ע"כ ופסק רבינו כר"ש ל דאפשר דת"ק לא פליג עליה אלא כדי שלא תטעה להתיר הכסוח כמו שהתיר המרוס לכך אמר אבל לא מכסחין וכן פירש במשנה

טו בראשונה היו אומרים וכו' ריש פ"ד ופי' משרבו עוברי עביר' כבו' אסרו ליטול אדם משדהו אלא משדה חבירו נראה דהיינו הגם לבד שכן כתב ר"ש והרא"ש שלא בטובה שכיון שאין מחזיק לו טובה לא אתי ללקוט הדקין ע"כ שלא התירו רק גפן וכן נר' לשון המשנה שאמרה התקינו וכו' נראה שאין זה הדין שהיה בשל חבירו קודם ומ"מ מלשון רבינו אין להכריע דבר ואפ' דמשום שלא בטובה נקט הכי במתני' דמתחלה היה מותר אפי' בטובה א"כ להוי כאלו אחר התקינו שיהא אסור בשלו ומיהו בשל חבירו לא התקינו דבר ובלקאי קאי וזה נר' כוונת רבינו שכתב התקינו שיהא אסור בשלו ומותר בשל חבירו דוק' ותשכא ומ"מ לשון המשנה דחוק לפירוש זה

ופירש שם רבינו שלא בטובה שלא בהסכמה בין שניהם כגון שיאמר אדם לחבירו לקוט אתה משלי ואני אלקט משלך או אנמלך עליו טובה ע"כ וכאן החמיר יותר ואסר ללוקח שלא יאמר לבעל הקרקע ראה כמה טובה עשיתי עמך והוא על דרך פירוש רבי שמשון והרא"ש ז"ל שכתבו שלא בטובה שלא יחזיק לו טובה חבירו דכיון שאינו מחזיק לו טובה לא יבא ללקוט גם הדק לנקות הקרקע.

טז היתה בהמתו וכו' בירוש שם פ"ד.

יח הקוצץ וכו' גם שם פ"ד המיחל בזיתי' ב"ש אומרים יגום וב"ה אומרים ישרש ומודים במחליק שיגום שי זהו מיחל אחד או שנים מחליק שלשה זה בצד זה בד"א בשלו אבל בשל חבירו אף המחליק ישרש ע"כ פי' מיחל נתבאר בדין הפאה והוא המיקל באילנות כשהם מכופין יותר מדאי עוקר קלתם והוא גזור מלשון דל פי' יגום תניה הפרשים וחותך מלמעלה מלשון גומתו עם השופי.

יט המבקיע בזית וכו' גם שם ורבינו שמשון כתב בעפר מתקן אבל בקש ובאבנים אינו אלא שלא ייבש ע"כ ואפשר שגם זו כוונת רבינו

כ המזנב וכו' גם שם המזנב בגפנים והקוצץ בקנים ר' יוסי הגלילי אומ' ירחיק טפח ר' עקיבא אומר קוצץ כדרכו בקרדום במגל ובכל מה שירצה ע"כ ופי' מזנב שכורת מעט מן הענפים ופי' ירחיק טפח שירחיק מגוף הגפן או משורש הקנה ור' עקיבא מתיר לעשות כדרכו והלכה כרבי עקיבא מחבירו ובתנאי שלא תהיה כוונתו לזמור ופשוט הוא.

כא אין קוצצין וכו' גם שם ופי' בתולת שקמה שלא נקצצה מעולם וכן אמרו פ"ק דנדה שלש בתולות הם בתולת אדם שלא נבעלה מעולם בתולת קרקע שלא נעבדה מעולם בתולת שקמה שלא נקצצה מעולם נ"מ למקח וממכ' א"נ לתקצ' ביה בשביעית כדתנן אין קוצצין בתולת שקמה בו' ופירוש' שקוצצין אותה כדי שתגדל ותוספין ענפיה ממקום החתך ורבנו פי' במשנה כדי שיתחזק ויתן פריו לרוב כמו הזמר לגפנים עוד שם במשנה פ"ד רבי יהודה אומר כדרכה אסור אלא או מגביה עשרה או גומם מעל הארץ ע"כ פי' בי הדרך לקוצצה למעלה מטפח עד עשרה והלכה כר' יהודה דגם ת"ק בכדרכה קוא לאסר כי אז נקראת עבודה אבל שלא כדרכה לא מקריא עבודה :

כב אילן שנפשח וכו' גם שם כלשון רבינו ופי' נפשח נסדק ונבקע וקושר אותו שלא יוסיף הביקוע אבל לא לדבק ולקשור מה שכבר נבקע.

פרק שני

א לא יוציא אדם שני זבלים וכו' ריש פ"ג מאימתי מוציאין זבלים לאשפתות משיפסקו עוברי עבירה דברי ר"מ ר' יהודה אומ' משייבש המתוק ר' יוסי אומר משיקשר ע"כ ויש מי שפירש מתוק היינו הזבל כשמתתק הפירות ובירוש' מתוק פקועה דבקעתא ופירשו בו בקוע השדה ויש מי שפירש שהוא לחלוחית הקרקע שמנותקת הפירות והוא על דרך הירושלמי שפירשו ביקוע השדה דכשכלה הלחלוחית מתבקעת והט' שכשהזבל יבש לא יאמרו שהוא לזבל וכן כשיבש לחלוחית הקרקע אין דרך לזבל אבל בערוך פירש שהוא מלשון בקיעות שדה וכן כתב רבינו במשנה שהוא נקרא בערבי חנדל והוא מר מאד וקורין אותו מתוק כמו שקורין לעור שגי נהור ע"כ ויקשר פירש בירושלמי שיעשה קשרים קשרים מכיון שנקשר קשר העליון מיד הוא יבש ותני עלה וקורין לבריכה להיות שוים פי' רבי יהודה תלו ביבש ור' יוסי תלי בקישה אין הפרש רב ביניהם כי מיד שנקשר הוא יבש והלכה כרבי יוסי לגבי רבי יהודה וכ"ש לגבי ר"מ כאשר נתבאר בעירובין.

ולא יעשה וכו' גם שם על כמה מזבלין על שלש אשפתות לבית סאה של עשר עשר משפלות של לתך לתך וידוע שהלתך חצי כור והכור שלשים סאין נמצא עשר משפלות ק"נ סאין ופי' משפלות הכלי שנושאין בו הזבל עוד שם מוסיפין על המשפלות ואין מוסיפין על האשפתות פי' שלא יעשה יותר משלש אשפתות לכל בית סאה שיראה כעושה לזבל אבל אם ירצה להוסיף על המשפלות מוסיף ולא אמרינן כי היכי דאסרי יותר משלש אשפתות לבית סאה הכי נמי יהיה אסור במקום אחד יותר משיעור שלש אשפתות.

היה לו וכו' גם שם כלשון רבינו ובירושלמי פי' בו שני דרכים או שהיה לו דבר מועט בתוך שדהו או שהיה לו זבל מועט בתוך ביתו ערב שביעית ורוצה להוציאו בשביעית לתוך שדהו ומלשון רבינו נראה דבהיה לו בשדהו מפרש לה דבשדה מיירי וכתב מוסיף והולך סתם וכן פי' בפירוש המשנ' והובא משנה זו פ"ק דמ"ק ושם במשנה נחלק ר' אלעזר בן עזריה וסובר שאינו מותר אלא א"כ מוציא עשר בבת אחת שידעו הכל שלעשות אשפה הוא עושה ולא לעבודת קרקע והלכה כחכמים. ולא יעשה וכו' כבר הזכרתיו.

ג היה מעמיד וכו' גם שם יותר מכאן מות' כלן ואפילו יותר מכאן דברי רבי שמעון וחכמים אוסרין עד שיעמיק שלשה או יגביה ג' והטעם ברור.

ד מותר לאדם וכו' בהשגות א"א עקש עלינו את הדרך ובלבל עלינו את הלשון של משנתנו ונתן את הראשון אחרון כי לשון המשנה המדייר את שדהו עושה סהר לבית סאתים ועוקר ג' רוחות ומניח את האמצעית ונמצא מדייר בית ד' סאין ובו ומוציא מן הסהר לתוך שדהו כדרך המזבלין והקשה בגמ' אם תניינן שדה שנטייבה או שנדיילה

שגדולה אלמא אסור לדייר והכא את אמר מות ותרגו א"ר יונה מתני' ברוצה להעמיד צאן בתוך שדהו פי' לא לזבל אלא להעמיד שם צאנו לחלוב ולגזוז עושה מחיצו' לסהר וכו' ע"כ והנה המשנה שם בפ"ג המדייר שדהו וכו' על בית ד' סאין רשב"ג אומר בית שמנה סאין ואם היתה כל שדהו בית ד' סאין משייר ממנה מקצת מפני מראית העין ומוציא מן הסהר וכו' זה סדר המשנה ו והקדים רבינו הדין השנוי שם בסוף המשנה לשני סבות אחת להודיע שפי' כדרך המזבלים היינו בתנאים ה הנזכרים בשיעור האשפתות ומנין המשפלות וזה פירוש כדרך כל מכנסי זבל שכתב רבינו וכן כתב במשנ' ויתיר לו להוציא הדומין מן הסהר ולעשות ממנו אשפה כפי מה שהתנה בעשיית האשפתות ומנין המשפלות ע"כ לכך רבינו סמכו ענין לו ולא רצה להפסיק בדין המדייר שדהו סבה שנית והיא העקיר להודיע דמוציא מן הסהר ונתן לתוך שדהו דקתני לאו אסהר שהזכיר קאי ולומר שצריך לעשות כן כאשר נראה שמפ' אותה הר"א שכן כתב ובפיהמ' זבל מוציאו לתוך השדה לפי שהוא מפרש המשנה כולה במעמיד שם הצאן לחלוב ולגזוז לא לזבל ולכך כתב פירוש לא לזבל וכו' ומתניתין דנליירה ב במעמיד הבהמות לזבל ולפי שהעמיד לזבל לא עשה אשפתות ולכך אסור והכא שמעמיד לחלוב ואח"כ מוצי' משם ומזבל והרי היא כשאר מזבלים ועלה קאמר כ בשיתמלא הסהר מוציא כדרך המזבלין וכן כתב רבינו שמשון אבל רבינו מפרש שכוונתו לזבל השדה ויכול לעשותו בערמה זו כדי לזבל ד' סאין בשדהו שמעמיד שם הבהמות והמקום מזדבל מעצמו ואין כאן מוציא והשתא מוציא מן הסהר דקתני סיפא אסהר דעלמא קאי ולומר שמותר להוציא מן הסהר ולעשות כדרך ש שעושה בשמוציא מביתו ומה שאמר בירושלמי לתרוצי מתנייתא אהדדי מתניתין כשרוצה להעמיד צאן אין פירושו לדעת רבינו שמעמיד לחלוב ואח"כ מוציא ו ומזבל כאשר פירשה הר"א אלא ה"פ מתניתין שמביא הצאן עצמן לשדה והם מטילין שם הזבל אבל מתניתין דנליירה מיירי שהביא הזבל וזבלה להדיא לא ע"י דיר וסהר וזה ודאי אסור וכן כתבה רבינו למעלה או זבלה בשביעית גם במשנה כתב נליירה נעבדה בזבלי' והוא נגזר מן דיר ע"כ ורבינו שמשון ז"ל כתב נלוירה בדירי של בהמות שעשה סהר כדתנן בפרקין לעיל ולא עשה אשפתות נראה דלטעמיה אזיל כשטת הר"א אבל לדעת רבינו לא הביא שם הבהמות או אם הביא לא עשה לא דיר ולא סהר אלא זבל להדיא כאשר כתבתי אבל אם הביא הצאן ועשה כנז במשנה זו שרי אף אם אין כ כוונתו לזבל השדה ומעריס ומביא שם הצאן ועושה להם דיר וממילא השדה מזדבל ד' סאין ואין כאן מוצי' מן הסהר לכך הקדימו רבי' למלתא באנפי נפשה היא וכבר כתבתי שר"ם דעתו כדעת הר"א ·

ו לא יפתח אדם וכו' גם שם פ"ג לא יפתח אדם מחצב בתחלה ע"ד שיהיה בו שלש מרובייות שהם שלש על שלש ברום שלש שיעורים עשרים ושבעה אבנים ע"כ ופירוש' לדעת רבינו שלא יתחיל עתה בשביעית לחצוב ממנו שיאמרו שכוונתו ל להסיר הסלע כדי לתקן הקרקע וזה אסור בשביעית אלא א"כ חצב קודם שביעית מקום מרובע שיש בו שלש אמות על שלש אמות והגובה שלש אמות וחצב מאותו מקום שבעה ועשרים אבנים שכל אבן אמה על אמה כי כן יעלה התשבורת שלש על שלש הרי תשעה והגובה שלשה נמצא שלשה פעמים תשעה הרי כ"ז וכיון שחצבו קודם השביעית כ"ז אבנים כנז' כשחוצב אח"כ בשביעי' אין זה נקרא בתחלה ובודאי שכ"ש אם הם יותר גדולו' שיהיה המקום שחצב יותר גדול ויהיה מותר לחצוב עוד בשביעית ופי' מורביות שורות וכל הג' שורות הם כ"ז אבנים ור"ש פי' עוד דרך אחרת דפתיחה בתחלה נ נקרא דבר מכוסה ופותחו ומגלהו כי פעמים שהסלע מכוסה ואינו ניכר עד שיחפרו ומגלים אותו ואם הוא מגולה שיעור לחצוב מן המקום המגולה שלשה מורביו' של שלש שלש אפי' שלא חצב ממנו דבר קודם שביעית מותר לפתוח עוד ולחפור בשביעית והטעם שכשהוא מכוסה הרואה אותו חופר יאמר כי הוא מתקן שדהו לזורעה בשביעית או שהוא עודר כדי לזרוע אבל כ כשהוא מגולה השיעור הנז' הרואה אותו חופר יאמר דלצורך אבני בנין עביד ושבור עוד דכ"ז אבנים לכל שורה בעינן אי נמי כ"ז אבנים בין כולם וכל אחת אמה על אמה ברום שלש אמות ויהיה לפי זה פי' מרוביות על שם שהם ארוכות כמו מורביות של תקנה כי הוא גורס שלש מורביות של שלש שלש ברום שלש ולכך מפרש שכל מורבית יש בה שיעור זה או בנז' אבנים או בט' אבנים אבל רבי' נראה שגורס שלש מורביות וברום שלש א"כ שנים וכו' ואבל הסלע קאי וכן הגר' במשנה בספרי' שלנו והרא"ש ז"ל פירש עוד במשנה דשלשה מורביות היינו שצריך שיהיו בה שלשה סלעים שכל סלע יוכל לחצוב ממנו כ"ז אבני' ולא יותר כי עד שיעור זה יתלו הרואי' שלצורך בנין הוא עושה אעפ"י שאין רואין אותו בונה כי לפעמים אדם בונה בנין קטן בתוך ביתו שצריך לו עד שיעור זה אבל אם הוא שיעור יותר לא יתלו את כולם כי כיון שאין רואין אותו בונה בנין יאמרו ודאי לתיקון שדהו עושה דלפי שיטתו בשאינו בונה עסקינן אלא שמתכוין לתקן השדה כצורך מוכחי שביעית שאם הוא בונה בנין מותר הוא אפי' כמה וכן בתוס' במה דברים אמורים בזמן שהוא מתכוין לעשות שדה אבל אם אינו מתכוין לעשות שדה אפילו בדבר מרובה מות' ע"כ ותוספתא זו הכריחו להרא"ש ז"ל לפרש כן להקל בשיעור מועט ולהחמיר במרובה דאלו לפי הפירושים שכתבתי מאי אפילו דבר מרובה אדרבה כל מאי דהוי מרובה טפי עדיף אבל לשון המשנה לא משמע הכי ד דקתני לא יפתח וכו' עד שיהא בו וכו' משמע דפחות משיעור זה אסור עד שיהא בו שיעור זה וכבר נדחק ר"ש לתרץ התוספת' לפי שיטתו ופירש שמפני שדינו של מחצב שלא ליטול רק עד פחות מטפח כדקתני סיפא דמתני' וכאשר יתבאר לדעתו ז"ל להכי קתני בתוספת' שבזה מותר אפילו דבר מרובה פי' אפילו שנוטל הכל ופירוש רבינו מתיישב כלשון המשנה ובטעמו ובסמוך אכתוב מה שאני סובר בפירוש רבינו בפי' תוספתא זו גם בסמוך יתבאר שדעת רבינו שאינו מותר אלא כ במתכוין לבנין ולא לתקן השדה ·

ז גדר של אבנים וכו' גם שם ודעת הרא"ש כי מה שאמרו במשנה היה שם פחות וכו' דלא קאי אגדר בלחוד דסמיך ליה אלא קאי נמי אמחצב דגוממו פחות מטפח וה"ל פחות מכאן בגדר או במחצב ע"כ נראה שהוא מפרש פחות מכ"ז אבנים או בגדר פחות מעשרה גומא ורבינו שמשון נראה שמפרש דמחצב אפי' בחצב קודם כ"ז אבנים צריך להניח טפח ופחות מכאן אגדר קאי וה"ק פחות מכאן הרי זה מחצב ודין המחצב שגוממו וכו' וכן נראה לשון המשנ בספרי' שלנו שדין מחצב להיות גומם עד טפח ואין נראה כן דעת רבינו דפריש כל הני ולא פריש או שחצב פחות

מכ"ז

ובג' אבנים ס"מ דלא סבר כהרא"ש וגבי סלע נמי אבני' כתב מנקד כל מה שהוא שירצה ולא הזכיר כלל גומס משום דלא ס"ל כר"ש אלא מ"מ דס"ל דלא קאי אלא אדסמיך ליה ואפשר שלא היה גורס פחות מכן מחצב אלא פחות מכן גוממו וכו' ולגמרי אסרו לפתוח מחצב בתחלה אעפ"י שבשמניח טפח אינו תיקון שיאמר ה הרואה אותו חוצב שרוצה לתקן שדהו ולא ידע שיניח טפח או אם ידע שמניח טפח יאמר שהוא מתחיל עתה לגמור א"כ מה שאין לומר כן בגדר גם אפשר שחששו במחצב יותר מגדר כי המחצב הוא תיקון גמור בגוף המחצב הקרקע מה שאין כן בגדר שאינו אלא נטילת אבנים לבד ועוד יתבאר זה ופירש רבינו שאם יש עשר אבנים וכו' ינטלו כולן אפי' הקטנות אע"פ שלשון המשנה אינו משמע כן הדבר מוכרח להם עצמן תאי מריא עשר אפי' אחת ואפי' שנטלו שתים על הכתפסרי וכאשר יתבאר בסמוך אלא ודאי לליטול אפי' הקטנות אצטריך הני וכן הכריח ר"ש׃

היה פחות וכו' או וכו' פי' דבחדא לריעותא לבד אסור וצריך שיניח טפח ופשוט הוא

ח בד"א

וכו' גם שם במשנה על גדר של אבנים בד"א מתוך שלו וכולי בד"א בזמן שלא התחיל וכו' ובירושלמי אמרו על זה א"ר יהודה בד"א נתכוון לתיקון שדהו אבל נתכוון ל לתיקון שדהו אפילו יותר מכאן מותר ארשב"ג בד"א שלא נתכוון לתיקון שדהו אבל נתכוון אפילו פחו' מכאן אסור אמר רב ביבי רורה ר' ייסא כדון תניא לקולא ע"כ כך היא הגירסא בספרים שלנו ובודאי שדברי ר' יהודה בתוכים בשבוש וצריך להיות בהפך בד"א ב בשנתכוון לתיקון שדהו אבל לא נתכוון אפילו יותר מכאן מותר והיא התוספתא שכתבתי למעלה וסובר רבי' שלא קאי רבי יהודה אלא אגדר שהרי בירושלמי על דין גדר מייתו לה ובפירוש אפילו מרובה כתב רבינו נוטל כל מה שירצה מכל מקום וגודר עד לארץ והוא מה שכתבנו בשם ר"ש אלא דסרכא דמתני' נקט רבינו שכתב נוטל כל מה שירצה מכל מקום וכן אמרו בתוספתא מה שהוא רוצה נוטל ומה שירצה יטול אבל הכוונה היא מה שכתבנו בשם ר"ש ז"ל אלא שלדעת ר"ש קאי נמי אמחצב דפחות מכן גוממו אמחצב נמי קאי פי' שכך דין מחצב כאשר נתבאר ולדעת רבינו לא קאי אלא אגדר דפחות מן אגדר לחוד קאי כאשר כתבתי ולשון מה שהוא רוצה ליטול שאמרו במשנה אגדר משמע דנטילה בגדר הוא דשייך א"כ גם דברי רבי יהודה על כרחין אגדר לחוד קאי וכן מוכיח מה שכתב רבינו בטעם לא יפתח מחצב וכו' שמא יאמרו לתקן שדהו נתכוון משמע שאף אם אינו מכוין לתקן אסור מפני הרואין שמא יאמרו וכו' וכן כתב בפי' המשנה דלא יפת' אדם מחצב עד שיהיו בו וכו' וז"ל ובכל זה כשלא נתכוון לתיקון שדהו אבל אם נתכוון אסור ע"כ מוכח שהוא סובר דר' יהודה אגדר דוקא קאי שאין לאסור אלא בנתכוון לתיקון שדהו לפי שכשאינו מתכוין אינו עושה אלא נטילת תיקון אבנים ואין זה תיקון גמור מה שאין כן בפותח מחצב לכתחלה שהוא תיקון גמור שמתחלה לא היה ראוי לזריעה כלל ועכשו מתקנו לזריעה לעולם ולכך במחצ' חששו לרואין ובגדר לא חששו לשטת רבינו ועוד ד דמחצב הוא חופר ועודר בארץ עצמה והרואה ודאי יאמר שהוא עודר או חורש לזרוע מה שאין כן בגדר ופשוט הוא שיש לחלק׃

ט מעתה

נראה דעל כרחין היה גורס רבינו בתוספתא שכתבתי גדר וכו' ועל דין גדר קאי רבי יהודה וכמו על המשנה והירושלמי כהביאו אותה על דין גדר וכתב רבינו עוד וכן אם היה נוטל משדה חבירו אעפ"י שהוא קבלן וכו' ובמשנה זו לא הוזכר קבלן וכו' אבל כתב כן ממשנה שנויה שם בסוף הפרק והקבלן מביא מכל מקום וכתב שם רבינו ז"ל שם וכבר נתבאר במה שהקדמנו בד"א מתוך שלו אבל מתוך של חבירו מה שהוא רוצה יטול והוא אמר עתה שקבלן והוא סוכר הארץ לעבור אות' דינו כנוטל מתוך של חבירו ומביא מכל מקום ואין זה שיעור שיזדמן לו מהאבנים ע"כ ו וכתב רבינו משנה זו בסתם והמנה כתב כאן כן וגם דמתניתין סתמא קתני וילמוד סתום מן המפורש׃

ט אבנים

שראויים וכו' גם שם אבני' שזעזען המחרשה או ש שהיו מכוסות ונתגלו וכו' ובירושלמי לא סוף דבר זעזעתן אלא אפילו חרישה עתידה לזעזען והיינו ראויים שכת' רבינו ופי' אם יש בהם וכו' ינטלו שכולם ליטול אפילו הם הרבה אגב אותם שתים הגדולות ולא מחזי כמתקן שדהו

י והמבקל

שדהו וכו' שם באותה משנה וכתב מפני שהוא צריך ל לאבנים פי' כי אז יניח את הנוגעים בארץ אבל אם כוונתו לתקן לא שייך לומר יניח את הנוגעות בארץ כי אז אינו מתקן לארץ כלום ואפשר דקצת תיקון מיהא איכא הילכך דוקא כשכוונתו ליטול האבנים אבל אם כוונתו לתקן אינו נוטל אפילו העליונות א"כ שהרואה לא ידע שיניח הנוגעות וכיון שכוונתו לתקן גזרו

וכן

אם היו וכו' גם שם ופי' גרגש כמו גל אלוס גל שייך באבנים גלולות וגרגש שייך בצרורות ור"ש גריס גרגר וכן גורס בערוך ופירוש מלשון גרגיר על שם שהם קטנים ובספר כתיבת יד מ מצאתי גוש של צרורות וא"כ יהיה מלשון גוש עפר ואתי שפיר טפי דגוש לא שייך אלא בגוש א'׃

ואם

יש וכו' גם שם ואם יש סלע בקצת המקו' אכשר שנוטל שנ"ו אפילו ממקום ש שאין תחתיו סלע דכיון שרואין באותו מקום שיש ת תחתיו סלע שאין כוונתו לתקן שהרי אינו ראוי לזריעה ידעו שגם בקצת האחר אין כוונתו לתקן וכן נר' מלשון רבינו שתשון ז"ל שכתב לא מחזי כמתקן כיון שאין כל המקום ראוי לזריעה אבל הרא"ש כתב כיון שאין ה המקום ראוי לזריעה ולא כתב כל׃

לא

ימלא אדם גיא עפר וכו'׃ בתוספות א"א המשנה לא דברה על זה כלל אבל היא כך אין בונין מדרגות על פי הגאיות ערב שביעית הם פסקו הגשמים מפני שהוא מתקנן לשביעי' אבל בונה הוא בשביעית מפני שהוא מתקנן למוצאי ש שביעית ולא יסמוך בעפרו נ"א ולא יכבוך בעפר אבל עושה אותה חרין כל אבן שהוא יכול לפשוט את ידו וליטלה הרי זו תנטל נמצא שעל המדרגה שעל שפת הגיא הוא מדבר כשבונה אותה בשביעית לא יעשנה בעפר מפני שמכשירה לזריעה אבל עושה הוא חרין פירוש באבנים וכל אבן שהוא יכול לפשוט את ידו כ כשעומד בר"ה וליטול אותה מתוך שדה חבירו תנטל ואין כאן משום גזל ובונין בה אבל מתוך שדהו לא מ מפני שהוא רוצה בקיומן להכנס ויהיב עסבא עליהון ע"כ ומשנה זו פ"ג היא כאשר כתבה הר"א ובהשגות כתיבת יד מצאתי כנוסחא שנית לא יסמוך בעפר וזו נוסחת ר"ש ופירשה מלשון באזו בסנך והוא פי' המשנה

שעושין מדרגה לגאיות והם גומו' שמתמלאין מים מלשון כל גיא ינשא ועושין כן כדי למלאת מהן ולא יהליכו צירידתן למלאת ומדרגה זו אסר התנא לבנותה ערב שביעית כי יראה שעושה כן להשקות שדהו בשביעי' ולא יסבוך בעפר אם בא להיות סובך מקום ביאת המים כדי שישתבכו ויתקשרו האבני' זו עם זו וזהו לשון בסבך דמתני' עפי כ"מ שמתכוין להשקות מהם שדותיו אבל בונה הוא חייץ כך גרסת ר"ש וכן נראה בירוש' שאמרו מלשון בונה חייץ הוא ופירושו אבנים סדורות זו על זו בלא טיט זה נרא' כונת ר"ש וכן כתבה הרא"ש ז"ל ובספרים שלנו כתוב כפי' ר"ש גיא מקום גבוה ונר' שהוא טעות סופר כי הרא"ש כתב לשון ר"ש כדרכו בכל מקום וכתבו כאשר כתבתי גם מתקומו בעצמו יתבאר לך ולשטה זו אתי שפיר לשון לא יסבוך אבל לשטת ה הר"א שנראה שכוונתו לפרש שלא יעשה אותה מדרגה כולה עפר לבד מפני שמכשיר המדרגה עצמה לזריעה ויכול לבנות אותה באבנים כדרכה אין לשון יסבוך מתיישב ולשון יצבור הכתוב בספרים שלנו אתי שפי' עפי' פירושו שצובר שם עפר להיות מדרגה ולשטת הר"א ז"ל מה שאמר אבל עושה הוא חייץ לא היה צריך לאומרו שכבר אמר אבל בונים בשביעית ובונין כדרכו משמע והיה די שיאמר ולא יצבור בעפר ותו לא

גם בהשגות כתיבת יד מצאתי אבל עושה הוא חייץ ואולי שדעת הר"א ז"ל כשטת ר"ש והרא"ש דבנין בעפר ואבנים אסור ובאבני' לבד דהיינו חייץ הוא שמותר אלא שהם מפרשים אותו בפני עצמו על מי שבא לסבוך מקום ביאת המים או שלא יקחו שמים והוא מפרשה דבולה חדא היא ולא יצבור אמדרג' קאי ולא מלתא באפי נפשה היא אלא שאין לשונו נראה כן רק כאשר כתבתי ראשונה גם נראה שגורס הר"א אבל עושה אותה חייץ א"כ עושה אותה חריץ ולפי ג גרסא זו ודאי דאמדרגה קאי כאשר פירש הוא אלא שנר' ודאי שאין זו עיקר הנוסחא אלא אבל עושה הוא חריץ ועל סיפא דמתני' דתנן וכל אבן וכו' אמרו בירוש' רבי יעקב בר בון בשם ר"ש בן לקיש זאת אומרת שאסו' ללקט צרורות מתוך שדה חבירו די מנכש ויהיב עסביה עליהון הלא דתימא בבקעה אבל בהרי' ובטרשי' מותר וביינו חשיב ליה ע"כ

וזהו מה שכתב הר"א ולפי זה פירוש דבריו כך הוא כל אבן שהוא יכול לפשוט את ידו והוא בר"ה וליטלה משדה חבירו אין בה גזל ומותר לקחת אותה ולבנות בה דהוה פקורי מפקר כיון שהניחה במקום שיד הרבי' שולטת אבל מתוך שדהו פי' מאמצע שדהו של חבירו הנז' שאין העומד בר"ה יכול ליטלה א"כ צריך ליכנס לתוך השדה ליטלן והכל עולה לדרך אחד בזה יש בה משום גזל ואסור ליקח אותה כי בעלי' חפש בה כשמנכש השד' ילקט העשבים מן השדה ומניח על אותם האבנים או הצרורות שיתייבשו שם זהו ביאו' דברי הר"א וביאור דברי שדהו שכתב דאי מתוך שדה שלו קאמר לא שייך מפני שרובה בקיומן וכו' ופשו' הוא זה ולפי זה שפיקשתי בדברי הר"א קשה דהאי דינא לא שייך הכא לענין שביעי' כלל אלא לענין גזל לבד ואמאי תני ליה הכא כי איני רואה שום נפקותא לענין שביעית ואפשר שדרך גאיות אלו להיות בין ד' או ה' שדות ולכך אמר התנא אגב אורחיה שכשהבנאי בונה אלו הגאיות שיכול ליקח מן השדות כל אבן שיכול לפשוט ידו וליטלה ואין צריך לשאול לבעלי השדות א"כ לרבותא נקטיה הכא שאפילו שהוא שביעית ויש רשות

לכל אדם ליכנס לשדה חבירו כי הכל הפקר ושל"א כי אין הפרש בין אבן העומדת באמצע השדה שצריך ל ליכנס לתוך השדה לאבן שיכול לפשוט ידו וכולי קמ"ל ·

ור"ש פי' דה"ק כל אבן שיכול לפשוט ידו ו ליטלה ממקום שהוא בונה הרי זה נוטל אותה ובונה בה כי הבנין מוכיח שאינו נוטל אותה ל לתקן השדה אבל האבן שרחוקה ממקום שהוא בונה אסור ליטלה שיאמר הרואה לתקן השדה נוטלה כפי אשר נתבאר ולשון הירו' שכתבתי איני יודע לפרשו לפי שטה זו ורבינו פי' כל המשנה בדרך אחרת ותחלת המש' כתבה פ"ג ומה שכתב כאן הוא סוף המשנה ששנינו ולא יסבוך בעפר ובמשנה נראה שגורס ולא יסמוך וכת' שם שפירושו שפי' שלא יחזיר העפר לגאיות ההם כדי ל להשוות שניהם אבל עושה הוא חייץ ובמשנה נר' שגורס חייץ וכתב שם וחייץ הוא מחיצה ר"ל להבדיל אותו הגיא מכל השדה ובספרי רבינו כתוב כאן חריץ והכל עולה לדרך אחד ומ"מ גרסת חייץ היא יותר מדויקת מן הירושלמי שאמרי כמו והוא בונה חייץ · וכל אבן וכו' פירוש כל אבן שהיא קרובה על פי הגיא שאם יעמוד על שפת הגיא יוכל לפשוט ידו וליטלה וכו' מותר ליטלה אבל אם צריך לירד או לטלטל עצמו כדי ליטלה אסור ליטלה שהרואה אותו יורד או מטלטל עצמו יאמ' שלתקן שדהו נתכוון כך כתב רבי' במשנה וגם לפי' זה צ"ע לייסב הירוש' שאמרו זאת אומרת שהרי אין ללמוד מן המשנה דבר מזה ·

יב אבני כתף וכו' גם שם אבני כתף באו' מכל מקום והקבלן מביא מכל מקום וביאר שם רבי יוסי שאבני כתף הם שניטלו' שתים שלש על הכתף והטעם דמידע ידיע דלצורך בנין הוא נוטלן והקבלן פי' רבי' שמשון שדרכו לעשות בניינים בקבולת ואותו מותר להביא אבנים אפילו מתוך שלו דאי משל חבירו כבר נתבאר דשרי אפילו אינו קבלן והטעם שהקבלן הכל יודעי' שלצורך בנין מקבץ האבנים וכן פי' הרא"ש אבל רבינו מפרש קבלן שקבל שדה ב באריסות ורבותא קמ"ל שאפילו שהוא אריס בה לא ה הויא כשלו אלא של חבירו מקריא ושרי גם פי' זה כתבו רבינו שמשון ובהשגות א"א בירושלמי מכל מקום אפילו מתוך שלו והקבלן מביא מכל מקום אפילו פחות מ מאבני כתף פי' קבלן שקבל לעשות חריץ ואין חוששין שהוא מתכוין לחלוק את שדהו ע"כ וגם כאן כתוב ב בהשגות כתיבת יד חייץ והלשון הכתב מן הירושלמי גם רבינו כן כתב ואפי' אבנים קטנות אבל הפירוש שפי' בקבלן אין דעת רבינו כן ופירוש רבינו נכון ומיושב בלשון קבלן גם בענין גם רבינו שמשון נראה שבחר בו ·

יג פרצה שהיא סוגה וכו' בהשגות א"א זאת הנירס' משובשת מצאתי בירושלמי ולא יכולתי לתקנה ואינה על הדרך שכת' הוא ועוד תנן מקרין את הפרצה במועד ובשביעית בונה כ כדרכו ע"כ ואמת הוא כי גם בספרים שלנו כנויה בטעו' הרבה ורבינו הגיהה ותקנה ופירשה דהוי כפרצ' שהיתה סתומה בעפר וסוגה כמו גדורה מלשון סוגה בשושנים וזאת הפרצה היא תל עפר סותם אותה אם אותו התל אינו מכשיל את הרבים כיון שהפרצה סתומה יניח א אותה כך עד מוצאי שביעית אבל אם היתה מכשלת או שאינה סוגה כלל רק פתוחה לר"ה מותר לבנות אותה ומיירי בפרצת שדה וקמ"ל דלא חיישינן שיאמר הרואה

שזה ענשה לשמור פירות שביעית והוא אסור כאשר י
יתבאר וכן אמרו במ״ק פ״ק על משנת ומקרין את ה
הפרצה דהיכא אי דאגר צריכא למימר אלא דגנה ואף
על גב דמחזי כמאן דעביד נטירותא לפירי קמ״ל ע״כ
ואפשר שזה טעם מה שכתב רבינו בסמוך אסור לבנות
גדר בין שדהו לשדה חבירו וכו׳ והוא בירושלמי גם פרק
שאמר בתשנה הבונה גדר בינו ובין רשות הרבי׳ מותר
להעמיק על הסלע מה יעשה בעפר צוברו ברשו׳ הרבים
ומתקנו לדברי רבי יהושע רבי עקיבא אומר כדרך שאין
מקלקלין רשות הרבים כך אין מתקני׳ ר״ה מה יעשה
בעפר צוברו ומוציאו כדרך המזבלים וכן החופר בור
שיח ומערה ע״כ ואמרו עלה בירושלמי לא שנו אלא
בינו ובין רשות הרבי׳ אבל בינו ובין חבירו אסור ע״כ
אפשר שהוא מהטעם שכתבתי דנראה כשומר פירות
שביעית א״נ אפשר שהטעם הוא שיאמר הרואה שמתקן
השדה לזריעה וטעם זה נראה ממה שכתב אותה כאן
רבינו ובשפתוחה לר״ה לא חשו כלל מפני ההפסד
בזהו ומותר להעמיק כלומר אפילו שהוא נראה עודר
וחורש התירו לו כשהוא בינו לבין ר״ה לשמור גנתו או
שדהו אבל בינו לבין חבירו אין הפסד בכך ולכך לא
חשו ואסרו ור״ש פי׳ מותר להעמיק עד הסלע ולא ח
חיישינן דילמא מתלי וזרע ליה א״נ לא גזרינן אטו
עודר בשדה משום דלא עבידי אינשי דזרעי סמוך לר״ה
ומ״מ לדברי רבינו נראה דבשדה לבד מיירי דבבית א
אין אסור בשביעית והכי מוכח ההיא דמועד קטן
שכתבתי •

פרק שלישי

א עבודת הארץ בשנה ששית וכולי פ״ק דמ״ק יכול ילקה אדם על ה
התוספ׳ וכולי ומפרש רבי יוחנן ומ״ש שהוסיפו לפני ר״ה
ומפרש לה תלמודא כדתנן עד מתי חורשין בשדה האילן
על ערב שביעי׳ ב״ש אומרי׳ כל זמן שיפה לפרי וב״ה א
עד העצר׳ ועד מתי חורשין בשדה הלבן ערב שביעית
משתכלה הליחה כל זמן שבני אדם חורשי׳ ליטע במקשאו׳
ובמדלעות ר״ש אומ׳ א״כ נתת תורה כל א׳ בידו אא בשד׳
האילן עד עצרת ובשדה הלבן עד הפסח וא״ר ש בן פזי
משום בר קפרא ר״ג ובית דינו נמנו על שני פרק ס אלו
והתירום והקשו והא הלכה למשה מסיני הוא דאמר ר׳
יוחנן עשר נטיעות ערבה וניסוך המים הלכה למשה
מסיני ותירץ ר׳ יצחק כי גמירי הלכתא ל׳ יום ורבנן א
אמרו פסח ועצרת ואתנו בדידהו בכל הרוצה לבטל
יבטל פירוש ור״ג ובית דינו פסח ועצרת הוא שבטלו
אבל לעולם אסור ל׳ יום והקשו עוד דהא קראי נינהו
מבחרים ובקציר ושקיל וטרי עלה עד דמסיק רב אשי
דר״ג וב״ד כר׳ ישמעאל ס״ל פי דלא דריש תוספת מקרא
וקראי לדרשא אחרינא כאשר הזכרתי פ״א אלא תוספת
הל״מ וכי גמירי הלכתא בזמן שבית המקדש קיים פירוש
דומיא דנסוך המים וזה דייקו ר״ג ובית דינו שכתבו
שכיון שנתנו למשה עשר נטיעות בהדי ניסוך המים שבן
בכל מקום מזכיר אותם יחד ש״מ דאין נוהג תוספת אלא
בזמן שאין המקדש קיים ומ״מ ההיא דר׳ יצחק נמי
קושטא היא ומע״ג דקאמר אלא לאו אדר׳ יצחק קאי
דההיא קושטא היא אלא אתירוצי אחריני דקאמ׳ התם
קאי הלכה לעשר נטיעות דמדרא עשר נטיעות אלמא
תוספת אסור בזקנות דלמשרי ילדות לא אצטריך ד

למהיכא תיתי לן לאסור וכבר כתבתי שמכאן יש ללמוד
דבשביעית גופה חרישה אסורה מדאוריתא וכן כת׳ רבי׳
בסמוך ובזמן דאין מקדש מותרין בעבוד׳ הארץ עד ראש
השנה כדין תורה ובחרישה עסקינן מוכח דמראש השנה
אסיר מדין תורה •

וגזרו חכמים וכו׳ כבר הוזכר ונתבאר דההיא דר׳ יצחק לא אדחייא ו

ועיקר דין שדה אילן פ״ק דשביעית ודין שדה לבן
פ״ב דשביעית ופי׳ שדה לבן שדה תבואה ונקר׳ שדה לבן
לפי שאין בו צל כיון שאין בו אילנות והשמש מתפשטת
בו וכבר הוזכר זה ושאלו בירושל׳ מה בין שדה אילן מה
בין שדה לבן כלומר שלזה אנו מתירין עד עצרת ולזה
עד הפסח לבד ותשני שדה לבן על ידי שצריך לזורעה
בתחלה צריך שתהא הליחה קיימת שדה אילן על ידי
שנטוע מכבר אין צריך שתהא רובה ליחה קיימת ע״כ •
וכתב רבינו במשנה שדה לבן זו הארץ מפני שצריכים
לזורעה אחר החרישה צריך להיות בה ליחה מצויה
ומפני זה אין חורשין אלא בעוד שיש בארץ ליחות ושדה
האילן יהפכו אותה כדי שירד המטר בעומקו ובשביל
זה אין צריך להיות בארץ לחות אלא יהיה מותר לו
לחרוש אפילו משתכלה הלחות עכ״ל •

נראה מזה דזמן שאמרו ועד הפסח משו׳ לחות :מי הוא כי אז רגיל ל
להתייבש הלחות מרוב השלות עוד אמרו בירושל׳ ולמה
על עצרת עד כאן הוא יפה לפרי מכאן ואילך מנבל
פירותיו והתניין אחד אילן מאכל ואחד אילן סרק ע״כ
מוא תעבה את הקבורת מכאן ואילך הוא מתיש כחו
ויתרום מתוך שהוא יודע שהוא מתיש כחו של אילן אף
הוא אינו מכוין לעבודת הארץ כך היא הגרס׳ בספרים
שלנו ונראה שטעות הוא וצריך להיות אף הוא אינו
מכוין אלא לעבודת הארץ פי׳ ונראה דמתכוין לצורך
שביעית וכן נראה מלשון התוס׳ פ״ק דר״ה גם מלשון ר׳
שמשון ז״ל שכתבתי דכיון דלא מהניא לא לן נר׳ כמתקן
שדהו לצורך שביעית והדבר נר׳ מוכרח מטעמו •

ובזמן שאין מקדש וכו׳ כבר נתבאר ובתוספ׳ דשביעית פ״ק איתא בהדיא ר״ג ובית
דינו התקינו שיהיו מותרין בעבודת הארץ עד ר״ה גם
בירושלמי פ״ק דשביעית נחבא׳ שעד ר״ה התירו ומוכר׳
הוא הם גיא דמ״ק שכתבתי דמדין תורה אין תוס׳ כלל
ושלשים יום הם הלכה והם שהותרו דהלכתא לבזמן ש
שבית המקדש קיים אתמרא אבל בזמן שאין מקדש חוזר
לדין תורה כאשר נתבאר ופשוט הוא •

ב אין זהו שדה אילן וכו׳ פ״ק דשביעית ו והוצאה פ׳ לא יחפור ושם אמרו
דבית סאה הוי תרי אלפי ות״ק גרמידי נמצא לכל אילן
תמני מאה והלתא ותילתא כי תשבורת נ׳ על נ׳ כך הוא
גם נתבאר במשנה שאין הפרש בין אילן מאכל לאילן
סרק אלא אומדים אם היה עושה אם ראוי לעשות פי׳
אילן מאנה בגודלן ועוביין של אלו אם היו עושין בין
השלשה כיכר של דבלה דכולה של ששים מנה כן פירוש
לדעת רבינו •

ועוד יתבאר שיטת רבינו במאין והרא״ש ז״ל בזה ובירושלמי שאלו למה ש
שיערו בתאנים והתרו מפני שהם נאים ועושים
הרבה ושאר אילנות העושים הרבה אין פירותיהם
נאים כמו הזתים ואילן שפרותיו נאים אינו עושה הרב׳
כמו האתרוג אבל התאנה תרוויהו איתנהו בה ור׳ חייא
בר אבא אמר כל אילנייא עושין שנה פרא שנה תאניא

עושין שנה אחר שנה פי' פרא דילוג שמדלגין שנה ופי' ביכר דבלה מלשון כיכר לחם שמקבצים התאנים ועושין אותם כיכר גדול כמו כיכר הלחם עוד שם שלשה אילנו של שלשה אנשים מצטרפין וחורשין כל בית סאה בשבילן וכמה יהיה ביניהם ר"ג אומר כדי שיהא הבקר עובר בכליו ע"כ פי' בכליו העול והמחרישה ושיעור זה הוא ד' אמות כאשר נתבאר בהמוכר את הספינה ואם אינם רחוקים כשיעור הזה לא חשיבי לחרוש כל בית סאה בשבילן כי סופו ליעקר וכמאן דליתנהו דמי ואמרו בירו' דשלשה אלנות של שלשה אנשים חורשין כל בית סאה עד ר"ה וכן כתבה רבינו משמן ויש לתמוה על זה וכי עדיפי מאם היו לאיש אחד שהרי לא אמרו חורשין עד ר"ה אלא בעשר נטיעות והוא הלכה למשה מסיני וכן תמה הרא"ש וכתב ולא ידעתי למה וכי עדיפי מאם היו לאיש אחד ולכך רבינו כתבה סתם כלשון המשנה והיינו עד עצרת בדין שדה אילן ·

ג היו פחות וכו' גם כאן וביאורו שאר השל' דינו כשדה לבן ואין חורשין אותו עד הפסח לבד ופשוט הוא ·

ד היו מג' ועד תשעה וכו' גם שם היו שנים עושין כיכר דבלה ואחד אינו עושה או אחד עושה ושנים אין עושין וכו' אין חורשין להן אלא לצורכן עד שיהיו מג' ועד ט' ע"כ ובהשגות א"א נ"ל מן הגמרא כמו שצריכי' שלש אילנות שיהיו משולשין לששים מנה כן א"ר זעירא ב"ר חנינא שיהיו תשעה מתושעין לחשבון ששים מנה לכל אחד יהיה ראוי לעשו' תשיעית של ס' מנה ורב ביבי משמיה דרבי חנינא דאמר משולשין קאי אשלשה אילנות וזעירא ב"ר חנינא דאמר מתושעי' קאי אתשעה וה"ה אחמשה ושבעה דבעינן מחומשין ומשובעין ומתושעין וכן לכולם עד שיהיו עשרה וזה המחבר לא כיון יפה ע"כ פי' לדברי הר"א ז"ל שמצריך שהאילנות יעשו כל אחד לא פחות מהחלק המגיע אם יתחלקו הס' מנה בין העושים כשהם שלשה צריך שיעשה כל אחד לא פחות מעשרים מנה וזהו משולשין ואם הם ד' לא פחות מט"ו וכן על זה הדרך עד ט' ורב ביבי דבר בשיעור המועט ור' זעירא בשיעור הרב אבל רבינו נראה מלשונו שגם בשלשה לא הצריך שיעשה כל א' לא פחות משליש רק שיהיו כולם עושים אפילו שאחד יעשה דרך משל ארבעים ושנים עשרה עשרה נקרא שדה אילן ומועיל לחרוש כל בית סאה בשבילו ולא נתמעט אלא כשהאחד אינו עושה כלל אבל אם כולם עושים אפילו שאינם משולשים כיון שבין כולם עושים ס' מנה חשיבי ומצטרפין כולם יחד וחורשין כל בית סאה בשבילן וכן נראה דעתו גם בפירוש המשנה והכתוב לשונו בסמוך ופשט לשון המשנה כן נראה שלא נימעטו בלשון המשנה אלא כשאין עושין ואף על פי שמלשונו במשנה נר' שהוא מצריך גם בט' שיהיו כולן עושין שכתב זה לשונו ועד שיהו מג' ועד ט' ר"ל כשיהיה בשיעור בית סאה מג' אלנות עד ט' אסור לחרוש כל בית סאה בשבילן אלא א"כ כולו עושין פרי ויקבץ מפירותיהם כיכר של ס' מנה ע"כ העיקר הוא מה שכ' כאן שכת ואעפ"י שיש בהם מה שאינו ראוי לעשות והדבר נר' מוכרח שכיון שיש בהם ג' מיהת שעושים ס' מנה אם השאר אין עושין מאי הוי לא יהיה אלא שאינ' כאן וכי גרעי מפני שהם שם ודאי הדעת נותן דלא גרעי העיקר הוא שבין האילנות העושים יתקבץ כיכר של ס' מנה ולא יהיו פחות משלשה ואף אם יהיו תשע' ויצטרך פרי כל הט' לקבץ ס' מנה חשיבי וחורשין כל הבית סאה בשבילן ואם יתקבץ מקצתם והשאר אין עושין דל שאר מהכא יחרוש הבית סאה בשביל העושין וכולן עושין פרי שכת' במשנה לאו דוקא שצריך שיהיו כולן עושין אלא קמ"ל שאף אם כולן עושין וצריך פירו' כולן לקבץ הס' מנה וס"ד שאין חורשין אלא כשהס' מנה נעשה בין שלשה אבל כשאין נעשה אלא בין ט' שכל א' אינו עושה אלא מעט לא חשיבי קמ"ל כך נראית שטת רבינו ·

ומעותה יש לתמוה גם על לשון ר"ש שכת' ז"ל אחד עושה וכו' וכן ד' וכן ה' עד ט' ע"כ כל אחד ואחד עושה כיכר דבלה חורשין כל הבית סאה דאם לאו שיש בהם אחד שאינו עושה כיכר דבלה אין חורשין לכל אחד אלא לצרכו דהיינו מלא אורה וסלו חוצה לו אבל אם היו עשרה או יותר אעפ"י שאין עושין חורשין עכ"ל פי' שדעתו הוא שכיכר דבלה של ס' מנה לכל אחד מהג' קאמר ונראה מלשונו שגם כשהם תשעה צריך שכל אחד מהט' יעשה כיכר ואם הא' עושים כל אח' כיכר והאחד אינו עושה אין חורשין אלא לצרכן ותמאי כיון שאם יש שלשה לבד שגי בשיש ט' למה לא יספיק שהג' יהיו עושין כל אחד כיכר דבלה לא יהיה השאר שאין עושין אלא כמאן דליתנהו וכי גרעי מפני שהם שם ודאי אין הדעת סובלת כן לכן נראה לפ' גם לשון רבינו משמן מה שכתב אם יש בהם אחד שאינו עושה כאחד מהג' שצריך שיעשו קאמר שאין שם אלא שנים עושין דס"ד כיון שיש שם אילנות הרבה לשני בשנים עושים קמ"ל אבל לעולם בשלשה עושים שגי ושארא כמאן דליתנהו דמי וכן צריך לפרש גם לשון הרא"ש שדרכו כדרך ר"ש וכתב אחד עושה כיכר דבלה ושנים אין עושין וכו' אין חורשין אלא לצרכן וזה הדין נוהג מג' ועד ט' שאין חורשין כל הבית סאה בשבילן עד שיהא ראוי לעשות כל אחד כיכר דבלה הוה א' מהן שאינו ראוי לעשות כיכר דבלה אין חורשין אלא לצרכן עכ"ל ·

וצריך לפרש דכל אחד שכתב היינו מהג' וא' אינו ראוי פי' ושנים עושין וזהו שכתב וזה הדין נוהג וכו' ופי' שזה הדין עצמו הנז' בשנים נוהג אף אם הם אילנות רבים כנ"ל פי' דבריהם כי ודאי קש' הדבר שנאמר דטפי עדיף כשאין שם אלא שלש' מכשהם רבים אף אם הג' עושין וברור הוא ועדין צריך לפרש הירושלמי לפי שטת רבינו וז"ל היה אחד עושה וכו' רב ביבי בשם ר' חנינא ובלבד שלא יפחות מחשבו' משולשין זעירא בר חנינא אמר ובלבד שלא יפחות מחשבון מתושעין ע"כ ור"ש והרא"ש פירשו דקאי אהיו שם עשרה וז"ל היו עשרה או יותר אף על פי שאינם עושי' חורשין ואמרו עלה בירושלמי רב ביבי בשם רבי חנינא ובלבד וכולי כלומר שכל שלשה מהם יעשו כיכר דהיינו שליש כיכר לכל אחד זעירא בר חנינא ובלבד וכו' כלומר שכל ט' מהם יעשו כיכר דהיינו תשיעית כיכר לכל אחד ע"כ פי' לטעמייהו אזלי שהם סוברים דכיכר דבלה של ס' מנה לכל אחד קאמר וכשהם עשרה אין צריך לכל אחד כיכר אבל צריך לדעת רב ביבי שליש כיכר לכל אחד ולדעת זעירא תשיעית כיכר ורב ביבי וזעירא פליגי בסברא זו ולדעת הר"א כיכר דבלה בין כולם קאמר כשטת רבינו וירושלמי אמג' ועד ט' קאי ואמוראי לא פליגי אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא וסברי דבעינן שכל האילנות העושים הס' מנה יהיו עושין השיעור שוה זה בזה פי' שלא יפחות שום אחד מהם מהחלק המגיע לו כשיתחלק הס' בין העושין ואם הוסיף יותר

אין חשש ומכל מקום מודה גם הר"א שאם יש ג' שכל אחד אינו עושה פחות מעשרים מנה ויש עוד אחרים שאין עושין כלל דודאי חורשין כל בית סאה בשביל אותם הג' והשאר כמאן דליתנהו ואין צריך שכל הט' יהיו עושין כאשר נתבאר אלא שהאילנות הצריכין לקבץ ס' פירות לס' מנה מצריך שיהא כל אחד עושה חלק המגיע לו אם ג' לא פחות מעשרים ואם ד' לא פחות מט"ו ואם י"ב וחצי י' ואם ו' עשרה וכן על זה הדרך כנ"ל שיטת הר"א ולדעת רבינו נר' שפי' הירושלמי כך הוא דרב ביבי בעי שאפי' שהאילנות הם ט' הם מנה צרי' שיתקבץ מהשלשה ובלבד שיהיו משולשים ואם אין מתקבץ מג' מהן ס' מנה אפילו שיתקבץ מט' או ה' לא חשיבי ואין חורשין הבית סאה בשבילן ולדידיה מתניתין דקתני עד שיהיו מג' ועד ט' אתא לאשמועינן שאפילו בט' צריך ס' מנה דלא תימא כיון שאילנות רבים בפחות מכן שגי קמ"ל דדוקא בעשרה הוא דלא בעינן ו' עושין אבל ט' תנן בג' וצריך ששים מנה וצריך שיצא מהג' מהם וזעיר' סבר אפילו שהט' עושין אותם שגי וחשיבי ואיידי דנקט רב ביבי ובלבד שלא יפחות וכו' נקט הכי זעירא ופירש הכונה ובלבד שלא יפחות מס' מנה אפילו יהיו מתושעי' כלומר בין התשעה כולם ולפי זה נמצא שפסק רבינו כזעירא דלישנא דמתניתין הכי משמע ·

ואפשר עוד לדחוק בדרך אחרת דלרב ביבי צריך לעולם צריך ס' מנה אף כשהם ט' ולזעירא אין צריך אלא שלא יפחתו הג' מחשבון מתושעין פי' שיעשה כל אחד מהג' תשיעית של ס' מנה דהיינו שיעשו השלשה עשרים מנה בין שלשתן והו' אין עושין שגי בהכי ולא יפחות מזה ובהכי מיתת שגי כיון שיש עוד ששה ואם ח' צריך שהשלשה לא יפחתו מחשבון משמנין דהיינו כל אחד שמינית מנה שהוא יותר משלים בין שלשתן ובהכי שגי כיון שיש עוד חמשה וכן על דרך זה ארבעה צריך שהשלשה יעשו ג' רביעיות שהיינו מה' מנה והאחד אין צריך שיעשה וכשהם ג' כל אחד שליש כיון שאין שם עוד ובזה נמצא שדברי רבינו הם כרב ביבי שאמרה בשם רבי חנינא שלעולם צריך ס' מנה בין יתקבץ מכולם ובין שלשה ופשטא דמתניתין הכי משמע ·

זה הין שש עשרה אילנות וכו' גם שם פ"ה דשביעית והובאה פ' לא יחפור ומה שחורשין לאילן שאינו עושה הוא כדי שיגדל ויתעבה לקורות ·

עשרה נטיעות וכו' גם שם ופ"ק דמ"ק וסוכה פר' לולב הגזול ופ' לולב וערב' וזבחים פ' השוחט והמעלה א"ר יוחנן משום רבי נחוני' איש בקעת בית חורתן עשר נטיעות ערבה וניסוך המים הלכה למשה מסיני ע"כ והטעם לפי שאין כאן פרי ב בזקנות אם לא יחרוש תחתיהם יפסדו וכתבו בתוספות דהלכה לאסור תוספת בזקנות אתיא דלמשרי ילדות לחוד מהיכא תיתי לן למסרינהו ואפשר דכיון דילפינן תוספת לכל שביעית להוסיף מחול על הקודש אתאי הלכתא למשרי נמי ואין בזה תוספת וכתבו המפרשים דדוקא עשרה אבל יותר מעשרה בתוך בית סאה ל למיעוט' קאתי ואין חורשין בית סאה בשבילן וכן כתבו בתוס' פ' לא יחפור ·

ז היו עשויות וכו' גם שם במשנה היו עשוין' בשורה ומוקפות עטרה אין חורשין להם אלא לצורכן ע"כ ופי' רבינו במשנה שורה היא ש שיהיו כשורה על קו אחד ומוקפות עטרה שהוא בקשת עגולה או דומה לקשת ע"כ ובספר כתיבת יד מצאתי או מוקפות בעטרה והוא הלשון המדוקדק ורבי' שמשון פי' שמוקף להם גדר והוא נקרא עטרת והרא"ש פירש כדברי רבינו כללא דמילתא במפוזרות בכל הבית סאה בעינן שאם הם סמוכות אין חורשין כל הבית סאה ב בשבילן ומה שכתוב כאן בהשגות א"א נראה לי מן ה הגמרא דאו מוקפות עטרה קתני במתניתין ע"כ לא נתברר לי פירושו ·

והדלועין וכו' גם שם הדלועין והנטיעות מצטרפין לתוך בית סאה ר רשב"ג אומר כל י' דלועי' לבית סאה חורשין כל בית סאה בשבילן עד ר"ה ע"כ ואמרו בירושלמי והוא שיהו נטיעות רבות על הדלועין ר' חנינא בריה דר' הלל בעי לא מסתברא בדלעת יונית היתיב ר' מונא והתני שלשה קשואין ושלשה דלועין מצטרפין וחורשין כל בית סאה בשבילן ותשני לא אתיא אלא על סיפא רשב"ג אומר עשרה דלועין לבית סאה וכו' עליה ר' חנינא בריה דר' הלל בעי לא מסתברא אלא בדלעת יונית ע"כ .. פירוש דמימרא דר' חנינא עלה דרשב"ג קאי לפי המסקנא וה"פ לדעת רבינו ר' חנינא בעי לא מסתברא וכו' ב בלשון שאלה פי' ודאי שהדעת נותנת דבדלעת יונית מיירי דדמיא לנטיעות ומעיקרא קס"ד דאת"ק קאי שאין מצטרף עם נטיעות אלא דלעת יונית ומותיב מדתניא שלשה דלועין ושלשה קשואין וד' נטיעות מ מצטרפין פי' וכיון שהקשואין מצטרפין ודאי שהדלועין אף אם אינם יונים מצטרפים והדר ביה ומפ' דר' חנינא אסיפא איתמר דאמר רשב"ג אפי' עשרה דלועין ועליה קאמר ר' חנינא לא מסתברא וכולי ודאי הדעת נותן שבדלעת יונית מיירי רשב"ג ולכך סתם ר' ולא כתב דמיירי בדלעת יונית משום דאליבא דת"ק אין חילוק בין דלעת לדלעת וכי איתמר דרבי חנינא אסיפ איתמר כאשר פירשתי במסקנא הירוש' וכן כתב רבינו במשנה ז"ל דברי רשב"ג הם בדלעת יונית בלבד מפני שהיא גדולה והיא כמו אילן והלכה כרשב"ג ע"כ נראה שהוא סובר דדברי רשב"ג בלחוד הוא דמוקמינן בדלעת יונית וכאשר ביארתי ופסק שם כרשב"ג או מפני שהיה סובר דלא פליג את"ק דמודה ת"ק בדלעת יונית או מפני שהיה סובר דר' חנינא שפי' דבריו כותיה ס"ל וכאן נראה לרבינו דת"ק פליג ארשב"ג ורבי חנינא לאו משו דסבר כוותיה פירוש דבריו אלא לאשמועינן דת"ק אפי' בדלעת יונית פליג וסבר דדוקא להצטרף אבל אם כל העשרה דלועין לא חשיבי אפי' הם יונית ורבינו שמשון כת' ז"ל הנטיעות והדלועין מצטרפין בירושלמי אמרינן אלא שהנטיעות רבות על הדלועין והא דתניא שלשה קשואין ושלשה דלועין וד' נטיעות מצטרפות מוקי לה בירוש' כרשב"ג דאמר כולן דלועין חורשין ובדלע' יונית מיירי מתני' עכ"ל נראה מדבריו שהוא מפרש מה שאמ' בירוש' לא אתיא אלא על סיפא דאברית' קאי כלומר הא תנא דסיפא היא דהיינו רשב"ג פי' שהוא מיקל ו וסובר שע"י כולן דלועין חשיבי ולכך אמר שאם הם ג' קשואי' ודלועין כיון שהנטיעות הם רוב לגבי כל אחד אע"פ שאין רוב שניהם מצטרפין גם הקשואין וכן פירש הרא"ש שכת' דברי ה"ר שמשון ז"ל והוסיף בו ביאור וז"ל והא דתניא וכו' מוקי לה בירוש' כרשב"ג דאמר וכו' והכי דמתקנתן קשואין ונטיעו' רובא דכל חד מינייהו מצטרפין פירושו ולא קשיא למ"ד והוא שיהו הנטיעות רוב דידהו דקושיאן עלה קאי ומה שאמר אח"כ רשב"ג רבי חנינא וכו' לפי שיטה זו מלתא באנפי נפשה היא בפסק' דמתני'

היא וחזר ר' חנינא ופירש גם עליה דרשב"ג דגם בדלעת יוני מיירי ולפי שטה שכתבתי לדעת רבינו כל מה שאמר והוא שיהיו נטיעו' רבות על הלועין ויתחייא מההיא מתני' דקא שריא ג' דלועין וג' קישואין וארבע נטיעות ולכך לא כתב רבינו שצריך שיהיו נטיעות רבות אלא שלפי זה היה לו לכתוב שגם קשואין מצטרפין וכלדברי הבריתא וגם דכל מעיינת שפיר אפשר שמה שאמרו שצריך שיהין הנטיעות רבות וכתבו רבינו במה שכתב והדלועין עם הנטיעות מצטרפין כי במשנה לא אמרו אלא והנטיעות והדלועין ורבינו הוסיף מלת עם שיראה שהנטיעות עיקר ורבות והדלועין טפל שהם מועטין דמלת עם הכי משמע שהמועט מצטרף עם המרובה אבל הנטיעות והדלועין משמע ששניהם שוים במנין וא"כ נראה שלא נדחית אותה מימרא וקשה דהא בריתא פליגא ואפשר לומר דמלת עם שהוסיף רבינו היינו משום דליסנא דמצטרפין לא דייק שפיר אלא במלת עם והיה צריך לומר והנטיעות והדלועין מצטרפין זה עם זה ואם היה כותב והנטיעו' והדלועין מצטרפין לעשרה לא דייק ליסנא שפיר דמשמ' מצטרפין עם דבר אחר לכך הוסיף רבינו מלת עם דלדייק ליסנא טפי ואפשר שלכך לא כתב הדלועין מצטרפין עם הנטיעות כי אז היינו שומעין דנטיעות רובא אלא כתב הנטיעות עם הדלועין מצטרפות לעשרה לאשמועינן דלאו דוקא שיהיו הנטיעות רוב אלא הכונה שזה עם זה מצטרף וקשואין אפ' שלא הוצרך רבי' לומ' דמצטרפין כי בכל מקום שוים הם לדלעת שאינה יונית מיהת ואם יש לחלק ביניהם אפשר שסובר דבהא פליג' ברייתא אמתניתין דמתני' לא אתיה שמצטרפי אלא דלועי' לבד אבל קשואין לא ולכך כתב רבינו במתני' ואף על פי כן מקשה ר' מונא מיניה דמשמע ליה דכיון דברייתא שריא קשואין א"כ דלועין דמתני' לאו ביוני מיירי דכולי הא לא פליגי ועד כאן לא פליגי אלא בקשואין אבל בדלועין לא פליגי

עוד אפשר לפרש לדעת רבינו דההיא דהוא שיהיו הנטיעות רוב דאיתמרא סתמא לא אידחייא ובריית' לא קשיא עלה דאפשר דרשב"ג היא וכיון דלאו משמיה דאימורא אתמרא אלא סתמא דתלמודא אמרה הכי נקטינן ומוקמינן ברייתא כרשב"ג דלדידי' דלועין כנטיעות חשיבי וא"ת אי רשב"ג היא מאי שנא ד' נטיעות אפילו שיהיו שבעה דלועין נמי דהא לדידיה דלועין שוים הם לנטיעות וי"ל דבדלועין שאינם יונים מיירי דומיא דקישואין ולכך צריך ד' נטיעות דלהוי רוב לגבי קשואין ורוב לגבי דלועין וזה לא יתיישב אלא אי ת"ק מיירי אפי' באינם יונים אבל לרב חנינא דמפרש דגם צריך דת"ק ביונים דוקא כן אמר א"כ אין נעמיד הברייתא כרשב"ג קשה שהרי לא מצינו צריך אלא ביונית וא"כ אי ביונית מיירי ורשב"ג היא מאי איריא דנקט ד' נטיעות ואי באינה יונית הרי אין כאן צירוף והרי היא כקשואין וליתני ששה קישואין

ותו דהא משמע דאי רובא דלועין ודאי שאין מצטרפין דאפילו אי לא בעינן רוב מחצה מיהא בעינן כי אין נראה כי נטיעה אחת וט' דלועין יצטרפו אלא ודאי דלכ"ע מחצה מיהת בעינן ולכך א"צריך למיתני דחנניא אסיפא דלא מתריץ גם אם נעמיד בריתא כרשב"ג א"נ אפשר דהכי קים ליה דאם פא התמר וקושטא דמלתא קא משני נמצא לפי דרך זה דוהוא שיהיו נטיעות רוב קושטא והלכתא הוא

ומלת עם שכתב רבינו דייקא כדיוקא קמא דנטיעות רוב ודלועין מיעוט וקשואין אין מצטרפין את זה טרחתי ופלפלתי לקיים דברי רבינו שלא פירש דמיירי בדלעת יונית גם לא כתב בפירוש דבעינן רוב נטיעות ושינה לשון המשנה ·

ז איזו היא נטיעה וכו' גם שם פ"ק ופסק כר' עקיבא דאמר נטיעה כשמה דהיינו שהולכין אחר קריאת בני אדם מפני שהלכה כר' עקיבא מחבירו ובמשנה כתב והלכה כרבי עקיבא וכר' שמעון מפני שיש בתוספתא דברים מסכימים לדבריהם ע"כ ודרש' הוא הדין הנז' בסמוך אילן שנקצץ וכו' וטעמו מבואר שכשקצצו אותו עד שלא נשא טפח נקרא העולה נטיעה חדשה אבל כשנשא טפח הרי הוא כאלו לא נקצץ ·

ט וכל הדברים וכו' כבר נתבאר גם בירושלמי אמרו שכל זה במשנה ראשונה ·

אף בזמן שבית המקדש וכו' פ"ב דשביעית ופיר' לסקל השדות להסיר האבנים ולעדור במקלאות פי' לחפור ביד בכלי ברזל כעין חרישה שחורשין בשורים ובירושלמי אמרו מהו לחרוש והעלו שגם חרישה מותרת מדתניא גבי בית השלחין שחורשין לתוך תמנה למדעלית ואעפ"י שהחרישה אסורה מן התורה בשביעית והיה לנו לאוסרה בתוספת שאני הכא שעושה לצורך הפרי דהיינו פירות ששית וכן בית השלחין פירשו שיש בה ירק אבל כשעושה לצורך האילן עצמו זו היא חרישה שאסורה בתוספת שביעית כן כתב רבינו שמשון והרא"ש וכבר כתבתי שהחרישה זו אסורה מן התורה בשביעית והיא חרישת שדה האילן שנאסרה בתוספת מהלכה גם לחרוש הקרקע כדי לזרוע אסור מן התורה בשביעית והיא חרישת שדה לבן שנאסר בה התוספת מהלכה אבל חרישה שהיא לצורך הקרקע דהיינו שלא יפסד ויתקלקל הקרקע כשעומד בלא חרישה אי נמי ליפותו ולהשביחו א"כ לצורך פירות ששית שנאמרו באילן כדברי רבינו שמשון והרא"ש שכתבתי חרישה זו מותרת מן התורה אפילו בשביעית כמבואר בתחלת פ"א ומדברי רבי' נר' שחרישה שחורש כדי שלא יתקלקל הקרקע היא שהתיר רבינו כאן בבית השלחין עלר"ה כי רבינו לא ביאר דמיירי כשיש בה ירק ולכך אני אומ' כי מפני שהיא בית השלחין חורשין אותה כדי שיכנסו בה המים ולא יפסל ויתקלקל הקרקע וזו היא החרישה לצורך הקרקע שכתב רבינו פ"א שאינה אסורה מן התורה בשביעית והסוה שם אותם לחופר שכיון שאינה כדי לזרוע אינה אלא חפירה בעלמא כדי שיכנסו בה המים ואין מדקדקין לעשות אותה שורות שורות וזהו שלא הוצרך רבינו לבאר כאן מה שאמרו בירושלמי דאפילו לחרוש מותר כיון שכבר כתב דאינה אסורה מן התורה ואפילו בשביעית וכבר ביאר שכל מה שאינו אסור מן התורה מותר עד ר"ה מגולא לעודר לאו דוקא דה"ה חורש ומבית השלחין נשמע למקשאות כאשר כתבתי שלמדו בירושלמי וגם אפשר לכלול חרישה זו בלשון עדר שאינה אלא חפירה בעלמא כאשר כתבתי ובכך עלו דברי רבינו על נכון ונתבאר לשונותיו שכתב בדין החרישה והקשה הרא"ש על משנה ז"ל וקשיא לי לדוקא לרשב"ג דלועין כנטיעות ורשב"ג גופיה לא קאמר אלא בדלועין אבל בקשואין לא קאמר אלא בשלש' קשואין ושלשה דלועין וד' נטיעות וכ"ע ואפשר לתרץ קושיא זו

ולאלק דהיינו לחרוש כל בית סאה בשביל עשרה דלועין אבל הכא מיירי לחרוש תחת הקשואין עצמן וזה מותר לכ"ע דהא מקשאות ומלעות קאמ' ומשמע שכל המקו' זרוע מהם וזה חורש תחתם כאשר כתב'

ומזבלין וכו' גם שם ופירוש מפרקין ת מסירי' העלין האילן להקל מעליו מזרדין לכרות הענפים המתפשטין מן האילן מפטלין נגזר מן פסולת והוא להסיר הענפים שנפסדו וקוטמין יש מי שפי' אפר דתרגום אפר קטמא ורבינו פירש לשון קטימה והוא לכרות קנים כשיצטרך לזה ועושין בתים הוא בל עליהם להגין מן השמש והמטר והשאר נתבא'׃

פגי ערב שביעית וכו' גם שם בלשון רבי' ויש מי שפירש דנכנסו לשביעית שלא נתבשלו בששית קאמר דאין סכין אותם בשביעי' והקשו על זה דמרישא שמעינן לה דלוקא עד ר"ה שרי לאחר ר"ה אסור לכך פי' שהם פגים שאין דרכן להתבשל עד תשרי ואין סכין אותם אפי' בששית קאמר ולשון שנכנסו לא אתי שפיר לפירוש זה שהיה לו לומר שנכנסין והרא"ש פירש כפי' ראשון ואע"ג דמרישא שמעינן לה הדר תני' לאשמועינן דאפי' במקום שנהגו שלא לסוך אסור ת"ק דר' יהודה פליג עליה התם ושרי במקום שנהגו אפשר שלא לסוך מפני שאינה עבודה עוד יש לומר דמרישא שלא היינו אוסרין אלא פגים שיצאו בשביעית עצמה אבל של ששית הוה שרינן אפי' בשביעית קמ"ל ורבינו לא ביאר דבר גם בפירוש המשנה וסתמא דליסנא כפי' הרא"ש ז"ל משמע׃

ובזמן המקדש וכו' פ"ג וכבר הוזכרה פ"ב ובמשנה כתב רבינו גאיות ומדרגות ידוע ע"כ והטעם ברור כיון שפסקו הנביאים תקון זה לשביעית הוא ולא ידעתי למה לא כת' רבינו מה שאמרו במשנה אבל בונין בשביעית מפני שהוא מתקנן למוצאי שביעית ואעפ"י שאיפשר דמהא שמעינן לה מ"מ דרך רבינו לכתוב כל שיש במשנה כ"ש דלא פשיט' כולי האי למשתמע מיהא להבין׃

אף בזמן הזה וכו' פ"ב דשביעית אין נוטעין ואין מבריכין ואין מרכיבין ערב שביעית בפחות משלשים יום לפני ר"ה ואם נטע והבריך והרכיב יעקור ואמרי' פ"ק דר"ה אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לדברי האומר שלשים צריך שלשים ושלשים פי' שלשים לקליטה ושלשים לתוספת שביעית ו ולדברי האומר שלשה צריך שלושים ושלשים ולדברי האומר שתי שבתות צריך שתי שבתות ושלשים פי' דלכ"ע צריך שלא תהיה נקלטת בתוספת שביעית ואם נקלטה בתוספת שביעית יעקור וכבר כתבתי שהלכה כר' יוסי באנדרוגינוס ובהרכבה כלאיתא בהערל הילכך בעינן שתי שבתות ושלשים דר' ינסי הוא דאמר הכי זו שיטת רבינו וגם רש"י כן פירש דרב נחמן אשביעי' קאי שצריך שלא תקלוט הנטיעה בתוספת שביעית אבל התוספת חולקין בזה וסוברין שאין לחוש אלא שלא תקלוט ב בשביעית עצמה אבל קליטה בתוספת שביעית שריא והיא דרב נחמן לאו אשביעית קאי אלא אערלה קאי וה"פ לדברי האומר שצריך שלשים לקליטה לגבי שביעי' צריך לגבי ערלה שלשים לקליטה ושלשים ליחשב שנה וכולי אבל בשביעית גם לדברי האומר שלשה כל שנטע שלשה ימים לפני ר"ה אף על פי שנטע באיסור כיון שנטע בתוספת שביעית מותר לקיים כיון שלא נקלט בשביעית עצמה וליטע שלשים יום קודם ר"ה שרי ל לכתחילה כיון שאינו נוטע בתוספת ולא קולט בשביעי'

עצמה ובשם ר"ת ז"ל כתבו עוד שגם נטיעה בתוספת שביעית גופה מותרת וכיון שכן לדברי האומר דבי"ד ימים קולטת כל שנטע ט"ו ימים קודם שביעית שפיר דמי שלא גזרו תוספת בנטיעה ושרי היא כשאר תולדות שמותרו' עד ר"ה אלא שבזה צריך שלא תקלוט בשביעי' והקשו הראשונים בזה שהיך אפשר שחרישה אסורה ת מעברת ועל פשא ונטיעה לכתחלה שריא וקושיא זו שייכא גם לשטת רש"י ורבינו שכתבתי דהא ודאי לכ"ע לא אסירא נטיעה מעברת ואלו חרישה אסורה. ותרצו בזה שאין תוספת דאורייתא אלא בחרישה דתוספת בחרישה הוא דכתיב דילפינן ליה מבחריש ובקציר אבל בנטיעה אין תוספת מן התורה ותירוץ זה לא יתיישב לפי המסקנא דמ"ק דהאי קרא דקראי דבחריש ובקציר לאו להכי אתי כאשר נתבאר ומהלכה הוא דאית לן ת תוספת לא מקראי וכיון שכן אין להחמיר בחרישה ולהקל בנטיעה ומנין לנו כן׃

עוד תרצו בזה דחורש ערב שביעית הוי ל להועיל בשביעית ולכך אנו אוסרין מעברת אבל בנטיעה לא שייך האי טעמא דאי מפני שגדל בשביעית כל האילנות נמי גדלים הם בשביעית ובמה שכתבתי למעלה מן הירושלמי בטעם אסור ה החרישה מעברת ואילך אתי נמי שפיר דמה שאסרו החרישה מעברת לפי שמעברת ואילך אינו מועי' לאילן ונראה כמתקן שדהו לצורך שביעית אבל בנטיעה ליכא תיקון שדהו בשביעית גם במה שכתבתי בדעת רבינו דחרישה אסורה מן התורה בשביעי' ונטיעה אינה אלא מדרבנן שאין לך אלא מה שנכתב בפי' קושיא דנטיעה ליתא אלא שעדיין יקשה למה לא החמירו לגזו' בעברת בזמירה וזריעה דהוו דאורייתא אלא ודאי בטעמי ק קמאי מתרצא

ודבר זה וכו' אפשר שדעת רבינו שכיון שאין תוספת בזמן הזה ודאי הטעם הוא מפני החשד א"נ אפשר שזהו מה שאמרו בירוש' שאכתוב בסמוך מפני החשד וכתב רבינו עוד דאין חילוק לזמן המקדש לזמן הזה וכל מציינת משנת דלסי זה יצא לנו שאעפ"י שבזמן המקדש החמירו יותר בחרישה מ מבנטיעה וכאשר נתבאר טעם בזמן שאין מקדש חמירא נטיעה מחרישה דחרישה מותרת עד ר"ה כאשר נתבאר בדברי רבינו ואין בה שום תוספת דלא יליף תוספת אלא לשבת ברה"ש ת וי"ט אבל לשביעית אין תוספת אלא מהלכה ובזמן המקדש לחוד ואלו נטיעה אסורה מל' ימים קודם ר"ה וצריך טעם למה ואפשר שהטעם בזה הוא שהחרישה שאסור התוספת מהלכה למשה מסיני והלכה בזמן הבית לבד נאמרה לא רצו לגזור תוספת מחדש בשביל זמן שאין מקדש אבל בנוט' שהוצרכו לגזור בזמן הבית לא חלקו בגזרתם אי נמי דבחרישה איכא פסידא שיתקלקלו הקרקעות ולכך לא גזרו א"נ דבנטיעה איכא למיחש למראית העין שפי שהרואה הנטיעה הקטנה בשביעית יטעה לומר ש שבשביעית נטעו כי אין הכל מבחינים בין נטיעה של חדש לנטיעה של חדשים וגם דכיון דאין איסורא מן התורה יטעו אינשי אבל בחרישה יודעים הם ולא יחשבו שנעשה בשביעית כיון דאסורה דאורייתא ונעם זה נראה מדברי רבינו ומ"מ צריך לבאר מנין יצא לו לרבי' דמשנה זו גם בזמן הזה מיירי שהרי אין בונין מדרגות פירשה בזמן המקדש והדין עמו דבזמן שאין מקדש אין שם תוספת ומשנה זו פירש אף בזמן הזה ותרווייהו בחדא גונא מתנו לה ולמה לא

במאמר דגם מצוה זו ומה שאמר רב נחמן עליה בזמן הבית מיירי ולא נחמיר בנטיעה טפי מחרישה דהויא דאורייתא והרי זה הפך מדעת ר"ת שר"ת אף בזמן המקדש מתיר ליטע בתוספת שביעית אעפ"י שאסור בחרישה ורבינו מחמיר בנטיעה בזמן הזה מה שמותר בחרישה ואפשר שיצא לו משמעות דפ"ק דר"ה דאמר רב נחמן לדברי האומר וכו' ושקלי וטרו בהא טובא ומשמע דלזמן הזה הוא דמיירי רב נחמן ולזמן הזה הוא דשקלי וטרו גם פ' הערל דפסקו כר' יוסי בהרכבה ומייתי עלה ההיא דרב נחמן אמר רבה בר אבוה ותאני דהני כולהו לאו למשיחא מיירי גם הירוש' שכתוב בסמוך משמע דמתני' בזמן הזה שאמרו הורי וכו' ולמעשה משמע ומיהו בדין המשנה טעמא איכא שלא תקלוט בשביעית דהוי כנוטע בשביעית גופה אלא שאפשר שכיון שהמשנה גם בזמן הזה מיירי גם מה שאמר רב נחמן עליה מיירי בזמן הזה דסתמא הני הוא ואולי באי זה מקום מצאו רבינו כן מבואר:

נמצאת

אומר וכו' כבר נתבאר והדב' ברור שגם לכתחלה מותר מד' ימים קודם ר"ה שביעית והנוטע יקיים שכתב רבינו משום שיפא דיעקיר נקט הכי ובירוש' אמרו לא עקר פירותיו מה הם הורי רב בינא ישפכו פירותיו אמר רב בינא אני לא נמניתי עמהם בעלייה אמרי נצא לחוץ ללמוד נפקו ושמעו לר' יונה ור' יצחק בר טבלאי בשם ר' אלעז' אין מוספין על הגזרה נטעו ומת בנו מהו שיהא מותר לקיים תנא ר' יעקב אומר נטעו ומת בנו אסור לקיימו ואתיא כמ"ד מפני החשד ע"כ פי' אע"ג דלעיל ספ"ב גבי העיבה ומת אמרי' דבנו זורעה דכיון דלא עבד איסורא לא קנסו רבנן שאני הכא דטעמא מפני החשד שלא יחשדוהו הרואים שנטע בשביעית הילכך גם בבנו איכא חשדא גם היה אפשר לחלק כי שם אין ההנאה והפירות עצמן ממה שעשה אביו אלא ממה שהוא זורע ואין לאסור עלין שלא יזרענה מפני שחרשה אביו אבל כאן ההנאה עצמה והפירות מנטיעת איסור הם באים ולכך חייב לעקור האיסור ובודאי רבינו לאו דוקא דכיון דטעמא מפני מראית העין מה לי בנו מה לי יורש אחר ולכך כתב רבינו או היורש זהם לא עקר לדעת רבינו הפירות מותרין כאשר אמרו בירוש' ר' יונה ור' יצחק ור' אלעזר שאין מוסיפין על הגזרה אבל הרמב"ן וקצת מהראשונים נראה שסוברין שהפירות אסורים כיון שעל ידי איסור באו והיה חייב לעקור אפשר שסמכו על רב בילא שהורה שישפכו פירותיו דמשמע דלמעשה הורה ומעשה רב:

פרק רביעי

א כל

שתוציא הארץ וכו' ירושלמי פרק ח' דשביעית כתיב את ספיח קצירך לא תקצור הא קצירה כנגד הקוצרים לא אר' לא אם אינו ענין לספיחי אסור תנהו לענין לספחי היתר א"ר מונא לרך נצרכה בשעלו מאיליהן שמא תאמר הואיל ועלו מאיליהן יהו מותרין לפום כן צריך מימר אסור את ספיח קצירך לא תקצור ואת ענבי נזירך לא תבצור מן המשומר אי אתה בוצר אבל אתה בוצר מן המופקר לא תבצור כדרך הבוצרים מכאן אמרו תאנים של שביעית אין אתה (נ"ל אתה) קוצץ אותה במוקצה אבל אתה קוצץ אותם בחרבה:

אין

לורין ענבים בגת וכו' גם בספרי פרש' בהר סיני נתבאר כל זה: אפילו שדה וכו' פ"ד שדה שנטייבה בפ"א אין אוכלין פירותיה בשביעית וב"ה אומ' אוכלין פירותיה בשביעית ע"כ ואיתא גם בספרי והיתה שבת הארץ לכם לאכלה מן השדות אתה אוכל ואין אתה אוכל מן השמור מכאן אמרו שדה שנטייבה ושבאו פירותיה ב"ש אומ' וכו' וב"ה אומרי' וכו' ופי' נטייבה נתבאר ופי' שנמחו מאיליהן ופשוט הוא:

ד ומדברי

סופרים וכו' פ' מקום שנהגו ר"ש אומר כל הספיחים אסורים חוץ מספיחי כרוב שאין כיוצא בהם בירק השדה וחכמים אומרים כל הספיחים אסורים ותרווייהו אליבא דרבי עקיבא דתניא וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסוף וכי מאחר שאין זורעין מהיכן אוספין מכאן לספיחין שהם אסורין ע"כ: ופרק ט' דשביעית לדברי ר"ש שנויים בהפך ר"ש אומר כל הספיחין מותרין חוץ מספיחי כרו' וחכמים אומרים כל הספיחין אסורין ע"כ ופירשו ז"ל פרק מקום שנהגו דלאחר הביעור מיירי וכרוב אין הפרש כלה מן הארץ ולכך אין ביעור נוהג בו דלא קרי' ביה כלה לחיה מן השדה וחכמים גזרו אטו ספיחים דעלמא וכלאיתא התם ובתוספות דאו פי' זה והעלו דקודם הביעור מיירי ותרלו עקר הקושיא בשם רבינו נסים גאון בשני דרכים עיין שם ובדברי ר"ש פ"ט כי שם האריך ומ"מ כתב בתוספות שם דהתם פ' מקום שנהגו פליגי אליבא דרבי עקיבא דסבר אסור ספיחים מן התורה כאשר נתבאר אבל רבנן פליגי עליה וסברי לאסור ספיחים מדרבנן בלאיד ובספרי גרסינן בתר ההיא דרבי עקיבא אבל חכמים אומרים אין ספיחים מן התורה אלא מדברי סופרים א"כ למה נאמר הן לא נזרע ולא נאסוף אמרת כנו לא תזרע ומה שאנו אוספין אין אנו מכניסין לקיום המית לנו ביעורהו מן הביעור ואילך מה אנו אוכלין ע"כ ולכך כתב רבינו ומדברי סופרים וכו' דודאי הלכה כחכמים דפליגי אדר' עקיבא וסברי דהוו מדרבנן גם כחכמים דפליגי אדר"ש שאוסרים כל הספיחים:

ולמה

גזרו וכולי נראה שלמד טעם מסברא רבינו ממה שהתירו אותן מינין שאין דרך לזורען בגנות נראה שכיון שהטעם הוא מפני שלא יזרעם ויאמר שמאיליהן עלו ולכך התירו מה שאין לחוש לכך:

ג הא

למלת וכו' ריש פ"ט דשביעית הפיגם והרידונזי' וכו' ונלקחין מכל אדם בשביעית ע"כ ופירוש פיגם רודא בלעז ורידונז' השוטים כמו תלגלוגות אלא שעליהן רחבין יותר מעלי התלגלוגות:

ד כפיחין

עולין בשדה בור כו' בפי' המשנ' כתב הרמב"ן ז"ל ירושלמי זה לשונו א"ר ינאי כל הספיחין אסורין חוץ מן העולין בשדה בור בשדה ניר בשדה כרם בשדה זרע שדה בור דלא משגח עליה שדה ניר דהוא בעי מתקנה חקליה שדה כרם שלא לאסור כרמו שדה זרע שאינו רוצה על כאן:

ולא

ידעתי היכן הוא שנוי זה הירושלמי אך בספרים שלנו בפ"ב דכלאים אמרינן א"ר זריקה בשם רבי ינאי כל הספיחי' מותרין חוץ מהעולין בשדה

שאלה בור ושדה ניר ושדה כרם ונראה שהוא טעות וצריך להיות כל הספיחין אסורין חוץ וכו' דהא חכמים כל הספיחין אוסרין וגם כי אין טעם להתיר במקומו אלו אדרבא איפכא מסתברא ובטעם הירושל' שכתבתי בשם הרמב"ן שוב מצאתי את הירושלמי בפרק המוכר את הספינה בלשון הרמב"ן והוא גם בשם ר' ינאי מעת' נתאמת מה שכתבתי שצריך להיות כל הספיחין אסורין דאי לא קשיא דר' ינאי אדר' ינאי

וכן התבן וכו' בהשגות כתיבת יד מצאתי א"א לא גזרו עליו איסור ספיחין אבל קדושת שביעית ודאי יש בה לאבדה אסור ושלא לעשות בה ס סחורה ע"כ ודין זה הוא בירושלמי דשביעית פ"ט וזהו לשונו שם תבן של שביעית מהו שיהא אסור משום ש שביעית ספיחי' רבי לוי בנבריא שאל לרבא בר זבדא ושרא ע"כ ובודאי שגם רבינו בדין ספיחים הוא מדבר כאן כי דין קדושת שביעית יתבאר פ"ה ושם כתב דין התבן והקש

ה ספיחין של שביעית וכו' בהשגות א"א חפשתי זאת המימרא ולא מ מצאתיה לא במשנה ולא בתוספתא ולא בירושלמי ואולי הוציאוה ממה שאמרו במשנה מאימתי נהנין ושורפין בתבן ובקש של שביעית משתרד רביעה שניה ולפי שב"ל שזורעין תעניות שניות והם מגיעים עד חנוכה או סמוך לה סמך עליו וקבע זמן חנוכה וכל זה הבל ורעיון רוח וקשה מזה שלא אמרו אלא בתבן וקש שבשדה מפני שאותו בשדה נסרח עם הגשמים והרי הוא כמבוער אבל ספיחים אחרים מנין לו שיהיה להם היתר ואולי בשעמדו בקרקע וריבה החדש על העיקר שהתיר את תעלה את האסור ברוב אבל זמן חנוכה מנין לו ע"כ · והנה תחלת הגבלא פשוטה במקומות רבים שהספיחין שיצאו למוצאי שביעי' אסורין וסוף פ"ו אמרינן מאימתי מותר אדם ליקח ירק במוצאי שביעית כו' וכמו שיתבא' גם בתוס' פ"ה נתבאר כן ומה שכת' עוד רבי' שאין ת תולשין וכו' הוא גם בתוס' שפ"ה ספיחין של שביעית אין תולשין אותם ביד אלא חורש כדרכו ובהמה רועה בדיכה ע"כ ובודאי דבמוצאי שביעי' מיירי דאי בשביעי' מאי חורש כדרכו הלא אסור הוא לחרוש וסוף הגבלא שעליה דברין זה שכתב הר"א שחפש ולא מצאה ותמה כך ר רבה כולו בוק שריקי בדברי רבינו שדבריו כאן הם אותה משנה ובודאי שהדבר ברור שא"א שהוי לין אותה משנה כתבו רבינו שפ"ה בתבן וקש לבד כדברי הר"א והדבר ברור שדבריו כאן לא שייכי לדין אותה משנה כלל עד שנרבה על זה קושיות והויות וכל דברי רבינו גם זמן חנוכה מצאתי אותם בירושלמי ומבוארים פ"ב דדמאי וז"ל שם ולענין ספיחים מר"ה עד חנוכה איסור ספיחים מן חנוכה עד עצרת היתר ספיחים מן עצרת עד ר"ה צריכה ע"כ וכיון שאסור ספיחי מדבריה' פסק רבינו ותו ספק שנסתפקו בירושלמי לקולא אלא שקשה על זה הירושלמי שאם הגרסא כאשר כתבתי ש איך אפשר שאחר שהותרו יסתפקו שיחזרו אחר עצרת להיות אסורין ואפשר שהגרס' היא בהפך מן עצרת עד ר"ה היתר ספיחים מן חנוכה עד עצרת צריכה ובתוספו' פ' מקום שנהגו הביאו זה הירושלמי ובלשון הזה כתוב שם ובגמרא דדמאי גרסינן מר"ה עד חנוכה איסור ספיחי' מן חנוכה עד ר"ה היתר ספיחים ע"כ והוא הלשון הנכון וכדברי רבינו וטעם הדבר ש שכיון שעיקר האיסור אינו דבר תורה אלא מדברי סופרים ומשום קנס וחשש מפני שלא יזרע וכו' אין לחוש

לכך כיון שאינו נהנה מהם עד חנוכה ·

ו והזורע ספיחי שביעית כו' פ"ט דתרומו' וספיחי שביעית וכו' גדוליהן ח חולין וכבר הו זכר בפרק י"א מה' תרומות הדין והטעם ·

ז בצלים שיצאו וכו' תוספ' דשביעית פ"ד כלשון רבינו ודין שאר פירות שפ"ו שנינו מאימתי מותר אדם ליקח ירק במוצאי שביעית משיעשה כיוצא בו עשה הבכיר הותר האפיל ר' התיר ליקח ירק במוצאי שביעית מיד ע"כ ופסק רבי' בירק כר' דהכי מוכח בירושלמי והטעם מפני שהתיר להביא ירק מח"ל ומיד רבה ההיתר ואיתא פרקא קמא דסנהדרין וכו' תניא התירו להביא ירק וכו' וכאשר יתבאר ובשאר פירות פסק כת"ק שאינם מותרים עד שיעשו בשמינית כיוצא בהם ור' לא פליג אלא בירק ומהטעם שנתבאר ומלשון רבינו במשנה נראה קצת שגורס בדברי ת"ק מאימתי מותר ליקח פירות ולפי זה ניחא טפי לשון רבינו במשנה שאמרה התיר ליקח ירק דמ"ש דת"ק לאו בירק מיירי וכתב רבינו משום דתאי לשרן כשעשו בשמינית כיוצא בהם מן התוס' משמ' דלאו משום דתלינן דשל שמינית הם דאפילו קים לן שהם של שביעית כיון שעשו כיוצא בהם הותרו ומיירי לפי זה ב בידוע שעמדו בקרקע ומשום דמסתמא כיון שעשו כיוצ' בהם ריבה ההיתר דהיינו מה שגדל בשמינית ונתבטל האיסור ותוספתא בהכי מיירי וז"ל התוס' פ"ד מעשה שזרעו כרם גריר בצלים בשביעית למוצאי שביעית ז זרעוהו שעורים והיו פועלין יורדין ומכבשין לתוכו ומביאין ירק בקיפותיהן ובאו ושאלו את רבי יוחנן בן נורי ואמר להם אם עשו כיוצא בהם מותרים ע"כ מוכח דאפילו שידעו שהיה של שביעית ה"ה מותר כיון שעשה כיוצא בו וגם הוא היה מחובר בקרקע ומן הירושלמי נר' שהטעם הוא משום דתלינן דשל שמינית הם ומה שאמר עשה הבכיר הותר האפיל לטעם דירוש' דתלינן בשל היתר ה"נ תלינן שממקום הבכיר הובאו וכן כתבו הר"ש דבטל האיסור בהיתר שרבה עליו איכא למימר דכיון שעשה הבכיר כיוצא בו אי אפשר שבמקום האפיל לא רבה ההיתר אעפ"י שלא עשה כיוצא בו ממש וכן כתבו ר"ש גם מה שאמרו בירק מותר מיד לטעם דתלינן דשל היתר הם הכא תלינן שמח"ל הביאו שדרך להביא ירק מח"ל לארץ וכן אמרי בירו' לטעמא דירק מש"ה הוא דפרי ולטעם דבטל האסור הכא נמי איכא למימר שהיר' בלא מיד ומיד רבה בהיתר כי בשנים או ג' ימים עושה כיוצא בו וכן הוא בירוש' דפ"ה ש שביעי' כעובדא ד דנכנס ר' לגנתו של רפקת וכו' והביאו לפניו גנונות ג גדולים קומס כפור משל מתה שנה באותה שעה התיר ר' את הירק ומלשון רבינו נ"ל דתרוייהו אתניהו ותוספת כשהיו בקרקע וזהו דין בצלים שיצאו משביעית וכו' שכתב רבינו דמשמע שידוע לנו שהם של שביעית אלא שולאי שהיו בקרקע עד מוצאי שביעית שזה פירוש שיצאו כמו פירות של ששית שנכנסו לשביעית והיא התוספתא שעליה הביאו מעשה בכרם גריר שכתבתי ואם עשו כיוצא בהם ממה שנזרע בשמינית כאשר נתבא' הטעם אבל כשהפירו' תלושים שלא ידענו נשארו בקרקע אינו מותר אלא ליקח כשעשו כיוצא בהם מטעם דתלינן דשל שמינית דמטעם ריבה לא תלינן למיתני עלה דלא ת תלינן לומר מחוברים היו ורבה הם אבל אם לא עשו כיוצא בהם אין לוקחין כיון שודאי של שביעית הם ו ובהא ניחא טעמא דבכיר ואפיל ולכך גבי שאר פירות כתב רבינו ואין לוקחין דמשמע מספק במה ספותי

שביעית הוו ולא כת' אין אוכלין או אסורין דבשאין י ידוע שהם של שביעית מיירי וכן בדין היתר הירק כת' ונותר ליקח מיד וכו' דמשמע דטעמא משום דתלינן ש שהוא משל ז'ל שהיו נוהגין להביא ירק מח"ל כדאיתא בירוש' אבל אם ידוע לנו שהוא של שביעית אינו מותר לאכלו אלא אם שהה בקרקע ועשה כיוצ' בו כדין בבלי' דאם נתבטל האיסור בהיתר בגדל בשמינית והשמיענו טעם לדברי ההיתר בבצלים דשכיח להשות' משביעית למוצאי שביעית וט"ס דתלינן בה היתר בשאר פירות דהכי אורחא דפירות שאין ידוע אם הם של שנה זו או של שנה שעברה וסבור הייתי לפרש דעת רבינו אפילו בידוע שהם של שביעית ונתלשו קודם בנכנסה שמינית ושרו אחר שעשה כיוצא בהן מפני שהרי אינו נהנה משל שביעית וליכא למגזר שיזרע ויאמר מאיליהן עלו כי זה הוא טעם האסור לדעת רבינו כאשר נתבאר וכיון ש שאסורים על שיעור שיזרעם במוצאי שביעית ויעשו כיוצא בהם לא זריע להו בשביעית ודמיא למאי דאמרי' גבי שבת וי"ט אסורין בכדי שיעשו וכמו שמותר לדעת רבינו ספיחי שביעית אחר חנוכה כאשר כתבתי כן ת מותרין כשעשו כיוצא בהן ובדי שרי מיד נימא בדל מפני זמן מועט לא חשו אלא שאין זה דרך הירושלמי וגם שא"כ למה שני זמנים חנוכ' ויעשו כיוצא בהן וברור הוא שאין זה מתיישב אין צורך להאריך בו וכו' וכתבתיו משום יגדיל תורה ויאדי' ומה שכתבתי כנ"ל שהוא ביאו' לדבר זה ותיקון לשון רבי'·

ח מאימתי

מותר אדם ליקח לוף וכו'· פ"ה דשביעית פלוגתא דר' יהודה וחכמים והלכה כחכמים ובירוש' משמע דזמן ר רביעית החדש היינו לאחר הפסח וכבר נתבאר שלוף הוא מין ממיני הבצלי'·

ט באחד

בתשרי וכו' פ"ק דר"ה ילפינן שנה שנה מתשרי דכתיב בתשרי מראשית השנה·

פירות

שטנו וכו' גם שם פ"ק דר"ה אמו' רבנן דאילן בתר חנטה וכתב ר"ש דילפינן לה מקראי לערלה דכתיב ובשנה הרביעית וכולי ובשנ' החמשית ודרשינן פ"ק דר"ה פעמים שברביעית וכולי ובודאי דהתם בחנטה תלי וכבר כתבתי בהלכות מעשר שלדעת רבינו שחנטה היינו הבאת שליש והיא עונת ה המעשרות·

יא האורז

והדוחן וכו' פ"ב וגם שם אמרו פול המצרי שזרעו לזרע כיוצ' בהן ופסק בשמואל דאמר הכל הולך אחר גמר פרי ופליג אמתניתין פ"ב דשביעית דתלי' בהשרשה וכבר נתבאר בפרק ראשון מהלכות מעשר שני

יב הירק

וכולי גם שם מוכח דאזלינן בירק בתר לקיטה בין למעשר בין ל לשביעית וכן הוכיח רשב"א מההיא דפרק הנודר מן הירק דאמרינן בכל שעקרו מן השביעית ונטעו בשמיני' וכו' דנתנקט עקרו משמע דמשום דבירק אזלינן בתר לקיטה נקט הכי·

והאתרוג

וכו' גם שם ר"ל ור' יוחנן דאמרי תרויהו אתרוג בת ששית ש שנכנסה לשביעית אפילו כזית ונעשת ככר אסורה מ משום טבל·

ואפילו

היה ככר בששית הואיל ונלקט בשביעית הרי הוא כמו פירות שביעית ומתעשרת בשירות שאת להחמיר כך צריך ל להיות הלשון בספרי רבינו וכתב כרבותינו להחמיר כאשר נתבאר פ"א מהלכות מעשר שני·

יג וכן

פירות שביעית וכו' כן הוא גם שם ולמדו כן מדכתיב במועד שנת ה השמטה וכו' לומר לך כל תבואה שהביאה שליש לפני ר"ה אתה נוהג בה מנהג שביעית בשמינית ושליש היינו עונת המעשרות כאשר נתבאר·

יד פול

המצרי שזרעו וכו' ירושלמי דפרק ב' דשביעית זרעו לזרע לפני ר"ה שביעית ונכנסה שביעית מותר ע"כ ובודאי בשנגמר בששית שהרי זרע אחר גמר פרי אנו הולכין כשאר ק קטניות וירק ובטל לגבי זרעו עוד שם זרעו לירק לפני ר"ה שביעית ונכנסה שביעית בין זרעו בין ירקו אסור ע"כ והטעם דלירק בתר לקיטה וזרעו בטל לגבי ירקו דבתר דעתו אזלינן עוד שם זרעו לזרע ולירק לפני ר"ה שביעית ונכנסה שביעית פשיטא זרעו מותר ירקו מהו תני רבי חייא אסור תני ר' חלפתא בן שאול מות' ע"כ ורבינו כתב בזו אסור סתם ולא הלכה משמע דבין זרע בין ירק אסור ואלו בירושלמי שכתבתי פשיטא להו דזרעו מותר וכן הדין נותן כיון דזרע בתר גמר פרי אנו הולכין וזה נגמר בששית דין הוא שיהא מותר וכן אמרו בסמוך בזרעו בשביעית ויצא לשמינית דאם זרעו לזרע ולירק זרעו אסור לפי שנגמר פריו בשביעית וירקו מותר כיון שנלקט בשמינית והכא נמי שנגמר כשיעור בששית ונלקט בשביעית הוה לן למימר הכי לכך נראה לפרש דאסור שכתב רבינו אירקו לחוד קאי דלא תימא כיון שנגמר פריו בששית ודעתו גם לזרע היה ו ואסור ספיחי מדרבנן הוא הכל מותר וכדתני ר' חלפת' קמ"ל דאסור יש בו והיינו בירקו דזרעו פשיטא דשרי כדאיפשיטא להו בירושלמי ואע"פ שהלשון סתו' הדבר נראה מוכרח וילמוד סתום מן המפורש בסמוך בדין שמינית כאשר כתבתי ובספר כת"ב ית"ד מצאתי וכן אם זרעו לזרע ולירק הכי הוא אסור עד כאן והוא קאי סירק כאשר כתבתי·

טו עבר

וזרעו בשמינות וכו' בהשגות א"א לא מצינו בזורע בשביעי' שום היתר שהם אמרו הנוטע והמבריך פחות משלשים יום לפני ר"ה אסור לקיימן בשביעית והנוטע בשביעית בין מזיד יעקור ואין הולכין לא לחנטת פרי ולא לגמרו אלא משמרים בשביעית יעקור ואין הולכין אחר חנט' אלא בפירות האילן הישן ולא אחר גמר סרי אלא ב בספיחים שבאו מאיליהן ואי משכחת לה בנזרעו לא משכחת לה אלא בשזרען גוי א"נ במקומות שהשביעית מדבריהם לאפשר דלא אמרי' בהם יעקר ע"כ ודברי רבינו הם שנויים בירוש' ז"ל זרעו לפני ר"ה שמינית ו ונכנסה שמינית בין זרעו בין ירקו אסור זרעו לירק לפני ר"ה שמינית ונכנסה שמינית בין זרעו בין ירקו מותר זרעו לזרע ולירק לפני ר"ה שמינית ונכנסה ש שמינית זרעו אסור ירקו מותר ע"כ ומסתמא בכל מקו' מיירי ובזרעו ישראל מיירי ומה שהקשה הרא"ה נר' לתרץ דאע"ג דאסור לזרוע ואם זרע לא לבד במזיד אלא אפילו בשוגג יעקור מכל מקום הכא בעבר וזרע ולא עקר מיירי וכן כתב רבינו עבר וזרע בשמיני' בשביעית ויצא לשמינית ומלת עבר קאי לזרע ואי יצא וכו' וכבר נתבאר ספ"ג שאעפ"י שהדין נותן לעקור אם עבר ו ולא עקר הפירות מותרין והולכין בו אחר גמר פרי ואין בפירות אלא איסור ספיחי' לבד ומעתה הדין שוה אפילו במקום שהשביעית מן התורה ואפי' זרעו ישראל

כפשט הירושלמי ולא קשיא מידי ·

יו בנות שוח וכו' פ"ה דשביעית בנות שוח שביעית שלהן שנייה מפני שהם עושית לשלש שנים ע"כ וכתב רבינו בפירוש המשנה מה שאמר שביעית שלהם שניה ר"ל שאפשר להיות דינם כדין פירות שביעי' בשנה שנייה מן השבוע וזה כשיזדמן להם שיתחילו להנץ בשנה שביעית והם עושות פרי ל לשלש שנים ונגמר פריים בשנה שנייה מן השבוע שהיא שלישית לשנת הנטיעה שהתחילו להנץ בו ומפני זה כ נאכלין בקדושת שביעית אחר שהנצו בשנת הנטיעה ע"כ ולפי מה שכתב ר"ש מן הירושלמי מוכרח הוא כן שבכל שנה הם עושים פירות אלא שמעת חנטה עד גמר פרי שוהין ג' שנים ונמצא תמיד באילן שלשה מיני פירות א"כ בהכרח הוא שמה שחנט בשביעית יש לו דין שביעי' בשנייה ותמיד הוא כן אבל לפי מה שכתב רבינו נראה שאין עושין פרי אלא בכל שלש שנים פעם אחת ולכך כתב שאפ' וכו' וכאן כתב אם הגיעו וכו' והוא דרך א אחת ומה שכתב שם חנטה וכאן כתב עונת המעשרות וכבר נתבאר דחנטה לדעת רבינו היינו עונת המעשרות

יז הבצלים הסריסין וכו' פ"ב דשביעי' וכבר נתבאר פ"א מהלכות מעשר שני ופירוש לפני ראש השנה של שביעית ופשוט הוא

יח הדלועים וכו' גם שם פ"ג ובירוש' אמרו כיצד הוא בודק ע עוקצו אם מתאחה אסור ואם לאו מותר ע"כ פירו' אם מתאחה הנקב ונסתם נראה שעדיין הוא לח ואסו' ואם אין הנקב נסתם הדבר מוכיח שכבר הוקשו ומותר ·

וכן הירקות וכו' תוספתא פ"ב דשביעית ושם אמרו אם היו רבים אסור לקיימן מפני מראית העין ורבינו כתב משום ספיחין ולא הוזכר גבי ספיחי' בתחלת הפרק אלא אסור אכילה אבל לאסור לקיימן לא הוזכר אפשר שסובר רבינו שכיון שאסורין באכילה מפני עוברי עבירה וכו' כאשר נתבאר גם אסו' לקיימן שלא יאמרו שזרען בשביעית וזהו מפני מראית העין המוזכר בתוסס' ·

ואין מחייבין וכו' ואין מחייבין לשרש וכו' גם שם בתוסס' והטעם באלו דכיון שמה ם שאסור לקיים אינו אלא מפני מראית העין כאשר נתבא' לא חייבו לשרש דבכה"ג ליכא למגזר אף על פי שחוזר וצומח ·

יט לוף של ערב שביעית וכו' פ"ה דשביעי' מחלוקת ב"ש וב"ה והלכה כב"ה שאין צריך שנוי ופי' קילונין שזורעין בזמן הקיץ וכן נתבאר בירושלמי ופואה כך שמה בערבי והוא עץ אדם שצובעין בו וכת' רבינו פואה סתם ונכלל בזה פואה של עידית שנחלקו בה ב"ש ופואה של צלעות דהיינו שיש לה צלעות · א"נ שזורעה בצדי השדה · א"נ שהיה במקום אבנים דלא חשיבי שדה ואפי' ב"ש מודו בה ·

כ הבצלים שירדו עליהן וכולי פרק ו' דשביעית והובאה פ הנודר מן הירק ונראה מדברי רבינו דמיירי בבצלים של ששית שעקרן וירדו עליהן גשמים בשביעית וצמחו שכן דרך הבצלים וכל זמן שהעלין ירוקין הרי הן כפרי עצמו ומותרין ואם השחירו הרי הן כנטועין בארץ והרי אלו העלין גדולי אסור שהם ספיחי שביעית ואסורין אבל הפרי מותר לגדולי ששית הוא זה דרך רבינו וכן כתב במשנה אבל אחרים מפרשים שהם השחירו העלין בידוע שהן גדלין בשביעית ממימי שביעית ואתו גדולי אסור ומבטלים העיקר אע"פ שהוא מרוב' אבל אם הוריקו העלין סימן הוא שהולכין וכמשים ולא רבו האיסור ולכך מותרין ומיירי אף לפי' זה בלא נטיעה וכן כתב רש"י ז"ל פרק הנודר מן הירק בצלים של ששית שירד עליהן גשמים וצמחו מאיליהן בלא נטיעה אם היו העלין ם שחורות וכו' וגדולי אסור מבטלין את העיקר ע"כ והיינו וירדו עלירן גשמים דקתני דאי בנטועים למה ליה למתני וירדו עליהן גשמים ור"ש והרא"ש ז"ל נר במפרשי' אותה בנטועים בקרקע עיין בדבריה' והר"ן בפי' נדרים נר' שנוטה לשטת רבי'

כא בצל שעקרו וכו' בהשגות א"א בירוש' לא עשה ר' אבהו מעשה אלא ב במרובנין פי' מרובנין בעי נא כלך הרכיני כגון מעקלין הנואר שלהם שלא יגדלו וכיון שעשה כן גלה דעתו ד דלא ניחא ליה בגדוליהן ואם גדלו אותם גדולין מותרין ומבטלין את האסור ואי לאו אסורין דמינח ניחא ליה וכנטועין לכתחילה דמו ע"כ והנה דברי רבינו הם בעי' פרק הנודר מן הירק ובעו למפשטה מהמשנה דבצלים שכתבתי שאמרו בה וכנגדן למוצאי שביעית מותרין פי' שעקרן בשביעית ושתלן בשמיני כי בעיין אלא דגדולי היתר מבטלין את האסור ודחינן דלמא במדוכנין ו ופירשו בו שכן וערבן יחד העיקר עם הגדולין ולכך גריע ובטל העיקר ברוב גדולי ההיתר ובעיין דשלא דכן דאיכא למימר דעיקר חשיב כך פרש"י ז"ל והרא"ש והר"ן ז"ל אלא שהר"ן כתב דבעיין גם בגדולין היא שאם העיקר אסור גם הגדולין אסור שמן העיקר הם גדלים ואחריו נמשכים ופשטו בתר הכי ממתני' דהמנכ' עם הכותי וכו' דגדולי היתר מעלין את האסור ורצו לדחות גם בזה ודלמא במדוכנין ואמרו חסוד על ה השביעית קתני פי' דחשוד לאטרח בה כאשר פירשו שם ואמרינן לימא תהוי תיובתא דרבי יוחנן ורבי יונתן פי' שאמרו שם גבי ערלה וכלאי הכרם דגדולי היתר אין מעלין את האסור וא"כ הא הויא תיובתייהו ותירץ ר' יצחק שאני שביעית הואיל ואסורה ע"י קרקע בטילת' ע"י קרקע פי' דגבי שביעית בקרקע תלה הכתו' אסורה דכתיב ושבתה הארץ אבל ערלה מיעוט שנים גרס לא וכלאי הכרם ערוב זרעי' הוא שגרם לה כך פרש"י והר"ן ז"ל אבל הרא"ש פי' אסורה ע"י קרקע וכו' כלומר בעודו מחובר יוצא מהיתר לאיסור כגון מששית לשביעית וכן מאיסור להיתר כגון משביעית לשמינית והואיל ואסור והיתר מתערבין מעצמן חשבינן להו מעורבין ומתבטלין וגדולי היתר מבטלין את האסור בזה אבל ערלה וכלאי הכרם אי אפשר להתערב איסור והיתר יחד מעצמן בלא מעשה ידי אדם בערלה ע"י ששבבה בזקנה ובכלאי הכרם ע"י עקירת הכרם כדאיתא התם ודמי למבטל איסור לכתחלה ואינו ביטול ולכך אין גדולי היתר ה מעלין בהם את האיסור ע"כ ומסקא סוגיין הכי ו ואיפסיטא בעיין דגדולי היתר גבי שביעית מעלין את האסור בכל גונא וכדברי רבינו ומהטעם שכתב כאשר נתבאר וסוגיא דירוש' שכתב הר"א בפ"ו דשביעית היא על משנה דבצלים שהזכרתי שנחלקו שם ר' זעירא ורבי אלא ור' אמי בעקרו בשביעית ושתלו בשמינית ר' זעירא מכיון שרבה החלם מותר פי' רבה האלם שרבו גדולין על עיקרן ור' אילא ור' אמי אמר אסור ונשאו ונתנו בזה ובסוף הסוגיא ר' אבהו אקליב לארבל ואתקבל גביה אבא בר בנימין ובעו מיניה באלין בוצלייא והורי להון בר'

כר' זעירא מכיון שרבה עליהן החדש מותר אמתון ס סמכין עלוי אמר לון אני לא אמרתי אלא במדוכני' א"ר יודא בן פזי אנא ידע רשבה וסופה כלשמע דר' אילא ור' אמי פליגין ש"מ ע"כ ולפי שראה הר"א שר' אבהו לא רבה שיסמכו עליו אלא במדוכנין סובר דהכי נקטינן ולא ידעתי למה נניח מלסמוך על מסקנא דמסיק ת תלמודא כר' דילן זעירא דירושלמי ונסמוך על דברי רבי אבהו או ר' אילא או רבי אמי כיון שבגמרא דילן פשטו והכריחו מהמשנה דגדולי היתר מעלין את האסור כ כדעת רבי זעירא ור' יצחק תירץ לדרבי יוחנן ור' יונתן דלא תיקשי ודאי דהכי נקטינן וכדדייקת במלתא משכח שדברי רבי אבהו היינו מאי דדחי תלמודא דילן מעיקר' דלא ניפשוט מההיא מתני' דבצלים דאפשר למדחי דלא' במדוכנין פי' שכן וגרסי' במדוכנין גם בירושלמי והינו כל כמה דלא ידעינן פשיטותא דאידך מתני' בהמנכש עם הכותי אבל אחר שהכרחנו ופשטנו מאותה משנה ואי אפשר להעמידה בדכן דחשוד קתני כאשר כ כתבתי ׃

מעתה

אין חלוק' בין מדוכנין לשאינן מדוכנין ולכל גונא גדולי היתר מעלין את האסור דודאי אין לסמוך על הירושל' כיון שהוזכר אותו חלוק בגמרא דילן ואדחי ועוד אפשר דר' אילא ור' אמי מקמי דלשמע' פשיטותא דמתני' דמנכש עם הכותי מיירו אבל בתר דידעי ההיא פשיטותא ודאי דלא שני להו שהרי הקשו לדר' יוחנן ור' יונתן והוצרכו לתרץ דשביעית שאני משמע דבשביעית ליכא מאן ד דפליג כלל אלא כ"ע מודו דבטל העיקר ברוב בין דכן בין לא דכן ומכח ההיא מתניתין וזה ברור ומוכרח ואפילו רבי אבהו שנסתייע ממנו הר"א ז"ל הרי הורה כר' זעירא אלא מפני כבוד ר' אילא ור' אמי אפס שחזר ואמר כן כי אין לסמוך על הירוש' בדבר שהתלמוד שלנו חולק וזה מוסכם ובכך עלו דברי רבינו נכונים ונתקן עמו והאמת יורה דרכו והפי' שפי' הר"א במלת מדוכנין הנז' בירושלמי לא מצאתי מי שפרש כן וכבר כתבתי הגרס' והפירוש שהסכימו עליו כל המפרשים בההיא דנדרים גם רבינו שלשון כן פי' והדבר מוכיח כי הנזכר בירושלמי היא הלחייה דפרק הנודר ושניהם פי' אחד להם ׃

כב הפירות

שיוציא האילן וכו' פרק ח' דשביעית תאני של שביעי' אין קוצין אותם במוקצה אבל קוצה אותם בחרבה אין דורכין ענבים בגת אבל דורך אותן בעריבה אין עושין זתים בבדים ובקוטב אבל כותש הוא ומכנים לבודידה ר"ש אומר אפילו טוחן הוא בבית הבד ומכניס לבודידה ע"כ ׃ ובירושלמי אמרו עלה דמתני' את ספיח קצירך לא תקצור ואת ענבי נזירך לא תבצור מן ה השמור אי אתה בוצר אבל אתה בוצר מן המופקר לא תבצור כדרך הבוצרים מכאן אמרו תאנים של שביעית אין קוצין וכו' וא"ת גם בספרא פרשת בהר סיני ואמר עוד בירושלמי ורבותינו התירו לעשות בקוטב ר' יוחנן הורי לאלין דה ינאי לטחון ברחיים כר"ש ולעשות ב בקוטב כרבנן ע"כ ובתוספתא פ"ו אמרו ד"ג התירו לעשות בקוטב ע"כ יכתב רבינו במשנה קוטב הוא גת קטן לזתים וכו דירה שם הגת והיא קטנה מאד ע"כ ובזה נתבארו דברי רבינו מה שכתב כותשו מכנים לתוך גת קטן ביותר הם דברי רבנן שאמרו כותש ומכניס ל לבודירה ומה שכת' וטוחן בבית הבד ומכניס לבד קטנה הוא מה שאמרו בירושלמי שרבי יוחנן הורה לשל ר' ינאי לטחון ברחיים ולעשות בקוטב ולכך כתב קטנה ביותר כי כן הוא פי' בודידה לדעת רבינו ובסוף לא כתב אלא בד קטנה ותו לא כי הקוטב אינו כ"כ קטן כמו הבודידה ובודאי לרבותא נקט רבינו לטחון בבית הבד ולהכניס אח"כ לבד קטנה דהיינו קוטב וכ"ש אם עושה בתחלה בקוטב כי בירוש' ובתוספתא התירו לעשות בקוט' אמרו וכן כתב רבינו במשנה ז"ל והלכה כר"ש וכן פסקו ה ההלכה שמותר לעשות בקוטב ובערוך פירש קוטב משתין עץ כבד על הזתים שבבית הבד ונקרא קטיב ובראשו אבן גדולה ע"כ ׃ ופי' מוקצה מקום שרגילין לשטוח בו התאנים ור"ש פי' שהוא כלי שקוצץ התאנים והטעם בכל זה שישנה מפירות שאר שנים וכאש' נתבאר ורבי' שמשון ז"ל כתב שכל זה מדבר בשמור אבל ב במופקר שרי באורחיה ונסתייע מהירושלמי שכתבתי שאמרו שם לא תבצור מן השמור אי אתה בוצר וכו' פי' דנזירך משמע שמפרישו מן כל אדם הרי שפירשו הכתו' בשמור ועל זה אמרו לא תבצור כנגד הבוצרים משמע דבשמור הוא דאסור כדרך הבוצרים אבל במופקר שרי בכל גוונא ולא איירי ביה קרא וכן נראה דעת רבי' ז תם בפרק לולב הגזול אבל אין נראה כן לדעת רבי' שמן המופקר אסור לבצור כדרך הבוצרים שהרי המשנה בסתם פירות שביעית היא שנויה וסתם פירות שביעית מופקדים הם וכן לדעת ר"י בסוף יבמות שגם מן ה המופקר אינו יכול לבצור אלא בשינוי ומן השמור אסור אפילו בשינוי פי' לקצור במי שקוצר בשלו לעצמו ופירש הירושלמי ובריית' דספרא כתב הרמב"ן ז"ל בפי' החומש דה"פ לא תבצור אותם כדרך נזיר שלך אבל תבצו' אותם עם העניים כדרך שהם בוצרים לות' שלא ישמרם לעצמו אבל ילקט אותם עם העניים בהפקר וינהוג בהם ג"כ כדרך שהעניים נוהגין לדרוך אותם בעריבה וכו' וגדר ואסמכת' בעלמא הוא שלא יבואו לידי שימו' ואסיפת הפירות ע"כ ולפי זה לא תבצור כדרך הבוצרי' אמן המופקר שהת"ר קאמר והוא דעת רבי'

כה מצות

עשה וכו' מכלתא פ' משפטים והשביעית תשמטנה שלא יאמ' אדם מפני מה אמרה תור' לא שיאכלו אותם עניים הרי אני מכנים' לתוך ביתי ומחלק לעניים ת"ל ושביעי' וכו' מגיד שפורץ בה פרצות אלא שגדרו חכמים מפני תיקון העולם פי' שגדרו שלא יפרוץ אדם פרצות בשדהו אבל ודאי הגודר שדהו עובר הוא ומבטל מצות עשה אף אם דעתו להפקירם אח"כ ועוד יתבאר שגם אסור ליקח מן החשוד לגדור ולשמור אבל הפירות עצמן נרא' שהם מותרין באכילה וכן דעת רש"י בסוכה פ' לולב וערבה וביבמות פרקא בתרא וכן דעת הרמב"ן אבל בתוספות כתבו שהפירות אסורין ומן המשומר אי אתה בוצר היינו לומר שהפירות אסורין באכילה וכבר הכריח הרמב"ן כדעת רש"י גם בתוספות פ' לולב הגזול הקשו על אותה שיטה שאוסרת הפירות באכילה ולא תרצו דבר גם דעת רבינו כן נראה ׃

ויש

לו להביא וכו' פ"ה דשביעית שיוצר מוכר חמשה כדי שמן וט"ו כדי עץ שכן דרכו להביא מן המופקר ואם הביא יותר מזה מותר ע"כ פי' שעל שיעור זה מותר להביא ולכך מותר למכור לו כדים כשיעור זה אבל יותר משיעור זה אסור להביא ולכך אסור למכור לו מפני שהוא מחזיק ידי עוברי עבירה ומ"מ אם הביא יותר מותר הוא ואין לדקדק מכאן שאם אסף כל הפירות או נעל שדהו שיהו הפירות אסורין באכילה מתה שהוצרכו לומר כאן שאם הביא יותר ת

בשם ה"ה אם אסף כל הפירו' או נעל שדהו אסור לאוכל למימר דה"ה והכל בכלל אינמי דהכא מותר ואין צריך להפקיר אותו ולא עבר בעשה קאמר כיון שמתחלתו היה מופקר מן ההפקר זכה אעפ"י שלקח יותר ממה שהיה ראוי להביא אעפ"כ מותר אבל אם מתחלה לא הפקיר ולא נטע דבר חייב הוא להפקיר ובעשה ועמוד להפקיר קאי אבל לעולם בין כך ובין כך הפירות לא נאסרו באכילה ור"ש כתב וגם הביא יותר מכאן מותר שלא חיישינן שמא מן המשומר הביא ע"כ נראה שדעתו לומר שאם הביא מן המשומר אסורין הפירו' כפי השטה האוסרת דמותר לקנות ממנו קאמר ולא חיישינן וכולי מתניתא מסייע ידי עוברי עבירה וכן נראה ממה שכתב' בסמוך בשמו גבי לא תבצור כדרך הבוצרים דמיירי ל לדידיה בשמור משמע דס"ל דפירות שמורים מותרים הם בשנוי כנ"ל ·

כה אין שביעית נוהגת וכו' פ"ק דקדושין כל מצוה שהיא תלויה בארץ אינה נוהגת אלא בארץ ויתבאר עוד מברייתא דת"כ שאכתו' בסמוך בע"ה ·

ונוהגת וכו' פשוט הוא דבארץ תלה אותה הכתוב לא בבית ולכך נוהגת בין אם יש בית בין אם אין בית וה"נ בספרא פ' בהר סיני כי תבואו יכול משבאו לעבר הירדן ת"ל אל הארץ ת המיוחדת יכול משבאו לעמון ומואב ת"ל אשר אני נותן לכם ולא עמון ומואב מנין אתה אומר כבשו אבל לא חלקו וכו' יכול יהיו חייבין בשמטה ת"ל שדך שיהא כל אחד מכיר שדהו כרמך וכו' נמצאת אומר בין שעברו ישראל את הירדן נתחייבו בחלה וכו' ליד שנה נתחייבו במעשרות התחלו מונין לשמטה לאחר כא' שנה עשו שמטה לשנים עשו יובל ע"כ הרי שאין מצוה זו תלויה בבית כלל ועוד יתבאר אם נוהגת בזמן הזה מדאורית' או מדרבנן·

כו כל שהחזיקו וכו' פ"ו דשביעית שלש ארצות לשביעית כל שהחזיקו בו עולי בבל מא"י עד כזיב לא נאכל ולא נעבד וכל ם שהחזיקו עולי מצרים מכזיב ועד הנהר ועד אמנה נ נאכל אבל לא נעבד ומאמנה ולפנים נאכל ונעבד ע"כ ופי' רבינו שמשון לא נאכל לאחר שביעית בלא ביעור ולא נעבד בשביעית וכן פירשה הרא"ש ולפי' זה קשה מ"ש שהחמירו במקום שהחזיקו עולי מצרים בעבודה ולא החמירו לחייב בביעו' ועוד קשה דאפכא מבעי ליה לא נעבד דהיינו בשביעית והדר לא נאכל דהיינו לאחר שביעית בלא ביעור ורבינו פי' במשנה לא נעבד אם נעבד ע"י אחר אסור לאכול הצומח ונאכל אבל לא נעבד שאסור לעבוד ואם נעבדה צריך לאכול כל הצומח' בקדושת שביעית ונאכל ונעבד פי' שמותר לעבוד וגם הצומח אין צריך לאכול בקדושת שביעית וגם לפי זה קשה דאפכא הוה ליה למתני ובמה שפי' כאן ניחא ד תרתי מילי נינהו ולא נאכל היינו הספיחים הצומחין מאיליהן ולא נעבד היינו איסור עבודה וכל חדא מלת' באנפי נפשה היא ובמקום שהחזיקו עולי מצרים אסור בעבודה מפני שכיון שהיא מן התורה החמירו בה אבל הספיחין שהם מדרבנן לא גזרו במקומות אלא כיון דלא קדשה לעתיד וכת' ר"ש כי מ"ש במקום שהחזיקו עולי מצרים שאינו נעבד היינו במחובר אבל בתלוש שרי ב בדין סוריא שעושין בה בתלוש ולא במחובר שאל"כ לתני ארבע ארצות לשביעית והרא"ש כתב דהא ל"ק דחילוקי ארצות א"י הוא דקא חשיב אבל סוריא כבוש יחיד היא ולא שמיה כבוש ולא היתה מעולם א"י ומ"מ כתב דלשו' נעבד כדברי רבינו שמשון דהיינו עבודת קרקע דאלו בתלוש עשייה נקראת ולא עבודה אמרו וכן אמרו ע עושין בתלוש ופי' לפנים השנוי במשנה היינו לצד ה"ל ויש גורסין לחוץ והכל עולה לטעם אחד ורבינו כתב ושלאה והוא לשון יותר מבואר ·

כז סוריא וכו' גם שם עושין בתלוש שבסוריא אבל לא במחובר ובירוש' אמרו א"ר אבהו שלא יהו הולכין ומשתקעין שם ועוד יתבאר בפ"ח ·

אבל עמון ומואב וכו' כבר הוזכר ובמס' ידים פ"ד נחלקו ר' אלעזר בן עזריה ורבי טרפון מהו המעשר שנוהג בהם בשביעית רבי אלעזר בן עזריה למד מבבל מה בבל שהוא ח"ל ונוהג בה ת מעשר שני בשביעית אף עמון ומואב שהוא ח"ל כן ור' טרפון למד ממצרים מה מצרים נוהג בה מעשר עני אף עמון ומואב כן ופ"ק דיבמות ובפ"ק דחגיגה אמרו נמנו וגמרו עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית למדנו מזה שכולם מודים שאין שביעית נוהג בהם ·

כח ועבר הירדן וכו' פ' ט' דשביעית ג' ארצות לביעור יהודה ועב' הירדן והגליל מוכח דשביעית נוהגת בעבר הירדן ז ובודאי מדבריהם הוא דמדאוריית כבר נתמעט בספר' מכי תבואו אל הארץ ארץ המיוחדת וא"ת והלא עבר הירדן היינו ארץ שכבש מרע"ה מסיחון ועוג ועמון ז ומואב נ"כ כבר אמרו שטהרו בסיחון וא"כ איך אמרו במס' ידים שעמון ומואב הם ח"ל ואין שביעי' נוהגת בהם ופ"ט דשביעית אמרו שעבר הירדן היא מא"י ז ושביעית נוהגת בה מדבריהם מיהת כאשר נתבא' ותרצו בזה דההיא דמס' ידים מיירי בשאר ארץ עמון ומואב שלא כבשן סיחון ולא נתקדשו כלל בקדושת הארץ ז וההיא דפ' ט' דשביעית מיירי בעמון ומואב שטהרו ב בסיחון ובארץ סיחון עצמה · ועי"ל דאפשר שלא נתקדש בקדושה הארץ אלא ארץ סיחון שלא היתה ת מעמון אבל מה שכבש מעמון לא נתקדש והראשון יותר נכון וכן הסכי' ר"ש בפי' מס' ידים וסמ"ג מגוהקס"א ולזה הסכימו רוב המפרשים · וספיחי סוריא וכו' בהשגות א"א עבר הירדן מה היה צריך להביאו ת מק"ו הרי לא החזיקו עולי בבל וכן סוריא ע"כ ואפשר לדחוק דסד"א שנחמיר בארצות אלו כדי שלא יבואו להקל בהם בעבודה כיון שאינם מעיקר א"י מה שאין כן בשאר ארצות שהחזיקו עולי מצרים אחר שעברו את הירדן שנתקדשו בקדושה ראשונה מיהת דלא אתו ל לאקולי בהו לכך אמרי דסיפי סוגי אין ראוי שיהיו חמורין יותר מהם וזהו שכתב מא"י שהחזיקו בה וכולי דוק ותשכח

כט גוי שקנה קרקע וכו' פרק חלק כשבאו אנשי מצרים לדין עם ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון ונצחו אותם ישראל והניחו שדות זרועות וכרמים נטועים וברחו והמרו בם תאנא אותה שנה שביעית היתה וסמכו ישראל עליהם ע"כ כך היא הגרסא האמתית ואע"פ שבספרים שלנו לא גרסינן וסמכו ישראל עליהם נראה שכך צריך לפרשו דאי לא מאי נ"מ במה שהיתה שנה שביעי' אלא להודיענו שנעשה להם הנס באותו זמן ונתקיים בהם יבינו רשעי' וצדיקי' ילבשו ובעל כפתור ופרח תמה על לשון זה וכתב שאיך אפשר שנתיר מה שזרע הגוי בשביעית שהרי שנינו לא נאכל ולא נעבד והרב עצמו פי' במשנה שאם נעבד ע"י

אתי אסור לכתחלה באכילה ואם הוא מחלק בין קרקע גוי לקרקע שהוא של ישראל א"כ יסבור שיש קנין לגוי להפקי' ואנן קי"ל אין קנין לגוי להפקיע וכיון ש שאין קנין אין הפרש בין קרקע גוי לקרקע יש' והאריך בקושיא זו ולא העלה בה תירוץ וגם הוקשה לו מפני ששנה בזרע גוי וסיים בספיחים שכתב שלא גזרו על הספיחים וכו' דספיחים נקרא העולים מאליו ואיך נתן טעם מספיחים למה שזרע בידים וכל מעיינת ספיר תשכח דלא קשיא מידי על רבינו כי התורה לא אסרה עלינו אלא שלא לזרוע בשביעית אבל אם עבר וזרע לא אסרה תורה הפירות כי אע"פ שחייב לעקור אם לא עקר מותרין וכן נתבאר פ"ג גבי נוטע ונבריך פחות מל"ד יום שחייב לעקור ואם לא עקר הפירות מותרי' ונתבאר גם למע' בפ' זה גבי עבר וזרע בשביעי' שאם עבר ולא עקר הפירות מותרין ואין בהם אלא גזרת ספיחים שגזרו חכמ"ס ואסרו אפילו העולה מאין כאשר נתבאר הטעם ולזה הוא שכתב רבינו דוקא מה שזרע בקרקע ישראל הוא שאסור משום גזרת ספיחים אבל מה שזרע הגוי בקרקעו לא שייך גזרת ספיחים שאם יש לאסור מה שזרע הגוי משום ספיחים הוא שיש לאסור שאפילו מי שסובר שפירות שזרע ישראל בשביעי' אסורין לכל מדינא אף בלא גזרת ספיחי' מפני שנזרעו בעבירה וכאשר יש מי שסובר כן בזרע גוי בקרקעו לא שייך לאסור אלא משום ספיחים כי הרי הם שכלנו באלו עלו מאיליהן וכאשר נתבאר למעלה בדעת הר"א שחולק על רבינו בשזרען ישראל ובזרע גוי מודה ולכך כתב רבינו שאין לגזור בכי הא גזרת ספיחים דלא שייך הכא שמא יזרע ויאמר מאיליהן עלו ובין מה שזרעו ובין מה שעלו מאיליהן הכל מותר דאין לחלק ביניהם והשתא אף לפי מה שפירש רבינו במשנה דלא נאכל אם זרע אחר לא קשיא מידי דהתם כשזרע אחר בקרקע ישראל ולא מטעם יש קנין או אין קנין אלא משום דבקרקע ישראל שייך גזרת ספיחים שגזרו מפני חשש עוברי עבירה והוא כדרך מה שפירש כאן דלא נאכל היינו שפי' הי' שעלו מאיליהן וכאן שזרע הגוי בקרקעו לא גזרו שאין הגוים מצווין כדי שנגזור עליה והרי הם כמו ספיחים העולים בשדה בור ובשדה ניר שהם מותרי' באכילה ולא גזרו בהם משום דלא שייך בהו חשש עוברי עבירה ושדה גוי להו דמיא דליכא טעמ' למגזר בהו וליכא טעמא לפלוגי בין מה שזרע גוי למה שעלה מאיליו כאשר כתבתי ובכך עלו דברי רבינו כהוגן ואם זרע הישראל בקרקע הגוי לדעת מי שסובר שכשזורע ישראל בקרקעו הפירות אסורין מדינא כיון שזרע בעבירה ולאי דה"ה כשזרע בקרקע הגוי שהרי אין קנין לגוי להפקיע ואין הפרש בין אם הקרקע ביד גוי או ביד ישראל אבל לדעת רבי' שסבר למה שזרע ישראל בקרקעו אינו אסור אלא משום ספיחים אפשר שכשזורע בקרקע גוי לא שייך גזרת ספיחים או אפשר דלא פלוג רבנן דבכל גוונא גזרו במה שזרע הישראל והראשון יותר נר' בדעת רבינו.

ל עיירות. א"י וכו' תוספתא דשביעית פרק רביעי וש"י סיפר תחום המבדיל בין ארץ העמים לארץ ישראל.

פרק חמישי

א פירות שביעית וכו' פ"ח דשביעית שביעית נתנה לאכילה ושתייה וסיכה לאכול דבר שדרכו לאכול ולסוך דבר שדרכו לסוך ולא ייסוך יין וחומץ אבל סך הוא את השמן וכן בתרומה ומה שאמר קל מהם שביעית שניתנה להדלקת הנר ע"כ ובספרא פ' בהר סיני אמר תהיה אף להדלק' הנר ולצבוע בו צבע ע"כ והובאה גם בירו' פ"ז ובת"ר"ס דאע"ג דתרומה נמי מדלק' בה משנטמאה שביעית קל ממנה שמדליקין אפי' טהור ואע"ג דת"ס מדליקין בו בטהור למדכת' לא ביערתי ממנו בטמ' משמע דבטהו' שרי מ"מ שביעית קל ממנו שאף אם נטמא מדליקין בו וכבר כתבתי פ"כ דמעשר שני דעת רבינו בזה.

ב לאכילה ולשתייה כיצד וכו' לא ישנה וכו' ואינו מטפל לאכול וכו' תוספת' פ"ז דשביעית ובירוש' בפ"ח אין מחייבין אותו לאכול הפת שעפשה ולא קנובת ירק ולא תבשיל שנתקלקלה צורתו וכן הוא שבקש לאכול תרדין חיין או לכוס תרדין חיין אין שומעין לו ע"כ גם שם גבי הא דתנן נותנין עליו חומרי אדם וחומרי בהמה פירשו חומרי בהמה שאסור לסולקן.

ד ואין מבשלין ירק וכו' פ"ח דשביעית והובאה בזבחים פ' כל הזבחים שנתערבו ופי' רבינו שמשון שלא יביא התרומה לבית הפסול שיצטרך לבערה כדין פירות שביעי' גם רש"י ז"ל כתב לבית הפסול שיצטרך לאכול השמן בזמן שביעית ורבינו כתב בפירוש המשנה לבית הפסול שאם נפסל בשביל התרומה ישרף הכל ונמצא גורם לפירו' שביעית שלא יאכל ואמרו בירוש' א"ר יונה אסתאלית להלין דבי ר' ינאי ואמר נהיגין הוינא מבשלין על יד על ואכלין וזהו מה שכתב רבי' ואם בשל מעט וכו'.

ה פירות המיוחדין וכו' תוספתא פרק ה' כלשון רבינו וגם שם נזכרה ראיית רבינו.

ו לסיכה כיצד וכו' במשנה ובתוספתא ובירוש' שם ובכולן לא הוזכר אלא לא יסוך יין וחומץ וכו' שכן צריך להיות בספרי רבינו ומ"מ מה שכתוב בספרי רבינו נרא' שגם הוא אמת שעד כאן לא התירו אלא שמן לבדו אבל לערבו עם יין הרי הוא מפסיד ואסור ואפשר שכשאמרו בתוספתא לא יסוך יין ושמן וחומץ בתערובת שמן קאמר דודאי אין אדם סך ביין לבדו ולא בחומץ לבדו ואין זו נקראת סיכה אלא רחיצה והם לדברי רבינו ובתוספתא שיהא שמן ראוי לסיכה יין וחומץ אין ראוי לסיכה ע"כ וטעם כל אלו מפני שמפסיד פירות שביעית וכתיב לאכלה ולא להפסד.

ולא יפטם וכו' הכל במשנה ובירושלמי פרק ראשון והכל מן הטעם הנז'.

ח הדלקת הנר כיצד וכו' מכרו כו' תוספ' פ"ה שמן של שביעית מדליקין בו מכרו ולקח בו שמן אחר אין מדליקין בו וכת' רבי שמשון דטעמא משום דפרי' ושמן מינכר ולא אתי לעשו' בהם סחורה וירושלמי פ"ז רבי אמי בשם ר' יוחנן החלי' שמן בשמן שניהם אסורי' כיצד היא עושה ר' חזקיה בשם רבי ירמיה מחליף שניהם של חולין ע"כ וכתב רבינו שמשון ז"ל כלומר אסורין להדליק ושמא משום דמחלפי אהדדי והיינו דקאמר בתר הכי כיצד הוא מחליף שניהם של חולין כלומר שיסברו ששניהם שהוחלף בשביעית עכ"ל נראה שלא היה גורס כגרסת הספרים שלנו.

ולא יתן וכו' תוס' פ"ו ושם אמרו ר' יוסי אומר

לומר צובע בו עסיס ונותנו לתוך המדורה ולא פסק רבינו כן משום דסובר שחולק עם ת"ק והלכה כת"ק

ט לצביעה כיצד כו' פ"ח ממין הצובעי' יש להם שביעית ולהמייה שביעית ומייתי לה בהגוזל עצים ובירושלמי פרק ז' אמרי צבעין לבהמה מהו שיהא עליהם קדושת שביעית נשמעינה מן הדא עיקר הוורד ועיקר אגה ועיק' הלוף אין בהם קדושת שביעית גב ריש פ"ה אמרו אוכלי בהמה מהו לעשות מהם צבעים לאדם ומה אם אוכלי אדם שאין עושין מהם מלוגמא לאדם עושים מהם צבעים לבהמה אוכלי בהמה מהם וכו' אינו דין וכו א"ר יוסי מפני מה אוכלי אדם עושין מהם צבעים לאדם שכן קדושת שביעית חלה על צבעי האד' נעשה מאוכלי בהמה צבעי בהמה שאין קדושת שביעית חלה על צבעי בהמה ובזה נתבארו כל דברי רבי'

י מיני כבסים וכו' ירושלמי פ"ז מיני כבסים מהו שיהא עליהם קדושת שביעית נשמעינה מן הדא הירעונין והבורית והאהל יש להם קדושת שביעית ע"כ ובסוכה פרק לולב הגזול ברית' אין מוסרין פירות שביעית לא למשרה ולא לכביסה רבי יוסי אומר מוסרין ע"כ וידוע דהלכ' כת"ק והטעם נתבאר שם דכתיב לאכלה ודרשי' לאכלה ולא למשרה ולא לכביסה ואמרו שם עוד תאן תנא להא דתנו רבנן לאכלה ולא למלוגמא ולאכלה ולא לזילוף לאכלה ולא לעשות ממנה אפיקטויזין כמאן כרבי יוסי אפי' כרבנן הא איכא נמי משרה וכבים ע"כ ופי' מלוגמ' תחבושת ופי' אפיקויזין הוא הקיא שכ' רבי' וביאורו אפיק זין להוציא מותר המזון ויש לדקד' בזה שהרי שם פ' לולב הגזול הקשו לרבנן דממעטי משרה וכביסה הא כתיב לכם פי' דמשמע לכל צרכיהם ותרצו לכם דומיא דלאכלה שהנאתו וביעורו שוה יצאו משרה וכביסה שהנאתן אחר ביעורן ופירשו שם שמשעה ששורה הפשתן או הבגדים ביין שעה אחת נתקלקל והנאתו אינה עד שעת לבישה וא"כ איך אמרו בירוש' שכתבתי שמיני כבסים יש בהם קדושת שביעית והרי הנאתן אחר ביעורן הן ובזה יש לומר שלא הצריכו חכמים הנאתו וביעורו שוה אלא בפירות דשייך לאכל' ובהא כי תרצינן לכם דומיא דלאכלה הוא אבל במיני כבסים לא בעינן הנאתן וביעורן שוה כיון דלא קיימי אלא לכביסה אלא שעדיין קשה שלא היה לו לרבנן ללמוד זה מלכם כיון שלכם גבי לאכלה כתי' ודרשינן ליה בגמ' דומיא דלאכלה לכן נר' שדעת רבינו לפרש שהנאתו אינה הלבישה דוקא אלא הלבון והשרייה ויין משעה שהשליכו הפשתי' או הבגדים מתקלקל והנאתו אלא עד ג' או ד' ימים שיהיה שרוי או עד שיהיו הבגדים מכובסי' ומעתה בורית ואהל הנאתן וביעורן שוה כי בע' שמתבע' הבורי' והאהל הבגד מתכבס והוי דומיא דלאכלה והיינו דמין הצבועין קרינן להו בהגוזל קמא הנאתן וביעורן שוה כי בשעת רתיחת היורה כלה הסם וקולט הצבע וכן פרש"י ז"ל שם בהגוזל והוא הפירוש שהסכימו עליו בתוס' ז"ל והוא דעת רבי'

יא כלל גדול אמר וכו' ריש פ"ח ובירוש' נתבאר שם שלא מיעטו מלוגמא אלא במה שראוי לכם לאכלה אבל מה שאינו ראוי לכם לאכלה דהיינו אוכלי בהמה עושים מהם מלוגמא דהא מלכם לאכלה הוא דממעטינן מלגמא ואע"ג דגבי בהמה נמי כתי' תהיה כל תבואתה לאכול כיון שמדרש זה סובר את הראשון לא דרשינן ליה ולגופיה איצטריך ואימא דממעטינן מיניה מלוגמא לבהמה ואימא דהאי קרא במים דמאכל אדם מוקמינן ליה מדכתי' תבואתה ולא ממעטינן שאם הלכה הבהמה מעצמה לאכול תאנים אין מוחין בידה וכל השאר נתבאר שם פ"ז ופ"ח במשנה ובירוש' ופי' סאה ואזוב וקורנית כבר נתבאר

יב מותר למכור וכו' תוספת' פ"ה כלשון רבינו ובודאי בירוש' פ"ז ולא ידעתי מאי איצטריך לאשמועינן שאין צריך לומר שאין מוכרין אוכל אדם וכו' ואפשר דלא תימא אוכלי בהמה לקנות אוכלי בהמה הוא דלא שהרי אוכלי בהמה היו ואוכלי בהמה הם אבל למכור אוכלי אדם לקנות אוכלי בהמה היה אפשר לומר שזה אוכלי בהמה צריך יותר מאוכלי אדם וכיון שמשנה מותר קמ"ל דכ"ש הוא ועדין אין זה מספיק

ואם לקח וכו' גם שם בירוש' פ"ז החליף אוכלי אדם באוכלי בהמה כמה דתימר אוכלי אדם אין עושין מהם מלוגמא וכוותה אוכלי בהמה אין עושין מהם מלוגמא עד כאן פירוש שקדושת שביעי' שהיתה על העיקר חלה על החלופין

יג פירות שביעית וכו' שם פ"ו ובשוריא נחלק ר"ש ואמר שמוציאין ואין הלכה כר"ש דת"ק פליג עליה

ואין מאכילין אותם וכו' תוספתא פ"ה וטעם הגוי מדכתיב לך ולעבדך וגו' ובטעם שכיר איכא למידק דאי מיירי בשנותן לו שכרו מדמי שביעית ומשום דהוי פורע חוב מדמי שביעית וכאשר יתבאר בסוף פ' וקשה טובא חדא כי דין זה לא שייך למתנייה הכא ותו מאי הריא קבל מזונות עליו דהרי כי לא קבל נמי אי הוי דומיא דקבל שרי כיון שאינו נותן הפירות בשכר וכאשר יתבאר שמותר ליתן הפירות מתנה חנם לכל האומנין וגם כי לישנא דאין מאכילין לא משמע הכי ותו מ"ט ירי דמהב"ל אותם לשכיר במתנת חנ' ולאי דשרי כאשר כתבתי ואי דאי בשכיר ישראל מיירי למה בלא קבל היה אסור ובקבל עליו מזונות למה יהיה מותר אדרבה כיון שקבל עליו מזונות ודאי שם את משכירותו בשביל המזונות והרי הוא פורע משכירות השכיר מפירות שביעית לכן נ"ל דבשכיר גוי מיירי וה"ק אין מאכילין אותם לגוי דעלמא וגם לא לגוי שהוא שכיר דס"ד כיון שהוא שכיר הרי הוא כעבדו וכאנשי ביתו קמ"ל דאפ"ה להפסד קרינן ביה והכתו' אמר לאכלה ולא להפסד אלא א"כ הוא שכיר שנת או שכיר שנה או שקבל עליו מזונותיו כי אז נקרא מאנשי ביתו וזהו שדרשו בספרא ולשכירך מן הגוי ולתושבך מן הגוי וכתב רש"י ז"ל בפי' החומש ומיירי בשכיר שנה או שקבל עליו מזונות ולא פליגא אתוספת' ואם היינו מפרשים דשכיר האמור כאן בשכיר ישראל מיירי וגוי בכל גונא אם כן א"ב ההיא דספרא פליגא אתוס'

ומאכילין וכו' גם שם בתוספת' ובספרא הגרים עמך לרבות את האכסנאי ע"כ וגם בזה נ"ל דבאכסנאי גוי מיירי כי על מה שדרשו לשכירך מן הגוי ולתושבך מן הגוי עלה קאי הגרים עמך דדרשינן מניה לרבות את האכסנאי וכיון דרישיה דקרא בגוי מיירי סיפיה דקרא דדרשינן מניה לרבות אכסנאי בגוי נמי קאמר ולומר דכיון דהוי אכסנאי לא קרינן ביה להפסד וגם גבי מאכילין את העניים דתני ואת האכסנאי דתני יש מי שפירש בירוש' באכסנאי גוי ושם תפס רבינו פ' עשירי מהלכות מעשר כמאן דמפרש לה בישראל ושנה הלשון וכתב מותר

שהאכיל את העניים ואת האורחין וכו' וכאן כתב אכסנאי
כלשון התוספתא משמע דאכסנאי גוי מפרש לה ובפ"ק
דב"מ אמרו אכסניא לפי בני אדם מתחלקת ופי' בה
רבינו פ"ב מהלכות שכנים אכסניא של מלך משמע דסתם
אכסניא של גוי היא ואי בישראל איירי הכא לא ידעתי
מה בא להשמיענו כי למה יאכיל את האורחי' מפירות
שביעית ומה הפסד הוא זה דכולה תוספת' בלאכלה
ולא להפסד הוא דאיירי וכאשר כתב'.

יד אין ב"ד וכו' גם שם בתוספתא וביאור
הענין כי כשהיא ניזונת מעצמה בשל
בעלה בלי פסק ב"ד אינו נראה פריעת חוב

טו אין אופין וכו' פ"ד דשביעי' מאימתי
אוכלין פירות שביעית הפגין ת
משהזריחו אוכל בהן פתו בשדה ביחלו כונס לתוך ביתו
וכן כיוצא בהם בשאר שני שבוע חייב במעשר ובספרא
כל תבואתה מלמד שאינה נאכלת אלא תבואתה מכאן
אמרו מאימתי אוכלין וכו' ורבינו משמע כתב טעם לכל
זה משום דלאכלה ולא להפסד שכשאוכל אותם בוסר
הרי מפסיד אותם ודעת רבינו דאותה דרש' לא שייכא
הכא כלל כי כיון שאוכל אותם אינו נקרא הפסד וגם כי
הרי בשדה יכול לאכול אותם ולבית הוא שאסור לכנוס
ואולי שהטעם הוא מפני שצריך לנהוג בהם כמו שנוהג
בתבואת שאר השנים מדכתיב תבואתה וכההיא דספרא
שכתבתי ובירוש' ביארו עוד בזה ואמרו כתי' תבואתה
לאכול וכתי' מן השדה תאכלו את תבואתה שתי תבואו'
הם אחד בבית ואחד בשדה פי' לגבי שדה נקראת
תבואה כשהתחילו להתבשל כי כן דרך בשאר שני שבוע
אבל לכנוס לבית אינה נקראת תבואה עד שיגיעו ל
לעונת המעשרות ופי' משהזריחו יבהיקו ויסוב גופם
חלק כן ביאר רבינו במשנה ור"ש פי' הזריחו שהתחילו
להתבשל מלשון ויזרח לו השמש ע"כ נר' שכוונתו שכמו
שתחלת היום זריחת השמש כן תחלת בישול הפגים ג
נקראת זריחה והרא"ש כתב פגין של תאנים בתחלת
בישולן מוריתין ומאדימין קצת כמו ויזרח לו השמש ע"כ
ואפשר שלזה כיון גם ר"ש וביאור וכן כל כיוצא בזה
כתב רבינו במשנה שר"ל שאר כל מה שיצמח באילנות
שהזריחו פניהם שאז נתבשלו קצת אוכל מהם עראי
ע"כ נראה שהוא מפרש וכן כיוצא בהם לחוד ושאר שני
שבוע חייבין במעשרות לחוד וגרים ושאר שני שבוע
בוא"ו דתלתא באנפי נפשה היא וזהו שכתב כאן וכן כל
כיוצא בהן אבל אין כן גרסת ספרינו אלא חדא קתני
וכן כיוצא בהם בשאר שני שבוע חייב במעשרות וקאי
אביחלו דסמיך ליה ולדברי רבינו צריך לפרש דוכן כיוצ'
בהם דגבי פגים להביא פירות הדומין לפגין כגון א
אפרסקין ודומיהן דמשיזריחו אוכל מהן בשדה וכן
כיוצא בהם לגבי בוסר להביא פירות הדומין לבוסר
מים הנאה במיניהן דמשיהיה בהם מים אוכל בשדה
ובת"כ בספרי שלנו מצאתי כגרסת רבינו.

טז הזתים וכו' גם שם ופירושה דבי ר
רביעי עלין אינו ראוי לשו'
ולא לאכילה ולכך פוצע ואוכל ואינו סך ולשון רבינו
צריך ביאור דבאחי' לוג כתב כותש ואוכל בשדה ואלו
כונס לביתו לא ובשלי' כת' כונס לתוך ביתו שהרי הגיעו
וכו' ואם בשלים הגיעו כ"ש באחי' דהוי טפי וכבר כתבתי
בזה פ"ב דהלכות מעשרות מה שנ"ל ורבינו כתב כאן
המשנה כצורתה וסמך על מה שביאר בהלכות מעשרות
שכן כתב שכבר הגיעו לעונת המעשרות ושם נתבאר
שהר"א חולק על רבינו בזה ובפי' מצאתי בספרא כדברי'
הר"א וכך היא שנויה שם זתים כל זמן שעושין ג' לוגין
לסאה הכנים רביע פוצע ואוכל בשדה הכניסו חצי
לוג כתש וסך בשדה הכניסו לוג כותש בשדה וכונס ל
לתוך ביתו ע"כ והרי זה מבואר כדעת הר"א וכפי פירו'
וגרסתו בירושלמי.

יז מותר לקוץ אילנות וכו' גם שם
פ' מאימתי אין קוצצין את האילן
בשביעית בש"א כל האילנות משיוציא ובה"א החרובים כל
החרובין משישלשלו והגפנים משיגרעו והזיתים משינצו
ושאר כל האילן משיוציא וכל אילן כיון שבא לעונת ה
המעשרות מותר לקוצצו ע"כ ובפרק מקום שנהגו אמר ר'
אלעא קץ כפנייתא דשביעית פי' דקל שהיו בו כפניות
והקשו היכי עביד הכי והא כתי' לאכלה ולא להפסד
וגם הקשו ממשנה שכתבתי דקתני ושאר כל האילנות
משיוציא ופירושו שיהיו בוסר כי מאז נקרא מפסיד ז
ותרצו דר' אלעא לא קצץ אלא בדנסחני פי' דקל שהיו
בו כפניות של עולם אין גדלים יותר ואין נעשי' תמרים
וכיון שכן לא הפסיד דבר וזהו שכת' רבינו והוא
כההיא דפ' מקום שנהגו ר"ג אומר אוכלין על שדין
הכיפין ואין אוכלין על שבין השיכין ופי' ישלשלו כתב
רבינו במשנה שהחרובין נמשכין ונתלין וכן כתב רש"י
שיראו בהם כעין שרשרות של חרובין נראה שגורס ס
שישרישו ור"ש כתב שיגבילו כעין שלשלת ופי' יגרעו
שיעשו גרעיני' כך פי' רבינו במשנה ופ' מקום שנהגו
אמרו בנת הוא גרוע הוא פול הלבן פי' ששיעורו כפול
הלבן ואפשר שאז עושין גרעינין ולא פליגא ומינצו
שיראה בהם הניצנים והוא כמו השיעורים הנז' ובירוש'
אמר רב פפא חרובין שלשולן הוא חנטן גפני' משיגריעו
א"ר יונה משיחילו מ"ס כמ"ד כי יגרע נטפי מים זתים
משינצו א"ר יונה משהכניסו רובע מה רובע בן או רובע
זתים א"ר יונה לאי לו בן שהוא עושה רובע זתים ע"כ
ומבואר הוא.

יט אין סורפין וכו' פ"ט מאימתי נהנין ז
ושורפין בתבן ובקש של שביעית
משתרד רביעה שניה על כאן משמע דקודם לכן אסור
והוא מפני שכיון שראוי למאכל בהמה אם מסיק בו הרי
מפסידו וכתיב לאכלה ולא להפסד ומשתרד רביעה
שניה כבר הוא מסריח ונפסד ולכך שורפי אותו וכאשר
יתבאר בסוף הפרק מאי דגרסינן בפ"ק דתעניות על
מאימתי נהנין ושורפין עד שתרד וכו' דמשמע דקודם לכן
מותר ומאז והלאה אסור ומפיק לה התם מקרא דולבהמה
אשר בארצך כלה לחיה וכו' רבינו משמע כתב שאין
לקיים אות גירסא מהירושלמי והטעם שנתבאר ו
והר"ש כתב ששניהם אמת והתם מותר ליהנות מהם
למאכל בהמה קאמר וה"ה דמשם ואילך נמי מותר רק
שיבערם נראה שאינו גורס אלא מאימת נהנין בלבד ולא
גרים ושורפין כאשר הוא בספרים שלנו ואפשר היה ל
לחלק עוד לפי דרך זה דחדא בלקטן למאכל בהמה
וחדא בלקטן לשריפה אלא שלא מצאתי מי שחלק בזה
ודעת רבינו נראה כדעת ר"ש דההיא דתעניות לא ס
סמכינן עלה.

אבל וכו' בתוספתא פ"ו מסקינן בגפת ובזגין
של שביעית.

כ מרחץ שהוסקה וכו' שם פ"ח מרחץ ש
שהוסקה בתבן ובקש של שביעי'
מותר לרחוץ בה ואם מתחשב בה הרי זה אסור לרחוץ
ע"כ ואמרו בירושלמי ואם היה אדם של צורה הרי זה
לא ירחוץ בהלא רבי יהושע בן לוי אזל למליד לבי ב

בודרין בגין נסחי ע"כ ופי' הרא"ש לפי שאדם חשוב צריך להחמיר על עצמו ולהתרחק מן הכיעור וכן כר' בוונת הר"ש אבל רבינו פירש שכשהוא אדם חשוב יש ל לחוש מפני כבודו ישרפו דברים שיש להם ריח טוב והם ראויים לאכילה ונמצאו מפסידים פירות שביעי'

ובהשגות עלזה א"א במשנה לא אמר אלא מותר לרחוץ בה ואם מ מתחשב הוא לא ירחוץ ופירשו בגמרא אם אדם חשוב הוא לא ירחוץ ונ"ל מותר לרחוץ דקתני ברישא בחנם קאמר אבל בשכר לא דהוי כסחורה ואם אדם חשוב הוא לא ירחוץ בשום מרחץ דחנם דידיה כשכר דמי ואם כ פלברין אדם חשוב לא ירחוץ בשום מרחץ בשביעי' מאי איריא כשהוסק בתבן ובקש של שביעית עד כאן ואפשר לתרץ לדעת רבינו דלא חששו שיסיקו דברים אחרים הראויים לאכילה אלא כשהוסק בתבן וקש של שביעית שכיון שהסיקו בדברים שאסור להסיק בהם או מפני שלא חששו לאיסור הפסד פירות שביעית או מפני שאינם בקיאים בדיני שביעית וכיון שכן יסיקו גם בדברים הראויים לאכילת אדם שיש בהם ריח טוב ש שיסברו שזה בזה אבל כשהסיקו או בדבר שאינו ראוי למאכל בהמה או שאינו של שביעית לא חיישינן למידי דאחוקי איסורא לא מחזקינן אלא אמרי' דמסתמא מידע ידעי דרשא ללאכלה ולא להפסד ומזהר זהירי בה ופי' רבינו המשנה אפי' בשכר משום דמתני' סתמא קתני ואי בחנם דוקא מיירי הוה לי' לפרושי ועוד דלפי שטתו מסתמא מאי דחיישי' באדם חשוב שיסיקו בדברים אחרי' בשכר הוא דחיישינן דהכי דאי בחנם למה יעשו כן ומאי שאסר בחשוב שרי באינו חשוב ולסחורה לא דמי לדעת רבינו כי אין זה מוכר התבן והקש עצמן וגם כי השכר שנוטל יש לומר כי שכר מים ושכר מרחץ הוא נוטל ועוד כי ההנאה אינה אלא עד שכלה האיסור לגמרי ואינו ניכר ואין דבר נראה ממנו ואינו נהנה מן האסור עצמו ואפי' לנביעה לא דמי·

בא הקליפין והגרעינין וכו' לא מצאתי' ובפי"א מה'תרומו' נתבארו שגרעינין המותרין לזרים· **והקור** וכו' ירוש' פ"ל דרש ר' יודא בן פזי בבי מדרשא הקור אין קדושת שביעית חלה עליו ור' יוסא מפקידין על שום ... ו שאמרין לו מן לכון כן והוון אמרי הוא אמר לן ר' יוסא מתניתא פליגא על ר' יודה בן פזי ומסיעא לן דתני ה הספנין של שביעית אין סולקין אותן ובמסויפות מותר מפני שהיא מלאכתן קור וכסניות הרי הן כעץ ועץ אסור לסולקו פי' בתמיה אלא בגין דקדושת שביעי' חלה עליו לפום כן צריך מימר אסור ע"כ כך היא הגרסא הנכונה ואעפ"י שבספרים שלנו כתוב מאימתי אוכלין וכו' נר' שהוא ט"ס וכולה חדא בריתא דפליגא על ר' יוד' מסברה לקדושת שביעית חלה עליו ומפני כך אסור לסולקו וכמתניתא נקטי'·

בב הצורף תבלין וכו' תוספתא פ"ו וטעמ' מבואר·

בג אין נותנין וכו' תוספתא פ"ה כלשון רבינו ובהשגו' א"א והוא שישן עליו והבי איתא בירוש' ע"כ ובירוש' כדברי הר"א הוא שכן אמרו תבן של שביעית אין שורין אותו בטיט שריו בטיט בטל שהוא שנבלו אין נותנין אותו בכד נתנו בכד בטל והוא שישן עליו ע"כ ולא ידעתי למה לא השיג הר"א בנתינה לטיט שאינו די בנתינה אלא א"כ נבלו כמו שהשיג גבי כד ואפשר שלא היה בגרסת הירוש' שלו כאשר נר' מלשון ר"פ ס"ע שהביאו בגבי כד והוא שישן עליו וגבי טיט לא הזכיר זהוא שנבלו וכדברי הר"א ואפשר לדחוק לדעת רבינו במה שהצריכו בירוש' שנבלו ושישן עליו היינו לומר שנתנו ע"ד לנבלו ובכד ע"ד לישן עליו. א"נ שישן עליו לבסוף ושנבלו לבסוף קאמר דחשבינן ליה ב כמבוער משעת נתינה ולכך לא חשש רבינו לכתבו אלא תפס לשון התוספתא שלא הזכירה דבר דמסתמא כך הוא ואפשר עוד שסובר רבינו כי זה לא נאמר אלא לדעת ר' הושעיא דסבר שאינו מותר אפי' לאחר ג' שנים עד שיסרח ואיהו הוא דמצריך נבול ושישן עליו. וה"ג לה בירושלמי תני רב הושעיא וכו' תבן של שביעית וכולי והוא שנבלו נתנו וכו' והוא שישן עליו משמע דכולה ר' הושעיא קאמר לה ולטעמיה אזיל דמחמיר עד שיסרח אבל לדידן דקי"ל דמשתרד רביעה שניה שנסרח מה שבשדה מותר אפילו מה שבבית אפשר שאין צורך לא לנבול ולא לישן עליו ועדין צ"ע עוד·

התנור שהסיקוהו וכו' תוספתא פ"ה וצריך טעם לחלק בין מרחץ לתנור כי המרחץ אמרו מותר לרחוץ בה ובתנור אמרו יוצן ואפשר דמרחץ הסיקו הוא לרחוץ בה והנאה זו אינה ניכרת ואינה נראית לעין ואין בה ממש אבל תנור היסיקו הוא ל לבשל בו בשר או לאפות בו את הפת והנאה זו נראית וניכרת היא והפרש ושבח העצים ניכר בפת ובתבשיל כי על ידי קש ותבן של שביעית הוכשר דבר זה לאכילה ודבר ניכר הוא כי מתחלה היה חי ועכשו מבושל ולכך אמר בו יוצן וכמו שאמרינן בפסחים ובע"ז גבי תנור שהסיקוהו בקליפי ערלה או בקשים של כלאי הכרם דיש שבח עצים בפת מה שאין כן במרחץ·

ומשתרד רביעה שניה וכו' וכבר הזכרתי גם הטעם נתבאר כי על ידי הגשמים נסרח ונפסד התבן ואין ראוי עוד למאכל· ובירושלמי א"ר חנינא מכיון שהוסרח מה שבשדה הותר מה שבבית ע"כ והטעם כי כיון שנפסד מה שבשדה כן מאכילת חיה פקעה קדושת שביעית מתה שבבית ולא כדתני ר' הושעיא שכתבתי דמשמע דפליגא אמתניתין ור"ש ייסב אותה דלא תפלוג ואין כן דעת רבינו שלא כתבה·

פרק שמיני

א' אין עושין סחורה וכו' פ"ז דשביעית ובסנהדרין פרק זה בורר נתבאר שסוחרי שביעית פסולין לעדות גם בפ"ק דקדושין א"ר יוסי ב"ר חנינא בא וראה כמה קשה אבקה של שביעית אדם נושא ונותן בפירות שביעית לסוף מוכר מטלטלין וכו' והובאה גם פרק לולב הגזול ופרק בתרא דערכין והוא מהכתוב שאמר לאכלה ודרשינן בריש פרק בתרא דע"ז לאכלה ולא לסחורה

ואם רבה וכו' דין זה נראה שלמד אותו ממה שאמר שם במשנה אחרון אחרון נתפש בשביעית והפרי עצמו אסור ונתבאר בע"ז כיצד לקח בפירות שביעית בשר וכו' ובתוספות למדו דין זה בפרק בתרא דע"ז מדתנן פ' לולב הגזול מבליע דמי אתרוג בלולב וגם בלא הבלעה היה מותר אלא מפני שאין מוסרין דמי שביעית לע"ה כדאית' התם וגם מדתנן פ"ז דשביעית לא יהא לוקח ומוכר בשוק אבל לוקט ובנו מוכר על ידו נראה שלא אסרו אלא כשליקה ברבה ביחד כמנהג הסוחרים וכמו שהיו עושין תוספי

שביעית שהזכירו פרק זה בורר אבל אם מוכר מועט כדי לקנות בו דבר מאכל מותר שאין זו סחורה:

ב לא יהיה לוקח וכו' גם שם פ"ז ולשון רבי' צריך להיות ולקח מהן בנו ובן בתו ומכר הרי זה מותר וכן הוא בספר מוגה והטעם שלא נאסר אלא כשלוקט לסחורה אבל כשליקט האב לעצמו ולקח הבן ומכר מותר ומ"מ הדמים נתפסים בקדושת שביעית וכאשר יתבאר עוד ובתוס' פ"ק דע"ז הקשו משנה זו רישא לסיפא דרישא קתני לא יהא לוקח ומוכר לשוק הא אם לוקט ומוכר אפי' בשוק מותר וסיפא קתני אבל לוקט ובנו מוכר על ידו משמע הא למכור הוא בשוק אסור ותרצו דרישא טעות סופר היא וצריך להיות לא יהיה לוקט ומוכר עוד כתבו דיש ליישב הגרס' ותנא הכי לאשמועינן דלוקח ולוקט אחד הוא ורישא תנא לוקח וה"ה ללוקט וסיפא תנא לוקט וה"ה ללוק' דשניהן שוין ורבינו לא הזכי' בשוק אלא לא יהא לוקח ג' ירקות שדה ומוכר נר' שהוא סובר דאפי' אם אינו מוכר אותם בשוק כיון שלקחן אסור למכור אותם דהיינו שאחר ג' פירות שביעית אם לקט אותם כבר נתבאר שדבר מועט מותר למכור ולכך נקט לוקח דהוי תלת' פסיקתא ובסיפא נקט אם ליקט ירקות לעצמו דדוקא ליקט ירקות לעצמו הוא שמותר לבנו למכור ומוכר אפי' הרב' אבל אם לקחן אפילו לעצמו ודאי שאסור למכור הרבה אפילו ע"י בנו וכן ללקט לכתחלה כדי שימכור בנו נר' שאסור לכך כתב רבינו לקט לעצמו ולקח מהן וכו' וכן כתב במשנה אבל דעת ר"ש אינו נראה כן אלא דעתו דכי כתב רחמנא ולא לסחורה היינו כשלקט ומוכר הוא אבל אם ליקט הוא ומוכר בנו ע"י מותר אבל לרבי' צ"ל ע"כ שזה שום קולא במוכר ע"י בנו הוא אפילו הרבה ואפילו שעדין לא אכל מהן ולא מה שהותיר לבד כמו בדין לקח שכתב והותיר וכו' המותר וכו' וגם כתב לקח לאכול וכו' וכאן כתב לעצמו דמשמע טובא ולא כתב והותיר דוק ותשכח:

נמצא דרישא נקט תלתא פסיקת' וסיפא נקט תלתא פסיקתא ובתוספות שלנו כתוב בשניהם לוקט וכן הביאה הרמב"ן בפירוש החומש ולפי גרסת רבינו נ"ל מה שכתבתי לתקן לשונו דאי לא קשיא טובא דוק ותשכח:

ג כשמוכרין פירות שביעית וכו' פירוש כשמוכרין אותו המעט שמותר למכור או כשמוכר הבן ממה שליקט האב והוא במשנה פ"ח ובהשגות א"א לשון המשנה וב"ה אומרים את שדרכו ליאגד לבית אוגדין אותו לשוק ופירושו הואיל ושדרכו לאוגדו אפילו לאכלו בביתו כדי שידע בכמה אגודות הוא מסתפק בשבוע ג"כ כשימכור אותו בשוק אוגד אותו שאין אגודתו דרך סחורה אלא כן דרכו של ירק זה ליאגד אבל בין אגד לאגד לא שמענו הפרש ע"כ:

וא"ר שגם רבינו לא כתב הפרש בין אגד לאגד מן המשנה אלא שהדבר נראה מוכרח מעצמו דכיון דטעמא מפני שלא יראה כמוכר בכנוס אם זה אוגד אותו כדרך שאוגדים אותם למכור בשוק גם כי הדרך לאגוד אותו בבית הרי נראה וניכר כאוגד למכור בכנוס כיון שאין אוגדין אותו בבית כאגד זה ומסתמא כי אגד הבית אין מדקדקים בו כאגד השוק ולכך כתב רבינו לא הדרך וכו' אבל לא שתהיה זו כוונת המשנה כי נראה שלא הוזכר לא במשנה ולא בתוספתא ולא בירוש' דבר מזה:

ה פירות א"ל וכו' תוספתא פ"ד והובאה בירושלמי פ"ח בלשון רבינו:

ו חומר בשביעית וכו' גם שם פ"ח ואחרון אחרון נתפס בשביעית והפרי עצמו אסור ע"כ וע"ז פ"ר ישמעאל כי יובל היא קדש תהיה לכם מה קדש תופס את דמיו אף שביעית תופסת דמיה אי מה קדש תופס את דמיו ויוצא לחולין אף שביעית כן ת"ל תהיה בהוייתה תהא הא כיצד לקח בפירות שביעית בשר אלו ואלו מתבערין לקח בבשר דגים יצא בשר ונכנסו דגים וכולי הא כיצד אחרון אחרון נתפס ופרי עצמו אסור ע"כ ואיתא גם בספרא פרשת בהר סיני:

ח אין שביעית וכו' פרק לולב הגזול נחלקו רבי אלעזר ורבי יוחנן דר' אלעזר אמר דרך מקח אין דרך חלול לא ור' יוחנן אמ' בין דרך מקח בין דרך חלול ואם קנא דפלוגתייהו בפרי שני אבל בפרי ראשון ד"ה דרך מקח אין דרך חלול לא ור' אלעזר ורבי יוחנן הלכה כר' יוחנן:

ט ושמחללין וכו' גם שם תניא כותיה דרבי יוחנן אחד שביעית ואחד מ"ש מתחללין על בהמה חיה ועוף בין חיין בין שחוטין דברי ר"מ וחכמים אומרים על שחוטין מתחללין על חיין אין מתחללין גזרה שמא יגדל מהם ע"כ וביארו בגמרא מאי שביעי' דמי שביעי' דהיינו פרי שני דאלו שביעית גופה הא אסיקנא דלכ"ע דרך מקח אין דרך חלול לא וכתב רבינו דכ"ש שביעית גופה כשעושה דרך מקח שלא יקח בהמה חיה ועוף חיין דלא תימא פרי שני דהוי דרך חלול אסרו אבל שביעית גופה דהוי דרך מקח שרי ולא גזרינן קמ"ל דזיל בתר טעמא וכיון דשייך טעמא כ"ש שיש להחמיר בראשון מבשני וראוי שתדע שאע"פ שהטעם הוא שמא יגדל עדרים לא מפני זה נאמר דלוקח בנקבות הוא דגזרו הכי ולא בזכרים אלא בין זכרים בין נקבות אסור וכדברי רבא שם דאמר מחלוקת פי' ר"מ וחכמים בזכרים אבל בנקבות ד"ה שחוטין אין חיין לא וכיון דקי"ל כרבנן אם כן גם בזכרים גזרינן ולכך סתם רבי' ולא התיר אלא שחוטין משמע דחיין בכל גונא אסור וכבר הוזכר זה גם הלכות מ"ש פ"ד:

י דמי שביעית וכו' תוספת' פ"ו וטעם כל אלו משום לאכלה ולא לסחורה ופריע' חוב פשוט הוא ושושבינות יולאה בדין והוי כמוכר הפירות ותשלום גמולין הוא כפריעת חוב ופסיקת צדקה ג"כ ודבר של גמילות חסדים צריך להודיע שלא יראה כשולח משלו ופירות שביעית אין להחזיק בהם בשלו וגם שיפרעם לו:

וכן אין לוקחין וכו' פ"ח וטעם כל אלו לפי שהשביעי' לא ניתנה אלא לאכילה ושתייה וסיכ' דהיינו סיכת אדם לא סיכת כלים ועורו' ופי' יאכל בנגבן שוניא תמונו כפי אותו שיעור ויאכלנו בקדוש' שביעית:

יא אין נותנין וכו' גם שם אין נותנין לא לבייר ולא לבלן ולא לספר ולא לספן אבל נותן הוא לבייר לשתות ולכולן מתנת חנם ע"כ ופירושה שאסור לתת לבייר והוא הדולה מים מן הבור ור"ש פי' חופר בורות ולא לבלן והוא בעל המרחץ ולא לספר והוא המגלח ולא לספן והוא בעל הספינה שיהו שביעית בשכרן מפני שפירות שביעית לא נתנו אלא לאכילה ושתיה וסיכה אבל נותן הוא לבייר לשתות פי'

שפלולה לו מים לשתייתו ודיפא שפלולה לצורך תשמישו כן נתבאר בירושלמי ולכולן פי' לכל הנזכר. נותן מתנת חנם ואע"פ שיש כלבר גמילות חסד וגם כי אפש שיזיל אגלו או יניח לו משכרו בשביל כך מותר כיון ס שאינו מתנה כן בפירוש ורבינו לא כתב ברישא לבייר נאין לחוש דבכלל ולא בשאר האותנין הוא. גם כבר כתב אבל נותן הוא למי שלולה מים מן הבור להשקות אותו מים ומינה ללהשקות הוא דשרי אבל לתשמישו אסור ·

יב האומר

לפועל וכו' גם שם והובאה פרקא בתרא דע"ז ושם כתב רש"י ז"ל הטעם שכשאמר לקוט לי ירק לין זה מכר את שכירות ואין מה שתפס בקדושת שביעית אבל כשאמר לקוט לי בו משמע לקוט לי בשווין והרי זה במכר ולכך הדמים נתפסים בקדושת שביעית עכ"ל ובירושל' אמרו מה בין האומר לקיט לי בו לאומר לקוט לי רבי אבין בשם ר' יוסי ברבי חנינא מהלכות של עמעום היא תמן תניינא לא יאמר אדם לחבירו העל את הפירות הללו לירושלם לחלק אבל אומר לו העלם שנאכלם ונשתם ר' פירא בשם ר' יונה מהלכו' של עמעום ע"כ פי' הלכות של עמעום שאין טעם ברור כ"כ להתיר ואעפ"כ עמעמו והתירו וכבר נתבאר ההיא דלא יאמר אדם לחבירו פ"ג דהלכות מ"ש ·

יג החמרים

וכו' גם שם פרקא בתרא דע"ז ברייתא החמרי' שהיו עושין בפירות שביעית שכרן שביעית ופריך עלה מאי שכרן שביעית אי לימא דיהבינן להו אגרייהו מפירות שביעית והא כתיב לאכלה ולא לסחורה אלא דקדיש בקדושת שביעית ומי קדוש והתנן האומר לפועל וכולי ומסיק רבא פועל דלא נסים אגריה לא קנסו ליה ח חמרים דנסים אגרייהו קנסו להו ע"כ וכתבו בתוספות נסים אגרייהו פי' ורווחי טפי ודמי טפי לסחורה ואין זה פירוש רבינו אלא כיון ששכרן מרובה אין כאן משום בדי חייהן ויכולין אנו לקונסם אבל פועל שכרו מועט שלא קנסו משני חייו ופירש רבינו הא דחמרים בעושין מלאכה אסורה וכן כתב הר"ן וכן הוא בירוש' בפירות עבירה היא מתני' והדבר נראה מוכרח מעלמו דאי ב בפירות היתר למה יקנסו אותם ·

יד הלוקח

מן הנחתום וכולי פרק שמיני דשביעית וכתב רבינו במשנה פ"ל והתמורה בפיר' שביעית מותר כגון שיאמר לו קח זה הפרי ותן לי פרי פלו' לפיכך כשיקח הלחם מן הנחתו' וכו' אבל אם לקח בדמים ולא פירש לו שיתן בדמיהם ירקות נעשה כחוב עליו ואסור ליתן חובו בפירות ס שביעית ·

טו אוכלין

פירות שביעית וכולי פ"ד והוא מחלוק' ב"ש וב"ה וילנ' שהלכה כב"ה והיא שנויה גם בעדויות ·

טז מי

שנתנו לו זכו פ"ט רבי אליעזר אומ' ינתנו לאוכליהן וחכמים אומרים אין החוטא בשכר אלא ימכרו לאוכליהן ודמיהן יתחלקו לכל אדם ע"כ ואין הלכה לא כר' אליעזר ולא כמו שאמרו חכמים מפני שאמרו בירושלמי דא"ר יוחנן בפירות היתר מיירי מתניתין דר' אליעזר כב"ש שאמרו שאין אוכלין פירות שביעית בטובה ולכך אמר שלא יאכל אותם לבדו שנר' אוכל בטובה וחכמים סוברים כב"ה דאוכלין בטובה ומה שאמר ימכרו וכו' לדבריו דרבי אליעזר קאמרי כ כלומר לדעתך שזה חטא שלקח פירות שביעית במתנה

אין ראוי שיהיה נשכר ויאכל מהם אלא ימכרו אבל מ"מ פסק הלכה שאוכלין בין בטובה בין שלא בטובה ואין זה חוטא במה שלקח אותם במתנה ונוהג בהם כשאר פירות שאוסף מתוך שלהו

פרק שביעי

א פירות

שביעית וכו' פ"ט דשביעי' ודרשו בספרא ולבהמתך ולחיה מה ת"ל ומה חיה שאינה ברשותך הרי היא אוכלת בהמה שהיא ברשותך אינו דין שתאכל וכו' מקיש בהמה לחיה כל זמן שחיה אוכלת בשדה בהמה אוכלת בבית כלה לחיה מן השדה כלה לבהמה מן הבית ע"כ ואיתא גם בפרק בא סימן ובפ"ק דתעניות ובפ' מקום שנהגו ו ודרשו עוד בספרא מן השדה תאכלו את תבואתה כל זמן שאתה אוכל מן השדה אתה אוכל מן הבית כלה מן השדה כלה מן הבית וכתב רש"י ז"ל בפירוש החומש ל לתרווייהו אצטריכי חדא לשביעית וחדא לטבל והוזכרו דרשות אלו גם בירושלמי ·

ב כיצד

הרי שהיו לו וכו' היו לו פירות מ מרובין וכו' פרק ט' היו לו פירות שביעית והגיע זמן הביעור מחלק מזון שלש סעודות לכל אחד ועניים אוכלין אחר הביעור אבל לא עשירים דברי רבי יהודה ר' יוסי אומר אחד עניים ואחד עשירי' אוכלים אחר הביעור ע"כ ורבינו נראה שגורס בדרבי יוסי אחד עניים וא' עשירים אין אוכלין אחר הביעור אבל אין כן גרסת הספרים שלנו במשנה ובתוספת' אלא אחד עניים וכו' וכן גרס ר"ש וכן גרסת התוספות פרק מקום שנהגו וכתבו לפי גרסתם דהא דמשמ' בכל מקום דאסור לאכול אחר הביעור היינו כשמחזיק בהם כבשלו אבל אחר שהפקירן והוציאן מרשותו שיאכל תהן בין אדם בין חיה אם חזר וזכה בהן והכניסן לתוך ביתו אוכל והולך על שלו וכן אמרו בתוס' פ"ח מי שיש לו פירות שביעית והגיע שעת הביעור מחלק מהם לשכניו ולקרוביו ולמיודעיו ומוציא ומניח על פתח ביתו ויאמר אחינו כל בית ישראל כל מי שצריך ליטול יבא ויטול ו ומכנס כן כביתו ואוכל והולך על שלו ע"כ ומכאן למד ר"י מה שכתבתי למעלה גם הסמ"ג כתב תוספתא זו וכתב עליה הנה למדת שהביעור הוא שלא יחזיק אדם בפירות שביעית אלא יפקיר הכל ודרך הפקר מותרין ל לאכול ע"כ ונר' שגורס בדר' יוסי א' עניים וא' עשירים אוכלין וידוע דר' יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי גם מהירוש' נראה דאוכלין גרסי שאמרו שם מ"ט דר' יהוד' דכתי' ואכלו אביוני עמך ויתרם תאכל וגו' מ"ט דרבי יוסי דכתי' ואכלו אביוני עמך ועמך פי' דרבי יהודה דריש אביוני עמך משמע ולא עמך ולר' יוסי ואכלו אביוני עמך פירושו אביוני ועמך דאי לא לכתו' אביוניך ותו לא גם הירוש' פ"ה גבי לוף שעברה עליו שביעית דא"ר יהושע שאין עושין עליו חשבון אמרו דר' יהושע כבר כר' יוסי ותמשמע דמותר לבעל הבית דאין עתי חשבון הכי משמע מוכח דאוכלין גרסי' ואע"פ שבספרי' שלנו אין הגרסא כן נר' שהיא בתוספה בטעות ומ"מ נר' משם שאין מי שיאסור לגמרי אחר הביעור גם בת"כ כך היא שנויה דר' יוסי אחד עניים ואחד עשירים אוכלים ובירוש' אמרו פ"ט ר' ילא הוה ליה עובדא פי' שהיה זמן לבער פירות שביעית חתא שקל לר' יסה אמ' ליה חתי לך תלתא רחמין ותפקר קמיהון פי' שלשה אוהבים שתפי' שתפקיר הפירות לא ינגו בהן קסודקאי דגפורג

באלון. לר' אמי כגון אנא דלית לן רחמין ולא שאיל שלם איך בורכה מתעביד אמר לון כד תחמון רגלא בלילא תהוון מפקין לון לשוקא ומפקרין ליה והדרין וזכיין ביה ע"כ פי'. קפודקאי בני אדם קפלנין ומתוך קפלנותם לא היה להם אוהב אי. נמי דמאייטה כ כפתורים תרגומו קפודקאי ותרגום רבינו שע' מאייטה ואמר להם כשיראו שאין אדם בשוק וכלה הרגל מן השוק יוציאו הפירות לשוק ויפקירו ויחזרו ויזכו בהם וזו תקנה גדולה ליושבי הארץ בזמן הזה כי אעפ"י שמותר לקנות פירות מן הגוים כאשר נתבאר בסוף פר' רביעי מ"מ נר' שכיון שאין קנין לגוי חלה קדוש שביעי' על הפירות וצריך לבערם בזמן הביעור והרי הם כ כספיחים העולים בשדה בור ודומיהם מן הספחים ה המותרים כי אעפ"י שלא גזרו בהם גזרת ספיחים מ"מ קדושת שביעית בהם וחייב לבערם וה"ה לפירו' הגוים כיון שאין קנין והרי הם אצלנו כספיחים שגדלו בקרק' ישראל שחייבין בביעור והוא טורח גדול כי הלכות רב תגלוס ובמה שכתבתי יכולין לקיים מצות ביעור בלא הפסד וכאשר יעץ רבי אמי להנהו קפודקאי אף על פי שלדעת רבינו צריך לשרוף אותם ולבערם וזה הביעור גכן כתב רש"י פרק מקום שנהגו שהביעור שיפקירם במקום מדרס רגל חיה ובהמה מ"מ כלאין הם הגאוני' שכתבתי והראיות לסמוך עליהם כ"ש בשעת הדחק כי הוא וכל נתיבותיה שלם וגם כי שביעית בזמן הזה מ מדרבנן ואזלינן לקולא •

ובהשגות א"א בחיי ראשי לא האיר ולא הנהיר מהו הביעור האוסר על כל אדם ואולי הוא סובר כי החלוק על שלשה ס סעודות הוא גמר וביעור ואינו כן אלא כשיכלו פירות העי' ותחומיה מוציאין כל אדם מה שבבתיהן ומביאים אותם לאוצר ליד ב"ד והם מחלקין לכל אדם ג' סעודו' לשבת וכן בכל יום ויום עד שיכלו ואז אין שם אוצר אלא ב"ד מחלקין ומוציאין לשוק ומפקירין ועני הוא יכל לחזור ולזכות בהם בכל אדם ואוכל הזוכה בהם עד שיכלו אותם הפירות מכל הארץ ביהודה מכל ארץ יהודה ובגליל מכל הגליל. ואחר שיכלו מכל הארץ או יתבערו לגמרי לשריפה או לאבוד ומאותו הביעו' ואילך אינו אוסר במשהו לפי שאין לו שום היתר אבל לביעור הראשון כיון שיש לו היתר אכילה ג' סעודות אוסר ב במשהו וחייב לבער ביעורו מן הבית זה לעת ר"שמעון והוא שאמ' כל הירק אחד לביעור שכל המינים שנכבשו בחבית כיון שכלה אחד מהם בשדה יבער את כולן מפני שהוא אוסר במשהו לזה הביעור שבל' ר' אליעזר ורבי יהושע סברי הכל בנותן טע' ומר סבר הראשון נותן טעם באחרון ומר סבר האחרון נותן טעם בראשון ור"ג סבר שין הנלכין בזה אחר נותן טעם שאין כאן איסור אכיל' אלא מצות ביעור בלבד הילכך דיו שיבער אותו המין בלבד וזהו עיקר של דברים הללו ע"כ •

ונהגה במה שהסכימו רבינו והר"א שהביעור והכילוי הוא לשורפן ולאבדן לגמרי כבר כתבתי שהרבה חולקין על זה והרמב"ן בפי' החומש האריך בזה ודעתו כדעת הראשונים שכתבתי וגורס בדר' יוסי אוכלין וכת' שלא מצינו שמנו פירות שביעית בכלל הנשרפין ובא בכלל הנקברין אלא עניינו שצריך להפקירן לא יותר והכרח הדבר מן התוספתות שכתבתי וביאר לפעה זו כל מה שכתב הר"א ודחה סברת רבינו והר"א בשתי ידים וכתב עוד שאפשר שגם הביעור הזה הוא תומר מדבריהם והפסוקים מתמבקות בעלמא הן

והר"א לייטב התוספתות כתב שהם שני ביעורין ופי' עד שיכלו כלומר עד שיכלה אותו המין מכל הארץ ולשון אוכל והולך עד שיכלו לא משמע אלא עד שיכלו אותם פירות עצמן שזכה בהם מן ההפקר כי כבר קיים בהבי מצות ביעור והוא מה שהסכימו עליו רוב הראשוני' יש לסמוך עליהם כאשר כתבתי ואחר דברי ההשגה בענין איסור תערובת פירות שביעית במשנת הכובש שלשה כבשים הוא בירושלמי וקצתם יתבאר מתה שיבא בפרק זה בע"ה •

ד היו לו למוקין וכו' גם שם פ"ט אוכלין על המופקר אבל לא השמור ע"כ והוא סב' רבי' אבל אם יש שם ענבים קשין ביותר שאינ' נגמרי' ע"ס השנה נר' שב' זה מה שאמרו שם אוכלין על הטפיחין ועל הדיפרא אבל לא על השתופות ע"כ וכת' במשנה טפיחין גרגרין קשים ממיני התבואה והקטנית שאינם נזרעים אבל צומחין מכח הארץ ויש אדם בארץ ימים רבים לרוב יבשותם וחזקותם ע"כ וזהו דבריו כאן שאם יש ענבים קשים ביותר אוכלין עליהן ובעל הערוך פיר' טפיחין כמו שקגנו בטפיחין והוא מה שמסיחין העוסות באותו מקום שקגנו בו •

ב אילן שעושה וכו' וזהו דיופרא שכתבתי והיא מלה מורכבת דיו פירא כלות' שתי פירות וכן נתבאר פר' עושין פסין ופירות הסתיו הם שיתופות שהזכרתי ונתן בזה רבינו טעם נכון •

ו הכובש ג' כבשים וכו' גם שם פרק ט' הכובש ג' כבשים בחבית אחת ר' אליעזר אומר אוכלין על הראשון ר' יהושע אומר אף על האחרון ר"ג אומר כל שכלה מינו מן השדה יבער מינו מן החבית והלכה כדבריו ר"ש אומר כל ירק אחד לביעור והובאה פ' מקום שנהגו וכתב רבינו במש' והלכה כר"ג ולא מפני שאמר במשנה והלכה כדבריו אלא מפני שהוא על דעת רבי ופסקו בתלמוד כר' מחבירין ע"כ וכתב הרמב"ן בפי' החומש שמשנה זו מתפרש יפה אם נאמר שהביעור הוא מדרבנן ולכך היקלו בו מר כדאית ליה ומר כדאית ליה ולא חשו לטעם וכתב עוד שאפשר שאף אם הביעור מן התורה סובר ר"ג דכיון שנבלע מתחלה הרי הוא כמבוער ור"ש כתב דאפשר דר"ג מודה לר"ש דמן התורה כל הירק אחד לביעור ואעפ"י שכלו הג' מינין מן השדה כיון שיש שם מין ירק אחד אוכלין עליו אלא דמתמיר ר"ג לבער ראשון ראשון ולכך הקל בטעם וכבר כתבתי למעלה דעת הר"א בדברי ר"ג ובירוש' אמר חזקיה מכיון שהתחיל באוצר כמבוער הוא והם דברי רבינו וגם זה מהטעמים שנתבארו •

ז וכשם שמבער אוכלי אדם וכו' כבר נתבאר מההיא דספרא ובריש פ"ט כלל גדול אמרו בשביעית כל שהוא מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הצובעים ואינו מתקיים בארץ יש להם שביעית ולדמיהן שביעית ביעור גם ביעור הדמים נתבאר למעלה פ' שסי מההיא דלקח בפירות שביעית בשר וכו' ויתבאר עוד בע"ה •

ט ג' ארצות לביעור וכו' גם שם ופר' מקום שנהגו אמרו מנא הני מלי דכתיב ולבהמתך וגו' כל זמן שהיא אוכלת ובמיר' דאין חיה גדלה על פירות שבגליל ואין חיה שבגליל גדלה על פירות שביהודה ע"כ פי' כי דרך החיה בשאינה מוצאה כאן פירות הולכת למקום אחר מהר לשפלה או לעמק אבל מגליל ליהוד' אינה יוצאה לעולם ולכך אין אוכלין ביהודה

ביהודה על פירות שבגליל ולא על פירות שבעבר הירדן
אבל אוכלין בכל א' משלשה אלו עד שיכלו מן המאוחר
שבה כי כל הגליל חשוב אחד ויהודה אחד והירדן אחד
וכן כתב רש"י זלה"ה ז"ל שלש ארצות בכל אחד שחלוקו
במנהג קיום פירותיהן ואעפ"י כן עשינו כולן אחת
לביעור ע"כ אבל בתוספות שוברים שכל אחד משלשה
אלו חלוק' לשלשה לענין הביעור ואין אוכלין בעמק
שביהודה על פירות ההר שביהודה ולא בהר על פירות
העמק וכן כולן אלא אוכלין בהר שביהודה עד שיכלה
אחרון שבהר שביהודה ובעמק עד שיכלו מכל העמק
ובשפלה עד שיכלו מן השפלה והביאו ראיה לזה ממה
שאמ' בירוש' רבי חמא בר עוקבא בשם ר' יוסי בר חנינ'
אין חיה שבעמק גדלה בהר ולא חיה שבהר גדלה ב
בעמק ע"כ אבל רבי' ורש"י סמכו על לשון שנא' בתלמוד
שלנו במימרא זו דאין חיה שבגליל גדלה על פירות ס
שביהודה דהיא גופה מימרא דר' חמא בר עוקבא בשם
ר' יוסי בר חנינא שהביאו בירוש' דמשמיה אתמרא נמי
בגמ' דילן וגמ' דילן דייקא טפי ובתוספות נדחקו על
לשון זה ואמרו דמהר להר מיירי ומשום הכי קאמר ד
דאפילו מהר להר הגליל ליהודה אינה גדלה וכן שטת
ר"ש והרא"ש ובתוס' פ"ז אמרו למה הוזכרו ההר והעמק
והשפלה שאין הולכין מבהר על מה שבעמק וכולי אלא
הר והורו עמק ועומקו שפלה כשפלתו ע"כ מוכח כשטת
התוס' שכתבתי אלא שבסוף הפרק אמרו שם ושאר פ
פירות האילן וכו' אוכלין ממה שבהר על מה שבעמק
וכולי ועליה סמך רבי' ובהכי מיירי ומה שהקשו בתוס'
על שטת רש"י מהמשנה דפ"ט דשביעית הכל מתורץ
בפירוש המשנה לרבינו ז"ל

יא ושלש ארצות אלו וכו' גם שם וכל
הארצות אחד לזתים ולתמרי'
ע"כ ובירושלמי אמרו תני אף לחרובין ע"כ ובפ' מקום
שנהגו אמרו בברייתא אוכלין בתמרים עד שיכלה ה
האחרון שבצוער ורמנהי אוכלין בתמרים עד הפורים
ותרצו אידי ואידי חד שיעורא הוא גם שם אמרו בענבי'
עד הפסח בזתים עד עצרת בגרוגרות עד חנוכה ו
והוקשה לר"ש על זה דבשלמא בזתים ובתמרים ניחא
שהם אמרו שכל הארצות הם כאחד לזתים ולתמרי' ולכך
פי' כי זמן שהם כלים מכל הארצות הוא זה אבל בענבי'
ובגרוגרות קשיא שהרי כל ארץ וארץ יש לה זמן ביעור
בפני עצמה וא"כ מהו זמן זה שהגבילו להם בשוה ו
ותירץ דשמא במאוחרות אמר ע"כ פי' דבפרק מקום
שנהגו אמרו הא קתני בהדיא ואם יש מאוחרות מהם
אוכלין עליהן ורבינו לא ביאר דבר ואפ' לפרש דלדעת
רבינו ה"ק מי שאינו יודע אם כלו מכל הארץ אם לא
שלו יכול לאכול עד אלו הזמנים ואחר אלו הזמני' אינו
אוכל אלא אם כן נתברר לו שלא כלו ולכך סתם ר
רבינו •

יב המוליך פירות וכו' גם שם פ' מקום
שנהגו במשנה ורבי יהודה
פליג עלה והלכה כת"ק •

ופירות הארץ וכו' גם שם בברייתא והובא'
בירושלמי פ"ה שם וכם אמרו הורי
ר' אמי כהן תנא קמא לקולא א"ר אילא ובלבד שלא
יעבירם ממקום למקום ע"כ והיא תוספתא פרק חמישי
דשביעית •

יג כלל גדול אמרו וכו' פ"ז ובשבת בריש
כלל גדול ובפרק בא סימן אמרי'
כל שיש לו ביעור יש לו שביעית ויש שיש לו שביעית ואין
לו ביעור ומפרשינן כגון עלה הלוף שוטה והדנדנה יש
לו שביעית ואין לו ביעור כגון עיקר הלוף דכתיב
ולבהמתך ולחיה וגו' כל זמן שחיה אוכלת וכו' כלה ל
לחיה וכו' והני לא כלו להו ע"כ וכתב רש"י עלה לוף
שוטה וה"ה לכל הכלים בימות הגשמים משדה אלא
נקט תני משום דסיפא דמתניתין מתוקמא בעיקרין
ואשמועינן חלוק בין עלין לעיקרין עכ"ל ומאי דנקט
לוף שוטה טפי מלוף שקא לרבותא נקטיה דתנן בפרק
בתרא דעוקצין שעלה לוף שוטה אין מטמאין טומאת
אוכלין עד שימתקם ושד"א לא ליחול עלייהו קדושת
שביעית קמ"ל כן נתבאר בירושלמי ופי' לוף כבר נתבא'
שהוא מין ממיני הבצלים ודנדנה נקרא בערבי נענע
ועולשין הנדבא ואיסתים ני"ל וקוצה אלא עספור ופי'
ולדמיו שביעית כבר נתבא' שאם מכר אותו חלה קדושת
שביעית על הדמין וחייבין בביעו' כמו הפרי שמכר וזהו
ולדמיו ביעור •

ושם היה מתקיים וכו' גם שם וכבר כתבתי
שבפרק בא סימן אמרו דכתיב וכו' והני
לא כלו להו ועל מה שכתב רבינו אלא נהנין. ושורפין
על ר"ה כתוב בהשגות א"א זו לדברי ר"מ בדמים שאמר
אעפ"י שאינם כלים לדמיהן יש ביעור בסוף השנה
שמחמיר בדמים יותר מהם אבל חכמים אומרים לאין
אין ביעור קל וחומר לדמיהן ומה שכתב לא כר' יהודה
ולא כחכמים ע"כ ונראה צריך להיות לא כר"מ ולא
כחכמים ובודאי שהדין עמו כי שם אמרו חכמים אין
להם ביעור ולא לדמיהן ביעור ר"מ אומר דמיהן מ
מתבערין עד ר"ה אמרו לו להם אין ביעור ק"ו לדמיהן
ע"כ מוכח ודאי דלרבנן אין להם ביעור כלל ולר"מ
הדמין מתבערין בר"ה אבל לא הן עצמן וכן אמרו ב
בתוספות פ"ה והובאה גם בירושלמי אר"מ מחמיר אני
בדמים יותר מן העיקר שהשמן של שביעית מדליקין
בו מכרו ולקח בו שמן אין מדליקין בו וכן כתב רבינו
במשנה ז"ל בענין אין להם ביעו' שלא ימנע מלהשתמש'
בהם תדיר ולהניח בהם עד שישלימו ואין לו לשמור
בזה שעת ביעור וכן בדמיהן אם נמכרו ואין הלכה כר'
מאיר ע"כ ולא מצאתי קיום לדברי רבי אם לא שנדחוק
דעד ר"ה שכתב עד ועד בכלל ולאו דוקא דה"ה לאחר
ר"ה אלא משום דר"מ נקט במלתיה מתבערין עד ר"ה
כלומר שצריך לבערם קודם ר"ה לכך כתב רבינו שאינו
כן אלא נהנין עד ר"ה שהרי לא כתב מתבערין על
ר"ה כלשון ר"מ אלא נהנין ושורפין וכולי. ומכל מקום
לשונו דחיק •

יד וכל שאינו מיוחד לא למאכל אדם וכו'
גם שם ובהשגות א"א א"א לזה
בלא שבוש שזה אינו ממאכל אדם ולא ממאכל בהמה
ואינו ממין הצובעין ואינו לעצים הרי הוא תלוי במחשב'
חשב עליו נותנין עליו חומרי מאכל אדם וחומרי מאכל
בהמה חומרי אדם שיש להם שביעית חומרי בהמה ש
שאסור לשלקן והם הפיאה והאזוב והקורנית ולא נתפר'
באלו אם יש להם ביעור אם לאו וכללו של דבר כל
שאינו מתקיים בארץ יש לו ביעור ולדמיו ביעור ויש מן
המתקיים בארץ שנחלקו עליו ר"מ וחכמים שר"מ אומר
יש לדמיהן ביעור בסוף השנה שמחמיר בדמיהן יותר
מהן והטעם מפני שפעמים אינם מתקיימים והולכין
בדמים לחומרא ע"כ. והנה מחלוקתם תלוי בחלוק
גרסאות כי רבינו כתב כן מהמשנה שבפ' הנזכר ז"ל
ועוד כלל אחר אמרו כל שאינו מאכל אדם ומאכל בהמ'
וממין הצובעין ומתקיים בארץ יש לו שביעית ולדמיו

שביעית אין לו ביעור ואין לאמיו ביעור ואי זה עיקר הלוף השוטה ועיקר הדנדנה והעיקרבנין וכו' וממין הגובעין (מתקיים בארץ יש לו שביעית ולאמיו שביעי' אין לו) הפואה והרכפה יש להם שביעי' וכו' כך גרסת רבי' וה"פ כל שאינו מאכל אדם ולא מאכל בהמה ולא ממין הגובעין הפי' אינו מתקיים או שהוא ממין הגובעין ומתקיים בארץ יש להן ולאמיהן שביעי' ואין להן ולאמיהן ביעו' וזו החלוקה הרא' הביא משל מעיקר הלוף השוטה והדנדנה וכו' כי לדעת רבינו אלו אינם מאכל אדם גם אינם מתקיימים בארץ ואל החלוקה השנית שהוא ממין הגובעין ומתקיים הביא משל הפואה והרכפה ולשטתו צריך לגרוס כההיא דפ"ב א' סימן שכתבתי יש לו שביעי' ואין לו ביעור הפואה והרכפה דאלו עיקר הלוף ו והדנדנה לדעת רבינו אינם מתקיימים וגם אמרו דכתי' וכו' והני לאו כלו מינהו וע"כ צריך לשנות הגרסא כמו שכת' אבל ר"ש והרא"ש גורסין ועוד כלל אחר אמרו כל שהוא מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הגובעין ומתקי' בארץ וכו' ועלה קאי כגון עיקר הלוף והדנדנה והעיקרבנין ואלו וסוברין שכל אלו ראויין לאדם ולבהמה ומתקיימים בארץ וזאת נראית גרסת הר"א ולכך כתב כי אלו תלויין הן במחשבה והם האזובות ולא נתפרש באלו וכו' כי לפי גרסתו ודאי כן הוא כי לא הוזכר במשנה מה שאינו מאכל אדם ולא מאכל בהמה ולא ממין ה הגובעין אלא שאה וקרנית ואזוב ובהן לא נתבאר דין ביעור אבל עקר הלוף וכו לדעתו ראוי למאכל אדם ולמאכל בהמה כשטת הרא"ש ור"ש שכתבתי ולפי זאת השטה כלל ואמר וכללו של דבר כל שאינו מתקיים בארץ יש לו ולאמיו ביעור דעיקר לוף מתקיימים הם אבל לשטת רבינו לא כללא הוא דהא איכא לוף שוטה וחביריו שהם מתקיימי' ואין להם ביעור וגרסת התוס' בריש כלל גדול כגרסת ר"ש והרא"ש והר"א ולא מצאתי מי שפירש כגרסת רבינו ופי' ערקבלין פי' ב"פ עושין פסין א' אצוותא דדקלא ובמשנה הזכירו עוד חלבלין ובוכרייא ולא כתבן רבינו מפני מה שכתב במשנה שהם עשבי' לא נודעי' וכיון שלא נודעו אין תועלת בזכירתם·

טו קליפי רמון וכו' גם שם ופי' הגרעינין לאו אגוזונים קאי דאגוזי' אין להם גרעינין אלא גרעיני שאר פירות קאמר וראויין להסקה ויש להן שביעית כיון שעיקר הפרי ראוי למאכל אדם חלה קדושת שביעית גם על הקליפים והגרעיני' אבל אין להם ביעור כיון שאינם עיקר הפרי כי באלו לא קרינן בהו כלה לחיה מן השדה כלה לבהמתך מן הבית

לולבי זרדים וכו' גם שם פ"ז ופי' זרדים ענפים רבים שיחתכו אותם ויש שטמין הענפים ההם כשהם לחים ויאכלו ואחרי' פירשו שהוא אילן שמו זרדתא וקשרין מנויין תחתיו כדאיתא בערבי פסחים ואותן הלולבין יש להם שביעית ויש להם ביעור בכל האילנות כך כתוב במשנה וכן צריך להיות בספרי רבי'

ולולבי האלה וכו' גם שם ואלה מלשון כאלה וכאלון ונקרא בלוט ובוטנ' פיסתוק ואטדין מין קוצין וכבר נתבאר בהלכו' כלאים הלולבין אלו אין להם ביעור לפי שאינם נושרין אבל העלין נושרין וקרינן בהו כלה לחיה מן השדה·

יח אי זהו' וכו' פ"ט עלי קנים ועלי גפנים עד שינשרו מאביהן ע"כ וה"ה לכל העלין שיש להם ביעור שזמנן כך וכן כתב רבינו במשנה פרק ז' ובירושלמי אמרו על משנה שכתבתי בסמוך לית כאן עלי קנים אלא עלי גפנים עלי קנים אין להם ביעור ותני כן עלי קנים ועלי האוג ועלי חרובין אין להם ביעור ע"כ והיא תוספת' פ"ה·

יט עד מתי וכו' פ"ט עד מתי מותר ליכנס בפרדסות עד שתרד רביעה שניה ע"כ ורבינו מפרש לה דבמוצאי שביעית קאמר דנכנסין ל לאסוף פירות שביעית עד שתרד וכו' ומשם ואילך אין לו ליכנס עוד לשדה חבירו כי מסתמא כבר כלו פירות שביעית ומשום דקשה דרוסא כאשר יתבאר אבל ר"ש מפרשה בכל השנים וליטול לקט שכחה ופאה כי עד אותו זמן לא קשה דווסא כדאמרי' במרובה ומהלכין בשבילי הרשות עד שתרד רביעה שניה ולפי' זה לא תני לה הכא אלא משום דנתנה על שתרד רביעה שניה ד דומיא דאינך דתני בההוא פרקא אבל לפי' רבינו שייכ' שפיר למיירי בשביעית·

כ הוורד והכופר וכו' פ"ז הוורד והכופ' והקטף והלוטס יש להם שביעי' ר'שמעון אומר אין לקטף שביעית מפני שאינו פרי ע"כ ובפ"ק דנדה הביאו אותה וגם כתוב בכל הספרים ויש ביעור ובודאי שכך הוא כיון שלא פירשו שיש להם ביעו' מסתמא כיון שיש להם שביעית יש להן ביעור ובפי' כת' רבינו בסמוך שהוורד חייב בביעור והוא מהמשנ' כאשר יתבאר וה"ה לשאר וגם רצו להעמיד אותה משנה כרבי אליעזר דאיהו קאמר דקטפא פירא אבל רבנן פליגי עליה ודחו דלא היא דעד כאן לא פליגי רבנן וסברי דקטף אינו פרי אלא דיוצא מן העלין ומן העיקרין אבל היוצא מן הפגים מודו דתנן א"ר יהושע שמעתי בפירוש שהמעמיד בשרף העלין בשרף העיקרין מותר בשרף הפגין אסור ואי בעית אימא כי פליגי רבנן ב באילן העושה פירות אבל באילן שאינו עושה פירות מודו דקנופי זהו פריו דתני ר"ש אומ' אין לקטוף שביעי' וחכמים אומרים יש לקטף שביעית מפני שקטפו זהו פריו מאן חכמים לאו חכמים דפליגי עליה דר' אליעז' וכו' ע"כ וסובר רבינו להני תרי תירוצי תרוייהו קושטא נינהו דהא לתירוצא קמא מייתינן סייעתא ממתני' דפ"ק דערלה דתנן א"ר יהושע וכו' ולתירוצא בתרא מייתי' נמי מברית' וא"כ תרוייהו קושטא נינהו ואעפ"י שגם העלו בשם ר' יוחנן דחכמים היינו ר' אליעזר ו ולדבריהם דרבנן קאמר להו לא רצה רבינו להניח מה שאמרו דהיינו חכמים דפלי' אדרבי אליעזר דאתיא מתני' כפשטה משום דהיא דרבי יוחנן שצריך לדחוק ולומר לדבריהם קאמר יעוד דבלשון חכמים מתנייתא וכבר הוזרכו בה ספות לתת טעם לרבי יוחנן דאמ' נן הכי ונ"ל אע"ג דתנא בלשון חכמים ניחא ליה לאוקומי כרבי אליעזר ולא לימא שלש מחלוקות בדבר ע"כ ורבי' תפס מאי דאתמר בסוגיא דתלמודא ומאי דהוי פשטא דמלתא אעפ"י שנצטרך לומר שלש מחלוקות בדבר ובירושלמי דשביעית אמרו ר' פלא ר' יוסא בשם ר' יוחנן אתיא דר"ש כר' יהושע דתניין א"ר יהושע שמעתי בפי' וכו' א"ר זעירא לר' פלא כמה דתימא תמן הלכה כרבי יהושע וכה אמר הלכה כר"ש א"ר ירמיה ותניא היא פי' בתמיה כדמוכח התם ורבינו כתב במשנה והלכה כר"ש ואם זאת כוונתו כאן א"כ סובר דר"ש באילן העושה פירות הוא דמיירי ותסיניא לנדה שכתבתי אי אפשר לומר כן דלכ"ע רבנן דפליגי עליה בההיא דמייתי התם באילן סרק מיירו ועל ר"ש אתו לא לאפלוגי שאמר אין לקטף שביעית מוכח דר"ש גם באילן סרק קאמ' לכ"ע

אלא ע"כ ברבנן פסק כאן רבינו וכאשר כתבתי ופירוש וורד ידוע וכופר נקרא אל חנה ולוטם יש מפרשי' בלוט ויש מפרשים המין הנקרא לנוזר.

כא הכובש וורד וכו' גם שם. וורד חדש שכבשו ביין ישן ילקט את הוורד וישן בחדש חייב בביעור ע"כ. ובירושלמי הקשו רישא לשם פא הכא את אמר ילקט את הוורד וכה את אמר חייב בביעור רבי אבהו בשם ר' יוחנן תרין תניין אינון א"ר זעירא יכיל אנא פתר ליה בתרין תניי ורבי שמשון גורס בתרי פתרי והוא הנכון. וורד חדש שכבשו' בשמן ישן וורד של שביעי' שכבשו בשמן של ששית ישן בחדש וורד שביעית שכבשו בשמן של שמינית ע"כ ובודאי לכיון לרבי זעירא מתרץ לה כחד תנא אע"ג דמוקי לה בתרי פתרי כוותיה נקטינן וה"פ וורד של שביעית שכבשו בשמן של ששית וכבשו קודם שנתחייב הוורד בביעור הילכך אינו צריך אלא ללקט הוורד כשיגיע זמן הביעור והשמן מותר כי כשכבשו עדין לא היה אסור כי עדין לא היה חייב בביעור אבל כשכבשו בשמן שמינית כבר נתחייב הוורד בביעור קודם שכבשו ולכך הכל אסור דשביעית אוסרת מין בשאינו מינו בנותן טעם וכן פירשה רבינו שמשון והרא"ש ובמשנה כתב רבינו ברישא אין הוורד נותן טעם בשמן אלא אם ששהה זמן רב כיון שהוורד חדש והשמן ישן אבל בסיפא שהוורד של שביעית והשמן של שמינית נכנס כח הוורד וטעמו בשמן מיד ולכך יבער הכל מיד ע"כ פי' כי הוורד הישן נותן כח וטעם יותר מהר מן החדש ו שהשמן החדש נוח לקלוט הטעם יותר מן הישן ופשו' הוא.

כב חרובין של שביעית וכו' גם שם. חרובין חדשים שכבשן ביין ישן וישנים בחדש חייבים בביעור זה הכלל כל שהוא בנ"ט חייב לבער מין בשאינו מינו ומין במינו בכל שהוא חייב ע"כ וכתב ר"ש דמיירי שנשתהו החרובי' ביין עד שהגיע זמן הביעור ומ"ה בכל ענין חייבי' בביעור אבל בשביעית ילקט החרובין כמו בוורד ודין שניהם אחד והביא סיוע מהתוספת' לזה והרא"ש הקשה על זה דא"כ היינו רישא וא"כ ואי אתא לאשמועינן דיהבי ט טעמא זה בזה לינקוט בסדרא דריש ומאי שני בלישני' ע"כ וכן נראה דעת רבינו לחלק בין חרובין לוורד אם שטעמו לפי שהחרובין ביין בין חדשים בישן או ישנים בחדש יהבי טעמא מיד ולא דמו לוורד בשמן ואזיל שכת' במשנה

פרק שמיני

א כדרך שאסור וכו' פ"ל דשביעית וגטין פרק הנזקין וכל זה למאמ' הכתוב ולפני עור לא תתן מכשול.

ב ואלו כלים וכו' פ"ה והובאה פ"ק דע"ז ובירושלמי נתבאר דבחשוד מיירי משום הכי אין מוכרין אותם לו כיון שהוא חשוד וגם כי כלים הללו מיוחדים למלאכ' אסורה כי אי אפשר לעשות בהם אלא מלאכה שהיא אסורה בשביעית ואית תולין לומר שלשנה שמינית הוא קונה אותם לפי שכלים הללו מצויים הם בכל שנה ואין דרך לקנות משנה זו לשנה אחרת אבל המגל והעגלה אפשר לעשות בו מ מלאכה המותרת ותלינן בה ופי' מזרה כתב רבי' במשנ' שהוא כלי שזורין בו את התבואה וכן כתב רש"י ז"ל שהוא רחת שהופכין בה את התבואה קורין אותה פלא וא"ת א"כ הא אפשר שיעשה בה מלאכת היתר שיזרה המעט שיכניס לתוך ביתו וא"כ לא מיוחדת למלאכת איסור היא ודגניא למגל יד וי"ל דמעט אין דרך לזורנו אלא במגל אבל הרחת אין זורין בה כשהוא מעט אלא הגורן כלו הוא שזורין והופכין בו ופירות שביעי' אסור לעשותם גורן וכן כתב רבינו בתחלת פ"ד קוצר מעט מעט וחובט ואוכל משמע דוקא חובט במקל בעלמא אבל לזרות ברחת כיון שהוא מעט לא ובתוספות הקשו על פירוש רש"י ז"ל דהא כתיב אשר זורה ברחת ובמזרה משמע דשני כלים הם לכך פירשו הם ז"ל שהוא כלי של אחד מחרישה. ולעיקר קושי תם על פי' רש"י ז"ל אפשר לתרץ דשני כלים הם אחד יש לו שניים יתדות יוצאים ממנו וכן כתב בערוך שמזרה יש לו אצבעות כעין כף האדם ע"כ ואחד אין לו שניים אלא כעין כף פשוטה בלי אצבעות והוא הנקרא רחת וגם המזר' אפש' לקרות אותו רחת ואפשר שעיקר המזרה לזרות בו ה התבואה ועיקר הרחת להפוך בו התבואה ושניה' עושין מלאכת הזרייה וזהו מאמר הכתוב אשר זורה ברחת ובמזרה ולפי' התוספות ק"ל דאי כלי מחרישה הוא ולא לזרות איך יתיישב לדידהו הכתוב אשר זורה ברחת ובמזרה ועוד שהדבר מוכיח דעל שם שזורין בו נקרא מזרה ואפשר כי גם לפי' התוספות לפעמים זורין בו וכן כתב הרא"ש מזרה שזורין בו הגורן ובשאין גורן חופרין בו הקרקע ע"כ ואעפ"כ אין לשון התוספות שבספרים מתיישב כי שמו מוכיח דעקרו לזרייה הוא ע עשוי גם לשון הרא"ש כן הוא גם הכתוב שהקשו הם ממנו כן מוכיח ממנו שמיוחד לזרייה כיון דכתיב אשר זורה ברחת ומזרה והיותר קרוב אצלי שגם התוספות צריך להיות כלי אחר שזורין בו.

ה היוצר מוכר וכו' גם שם והטעם בזה ד דאחזוקי איסורא לא מחזקינן ובירושלמי הקשו וחש לומר שמא יחליף פי' שיאמר שקונה לצורך יין ושמן וקונה הכל לצורך יין או הכל לצורך שמן ותרצו כי ניכרות הם כי של יין משונות משל שמן וגם הקרקע שעושין ממנה הכלי' של יין אין דומה לשל שמן דאם יניח יין בשל שמן או שמן בשל יין יפסד ויתקלקל בו כן כתב ז"ל

ז מוכר לחשוד וכו' גם שם מחלוקת ב"ש וב"ה והלכ' כב"ה והובאה גם פ"ק דע"ז. ומוכר לו וכו' גם פ"ק דע"ז והלכה כב"ה דכל היכא דליכא למיתלי בהיתרא תלינן

ומשאילו סאה וכו' פ"ה דשביעי' ובירו' רבי זעירא בעא קימי ר' מונא מתניתין בסתם הוא במפרש לא וסתמו לאו כפירושו לא נסה אני אומר לשפור בה מעות כברה לכבור בה חול רחיים לטחון בהם סמנים תנור לטמון בו אונים של ש שמן ע"כ ונראה מכאן ש"ס פי' שהוא לצורך חטים או קמח אסור ולא תלינן בחטים או קמח של ששית ואפשר דלרבותא נקט הכי דאע"ג דידעינן דלית ליה פירות ששית תלינן בהכי ומכל מקום אם פי' שהוא לצורך חטין או קמח של שביעית ודאי שאסור וכן כתב רבינו במשנ' ונכלל כאן במה שכתב וכולן בפירוש אסורין והוא ת מהמשנה שם

ח מחזיקין ידי גוים וכולי גם שם ובפ"ב ופרק הנזקין ואמר בירושלמי רבי חייא ור' אמי חד אמר זייער וחד אמר חרוש בה טבאות ואנא נסיב לה מנך בתר שמיטתא על כאן ובפרק הנזקין משמע כמ"ד זייער שאמר שם לא

הכריכה למימר להו אחזיקו בעלמא רב ששת אמר להו הסרפא כן כתב רבינו שמשון ז"ל וכן נראה דעת רבינו אבל לא וכו' גם שם בהנזקין אין עובדין עם הגוי בשביעית ·

ומותר וכו' בירושלמי פ"ד הורה רבי אמי לרדות עמו ע"כ והדברים סתומי'

נ בספר כתיבת יד מצאתי ומותר לדרוך עמו הפירות ואין גרס' זו נראית ירושלמי שהכתוב בסמוך קשיא עלה וגם כי קשה הוא להגיה גם בירושלמי שכתבתי ובספר אחר מצאתי ומותר לרדות עמהם הפירות ואיני יודע דדייה זו מה היא · ובספרים שלנו כתוב ומותר לרדות עמהם הכוורת ואפשר היה לומר שזו היא התוספתא השנויה סוף מסכת עוקצין ז"ל א"ר יהודה לא נחלקו ר' אליעזר וחכמים על חלות דבש וכו' ורודין ממנה בטהרה על מה נחלקו על השבת ועל השביעית שר' אליעזר או' הרי היא כקרקע וחכמי' אומרי' הרי היא ככלי ע"כ ולפי זה בא להשמיענו דעשיית מלאכה בתלו' נקילא ולא עשייה במחובר לאפוקי מר' אליעזר דחשיב לה במחובר אלא שאני רואה דלענין לכתוב עליה פ פרוזבול משמע דמיירי וכן פירש אותה רבינו שמשון ז"ל גם שם היה אפשר לדחוק דכיון דתנא שביעית בהדי שבת משמע דשביעית דומיא דשבת שפירוש לרדות מ ממנה בשבת דלר' אליעזר חייב משום תולש מן המחוב' אלא שעדין קשה דמשמע דדוקא לרדות עם הגוי הוא שהתירו אבל לרדות ישראל כוורת שלו יהיה אסו' ובודאי שזה אינו ואפשר דלרדות עם הגוי אצטריך ליה דס"ד כיון שנזרו שלא לעשות עמו במחובר בכל גונא גזרו נכוורת מחובר חשיבא וכיון דליכא פסידא לישראל נגזור קמ"ל דלא ועדין צ"ע ·

ומוכרין מהן נירין וכו' פ"ד דשביעי' וכבר נתבאר פ"א מהלכות אלו והרא"ש הוקשה לו פשוטא ומה שייך בהם לכך פירש מה שכתבתי שם

ט מותר לעשות בתלוש וכו' סוף פרק ו' ופירושו אפי' אצ"ל ישראל ה החשוד על השביעית וצירו' נר' דמיירי בפירות שביעי' בשביעית גם שם פירשו שהטעם שהחמירו במחובר כדי שלא יניחו א"י וילכו וישתקעו שם והתירו בתלוש כדי שימצאו קצת ריוח ולא יצאו לח"ל וכבר הוזכר זה פ"ל ומן הירושלמי נראה לגם בגוי מיירי מתני' שעושין עמהם בתלוש בסוריא ולא בא"י ומחובר אפי' בסוריא אין עושין גם אצל הגוי שכן אמרו שם שר' יוסי בר בינון בעא קומי ר' מונא מהו לטחון עם הגוי בארץ פ"ל מתני' אמרה שהוא אסור דתניינן עושין בתלוש בסוריא אבל לא במחובר הא בארץ אפי' בתלוש אסור ע"כ ולכך רבינו כתבה סמוך לדין הגוי וכתב אותה ם שתם דוק ותשכח ·

והרא"ש דקדק במשנה זו דה"ל למתני מעמרין ודשין וזורין בו זהו סדר מלאכתן ותירצו כי רצ' לסמוך מעמרין אבל לא קוצרין לאשמועינן דדוקא ם שכבר נקצרה התבואה ושכרו לעמר מותר אבל אם ב בשעה שקוצר מעמר אסור והכי משמע ליפנא מעמרין אבל לא בשעה שקוצרין וכן לא ידרוך בשעה שבוצר ע"כ · ואפשר לתרץ עוד דמשום דעמור הוי מלאכה סמוכה לקצירה והוי רבותא טפי דאיכא למימר קצירה ועומר חדא מלאכה היא להכי שבקה לבסוף לתסמכיה לאין קוצרין כלומר אעפ"י שאין קוצרין מעמרין וגם דהשתא תני לא זו אף זו קתני ואדרבה אי הוה תני מעמרין ברישא הוה קשיא לן כיון דמעמרין אמאי תני תו דשין וזורין דהוי בתר העמור וא"ת א"כ לתני זורין ודשין ומעמרין והוה תני כולהו בלא זו אף זו הא לא קשיא דדישה וזרייה חדא מלאכה היא וליכא לאפוקי אדעתין לפלוגי בינייהו ולהכי תני להו כי אורחייהו ד דהכי אורחיה דתנא למיתנינהו בכל דוכתא אבל עמור דהוי רבותא טובא שבקיה לבסוף

י כשם שאסור וכו' בריש' הוגאה פר' לולב הגזול אין מוסרין דמי פירות שביעית לע"ה יותר משני סעודות ואם מסר וכו' בד"א בלוקח מן המופקר אבל בלוקח מן המשומר אפי' בכאלו איסר אסור ופריך עלה ממתני' דריש פ"ט דשביעית דתנן הפוגם והירבוזין וכו' ונלקחין מכל אדם ומשמע אפילו יותר ממזון שלש סעודות ומשני לה דמזון שלש סעודות דוקא קאמר ע"כ ופרש"י ז"ל הטעם שאין מוסרין דמי פיהות שביעית לע"ה מפני שהוא חשוד לעשות בהם סחורה ויגניע המצות לאחר הביעור ועובר אלפני עור לא תתן מכשול ובתוספות פי' הטעם לפי שיש כמה דברים שיש לנהוג בדמים של שביעית שאין לוקחין בהם בהמה טמאה וכו' ואסור ליתן אותם לבלן ואסור לפרו' בהם את החוב וכמה איסורין אחרים וע"ה לא יהיה נזהר בהם וזה דעת רבינו שכתב שמא שלא יאכל אותם בקדושת שביעית ופי' לוקח מן המשומר כתב רש"י ז"ל שלקח פירות שדה משדה שהיתה משומרת בפתח ו ובמנעול וחשדים לע"ה זה שלא הפקיר הפירות לעניים אלא מעדים ומוכר מעט מעט ולכך אין לוקחין ממנו אפילו כל שהוא פי' שהוא סובר דפירות עצמן מותרין הם באכילה אבל בתוס' כתבו שאין לחשוד לע"ה מן ה הסתם אלא א"כ ראינו שהוא חשוד אלא הטעם הוא מפני שהפירות שהם מן המשומר אסורין באכילה וכבר כתבתי למעלה שדעת רש"י היא היותר נכונה ודבי' נר' שהוא מפרש לוקח מן המשומר שלוקח פירות שכמותן נשמרין כגון תאנים וענבים ודומיהן ולוקח מן המופקר שלוקח פירות שחזקתן מופקרין וכן אמרו במשנה לפי שאין כיוצא בהן נשמר וכתב במשנה אבל בלוקח מן המשומר אפילו בחצי שמה אסור מפני שהוא סותרן ומכניען שלא כדין ע"כ ·

עוד שם פרק לולב הגזול משנה הלוקח מחבירו לולב בשביעית נותן לו אתרוג במתנה לפי שאין רשאי ללוקחו בשביעית ע"כ פירו' הלוקח לולב לכל הארבעה מינין קרי לולב נותן לו אתרוג יבקש חבר מע"ה שיתן לו האתרוג בחנם לפי שאינו יכול ל ללוקחו ממנו במעות שנמצא מוסר לו דמי שביעית ובגמרא שאלו אם לא רצה ע"ה לתתו במתנה מה יעשה החבר מבליע לו דמי האתרוג שיקנה ממנו בלולב ביוקר עד שיבליעו דמי האתרוג בדמי לולב ואז יתן לו האתרוג במתנה והקשו שם מאי שנא לולב שמותר לקנות ואתרוג אסור ותרצו דלולב בת ששית הנכנסת לשביעית היא דע"כ בט"ו שמר"ה עד החג לא גדל אבל אתרוג אזלינן בתר לקיטה · והקשו על זה דתפו' לי דהוי עצים ועצים אין קדושת שביעית חלה עליהם והיינו בעצים דהסקה דלא הוו הנאתן בשעת ביעורן ולא דמי לאכלה אבל לולב שעקרו לכבד את הבית קאי הוי להנאתו בשעת ביעורו והוי דומיא דלאכלה ובזה נתבארו כל דברי רבינו והקשו בתוס' דכיון דאסרי ליקח אתרוג נסמו' שיש באתרוג יותר מג' סעודות שהרי שלש סעודות מותר למסור לו ואלו במשנה אמרו נותן שתי פרוטות ואומר לו הבא לי בהם אתרוג ובאחת רמון

ותרצו דהתם באתרוג פסול והכא באתרו' דמצור שהוא עיקר ע"כ וכל זה לפי מה שפירשו הם דמין המסומר דהיינו ממקום שמורו מ"ה קשיא להו דהא אפשר ד דמקום מופקר מיירי ושרי עד ג' סעודות אבל לפי מה דבינו דמין המסומר היינו פירות שכמותן נשמרין א"כ אתרוג ודאי דמסומר הוא כמו תאנים ורמונים וכיון שכן אין באתרוג היתר ג' סעודות אלא אפילו כל שהוא אסור ולא קשיא מידי

יג וכל דבר וכו' סוף מעשרות ושוס בעל בכי ובצל של רכפה כבר נתבאר

וגריסין הקלקליות הם הפולין הטחונין וקלקי' מיוחסי' אל מקום שהפולים שלו גדולים ומרובעין וטעם כל אלו לפי שהם בחזקת שהם מן ההפקר כי מטעם זה פטורין מן המעשרות :

יד בד"א וכו' משנה בבכורות פרק עד כמה החשוד על השביעית אין לוקחין

ממנו פשתן אפילו סרוק אבל לוקחין ממנו טווי ואריג ע"כ והקשו בגמרא הסתא טווי לוקחין ארג מבעיא פי' שהלא קידם שנארג נטוה ומותר ותרצו מאי ארוג תכי ופרש"י ז"ל שרשרות שקורין טירינשן ועושין אותן מ מפשתן על שלא נטוה ע"כ ורבינו מפירושו למשנה נר' שהוא גורס טווי ובגדים וכתב בגדים אלו שבכאן ר"ל כעין בגדים כגון הבגלין שהם מעשה עבות מן הפשתן עצמו לא מן הטווי לפי שהואיל והותר לקנות הטווי כל שכן הדבר העשוי בגד ע"כ וכאן כתב טווי ושזור אפשר שכוונת שזור שכתב פי' שעשוי עבות אלא שאין פי' שזור בכל מקום כן ואפשר עוד ששזור כפשוטו ואפשר לשזור אותו בלא טויה ולפי זה יהיה תיכי הנז' בגמרא פירושו שזור ואין זה פירוש תיכי בכל מקום וגם כי זה א"א ל לקרות אותו בשם בגדים כלל אם לא שנאמר דראוי לבגדים קאמר והכלל כי לא נאסר לקנות ממנו אלא סרוק לבד ובירושלמי סוף מעשרות אמרו ופשתן לאו בעמין הוא פי' בתמיה' וא"כ מה איסור שביעית יש בו ותרצו משום זרעה וזהו שכתב רבינו דבר שיש בו זיקת שביעית ונלמד מדין תרומה ומעשר שנתבאר פרק י"ב מהלכות מעשר

טו החשוד על השביעית וכו' גם שם במשנה פר' עד כמה וביארו

בגמרא מ"ט שביעית לא בעיא חומה מעשר כיון דבעי חומה תמיר ליה פי' ולכך אעפ"י שחשוד על השביעית אינו חשוד על המעשרות דחמירי ליה החשוד על ה המעשרות מ"ט מעשר אית ליה שדיון שביעית כיון דלית לה שדיון חמירא ליה פי' ולכך חשוד על המעשרות אינו חשוד על השביעית :

טז החשוד על הטהרות וכו' גם שם במשנה ויש שהוא חשוד על

הטהרות ואינו חשוד על זה ועל זה ובגמרא מ"ט נהי דחשיד אדרבנן אדאורייתא לא חשיד ורמינהי נאמן על הטהרות נאמן על השביעית הא חשיד חשיד ומשני רבי שלעאי מתני' בשראינהו נוהג בכנעא בתוך ביתו ור' ינאי תירץ כגון דהוה חשיד אתרוייהו ואתא קמי רבנן וקביל אתרוייהו והדר איתשל אחד מנייהו דאמרינן מגו דחשיד אהא חשיד נמי אידך ע"כ ותפש רבי' כפירושא דרבי ינאי דמתניתין בכל גוונא מיירי דחשוד לדברי סופרים אינו חשוד לשל תורה וכבר הקשו בתוספות לפירושא דרבי שלעאי תנמה דוכתיה דמוכח דאף על גב דע"ה חשוד אטומאה וטהרה אינו חשוד אשביעית וכתב רש"י ז"ל הטהרות דרבנן נינהו שיהא אדם אוכל חולין בטהרה ורבינו כתב שאינו מצוה אמרים אלא מדברי סופרים ולא פליגי כי הכל אמת ובמשנה כתב רבי' שאם נחשד לטומאה דאורית' חשוד גם אשביעית וזהו שאמרה המשנה ויש שהוא חשוד על הטהרות וכו'

יז כל החשוד וכו' גם שם ובהשגות א"א כבר כתבתי למעלה שאין לסמוך

על זה ע"כ כוונתו על מה שכתב פרק י"ב מהלכו' מעשר ושם נתבאר

יח דכהנים חשודין וכו' תוספ' דתרומות פ"ו והובאה בפר' זה בורר

והקשו עלה שם אמאי ירקבו מכרו לכהנים ותרצו זאת אומרת נחשדו כהנים על השביעית פי' להשהות הפירות אחר הביעור וכתב רש"י ז"ל דמודו היתרא משום דאשתרו תר' וקדשים גבייהו וכלבר' רבינו והקשו ב בתוספות והילך מכרו והלא אסור לעשות בהם סחור' ותרצו דסחורה היינו כשמוכר בשוק כעין חנות אבל פעם אחת כעין אקראי לא חשיב סחורה

יט דבעגין והפכמין כו' תוספ' דביאו אותה בירושלמי פרק ט'

ואמרו עלי' שם רבי ירמיה סבר מימר אפילו מן החשוד א"ל ר' יוסי לא אמרו אלא בשאינו יודע אם הוא אם אינו חשוד הא אם יודע בבריא שהוא חשוד אסו' ובודאי שכן נראה לשון רבינו שכתב ואין מחשבין שמא ספיחי שביעית פירוש ומשום הכי מותר דתלינן להקל אבל מן החשוד ודאי שיש לחוש :

כ גבאי קופה וכו' תוספתא דדמאי ספ"ג גבאי צדקה בשביעית מחלקי' על

פתחיהן של אוכלי שביעית דברי ר"מ וחכמים אומרים צריכין לדקדק באוכלי שביעית אפילו נתנו להם פת מקבלין אותה הימנו הבל בה כלשון רבי'

ומותר ללוות וכולי פרק בתרא דע"ז רבי ינאי יהבי פירי שביעית מעניים ו

ופרעי להו בשמינית פי' ונמצאו העניים אוכלין חליפי פירות שביעית אחר הביעור קתו אמרו ליה לר' יוחנן א"ל יאות שנהו עבדין וכנגדו באתנן מותר ע"כ פי' כי בשעת פירעון לא היו פירות שביעית בעין ולא החליפו שכן באלו ולכך לא חל קדושת שביעית על התשלומין וכתבו בתוספות שהאיסור היה שהיו אוכלין אותם ה העניים בתורת שלהם אבל לאכול עניים אחר הביעור פרי לכ"ע אי נמי שהיו עושין מ"ב מכוונת הו סחורה ולסיכך הקפידו אותם שבאו לר' יוחנן וכל זה לפי ג גרסתם שכתבתי למעלה שגורסין בדר' יוסי אהד עניים וא' עשי' אוכלין עוד כתבו דלאו דוקא לפרוע בשמינית כי גם בשביעית היו יכולין לפרוע אחר שכלו הפירות שלקחו כיון שהטעם הוא מפני שלא היו בעין בשעת פירעון ולפי זה מה שאמר בלולב הגזול שמבליע דמי אתרוג בלולב ה"ה בלא הבלעה שם היה ע"ה רוצה להקיף עד שיכלה האתרוג כי אז לא היה מוסר לו דמי שביעית ע"כ והא שייך שפיר כשפורע דמים בההיא דלולב שאם אינם דמי שביעית אין חייבין בביעור אי נמי פירות שאינם חייבין בביעור אי נמי שהפירו' שפורע זמן ביעורן יותר רחוק מהפירות שלוו ולהאריך זמן ביעורן אבל אי ליכא חד מינייכא היו מרויחין דבר אם היו פורעין בשביעית בי תסתיים אין גם אלא שיוות שביעית ואם פורעין פירות שביעית חייבין הם בביעור בכל מקום שהם ולפי שכ"ת הרמב"ן שם בלוקח נקט ו ופרעי להו בשמינית משום דבשעה שלוו לא היו עדין אותן פירות בעולם שאם היו ביום אותם פירות בעת

שלוו מאותה שעה נכמשבלו לעניים ונקנו להם בכל מקום שהם קנייה גמורה וחליפי פירות שביעית הם בן פי' שם נסוף השוגי' גבי בהנוני המקיפו

פרק תשיעי

א מצות עשה להשמיט וכו' בספרא פ' ראה אמרו לא יגוש ליתן עליו לא תעשה'

ב אין שמיטת כספי' וכו' בריתא הובאה פרק השולח ר' אומר וזה דבר השמטה שמוט בשתי שמיטות הכתוב מדבר אחד שמיטת קרקע וא' שמיטת כספים בזמן שאתה משמט קרקע אתה משמט כספים ובזמן שאין אתה משמט קרקע אין אתה משמט כספים ואמרו שם ותיקון רבנן דתשמט זכר לשביעית ומפרש רבינו שמיטת קרקע היינו חזרת שדות לבעליהן ביובל כי זה נקרא שמטת קרקע ודומה לשמיטת כספים שהמעות נשמטים לגמרי וגם הקרקע ביובל חוזר לבעליו ונשמט לגמרי מתי שהוא תחת ידו דאלו שביתת קרקע ומלאכה בשביעית לא מקרי שמיטת קרק' ולא דמי לשמיטת כספים וזהו שכתב רבינו וים שם שמיטת קרקע שהרי ישוב הקרקע לבעליו בלא כסף פי' כי מפני כך נקרא שמיטת קרקע גם פ' עשירי כתב שלשה דברים מעכבין ביובל וכו' וזו היא שמיטת קרקע והיינו דילפינן מיניה לשמיטת כספים דיובל הוא דק"ס לך שאינו נוהג בזמן הזה מטעם דאין כל יושביה עליה דכתיב גבי יובל אבל שביתת קרקע בשביעית תנין פשיטא לו שאינו נוהג בזה"ז עד שילמוד ממנו לכספים ולפי שטה זו היה אפשר לומר דשביתת קרקע בשביעית נוהג אף בזה"ז מן התורה שהרי לא תלה ר' ביובל אלא כספים וקרא נמי כספים הוא דתלי ביובל אבל קרקע אינו תלוי ביובל ומנין לו לתלות אותו וקרא לכל יושביה ביובל הוא דכתיב א"כ שביתה דשביעי' בכל זמן היא מן התורה ומנין למעט אותו ואפשר לכלול זה במה שכתב רבינו פ"ד ונוהגת בין בפני הבית בין שלא בפני הבית וכיון שלא חזר ופירש דבזמן הזה אינה נוהגת אלא מדרבנן כאשר פי' גבי תרומה ומעשרו' וגם גבי יובל פרק עשירי א"כ ממילא בכל זמן הוא שוה ואין הפרש בין זמן לזמן וכן דעת בעל העטור שהשביעית בזמן הזה מן התורה אלא שבספרי רבינו כתובת יד מצאתי בפירוש שביעית בזמן הזה דרבנן גם בשמיטת קרקע וכאשר אכתוב פ' עשירי בע"ה והוא דעת כל המפרשים זולת בעל העטו' שטעמו מפני שפס' דלא כר' אבל לדעת ר' כ"ע מודו דגם שמיטת קרקע בשביעית בזה"ז היא מדרבנן ומפרשים דשמיטת כספי' קרי לשביעית לפי שאינה אלא בשביעית דיובל אין שמיטת כספים נוהגת בו וכל דיני שביעית תלויין ביובל ונכללין בלשון שמיטת כספים

והבריתא כן מדאמרי' בירוש' סוף תם שביעית ופרק השולח וזה דבר השמטה שמוט שני שמיטות הללו שמטה ויובל בשעה שהיובל נוהג שמטה נוהגת וכו' משמע דשמיטת כספים שהזכירו בתלמוד שלנו לאו דוקא וכן מוכיח פ"ק דמ"ק דמקשה לרבה ורב יוסף ותרישה וזריעה בשביעית מי אסרי ותירץ אביי בשביעית בזמן הזה ור' היא דתניא וזה דבר השמיטה וכו' הרי שגם בעבודה בשביעית מיירי ר' ורש"י ז"ל פירש שם דשתי שמטות שהזכיר ר' מתיהן בשביעית מיירי דקרא בשביעית הוא דמיירי ושמטת קרקע היינו שאין עושין בו מלאכה והכי יליף כיון דתלי כספים בקרקע ללמד דבזמן שאתה משמט וכו' מוכח שיש שם זמן שאין שמטה קרקע נוהגת והיינו ע"כ בזמן הזה ולדעת רבינו נראה שצריך לומר דולאי שמיטת כספים דנקט לאו דווקא אלא משום דבקרא כספים הוא דכתי' נקט הכי ומיהא שאין שביעית נוהגת למחצה ומקשינן קרקע לכספים ואם שמיטת קרקע נוהגת למה לא תנהוג כספי' אדרב' איכא למ"ד דקרא להקיש שמיטת כספים לשמיטת קרקע דשביעית הוא דאתא ולומר שנוהג בכל זמן אף אעפ"י שאין היובל נוהג והכי הוה ניחא עדיף ממה שכת' שבא להקיש אותם לגזירת שדות ביובל דשמיטת כספים בשביעית הוא דאיתא ולא ביובל וקרא דשביעית הוא דמיירי אלא ודאי אין שביעית לחצאין ושמיטת קרקע בזמן הזה מדרבנן היא גם לדעת רבי' ואעפ"י שלא פי' כיון שפסק כר' ודאי דר' הכי ס"ל ובספר הכרעתי מה מהיא דמ"ק ואפי' בעל העטור דפסק כרבנן לא מיפליג מידי בין כספים לקרקע כ"ש לפי הלשון שמצאתי בספר כתיבת יד שכתב כן בפירו' מסכים אל דעת כל המפרשים•

ג ומדברי סופרים וכו' כבר הוזכר וכבר הבריתו הראשונים ז"ל שנוהגת אפי' בזמן הזה שאין שם מותחין תכמה תקיתות שמצינו אמוראים אחרונים נוהגים בדיני פרוזבול ובימי רב אסי לא היו שם מונהין ואעפ"כ היתה שביעית נוהגת גם בסוף ערכין אמרו מנו יובלות לקדש שמיטין והרשב"ד ז"ל היה סבור שאינה נוהגת כלל בזמן הזה אפילו מדרבנן לא בכספים ולא בקרקע דדוקא בזמן רבותינו ז"ל שהיו נוהגין בדיני יובל היתה נוהגת גם שביעית אבל בזמנינו זה אין שמטה נוהגת לא מן התורה ולא מדרבנן וכבר העידו הראשונים ז"ל שחזר בו בפירוש לע"ז פ"ק•

ד אין שביעית וכו' בריתא בערכין ס"ס המקדיש שלהו נמנאת אומר אחד שביעית ואחד יובל משמטין כאחד מפני שהיוב' בתחלתו ושביעית בסופה פי' ונמצא ששניהם משמטין ברגע א' ואמרו עלה דשלמא שביעית בסופה דכתיב מקץ שבע שנים וכו' ובספרא פ' ראה הרי אתה דן נאמר כאן קץ ונאמר להלן קץ מה קץ האמור להלן בסופה פי' בקרא דכתיב מקץ שבע שנים במועד שנת השמטה וגו' אף קץ האמור כאן בסופה•

ה שחט את הפרה וכו' פ' עשירי דשביעי' והובאה בשבת פ' שואל ובהשגות א"א השמיניתיה מאי דאמור בירושלמי דהא מתניתין רבי יהודה היא דאמר הקפת חנות הראשונה ראשונה משמט דאלו לרבנן כל הקפת חנות אינה משמטת והא דפרה הקפת החנות היא ע"כ ומחלוקת הקפת חנות גם שם קודם למשנה זו דלדעת רבנן הקפת תגות אינה משמטת אלא א"כ זקפה עליו במלוה ולר' יהודה ראשונ' ראשונה משמטת פי' כי בשלקח הקפה שניה נעשית ר' ראשונה מלוה וכשלקח השלישי' נעשו ראשונה ושניה מלוה וכן לעולם והקפה ראשונה אינה משמטת ולפי זה ע"כ מתניתין דשחט את הפרה לפי מה שכתב הר"א ז"ל כשהקיף עוד אח"כ מיירי דאי לא הקיף עוד אפילו לר' יהודה אינו נשמט וכן כתב רבינו שמשון והרא"ש ז"ל ותמה שהביאו משנה זו בפרק שואל להקשות מתנה לרב יוסף דאמר התם הלואת י"ט לא ניתנה ליתבע דא"כ היכי קתני מתניתין דאם היה החדש מעובר משמ' דהא כיון שלא ניתנה ליתבע שמוט ועומד הוא כן פרש"י ז"ל והרשב"א פי' אח"כ ניתנה ליתבע היינו דמשמט שלא יתבענו

ותבענו ואפילו נתן לו כ"ל משמט אני אלא אי אמרת לא ניתנה ליתבע מאי משמט אי שלא לתובעו שמוט ועומד הוא אי שלא יאמר ליה משמט אני כיון דלא ק קרינן ביה לא יגוש לא צריך למימר ליה משמט אני על כאן ותירץ רב יוסף שאני התם דאיגלאי מלתא דחול הוה ע"כ מכאן מוכח דלכ"ע אתיא דאי ר' יהודה קתני לה מאי קושיא ליתני הא תני רבי יהודה היא דאלו ל לרבנן בלאו הכי אינו משמט אלא מוכח דאתיא ככ"ע ולא דמי להקפת חנות ורבינו במשנה כר"א שרצה לחלק בין שוחט את הפרה להקפת חנות דגבי הקפת חנות כתב ז"ל הקפת חנות היא האמנה במקח וממכר שבין בני אדם ובעלי החניות שיוציא עליו כל מה שצריך וכשיתקבץ עליו סך ממון יפרעהו וזה הנקבץ לא יהיה נשמט בשנה שביעית מפני שאינו דרך חוב ולא מכר לו ע"ל שיהיה חוב אבל מכר לו מעט מעט עד שיתקבץ הכל ויתן לו ממונו ע"כ וגבי השוחט את הפרה כתב ונמצא כשמכר מכר בחוב קודם שנת השמטה שהוא לא חילק אותה אלא ע"מ שימתין בדמיה שהיום ההוא י"ט חשוב ואי אפשר למכור בו מכירה גמורה בפריעת דמי' ובאה השמטה אחר זה ונשמט החוב ע"כ ביאור דבריו שכיון שאינו יכול לפרוע בשעת המכר כיון שהוא בחזק' י"ט הרי הוא כאלו מכר על דעת שיהיו המעות חוב ב בידו על שיוכל לתבוע אותם וא"כ הרי זה זקפן עליו במלוה ובזוקפן במלוה מודו רבנן וא"כ מתניתין אתיא ככ"ע מדלא דמי להקפת חנויות שדרך להקיפו אפילו שיוכל לתובעו אבל זה אינו מקיף אלא מפני שהוא י"ט ואינה הקפה רק בזקיפה במלוה ואפשר שזהו מה שאמ' בירושלמי וראוי הוא לתובעו בר"ה פי' בתמיהא דכיון שאין ראוי לתובעו בר"ה הרי זה בזוקפן עליו במלוה ואלו רבי יהודה בלחוד היא דרבנן נמי מודו בה ואמרו שם עלה כי הא דא"ר בא בשם ר' זעירא מכיון שהוא ראוי לתובעו פי' בהקפת חנות דעלמא כמי שהוא ראוי להאמינו וכו' כדאיתא התם ומ"מ לשון הירושלמי מ מגומגם בין לדעת רבינו בין לדעת ר"ש וצריך יישוב •

ז שביעית משמטת וכו' ריש פ' עשירי שביעית משמטת את המלו' בשטר ושלא בשטר ע"כ ובפרק השולח רב ושמואל דאמרי תרוייהו בשטר שיש בו אחריות נכסים שלא בשטר שאין בו אחריות נכסים ורבי יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו בשטר שטר שאין בו אחריות נכסים שלא בשטר מלוה על פה אבל שטר שיש בו אחריות נכסים אינו משמט ואף על גב דתניא כותיה דרבי יוחנן הלכה כרב ושמואל דרבי יוחנן גופיה אולי בשטר שהיה בו אחריות נכסים שישמט ואמר וכי מפני שאנו מדמים נעשה מעשה ובריתא דתני' כותיה אפשר דאתיא כב"ש דסברי שטר העומד ליגבות כגבוי דמי כדאיתא התם בגמרא ושם נתבאר דשיש לו שלה עדיף מאחריות נכסים וכ"ע מודו בהכי דכגבוי דמי ואי נמי פליגי י"ל דע"כ לא דחינן אלא שטר שיש בו אחריות אבל שיש לו דעדיף לא אלחייא וכן נתבאר בירושלמי ריש פ' עשירי שאמרו שם אמר רב ביבא בשם רב ייחד לו קרקע אינו משמט לא אמרו אלא ייחד לו הא אם לא ייחד לו משמט והרי זה ברור •

ז והשביעית משמטת וכו' משנה סוף פ' כל הנשבעי' והשביעית משמטת את השבועה ע"כ ובגמרא מנא ה"מ אמר רבא דאמר קרא וזה דבר השמטה אפילו דבור משמטת ע"כ ובתוס' דשביעית פ' אחרון וכשם שהשביעית משמטת כך משמטת שבועה שנאמר וזה דבר דבר שהשביעית מ ושמטתו משמטת שבועתו ודבר שאין השביעית משמטתו אין משמטת שבועתו ע"כ והובאה בירוש' ס"פ כל הנשבעין ושם ביארו ואמרו דברים שהם משה ידו שביעית משמטתו ומשמטת שבועתו ודברים שאינם מ משה ידו אין שביעית משמטתו ולא משמטת שבועתו • גם רש"י ז"ל כ' שם במשנה ושביעית משמטת את השבועה לאו אהך דשותפות קאי דאין שביעי' משמטת שותפות ולא שבועתה ע"כ והם דברי רבינו • ועתה איני רואה מקום להשגה הכתובה בספרים שלנו ז"ל א"א כמדומה לי דבר זה הוציאו מן הירושלמי בירוש' מסכת שביעית האונס והמפתה והמוציא ש"ר א"ר יהודה בשם רב דר"מ היא דאמר במלוה הדבר תלוי וכל מעשה ב"ד אינו משמט אלא שטרי גזרי הדיינין ע"כ ומה שכתב רבינו שנא' לא יגוש לא שתהא זו עקר ה הראיה דהא מדבר ילפי' לה כאשר כתבתי אלא כלומר דבשבוע' נמי שייך נגישה וקרי' ביה לא יגוש וקר' סתמ' כתיב ובירוש' למדו כן מדכתי' בעל גבי שבועה וכתיב בעל גבי שמיטה לומ' דשמיטה שייך בשבועה • •

ח הלווהו ותבעו וכפר בו וכו' ירוש' פ' עשירי פשיטא דא מילתא מלוה שנעשית כפרנית אינה משמטת כפרנית שהי נעשית מלוה משמט' ע"כ ומפ"ר מלוה שנעשי' כפרני' שבשביעי' היה בכפירתו ולא הודה אלא לאחר שביעית א"ע"ג דאיגלאי מילתא למפרע שהיה חייב לו אינה משמטת שבשעת השמיטה לא היתה מלוה וממון חדש הוא זה שנתחייב בו אחר שביעית אבל אם הודה קודם שביעית ודאי שמשמטת ועוד אכתוב פי' ר"ש והרא"ש בזה בפרק זה • ובהשגות א"א הנה הוא סובר טעמא דחזר והוד' או באו עדים. הא אם עומד בכפירתו אינו משמט כפשטו של ירוש' מלוה ונעשית כפרני' אינו משמט אולי אינו כמו שהוא סובר דלאו בכפירה תליא מילתא אלא או שפטרוהו ב"ד בשבועתו ונשבע קודם שביעית וחזר והודה או באו עדים או שמא שהוא חוזר על מעשה ב"ד הסמוך לו ואמר מלוה שנעשית כפרנית ובא לב"ד וחייבוהו וכתבו לו זכותו טירוף אינו משמט דהיינו מעשה ב"ד אבל כפרנית ונעשית מלוה כלומר ש שהאריך אותו והמתין עליו לרגלו משמט שאם הוא כמו שהוא פושט דברים כפשוטן מתני' דשבועות קשיא ו והשביעית משמטת את השבועה והרי זה עומד בכפירתו דוק ותשכח • כללו של דבר לא נמסר התלמוד אלא או לבעלי הקבלה או לבעלי הסברא הנכונה ע"כ ואם גרסת הר"א בספרי רבינו כגרסת הספרים שלנו וכוונתו במה שכת' הנה הוא סובר טעמא דחזר והודה שחזר קודם שביעית קאמר ומ"ה משמע כי קודם שביעי' חזרה מלוה למקומה וזהו כפרנית ונעשית מלוה הא עמד בכפירתו פי' כשנכנסה שביעית ואחר שביעית הודה וזהו מלוה שנעשית כפרנית שאינו משמט וכאשר ביארתי הטעם איני מבין. לפי זה מאי קשיא ליה מ ממתני' דשבועות דהתם משמט שהשביע אמרו דהיינו בשלא חזר והודה כלל אבל כאן שהודה אחר שמטה וכל שעת שמיטה היה בכפירתו למה ישמט ומהו שכת' הר"א והרי זה עומד בכפירתו ואם גרסת הר"א בספרו היתה השביעית משמטת כאשר מצאתי בקצת ספרים ודאי כי נוסחא משובשת היא ובספרי רבינו המוגהים כתוב אין השביעית משמטת גם תחלת לשון הר"א ז"ל אינו מ מתיישב על אותה גרסא •

ט המלוה את חבירו וכו' פ"ק דמכו' איבעיא ד תרי ליבני ליסגא קמא סבר ד

דמשמט

דמשמט כיון דבזמנו מיהא שייך לא יגוש ופריך עלה
ממתניתין ושנינהי ולישנא בתרא אין משמיטין כיון
דהשתא מיהא שייך לא יגוש שאינו יכול לנגוש ומסייעי'
ליה מתניתין ופסק רבינו ז"ל כלישנא בתרא דבכל
דוכתא לישנא בתרא עיקר ועוד דללישנא בתרא אתיא
מתני' כפשטה וללישנא קמא תשנינן ליה בשינויא דחיק
וכן פסקו גם בתוספות ויש פוסקין כלישנא קמא לקולא
ודעת הרא"ש כדעת רבינו ·

התנה עמו וכו' ירושלמי פ' עשירי רב מתנה
בשם רב המלוה את חבירו ע"מ שלא
ישמטנו שביעית משמטת ונראה לי טעם הדבר שאע"פ
שאינו יכול ליגוש אותו כיון שהחוב מוטל עליו והוא
חייב לפרוע בכל עת לצאת ידי שמים גם אם יתפוס
המלוה משל הלוה יכול ליקח אותו בחובו ואין מוציאין
ממנו נגוש ועומד הוא ולא דמי לקובע עליו זמן שאין
עליו שום חוב בתוך הזמן ופשוט הוא ·

י המלוה את חבירו וכו' מכות פרקא קמא
מימרא דרב יהודה משמיה ד
דשמואל ואסיקנא לה הכי ע"מ שלא תשמטנו שביעית
שביעית משמטת וכתב רש"י ז"ל שהשביעי' אינה מסורה
בידו לומר שלא תהא משמטת הילכך אין כאן תנאי על
כאן וע"מ שתשמטני בשביעית אין שביעית משמטת
וכתב רש"י ז"ל אם אמר לוה למלוה הלויני על מנת ש
שתשמטני אתה בשביעית תנאי הוא זה ואע"פ שהתנה
על מה שכתוב בתורה תנאו קיים פי' דקי"ל דבדבר ש
שבממון תנאו קיים והם דברי רבינו ·

יא הקפת החנות וכו' משנה כבר הוזכרה
גם שכר שכיר שם ופסק כת"ק
דלא מיפליג בין מלאכה פוסקת בשביעית לאינה פוסקת
וכתב הרא"ש ז"ל ואם זקפן במלוה פי' שזקפן במלוה
לפרוע על זמן פלוני ע"כ והכונה שאותו זמן שקבע
הוא קודם ר"ה של שמינית ופשוט הוא ·

יב קנסות וכו' גם שם פ' עשירי האונס
והמפתה והמוציא שם רע אינן
משמטין וברייתא פרק המביא תניין אונס וקנס ופתוי
וכתובת אשה שזקפן עליו במלוה משמטין מאימתי נ
נזקפין משעת העמדה בדין ע"כ ופי' רש"י ז"ל דהעמדה
בדין הויא כזקיפה ·

יג המגרש את אשתו וכו' גם שם פרק
המביא מחלוקת דרב ושמואל
דרב סבר עד שתפגום ותזקוף ושמואל סבר תפגום או
תזקוף ותניא כוותיה דרב ותניא כוותיה דשמואל ופסק
רבינו כשמואל דהלכתא כוותיה בדיני ופי' תפגום שיפרע
קצתה ואז הרי הנשאר כחוב ·

יד המלוה על המשכון וכו' פ' עשירי
דשביעית המלוה על ה
המשכון והמוסר שטרותיו לב"ד אין משמיטין והובאה
פרק השולח ואמרו שם בשלמא מוסר שטרותיו לבית דין
דתפסי להו בי דינא אלא מלוה על המשכון מ"ט אמר
רב משום דתפיס ליה וכתבו בתוס' דתפיס ליה בתורת
משכון ודרשינן בספרי ולא של אחיך בידך ופריך אלא
מעתה וכו' ומסיק שאני משכון דקני ליה מדרבי יצחק
דא"ר יצחק וכו' וכתב רש"י ז"ל ותפסי להו בי דינא ואין
זה נוגשו ותובעו כלום שאני משכון דמטלטלין דקני ל
ליה ואם אבד חייב באחריותו הילכך כגבוי דמי ע"כ
ובתוס' כתבו דאע"ג דהא דרבינו יצחק איירי במשכנו
שלא בשעת הלואתו דוקא ומתניתין ג"כ במשכנו בשעת
הלואתו קתני דאין משמטין דהא מלוה על המשכון קתני

לשון זה משכנו בשעת הלואתו משמע · אעפ"כ מיהו
שפיר דכיון דשלא בשעת הלואה קני ליה אלים שעבודי'
גם במשכנו בשעת הלואה שלא ישמט וס"פ שבועת ה
הדיינין הביאו ברייתא נחלקו בה רשב"ג ור' יהודה הנשיא
המלוה על המשכון ונכנסה שמטה אע"פ שאינו שוה אלא
פלג אינו משמט דברי רשב"ג ר' יהודה הנשיא אומר אם
היה משכונו כנגד חובו אינו משמט ובעיא מעיקרא
לפרושי פלוגתייהו דבכולהו פליגי לרשב"ג אינו משמ'
כלל ולרבי יהודה הנשיא היתר מיהת משמט ודחינן
דבכנגדו הוא דפליגי דרשב"ג סבר כנגדו אינו משמט
ור' יהודה הנשיא סבר כנגדו נמי משמט ופסק ר' כההיא
אוקמתא דבכנגדו הוא דפליגי אבל היתר לכ"ע משמט
וכרשב"ג לגבי רבי דאביו ורבו היה ור"י בעל הטורים
כתב בשם אביו דאפילו היתר אינו משמט נראה שתופס
אוקמתא קמייתא עיקר ומכל מקום ממה שכתב הרא"ש
פ' השולח אין משם הכרח שסבור כן דוק ותשכח והר"ן
ז"ל הכריח כדברי רבינו ·

טו המוסר שטרותיו וכו' גם שם במשנ'
ובירוש' ובספרא פ' ראה ולשון
רבינו שכתב ואמר להם אתם גבו לי חובי זה שנא' וכו'
וכתב רבינו גבי פרוזבול שאינו מועיל אלא בז' הזה נר'
שהוא סובר דמסירת שטרו' לחוד ופרוזבול לחוד דמסיר'
שטרות כיון שמוסר אותם בפועל מועי' מן התורה מקרא
דואשר יהיה לך את אחיך דדרש' גמורה היא ואתא הלל
ותקין דאע"ג שלא מסר יהיה כמי שמסר ואפי' אין ה
השטרות בידו כאשר את' בירוש' שהזכיר בסמוך וכן נר'
שם פ' עשירי דשביעית דמוסר שטרות הוי דאורייתא ו
ופרוזבול לחוד הוא דהוי מתקנת הלל ואחרי' סוברי' דגם
מסירת שטרות מתקנת הלל הוא דמהני ודרשא דירוש'
וספרא אסמכתא בעלמא היא ונסתייעו ממה שאמרו
בירוש' תשמט ידיך ולא המוסר שטרותיו לב"ד מכאן
סמכו לפרוזבול מן התורה אלא כשתקן הלל סמכוהו
לדברי תורה ע"כ ואיני רואה הכרח מזה הירוש' לדעת
רבינו ה"ק כיון שמן התורה מועיל מסירת שטרות סמכו
חכמים לתקן פרוזבול שאע"פי שלא מסר יהיה כמסר
וזה נר' ברור ולשטה זו הסכימו רוב המפרשים ·

וכן ב"ד וכו' גם שם פ' עשירי דשביעית וכל
מעשה ב"ד אינו משמט ואמרינן
בירושלמי אלו גזרי הדיינין ע"כ וביאורו שגזרו פלוני
חייב ופלוני זכאי וכדברי רבינו ורשב"א והרא"ש חלקו
בין כתבו לו פסק להיכא דלא כתבו לו פסק דין משום
דקשיא ליה מההיא דמלוה שנעשית כפרנית וכולי וכן
הוא מפרש שכפרנית ונעשית מלוה דהיינו שכפר ג
וחייבוהו ב"ד וכן פירשה הרא"ש בפירוש ולכך מפרש
דהתם בלא כתבו לו פסק דין ולכך משמט אבל לפי דרך
רבינו באותו ירושלמי דמלוה ונעשית כפרנית לא קשי'
מידי כאשר כתבתי פירושו בסמוך ·

יז כשראה הלל וכו' גם שם והובאה פ'
השולח · ואין הפרוזבול
וכו' פ' השולח פריך תלמודא ומאי איכא מידי דמדאורי'
משמטה ותקין הלל דלא תשמט ומשני אביי בשביעית
בזה"ז מדרבנן דתני' רבי אומר וכו' והדר פריך תו ומי
איכא מידי דמדאורייתא לא משמטה שביעית ותקינו
רבנן דתשמט ומתרץ אביי שב ואל תעשה שאני ורבא אמ'
הפקר ב"ד הפקר ע"כ וסובר רבינו דרבא לא קאי ס
אקושיא קמייתא דההיא לא מתרצא אלא בתירוצא
דאביי דדוקא בשביעית בזמן הזה דהוי דרבנן הוא

שתקן פרוזבול אבל בזמן שהשביעית מן התורה לא היה לו להלל לתקן וללמד לעשות דבר שיבטל ויעקור בו השמטת כספים שאוסרה תורה וגם כי הוא הפקר גדול שמוציאין ממון מזה ונותנין לזה אבל לקושיא דפריך דכיון דמדאורייתא לא משמט איך תקנו חכמים דתשמט׳ משני שפיר דכיון דהפקר ב״ד הפקר ואין כאן עקירת דבר ממה שנותנה תורה יכולים הם לתקן כן ואדרבה סייג הוא זה למה שנותנה תורה שלא תשתכח שמיטת כספים וגם כי אין הפקר זה להוציא ממון שלא להעמיד להעמיד הממון ביד מי שהוא ויהא נשמט ובבה״ג שפיר מתקני וכן שטת רבותינו בעלי התוספות ז״ל דלא קאי רבא אקושיא קמייתא אבל רש״י ז״ל פי׳ דרבא אקושיא קמייתא נמי קאי ומוקי למתניתין אפילו לרבנן דפליגי עליה דרבי וסברי דשביעית בזמן הזה דאורייתא שסובר רבא דבדבר ממון יכולין ב״ד להפקיר ולהוציא ממון ואין זו עקירת דבר מן התורה שכיון שהפקר בית דין הפקר אין זה ממונו של זה וזה דעת הר״א בהשגו׳ שכת׳ ש״א זה אינו מחוור דאביי הוא דאמר הכי אבל רבא פליג ואמר הפקר ב״ד הפקר והילכך נוהג בכל זמן עד כאן גם לדעת הרשב״א והר״ן כן הוא

יז אין כותבין וכו׳ פרק השולח מימר׳ דשמואל ויש מי שכת׳ אותה מהלכ׳ משום דחזי׳ לרבנן דבי רב אשי משרי מילי להדדי ואי בעיא ב״ד כרבי אמי ורבי אסי איך יפקיעו בדברים בעלמא ותו דהא אפליגו בה בהשולח רב נחמן ורב ששת אי בעינן שלשה או לא וקי״ל כרב נחמן דסגי בשנים אלמא גריע משאר דיני ממונות וכ״ש שאין צריך בו ב״ד גדול ותו שהא קי״ל כרבי יהודה אמר רב נחמן נאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד דחזקה לא שביק היתירא ואכיל איסורא ואי בעי ב״ד גדול מי יימר דמשכח להו ומי יימר דמזדקקי ליה וכבר דחה הר״ן ראיות אלו דהא דמסקא במסירת מילי כבר כתב רש״י שכמושב בית דין היו עושין כן ואומרין לחבריהם הרי אתם ב״ד וחובי מסור לכם לגבותו כל זמן שארצה ואין כאן קולא אחרת אלא שלא היו כותבין ומדברי רבינו אין נראה לי כן שכתב ומסר דבריו לתלמידים נראה שגם ב״ד גדו׳ לא היו צריכין אלא שצריך לומר לדעת רבינו לא קשיא ליה האי שקל הוא שהקלו בתלמידי חכמי׳ מפני שהם יודעי׳ שהם מדבריהם והקלו שלא להצריך כתיבה וגם שלא להצריך בית דין גדול וחשוב שבדור וכאות׳ שאמרו תלמידי חכמים מותרין להלוות זה לזה בריבית אבל שאר הנכים בעי׳ אפקעתא אלימתא כמימרא דשמואל שהא ליכא בגמרא מאן דפליג עלה ומאי דסגי לרב נחמן בשנים אפשר שכיון שאינו דבר שיהא צריך משא ומתן והכרעה תקינו אותה בשנים ומ״מ אותן השנים צריך שיהיו ראויים להפקיע ממון וכ״ש שאני רואה שלא הוזכר בדברי רבינו שיועיל בשנים ואדרבא מלשונו נראה שבעיא שלשה שכתב אין כותבין פרוזבול אלא חכמים גדולי׳ ביותר כב״ד וכו׳ אבל שאר בתי דינין אין כותבין אותם ב״ד בכל מקום ב״ד של שלשה הוא אפשר שהוא פוסק כרב ששת דאמר הכי בגמרא דאע״ג דבמתני׳ לא קתני אלא מוסרני לכם פלוני ופלוני דמשמע דבשנים סגי כבר תירץ רב ששת שם בגמרא דתנא לאו כי רוכלא לחשיב וליזיל ואע״ג דבעיקר פלוגתא דאפליגו התם רב נחמן ורב ששת גבי גט בפני כמה נותנו דלרב נחמן אמר בפני שנים ורב ששת אמר בפני שלשה פסק רבינו כרב נחמן ובגמרא מייתי רב נחמן ראיה לדבריו ממתניתין דפרוזבול אעפ״כ אפשר דלאו הא בהא תלי׳

ועד כאן לא מייתי ראיה מינה אלא דלשנים נמי בי דינא קרי ליה אבל מכל מקו׳ אפילו אם נאמר דגבי גט סגי בשנים וגבי פרוזבול בעו שלשה לא קשו אהדדי דגבי גט אודועי בעלמא הוא וגבי פרוזבול אפקועי ממונא הוא ועד כאן לא פסקינן כרב נחמן גבי גט אלא משום דרבי יוחנן קאי כוותיה אבל גבי פרוזבול אפשר דהלכה כרב ששת ואע״ג דבכל דוכתא קי״ל כרב נחמן בדיני לגבי דרב ששת והא דפרוזבול דינא הוא כאשר כתבתי למעלה אפשר שלאה כאן לדרב נחמן מימרא דשמואל דבעו בי דינא כרבי אמי ורבי אסי אלמא כרב ששת ס״ל שצריך ב״ד גדול וחשוב כך נראה לפי לשון רבינו אלא שאני רואה שהר״ן ז״ל תפס הדבר בפשוט דסגי בשנים גם לדעת רבינו עיין בלשונו גבי פלוגתא דרב נחמן ורב ששת ותשכח והא דנאמן לומר פרוזבול היה לי ואבד לא מגרעא נמי למתחייה להא דשמואל דב״ד גדול שבדור נזקק הוא לכך ולא מפני כל זה נדחה מימרא פשוטה שאין עליה חולק ומכל מקום בית דינא דרבי אמי ורבי אסי לאו דוקא אלא כל שהוא גדול וחשוב בדור לדיין כותב פרוזבול ואפשר להוסיף עוד שאם הוא דיין מקובל על כל העיר כב״ד של רבי אמי ור׳ אסי והלוה מבני העיר יכול לכתוב פרוזבול שכיון שכיון שלוה זה קבלו עליו לדיין חשוב כרבי אמי ורבי אסי הרי הוא כב״ד חשוב ויכול להפקיע ממונו וכן נראה מלשון המרדכי בפ׳ השולח ומה שכתבתי נראה שכתיבת פרוזבול צריך להיות בפני הב״ד עצמן שהרי הקשו מי יימר דמשכח להו ומי יימר דמזדקקי ליה ותירץ הר״ן ז״ל שב״ד גדול שבדור נזקק הוא לכך כאשר כתבתי ואם היו יכולין לכתוב הפרוזבול שלא בפני הב״ד לא קושיא איכא ולא פירוקא בעי אלא שהמרדכי כתוב בשם ריז״ל שאין צריך לכתוב הפרוזבול בפני הב״ד אלא אפי׳ רחוק מהב״ד הרבה יכול למסור לו כל חוב שיש לו בפני עדים לאותו ב״ד שיש במקום פלוני וכתוב שם שזהו מה שאמ׳ בירושלמי ואפילו נתונים ברומי ופירושו שאפי׳ שהדיינים הם ברומי אבל שאר כל המפרשים סברי שאפי׳ נתונים ברומי אסטרות קאי לא על הדיינין

ומ״מ לעיקר הדין הדבר קשה שנאמר שצריך בפני ב״ד ואם הב״ד שבדור החשוב רחוק ממנו הרבה שצריך ללכת שם ואיך יהיה כל אדם נאמן לומר פרוזבול היה לי ואבד משום חזקה דלא שביק היתירא ואכיל איסורא שאם הוא רחוק ממנו הרבה אין כאן חזקה ומה תיקן הר״ן ז״ל במה שכתב דב״ד גדול שבדור נזקק הוא לכך הם לא שנאמר דלאו דוקא ב״ד חשוב שבדור אלא כל שהוא גדול וחשוב בעירו סגי ויכול להפקיע ממונם מטעם שכתבתי ואעפ״כ איני רואה טעם לא להצריך בפני ב״ד ולמה לא יועיל כשמסר חובו לב״ד פלוני בפני עדים אם לא שנאמר כמ״ת צריך שהב״ד יתרצו בכך כי אעפ״י שהוא מוסר חובו אפשר שהב״ד לא יקבלו ולפי זה כל שהודיע לב״ד ונתרצו סגי ואין צריך למסר להם פה אל פה ואפשר שגם זה כוונת הר״ן במה שכתב דב״ד גדול שבדור שנזקק הוא לכך פירש ובודאי שיתרצו ואפשר עוד דכיון שנזקק הוא לכך אפי׳ הודעה אינו צריך וכדברי המרדכי שכת׳

יח וזהו גופו כל פרוזבול וכו׳ גם שם פרק עשירי דשביעית וכתב רבי׳ במשנה ומה שאמר והעדים חותמין למטה או הדיינין ללמדך כמותר בדבר זה להיות העד דיין וכן העיקר אצלנו ד דבדרבנן עד נעשה דיין ופרוזבול דרבנן הוא ע״כ וגם השולח גבי פלוגת׳ דרב נחמן ורב ששת אמרו נמי לרב

טעמא למה לי למתנא דיינין למה לי למתנא עדים הא קמ״ל דלא שנא כתוב בלשון דיינין וחתמו עדים לא שנא כתוב בלשון עדים וחתמו דיינין וכת׳ רש״י ז״ל בלשון דיינין כגון בי דינא הוינא ואתא פלוני ואמר לנא ת מוסרני לכם וכו׳ וחתמי עדים בלשון עדים כגון איש פלוני עד ולא שנא כתוב בלשון עדים כגון דוכרן ס שהדותא דהוי באנפיה וכו׳ ובסוף חתמי אני פלוני דיין ובתוספות פירשו בלשון דיינים שנז׳ הדיינים בתוך ה התורף ולמטה חותמין עדים להעיד על הפרוזבול ס שהוא אמת וקמ״ל דכשר פרוזבול אעפ״י שלא התמו בו הדיינין עצמן ולא שנא כתוב בלשון עדים שאין הדייני׳ נזכרים בתוך התורף דכתי׳ ביה הכי בי דינא הוינא ואתא פלוני ואמר לנא וכו׳ ופלוני ופלוני עדים וחותמין למטה הדיינין ור״י כתב שיש מפרשי׳ לא שנא כתו׳ בלשון דיינין וחתמי בלשון דייני ולא שנא כתיבי בלשון שהדי דמסהדי מאי דאמרי דייני וחתמי בלשון שהדי ונראה שאלו המפרשים היו גורסין בגמ׳ כן לא שנא כתו׳ בלשון דייני אלא שנא כתוב בלשון עדים וחתמי עדים והיא הגרסא שנשמר ממנה שנחתם רש״י ז״ל שכתב ה״ג ל״ש כתוב בלשון דייני וחתמי עדים וכו׳ ורבינו כתב לשון המשנה סתם ובודאי כי אעפ״י שזה נאמר בגמ׳ אליבא ששת נר׳ דרב נחמן לא פליג בהכי כ״ש לפי מה שכתבתי שנר׳ שרבינו פוס׳ כרב ששת דודאי צריך היה לפרשו אלא שנר׳ שדעתו כדרך שליש׳ שכתבתי ולא כגרסת רש״י והתוספות וכיון שכן לא היה צריך לפ׳ דבר כי במה שכת׳ שהדיינין חותמין למטה או העדים מתילא משמע כן ורב ששת בגמ׳ לאפוקי מתאי דדייק רב נחמן דדיינין דומיא לעדים הוא דאצטריך למימר הכי כלומר לא תדוק מידי דהא כדאיתא והא כדאיתא ומתני׳ לא אתי׳ לאשמועינן דלא שנא כתיבי בלשון דיינין וחתמי דיינין ול״ש כתיב בלשון עדים וחתימי עדים •

יט אין כותבין וכו׳ גם שם ופרק השולח וכמה כל שהוא אמר רב אפילו קלא של כרוב וכתב רש״י ז״ל למה שאין כותבין אלא על הקרקע מפני שאין אדם עשוי להלוות אלא למי שיש לו קרקע שאינו יכול לכלותו ובמלתא דשכיחא עבוד רבנן תקנתא. ורבינו שמשון כתב מפני שאז חשוב החוב כגבוי ביד ב״ד ולא קרינן ביה לא יגוש ומה שכותבין על גבי קרקע כל שהו כתב רש״י ז״ל מפני שראוי לגבות בו כל החוב וכמעשה דקטינא דאביי שגבה וחזר וגבה ואחרי׳ פירשו מפני שאין אונאה לקרקעות וכבר הקשו על זה דהא עד פלגא הוא דאין להם אונאה אבל טפי מפלגא יש להם אונאה וכתב הר״ן ז״ל דמאי דאמרינן מזכהו בתוך שהו דוקא כשהלוה אינו כאן וכ״ש אם הוא שם ומתרצה אבל אם עומד וצווח אין שומעין לו דזכין לו שלא בפניו אמרו אבל בעל כרחו לא אמרו וכשצווח ב בשעה שמשמע כתב שהוא תלוי במחלוקת רש״י ז״ל ו ורבינו שמשון

השאילו מקום וכו׳ פרק השולח מימרא דרב יהודה ונר׳ שאע״פ שהזכירו שאלה ה״ה לשכירות וכ״ש הוא • היתה לו ובולי גם שם פ׳ עשירי וכתב רבינו במשנה שאפילו שהיא ב במשכנתא דסורא שאין כח ליקח השדה אפילו אם יפר׳ לו עד סוף הזמן שכותבין בשלש שנייא אלין תפוק ארעא דנא בלא כסף נראה שהוא מפר׳ שהשדה היא של הלוה והיא ממושכנת ביד אחר ולכך כתב אפי׳ במשכנת׳ דסורא פי׳ דאל״כ מאי קמ״ל ובודאי דהכי הוא דאם הוא משכון ביד הלוה מאחרים שחייב לו מאי אריא ת ממושכנות הא אמרי׳ אין לו קרקע ולחייב יש לו קרקע כותבין מפני שהיא משועבדת גם לזה מדרבי נתן [illegible] הוא •

ך כותבין לאיש וכו׳ גם שם ר׳ הונא׳ אומר כותבין לאיש על נכסי אשתו וליתומים על נכסי אפטרופין ופי׳ רבי׳ שמשון אפטרופין שלווין לצורך היתומים ואין ליתומים קרקע ודין הוא שכיון שהאפטרופוס לוה כותבין פרוזבול על קרקע [illegible] ופי׳ על נכסי אשתו שהוא אוכל פירות וכתב שם רבינו שאין חולק על ר׳ הונא׳ ובירושלמי אמרו מהו לכתוב לאפטרופין על נכסי יתומים נשמעינ׳ מן הדא כותבין לאיש על נכסי אשתו מהו לכתוב לאשה על נכסי בעלה נשמעינה מן הדא כותבין לאפטרופין על נכסי יתומי׳ ע״כ ופי׳ ברור ולא ידעתי למה לא כתבו רבינו ז״ל •

אין לו וכו׳ ברייתא פרק השולח לו ולערב אין לו קרקע ולחייב יש לו קרקע כותבין מדרבי נתן דא״ר נתן מנין לחייב בחבירו מנה ובולי שמוציאין מזה ונותנין לזה וכו׳ ובירושלמי פרק עשירי ביארו היך עבידא ראובן חייב לו לשמעון ולוי חייב לראובן ראובן אין לו קרקע ולוי יש לו קרקע כותבין לשמעון על נכסיו של לוי ונתבאר כן בלשון רבי׳

כא אחד שלוה מחמשה וכו׳ גם שם במשנ׳ והטעם דפרוזבול למלוה הוא וכיון דמלוה מסר כל חובותיו לב״ד סגי אבל אם המלוי׳ רבים אם זה מסר חבירו לא מסר ופשוט הוא •

כב כתב הפרוזבול וכו׳ גם שם במשנה פרוזבול המוקדם כשר והמאוח׳ פסול ע״כ ופירושה שהקדים זמן הפרוזבול ומפסיד בכך כי כל מלוה הכתובה לאחר הפרוזבול נשמטת ולכך הוא ק׳ ואם אחר זמן הפרוזבול מרויח בכך ולכך הוא פסול ובפטרי חוב הוא בהפך כי המוקדם מרויח בו לטרף לקוחות ומאחר מפסיד ולכך המוקדמי׳ פס׳ והמאוחרי׳ כשרים ובמשנה כתב רבינו ז״ל פרוזבול המוקדם כשר היינו שכתב הפרוזבול קודם הלואת מעות והמאוחר פסול היינו שכתב הפרוזבול אחר שהלוה מעות וכאן חזר בו מפירוש זה וכאשר כתב כאן הסכימו רוב ה הראשונים ז״ל שהפרוזבול צריך שיכתב אחר המלוה וכן מוכיח לשון המשנה שאמרה לגופו של פרוזבול וכו׳ שכל חוב שיש לי ולא אמר שיהיה לי ואע״פ שבתוס׳ שנינו ר״ג אומר כל מלוה שהיה אחר פרוזבול אינו משמט על [illegible]ת משנתנו יש לסמוך וכבר פי׳ רבינו שמשון התוספתא בענין שלא תחלוק על המ׳ וכן נתבאר בירוש׳ שאמרו שם פרוזבול המוקדם כשר מפני שהוא מורע כחו והמאוחר פסול מפני שהוא מוסה כחו •

כד המוצא שטר חוב וכו׳ א״ר יהודה אמר רב נחמן נאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד מאי טעמא כיון דתקינו רבנן פרוזבול לא שביק היתירא ואכיל איסורא כי אתו לקמיה דרב אמר להו מידי פרוזבול היה לו ואבד כגון זה פתח פיך לאלם הוא תנן וכן בעל חוב שהוציא שטר חוב ואין עמו פרוזבול הרי אלו לא יפרעו פי׳ ובודאי יד דכגון דטעין פרוזבול היה לי ואבד מיירי דאל״כ צריכ׳ למימר דשביעית משמטת וא״כ קשיא לרב נחמן ולרב ומשני תנאי היא דתניא המוציא שטר חוב צריך שיהיה עמו פרוזבול וחכמי׳ או׳ אינו צריך ע״כ ופסק רבי׳ כרב נחמן וכרב כיון דליכא אמורא דפליגי עלייהו הכל ה הרי״ף ז״ל ובעל העטור ז״ל נרא׳ שפוסקין כסתם מתני׳ דתנן בעל חוב שהוציא שטר חוב ואין עמו פרוזבול לא

שפרעו משום דסתם במתני' ומחלוקת בברייתא הלכה כסתם מתניתין וכבר תמה הר"ן ז"ל על סבר' זו מהטעם שכתבתי ואע"ג דמחלוקת בברייתא וסתם במתני' הלכה כסתם הני מילי היכא דלא אשכחן אמורא דפסק כ במחלוקת דברייתא אבל היכא דאמוראי פסקו כחכמים דברייתא וליכא בגמרא מאן דפליג עלייהו איך נפסוק אנחנו דלא כאמוראי ומלשון רבינו נרא' לי עוד דרשב"ג דמתני' דפרק הכותב דקתני רשב"ג אומר מן הסכנה ואילך אשה גובה שלא בגט ובעל חוב שלא בפרוזבול לדעת רבינו היינו חכמים דברייתא שכן כתב ואם אמר היה לי ואבד שמזמן הסכנה ואילך בעל חוב גובה שלא בפרוזבול נראה שהוא סובר שסברי רב ורב נחמן ודברי רשב"ג כולה חדא מלתא היא ומן הסכנה ואילך פירושו שמזמן הסכנה ואילך אפילו אם נסתלקה הסכנה ב"ח גובה שלא בפרוזבול והוא דעת רב נחמן ורב דכיון ס שהם סוברים דרשב"ג פליג במתניתין לאו סתם גמור הוא ועוד דהא קי"ל כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו ומאי דאייתי תנאי מברייתא ולא מייתי מ ממתניתין גופה כיון דרשב"ג פליג עלה ומפני ששנו אותו בברייתא כלשון חכמים גם במשנה כתב ר' שהלכה כרשב"ג ואם לא נפרש דברי רשב"ג כאשר כתבתי איני יודע לייסב לשונו כאן ופי' מן הסכנה ואילך כתב רש"י ז"ל שגזרו גוים שמד על המצות והיו יראים לשמור גטיהם ומשקבלתו שורפתו וכן פרוזבוליהם ע"כ

והיתומים וכו' מימרא פרק השולח אמ' רב יהודה אמר שמואל יתומים אין צריכין פרוזבול וכן תנא רמי בר חמא וכו' ר"ג ובית דינו אביהם של יתומים ע"כ ופרש"י ז"ל שאין שביעית משמטת חוב אביהם המת לפי שר"ג ובית דינו אביהם של יתומים ועליהם לפקח בממונם והביא שטרותיהם כמסורים לב"ד וה"ה למלוה ע"פ דהוי כמסורה לב"ד ואפילו אין ללוה קרקע ב"ד מוכין לו קרקע בשביל ה היתומים ור"ג לאו דוקא אלא ה"ה לכל ב"ד שבדור ונקט ר"ג שהיה קיים כשנשנית ברייתא זאת דרמי בר חמא והר"א כתב בשם רבו הרמב"ן ז"ל דבמה שהלוו הם ק קאמר דבמה שהלווה אביהם פשיטא וכלדרשינ' בספרא משה ידו ולא היורש ע"כ וכן נראה דעת רבינו שלא פי' משמע דבכל גונא אין צריכין פרוזבול דכמאורין לב"ד דמו והובא' ברייתא זו גם בפרק שור שנגח ד' וה'

כה הוציא פרוזבול וטען וכולי טען ה הנתבע וכו' דינים אלו לא מצאתי אותם מפורשים אבל נראה שהסכימו בהם הראשונים ז"ל וכת' עוד ששם טען ואמר על מנת שלא תשמטנו בשביעית הלואתי נאמן מטעם מגו דתגו ד לאורית' היא ודעת רבינו נר' שהוא כדעת ר"ת שהטוען פרוזבול היה לי ואבד אינו צריך לישבע ונאמן לגמרי מטעם דלא שביק התירא ואכיל איסורא

כז תלמידי חכמים וכו' פ' השולח רבנן דבי רב אשי מסרי מלייהו להדדי וסובר רבינו דכיון דלא אשכחן דעבדי הכי ב בגמרא אלא תלמידי חכמים משמע שהקלו בתלמידי חכמים ובהשגות א"א דבריו סותרין זה את ע"כ פירוש מפני שכתב ההיא דאין כותבין פרוזבול אלא בבית דין של רבי אמי ור' אסי וסובר הר"א דההיא פליגא אהא וכפי אותו דעת שכתבתי למעלה וכבר כתבתי תירוץ לדברי רבי דלא קשו אהדדי

כח המחזיר חוב כו' סוף שביעית ופ' השולח וגם במשנה למדן מדכתיב וזה דבר השמיטה שצריך לומר לו דיבור השמיטה

כט החזיר לו וכו' פ' השולח מימרא דרבא ותלי ליה עד דאמר הכי ופרש"י ז"ל יטלנו בעין אם גבוה ידו עד שיאמר לו אעפ"כ אבל בערוך פיר' שתלה עיניו בו כאלו עומ' לקבל עד שיתבייש ויאמר לו כן והוא קרוב לדברי רבי' וכן אמרו בירוש' רב הונא בשפה רפה והימין פשוטות לקבל ע"כ ויליף לה מדכתיב וזה דבר שאין צריך אלא דיבור אחד בעלמא

ואם לא אמר וכו' עובדא בהשולח דאבא בר מניומי הוה מסיק ביה רבא זוזי אייתינהו ניהליה בשביעית א"ל משמט אני שקלינהו ואזל

ל מי שנתנע וכו' פשוט הוא ונתבאר מן המשנה שכתב רבינו למעלה כשרא' הלל וכו' וכל שאר דברי רבינו נכונים וראויים לרב חסיד כמוהו ולא נתבאר בדברי רבינו זמן כתיבת הפרוזבול מתי הוא כי הרא"ש ובעל הטור סוברים דבסוף שנה ששית כותבי' אותו וכתבו כן מפני שמצאו בתוספתא אימתי כותבין פרוזבול ערב ר"ה של שביעית כתבו ערב ר"ה של מוצאי שביעית אעפ"י שחזר וקרעו גובה עליו ע"כ וקש' עליהן שהרי אינה משמטת אלא בסופה וא"כ למה יכתבו קודם שתכנס והרא"ש כת' דודאי מועיל גם פרוזבול שנכתב בשביעית וכאשר הוא בתוספתא שכת' אלא שכיון שנכנסה שנת השמיטה אין ב"ד נזקקין ל לכותבו וגם אין נזקקין לגבות החוב ומ"מ אם פיעו מעצמו אין המלוה צריך לומר משמט אני גם לזה קשה שא"כ ימנעו מלהלוות בשנה שביעית כיון שאין ב"ד כ נזקקין לגבות החוב ועדיין יעברו על מה שכתו' בתור' ונמצא שהלל לא תקן תקנה גמורה לכל השנים כי ה הפרוזבול שנכתב ערב שביעית אינו מועיל למלוה של שנה שביעית וכאשר נתבאר אם לא שנאמר דכיון דמ"מ חייב הוא לפרוע לצאת ידי שמים לא ימנעו מלהלוות ועדיין אינו מספיק שא"כ בכל השנים יש לומ' כן והרשב"א כת' שנוסח' התוספת' שכתבו נוסח' משובשת נזדמנה להם ובספרי דוקני מצא הוא אימתי כותבין פרוזבול ערב ר"ה של מוצאי שביעית ואעפ"י שקרעו גובה בו ע"כ וכתב שכן גרסת רבינו שמשון ז"ל ובספרים שלנו בפי' רבינו שמשון כתובה כגרסת הרא"ש ובדקתי בספ' כתיבת יד ומצאתי לשון רבינו שמשון כדברי הרשב"א ז"ל וכן נראה שהוא דעת רבינו שלא ביאר דבר נרא' שסמך על מה שכתב שאינה משמטת אלא בסופה ובודאי כיון שאינה משמטת אלא בסופה שכותבין פרוזבול עד שעת השמטת וכן נהגו במקומות אלו׃

פרק עשירי

א מצות עשה לספור וכו'׃ **ב** מאימתי התחילו וכו' ספרא בהר סיני וכבר כתבתיה ספ"ל ופרק שני דערכין אמרי' שבע שכבשו מנ"ל דכתי' בכלב בן ארבעים שנה אנכי בשלוח אותי משה ועתה אנכי בן חמש ושמונים שנה ואמר מר שנה שניה שלח משה מרגלים כי קא עבר את הירדן הוה בן ע"ח שנה כי מפליג מחנות הוה בן פ"ה שנה אשתכח דשבע כבשו שבע חלקו מנא לן איבעית אימא מדשבע כבשו שבע חלקו ואיבעית אימא מדלא משכחת להו י"ד שנה אחרי אשר הוכתה העיר עד כאן ויתבאר זה בסמוך בע"ה׃

במצאת אומר וכו' אם תמנה שנות האנשי' מאדם עד שנולד נח תמצא אלף וכו' שנה ומשנולד נח עד שנולד ארפכשד תר"ב שנה כי נח היה בשנת המבול בן ת"ר שנה וארפכשד נולד שנתים אחר המבול הרי תרנ"ח שנה מהאלף השני וארפכשד הוליד את שלח בל"ה שנה ושלח הוליד את עבר בשלשי' ועבר הוליד את פלג בל"ד שנה ופלג הוליד את רעו בשלשים ורעו הוליד את שרוג בל"ב שנה ושרוג לנחור בשלשים ונחור לתרח בכ"ט שנה ותרח לאברהם לשבעי' ואברהם ליצחק למאה ויצחק ליעקב לששים ובשירד יעקב למצרים היה בן מאה ושלשים ובמצרים נשתעבדו מאתים ועשר מנין רד"ו נמצא מבריאת עולם עד מתן תורה אלפים וארבע מאות וארבעים ושמנה שנה ומתתן תורה עד שנכנסו לארץ ארבעי' שנה וי"ד שכבשו וחלקו הרי אלפים וחמש מאות ושתים נמצא שבשנת אלפים וחמש מאות ושלש התחילו למנות שמיטה וכתב ר' מאחר מולד אדם הראשון שהיא שנה שניה ליצירה לפי שאדם הראשון נולד ביום ששי שלשה שעות ביום וכיון שעברו י"ל שעות ביום הוצרכו לידע מולד החדש שאלו השעות מתנו גם מולד השעה שזה החדש מתנו ויצא לנו המולד למפרע יום שני בחמשה שעות ומאתים וד' חלקי' הסימן להם בהר"ד והוא הנקרא מולד תהו ולכך כתב ר' שהיא שניה ליצירה כי כל החשבון והמנין שכתבתי הוא מיציר' אדם הראשון ונמצא שנת השמטה היתה בשנת אלפים ות"ק ועשר ליצירה כשתמנה גם מולד תהו וכדברי רבי' על זה נתבאר בהלכות קדוש החדש:

ג **שבעה** עשר יובלות וכו' בערכין פ"ב דתניא י"ז יובלות מנו ישראל משנכנסו לארץ עד שיצאו ואי אתה יכול לומר משנכנסו מנו שאם אתה אומר כן נמצא בית חרב בתחלת יובל ואי אתה מוצא י"ד שנה אחרי אשר הוכתה העיר אלא צא מהם שבע שכבשו ושבע שחלקו ואתה מוצא י"ד שנה אחרי אשר הוכתה העיר ע"כ פי' י"ז יובלות מוכחינן להו מדכתיב ויהי בארבע מאות שנה בארבע מאות שנה ושמונים שנה לצאת בני ישראל וגו' שאז נבנה הבית והבית עמד ת"י הרי שמונה מאות ותשעים הוצא מהם ארבעים של מדבר נשארו שמונה מאות וחמשים הרי י"ז יובלות הוצא מהם ארבע עשרה שנה שכבשו וחלקו נשארו ל"ו מהיובל הי"ז נמצא שבשנת ל"ו ליובלו הי"ז חרב הבית והיא היתה מוצאי שביעית לחמשה ש שמטות הם ל"ה שנים נמצא שנת ל"ו מוצאי שביעית והוא תחלת שמיטה ששית ופי' אי אתה מוצא י"ד שנה אחרי אשר הוכתה העיר כי כתוב ביחזקאל בראש השנה בעשור לחדש ודרשו ז"ל אי זו היא שנה שראש השנה שלה עשרה לתשרי זה יובל נמצא שי"ד שנה אחרי אשר הוכתה העיר היתה שנת יובל וא"כ ע"כ בשנ' ל"ו חרב הבית כאשר נתבאר:

ובהשגות כתוב כאן א"א זהו לדעת רבי יהודה דאמר שנת חמשים עולה לכאן ולכאן דאלו לרבנן בצרי להו שבע שכבשו ושבע שחלקו אלא שיעור יובלות קאמר. ומאי דאמר שנת ל"ו היתה זהו לדעת רבנן דאלו לר' יהודה שנת שלום היתה ביובל ע"כ פירוש דבריו וא"כ קשיא דידיה אדידיה כי כתב י"ז יובלות מנו דהוי אליבא דר' וכתב שבשנת ל"ו היתה דהוי אליבא דרבנן ואמת הוא כי שם בגמ' הביאו ברייתא זו להק' ותמה למאי דאוקימנא ברייתא אחרת שאמרו בא וכן בשניה פי' שגם בית שני חרב במוצאי שביעי' כר' יהודה דאמר שנת חמשים עולה לכאן ולכאן דבית שני עמד ת"ך שנה שמנה יובלות ועשרים שנה הוצא ח' שנים משמנה יובלות נמצא כ"ח שנים שהם ד' שמטות נמצא שבמוצאי שביעית חרב בית שני ועל זה מקש' אי ברייתא ר' יהודה קשיא בית ראשון דלדידיה בית ראשון לא חר' במוצאי שביעית דתניא י"ז יובלות וכו' ואלו לר' יהודה הוסף י"ז שנה על י"ז יובלות נמצא בשלשה בשבוע חרב הבית וכו' אבל לא מפני זה אתיא ברייתא כר' יהודה דוק' דלעולם ככ"ע אתיא ולאו דוק' י"ז שנים של יובל אלא מנין יובלות קאמר וכיון שמן היובל הי"ז מנו רובו חשיב ליה שהרי לא אמרו י"ז יובלות עשו דודאי לא עשו אלא י"ו אבל מנין י"ז הם ואע"ג דבצרי להו י"ד שנה מ"מ כיון שמן הי"ז מנו ל"ו שנה שפיר שייך למיתני י"ז יובלו' מנו דמנין י"ז מנו וכן נראה מלשון רש"י ז"ל דברייתא ככ"ע אתיא ובודאי דכיון דסתמא מתנייא אין להעמיד אותה כיחידאה ומנו קתני ולא עשו כאשר דקדקתי ומנו רוב יובל הי"ז קאמר ובפי' כתבו בתוספות שם דהאי ברייתא אתיא כרבנן דלר' יהודה לא אתיא מה שאמרו שם בברייתא שאם אתה אומר משנכנסו מנו נמצא בית חרב בתחלת יובל מוכח דלרבנן שייך לומר י"ז יובלות מנו ולא קשיא מידי כאשר כתבתי ומחלוקת רבי יהודה וחכמים יתבאר בסמוך:

כיון שחרב הבית וכו' גם שם פ"ב לערכין תי' רב אשי להעמיד הברייתא שאמרה שבית שני חרב במוצאי שביעית כרבנן דהנך שית שנין עד ד דסליק עזרא וקדיש לא קא חשיב להו דכתיב באדין בטילת וגו' מוכח בהדיא דקודם לכן היה בטל המנין ופרקא בתרא דערכין אמרו מה בימים בימי יהושע מנו שמיטין ויובלות וקדשו ערי חומה אף בימי עזרא כן ופריך עלה ומי מנו והתניא משגלו שבט בני ראובן ושבט גד בטלו יובלות דכתיב וקראתם דרור ב בארץ לכל יושביה בזמן שכל יושביה עליה יכול יושביה עליה והם מעורבבין שבט בנימין ביהודה וכו' ת"ל לכל יושביה בזמן שהם כתיקונם ולא בזמן שהם מעורבבים ותסני רב נחמן מנו יובלות לקדש שמיטין ע"כ ופירוש לקדש שמיטין מדרבנן כאשר נתבאר פ"ט שאע"פ שלא היה נוהג יובל נהגו שמיטה מדרבנן והיו צריכין לקדש יובלות מפני שמיטת כספים שנוהגת אף בח"ל וה"ה לשבות ממלאכה בארץ כאשר נתבאר ואם לא היו מ מקדשין היו השמיטין שלא במקומן:

ד **נמצאת** למד וכו' במס' ע"ז פ"ק מוכיח בתחלת הסוגיא דת"כ שנים עמד הבית קיים ובמס' ערכים בתירוץ רב אשי שכתבתי מוכיח דשנת ת"ך היתה שמטה שהרי שש שנים ראשונים לא מנו נשארו תי"ד ת' הם שמונה יובלות שלמים וי"ד הם שתי שמיטות ושם אמרו שחרב במוצאי שביעית וא"כ היא שנת תכ"א וכן דעת רש"י ז"ל בערכין וכן דעת רשב"ם דבשנת תכ"א חרב הבית והוא בזמן אב המוכן לפורענות וא"כ קשה מה שאמר בע"ז לת"ך שנה עמד הבית קיים שהרי תכ"א הם וכדי לתקן זה נראה שמפ' רבינו דלעולם ת"ך שנה לבד עמד הבית קיים כדמוכח בע"ז ובדוכתי טובא ואותה שנה ודאי שביעית היתה כאשר הוכחנו מהמנין ומה שאמרו שבמוצאי שביעית חרב השנה שמתחלת אחר החרבן כשני חדשים היא ה השנה שאנו קוראין אותה שנה שחרב בה הבית ועליה אמר בברייתא שחרב במוצאי שביעית שכיון שלא נשאר אלא שני חדשים כנכנסה חשבינן לה כי מפני שאין מונין לשמיטין כי אם מתשרי הוא שאנו מונין אותה לשנה אחרת ואפשר שאם באנו לחשוב מעת לעת מבניינו כולה

כולה שנה אחת היתה אלא שלענין שמיטה · ע"כ שנה
שניה נקראת ומיהו בית ראשון שנת ת"י עצמה היא ס
שהיתה מוצאי שביעית ואע"ג דלא דמו אהדדי מ"מ
כיון שאין מרחק רב ביניהם מחית להו בברייתא בחדא
מחתא וכן כתב בעל התרומה דלא דמו אהדדי והוצרך
לומר לפי שטתו שסובר דבסוף שנת תכ"א חרב שרצו
לקיים מנין שלם ראשון ת"י ושני ת"ך אע"ג דודאי י"א
שנה יש ביניהן דוק ותשכח ·

ולפי חשבון זה וכו' פי' מנין שטרות שהזכיר
רבינו משנה שמלכו יוונים דהיינו ל
לארבעה שנים אחר שנבנה הבית כי אותם הל"ד מלכו
פרס ועוד ששה שנים מלכו יוונים מקוטעות ואינם כ
נחשבים נמצא מנין שטרות מתחיל שלש מאות ושמנים
שנה קודם החרבן והיא השנה שבא אלאכסנדרוס ל
לירושלם להחריבה ונסתלק מעליה לכבוד שמעון הצדי'
הצדיק ולהיות לו לזכר ולחשיבות קבלו למנות בשטרות
למלכותם ·

ה' אבל כל הגאונים וכו' ס"ק דע"ז אמר
רב הונא בריה דרב יהושע האי
מאן דלא ידע בכמה שני בשבוע הוא עומד נטפי חדא
שתא ונחשוב כללי ביובלי ופרטי בשבועי ונשקול מכל
מאה תרי ונשדי אפרטי ונחשוב לפרטי בשבועי וידע
כמה שני בשבוע ע"כ כך היא הגרסא בספרים שלנו
ופרש"י ז"ל נטפי חדא שתא על שנים למחורבן עד שנה
שהוא עומד בה משום דתני' מגלגלין זכות ליום זכאי
וחובה ליום חייב כשחרב הבית בראשונה מוצאי שביעית
היתה וט"באב היה וכן בשניה אלמא שתא דחרבן א
אתחלתא דשמטה למהדר הות ומאן דמני לשני חרבן
לא מני לההוא שתא בהדי שנות חורבן אלא בהדי שני
שקם ביתא כיון דנפק רובא דשתא הילכך מאן דבעי
למימני שמיטה לוספה לשנת חורבן על שני דבתר חורבן
וניסקול מכל מאה תרתי כרבי יהודה דאמר שנת חמשי'
עולה לכאן ולכאן היא שנת יובל היא תחלת שנת ה
השמטה הבאה ונמנית לראש יובל הבא דאי כרבנן כו'
אלר' יהודה משהתחילו למנות השמיטין לא זז הסדר
משבע שנה לשבע שנה עכ"ל · ביאור
דבריו כי הוא סובר דבשנת ת"כ חרב הבית והיא היתה
מוצאי שביעית והתנא המונה משנת החרבן אינו מתחי'
מאותה שנה אלא משנת תכ"א והיא שניה לשמיטה ולכך
צריך להוסיף שנה אחת על שנו' החרבן ובתוספו' כתבו
שחזר בו רש"י ז"ל דבערכין מוכח בהדיא דשנת תכ"א
היא היתה מוצאי שביעית ובה חרב הבית וכן כתב ר
רשב"ם דבשנת תכ"א חרב הבית ומה שאנו מוסיפין שנה
אחת הוא מפני שהמונה שנות החרבן מונה שנת תכ"א
משנות הבנין ואינו מתחיל למנות שנות החורבן אלא
משנת תכ"ב ולכך אנו מוסיפי' שנת תכ"א כי היא היתה
תחלת שמטה וכבר הקשו בתוספות גם על פי' זה דהא
בכל דוכתא משמע דת"כ שנה לבד עמד הבית וגם כי
לפי זה יהיה שקר מאי דקי"ל דקע"ב שנים אחר חורבן
נשלמו ארבעת אלפים לבריאת עולם ואם אתה אומר
דבסוף תכ"א חרב לא יהיו אלא קע"א ועוד קושיות
אחרות הקשו שם וכבר כתבתי בזה דעת רבינו בסמוך
ולדעת אלו הגאונים שכתב רבינו לא גרסינן בההיא
דע"ז נטפי חדא שתא כי אין צורך לכך כי תחלת חשבון
החרבן היא תחלת השמיטה ובזה יצא החשבון לשטתם
מכוון כאשר כתב רבינו לאלף ומאה ושש הם קנ"ז ט
שמטות שלמות נמצא שנת שבע היא תחלת שמטה ·

וכן מצאתי להר"ז הלוי ז"ל שכתב דבספרים ישנים
לא היה בהם נטפי חדא שתא והיא הגרסא
הנכונה ולפי חשבון זה שנה זו שהיא שנת השי"ג ליציר'
היא שנת שמטה וכן אנו נוהגין ועל חש' זה אנו סומכין
ושטת רש"י דע"ז שנת הסי"א היתה שמטה ולשטת רשב"ם
ור"ת שנת השי"ב היתה שמטה והיא שטת רבינו הראשונ'
ובהשגות על זה א"א הגאונים שאמרו שאין מונין משנ'
החרבן אלא שבע אולי ג"כ קודם החרבן כי יש מפרשים
דס"ל כר' יהודה דאמר שנת חמשים עולה לכאן ולכאן
וסומכין את דבריהם למה שאמר בגמ' דע"ז ונשקול מכל
מאה תרתי ונשדי אפרטי כי אמרו אלו המפרשים לא י
יתכן לחשב אחר החורבן זכר לבנין חשבון אחר זולתי
החשבון הראשון מ"מ אני איני סובר לא כדבריהם ולא
כדבריו ואיני מפר' נשקול מכל מאה תרתי ונשדי אפרטי
על דרך פירושם אלא לו שאינם נותנים אחר חורבן שם
זכר קדושה אלא כשאר שני שבוע שהם חול מ"מ חמשים
חמשים הם מונים דלא כר' יהודה כמו שהיו מונין ב
בתחלה ואולי דעת הגאונים כך הוא ע"כ · ובודאי
שדעת רבינו כן הוא שגם לדעת אותם הגאונים אין
הלכה כר' יהודה שהרי רבינו סמך על דבריהם אעפ"י
שלחה לדר' יהודה וסובר כי אעפ"י שאמר בע"ז נשקול
תרתי לא משום דהלכה כר' יהודה כאשר כתב רש"י ז"ל
דודאי אין הלכה כר' יהודה כאשר יתבאר בסמוך אלא
שסוברים שכיון שלא היה שם יובל נוהג כלל לא היו
מונין אלא שמיטין דלוק' בזמן הבית היו מונין יובלות
לקדש שמיטין אבל לאחר שחרב לא מנו יובלות כלל אלא
שבעה שבעה לבד וכיון שסביעית לא היה אלא מדרבנן
שלא תשתכח תורת שמיטת כספים מישראל דאין היו
בכך אע"ג דהלכה כרבנן והיינו שלא פיר' התלמוד שם
בע"ז ונשקול מכל מאה תרתי כר' יהודה משמע שתמא
דאף לרבנן קאמר וכיון שרבינו כתב דברי הגאונים
וביטל דעתו מפני דעתם וסמך על דבריהם ודאי שירד
לסוף סברתם וידע שאין דרכם לפסוק כר' יהודה ·

ז שנת יובל וכו' ברייתא הובאה בנדרים
פ קונם יין וקדשתם את שנת ה
החמשי' שנה שנת נ' אתה מונה ואי אתה מונה שנ' חמשי'
ואחת מכאן אמרו יובל אינו עולה למנין שבוע פי' שנת
חמשים בפני עצמה עם השמטות שעברו ושנת חמשים
ואחת היא תחלת המנין ר' יהודה אומר יובל עולה ל
למנין שבוע ע"כ ובתוס' כתבו דהלכה כרבנן לאפוקי
מדר' יהודה דאמר שנת חמשים עולה לכאן ולכאן גם
בפ' אחרון דערכין אמ' הא ודאי דלא כר' יהודה פי' הא
ודאי דלא כר' יהודה פי' הא דאמרי' התם דמנו יובלות
לקדש שמיטין הא ודאי דלא כר' יהודה דלר' יהודה אין
צורך לכך אלא ז' שבעה היו מונין ודאי בכך משמע שאין
הלכה כר' יהודה גם שתם משנה בר"ה שם דלא כרבי
יהודה וגם ר' יוסי דגנוקו עמו אשכחן דסבר דלא כרבי
יהודה כאשר ביארו שם בתוספות ומ"מ הרבה מן
הראשונים פסקו כר' יהודה מההיא סוגיא דע"ז וכבר
כתבתי מה שנראה לי בה לדעת רבינו והגאונים ·

ח משגלה שבט וכו' ברייתא כבר
הזכרתיה ·

ט בזמן שהיובל וכו' פ"ק דקדושין שלוח
עבדים חובת הגוף היא כלומר
ושביעא דנוהג בח"ל ומשני דשל"א כיון דכתיב וקראתם
דרור בארץ בארץ אין בח"ל לא ת"ל יובל היא מ"מ א"כ
מה ת"ל בארץ בזמן שהדרור נוהג בארץ נוהג בח"ל גם
הוזכר זה פ"ק דר"ה ·

ובזמן שהיובל נוהג וכו' ערכין פר' המקדיש שדהו אין עבד עברי וכו' שנאמר עד שנת היובל יעבוד עמך שדה אחוזה שנאמר ויצא ביובל ושב לאחוזתו שדה חרמין והיה השדה בצאתו ביובל וגו' בשדה החרם גר תושב אתיא טוב טוב כתיב בעבד עברי כי טוב לו עמך וכתיב בגר תושב בטוב לו לא תוננו ומהלשון הכתוב כאן בספרים שלנו הייתי אומר דשמטת קרקעות גם בזמן הזה נוהגת לדעת רבינו מן התורה ומדבריהם שכתב רבינו אשמטת כספים דסמיך ליה משמע דקאי וזהו שכתב כמו שבארנו ואלו בשמיטת קרקע לא ביאר דבר אלא שבספ' כתיבת יד מצאתי כלשון הזה ובזמן שאין היובל נוהג אין נוהג דין עבד עברי ולא בתי ערי חומה ולא שדה אחוזה ולא שדה חרמים ואין מקבלין גר תושב ונוהגת שביעית בארץ מדבריהם וכן השמטת כספים בכל מקום מדבריהם כמו שביארנו ע"כ והרי זה מבואר שדעתו כדעת שאר הפוסקים כאשר כתבתי ריש פ"ט׳

ט **מצות** עשה וכו' פ"ק דר"ה אמרו זו מסורה לב"ד וכו' פי' תקיעת שופר מסורה לב"ד לצוות לשלוחם לתקוע ופ' י"ט של ר"ה השנה אמרו בי"ה תעבירו מלמד שכל יחיד ויחיד חייב לתקוע גם שם במשנה שוה היובל לר"ה לתקיעות ולברכות ובבריתא אמרו אלא שביובל תוקעין בין בב"ד שקדשו בו את החדש בין בב"ד שלא קדשו בו את החדש וכל יחיד ויחיד חייב לתקוע ובר"ה אין תוקעין אלא בב"ד שקדשו בו את החדש ואין כל יחיד ויחיד חייב לתקוע ופירש בגמ' שביובל היחידים תוקעין בזמן ב"ד אפי' שלא בפני ב"ד אבל בר"ה אין תוקעין אלא בזמן ב"ד ובפני ב"ד

יג שלשה דברים מעכבין וכו' גם שם יובל היא אע"פ שלא שמטו אע"פ שלא כבשו וכו' ואמרי' עלה א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן זו דברי ר' יהודה ור' יוסי אבל חכמים אומרי' שלשתן מעכבות בו ע"כ ובודאי דהלכה כחכמים׳

יד מר"ה עד יום הכפורים וכו' גם שם פ"ק דר"ה וקדשתם את שנת החמשים מה ת"ל לפי שנאמר ביום הכפורים יכול לא תהיה מתקדשת עד יום הכפורים ת"ל וקדשתם וגו מלמד שמתקדשת מתחלתה מכאן א"ר ישמעאל מר"ה עד י"ה לא היו עבדים נפטרים לבתיהם ולא היו משתעבדין בהם אלא אוכלים וכו' כיון שתקעו ב"ד בסופר עבדים נפטרים לבתיהם ושדות חוזרות לבעליהן ואית בספרא ס' בהר סיני

טו דין היובל וכו' ספרא לא תזרעו וגו' כשם שנאמר בשביעית כך נאמר ביובל פי' כי דין אחד להם עוד שם בשנת היובל הזה וגו' זו מוציאה עבדים ואין השביעית מוציאה עבדים והלא דין הוא ומה אם היובל שאינו משמט כספי' מוציא עבדים שביעית וכו' ת"ל וכו' ק"ו ליובל שישמיט כספי' ומה אם השביעית שאינה מוציאה עבדים וכו' יובל וכו' ת"ל וזה דבר השמטה שמוט שביעית משמטת כספי' ואין יובל משמט כספים ופ' המקדיש שדהו אמרי' בבריתא אחד שביעית ואחד יובל מפני שהיובל בתחלתו ושביעי' בסופה פי' ונראה שמתיהן משמטין באחד וכבר הוזכר זה ואוקמי' לה שם כר' ישמעאל שאמר שמר"ה מתחלת שמיטת היובל כאשר נתבאר׃

פרק יא

א ארץ ישראל המתחלקת לשבטים וכו'

ב לא ימכור אדם וכו' ספרא פרשת בהר סיני מנין שאין אדם רשאי למכור את שדהו ולהניח באפונדתו וליקח לו בהמה או כלים או בית אלא א"כ העני שנא' וכי ימוך ומכר ובת"ספת' פ"ה דערכין סיימו בה ואם מכר הרי זה מכור והטעם משום דבקרא לא כתיב לא ימכור דלתשמע עיכובא כמו גבי מכירת נחיתות כאשר נתבאר׃

דין מוכר וכו' פסוקים מפורשים הם פרשת בהר סיני ובערכין פרק המוכר שדהו תניא רבי אליעזר אומר מנין שאם מכרה שאם מכרה לו לפני ר"ה מלאה פירות שלא יאמר לו הנח לפני כדרך שהנחתי לפניך ת"ל מספר שני תבואות פעמים שאדם אוכל שלש תבואות בשתי שנים ופרש"י ול' שני תבואות משמע כל תבואות שבשתי שני' מדהוה ליה למכתב מספר שני שנים או מספר תבואות דהוה משמע שתי תבואו' פי' דשני לשון שנים הוא ואע"ג דלרש"י מיני' בסמוך דאינו גואל בפחות משני שנים היינו משום דשני' ע"כ תרתי משמע למיעוט רבים שני' אבל מ"מ שני לשון שנים הוא ולא לשון מנין דאין מקרא יוצא מידי פשוטו והובאה ברית' זו גם בספרא ורבינו כתב שנאמר על פי השנים וגם הוא למוד נכון אעפ"י שבגמ' לא הוזכר אפשר שבמקום אחר מצאו רבינו׃

ז הקנים וכו' תוספתא דערכין פרק ה' ופ' המקבל נתבאר כיוצא בזה גבי מקבל שדה מחבירו׃

ח הלוקח שדה אחוזה וכו' ברייתא במציעא פ' המקבל ושם נתבאר טעם שכתב רבינו

ט המוכר שדהו וכו' ריש פ' המוכר שדהו ודייקו עלה אינו גואל לא קתני אלא אינו מותר לגאול אלמא קסבר איסורא נמי איכא ולא מבעיא מוכר דקאי בעשה דכתי' במספר שני תבואות ימכור לך אלא אפי' לוקח קאי בעשה דבעי' שנים תקנה וליכא ע"כ פירו' למיעוט שנים שנים גם שם במשנה היתה שנת שדפון וכו' אינה עולה לו מן המנין ובריתא פ' המקבל היתה שנת שדפון או שהיו שנים כשני אליהו פי' שלא היה מטר בעול' ומדקדק משם בגמ' דשנת שדפון או ירקון בכל העולם קאמר דומיא דשנים כשני אליהו ואמרו שהטעם משום דכתי' שני תבואות משמע שנים שיש בהם תבואה בעולם ואע"ג דשביעית יש בה תבוא' בח"ל בארץ מיהא הוי אפקעתא דמלכא ואין ראוי להיות בה תבואה כן נתבאר שם ורבינו סתם הדברים לא ידעתי למה ומה שכתב את שנים מעת לעת נתבאר פ' השג יד ת"ר שנה האמורה בקדשים שנה האמורה בבתי ערי חומה שתי שנים בשדה אחוזה כולן מעת לעת בתי ערי חומה דכתיב עד תום שנת ממכרו שלו ולא שנת עולם שדה אחוזה דכתיב שני תבואות פעמים שאדם אוכל שלש תבואות בשתי שנים פי' ואי אזלינן בתר שנות עולם לעולם לא היה אוכל אלא שתי תבואות

יא הגביהה הלוקח וכו' גם שם ס' המוכר נרה או הוגירה עולין לו מן המנין ע"כ ומלשון רבינו נראה דלוקח אכלה שנה ונרה או הוגירה שנה אבל אם לא אכלה כלל אלא הוגירה שתי שנים אין עולין לו ובמשנה לא הזכירו אלא נרה או הוגירה סתם ורש"י ז"ל כתב הטעם משום דאיהו דאפסיד אנפשיה ומשמע דאפי' הוגירה שתי שנים

לכן נראה שגם רבינו לאו בדוקא נקט כן ואורחא דמילתא הוא דנקט׳

מכרה בשנת יובל וכו׳ גם שם המוכר שדהו בשנת היובל רב אמר מכורה ויוצאה ושמואל אמר אינה מכורה כל עיקר השתא מכורה כבר יוצאה שאינה מכורה אינו דין שלא תמכר והלכה כשמואל בדיני ושם נתבאר לשמואל אינה מכורה ומעות חוזרין קאמר ולא דמי למקדש אחותו דלשמואל אינה מקודשת ומעות מתנה דהתם אדם יודע שאין קדושין תופסין באחותו וגמר ונתן לשם מתנה אבל מוכר בשנת היובל לאו כ״ע ידעי שאינו יכול למכור כדין המקדש אחותו׳

יב מכרה שנה וכו׳ גם שם בבריתא אכלה שנה לפני היובל משלמין לו שנה אחר היובל׳ **יג** מכר נקעים וכו׳

טו מכר שדהו לראשון וכו׳ גם שם פרק המוכר שדהו משנה ובריית׳ ובגמ׳ מקשי מאי חזית דדרשת קראי לקולא על המוכר גדרום לחומרא ואם מכר ראשון במאה ושני במאתים ניזיל בתר שני מדכתיב והשיב את העודף לאיש אשר מכר לו דהיינו אשר בתוכו שזה הקונה מכרה לו ואם מכר ראשון במאתים ושני במנה ניזיל בתר ראשון מ מדכתיב לאיש אשר מכר לו דהיינו שזה מכרה לו וכן גבי הספינה או הכסין ומשני דילפינן גאולה גאולה מעבד עברי וכדמסיק התם׳

יז המוכר שדה וכו׳ גם שם במשנה לא ימכור ברחוק ויגאול בקרוב ברע ויגאל ביפה ולא ילוה ויגאל ולא לחצאין ובגמרא מה״מ דת״ר והשיגה ידו יד עצמו לא שילוה ויגאל ומצ׳ פרט למצוי שלא ימכור ברחוק ויגאל בקרוב ברע ויגאל ביפה כדי גאולתו כדי גאולתו הוא גואל ואינו גואל לחצאין ואע״ג דגבי ומצא את רעהו דרשי פרט למתמיא את עצמו דמשמע דומצא מלתא דאיתיה מעיקרא היא דמשמע תרצו בגמ׳ דהתם מענייניה דקרא והכא מ מענייניה דקרא התם דומיא דיער כתיב ויער איתיה מעיקרא והכא כתיב והשיגה ידו משמע מלתא דליתה מעיקרא פי׳ דהא כי ימוך ומכר כתיב׳

יח ואם רצו וכו׳ מקרא מלא דבר הכתוב והוזכר פ״ק דקדושין ובספרי רבינו כתוב כאן שנאמר או דודו או בן דודו וגו׳ וטעות סופר הוא כי פסוק זה במוכר עצמו הוא דכתיב אבל במוכר שדה אחוזה כתיב ובא גואלו הקרוב אליו וכן מצאתי בס׳ כתיבת יד׃

יט הנותן שדהו וכו׳ משנה בבכורות פ׳ יש בכור מחלוקת ר״מ וחכמים והלכה כחכמים וילפינן לה התם מדכתיב תשובו וכת׳ רש״י ז״ל דקרא יתירא הוא שהרי כבר נאמר ושבתם איש אל אחוזתו והוזכר גם פ׳ המוכר שדהו׳

ך האחין שחלקו וכו׳ גם שם במשנה דפ׳ יש בכור מחלוק׳ ר״מ ור׳ יוחנן׳ ועל כאן ל״פ חכמים עליה דר״מ אלא במתנה אבל ב באינך מודו דאין חוזרין דכלהו ירושה נינהו בכור ק קאמר קרא לתת לו פי שנים מקיש חלק בכורה לחלק פשוט מה חלק פשוט ירושה אף חלק בכור ירושה ופירשו פס דאין חוזרין דתנן היינו שאין חוזרין לבטלה ומפר׳ רבינו שאין החלוקה בטלה אלא שמחליפין החלקים ורש״י לא פירש כן וז״ל שאין חוזרין לבטלה שיהא מאבד בכורתו אבל חוזרים וחולקים ונוטל פי שנים כבתחלה ע״כ ולשון ומחזירין זה לזה ביובל שאמרו שם כדברי רבינו נראה וגם לדברי רש״י ז״ל קשה פשיטא דלמה יאבד בכורתו׳

כא אבל היורש את אשתו וכו גם שם ר׳ יוחנן בן ברוקה אומ׳ היורש את אשתו יחזיר לבני משפחה וינכה להם ומוקי לה ב בגמ׳ כגון שהורישתו אשתו בית הקברות ומשום פגם משפחה אמרו חכמים שיקח הדמים ויתן אותו להם ז ומאי ינכה ינכה מן הדמים והלכה כר׳ יוחנן בן ברוקה שאין עליו חולק׳

פרק יב

א המוכר בית בתוך עיר המוקפת חומה וכו׳ משנה בערכין פ׳ המוכר שדהו ולא כר׳ דאמר אין ימים פחות משנים אלא כרבנן דדרשי ל׳ ימים ללמדנו ששנים עשר חדש מעת לעת דמעד תם שנת ממכרו הייתי אומר מיום ליום בעינן מעת לעת לא בעינן קמ״ל ימים דמעת לעת נמי בעינן פי׳ שאם מכר באחד בניסן בחצי היום אין מונין לו שנה אלא באחד בניסן הבא בחצי היום ולא ידעתי למה לא ביאר כן רבינו ובתוספות כתבו בשם ר׳ אלחנן דדוקא הכא בעינן מעת לעת משום דגלי קרא אבל ב בעלמא לא ואחרים כתבו דה״ה בעלמא דילפינן שנה שנה מבתי ערי חומה׳ ואין הקרובים וכו בעיא ס׳ האשה נקנית ופשטה רב ששת דאין נגאל בקרובים׳

ב ויש לו וכו׳ גם בעיא ואסיקנ׳ דפלוגתא דר״ש ורבנן היא דלרבנן דלא דרשי טעמא דקרא לומר שהתורה הפקידה שלא תפקע נחלה מבעליה וכיון שזמן גאולתו קצר נתיר לו לגאול ל לחצאין אלא אדרבה כיון שהורע כחו בחלא מילתא ה הורע כחו גם באחר ונמרי גאולה משדה אחוזה ו והילכך אינו לוה וגואל ואינו גואל לחצאין ונתבאר גם ס׳ המוכר ולמכור מנכסיו׳

ג מת הלוקח וכו׳ גם שם ס׳ המוכר במשנה ובגמ׳ פריך עלה פשיטא ומשני מהו דתימא איש כי ימכור אמר רחמנא והאי לא מכר ולקונ׳ אותו אמר רחמנא והאי לא קנה קמ״ל והית׳ גאולתו מ״מ׳

ד מכר לראשון וכו׳ גם שם בבריתא שנה איני יודע אם שנה לראשון או לשני כשהוא אומר עד תלאת לו הוי שנה לראשון ובעי׳ עלה למי חלוט ונחלקו ר׳ אלעזר ור׳ יוחנן והלכה כר׳ יוחנן דאמר לשני חלוט והטעם דמה מכר ראשון לשני כל זכות שתבוא לידו כדאיתא התם

וכן אם נתן וכו׳ גם שם במשנה אחד שמכר ואחד שנתן לו במתנה וכרבנן דאמר גבי שדה אחוזה ממנה כמכר והכא נמי איכא קרא לרבויי דכתיב לצמיתות ומרבינן מיניה מתנה ובספרי נמי איתא לצמיתות לרבות את הנותן מתנה׳

ה היתה שנה וכו׳ גם שם במשנה כשהוא אומר תמימה להביא חדש ה העיבור ובגמ׳ אמרי׳ אב״א בר ממל מכר לו שני בתים אחת בט״ו באדר ראשון וכו׳ ומתקין׳ עלה רבינא ולית׳ ליה אנא קדים שאין נורא מקמי דידך פי׳ יאמר לוקח ראשון ללוקח שני אני קדמתי להשק אש בבית קודם ממך ואיך תחלט שלך קודם שלי ומשני משום דאמ׳ ליה את נחתת בירחא דעיבורא פי׳ אתה ירדת בחד׳ העיבו׳ לכך תפסיד דתמימה כתיב והם דברי רבינו׳

ז הגיע יום שנים עשר חדש וכו'. גם שם משנה בתחלה היה נטמן יום שנים עשר חדש כדי שיהא חלוט לו התקין הלל שיהא חולש מעותיו ללשכה ושובר את הדלת וכו' פי' חולש משליך והובאה בגטין פ' מי שאחזו וכתב רבינו מניח מעותיו בב"ד דודאי כשאין לשכה מתוקנת לכך יניחם בב"ד דלא גרע מלשכה ופשוט הוא.

ח המקדיש בית וכו' גם שם בברייתא ויליף לה שמואל מדכתיב לקונה אותו ופרי' עלה ולימלטיה הקדש ותשני לדורותיו כתיב יצא הקדש שאין לו דורות.

ט מכר בית וכו' גם שם בגמ' לא יצא ביובל למה לי אמר רב ספרא לא נצרכה אלא למוכר בית בבתי ערי חומה ופגע בו יובל בתוך שנתו סד"א ליפוק ביובל קמ"ל לא יצא ביובל.

י המוכר בית וכו' גם שם במשנה וברייתא על שדה הארץ יחשב הקישו הכתוב לשדה אחוזה מה שדה אחוזה יוצא ביובל ובגרעון כסף אף בתי החצרים כן אי מה שדה אחוזה אינו נגאל בפחות משתי שנים אף בתי החצרים כן ת"ל גאולה תהיה לו מיד.

יא כל שהוא לפנים וכו' גם שם במשנה ובברייתא אין לי אלא בית מנין לרבות בתי בדים ומרחצאו' ושובכים ת"ל כל אשר בעיר יכול שאני מרבה אף השדות ת"ל בית דברי רבי יהודה ור"מ פליג עלה וידוע דהלכה כר' יהודה.

יב בית שאין בו וכו' ברייתא בסוכה פ"ק וכתב רש"י ז"ל אינו נחלט אלא שוהו לעולם ויוצא ביובל אם לא גאלו כשאר קרקע בלא בנין ע"כ ובודאי שאין לעשותו כבתי ערי החצרים שהרי אינו נקרא בית שהרי הטעם שנתמעט מדין בתי ערי חומה הוא משום דכתיב בהו בית וא"כ ה"ה שאין בו דין בתי החצרים דהא בית נמי כתיב בהו.

וירושלם אין הבית וכו' גם שם פ' המוכר ובב"ק פ' מרובה עשרה דברים נאמרו בירושלם אין הבית נחלט בה וכו' ופירשו שם הטעם דכתיב לקונה אותו לדורותיו וקסבר האי תנא ירושלם לא נתחלקה לשבטים וכתב רש"י ז"ל אלא גאול' תהיה לו אם ירצה לגאול ואם יגיע יובל יצא בבתי ה החצרים חשוב לגמרי שהרי בית הוא אלא שאין לו דין בתי ערי חומה מגזרת הכתוב וא"כ יהיה כבתי החצרי' ונ"ל דבית שאין בו ד' אמות דחשבינן ליה כשדה כשגואל מגרע מה שאכל וירושלים דחשבינן לה כבתי החצרים אינו מגרע דבר כדין בתי החצרים שנותנים להם הכח היפה שבבתי ערי חומה כאשר נתבאר.

ובית הבנוי וכו' גם שם פ' המוכר במשנה מחלוקת ר"מ ור' יהודה ובגמ' א"ר יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו כי ביתה בקיר החומה ובחומה היא יושבת דר' יהודה סבר בחומה ולא בעיר חומה.

יג עיר שגגותיה וכו' גם שם במשנה ובברית' אשר לו חומה ולא שור איגר פרט לטבריא שימה חומתה והיא שם גם פ"ק דמגלה ופי' שור איגר שהבתים סמוכים ודבוקים זה לזה כעין חומה תרגום גגו איגריה.

יד אין המקום וכו' גם שם במשנה ובפ"ק דמגיל' א"ר יהושע ב"ל כרך שישב ולבסוף הוקף נידון ככפר שנאמר ואיש כי ימכר בית מושב עיר חומה שהוקף ולבסוף ישב ולא שישב ולבסוף הוקף ע"כ פי' דכתיב מושב נקוד פתח והוא סמוך והוי כאלו כתב מושב של עיר חומה דמשמע שהחומה היתה קודם.

טו אין סומכין וכו' גם שם פרק המוכר במשנה ובהשגות א"א חלום גדול אני רואה בכאן דהוא סבר קדושת יהושע לא קדשה לעתיד לבא והדר אמר אעפ"י שאינה מוקפת עכשו הרי היא כמוקפת ר"ל שהקדושה הראשונה לא בטלה עד שבטלה הארץ חלום גדול הוא זה ואין סומכין עליו שהראשונות בטלו משבטלה הארץ אע"פ שחומתן קיימת ואם נפלה חומתה מיד בטלה קדושתן ע"כ. ביאור דברי' כי שם במשנה אמר מוקפות חומה מימות יהושע בן נון כגון קצרה הישנה של צפורי והקרה של גוש חלב ויודפת הישנה ונמלה וגדור וחדיד ואונו וכן כיוצא בהם. ובברייתא בגמ' א"ר ישמעאל בר' יוסי למה מנו חכמים את אלו שכשעלו בני הגולה מצאו אלו וקדשום אבל ה ראשונות בטלו משבטלה קדושת הארץ קסבר קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד ורמינהי רבי ישמעאל בר' יוסי אומר וכי אלו בלבד היו והלא כבר נאמר ששים עיר וכו' ולא אלו בלבד אלא כל שתעלה מסורת בידך מאבותיך שמוקפת חומה מימות יהושע כל מצות הללו נוהגות בהם שקדושה ראשונה קדשה לעתיד אי בעית תרי תנאי ואליבא דרבי ישמעאל ואי בעית אימא חד תנייהו ר' אלעזר בר' יוסי אמרה דתניא ר' אלעזר בר' יוסי אומר אשר לו חומה אעפ"י שאין לו עכשיו והיה לו קודם. לכן פירש והאי דקתני דקדשה לעתיד ר' אלעזר בר' יוסי אמרה דהא אשכחן ליה דאמר אעפ"י שאין לו עכשיו ואע"ג דחרוב לא בטלה קדושתן ובעי ת"ע דתאן דאמר לא קדשה לעתיד דכתיב ויעשו בני הגולה וכו' מקיש ירושת גולה לירושת יהושע ואומר והביאך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה מקיש ירושתך לירושת אבותיך מה ירושת אבותיך בחדוש כל הדברים הללו אף ירושתך בחדוש כל הדברים הללו ע"כ הסוגיא. ומסוגיא זו הוא שהקשה הר"א על רבינו דהא ר' אלעזר בר' יוסי דאמר אע"פ שאין עכשו הוא משום דסב' קדושה ראשו' קדשה לעתיד אבל למ"ד לא קדש' לעתיד דהיינו ברייתא קמייתא דרבי ישמעאל ברבי יוסף אליבא דידיה לא אמרי' ואעפ"י שאין לו עכשו אלא בעת שנפלה חומתו בטלה קדושת בתי ערי חומה וכשבטלה הארץ בטלו הראשונות אעפ"י שיש להם חומה ואין לך אלא מה שקדשו בקדושה שניה כאשר נראה מהסוגיא שכתבתי זו שטת הר"א ז"ל.

ורבינו אפשר שהוא סובר דאפי' מאן דסבר דקדושת יהושע לא קדשה לעתיד אפשר דמודה בדרשא דאשר לו חומה אעפ"י שאין לו עכשו שי' דקודם החרבן מיירי שעדיין קדושת הארץ במקומה היתה לכל דבר ולכך אע"פ שנפלה חומתה נוהג בה דין בתי ערי חומה כיון שהיה לה חומה בעת שכבשה יהושע נכון לקדושת עזרא וכן לעתיד דדרשינן אשר לו חומה לכ"ע ומה שאמר בגמ' חדא מנייהו ר' אלעזר בר' יוסי אמרה דתניא וכו' דמשמע דליכא מאן דדריש ההיא דרשא אלא מאן דסבר לא קדשה לעתיד היינו משום דקים ליה לתלמודא דאיכו דריש לה לומר שאפי' לאחר החרבן יועיל החומה שבימי יהושע נאעפ"י שאין לו עכשו אף לאחר החרבן קאמר כפשט הלשון דאעפ"י שאין לו עכשו והיינו על כרחין משום דקסבר קדשה לעתיד וגם דכיון דאשכחן הני תרי ברייתי דקשיין

אהדדי אמרינן דהדא תנייהו ר' אלעזר בר' יוסי קתני לה כיון דאשכחן ליה דקאת' אשר לו חומה אעפ"י שאין לו ע"כ עכשו סתמא אמרי' ללגמרי קאסר לה ולטעמיה אזיל וברייתא אחת מגלה על חברתה ולעולם בדרשא דאשר לו חומה כ"ע מודו בה כמו שפירשתי והיינו דבפ"ק דמגלה מקשי מיהא דר' אלעזר לרבי יהושע ב"ל דאמר כרך שחרב ולבסוף ישב נידון בכרך ישב אין לא ישב לא והתניא ר' אלעזר ב"ר יוסי אומר אשר לו חומה וכו' ומאי קשיא מר' אלעזר ב"ר יוסי דהא רבנן פליגי עליה אלא משמע דההיא דרשא כ"ע מודו בה והיינו דפסקינן הכי גבי מגלה דכל עיר המוקפת חומת יהושע אעפ"י שנפלה חומתה נידונית ככרך מדרש דאשר לו חומה וכן כתבו בתוספות בכמה דוכתי דקדושת מחילות קיימת מדרשא דאשר לו חומה אבל קדושת הארץ הוא שבטלה והרי זה קרוב למה שכתבתי בדעת רבינו ופ"ו מהלכות בית הבחירה אכתוב עוד בזה בע"ה וצריך ו לדעת כי אע"פ שכתב רבינו כאן ונתחייבו במעשר כבר כתב פ"א מהלכות תרומות שראה לו שהם פטורין אלא שאין הפטור מטעם הקדושה ולא מטעם שאין כל יושבי' עליה ואם היו עליה חייבין היו וכאן כוונתו שנתחייבו מטעם הקדושה והעקר לומר וכן לעתיד וכו' כי אם נסתלק אז מהם החיוב היינו מפני שאין כל יושביה עליה ·

ט וכן לעתיד וכו' בהשגות א"א הא דלא כר' יוסי אלא במקומות שלא קדש עזרא ע"כ פי' דבמקומות שקדש עזרא אין צורך לחזור ולקדש דקדושת עזרא קדשה לעתיד לדעת ר' יוסי וכבר נתבא' זה בהלכות תרומות ודעת רבינו נראה שהוא לחלק בין קדושת הארץ לענין מעשרות לקדושת' לענין בתי ערי חומה דלענין מעשר ושמיטין ודומיהן אין צורך לחזור ולקדש וכן כתב כאן בעת שיכנסו יתחילו למנות ובודאי ויקדשו בתי ערי חומה נראה שאין צריך קדוש אלא לענין בתי ערי חומה משום דדרשינן היקישה שכתבתי למעלה ·

פרק י"ג

א שבט לוי וכו' פרשת מסעי כתוב צו את בני ישראל וגו' ונתנו ללוים גו' פרשת שופטים כתוב וגו' ואם ירחיב ה' אלהיך את ג גבולך כאשר דבר לך ויספת לך שלש ערים על השלש האל והבטחה זו לא נתקיימה עדין כי לא כבשו קיני וקנזי וקדמוני ובימי מלך המשיח תתקיים ואז יצטרכו להפרים עוד שלש ערי מקלט וכתב ביריש' בפרק אלו הן הגולין גם בספרא פר' שופטים וכת' רבי שגם אותם ג' יהיו ללוים ולא מצאתיו מבואר ובודאי שהדע' מחייב כן שיהיו הג' כמו השש הראשונות שהפרישום וכן אמר הכתוב על השלש האלה ·

ב מגרשי הערים וכו' משנה בסוטה פרק כשם בו ביום דרש רבי עקיבא ומדותם מחוץ לעיר וגו' ומקרא אחד אומר מקיר ה העיר וחוצה אלף אמה אי אפשר לומר אלף שכבר נאמ' אלפים ואי אפשר לומר אלפים שכבר נאמר אלף הא כיצד אלף אמה מגרש ואלפים אמה תחום שבת רבי א אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר אלף אמה מגרש ואלפים אמה שדות וכרמים ובגמרא אוקמוה פלוגתייהו דרבי עקיבא סבר תחומין דאורייתא ורבי אליעזר סבר תחומין דרבנן ע"כ וכיון דאנן קי"ל דתחומין דרבנן מ מילא דהלכה כר' אליעזר ב"ר יוסי ונפרש רבינו דלר' אליעזר ב"ר יוסי היו נותנין ללוים שלשת אלפים אמה כפשטה דמתני' דקתני אלף מגרש ואלפים שדות וכרמי' אבל דעת רש"י ז"ל אינו כן אלא הוא סובר שלא היו נתנין בין הכל אלא אלפים אלף למגרש ואלף לשדות וכרמים שכן כתב שם בדרבי אליעזר וז"ל ואלפים א אמה נתנו ללוים מהם הניחו אלף סביב העיר למגרש והשאר לשדות וכרמים ע"כ שהוא מפ' מה ש שאמרו במשנה אלף למגרש ואלפים לשדות וכרמים דה"ק אלף הנזכרים בפסוק מקיר העיר לחוצה היינו שיהיו למגרש ואלפים הנזכרים בפסוק ומדותם היינו שיהיו שאר האלפים לשדות וכרמים ולעולם כל תחומין לא יהיה אלא אלפים והוי דומיא דאלף למגרש ואלפים לתחום שבת שהזכיר רבי עקיבא שפירושו אלף הנזכרי' בפסוק דמקיר העיר לחוצה פירושו שיתנו אותם ללוים למגרש אבל האלפים הנז בפסוק דומדותם לא הוזכרו לענין נתינה ללוים אלא לענין תחום שבת והא דר' אליעזר נתי דכוותה גם בערכין גבי אין עושין מגרש שדה כתב כן רש"י ז"ל בפירוש גם בפירוש החומש כ כתב כן והודה לו הרמב"ן בזה גם בפרק כיצד מעברין הביאו שם ברייתא בשם רבי אליעזר ברבי יוסי הגלילי א"ר אלעזר ב"ר יוסי הגלילי תחום הלוים אלפים אמה צא מהם אלף מגרש נמצא מגרש רביע ומקשה שם רביע פלגא הוי ומתרץ לה כדאיתא התם וכל ה הסוגיא הולכת שם על עיקר זה שהכל היה אלפים ולפי מה שמפרש רבינו במתניתין דסוטה קשיא דר' אליעזר ב"ר יוסי הגלילי אדר' אליעזר בר' יוסי הגלילי אם לא נאמר דסבר רבינו דתרי תנאי ניניהו אליבא דרבי א אליעזר וסמך רבינו אמתנא דמתניתין ושבקה לברייתא אלא דכל כי הא אבעי ליה לתלמודא לפרושי ולאקשויי ממתני' לברית' וכ"ע ·

ג ונותנין לכל עיר וכו' פרק אלו הן ה הגולין מימרא דר' אבהו ·

ד אין עושין וכו' משנה פרק אחרון דערכין אין עושין שדה מגרש ולא מגרש שדה ולא מגרש עיר ולא עיר מגרש א"ר אלעזר בד"א בערי הלוים אבל בערי ישראל עושין שדה מגרש ולא מגרש שדה מגרש עיר ולא עיר מגרש שלא יחריבו ערי ישראל ע"כ והלכה כחכמים דילפי ערי ישראל מערי הלוים והובאה משנה זו גם פרק לא יחפור ·

ו לא יסתור אדם את ביתו וכו' תוספתא דערכין סוף פ"ה ולא כר"ג ל דפליג נאמר נוטע אדם את חרבתו גנה שכך היא י ישובה

ז כהנים ולוים וכו' ערכין פרק אחרון במשנה כהנים ולוים מוכרין ל לעולם וגואלין לעולם וכתב רש"י דלאו בשנת היובל עצמה דהא איכא למימר ק"ו ומה מכורה כבר יוצאה וכו' כמו שאמרו גבי ישראל ולכך כתב רבינו ז"ל ואפילו סמוך ליובל ובברייתא שם לפי שנאמר מספר שני ת תבואות יכול אף זה כן פירוש שלא יוכל לגאול פח ת משתי שנים תלמוד לומר גאולת עולם ולפי שנאמ' והיה

השדה בלאחו ביובל יכול אף זה כן תלמוד לומר גאולת עולם ולפי שנאמר וקם הבית וגומר יכול אף זה כן תלמוד לומר גאולת עולם ע״כ ונתבארו כל דברי רבינו ׃

ח ישראל שירש וכו׳ גם שם משנה ו והוא כחכמים דפליגי ע עליה דרבי ואמרי אין הדברים הללו אמורים אלא בערי הלוים אבל על שירש לוי לא אמרינן ן׳

י כל שבט לוי וכו׳ ספרא ס׳ קרח על פסוק בארצם לא תנחלו וחלק לא יהיה לך אפילו בבזה גם פרשת שופטים על פסוק לא יהיה ל לכהנים הלוים חלק וזו בזה ונחלה זו נחלת הארץ אשי ה׳ אלו קדשי מקדש קדשי הגבול מנין תלמוד לומר ו ונחלתו יאכלון ונחלה זו נחלת שלשה לא יהיה לו בקרב אחיו זו נחלת חמשה ע״כ כך היא הגרסא בספרי שלנו ופי׳ קדשי המקדש הם הקרבנות וקדשי הגבול הם ת תרומה ומעשרות שזה הוא שיאכלו ׃ אבל נחלה גמורה לא יהיה להם ונחלת שלשה ונחלת חמשה נראה שהגרס׳ היא בטעות והרמב״ן ז״ל בפירוש החומש כתב שהגרסא צריך להיות נחלת חמשה ונחלת שבעה ופי׳ נחלת ש חמשה הם חמשה עממין הנזכרים בפסוק והיה כי יביאך כי הם היו עיקר הארץ וארצם היתה זבת חלב ודבש ונחלת שבעה פירוש נחלת השנים הנשארים לתשלום השבעה שאפי׳ שארצם לא היתה זבת חלב ודבש ואינה חייבת בבכורי׳ אעפ״כ לא יהיה לכהני׳ הלוים וגו׳ ׃

ע״כ נתנא מסדר זרעים ואליקו להו סדר זרעי׳ תהלות לאל יתברך ׃

וברוב גודלו וטובו יעזור לנו להתחיל ולהשלים סדר עבודה וגם ספר טהרה מהרב הגדול כמוהר״ר **יוסף קורקוס** זל״הה בע״ה יתברך ׃

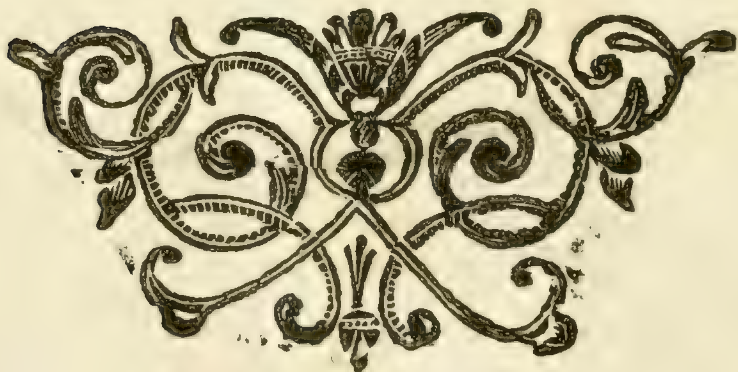
נשלם המלאכה על ידי המסדר העוסק במלאכת הקדש הנבון חכם וחשוב נז״י כמה״ר משה ג׳יפרוט הי״ו ׃

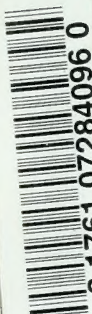
על ידי המסדר בת״הק החכם הנעלה כמה״ר יצחק תורינו הי״ו ׃

ונע״י הפועל בת״הק הבחור וחשוב משה בכר יהודה לב אשכנזי ה״י ׃

ונע״י הפועל בת״הק הנבון וחשוב כמ״ר יצחק כהן אשכנזי ה״י ׃

ונע״י המסדרים הבחור משה קארילו ה״י והבחור אברהם בונומו ׃

3 1761 07284096 0